

Înalta Curte de Casație și Justiție

Buletinul jurisprudenței
Culegere de decizii pe anul 2020

ISSN 2734 – 5246
ISSN-L 1584 - 9716

Editor-coordonator în materie civilă

Judecător Laura Mihaela Ivanovici, președintele Secției I civile

Editor-coordonator în materie penală

Judecător Daniel Grădinaru, președintele Secției penale

Editor

Magistrat-asistent Tabita Maftei, Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică

Magistrat-asistent Andreea Pandrea, Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică

Magistrat-asistent Oana-Cristina Stan, Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică

Magistrat-asistent Adina Vlășceanu, Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică

CUPRINS

DREPT CIVIL	11
I. Prescripția extinctivă	11
1. Teren vândut în baza unui titlu constatat nul. Acțiune în restituirea prețului. Prescripția dreptului material la acțiune.....	11
2. Excepția prescripției dreptului material la acțiune. Formularea unei noi cereri de chemare în judecată în termenul de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești prin care s-a constatat perimată prima acțiune. Condiții pentru a opera efectul întreruptiv. Analizarea temeiniciei cererii	14
II. Drepturi reale	21
3. Acțiune în constatare. Uzucapiune de lungă durată. Teren afectat de construcții de interes public. Neîndeplinirea condiției posesiei utile	21
4. Dispoziție de restituire în natură a unui imobil – monument istoric emisă în temeiul Legii nr. 10/2001. Acțiune în constatarea nulității absolute a actului emis de entitatea notificată	25
III. Obligații.....	45
5. Acțiune în răspundere civilă delictuală. Vătămarea integrității corporale. Pierderea capacității de muncă. Lipsa unui contract de muncă valabil încheiat anterior producerii faptei ilicite. Obligarea asigurătorului la despăgubiri sub forma unor prestații bănești periodice în raport cu nivelul salariului minim pe economie	45
6. Răspundere civilă delictuală. Despăgubiri solicitate de către victima unui accident rutier. Calitatea de martor în procesul penal. Nelegalitatea opunerii declarației de renunțare la pretențiile civile față de autorul faptei ilicite	51
7. Acțiune în răspundere civilă delictuală. Victimă prin ricoșeu. Decesul părții reclamante pe parcursul procesului. Dreptul moștenitorilor victimei indirecte la despăgubirile de afecțare pretinse prin acțiune	55
8. Răspundere civilă delictuală. Postarea unor afirmații cu caracter defăimător pe o rețea de socializare. Încălcarea dreptului la demnitate și imagine. Comportamentul culpabil al părții reclamante. Respingerea cererii de acordare a despăgubirilor morale	63
9. Afirmații defăimătoare. Depășirea limitelor dreptului la liberă exprimare. Despăgubiri morale	75
10. Răspundere civilă delictuală. Prejudiciu nepatrimonial. Modalități de reparație	79
11. Faptă ilicită cauzatoare de prejudicii. Raport de prepușenie. Acțiunea în regres a comitentului. Condiții	93
12. Act secret încheiat verbal. Interesul părții contractante de a formula acțiune în simulație.....	100
13. Edificarea unei construcții cu acordul proprietarului terenului. Îmbogățire fără just temei. Acțiune în restituire. Condiții.....	106
14. Îmbogățire fără justă cauză. Condițiile materiale și juridice ale acțiunii în restituire	112
15. Contract de vânzare-cumpărare. Acțiune pauliană. Frauda debitorului. Complicitatea la fraudă a terțului dobânditor.....	127
16. Acțiune pauliană. Contract de donație. Ipotecarea bunului de către terțul donatar. Executarea silită a imobilului donat ulterior formulării cererii de chemare în judecată. Interesul creditorului în continuarea judecării cauzei	133

17. Promisiune de vânzare-cumpărare a bunului viitor. Rezoluțiunea contractului. Acțiune având ca obiect acordarea de despăgubiri reprezentând lipsa de folosință a imobilului. Efectele rezoluțiunii	148
IV. Contracte	155
18. Promisiune de vânzare-cumpărare. Neîncheierea actului în termenul stipulat în clauzele convenționale. Prescripție extinctivă. Încetarea efectelor antecontractului.....	155
19. Acțiune în pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act autentic de vânzare-cumpărare. Condiții.....	160
20. Acțiune în rezoluțiunea contractului de vânzare-cumpărare. Răspunderea pentru garanția contra viciilor bunului vândut. Condiții	173
21. Contract de vânzare-cumpărare cu drept de habitație viageră. Acțiune în rezoluțiune. Neîndeplinirea culpabilă a obligației privind asigurarea folosinței imobilului	183
22. Contract de întreținere sub semnătură privată cu titlu oneros. Acțiune în constatarea dobândirii dreptului de proprietate asupra terenurilor pe care creditorul obligației s-a obligat să le transmită, ca preț al întreținerii prestate. Cerința formei autentice a actului	193
DREPTUL PROPRIETĂȚII INTELECTUALE	198
I. Marcă	198
1. Acțiune în contrafacere. Conflict între o marcă și un nume comercial. Invocarea notorietății mărcii. Condiții.....	198
2. A. Marcă. Nume comercial. Complementaritatea între produsele desemnate de marcă și serviciile pentru care semnul este folosit cu funcția de marcă. Similaritate.....	206
B. Cheltuieli de judecată. Apel. Admiterea căii de atac și schimbarea în parte a hotărârii apelate. Interpretarea sintagmei ”partea care a pierdut procesul din cuprinsul dispozițiilor art. 453 din Codul de procedură civilă prin raportare la prevederile art. 482 din același cod	206
II. Drepturi de autor.....	221
3. Drept de autor asupra programului informatic. Obligația de confidențialitate a fabricantului bazei de date. Limitare convențională a dreptului de proprietate. Invocarea încălcării clauzei de confidențialitate și a dreptului asupra programului de calculator ...	221
III. Modele și desene industriale	236
4. Model industrial comunitar. Acțiune în contrafacere	236
DREPT COMERCIAL.....	249
I. Prescripția extinctivă	249
1. Interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 2539 alin. (2) din Codul civil.....	249
2. A. Acțiune în răspundere civilă delictuală pentru fapta proprie a persoanei juridice. Momentul de la care curge termenul de prescripție extinctivă. Încălcarea de către instanță a prevederilor art. 8 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958. Consecințe	253
B. Apel. Schimbarea cauzei juridice a acțiunii în apel. Consecințe	253
3. Acțiune în pretenții. Întreruperea termenului de prescripție. Condiții și efecte.....	261
II. Persoana juridică	265
4. Acțiune în pretenții formulată ulterior închiderii procedurii insolvenței. Condiții și efecte din perspectiva dispozițiilor art. 76 din Legea nr. 85/2006	265
Legea nr. 85/2006, art. 36, art. 64 alin. (1), art. 76	265
III. Procedura insolvenței.....	268

5. Procedură de insolvență deschisă pe teritoriul unui stat membru. Acțiune în pretenții formulată de societatea în insolvență prin reprezentantul desemnat de judecătorul sindic din procedura secundară de insolvență. Excepția lipsei calității de reprezentant. Efecte din perspectiva dispozițiilor din Regulamentului CE nr. 1346/2000.....	268
IV. Obligații.....	274
6. Acțiune în restituirea unei plăți nedatorate. Bilet la ordin emis în cursul procedurii insolvenței. Consecințe	274
7. Acțiune în restituire. Reținerea de către instanță a îndeplinirii condițiilor de existență atât a plății nedatorate, cât și a îmbogățirii fără justă cauză. Nelegalitate	279
8. Răspundere civilă delictuală. Acțiune în despăgubiri. Incidența dispozițiilor art. 1394 din Codul civil. Consecințe.....	284
9. Răspundere civilă delictuală. Acțiune în despăgubiri. Invocarea unui prejudiciu moral cu caracter continuu. Efecte în privința prescripției dreptului material la acțiune	287
10. Cerere de chemare în judecată având ca obiect obligarea pârâtei la plata unor daune-interese pentru introducerea filei CEC la plată, cu neîndeplinirea condițiilor pentru plata creanței principale. Efectele în plan procesual ale executării silite a creanței asupra căii de valorificare a dreptului de a pretinde daune-interese	292
11. Contract de transport fluvial de mărfuri. Acțiune în răspundere contractuală. Incidența dispozițiilor art. 1082 din Codul civil din 1864. Condiții și efecte.....	300
V. Contracte.....	309
12. Contract de asigurare de răspundere civilă profesională încheiat de avocat. Introducerea unei clauze de anterioritate. Invocarea cauzei ilicite. Condiții și efecte.....	309
13. Acțiune în constatarea nulității unor clauze dintr-un contract încheiat anterior adoptării Legii nr. 154/2012. Condiții și efecte în raport cu dispozițiile art. 38 alin. (3) din această lege.....	313
14. Promisiune bilaterală de cesiune de părți sociale. Denunțarea unilaterală a contractului. Incidența dispozițiilor art. 1203 din Codul civil. Condiții și efecte.....	319
15. Contract de achiziție publică. Încheierea de către părțile litigante a unei tranzacții judiciare. Acțiune în pretenții promovată ca urmare a nerespectării tranzacției încheiate. Instanța competentă. Consecințe.....	326
16. A. Contract de vânzare. Critică de nelegalitate vizând regulile de interpretare a contractului. Condiții și efecte	330
B. Drepturile creditorului din perspectiva dispozițiilor art. 1516 alin. (2) din Codul civil. Acțiune în daune-interese. Condiții și efecte	330
17. Contract de vânzare. Încheierea unei convenții de punere în aplicare a contractului. Invocarea încălcării principiului simetriei. Condiții și efecte.....	343
18. Contract de credit. Rambursarea anticipată a creditului. Acțiune în constatarea nulității absolute a unor clauze din contract. Condiții și efecte din perspectiva efectelor sancțiunii nulității absolute.....	355
19. Contract de credit. Acțiune având ca obiect adaptarea contractului cu efect retroactiv, de la data încheierii actului. Incidența teoriei impreviziunii.....	362
20. Contract de locațiune. Autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale în procesul civil. Condiții și efecte. Incidența dispozițiilor art. 1435 din Codul civil din 1864.....	366
DREPT ADMINISTRATIV.....	371
1. Măsura trecerii în rezervă a unui cadru militar dispusă în considerarea aceluiași fapte pentru care ulterior a fost pronunțată o hotărâre penală definitivă de condamnare.	

Constatarea de către CEDO a încălcării drepturilor și libertăților fundamentale. Demers promovat pe calea contenciosului administrativ vizând repunerea în situația anterioară trecerii în rezervă. Admisibilitate	371
2. Emisiune de televiziune. Decizie CNA de sancționare. Nelegala constatare a încălcării legislației audiovizualului.	388
3. Fonduri europene. Activitatea de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare Condiții privitoare la calificarea ca neregulă a intrării în insolvență a beneficiarului	392
4. Fonduri europene. Evaluarea greșită a proiectului de către autoritatea de finanțare. Stabilirea unor limite de cheltuieli cu depășirea plafoanelor maxime stabilite în Ghidul solicitantului. Efecte asupra legalității constatării neregulii constând în depășirea de către beneficiar a procentului aferent cheltuielilor de implementare a proiectului	400
5. Activitate de control a Curții de Conturi asupra unei bănci care activând în domeniul economisirii-creditării, gestionează fonduri publice. Legalitate.....	413
6. Contestarea măsurii carantinării zonale din perspectiva imposibilității restrângerii drepturilor și libertăților prin acte administrative emise de autorități din afara sferei legislative, iar nu prin lege. Netemeinicie	429
7. Cerere de despăgubiri adresată FGA. Lipsa acoperirii prealabile de către creditorul de asigurare a prejudiciului suferit în urma producerii evenimentului asigurat. Consecințe asupra caracterului actual al prejudiciului	437
8. A) Faptă anticoncurențială mascată sub forma participării în asociere la o procedură de licitație publică.....	449
B) Regimul sancționator contravențional aplicabil materiei concurenței. Specificitate. Efecte în planul individualizării sancțiunilor	449
DREPT FINANCIAR FISCAL	469
1. Acciză. Scutiri pentru alcoolul etilic și alte produse alcoolice. Condiții	469
2. Taxă claw-back. (a) Stabilirea bazei de calcul. (b) Lipsa calității procesuale pasive a CNAS în privința capătului de cerere referitor la restituirea sumelor plătite nedatorat ..	478
3. Efectele fiscale ale cesiunii de creanță. Importanța determinării caracterului cert sau incert al creanței preluate în determinarea corectă a impozitului pe profit.....	484
4. Calculul accesoriilor fiscale pentru perioada ulterioară expirării termenului legal de efectuare a inspecției fiscale. Legalitate	505
DREPT PROCESUAL CIVIL	521
I. Principiile fundamentale ale procesului civil.....	521
1. Principiile fundamentale ale procesului civil. Decăderea reclamantului din proba încuviințată. Condiții și efecte. Rolul judecătorului în aflarea adevărului	521
II. Acțiunea civilă.....	525
2. Acțiune în răspundere. Încălcarea de către instanță a dispozițiilor art. 36 din Codul de procedură civilă. Consecințe.....	525
3. Acțiune în despăgubiri formulată de Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului, ca autoritate publică implicată în controlul privatizării. Excepția lipsei calității procesuale active. Condiții și efecte.....	533
III. Participanții la procesul civil	539
4. A. Cerere de recuzare anulată ca netimbrată. Consecințe în raport cu dispozițiile art. 47 alin. (3) și (4) din Codul de procedură civilă	539

B. Cerere de recuzare. Nepronunțarea instanței prin încheiere separată cu privire la cea de a doua cerere de recuzare. Condiții și efecte din perspectiva dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 5 din Codul de procedură civilă	539
5. Contestatie în anulare. Cerere de recuzare împotriva judecătorului care a soluționat revizuirea. Neincidența cazului de incompatibilitate prevăzut de art. 42 alin. (1) pct. 1 din Codul de procedură civilă	544
IV. Competența instanțelor judecătorești.....	548
A. Competență materială	548
6. Instanță specializată. Criterii de stabilire a competenței materiale procesuale.....	548
7. Conflict negativ de competență. Acțiune în despăgubiri formulată împotriva unei autorități publice. Instanța competentă material să soluționeze acțiunea. Condiții și efecte	555
8. Conflict negativ de competență. Acțiune în desființarea unor acte emise de către Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului în derularea procedurii proprii de selecție a practicianului în insolvență. Instanța competentă material să soluționeze acțiunea	560
B. Competență teritorială	565
9. Conflict de muncă cu element de extraneitate. Competența teritorială. Conflict negativ de competență	565
C. Competență funcțională	568
10. Conflict negativ de competență ivit între instanța civilă și instanța de contencios administrativ. Despăgubiri pentru lipsa de folosință a terenului aparținând fondului forestier. Natura civilă a pretențiilor.....	568
11. Sechestru asigurator instituit prin ordonanță a procurorului. Hotărâre penală de achitare. Nesoluționarea laturii civile. Cerere având ca obiect constatarea încetării de drept a măsurilor asigurătorii. Conflict negativ de competență	572
12. Convenție de contragarantare a garanțiilor semnată între două fonduri de garantare credite. Acțiune în pretenții. Competență funcțională. Instanța competentă să soluționeze cauza în raport cu natura juridică a litigiului	577
V. Procedura contencioasă	583
A. Judecata	583
13. Invocarea excepției lipsei dovezii calității de reprezentant a consilierului juridic. Condiții și efecte din perspectiva dispozițiilor art. 151 alin. (4) din Codul de procedură civilă.....	583
14. Drept de proprietate dobândit ope legis. Acțiune în constatare interogatorie. Interes actual	587
15. Hotărâre penală prin care s-a soluționat și acțiunea civilă. Efecte asupra acțiunii în regres formulată ulterior de prepusul - debitor solidar	591
16. Acțiune în răspundere civilă delictuală. Repararea prejudiciului cauzat de emiterea unor acte administrative nelegale. Inadmisibilitate	597
17. Modificarea cererii de chemare în judecată. Anularea acțiunii, ca insuficient timbrată, cu încălcarea dispozițiilor art. 34 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013. Consecințe	604
18. Achitarea taxei de timbru ulterior primului termen de judecată. Anularea apelului ca netimbrat. Nelegalitate. Încălcarea dreptului de acces la justiție.....	609
19. Respingerea ca tardivă a cererii de încuviințare a probelor formulată în fața instanței de judecată. Nelegalitate	616

20. Acțiune în acordarea cheltuielilor judiciare efectuate în procesul penal în ipoteza pronunțării unei soluții de achitare. Inexistența culpei procesuale a părții vătămate. Lipsa faptei ilicite a Statului Român.....	628
21. Cerere de repunere pe rol. Anularea cererii ca netimbrată. Consecințe din perspectiva dispozițiilor art. 417 din Codul de procedură civilă	637
22. Amendă judiciară. Condiții și efecte.....	641
B. Hotărârile judecătorești	648
23. Hotărâre judecătorească. Opozabilitatea actului jurisdicțional. Efecte	648
24. Accesiune reală imobiliară artificială. Acțiuni în constatare formulate, succesiv, cu privire la aceeași suprafață de teren. Incidența dispozițiilor art. 431 din Codul de procedură civilă. Condiții și efecte	651
25. Cereri de chemare în judecată având aceeași cauză, același obiect și aceleași părți. Respingerea primei acțiuni ca inadmisibilă. Analizarea excepției autorității de lucru judecat în cea de a doua cauză în raport cu prevederile articolului 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului	655
26. Soluționarea cauzei în lipsa dovezii îndeplinirii procedurii de citare. Nulitatea hotărârii	663
27. Stingerea litigiului prin tranzacție. Condiții și efecte	668
VI. Căi de atac. Apelul.	673
28. Apel. Schimbarea de către instanța de apel a obiectului cererii de chemare în judecată. Consecințe din perspectiva dispozițiilor art. 481 din Codul de procedură civilă	673
29. Apelul. Limitele efectului devolutiv al apelului	677
30. Apel. Principiul non reformatio in peius.....	686
31. Apelul. Încălcarea de către instanța de apel a dispozițiilor art. 480 alin. (3) teza a II-a din Codul de procedură civilă. Consecințe	703
32. A. Apel incident. Interes în formularea apelului incident. Condiții și efecte	710
B. Invocarea excepției inadmisibilității apelului incident în cadrul dezbaterilor asupra fondului cauzei. Condiții și efecte	710
33. Apel. Invocarea în apel a excepției inadmisibilității cererii de chemare în judecată. Condiții și efecte	715
34. A. Societate agricolă. Acțiune în răspundere formulată împotriva administratorului. Natura juridică a răspunderii. Condiții și efecte	720
B. Apel. Încălcarea de către instanță a limitelor efectului devolutiv	720
35. Acțiune în anularea unui contract de leasing financiar. Vicierea consimțământului prin dol. Schimbarea de către reclamant a elementului material din structura dolului. Consecințe din perspectiva dispozițiilor art. 478 alin. (3) din Codul de procedură civilă.....	726
36. Prescripție extinctivă. Admiterea excepției în apel. Efecte	734
VII. Căi extraordinare de atac.....	738
A. Recursul	738
37. Cerere de recuzare respinsă. Nelegala compunere a completului de judecată invocată, ulterior, în cadrul recursului formulat împotriva încheierii de respingere a cererii de sesizare a Curții Constituționale. Condiții și efecte	738
38. Asigurări. Acțiune în despăgubiri. Recurs formulat împotriva hotărârii pronunțate de instanța de apel. Inadmisibilitate.....	744
39. Litigiu decurgând din executarea unui contract de achiziție publică. Cale de atac. Incidența prevederilor art. 488 alin. (1) pct. 1 din Codul de procedură civilă.....	746

B. Contestația în anulare.....	749
40. Constație în anulare întemeiată pe dispozițiile art. 503 alin. (2) pct. 3 din Codul de procedură civilă. Condiții de admisibilitate	749
C. Revizuirea.....	754
41. Revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 322 pct. 4 din Codul de procedură civilă. Condiții și efecte	754
42. Revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 322 pct. 5 din Codul de procedură civilă din 1865. Condiții de admisibilitate	758
43. Revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 509 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă. Condiții și efecte	772
44. A. Revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 509 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă. Condiții de admisibilitate	777
B. Drept de suprafață. Constructor de bună-credință. Efecte	777
45. Revizuire. Admiterea cererii de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 511 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă. Respingerea cererii de revizuire, ca tardiv formulată. Consecințe	785
46. Introducerea concomitentă a două căi extraordinare de atac. Condiții și efecte.....	791
47. Cerere de revizuire formulată împotriva unei sentințe pronunțate într-un litigiu de asigurări sociale. Greșita alcătuire a instanței de revizuire. Incidența motivului de casare prevăzut de art. 304 pct. 1 din Codul de procedură civilă din 1865	795
VIII. Arbitrajul.....	797
48. Acțiune în anularea unei hotărâri arbitrale. Incidența dispozițiilor art. 608 alin. (2) din Codul de procedură civilă. Condiții și efecte din perspectiva prevederilor art. 592 din același cod.....	797
49. Acțiune arbitrală. Invocarea compensației legale pe calea întâmpinării. Condiții și efecte	805
50. Contract administrativ. Clauză compromisorie. Soluționarea divergenței de interpretare referitoare de instituția de arbitraj competentă să soluționeze disputa apărută între părți.....	810
IX. Proceduri speciale	817
51. Încheiere de respingere a ordonanței de plată. Autoritate de lucru judecat. Condiții și efecte	817
X. Procesul civil internațional	821
52. Hotărâre pronunțată în materia obligației de întreținere într-un stat membru al Uniunii Europene care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007. Eliminarea procedurii de exequatur. Recunoaștere de drept	821
DREPT PENAL	827
PARTEA GENERALĂ	827
I. Infracțiunea	827
1. Legitimă apărare. Exces neimputabil. Neîndeplinirea condițiilor	827
II. Pedepsele.....	830
2. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere. Munca neremunerată în folosul comunității. Constație la executare	830
PARTEA SPECIALĂ.....	833
I. Infracțiuni contra autorității.....	833
3. Ultraj. Tipicitate	833

II. Infracțiuni contra înfăptuirii justiției.....	836
4. Favorizarea făptuitorului. Tipicitate. Influențarea declarațiilor. Inexistența tipicității. Participarea procurorului	836
5. Mărturie mincinoasă. Subiect activ.....	841
III. Infracțiuni de corupție și de serviciu	845
6. Luare de mită. Elemente constitutive. Art. 7 lit. c) din Legea nr. 78/2000	845
7. Abuz în serviciu. Inexistența tipicității. Fals intelectual.....	848
8. Abuz în serviciu. Funcționar public. Instigare.....	858
9. Conflict de interese. Folosirea funcției pentru favorizarea unor persoane	865
IV. Infracțiuni contra siguranței publice	868
10. Distrugere sau semnalizare falsă săvârșită din culpă. Elemente constitutive	868
11. Conducerea unui vehicul sub influența unor substanțe psihoactive. Persoană aflată sub influența unor substanțe psihoactive.....	875
V. Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială.....	880
12. Constituirea unui grup infracțional organizat. Infracțiune autonomă.....	880
VI. Infracțiuni contra capacității de luptă a forțelor armate	885
13. Încălcarea consemnului. Subiect activ	885
VII. Infracțiuni prevăzute în legi speciale.....	891
14. Infracțiunea de spălare a banilor. Recurs în casație. Cazul prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C. proc. pen.	891
DREPT PROCESUAL PENAL.....	898
PARTEA GENERALĂ	898
I. Participanții în procesul penal	898
1. Competență după calitatea persoanei. Avocat	898
2. Competență după calitatea persoanei. Avocat	901
3. Competență teritorială. Locul săvârșirii infracțiunii. Mărturie mincinoasă.....	906
4. Desemnarea unei alte instanțe egale în grad. Curtea Militară de Apel București. Aplicabilitate.....	911
II. Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii	912
5. Încheiere prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune măsuri de supraveghere tehnică. Persoană care nu a avut calitatea de inculpat. Contestație. Competență.....	912
III. Măsurile preventive și alte măsuri procesuale	919
6. Încheiere prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale. Contestație. Competență.....	919
PARTEA SPECIALĂ.....	922
I. Urmărirea penală.....	922
7. Redeschiderea urmăririi penale. Confirmare. Lipsa unei anchete efective	922
II. Camera preliminară.....	926
8. Cameră preliminară. Soluții. Contestație	926
9. Cameră preliminară. Competența Direcției Naționale Anticorupție. Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare	930
10. Cameră preliminară. Restituirea cauzei la procuror. Inexistența incompatibilității procurorului. Readministrarea probelor.....	936
11. Cameră preliminară. Contestație. Termen. Restituirea cauzei la procuror. Schimbarea încadrării juridice. Extinderea urmăririi/acțiunii penale	940

12. Cameră preliminară. Chestiuni prealabile. Reunirea cauzelor. Înregistrări privind propriile convorbiri sau comunicări.....	946
III. Judecata	950
A. Apelul	950
13. Măsuri asigurătorii. Măsuri asigurătorii dispuse prin sentință. Apel. Contestație.....	950
14. Apel. Procedura privind recunoașterea învinuirii. Soluții	952
15. Încheiere prin care prima instanță se pronunță cu privire la cererea de schimbare a încadrării juridice. Contestație. Inadmisibilitate	958
B. Contestația în anulare.....	960
16. Contestație în anulare. Cazul prevăzut în art. 426 lit. a) C. proc. pen. Inaplicabilitate	960
17. Contestație în anulare. Cazul prevăzut în art. 426 lit. b) C. proc. pen.	963
C. Recursul în casație	965
18. Recurs în casație. Cazul prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen. Competență după calitatea persoanei	965
D. Revizuirea	969
19. Revizuire. Cazul prevăzut în art. 453 alin. (1) lit. f) C. proc. pen. Inadmisibilitate ..	969
IV. Proceduri speciale	973
20. Contestație privind durata procesului penal admisă. Nouă contestație privind durata procesului penal. Urmărire penală	973
21. Procedura de confiscare în cazul clasării. Trafic de influență	977
V. Executarea hotărârilor penale	981
22. Executarea obligației de plată a despăgubirilor civile. Ridicarea sechestrului asigurător	981
23. Contestație la executare. Concurs de infracțiuni. Pedepse privative de libertate aplicate prin două hotărâri definitive distincte de condamnare pronunțate de instanțele statelor membre ale Uniunii Europene recunoscute și puse în executare pe teritoriul României printr-o unică hotărâre a curții de apel. Instanța competentă.....	984
VI. Proceduri prevăzute în legi speciale	988
24. Mandat european de arestare. Menținerea arestării în vederea predării	988
25. Mandat european de arestare. Contestație. Consimțământul persoanei solicitate la predare. Predare amânată. Condiții.....	993
26. Mandat european de arestare. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești pronunțate de instanțele statelor membre ale Uniunii Europene	999
27. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești pronunțate de instanțele statelor membre ale Uniunii Europene. Concurs de infracțiuni. Adaptarea pedepsei. Limite ...	1003
28. Preluarea judecății. Procedură	1008

DREPT CIVIL

I. Prescripția extinctivă

1. Teren vândut în baza unui titlu constatat nul. Acțiune în restituirea prețului. Prescripția dreptului material la acțiune

Legea nr. 169/1997, art. III
C.civ., art. 2517

Raportul de drept civil reglementat prin dispozițiile art. III alin. (2⁴) din Legea nr.169/1997 este un raport juridic obligațional în conținutul căruia intră dreptul creditorului, fostul proprietar rămas fără teren, de a cere debitorului, cel care a vândut terenul, să-i remită prețul actualizat (obligație de a face), sub sancțiunea de a recurge la forța de constrângere a statului în caz de neexecutare de bunăvoie.

Acțiunea în justiție întemeiată pe acest text de lege apără un drept de creanță și nu un drept real, întrucât partea reclamantă, creditor în raportul obligațional, este titularul unui drept de creanță iar partea pârâtă este titulara unei obligații de a face, anume a obligației de a remite prețul actualizat. Așa fiind, o astfel de cerere nu este supusă termenului de prescripție prevăzut de dispozițiile art. 2518 pct. 1 Cod civil (de 10 ani), ci termenului de prescripție instituit prin dispozițiile art. 2517 din același cod (de 3 ani).

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 961 din 27 mai 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cauzei

Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei Bârlad la data de 16 martie 2017 (a cărei competență materială de soluționare a fost declinată în favoarea Tribunalului Vaslui), reclamantii A., Primarul comunei X și Unitatea Administrativ Teritorială a comunei X, prin Primar, au solicitat, în contradictoriu cu pârâtii B., C., D., E., F. și G., obligarea, în solidar, a acestora la plata unei despăgubiri reprezentând prețul actualizat estimat la suma de 1.350.000 euro, echivalentul a 6.075.000 lei al terenului arabil în suprafață de 5 ha, situat în T 119, parcelele 23, 24 și 25 în punctul denumit „Y” de pe raza comunei Perieni.

2. Sentința pronunțată de tribunal

Prin sentința nr. 258 din 26 martie 2019, Tribunalul Vaslui, Secția civilă a admis excepția prescripției dreptului material la acțiune și a respins acțiunea, ca prescrisă. I-a obligat pe reclamantii la plata către pârâtul C. A sumei de 200 lei, cheltuieli de judecată, în temeiul art. 451 alin. (2) Cod procedură civilă.

3. Decizia pronunțată de curtea de apel

Prin decizia nr. 432 din 19 septembrie 2019, Curtea de Apel Iași, Secția civilă a respins apelul principal declarat de către A., în calitate de Primar al comunei X și Unitatea Administrativ Teritorială a Comunei X împotriva sentinței tribunalului. A respins apelul incident declarat de E. împotriva aceleiași sentințe. I-a obligat pe apelanții A., în calitate de Primar al comunei X și Unitatea Administrativ Teritorială a Comunei X să plătească intimatului C. Suma de 1000 lei cu titlu de cheltuieli de judecată efectuate în apel, reprezentând onorariu de avocat redus de la 3000 lei.

4. Calea de atac a recursului formulată în cauză

Împotriva acestei decizii au declarat recurs, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, reclamantii A., Primarul comunei X, în calitate de reprezentant legal al UAT Comuna X și Unitatea Administrativ Teritorială Comuna X.

Recurenții-reclamanți au învederat următoarele:

- În mod greșit instanța de apel a apreciat că termenul de prescripție este termenul general de 3 ani prevăzut de art. 2517 Cod civil și a început să curgă de la data de 25 aprilie 2012, împlinindu-se la data de 25 aprilie 2015, raportat la data introducerii acțiunii, respectiv 16 martie 2017.

Contrar celor reținute de către instanța de apel, în cauză nu sunt incidente dispozițiile art. 2517 Cod civil, ci cele ale art. 2518 pct. 1 Cod civil, fiind vorba de contravaloarea unui drept real, care se prescrie în termen de 10 ani, iar nu în termen de 3 ani;

- Contrar celor stabilite în decizia recurată, UAT Comuna X este îndreptățită să pretindă și să primească despăgubirile solicitate, care reprezintă prețul actualizat al terenului de 5 ha care a ieșit din patrimoniul său în mod ilegal, după cum au constatat și motivat irevocabil instanțele de judecată cu ocazia examinării legalității titlului de proprietate obținut de B. Și a actelor autentice ulterioare de vânzare succesivă a terenului;

- UAT Comuna X se află într-o imposibilitate obiectivă de a revendica terenul ieșit ilegal din patrimoniul său prin înstrăinare și de a-l primi în natură, deoarece dispozițiile speciale ale Legii nr. 169/1997 nu acordă această posibilitate în cazul dobânditorilor de bună-credință.

Potrivit art. III alin. (2⁴) din Legea nr. 169/1997, în cazul unor înstrăinări succesive ale terenurilor, cel care a vândut terenul pe baza titlului constatat nul este obligat să remită prețul actualizat fostului proprietar rămas fără teren. Aceste dispoziții legale trebuie raportate la considerentele deciziilor Curții Constituționale nr. 746/2008 și nr. 1893/2008, date în soluționarea excepției de neconstituționalitate a textului legal anterior menționat, potrivit cărora opțiunea legiuitorului de a-i prefera pe subdobânditorii înstrăinărilor succesive nu vine în contradicție cu spiritul Legii nr. 18/1991, iar în situația în care restituirea în natură nu mai poate opera, devin aplicabile dispozițiile referitoare la remiterea prețului actualizat, fiind de competența instanțelor să constate, în funcție de probele administrate, buna sau rea credință a celui care a vândut terenul pe baza titlului constatat nul sau a subdobânditorului terenului și, după caz, să facă aplicarea art. III alin. (2⁴) din Legea nr. 169/1997 sau a celor care constituie dreptul comun în materia contractelor civile, respectiv art. 966-968 din vechiul Cod civil sau art. 1235-1239 din noul Cod civil;

- În mod greșit instanța de apel a constatat că în cauză nu a intervenit întreruperea cursului prescripției, raportat la formularea de plângeri penale și efectuarea unei cercetări penale cu privire la faptele de fals intelectual, uz de fals, abuz în serviciu și altele, care au fost finalizate definitiv la data de 25 iulie 2017 de către Judecătoria Bârlad prin respingerea plângerii împotriva Ordonanțelor de clasare din 6 octombrie 2016 și a celei cu nr. 1/11/2 din 25 ianuarie 2017.

5. Apărările formulate în cauză

Intimata-pârâtă G. A formulat întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului.

Recurenții au formulat răspuns la întâmpinare, prin care au solicitat respingerea apărărilor cuprinse în actul procedural.

Intimatul-pârât C. A formulat întâmpinare, prin care a invocat excepția nulității recursului, pentru neîncadrarea criticilor formulate în dispozițiile art. 488 Cod procedură civilă (cu referire la motivul de recurs privind greșita aplicare a termenului de prescripție de 3 ani), iar în subsidiar, a solicitat respingerea, ca nefondat, a recursului.

Recurenții au formulat răspuns la întâmpinare, prin care au solicitat respingerea excepției de nulitate a recursului, respectiv respingerea apărărilor cuprinse în actul procedural.

Intimata-pârâtă E. a formulat întâmpinare, prin care a invocat excepția tardivității recursului, iar în subsidiar, a solicitat respingerea acestuia.

Recurenții au formulat răspuns la întâmpinare, prin care au solicitat respingerea excepției de tardivitate a recursului, despre care au arătat că a fost formulat în termenul legal, potrivit dovezilor de la dosar, precum și respingerea apărărilor cuprinse în actul procedural.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Analizând recursul, Înalta Curte constată că este nefondat.

Dreptul real este un drept subiectiv patrimonial pe temeiul căruia titularul său poate să exercite anumite prerogative asupra unui bun determinat, în mod direct și nemijlocit, fără intervenția altei persoane.

Dreptul de creanță este acel drept subiectiv pe temeiul căruia titularul său, denumit creditor în raport juridic obligațional, poate pretinde celeilalte părți, denumită debitor, îndeplinirea obligației ce îi incumbă.

Acțiunea prin care se solicită plata unei despăgubiri este o acțiune prin care se valorifică un drept de creanță, fiind indiferent că despăgubirea se pretinde pentru pierderea unui bun mobil sau a unui bun imobil.

Potrivit normei de drept prevăzută de art. III alin. (2⁴) din Legea nr.169/1997, *cel care a vândut terenul pe baza titlului constatat nul este obligat să remită prețul actualizat fostului proprietar rămas fără teren.*

Raportul de drept civil reglementat prin norma de drept menționată este un raport juridic obligațional în conținutul căruia intră dreptul creditorului, fostul proprietar rămas fără teren, de a cere debitorului, cel care a vândut terenul, să-i remită prețul actualizat (obligație de a face), sub sancțiunea de a recurge la forța de constrângere a statului în caz de neexecutare de bunăvoie.

În speță, instanțele de fond au constatat că partea reclamantă a solicitat, prin cererea dedusă judecății, să se dispună obligarea, în solidar, a pârâților la plata unei despăgubiri reprezentând prețul actualizat, estimat la suma de 1.350.000 euro, echivalentul a 6.075.000 lei (Ron), încasat în urma înstrăinării terenului arabil în suprafață de 5 ha, situat în Punctul denumit „Y” pe raza comunei Perieni, invocând incidența dispozițiile art. III al. (2⁴) din Legea nr. 169/1997, cu trimitere la dispozițiile art. 1349 și 1347 din noul Cod civil (dispoziții prin care se reglementează aspecte relative la îmbogățirea fără justă cauză și răspunderea civilă delictuală).

Acțiunea în justiție întemeiată de dispozițiile art. III alin. (2⁴) din Legea nr.169/1997 apără, astfel cum s-a arătat, un drept de creanță și nu un drept real, întrucât partea reclamantă, creditor în raportul obligațional, este titularul unui drept de creanță iar partea pârâtă este titulara unei obligații de a face, anume a obligației de a remite prețul actualizat.

Concluzia se impune, pentru aceleași argumente, și prin raportare la dispozițiile art. 1349 și ale art. 1347 din noul Cod civil, respectiv, la deciziile Curții Constituționale prin care s-a verificat constituționalitatea normei de drept conținute de art. III alin. (2⁴) din Legea nr.169/1997, indicate de partea reclamantă.

Așa fiind, în mod corect instanțele de fond au constatat că acțiunea prevăzută de dispozițiile legale menționate nu este supusă termenului de prescripție prevăzut de dispozițiile art. 2518 pct. 1 Cod civil (de 10 ani), ci termenului de prescripție instituit prin dispozițiile art. 2517 Cod civil (de 3 ani) care, depășit fiind, a impus admiterea excepției prescripției dreptului la acțiune, cu consecința respingerii cererii de chemare în judecată.

Referitor la cauza de întrerupere a prescripției prevăzută de dispozițiile art. 2537 pct. 3 Cod civil, se constată că legiuitorul a statuat în sensul că poate fi invocată de persoana care face dovada că s-a constituit parte civilă pe parcursul urmăririi penale sau în fața instanței de judecată până la începerea cercetării judecătorești.

Cum partea reclamantă nu a putut dovedi un asemenea fapt, al constituirii sale ca parte civilă în procesul penal finalizat la data de 25 ianuarie 2017, în mod corect instanțele de fond au constatat că nu poate fi primită apărarea întemeiată pe dispoziția art. 2537 pct. 3 Cod civil, întrucât data menționată este lipsită de relevanță juridică în ceea ce privește calcularea termenului de prescripție.

Așa fiind, constatând că în cauză nu este incident motivul de recurs prevăzut de dispozițiile art. 488 alin.(1) pct. 8 Cod procedură civilă, Înalta Curte, în baza dispozițiilor art. 496 alin. (1) Cod procedură civilă, a respins recursul, ca nefondat.

2. Excepția prescripției dreptului material la acțiune. Formularea unei noi cereri de chemare în judecată în termenul de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești prin care s-a constatat perimată prima acțiune. Condiții pentru a opera efectul întreruptiv. Analizarea temeiniciei cererii

C.proc.civ., art. 85, art. 245, art. 248, art. 269, art. 406
C.civ., art. 2539

Formularea unei noi cereri de chemare în judecată într-un termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii anterioare nu este singura condiție pentru a opera efectul întreruptiv al cursului prescripției, partea finală a celei de-a doua teze a alin. (2) al art. 2.539 Cod civil prevăzând, fără echivoc, și o altă condiție.

Astfel, întreruperea prescripției extinctive prin formularea primei cereri de chemare în judecată operează și face ca cea de-a doua cerere să nu fie prescrisă dacă sunt întrunite în mod cumulativ cele două condiții explicit inserate în art. 2.539 alin. (2) Cod civil, referitoare la cea de-a doua cerere, anume introducerea acesteia în termenul de 6 luni și temeinicia sa.

Prescripția dreptului material la acțiune se invocă și se analizează în cadrul procesului prin intermediul excepției cu acest obiect, urmând ca instanța să se pronunțe asupra acesteia prin verificarea cerințelor de aplicare a normelor de drept substanțial incidente.

Din formularea neechivocă a textului art. 2539 alin. (2) Cod civil reiese că cerința ca cea de-a doua cerere să fie admisă interesează tocmai prescripția extinctivă, motiv pentru care se analizează în cadrul excepției prescripției dreptului material la acțiune, iar temeinicia ori netemeinicia cererii conduce, după caz, la admiterea sau la respingerea excepției procesuale.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 5 din 14 ianuarie 2020

Prin sentința civilă nr. 203 din 18.04.2018, Tribunalul Cluj a anulat cererea de chemare în judecată formulată de A., B., C. și D., ca fiind formulată de persoane lipsite de capacitate procesuală de folosință.

A anulat cererea de chemare în judecată formulată de E., F., G., ș.a.

S-a admis excepția prescripției.

S-a respins cererea de chemare în judecată formulată de reclamanții H., I., J., K., L., M., N., O., P., Q., R., ș.a., în contradictoriu cu pârâții Primarul Municipiului Cluj-Napoca și Municipiul Cluj-Napoca, având ca obiect acțiune în răspundere delictuală

Prin decizia nr. 228 din 13.12.2018, Curtea de Apel Cluj, Secția I civilă, a respins ca nefondat apelul declarat de reclamanți împotriva sentinței menționate.

Împotriva deciziei menționate, au declarat recurs reclamanții, în termenul legal, criticând-o pentru nelegalitate în temeiul art. 488 alin. 1 pct.6 și 8 Cod procedură civilă și susținând, în esență, următoarele:

1. Instanța de apel a aplicat în mod greșit prevederile art. 2539 alin. 2 teza a II-a Cod civil referitoare la întreruperea prescripției.

În mod nelegal, excepția prescripției dreptului material la acțiune a fost admisă după analizarea fondului cererii de chemare în judecată, interpretarea textului în acest sens fiind contrară logicii juridice.

Premisa procedural juridică a analizării temeiniciei unei cereri de chemare în judecată este trecerea peste excepțiile de fond și de procedură invocate. Excepția prescripției dreptului material la acțiune fiind o excepție de fond, o acțiune nu poate fi analizată pe fond dacă aceasta este prescrisă.

În condițiile în care art. 2539 alin. 2 teza a II-a Cod civil nu instituie vreo excepție de la această regulă, prescripția trebuie analizată înainte de fondul dreptului. Nici nesoluționarea acestei excepții până la soluționarea fondului nu ar putea fi acceptată, așa cum a arătat instanța de apel, cât timp analiza fondului este lipsită de premisa respingerii excepției prescripției.

Așadar, singura variantă concordantă cu regulile de procedură este aceea în care acceptăm că, într-o atare situație de fapt, art. 2539 alin. 2 teza a II-a Cod civil instituie un termen de grație de 6 luni în care acțiunea perimată poate fi reintrodusă, iar acțiunea nouă trebuie soluționată pe fond cu consecința respingerii excepției prescripției dreptului material la acțiune din cauza caracterului întreruptiv retroactiv al celei de-a doua cereri.

Chiar în lipsa unor prevederi exprese în cuprinsul art. 2539 alin. 2 teza a II-a Cod civil, în sensul că acțiunea nouă nu poate fi respinsă ca prescrisă, aceasta este singura interpretare care respectă inclusiv rigoarea procedural juridică pentru păstrarea sensului normei analizate.

2. Instanța de apel a constatat în mod greșit că nu sunt aplicabile prevederile art. 578¹ Cod procedură civilă, prin raportare la art. 999 și urm. din vechiul Cod civil.

În primul rând, trebuie observat că s-a omis contextul în care reclamanții au invocat aplicabilitatea acestor prevederi, respectiv cel în care încălcarea condițiilor impuse de textul legal conturează fapta ilicită alegată în cadrul prezentei acțiuni de răspundere civilă delictuală.

În acest context, nu se poate reține inaplicabilitatea acestui text de lege doar pentru că acesta putea fi invocat pe calea unei contestații la executare, deoarece invocarea textului are o finalitate distinctă în funcție de acțiunea concretă în cadrul căreia este invocat.

Astfel, în timp ce invocarea art. 578¹ Cod procedură civilă pe calea contestației la executare are scopul de a se evita producerea evacuării și întoarcerea executării silite demarate, în cadrul unei acțiuni de răspundere civilă delictuală (cum este cazul în speță), se urmărește constatarea încălcării dreptului pentru a obține dezdăunare tocmai din cauza nerespectării condițiilor minimale în care orice fel de evacuare poate avea loc.

Pe de altă parte, neinvocarea în cadrul unei eventuale contestații la executare nu poate conduce la concluzia imposibilității invocării aceluiași text în cadrul unei acțiuni de drept comun. Dreptul pozitiv nu stipulează o asemenea inadmisibilitate, prin urmare instanța de apel a adăugat o condiție neprevăzută de lege pentru aplicabilitatea art. 578¹ Cod procedură civilă.

În al doilea rând, aprecierea instanței de apel conform căreia prevederile indicate nu ar putea fi aplicabile, deoarece în cauză nu a avut loc o evacuare, în absența unui titlu executoriu sau a unei executări silite, omite cu totul situația concretă, astfel cum aceasta se desprinde din probele dosarului.

Una dintre componentele faptei ilicite invocate prin cererea de chemare în judecată este tocmai evacuarea ad hoc demarată împotriva reclamanților, nedemararea și nerespectarea unei proceduri formale de executare conducând la încălcarea drepturilor minimale ale acestora și la lipsirea lor de toate pârghiile procedurale de a evita acest abuz al autorității.

În concret, faptul că nu s-a putut invoca art. 578¹ Cod procedură civilă poate fi imputat chiar pârâților care, în lipsa oricăror forme legale de executare silită, au procedat la evacuare. Acest abuz a priori al autorității nu poate fi folosit tot împotriva reclamanților pentru a li se refuza analizarea încălcării prevederilor ante-menționate în cadrul unei acțiuni de drept comun.

Astfel, raționamentul instanței în constatarea inexistenței unei evacuări este greșit, pentru că această evacuare a fost una faptică tocmai pentru ca reclamanții să nu aibă posibilitatea evitării sau suspendării ei pe calea unei contestații la executare.

Contrar celor reținute de instanța de apel, aceste elemente reprezintă o confirmare suplimentară a faptei ilicite alegate și nicidecum un argument în sensul inexistenței sale și a imposibilității cenzurării sale. Lipsa unui titlu executoriu și a unei executări silite, prin urmare, nu reprezintă un argument în sensul că nu a avut loc o evacuare propriu-zisă, ci, dimpotrivă, un argument suplimentar în sensul că forțarea la eliberarea spațiilor deținute a fost un demers nelegal.

Considerentele deciziei nr. 159/2015 a Curții de Apel Cluj nu sunt relevante din aceeași perspectivă, deoarece prin acea decizie s-a analizat legalitatea Dispoziției nr. 6397/16.12.2010 emise de Primarul Municipiului Cluj – Napoca, care era singurul act formal și singura urmă a evacuării dispuse împotriva reclamanților.

Prin hotărârea indicată, Curtea de Apel nu s-a pronunțat asupra existenței sau nu a unei evacuări în concret, prin urmare nici nu putea intra sub autoritate de lucru judecat. Dimpotrivă, Curtea de Apel a lăsat nesoluționată problema evacuării, arătând că acea dispoziție care a făcut obiectul excepției de nelegalitate nu ar avea legătură cu evacuarea, fără să fi stabilit că reclamanții nu ar fi fost evacuați în mod efectiv.

În măsura în care instanța de recurs va reține existența unei evacuări nelegale, sunt greșite interpretările referitoare la excluderea unei fapte ilicite, cât timp pârâții au acordat un ajutor social prin relocarea reclamanților. Ajutorul social încetează a fi un ajutor efectiv în momentul în care prin acordarea sa se încalcă drepturi elementare ale omului, profitând de faptul că oamenii sunt dependenți din perspectivă economică de acesta.

3. Hotărârea cuprinde motive contradictorii, în sensul că instanța de apel a considerat că, în speță, nu se poate vorbi despre o evacuare și, implicit, nu s-ar putea analiza nici legalitatea acestei evacuări, iar, pe de altă parte, a justificat o eventuală evacuare prin faptul că oricum reclamanții nu dețineau vreun titlu asupra imobilelor folosite. Mai mult, în analiza aceluiași motiv de apel, s-a arătat că este irelevant dacă reclamanții aveau sau nu titlu din moment ce nu putem vorbi despre o evacuare.

În mod evident, dacă acceptăm că nu a fost vorba despre o evacuare, nu are relevanță existența sau inexistența titlului, însă în măsura în care se analizează acest din urmă aspect, trebuie reconsiderat întregul argument expus în decizia recurată.

La data de 27.06.2019, recurentul-reclamant R. a depus la dosar cerere de renunțare la judecata cererii de chemare în judecată, în temeiul art. 406 Cod procedură civilă.

Analizând cu prioritate cererea de renunțare la judecată formulată de către recurentul-reclamant R. în temeiul art. 406 Cod procedură civilă, Înalta Curte constată următoarele:

Potrivit art. 406 alin. 6 Cod procedură civilă, renunțarea la judecată se poate face și în calea extraordinară de atac a recursului.

Întrucât norma nu prevede cerințe specifice pentru formularea unei asemenea cereri, sunt aplicabile și în acest caz condițiile prevăzute de același art. 406, conform cărora reclamantul poate să renunțe oricând la judecată, fie verbal în ședință, fie prin cerere scrisă (alin. 1), iar cererea se face personal sau prin mandatar cu procură specială (alin. 2).

Fiind vorba despre un act de dispoziție al reclamantului, pentru a produce efectele preconizate de legiuitor în art. 406 alin. 5, anume pentru ca instanța să ia act de renunțare și să dispună anularea hotărârilor pronunțate în cauză, este necesar ca manifestarea de voință a părții să aibă un obiect clar determinat, să fie neechivocă, dar și să provină cu certitudine de la partea îndreptățită să exercite dreptul de dispoziție.

Prin prisma acestor aspecte, instanța trebuie să verifice identitatea părții, în egală măsură atunci când renunțarea se face verbal în ședință, respectiv prin cerere scrisă.

În acest ultim caz, instanța nu are posibilitatea nemijlocită de a stabili identitatea părții, precum în situația înfățișării acesteia în persoană la ședința de judecată, însă, identitatea titularului cererii este neîndoieabilă atunci când cererea se formulează prin mandatar.

Condiția procurii speciale necesare efectuării actului de dispoziție prin mandatar trimite la forma de înscris autentic, în sensul art. 269 Cod procedură civilă, prin coroborare cu art. 85 Cod procedură civilă, ce prevede atare formă a mandatului pentru împuternicirea de a reprezenta o persoană fizică dată mandatarului care nu are calitatea de avocat. Dacă reprezentarea unei persoane fizice de către un mandatar neavocat se dovedește prin înscris autentic, a fortiori un asemenea înscris este necesar în cazul unui act procesual de dispoziție, pentru care este nevoie de o procură specială.

Finalitatea cerinței înscrisului autentic în situația cererii de renunțare prin mandatar este aceeași și în cazul cererii scrise și semnate de partea însăși și depuse prin vreunul dintre mijloacele prevăzute de art. 148 Cod procedură civilă, fără ca partea să se înfățișeze personal. Conform art. 269 Cod procedură civilă, autenticitatea unui înscris privește, în primul rând, stabilirea identității părților. Fiind vorba despre aceeași rațiune, cerința înscrisului autentic se impune în toate situațiile în care instanța nu poate verifica în mod nemijlocit identitatea părții care a exercitat un drept procesual de dispoziție.

În cauză, cererea de renunțare la judecată formulată de către recurentul-reclamant R. în temeiul art. 406 Cod procedură civilă a fost expediată la dosar prin fax, fără ca cererea să îmbrace forma unui înscris autentic, potrivit celor expuse anterior și, mai mult, cererea a fost expediată prin intermediul avocatului ce reprezintă pe recurenți în prezentul proces, pe adresa de transmitere a cererii fiind aplicate ștampila societății profesionale de avocați și semnătura avocatului.

În aceste condiții, Înalta Curte nu va lua act de renunțarea la judecarea cererii de chemare în judecată, urmând ca analiza motivelor de recurs să fie efectuată și în considerarea acestui recurent – reclamant.

Examinând decizia recurată prin prisma criticilor formulate și a actelor dosarului, Înalta Curte constată următoarele:

1. În ceea ce privește modul de aplicare de către instanța de apel a prevederilor art. 2539 alin. 2 Cod civil, se reține că prin decizia recurată a fost confirmată soluția primei instanțe de

admitere a excepției prescripției dreptului material la acțiunea întemeiată pe răspunderea civilă delictuală, în condițiile în care, în mod necontestat, termenul de prescripție de 3 ani a început să curgă de la data săvârșirii faptei pretins ilicite – 17.12.2010, iar cererea de chemare în judecată a fost formulată la data de 9.05.2017.

Ambele instanțe de fond au înlăturat susținerile reclamantilor referitoare la întreruperea prescripției extinctive, iar Înalta Curte constată că, pe acest aspect, criticile recurenților nu sunt fondate.

Potrivit dispozițiilor art. 2539 alin. 2 Cod civil, „Prescripția nu este întreruptă dacă cel care a făcut cererea de chemare în judecată sau de arbitraj ori de intervenție în procedura insolvenței sau a urmăririi silite a renunțat la ea, nici dacă cererea a fost respinsă, anulată ori s-a perimat printr-o hotărâre rămasă definitivă. Cu toate acestea, dacă reclamantul, în termen de 6 luni de la data când hotărârea de respingere sau de anulare a rămas definitivă, introduce o nouă cerere, prescripția este considerată întreruptă prin cererea de chemare în judecată sau de arbitraj precedentă, cu condiția însă ca noua cerere să fie admisă.”

După cum au reținut instanțele de fond, reclamantii din cauză au formulat anterior o cerere de chemare în judecată înăuntrul termenului de prescripție extintivă, iar în acel litigiu s-a pronunțat o soluție de perimare, hotărârea cu acest obiect rămânând definitivă la data de 12.04.2017. Acțiunea din cauza de față a fost formulată în termenul de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii de perimare.

Instanța de apel, confirmând raționamentul primei instanțe, a analizat incidența în cauză a dispozițiilor art. 2539 alin. 2 Cod civil din perspectiva condiției referitoare la admiterea noii cereri, acest aspect fiind vizat de motivele de recurs.

Recurenții au susținut că art. 2539 alin. 2 teza a II –a Cod civil instituie un termen de grație de 6 luni în care acțiunea respinsă, anulată sau perimată poate fi reintrodusă, iar acțiunea nouă trebuie soluționată pe fond cu consecința respingerii excepției prescripției dreptului material la acțiune din cauza caracterului întreruptiv retroactiv al celei de-a doua cereri.

Interpretarea dată de către recurenți textului de lege în discuție nu poate fi primită, întrucât nu ține cont de dubla condiționare referitoare la cel de-al doilea litigiu iar, pe de altă parte, nu asociază efectul întreruptiv al prescripției cu prima cerere de chemare în judecată.

Astfel, conform recurenților, introducerea celei de-a doua cereri ar avea efect întreruptiv retroactiv, cu condiția formulării sale într-un termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii anterioare.

Or, art. 2539 alin. 2 Cod civil reglementează întreruperea prescripției în legătură cu o primă cerere de chemare în judecată, prevăzând în mod explicit în teza a II-a că „prescripția este considerată întreruptă prin cererea de chemare în judecată sau de arbitraj precedentă”. De altfel, întreruperea prescripției presupune o prescripție în curs, astfel încât, prin ipoteză, interesează dacă prima cerere, formulată fiind înăuntrul termenului de prescripție, are efect întreruptiv. În logica textului, acest efect se verifică în cel de-al doilea litigiu, în sensul că producerea sa depinde de îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege și în raport de care cea de-a doua cerere este sau nu prescrisă.

Pe de altă parte, formularea noii cereri într-un termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii anterioare nu este singura condiție pentru a opera efectul întreruptiv al cursului prescripției. Partea finală a celei de-a doua teze prevede fără echivoc și o altă condiție, astfel încât ignorarea sa ar echivala cu nesocotirea voinței legiuitorului.

Considerentele deciziei recurate relevă interpretarea corespunzătoare a dispozițiilor art. 2539 alin. 2 Cod civil, al căror conținut neechivoc permite o interpretare literală, dar și logică a

textului, potrivit celor arătate anterior. Astfel, instanța de apel a considerat în mod corect că întreruperea prescripției extinctive prin formularea primei cereri de chemare în judecată operează și face ca cea de-a doua cerere să nu fie prescrisă dacă sunt întrunite în mod cumulativ cele două condiții explicit inserate, referitoare la cea de-a doua cerere, anume introducerea acesteia în termenul de 6 luni și temeinicia sa.

Cât privește argumentele recurențelor privind caracterul excepției prescripției dreptului material la acțiune și la prioritatea analizei excepției procesuale în raport cu fondul cererii de chemare în judecată, se constată că nu sunt de natură să afecteze interpretarea dată art. 2539 alin. 2 Cod civil. Norma de drept substanțial se referă la condițiile pentru întreruperea cursului prescripției, în timp ce argumentele menționate au în vedere mijlocul procesual prin care se invocă lipsuri referitoare la dreptul la acțiune, în sensul art. 245 Cod procedură civilă, cu finalitatea respingerii cererii ca prescrisă.

De altfel, din susținerile recurențelor nu s-ar putea reține vreo încălcare de către instanța de apel nici a art. 245 Cod procedură civilă, ce definește excepția procesuală, nici a art. 248 Cod procedură civilă, ce reglementează procedura de soluționare a excepțiilor procesuale.

Prescripția dreptului material la acțiune se invocă și se analizează în cadrul procesului prin intermediul excepției cu acest obiect, urmând ca instanța să se pronunțe asupra acesteia prin verificarea cerințelor de aplicare a normelor de drept substanțial incidente.

Din formularea neechivocă a textului art. 2539 alin. 2 Cod civil reiese că cerința ca cea de-a doua cerere să fie admisă interesează tocmai prescripția extinctivă, motiv pentru care se analizează în cadrul excepției prescripției dreptului material la acțiune, iar temeinicia ori netemeinicia cererii conduce, după caz, la admiterea sau la respingerea excepției procesuale și nu la o soluție asupra fondului dreptului dedus judecării.

Drept urmare, nu se poate considera că prin aplicarea art. 2539 alin. 2 Cod civil în sensul condiționării efectului întreruptiv al prescripției de temeinicia cererii, confirmată prin decizia recurată, s-ar fi încălcat în cauză procedura de soluționare a excepțiilor procesuale, fie de fond, fie de procedură, cât timp instanța s-a pronunțat cu prioritate asupra excepției și doar în măsura în care ar fi respins excepția, ar fi urmat să adopte o soluție asupra fondului cererii.

Față de considerentele expuse, Înalta Curte va respinge motivul de recurs vizând modul de interpretare și aplicare a prevederilor art. 2539 alin. 2 Cod civil.

2. În ceea ce privește incidența art. 578¹ Cod procedură civilă, recurenții au reproșat instanței de apel ignorarea, în constatăările pe acest aspect, a finalității invocării normei în cadrul acțiunii întemeiate pe răspunderea civilă delictuală, anume constatarea caracterului ilicit al faptei pârâților care, în lipsa oricăror forme legale de executare silită, au procedat la evacuarea reclamanților.

Înalta Curte reține că, prin decizia recurată, s-a apreciat că art. 578¹ din vechiul Cod procedură civilă (în vigoare la data pretinsei săvârșiri a faptei ilicite) nu poate fi invocat într-o acțiune de drept comun, ci doar în procedura executării silite, pe calea contestației la executare. Instanța de apel a constatat, în același timp, pe baza probelor administrate, că reclamanții nu mai aveau vreun titlu locativ pentru vechea locație, iar pentru noua locație au semnat contracte de închiriere, astfel încât nu a fost vorba despre o evacuare, ci despre o mutare voluntară.

Aceste din urmă considerente vizează situația de fapt stabilită în cauză, iar constatăările instanței de apel în atare privință nu pot fi cenzurate de către această instanță de control judiciar, deoarece atribuțiile sale sunt circumscrise evaluării legalității deciziei recurate, prin prisma cazurilor de recurs expres și limitativ prevăzute de art. 488 alin. 1 Cod procedură civilă, iar nu a

temeinicieii acesteia, respectiv a situației de fapt determinate pe baza aprecierii probelor administrate.

Înalta Curte observă că existența unei evacuări de fapt, respectiv a unei predări silită a unui imobil, este elementul esențial în construcția juridică prin care reclamantii au înțeles să invoce dispozițiile art. 578¹ Cod procedură civilă, care face parte din procedura executării silită, secțiunea a III –a „Predarea silită a bunurilor imobile”.

Or, pornindu-se de la premisa că, în cauză, nu a fost vorba despre o evacuare, chiar faptică, ci despre o mutare voluntară, conform constatărilor instanței de apel ce se impun ca atare, critica referitoare la dispozițiile art. 578¹ Cod procedură civilă este lipsită de finalitate, cât timp nu s-ar putea da eficiență acestei norme, ce vizează o evacuare.

La concluzia lipsei de finalitate a criticii, față de situația de fapt, se ajunge observându-se chiar conținutul art. 578¹ Cod procedură civilă, care precizează în alin. 1 condițiile în care poate avea loc o evacuare în cadrul procedurii desfășurate prin intermediul executorului judecătoresc, iar în alin. 2, situațiile în care alin. 1 nu se aplică.

Conform alin. 1, o evacuare poate avea loc chiar și în altă perioadă a anului decât cea expres prevăzută în text, atunci când se face dovada că debitorul și familia sa au o altă locuință corespunzătoare în care s-ar putea muta de îndată. De asemenea, este relevant că în alin. 2 se prevede că alin. 1 nu se aplică în cazul evacuării persoanelor care ocupă abuziv, pe căi de fapt, fără niciun titlu, o locuință, și nici celor care au fost evacuați pentru că pun în pericol relațiile de conviețuire sau tulbură în mod grav liniștea publică.

Or, după cum s-a arătat, instanța de apel a reținut că reclamantii nu mai aveau vreun titlu locativ pentru vechea locație. De asemenea, s-a stabilit, tot pe baza probelor administrate, că mutarea reclamanților, după semnarea contractului de închiriere, s-a făcut în condiții de locuit net superioare celor din vechile locații. Acestea din urmă au fost desființate pe baza unei dispoziții a Primarului Municipiului Cluj Napoca, întrucât imobilele construite fără autorizație prezentau un risc foarte mare în caz de incendiu, iar acoperișurile celorlalte imobile erau degradate, prezentând risc de prăbușire.

Așadar, situația de fapt reținută pe baza probelor administrate, în analiza tuturor susținerilor din cererea de chemare în judecată, excludea relevanța circumstanțelor referitoare la perioada din an în care poate avea loc o evacuare prevăzute de art. 578¹ alin. 1 Cod procedură civilă.

În aceste condiții, critica recurenților este formală și va fi înlăturată ca atare, cât timp nu se poate cenzura situația de fapt în prezentul recurs, drept pentru care nu se vor analiza susținerile vizând posibilitatea invocării prevederilor art. 578¹ Cod procedură civilă în cadrul acțiunii întemeiate pe răspunderea civilă delictuală.

3. Critica referitoare la existența unor considerente contradictorii în cuprinsul deciziei recurate nu poate fi primită, întrucât instanța de apel nu a justificat o eventuală evacuare prin faptul că oricum reclamantii nu dețineau vreun titlu asupra imobilelor folosite, astfel cum pretend recurenții.

După cum rezultă din decizia recurată, instanța de apel a constatat că nu a fost vorba despre o evacuare, ci despre o mutare voluntară, aspect pe care precizat în repetate rânduri și l-a valorificat în analiza caracterului pretins ilicit al faptei pârâților.

Lipsa titlului locativ nu a fost reținută drept cauză a unei evacuări, ci a fost menționată doar ca una dintre circumstanțele mutării voluntare, pe care a preluat-o, de altfel, din decizia civilă nr. 159/2015 a Curții de Apel Cluj - prin care s-a confirmat legalitatea dispoziției

primarului de desființare a construcțiilor din vechea locație -, în considerarea autorității de lucru judecat de care decizia beneficiază în prezenta cauză.

În consecință, Înalta Curte a constatat că motivul de recurs pe acest aspect nu are temei și, față de toate considerentele expuse, a respins recursul ca nefondat, în aplicarea dispozițiilor art. 496 Cod procedură civilă.

II. Drepturi reale

3. Acțiune în constatare. Uzucapiune de lungă durată. Teren afectat de construcții de interes public. Neîndeplinirea condiției posesiei utile

C.civ. din 1864, art. 1844, art. 1847
Legea nr. 213/1998, art. 3

Existența unor construcții hidrotehnice pe terenul cu privire la care se solicită a se constata intervenirea efectelor prescripției achizitive, îl plasează, sub aspectul regimului juridic, sferei bunurilor domeniului public, așadar inalienabile și insesizabile, nesusceptibile a face obiectul prescripției achizitive.

Împrejurarea că asemenea construcții (împreună cu terenul aferent) nu se regăsesc ca atare reglementate, în regim de proprietate publică, prin Legea apelor nr. 107/1996, este lipsită de relevanță având în vedere că actul normativ care constituie sediul materiei în ce privește proprietatea publică și regimul juridic al acesteia este Legea nr. 213/1998. Or, potrivit art. 3 alin. (4) din Legea nr. 213/1998 „domeniul public al comunelor, al orașelor și al municipiilor este alcătuit din bunurile prevăzute la pct. III din anexă și din alte bunuri de uz sau de interes public local, declarate ca atare prin hotărâre a consiliului local, dacă nu sunt declarate prin lege bunuri de uz sau de interes public național ori județean”.

Astfel, reținând regimul juridic specific al terenului cu o afectațiune ce interesează domeniul public, devin incidente dispozițiilor art. 1844 C.civ. (conform cărora nu se poate prescrie domeniul lucrurilor care nu pot fi obiecte de proprietate privată, fiind scoase în afara circuitului civil), nefiind îndeplinite condițiile prevăzute de art. 1847 din același cod pentru ca posesia exercitată să poată fi considerată una utilă, achizitivă a dreptului de proprietate.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 35 din 15 ianuarie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Judecătoriei Iași la data de 12 decembrie 2014, reclamanții A. Și B. Au solicitat, în contradictoriu cu pârâții UAT Iași prin Primar și C., ca prin hotărârea ce se va pronunța să se constate că au dobândit în proprietate, prin prescripție achizitivă (uzucapiune), terenul intravilan situat în municipiul Iași, având suprafața totală de aproximativ 2753 mp, din care suprafața de 1372 mp se află în T29, parcelele 909/3, 909/4 și 910, iar suprafața de 1381 mp se află în T29, parcelele 911, 912.

În drept, au fost invocate dispozițiile art. 1890 și art. 1847 Cod civil, cu aplicarea art. 201 din Legea nr. 71/2011.

Judecătoria Iași, Secția civilă, prin sentința nr. 11034 din 5 octombrie 2015, a admis excepția necompetenței materiale a instanței, invocată din oficiu și a declinat competența de

soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului Iași, față de dispozițiile art. 94 pct. 1 lit. k) Cod procedură civilă, constatând că valoarea imobilului (teren) care face obiectul cererii de chemare în judecată este, prin raportare la grilele notariale, de aproximativ 693.119,96 lei.

2. Sentința pronunțată de tribunal

Tribunalul Iași, Secția I civilă, prin sentința nr. 463 din 7 martie 2017, a respins cererea promovată de reclamanți în contradictoriu cu pârâții Unitatea Administrativ Teritorială Iași și C.

3. Decizia pronunțată de curtea de apel

Soluția primei instanțe a fost menținută de Curtea de Apel Iași, Secția civilă, prin decizia nr. 508 din 28 iunie 2018, prin care s-a respins apelul declarat de reclamanți împotriva sentinței pronunțate de tribunal.

4. Calea de atac formulată în cauză

Împotriva deciziei, reclamanții au declarat recurs, solicitând, prin prisma pct. 8 al art. 488 Cod procedură civilă, admiterea acestuia, casarea hotărârilor pronunțate în cauză și, pe fond, admiterea, în parte, a acțiunii, constatându-se că au dobândit în proprietate, prin uzucapiune, suprafața de 1836 mp, situată în Iași, determinată de pct. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9...19, 20, 21...24 din raportul de expertiză efectuat de D.

Au criticat hotărârile ca fiind nelegale pentru aplicarea în mod greșit a dispozițiilor art. 1847-1855 Cod civil de la 1865 și ale Legii nr. 213/1998.

Au arătat că în ceea ce privește posesia este evident că aceasta există atâta timp cât stăpânesc bunul – teren și acesta este îngrădit, aspect necontestat în speță.

Referitor la momentul începerii posesiei, au indicat anul 1955, când ascendenții recurenților au declarat imobilul la administrația financiară, aspect reținut prin hotărârile atacate. Au precizat, în acest context, faptul că depunerea, odată cu înregistrarea la administrația financiară, a unei schițe pe numele vechiului proprietar nu poate fi interpretată în sensul că au început să posede pentru un altul, atâta timp cât înscrierea în evidențele fiscale a fost efectuată în nume propriu.

Au înțeles a se prevala de o decizie a instanței supreme (nr. 70 din 30 august 1979 a Tribunalului Suprem) în sensul că proba posesiei se va putea face, în ceea ce privește dreptul de proprietate, prin plata impozitelor și a celorlalte taxe referitoare la imobil și/sau prin înscrierea imobilului la circa financiară, aspect dovedit în cauză și necontestat de către pârâți.

În ceea ce privește caracterul neîntrerupt al posesiei, recurenții au arătat că, în conformitate cu art. 1849 Cod civil, posesia se întrerupe prin modurile și după regulile prevăzute în art. 1863 și art. 1909, art. 1850 stabilind o prezumție relativă de continuitate și neîntrerupere în favoarea posesorului.

Deoarece art. 1909 din Codul civil de la 1864 se referă la bunurile mobile, iar art. 1863 era considerat implicit abrogat de prevederile Decretului nr. 167/1958, recurenții au apreciat că în speță sunt aplicabile dispozițiile art. 16 din decret, în cauză nefăcându-se dovada vreunei recunoașteri, în ceea ce-i privește a dreptului de proprietate al altei persoane, nici a existenței vreunei acțiuni în justiție a altei persoane împotriva lor ori a unui act începător de executare.

De altfel, chiar și în ipoteza considerării ca neabrogate a dispozițiilor art. 1863 și următ. Din vechiul Cod civil, recurenții au opinat că întreruperea prescripției tot nu ar fi operat, în condițiile în care respectivele prevederi sunt similare celor ale Decretului nr. 167/1958.

În acest context, au susținut că nu poate fi reținut că posesia a fost întreruptă în anii 1988-1990 raportat la faptul că terenul situat în T28 parcela 909 ar fi fost în administrarea Inspectoratului silvic, atâta timp cât conform adresei 11538/CP din 18 aprilie 2018 emisă de Direcția Silvică Iași, terenul nu a fost administrat vreodată de RNP Romsilva, inclusiv în

perioada anterioară anului 1990 (în motivarea deciziei, instanța reținând o altă adresă emisă de Romsilva, deși cea menționată anterior face referire expres la terenul uzucapat).

Pe de altă parte, au precizat că prin acțiunea introductivă de instanță au solicitat a se constata uzucapiunea doar în ceea ce privește terenul situat în Iași, parcelele 909/3, 909/4, 910, 911 și 912.

În ceea ce privește caracterul public al posesiei, au arătat că deși dispozițiile Codului civil nu definesc acest caracter, prin prisma art. 1852 care se referă la posesia clandestină, menționează că, după cum a rezultat chiar din declarațiile martorului E., recurenții locuiesc în imobil cel puțin din anul 1970 de când îi cunoaște.

Referitor la condiția ca posesia să fie făcută sub nume de proprietar, s-au prevalat de dispozițiile art. 1854 Cod civil, opinând că atâta timp cât nu s-a făcut dovada că sunt detentori precari, posesia este sub nume de proprietar.

Au arătat, în acest context, că intimata – pârâtă UAT Iași nu a invocat excepția lipsei calității procesuale pasive, ceea ce înseamnă că a recunoscut că este proprietara imobilului uzucapat de recurenți și nu a depus niciun document potrivit căruia au posedat terenul în baza unui titlu emis de aceasta.

În ceea ce privește chesoanele edificate pe teren – canale de colectare a apei pluviale – au arătat că acestea sunt necesare regularizării scurgerilor pe versanți conform art. 48 lit. d din Legea nr. 107/1996, republicată, însă nicio prevedere a acestei legi nu include terenurile pe care respectivele chesoane sunt construite în domeniul public.

De altfel, conform pct. III din Anexa Legii nr. 213/1998, modificată, terenurile pe care sunt edificate lucrări hidrotehnice necesare regularizării scurgerilor pe versanți nu sunt incluse în domeniul public al comunei sau orașului, instanța de apel făcând o greșită apreciere prin reținerea caracterului exemplificativ al enumerării din anexă.

Mai mult, dispozițiile Legii nr. 107/1996 sunt dispoziții speciale în raport de cele ale Legii nr. 213/1998, iar respectivele chesoane sunt construite în anul 1970, așa cum a rezultat din adresa nr. 94654 din 1 noiembrie 2017 emisă de pârâtă.

Referitor la imobilul – casă și teren ce aparțin statului român, intabulate în CF nr. 138876 a municipiului Iași, au menționat că acestea nu au făcut obiectul cererii de chemare în judecată.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Analizând criticile deduse judecății, Înalta Curte constată următoarele:

- În primul rând, criticile referitoare la elementele de fapt ale exercitării posesiei stabilite de instanțele de fond pe baza probelor administrate în cauză, nu pot face obiect al cenzurii în recurs, limitate strict la aspecte de nelegalitate.

Astfel, nu se constituie în obiect al controlului de nelegalitate situația de fapt referitoare la durata posesiunii, care nu a putut fi reținută ca circumscrisă celei de 30 ani, față de elementele fapt stabilite de instanțe – contrar poziției, inconsecvente de altfel, pretinse de către reclamanți care în motivele de recurs au susținut că aceasta ar fi început în anul 1955, iar în fața instanței de fond, ca începând în 1970.

Sub acest aspect, instanța de apel, evaluând mijloacele de probă, a constatat că în anul 1955 (cel pretins ca moment de început al termenului prescripției achizitive) a avut loc, în realitate, înscrierea imobilului în evidențele fiscale pe baza schiței manuale întocmite de fostul proprietar, C. Și că o declarație de impunere, de către reclamanți, s-a făcut abia în anul 2002 (cu privire la o suprafață de teren de 1299,06 mp din terenul solicitat de 2753 mp) și de asemenea, că abia pentru anul 2015 s-a făcut dovada emiterii unor decizii de impunere (dar doar pentru imobilul din str. X. Nr. 20, nu și pentru cel de la 22, pretins de asemenea prin acțiune).

La fel, s-a constatat că în perioada 1988 – 1990, în Registrul posesorilor, cu privire la suprafața de teren înscrisă în parcela nr. 909 nu figurau reclamanții, ci Municipiul Iași care deținea terenul în administrare operativă, fiind în posesia Inspectoratului Silvic.

Astfel, având în vedere, pe de o parte, inadvertențele regăsite chiar în poziția procesuală a reclamanților în legătură cu momentul de începere a cursului prescripției și pe de altă parte, elementele probatorii valorificate de instanțele fondului, care au demonstrat existența a diferite mențiuni în legătură cu înregistrarea posesorilor, alții decât reclamanții, respectiv a plătitorilor de impozite în evidențele fiscale ale statului, în mod corect s-a constatat că nu sunt incidente dispozițiile art. 1890 C.civil, care impun un termen de 30 ani pentru a face posibilă dobândirea proprietății imobiliare prin exercitarea posesiei.

De aceea, susținerea recurenților- reclamanți în sensul că posesia ar fi avut caracter neîntrerupt, cu referire la dispozițiile art. 1849 C.civil și la prevederile corespunzătoare din art. 16 Decretul nr. 167/1958, este lipsită de relevanță și fără suport în considerentele deciziei de apel, în contextul în care instanța nu a reținut incidența vreunui caz întreruptiv de prescripție ci, în principal și în mod prioritar, aspectul referitor la neîmplinirea termenului prescripției achizitive raportat la momentul la care s-a putut considera că a început cursul prescripției.

Tot astfel, critica recurenților – făcută cu trimitere la o decizie a fostului Tribunal Suprem – conform căreia dovada posesiei se poate realiza și prin plata impozitelor, nu este de natură să combată și respectiv, să demonstreze în vreun fel nelegalitatea deciziei atacate, raportat la considerentele reținute pe acest aspect, conform cărora „reclamanții nu au indicat din ce an au plătit impozit și când au declarat bunul imobil, neaducând dovezi privitoare la plata impozitului în perioada în care au susținut că au avut posesia neîntreruptă (din anul 1970), actele legate de calculul impozitului, depuse de reclamanți, datând din anul 2015, iar intimata făcând referire la anul 2002 a fiind cel al declarării bunului”.

Așadar, nu se poate pretinde că instanța nu a valorificat respectivele dovezi referitoare la plata impozitelor pe terenul exercitării posesiei, numai că datele relevante rezultate în legătură cu momentul plății nu au permis concluzia împlinirii termenului prescripției achizitive.

- Chiar admitându-se că durata posesiei s-ar fi desfășurat de-a lungul a 30 de ani, ea nu îndeplinea oricum, condițiile unei posesii utile pentru a avea efect achizitiv, așa cum corect reține instanța de apel.

Astfel, afectarea în mare parte a terenului de o serie de construcții hidrotehnice (șase chesoane de captare a apei subterane în vederea combaterii eroziunii și alunecărilor de teren) îl plasează, într-adevăr, sub aspectul regimului juridic, sferei bunurilor domeniului public, așadar inalienabile și inesizabile, nesusceptibile a face obiectul prescripției achizitive.

Contrar susținerii recurenților, astfel de construcții hidrotehnice de hidroameliorații au o afecțiune ce interesează domeniul public (în raportul de expertiză consemnându-se de altfel, că începând cu 01.01.1990, terenul se află în administrarea Consiliului local ca bun ce face parte din domeniul public).

Împrejurarea că asemenea construcții (împreună cu terenul aferent) nu se regăsesc ca atare reglementate, în regim de proprietate publică, prin Legea apelor nr. 107/1996 este lipsită de relevanță juridică pretinsă de recurenți având în vedere că actul normativ care constituie sediul materiei în ce privește proprietatea publică și regimul juridic al acesteia este Legea nr. 213/1998.

Or, potrivit art. 3 alin. (4) din Legea nr. 213/1998 „domeniul public al comunelor, al orașelor și al municipiilor este alcătuit din bunurile prevăzute la pct. III din anexă și din alte bunuri de uz sau de interes public local, declarate ca atare prin hotărâre a consiliului local, dacă nu sunt declarate prin lege bunuri de uz sau de interes public național ori județean”.

De aceea, în mod corect a făcut instanța de apel referire la acest act normativ pentru a reține regimul juridic specific al terenului afectat de asemenea de construcții, cu incidența corelativă a dispozițiilor art. 1844 C.civ. (conform cărora nu se poate prescrie domeniul lucrurilor care nu pot fi obiecte de proprietate privată, fiind scoase în afara circuitului civil).

De asemenea, reținerea în considerentele deciziei atacate, ca elemente de fapt, a aspectelor referitoare la formularea unor cereri de restituire a terenului pe temeiul Legii nr. 169/1997 și respectiv, de notificare, în vederea retrocedării, conform Legii nr. 10/2001, de către foștii proprietari, are semnificația, din punct de vedere juridic, unei contestări a caracterului util al posesiei. Aceasta întrucât prin pretinderea restituirii bunului de către foștii proprietari se pune în discuție însăși posesia sub nume de proprietar a actualului posesor.

Pe linia aceleiași precarități a posesiei a reținut instanța de apel, cu trimitere la proba testimonială administrată de prima instanță a fondului, faptul că reclamanții nu sunt cunoscuți ca posedând imobilul – construit (care a fost naționalizat) și terenul sub nume de proprietari.

În consecință, întreaga situație de fapt, așa cum a fost reținută de instanțele fondului au dus la concluzia corectă, a neîndeplinirii condițiilor prevăzute de art. 1847 C.civ. pentru ca posesia exercitată de reclamanți să poată fi considerată una utilă, achizitivă a dreptului de proprietate, criticile de nelegalitate formulate având caracter nefondat.

Pentru toate considerentele arătate, cum decizia atacată are caracter legal, motivul reglementat de art. 488 pct. 8 C.pr.civ. nefiind incident, recursul a fost respins ca nefondat.

4. Dispoziție de restituire în natură a unui imobil – monument istoric emisă în temeiul Legii nr. 10/2001. Acțiune în constatarea nulității absolute a actului emis de entitatea notificată

Legea nr. 213/1998, art. 3, art. 9

Legea nr. 422/2001, art. 2, art. 4, art. 8

O.G. nr. 68/1994, art. 2, art. 5, art. 7

Noțiunea de bun monument istoric de valoare națională, care poate aparține proprietății publice sau private, este diferită de cea de bun monument istoric de interes național, iar faptul că un bun este monument istoric acest lucru nu generează, automat, un regim juridic supus proprietății publice.

Includerea monumentelor în domeniul public al statului vizează acele bunuri care sunt declarate de interes public național, mecanismul de includere în proprietatea exclusivă a statului fiind stipulat în cuprinsul cadrului legal în materia proprietății publice, reglementat prin art. 9 din Legea nr. 213/1998 și a procedurii stabilite prin art. 7 alin.(1) din O.G. nr. 68/1994, precum și art. 8 alin. (3) din Legea nr. 422/2001.

Din coroborarea prevederilor art. 8 alin. (3) din Legea nr. 422/2001 cu dispozițiile înscrise în art. I.26 al anexei la Legea nr. 213/1998 potrivit cărora „domeniul public al statului este alcătuit din următoarele bunuri: ... 26. statuile și monumentele declarate de interes public” rezultă că un bun calificat monument istoric, chiar de valoare națională, deși face parte din patrimoniul cultural național nu poate fi considerat de plano ca aparținând domeniului public, fiind necesar a se desfășura procedura de declarare a bunului ca făcând parte din domeniul public, pentru a constitui proprietatea statului.

Or, câtă vreme, până la momentul emiterii dispoziției în temeiul Legii nr. 10/2001, bunul imobil nu a fost supus procedurii legale care să îl declare de interes public național, acesta poate fi restituit în natură, întrucât nu face parte din domeniul public al statului și nu este supus regimului juridic al proprietății publice.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr.561 din 27 februarie 2020

1.Obiectul cereri de chemare în judecată:

Prin cererea înregistrată, pe rolul Judecătorei Târgu-Secuiesc, la data de 08.04.2016, și precizată la 23.06.2016, reclamantul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor în contradictoriu cu pârâta A., Direcția de Sănătate Publică Covasna și SC B. SRL a solicitat să se constate nulitatea absolută a dispoziției nr. 81/2003 emisă de pârâta Direcția de Sănătate Publică Covasna, inițial pentru imobilul înscris în CF x8 Zăbala, A 2-4, 5, 6, 7, 12, 15, 16, 17 înscrise în prezent în CF x4, CF x9, CF x0, iar, apoi, și pentru imobilele înscrise în CF nr. x4 Zăbala nr. top 870, CF nr. x9 Zăbala nr. top 882,883, CF nr. x1 Zăbala nr. top 454 și CF nr. x7 Zăbala nr. top 453.

În drept, au fost invocate dispozițiile art. 10 din Legea nr. 213/1998.

Pârâta Direcția de Sănătate Publică a județului Covasna a formulat, la 06.05.2016, întâmpinare prin care a solicitat respingerea acțiunii reclamantului.

Pârâta A. și, apoi, pârâta SC B. SRL au formulat, la rândul lor, întâmpinare, invocând excepția necompetenței materiale a instanței, excepția netimbrării acțiunii, excepția lipsei de interes, excepția autorității de lucru judecat, iar, pe fond, a solicitat respingerea acțiunii, ca nefondată.

La 07.06.2016, Ministerul Sănătății a formulat cerere de intervenție accesorie în favoarea reclamantului solicitând admiterea cererii reclamantului.

La termenul de judecată din 24.10.2016, instanța a rămas în pronunțare pe excepția necompetenței materiale după valoarea obiectului.

La data de 27.10.2016, Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților a formulat cerere de intervenție principală.

2. Hotărârile pronunțate în primă instanță:

Prin sentința civilă nr. 877 din 31.10.2016, Judecătoria Târgu-Secuiesc a declinat competența materială, după valoarea obiectului, a soluționării cererii de constatare a nulității absolute a deciziei nr. 81/2003 emisă de Direcția de Sănătate Publică Covasna, formulată de reclamantul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice în favoarea Tribunalului Covasna, în motivare reținându-se că valoarea totală a imobilului este de 3.389.146,64 lei, la data de 28.04.2016.

Cauza a fost înregistrată pe rolul Tribunalului Covasna.

La 08.02.2017, Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților a formulat cerere de intervenție accesorie în favoarea reclamantului în cauză.

Prin încheierea pronunțată, în ședința publică, din 16.03.2017, instanța a respins, ca inadmisibilă, cererea de intervenție accesorie formulată de Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților. Prin aceeași încheiere instanța a respins excepția lipsei calității procesuale active a Statului Român, a respins excepția prematurității introducerii cererii, a respins excepția lipsei de interes în formularea cererii și a calificat ca fiind o apărare de fond excepția autorității de lucru judecat.

Apelul declarat împotriva acestei ultime încheieri a fost admis și a fost admisă, de către Curtea de Apel Brașov, și cererea de intervenție accesorie formulată de Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților.

Prin încheierea de ședință pronunțată, la 27.10.2017, de Tribunalul Covasna, a fost respinsă cererea de suspendare a judecării litigiului până la soluționarea definitivă a dosarului nr. x/102/2017, aflat pe rolul Tribunalului Mureș.

Prin sentința civilă nr. 291 din 22 martie 2018, Tribunalul Covasna-Secția civilă a respins cererea de chemare în judecată formulată și, ulterior, modificată de reclamantul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice în contradictoriu cu pârâții A., Direcția de Sănătate Publică Covasna, SC B. SRL și intervenienții accesorii Ministerul Sănătății și Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților, ca neîntemeiată.

A respins cererea de intervenție accesorie în interesul Statului Român formulată de către Ministerul Sănătății ca neîntemeiată, a respins cererea de intervenție accesorie în interesul Statului Român formulată de Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților ca neîntemeiată.

A obligat reclamantul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice să plătească pârâtei A. suma de 9.373,68 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată și a obligat reclamantul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice să plătească pârâtei SC B. SRL suma de 10.000 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

3. Hotărârea pronunțată în apel:

Împotriva hotărârii și a încheierii din 27.10.2017 au declarat apel reclamantul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, intervenientele Ministerul Sănătății și Autoritatea Națională pentru restituirea proprietăților București și apel incident pârâta SC B. SRL.

Prin apelul incident, pârâta SC B. SRL a solicitat acordarea cheltuielilor de judecată de 47362,15 lei, reprezentând onorariu de avocat, neexistând motive pentru reducerea cheltuielilor de judecată.

Prin întâmpinare, intimata pârâta Direcția de Sănătate publică a județului Covasna a solicitat respingerea apelurilor și menținerea hotărârii, iar prin întâmpinarea formulată, intimații pârâți SC B. SRL și A. au solicitat respingerea apelului, ca tardiv, declarat de intervenienta Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților București, ca netimbrate a apelurilor intervenientelor, dar și ca nefondate.

Apelantul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice a solicitat respingerea apelului incident față de formularea aceluiași apărări pentru pârâte și față de disproporția onorariilor percepute de pârâte.

Cererea de suspendare a judecării apelului formulată de apelantul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice a fost respinsă prin încheierea din 18.09.2018.

Prin decizia civilă nr. 1383/Ap pronunțată la 02.10.2018, Curtea de Apel Brașov - Secția civilă a respins apelurile declarate de reclamantul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, intervenientele Ministerul Sănătății și Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților București și pârâta SC B. SRL împotriva sentinței civile nr. 291/2018 și a încheierii din 27.10.2017 pronunțate de Tribunalul Covasna - Secția civilă, reclamantul fiind obligat să plătească pârâtei A. suma de 4000 lei, reprezentând cheltuieli de judecată în apel și pârâtului SC B. SRL, suma de 5000 lei, reprezentând cheltuieli de judecată în apel, respingându-se restul cheltuielilor de judecată solicitate de apelanta pârâta SC B. SRL.

4. Cererea de recurs:

Împotriva acestei decizii și a încheierii din 18.09.2018 a declarat recurs reclamantul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, invocând motivele de recurs înscrise în art.488 pct. 6 și 8 Cod procedură civilă. S-a solicitat admiterea recursului, casarea hotărârii recurate și trimiterea cauzei spre rejudecare în vederea reaprecierii, de către Curtea de Apel Brașov, a cererii de suspendare a judecării cauzei în raport de soluționarea dosarului nr. x/102/2017, aflată pe rolul Curții de Apel Târgu Mureș, iar, în subsidiar, casarea hotărârii atacate, rejudecarea cauzei, cu consecința admiterii acțiunii, astfel cum a fost modificată.

În cuprinsul cererii de recurs, reclamantul a criticat hotărârile atacate pentru următoarele motive:

I. Hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei (art. 488 alin.1 pct. 6 Cod procedură civilă).

Recurentul susține că, prin motivele de apel a criticat hotărârea primei instanței din perspectiva respingerii cererii de suspendare a judecării prezentei cauze, în temeiul art.413 alin.1 pct.1 Cod procedură civilă, respectiv până la soluționarea definitivă a dosarului nr. x/102/2017, iar, în fața instanței de apel, a formulat o cerere de suspendare a judecării apelului, până la soluționarea aceleiași cauze, de care depinde soluționarea prezentului dosar.

Recurentul critică încheierea din data de 18.09.2018, prin care Curtea de Apel Brașov a respins cererea de suspendare a judecării cauzei, până la soluționarea definitivă a dosarului nr. x/102/2017, aflat pe rolul Curții de Apel Târgu Mureș, fiind criticată și decizia civilă nr.1383/Ap/2018, prin care instanța de apel a înlăturat motivul de apel prin care era criticată soluția instanței de fond, de respingere, a cererii de suspendare a judecării cauzei, până la soluționarea definitivă a dosarului nr. x/102/2017.

Au fost criticate considerentele avute în vedere, de instanța de apel, în soluționarea cererii de suspendare. S-a susținut că motivarea instanței de apel ce au stat la baza soluției, de respingere, a cererii de suspendare, în sensul că imobilele, ce au făcut obiectul contractului de vânzare-cumpărare nr. x/1948, sunt altele decât cele în litigiu, nu răspunde criticilor formulate în privința soluției, de respingere, a cererii de suspendare. Astfel, motivele invocate în cererea de chemare în judecată, precum și criticile aduse soluției instanței de fond au fost circumstanțiate, printre altele, de lipsa calității părâței de persoană îndreptățită la reconstituirea dreptului de proprietate, analizată prin prisma dispozițiilor legale adoptate în materie de succesiune.

În raport de împrejurarea că, în dosarul nr. x/102/2017, este pusă în discuție calitatea părâței A. de moștenitoare a defunctului C., iar prezenta cerere are ca obiect constatarea nulității absolute a Dispoziției nr.81/2003, circumstanțiată de reținerea acestei calități, recurentul apreciază că instanța de apel a reținut greșit asupra neîndeplinirii condițiilor prevăzute de art.413 alin.1 pct.1 Cod procedură civilă pentru suspendarea cauzei, prin raportare la imobilele ce au făcut obiectul contractului de vânzare-cumpărare nr.x/1948.

Astfel, contractul de vânzare - cumpărare nr. x/1948, depus în dosarul nr. x/102/2017, nu prezintă relevanță din perspectiva obiectului acestui act translativ de proprietate, așa cum eronat a reținut instanța de apel, ci din perspectiva actelor de acceptare a succesiunii efectuate de soția și cele trei fiice ale defunctului C., ce au avut ca efect îndepărtarea părâței de la succesiunea defunctului C. Certificatul de moștenitor nr.100 a fost emis la data de 14.07.2000, anterior intrării în vigoare a Legii nr. 10/2001 și, cu atât mai mult, anterior depunerii de către părâtă a notificărilor formulate în temeiul Legii nr. 10/2001.

Susține că acțiunea nu a fost justificată (ca motiv de nulitate) de sentința civilă nr. 9480 din 16.10.2015 a Judecătoriei Cluj, anulată prin decizia civilă nr.1093/A/2016 a Tribunalului

Cluj. Motivul de nulitate invocat a fost inexistența calității de persoană îndreptățită la reconstituire a pârâtei din perspectiva dispozițiilor adoptate în materia succesiunii, confirmată la acea dată de sentința civilă nr.9480 din 16.10.2015 a Judecătorei Cluj și nu de hotărârea judecătorească, în sine. Contractul de vânzare - cumpărare, încheiat într-un termen de doi ani de la data de 03.07.1946 (data emiterii procesului - verbal privind dezbaterea succesiunii), având ca obiect un imobil evidențiat în masa succesorală, constituie un act pe care se fundamentează cererea de chemare în judecată ce face obiectul cauzei nr. x/102/2017 având ca obiect constatarea nulității certificatului de moștenitor nr. 100/2000 și evidențiază faptul că: succesibilele D. și E. nu și-au manifestat intenția de a renunța la succesiunea rămasă de pe urma defunctului C. la data de 03.07.1946; soția și cele trei fiice ale defunctului C. au acceptat moștenirea, dobândind calitatea de moștenitoare; pârâta A. a fost îndepărtată de la succesiune și pe cale de consecință nu are calitatea de moștenitoare a defunctului C. Apreciază că, în ipoteza admiterii acțiunii ce face obiectul cauzei nr. x/102/2017 și a constatării nulității absolute a certificatului de moștenitor nr. 100/2000, raționamentul instanței de apel privind calitatea pârâtei de persoană îndreptățită din perspectiva dispozițiilor legale adoptate în materie succesorală rămâne fără suport, deoarece în raport de data decesului defunctului C. (1944) imobilele au fost preluate de către statul comunist din patrimoniul soției și al celor trei fiice ale acestuia. Pârâta nu ar avea calitatea de persoană îndreptățită la acordarea măsurilor reparatorii, prevăzute de Legea nr. 10/2001, decât în măsura în care formula notificarea în calitate de moștenitoare a celor patru succesibile și făcea totodată dovada acestei calități.

În raport de argumentele prezentate, solicită admiterea recursului, casarea hotărârii judecătorești, trimiterea cauzei spre rejudecare în vederea reanalizării cererii de suspendare a judecării prezentei cauzei în raport de soluția ce se va pronunța în dosarul nr. x/102/2017, aflat în prezent pe rolul Curții de Apel Târgu Mureș.

II. Hotărârea pronunțată a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material (art. 488 pct. 8 Cod procedură civilă).

1. Recurentul susține aplicarea greșită a dispozițiilor Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, în forma în vigoare la data emiterii Dispoziției nr.81/2003.

Se arată că, în raport de dispozițiile art.21 alin.(3) și (4) din Lege nr. 10/2001, instanța de apel a reținut greșit că notificarea înregistrată la executorul judecătoresc face dovada deplină în fața oricăror autorități, persoane fizice sau juridice a respectării termenului prevăzut de lege, chiar dacă a fost adresată altei unități decât cea care deține imobilul. Apreciază că, raționamentul Curții de Apel Brașov nu este susținut de decizia nr.2262 din 17.04.2013 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția I Civilă întrucât, din analiza considerentelor acestei hotărâri, rezultă că notificarea unității deținătoare nu era condiționată de transmiterea acesteia prin intermediul executorului judecătoresc, pârâta având posibilitatea să depună notificarea la registratura persoanei juridice ce urma să fie investită cu soluționarea notificării, în termenul legal prevăzut de lege.

Evocă faptul că, în considerentele deciziei nr.2262/2013, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut, că cerința impusă de prevederile art. 22 alin. (3) din Legea nr. 10/2001, de comunicare a notificării, prin intermediul unui executor judecătoresc, este stipulată ca o măsură de siguranță, de natură să ateste, în mod cert, faptul transmiterii notificării către entitatea investită cu soluționarea acesteia, nefiind însă prevăzută, de legiuitor, sub sancțiunea nulității absolute. Prin urmare, depunerea notificării, de către persoana interesată, direct la registratura entității, investite cu soluționarea acesteia, nu pune în discuție inexistența notificării, ci o obligă

să procedeze la soluționarea acesteia, în condițiile impuse de legea de reparație, întrucât dispozițiile art. 22 din Legea nr. 10/2001, republicată, sancționează cu pierderea dreptului de a solicita acordarea măsurilor reparatorii numai neformularea în termen a notificării, nu și omisiunea înaintării acesteia prin intermediul executorului judecătoresc către entitatea investită cu soluționarea acesteia.

Analiza actelor aflate la dosarul administrativ constituit de Direcția de Sănătate Publică Covasna relevă faptul că notificările nr.109/2002, 110/N/2002, 111/N/2002, 112/N/2002, 114/N/2002 au fost comunicate Primăriei Comunei Zăbala, la data de 15.02.2002 (data poștei). Declanșarea fazei administrative este marcată de formularea unei notificări adresată unității deținătoare în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a Legii nr. 10/2001, termen care a fost prelungit, prin OUG nr.109/2001, până la data de 14.11.2001. Termenul de 6 luni, prelungit la 1 an, constituie un termen de decădere ce nu este de natură a împiedica liberul acces la justiție (astfel cum s-a reținut prin deciziile nr. 21/27.01.2004 și nr. 755/31.10.2000 ale Curții Constituționale).

Recurentul susține că termenul în interiorul căruia trebuia formulată notificarea, stabilit inițial la 6 luni și prelungit de 2 ori cu câte 3 luni, s-a împlinit la data de 14 februarie 2002, iar pârâta nu a adresat notificările unității deținătoare în interiorul acestui termen de decădere.

2. Hotărârea atacată este criticată și sub aspectul aplicării eronate a prevederilor Legii nr.213/1998 privind proprietatea publică și regimul juridic al acesteia.

În considerentele deciziei recurate instanța de apel a reținut că dispoziția nr.81/2003 are în vedere nu doar parcul dendrologic, ci și alte imobile respectiv imobilele înscrise în CF x8 Zăbala A 2-4, 5, 6, 7, 12, 15, 16, 17, în CF nr.x4, CF nr.x9, CF nr.x1, CF nr.x2, CF nr.x9, CF nr.x7." Față de cele reținute în cauză, recurentul solicită a se avea în vedere faptul că, potrivit informațiilor transmise prin adresa nr.299 din 18.06.1999, emisă de Inspectoratul pentru Cultură al Județului Covasna, imobilele ce compuneau parcul dendrologic din jurul castelului X. din Zăbala, sunt, parte componentă, a ansamblului monument istoric, inclus în Lista monumentelor istorice, la poziția 15B278, listă revizuită conform Ordonanței nr.68/1994.

În pofida celor reținute de instanța de apel, se arată că imobilele din CF x8 Zăbala de la pozițiile 4, 16, 17 nu au făcut obiectul Dispoziției nr.81/2003 întrucât nr. top. 456, 457, 458, 876, 871 nu sunt menționate în conținutul respectivului act administrativ. De asemenea, imobilele evidențiate în CF nr.x4, CF nr.x9, CF nr.x2, CF nr.x9, CF nr.x7 sunt părți componente ale parcului dendrologic, așa cum rezultă din mențiunile de carte funciară, respectiv „park rezlet” (parte din parc). Mai mult decât atât, pe lista monumentelor istorice 2010 la pozițiile 563, 564, 565 figurează ansamblul castelului X., castelul și parcul castelului, care se regăsesc și pe Lista monumentelor istorice din județul Covasna din anul 2000.

Totodată, se arată că, deși instanța de apel a reținut faptul că „instanța de fond a avut în vedere și dispozițiile art.4 din Legea nr. 422/2001 potrivit cărora monumentele istorice pot aparține atât domeniului public sau privat al statului, al județelor, orașelor sau comunelor, cât și proprietății private a persoanelor fizice sau juridice, astfel că parcul dendrologic, deși monument istoric poate fi proprietatea unei persoane fizice sau juridice cum este și cazul intimatelor pârâte”, instanța de apel nu a avut în vedere dispozițiile art.2 lit.b) din Ordonanța nr.68/1994 privind protejarea patrimoniului național cultural potrivit căroră „Monumentele istorice se clasează în următoarele categorii: b) categoria B - monumente de valoare națională;”

Includerea imobilelor ce fac obiectul prezentului litigiu în categoria B a monumentelor istorice - monumente de valoare națională atestă apartenența acestora la domeniul public al statului odată cu intrarea în vigoare a Legii nr.213/1998. Astfel, pct. I.26 al anexei la Legea

nr.213/1998 privind proprietatea publică și regimul public al acesteia prevede că „Domeniul public al statului este alcătuit din următoarele bunuri: (...) 26.statuile și monumentele declarate de interes public național.” Apreciază că aceste dispoziții legale relevă faptul că legea constituie singurul instrument juridic de determinare a apartenenței unui bun la domeniul public al statului, iar includerea unui bun în anexa Legii nr.213/1999, atribuie acestuia natura de bun domenal, cu toate consecințele ce derivă din această calificare. Astfel, contrar argumentelor reținute de instanța de apel, anterior restituirii imobilului de către Direcția de Sănătate Publică Covasna, în baza Dispoziției nr.81/2003, pârâtei A., imobilul era evidențiat în domeniul public al statului.

Este criticată și aprecierea instanței de apel relativ la inaplicabilitatea deciziei nr.23/2011 a Înaltei Curți de Casație și Justiție motivat de faptul că, în speță, nu se ridică problema analizării procedurii de trecere a terenurilor din domeniul public în domeniul privat, potrivit Legii nr. 1/2000 și a Legii nr.213/1998, ci se impune examinarea nulității dispoziției nr.81/2013, din perspectiva respectării dispozițiilor art.23 din Legea nr. 10/2001.

Apreciază, contrar susținerilor instanței de apel, că validitatea Dispoziției nr.81/2013 trebuie analizată și în raport de decizia nr.23/2011 a Înaltei Curți de Casație și Justiție care instituie, în procedura de reconstituire a dreptului de proprietate, obligativitatea parcurgerii procedurii de trecere a terenurilor din domeniul public în domeniul privat, prin hotărâre a Guvernului, emisă cu privire la terenurile delimitate în condițiile art. 9 și 12 din Legea nr. 1/2000. Efectele acestei decizii pot fi extinse și în cazul transmiterii terenurilor din proprietatea publică a statului în proprietatea privată în baza procedurii reglementate de Legea nr. 10/2001, tocmai datorită finalității, similare, pe care o au cele două tipuri de transferuri ale dreptului de proprietate.

Este criticată și aprecierea instanței de apel în privința modalității de preluare a bunului de către stat, în sensul că valabilitatea titlului statului nu este legată de persoana îndreptățită la restituire, ci de modalitatea de preluare a imobilului, respectiv dacă există sau nu titlu valabil, în sensul art.2 din Legea nr.10/2001, respectiv art.6 din Legea nr.213/1998.

Contrar afirmațiilor instanței de apel, recurentul arată că nu a contestat calitatea pârâtei de persoană îndreptățită, din perspectiva modalității de preluare, de către stat, a imobilului, ci pentru neîndeplinirea condiției instituite de prevederile art. 3 alin.(1) coroborate cu cele ale art.4 alin.(3) din Legea nr.10/2001 vizând calitatea pârâtei de succesoare a fostului proprietar, C.

Consideră că analiza valabilității titlului statului este strâns legată de calitatea de persoană îndreptățită la acordarea măsurilor reparatorii. Astfel, dacă persoana, care solicită restituirea unui imobil în baza Legii nr.10/2001, îndeplinește condițiile, prevăzute de actul normativ menționat, pentru a dobândi calitatea de persoană îndreptățită, poate fi beneficiara prevederilor legilor de reparație. În caz contrar, bunul rămâne în patrimoniul statului indiferent de modul în care imobilul a fost preluat. Altfel, s-ar ajunge în situația în care bunurile preluate, după anul 1945, ar putea face obiectul solicitării oricărei persoane, chiar în ipoteza în care aceasta nu îndeplinește condițiile prevăzute de lege, pentru simplul motiv că imobilul a făcut obiectul preluării de către regimul comunist, fapt ce contravine scopului reglementărilor adoptate în materia legilor de reparație.

Printr-o altă critică, se pretinde reținerea greșită de către instanța de apel a efectului pozitiv al autorității de lucru judecat reținut prin raportare la sentința civilă nr.109/1999 privind calitatea de persoană îndreptățită la acordarea despăgubirilor, cât și reprezentarea Statului român în cadrul litigiului soluționat în privința persoanei îndreptățite la restituire.

Arată că Legea nr. 10/2001 nu conține prevederi care derogă de la dreptul comun. În situația în care dezbaterea succesiunii a avut loc anterior apariției Legii nr.10/2001, ipoteză care

se regăsește în speța dedusă judecății, în acord cu principiul proximității gradului de rudenie între moștenitorii din aceeași clasă, pârâta A. nu putea dobândi calitatea de moștenitoare a defunctului C., nefiind incidente prevederile art.4 alin.(3) din Legea nr.10/2001, care vizează exclusiv situațiile în care succesiunea foștilor proprietari nu a fost dezbătută până la intrarea în vigoare a legii speciale reparatorii.

Potrivit actelor aflate la dosarul cauzei C. a decedat la data de 21.11.1944, acesta fiind momentul deschiderii succesiunii, în raport de prevederile art.651 Cod civil, iar importanța juridică a datei deschiderii moștenirii este că aceasta coincide cu momentul transmiterii moștenirii la succesoră, actul juridic al acceptării moștenirii retroactivând până la data deschiderii moștenirii. Astfel, la data decesului bunicului pârâtei (1944), regimul comunist nu se instaurase, astfel că preluarea terenurilor s-a realizat din patrimoniul moștenitorilor, respectiv din patrimoniul soției supraviețuitoare și a celor trei fiice și nu din patrimoniul lui C., în cotele părți stabilite prin actul emis în anul 1946.

Relativ la aplicabilitatea dispozițiilor art.4 din Legea 10/2001, instanța de apel a reținut că intimata pârâta A. este singura moștenitoare a defunctului C., care a formulat notificările, în baza Legii nr. 10/2001, aspect necontestat în cauză, ceea ce rezultă că nu există o cauză ilicită sau o fraudă la lege în obținerea dispoziției nr.81/2003.

În raport de aceste rețineri ale instanței de apel, recurentul apreciază că prevederile art.4 alin.(3) din Legea nr. 10/2001 sunt aplicabile într-o singură ipoteză, respectiv aceea în care nu există dovezi de acceptare tacită/expresă a moștenirii de către alți succesibili. Or, prin raportare la motivele invocate în acțiunea înregistrată în prezent pe rolul Curții de Apel Târgu Mureș, sub nr. x/102/2017, situația de fapt nu se circumscrie ipotezei reținută în cauză. Prevederile art.4 alin.(4) din Legea nr. 10/2001 invocate de instanța de judecată în sprijinul raționamentului său nu sunt aplicabile în cauză, întrucât pârâta A. nu are calitatea de comoștenitoare a defunctului C.

Afirmațiile instanței de apel în sensul că Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice nu a contestat calitatea de moștenitoare a pârâtei A. nu se susțin în raport de demersurile judiciare concretizate în acțiunile având ca obiect constatarea nulității absolute a certificatului de moștenitor nr. 100/2000 (dosarul nr. x/102/2017 aflat în prezent pe rolul Curții de Apel Târgu Mureș), precum și în dosarul nr. x/211/2014, soluționat definitiv, ceea ce denotă că sunt îndeplinite condițiile privind incidența în speță a motivelor de nulitate ce vizează cauza ilicită și fraudă lege. Sub acest aspect, se arată că, pârâta deținea acte de familie (procesul verbal despre dezbaterile succesiunii, emis la data de 03.07.1946), relevante sub aspectul acceptării moștenirii de către soția și cele trei fiice ale defunctului, astfel încât nu se poate prevala de buna-credință, deoarece cunoștea sau, cu minime diligente, putea să cunoască, faptul că nu avea calitatea de succesoare a defunctului C., această calitate revenind soției și celor trei fiice ale acestuia. De asemenea, pârâta s-a folosit de prevederile art.4 alin.(3) din Legea nr. 10/2001 care permiteau dovedirea calității de moștenitor prin acte de stare civilă, în ipoteza în care nu există acte de acceptare a moștenirii, pentru a eluda alte dispoziții imperative ale actului normativ menționat, care consacră dreptul succesorilor persoanelor îndreptățite la restituirea în natură a imobilelor. Prin urmare, sub eficiența actelor de acceptare a succesiunii efectuate de soția și cele trei fiice ale defunctului C., pârâta nu putea pretinde restituirea imobilului în calitate de moștenitoare a defunctului C.

Relativ la susținerea privind reprezentarea Statului Român, instanța de apel a reținut că acest aspect a constituit motiv și de contestație la executare respinsă prin sentința civilă nr.940 din 07.11.2001 a Judecătoriei Târgu Secuiesc, instanța reținând că statul nu e o terță persoană de proces, astfel că în lipsa promovării altor căi extraordinare de atac, soluția se impune în prezenta

cauză, Statul Român fiind parte în dosarul nr. x/1997 în care s-a pronunțat sentința civilă nr. 109/1999.

Recurenta susține că simpla nominalizare în cadrul acelui dosar a Statului român, reprezentat de Consiliul Local al comunei Zăbala, nu este de natură să conducă la concluzia că Statul român a fost parte în cauză. Astfel, având în vedere pe de o parte faptul că nu există niciun act normativ care să reglementeze reprezentarea Statului român de către Consiliul local al comunei Zăbala nu se poate aprecia că Statul român a figurat, ca parte, în cauza nr. x/1997.

În cauză, instanța de apel a mai reținut „faptul că s-ar fi admis în principiu cererea de intervenție accesorie a Statului Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, în dosarul nr.x/322/2016, de revizuire a sentinței civile nr. 109/1999 a Judecătoriei Târgu Secuiesc, nu înseamnă că s-ar fi recunoscut calitatea procesuală de reprezentant a Ministerului Finanțelor Publice, atât timp cât cererea de intervenție a fost respinsă, prin sentința civilă nr.6 din 3.11.2017 a Judecătoriei Brăila, litigiul fiind soluționat, definitiv, prin decizia pronunțată de Tribunalul Brăila, la 02.10.2018, prin respingerea cererii de revizuire, ca inadmisibilă, și respingerea cererii de intervenție accesorie, ca nefondată.”

Față de aserțiunile instanței de apel, recurenta apreciază că Judecătoria Brăila a statuat, cu autoritate de lucru judecat, nu numai asupra interesului Statului Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, de a interveni în cauza nr. x/322/2016, ci a apreciat și în ceea ce privește participarea Statului Român în litigiul soluționat prin hotărârea judecătorească a cărei revizuire se solicită. Soluția pronunțată de Tribunalul Brăila în sensul respingerii cererii de intervenție a Statului Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, ca nefondată, nu prezintă relevanță sub aspectul participării Statului român în litigiul dedus judecății așa cum instanța de apel a reținut în mod eronat.

Recurenta a criticat și modalitatea în care a fost soluționat, prin decizia atacată, motivului de apel vizând cuantumul cheltuielilor de judecată acordate în primă instanță, apreciindu-se greșite argumentele instanței de apel referitoare la solicitarea formulată privind reducerea cuantumului cheltuielilor de judecată solicitate de intimat.

Totodată, au fost formulate critici și sub aspectul cuantumului cheltuielilor de judecată acordate în faza procesuală a apelului în raport de împrejurarea că apărările formulate în calea de atac sunt similare celor formulate în primă instanță, precum și faptul că în cauză a fost acordat un singur termen de judecată.

În aceste condiții apreciază că instanța de apel, în aplicarea dispozițiilor art.451 alin. (2) Cod procedură civilă, avea obligația de a reduce cuantumul cheltuielilor de judecată, proporțional cu munca efectiv prestată de reprezentanții convenționali ai părților.

5. Apărările formulate în cauză.

Pârătele A. și SC B. SRL au formulat întâmpinări, solicitând respingerea recursului, ca nefondat.

Intervenienta Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților București a formulat întâmpinare la recursul declarat de recurentul-reclamant Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, solicitând admiterea recursului.

Intervenienta-pârâtă Direcția de Sănătate Publică Covasna a formulat întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului.

6. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Examinând decizia recurată, prin prisma criticilor formulate, Înalta Curte constată că recursul declarat de reclamantul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, este nefondat, pentru considerentele care succed:

I. Printr-un prim motiv de recurs, reclamantul Statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice a invocat motivul de casare înscris în art. 488 alin.(1) pct. 6 Cod procedură civilă, care prevede ipoteza în care se poate cere casarea atunci când *„hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei.”*

În cuprinsul cererii de recurs, dezvoltarea motivului de casare ivocat, privind nemotivarea, vizează exclusiv modul de soluționare a cererii reclamantului-recurent, prin care a solicitat suspendarea judecării prezentei cauze, în temeiul art. 413 alin. (1) pct. 1 Cod procedură civilă, până la soluționarea definitivă a dosarului nr. x/102/2017. Au fost, astfel, criticate soluțiile instanței de apel pronunțate în privința cererii de suspendare facultativă a judecării: respectiv încheierea din 18.09.2018, prin care s-a dispus respingerea cererii de suspendare a judecării formulată în apel, precum și decizia nr. 1383 din 02.10.2018 a Curții de Apel Brașov - Secția Civilă, prin care a fost respins motivul de apel referitor la soluția dată, de prima instanță (de respingere), asupra cererii de suspendare.

Motivul de nelegalitate invocat, prin care se critică modul de soluționare a cererii de suspendare facultativă a judecării prezentei cauze este justificat prin aceea că, în ipoteza admiterii acțiunii ce face obiectul cauzei nr. x/102/2017, având ca obiect constatarea nulității certificatului de moștenitor nr. 100/2000 și a constatării nulității absolute a respectivului certificat de moștenitor, raționamentul instanței de apel privind calitatea pârâtei de persoană îndreptățită, din perspectiva dispozițiilor legale adoptate în materie succesorală, ar rămâne fără suport, în contextul în care pârâta nu ar avea calitatea de persoană îndreptățită la acordarea măsurilor reparatorii, prevăzute de Legea nr. 10/2001, de pe urma defunctului C.

Referitor la critica ce vizează soluțiile instanței de apel pronunțate în legătură cu cererea de suspendare facultativă a judecării, Înalta Curte reține din concluziile părților formulate la termenul de judecată din 13.02.2020, precum și din verificările efectuate în sistemul informațional de evidență a dosarelor Ecris, că dosarul nr. x/102/2017 - în raport cu care s-a formulat cererea de suspendare a prezentei cauze - a fost soluționat, definitiv, prin decizia nr. 320 din 05.02.2020 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, în sensul că instanța supremă a dispus: *„Respinge recursurile declarate de reclamantul Prefectul Județului Covasna și de intervenientul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, împotriva deciziei civile nr.524 A din data de 6 decembrie 2018, pronunțată de Curtea de Apele Târgu Mureș - Secția I civilă. Obligă pe recurenți la plata către intimata A. a sumei de 3500 lei, reprezentând cheltuieli de judecată, reduse conform art. 451 alin. (2) Cod procedură civilă. Definitivă.”*

În acest context, față de soluția, definitivă, dispusă în dosarul nr. x/102/2017, rezultă că motivul de recurs cu privire la nelegalitatea încheierii de ședință din 18.09.2018, prin care s-a respins cererea de suspendare a judecării formulată în apel, precum și nelegalitatea deciziei nr. 1383/2018 a Curții de Apel Brașov - Secția Civilă, prin care a fost respins motivul de apel referitor la soluția, de respingere, a cererii de suspendare, pronunțată de instanța de fond, nu se mai impun a fi analizate, întrucât au rămas fără obiect.

II. Recurenta a criticat decizia atacată din perspectiva motivului de recurs înscris în art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, susținând că hotărârea recurată a fost pronunțată cu încălcarea normelor de drept material.

II.1. Decizia pronunțată de instanța de apel a fost criticată sub aspectul aplicării eronate a dispozițiilor art. 21 alin. (3) și (4) din Legea nr. 10/2001. S-a susținut că notificările formulate de pârâta A. nu au fost depuse cu respectarea termenului legal și s-a pretins, în esență, că instanța de apel a apreciat eronat că depunerea notificărilor era condiționată de transmiterea acestora prin

intermediul executorului judecătoresc, deoarece persoana îndreptătită la restituire avea posibilitatea de a depune notificările, direct, la registratura persoanei ce urma a fi investită cu soluționarea acestora. Or, în cauză, notificările nr.109/2002, nr. 110/N/2002, nr. 111/N/2002, nr. 112/N/2002 și nr. 114/N/2002 au fost comunicate Primăriei Comunei Zăbala, la data de 15.02.2002 (data poștei), ceea ce ar contura concluzia că pârâta nu a adresat notificările unității deținătoare înăuntrul termenului prevăzut de art. 21 din Legea nr. 10/2001.

Critica recurente reclamante referitoare la greșita aplicare a dispozițiilor art. 21 alin. (3) și (4) din Legea 10/2001 se vădește a fi nefondată.

Potrivit art. 21 din Legea nr. 10/2001, forma în vigoare la data depunerii notificărilor, stipulează următoarele:

„(1) Persoana îndreptătită va notifica, în termen de 6 luni, de la data intrării în vigoare a prezentei legi, persoana juridică deținătoare, solicitând restituirea în natură a imobilului. În cazul în care sunt solicitate mai multe imobile, se va face câte o notificare pentru fiecare imobil.

(2) Notificarea va cuprinde denumirea și adresa persoanei notificate, elementele de identificare a persoanei îndreptățite,, elementele de identificare a bunului imobil solicitat, precum și valoarea estimată a acestuia.

(3) Notificarea va fi comunicată prin executorul judecătoresc de pe lângă judecătoria în a cărei circumscripție teritorială se află imobilul solicitat sau în a cărei circumscripție își are sediul persoana juridică deținătoare a imobilului. Executorul judecătoresc va înregistra notificarea și o va comunica persoanei notificate în termen de 7 zile de la data înregistrării.

4) Notificarea înregistrată face dovada deplină în fața oricăror autorități, persoane fizice sau juridice, a respectării termenului prevăzut la alin. (1), chiar dacă a fost adresată altei unități decât cea care deține imobilul.

(5) Nerespectarea termenului de 6 luni prevăzut pentru trimiterea notificării atrage pierderea dreptului de a solicita în justiție măsuri reparatorii în natură sau prin echivalent.”

Termenul de depunere a notificării de 6 luni, astfel cum susține și recurentul, a fost prelungit, succesiv, prin OUG nr.109/2001 și OUG nr.145/2001 cu câte 3 luni, astfel încât, data finală pentru depunerea notificărilor a fost 14 februarie 2002.

Din cuprinsul dispozițiilor art. 21 din Legea nr. 10/2001 rezultă că notificarea persoanei juridice deținătoare, de către persoana îndreptătită la restituire, marchează declanșarea fazei administrative, notificare care trebuie să îndeplinească două condiții cumulative: să fie transmisă prin intermediul unui executor judecătoresc de pe lângă judecătoria în a cărei circumscripție teritorială se află imobilul solicitat și, respectiv, să fi fost formulată în termenul defipt de lege, adică în intervalul 14 februarie 2001 - 14 februarie 2002.

Într-adevăr, nedepunerea notificării în termenul legal atrăgea pierderea dreptului de a mai depune notificarea sau de a solicita, în justiție, măsuri reparatorii în natură sau în echivalent.

Contrar susținerilor recurente, este lipsit de relevanță juridică momentul la care executorul judecătoresc transmite notificarea către persoana juridică deținătoare, esențial fiind, din perspectiva interpretării și aplicării dispozițiilor art. 21 din Legea nr. 10/2001, data depunerii notificării la executorul judecătoresc.

Or, în cauză, după cum corect reține și instanța de apel, notificările au fost formulate înăuntrul termenului prevăzut de art. 21 din Legea nr. 10/2001, acestea fiind depuse la data de 08.02.2002 la executorul judecătoresc, înregistrare ce face dovada deplină, în fața oricărei autorități, persoane fizice sau juridice, a respectării termenului instituit de lege pentru formularea notificărilor, context în raport cu care momentul la care executorul judecătoresc a transmis

notificările către autoritatea deținătoare, investită cu soluționarea acestora, apare ca fiind irelevant.

De altfel, chiar în considerentele deciziei nr. 2262 din 17.03.2013 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția I civilă - evocată de recurent, ca jurisprudență, în cuprinsul memoriului de recurs - se reține faptul că art. 21 alin. (3) din Legea nr. 10/2001 instituie obligația de înregistrare și transmitere a notificării prin intermediul executorului judecătoresc, condiție care nu este, însă, „prevăzută de legiuitor sub sancțiunea nulității absolute”. În cuprinsul aceleiași hotărâri, instanța supremă a reținut: „condiția impusă de dispoziția legală menționată, privind comunicarea notificării prin intermediul unui executor judecătoresc, este edictată exclusiv în favoarea persoanei interesate, ca o măsură de siguranță, de natură să ateste, în afara oricărui dubiu, faptul formulării și transmiterii notificării către entitatea investită cu soluționarea acesteia.”

Prin urmare, potrivit jurisprudenței evocate de recurent, depunerea notificării de către persona interesată direct la registratura entității investite cu soluționarea acesteia nu pune în discuție inexistența notificării, ci obligă unitatea deținătoare să procedeze la soluționarea acesteia, în condițiile impuse de legea de reparație, întrucât dispozițiile art. 21 din Legea nr. 10/2001 (devenit art. 22, urmare a republicării), sancționează cu pierderea dreptului de a solicita acordarea măsurilor reparatorii numai neformularea în termen a notificării, nu și omisiunea înaintării acesteia, prin intermediul executorului judecătoresc, către entitatea investită cu soluționarea acesteia.

Drept consecință, contrar susținerilor recurentului-reclamant, intimata-pârâtă, în calitate de persoana îndereptățită nu poate fi sancționată, în lipsa unei obligații legale, pe motiv că nu a depus, direct, notificările la registratura persoanei juridice care urma să fie investită cu soluționarea acestora, conduita pârâtei fiind conformă normei legale, în sensul depunerii de către aceasta a notificărilor, conform art. 21 alin. (5), la executorul judecătoresc, în termenul legal.

II.2. Subsumat motivului de recurs înscris în art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, recurentul a criticat decizia atacată și sub aspectul aplicării eronate a prevederilor art. 2 lit. B) din OG nr. 68/1994 privind protejarea patrimoniului cultural național și art. 3 alin. (2) din Legea nr. 213/1998 privind proprietatea publică și regimul juridic al acesteia, susținând că bunurile monumente istorice restituite fac parte din domeniul public al statului.

a. *Cu titlu prealabil*, se impune a se sublinia că, prin Dispoziția nr. 81/2003 s-a dispus restituirea în natură nu numai a parcului dendrologic, ci a mai multor imobile identificate în cuprinsul mai multor cărți funciare. Sub acest aspect, instanța de apel a reținut că examinarea chestiunii controversate privind apartenența imobilelor la domeniul public, se va circumscrie strict parcului dendrologic, ca urmare a evidențierii acestuia, în anii 1992 și 2004, pe lista monumentelor istorice, analiză care nu s-a impus și pentru restul imobilelor, care formează obiectul dispoziției contestate.

Prin motivele de recurs, reclamanta repune în discuție chestiunea litigioasă privind apartenența imobilelor la domeniul public, ca urmare a înscrierii acestora pe lista monumentelor istorice, formulând susțineri referitoare la includerea și a altor imobile, ca părți componente, în noțiunea de parc dendrologic. Or, aceste susțineri nu pot constitui obiect al examinării în recurs, deoarece reprezintă chestiuni de fapt care au fost clarificate de instanțele de fond. Situația de fapt stabilită în fazele procesuale anterioare, rezultată din probele administrate, nu mai poate fi reapreciată în calea de atac a recursului deoarece, în condițiile art. 488 Cod procedură civilă, recursul poate fi exercitat numai pentru motive ce țin de legalitatea hotărârii, ce pot fi supuse controlului judiciar. Prin urmare, susținerile referitoare la elementele componente ale parcului

dendrologic se circumscriu unor critice de netemeinicie ale deciziei recurate, întrucât vizează modul în care instanțele de fond au stabilit situația de fapt, prin interpretarea probelor administrate, astfel încât aceste aspecte nu pot investi, în mod legal, instanța de recurs cu analiza acestora.

b. Referitor la modul de aplicare a dispozițiilor înscrise în Legea nr. 213/1998 privind proprietatea publică și regimul juridic al acesteia și O.G. nr. 68/1994 privind protejarea patrimoniului cultural național, recurentul a susținut că ansamblul imobilelor din domeniului X., castelul și parcul dendrologic, se regăsește, din anul 2000, pe Lista monumentelor istorice, din județul Covasna, precum și pe Lista monumentelor istorice din anul 2010, la pozițiile 563, 564 și 565, aceste imobile fiind incluse în categoria B a monumentelor istorice - monumente de valoare națională, potrivit clasificării realizate prin art. 2 lit. b) din O.G. nr. 68/1994, aspect care atestă – în accepțiunea recurentului - apartenența acestor bunuri la domeniul public, potrivit pct. I.26 din anexa la Legea nr. 213/1998. S-a pretins, potrivit dispozițiilor legale evocate, că legea constituie singurul instrument juridic de determinare a apartenenței unui bun la domeniul public al statului, susținându-se, astfel, că anterior restituirii imobilului, prin dispoziția nr. 81/2003, de către Direcția de Sănătate Publică Covasna, imobilul-parc dendrologic era inclus în anexa Legii nr. 213/1998 și făcea parte din domeniul public al statului.

Critica recurentului se vedește a fi nefondată, întrucât aspectul legat de pretinsa încălcare a dispozițiilor legale referitoare la domeniul public decurge din susținerea eronată a reclamantului potrivit căreia bunul litigios ar face parte din domeniul public al statului.

Natura bunului de a fi monument istoric de valoare națională este necontestată, însă este interpretată de recurent în sensul că această clasificare atrage, automat, declararea bunului ca fiind de interes național.

Contrar susținerilor formulate, noțiunea de bun monument istoric de valoare națională, care poate aparține proprietății publice sau private, este diferită de cea de bun monument istoric de interes național, iar faptul că un bun este monument istoric acest lucru nu generează, automat, un regim juridic supus proprietății publice.

Sub acest aspect, relevante sunt dispozițiile înscrise în art. 2 alin. (1) din Legea 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice (forma în vigoare la data emiterii Dispoziției nr. 81/21.05.2003) potrivit căruia „monumentele istorice fac parte integrantă din patrimoniul cultural național și sunt protejate de lege”, iar prin art. 4 alin. 1 din același act normativ se stabilește că „monumentele istorice aparțin fie domeniului public sau privat al statului, al județelor, orașelor sau comunelor, fie sunt proprietate privată a persoanelor fizice sau juridice.”

De asemenea, se impune a se observa că, în materia actelor normative referitoare la protecția monumentelor istorice, se include și O.G. nr. 68/1994 privind protecția patrimoniului cultural național, care instituie și o procedură pentru clasarea bunurilor și imobilelor, ca monumente istorice. Astfel, art. 2 din O.G. nr. 68/1994 (forma în vigoare la data emiterii Dispoziției nr. 81/2003) stipulează că „monumentele istorice se clasează în următoarele categorii: a) categoria A - monumente de valoare națională excepțională, reprezentative pe plan universal pentru civilizația României; b) categoria B - monumente de valoare națională; c) categoria C - monumente reprezentative pentru o anumită zonă, epoca, stil, autor, arie etnografică. Bunurile culturale imobile care nu sunt clasate în categoriile A, B sau C reprezintă bunuri culturale comune”.

Totodată, art. 7 alin. (1) din O.G. nr. 68/1994 (forma în vigoare la data emiterii Dispoziției nr. 81/2003), stabilește că „monumentele istorice aparținătoare statului sau unităților administrativ-teritoriale *se declară, potrivit legii*, ca făcând parte din domeniul public sau

domeniul privat al statului, respectiv al unităților administrativ-teritoriale, prin lege, la propunerea Ministerului Culturii și a Departamentului pentru Administrație Publică Locală”, iar art. 5 alin. (1) lit. a) din același act normativ prevede că „pentru monumentele istorice, procedura de clasare se declanșează la solicitarea persoanelor fizice sau juridice de drept privat, titulari ai dreptului de proprietate sau ai altor drepturi reale asupra unor bunuri culturale imobile”.

Includerea monumentelor în domeniul public al statului vizează numai acelea care sunt *declarate* de interes public național, mecanismul de includere în proprietatea exclusivă a statului fiind stipulat în cuprinsul cadrului legal în materia proprietății publice, reglementat prin art. 9 din Legea nr. 213/1998 și a procedurii stabilite prin art. 7 alin.(1) din O.G. nr. 68/1994, precum și art. 8 alin. (3) din Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice.

Or, clasificând bunurile monumente istorice în grupa A - monumente istorice de valoare națională și universală și în grupa B - monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local, legiuitorul a revăzut în cuprinsul art. 8 alin. (3) din Legea nr. 422/2001, relativ la monumentele istorice astfel clasate și aflate în proprietate publică, că acestea pot fi *declarate, potrivit legii, de interes public național sau local*, după caz, prin hotărâre a Guvernului, inițiată de Ministerul Culturii și Cultelor, respectiv prin hotărâre a consiliilor locale, județene sau a Consiliului General al Municipiului București, cu avizul Ministerului Culturii și Cultelor.

Astfel, din coroborarea prevederilor legale sus menționate cu dispozițiile înscrise în art. I.26 al anexeii la Legea nr. 213/1998 potrivit căreia „domeniul public al statului este alcătuit din următoarele bunuri: ... 26. statuile și monumentele *declarate* de interes public” rezultă, cum corect s-a reținut prin decizia recurată, că un bun calificat monument istoric, chiar de valoare națională, deși face parte din patrimoniul cultural național nu poate fi considerat *de plano* ca aparținând domeniului public, fiind necesar a se desfășura *procedura de declarare* a bunului ca făcând parte din domeniul public, pentru a constitui proprietatea statului.

Prin urmare, în contextul normativ examinat, aspectul legat de pretinsa încălcare a dispozițiilor legale privind proprietatea publică, justificat de considerentul că bunul, care face obiectul prezentului litigiu, este inclus în categoria B a monumentelor istorice - monumente de valoare națională, nu poate fi primit, de vreme ce această clasificare nu are semnificația *declarării* acestuia ca bun de interes public național și nu atestă, automat, apartenența exclusivă a imobilului litigios la domeniul public al statului, astfel cum afirmă recurentul.

În cauză, însă, nu s-a făcut dovada respectării procedurii legale de includere a bunului litigios în domeniul public al statului, nefiind depus niciun document care să ateste că imobilul, restituit prin Dispoziția nr. 81/2003, a fost declarat monument istoric de interes public național.

Într-adevăr, imobilul în litigiu, respectiv terenul aferent castelului X.– parc dendrologic - constituie un bun monument istoric, fiind inclus în Lista monumentelor istorice din anul 1992, sub cod 15 B 0278, conform Hotărârii nr. 2/1992 a Comisiei Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, astfel cum rezultă din adresa emisă sub nr. 1325 din 5.12.2017 de către Direcția Județeană pentru Cultură Covasna. Cu toate acestea, simplul fapt că bunul a fost încadrat în categoria monumentelor istorice de valoare națională, această împrejurare nu poate conferi bunului respectiv o anumită formă a dreptului de proprietate, întrucât clasificarea respectivă nu conduce la includerea *de plano* a bunului în domeniul public al statului, fiind necesar a se emite, conform art. 8 alin. (3) din Legea nr. 422/2003 și art. 7 din O.G. nr. 68/1994, o hotărâre de guvern care să declare imobilul ca fiind monument istoric de interes public național.

Or, în cauză, după cum deja s-a expus, nu rezultă că terenul aferent castelului – parc dendrologic a fost declarat, printr-o hotărâre de guvern, ca fiind de interes public național, în

scopul includerii bunului-monument istoric în domeniul public al statului (conform art. 3 alin. 3 din Legea nr. 213/1998, coroborat cu pct. I. 26 din anexa la aceeași lege). De altfel, din perspectiva examinării incidenței dispozițiilor Legii nr. 212/1998, recurentul nu a dovedit nici faptul că bunul litigios ar fi fost inclus în inventarul centralizat al bunurilor din domeniul public, conform reglementării instituite de art. 19 și 20 din actul normativ sus menționat, care prevede obligativitatea includerii bunurilor din domeniul public al statului într-un inventar, aprobat, ulterior, de Guvern. Sub acest din urmă aspect, relevant din perspectiva situației de fapt reținută de instanța de apel în privința terenului aferent castelului (parcul dendrologic), este și adresa Ministerul Culturii și Identității Naționale potrivit căreia imobilele înscrise în CF nr.x8 Zăbala, poz. A 2-4, 5, 6, 7, 12, 15, 16, 17, nu se află în administrarea Ministerului Culturii sau a instituțiilor din subordine, imobile care nu au fost incluse în inventarul centralizat al bunurilor declarate domeniu public al statului, aprobat prin H.G. nr. 1705/2006.

Or, în contextul normativ evocat, chestiunea de drept controversată privind apartenența imobilului din litigiu la domeniul public, se vedește a fi corect clarificată de instanța de apel care a reținut că, până la momentul emiterii Dispoziției nr.81/2003, bunul litigios nu a fost supus procedurii legale care să îl declare de interes public național, drept pentru care acesta poate fi restituit în natură, întrucât nu face parte din domeniul public al statului și nu este supuse regimului juridic al proprietății publice.

c. Relativ la modalitatea de preluare a bunului de către stat, recurentul a criticat decizia instanței de apel sub aspectul reținerii, eronate, a preluării bunurilor fără titlu valabil și, prin urmare, a înlăturării, greșite, a apartenenței bunurilor la domeniul public al statului. S-a pretins că, instanța de apel a făcut referire greșită la cuprinsul deciziei nr. 312/A din 24.06.1999 a Tribunalului Covasna, deoarece respectiva hotărâre judecătorească vizează soluționarea unui litigiu care nu a avut ca obiect material imobilele cuprinse în Dispoziția nr. 81/2003, care face obiectul prezentei cauze.

Relativ la chestiunea privind legalitatea preluării imobilelor - construcții și terenuri aferente - care au aparținut defunctului C., realizată prin Legea de naționalizare nr. 119/1948, pe care reclamanta o contestă în prezentul litigiu, cu referire și la imobilele care au făcut obiectul Dispoziției nr. 81/2003, Înalta Curte reține că această problemă a fost tranșată jurisdicțional, în mod definitiv, astfel încât, rediscutarea acestei probleme, în litigiul pendinte, nu mai este posibilă, la aceasta opunându-se efectul pozitiv al lucrului judecat.

Astfel, prin sentința civilă nr. 109/1999 a Judecătoriei Târgu Secuiesc s-a constatat nulitatea trecerii în proprietatea statului a imobilului înscris în CF x8 Zăbala top 457 castel, top 458 bucătărie, top 463 casă cu 2 etaje, top 468 locuință, top 469 casă de locuit și top 470 casă, *cu terenul aferent acestora* și s-a dispus anularea parțială a încheierilor de întabulare a 69/1949, 267/1964, cu restabilirea situației anterioare în CF prin întabularea dreptului de proprietate al lui C. Apelul declarat împotriva acestei sentințe a fost respins, prin decizia nr. 312/A/1999 a Tribunalului Covasna..

Într-adevăr, potrivit susținerilor recurentului, imobilele menționate în Dispoziția nr. 81/2003, a cărei nulitate se solicită, sunt înscrise sub alte nr. topo decât cele menționate în dispozitivul sentinței nr. 109/1999 a Judecătoriei Târgu Secuiesc. Cu toate acestea, trebuie avut în vedere că Dispoziția nr. 81/2003 a fost emisă având în vedere legătura terenurilor cu imobilele la care face referire expresă sentința nr. 109/1999, fiind menționat chiar în cuprinsul dispoziției contestate faptul că privește „terenurile aferente imobilelor (construcții), care au fost redobândite de fostul proprietar, prin sentință judecătorească, încă din anul 1999.”

Considerentele sentinței nr. 109/1999 a Judecătoriei Târgu Secuiesc, rămasă definitivă prin decizia nr. 312/A/1999 a Tribunalului Covasna, prin care s-a constatat trecerea fără titlu valabil în proprietatea statului a imobilelor (construcții și terenurile aferente), naționalizate prin Legea nr. 119/1948, se bucură de autoritate de lucru judecat în prezenta cauză (efectul pozitiv).

Imobilele care fac obiectul Dispoziției nr. 81/2003 sunt parte integrantă a „domeniului X.” din comuna Zăbala, astfel cum a fost naționalizat, prin Legea nr. 119/1948 și, întrucât, toate numerele topo, atât cele care au făcut obiect al dosarului nr. x/1999, finalizat prin sentința nr. 109/1999, cât și cele care constituie obiect al Dispoziției nr. 81/2003 au fost preluate prin același act de naționalizare, respectiv Legea nr. 119/1948, este evident că statuările din cuprinsul sentinței nr. 109/1999 cu privire la trecerea în proprietatea statului a imobilelor care au aparținut defunctului C. se răsfrâng, cu putere de lucru judecat, asupra întregului ansamblu al imobilelor (atât castelul, cât și parcul dendrologic și celelalte imobile anexe), din domeniul X., preluat de către stat, prin naționalizare.

Așa fiind, întrucât, prin sentința nr. 109/1999 a Judecătoriei Târgu Secuiesc, definitivă prin decizia nr. 312/A/1999 a Tribunalului Covasna, s-a stabilit, cu putere de lucru judecat, că preluarea de către stat a construcțiilor de sub nr. top 457, 458, 463, 468, 469 și 470 și terenul aferent acestora a fost făcută fără titlu valabil, în actualul litigiu, reclamantul-recurent, care a fost parte și în litigiul soluționat prin sentința nr. 109/1999 a Judecătoriei Târgu Secuiesc, nu mai poate pretinde instanței a reaprecia asupra aspectului referitor la modalitatea de preluare a terenului altfel decât a făcut-o judecata anterioară, pentru că, în caz contrar, s-ar nesocoti funcția normativă și efectul pozitiv al lucrului deja judecat.

În consecință, sprijinindu-și judecata pe efectul pozitiv al hotărârii anterioare (sentina nr. 109/1999 a Judecătoriei Târgu Secuiesc, rămasă definitivă prin decizia nr. 312/A/1999 a Tribunalului Covasna), instanța de apel a făcut o corectă aplicare a dispozițiilor legale în materia puterii de lucru judecat.

d. Recurentul a susținut nelegalitatea deciziei atacate, deoarece validitatea Dispoziției nr.81/2013 trebuia analizată și în raport de decizia nr.23/2011 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție care instituie, în procedura de reconstituire a dreptului de proprietate, obligativitatea parcurgerii procedurii de trecere a terenurilor din domeniul public în domeniul privat, prin hotărâre a Guvernului, emisă cu privire la terenurile delimitate în condițiile art. 9 și 12 din Legea nr. 1/2000.

Decizia nr. 23/2011 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea unui recurs în interesul legii nu își găsește aplicabilitate în cauză, întrucât vizează, astfel cum susține și recurentul, obligativitatea parcurgerii procedurii de trecere a terenurilor aflate în administrarea stațiunilor de cercetare din domeniul public în domeniul privat al unităților administrativ teritoriale, prin hotărâri ale comisiilor județene de fond funciar, în scopul reconstituirii dreptului de proprietate pe vechile amplasamente, situate în perimetrele stațiunilor, instituțiilor și centrelor de cercetare, respectiv ale unităților de învățământ cu profil agricol sau silvic, în favoarea foștilor proprietari sau moștenitorilor acestora.

Problema de drept a fost rezolvată, în cadrul mecanismului de unificare jurisprudențială, în contextul ipotezei în care suprafețele proprietate privată a statului erau insuficiente pentru restituire, ridicându-se problema suplimentării lor cu suprafețe care urmau a fi scoase din domeniul public al statului, în condițiile legii, la propunerea prefectului. Or, statuarea în privința obligativității parcurgerii procedurii de trecere a terenurilor din domeniul public în domeniul privat vizează rezolvarea chestiunii de drept conturată de ipoteza examinată, fără, însă, a impune,

cu titlu general, că orice restituire a imobilelor presupune obligativitatea parcurgerii acestei proceduri, reglementată de Legea nr. 213/1998.

Prin urmare, contrar susținerilor recurentului, argumentele reținute de instanța supremă în cuprinsul deciziei nr. 23/2011 nu își găsesc aplicabilitatea, *mutatis mutandis*, și în problema de drept care face obiectul prezentului recurs, diferită de chestiunea soluționată prin decizia evocată, de vreme ce procedura, reglementată de Legea nr. 10/2001, privind restituirea în natură a bunurilor preluate de stat fără titlu valabil nu impune, cu caracter general, parcurgerea etapei de trecere a bunului din domeniul public în domeniul privat.

Legea nr. 213/1998 prevede procedura de trecere a bunurilor din domeniul public în domeniul privat doar pentru bunurile care au intrat în patrimoniul statului/unității administrativ teritoriale, iar în cauza de față, bunurile supuse restituirii și care au fost preluate, fără titlu, de stat se consideră că nu au intrat niciodată în domeniul public, astfel că nu se poate reține că s-ar putea aplica procedura de trecere a bunului din domeniul public în domeniul privat.

Mai mult chiar, Normele metodologice de aplicare a Legii 10/2001, aprobate prin H.G. nr. 498/2003 (în vigoare la data emiterii Dispoziției nr. 81/2003), stipulează obligativitatea parcurgerii procedurii de dezafectare a bunurilor și trecerea acestora în domeniul privat, numai în condițiile în care restituirea în natură nu este posibilă și se dispune măsura reparatorie referitoare la compensarea cu alte bunuri sau servicii oferite în echivalent.

Astfel, în cuprinsul pct.1.7. din Norme s-a prevăzut că „măsura reparatorie referitoare la compensarea cu alte bunuri sau servicii oferite în echivalent, prevăzută la art. 1 alin. (2) din lege, permite unității deținătoare, obligată la restituire, să ofere persoanei îndreptățite prin compensare în echivalent orice bunuri sau servicii disponibile care sunt acceptate de persoana îndreptățită. În acest sens, unitatea deținătoare poate propune persoanei îndreptățite, ca măsura reparatorie alternativa, acordarea de bunuri: terenuri, construcții aflate pe alte amplasamente sau bunuri mobile aflate în circuitul civil, care sunt proprietatea acesteia. În cazul instituțiilor publice care au în administrare imobile disponibile, *aflate în proprietatea publică a statului sau a unității administrativ-teritoriale*, și se apreciază ca acestea pot face obiectul compensării cu un alt imobil necesar activității respectivei instituții publice, *bunurile disponibile cu regim de proprietate publică se pot dezafecta și trece în proprietatea privată a statului sau, după caz, a unității administrativ-teritoriale, potrivit prevederilor Legii nr. 213/1998*, cu completările ulterioare, urmând ca, o dată intrat în circuitul civil, imobilul respectiv să fie atribuit prin compensare, ca măsura reparatorie, persoanei îndreptățite la restituire. În aceste cazuri decizia/dispoziția motivată de restituire prin compensare cu alt imobil în echivalent va urma regimul prevăzut la art. 24 alin. (4) din lege”.

În contextul legislativ expus, în situația în care legiuitorul ar fi dorit aplicarea procedurii de trecere în domeniul privat al statului bunurile supuse restituirii în natură, ar fi stipulat, în mod expres, obligativitatea unei atare proceduri, astfel cum a reglementat pentru măsura compensatorie.

II.3. Cu referire la calitatea pârâtei de persoană îndreptățită la restituire, recurentul a pretins neîndeplinirea condiției instituite de art. 3 alin. (1) coroborate cu art. 4 din Legea nr. 10/2001, sub aspectul lipsei calității pârâtei de succesoare a fostului proprietar, C., situație în care aceasta nu ar putea fi beneficiara prevederilor legilor de reparație.

Chestiunea de drept contestată, referitoare la aplicarea dispozițiilor art. 3 alin. (1), lit. a) coroborate cu art. 4 alin. (4) din Legea nr. 10/2001, se impune a fi examinată în raport de argumentele reținute de instanțele de fond în privința problemei de drept semnalată, respectiv sub aspectul modului în care a fost valorizat efectul pozitiv al lucrului judecat a hotărârilor

judecătorești, pronunțate în procese anterioare, în legătură cu calitatea pârâtei de persoană îndreptățită la acordarea măsurilor reparatorii.

Critica, deși reprezintă o chestiune ce ține de legalitatea hotărârii recurate (susceptibilă de încadrare în art. 488 alin. 1 pct. 8 Cod procedură civilă) nu poate fi primită, de vreme ce s-a reținut, definitiv, de instanțele judecătorești calitatea pârâtei A. de moștenitoare a defunctului C.

a. Referitor la calitatea pârâtei de persoană îndreptățită la acordarea măsurilor reparatorii, nu se poate imputa instanței de apel împrejurarea că a dat eficiență greșită puterii lucrului judecat a deciziei civile nr. 1093/A din 30.09.2016 pronunțată de Tribunalul Covasna, în dosarul nr. x/211/2014. În cuprinsul acestei hotărâri judecătorești, relativ la cererea având ca obiect constatarea nulității certificatului de moștenitor nr. 100/2000, instanța a reținut „...de altfel, chiar dacă s-ar accepta teza îmbrățișată de instanța de fond și susținută de către intimați, că prin împuternicirea unor avocați de a le prezenta în dosarul succesoral, celelalte fiice ale lui C., în afara mamei pârâtei, au acceptat succesiunea, tribunalul reține că singura care a făcut cereri de restituire după 1989 a fost pârâta, astfel că, potrivit dispozițiilor Legii nr. 18/1991, doar acesteia i se puteau restitui bunurile, având în vedere și că, așa cum s-a arătat anterior, actele de preluare au fost întocmite pe numele lui C., iar nu pe numele moștenitorilor, chiar autoritățile de la acea vreme reținând că întreaga avere a lui C. a fost considerată a fi în indiviziune. Întrucât până la acel moment moștenitorii nu au încheiat actele de ieșire din indiviziune. Așadar, pentru pârâta ar fi fost suficient să depună actele de stare civilă, de deces și de naștere ale antecesorilor săi, pentru a-și dovedi rudenția în linia dreaptă față de defunctul C. și îndreptățirea la restituirea bunurilor preluate de la acesta, fără a fi necesar certificatul de moștenitor. În aceste condiții, nu se poate retine că pârâta ar fi fost de rea-credință și că ar fi urmărit fraudarea legii, prin încercarea de a-și asigura dreptul la retrocedarea bunurilor rămase după C. la momentul emiterii Certificatului de moștenitor nr. 100/2000.”

De asemenea, împrejurarea că pârâta este moștenitoarea defunctului C., nepoată după bunic și, că, actele de stare civilă ale acesteia dovedesc această calitate, a fost reținută și în cuprinsul sentinței civile nr. 109/1999 pronunțată de Judecătoria Târgu Secuiesc, în dosarul nr. x/1997, rămasă definitivă prin decizia nr. 312/A/1999 pronunțată de Tribunalul Covasna, în dosarul nr. x/1999.

b. În cuprinsul memoriului de recurs, recurentul a contestat calitatea pârâtei de persoană îndreptățită la acordarea de măsuri reparatorii de pe urma defunctului C. din perspectiva actelor de acceptare a succesiunii efectuate de soția și cele trei fiice ale defunctului, ce ar avea ca efect îndepărtarea pârâtei de la succesiunea defunctului. Recurentul a pretins aplicarea eronată a prevederilor art. 4 alin. (3) din Legea nr. 10/2001, deoarece dispozițiile legale sunt aplicabile doar în ipoteza în care nu ar exista dovezi de acceptare expresă/tacită a moștenirii de către alți succesibili.

Problema semnalată nu mai poate face obiect de analiză, deoarece aspectele privind contestarea calității pârâtei de succesoare a fostului proprietar, C., și eficiența actelor de acceptare a succesiunii defunctului C. de către soția și fiicele defunctului, care ar fi avut efect îndepărtarea pârâtei de la succesiunea defunctului, au fost examinate și clarificate de instanțele judecătorești.

Demersurilor judiciare întreprinse de recurent, în cadrul dosarelor nr. x/211/2014 și nr. x/102/2017 având ca obiect soluționarea acțiunilor privind constatarea nulității absolute a certificatului de moștenitor nr. 100/2000, au fost soluționate definitiv, fiind, astfel, confirmată validitatea certificatului de moștenitor nr. 100/2000. În acest context, în virtutea efectului pozitiv al puterii lucrului judecat, constatările instanțelor de judecată nu pot fi contrazise într-o judecată

ulterioară cu privire la chestiuni litigioase ce au făcut obiectul dezbaterilor și al verificării jurisdicționale, ce au fost tranșate în mod definitiv.

Astfel, în cuprinsul deciziei nr. 1093/A/2016, pronunțată în dosarul nr. x/211/2014, cu privire la preținsele acte de acceptare efectuate de către numitele D. Și E., Tribunalul Cluj a apreciat că acestea nu au o astfel de semnificație și nu infirmă calitatea pârâtei de unică moștenitoare a defunctului C., instanța reținând totodată, cu putere de lucru judecat, că nu se poate reține reaua - credință în sarcina pârâtei cu privire la dobândirea certificatului de moștenitor nr. 100/2000, respectiv nu există cauză ilicită și fraudă la lege în eliberarea respectivului act juridic.

De asemenea, prin decizia civilă nr. 524 din 06.12.2018 pronunțată de Curtea de Apel Târgu Mureș, în dosarul nr. x/102/2017 (rămasă definitivă, ca urmare a respingerii recursului, prin decizia civilă nr. 320 din 05.02.2020 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția I Civilă) s-a reținut că „...pârâta a fost singura care a formulat astfel de cereri de restituire a bunurilor care au fost preluate pe numele defunctului C., nefăcându-se dovada că alți posibili succesori ar fi formulat astfel de cereri și, de altfel, chiar dacă s-ar fi formulat astfel de cereri pentru restituirea bunurilor, prin art. 61 alin. (1) din H.G. nr. 890/2005, invocat de reclamant se prevede că reconstituirea se va face având în vedere structura de proprietate existentă la momentul depozitării abuzive a terenurilor de către regimul comunist, nefiind prevăzută reconstituirea dreptului de proprietate în funcție de suprafața convenită fiecărui moștenitor în parte.”

De asemenea, referitor la nerespectarea de către pârâtă a principiului proximității gradului de rudenie între moștenitorii din aceeași clasă și la reaua-credință a pârâtei, invocate de reclamant și de intervenient, în considerentele aceleiași decizii, Curtea de Apel Târgu Mureș reține că sancțiunea nulității absolute nu poate interveni pentru simpla existență a altor eventuali moștenitori după defunctul C., ale căror interese ar fi fost fraudate de pârâtă. Atât cauza ilicită, cât și fraudă la lege presupun ca scopul urmărit prin încheierea actului să încalce dispoziții legale imperative, care ocrotesc ordinea publică, însă dispozițiile legale invocate de reclamant (art. 669 din vechiul Cod civil) se referă la sfera moștenitorilor unui defunct, or din moment ce acestea ocrotesc un interes privat, sancțiunea care intervine este nulitatea relativă și nu nulitatea absolută. S-a avut în vedere că, din actele dosarului rezultă că pârâta are calitatea de moștenitoare a mamei sale F. și a bunicii sale G., care sunt moștenitoarele directe ale defunctul C. și ca atare nu i se poate nega acesteia calitatea de moștenitoare după bunicul său și cu atât mai mult actul de vânzare-cumpărare nr. x/1948 nu poate conduce la invalidarea calității de moștenitoare a pârâtei. În condițiile în care încălcarea dispozițiilor legale invocate de reclamant vizează drepturile celorlalți posibili moștenitori, acestea ar fi fost persoanele care puteau pretinde o vătămare a drepturilor lor, însă nefiind vorba de încălcarea unor norme care ocrotesc ordinea publică Curtea de apel a apreciat că nu se poate reține, sub acest aspect, nici cauza ilicită și nici fraudă la lege.

Drept urmare, fiind confirmată, prin hotărârile judecătorești sus evocate, validitatea certificatului de moștenitor nr. 100/2000, care atestă calitatea de unică moștenitoare a pârâtei, de pe urma defunctului C., Înalta Curte va constata, din perspectiva examinării de către instanța de apel a validității Dispoziția nr. 81/2003, aplicarea corectă a dispozițiilor art. 3 alin. (1) lit. a) coroborat cu art. 4 din Legea nr. 10/2001, fiind judicios reținută calitatea pârâtei de persoană îndreptățită la acordarea măsurilor reparatorii.

Pentru identitate de rațiune (*eademratio legis*), critica recurentului referitoare la problema reprezentării sale în dosarul nr. x/1997, finalizat prin pronunțarea sentinței civile nr. 109/1999 a Judecătoriei Tîrgu Secuiesc, nu poate fi soluționată diferit, fiind de reținut considerente similare, cu cele deja expuse, în legătură cu valorizarea, în acest proces, a puterii lucrului judecat a unei

hotărâri judecătorești anterioare, în cuprinsul căreia au fost tranșate aspecte de fapt și de drept relevante și care nu mai pot fi supuse reexaminării.

Astfel, în cuprinsul memoriului de recurs, recurenta a pretins că nu a fost parte în dosarul nr. x/1997, finalizat prin pronunțarea sentinței civile nr. 109/1999 a Judecătoriei Târgu Secuiesc, susținând că, în litigiul respectiv, nu a fost reprezentat de Ministerul Finanțelor Publice, ci de Consiliul local al comunei Zăbala, nelegalitate care nu poate conduce la concluzia că Statul român a fost parte în acel litigiu. S-a pretins că, în raport de soluția dată, de Judecătoria Târgu Jiu, în privința cererii de revizuire a sentinței nr. 109/1999, nu se poate atribui Statului român atât calitatea de intimat, cât și cea de intervenient accesoriu, aspect care conduce la concluzia că nu poate exista identitate între Consiliul Local al comunei Zăbala și Statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice.

Susținerea recurentului este nefondată, întrucât sentința civilă nr. 109/1999 a Judecătoriei Târgu Secuiesc a fost pronunțată în contradictoriu cu Statul român, acesta, în calitate de pârât, fiind și cel care a declarat apel împotriva respectivei hotărâri judecătorești.

Problema referitoare la reprezentarea legală a Statului român nu are relevanță în privința calității sale procesuale, de parte, în litigiul finalizat prin pronunțarea sentinței nr. 109/1999 a Judecătoriei Târgu Secuiesc, hotărâre împotriva căreia, după cum s-a expus deja, Statul român a exercitat cale de atac prevăzută de lege, în cuprinsul căreia nu a contestat calitatea sa procesuală, criticile evocate semnaland aspecte referitoare la reprezentarea sa legală în proces.

Or, hotărârea judecătorească, reprezentată de sentința civilă nr. 109/1999 pronunțată de Judecătoria Târgu Secuiesc, în dosarul nr. x/1997 (rămasă definitivă, prin decizia nr. 312/A/1999 pronunțată de Tribunalul Covasna), ca act al puterii publice și rezultat al unei verificări jurisdicționale realizate de instanță, se bucură de autoritate de lucru judecat, în sensul că *părțile* nu pot repune în discuție, într-o judecată viitoare, cele tranșate, în mod irevocabil, într-un litigiu anterior, purtat între ele. Cele stabilite prin sentința civilă nr. 109/1999 a Judecătoriei Târgu Secuiesc se opun cu putere de lucru judecat, ca prezumție absolută de adevăr, recurentului, iar pârâta-intimată (reclamantă în acel litigiu) are interes să o invoce în dosarul pendinte.

Lipsită de relevanță juridică este și trimiterea recurentului la soluția, de admitere în principiu, a cererii de intervenție accesorie formulată de Statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice, în dosarul nr. x/322/2016, în cadrul căruia s-a solicitat revizuirea sentinței civile nr. 109/1999 a Judecătoriei Târgu Secuiesc, ocazie cu care instanța a verificat doar condițiile de admisibilitate a intervenției accesorii. Prin urmare, admiterea în principiu a cererii de intervenție în interes alăturat nu are semnificația solicitată de recurent, în raport cu soluția, de respingere, ca inadmisibilă, a cererii de revizuire formulată de Ministerul Sănătății, precum și de respingere, ca nefondată, a cererii de intervenție accesorie dispusă definitiv prin decizia nr. 656 din 02.10.2018 pronunțată de Tribunalul Brăila în dosarul nr. x/322/2016*.

II.4. Sub un ultim aspect, decizia atacată a fost criticată și în privința modului în care instanța de apel a verificat cuantumul cheltuielilor de judecată acordate de prima instanță. În dezvoltarea acestei critici, recurentul a arătat că sumele acordate cu titlu de cheltuieli de judecată pârâtei SC B. SRL (10000 lei) și, respectiv, pârâtei A. sunt disproporționate și nejustificate, în condițiile în care apărările formulate au fost comune pentru ambele pârâte. Totodată, au fost formulate critici și sub aspectul cuantumului cheltuielilor de judecată acordate în faza procesuală a apelului. S-a apreciat că instanța de apel avea obligația de a reduce mai mult cuantumul cheltuielilor de judecată, întrucât apărările formulate au fost similare celor evocate în primă instanță, fiind acordat doar un singur termen de judecată.

Critica modalității în care instanțele s-au pronunțat, în raport cu prevederile art. 451 alin. (2) Cod procedură civilă, asupra proporționalității cheltuielilor de judecată, reprezentând onorariul avocaților, solicitat de pârâte, nu se încadrează în motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. (1) Cod procedură civilă.

Aspectul privind proporționalitatea onorariului avocațial, în raport cu munca prestată de avocați și apărările comune efectuate în cauză, pe care îl contestă recurentul, reprezintă o chestiune de fapt, lăsată la aprecierea instanței investită cu cererea de acordare a cheltuielilor de judecată, prin raportare la criteriile prevăzute de art. 451 alin. (2) Cod procedură civilă, ce nu poate fi censurată în recurs.

Referirea instanțelor de fond la criteriul avut în vedere privind complexitatea cauzei – alături de criteriul privind munca prestată de avocați și onorariul acestora - a fost realizată în contextul în care s-a făcut aplicarea dispozițiilor art. 451 alin. (2) Cod procedură civilă. Or, analizarea reducerii onorariului avocațial, inclus în cheltuielile de judecată, a fost realizată tocmai pe baza criteriilor legale înscrise în textul legal sus evocat și, anume, cel referitor la munca îndeplinită de avocat, criteriu legal care nu poate fi aplicat decât prin raportare la elemente concrete care circumstanțiază volumul și dificultatea activității prestate de avocați, complexitatea cauzei fiind unul dintre acestea.

Prin criticile formulate, recurentul urmărește, în realitate, reanalizarea chestiunii privind proporționalitatea onorariilor avocațiale cu munca prestată de avocați, de complexitatea și circumstanțele cauzei și reducerea cuantumului acestor cheltuielilor de judecată, acordate în fond și apel, pe baza unei noi aprecieri, concrete, a muncii îndeplinite de avocatul pârâtei-persoană fizică, precum și al avocatului pârâtei-persoană juridică. Or, această chestiune nu vizează legalitatea hotărârii atacate, ci temeinicia acesteia, deoarece ar presupune reanalizarea actelor care le justifică, examinare care, însă, nu poate forma obiectul controlului de legalitate în recurs.

În consecință, pentru considerentele expuse, reținând netemeinicia criticilor formulate, în baza art. 496 Cod procedură civilă, Înalta Curte a respins, ca nefondat, recursul declarat de reclamantul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice împotriva deciziei nr. 1383/Ap din 2 octombrie 2018 și încheierii din 18 septembrie 2018 pronunțate de Curtea de Apel Brașov, Secția civilă.

Reținând culpa procesuală a recurentului, în temeiul art. 451 alin. (1) Cod procedură civilă, acesta a fost obligat să plătească intimetei pârâte A. suma de 3000 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată în recurs, reprezentând onorariul avocat.

III. Obligații

5. Acțiune în răspundere civilă delictuală. Vătămarea integrității corporale. Pierderea capacității de muncă. Lipsa unui contract de muncă valabil încheiat anterior producerii faptei ilicite. Obligarea asigurătorului la despăgubiri sub forma unor prestații bănești periodice în raport cu nivelul salariului minim pe economie

C.civ., art. 1381 -1395
Legea nr. 136/1995, art. 49,
art. 50

Din analiza coroborată a dispozițiilor at. 50 din Legea nr. 136/1995 cu cele ale art. 1381 – 1395 Cod civil, rezultă că repararea prejudiciului în cazul răspunderii delictuale trebuie să fie

una integrală, fiind supus reparării inclusiv prejudiciul viitor dacă producerea lui este neîndoielnică.

Atunci când pierderea capacității de muncă este una ireversibilă, ca urmare a vătămării suferite, este evident că prejudiciul cert, supus reparației, nu este doar cel prezent, ci și cel care se va produce în viitor, decurgând din imposibilitatea victimei faptei ilicite de a desfășura o activitate remunerată, în absența capacității sale de muncă.

De aceea, prejudiciul de acoperit trebuie să cuprindă, în termenii art. 1385 alin. (3) și art. 1387 alin. (1) Cod civil și câștigul pe care, în condiții obișnuite, ale existenței capacității de muncă, aceasta ar fi putut să îl realizeze.

Cum pentru astfel de situații despăgubirea se acordă sub forma unor prestații bănești periodice [art. 1387 alin. (2) Cod civil], acestea vor subzista atât timp cât se produce rezultatul vătămător al faptei ilicite (pierderea capacității de muncă) întrucât în caz contrar nu s-ar realiza reparația integrală. Astfel, în condițiile în care reclamantul a lucrat anterior producerii evenimentului rutier, însă fără a avea încheiat un contract de muncă, devin incidente dispozițiile art. 1388 alin. (3) din Codul civil, cuantumul acestor prestații periodice fiind stabilite prin raportarea la salariul minim net pe economie.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 38 din 15 ianuarie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Specializat Cluj la 3 februarie 2017, A. A solicitat, în contradictoriu cu pârâta B. S.A. prin reprezentant (mandatar) legal C. SA și intervenientul forțat D., obligarea pârâtei la plata către reclamant a sumei de 10.000 lei cu titlu de despăgubiri materiale, la plata unei rente viagere lunare la nivelul salariului minim net pe economie de la data producerii evenimentului rutier – 17 aprilie 2015 și până la redobândirea capacității de muncă, la plata sumei de 60.000 euro, convertită în lei la cursul de schimb al BNR aplicabil la data plății, cu titlu de despăgubiri morale și la plata unor penalități de 0,2% calculate pentru fiecare zi de întârziere la plata sumelor anterior menționate și până la plata efectivă a acestora, cu cheltuieli de judecată.

În drept, acțiunea a fost întemeiată pe art. 1387 și următ., art. 1391-1392, art. 2199 și următ. Cod civil, Legea nr. 136/1995, Norma nr. 23/2014.

Prin sentința civilă nr. 1576 din 4 octombrie 2017, Tribunalul Specializat Cluj a admis excepția necompetenței materiale procesuale, invocate din oficiu. A declinat competența de soluționare a cererii în favoarea Tribunalului Cluj, Secția civilă.

2. Sentința pronunțată de tribunal

Tribunalul Cluj, Secția civilă, prin sentința nr. 284 din 12 iunie 2018, a admis, în parte, acțiunea civilă formulată de A. În contradictoriu cu B. S.A. prin mandatar legal C. SA și, în consecință, a obligat-o pe pârâtă la plata către reclamant a sumei de 2.100 lei cu titlu de despăgubiri materiale, precum și la plata unei rente viagere pentru perioada cuprinsă între 17 aprilie 2015-20 iulie 2015 în cuantum de 724 lei lunar reprezentând venitul minim net pe economie, iar pentru perioada cuprinsă între 20 iulie 2015 și data pronunțării sentinței, 12 iunie 2018, a unei sume egale cu diferența dintre venitul minim net pe economie și pensia socială de care beneficiază reclamantul, respectiv: între 20 iulie 2015-1 iunie 2016, suma de 2.898 lei, între 1 iunie 2016-1 februarie 2017, suma de 4.200 lei, între 1 februarie 2017-1 martie 2017, suma de 665 lei, între 1 martie 2017-1 ianuarie 2018, suma de 5.450 lei, între 1 ianuarie 2018 și 12 iunie

2018 suma de 3.531 lei. A obligat-o pe pârâtă la plata către reclamant a unei rente viagere constând în diferența dintre venitul minim net pe economie și pensia socială de care beneficiază reclamantul în continuare până la împlinirea vârstei de pensionare sau unei noi dispoziții a instanței. A obligat-o pe pârâtă la plata către reclamant a sumei de 85.000 lei cu titlu de despăgubiri morale, la plata penalităților de întârziere în cuantum de 0,2% pe zi de întârziere aplicate la sumele datorate după împlinirea termenului de 10 zile de la data rămânerii definitive a hotărârii și la plata sumei de 1.190 lei cheltuieli de judecată – onorariu avocat.

3. Decizia pronunțată de curtea de apel

Soluția primei instanțe a fost menținută de Curtea de Apel Cluj, Secția I civilă, prin decizia nr. 30/A din 13 februarie 2019, prin care s-a respins excepția lipsei calității procesuale active a SC C. SA și s-a respins, ca nefondat, apelul declarat de SC C. SA pentru B. S.A. împotriva sentinței pronunțate de tribunal. A fost obligată apelanta să plătească intimatului A. Suma de 190 lei cheltuieli de judecată în apel.

4. Calea extraordinară de atac formulată în cauză

Împotriva deciziei a declarat recurs B. SA prin reprezentantul C. SA.

Recurenta a susținut nelegalitatea deciziei atacate prin prisma dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, solicitând casarea acesteia și trimiterea cauzei spre o nouă judecată curții de apel, cu privire la renta acordată intimatului – reclamant, prin coroborarea dispozițiilor Codului civil și ale Normei ASF nr. 23/2014 emisă în baza Legii nr. 136/1995.

A susținut că hotărârea instanței de apel a fost dată cu încălcarea normelor de drept material, respectiv s-a analizat apelul doar prin prisma normelor cuprinse în Codul civil fără corelarea acestora cu prevederile Legii speciale nr. 136/1995 și ale Normei ASF nr. 23/2014.

A considerat recurenta că aplicarea eronată a prevederilor legale, în sensul că Legea nr. 136/1995 nu poate deroga de la dispozițiile Codului civil, a condus la soluționarea greșită a apelului.

Ca un prim argument în susținerea criticii au fost invocate considerentele Deciziei nr. 86/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție-Completul pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, potrivit căroră Codul civil tratează răspunderea civilă delictuală de drept comun, iar Legea nr. 136/1995 conține prevederi speciale cu privire la răspunderea delictuală a persoanei răspunzătoare de producerea evenimentului rutier, răspundere în baza căreia se naște obligația asigurătorului RCA de despăgubire a persoanei pagubite.

Or, în opinia recurente, esența problemei de drept ce face obiectul recursului rezidă în activarea răspunderii asigurătorului RCA în limitele prevăzute de Norma ASF nr. 23/2014, emisă în baza Legii speciale nr. 136/1995.

Un al doilea argument îl reprezintă, pentru recurentă, reținerea eronată de către instanța de apel a dispozițiilor art. 1385 și art. 1386 Cod civil ca fiind incidente în cauză, câtă vreme în cererea de chemare în judecată s-a solicitat renta pentru pierderea capacității de muncă, iar art. 1387 și art. 1388 C.civ. tratează despăgubirea pentru pierderea sau nerealizarea câștigului din muncă și ca atare, deveneau incidente dispozițiile art. 1387, 1388 C.civ.

A arătat că intimatul – reclamant a lucrat anterior producerii evenimentului rutier, însă fără a avea contract de muncă.

Mai mult decât atât, în opinia recurente, prevederile Codului civil sunt obligatoriu de coroborat cu cele ale Normei ASF nr. 23/2014 emise în baza Legii nr. 136/1995, din care rezultă că acordarea daunelor materiale se poate face în condițiile strict reglementate de Norma ASF și pe baza documentelor justificative.

Un al treilea argument în susținerea criticii s-a referit la faptul că daunele materiale cu titlu de rentă nu pot fi acoperite în baza contractului de asigurare, asigurătorul de răspundere civilă delictuală asumându-și obligația de a acoperi numai cheltuielile prevăzute la art. 50 din normele RCA. Astfel, în opinia recurente, asigurătorul de răspundere civilă obligatorie nu poate prelua întreținerea păgubitului pe viață, întrucât aceasta ar însemna transformarea poliței RCA într-o poliță de asigurare de viață, ceea ce nu este admisibil.

De aceea, în aplicarea dispozițiilor art. 2213 Cod civil, recurenta a susținut că își asumă obligația de dezdăunare în acord și strict în limitele prevăzute de Legea nr. 136/1995 și Norma ASF nr. 23/2014, având calitatea de lege specială, aplicabilă contractului RCA.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Examinând decizia recurată, prin prisma criticilor formulate, Înalta Curte constată că recursul este nefondat pentru următoarele considerente:

- Susținerea unei aplicări eronate a normelor Codului civil referitoare la repararea prejudiciului, cu nesocotirea prevederilor Legii speciale nr. 136/1995 și ale Normei ASF nr. 23/2014, ignorându-se astfel, principiul aplicării prioritare a normei speciale în raport cu cea generală, este lipsită de temei și de corespondent în considerentele deciziei atacate.

Astfel, instanța de apel nu a reținut, în motivarea soluției adoptate, faptul că Legea nr. 136/1995 nu ar avea caracter special în materia ce face obiect de reglementare a acestui act normativ (privind asigurările și reasigurările) în raport cu dispozițiile din Codul civil referitoare la contractul de asigurare.

De aceea, referirea pe care o face recurenta la considerente din Decizia nr. 86/2017 pronunțată de Completul pentru dezlegarea chestiunilor de drept al Înaltei Curți de Casație și Justiție – în sensul că „asigurările obligatorii sunt reglementate, exclusiv, prin legi speciale” (o preluare, de fapt, a dispozițiilor art. 2213 C.civ.) și respectiv, că „prevederile Codului civil constituie dreptul comun pentru toate domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale” - nu este aptă să demonstreze vreun aspect de nelegalitate al deciziei atacate.

Pe de o parte, pentru că argumentele extrase din decizia pronunțată de instanța supremă nu fac decât să dea expresie principiului *generalia specialibus derogant* și pe de altă parte, pentru că decizia din apel nu nesocotește, prin soluția și argumentele utilizate, aplicarea acestui principiu.

În realitate, instanța de apel constată că nu poate fi primită susținerea pârâtei conform căreia în recunoașterea dreptului la despăgubiri al reclamantului ar trebui avute în vedere condițiile restrictive instituite de art. 50 din Norma ASF nr. 23/2014 (adică, repararea prejudiciului la nivelul venitului mediul lunar net realizat de persoana vătămată, *probat cu documente justificative*) întrucât în felul acesta s-ar afecta dreptul la reparație reglementat de dispozițiile Codului civil, față de situația de fapt rezultată în legătură cu desfășurarea de către victimă a unei activități remunerate, dar în absența unui contract de muncă.

În acest context s-a apreciat, în mod corect, că Norma ASF menționată nu poate avea caracter de normă legală specială, cu prevalență în aplicarea ei față de normele Codului civil, întrucât ea are doar caracterul unei norme explicative, date în aplicarea unei legi, fără a putea limita sau modifica aplicarea regulilor impuse de Codul civil, ca act normativ superior.

Un astfel de raționament al instanței este corect întrucât dă eficiență ierarhiei actelor normative și forței juridice a acestora, ținând seama de faptul că Norma ASF este una emisă în executarea legii, fără a putea să instituie sau să modifice reguli ori principii în legătură cu repararea prejudiciului cauzat prin fapta delictuală a persoanei asigurate, pe care actul normativ însuși (Legea nr. 136/1995) nu le prevede.

Astfel, potrivit art. 49 din Legea nr. 136/1995 „asigurătorul acordă despăgubiri, în baza contractului de asigurare, pentru prejudiciile de care asigurații răspund față de terțe persoane păgubite prin accidente de autovehicule”, iar potrivit art. 50 alin. (1) din același act normativ „despăgubirile se acordă pentru sumele pe care asiguratul este obligat să le plătească cu titlu de dezdăunare”.

Or, în ce privește „dezdăunarea”, adică stabilirea întinderii prejudiciului, trebuie să se aibă în vedere principiile și reglementarea specifică răspunderii civile delictuale.

Întrucât actul normativ special (Legea nr.136/1995) nu conține o reglementare detaliată asupra acestui aspect, el trebuie considerat că se completează cu dispozițiile Codului civil, care conform art. 2 alin. (2) (text la care recurenta însăși face referire) constituie dreptul comun pentru toate domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale.

De aceea, în mod corect instanța de apel a aplicat în completarea legii speciale, pe aspecte nereglementate de aceasta, normele din Codul civil, iar nu Norma emisă de un organ administrativ, a cărei aplicare ca atare (*tale quale*) ar fi însemnat nesocotirea unor principii fundamentale în materia răspunderii civile delictuale.

Astfel cum s-a menționat, raționamentul instanței de apel dă eficiență ierarhiei actelor normative și totodată, dispozițiilor art. 2 alin. (2) din Codul civil.

- Este, de asemenea, neîntemeiată critica potrivit căreia decizia atacată ar face în mod greșit aplicarea dispozițiilor art. 1385, 1386 C.civ., deși ar fi fost incidente prevederile art. 1387, 1388 C.civ., de vreme ce s-a reținut că reclamantul a lucrat anterior producerii evenimentului rutier, însă fără a avea un contract de muncă încheiat.

În realitate, referirea pe care o face instanța de apel la dispozițiile art. 1385, 1386 C.civ. nu nesocotește cadrul judecății și situația de fapt reținută, aceea că la data producerii accidentului reclamantul lucra, realiza venituri, fără a avea însă perfectat contract de muncă.

Textele legale menționate reglementează, la nivel de principiu, întinderea reparației (faptul că prejudiciul trebuie reparat integral) și formele reparației (în natură, prin echivalent, sub forma unei sume globale sau prin prestații periodice, dacă prejudiciul are caracter de continuitate).

În ce privește dispozițiile art. 1387, 1388 C.civ., referitoare la acoperirea prejudiciului în caz de vătămare a integrității corporale, respectiv pierderea/nerealizarea câștigului din muncă ele dau expresie și fac aplicarea, în mod particular acestor situații, normelor cu valoare de principiu regăsite în textele menționate anterior, a căror interpretare sistematică trebuie realizată.

Or, prima instanță a fondului a realizat această analiză atunci când a stabilit prestațiile periodice datorate de către asigurător, soluția acesteia fiind validată în apel.

Astfel, s-a avut în vedere la stabilirea despăgubirilor acordarea unor prestații bănești periodice (așa cum rezultă din art. 1387 alin. 2 C.civil), formă de reparație reglementată pentru ipoteza în care vătămarea integrității corporale a dus la pierderea capacității de muncă (reclamantul având o astfel de incapacitate stabilită prin decizie medicală, fiind încadrat în gradul II de invaliditate).

De aceea, în privința cuantumului acestor prestații periodice, prin raportarea realizată la salariul minim net pe economie (și deducerea corespunzătoare a pensiei de asigurări sociale) s-a dat eficiență dispozițiilor art. 1388 alin. 3 C.civil, a căror nesocotire, în mod nejustificat o pretinde recurenta.

- Este lipsită de temei și critica recurentei conform căreia acordarea despăgubirilor sub formă de rentă nu ar putea fi acoperită în baza contractului de asigurare întrucât aceasta ar însemna „transformarea poliței RCA într-o poliță de asigurare pe viață”, ceea ce este inadmisibil.

Așa cum s-a arătat, din analiza coroborată a dispozițiilor art. 50 din Legea nr. 136/1995 cu cele ale art. 1381 – 1395 C.civil, repararea prejudiciului în cazul răspunderii delictuale trebuie să fie una integrală, fiind supus reparării inclusiv prejudiciul viitor dacă producerea lui este neîndoielnică.

Or, atunci când pierderea capacității de muncă este una ireversibilă (așa cum s-a stabilit în speță, raportat la situația medicală a reclamantului), este evident că prejudiciul cert, supus reparației, nu este doar cel prezent, ci și cel care se va produce în viitor, decurgând din imposibilitatea acestuia de a desfășura o activitate remunerată, în absența capacității sale de muncă.

De aceea, prejudiciul de acoperit trebuie să cuprindă, în termenii art. 1385 alin. (3) C.civil, art. 1387 alin. (1) C.civil și câștigul pe care, în condiții obișnuite, ale existenței capacității de muncă, reclamantul ar fi putut să îl realizeze, și care, în contextul lipsei unui contract de muncă valabil încheiat anterior producerii faptei ilicite, a fost raportat la nivelul salariului minim net pe economie, conform art. 1388 alin. (3) C.civil.

Cum pentru astfel de situații despăgubirea se acordă sub forma unor prestații bănești periodice (art. 1387 alin. 2 C.civil.), în mod evident ele vor subzista atât timp cât se produce rezultatul vătămător al faptei ilicite (pierderea capacității de muncă) întrucât în caz contrar nu s-ar realiza reparația integrală.

Așadar, contrar poziției exprimate de recurentă, în speță nu este vorba despre transformarea contractului de asigurare de răspundere civilă delictuală într-un contract de asigurare de viață, ci în mod particular, raportat la datele speței și la consecințele faptei prejudiciabile, la asigurarea aplicării și respectării principiului reparației integrale a prejudiciului, pe care autorul faptei ilicite o datorează și pe care, la rândul său, recurenta, în calitate de asigurător de răspundere delictuală al autorului ilicitului civil, o datorează în egală măsură cu acesta.

Pentru aceste considerente, toate criticile de nelegalitate formulate au fost găsite nefondate, recursul fiind respins în consecință.

Notă: Legea nr. 136/1995 privind asigurările și reasigurările în România a fost abrogată de O.U.G. nr. 54/2016 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terțelor persoane prin accidente de vehicule și de tramvaie, publicată în M.Of. nr. 723 din 19.09.2016.

6. Răspundere civilă delictuală. Despăgubiri solicitate de către victima unui accident rutier. Calitatea de martor în procesul penal. Nelegalitatea opunerii declarației de renunțare la pretențiile civile față de autorul faptei ilicite

C.proc.pen., art. 19, art. 20, art. 22

În contextul în care reclamanta nu a formulat plângere penală pentru infracțiunea de vătămare corporală din culpă și, deci, nu a avut calitatea de persoană vătămată în procesul penal, ci doar pe aceea de martor, declarațiile făcute, în faza de urmărire penală, în sensul că nu are pretenții civile față de autorul faptei ilicite nu puteau valora o exprimare a poziției de parte civilă, pentru ca apoi să i se opună irevocabilitatea renunțării și deci, inadmisibilitatea acțiunii în răspundere civilă delictuală promovată la instanța civilă prin care s-ar tinde la valorificarea acelor pretenții.

Aceasta, întrucât pretenții civile în procesul penal poate formula doar persoana vătămată sau succesorii acesteia [conform art. 19 alin. (2) C.pr.pen.], care exercită acțiunea civilă, dobândind astfel calitatea de parte civilă (art. 84 C.pr.pen.). Numai din poziția de parte civilă, dobândită în condițiile legii, se putea manifesta un act de dispoziție, în sensul renunțării la pretenții, asupra căruia ulterior să nu se mai poată reveni, astfel cum statuează dispozițiile art. 22 alin. (3) C.pr.pen.

Opunând reclamantei irevocabilitatea renunțării dedusă din prevederile art. 22 alin. (3) C.pr.pen., instanțele fondului au aplicat norma legală unei situații ce nu se circumscria ipotezei acesteia, având în vedere că în dosarul penal, participarea reclamantei s-a făcut în calitate de martor, poziție din care nu se putea constitui parte civilă, pentru ca apoi să se pună problema modalității în care și-ar fi putut reevalua pretențiile civile.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 202 din 29 ianuarie 2020

I. Circumstanțele cauzei

Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Tribunalului Mureș, Secția civilă la data de 22.06.2016 reclamanta A. A solicitat, în contradictoriu cu pârâtul Fondul de Protecție a Victimelor Străzii și cu intervenientul forțat B., obligarea pârâtului la plata sumei de 230.000 lei cu titlu de daune morale și la plata de penalități de întârziere în cuantum de 0,1% pe zi de întârziere, începând cu data introducerii acțiunii până la plata efectivă a despăgubirilor.

Intervenientul forțat a solicitat introducerea în cauză a chemaților în garanție C., SC D. SRL și Consiliul Județean Mureș.

II. Sentința pronunțată de Tribunalul Mureș

Prin sentința nr. 963 din 28.11.2017 Tribunalul Mureș-Secția civilă a respins acțiunea reclamantei A., formulată în contradictoriu cu pârâtul Fondul de Protecție a Victimelor Străzii și cu intervenientul forțat B.; a respins cererea de chemare în garanție formulată de intervenientul forțat în contradictoriu cu chemații în garanție C., D. SRL și Consiliul Județean Mureș.

III. Decizia pronunțată de Curtea de Apel Târgu Mureș

Prin decizia nr. 43/A din 31.01.2019 Curtea de Apel Târgu Mureș-Secția I civilă a respins, ca nefondat, apelul reclamantei împotriva sentinței.

IV. Calea de atac a recursului exercitată

Împotriva deciziei Curții de Apel Târgu Mureș a declarat recurs, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, reclamanta A., formulând următoarele critici:

- Contrar celor reținute de instanța de apel, soluția procurorului de încetare sau neîncepere a urmăririi penale, indiferent de motiv, nu are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile, astfel încât o acțiune civilă având ca temei răspundere civilă delictuală este posibilă, fără a putea fi oprită de împăcarea părților, câtă vreme aceasta nu a fost constatată printr-o hotărâre judecătorească definitivă de încetare a procesului penal pe acest considerent, în sensul art. 28 Cod procedură penală;

- Potrivit art. 1365 Cod civil, instanța civilă nu este legată de dispozițiile legii penale și nici de hotărârea definitivă de achitare sau de încetare a procesului penal în ceea ce privește existența prejudiciului ori vinovăția autorului faptei;

- Împăcarea părților în procesul penal nu poate avea drept consecință exonerarea societății de asigurare de obligația de a plăti victimei accidentului despăgubirile cuvenite pentru prejudiciul material și moral suferit;

- Potrivit art. 46 din Ordinul CSA nr. 14/2011, dacă accidentul face obiectul unui proces penal, despăgubirile pot fi stabilite pe cale amiabilă și în situația în care acțiunea penală a fost stinsă prin împăcarea părților, împăcarea neregăsindu-se printre cazurile prevăzute de art. 27 din ordin, pentru care asigurătorul nu datorează despăgubiri;

- Pretențiile reclamantei sunt pe deplin justificate, întrucât aceasta a suferit vătămări corporale ce au necesitat 40-45 zile de îngrijiri medicale și tratament de durată.

V. Apărările formulate în cauză

Intimata-chemată în garanție C. A formulat întâmpinare, arătând că:

- Hotărârea atacată este temeinică și legală, soluția fiind pronunțată în raport de obiectul cererii, al probatoriului administrat și al documentelor justificative aflate la dosarul cauzei.

- Întrucât reclamanta A. A arătat că nu mai are nicio pretenție materială prezentă sau viitoare, sunt incidente dispozițiile art. 22 Cod procedură penală, potrivit cărora partea civilă nu poate reveni asupra renunțării și nu poate introduce acțiune la instanța civilă pentru aceleași pretenții.

Intimatul chemat în garanție Consiliul Județean Mureș a formulat întâmpinare, arătând că, în condițiile în care recurenta a declarat, în cadrul cercetării penale, la data de 27.09.2013, iar ulterior la data de 06.08.2014, că nu are pretenții față de intervenientul forțat (care a condus autovehiculul la data producerii accidentului), în mod corect instanța de apel a reținut incidența prevederilor art. 20 alin. (4) și art. 22 Cod procedură penală.

Sustinerile recurantei referitoare la prejudiciul moral nu își găsesc suport probator în actele dosarului, expertiza psihiatrică concluzionând în sensul că aceasta nu este afectată psihic-emoțional de producerea accidentului rutier.

Biroul Asigurătorilor de Autovehicule din România, ca organism de plată a despăgubirilor – Direcția Fondul pentru Protecția Victimelor Străzii, a formulat întâmpinare, arătând că acesta nu este asigurător de răspundere civilă, nu încheie polițe RCA, nu are legătură cu persoana vinovată de producerea accidentului, iar rolul său este acela de a garanta protejarea victimelor dacă la data producerii accidentului nu este încheiată o poliță RCA. A solicitat respingerea recursului.

Intimatul-intervenient B. A formulat întâmpinare, învederând următoarele aspecte:

- Hotărârea atacată este temeinică și legală, iar recurenta reiterează aspectele de nelegalitate invocate prin memoriul de apel;

- În cauză nu este vorba de o împăcare a părților pe latură penală, ci de o renunțare la pretențiile civile, afirmație formulată de recurentă în faza de urmărire penală, unde a arătat că nu are față de B. Nicio pretenție prezentă sau viitoare;

- Motivarea instanței de fond a avut în vedere desistarea acesteia pe latura civilă a cauzei, iar nu pe cea penală;

- Prin memoriul de recurs, dar și prin cel de apel, s-au invocat alte prejudicii decât cele invocate prin acțiunea introductivă, aspect ce echivalează cu o modificare a cererii de chemare în judecată;

- Recurenta nu a solicitat despăgubiri materiale, ci doar despăgubiri morale derivate dintr-o serie de vătămări corporale care i-ar fi afectat iremediabil modul de viață, prin memoriul de recurs și cel de apel fiind invocate alte prejudicii decât cele menționate în cererea de chemare în judecată, aspect ce echivalează cu o modificare a acțiunii introductive;

- Reclamanta nu a dovedit existența unui prejudiciu, iar din expertiza tehnică efectuată în cauza penală se reține că intervenientului forțat nu i se poate imputa încălcarea vreunei norme legale, lipsă fiind astfel și fapta ilicită.

VI. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Analizând criticile formulate, Înalta Curte constată caracterul fondat al acestora, potrivit următoarelor considerente:

- În mod eronat, soluția instanțelor fondului s-a bazat pe considerarea atitudinii procesuale a reclamantei, în cadrul dosarului penal, ca fiind una încadrabilă în dispozițiile art. 20 alin. (4), art. 22 alin. (3) C.pr.pen., texte referitoare la situația în care partea civilă din procesul penal renunță la pretențiile civile formulate și nu mai poate reveni asupra acestui act de dispoziție pentru a introduce acțiune la instanța civilă pentru aceleași motive.

În speță, opunerea unui astfel de *fine de neprimire* acțiunii reclamantei, dedus din irevocabilitatea renunțării la pretențiile civile formulate în procesul penal, s-a bazat pe o interpretare eronată a normelor procedurale penale raportat la situația juridică, în concret, a reclamantei.

Astfel, potrivit art. 20 alin. (4) C. Pr. Pen., în cazul nerespectării vreuneia din condițiile prevăzute la alin. (1) și (2) – referitoare la cerințele constituirii de parte civilă, până la începerea cercetării judecătorești, în scris sau oral, cu indicarea naturii și a întinderii pretențiilor, a motivelor și probelor pe care se întemeiază – *persoana vătămată* sau succesorii acesteia nu se mai pot constitui parte civilă în procesul penal, putând introduce acțiunea la instanța civilă.

Potrivit art. 22 alin. (3) C. Pr. Pen., „partea civilă nu poate reveni asupra renunțării și nu poate introduce acțiune la instanța civilă pentru aceleași pretenții”.

Or, în dosarul penal reclamanta nu a avut calitatea de persoană vătămată, în contextul în care aceasta nu a formulat plângere penală pentru infracțiunea de vătămare corporală din culpă prevăzută de art. 196 alin. (2) și (3) C. Penal (aspect consemnat în Ordonanța Parchetului de pe lângă Tribunalul Mureș, dos. nr. x/P/2014), ci doar pe aceea de martor, calitate în care a și dat declarații, în faza de urmărire penală.

Astfel fiind, raportat la această calitate procesuală, declarațiile făcute în sensul că nu are pretenții civile față de intervenientul forțat B. Nu puteau valora o exprimare a poziției de parte civilă, pentru ca apoi să i se opună reclamantei irevocabilitatea renunțării și deci, inadmisibilitatea acțiunii în răspundere civilă delictuală promovată la instanța civilă prin care s-ar tinde la valorificarea acelor pretenții

Aceasta întrucât pretenții civile în procesul penal poate formula doar persoana vătămată sau succesorii acesteia (conform art. 19 alin. 2 C.pr.pen.), care exercită acțiunea civilă, dobândind astfel calitatea de parte civilă (art. 84 C.pr.pen.).

Numai din poziția de parte civilă, dobândită în condițiile legii, se putea manifesta un act de dispoziție, în sensul renunțării la pretenții, asupra căruia ulterior să nu se mai poată reveni, astfel cum statuează dispozițiile art. 22 alin. (3) C. Pr. Pen.

Opunând reclamantei irevocabilitatea renunțării dedusă din prevederile menționate, ale art. 22 alin. (3) C.pr.pen., instanțele fondului au aplicat norma legală unei situații ce nu se circumscria ipotezei acesteia, având în vedere că, astfel cum s-a menționat în dosarul penal, participarea reclamantei s-a făcut în calitate de martor, poziție din care nu se putea constitui parte civilă, pentru ca apoi să se pună problema modalității în care și-ar fi putut reevalua pretențiile civile.

Ca atare, este corectă susținerea recurentei-reclamante conform căreia nu i se putea opune, pentru a se trage concluzia inadmisibilității acțiunii, o soluție de neîncepere a urmăririi penale pentru lipsa plângerii prealabile – întrucât o asemenea soluție nu este asimilabilă, prin efectele ei, celor produse de autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale în procesul civil, potrivit art. 28 C.pr. penală

- În privința dispozițiilor invocate, ale art. 1365 C.civ. – „instanța civilă nu este legată de dispozițiile legii penale și nici de hotărârea definitivă de achitare sau de încetare a procesului penal în ceea ce privește existența prejudiciului ori a vinovăției autorului faptei ilicite” – ele pot justifica într-adevăr, *a fortiori*, lipsa de consecințe a soluției din penal asupra admisibilității acțiunii civile în speță.

Astfel, dacă legiuitorul a reglat, în raporturile dintre jurisdicția civilă și cea penală, modalitatea în care se produc efectele autorității de lucru judecat, în sensul nerecunoașterii opozabilității unor asemenea dezlegări jurisdicționale asupra prejudiciului ori a vinovăției atunci când există o hotărâre judecătorească de achitare sau de încetare a procesului penal, cu atât mai mult un astfel de efect nu se poate produce în situația unei ordonanțe a procurorului care constată lipsa plângerii prealabile pentru infracțiunea producătoare de prejudicii pe latură civilă (ca atare, imposibilitatea începerii urmăririi penale și deci, a valorificării în vreun fel a pretențiilor civile în cadrul respectivei proceduri).

În consecință, decizia atacată, care a confirmat soluția de primă instanță, considerând incidente prevederile art. 22 alin. (3) C. Pr. Penală, pentru a trage concluzia inadmisibilității acțiunii în răspundere civilă delictuală, este eronată, bazată pe aplicarea unor texte de lege lipsite de incidență la speță.

Ca atare, în baza art. 488 alin. (1) pct. 8 C.pr.civ., coroborat cu art. 497 C.pr.civ., recursul a fost admis, a fost casată decizia atacată și cauza trimisă spre rejudecare aceleiași instanțe de apel, cu luarea în considerare a aspectelor care vizează fondul raportului litigios dedus judecății.

7. Acțiune în răspundere civilă delictuală. Victimă prin ricoșeu. Decesul părții reclamante pe parcursul procesului. Dreptul moștenitorilor victimei indirecte la despăgubirile de afecțiune pretinse prin acțiune

C.civ., art. 1391

Dispozițiile art. 1.391 alin. (2) Cod civil recunosc dreptul la compensații bănești victimelor indirecte sau prin ricoșeu (ascendenți, descendenți, frați, surori, soți) pentru durerea încercată prin moartea victimei directe, reglementându-se astfel posibilitatea reparației unui prejudiciu nepatrimonial afectiv.

Acest drept la despăgubire, fiind unul strâns legat de persoana celui care suportă suferința determinată de moartea victimei directe (expresie a unui prejudiciu afectiv sau de afecțiune), are, în principiu, caracter incesibil, neputând fi transmis prin acte juridice între vii și nici pe cale succesorală.

Cu toate acestea, legiuitorul a prevăzut derogări, respectiv posibilitatea cedării dreptului la despăgubiri pentru un asemenea prejudiciu atunci când a fost stabilit printr-o tranzacție sau hotărâre judecătorească definitivă [art. 1.391 alin. (3) Cod civil] și posibilitatea exercitării dreptului, prin continuarea acțiunii în justiție, atunci când aceasta a fost promovată de victima indirectă, decedată pe parcursul procesului [art. 1.391 alin. (4) Cod civil].

Astfel fiind, față de dispozițiile art. 1.391 alin. (4) Cod civil, decesul victimei indirecte ulterior promovării acțiunii, prin intermediul căreia a solicitat repararea prejudiciului de afecțiune, a asigurat moștenitorilor săi legitimare procesuală în a pretinde dreptul la despăgubire cu această natură, prin însușirea și continuarea acțiunii autoarei lor.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 1853 din 30 septembrie 2020

I.Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cauzei

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Maramureș la 23.05.2018, reclamantii A., B., C. și D. au solicitat, în contradictoriu cu pârâta Societatea de Asigurare-Reasigurare E.SA și cu intervenientul forțat F., obligarea pârâtei la plata următoarelor sume: 2.384 lei către reclamantul A. și 1.107,97 euro, echivalent în lei la data plății, către reclamanta D., reprezentând daune materiale; la o prestație periodică lunară în sumă de câte 1.000 lei către reclamantele B. și C., pe perioada vieții lor, de la decesul victimei G.; câte 80.000 euro, în echivalent în lei la data plății, către A. (fiul victimei), B. (sora victimei) și C. (mama victimei) și 60.000 euro pentru D. (sora victimei) reprezentând daune morale; cheltuieli de judecată în faza de urmărire penală în sumă de 4000 lei; penalități de întârziere în cuantum de 0,2% calculate la nivelul sumei de despăgubire cuvenită, respectiv stabilită prin hotărârea instanței de judecată, începând cu a 11-a zi de la rămânerea definitivă a acesteia, precum și 6000 lei cheltuieli de judecată, în caz de opunere.

2. Sentința pronunțată de tribunal

Tribunalul Maramureș, prin sentința civilă nr. 239 din 18.03.2019, a admis, în parte, acțiunea precizată formulată de reclamantii A., B. și D. în contradictoriu cu pârâta Societatea de Asigurare Reasigurare E. SA și intervenientul forțat F.. A obligat-o pe pârâtă la plata următoarelor sume: 6.451 lei reprezentând despăgubiri materiale și 35.000 euro cu titlu de daune morale către reclamantul A., 40.000 euro daune morale și suma de 176 lei cu titlu de prestație

periodică lunară începând cu data de 27 iunie 2017 către reclamanta B., 45,92 euro și 28.757 HUF daune materiale și 10.000 euro daune morale către reclamanta D., 15.000 euro daune morale către reclamanții A. și D., în calitate de moștenitori ai defunctei C., plata despăgubirilor acordate în euro și HUF efectuându-se la cursul ron/eur și ron/huf de la data efectuării plății. A obligat-o pe pârâtă la plata penalităților de întârziere de 0,2%/zi calculate la sumele acordate cu titlu de despăgubire începând cu a 11-a zi de la rămânerea definitivă a hotărârii și până la achitarea integrală a sumelor de bani datorate. A respins acțiunea pentru celelalte cereri formulate. A obligat-o pe pârâtă la plata către reclamantul A. a sumei de 3.000 lei cu titlu de cheltuieli de judecată.

3. Decizia pronunțată de curtea de apel

Prin decizia nr. 205/A din 10.10.2019, Curtea de Apel Cluj, Secția I civilă a admis, în parte, apelurile declarate de reclamanta B. și de pârâta SAR E. SA împotriva sentinței pronunțate de tribunal pe care a schimbat-o, în parte, în sensul că a obligat-o pe pârâtă să plătească reclamantului A. suma de 950 lei reprezentând despăgubiri materiale și reclamantei B. suma de 835 lei cu titlu de prestație periodică lunară începând cu data de 27.06.2017. A înlăturat obligația pârâtei să plătească reclamanților A. și D., în calitate de moștenitori ai defunctei C. suma de 15.000 euro cu titlu de daune morale. A menținut toate celelalte dispoziții ale sentinței. A respins apelurile declarate de reclamanții A. și D.. A obligat-o pe pârâtă să plătească apelantei B. suma de 375 lei cheltuieli de judecată parțiale în apel.

4. Calea de atac a recursului formulată în cauză

Împotriva acestei decizii au declarat recurs, reclamanții A. și D., în nume propriu și în calitate de moștenitori legali ai defunctei C.

Prin cererea de recurs, reclamanții au solicitat, în temeiul dispozițiilor art. 488 pct. 8 Cod procedură civilă, casarea, în parte, a deciziei atacate, în sensul obligării intimatei – pârâte la plata sumelor de 15.000 euro, în lei la data plății, cu titlu de daune morale în favoarea recurenților, în calitatea lor de moștenitori ai defunctei C., a sumei de 4.000 lei cu titlu de daune materiale în favoarea recurentului A. în calitatea sa proprie și de 361,26 euro și 33,757 HUF, în lei la data plății, cu titlu de daune materiale în favoarea recuratei D., prin majorare de la suma de 45,92 euro și 28757 HUF. Ca o consecință a admiterii recursului, au solicitat a se reaprecia și cuantumul cheltuielilor de judecată din apel, majorându-se la nivelul sumei de 3.000 lei, cu obligarea intimatei – pârâte la plata cheltuielilor de judecată în recurs.

Recurenții au criticat decizia susținând că instanța de apel, contrar legii, prin admiterea apelului pârâtei, a apreciat că reclamanta C., care a decedat pe parcursul procesului și a încetat astfel să mai fie subiect de drept, nu putea transmite, ca orice alt drept cu caracter patrimonial, dreptul la despăgubiri pentru prejudiciul pretins strâns legat de suferința încercată prin moartea victimei.

În acest sens, s-a arătat că prevederile art. 1391 alin. (4) Cod civil sunt foarte clare, în sensul că moștenitorii persoanelor îndreptățite potrivit art. 1391 alin. (2) C.civ. la despăgubiri nepatrimoniale nu se pot subroga în dreptul de a cere despăgubiri ce li se cuvin autorilor lor, însă aceștia pot continua acțiunea, dacă a fost pornită de defunct.

Or, justificarea legiuitorului a fost aceea că dreptul la despăgubiri, respectiv cel prevăzut de art. 253 alin. (4) Cod civil [ce rămâne aplicabil potrivit art. 1391 alin. (5) Cod civil] al persoanei prejudiciate – defuncta C. în speță – s-a născut în momentul nașterii vătămării, moartea fiului prin accidentul de circulație din 27.06.2017, drept personal nepatrimonial ce trebuie exercitat de titularul lui doar în timpul vieții. În situația în care acesta decedează după exercitarea acestui drept prin promovarea unei acțiuni civile în despăgubiri, moștenitorii acceptanți sunt

îndreptățiți expres, potrivit legii, să continue acțiunea introdusă de titularul dreptului nepatrimonial și, prin urmare, să beneficieze de despăgubirile ce i s-ar fi cuvenit titularului. Numai în felul acesta scopul procesului inițiat, de a fi despăgubit, pentru propria suferință, este atins.

De asemenea, în temeiul art. 38 Cod procedură civilă, s-a susținut că se recunoaște moștenitorilor calitatea de parte, respectiv de a continua acțiunea pornită de titularul dreptului litigios, transmiterea legală a calității procesuale operând în cazul persoanelor fizice prin succesiune, moștenitorii preluând drepturile și obligațiile, inclusiv cele procesuale ale autorului lor.

A fost criticată decizia și sub aspectul neacordării către reclamantul A. a daunelor materiale sub forma cheltuielilor de judecată efectuate în procesul penal, dovedite prin înscrisurile depuse, în sumă de 4.000 lei. S-a arătat că preluarea, de către curtea de apel, a argumentelor intimitei – pârâte, în sensul că, respectivele sume trebuiau solicitate în procesul penal și nu în instanța civilă, încalcă prevederile art. 1.381 alin. (1) și art. 1.385 alin. (1) Cod civil.

Prevalându-se și de dispozițiile art. 12 din O.U.G. nr. 54/2016, recurenții au arătat că aceste cheltuieli de judecată reprezentând onorariu avocațial și au fost impuse de existența dosarului nr. x/P/2017 al Parchetului de pe lângă Judecătoria Baia Mare, finalizat cu admiterea acordului de recunoaștere a vinovăției a intervenientului forțat F., prin sentința penală nr. 168 din 17.01.2018 a Judecătoriei Baia Mare.

Potrivit art. 478 Cod procedură penală, titularii acordului de recunoaștere a vinovăției sunt procurorul și inculpatul, iar obiectul acordului a vizat doar aspectele penale ale infracțiunii de ucidere din culpă, instanța de judecată fiind sesizată cu soluționarea acestuia și nicidecum a laturii civile, care s-ar fi rezolvat printr-o tranzacție sau acord de mediere așa cum prevăd dispozițiile art. 483 alin. (3), respectiv art. 486 alin. (1) Cod penal, ci potrivit art. 486 alin. (2) Cod penal.

Mai mult, în procesul penal, instanța de judecată nu se putea pronunța asupra cheltuielilor de judecată din faza de urmărire penală, cu care reclamantul A. s-a constituit parte civilă și pe care trebuia să le achite în mod exclusiv partea responsabilă civilmente, potrivit deciziei nr. 1 din 15.02.2016 a Completului competent să judece recursul în interesul legii.

Ca atare, s-a susținut că aspectele reținute de curtea de apel sunt nelegale, bazându-se pe o interpretare sau aplicare greșită a normelor legale, art. 276 alin. (1) Cod procedură civilă neaplicându-se în speță pentru că se referă la condamnarea inculpatului când părților civile li se admite acțiunea.

Au arătat recurenții că au participat la instanța penală, în cadrul soluționării acordului de recunoaștere, ca părți civile în baza unui alt contract de asistență juridică, fără a putea emite pretenții de ordin material. Onorariul avocațial în sumă de 1.000 lei din cadrul judecării în procedura acordului nu are nicio legătură cu cheltuielile suportate de reclamantii în cadrul urmăririi penale.

În temeiul art. 204 Cod procedură civilă, s-a arătat că recurenta D. înțelege să-și micșoreze cuantumul despăgubirilor sub forma daunelor morale, pretins în calitatea sa proprie, la nivelul sumei de 30.000 euro în lei la data plății, față de solicitarea inițială din cererea de chemare în judecată, raportat la legislația și practica judiciară constantă în materia răspunderii civile delictuale din domeniul accidentelor de circulație, ținându-se cont de culpa exclusivă a intervenientului forțat, dar și de calitatea pe care o are recurenta, de soră și de relația cu victima accidentului.

S-a susținut că aprecierea subiectivă a ambelor instanțe nu a fost argumentată în raport cu ceilalți membri ai familiei, în condițiile în care această reclamantă a suferit aceeași pierdere și dramă sufletească și că prin prisma încălcării principiului echității și proporționalității despăgubirii acordate recurente D., hotărârea atacată este nelegală.

În vechea reglementare în domeniul asigurărilor era menționat, la art. 49 alin. (1) lit. d) din Norma nr. 14/2011, faptul că instanța trebuie să țină cont, în aprecierea daunelor morale, de legislația și de jurisprudența din România. În prezent, chiar în lipsa acestei prevederi legale, instanța statuează în echitate atunci când trebuie să cuantifice daunele morale acordate cu titlu de reparație personală nepatrimonială, în aplicarea art. 41 din Convenția europeană.

Ca atare, chiar dacă recurenta locuiește în Germania, aceasta nu înseamnă că nu resimte aceleași sentimente, astfel că instanțele trebuiau să se raporteze, punctat și motivat, la impactul asupra acesteia a decesului intempestiv al fratelui său, cu care avea o legătură deosebită, puternică și o comunicare permanentă.

Prin urmare, judecând în echitate, raportându-se și la culpa exclusivă a intervenientului forțat dar și la practica judiciară constantă, despăgubirea acordată de instanță acestei reclamante trebuie astfel dozată, încât să asigure o alinare pentru suferința sa, să nu simtă ca fiind o despăgubire simbolică, ci să fie dezdăunată la fel ca ceilalți membri ai familiei care au suferit același prejudiciu.

În ceea ce privește cheltuielile materiale suportate de reclamanta D., s-a arătat că ambele instanțe au ignorat prevederile art. 22 alin. (1) lit. b) pct. 2 (ii) și alin. (2) din Norma nr. 39/2016. Deși instanța de judecată nu este ținută de prevederile art. 22 alin. (1) din Norma nr. 39/2016, potrivit art. 1.392 Cod civil, pe baza înscrisurilor reprezentând cheltuieli materiale, suportate de reclamant, ce au legătură directă cu înmormântarea victimei, hotărăște obligarea celui care răspunde pentru fapta ce a prilejuit aceste cheltuieli, respectiv asigurătorul, la înapoierea lor.

Astfel, ambele instanțe, deși au avut acces la toate înscrisurile – chitanțe justificative, au înțeles să reducă dar și să limiteze cheltuielile de înmormântare suportate și solicitate de reclamanta D., motiv pentru care se impune majorarea acestora la suma exactă cheltuită de parte, respectiv de la suma de 45,92 eu, c/val vignetei și a combustibilului și 28,757 HUF, c/val combustibilului transportului de la locul de domiciliu (Germania) în Baia Mare, la suma exactă cheltuită.

Or, analizând bonurile depuse în probațiune, se poate observa că recurenta D. justifică cheltuieli ocazionate cu achiziționarea unor coroane și costurile motorinei și a unor haine negre.

S-a arătat că tribunalul, deși a reținut ca fiind justificate cheltuielile cu combustibilul și vignieta, nu le-a calculat corect, iar mențiunea cuprinsă la fila 17 a deciziei din apel, în sensul că reclamanta a solicitat cheltuieli pe care nu le-a probat, este eronată.

Deși este adevărat că la instanța de fond reclamanta D. a solicitat și sume reprezentând cheltuieli efectuate la o dată ulterioară înmormântării, în luna august 2017, pentru rezolvarea unor probleme de familie care s-au ivit din cauza nefericitului eveniment, ținându-se seama doar de cheltuielile ce țin de înmormântarea victimei, acestea trebuie restituite în totalitate potrivit art. 1.385 alin. (1) Cod civil.

5. Apărările formulate în cauză

Intimata – reclamantă B. a depus întâmpinare, solicitând admiterea recursului.

Prin întâmpinarea formulată de intimata-pârâtă S.A.R. E. SA s-a solicitat, în principal, respingerea recursului, ca inadmisibil, iar în subsidiar, în măsura în care se va constata că există motive care pot fi încadrate în cele de nelegalitate prevăzute de lege, menținerea în totalitate a deciziei atacate, cu cheltuieli de judecată.

S-a arătat că din motivarea recursului nu rezultă incidența niciunui motiv de nelegalitate a hotărârii atacate, criticile fiind legate doar de aprecieri subiective ale recurenților sau de aspectele de fond ale cauzei.

S-a susținut că decizia atacată este temeinic motivată, neexistând aspecte invocate în apel care să nu fi fost riguros analizate de către instanță, astfel încât, în considerarea acestor aspecte, potrivit intimatei – pârâte, recursul este inadmisibil.

Întrucât critica esențială pe care se axează întreaga motivare a recursului vizează aprecierea incorectă a daunelor materiale și morale s-a arătat că motivele privesc exclusiv netemeinicia deciziei, respectiv reaprecierea probelor administrate și a stării de fapt existente.

Dacă se va trece peste acest aspect, intimata – pârâtă a solicitat a se constata caracterul nefondat al criticilor formulate.

În ceea ce privește pretențiile recurenților, în calitate de moștenitori ai defunctei C., decedată în cursul procesului, la data de 24.10.2018, s-a susținut inadmisibilitatea cererii reclamanților, care decurge din caracterul personal al dreptului la despăgubiri pentru daune morale, astfel cum este reglementat prin dispozițiile art. 1.391 alin. (2) Cod civil, fiind evident că prejudiciul este unul strict personal, iar compensarea acestuia vizează exclusiv persoana prejudiciată, neputându-se vorbi despre o transmitere a suferinței resimțite și implicit a dreptului la despăgubire.

Referitor la suma de 4.000 lei, solicitată cu titlul de daune materiale pentru recurentul A., intimata – pârâtă a susținut că, având în vedere soluția de condamnare pronunțată de Judecătoria Baia Mare, în măsura în care recurenții depuneau diligențele necesare, aceștia puteau solicita și obține obligarea inculpatului la plata cheltuielilor judiciare efectuate în faza de urmărire penală.

De altfel, analizând dispozitivul sentinței penale se observă că Judecătoria Baia Mare a și dispus obligarea inculpatului la plata cheltuielilor judiciare către stat, dar și plata către partea civilă A. a sumei de 1000 lei reprezentând cheltuieli.

În măsura în care reclamanții ar fi fost nemulțumiți de soluția pronunțată sub aspectul modului de soluționare a cheltuielilor de judecată, aveau posibilitatea atacării acesteia cu apel, demers pe care nu l-au urmat.

Împrejurarea că instanța penală a lăsat nesoluționată acțiunea civilă nu echivalează cu negarea, în cadrul procesului penal, a dreptului persoanei vătămate de a-și recupera cheltuielile efectuate, astfel încât nu poate fi obligată la plata acestora, întrucât au fost afectate altui demers juridic și puteau fi recuperate dacă recurenții ar fi acționat corespunzător.

A apreciat, totodată, că suma de 10.000 euro acordată de prima instanță și menținută în apel, cu titlu de daune morale, pentru recurenta D. este echitabilă și proporțională în raport cu circumstanțele cauzei și cu prejudiciul nepatrimonial cauzat acesteia în urma accidentului rutier din 27.06.2017.

De asemenea, a considerat că nu se impune majorarea daunelor materiale acordate recurente D.

Recurenții au depus răspuns la întâmpinarea intimatei – pârâte, arătând că motivele de recurs se întemeiază pe cele cuprinse la pct. 8 al art. 488 Cod procedură civilă, instanța de apel încălcând dispozițiile art. 1.391 alin. (2) și (4) Cod civil.

De asemenea, potrivit recurenților, curtea de apel a înlăturat nelegal obligația intimatei – pârâte la plata daunelor morale sub forma cheltuielilor de judecată în cadrul dosarului de urmărire penală, aceștia susținând că prin motivele formulate au argumentat explicit și în baza temeiurilor de drept precizate de ce recurentul A. este îndreptățit la aceste cheltuieli care nu puteau fi solicitate decât pe calea acțiunii civile.

Au mai susținut că recurenta D., în calitatea sa proprie, trebuia să fie despăgubită în mod echitabil raportat la legislația și practica judiciară în materia răspunderii civile delictuale, ținându-se cont de culpa exclusivă a intervenientului forțat dar și de calitatea sa de soră și de relația cu victima accidentalului de circulație.

În final, recurenții au reiterat motivele pentru care, în opinia lor, instanța de apel nu a ținut cont de prevederile art. 22 alin. (1) lit. b) pct. 2 (ii) și alin. 2 din Norma 39/2016 la acordarea cheltuielilor materiale suportate de recurenta D.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Analizând aspectele deduse judecății, Înalta Curte constată următoarele:

- Are caracter fondat critica referitoare la negarea, cu încălcarea dispozițiilor legale, a dreptului la despăgubiri morale pe care reclamanții A. și D., în calitate de moștenitori ai victimei indirecte, C., îl pot pretinde, în continuarea demersului judiciar inițiat de aceasta (decedată pe parcursul procesului).

Astfel, dispozițiile art. 1.391 alin. (2) C. civ. recunosc dreptul la compensații bănești victimelor indirecte sau prin ricoșeu (ascendenți, descendenți, frați, surori, soț) pentru durerea încercată prin moartea victimei directe, reglementându-se astfel posibilitatea reparației unui prejudiciu nepatrimonial afectiv.

Acest drept la despăgubire, fiind unul strâns legat de persoana celui care suportă suferința determinată de moartea victimei directe (expresie a unui prejudiciu afectiv sau de afecțiune), el are, în principiu, caracter incesibil, neputând fi transmis prin acte juridice între vii și nici pe cale succesorală.

Cu toate acestea, legiuitorul a prevăzut derogări, respectiv posibilitatea cedării dreptului la despăgubiri pentru un asemenea prejudiciu atunci când a fost stabilit printr-o tranzacție sau hotărâre judecătorească definitivă [art. 1.391 alin. (3) C.civ.] și posibilitatea exercitării dreptului, prin continuarea acțiunii în justiție, atunci când aceasta a fost promovată de victima indirectă, decedată pe parcursul procesului [art. 1.391 alin. (4) C.civ.].

Or, în speță, victima indirectă (C., mama victimei directe, decedată ca urmare a faptei ilicite) a pretins despăgubiri de afecțiune, potrivit art. 1.391 alin. (2) C.civ. Întrucât a decedat pe parcursul procesului, dreptul la despăgubire ce îi era recunoscut acesteia, conform art. 1.391 alin. (2) C.civ., anterior menționat, a putut fi exercitat, prin continuarea acțiunii, de către moștenitori, reclamanții A. și D.

În acest context, deși instanța de apel identifică în mod corect natura prejudiciului, ca fiind unul de afecțiune, strâns legat de persoana celui care încearcă suferința determinată de moartea victimei și ca atare, dreptul la despăgubire corespunzător are, de principiu, caracter incesibil, în același timp, ignoră existența unor derogări legale de la imposibilitatea transmiterii acestui drept.

Față de dispozițiile art. 1.391 alin. (4) C.civ., decesul victimei indirecte ulterior promovării acțiunii prin intermediul căreia a solicitat repararea prejudiciului de afecțiune a asigurat legitimare procesuală recurenților – reclamanți, în calitatea lor de moștenitori, în a pretinde dreptul la despăgubire cu această natură, prin însușirea și continuarea acțiunii autoarei lor.

Deși corectă aprecierea instanței de apel, conform căreia „nu se poate vorbi despre o transmitere a suferinței resimțite, care este una strict personală”, față de opțiunea legiuitorului și de dispoziția legală anterior menționată, soluția prin care s-a negat reclamanților dreptul la despăgubirile de afecțiune pretinse de autoarea lor în timpul vieții, contrazice cadrul legal.

Ca atare, pe acest aspect decizia din apel are caracter nelegal, fiind dată cu aplicarea greșită a dispozițiilor art. 1391 alin. (4) C.civ., ceea ce atrage incidența motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C.pr.civ. și conform art. 497 C.pr.civ., soluția de casare cu trimitere spre rejudecare.

Celelalte critici formulate au caracter nefondat.

- Astfel, pretinzând că în mod greșit nu au fost acordate cheltuielile de judecată efectuate în dosarul penal, recurentul A. susține că acestea erau datorate pentru a se asigura o reparare integrală a prejudiciului și pe de altă parte, că aceste cheltuieli nu puteau fi recuperate în procesul penal față de soluția pronunțată de instanța penală, bazată pe acordul de recunoaștere a vinovăției de către inculpat.

Invocarea de către recurent a dispozițiilor art. 1381 alin. (1) C.civ. și ale art. 1385 alin. (1) C.civ. – care enunță, la nivel de principiu, faptul că orice prejudiciu dă dreptul la reparație și că reparația trebuie să fie una integrală – nu demonstrează caracterul fondat al criticii, câtă vreme repararea prejudiciilor trebuie să se facă în cadrul legal, cu respectarea normelor incidente și a competenței jurisdicțiilor care trebuie să facă aplicarea lor.

Astfel, așa cum în mod corect reține instanța de apel, pretențiile referitoare la cheltuielile judiciare efectuate în procesul penal – indiferent că este vorba de faza urmăririi penale sau a cercetării judecătorești – trebuie valorificate în cadrul respectivei proceduri. Instanța penală este cea care apreciază, în acord cu normele procesuale penale, modalitatea în care trebuie acoperite cheltuielile judiciare pe care le presupune desfășurarea procesului, indiferent că este vorba de cele avansate de stat sau de părți (conform art. 272 – 276 C.pr.pen.).

Împrejurarea menționată, că procesul penal s-a finalizat pe baza acordului de recunoaștere a vinovăției, iar titularii unui asemenea acord sunt procurorul și inculpatul, n-are nicio relevanță sub aspectul soluționării pretențiilor referitoare la cheltuielile judiciare avansate de părți.

Astfel, soluția adoptată de instanța penală, a fost aceea de condamnare a inculpatului (conform s.pen. nr. x/17.01.2018 a Judecătorei Baia Mare), ceea ce atrăgea incidența dispozițiilor art. 276 C.pr.pen. în privința suportării cheltuielilor judiciare făcute de părți.

Tot astfel, este eronată susținerea recurentului conform căreia, intervenind acordul de recunoaștere a vinovăției, latura civilă a rămas nesoluționată și ca atare, instanța penală nu se putea pronunța asupra cheltuielilor efectuate în faza urmăririi penale.

Formulând o astfel de critică, recurentul confundă latura civilă a cauzei penale, care presupune acoperirea prejudiciului produs prin comiterea faptei ce face obiectul acțiunii penale (art. 19, art. 397 C.pr.pen. și în mod particular, art. 486 C.pr.pen., în cazul acordului de recunoaștere) cu situația cheltuielilor judiciare, care sunt distincte de latura civilă, fiind reglementate ca sume necesare pentru efectuarea actelor de procedură, administrarea probelor, conservarea mijloacelor materiale de probă, onorariile avocaților, alte cheltuieli ocazionate de desfășurarea procesului (și supuse acoperirii conform dispozițiilor art. 272 – 276 C.pr.pen.).

De altfel, prin hotărârea penală, inculpatul a fost obligat la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat, precum și la plata cheltuielilor judiciare în cuantum de 1.000 lei, către partea civilă A..

Faptul că, așa cum susține, nu i-au fost acordate recurentului toate cheltuielile judiciare avansate (cele din faza urmăririi penale) îi dădea dreptul exercitării căii de atac și invocării caracterului nelegal al soluției, fără a-i deschide însă o cale procedurală distinctă, în fața jurisdicției civile.

Altminteri, s-ar eluda competența jurisdicției penale și s-ar deduce judecării instanței civile, pe cale principală, aspecte care puteau face doar obiectul controlului de legalitate al instanței penale, ceea ce este inadmisibil procedural.

Ca atare, este corectă statuarea deciziei din apel conform căreia cheltuielile ocazionate de desfășurarea urmăririi penale se acordă prin hotărârea instanței penale, neacordarea sau omisiunea pronunțării asupra acestora având remedii procedurale penale.

- Susținerea recurente D. în sensul că înțelege, potrivit art. 204 C.pr.civ., să-și micșoreze cuantumul despăgubirilor morale la suma de 30.000 eu (față de cea pretinsă inițial, de 60.000 euro) nesocotește flagrant cadrul procesual al judecării în recurs, unde se realizează doar un control de legalitate, respectiv de verificare a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile [art. 483 alin. (3) C.pr.civ.] și nu o investire cu cereri care să facă obiect al modificării corespunzător judecării în primă instanță.

- În privința despăgubirilor morale (10.000 euro) recunoscute de ambele instanțe ale fondului recurente-reclamante, aspectele deduse judecării, care reclamă cuantumul redus al acestora, nu îmbracă forma unor critici de nelegalitate.

Astfel, instanțele fondului au avut în vedere tocmai principiul echității și al proporționalității despăgubirilor, știut fiind că în această materie, a prejudiciilor nepatrimoniale, în care se reclamă existența unor suferințe, afectarea unor drepturi ale personalității, nu se poate vorbi despre o reparație integrală și nici de repunerea părților în situația anterioară.

Tocmai judecând în echitate, în absența unor criterii legale și ținând seama de toate circumstanțele factuale învederate de recurenta D. (legătura afectivă pe care o avea cu fratele decedat, chiar dacă aceasta locuiește în Germania din 1987) instanța de apel a validat raționamentul primei instanțe pe aspectul daunelor morale, fără ca în recurs să fie relevate critici care să atragă nelegalitatea soluției.

Dimpotrivă, prin memoriul de recurs s-au reluat aceleași aspecte de fapt vizând decesul intempestiv al fratelui, cu care recurenta avea o relație deosebită și o comunicare permanentă (cu vizite o dată pe an), supuse deja evaluării instanțelor fondului și asupra cărora acestea s-au pronunțat prin considerentele hotărârilor, fiind nereală susținerea conform căreia „aprecierea subiectivă a ambelor instanțe nu ar fi fost argumentată” față de reclamantă care „deși locuiește în Germania resimte aceleași sentimente” cu ale celorlalți reclamânți.

- Cu privire la cheltuielile materiale efectuate cu prilejul înmormântării, care nu ar fi fost acordate în mod eronat recurente D., se constată că, deși se invocă nesocotirea unor dispoziții legale (art. 1.392 C.civ., art. 22 din Norma ASF nr. 39/2016) referitoare la modalitatea de acoperire a unor astfel de cheltuieli, în realitate, critica nu este una de nelegalitate întrucât supune analizei modalitatea în care instanțele au valorificat materialul probator.

Astfel, recurenta-reclamată pretinde că înscrisurile depuse, chitanțele justificative, bonurile au demonstrat cheltuielile efectuate cu achiziționarea unor coroane de flori, cu combustibilul, vignieta și haine de doliu, nefiind luate în considerare în mod greșit.

Or, administrarea probelor, evaluarea acestora, stabilirea elementelor de fapt pe care se fundamentează pretențiile deduse judecării sunt în căderea instanțelor fondului, în timp ce instanța de recurs verifică doar aplicarea corectă a normei legale incidente, fără reaprecierea probatoriului, căci aceasta ar echivala, în mod nepermis procedural, devoluării fondului.

Astfel cum rezultă din considerentele deciziei atacate, fără să ignore mijloacele de probă administrate de părți, instanțele le-au valorificat pe acelea care au putut fi puse în legătură „directă și indirectă cu înmormântarea”, conform Normei ASF 39/2016, înlăturându-le din probațiunea pe acelea care, raportat la datele chitanțelor, nu demonstau acest aspect.

Au fost înlăturate, de asemenea, acele pretenții lipsite de caracterul cert al legăturii cu înmormântarea (deplasările în țară la alte date, ulterioare).

În privința altor cheltuieli pretins a fi fost făcute, prima instanță a fondului a constatat că ele n-au fost demonstrate, iar instanța de apel a reținut că în această fază procesuală nu a fost suplimentat probatoriul față de cel administrat la instanța de fond.

Pretinzând, în recurs, o nesocotire a probatoriului – fără să indice, punctual, vreun înscris a cărui valoare juridică să fi fost nesocotită – recurenta tinde, de fapt, la o reevaluare a acestuia, specific unei devoluțiuni a fondului, ceea ce nu poate fi primit și analizat ca o critică de nelegalitate.

În consecință, s-a constatat că și în privința acestei componente a despăgubirilor, legate de cheltuielile de înmormântare, au fost respectate dispozițiile în materie (art. 1.392 C.civ., art. 22 Norma ASF nr. 39/2016), critica formulată având caracter nefondat.

Ca atare, admiterea recursului și casarea deciziei cu trimitere spre rejudecare a fost una parțială și a vizat doar pretenția la despăgubiri morale formulată de reclamantii A. și D., în calitate de moștenitori ai victimei indirecte, C., din perspectiva dispozițiilor art. 1.391 alin. (4) C. civ.

8. Răspundere civilă delictuală. Postarea unor afirmații cu caracter defăimător pe o rețea de socializare. Încălcarea dreptului la demnitate și imagine. Comportamentul culpabil al părții reclamante. Respingerea cererii de acordare a despăgubirilor morale

C.civ., art. 252 – 253, art. 1349, art. 1352, art. 1357
Convenția europeană a drepturilor omului, art. 10

Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, libertatea de exprimare, ca drept esențial într-o societate democratică, nu poate fi exercitată dincolo de orice limite. Aceste limitări se concretizează în posibilitatea existenței unor ingerințe ale autorităților statale în exercițiul dreptului la libertatea de exprimare, spre a se realiza scopurile enunțate de art. 10 paragraful 2 din Convenția europeană.

Astfel, luând în considerare contextul factual în care s-a derulat conflictul între părți, care potrivit situației de fapt relevă, pe de o parte că reclamanta a adoptat o conduită provocatoare, iar pe de altă parte că, ambele părți au înțeles să expună, în mai multe rânduri, disputele din viața privată, în public, contrar normelor de conduită și de morală unanim acceptate, deși actele de defăimare imputate părâtei, privite în mod izolat, au valența de a afecta demnitatea unei persoane, nu impun cu necesitate sancționarea sa pentru acoperirea prejudiciului pretins de reclamantă, ca element al răspunderii civile delictuale.

Prin urmare, răspunderea civilă delictuală, care reprezintă o ingerință în dreptul garantat de art. 10 din CEDO, nu poate fi antrenată în contextul în care partea reclamanta a incitat o atare conduită, iar faptele imputate se înscriu în coordonatele specifice comportamentului pe care însăși titulara acțiunii a înțeles să îl adopte în relația cu părâta și care conturase deja imaginea ambelor părți în spațiul public și un anumit mod de percepție a acestora din partea celorlalți membrii ai comunităților în care locuiesc, respectiv își desfășoară activitatea părțile.

Dat fiind că dreptul fundamental la viață privată pretins a fi protejat în cauză, s-a dovedit a fi fost afectat, în mod substanțial, anterior săvârșirii faptei imputate pârâtei, inclusiv prin acțiunea culpabilă a titularului său, obligarea pârâtei la despăgubiri ar echivala cu o ingerință disproporționată, care nu corespunde, în cazul concret unei nevoi sociale imperioase de reglare a raporturilor sociale la care face trimitere art. 10 alin. 2 din CEDO.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 319 din 5 februarie 2020

I.Circumstanțele cauzei:

1.Obiectul cererii de chemare în judecată.

Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei Piatra-Neamț la data de 13.04.2016, ulterior declinată în favoarea Tribunalului Neamț, reclamanta A. A formulat, în contradictoriu cu pârâta B., acțiune în răspundere civilă delictuală, solicitând obligarea pârâtei la plata sumei de 450.000 lei cu titlu de despăgubiri pentru prejudiciul nepatrimonial cauzat prin încălcarea dreptului la demnitate și la propria imagine, cu cheltuieli de judecată.

Pârâta a formulat întâmpinare și cerere reconvențională, prin care a solicitat respingerea acțiunii ca nefondată și obligarea reclamantei-pârâte la plata sumei de 500.000 lei, reprezentând despăgubiri pentru prejudiciul cauzat ca urmare a încălcării dreptului la imagine și demnitate, conform art.1349 Cod civil.

2.Prin sentința civilă nr.539 din 14.03.2017, Tribunalul Neamț a respins, ca neîntemeiată, acțiunea principală în pretenții formulată de reclamanta A. Totodată, a fost respinsă, ca prescrisă, cererea reconvențională formulată de pârâta-reclamantă B., având ca obiect pretenții pentru faptele ilicite petrecute anterior datei de 20.05.2013 și, ca neîntemeiată, cererea reconvențională având ca obiect pretenții pentru faptele ilicite petrecute ulterior datei de 20.05.2013.

3.Prin decizia nr.403 din 18.04.2018, Curtea de Apel Bacău -Secția I civilă a respins, ca nefondat, apelul declarat de reclamanta A. Împotriva sentinței civile nr.539 din 14.03.2017, pronunțată de Tribunalul Neamț.

4.Recursul declarat în cauză.

Împotriva susmenționatei decizii, a declarat recurs reclamanta A.

Recurenta-reclamantă a solicitat admiterea recursului, casarea în tot a hotărârii atacate cu privire la cererea principală și trimiterea cauzei spre o nouă judecată a apelului la o altă instanță de același grad, în conformitate cu prevederile art. 497 C.proc.civ.

În motivarea recursului, recurenta reclamantă a formulat următoarele critici:

Hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei – art. 488 alin. (1) pct. 6 din Codul de procedură civilă.

În acest sens, se arată că deși excepția prescripției în ceea ce privește pretențiile deduse judecării prin cererea reconvențională a fost admisă de instanța de fond, în cauză au fost reținute declarațiile martorilor C. și D. (martori propuși de către pârâtă) care au relatat tocmai cu privire la fapte prescrise, astfel că nu mai puteau face obiectul analizei instanței.

Consideră că hotărârea instanței de fond este nemotivată, iar nerespectarea obligației acestei instanțe de a arăta în cadrul hotărârii, motivele de fapt și de drept care i-au format convingerea, precum și cele pentru care au fost înlăturate cererile părților inclusiv în ceea ce privește declarațiile martorilor audiați, atrag sancțiunea nulității hotărârii.

De asemenea, recurenta susține că prin această hotărâre a fost favorizată pârâta, în acest sens invocând și faptul că soțul său, care îndeplinește funcția de procuror la Parchetul de pe lângă Tribunalul Neamț are influență în cadrul instanțelor din Neamț.

Arată recurenta că deși a formulat această critică în apel, instanța de apel s-a limitat la a arăta generic ce trebuie să prevadă o hotărâre, fără a răspunde în concret, motivelor de apel.

Precizează, totodată, că deși a solicitat în apel probele cu înscrisuri, interogatoriul pârâtei, martori și expertiză medico-legală psihiatrică, instanța de apel, nelegal și cu încălcarea art. 6 CEDO a respins această cerere.

Cu toate acestea, în considerentele hotărârii în mod contradictoriu această instanță a apreciat că reclamanta trebuia să prezinte dovezi care să demonstreze în ce măsură drepturile sale patrimoniale au fost afectate.

Invocând motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă, recurenta a susținut următoarele:

Instanțele de fond nu au apreciat corect incidența și aplicabilitatea dispozițiilor art. 1349, art. 1357, art. 1352 din Codul civil și art. 8 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului.

Făcând trimitere la dispozițiile art.1349 alin.(1) Cod civil, art. 253 alin.(3) și (4) Cod civil, art. 252 Cod civil, recurenta arată că mesajele postate de pârâta reprezintă acțiuni ilicite care i-au cauzat suferințe de ordin moral și psihic, astfel că, apreciază eronată aprecierea instanțelor de fond care au respins acțiunea sa prin care a urmărit repararea patrimonială a acestui prejudiciu.

Recurenta arată că faptele ilicite imputate pârâtei sunt dovedite prin probe administrate în cauză, respectiv că mesajele defăimătoare postate de pârâtă pe pagina sa de Facebook au fost de natură să contureze în opinia publicului o percepție negativă asupra reputației reclamantei, cunoscută în localitate ca o persoană cu o conduită ireproșabilă.

În opinia recurteii, instanțele nu au ținut cont nici de practica CEDO – cauzele *D.A. împotriva Estoniei și Ozturk împotriva Turciei*- în care s-a statuat că responsabilitatea pentru publicarea unor afirmații defăimătoare la adresa unei persoane revine persoanei care face posibilă aducerea la cunoștință publică a informațiilor respective.

În același sens, arată că au fost ignorate și dispozițiile art. 30 alin.(6) și (7) din Constituția României, dat fiind că pârâta a utilizat expresii jignitoare, de natură a o discredita, atingerea adusă onoarei sale urmând a fi apreciată din punctul de vedere al cetățeanului obișnuit înzestrat cu o sensibilitate medie.

În opinia recurteii, probatoriul administrat în cauză relevă faptul că pârâta a săvârșit o faptă ilicită cu vinovăție, producându-i un prejudiciu moral, că există o legătură de cauzalitate între fapta pârâtei și prejudiciul invocat, iar faptul că reclamanta ar fi făcut, la rândul său, afirmații defăimătoare la adresa pârâtei, imputându-i acesteia fapte neprobate, nu constituie o cauză care să înlăture răspunderea pârâtei raportat la prevederile art. 1352 Cod civil.

Astfel, nu poate fi vorba de o „replică” la adresa comportamentului pârâtei, care să întrunească caracteristicile forței majore sau cazului fortuit.

De asemenea, arată recurenta că, atât prin deciziile de speță ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, dar și în practica CEDO, s-a statuat că proba faptei ilicite este suficientă, urmând ca prejudiciul moral și raportul de cauzalitate să se prezume, proba sa directă fiind imposibilă.

Prejudiciul cauzat victimei fiind unul de natură morală, instanța de judecată are a stabili prin apreciere, ca urmare a aplicării criteriilor referitoare la consecințele negative suferite de cel în cauză, în plan psihic, importanța valorilor lezate, măsura în care au fost lezate aceste valori, măsura în care i-a fost afectată situația familială, profesională și socială, aceste criterii fiind

subordonate conotației aprecierii rezonabile, pe o bază echitabilă, corespunzătoare prejudiciului real și efectiv produs.

În opinia recurente, se impune a se constata că pârâta a făcut afirmații inadecvate pe rețelele de socializare cu privire la statutul social și profilul său moral, iar prejudiciul invocat există și constă în faptul că prin imputarea celor afirmate în mod public, pe Facebook, pârâta a reușit practic să o târască în zona trivialului și să o asocieze scandalului public, ceea ce a condus la afectarea imaginii sale publice, la producerea unor neliniști și suferințe interioare, victima fiind o persoană cu o anumită notorietate și un anumit prestigiu în lumea medicală.

Cât privește cuantumul daunelor morale solicitate, recurenta arată că acesta este justificat în cauză raportat la gradul de lezare al valorilor sociale ocrotite, intensitatea și gravitatea atingerii aduse acestora și respectă criteriul impus de Curtea Europeană a Drepturilor Omului potrivit căruia „despăgubirile trebuie să prezinte un raport rezonabil de proporționalitate cu atingerea adusă reputației”.

De asemenea, recurenta a invocat jurisprudența CEDO (cauzele *A. C. Norvegiei*, nr. 28070/06, *Danev c. Bulgariei* și *Iovtchev c. Bulgariei*, în *Elefteriadis c. României*) în care s-a reținut, în esență, încălcarea normelor convenției, ca urmare a abordării formaliste a instanțelor naționale, care au pretins reclamantului să dovedească existența prejudiciului moral prin dovezi susceptibile să confirme manifestări externe ale suferințelor fizice sau psihologice, conduită care a avut ca rezultat privarea reclamantului de despăgubirea pe care ar fi trebuit să o obțină.

În opinia recurente, instanțele de fond nu puteau constata fără o expertiză psihiatrică că problemele medicale pe care reclamanta le are, nu pot fi considerate doar consecința faptelor singulare din prezentul dosar. Astfel, instanțele au omis să observe că după adresarea injuriilor și discreditarea sa publică pe Facebook, recurenta a avut nevoie de psihoterapie, respectiv că pârâta a avut intenția să o desființeze psihic, împreună cu soțul său, cunoscând că debutul problemelor medicale a fost cauzat (etiologia bolii) de infidelitatea conjugală a soțului acesteia din urmă.

Recurenta a făcut trimitere la actele medicale pe care le-a anexat la dosar și la declarația martorului E., arătând că împrejurarea că aceasta a fost diagnosticată anterior postărilor de pe Facebook, cu o afecțiune nu era de natură a exclude susținerile sale în sensul că a avut nevoie de terapie și de tratament medicamentos, fiind vizibil afectată, pe un fond labil al sănătății.

De asemenea, în opinia recurente, nu se poate aprecia că atitudinea sa a fost provocatoare, deoarece pârâta este cea care a început relația extraconjugală cu soțul reclamantei, a intrat noaptea în domiciliul său conjugal, a amenințat-o și a postat mesaje denigratoare pe Facebook la adresa sa.

O altă critică vizează modalitatea de soluționare a motivului de apel vizând nulitatea absolută a hotărârii civile nr. 539/2017, pronunțată de Tribunalul Neamț, Secția I civilă.

Arată recurenta că Tribunalul Neamț trebuia, în baza art. 424 alin. (1) din Codul de procedură civilă să pronunțe o sentință, iar nu o decizie, astfel că, respingerea acestui motiv de apel, care tindea la a demonstra nulitatea hotărârii primei instanțe, relevă încălcarea art. 424 alin. (1) și art. 174 alin. (2) din Codul de procedură civilă, respectiv a art.85 din Regulamentul de ordine interioară a instanțelor.

De asemenea, apreciază recurenta că solicitarea sa de obligare a pârâtei la plata cheltuielilor de judecată ocazionate de judecată în fond și apel s-ar fi impus a fi admisă, având în vedere caracterul fondat al cererii sale de chemare în judecată.

II. Soluția Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Examinând decizia recurată, prin prisma criticilor formulate și în raport de dispozițiile legale și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, relevante în această materie, Înalta Curte apreciază că recursul este nefondat pentru considerentele următoare:

În referire la critica întemeiată pe motivul de casare prevăzut de art. 488 pct. 6 din Codul de procedură civilă.

Critica nu poate fi validată.

În acest sens, Înalta Curte reține că potrivit art. 425 alin. (1) lit. b) Cod procedură civilă, în considerentele hotărârii instanța trebuie să arate motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază soluția, respectiv atât motivele pentru care s-au admis, cât și motivele pentru care s-au înlăturat cererile părților.

Motivarea hotărârii înseamnă stabilirea în concret, clar și concis a stării de fapt urmând o ordine cronologică, încadrarea unei situații particulare, de speță, în cadrul prevederilor generale și abstracte ale unei legi, scopul motivării fiind acela de a explica soluția adoptată de instanță.

Cum motivarea hotărârilor judecătorești reprezintă un element de validitate a acestora, instanța are obligația de a arăta argumentele pro și contra ce au format convingerea în ceea ce privește soluția pronunțată, argumente care trebuie să se raporteze atât la susținerile, apărările părților, cât și la probele și dispozițiile legale incidente raportului juridic dedus judecății.

Prin urmare, motivarea hotărârii reprezintă arătarea stării de fapt și de drept în baza căror judecătorul pronunță soluția și constituie o garanție procesuală ce permite efectuarea controlului judiciar în calea de atac exercitată împotriva acesteia.

Raportând cele expuse la litigiul pendinte, precum și la susținerile recurenteii legate de nemotivarea hotărârii recurate, Înalta Curte constată, din examinarea considerentelor deciziei civile recurate că instanța de apel a argumentat în fapt și în drept soluția de respingere a apelului declarat de reclamantă, răspunzând criticilor de apel cu analiza căror a fost investită.

Astfel, deși recurenta susține că instanța de apel nu ar fi răspuns criticii sale din apel vizând omisiunea primei instanțe de a prezenta, în cadrul raționamentului care a justificat soluția adoptată, probele la care s-a raportat în stabilirea situației de fapt a cauzei, o atare argumentare ignoră considerentele deciziei recurate, în cuprinsul căreia, Curtea de Apel a răspuns acestui motiv de apel, procedând, totodată, la cenzurarea raționamentului expus de tribunal prin hotărârea apelată.

De asemenea, instanța de apel a indicat explicit, în cadrul controlului de temeinicie exercitat, probatoriul care a justificat raționamentul propriu expus în referire la contextul săvârșirii faptelor ilicite imputate pârâtei și la existența prejudiciului pretins a fi fost înregistrat de reclamantă, acesta fiind reprezentat de declarațiile martorilor audiați în cauză la cererea ambelor părți, SMS-urile anexate la dosarul de fond, postările de pe Facebook, respectiv actele medicale depuse la dosar.

În contextul în care, prin decizia civilă recurată, instanța de apel a procedat la reevaluarea probatoriului administrat și a constatat, făcând trimitere la ansamblul probelor administrate de părțile litigante, că acesta confirmă situația de fapt reținută în cauză de prima instanță – anume că faptele pe care părțile și le impută reciproc și în privința căror nu s-a constatat intervenită prescripția extinctivă, au fost dovedite, respectiv că, între părți a existat o lungă perioadă de timp o situație conflictuală care se caracterizează prin depășirea limitelor unui comportament decent și civilizat, conduita recurenteii anterioară săvârșirii faptelor imputate pârâtei nefiind lipsită de culpă, ci determinând și contribuind la întreținerea și escaladarea acestui conflict, nu se poate reține incidența unei ipoteze de nemotivare a deciziei recurate sub acest aspect.

Totodată, contrar opiniei recurente, nu pot fi apreciate ca fiind contradictorii considerentele instanței de apel care, deși a apreciat că nu se impune suplimentarea probatoriului a constatat că, în cauză, nu rezultă că faptele intimei pârâte deduse judecății au prejudiciat reputația profesională a apelantei și au expus-o disprețului public, respectiv că acestea relevă că problemele de sănătate invocate de reclamantă în susținerea acțiunii în pretenții au intervenit, conform actelor medicale depuse la dosar, cu mult timp anterior postărilor de pe Facebook.

În acest sens, Înalta Curte constată că recurenta redă în mod trunchiat considerentele deciziei recurate, omițând faptul că argumentele decizorii care au justificat raționamentul instanței de apel în privința prejudiciului moral invocat, în cauză, au fost reprezentate nu de o constatare a insuficienței probatoriului administrat, ci de circumstanțele în care au fost săvârșite faptele imputate pârâtei relevate de aceste probe și care au fundamentat concluzia instanței de control judiciar în sensul că nu se impune despăgubirea reclamantei pentru prejudiciul pretins în speță.

În acest sens, instanța de apel a constatat că analiza condiției prejudiciului invocat de reclamantă nu poate face abstracție de împrejurarea că ambele părți au depășit limitele libertății de exprimare, urmare a stării conflictuale determinată de infidelitatea soțului reclamantei (aspect recunoscut de ambele părți), respectiv s-a raportat la atitudinea provocatorie a reclamantei în întreținerea și escaladarea conflictului dintre cele două părți, conflict care, potrivit stării de fapt a cauzei, a depășit cu mult cadrul decenței și civilizației, necesar normalei desfășurări a raporturilor interumane.

În considerarea celor anterior reliefate, Înalta Curte apreciază că, în speță, instanței de apel nu-i poate fi imputată neîndeplinirea obligației de motivare în expunerea argumentelor care susțin această critică.

Totodată, critica din recurs vizând aplicarea greșită de către instanța de apel a normelor legale care reglementează nulitatea actelor de procedură, raportat la modul în care, în apel a fost soluționată critica formulată de aceeași parte, vizând nemotivarea sentinței civile apelate – critică care se impune a fi analizată prin prisma motivului de casare prevăzut de art. 488 pct. 5 din Codul de procedură civilă, întrucât nu vizează nemotivarea deciziei civile recurate, așa cum se arată în cererea de recurs, ci modalitatea în care, în apel, a fost dezlegată critica vizând nemotivarea sentinței civile apelate – ignoră nepermis regula instituită prin art. 177 alin. (1) din Codul de procedură civilă potrivit căreia judecătorul are obligația să dispună îndreptarea neregularităților în toate cazurile în care este posibilă înlăturarea vătămării fără anularea actului.

Astfel, în opinia legiuitorului, sancțiunea procesuală a nulității își găsește aplicare ca ultim remediu, respectiv în ipoteza în care numai desființarea actului poate repara/remedia vătămarea produsă.

Or, potrivit art. 478 alin. (2) din Codul de procedură civilă, instanța de apel are îndreptățirea de a reanaliza motivele, mijloacele de apărare și dovezile invocate la prima instanță sau arătate în cadrul apelului sau prin întâmpinare, aprecierea asupra legalității și temeiniciei hotărârii apelate permițând instanței de control suplimentarea și complinirea motivării hotărârii primei instanțe, caz în care aceasta poate fi menținută, în totalitate, fără a se putea reține încălcarea de către instanța devolutivă de apel a formelor procedurale prevăzute de lege sub sancțiunea nulității.

Raportat la considerentele expuse, rezultă cu evidență, că instanța de apel a procedat corect la reaprecierea probatoriului administrat în prima fază procesuală, fiind evident că în acest mod au fost îndreptate orice pretense neregularități săvârșite de prima instanță din această

perspectivă și care au constituit fundamentul criticii din apel vizând nemotivarea hotărârii primei instanțe la care se face referire în recurs.

Se constată, totodată, că recurenta invocă în speță, o pretinsă greșeală de judecată a instanței de apel, care s-ar fi raportat și la probe care atestau faptele în privința cărora prin sentința civilă apelată, s-a constatat intervenită prescripția extinctivă, respectiv nu a înlăturat declarațiile martorilor propuși de pârâtă, în privința cărora aceasta a susținut că sunt subiective.

Or, dincolo de faptul că, în calea de atac a recursului, această parte nu are posibilitatea de a solicita instanței de recurs, contrar condițiilor restrictive reglementate de dispozițiile Codului de procedură civilă, cenzurarea probatoriului în privința căruia instanța de apel, ca instanță devolutivă, are plenitudine de apreciere din perspectiva concludenței și pertinentei dovezilor administrate, această susținere ignoră nepermis teza probatorie avută în vedere de către instanțele devolutive, la momentul încuviințării probelor propuse de pârâtă – care nu s-a limitat în speță, la dovedirea faptelor imputate reclamantei prin cererea reconvențională ei, la întreaga situație conflictuală existentă între părțile litigante care s-a derulat între acestea, chiar în public, începând cu anul 2012, invocată în apărare.

De altfel, recurenta omite că cererea reconvențională nu a fost respinsă, în integralitate, ca fiind prescrisă.

Nu poate fi validată nici susținerea recurente în sensul că instanța de apel a respins în mod neîntemeiat probele solicitate de aceasta în apel, în condițiile în care prima instanță de control judiciar, ca instanță devolutivă, este suverană în a aprecia asupra oportunității administrării probelor din perspectiva utilității, concludenței și pertinentei acestora.

Pe de altă parte, contrar argumentelor recurente subsumate acestei critici, Înalta Curte constată că cererea de administrare de probe formulată de reclamantă în apel a fost respinsă motivat de către instanța de apel, care s-a raportat, în analiza sa, la cerințele impuse de prevederile art. 258 din Codul de procedură civilă coroborat cu art. 479 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

Astfel, în contextul în care aprecierea asupra utilității probelor solicitate de apelanta reclamantă a fost realizată prin raportare la ansamblul materialului probator deja administrat în cauză, iar proba cu expertiză psihiatrică nu avea un caracter esențial în dezlegarea fondului cauzei, raportat la obiectul pricinii și la circumstanțele săvârșirii faptei imputate pârâtei, nu se poate reține încălcarea de către instanța de apel a prevederilor art. 6 din CEDO.

Pe de altă parte, deși în recurs se invocă lipsa de obiectivitate a primei instanțe critica formulată ignoră faptul că obiectul recursului este reprezentat de decizia civilă recurată, respectiv că, în apel, reclamanta, care a avut posibilitatea de a formula o atare critică, nu a procedat în acest sens.

Or, conform prevederilor art. 488 alin. (2) din Codul de procedură civilă, motivele prevăzute la alin. (1) nu pot fi primite decât dacă ele nu au putut fi invocate pe calea apelului sau în cursul judecării apelului ori, deși au fost invocate în termen, au fost respinse sau instanța a omis să se pronunțe asupra lor.

Totodată, chiar recurenta arată că a formulat o cerere de strămutare a pricinii, ulterior soluționării pricinii în primă instanță, după cum nu se poate ignora faptul că, această ultimă cerere a fost analizată de instanța competentă și respinsă ca nefondată, printr-o încheiere definitivă a cărei legalitate excede controlului prezentei instanțe de recurs.

În egală măsură, împrejurarea că cererea de despăgubire dedusă judecății a fost apreciată ca nefondată nu poate reprezenta o prezumție a lipsei de imparțialitate invocată, în contextul în

care, argumentele reclamantei au fost în mod real ascultate și analizate, iar respingerea acestora a fost temeinic motivată.

În referire la motivul de casare prevăzut de art. 488 pct. 8 din Codul de procedură civilă.

În esență, formulând acest motiv de recurs, recurenta invocă, într-o primă critică o greșită aplicare în cauză a prevederilor art. 1352 din Codul civil, de către instanța de apel, care, ar fi apreciat că ar fi incidentă o cauză de înlăturare a răspunderii pârâtei.

Sub acest aspect, Înalta Curte, constată acțiunea civilă dedusă judecății a fost întemeiată de reclamantă pe dispozițiile care reglementează răspunderea civilă delictuală, respectiv art. 1357 și art. 1349 din Codul civil, aceasta pretinzând dezdăunarea sa ca urmare a prejudiciului moral pretins a fi fost înregistrat ca urmare a lezării dreptului nepatrimonial la demnitate și onoare prin săvârșirea unei fapte ilicite de către pârâtă, în conformitate cu dispozițiile art. 252 și art. 253 din Codul civil.

Se impune a fi subliniat, totodată, faptul că în ceea ce privește dreptul la liberă exprimare reglementat prin art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, dar și în ceea ce privește dreptul la viață privată, reglementat prin art. 8 din Convenție, analiza legalității deciziei recurate nu poate face abstracție de principiile enunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa, în această materie.

Or, potrivit acestei jurisprudențe, deși libertatea de exprimare, ca drept esențial într-o societate democratică, nu poate fi exercitată dincolo de orice limite. Aceste limitări se concretizează în posibilitatea existenței unor ingerințe ale autorităților statale în exercițiul dreptului la libertatea de exprimare, spre a se realiza scopurile enunțate de art. 10 paragraful 2 din Convenție. Instanța europeană a subliniat în repetate rânduri că restricțiile la libertatea de exprimare, oricare ar fi contextul în discuție, nu sunt compatibile cu dispozițiile art. 10 paragraful 2 decât dacă îndeplinesc condițiile pe care textul le impune în privința lor.

Astfel, conform celor ce rezultă din dispozițiile normei convenționale evocate, ingerințele în exercițiul libertății de exprimare trebuie să fie prevăzute de lege, să urmărească un scop legitim și să fie necesare într-o societate democratică. „Scopul legitim” este dat de interesele de ordin general și de cele individuale prevăzute de paragraful 2 al art. 10.

Totodată, în ceea ce privește necesitatea măsurii într-o societate democratică, potrivit jurisprudenței Curții, libertatea de exprimare reprezintă unul din fundamentele oricărei societăți democratice și una din condițiile capitale pentru progresul și dezvoltarea fiecăruia, iar protecția care trebuie acordată este de o importanță deosebită. Această libertate este supusă excepțiilor prevăzute de par. 2 al art. 10 din Convenție, care trebuie interpretate în mod strict, iar necesitatea oricărei restricții trebuie stabilită în mod convingător (cauzele *Tammer împotriva Estoniei*, hotărârea din 6 februarie 2002, *Nilsen și Johsen împotriva Norvegiei*, hotărârea din 25 noiembrie 1999, *Ligens împotriva Austriei*, hotărârea din 8 iulie 1986), adjectivul „necesară” cu referire la calificarea ingerinței ca necesară într-o societate democratică implicând o nevoie socială imperioasă.

De asemenea, ingerința litigioasă trebuie să fie examinată „în lumina ansamblului problemei”, cu luarea în considerare a „cuvintelor reproșate reclamantilor” și a contextului în care au fost utilizate (cauza *Stângă și Scultelnicu împotriva României*), reținându-se, totodată, că actul de defăimare se înscrie în limitele prevăzute de art. 10 din Convenție în condițiile în care acțiunea denigratorilor a fost provocată de comportamentul culpabil al celui denigrat (cauza *Oberschlick vs Austria*).

Pe de altă parte, în accepțiunea Curții Europene a Drepturilor Omului, noțiunea de viață privată cuprinde elemente care se raportează la identitatea unei persoane cum ar fi numele său,

integritatea sa fizică și morală. Garanția oferită de art. 8 din Convenție este destinată în principal să asigure dezvoltarea, fără ingerințe din afară, a personalității fiecărui individ în relațiile cu semenii. (*cauza Von Hannover contra Germaniei* și *cauza Petrina contra României*).

Totodată, este recunoscut că dreptul la viață privată acoperă prin aria sa de protecție dreptul la onoare și demnitate, precum și dreptul la imagine și la reputație al unei persoane (*cauza Chauvy și alții contra Franței*).

În același timp, pentru a constitui o încălcare a art. 8 din Convenție, un atac împotriva reputației unei persoane trebuie să atingă un anumit nivel de gravitate și să cauzeze un prejudiciu victimei prin atingerile aduse dreptului acesteia la respectul vieții private (*cauza A. Contra Norvegiei*).

Cu privire la mecanismul prin prisma căruia este analizat raportul dintre libertatea de exprimare și dreptul la viața privată, în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a statuat că trebuie găsit un echilibru între cele două drepturi, deopotrivă protejate prin Convenție (*cauza Petrina contra României, cauza Andreescu contra României*).

În cauză, recurenta pretinde că, în contextul în care, prin decizia civilă recurată, s-a reținut și culpa sa în determinarea și escaladarea stării conflictuale dintre părți, o atare situație nu avea aptitudinea de înlăturare răspunderii civile delictuale a pârâtei, conduita sa neavând caracteristicile forței majore sau a stării de necesitate, condiții impuse de art. 1352 din Codul civil.

Or, câtă vreme, în conformitate cu jurisprudența CEDO (care împreună cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului și protocoalele sale adiționale formează un bloc de convenționalitate ce se impune cu forță obligatorie instanțelor naționale) actul de defăimare imputat pârâtei se înscrie în limitele prevăzute de art. 10 din Convenție, iar justificarea oricărei ingerințe în dreptul la liberă exprimare trebuie raportată la nivelul de gravitate al faptei prin care se aduce atingere dreptului la respectul vieții private, nu s-ar putea imputa instanței de apel că, în expunerea raționamentului judiciar, a procedat la soluționarea conflictului între cele două drepturi fundamentale, prin prisma verificării existenței în speță a justului echilibru între dreptul la onoare și reputație de care se bucură reclamanta și dreptul la liberă exprimare recunoscut pârâtei.

Astfel, trebuie observat că instanța de apel, deși nu a făcut trimitere în mod expres la jurisprudența anterior menționată, în cadrul verificării aspectelor de fapt ale litigiului, nu a reținut nici incidența unei cauze care să înlăture răspunderea civilă a pârâtei, așa cum nefondat susține recurenta, nici inexistența faptei imputate pârâtei, nici lipsa vinovăției acesteia și nici nu a apreciat că expresiile utilizate de pârâtă, privite în mod izolat sau general, nu au un caracter ofensator, ci s-a raportat la contextul săvârșirii faptei imputate acesteia, analiza astfel realizată urmărind a determina, în concret, dacă a existat, o afectare a onoarei sau demnității reclamantei de o asemenea gravitate încât să facă necesară intervenția instanței pentru restabilirea situației anterioare.

Or, luând în considerare reperele trasate de jurisprudența CEDO anterior relevată și contextul factual în care s-a derulat conflictul între părți, care potrivit situației de fapt pe care se grefează controlul de legalitate în recurs, relevă, pe de o parte că reclamanta a adoptat o conduită provocatoare, iar pe de altă parte că, ambele părți au înțeles să expună, în mai multe rânduri, disputele din viața privată, în public, contrar normelor de conduită și de morală unanim acceptate, Înalta Curte constată că aprecierea instanței de apel în sensul că faptele imputate în prezenta cauză pârâtei, deși privite în mod izolat, au valența de a afecta demnitatea unei persoane, nu impun cu necesitate sancționarea intimității pentru acoperirea prejudiciului pretins

de recurentă, ca element al răspunderii civile delictuale, nu relevă o situație de aplicare greșită a normelor legale incidente anterior evocate.

Cum din cele expuse nu rezultă o ipoteză în care instanța de apel a aplicat eronat prevederile art. 1352 din Codul civil, iar criticile deduse analizei în recurs trebuie raportate la raționamentul care a justificat soluția adoptată prin decizia civilă recurată, critica cu acest obiect nu poate fi validată.

În ceea ce privește criticile vizând greșita apreciere a instanței de apel în privința neîndeplinirii cerințelor prevăzute de lege pentru angajarea răspunderii civile delictuale a părții cu consecința aplicării eronate în cauză a prevederilor art. 1349 și art. 1357 din Codul civil și art. 253 alin. 3 și 4 din Codul civil, respectiv art. 8 din CEDO, art. 30 din Constituție și ignorarea jurisprudenței CEDO.

O primă observație, care se impune a fi făcută în speță, vizează faptul că, din modul în care au fost expuse aceste critici, cererea de recurs nu a fost structurată exclusiv pe aspecte de nelegalitate, recurenta făcând ample referiri la aspectele de fapt ale judecării, la probatoriul administrat și la modalitatea în care în apel s-a procedat la evaluarea acestuia.

Or, instanța de recurs nu are a examina aceste critici de netemeinicie.

În ceea ce privește criticile care se subsumează motivului de nelegalitate invocat, Înalta Curte, apreciază că, raționamentul expus de instanța de apel este corect în conformitate cu argumentele ce vor fi prezentate în cele ce urmează.

Astfel, deși în speță, reclamanta pretinde că s-ar fi impus ca instanțele de fond să dispună obligarea părții la plata despăgubirilor solicitate prin cererea de chemare în judecată, întrucât dovada prejudiciului moral pe care l-a pretins în cauză ar rezulta din însăși dovedirea săvârșirii faptei de către pârâtă, aceste argumente nu pot fi validate:

În acest sens, se reține că, într-adevăr, în cazul prejudiciului moral, de natura celui reclamat în speță, în jurisprudența națională și în practica Curții Europene a Drepturilor Omului s-a statuat că dovada faptei ilicite este suficientă, urmând ca prejudiciul și raportul de cauzalitate să fie prezumate prin raportare la circumstanțele specifice cauzei, prezumția simplă fiind la rândul său un mijloc de probă, soluția adoptată, deși atipică în raport cu regimul general al răspunderii, fiind justificată de caracterul subiectiv, intern al prejudiciului moral, care nu poate fi probat în mod direct.

Rezultă că, de principiu, instanța poate deduce producerea prejudiciului moral din existența faptei ilicite de natură să producă un asemenea prejudiciu și a împrejurărilor în care a fost săvârșită.

În speță, recurenta ignorând ansamblul considerentelor deciziei recurate- care relevă faptul că instanța de apel nu a omis potențialul generic ofensator al expresiilor uzitate de pârâtă din cuprinsul postărilor pe pagina sa de socializare, ci, a constatat, în esență, raportat la starea de fapt a cauzei, că aceste expresii nu au avut, în cazul particular analizat, aptitudinea de a afecta onoarea sau reputația reclamantei de o manieră care să facă necesară intervenția instanței și sancționarea conduitei părții – și redând în mod trunchiat raționamentul expus de către instanța de apel – care a conchis, raportat la circumstanțele anterior reliefate, că reclamanta nu a probat prejudiciul invocat a se fi produs prin fapta imputată părții – pretinde incidența unei ipoteze de nelegalitate a hotărârii recurate ca urmare a faptului că s-ar fi reținut eronat prin decizia criticată în recurs că, în acest caz era necesară administrarea unui probatoriu direct al prejudiciului moral pretins.

Sub acest aspect, Înalta Curte constată însă că, raportat la circumstanțele particulare ale pricinii, este corectă aprecierea instanței de apel în sensul că, pentru sancționarea părții, nu era

suficientă aplicarea prezumției simple întemeiată pe dovedirea săvârșirii faptei imputate pârâtei, ci se impunea a se stabili nu numai contextul în care s-au desfășurat faptele, dar și a se verifica dacă imaginea și percepția terțelor persoane în privința reputației reclamantei s-a schimbat semnificativ ulterior afirmațiilor pârâtei, în raport de perioada anterioară, în care starea conflictuală a fost, de asemenea, prezentă și adusă în atenția unor persoane străine cercului privat al părților litigante.

Astfel, preocuparea instanței de apel de a stabili dacă conduita pârâtei s-a plasat în afara limitelor de protecție oferite de art. 10, cu consecința încălcării art. 8 din CEDO, inclusiv din perspectiva echilibrului care trebuie păstrat între cele două drepturi fundamentale garantate deopotrivă de CEDO nu face decât să evidențieze că raționamentul expus prin hotărârea recurată este conform jurisprudenței CEDO care a statuat asupra elementelor esențiale care trebuie avute în vedere în aprecierea respectării limitelor libertății de exprimare, anterior reliefate.

În consecință, este judicioasă aprecierea instanței de apel în sensul că răspunderea civilă delictuală a pârâtei, care reprezintă o ingerință în dreptul garantat de art. 10 din CEDO, nu poate fi antrenată în contextul în care reclamanta a incitat o atare conduită, iar faptele imputate se înscriu în coordonatele specifice comportamentului pe care însăși titulara acțiunii de față a înțeles să îl adopte în relația cu pârâta și care, potrivit situației de fapt, pe care se grefează controlul de nelegalitate în recurs, conturase deja imaginea ambelor părți în spațiul public și un anumit mod de percepție a acestora din partea celorlalți membrii ai comunităților în care locuiesc, respectiv își desfășoară activitatea părțile.

Totodată, contrar argumentelor din recurs, Înalta Curte apreciază că analiza realizată în speță, în ceea ce privește îndeplinirea condițiilor impuse de lege pentru angajarea răspunderii civile delictuale a pârâtei, nu face decât să evidențieze preocuparea reală a instanțelor de fond de a stabili în mod complet și echidistant starea de fapt a cauzei.

O atare analiză este conformă jurisprudenței CEDO care, contrar celor afirmate în recurs, a constatat încălcarea dreptului părților la un proces echitabil și a art. 13 din Convenție, raportându-se la circumstanțele concrete ale pricinilor analizate, în care părțile din acele pricini au fost private disproporționat și nerezonabil de posibilitatea de a proba prejudiciul moral, prin impunerea unei probațiuni la care nu aveau acces, iar nu în considerarea unei aprecieri generice a existenței unei încălcări de această natură, ori de câte ori, reclamantului i se pretinde dovedirea gravității prejudiciului moral și a legăturii de cauzalitate între faptele imputate și prejudiciul pretins.

De altfel, sub acest ultim aspect, Înalta Curte apreciază că, în selectarea jurisprudenței C.E.D.O., importanță prezintă nu doar similitudinile existente din perspectiva situației de fapt, cât mai ales raționamentul instanței de contencios european sub aspectul ipotezelor în raport de care se analizează ingerința în drepturile garantate de Convenție, față de scopul legitim urmărit.

Tot astfel, invocarea de către recurentă a unor probleme de sănătate de natură psihică, în contextul în care, starea de fapt stabilită în cauză, atestă neechivoc diagnosticarea unei atare afecțiuni cu mult timp anterior săvârșirii faptei imputate pârâtei, dar și faptul că reclamanta a necesitat și anterior tratament de specialitate (durata în timp și consecințele acestora fiind prezentate, de altfel, pe larg chiar de către reclamantă), nu este de natură a justifica validarea criticii prin care se impută instanței de apel o apreciere eronată în privința întrunirii cumulative a cerințelor răspunderii civile delictuale.

De altfel, trebuie observat că nici chiar reclamanta nu a pretins că o atare afectare ar fi fost cauzată exclusiv de către fapta prezentă a pârâtei, ci arată, inclusiv în recurs, că aceasta este în directă legătură atât cu alte incidente intervenite între părți, aspecte rezultate și din hotărârile

judecătorești anexate în recurs, dar și cu infidelitatea soțului acesteia și acțiunile acestuia, care, în opinia sa, a intenționat să o discrediteze.

Or, aceste argumente nu fac decât să evidențieze lipsa de temei a susținerilor recurenței vizând caracterul esențial al expertizei la care face trimitere în recurs.

În consecință, nu se poate imputa instanței de apel faptul că s-a raportat în determinarea legăturii de cauzalitate dintre fapta imputată pârâtei și susținerile reclamantei relative la prejudiciul moral înregistrat atât la actele medicale anexate la dosar, cât și la depozițiile martorilor audiați, la propunerea părților, respectiv că, în activitatea de apreciere și evaluare a probatoriului nu a ignorat succesiunea de evenimente rezultată din aceste probe, la a căror producere a constatat că a contribuit deopotrivă, reclamanta, dar și terțe persoane, pentru a determina dacă această faptă, în mod singular are natura unei cauze necesare în producerea rezultatului prejudiciabil pretins.

Totodată, luând în considerare paradigma controlului Curții Europene în această materie, era necesar ca analiza realizată de instanțele de fond în cauză să releve măsura în care ingerința în dreptul la liberă exprimare a pârâtei, ce se solicită a fi dispusă în speță, poate fi apreciată ca urmărind un scop legitim; respectiv că este necesară într-o societate democratică și îndeplinește condiția proporționalității.

Or, raportat la circumstanțele particulare ale cauzei, anterior reliefate, chiar acceptând că acțiunea pârâtei a fost de natură a întreține un disconfort psihic în persoana reclamantei, de vreme ce temeiul originar al acestei conduite îl constituie comportamentul culpabil și de durată al ambelor părți, (așadar inclusiv a celei care cere protecție și daune) conduită care, în cauză, nu a fost conformă normelor și uzanțelor impuse de preceptele de morală, bunei desfășurări a relațiilor interumane, concluzia instanței devolutive în sensul că fapta dedusă judecății nu impune cu necesitate sancționarea pârâtei, prin obligarea acesteia la plata unor despăgubiri morale, este corectă.

Astfel, dat fiind că dreptul fundamental la viață privată pretins a fi protejat în cauză, s-a dovedit a fi fost afectat, în mod substanțial, anterior săvârșirii faptei imputate pârâtei, inclusiv prin acțiunea culpabilă a titularului său, obligarea pârâtei la despăgubiri ar echivala cu o ingerință disproporționată, care nu corespunde, în cazul concret unei nevoi sociale imperioase de reglare a raporturilor sociale la care face trimitere art. 10 alin. 2 din CEDO.

Rezultă, astfel, că instanța de apel care a examinat fapta imputată pârâtei prin prisma dreptului la liberă exprimare, garantat de art. 10 din Convenția europeană, și a verificat dacă normele de drept intern care permit antrenarea răspunderii civile delictuale (și care reprezintă o ingerință în dreptul la liberă exprimare), vizează un scop legitim, iar aplicarea lor poate fi calificată ca fiind necesară într-o societate democratică, a realizat în cauză o aplicare judicioasă a normelor legale incidente și jurisprudenței CEDO anterior prezentate, în speță nefiind incident motivul de recurs prevăzut de art. 488 pct. 8 din Codul de procedură civilă.

Este, totodată, nefondată critica din recurs, care se impune a fi analizată din perspectiva motivului de casare prevăzut de art. 488 pct. 5 din Codul de procedură civilă vizând greșita soluționare a motivului de apel prin care s-a invocat nulitatea sentinței civile apelate, raportat la împrejurarea că aceasta poartă denumirea de decizie, iar nu de sentință, așa cum s-ar fi impus, potrivit art.424 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

În acest sens, în mod judicios a constatat instanța de apel că, raportat la minuta care consemnează soluția pronunțată de tribunal, cauza de nulitate invocată de recurentă reprezintă, în realitate, o simplă eroare materială produsă la momentul redactării hotărârii, care, potrivit

Codului de procedură civilă poate fi îndreptată pe calea procedurii prevăzute de art. 442 din Codul de procedură civilă.

Cum pentru îndreptarea erorilor materiale recurenta are la îndemână doar această procedură specială, iar nu calea de atac a apelului, critica cu acest obiect a fost în mod judicios apreciată ca fiind nefondată.

Cum toate aceste argumente relevă culpa procesuală a recurente reclamante, nefiind îndeplinite cerințele impuse de art. 494 coroborat cu art. 453 alin. (1) din Codul de procedură civilă, nu poate fi validată nici susținerea acesteia vizând faptul că s-ar fi impus obligarea pârâtei la plata cheltuielilor de judecată avansate în legătură cu cauza.

Pentru toate aceste considerente, Înalta Curte a respins recursul ca nefondat.

9. Afirmații defăimătoare. Depășirea limitelor dreptului la liberă exprimare. Despăgubiri morale

Convenția Europeană a Drepturilor Omului, art. 10
Constituție, art. 30

În raport cu prevederile art. 30 din Constituția României și art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează libertatea de exprimare, angajarea răspunderii civile delictuale a pârâtului nu poate fi înlăturată în condițiile în care afirmațiile sale de natură să lezeze imaginea și reputația părții reclamante, făcute în mod repetat la emisiuni televizate, nu au fost dovedite ca fiind veridice și nu au avut o bază suficientă în realitate, fiind doar simple opinii. În atare situație, limitele dreptului la liberă exprimare, prevăzute de art. 10 paragraful 2 din Convenție, au fost depășite.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 246 din 30 ianuarie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cererii de chemare în judecată:

Prin cererea înregistrată la 7 iulie 2016 pe rolul Judecătoriei Sectorului 3 București, reclamantul A., în contradictoriu cu pârâtul B., a solicitat instanței ca prin hotărârea ce o va pronunța să se constate încălcarea dreptului la onoare, demnitate, viață privată, reputație, imagine, drepturi nepatrimoniale aparținând reclamantului prin formularea unor afirmații denigratoare, defăimătoare, mincinoase, ironice, batjocoritoare de către parat.

A solicitat, de asemenea, să se dispună obligarea acestuia la plata sumei de 451.150 lei (echivalentul a 100.000 euro la cursul BNR euro de 4,5115 lei) daune morale și obligarea pârâtului la publicarea hotărârii judecătorești, timp de două luni, în fiecare număr din ziarul X., precum și la plata cheltuielilor de judecată.

În drept, au fost invocate prevederile: art. 1357-1359 Cod civil, art. 72-74 Cod civil, art. 253 Cod civil; art. 8 și art. 10 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, art. 30 din Constituția României și Rezoluția 1165 (1998) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind dreptul la respectarea vieții private adoptată de Adunarea parlamentară la 26 iunie 1998.

În motivarea acțiunii reclamantului a susținut că începând din luna august 2015, prin prezentarea pe posturile de televiziune a unor informații mincinoase și calomniatoare, pârâtul a desfășurat o susținută campanie denigratoare la adresa mea ce i-a adus mari prejudicii de imagine, afectându-i grav reputația.

Astfel, reclamantul a arătat că în data de 11.08.2015, la postul X. TV, în emisiunea „(...)” pârâtul a intervenit telefonic în timpul emisiunii și referindu-se la împrejurarea că împotriva sa era în desfășurare o cercetare administrativă, chiar președintele comisiei de cercetare fusese numit reclamantul.

S-a mai arătat în susținerea acțiunii că la 30.09.2015, la postul Y. TV, în timpul emisiunii „(...)”, între pârât și realizator s-a desfășurat următorul dialog în care pârâtul a desfășurat o campanie denigratoare, că informația a putut fi accesată imediat și în modalitatea Hypertext Transfer Protocol (HTTP), prin care a fost dat publicității următorul enunț: „Fostul director (...) B. a lansat acuzații grave la adresa actualului director al Direcției întreținere (...) al companiei, A. Invitat în cadrul emisiunii de la Y. TV, B. a dezvăluit modul în care banii din stația de taxare de la vama X. ajungeau în buzunarul lui A., prin intermediul unei fost angajate a agenției. „O anumită doamnă, C. fostă angajată la agenția X., dată afară fiindcă a fost prinsă furând, și domnul A. și-o aduce aminte bine fiindcă a insistat pe diverse căi să nu fie dată afară. Această doamnă, ca și celelalte dinainte, colectau bani de la agenția din X. și îi aducea banii domnului A. Chiar acum o lună doamna respectivă a fost văzută pe holuri la (...) așteptându-l”, a spus B. Fostul director al Z. a declarat că este pregătit să își susțină declarația cu probe/ în fața organelor de anchetă”.

De asemenea, reclamantul a mai susținut că la 6.10.2015, fiind invitat în studioul postului X. a TV, în emisiunea „(...)”, tema „Jaful de la (...)”, pârâtul a făcut afirmații calomniatoare, desfășurând o susținută campanie denigratoare la adresa lui.

Prin sentința civilă nr. 16186 din 8 decembrie 2016, Judecătoria Sectorului 3 București a admis excepția necompetenței materiale invocată de pârât și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului București.

2. Hotărârea pronunțată în primă instanță de tribunal:

Prin sentința civilă nr.1523 din 27 octombrie 2017, Tribunalul București - Secția a IV-a civilă a admis, în parte, acțiunea reclamantului.

A constatat încălcarea dreptului reclamantului la onoare, demnitate, reputație, imagine, prin afirmațiile pârâtului.

A fost obligat pârâtul la plata către reclamant a sumei de 10000 lei, reprezentând daune-morale.

S-a respins în rest cererea ca neîntemeiată.

A fost obligat pârâtul la plata către reclamant a sumei de 100 lei, reprezentând cheltuieli de judecată constând în taxa judiciară de timbru.

Împotriva acestei hotărâri, pârâtul a declarat apel.

3. Hotărârea pronunțată în apel de Curtea de Apel:

Prin decizia nr. 53 A din 18 ianuarie 2019, Curtea de Apel București - Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie a respins, ca nefondat, apelul formulat de apelantul-pârât împotriva sentinței civile nr.1523 din 27 octombrie 2017 pronunțată de Tribunalul București – Secția a IV-a civilă.

4. Cererea de recurs:

Împotriva deciziei nr. 53 A/2019 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie, pârâtul a declarat recurs, solicitând admiterea

recursului, casarea în tot a hotărârii și trimiterea cauzei spre rejudecare, cu obligarea intimatului reclamant la plata cheltuielilor de judecată.

În susținerea cererii de recurs au fost invocate dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C.pr.civ., susținându-se că soluția pronunțată de instanța de apel este una vădit netemeinică și nelegală, fiind dată cu încălcarea normelor ce reglementează răspunderea civilă delictuală.

Astfel, s-a arătat că instanța de apel nu a analizat motivul de apel, care are la bază faptul că pe tot parcursului litigiului nu a fost demonstrată îndeplinirea cumulativă a condițiilor răspunderii civile delictuale.

În ceea ce privește proba elementelor răspunderii civile delictuale s-a arătat că potrivit principiului general, sarcina probei referitoare la existența elementelor răspunderii civile delictuale revine victimei prejudiciului (deoarece ea este cea care reclamă ceva în fața justiției), fiind admisibil orice mijloc de probă, inclusiv proba cu martori, întrucât este vorba de dovedirea unor fapte juridice.

În acest sens, recurentul învederează că în hotărârea atacată nu se arată care sunt urmările negative ale presupuselor afirmații defăimătoare, deși prin probatoriul pe care l-a administrat în cauză, consideră că a dovedit fără putință de tăgadă că toate afirmațiile sunt conforme realității și mai mult decât atât că intimatul reclamant nu urmărește altceva decât o răzbunare.

Se mai susține că instanța de fond și instanța de apel nu au avut în vedere faptul că conflictul dintre reclamant și pârât există din anul 2011, când acesta, în calitate de Director General al Z., în urma verificărilor întreprinse a dispus să se ia măsuri împotriva numitului A., aspect pe care acesta uită să îl precizeze în acțiune.

Pentru a dovedi faptul că întreaga acțiune reprezintă în realitate un demers șicanatoriu, recurentul solicită a se reține că în ceea ce privește cercetarea lui, aceasta a fost un abuz, aspect sesizat și de instanța de judecată care în cadrul dosarului nr. x/3/2015 a constatat că sancțiunea dispusă de comisia de cercetare disciplinară condusă chiar de reclamant este abuzivă și pe cale de consecință s-a constatat nulitatea acesteia.

De asemenea, recurentul consideră că prin raportul de control depus la dosar, se face dovada deplină a faptului că afirmațiile au fost veridice, neavând nicio importanță, în analiza prezentului dosar, dacă în urma acestui demers s-au luat sau nu măsuri, fiind suficientă doar constatarea existenței acestora.

Un alt aspect invocat de reclamant, ce are la bază dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod pr.civ., se referă la faptul că instanța de apel nu a avut în vedere dispozițiile Legii nr.571/2004, prin care persoanele care sesizează nereguli din cadrul instituțiilor sunt denumite avertizori de integritate și sunt protejate, că în prezenta cauză este fără putință de tăgadă că afirmațiile pârâtului nu au fost de natură să atragă un impact negativ asupra reclamantului, ci au fost de natură să sesizeze autoritățile competente asupra unor fapte ce se petrec în cadrul instituției publice Z.

Recurentul a mai susținut că instanța de apel nu a avut în vedere principiul libertății de exprimare, care face parte din drepturile și libertățile fundamentale ale omului, fiind stipulată în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în documente de bază ale dreptului internațional, precum și în art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, și în dreptul național al statelor democratice, și că în România, libertatea de exprimare este reglementată de art. 30 din Constituție.

Din perspectiva aspectelor invocate, și având în vedere că reclamantul nu a făcut dovada îndeplinirii condițiilor răspunderii civile delictuale, recurentul solicită admiterea recursului, casarea sentinței și trimiterea cauzei spre rejudecare, instanței de apel.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție:

Examinând hotărârea atacată prin prisma criticilor formulate, și a dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct.8 Cod pr. civ invocate de recurent, Înalta Curte constată că recursul este nefondat, pentru considerentele ce succed:

În ceea ce privește motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin.(1) pct. 8 Cod pr.civ., hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a legii, invocat de recurent, Înalta Curte reține că ipotezele circumscrise acestui motiv se referă la situațiile în care instanța aplică un act normativ care nu este incident în cauză, dă eficiență unei norme generale în condițiile existenței unei norme speciale aplicabile, dă o interpretare greșită textului de lege aplicabil în cauză.

Or, examinarea criticilor din cererea de recurs raportat la obiectul dedus judecății ce vizează răspunderea civilă delictuală, nu relevă că instanța de apel ar fi încălcat sau aplicat greșit vreo normă de drept material în condițiile în care au fost analizate condițiile cumulative pentru antrenarea răspunderii civile delictuale în raport de starea de fapt conturată în cauză.

Pe cale de consecință, constatând existența faptei ilicite (afirmații defăimătoare la adresa reclamantului), a prejudiciului (afectarea onoarei, demnității reclamantului) stabilind legătura de cauzalitate dintre faptă, prejudiciu și culpa pârâtului, Înalta Curte reține că instanța de apel constatând îndeplinirea cumulativă a condițiilor răspunderii civile delictuale a pârâtului a făcut o legală interpretare și aplicare a normelor de drept material incidente în speță.

Este real că în apel pârâtul a depus într-o copie necertificată un Raport al Corpului de control – Ministerul Transporturilor din 27.10.2015, ce conține concluzii privind verificările de ordin tematic în activitatea Z., însă aceste consemnări, cum bine a reținut și instanța de apel, nu sunt de natură să aducă lămuriri concrete care să constituie un suport real/ veridic în ceea ce privește afirmațiile aduse de pârât reclamantului.

Or, în condițiile în care afirmațiile pârâtului nu au avut un minim probatoriu în sprijinul lor, Înalta Curte constată că în mod legal instanța de apel a reținut că nu poate fi înlăturată răspunderea civilă delictuală din perspectiva dispozițiilor Legii nr.571/2004.

Înalta Curte reține că angajarea răspunderii civile delictuale nu poate fi înlăturată raportat la art. 30 din Constituția României și art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează libertatea de exprimare, deoarece potrivit art. 30 alin. (6) din Constituție, libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea și onoarea unei persoane, iar pârâtul, așa cum bine a reținut instanța de apel și de fond, a depășit limitele dreptului la liberă exprimare, prevăzute de art. 10 paragraful 2 din Convenție, afectând reputația și demnitatea reclamantului, în condițiile în care afirmațiile pârâtului făcute la emisiuni televizate, au fost rapid răspândite, ele fiind doar simple opinii, idei, fără a avea o bază suficientă în realitate și fără a fi dovedită veridicitatea lor.

Nefondate sunt și susținerile recurentului în sensul că instanța de apel nu a avut în vedere principiul libertății de exprimare, în condițiile în care instanța de apel a reținut în mod corect că libertatea de exprimare nu trebuie să lezeze imaginea și onoarea unei persoane, că întreaga reglementare invocată, și jurisprudența C.E.D.O. conturată în această materie a menționat necesitatea ca cel, care informează, răspândește idei, opinii, face afirmații să aibă o suficientă bază factuală și să nu fie exprimate simple opinii fără nici un suport în realitate, îndreptate în contra unei persoane, și care ar vătăma acea persoană, în demnitatea ori imaginea sa în familie, societate, profesie, etc.

Or, din această perspectivă, în raport de atitudinea pârâtului care a participat în mod repetat la emisiuni televizate în cadrul cărora a făcut afirmații de natură să lezeze imaginea și onoarea reclamantului, Înalta Curte reține că nici una din afirmații nu se circumscrie principiului libertății de exprimare câtă vreme afirmațiile pârâtului nu au fost dovedite ca fiind veridice, fiind simple opinii/ idei.

Față de cele expuse, Înalta Curte reține că instanța de apel a făcut o legală și corectă interpretare și aplicare a dispozițiilor art.1357-1359 Cod civil privind răspunderea civilă delictuală, și cum nici una din susținerile recurentului nu se circumscrie dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 8 C.pr.civ., recursul declarat de pârâtul B. împotriva deciziei civile nr. 53 A din 18 ianuarie 2019 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie, a fost respins, ca nefondat, în temeiul art. 496 alin. (1) C.pr.civ.

10. Răspundere civilă delictuală. Prejudiciu nepatrimonial. Modalități de reparație

C.civ., art. 253, art. 1357

În materia drepturilor personal nepatrimoniale prejudiciul nu este cuantificabil potrivit unor criterii economice, astfel că instanța de judecată poate opta pentru modalități nepatrimoniale de reparare a prejudiciului în raport de împrejurările concrete ale cauzei, statutul persoanelor, valoarea morală lezată, intensitatea și gravitatea cu care au fost percepute consecințele vătămării.

Prin urmare, având la dispoziție mai multe forme de sancțiuni civile pentru repararea prejudiciului moral, instanța este liberă să aprecieze dacă gravitatea atingerii dreptului personal nepatrimonial necesită aplicarea celei mai aspre sancțiuni, respectiv aceea a despăgubirilor bănești, sau sunt suficiente remediile cu caracter nepatrimonial, respectiv constatarea caracterului ilicit al faptei unit cu publicarea dispozitivului hotărârii judecătorești.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 1326 din 25 iunie 2020

I. Circumstanțele cauzei.

1.Obiectul cererii de chemare în judecată.

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București – Secția a IV-a civilă, la data de 11 iulie 2013, reclamantul A. A solicitat, în contradictoriu cu pârâtii B. S.R.L., în calitate de titulară a licenței postului de televiziune C. TV și D., în calitate de realizator și moderator al emisiunii, difuzată de postul de televiziune C. TV în data de 2 aprilie 2013, începând cu orele 21.00, ca, prin hotărârea ce se va pronunța, să se constate că susținerea pârâtei potrivit căreia reclamantul ar fi afirmat „Dacă nu te lupți să păstrezi Ministerul X., îmi va fi imposibil să-mi conving oamenii să te susțină. Este foarte posibil că vei pierde mult din susținerea mediatică a Trustului E. chiar dacă pentru noi nu vei fi un adversar și nu cred că îți folosește o asemenea perspectivă dacă mai vrei să ajungi președinte al României. Cedarea asta îți va provoca probleme mari și în partid – i-ar fi spus domnul A. Domnului F. – iar noi, chiar dacă nu îți susținem adversarii, și știi că am interzis prezența la Y. A contestatorilor tăi, nu vom putea să nu mediatizăm pe post anumite tulburări din Partidului Z. „, din cadrul emisiunii menționate; afirmația pârâtei „Practic este un șantaj cu susținerea mediatică a Trustului E.”, precum și

afirmațiile „Cum l-a șantajat A. Pe F.” „Mesajul lui A. Pentru F.”; „Ce i-a spus la telefon A. Lui F. „, afișate sub formă de scroll în timpul aceleași emisiuni, reprezintă fapte ilicite prin care a fost afectată onoarea și reputația reclamantului, de natură a angaja răspunderea civilă delictuală atât B., pentru faptă proprie, ca furnizor de servicii media și în calitate de comitent, cât și a pârâtei, în calitate de prepus; să se dispună obligarea pârâtelor la plata, în solidar, a sumei de 250.000 euro, pentru prejudiciile aduse imaginii, onoarei, reputației și prestigiului reclamantului; să se dispună obligarea pârâtelor să difuzeze dispozitivul hotărârii, timp de o lună de zile de la data rămânerii irevocabile a hotărârii, pe postul de televiziune C. TV, atât sub formă de știre în cadrul tuturor emisiunilor de știri, cât și sub formă de scroll cursiv difuzat la intervale de o oră în partea superioară a ecranului, fără niciun comentariu din partea radiodifuzorului; să se dispună obligarea pârâtelor să publice, pe propria cheltuială și în integralitate, hotărârea pronunțată în prezenta cauză în 3 cotidiane de largă circulație, precum și pe pagina de internet aparținând postului de televiziune C. TV. De asemenea, s-a solicitat obligarea pârâtelor, în solidar, la plata cheltuielilor de judecată ocazionate de prezentul litigiu.

La data de 11.12.2013 reclamantul a formulat cerere de renunțare la judecată în contradictoriu cu pârâta B. S.R.L.

La data de 6.03.2014 pârâta D. A formulat cerere de chemare în garanție a numiților G., H., J., SC B. S.R.L. prin care a solicitat obligarea acestora la plata sumei de 250.000 de euro cu titlu de despăgubiri, la difuzarea dispozitivului hotărârii pe postul de televiziune și a hotărârii pe site-ul acestuia și în ziare de circulație largă.

2.Hotărârea pronunțată în primă instanță de tribunal.

Prin sentința civilă nr. 360 din 12 martie 2015, Tribunalul București Secția a IV-a civilă a admis, în parte, cererea de chemare în judecată formulată de reclamantul A., în contradictoriu cu pârâta D.; a constatat caracterul ilicit al faptelor imputate pârâtei, care a susținut că reclamantul ar fi afirmat „Dacă nu te lupți să păstrezi Ministerul X., îmi va fi imposibil să-mi conving oamenii să te susțină. Este foarte posibil că vei pierde mult din susținerea mediatică a Trustului E. chiar dacă pentru noi nu vei fi un adversar și nu cred ca îți folosește o asemenea perspectivă dacă mai vrei să ajungi președinte al României. Cedarea asta îți va provoca probleme mari și în partid – i-ar fi spus domnul A. Domnului F. – iar noi, chiar dacă nu îți susținem adversarii, și știi că am interzis prezența la Y. A contestatorilor tăi, nu vom putea să nu mediatizăm pe post anumite tulburări din Z.”, precum și că „Practic este un șantaj cu susținerea mediatică a Trustului E.” și „Cum l-a șantajat A. Pe F.”, în cadrul emisiunii difuzată pe postul de televiziune C. TV, în data de 2.04.2013; a respins ca neîntemeiate capetele de cerere referitoare la obligarea pârâtei D. La plata sumei de 250 000 euro pentru prejudiciile aduse imaginii, onoarei, reputației și prestigiului reclamantului A., precum și la obligarea pârâtei la difuzarea dispozitivului hotărârii pe postul de televiziune C. TV; a obligat pârâta la publicarea, pe proprie cheltuială, a dispozitivului prezentei hotărâri, în trei ziare de circulație națională după rămânerea definitivă a acesteia; a respins ca neîntemeiată cererea de publicare a hotărârii judecătorești în integralitate; a respins cererea de chemare în garanție formulată de pârâta D., în contradictoriu cu chemații în garanție, ca neîntemeiată.

3.Hotărârea pronunțată în apel de Curtea de apel.

Prin decizia civilă nr.759 din 20 octombrie 2016, Curtea de Apel București – Secția a IV-a civilă, a respins, ca nefondat, apelul reclamantului împotriva sentinței civile nr.360/2015 pronunțată de Tribunalul București – Secția a IV-a civilă, în contradictoriu cu intimații chemați în garanție B. SRL, H., J., G.; a admis apelul pârâtei împotriva aceleiași sentințe, a fost schimbată în parte sentința apelată, în sensul că s-a respins în totalitate acțiunea principală, ca

neîntemeiată; s-a respins ca rămasă fără obiect cererea de chemare în garanție; au fost menținute restul dispozițiilor sentinței și a fost obligat apelantul reclamant la plata către apelanta pârâtă a sumei de 1.200 lei cheltuieli de judecată în apel.

4. Decizia pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție

Prin decizia civilă nr. 2322 din 7 iunie 2018, Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția I civilă, a admis recursul declarat de reclamantul A. Împotriva deciziei civile nr.759A din 20 octombrie 2016, pronunțată de Curtea de Apel București – Secția IV-a civilă, a fost casată decizia recurată și trimisă cauza spre rejudecare aceleiași instanțe de apel.

5. Decizia pronunțată de Curtea de Apel București în rejudecare

Prin decizia civilă nr. 1517A din 14 noiembrie 2018, Curtea de Apel București – Secția a IV-a civilă a respins, ca nefondate, apelurile declarate de reclamantul A. Și de pârâta D., împotriva sentinței civile nr.360 din 12 martie 2015, pronunțată de Tribunalul București – Secția a IV-a civilă.

6.Calea de atac formulată în cauză.

Împotriva deciziei pronunțate de Curtea de Apel București au declarat recurs reclamantul A. Și pârâta D.

În cuprinsul cererii de recurs, după expunerea parcursului procesual al cauzei, reclamantul A. A formulat următoarele critici:

Hotărârea atacată a fost pronunțată cu încălcarea și aplicarea greșită a dispozițiilor art. 1382 și art. 1383 din Codul civil. Astfel, în conformitate cu dispozițiile art. 1382 din noul Cod civil, potrivit cărora: „Cei care răspund pentru o faptă prejudiciabilă sunt ținuti solidar la reparație față de cel prejudiciat”, sfera de aplicare a solidarității a fost redusă doar la acele situații în care mai multe persoane sunt obligate în temeiul legii să răspundă pentru o faptă, iar nu pentru un prejudiciu care poate fi cauzat de una sau mai multe fapte ilicite. Asemenea situații ar putea fi doar acelea în care persoana este obligată să răspundă pentru prejudiciul cauzat prin fapta celui pe care îl supraveghează, în temeiul unui contract, hotărâre judecătorească sau dispoziție legală (minorii și interzișii judecătorești) sau cei a căror activitate o conduc, îndrumă și controlează (prepușii).

Prin urmare, față de aspectul reținut în mod corect de instanța de apel în cuprinsul deciziei privind calitatea de coautori ai faptei ilicite producătoare de prejudicii a intimei și societății B. S.R.L., instanța de apel nu trebuia să respingă apelul formulat de recurent cu privire la acordarea de daune pecuniare, motivat de faptul că recurentul a renunțat la judecată în contradictoriu cu persoana care a avut contribuția cea mai mare și importantă la producerea prejudiciului. Pentru partea din prejudiciu care corespunde faptei ilicite a societății B. S.R.L. intimata se putea întoarce împotriva acesteia, ceea ce a și făcut prin promovarea cererii de chemare în garanție, în acest sens fiind dispozițiile art. 1383 din Codul civil.

Hotărârea atacată este pronunțată cu încălcarea și aplicarea greșită a dispozițiilor art. 1357 din Codul civil, dispoziții potrivit cărora intima răspunde și pentru culpa cea mai ușoară, astfel încât, în opinia recurentului – reclamant, toate aprecierile și aspectele reținute de instanța de apel cu privire la „circumstanțierea” și „diminuarea vinovăției” intimei sunt irelevante și nu pot justifica refuzul nelegal al instanței de a da relevanță în prezenta cauză dispozițiilor art. 253 alin. (4) din Codul civil.

Susține caracterul contradictoriu al motivării deciziei de către instanța de apel atunci când, pe de o parte, constată temeinicia și legalitatea soluției instanței de fond cu privire la fapta ilicită, în cadrul căreia nu reține buna credință a intimei iar, pe de altă parte, menționează

aspecte „de natură să diminueze gradul de vinovăție” al intimătei, deși o considera de rea credință și reținuse încălcarea gravă a obligațiilor deontologice.

Instanța de apel a pronunțat o hotărâre cu încălcarea și aplicarea greșită a dispozițiilor art. 10 din CEDO, dar și a dispozițiilor art. 1349 din Codul civil, critică față de care susține că:

- titularele licențelor audiovizuale nu pot răspunde pentru încălcarea dispozițiilor art. 10 din CEDO, răspunderea pentru încălcarea acestor dispoziții revenind realizatorului emisiunii/moderatorului/ persoanei care a realizat afirmațiile la adresa recurentului și nu persoanei juridice;

- răspunderea B. Poate fi considerată ca fiind cel mult o răspundere subsidiară, putând fi supusă analizei din perspectiva îndeplinirii condițiilor privind fapta ilicită, prejudiciul, legătura de cauzalitate și vinovăția numai ulterior sau cel mult concomitent atragerii răspunderii formatorului de opinie pentru depășirea limitelor libertății de exprimare.

Instanța de apel avea obligația de a se raporta la cauza cererii introductive a recurentului, respectiv constatarea faptei ilicite reprezentate de difuzarea unor informații în legătură cu recurentul și repararea prejudiciului pretins suferit ca urmare a încălcării limitelor libertății de exprimare de către formatorii de opinie, ca urmare a încălcării obligațiilor deontologice și a altor dispoziții legale prevăzute în tratate internaționale și Constituție. În acest context, nu poate fi atrasă răspunderea titulariei de licență, B., pentru fapta proprie ca urmare a pretinsului prejudiciu cauzat prin eventualele fapte constând în depășirea limitelor libertății de exprimare de către formatorii de opinie, ci numai ca urmare a răspunderii sale pentru fapta prepusului, fără însă ca lipsa chemării în judecată a titularului de licență audiovizuală să aibă vreun efect asupra posibilităților recurentului de a obține despăgubirea care i se cuvine pentru prejudiciul moral suferit.

Solicită instanței de recurs să aibă în vedere că jurisprudența națională a stabilit în mod constant faptul că depășirea limitelor libertății de exprimare se analizează în contradictoriu cu ziaristul sau publicistul, răspunderea persoanei juridice urmând fi analizată numai în subsidiar, în calitate de comitent al ziaristului. Instanța de apel a aplicat și interpretat în mod eronat atât prevederile Legii nr. 504/2002, cât și pe cele ale art. 1349 și art. 1357 din Codul civil, atunci când în mod nelegal a considerat ca răspunderea pentru afirmațiile realizate la adresa recurentului de către intimată aparține și B. SRL, ceea ce a condus la respingerea în mod nelegal a apelului recurentului declarat împotriva soluției instanței de fond cu privire la capătul de cerere având ca obiect obligarea la plata prejudiciului moral, în cuantum de 250.000 euro, motivat de faptul că aceasta reprezintă o circumstanță legală care face ca dispozițiile art. 253 alin. (4) din Codul civil să nu fie incidente în cauză.

Instanța de apel a înțeles să facă o aplicare greșită a dispozițiilor art. 253 alin. (4) din Codul civil, în sensul că a considerat în mod eronat că se impune respingerea capătului de cerere având ca obiect obligarea intimătei la plata sumei de 250.000 euro, reprezentând prejudiciu moral reținând: existența unei culpe concurente; împrejurarea că recurentul a renunțat la judecată în contradictoriu cu B. SRL care a avut o contribuție mai mare la săvârșirea faptei ilicite; intimata a avut un statut similar unui angajat și trebuie ținut cont și de obligațiile contractuale ale intimătei față de B. SRL.

Soluția instanței de apel este nelegală, fiind dată cu încălcarea art. 253 alin. (4) Cod civil deoarece remediile puse la dispoziție de alin. (1)-(4) ale art. 253 Cod civil au un scop diferit, fiind prevăzute complementar și nu alternativ; chiar dacă ar putea fi angajată răspunderea B. SRL atunci răspunderea acesteia ar fi una solidară cu intimata, iar recurentul se putea îndrepta împotriva oricăruia din cei doi care răspund solidar, urmând ca raporturile juridice dintre cei doi să fie reglementate prin dreptul de regres al celui tras la răspundere pentru întreg prejudiciul;

solvabilitatea sau insolvabilitatea pârâților nu reprezintă și nu poate reprezenta un criteriu pentru a justifica refuzul de a da relevanță dispozițiilor art. 253 alin. (4) din Codul civil; chiar dacă intimata a avut un statut similar unui angajat, potrivit dispozițiilor art. 1364 Cod civil „îndeplinirea unei activități impuse ori permise de lege sau ordinul superiorului nu îl exonerează de răspundere pe cel care putea să își dea seama de caracterul ilicit al faptei sale săvârșite în asemenea împrejurări”; instanța de apel nu ținut cont de gravitatea afirmațiilor, de modul în care a fost realizată emisiunea, de atitudinea intimatei ulterior transmiterii unei notificări prin care i s-a solicitat să își retragă public afirmațiile, dar și ulterior înregistrării cererii de chemare în judecată, când a înțeles să publice un articol pe blogul personal prin care sugera caracterul neîntemeiat al demersului realizat de recurent și veridicitatea celor susținute la adresa acestuia; instanța de apel, nu a ținut cont de perioada lungă de timp de 5 ani care a trecut de la data la care au fost realizate afirmațiile la adresa recurentului și data pronunțării deciziei atacate; nici testul de proporționalitate impus de art. 10 alin. 2 din CEDO și de jurisprudența Curții Europene nu este respectat prin respingerea capătului de cerere având ca obiect obligarea intimatei la plata prejudiciului moral produs recurentului, în raport de circumstanțele în care a avut loc depășirea limitelor dreptului la libera exprimare de către intimată (neverificarea realității faptelor; imputarea de fapte concrete cu rea credință; susținerea cu tărie a veridicității faptelor imputate deși era conștientă că nu deține nicio dovadă în acest sens; poziția procesuală adoptată în prezenta cauza în care susține, contrar realității, că ar fi prezentat sub beneficiul dubiului, faptele imputate recurentului; credibilitatea intimatei și rolul jucat de aceasta în formarea opiniei publice; specularea și utilizarea cu rea intenție a unor aspecte vehiculate în spațiul public cu privire la persoana recurentului pentru a face credibile faptele imputate recurentului deși conștientă de lipsa oricăror probe care să confirme realitatea lor).

În drept, recurentul reclamant a invocat dispozițiile art.488 alin.(1) pct.8 Cod procedură civilă.

În cuprinsul cererii de recurs, pârâta D. A susținut încălcarea și aplicarea greșită a normelor de drept material privind angajarea răspunderii civile delictuale a recurente-pârâtei, ce ar fi fost reținută în mod nelegal de către instanța de apel.

Consideră că instanța de apel a realizat o analiză superficială a cauzei, determinând răspunderea civilă delictuală a pârâtei în raport de afirmațiile formulate în cadrul emisiunii, afirmații care au la bază o informație de tip breaking news impusă de către postul de televiziune.

Apreciază că stabilirea de către instanța de judecată a modalității de prezentare a discursului jurnalistic și sancționarea evidentă a recurente prin angajarea răspunderii civile delictuale reprezintă o substituie a instanței de apel în alegerea modului de relatare pe care un jurnalist trebuie să îl adopte într-un anumit caz (*Jersild contra Danemarcei*, pct. 31, *Eerikainen și alții împotriva Finlandei* pct. 65, *Axei Springer Ag contra Germaniei*, pct. 81) și o ingerință evidentă în dreptul libertății de exprimare.

Fără a proceda la o analiză a motivelor de apel formulate de către pârâtă, în limitele de casare și rejudecare stabilite de către Înalta Curte de Casație și Justiție, instanța de apel, în mod nelegal, a reținut săvârșirea unei fapte ilicite de către recurenta-pârâtă. Susține că nu există o faptă ilicită în raport de exercitarea libertății de exprimare jurnalistică și de obligațiile contractuale existente între recurentă și postul de televiziune C. TV.

În mod greșit, instanța de apel a refuzat să ia în considerare contextul factual al afirmațiilor considerate ca fiind „denigratoare”, în condițiile în care nominalizarea Ministrului X. Reprezenta un subiect de interes public iar în spațiul public și în documente oficiale au fost

vehiculate, cu mult timp înainte de difuzarea emisiunii, afirmații privind acțiunile exercitate de către intimatul-reclamant, care priveau implicarea trustului E.

Instanța de apel avea obligativitatea de a analiza cauza prin crearea unui echilibru just între protejarea a două valori garantate la nivel constituțional și prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului, pe de o parte, libertatea de exprimare jurnalistică, astfel cum este protejată de dispozițiile art. 10 și, pe de altă parte, drepturile nepatrimoniale ale intimatului pretins lezate. Pentru determinarea limitelor admisibile și legitime ale libertății de exprimare jurnalistice, instanța de apel trebuia să ia în considerare că afirmațiile considerate ilicite reprezintă produsul jurnalistic al postului de televiziune C. TV, entitate în raport de care intimatul-reclamant a înțeles să formuleze cerere de renunțare.

Informația privind convorbirea telefonică a fost difuzată de către postul de televiziune C. TV încă de la ora 14, prin afirmații și informații care în niciun caz nu îi pot fi imputate recurentei.

Contrar celor reținute de către instanța de apel, analiza discursului recurentei-pârâte relevă prezentarea cu reținere a informației impuse de către postul de televiziune, la care era angajată, fiind pus în discuție subiectul cu toți invitații și solicitate clarificări din partea purtătorului de cuvânt al Z., întregul mesaj fiind prezentat în cadrul emisiunii cu o evidentă rezervă din partea recurentei, într-o modalitate de exprimare ce implică o anumită distanță, de natură a crea un dubiu rezonabil în rândul telespectatorilor.

Analizând considerentele instanței de apel reiese că recurenta-pârâtă a fost sancționată pentru modalitatea prin care a înțeles să pună în dezbaterea invitaților această informație, cu toate că a asigurat, contrar celor reținute în mod netemeinic de către instanța de apel, o dezbatere obiectivă privind nominalizarea Ministrului X., dar și privind transformarea instituțiilor mediatice în instrument la dispoziția partidelor politice.

Analiza pretensei fapte ilicite a recurentei trebuia raportată la jurisprudența Curții europene a drepturilor omului și a instanțelor naționale privind tolerarea unei anumite doze de exagerare și provocare în cazul în care există dezbateri publice privitoare la aspecte de interes public. Critica reținută de către instanța de apel privind neîndeplinirea obligației de verificare a informației nu poate fi reținută, în condițiile în care informația reprezenta, în mod evident, produsul jurnalistic al postului de televiziune C. TV. A impune unui jurnalist modalitatea de prezentare a știrilor, ar determina exclusiv situația în care un jurnalist nu ar putea decât să întocmească un rezumat sec, mecanic al faptelor, sub obligația efectuării unei verificări riguroase.

Nu recurenta a indus pentru prima oară în percepția publică informația privind existența unor convorbiri între intimat și domnul F., aceasta fiind pusă în situația de a prezenta o știre impusă de către conducerea postului C. TV. Recurenta a permis dezbateră subiectului de către toți invitații, acceptând și provocând o discuție liberă care să permită telespectatorilor formarea unor opinii obiective. Recurenta nu a acționat cu rea-credință, transmițând și conformându-se raporturilor contractuale aplicabile care impuneau respectarea specificațiilor generale și de conținut, a principiilor editoriale ale postului, asigurând transmiterea informației de tip „breaking news”, printr-o implicare minimă în cadrul dezbaterii. În ceea ce privește mesajele de tip scroll, în mod evident acestea nu reprezintă afirmații ce îi pot fi imputate recurentei-pârâte.

Recurenta era supusă cadrului obligațional derivat din raportul contractului de muncă încheiat cu societatea B. Și din contractul nr. 191/2011 privind comanda și realizarea de jurnale sau alte emisiuni pentru televiziune cu cesiunea drepturilor de autor și conexe. Instanța de apel, prin hotărârea atacată, reține în mod eronat că acest contract „nu poate conduce la excluderea

răspunderii apelantei-pârâte față de apelantul-intimat”, deși această știre nu este un produs jurnalistic aparținând recurenteii-pârâte.

Consideră că intimatul – reclamant nu a făcut dovada prejudiciului nepatrimonial invocat, intimatul-reclamant fiind o persoană publică controversată, politician, fondator al Partidului W. Și al Trustului de presă E.

Susține că relevantă în determinarea conduitei intimatului și chiar a prejudiciului pretins invocat, este renunțarea la judecarea cauzei în raport de singura entitate care putea să fie considerată vinovată pentru transmiterea unor informații în spațiul public care i-ar fi adus o atingere a drepturilor nepatrimoniale. Cu atât mai mult, instanța de apel trebuia să aprecieze că prin menținerea cererii de chemare în judecată exclusiv în raport de recurentă nu se urmărește decât o intimidare a acesteia și chiar o discreditare a recurenteii pe plan profesional.

Învederează că nu există o legătură de cauzalitate între fapta pretins ilicită și prejudiciul produs intimatului. Ceea ce instanța de apel a omis să analizeze, ca aspect relevant în susținerea răspunderii civile delictuale, este reprezentat de faptul că această informație a fost comunicată public cu 7 ore înainte de ora la care a fost difuzată emisiunea recurenteii. Consideră că există o bază factuală privind politizarea postului de televiziune Y. (trustul E.) având în vedere calitatea intimatului, renunțarea la nominalizarea Ministerului X. De către Partidul Z., problemele penale ale intimatului, precum și existența cadrului obligațional sub care își desfășura activitatea, ceea ce determină, în mod evident, concluzia că recurenta nu a depășit limitele legitime ale libertății de exprimare jurnalistice.

Obligarea recurenteii la publicarea dispozitivului sentinței pronunțate în condițiile în care, în opinia recurenteii, nu sunt întrunite condițiile privind răspunderea civilă delictuală reprezintă o ingerință evidentă a libertății de exprimare jurnalistice, o sancționare disproporționată a recurenteii în calitate de jurnalist și o intimidare a actului jurnalistic exercitat de către aceasta.

Consideră și că instanța de apel a procedat în mod netemeinic și nelegal la respingerea cererii de chemare în garanție formulată de către recurentă, în condițiile în care aceasta a fost obligată la publicarea dispozitivului hotărârii pronunțate de către instanța de fond. În temeiul raporturilor contractuale, chemații în garanții exercită de fapt și de drept direcția, supravegherea și controlul emisiunilor difuzate de către postul de televiziune C. TV, astfel cum este cazul și emisiunii invocate de către intimat în cadrul cererii de chemare în judecată, reaua-credință cu care chemații în garanție au acționat fiind evidentă.

7. Apărările formulate în cauză

Recurentul reclamant A. A depus la dosar întâmpinare, prin care a invocat, în principal, excepția nulității recursului formulat de pârâta D., iar în subsidiar, respingerea recursului, ca nefondat, cu cheltuieli de judecată.

Recurenta pârâtă D. A depus la dosar întâmpinare la recursul formulat de reclamantul A., prin care a solicitat admiterea recursului său și respingerea recursului reclamantului.

Recurenta pârâtă D. A formulat răspuns la întâmpinare, prin care a solicitat admiterea recursului, astfel cum a fost formulat, și respingerea excepției nulității recursului invocată de recurentul reclamant A.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Examinând decizia recurată, prin prisma criticilor formulate și prin raportare la actele și lucrările dosarului și la dispozițiile legale aplicabile, Înalta Curte constată că recursurile declarate sunt nefondate pentru considerentele ce urmează să fie expuse.

În ceea ce privește recursul declarat de reclamant, acesta a fost întemeiat pe dispozițiile art.488 pct.8 C.proc.civ.

Într-o primă critică formulată, recurentul arată că hotărârea atacată a fost pronunțată cu încălcarea și aplicarea greșită a dispozițiilor art. 1382 și art. 1383 din Codul civil.

Susține că, în conformitate cu dispozițiile art. 1382 din noul Cod civil sfera de aplicare a solidarității a fost redusă doar la acele situații în care mai multe persoane sunt obligate în temeiul legii să răspundă pentru o faptă, iar nu pentru un prejudiciu care poate fi cauzat de una sau mai multe fapte ilicite și că, față de calitatea de coautori ai faptei ilicite producătoare de prejudicii a intimatei și societății B. S.R.L., instanța de apel nu trebuia să respingă cererea de acordare de daune pecuniare, motivat de faptul că recurentul a renunțat la judecată în contradictoriu cu persoana care a avut contribuția cea mai mare și importantă la producerea prejudiciului, întrucât, pentru partea din prejudiciu care corespunde faptei ilicite a societății, intimata se putea întoarce împotriva acesteia, ceea ce a și făcut prin promovarea cererii de chemare în garanție, în acest sens fiind dispozițiile art. 1383 din Codul civil.

Sintetizând, recurentul consideră că, pentru o faptă ilicită produsă în coautorat, răspunderea față de victimă nu este divizibilă, ci solidară, astfel că prejudiciul este necesar a fi acoperit în întregime de oricare dintre făptuitori, aceștia urmând a se desocoti ulterior.

Aserțiunea recurentului, deși corectă în principiu, este nerelevantă, întrucât pleacă, în mod eronat, de la calificarea pe care pretinde că instanța de apel a dat-o circumstanțelor factuale cauzatoare de prejudiciu, aceea de faptă unică, deși aceasta a reținut, în mod neechivoc, că fapta pârâtei este *o faptă concurentă* cu cea a societății.

Prin urmare, situația reținută în apel nu este aceea a existenței unei singure fapte săvârșite de doi autori, ci a două fapte concurente, fiecare supusă unui regim juridic distinct, care, prin efectele produse, l-au prejudiciat pe reclamant prin încălcarea drepturilor sale personal nepatrimoniale la reputație, onoare și propria imagine.

Întrucât reclamantul a înțeles să se judece numai cu moderatoarea emisiunii, nu se poate considera că fapta reținută în sarcina acesteia, de a nu își manifesta dubiul la prezentarea unei știri neconfirmate, pe care pârâta a prezentat-o în baza raportului contractual cu postul de televiziune, ar putea fi comisă în coautorat cu societatea angajatoare, pentru a aplica, din această perspectivă, dispozițiile art. 1382 Cod civil.

Contrar susținerilor recurentului, instanța de apel nu a procedat la o înlăturare nelegală a principiului solidarității, astfel cum este reglementat de dispozițiile art. 1382 Cod civil, care trebuie înțeles în sensul că cei care răspund pentru același prejudiciu sunt ținuti în solidar la reparație față de cel prejudiciat. Prin urmare, și în situația în care prejudiciul suferit de victimă are o pluralitate de cauze, respectiv comiterea mai multor fapte ilicite prejudiciabile, operează o obligație solidară de răspundere, urmând ca, ulterior, întinderea reparației să fie stabilită în raport cu contribuția fiecărui făptuitor la producerea daunei, cu condiția ca instanței să îi fie deduse, spre judecată, toate aceste fapte.

Această teză, însă, nu poate fi aplicată în prezenta cauză, având în vedere că, din cele două fapte concurente reținute, cea pusă în sarcina angajatorului, care a luat atât decizia transmiterii știrii, pe care a difuzat-o anterior, cât și a dezbaterii ei în cadrul emisiunii moderate de pârâtă, (instanța de apel apreciind în acest sens că mesajul a provenit, în primul rând, de la postul TV), nu poate fi valorizată din perspectiva caracterului ilicit cauzator de prejudiciu, întrucât reclamantul a renunțat la judecată în contradictoriu cu această pârâtă.

Este nerelevant, sub aspectul stabilirii prejudiciului, faptul că, astfel cum pretinde recurentul, dacă ar fi rămas parte în raportul juridic principal dedus judecății, societatea ar fi răspuns în calitate de comitent, pentru fapta pârâtei, deoarece răspunderea comitentului pentru fapta prepusului este instituită ca o garanție suplimentară în procesul de acoperire a prejudiciului

cauzat victimei de către prepus, în persoana căruia se analizează elementele răspunderii civile delictuale, astfel că prezența comitentului în proces nu poate avea niciun efect asupra întinderii obligației de reparație.

În plus, chiar prin acțiunea introductivă, reclamantul a precizat că a chemat în judecată pe SC B. SRL și pentru fapta proprie, nu doar în calitate de comitent, arătând că, în calitate de furnizor de servicii media, poartă răspunderea pentru conținutul informațiilor prezentate.

Prin urmare, deși recurentul a considerat că societatea răspunde doar în calitate de comitent pentru pârâta – prepusul său și și-a menținut alegațiile în această sferă de analiză, el însuși a definit fapta ilicită, inclusiv în memoriul de recurs, ca fiind reprezentată de „difuzarea unor informații în legătură cu recurentul și repararea prejudiciului pretins suferit ca urmare a încălcării limitelor libertății de exprimare de către formatorii de opinie”, context în care instanțele de fond au statuat asupra existenței a două fapte, calificate ca fiind ilicite, și anume, hotărârea de a difuza o atare informație pe post, pusă în sarcina societății prin persoanele cu autoritate decizională asupra conținutului editorial, respectiv modalitatea de a prezenta știrea ca fiind reală, deși nu fusese confirmată și trebuia redată ca prezentând un astfel de caracter incert, atitudine imputată pârâtei ca moderator al emisiunii.

În acest context, instanța de apel a apreciat că pârâta era ținută de obligațiile contractuale, astfel că nu avea dreptul de a se opune difuzării acestei știri, motiv pentru care nici nu a reținut în sarcina acesteia, ca faptă ilicită, decizia de a difuza știrea și conținutul acesteia, ci doar modalitatea în care a prezentat-o, considerând că, față de aceste elemente de circumstanțiere, gradul de vinovăție al pârâtei este mai redus decât cel al societății.

Prin urmare, verificarea circumstanțelor factuale ale difuzării pe post a afirmației încriminate a fost făcută în procesul de stabilire a răspunderii pârâtei pentru fapta proprie, instanța de apel sancționând, exclusiv, fapta ilicită săvârșită de persoana împotriva căreia reclamantul s-a îndreptat în prezentul proces, în raport de care a analizat și existența prejudiciului pretins de reclamant.

Aceasta nu înseamnă, însă, că instanța ar fi cenzurat întinderea prejudiciului produs prin fapta pârâtei în raport de forma și gradul de vinovăție, care, în principiu, nu se iau în considerare la stabilirea cuantumului despăgubirilor. Dimpotrivă, având în vedere că, potrivit art. 1357 alin. (2) Cod civil, autorul prejudiciului răspunde pentru cea mai ușoară culpă, a menținut forma de reparație dispusă de instanța de fond (care reținuse că reclamantul nu a dovedit un prejudiciu susceptibil a fi reparat prin obligarea pârâtei la plata unei sume de bani), respectiv aceea a constatării caracterului ilicit al faptei, coroborat cu publicarea dispozitivului sentinței.

Dacă instanța de apel ar fi considerat că obligația de acoperire a prejudiciului este divizibilă și că prezenta hotărâre îl acoperă în parte, ar fi motivat în acest sens.

Instanța de apel a apreciat că remediile pentru care instanța de fond a optat, de aplicare a dispozițiilor art.253 alin.(1) lit. c) și alin.(3) lit.a) Cod civil, respectiv de constatare a caracterului ilicit al faptei unit cu publicarea dispozitivului hotărârii, sunt necesare, reale, eficace și apte să asigure, în sine, repararea prejudiciului nepatrimonial, moral suferit de reclamant, nefiind necesară acordarea adițională a reparației pecuniare prevăzute de art. 253 alin.(4) Cod civil, văzut ca ultim remediu aplicabil în situația în care celelalte forme de reparație nu sunt suficiente.

În acest context, nu se pune problema încălcării dispozițiilor art. 1382 Cod civil în sensul dezvoltat de recurent, întrucât, așa cum rezultă din considerentele deciziei atacate, instanța de apel nu a reținut că societatea ar răspunde în calitate de comitent pentru fapta moderatorului, ci, astfel cum s-a menționat anterior, pentru fapta proprie iar, în ceea ce privește stabilirea prejudiciului, evaluat prin raportare la fapta ilicită reținută în cauză, a apreciat că acesta, în

limitele dovedirii lui de către reclamant, a fost acoperit în modalitatea dispusă de instanța de fond. Cum în materia drepturilor personal nepatrimoniale prejudiciul nu este cuantificabil potrivit unor criterii economice, instanța poate opta pentru modalități nepatrimoniale de reparare a prejudiciului în raport de împrejurările concrete ale speței, statutul persoanelor, valoarea morală lezată, intensitatea și gravitatea cu care au fost percepute consecințele vătămării.

Prin urmare, forma de reparație cuvenită reclamantului reprezintă o chestiune de apreciere a instanțelor de fond, critica recurentului neconstituind în sine un aspect de nelegalitate a deciziei recurate. Cu atât mai mult, nu este obligatorie în cuantificarea întinderii prejudiciului, forma de reparație pecuniară, astfel cum recurentul tinde a susține prin afirmațiile formulate.

Referitor la încălcarea art.1383 Cod civil, recurentul nu a formulat critici concrete în legătură cu interpretarea și aplicarea greșită a acestui text de lege.

Susține recurentul că hotărârea atacată este pronunțată cu încălcarea și aplicarea greșită a dispozițiilor art. 1357 din Codul civil, dispoziții potrivit cărora intimata răspunde și pentru culpa cea mai ușoară, astfel că nu se poate justifica refuzul instanței de a acorda daune pecuniare potrivit dispozițiilor art. 253 alin. (4) din Codul civil. În acest context susține caracterul contradictoriu al motivării deciziei de către instanța de apel atunci când, pe de o parte, validează concluziile primei instanțe referitoare la constatarea faptei ilicite, reaua credință și încălcarea gravă a obligațiilor deontologice de către pârâtă, iar, pe de altă parte, reține aspecte „de natură să diminueze gradul de vinovăție” al acesteia.

Nu poate fi reținută o atare contradicție, întrucât acest raționament face parte din procesul de stabilire a elementelor răspunderii civile delictuale, de evaluare a vinovăției și a legăturii de cauzalitate între fapta calificată drept ilicită și prejudiciul pretins a fi reparat. Instanțele de fond nu se contrazic atunci când, reținând culpa pârâtei, individualizează sancțiunea civilă aplicabilă, acordând un alt tip de reparație morală decât cea pecuniară solicitată de reclamant.

În acest context, nu pot fi validate susținerile recurentului în sensul că instanțele au refuzat să aplice dispozițiile art. 253 alin. (4) Cod civil doar pentru că ar fi renunțat la judecată în contradictoriu cu titularul de licență, acestea nefiind obligate în a opta exclusiv pentru o reparație pecuniară a unui drept personal nepatrimonial încălcat, întrucât, astfel cum s-a arătat, în funcție de circumstanțele cauzei, de gravitatea încălcării drepturilor nepatrimoniale și de întinderea prejudiciului moral cauzat de fapta ilicită reținută, au la dispoziție mai multe forme de sancțiuni civile pentru repararea prejudiciului moral, pe care le pot aplica alternativ sau cumulativ.

În plus, a aprecia asupra dozării sancțiunii, în condițiile în care aceasta se încadrează în textele de lege aplicabile, reprezintă un aspect de netemeinicie și nu unul de legalitate, ceea ce excedează limitelor procesuale de analiză ale recursului.

În consecință, stabilirea vinovăției într-o formă atenuată sau agravată de circumstanțele în care a fost săvârșită fapta ilicită nu se contrazice cu individualizarea sancțiunii în formele reglementate de art.253 Cod civil, în condițiile în care, astfel cum s-a arătat în analiza criticii anterioare, forma și gradul de vinovăție, în măsura în care s-a reținut existența ei, nu influențează quantumul despăgubirilor, art. 1357 alin. (2) Cod civil, instituind răspunderea autorului chiar și pentru culpa cea mai ușoară. De altfel, chiar dispozițiile art. 1358 Cod civil prevăd în teza I că „pentru aprecierea vinovăției, se va ține seama de împrejurările în care s-a produs prejudiciul străine de persoana autorului faptei (...)”. Din această perspectivă instanța a verificat efectele asupra vinovăției pârâtei produse de fapta concurentă a titularului de licență, în sarcina căruia s-a reținut că răspunde pentru conținutul editorial, concluzionând că nu reprezintă o cauză exoneratoare de răspundere pentru pârâtă.

Prin urmare, cum instanța este liberă să aprecieze dacă gravitatea atingerii dreptului personal nepatrimonial necesită, pentru repararea prejudiciului, aplicarea celei mai aspre sancțiuni, respectiv aceea a despăgubirilor bănești, sau sunt suficiente remediile cu caracter nepatrimonial, nu poate fi reținut un refuz nejustificat al acesteia de aplicare a sancțiunii pecuniare.

Reluând ideea de răspundere a comitentului pentru fapta prepusului, recurentul invocă încălcarea dispozițiilor art. 10 din CEDO, dar și a dispozițiilor art. 1349 din Codul civil, din perspectiva faptului că titularele licențelor audiovizuale nu pot răspunde pentru încălcarea dispozițiilor art.10 din CEDO, ci doar realizatorul sau moderatorul emisiunii, pentru depășirea limitelor libertății de exprimare. Consideră că titularii de licență, B., nu îi poate fi atrasă răspunderea pentru fapta proprie ca urmare a pretinsului prejudiciu cauzat prin eventualele fapte constând în depășirea limitelor libertății de exprimare de către formatorii de opinie, ci numai ca urmare a răspunderii sale pentru fapta prepusului, fără însă ca lipsa chemării în judecată a titularului de licență audiovizuală să aibă vreun efect asupra posibilităților recurentului de a obține despăgubirea care i se cuvine pentru prejudiciul moral suferit.

Critica este nefondată, în condițiile în care, instanțele de fond au reținut în sarcina pârâtei și nu a societății, terț în raportul juridic principal dedus judecății, răspunderea civilă delictuală determinată de depășirea limitelor libertății de exprimare.

Constatarea existenței unei fapte concurente comise de societate a reprezentat doar un element de apreciere asupra gradului de vinovăție cu care pârâta a acționat în producerea prejudiciului, în condițiile în care aceasta s-a supus obligațiilor contractuale în sensul că a dezbătut în cuprinsul emisiunii subiectul convenit la nivelul factorilor de decizie cu privire la conținutul editorial al societății, nefiind analizată răspunderea societății pentru fapta proprie întrucât instanțele nu au fost investite cu o astfel de cerere.

În susținerea aceleiași critici, recurentul invocă jurisprudența națională care a stabilit că depășirea limitelor libertății de exprimare se analizează în contradictoriu cu ziaristul sau publicistul, răspunderea persoanei juridice urmând fi analizată numai în subsidiar, în calitate de comitent al ziaristului. În acest sens, consideră că instanța de apel a aplicat și interpretat în mod eronat atât prevederile Legii nr. 504/2002, cât și pe cele ale art. 1349 și art. 1357 din Codul civil, atunci când a statuat că răspunderea pentru afirmațiile realizate la adresa recurentului de către intimată aparține și B. SRL, ceea ce ar fi condus la respingerea capătului de cerere având ca obiect obligarea la plata prejudiciului moral, în cuantum de 250.000 euro motivat de faptul că acesta reprezintă o circumstanță legală care face ca dispozițiile art. 253 alin. (4) din Codul civil să nu fie incidente în cauză.

Recurentul pleacă, în afirmațiile formulate în cuprinsul acestei critici, de la premisa că instanțele au respins cererea sa de acordare a daunelor morale pe motiv că răspunderea pentru aceste afirmații revine societății.

Este adevărat că instanțele au identificat și în sarcina societății o faptă ilicită, în condițiile în care, potrivit art. 30 alin.(8) din Constituție și a art. 3 alin.(3) din Legea nr.504/2002, și proprietarul postului TV, ca furnizor de servicii media, răspunde pentru conținutul informațiilor, astfel cum, de altfel, însuși reclamantul a arătat în acțiune. În acest sens, răspunderea societății, reținută ca atare dar nesancționată, vizează adoptarea deciziei de difuzare și dezbateri a știrii, și nu calitatea de comitent al pârâtei.

Cu toate acestea, cele reținute sunt nerelevante în economia soluției, în condițiile în care fapta ilicită a societății nu a fost valorizată în sensul pretins de reclamant, respectiv pentru a respinge o solicitare de acordare a unei sancțiuni pecuniare, ci exclusiv în analiza circumstanțelor

săvârșirii faptei ilicite imputate pârâtei, respectiv în procesul de stabilire a vinovăției ca element al răspunderii civile delictuale.

Recurentul susține și că instanța de apel a aplicat greșit dispozițiile art. 253 alin. (4) din Codul civil, respingând obligarea intimatei la plata sumei de 250.000 euro, cu titlu de prejudiciu moral, în considerarea faptului că a reținut existența unei culpe concurente, și în cadrul acesteia, o contribuție mai mare la săvârșirea faptei ilicite a societății, precum și statutul similar unui angajat al pârâtei ținută de respectarea obligațiilor contractuale.

Consideră că remediile puse la dispoziție de alin. (1)-(4) ale art. 253 Cod civil sunt prevăzute complementar și nu alternativ; reia ideea că răspunderea B. SRL ar fi una solidară cu intimata, iar recurentul se putea îndrepta împotriva oricăruia din cei doi care răspund solidar, urmând ca raporturile juridice dintre cei doi să fie reglementate prin dreptul de regres al celui tras la răspundere pentru întreg prejudiciul fără legătură cu starea de insolvabilitate a făptuitorului; consideră că și în ipoteza în care intimata a avut un statut similar unui angajat, dispozițiile art. 1364 Cod civil nu o exonerează de răspundere; invocă comportamentul pârâtei la momentul și după săvârșirea faptei, considerând că nu a fost respectat testul de proporționalitate impus de art. 10 alin. 2 din CEDO.

Susținerile sunt nefondate. Astfel cum s-a arătat anterior, instanțele de fond au reținut corect existența unor fapte ilicite concurente, vinovăția mai mare a societății și statutul similar unui angajat al pârâtei, ținută de respectarea obligațiilor contractuale, însă acestea ca circumstanțe factuale în cauza dedusă judecării, în raport de care au constatat răspunderea moderatorului care, prin fapta proprie, a încălcat dreptul reclamantului la propria imagine. Cum în prezentul litigiu a fost dedus judecării doar acest ultim raport juridic, s-au imputat pârâtei consecințele faptei proprii astfel cum a fost reținută, corespunzător gradului de vinovăție și a fost obligată la repararea integrală a prejudiciului, în măsura în care a fost dovedită întinderea acestuia. Comportamentul pârâtei, descris de reclamant în memoriul de recurs, reprezintă o chestiune de apreciere pe situația de fapt a circumstanțelor menționate, astfel că este nerelevant în controlul de legalitate efectuat în recurs.

Se mai invocă nerespectarea testului de proporționalitate impus de art. 10 alin. 2 din CEDO între libertatea de exprimare și intensitatea afectării drepturilor personal nepatrimoniale, însă această critică nu este însoțită de argumente pertinente care să arate în ce constă nelegalitatea formei de reparare a prejudiciului validată de instanța de apel. De asemenea, în condițiile în care instanța de fond a realizat o amplă analiză a jurisprudenței CEDO privind libertatea de exprimare, recurentul nu a învederat alte aspecte ce ar contraveni celor reținute în primă instanță și validate în apel.

În ultima teză a criticilor sale, recurentul susține că remediile puse la dispoziție de alin. (1)-(4) ale art. 253 Cod civil sunt prevăzute complementar și nu alternativ. Înalta Curte va înlătura această critică, reținând că instanța de apel nu și-a întemeiat opțiunea pentru individualizarea sancțiunii civile aplicate, pe caracterul alternativ al acesteia. Dimpotrivă, a apreciat că nu se impune adăugarea sancțiunii pecuniare, permisă de lege, în condițiile în care acțiunea în reparație patrimonială a dreptului încălcat a fost considerată excesivă față de gravitatea încălcării dreptului personal nepatrimonial, astfel cum a fost justificată pe baza probelor administrate, remediul dispus la judecata în primă instanță fiind considerat suficient prin raportare la gravitatea prejudiciului.

Prin urmare, instanța de apel a aplicat corect dispozițiile legale incidente, atunci când a analizat elementele răspunderii civile delictuale reținute în privința pârâtei, inclusiv cu privire la modalitatea de reparare a prejudiciului, criticile reclamantului fiind nefondate.

În ceea ce privește recursul declarat de pârâtă, prima critică formulată este aceea că stabilirea de către instanța de judecată a modalității de prezentare a discursului jurnalistic prin indicarea unor expresii concrete pe care pârâta trebuia să le utilizeze în exercitarea activității jurnalistice, reprezintă o ingerință în libertatea de exprimare jurnalistică a recurente.

Cu alte cuvinte, recurenta apreciază că instanța de apel este cea care a cenzurat limitele libertății de exprimare, sens în care a încălcat dispozițiile art.10 din CEDO.

Este nefondată o astfel de afirmație, întrucât instanța de apel nu a indicat pârâtei cum să modereze o emisiune ci, în cadrul analizei comportamentului din timpul emisiunii, reținând că aceasta și-a încălcat obligația deontologică de a nu prezenta ca sigură o informație neconfirmată potrivit regulilor jurnalistice, a exemplificat modalitatea în care s-ar fi putut exprima dubiul pe care era obligată, potrivit normelor deontologice, să îl afișeze.

Această împrejurare nu echivalează cu o nerespectare de către instanță a principiilor libertății de exprimare recunoscute jurnaliștilor. Dimpotrivă, sugerează modalitatea în care s-ar fi putut încadra în limitele de exercitare a acestei libertăți fără a încălca drepturile subiective ale altei persoane, în condițiile în care libertatea de exprimare este un drept fundamental, protejat de articolul 10 din Convenția europeană a drepturilor omului, însă exercitarea lui presupune totodată respectarea anumitor condiții. Printre restricțiile impuse dreptului la liberă exprimare se regăsește și aceea menită a ocroti demnitatea umană, respectul datorat reputației și drepturilor altuia.

Susține recurenta că nu există o faptă ilicită în raport de exercitarea libertății de exprimare jurnalistice și de obligațiile contractuale existente între recurentă și postul de televiziune C. TV și că în mod greșit, instanța de apel a refuzat să ia în considerare contextul factual al afirmațiilor considerate ca fiind „denigratoare”, în condițiile în care dezbătea un subiect de interes public.

Instanța de apel a calificat corect ca faptă ilicită modalitatea de prezentare a respectivei informații, fără a nega faptul că este o informație de interes public. Tocmai ținând cont de existența relațiilor contractuale dintre pârâtă și postul de televiziune, nu a reținut în sarcina acesteia decizia de difuzare a știrii, ci doar modalitatea în care aceasta a fost supusă dezbaterii în emisiunea moderată de pârâtă. Faptul că a considerat că existența contractului nu o exonerează pe pârâtă de răspundere nu echivalează cu o ignorare a existenței raporturilor contractuale, ci cu o analiză judicioasă a impactului pe care existența lor îl are cu privire la gradul de vinovăție cu care pârâta a acționat, în condițiile în care, potrivit obligației contractuale, trebuia să se încadreze în specificațiile de conținut și formă impuse de realizatorii principali de program, inclusiv în condițiile transmiterii unei informații de tip „breaking news”.

Consideră recurenta că instanța de apel nu a verificat existența unui echilibru între libertatea de exprimare jurnalistică, astfel cum este protejată de dispozițiile art. 10 CEDO și drepturile nepatrimoniale ale intimatului pretins lezate, în condițiile în care, pe de o parte, afirmațiile considerate ilicite reprezintă produsul jurnalistic al postului de televiziune C. TV, iar pe de altă parte, personal, a tratat cu reținere informația impusă de către postul de televiziune, la care era angajată, într-o modalitate de exprimare ce implică o anumită distanță, de natură a crea un dubiu rezonabil în rândul telespectatorilor.

Critica este nefondată. Astfel cum s-a arătat anterior, instanța de apel a făcut distincție între acțiunile celor două entități care au contribuit la încălcarea drepturilor personale nepatrimoniale, astfel cum a fost pretinsă de reclamant, și a analizat pe larg, validând raționamentul judiciar al primei instanțe, aspectele care au determinat-o să aprecieze că pârâta nu și-a exprimat rezerva față de veridicitatea informației, a cărei existență nu rezultă că, în cuprinsul emisiunii, a fost pusă sub semnul îndoielii. Instanța de recurs consideră că această încălcare a

obligăției deontologice, în contextul verificării existenței unui just echilibru între dreptul la onoare și reputație de care se bucură reclamantul și dreptul la liberă exprimare, nu poate fi ocrotită de art. 10 din Convenție.

Recurenta mai susține că instanța de apel nu a ținut cont de jurisprudența în materie care permite tolerarea unei anumite doze de exagerare și provocare în cazul în care există dezbateri publice privitoare la aspecte de interes public. Consideră că a impune unui jurnalist modalitatea de prezentare a știrilor, produsul jurnalistic al postului de televiziune, ar determina un rezumat sec, mecanic al faptelor, sub obligația efectuării unei verificări riguroase.

Critica este străină de cele reținute în sarcina recurente de către instanța de apel. Gradul de exagerare permis jurnalistului care tratează un subiect de interes public nu îl exonerează pe acesta de obligația de a nu prezenta, ca reale, știri neconfirmate, întrucât el se aplică în situația judecăților de valoare și nu unei situații factuale, precum cea din prezenta cauză, care trebuie dovedită.

De asemenea, recurenta a susținut că nu putea refuza dezbaterii știrii, însă nu acest aspect i s-a reproșat, ci, astfel cum s-a arătat, modalitatea de prezentare, ce era în sarcina sa exclusivă, în condițiile în care nu avea calitatea de prezentator de știri, ci de moderator al unei emisiuni în care îi invita pe participanți la dezbateri pe marginea acestei informații, cu atât mai mult cu cât ea însăși a recunoscut că nu avea cunoștință dacă informația era reală.

Recurenta a mai susținut că intimatul – reclamant nu a făcut dovada prejudiciului moral.

Instanța de apel a reținut că reclamantului i-a fost produs un prejudiciu moral constând în afectarea imaginii sale, în condițiile în care, prezentând știrea ca veridică, telespectatorii ar considera plauzibilă o astfel de faptă gravă. Or, în situația în care imputarea unei fapte calificate ca șantaj are o mare doză de pericolozitate socială, corect instanța de apel a considerat că se prezumă că persoanei căreia i s-a imputat această faptă i-a fost afectat dreptul la imagine.

Prin urmare, având în vedere că existența unui prejudiciu în această situație poate fi prezumată, ceea ce se apreciază, pe baza probatoriului administrat, este intensitatea și gravitatea leziunii și, coroborat, modalitatea în care o astfel de vătămare poate fi reparată integral. Or, recurenta nu a formulat critici care să infirme punctual, sub acest aspect, cele statuate de instanța de apel.

Învederează recurenta că nu există o legătură de cauzalitate între fapta pretins ilicită și prejudiciul produs intimatului. Invocă existența bazei factuale privind politizarea postului de televiziune Y. Precum și a cadrului obligațional sub care își desfășura activitatea, concluzionând că nu a depășit limitele legitime ale libertății de exprimare jurnalistice.

Contrar susținerilor recurente, legătura de cauzalitate între faptă și prejudiciu este dovedită, în condițiile în care s-a arătat că fapta reținută în sarcina pârâtei, în măsura în care nu s-a probat existența convorbirii în forma prezentată, a afectat dreptul la propria imagine a reclamantului, neavând relevanță, din acest punct de vedere, activitatea postului Y. sau celelalte circumstanțe descrise în memoriul de recurs.

Consideră pârâta că obligarea sa la publicarea dispozitivului sentinței pronunțate, în condițiile în care nu sunt întrunite elementele răspunderii civile delictuale, reprezintă o ingerință asupra libertății de exprimare jurnalistice, o sancționare disproporționată a recurente în calitate de jurnalist și o intimidare a actului jurnalistic exercitat de către aceasta.

Este nefondată această susținere având în vedere faptul că sancțiunea civilă care a fost dispusă, tocmai în considerarea dovedirii îndeplinirii cumulative a condițiilor răspunderii civile delictuale, este o măsură prevăzută de lege, iar proporționalitatea acesteia, justificată în

considerentele deciziei atacate, reprezintă un aspect de cuantificare ce excedează analizei recursului.

Consideră și că instanța de apel a procedat în mod netemeinic și nelegal la respingerea cererii de chemare în garanție formulată de către recurentă, chemații în garanție răspunzând delictual deoarece sunt cei care exercită direcția, supravegherea și controlul emisiunilor difuzate de către postul de televiziune C. TV.

Critica este, de asemenea, nefondată, întrucât sancțiunea aplicată nu constă într-o obligație de a da, ci reprezintă o obligație de a face, fără caracter patrimonial, stabilită în sarcina pârâtei în considerarea săvârșirii unei fapte proprii și nu a uneia izvorâte din raportul juridic existent între părți, de natură a activa obligația de garanție pentru prejudiciul pe care ea l-ar suferi prin punerea în executare a hotărârii.

Pentru aceste considerente, în baza art. 496 C.proc.civ., au fost respinse, ca nefondate, ambele recursuri.

11. Faptă ilicită cauzatoare de prejudicii. Raport de prepușenie. Acțiunea în regres a comitentului. Condiții

C.civ. din 1864, art. 1000 alin. (3)
Ordinul Ministrului sănătății nr.870/2004

Întrucât răspunderea comitentului este o răspundere pentru fapta altuia, comitentul are dreptul de regres împotriva prepusului, respectiv de a recupera de la acesta despăgubirile efectiv plătite. Însă, prepusul se poate apăra împotriva acțiunii în regres a comitentului dovedind fapta proprie a acestuia, faptă care ar fi determinat total sau parțial producerea prejudiciului.

Astfel, este necesar să se facă distincția între culpa proprie a prepusului și culpa de serviciu a acestuia, prepusul va fi răspunzător pentru prejudiciul cauzat numai dacă se dovedește vinovăția sau culpa sa proprie, atunci când a săvârșit fapta prejudiciabilă acționând prin depășirea atribuțiilor din conținutul funcției, prin deviere de la acestea sau abuzând de funcțiile sale. În măsura în care fapta a fost săvârșită de prepus acționând strict în limitele funcției sale sau pentru a pune în aplicare ordinele, dispozițiile și instrucțiunile comitentului și în interesul acestuia, vinovăția se circumscrie noțiunii de culpă de serviciu, care este imputabilă comitentului.

Prin urmare, câtă vreme prepusul a dovedit că activitatea ilicită, reținută în sarcina sa prin hotărâre a instanței penale, a fost consecința ordinelor și instrucțiunilor primite de la comitent, respectiv a modului în care acesta a organizat întreaga activitate legată de efectuarea gărzilor în perioada în care a desfășurat activitatea de rezident în cadrul spitalului comitent, sunt întrunite condițiile privitoare la existența unei culpe proprii a comitentului în organizarea activității prepusului său.

Faptul că la nivelul unității spitalicești nu existau criterii conținute în fișa de atribuții, protocoale sau instrucțiuni, după care rezidentul să se ghideze sau care să-l determine pe acesta să ia decizia de a apela la medicul șef de gardă, în condițiile în care obligația elaborării unor asemenea criterii care să reglementeze activitatea rezidenților trimiși în linia I la unitatea de primiri urgențe încumba comitentului, atrage culpa sa în producerea faptei prejudiciabile.

I.Circumstanțele cauzei

1.Obiectul cererii de chemare în judecată:

Prin cererea de chemare în judecată, înregistrată pe rolul Tribunalului Vâlcea la data de 7.11.2017, reclamantul Spitalul Clinic de Urgență A. a solicitat, în contradictoriu cu pârâta B., admiterea acțiunii în regres împotriva pârâtei și obligarea acesteia la plata sumei de 910.394 lei, reprezentând 896.604 lei, despăgubiri morale, 12.090 lei cheltuieli de executare și 1.700 lei cheltuieli judiciare, precum și la plata dobânzii legale de la data rămânerii definitive a sentinței penale nr.152 din 21.01.2015, pronunțată de Judecătoria Sectorului 4 București, devenită definitivă prin decizia penală nr.536 din 9.04.2015, pronunțată de Curtea de Apel București - Secția I penală, până la momentul plății efective a sumelor datorate de pârâtă către spital; cu cheltuieli de judecată.

În drept, reclamantul a invocat dispozițiile art. 194 și următoarele Cod procedură civilă și ale art. 1384 și următoarele din Codul civil.

La data de 08.03.2018, pârâta a depus întâmpinare, prin care a invocat excepția lipsei calității procesuale pasive; pe fond, a solicitat respingerea cererii de chemare în judecată, ca neîntemeiată, și obligarea reclamantului la plata cheltuielilor de judecată.

2.Hotărârea pronunțată în primă instanță:

Prin sentința civilă nr.1212 din 26.10.2018, Tribunalul Vâlcea - Secția I civilă a respins excepția lipsei calității procesuale pasive a pârâtei și a admis cererea de chemare în judecată, dispunând obligarea pârâtei la plata către reclamantă a sumei totale de 910.394 lei (reprezentând: 894.604 lei daune morale, 12.090 lei cheltuieli de executare și 1.700 lei cheltuieli judiciare), precum și la plata dobânzii legale, începând cu data de 9.04.2015, dată la care sentința penală nr.152 din 21.01.2015, pronunțată de Judecătoria Sectorului 4 București a rămas definitivă, până la data achitării integrale a sumei de 910.394 lei. A respins capătul de cerere formulat de reclamantă privind obligarea pârâtei la plata cheltuielilor de judecată, ca neîntemeiat.

3.Hotărârea pronunțată în apel:

Împotriva acestei hotărâri a formulat apel, pârâta B., criticând-o pentru nelegalitate și netemeinicie.

Prin decizia civilă nr.4048 din 24.10.2019, Curtea de Apel Pitești - Secția I civilă a admis apelul formulat de apelanta-pârâtă B. împotriva sentinței civile nr. 1212/2018, pronunțată de Tribunalul Vâlcea-Secția I civilă, și a schimbat, în parte, sentința, în sensul că a respins cererea de chemare în judecată, ca nefondată; a menținut celelalte dispoziții ale sentinței.

4.Calea de atac exercitată în cauză:

Împotriva deciziei civile nr.4048/2019, pronunțată de Curtea de Apel Pitești - Secția I civilă, a declarat recurs reclamantul Spitalul Clinic de Urgență A., cale de atac cu a cărei soluționare a fost investită Înalta Curte de Casație și Justiție în prezenta cauză.

Prin cererea de recurs, întemeiată pe dispozițiile art.488 alin. (1) pct. 7 și 8 Cod procedură civilă, recurentul-reclamant a solicitat admiterea recursului, casarea hotărârii atacate, iar pe fond, menținerea sentinței civile nr. 1212/2018, pronunțată de Tribunalul Vâlcea - Secția I civilă.

În motivarea cererii, recurentul-reclamant a arătat că hotărârea recurată încalcă autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale și este fundamentată pe considerente contradictorii.

Astfel, spre deosebire de prima instanță, care a admis acțiunea în regres formulată de reclamantul-comitent împotriva pârâtei-prepus și a reținut autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale în fața instanței civile, respectiv îndeplinirea condițiilor necesare pentru angajarea răspunderii civile delictuale, instanța de apel a făcut analiza culpei de serviciu a prepusului, conform dispozițiilor vechiului Cod civil, care nu sunt incidente în cauză.

A mai arătat recurentul că probatoriul administrat de instanța de apel nu o poate exonera de răspundere pe intimata-pârâtă, întrucât decizia medicală i-a aparținut în exclusivitate.

Recurentul a arătat că în sentința penală și în decizia penală nu există nicio mențiune referitoare la culpa proprie a spitalului în săvârșirea infracțiunii care a generat atragerea răspunderii civile și penale a pârâtei, dimpotrivă s-a reținut culpa exclusivă a pârâtei, motiv pentru care pârâta trebuie să suporte singură repararea prejudiciului pe care l-a cauzat prin fapta sa.

În continuare, recurentul a învederat că Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat, prin decizia nr. 290 din 20.01.2012, că dispozițiile art. 1000 alin. (3) Cod civil (art. 1373 din noul Cod civil) referitoare la răspunderea comitentului pentru fapta prepusului instituie un caz de răspundere pentru fapta altuia și o solidaritate specifică între comitent și prepus, stabilite exclusiv în beneficiul victimei; plătind despăgubirile, comitentul avansează în locul prepusului despăgubirile pe care acesta le datorează victimelor, însă, la final, prevalează răspunderea pentru fapta proprie, astfel că făptuitorii trebuie să suporte singuri repararea prejudiciului pe care l-au cauzat prin fapta lor, comitentul având dreptul să se îndrepte cu acțiune în regres împotriva acestora pentru recuperarea sumelor plătite. În cadrul acțiunii în regres a comitentului, prepușii nu se pot apăra invocând prezumția de răspundere reglementată de art. 1000 alin. (3) Cod civil, ci, eventual, pot invoca și dovedi fapta proprie a comitentului, în condițiile art. 998 Cod civil (art. 1357 din noul Cod civil).

Conchizând cu privire la acest motiv de casare, recurentul a susținut că în speță a existat o hotărâre penală de condamnare în care s-a reținut, în mod expres, lipsa oricărei culpe a comitentului în producerea prejudiciului, iar acest aspect nu poate fi repus în discuție în cadrul acțiunii în regres, pentru că se încalcă autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale definitive, prin care s-au stabilit faptele, persoanele care le-au săvârșit și vinovăția acestora.

În ceea ce privește motivul de casare circumscris dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, recurentul-reclamant a învederat că instanța de apel a reținut în mod greșit că legea aplicabilă este reprezentată de normele cuprinse în Codul civil din 1864, în vigoare la data săvârșirii faptei ilicite – 23.06.2006; în opinia recurentului, legea aplicabilă este cea de la data introducerii acțiunii – 7.11.2017, respectiv noul Cod civil.

5. Apărările formulate în cauză:

Intimata-pârâtă a formulat întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului, ca nefondat.

A susținut intimata-pârâtă că instanța care a pronunțat hotărârea penală a tranșat răspunderea părții responsabile civilmente, în ideea de garantare a executării despăgubirii civile, în baza răspunderii comitentului pentru fapta prepusului.

Analiza efectuată de instanță civilă, care este specifică acțiunii în regres, nu a format obiectul analizei instanței penale, cu privire la existența și proporționalitatea culpei proprii a comitentului.

Culpa proprie a recurentului-reclamant în organizarea activității personalului medical nu a fost analizată în procesul penal; prin urmare, nu s-a tranșat un asemenea aspect, el făcând obiectul analizei acțiunii în regres.

Cu referire la motivul de recurs prevăzut de art. 488 al.(1) pct. 8 Cod procedură civilă, intimata-pârâtă a arătat că în virtutea dispozițiilor tranzitorii, prin raportare la momentul săvârșirii faptei ilicite, este aplicabil Codul civil de la 1864.

II.Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Examinând decizia recurată prin prisma criticilor de nelegalitate formulate, Înalta Curte constată că recursul nu este fondat și urmează a fi respins pentru considerentele ce vor succede:

Cu referire la primul motiv de recurs, prin care recurentul-reclamant a arătat că hotărârea recurată încalcă autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale și este fundamentată pe considerente contradictorii, Înalta Curte reține că a fost întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin.(1) pct. 7 Cod procedură civilă.

Cu toate acestea, recurentul-reclamant a formulat în dezvoltarea acestui motiv de recurs și critici care pot fi circumscrise dispozițiilor art. 488 alin.(1) pct. 6 Cod procedură civilă, cu referire la existența în decizia supusă controlului judiciar a unor considerente contradictorii.

Criticile nu sunt fondate.

În acest sens, Înalta Curte reține că, prin sentința penală nr.152/2015, pronunțată de Judecătoria Sectorului 4 București, recurentul-reclamantul a fost obligat, în solidar cu intimata-pârâtă, la plata către partea civilă C. a sumei de 100.000 euro, precum și la plata către partea civilă D. a sumei de 100.000 euro, reprezentând despăgubiri morale, la cursul BNR din data plății; de asemenea, au fost obligați la plata sumei de 1.500 lei, reprezentând cheltuieli judiciare avansate de stat.

Prin decizia penală nr.536/2015, pronunțată de Curtea de Apel București – Secția I penală, au fost respinse apelurile declarate împotriva sentinței penale nr.152/2015, pronunțată de Judecătoria Sectorului 4 București.

Prin cererea de chemare în judecată promovată în prezenta cauză, recurentul-reclamant a exercitat acțiunea în regres împotriva intimitei-pârâte, învederând că a achitat sumele datorate prin hotărârea penală sus-menționată la care părțile au fost obligate, în solidar, către părțile civile C. și D., în virtutea raportului de prepușenie existent la data săvârșirii faptei cauzatoare de prejudiciu.

Cu referire la respectarea de către instanța de apel a autorității de lucru judecat a hotărârii penale sus-menționate, Înalta Curte constată că, potrivit dispozițiilor art. 3 din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, hotărârea penală este supusă normelor de procedură în vigoare la data pronunțării ei; prin urmare, în cauză sunt aplicabile *dispozițiile art. 28 din noul Cod de procedură penală, care dispun în sensul că hotărârea definitivă a instanței penale are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile care judecă acțiunea civilă, cu privire la existența faptei și a persoanei care a săvârșit-o*; instanța civilă nu este legată de hotărârea definitivă de achitare sau de încetare a procesului penal în ceea ce privește existența prejudiciului ori a vinovăției autorului faptei ilicite.

Criticile formulate de recurentul-reclamant în dezvoltarea primului motiv de recurs pun în discuție limitele judecății în fața instanței civile, din perspectiva îndeplinirii condițiilor răspunderii civile delictuale, cu precădere a culpei părților în săvârșirea faptei cauzatoare de prejudiciu, susținându-se că în hotărârile penale sus-menționate s-a statuat în sensul că decesul minorei E. a fost consecința culpei intimitei-pârâte, dar și cu referire la lipsa oricărei culpe a comitentului în producerea prejudiciului.

În opinia recurentului-reclamant, instanța de apel a făcut în mod greșit analiza „culpei de serviciu a prepusului” în temeiul dispozițiilor vechiului Cod civil, a căror incidență în speță o contestă.

Înalta Curte reține că prin sentința penală nr.152 din 21.01.2015, pronunțată de Judecătoria Sectorului 4 București, s-a reținut în sarcina intimatei-pârâte faptul că, pe fondul lipsei de experiență, aceasta fiind medic rezident la data de 23.06.2006, cu prilejul consultării minorei E. (decedată la data de 7.07.2006), nu a dat dovadă de prudență și nu a luat toate măsurile pentru a evita stabilirea unui diagnostic și a unui tratament eronat, aceasta fiind obligată să solicite sprijinul medicilor specialiști și să efectueze, în circumstanțele particulare ale cauzei, o radiografie pulmonară.

Respingând apelurile declarate în cauză, Curtea de Apel București – Secția I penală a reținut că, deși obligația în discuție este una de diligență, nu de rezultat, decizia de amânare a internării apare a avea legătură cu decesul victimei, *element care ar fi putut fi înlăturat prin consultarea medicilor specialiști*.

Întrucât intimata-pârâtă a avut calitatea de medic rezident la spitalul reclamant, specialitatea pediatrie, în perioada 1.05.2006 – 31.07.2006 (această unitate spitalicească exercitând în mod efectiv direcția, supravegherea și controlul asupra activității intimatei-pârâte) și văzând dispozițiile art. 1 alin.(3) din Ordinul ministrului sănătății nr. 1214/1993, instanța penală l-a obligat pe recurentul-reclamant, în solidar cu intimata-pârâtă, la plata despăgubirilor acordate în soluționarea laturii civile, *în calitate de comitent*.

Înalta Curte menționează că este real că în niciuna din cele două hotărâri penale nu s-a reținut culpa proprie a spitalului, însă acesta a participat la proces în calitate de parte responsabilă civilmente.

Instanța penală a analizat răspunderea penală a inculpatei și a dispus angajarea răspunderii comitentului, care reprezintă un caz de răspundere civilă pentru fapta altei persoane, pentru a spori garanțiile de achitare a despăgubirilor în favoarea părților civile.

Nu se poate, însă, susține că instanța penală ar fi statuat cu privire la lipsa oricărei culpe a spitalului în producerea faptului prejudiciabil, în condițiile în care limitele investiției în procesul penal nu a ocazionat o analiză a răspunderii spitalului pentru fapta proprie.

În realitate, așa cum în mod corect a reținut instanța de apel, în procesul penal au fost analizate răspunderea intimatei-pârâte și raportul de prepușenie existent între părțile din prezentul proces, iar în prezentul demers judiciar trebuie analizate efectele răspunderii comitentului în raporturile cu prepusul.

Cum răspunderea comitentului este o răspundere pentru fapta altuia, comitentul are dreptul de regres împotriva prepusului, respectiv de a recupera de la acesta despăgubirile efectiv plătite. Însă, prepusul pe poate apăra împotriva acțiunii în regres a comitentului *dovedind fapta proprie a acestuia*, faptă care ar fi determinat total sau parțial producerea prejudiciului.

Din perspectiva legii civile aplicabile, Înalta Curte reține că, potrivit dispozițiilor art. 3 din Legea nr. 71/2011, pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil: “Actele și faptele juridice încheiate ori, după caz, săvârșite sau produse înainte de intrarea în vigoare a Codului civil nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârșirii ori producerii lor”.

Prin urmare, în raport de data săvârșirii faptei reținute în sarcina intimatei-pârâte (23.06.2006), sunt aplicabile, sub aspectul dreptului material, dispozițiile Codului civil de la 1864, data sesizării instanței civile cu prezenta acțiune în regres atrăgând incidența legii noi numai sub aspect procesual.

Examinând în continuare criteriile în raport de care curtea de apel a conchis că, în speță, nu sunt îndeplinite condițiile pentru exercitarea acțiunii în regres, Înalta Curte reține că, potrivit principiilor care s-au cristalizat în doctrină și în jurisprudența aferentă vechii reglementări,

prepusul are posibilitatea de a se apăra în privința regresului exercitat de comitent *numai dacă dovedește fapta proprie a comitentului, care a determinat, în tot sau în parte, producerea prejudiciului*.

Or, admitând apelul, cu consecința schimbării sentinței și respingerii cererii de chemare în judecată, instanța de apel a apreciat că *sunt întrunite condițiile privitoare la existența unei culpe proprii a comitentului în organizarea activității prepusului său*.

Astfel, a reținut curtea de apel că este necesar să se facă distincția între culpa proprie a prepusului și culpa de serviciu a acestuia, respectiv că prepusul va fi răspunzător pentru prejudiciul cauzat numai dacă se dovedește vinovăția sau culpa sa proprie, atunci când acesta a săvârșit fapta prejudiciabilă acționând prin depășirea atribuțiilor din conținutul funcției, prin deviere de la acestea sau abuzând de funcțiile sale. În măsura în care fapta a fost săvârșită de prepus acționând strict în limitele funcției sale sau pentru a pune în aplicare ordinele, dispozițiile și instrucțiunile comitentului și în interesul acestuia, vinovăția se circumscrie noțiunii de culpă de serviciu, care este imputabilă comitentului.

Curtea de apel a apreciat că, în speță, apelanta - pârâtă a dovedit că activitatea ilicită reținută în sarcina sa a fost consecința ordinelor și instrucțiunilor primite de la comitent, respectiv a modului în care acesta a organizat și desfășurat întreaga activitate legată de efectuarea gărzilor în perioada în care a desfășurat activitatea de rezident în cadrul spitalului comitent.

Înalta Curte constată că din perspectiva motivelor de nelegalitate invocate în dezvoltarea primului motiv de recurs, care așa cum s-a arătat deja, pot fi încadrate în dispozițiile art.488 alin. (1) pct. 6 și 7 Cod procedură civilă, instanța de apel nu a încălcat autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale și nu a expus considerente contradictorii în motivare; în realitate, pornind de la statuările din hotărârile penale, referitoare la culpa intimei-pârâte și văzând dispozițiile art. 28 alin. (1) din noul Cod de procedură penală, instanța civilă a analizat apărările prepusului, privitoare la existența culpei proprii a comitentului.

Astfel, instanța de apel a reținut că în cadrul procesului penal *nu* au fost analizate aspectele legate de organizarea activității spitalului în repartizarea rezidenților în unitatea de primiri urgente și în planificarea activității în gărzi, aspecte care relevă culpa proprie exclusivă a comitentului în săvârșirea faptei prejudiciabile.

Pornind de la aprecierea pe care instanța penală a făcut-o asupra culpei de serviciu a intimei-pârâte, *reținând lipsa de prudență a medicului rezident, care, pe fondul lipsei de experiență, nu a solicitat sprijinul medicilor specialiști, respectiv nu a luat toate măsurile pentru evitarea stabilirii diagnosticului ori tratamentului eronat*, pe baza probatoriului administrat, curtea de apel a reținut că la nivelul unității spitalicești *nu existau criterii* conținute în fișa de atribuții, protocoale sau instrucțiuni, după care să se ghideze rezidentul sau care să-l determine pe acesta să ia decizia de a apela la medicul șef de gardă.

S-a apreciat că obligația elaborării unor asemenea criterii care să reglementeze activitatea rezidenților trimiși în linia I la unitatea de primiri urgente, incumbă comitentului, iar neexecutarea acestei obligații, față de modul în care era organizată activitatea, atrage culpa exclusivă a comitentului.

În concret, instanța de apel a reținut că desfășurarea activității pe bază de cutume și uzanțe pe o perioadă îndelungată a creat o aparență de legalitate și a indus ideea legalității ordinelor și instrucțiunilor comitentului în acest sens, din probatoriul administrat rezultând că în cadrul spitalului nici medicii cu experiență (șef secție spital) nu și-au pus problema cu privire la legalitatea organizării activității rezidenților, uzanțele în spital fiind ca aceștia să lucreze nesupravegheați.

În plus, nu existau criterii în funcție de care rezidentul să poată aprecia când este vorba despre un caz simplu sau unul mai complicat, lăsând rezidentului posibilitatea să acționeze „cum credea de cuviință”; apelanta-pârâtă a fost desemnată să lucreze în noaptea de 23.06.2006 în linia I de gardă la unitatea de primiri urgențe UPU, deși era rezident în anul II, fără a fi supravegheată de medicul titular de gardă și fără să i se indice criteriile în raport de care să solicite sprijinul acestuia.

Or, potrivit art.33 alin.(1) din Ordinul nr.870/2004, pentru aprobarea Regulamentului privind timpul de muncă, organizarea și efectuarea gărzilor în unitățile publice din sectorul sanitar: „Medicii rezidenți în perioada de pregătire în specialitate vor fi incluși obligatoriu în linia de gardă, în unitatea sanitară în care efectuează stagiul de pregătire, dublând medicul de gardă și efectuând o gardă cu o durată de 18/19 ore pentru completarea duratei normale a timpului de muncă.

(2) Medicii rezidenți, începând cu anul III de rezidențiat, pot fi incluși în linia de gardă, pe specialități, la aprecierea și pe răspunderea medicului șef de secție, numai în situația în care în spital sunt organizate două linii de gardă în aceeași specialitate, efectuând atât garda pentru completarea duratei normale a timpului de muncă, cât și gărzi în afara programului normal de lucru.

(3) Medicii rezidenți, începând cu anul III de rezidențiat, vor putea fi incluși în linia de gardă numai în specialitatea în care sunt confirmați ca medici rezidenți, pe răspunderea și sub supravegherea medicului titular de gardă.

(4) Începând cu anul IV de pregătire în specialitate, medicii rezidenți pot fi incluși în linia I de gardă efectuată în specialitatea în care au fost confirmați, în afara programului normal de lucru, cu respectarea limitelor de competență, aprobate prin ordin al ministrului sănătății, sub supravegherea unui medic specialist sau primar care efectuează gardă la domiciliu și care a fost desemnat în acest sens de către șeful de secție.”

Pe cale de consecință, instanța de apel a reținut că intimatul-reclamant are o culpă în producerea faptei prejudiciabile în sensul că prin modalitatea în care în care a exercitat în mod efectiv direcția, supravegherea și controlul asupra activității medicului rezident prepus, a determinat producerea faptei ilicite.

Cu referire la criticile întemeiate pe dispozițiile art. 488 alin.(1) pct. 8 Cod procedură civilă, care au vizat legea de drept material aplicabilă, Înalta Curte reține caracterul nefondat al acestora prin raportare la dispozițiile art. 3 din Legea nr. 71/2011, pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, conform căreia “actele și faptele juridice încheiate ori, după caz, săvârșite sau produse înainte de intrarea în vigoare a Codului civil nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârșirii ori producerii lor”, și la data săvârșirii faptei ilicite – 23 iunie 2006.

Pentru motivele expuse, reținând caracterul nefondat al criticilor de nelegalitate formulate, în temeiul dispozițiilor art. 496 alin.(1) Cod procedură civilă, Înalta Curte a respins recursul declarat de recurentul-reclamant Spitalul Clinic de Urgență A. împotriva deciziei nr. 4048/2019, pronunțată de Curtea de Apel Pitești – Secția I civilă, ca nefondat.

12. Act secret încheiat verbal. Interesul părții contractante de a formula acțiune în simulație

C.civ. din 1864, art.
1175

Unul dintre principiile consacrate în materia actelor juridice, în general, este acela că prioritatea aparține voinței reale a părților. Pornind de la acest principiu, în materia actelor simulate, potrivit art. 1175 Cod civil din 1864, între părți produce efecte numai actul secret în măsura în care acesta este valid sub aspectul condițiilor de fond și de formă. De aceea, acțiunea în simulație este deschisă și părților, pentru că numai ca urmare a devoalării actului secret, care exprimă voința lor reală, partea interesată poate pretinde celeilalte părți să-și respecte obligația asumată.

Ca atare, nu numai terțul pe care contractul aparent îl prejudiciază și care are interesul să invoce actul secret, poate formula acțiune în constatarea simulației, ci și părțile, în calitate de persoane interesate, la rândul lor, pot să invoce în favoarea lor, una în contra celeilalte, actul secret.

Astfel, în situația în care prin acțiune se invocă simulația sub forma actului fictiv, caz în care în structura simulației nu există un act secret propriu-zis, ci doar actul public și acordul simulatoriu, adică manifestarea de voință a părților în sensul că actul public nu există și, deci, ceea ce se tinde a se dovedi este tocmai acest acord simulatoriu, nu se poate reține că reclamantul, în calitate de parte în simulație, nu poate cere constatarea voinței reale a părților concretizată în acordul simulatoriu.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 565 din 27 februarie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei Târgoviște, la 19 iunie 2014, precizată la 28 iulie 2014 și la 8 iunie 2016, reclamantul A. A solicitat, în contradictoriu cu pârâta B., pronunțarea unei hotărâri prin care să se constate simulația tranzacției încheiate de părți la 24 februarie 2011, consfințită prin sentința civilă nr. 799 din 24 februarie 2011, pronunțată de Judecătoria Târgoviște, în dosarul nr. x/315/2011, având ca obiect imobilul situat în comuna Răzvad, compus din terenul în suprafață de 756 mp și construcția edificată pe acesta.

În drept, reclamantul a invocat dispozițiile art. 1175 și urm. Cod civil din 1864.

La solicitarea reclamantului, Curtea de Apel Ploiești, prin sentința nr. 26CC din 20.04.2015, a dispus strămutarea procesului, de la Judecătoria Târgoviște, la Judecătoria Buzău.

La 26 ianuarie 2016, petentul C. A formulat cerere de intervenție în interes propriu, solicitând respingerea cererii reclamantului, cerere care a fost încuviințată, în principiu, prin încheierea din 23 martie 2016.

Prin sentința civilă nr. 2226 din 5 aprilie 2017, Judecătoria Buzău și-a declinat competența de soluționare a acțiunii în favoarea Tribunalului Buzău, în raport de valoarea imobilului ce formează obiect al tranzacției.

La 24 octombrie 2017, intervenientul C. Și-a precizat cererea de intervenție, în sensul că solicită constatarea dreptului său de proprietate asupra imobilului în litigiu, pe care l-a dobândit

în baza actului de adjudecare încheiat la 11 noiembrie 2013 de BEJ D., în dosarul de executare silită nr. x/2013.

2.Hotărârea pronunțată în primă instanță de tribunal

Prin sentința civilă nr. 1338 din 20 decembrie 2017, pronunțată de Tribunalul Buzău, Secția I civilă, s-a respins acțiunea modificată, formulată pe reclamantul A., în contradictoriu cu pârâta B. Și intervenientul în nume propriu C. S-a respins excepția puterii de lucru judecat și excepția inopozabilității actului secret față de intervenient. A fost admisă excepția lipsei de interes a promovării cererii de intervenție în interes propriu formulată de intervenient. S-a respins cererea de intervenție în interes propriu formulată de intervenientul C., ca lipsită de interes.

3.Hotărârea pronunțată în apel de Curtea de apel

Prin decizia nr. 1836 din 26 septembrie 2018, Curtea de Apel Ploiești, Secția I civilă a respins, ca nefondat, apelul declarat de reclamantul A. Împotriva sentinței civile nr.1338/2017, pronunțată de Tribunalul Buzău, Secția I civilă.

4.Calea de atac formulată în cauză

Împotriva acestei decizii a declarat recurs reclamantul, invocând motivele de recurs prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 5 și 8 Cod procedură civilă.

- În cadrul motivului de recurs întemeiat pe dispozițiile art.488 alin. (1) pct.5 Cod procedură civilă a arătat că, prin hotărârea pronunțată, instanța de apel a nesocotit dispozițiile procedurale referitoare la stabilirea competenței materiale, respectiv art.106, art.129, art.131 și art.235 Cod procedură civilă.

Instanța de apel a respins în mod greșit critica din apel vizând necompetența materială a primei instanțe, reținând, cu încălcarea dispozițiilor legale că, întrucât hotărârea de declinare a competenței materiale a fost dată fără cale de atac, părțile nu mai pot pune în discuție competența materială stabilită.

Instanța de apel a încălcat prevederile art. 131 Cod procedură civilă, în sensul că nu a analizat faptul că, în cauză, Judecătoria Buzău, verificându-și competența materială și teritorială, a constatat că este competentă să judece litigiul, pronunțând o încheiere interlocutorie la care nu mai putea să revină prin invocarea excepției de necompetență ulterior administrării probatoriului.

În susținerea acestui motiv de recurs a invocat incidența dispozițiilor art.106 alin. (1) Cod procedură civilă, potrivit căroră instanța legal investită conform normelor referitoare la competența după valoarea obiectului cererii rămâne competentă să judece chiar dacă, ulterior investirii, intervin modificări în ceea ce privește quantumul valorii acestuia.

Recurentul a susținut că instanța de apel a nesocotit dispozițiile art.98 Cod procedură civilă, conform căroră „competența se determină după valoarea obiectului cererii arătată în capătul principal de cerere”. Reclamantul a indicat valoarea obiectului cererii de chemare în judecată, în raport de care s-a stabilit competența materială a judecătoriei și s-a pășit la cercetarea judecătorească.

Instanța de apel a aplicat eronat dispozițiile art. 131 și art. 235 Cod procedură civilă, reținând că numai instanța investită cu soluționarea cauzei prin strămutare era obligată, potrivit art. 131 alin. 1 din acest act normativ, să verifice și să stabilească dacă instanța sesizată era competentă general, material și teritorial să judece pricina. Or, în opinia recurentului, această apreciere a Curții denotă faptul că pricina dedusă judecătii a fost greșit înțeleasă sau motivele de apel nu au fost examinate.

- A doua critică subsumată motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 Cod procedură civilă vizează aplicarea greșită de către Tribunalul Buzău, prin încheierea de ședință din 27 octombrie 2017, a sancțiunii decăderii din proba cu martori, recurentul susținând că

instanța de apel nu a analizat dispozițiile procedurale incidente în această materie, deși au fost pe larg expuse în motivele de apel, limitându-se să rețină că, în temeiul dispozițiilor art.254 Cod procedură civilă, tribunalul a luat această măsură întrucât adresa martorului nu a fost depusă la dosar.

Recurentul arată că instanța de apel a nesocotit prevederile art.254 Cod procedură civilă, în condițiile în care administrarea probei cu martori a fost solicitată prin cererea de chemare în judecată, în care s-a menționat identitatea acestora. Probele au fost admise și administrate de Judecătoria Buzău anterior declinării competenței, cu excepția audierii martorului E., care l-a înlocuit pe martorul prohibit de lege. Ulterior, cauza a fost declinată de la Judecătoria Buzău la Tribunalul Buzău. Adresa martorului a fost anexată la dosarul cauzei, acesta fiind menționat în citativ.

Recurentul a susținut că sancțiunea decăderii a fost nelegal aplicată, fără a fi pusă în discuția părților, iar instanța de apel nu s-a pronunțat cu privire la acest aspect.

- Referitor la motivul de recurs încadrat în cazul de casare prevăzut de dispozițiile art.488 alin. (1) pct.8 Cod procedură civilă, recurentul a arătat că hotărârea atacată a fost dată cu aplicarea și interpretarea greșită a normelor de drept material.

A menționat că instanța de apel nu analizat actul secret, întrucât a reținut că acesta nu există.

Recurentul a susținut că are interes în promovarea acțiunii în simulație, întrucât, prin actul secret încheiat verbal, a convenit împreună cu intimata-pârâtă că vor revoca tranzacția la momentul partajării bunurilor comune, acest bun urmând a fi inclus în masa partajabilă, însă intimata-pârâtă a refuzat să revoce tranzacția la momentul promovării acțiunii de partaj, în anul 2012, folosindu-se de actul aparent, care nu reprezenta adevărata voință a părților.

De asemenea, a susținut că instanța de apel a aplicat eronat principiul egalității de arme, întrucât nu numai terții pot utiliza orice mijloc de probă pentru dovedirea acțiunii în simulație, ci toate părțile interesate care au promovat o astfel de acțiune. Or, principiile în drept se aplică tuturor părților din proces.

Referitor la inexistenta actului secret, recurentul a menționat că instanța de apel a interpretat greșit dispozițiile art.1175, art.1203 și art.1198 din Codul civil de la 1864 (incidente în cauză, întrucât tranzacția a fost încheiată în anul 2011).

A arătat că legiuitorul a prevăzut imposibilitatea de preconstituire a probei, respectiv a actului secret, aceasta fiind o excepție care se aplică în situația în care relațiile care există în mod obișnuit între părți nu obligă la încheierea în formă scrisă a contraînscrisului (art. 1198 Cod civil). Nu era obligatorie încheierea în formă scrisă a actului secret, deoarece a fost căsătorit cu intimata-pârâtă, tranzacția fiind redactată de aceasta.

A susținut că în mod greșit instanța de apel nu a dat eficiență dispozițiilor art. 1198 Cod civil, invocate în motivele de apel, omițând să analizeze și aceste norme.

La interogatoriu, intimata-pârâtă a recunoscut existența actului secret, iar instanța de judecată, prin rolul activ, dacă ar fi urmărit dezlegarea pricinii, trebuia să încuviințeze administrarea probelor solicitate și să cerceteze fondul cauzei, pronunțând o soluție legală și temeinică. Or, instanța, la primul termen de judecată, a respins toate probele solicitate, fără a cerceta fondul cauzei.

Recurentul a arătat că terțul a fost de rea credință, întrucât avea cunoștință de existența tranzacției, pe rolul Judecătoriei Târgoviște, la momentul începerii executării silite, aflându-se dosarul de partaj în care s-a solicitat anularea tranzacției, existența litigiului fiind notată în cartea funciară.

La termenul de judecată din 17 octombrie 2019, Înalta Curte, constatând că cererea de intervenție formulată la fond de intervenientul C. A fost respinsă prin sentința primei instanțe și că această soluție nu a fost atacată cu apel, rămânând definitivă și intrând în puterea lucrului judecat, a constatat că intervenientul nu mai are calitate procesuală în cauză, în faza procesuală a recursului, urmând ca această cale de atac să fie soluționată în contradictoriu cu reclamantul și pârâta din cererea de chemare în judecată.

II. Apărările formulate în cauză

Prin întâmpinarea formulată în termenul stabilit în procedura de filtru, intervenientul C. A solicitat respingerea recursului, ca nefondat, însă, având în vedere măsura dispusă la termenul de judecată din 17 octombrie 2019, ca efect al constatării împrejurării că intervenientul nu mai are calitate procesuală în cauză, în faza procesuală a recursului, Înalta Curte nu va avea în vedere apărările formulate de acesta.

III. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Examinând decizia recurată, prin prisma criticilor formulate și prin raportare la actele și lucrările dosarului și la dispozițiile legale aplicabile, Înalta Curte constată că recursul declarat este fondat pentru considerentele ce urmează să fie expuse.

- Prima critică, întemeiată pe dispozițiile art.488 alin. (1) pct.5 Cod procedură civilă, în cadrul căreia se susține că instanța de apel a încălcat dispozițiile art. 106, art. 129, art. 131 și art. 235 Cod procedură civilă, în ceea ce privește modul de soluționare a motivului de apel referitor la necompetența primei instanțe, este nefondată.

Prin sentința civilă nr. 2226 din 5 aprilie 2017 a Judecătoriei Buzău s-a dispus, în temeiul prevederilor art.132 raportat la art.129 alin.(2) pct.2 Cod procedură civilă, declinarea competenței de soluționare a acțiunii în favoarea Tribunalului Buzău. Instanța a avut în vedere faptul că valoarea imobilului în litigiu, astfel cum rezultă din conținutul certificatului de atestare fiscală, depășește pragul maxim de 200.000 lei, prevăzut de art. 94 pct. 1 lit. k) Cod procedură civilă, astfel că, din oficiu, la termenul de judecată din 5 aprilie 2017, instanța a pus în discuția părților excepția de necompetență materială a Judecătoriei Buzău.

Potrivit art. 132 alin. (3) Cod procedură civilă, hotărârea prin care instanța s-a declarat necompetentă nu este supusă niciunei căi de atac. În raport cu această dispoziție expresă a legii, în calea de atac a apelului declarat împotriva sentinței pronunțate pe fond de tribunal, ca instanță în favoarea căreia a fost declinată competența, nu se poate formula critică cu privire la greșita declinare dispusă de judecătorie. Altfel, dacă s-ar accepta posibilitatea de a se exercita un control de legalitate, prin posibilitatea atacării hotărârii de declinare „odată cu fondul”, așa cum susține recurentul, s-ar eluda dispozițiile imperative ale art. 132 alin. (3) Cod procedură civilă, care exclud orice cale de atac împotriva hotărârii de declinare a competenței.

Recurentul ar fi putut repune în discuție problema competenței tribunalului, prin invocarea excepției de necompetență, în termenul procedural, în fața acestei instanțe. Dacă tribunalul ar fi admis excepția, ar fi dispus declinarea în favoarea judecătoriei, declanșând astfel un conflict de competență, conform art. 133 pct. 2 Cod procedură civilă, care s-ar fi soluționat de instanța imediat superioară, printr-o hotărâre definitivă, conform art. 135 alin. (4) Cod procedură civilă.

Dacă tribunalul, în fața căruia reclamantul ar fi invocat excepția de necompetență materială, ar fi respins această excepție, atunci, încheierea de respingere s-ar fi putut ataca pe calea apelului, odată cu fondul, așa cum prevede art. 132 alin. (2) Cod procedură civilă.

Așadar, reclamantul ar fi avut posibilitatea să declanșeze un control al instanței ierarhic superioare tribunalului (curtea de apel), cu privire la competența materială în primă instanță,

numai dacă ar fi invocat această excepție, *in limine litis*, în fața instanței investite prin declinarea de competență.

Or, din analiza actelor dosarului se constată că, la judecata cauzei în primă instanță la tribunal, recurentul nu a invocat excepția de necompetență a Tribunalului Buzău, ca instanță de fond.

Potrivit art. 130 alin. (2) Cod procedură civilă, necompetența materială și teritorială de ordine publică trebuie invocată de părți ori de către judecător la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii.

Spre deosebire de alineatul (1) al aceluiași articol, care permite ca necompetența generală a instanțelor să poată fi invocată în orice stare a pricinii, excepția de necompetență materială poate fi invocată (atât de părți, cât și de instanță) cel mai târziu la primul termen de judecată stabilit în fața instanței cu privire la care se ridică problema de necompetență.

Consecința reglementării în acest mod a condițiilor în care poate fi invocată necompetența instanțelor este că neinvocarea în termenul legal a excepției atrage decăderea părții (și chiar a instanței în fața căreia se află litigiul) din dreptul de a mai invoca o atare neregularitate procedurală.

În consecință, se constată că, atâta vreme cât reclamantul recurent nu a invocat excepția de necompetență materială a tribunalului în cadrul termenului legal impus prin art. 130 alin. (2) Cod procedură civilă, pretinsa neregularitate procedurală derivată din necompetența respectivei instanței nu poate constitui temei al reținerii, în cadrul prezentului recurs, a unui viciu de legalitate a hotărârilor pronunțate în etapele procedurale anterioare.

În raport de raționamentul anterior expus, Înalta Curte constată că nu se impune analiza dispozițiilor art.106, art.129, art.131 și art.235 Cod procedură civilă, pretins a fi încălcate de instanța de apel, în condițiile în care critica recurentului bazată pe aceste dispoziții procedurale se raportează la sentința civilă nr. 2226 din 5 aprilie 2017 a Judecătoriei Buzău, prin care s-a dispus declinarea competenței în favoarea Tribunalului Buzău, sentință care, așa cum s-a arătat, nu poate fi supusă cenzurii în nicio cale de atac.

- În ceea ce privește cea de-a doua critică, ce vizează respingerea de către instanța de apel a motivului de apel privind aplicarea greșită, de către Tribunalul Buzău, prin încheierea de ședință din 27 octombrie 2017, a sancțiunii decăderii din proba cu martori, recurentul susține că instanța de apel nu analizează în nici un fel dispozițiile procedurale incidente în această materie și care au fost amplu expuse în motivele de apel, ci reține doar faptul că în temeiul art. 254 Cod procedură civilă tribunalul a aplicat această sancțiune întrucât adresa martorului nu fusese depusă la dosar.

În continuare, recurentul, reluând critica din apel, arată că prima instanță a nesocotit prevederile art.254 Cod procedură civilă, deoarece martorul a fost încuviințat de judecătoria Buzău, a fost prezent la mai multe termene la aceeași instanță și nu a fost audiat, iar după declinarea cauzei la tribunal, martorul a fost menționat în citativ și adresa acestuia se afla la dosar, astfel că nu s-ar mai fi impus depunerea listei de martori, nefiind incidentă ipoteza prevăzută de art. 254 alin. (4) lit. a) Cod procedură civilă, ca să fie necesar să propună lista cu martori în 5 zile.

Se mai susține că sancțiunea decăderii a fost aplicată fără a fi pusă în discuția părților și în condițiile în care, la termenul respectiv, părțile formulară cerere de amânare.

Verificând motivele de apel, Înalta Curte constată că reclamantul a invocat pe calea apelului nelegalitatea măsurii decăderii din probă, aplicată de prima instanță, susținând încălcarea de către prima instanță a dispozițiilor art. 254 Cod procedură civilă.

Cu privire la acest motiv de apel, în considerentele deciziei recurate s-a reținut că: „în ședința din data de 29. 09.2017 a Tribunalului Buzău, instanța din oficiu admite proba cu interogatoriu pentru reclamantul A. Și pârâta B. Și proba cu martori, respectiv numitul E., urmând ca în termen de 5 zile să se indice domiciliul acestuia.

La termenul de judecată din 27 octombrie 2017, Tribunalul Buzău în temeiul dispozițiilor art. 254 C.proc.civ. decade reclamantul A. Din proba cu martorul încuviințat motivat de faptul că adresa acestuia nu a fost depusă la dosar în termen de 5 zile astfel cum instanța a dispus”.

Se observă, din paragrafele citate anterior, că instanța de apel nu a făcut decât să constate o situație de fapt, descriind etapele parcurse și măsurile dispuse de prima instanță, fără să se pronunțe cu privire la nelegalitatea aplicării sancțiunii decăderii, prin raportare la criticile de nelegalitate invocate de apelantul reclamant.

În consecință, Înalta Curte găsește întemeiată critica formulată de recurent, privind neexaminarea de către instanța de apel a motivului de apel privind aplicarea greșită a art. 254 alin. (4) lit. a) Cod procedură civilă, critică ce se încadrează în motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă, echivalând cu lipsa motivării pe unul dintre motivele de apel. În lipsa analizei făcute de instanța de apel, Înalta Curte nu se poate pronunța direct în recurs cu privire la legalitatea aplicării măsurii decăderii din probă, urmând a se dispune casarea cu trimitere spre rejudecare pe acest aspect.

- Motivul de recurs încadrat în cazul de casare prevăzut de dispozițiile art.488 alin. (1) pct.8 Cod procedură civilă, prin care se invocă aplicarea și interpretarea greșită a normelor de drept material în materia simulației, este fondat, în limitele celor ce succed:

În considerentele deciziei pronunțate în cauză, instanța de apel a reținut că „acțiunea în simulație va putea fi introdusă doar de terțul pe care contractul aparent îl prejudiciază și care are interesul să invoce actul secret, deci terțul poate utiliza orice mijloc de probă pentru a dovedi existența contractului secret, în schimb părțile pot dovedi cu orice mijloc de probă doar dacă pretind că simulația are caracter ilicit”.

S-a mai reținut că „actul secret produce efecte doar între părțile acestuia și nu poate fi utilizat în contra terților” și că „este nefondată susținerea apelantului potrivit căreia actul secret constituit verbal a fost dovedit cu interogatoriul pârâtei și declarația martorului, pentru că proba acestui înscris secret trebuia să respecte dispozițiile art. 1191, 1197, 1198 din fostul Cod civil. Așadar proba cu martori și interogatoriu nu era admisibilă decât cu condiția respectării dispozițiilor legale din fostul cod civil (...)”.

Concluziile instanței de apel sunt eronate și în evidentă contradicție cu regulile care guvernează efectele și proba simulației.

Unul dintre principiile consacrate în materia actelor juridice, în general, este acela că prioritatea aparține voinței reale a părților. Pornind de la acest principiu, în materia actelor simulate, potrivit art. 1175 Cod civil din 1864, între părți produce efecte numai actul secret, în măsura în care acesta este valid sub aspectul condițiilor de fond și de formă. De aceea, acțiunea în simulație este deschisă și părților, pentru că numai ca urmare a devalorării actului secret, care exprimă voința lor reală, partea interesată poate pretinde celeilalte părți să-și respecte obligația asumată.

Ca atare, nu numai terțul pe care contractul aparent îl prejudiciază și care are interesul să invoce actul secret, poate formula acțiune în constatarea simulației, așa cum greșit consideră instanța de apel, ci și părțile, în calitate de persoane interesate, la rândul lor, pot să invoce în favoarea lor, una în contra celeilalte, actul secret.

Particularizând la speță aceste principii teoretice, Înalta Curte constată că ceea ce se invocă de către reclamant este simulația sub forma actului fictiv, caz în care în structura simulației nu există un act secret propriu-zis, ci doar *actul public* și *acordul simulatoriu*, adică manifestarea de voință a părților în sensul că actul public nu există. Ca atare, ceea ce se tinde a se dovedi în acest caz este tocmai acest acord simulatoriu, care trebuie să fie anterior sau concomitent cu actul public.

Reținând că reclamantul, în calitate de parte în simulație, nu poate cere constatarea voinței reale a părților concretizată în acordul simulatoriu, instanța de apel a aplicat greșit dispozițiile art. 1175 Cod civil din 1865, fiind fondat motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă.

În ceea ce privește proba simulației, instanța de apel reține că proba cu martori și interogatoriu nu era admisibilă, pentru că nu se respectă dispozițiile art. 1191, 1197, 1198 din fostul Cod civil.

Or, tocmai unul dintre textele enunțate de instanța de apel, art. 1198 Cod civil din 1864, prevede o excepție de la regula restrictivă privind inadmisibilitatea probei testimoniale în materia actelor juridice al căror obiect depășește valoarea de 250 lei, stabilind că această regulă nu se aplică în situația invocării și dovedirii imposibilității de preconstituire sau de păstrare a probei scrise.

Pe lângă cazurile enumerate exemplificativ în art. 1198 pct. 1-4 Cod civil, jurisprudența a dat o interpretare extensivă acestui text, incluzând și situațiile care pot constitui o imposibilitate morală de preconstituire a unei dovezi.

În motivarea apelului, reclamantul a formulat această critică, arătând că, deși a susținut la instanța de fond că nu a încheiat în formă scrisă actul secret (în realitate, așa cum s-a arătat, este vorba de acordul simulatoriu), întrucât a fost căsătorit cu pârâta aproape 40 de ani, o cunoștea foarte bine, în sensul că era un om onest care totdeauna respecta cuvântul dat, instanța de judecată nu a dat eficiență dispozițiilor art. 1198 Cod civil.

Pe acest motiv de apel, Curtea de apel nu se pronunță, fiind încă un motiv de casare care se încadrează în prevederile art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă.

În ceea ce privește reaua-credință a terțului, invocată de recurent în finalul memoriului de recurs, Înalta Curte constată, față de cadrul procesual creat în litigiul de față, că nu este permisă și nici justificată o analiză cu privire la conduita terțului dobânditor, instanța nefiind investită cu o acțiune împotriva acestuia.

Pentru aceste considerente, în temeiul art. 496 și art. 497 raportate la art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 Cod procedură civilă, Înalta Curte a admis recursul formulat de reclamantul A. Împotriva deciziei nr. 1836 din 26 septembrie 2018, pronunțată de Curtea de Apel Ploiești, Secția I civilă, a casat decizia recurată și a trimis cauza spre rejudecare aceleiași curți de apel.

13. Edificarea unei construcții cu acordul proprietarului terenului. Îmbogățire fără just temei. Acțiune în restituire. Condiții

C.civ., art. 1345 – 1348

Din conținutul dispozițiilor art. 1345 Cod civil se desprind următoarele condiții materiale ale acțiunii în restituire: să existe o îmbogățire a pârâtului; să existe o pierdere

patrimonială suferită de reclamant; între îmbogățirea pârâtului și pierderea patrimonială suferită de reclamant să existe o legătură directă. Totodată, având în vedere prevederile art. 1346, art. 1347, precum și cele ale art. 1348 Cod civil, rezultă că, în plus față de cerințele enunțate, se mai desprind și următoarele condiții juridice ale acțiunii în restituire: îmbogățirea și pierderea patrimonială corespunzătoare să fie lipsite de o cauză justă, adică de un temei juridic care să le justifice; îmbogățitul să fie de bună-credință; reclamantul să nu aibă la dispoziție o altă acțiune în justiție pentru realizarea dreptului său de creanță împotriva pârâtului.

Prevederile legale enunțate nu fac deosebire între îmbogățirea din punct de vedere faptic și îmbogățirea din punct de vedere juridic, fiind însă suficient, pentru aplicarea lor, a se dovedi că patrimoniul pârâtului s-a majorat, în detrimentul patrimoniului reclamantului, prin realizarea construcției, așadar, prin încorporarea materialelor de construcție în terenul proprietatea pârâtului.

În atare situație, reclamantul poate invoca dispozițiile legale ce reglementează îmbogățirea fără justă cauză prin raportare la faptul că a suportat costurile aferente realizării construcției pe terenul proprietatea pârâtului, cu acordul acestuia, neputându-se susține că până la momentul invocării accesiei de către proprietarul terenului, constructorul are deschisă numai calea unei acțiuni în constatare fie a calității sale de constructor de bună sau rea-credință, fără a se putea stabili și întinderea drepturilor ce decurg din această calitate, fie a dreptului său de proprietate rezolubilă asupra lucrării.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr.159 din 23 ianuarie 2020

1.Obiectul cererii de chemare în judecată:

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a IV-a civilă, la data de 13.02.2017, reclamantul A. A solicitat obligarea pârâților B. Și C. La plata sumei de 205.471 lei, reprezentând contravaloarea construcției edificate în București, cu cheltuieli de judecată.

În drept, reclamantul a invocat art. 1345 și urm. din Codul civil.

Prin întâmpinare, pârâții au invocat excepțiile netimbrării, lipsei calității procesuale active, lipsei de interes a reclamantului în promovarea acțiunii și excepția inadmisibilității acesteia.

Prin încheierea din 18 ianuarie 2018, Tribunalul București – Secția a IV-a civilă a respins, ca neîntemeiate, excepțiile netimbrării cererii de chemare în judecată, lipsei de interes a reclamantului în promovarea acesteia și excepția prescripției dreptului material la acțiune, invocată la termenul de judecată din 18 ianuarie 2018. Cât privește excepția lipsei calității procesuale active, a dispus unirea acesteia cu fondul cauzei. Referitor la excepția inadmisibilității acțiunii, Tribunalul a constatat că examinarea acesteia se suprapune peste însăși examinarea fondului pretenției deduse judecării, motiv pentru care a conchis că nu are configurația unei excepții în sens procesual.

2.Hotărârea pronunțată în primă instanță:

Prin sentința civilă nr. 766 din 29.03.2018, Tribunalul București, Secția a IV-a civilă a respins ca neîntemeiată excepția lipsei calității procesuale active, invocată de pârâți prin întâmpinare și a respins ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată.

3.Hotărârea pronunțată în apel de Curtea de Apel:

Împotriva acestei sentințe, la data de 29.11.2018, a formulat apel reclamantul, solicitând schimbarea în parte a sentinței apelate, în sensul admiterii cererii de chemare în judecată, cu menținerea soluției de respingere a excepției lipsei calității procesuale active.

În drept, apelantul a invocat art. 466 și urm. Din Codul de procedură civilă.

Prin decizia nr. 865A din 12 iunie 2019, Curtea de Apel București, Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie a respins apelul formulat de reclamant împotriva sentinței civile nr. 766/2018 pronunțată de Tribunalul București, Secția a IV-a civilă, în contradictoriu cu intimații-pârâți B. Și C., ca nefondat.

4.Cererea de recurs:

Împotriva acestei ultime decizii reclamantul a declarat recurs, întemeiat pe dispozițiile art. 485 alin.(1) Cod procedură civilă.

În cuprinsul cererii de recurs, recurentul a susținut că instanța de apel a aplicat greșit dispozițiile art.581 Cod civil, în sensul că a respins pretențiile recurentului, reținând că dreptul de creanță al acestuia se naște în momentul în care intimații își exercită dreptul de opțiune cu privire la dobândirea dreptului de proprietate asupra bunului edificat.

Ceea ce este relevant este că intimații au recunoscut explicit faptul că această construcție a fost realizată cu acordul lor, iar instanța de apel, a aplicat greșit dispozițiile art.581 Cod civil la prezenta speță.

S-a arătat că instituția accesii imobiliare artificiale cunoaște mai multe forme de manifestare cum ar fi realizarea lucrărilor de către însuși proprietarul terenului cu materialele sale; realizarea lucrărilor de către însuși proprietarul terenului cu materialele altuia; realizarea lucrărilor de către un terț de bună credință (art. 581 Cod civil); realizarea lucrărilor de către un terț de rea-credință (art. 582 Cod civil), dar deși instanța de apel a aplicat la prezenta speță dispozițiile art. 581 C.civ, considerând că se află în cazul realizării lucrărilor de către un terț de bună-credință, a dat o încadrare juridică greșită.

Aceasta întrucât ceea ce este caracteristic pentru aplicarea art. 581 Cod civil este ca autorul lucrării să fie de bună-credință, în sensul că autorul lucrării s-a întemeiat pe cuprinsul cărții funciare în care apare calitatea sa de proprietar – situație în care nu se află și să lipsească acordul adevăratului proprietar pentru efectuarea lucrărilor, aceste condiții nefiind îndeplinite în speță.

De asemenea s-a susținut că dovada că hotărârea supusă controlului judiciar a fost dată cu aplicarea greșită a dispozițiilor legale mai sus menționate rezidă și din faptul că instanța de apel a considerat că, în speță, se pune problema realizării lucrărilor de un terț de bună-credință; or, recurentul a susținut că nu este incidentă ipoteza reglementată de art.586 Cod civil, întrucât ar fi edificat construcția crezând eronat că este proprietarul terenului, ci în baza acordului cu adevăratul proprietar.

De asemenea, recurentul a arătat că nu poate fi considerat nici constructor de rea-credință, întrucât o astfel de calitate o are exclusiv cel care știind că nu este proprietarul terenului, edifică o construcție pe acesta, înfrângând obligația de a nu aduce atingere dreptului de proprietate aparținând altei persoane, iar acordul proprietarului terenului îl scoate deci din sfera noțiunii de „rea credință”.

De altfel, fundamentul teoretic al unui astfel de drept de opțiune prevăzut de art. 581 Cod civil este tocmai ideea justă că proprietarul terenului, care nu și-a dat acordul să se construiască pe terenul lui, nu poate fi obligat să devină proprietar.

În lipsa unui astfel de drept de opțiune, ar deveni incident principiul fundamental prevăzut de art. 567 și 577 Cod civil și anume că proprietarul terenului este și proprietarul a tot ceea ce este alipit de teren.

Or nimeni nu poate fi obligat să devină proprietar dacă nu vrea și tocmai de aceea s-a instituit acest drept de opțiune pentru cazul în care adevăratul proprietar al terenului nu și-a dat acordul pentru realizarea construcției, pentru a se evita astfel ca el să devină proprietar *de jure* (în baza Codului civil) fără să-și dorească acest lucru. În speță însă, așa cum s-a dovedit, proprietarul terenului și-a dat acordul pentru realizarea construcției, deci nu mai are un drept de opțiune în temeiul art. 581 Cod civil.

În realitate, acțiunea promovată în cauză presupune acordarea despăgubirilor pentru îmbogățirea fără justă cauză, intimații beneficiind de o mărire a patrimoniului.

De aceea se solicită admiterea recursului în temeiul art. 488 pct. 8 C.pr.civ deoarece instanța de apel a aplicat greșit dispozițiile art. 581 Cod civil, și în temeiul art. 497 C.pr.civ, casarea hotărârii recurate și trimiterea cauzei spre rejudecare, instanței de apel cu indicația de a fi deslușite care au fost raporturile juridice dintre părți din care s-a desprins acordul proprietarului terenului pentru edificarea acestei construcții și dacă i se datorează despăgubiri în temeiul instituției îmbogățirii fără justă cauză, și dacă da, care este valoarea acestora.

S-a arătat că dreptul de creanță nu izvorăște din dispozițiile art. 581 Cod civil, adică din calitatea de autor de bună credință a lucrărilor ci din îmbogățirea fără justă cauză, fapt juridic lícit izvor de obligații.

În acest context se susține că acțiunea promovată este o acțiune în despăgubiri pentru îmbogățirea fără justă cauză, că intimații beneficiază în mod cert de o mărire a patrimoniului, conform art. 567 C.civ., în conformitate cu care proprietarul terenului este și proprietarul construcțiilor alipite de acesta deoarece așa cum s-a arătat mai sus în speță nu există niciun drept de opțiune.

Momentul la care intimații au devenit proprietari ai lucrărilor este relevat de dispozițiile art. 577 alin. (2) C.civ. și anume „dreptul de proprietate asupra lucrării se naște în favoarea proprietarului imobilului din momentul începerii lucrării pe măsura realizării ei, dacă prin lege sau act juridic nu se prevede altfel”.

Se apreciază că a avut loc o mărire a patrimoniului intimaților deoarece aceștia au dobândit proprietatea în temeiul art. 567 și 577 Cod civil, fără a fi necesară exercitarea opțiunii la care se referă art. 581 C.civ.

De altfel, în acest context al dobândirii calității de proprietar, este important de analizat inclusiv minuta încheiată între părți la data de 14.02.2013. Conform acestei minute „în urma discuțiilor, părțile și-au stabilit disponibilitatea de a rezolva litigiul printr-o tranzacție. În vederea stabilirii valorii imobilului ridicat de A., părțile au decis să continue procedura de asigurare de dovezi ce face obiectul dosarului nr. x/4/2013 urmând ca după finalizarea acestei proceduri să se întâlnească în vederea discutării elementelor unei tranzacții”. Rezulta deci că în concepția părților, singurul element incert era valoarea imobilului, iar nu calitatea intimaților de proprietari asupra lucrărilor, urmând ca după stabilirea acestei valori părțile să se întâlnească pentru a încheia o tranzacție. Mai rezultă de asemenea faptul că imobilul a fost „ridicat” de A., precum și disponibilitatea părților (inclusiv a intimaților) de a se întâlni pentru soluționarea amiabilă a litigiului. Or, în contextul în care intimații și-au manifestat repetat și explicit indisponibilitatea de a-i transfera dreptul de proprietate asupra lucrărilor efectuate, singurul element asupra căruia se putea realiza o tranzacție este valoarea despăgubirii care i se cuvine.

De aceea, acțiunea de *in rem verso* promovată trebuie apreciată în acest context, analizând toate elementele (existența acordului proprietarului pentru realizarea lucrărilor, inaplicabilitatea art. 581 C.civ și deci inexistența unui drept de opțiune al părților, refuzul explicit al părților de a-i transfera dreptul de proprietate asupra lucrărilor, minuta încheiată între

părți), urmând ca după constatarea îndeplinirii condițiilor unei astfel de acțiuni (inclusiv caracterul subsidiar al acesteia) să se stabilească valoarea despăgubirilor datorate adică echivalentul măririi patrimoniului pârâților pe seama patrimoniului său.

Cererea de recurs a fost întemeiată pe dispozițiile art.488 alin.(1) pct.8 Cod procedură civilă și pentru toate aceste motive, s-a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei recurate, cu trimiterea cauzei spre rejudecare, Curții de Apel București.

5.Considerentele Înaltei Curți asupra recursului:

Examinând decizia recurată prin prisma criticilor formulate, Înalta Curte constată că recursul declarat de recurentul-reclamant A. Este fondat, astfel că urmează a fi admis, a se casa decizia recurată, cu trimiterea cauzei spre rejudecare instanței de apel pentru considerentele ce succed:

În cauză, instanțele de fond au reținut că pe fondul unor relații cordiale între părți, pârâții au permis reclamantului edificarea unei construcții în curtea imobilului pe care îl au în proprietate, situat în București, ... că reclamantul a fost mandatat de proprietarii terenului pentru a angaja persoane calificate pentru proiectarea construcției și pentru a obține autorizațiile și avizele necesare, reclamantul fiind cel care a avansat costurile obținerii acestora. Materialele de construire și contravaloarea manoperei au fost suportate tot de reclamant, pârâții necontribuind cu vreo sumă. (...).

Prin cererea dedusă judecății, reclamantul a solicitat să se dispună obligarea pârâților la plata către acesta a sumei de 205.471 lei, reprezentând contravaloarea construcției ridicate în București, edificată cu acordul pârâților pe terenul proprietatea acestora, fiind invocate în drept dispozițiile art. 1345 și urm. Cod civil.

Cererea de chemare în judecată a fost respinsă ca neîntemeiată, întrucât s-a apreciat că *„până în momentul în care proprietarii terenului (intimații-pârâți) nu invocă dobândirea dreptului de proprietate asupra construcției în temeiul accesiunii, din punct de vedere juridic (iar nu faptic) patrimoniul intimaților-pârâți nu s-a mărit, nefiind astfel îndeplinită în cauză prima dintre condițiile materiale ale acțiunii în restituire”*.

Așadar, instanțele anterioare au considerat că nu este întrunită condiția de a exista o îmbogățire a pârâților întrucât aceștia nu și-au mărit, din punct de vedere juridic, patrimoniul cu dreptul de proprietate asupra construcției edificate de reclamant.

Înalta Curte reține că, în speță, condițiile materiale ale intentării acțiunii în restituire prezintă o importanță majoră deoarece prin intermediul acestora se poate determina o mai bună identificare a raportului juridic obligațional, iar prima cerință apreciată ca neîndeplinită de către instanțele anterioare se referă la inexistența unei îmbogățiri a unei persoane (pârâții acțiunii), prin mărirea patrimoniului sau prin dobândirea unui bun, a unei sume de bani sau a unei creanțe sau chiar prin diminuarea pasivului patrimonial.

Potrivit art. 1345 Cod civil, *„cel care, în mod neimputabil, s-a îmbogățit fără justă cauză în detrimentul altuia este obligat la restituire, în măsura pierderii patrimoniale suferite de cealaltă persoană, dar fără a fi ținut dincolo de limita propriei sale îmbogățiri”*.

Din conținutul acestei dispoziții legale se desprind următoarele condiții materiale ale acțiunii în restituire: să existe o îmbogățire a pârâtului; să existe o pierdere patrimonială suferită de reclamant; între îmbogățirea pârâtului și pierderea patrimonială suferită de reclamant să existe o legătură directă.

Dispozițiile art. 1346 Cod civil prevăd că *îmbogățirea este justificată atunci când rezultă din executarea unei obligații valabile; din neexercitarea de către cel păgubit a unui drept contra celui îmbogățit sau dintr-un act îndeplinit de cel păgubit în interesul său personal și exclusiv, pe*

riscul său ori, după caz, cu intenția de a gratifica; conform art. 1347 Cod civil, restituirea nu este datorată decât dacă îmbogățirea subzistă la data sesizării instanței.

Având în vedere aceste dispoziții, precum și cele ale art. 1348 Cod civil, potrivit cărora *cererea de restituire nu poate fi admisă, dacă cel prejudiciat are dreptul la o altă acțiune pentru a obține ceea ce îi este datorat*, rezultă că, în plus față de condițiile enunțate anterior, se mai desprind și următoarele condiții juridice ale acțiunii în restituire: îmbogățirea și pierderea patrimonială corespunzătoare să fie lipsite de o cauză justă, adică de un temei juridic care să le justifice; îmbogățitul să fie de bună-credință; reclamantul să nu aibă la dispoziție o altă acțiune în justiție pentru realizarea dreptului său de creanță împotriva pârâtului.

Prevederile legale anterior enunțate nu fac însă deosebire între îmbogățirea din punct de vedere *faptic* și îmbogățirea din punct de vedere *juridic*, fiind însă suficient, pentru aplicarea lor, a se dovedi că patrimoniul pârâților s-a majorat, în detrimentul patrimoniului reclamantului, prin realizarea construcției în cauză, așadar prin încorporarea materialelor de construcție în terenul proprietatea pârâților.

În speța de față, în mod greșit s-a apreciat că până la momentul invocării accesiunii de către proprietarul terenului, constructorul are deschisă numai calea unei acțiuni în constatare fie a calității sale de constructor de bună sau rea-credință, fără a se putea stabili și întinderea drepturilor ce decurg din această calitate, fie a dreptului său de proprietate rezolubilă asupra lucrării.

Sub acest aspect se constată că, raportat la situația de fapt pe care a reținut-o, instanța de apel a aplicat greșit dispozițiile art. 581 Cod civil, referitoare la *lucrările autonome cu caracter durabil efectuate cu bună-credință, conform căruia, în cazul în care autorul lucrării autonome cu caracter durabil asupra imobilului altuia este de bună-credință, proprietarul imobilului are drept de a opta să ceară instanței să dispună înscrierea sa în cartea funciară ca proprietar al lucrării, plătind, la alegerea sa, autorului lucrării fie valoarea materialelor și a manoperei, fie sporul de valoare adus imobilului prin efectuarea lucrării; sau să ceară obligarea autorului lucrării să cumpere imobilul la valoarea de circulație pe care acesta ar fi avut-o dacă lucrarea nu s-ar fi efectuat.*

Art. 586 Cod civil stabilește că *autorul lucrării este de bună-credință dacă se întemeiază fie pe cuprinsul cărții funciare în care, la data realizării lucrării, era înscris ca proprietar al imobilului, fie pe un mod de dobândire nesupus înscrierii în cartea funciară, dacă, în ambele cazuri, nu rezulta din cartea funciară și nu a cunoscut pe nicio altă cale viciul titlului său.*

Or, în speța de față, ca situație de fapt, nu s-a reținut de către instanțele anterioare că reclamantul ar fi edificat construcția crezând eronat că este proprietarul terenului, *ci în baza acordului cu adevăratul proprietar.*

De asemenea, recurentul nu poate fi considerat nici constructor de rea-credință, întrucât o astfel de calitate o are exclusiv cel care, știind că nu este proprietarul terenului, edifică o construcție pe acesta, înfrângând obligația de a nu aduce atingere dreptului de proprietate aparținând altei persoane, iar acordul proprietarului terenului îl scoate deci din sfera noțiunii de „rea credință”.

Trebuie observat că art. 577 Cod civil reglementează cadrul general al accesiunii, iar, potrivit lui, construcțiile, plantațiile și orice alte lucrări efectuate asupra unui imobil, denumite în continuare lucrări, revin proprietarului acelui imobil dacă prin lege sau act juridic nu se prevede altfel.

O dispoziție esențială este și cea conținută în alin. (2) al aceluiași articol, care statuează că *dreptul de proprietate asupra lucrării se naște în favoarea proprietarului imobilului din*

momentul începerii lucrării, pe măsura realizării ei, dacă prin lege sau act juridic nu se prevede altfel.

În speță, reclamantul a invocat dispozițiile legale ce reglementează îmbogățirea fără justă cauză prin raportare la faptul că acesta a suportat costurile aferente realizării unei construcții pe terenul proprietatea pârâților, cu acordul acestora, astfel că instanța de judecată astfel investită cu soluționarea cererii trebuia să analizeze acțiunea în limitele investiției, potrivit art.1345 Cod civil, cu verificarea semnificației și valorii juridice a poziției pârâților corelativ perioadei în care s-a procedat la încorporarea efectivă a materialelor în clădire.

În condițiile în care îmbogățirea pârâților s-a creat în temeiul accesii imobiliare asupra construcției proprietatea lor, pe terenul acestora, pe seama patrimoniului reclamantului care a avansat costurile necesare edificării ei, trebuie observat că legea atribuie în patrimoniul proprietarului terenului dreptul de proprietate asupra construcției chiar din momentul începerii lucrării, pe măsura realizării ei și nu de abia *din momentul invocării accesii de către proprietarul terenului*, așa cum susține instanța de apel.

În realitate, așa cum susține recurentul, acțiunea promovată în cauză presupune acordarea despăgubirilor pentru îmbogățirea fără justă cauză, intimații beneficiind de o mărire a patrimoniului, în defavoarea recurentului, care și-a micșorat patrimoniul, prin suportarea costurilor unor materiale și ale manoperei unor lucrări care nu au intrat în proprietatea lui.

Față de considerentele mai sus arătate, observând că sunt incidente dispozițiile art. 488 pct. 8 Cod procedură civilă, deoarece instanța de apel a aplicat greșit dispozițiile privind îmbogățirea fără justă cauză, în temeiul art. 497 Cod procedură civilă, Înalta Curte a casat hotărârea recurată și a trimis cauza, spre rejudecare, instanței de apel .

Cu această ocazie, va fi verificată și întrunirea celorlalte condiții cerute de lege pentru admisibilitatea unei acțiuni în restituire ce are ca temei îmbogățirea fără justă cauză, astfel cum s-a solicitat prin cererea de chemare în judecată, inclusiv se va cuantifica, în măsura în care sunt întrunite cerințele prevăzute de art. 1345 Cod civil, contravaloarea pierderii patrimoniale suferite de reclamant, fără ca pârâții să fie ținuti dincolo de limita propriei lor îmbogățiri.

14. Îmbogățire fără justă cauză. Condițiile materiale și juridice ale acțiunii în restituire

C.civ., art.1345, art. 1348

Condițiile materiale ale actio de in rem verso vizează existența unei îmbogățiri a pârâtului, a unei însărăcirii a reclamantului și a legăturii directe dintre modificările intervenite în cele două patrimonii (art. 1345 Cod civil).

Îmbogățirea pârâtului presupune, în esență, obținerea unui avantaj exprimabil pecuniar de către acesta; fără dubiu, în ipoteza în care o sumă de bani primită de pârât este folosită în interesul reclamantului, nu se mai poate reține „o îmbogățire” a primului. Corelativ, însărăcirea părții adverse se referă la pierderea economică pe care o suferă, între cele două fenomene fiind necesar să existe o cauză comună.

Condițiile juridice sunt lipsa cauzei juste a mișcării de valori între patrimonii, buna-credință a îmbogățitului (art. 1345 Cod civil) și inexistența unei alte acțiuni în justiție la îndemâna însărăcitului pentru recuperarea pierderii suferite (art. 1348 Cod civil).

Prima dintre aceste condiții are în vedere absența unui temei juridic în raport de care pârâtul să fie îndrituit să păstreze, în patrimoniu, avantajul pecuniar obținut de la reclamant.

Condiția juridică referitoare la caracterul subsidiar al lui actio de in rem verso presupune ca însărcitul să nu aibă nicio altă opțiune pentru realizarea dreptului său de creanță împotriva pârâtului, deci, nici pe cea izvorâtă dintr-un contract.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 815 din 30 martie 2020

Obiectul cererii de chemare în judecată:

Prin acțiunea înregistrată la 29.04.2016, pe rolul Tribunalului Argeș – Secția civilă, reclamanții A. și B. au chemat în judecată pe pârâții C. și D., solicitând instanței ca, prin hotărârea ce o va pronunța, să dispună obligarea pârâților să le restituie suma de 384.190 lei, în temeiul îmbogățirii fără justă cauză.

La 26.05.2016, pârâții C. și D. au formulat întâmpinare, prin care au invocat lipsa calității procesuale active (în realitate, pasive) a pârâtei D., raportat la sentința nr. 453 din 18.12.2014 a Tribunalului Argeș – Secția civilă, rămasă definitivă prin decizia nr. 1963 din 23.11.2015 a Curții de Apel Pitești – Secția I civilă, conform căreia s-a reținut nedovedirea primirii sumei de bani ce face obiectul prezentului proces de către pârâtă; excepția autorității de lucru judecat raportat la aceleași hotărâri judecătorești, prin sentință fiind respinsă acțiunea reclamanților A. și B. de restituire a sumelor de 453.781 lei și 5.000 euro, întrucât nu s-a probat existența unui contract de împrumut între părți, care să genereze o asemenea obligație în sarcina pârâților C. și D., iar, prin decizie, s-a reținut că pârâții au contestat reținerea sumelor de bani respective de către reclamanți, arătând că C. a fost mandatat de părțile adverse pentru a efectua mai multe lucrări la imobilele proprietatea lor. Au invocat și caracterul subsidiar al actio de in rem verso, prezenta acțiune fiind inadmisibilă, determinat de efectul negativ al autorității de lucru judecat, în condițiile în care reclamanții au recurs la toate mijloacele procesuale, acțiunea lor în restituirea aceluiași sume de bani fiind respinsă prin hotărârile judecătorești menționate. Pe fond, au solicitat respingerea cererii de chemare în judecată.

Excepția autorității de lucru judecat a fost unită cu fondul cauzei prin încheierea de ședință din 19 octombrie 2016.

Prin sentința civilă nr. 194 din 24.05.2017, Tribunalul Argeș – Secția civilă a respins excepțiile lipsei calității procesuale pasive a pârâtei D. și autorității de lucru judecat, raportat la sentința civilă nr. 453/2014 a Tribunalului Argeș – Secția civilă și la decizia civilă nr. 1963/2015 a Curții de Apel Pitești – Secția I civilă, pronunțate în dosarul nr. x/109/2013, a admis acțiunea majorată, formulată de reclamanții A. și B., și a dispus obligarea pârâților C. și D. la plata sumei de 432.190 lei către reclamanți, precum și a celei de 12.327 lei cheltuieli de judecată.

Împotriva sentinței au declarat apel pârâții, criticând-o pentru netemeinicie și nelegalitate.

Prin decizia nr. 3122 din 25.10.2018, Curtea de Apel Pitești – Secția I civilă a admis apelul formulat de pârâți împotriva încheierii de ședință din 10.05.2017 și a sentinței civile nr. 194 din 24.05.2017, pronunțate de Tribunalul Argeș, și a schimbat hotărârea primei instanțe, în sensul respingerii acțiunii. A dispus obligarea intimăților reclamanți la plata sumei de 9.019 lei cheltuieli de judecată în fond și apel, către apelanți.

Împotriva acestei decizii au declarat recurs reclamanții A. și B., criticând-o pentru următoarele motive:

1. Hotărârea instanței de apel a fost dată cu încălcarea și aplicarea greșită a normelor de drept material [art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă].

Pe lângă condițiile materiale ale îmbogățirii, pentru a fi admisă o acțiune întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză trebuie să fie îndeplinite și condițiile juridice:

- absența unei cauze legitime a măririi patrimoniului unei persoane în detrimentul alteia;
- absența unui alt mijloc juridic pentru recuperarea, de către cel care și-a micșorat patrimoniul, a pierderii suferite (caracterul subsidiar).

Prin hotărârea recurată, instanța de apel a interpretat și a aplicat, în mod greșit, condiția privitoare la absența unei cauze legitime a îmbogățirii.

După cum s-a reținut în literatura de specialitate, absența unei cauze legitime a îmbogățirii trebuie să fie înțeleasă ca inexistența unui temei al măririi unui patrimoniu și al micșorării celui alt. Or, în mod vădit eronat, instanța de apel a ajuns la concluzia că ar exista un temei care să justifice îmbogățirea intimăților.

a. În mod eronat, instanța de apel s-a raportat la condițiile plății nedatorate, în loc să verifice condițiile îmbogățirii fără justă cauză.

Astfel, în hotărârea recurată, Curtea de Apel Pitești a reținut următoarele:

„Reclamații nu pretind că ar fi efectuat plăți având reprezentarea greșită a existenței unei datorii. Totodată, nu pretind că sumele le-ar fi ieșit din patrimoniu fără cunoștința lor, dimpotrivă remiterea a fost conștientă și consemnată în evidențele ținute în contrapartidă”.

„În mod evident, în cauză există un temei al remiterii sumelor, nefiind întrunită cerința prevăzută de art. 992 și următoarele Cod civil, care presupune ca îmbogățirea să fi survenit în mod neimputabil în patrimoniul crescut”.

„(...) este evident că nu sunt întrunite cerințele art. 992 Cod civil de la 1864, cu modificările și completările ulterioare, aplicabil la data remiterii sumelor, respectiv aceea ca pârâții să fi primit din eroare sau cu știință ceea ce nu era debit”.

„Judecătorul ce a dat soluția în prezenta pricină nu a fost investit să soluționeze acea cauză, analiza probelor valorificate cu acel prilej fiind făcută cu depășirea investiției sale, câtă vreme nu a ales să administreze el însuși probe în verificarea temeiului sub care a operat predarea și respectiv primirea sumelor de bani, nefiind invocată o predare din eroare, fără știință a acestor sume”.

Este adevărat că, în Codul civil de la 1864, nu era reglementată, expres, instituția îmbogățirii fără justă cauză, însă existența acesteia se deducea din numeroase dispoziții cuprinse în acest cod, fiind unanim recunoscută de practica instanțelor judecătorești, precum și în literatura de specialitate. Astfel, îmbogățirea fără justă cauză este o instituție de drept civil eminamente diferită de plata nedatorată. Condițiile care trebuie să fie îndeplinite pentru formularea unei acțiuni întemeiate pe plată nedatorată sunt cu totul altele de cele ale acțiunii in rem verso.

Or, după cum rezultă din considerentele hotărârii recurate evidențiate mai sus, instanța de apel a făcut o gravă confuzie între cele două instituții juridice.

În primul rând, instanța de apel a depășit limitele investiției, nefiind chemată să analizeze condițiile plății nedatorate, ci ale îmbogățirii fără justă cauză, și, în al doilea rând, în analizarea îmbogățirii fără justă cauză, nu prezintă relevanță dacă suma de bani a fost remisă în cunoștință de cauză sau din eroare.

Din cele patru considerente citate în paragrafele anterioare, rezultă că unul dintre motivele determinate care au condus la admiterea apelului și, pe cale de consecință, la respingerea cererii întemeiate pe îmbogățirea fără justă cauză este argumentul că recurenții nu au invocat o predare „din eroare”. Or, condiția existenței unei erori este, pur și simplu, străină de cerințele îmbogățirii fără justă cauză. Instanța de apel ar fi trebuit să verifice următoarele

condiții: (1) mărirea unui patrimoniu; (2) micșorarea unui patrimoniu; (3) existența unei legături între sporirea unui patrimoniu și diminuarea celui alt, în sensul că ambele fenomene trebuie să fie rezultatul unei cauze unice; (4) absența unei cauze legitime a măririi patrimoniului unei persoane în detrimentul alteia; (5) absența oricărui alt mijloc juridic pentru recuperarea, de către cel care și-a micșorat patrimoniul, a pierderii suferite (caracterul subsidiar).

Nu există absolut nicio lucrare de specialitate care să susțină că îmbogățirea fără justă cauză impune condiția erorii. În realitate, faptul că sumele de bani au fost remise intimaților cu bună știință de către recurenți nu poate constitui motiv pentru respingerea acțiunii, hotărârea recurată fiind rezultatul unei greșite interpretări și aplicări a condițiilor acțiunii în îmbogățire fără justă cauză.

b. În mod vădit eronat, instanța de apel a considerat că temeiul îmbogățirii intimaților îl reprezintă „o serie de convenții”.

Cu titlu preliminar, recurenții menționează că, încă de la începutul acestui litigiu, au precizat că, în raporturile dintre ei și intimați, există trei tipuri de sume care au fost remise.

În cererea de chemare în judecată ce formează obiectul prezentului dosar, nu au solicitat nici sumele pe care societatea E. S.R.L. le-a plătit pârâtului C. pentru achiziționarea materialelor de construcție, nici sumele plătite de reclamanți pentru lucrările de antrepriză realizate de intimat. În realitate, au solicitat sumele plătite pârâților pentru care s-a ținut o evidență separată și care provin din patrimoniul propriu al recurenților, fiind folosite de către familia C. pentru propriile necesități.

Faptul că, între părți, au existat „multiple și complexe relații contractuale” nu constituie un motiv pentru ca instanța de apel să nu verifice, cu atenție, raporturile juridice și situația de fapt existentă în raport de fiecare sumă remisă.

În primul rând, condițiile juridice ale îmbogățirii fără just temei impun ca verificarea existenței sau inexistenței unui temei juridic pentru creșterea, respectiv scăderea patrimonială, să fie realizată prin evaluarea raportului juridic dedus judecății.

Instanța de judecată a fost chemată să analizeze sumele solicitate și existența sau inexistența unui temei juridic corespunzător măririi patrimoniului în raport de sumele solicitate, iar nu prin raportare la alte raporturi juridice care au avut loc între părți.

Recurenții nu au contestat faptul că, de-a lungul timpului, au existat diferite contracte între părți, mandat și antrepriză, ci au solicitat instanței ca suma de 432.190 lei să le fie restituită ca fiind o îmbogățire iară justă cauză a intimaților, îmbogățire pe care intimații pur și simplu nu o pot justifica. Această sumă solicitată la restituire este diferită de orice alte sume care au fost plătite lui C., fie pentru a achiziționa materiale, fie pentru realizarea unor lucrări în folosul reclamanților.

Între recurenta A. și intimatul C. există o relație de rudenie de gradul II (frați). În perioada martie 2010 - august 2011, familia A. a dat familiei C. sume consistente de bani, sume al căror quantum este cert, fiind confirmat printr-un raport de expertiză contabilă, și, mai mult decât atât, astfel cum a reținut chiar instanța de apel, predarea sumelor este necontestată de către intimați.

Faptul că, la interogatoriul administrat după constituirea completului de divergență, au declarat că „sumele au fost remise cu titlu de ajutor susceptibil de restituire, pentru pârâții care nu dispuneau, la acel moment, de mijloace suficiente pentru ridicare unor edificii destinate unor exploatare turistice” denotă că sumele au fost remise și primite cu bună-știință de către părțile prezentului litigiu, dar acest fapt este irelevant pentru verificarea îndeplinirii condițiilor restituirii întemeiate pe îmbogățirea fără justă cauză.

În al doilea rând, instanța de apel a aplicat, în mod greșit, condiția existenței unui temei legitim în situația de fapt din prezenta cauză. Absența unei cauze legitime a îmbogățirii trebuie să fie înțeleasă ca inexistența unui temei legitim al măririi unui patrimoniu și al micșorării celui alt. Cu alte cuvinte, instanța de apel ar fi trebuit să răspundă întrebării dacă există vreun temei legitim pentru care patrimoniul intimaților s-a mărit cu suma de 432.190 lei, iar patrimoniul recurenților a sărăcit cu aceeași sumă.

Din considerentele hotărârii recurate rezultă că instanța de apel nu furnizează un răspuns pertinent acestei întrebări. În schimb, din interogatoriul luat recurente A., instanța de apel trage concluzia că „o astfel de voință a părților nu poate fi decât contractuală, constând în existența unui acord de voințe în sensul încheierii unei convenții, neputându-se reține reală susținerea remiterii sumelor fără temei”. Așa cum s-a arătat, remiterea unei sume fără temei reprezintă tot o condiție a plății nedatorate. Ceea ce ar fi trebuit să analizeze instanța de apel, în prezenta cauză, este existența unui temei (a unei cauze) legitime a îmbogățirii, iar nu a faptului juridic generator al îmbogățirii. Or, dacă ar fi procedat în mod legal, instanța de apel ar fi ajuns la aceeași concluzie reținută, în mod judicios, și de prima instanță, că îmbogățirea intimaților nu are un temei legal.

Suma de 432.190 lei nu a fost datorată intimaților în baza unui contract. Alte sume au fost transmise intimaților în temeiuri contractuale, dar nu și aceasta. Singurul contract care ar fi putut fi incident în prezenta speță ar fi fost cel de împrumut, însă, așa cum s-a stabilit deja cu autoritate de lucru judecat, îmbogățirea nu rezultă dintr-un contract de împrumut. Dacă instanța de apel ar fi identificat o bază contractuală, atunci avea obligația de a preciza despre ce contract ar fi fost vorba, ce cale ar fi avut deschisă recurenții. Or, instanța de apel s-a referit numai la contracte aferente altor sume remise intimaților, irelevante pentru soluționarea prezentei cauze.

Despre donație nu poate fi vorba, lipsind, cu desăvârșire, animus donandi, precum și forma necesară pentru încheierea valabilă a unei donații.

Nici alte fapte juridice licite, privite ca izvoare de obligații, nu ar putea justifica îmbogățirea intimaților cu suma de 432.190 lei: gestiunea de afaceri este exclusă, iar condițiile plății nedatorate nu sunt îndeplinite, după cum a stabilit chiar instanța de apel într-o manieră extrapetita.

Nici alte instituții juridice nu pot justifica îmbogățirea.

În aceste condiții, rezultă, în mod neechivoc, că, pentru îmbogățirea patrimoniului intimaților cu suma de 432.190 lei, nu există absolut niciun temei legitim. Or, atât timp cât nu poate fi identificat, măcar cu o certitudine rezonabilă, un temei care să justifice îmbogățirea, rezultă că este îndeplinită condiția juridică pentru a se putea dispune restituirea sumelor remise familiei C. în temeiul lui *actio de in rem verso*.

Mai mult, instanța de apel a reținut, cu referire la hotărârea primei instanțe, că „(...) neexistând obligația de restituire a unui împrumut, nu s-a procedat la cercetarea existenței unui alt titlu, reclamanții fiind cei obligați să îl dovedească pe cel ales”. Or, ceea ce recurenții au invocat, în prezenta cauză, este tocmai lipsa unui titlu legitim care să justifice îmbogățirea intimaților cu suma de 432.190 lei. Cu alte cuvinte, ceea ce li se reproșează este ori faptul că nu au dovedit existența unui titlu legitim pentru îmbogățirea intimaților, ori faptul că nu au dovedit că nu ar exista niciun titlu posibil. Pe cale de consecință, instanța de apel a făcut o greșită aplicare a condițiilor îmbogățirii fără justă cauză.

În al treilea rând, în mod nelegal, instanța de apel și-a întemeiat hotărârea prin prisma argumentului că reclamanții s-au raportat, mereu, la acele sume ca fiind un împrumut dat familiei C. Modalitatea în care însărcinul a perceput raporturile juridice dintre părți nu reprezintă o

condiție ce se impune a fi analizată în cadrul prezentei acțiuni în îmbogățire fără justă cauză. Atât timp cât s-a stabilit, cu autoritate de lucru judecat, că nu ne aflăm în ipoteza unui contract de împrumut, faptul că recurenții - persoane fizice fără cunoștințe juridice - se raportează la sumele remise familiei C. ca fiind un „împrumut” nu prezintă relevanță. În schimb, ceea ce prezintă relevanță este faptul că, din toate probele administrate în fața celor patru completuri de judecată care au analizat situația de fapt, fie în cererea întemeiată pe contractul de împrumut, fie pe îmbogățirea fără justă cauză, rezultă că, la momentul remiterii sumelor de bani către C., recurenții au avut reprezentarea că sumele acordate vor fi restituite, aspect care reiese din următoarele împrejurări:

- a fost ținută o evidență separată a sumelor solicitate prin cererea ce formează obiectul prezentului dosar de sumele care au fost remise lui C. în baza altor temeuri (achiziție de materiale și execuție de lucrări);

- modalitatea în care sumele au fost înregistrate denotă o diligență sporită a recurenților, în condițiile în care frecvența transferurilor a fost una foarte mare, iar imposibilitatea morală de a preconstitui înscrisuri este neechivocă;

- chiar intimații au ținut propria evidență a sumelor primite de la recurenți.

De asemenea, în mod nelegal, instanța de apel a reținut că „reclamanții s-au mărginit să invoce faptul predării sumelor, necontestat de către pârâți, refuzând să arate justificarea pentru care au făcut această predare, considerând că, în acest mod, se pot pune sub adăpostul dispozițiilor referitoare la îmbogățirea fără justă cauză, temeiul relevat în fața instanței de apel fiind, în continuare, cel al existenței unui împrumut, asupra căruia s-a statuat anterior”. Această concluzie a instanței de apel este vădit străină de natura cauzei. Cu alte cuvinte, din nou, instanța de apel învederează faptul că nu au prezentat un temei juridic care să justifice îmbogățirea intimaților. Recurenții nu s-au pus „sub adăpostul dispozițiilor referitoare la îmbogățirea fără justă cauză”, ci au fost forțați să recurgă la acest ultim remediu avut la dispoziție pentru a putea obține restituirea sumelor de bani care li se cuvin. În condițiile în care au arătat că există sume de bani exorbitante, care au fost primite de intimați fără să se fi realizat vreun serviciu în schimb, ci pentru ca familia C. să-și edifice o fermă unde să ofere servicii turistice, instanța de apel ar fi trebuit să constate întoarsă sarcina probei și să solicite intimaților să arate punctual, transfer cu transfer, dacă au un temei legitim care să justifice reținerea sumelor de bani. În schimb, instanța de apel a pus în sarcina recurenților efectuarea probei unui fapt negativ absolut, solicitându-li-se să dovedească că pârâții nu au un temei legitim pentru a păstra sumele remise. Or, aceasta este o veritabilă probatio diabolica.

În același sens este și opinia separată a hotărârii recurate: „Față de concluzia clară că pârâții au primit o sumă de bani însemnată de la reclamanți, concluzie expusă de expertul contabil, că pârâții au ținut evidența sumei primite, este îndreptățită pretenția reclamanților de a solicita să le fie restituită suma remisă pârâților. Argumentele reclamanților sunt confirmate de expertiză, în timp ce apărările pârâților nu sunt însoțite de nicio dovadă. Pârâții nu au argumente de natură juridică și nici de altă natură care să le justifice susținerea că ar trebui să rămână cu sumele de bani primite de la reclamanți”.

În al patrulea rând, instanța de apel a respins cererea formulată de reclamanți pentru simplul motiv că este posibil să fi existat un raport contractual. Așadar, pentru instanța de apel, a fost suficientă simpla posibilitatea ca îmbogățirea să fi avut un temei contractual, fără ca intimații să fi prezentat care este raportul contractual încheiat între A. și B., pe de-o parte, și D. și C., pe de altă parte, corespunzător îmbogățirii în valoare de 432.190 lei.

Mai mult decât atât, aparențele unor raporturi contractuale menționate în considerentele hotărârii recurate vizează raporturi juridice formate între alte părți (E. S.R.L. și C.), iar nu între părțile din prezentul litigiu. Aceste raporturi juridice au fost aduse în atenția instanței, în prezenta cauză, pentru a crea o confuzie între pretenția formulată de reclamant și alte raporturi juridice, prin „amestecarea” sumelor și a patrimoniilor. Oricât de „complexe” ar fi raporturile juridice, instanța a fost investită cu o cerere având ca obiect un singur raport juridic născut între persoane fizice.

c. În mod nelegal, instanța de apel a reținut că recurenții ar fi refuzat să administreze o anumită probă ca urmare a nesocotirii dispozițiilor din Legea contabilității nr. 82/1991.

În hotărârea recurată, instanța de apel a reținut următoarele: „După reunirea instanței în complet de divergență s-a dat posibilitatea reclamanților de a dovedi cu înscrisuri obligatoriu la păstrare, potrivit legii, depășirea raporturilor contractuale necontestate încheiate de aceștia în numele persoanei juridice în cadrul căreia activau, date fiind suprapunerile de intervale de timp în care operațiunile s-au desfășurat, aceștia însă refuzând administrarea probei”. În plus, instanța de apel a reținut că reclamantii nu și-ar fi îndeplinit obligația legală de a păstra registrele persoanei juridice. În esență, li se impută, în acest fel, neîndeplinirea obligației de păstrare a documentelor contabile ale societății E. S.R.L. pe o perioadă de 10 ani, conform art. 25 alin. (1).

Pe de-o parte, art. 25 alin. (2) din Legea nr. 82/1991 a contabilității prevede că: „Prin excepție de la prevederile alin. (1) se pot stabili, în mod justificat, prin ordin al ministrului economiei și finanțelor, registrele de contabilitate și documentele justificative care se păstrează timp de 5 ani”. Prin Ordinul nr. 3512/2008 s-a reglementat că, pentru dispozițiile de plată, cele la care face referire instanța de fond, obligația de arhivare este de 5 ani, obligație îndeplinită de reclamant.

Pe de altă parte, dincolo de respectarea sau nerespectarea prevederilor legislației contabile, o asemenea împrejurare nu poate fi folosită împotriva acestor părți și nu poate reprezenta temei pentru respingerea acțiunii, în contextul în care au reușit să facă dovada remiterii sumelor de bani cu alte înscrisuri și în contextul în care s-a reținut și primirea sumelor de bani de către intimati.

2. Hotărârea instanței de apel cuprinde motive contradictorii și motive străine de natura cauzei [art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă].

Din analizarea hotărârii recurate rezultă că nici considerentele, nici dispozitivul nu lămuresc care este temeiul pentru care acțiunea ar trebui să fie respinsă (e.g., netemeinicie, inadmisibilitate etc.).

Din considerentele instanței de apel rezultă că aceasta a apreciat că „nu se poate susține că nu ar fi existat un temei legitim al măririi patrimoniului”. Or, instanța de apel avea obligația de a preciza care este acest temei legitim pe care l-a identificat. În schimb, în considerentele hotărârii, nu se menționează nimic cu privire la temeiul legitim al îmbogățirii în raportul juridic născut între persoanele fizice, astfel cum acestea sunt părți în prezentul raport de drept procesual, ci doar se face trimitere la niște posibile contracte, care, după cum recurenții au arătat în fața tuturor instanțelor în care a fost prezentată situația de fapt, nu au ca părți persoanele fizice, ci o persoană juridică (E. S.R.L.) și pe unul dintre intimati (C.).

De asemenea, dacă instanța de apel ar fi reținut că temeiul legitim al îmbogățirii are natură contractuală, ar fi trebuit să indice expres ce tip de contract este acesta. Odată identificat contractul, în mod logic, ar fi trebuit să se admită existența unei acțiuni contractuale. Or, instanța de apel nu face absolut nicio referire cu privire la existența unei acțiuni contractuale, după cum

nici acțiunea nu este respinsă ca inadmisibilă, în baza caracterului subsidiar al acțiunii întemeiate pe îmbogățirea fără justă cauză.

Astfel, instanța de apel respinge cererea cu motivarea că au existat „raporturi complexe” între mai multe subiecte, chiar și subiecte de drept care nu sunt părți în prezenta cauză, și, pe cale de consecință, această complexitate nu exclude existența unui contract. Această modalitate de argumentare a soluției nu răspunde pretenției pe care reclamantul a formulat-o prin cererea de chemare în judecată, motivele fiind străine de natura cauzei.

Nu în ultimul rând, contradicția motivelor prezentate în hotărârea recurată rezultă și din aceea că, în finalul considerentelor, optica instanței de apel este în sensul că acțiunea ar fi întemeiată tot pe contractul de împrumut - „(...) temeiul relevat în fața instanței de apel fiind, în continuare, cel al existenței unui împrumut, asupra căruia s-a statuat anterior”. Or, dacă, prin absurd, reclamantul și-ar fi întemeiat acțiunea în îmbogățire fără justă cauză pe contractul de împrumut, deși aceste două forme sunt ireconciliabile în mod natural, atunci instanța de apel ar fi trebuit să admită excepția autorității de lucru judecat. Însă, în mod corect, instanța de apel a reținut, la începutul considerentelor, că „subsidiaritatea acțiunii în îmbogățire fără justă cauză față de cea în răspundere contractuală, născută din contractul de împrumut, nu se extrage din puterea dată raporturilor examinate în cauza anterioară de hotărârea judecătorească, cel mult argumentația folosită cu acel prilej putând fi invocată ca o statuare asupra realității de fapt, însă, în mod expres anterioara judecată a limitat examinarea sa la contractul ales de reclamant, acela de împrumut. Din acest punct de vedere, deci, cauza pricinii anterioare nu se poate confunda cu cea a celei de față”.

În consecință, hotărârea Curții de Apel nu cuprinde motivele pe care se sprijină dispozitivul, motivele prezentate sunt străine de natura cauzei și, de asemenea, cuprinde motive contradictorii.

Recurenții au solicitat admiterea recursului, casarea, în parte, a hotărârii recurate și trimiterea cauzei, spre rejudecare, aceleiași instanțe.

Analizând decizia civilă atacată în raport de criticile formulate și de dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5, 6 și 8 Cod procedură civilă, Înalta Curte constată că recursul este fondat, pentru următoarele considerente:

În primul rând, trebuie menționat că vor fi verificate, prioritar, susținerile subsumate motivului de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă, întrucât preținsele carențe ale motivării, dacă se justifică, conduc la casarea deciziei argumentate necorespunzător, cu consecința reluării judecării sub toate aspectele tratate incomplet sau neclar, inclusiv a celor combătute de recurenți prin raportare și la motivul de casare prevăzut de pct. 8 din același text de lege, și care, în absența unor dezlegări neechivoce și fundamentate asupra lor, nu pot forma, în recurs, obiect al controlului judiciar de legalitate din perspectiva normelor de drept substanțial.

O altă chestiune prealabilă analizei recursului vizează încadrarea criticilor privind depășirea limitelor investirii instanței de apel, ca urmare a verificării de către aceasta a condițiilor plății nedatorate, precum și cele referitoare la sarcina probei „temeiului legitim” al îmbogățirii părților, care trebuie raportate la motivul de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 5 Cod procedură civilă, dat fiind că supun dezbaterii încălcarea regulilor procedurale în materie, a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității, iar nu a dispozițiilor de drept substanțial (pct. 8 fiind invocat de recurenți în combaterea acestor nereguli).

De asemenea, toate criticile care vizează considerente pretins străine de natura cauzei vor fi verificate din perspectiva motivului de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod

procedură civilă, în consecință, și cele care, supunând dezbaterii problema în discuție, au fost prezentate de recurenți în cadrul primului motiv al căii de atac, întemeiat pe pct. 8.

1. Susținerile referitoare la deficiențele argumentării instanței de apel sunt întemeiate, considerentele deciziei neputând permite identificarea raționamentului Curții în adoptarea soluției pronunțate.

Cum, în mod corect, au susținut recurenții, în dispozitivul deciziei atacate, nu se menționează modalitatea în care a fost respinsă acțiunea, respectiv ca neîntemeiată sau ca inadmisibilă.

Omisiunea instanței de apel de a preciza modalitatea de respingere pentru care a optat nu ar reprezenta, de plano, un caz de nulitate a hotărârii astfel pronunțate, în condițiile în care, fundamentarea juridică a soluției s-ar regăsi în explicațiile aferente considerentelor deciziei, care să justifice, în fapt și în drept, hotărârea adoptată.

În speță, însă, decelarea rațiunii Curții, pentru care a considerat că apelul pârâților se impune a fi admis, cu consecința respingerii acțiunii în îmbogățire fără justă cauză, este imposibil a fi realizată.

Astfel, singurul aspect clar dezlegat de instanța anterioară este cel referitor la calitatea procesuală pasivă a pârâtei D., cu privire la care Curtea a apreciat că este justificată de această parte, determinat de creșterea, cu sumele de bani avansate de reclamanți, a patrimoniului comun al soților, în măsura în care o asemenea mărire ar fi dovedită.

Referitor la excepția autorității de lucru judecat raportat la hotărârile pronunțate în procesul anterior, în care reclamanții și-au întemeiat acțiunea de restituire a sumelor de bani ce fac și obiectul prezentului litigiu (nu interesează, la acest moment procesual, dacă sumele sunt inferioare sau superioare față de cele solicitate în primul proces) pe un contract de împrumut, considerentele instanței de apel sunt, într-adevăr, contradictorii, după cum au arătat și recurenții.

Motivarea contradictorie, ca ipoteză a motivului de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă, presupune ca, fie considerentele să nu sprijine soluția din dispozitiv, în sensul că raționamentul instanței ar determina o rezolvare contrară decât cea regăsită în partea finală a hotărârii, fie argumentele să fie opuse între ele, în sensul că unele conduc la admitere, iar altele la respingere, astfel încât, neputându-se opta pentru corectitudinea unora sau altora dintre acestea, nu se poate deduce dacă soluția din dispozitiv este, la rândul său, justă.

În litigiul de față, Curtea a înlăturat excepția autorității de lucru judecat, determinat de lipsa identității de cauză între cele două cereri deduse judecătii, reținând că judecata primei instanțe s-a realizat prin prisma faptului licit al îmbogățirii fără justă cauză, pentru ca, în finalul deciziei atacate, să considere că „temeiul relevant în fața instanței de apel este, în continuare, cel al existenței unui împrumut, asupra căruia s-a statuat anterior”, ceea ce ar fi condus la o soluție de admitere a excepției în discuție, cu consecința respingerii acțiunii ca inadmisibile, soluție pe care, însă, instanța nu a pronunțat-o.

De asemenea, în cuprinsul aceluiași paragraf al deciziei, pe lângă reținerea temeiului evocat de reclamanți ca fiind cel al contractului de împrumut, instanța relevă, totodată, refuzul părților menționate de a arăta „justificarea pentru care au făcut această predare (*a sumelor de bani pretinse în litigiul de față*), considerând că, în acest mod, se pot pune sub adăpostul dispozițiilor referitoare la îmbogățirea fără justă cauză (...)”.

Prin urmare, în legătură cu fundamentul juridic al cererii de chemare în judecată, relevant în soluționarea motivului de apel referitor la autoritatea de lucru judecat, Curtea expune trei opinii, toate ireconciliabile între ele, și care, astfel, sunt de natură a atrage soluții diferite asupra

excepției - „refuzul justificării predării sumelor de bani”, ceea ce echivalează cu neindicarea temeiului juridic al cererii, caz în care excepția în discuție nu ar fi putut fi rezolvată; „contract de împrumut”, pentru această ipoteză, excepția fiind de admis; fapt juridic licit, caz în care excepția trebuia înlăturată.

În concluzie, Curtea nu a abordat, într-o manieră coerentă, problema autorității de lucru judecat, ceea ce va determina, în condițiile art. 497 cu referire la art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă, admiterea recursului pentru acest motiv și casarea deciziei atacate, instanța urmând a relua judecata sub acest aspect. Soluția se impune chiar dacă, în final, recurenții sunt de acord cu decizia Curții, prin care s-a înlăturat motivul de apel vizând autoritatea de lucru judecat, iar părții nu au declarat recurs incident conform art. 491 Cod procedură civilă. Astfel, deși rezolvarea dată de instanță motivului de apel referitor la lucrul anterior judecat le este favorabilă, recurenții au înțeles să critice modalitatea de argumentare a acestei chestiuni, susținere pe care Înalta Curte a considerat-o ca fiind întemeiată, caz în care soluția nu poate fi decât de casare a deciziei și reluare a judecării. Pe de altă parte, evocarea oricăror nereguli în legătură cu autoritatea de lucru judecat, inclusiv sub aspectul motivării, este pusă la dispoziția oricăreia dintre părți, conform art. 432 Cod procedură civilă, nu numai determinat de caracterul de ordine publică al normelor care o reglementează, dar și determinat de împrejurarea că reprezintă o apărare foarte energică într-o judecată ulterioară, căreia nu i se poate opune nici măcar regula tradițională aplicabilă în căile de atac - *non reformatio in peius* (*principiul neagravării situației unei părți în propria cale de atac*). În aceste condiții, există interesul tuturor celor implicați în proces ca problema autorității de judecat să fie corect și pe deplin lămurită.

Aceleași deficiențe în motivarea deciziei atacate se regăsesc și în legătură cu analiza condițiilor materiale și juridice ale acțiunii în restituire.

Astfel, condițiile materiale ale actio de in rem verso vizează existența unei îmbogățiri a părâtului, a unei însărăcirii a reclamantului și a legăturii directe dintre modificările intervenite în cele două patrimonii (art. 1345 Cod civil).

Îmbogățirea părâtului presupune, în esență, obținerea unui avantaj exprimabil pecuniar de către acesta; fără dubiu, în ipoteza în care o sumă de bani primită de părât este folosită în interesul reclamantului, nu se mai poate reține „o îmbogățire” a primului. Corelativ, însărăcirea părții adverse se referă la pierderea economică pe care o suferă, între cele două fenomene fiind necesar să existe o cauză comună.

Condițiile juridice sunt lipsa cauzei juste a mișcării de valori între patrimonii, buna-credință a îmbogățitului (art. 1345 Cod civil) și inexistența unei alte acțiuni în justiție la îndemâna însărăcitului pentru recuperarea pierderii suferite (art. 1348 Cod civil).

Prima dintre aceste condiții are în vedere absența unui temei juridic în raport de care părâtul să fie îndrituit să păstreze, în patrimoniu, avantajul pecuniar obținut de la reclamant. În speță, punându-se problema unor sume de bani, acest temei poate consta, printre altele, și într-un contract potrivit căruia sumele respective rămân la îmbogățit, fiind, deci, exclusă obligația de restituire către cel care i le-a remis. În mod evident, un asemenea contract trebuie identificat și, implicit, probat în litigiul dedus judecării, în caz contrar neputându-se stabili care este conținutul raportului juridic dintre părți, în sensul drepturilor și obligațiilor corespunzătoare.

Condiția juridică referitoare la caracterul subsidiar al lui actio de in rem verso este distinctă de cea sus-enunțată și presupune ca însărăcitul să nu aibă nicio altă opțiune pentru realizarea dreptului său de creanță împotriva părâtului, deci, nici pe cea izvorâtă dintr-un contract.

Desigur, noțiunea de „contract” prezintă, în toate cazurile, aceeași semnificație, și anume „acord de voință al părților producător de efecte juridice, în sensul nașterii, modificării sau stingerii unui raport juridic” între acestea. Verificările ce trebuie realizate de instanță în legătură cu existența unui contract sunt, însă, diferite raportat la cele două condiții juridice enunțate mai sus. Dacă, în primul caz, al lipsei cauzei juste a dezechilibrului creat între patrimonii, se cercetează în ce măsură pârâtul este și rămâne beneficiarul sumei de bani primite în baza unui acord de voință încheiat cu partea adversă, fiind el titularul unui drept de creanță opus reclamantului, care și-a executat obligația corelativă prin remiterea sumei, în cel de-al doilea caz, reglementat de art. 1348 Cod civil, se verifică dacă însărcinutul are la îndemână o acțiune contractuală, bazată pe un contract în raport de care acesta din urmă se pretinde el titularul dreptului de creanță asupra sumei de bani predate pârâtului.

În concluzie, în cazul *actio de in rem verso*, noțiunea de „contract” trebuie privită diferit în analiza celor două condiții juridice enunțate mai sus, același act juridic neputând servi și ca motiv al respingerii cererii în raport de caracterul său subsidiar, dar și ca motiv al respingerii pentru existența temeiului juridic al transferului de valori între cele două patrimonii. Cum s-a arătat deja, în această ultimă ipoteză, actul juridic care justifică îmbogățirea pârâtului trebuie probat, el fiind distinct de un posibil contract în baza căruia reclamantul este cel care ar putea pretinde, opunând dreptul său de creanță împotriva pârâtului, restituirea sumei de bani remise acestuia, caz în care intervine problema subsidiarității acțiunii în discuție.

Toate aceste condiții trebuie îndeplinite, în mod cumulativ, pentru obținerea unei hotărâri judecătorești favorabile în *actio de in rem verso*, în caz contrar, soluția fiind de respingere a cererii de chemare în judecată, fie pe fond (pentru neîndeplinirea oricăreia dintre cerințele materiale, respectiv a oricăreia dintre primele două cerințe juridice menționate), fie pentru inadmisibilitate (în cazul în care se pune în discuție caracterul subsidiar al acțiunii, constatându-se că reclamantul are opțiunea unui alt mijloc juridic de realizare a dreptului de creanță pretins împotriva pârâtului).

Condiția inexistenței unui alt demers judiciar la îndemâna reclamantului pentru restituirea sumei de bani pretinse se cercetează prioritar, întrucât, în caz de neîndeplinire, *actio de in rem verso* devine inadmisibilă, fiind inutilă cercetarea celorlalte condiții, materiale și juridice.

Nu în ultimul rând, verificările instanței trebuie limitate la motivele de apel, în speță, apelanții pârâți invocând caracterul subsidiar al acțiunii în contextul autorității de lucru judecat, raportat la hotărârile pronunțate în procesul declanșat de reclamanți în temeiul contractului de împrumut.

În speță, Curtea de Apel, folosind o terminologie generică, motivează soluția adoptată într-o manieră neclară, insuficientă și, pe alocuri, contradictorie.

Astfel, analizând noțiunea de „cauză” a cererii de chemare în judecată, face referire la „celelalte statuări ale instanței anterioare, vizând descrierea istoricului relațiilor dintre părți”, cu privire la care consideră nu se impun, în mod obligatoriu, unei statuări ulterioare, întrucât nu au format obiect al judecății prin prisma contractului de împrumut, pentru ca, în dezvoltarea argumentării ulterioare, să constate că, „cu acel prilej (al procesului inițial), instanța a examinat raporturile părților, constatând că ele sunt complexe, fiind încheiate mai multe înțelegeri în legătură cu edificarea unor construcții pentru reclamanți și persoana juridică în care desfășurau activități comerciale, pârâtul C. ocupându-se de achiziționarea materialelor, plata muncitorilor și altele”.

În continuare, instanța de apel arată că „nedovedită fiind, deci, convenția împrumutului și reținută, inclusiv de către instanța anterioară ce a examinat această alegație, ca existente alte

convenții ale părților (...) este evident că nu sunt întrunite cerințele art. 992 Cod civil de la 1864, cu modificările și completările ulterioare, aplicabil la data remiterii sumelor, respectiv aceea ca pârâții să fi primit din eroare sau cu știință ceea ce nu era debit. În aceste condiții, în mod greșit, instanța fondului, deși reține că nu există un împrumut, consideră că există obligația de restituire a sumelor primite (...)."

Prin urmare, Curtea, deși a apreciat că acele considerente din hotărârile pronunțate în acțiunea bazată pe contractul de împrumut, referitoare la raporturile dintre părți care exced actului juridic ales de reclamant, nu pot fi avute în vedere în dosarul de față, și-a fundamentat soluția dată în calea de atac tocmai pe cele statuate, în dosarul anterior, în legătură cu aceste raporturi juridice, altele decât cele de împrumut, motivarea fiind, sub acest aspect, contradictorie.

Totodată, reține că, în litigiul respectiv, instanța le-a calificat ca fiind „raporturi complexe ale părților, constând în edificarea unor construcții sub directa supraveghere, dirijare și efectiv executare a unora dintre operațiuni de către pârâțul C., la cererea reclamantilor ce i-au remis în acest scop, diferite sume de bani”.

În prezentarea propriului raționament, Curtea menționează că „în mod evident, părțile au susținut permanent, în fața diferitelor instanțe, că, între ele, au existat multiple și complexe relații contractuale, fiecare pretinzând că partenerul contractual nu și-a îndeplinit acele obligații”, instanța de apel conchizând că, „cum între părți (...) au intervenit anumite convenții, confirmate chiar de către reclamantă, nu se mai poate susține că nu ar fi existat un temei legitim al măririi patrimoniului pârâților în detrimentul celui al reclamantilor, respectiv convențiile expuse de către acestea”.

Decizia este lacunară și nelămuritoare sub aspectul multiplelor „convenții” încheiate între părți, pe care instanța nu le-a identificat, astfel încât să se poată stabili care este relevanța lor în actio de in rem verso. Astfel cum s-a arătat în precedent, pentru a se putea verifica dacă mișcarea de valori între patrimoniile reclamantilor și pârâților are sau nu un temei legitim, cu consecințe în rezolvarea, pe fond, a acțiunii de față, este determinant a se preciza și, implicit, a se proba care este acel raport juridic contractual concret, în baza căruia pârâții să fie îndrituiți a păstra, în patrimoniul lor, suma de bani solicitată de părțile adverse. În alți termeni, în contextul existenței unor raporturi juridice „complexe” între părți, trebuie individualizat exact acel raport juridic care să confere un asemenea drept al pârâților, sens în care instanța de apel nu a procedat. Aceasta cu atât mai mult cu cât reclamantii au susținut, în toate fazele procesuale, că există trei categorii de sume de bani avansate pârâților, cele din contabilitatea S.C. E. S.R.L. și din patrimoniul reclamantilor, pentru lucrări efectuate în beneficiul acestei firme, sume care nu formează obiectul dosarului de față, și, distinct, sumele de bani solicitate în prezentul proces, remise și încasate în urma unor operațiuni intervenite între persoanele fizice participante.

În consecință, în absența dezlegării de către instanța de apel a raporturilor juridice concrete dintre reclamant și pârâți, nu se poate stabili dacă unul dintre aceste raporturi este de natură să justifice temeiul legitim al păstrării sumelor de bani remise de reclamant pârâților, cu consecința respingerii, pe fond, a cererii de chemare în judecată.

Față de caracterul imprecis al motivării, nu se poate reține, la acest moment procesual, dacă referirea instanței la „relațiile complexe dintre părți”, incluzându-le și pe cele în care este implicată S.C. E., reprezintă sau nu o motivare străină de natura cauzei, astfel cum au susținut recurenții. Cu alte cuvinte, pornind de la cele afirmate de reclamant, în sensul că sumele de bani sunt diferite și pretențiile din litigiul de față nu vizează costul lucrărilor edificate pentru persoana juridică, în timp ce apărările pârâților sunt, în mod evident, contrare, instanța de apel ar fi trebuit să verifice realitatea acestor susțineri, și anume dacă există sau nu o suprapunere între sumele de

bani remise părților și solicitate în dosarul de față și cele încasate de ei și utilizate în interesul S.C. E. În absența unei asemenea verificări, care nu exclude concluzia infirmării celor arătate de reclamanti, sub rezerva de a fi dovedite apărările părților, nu se poate determina dacă sumele de bani aferente lucrărilor efectuate pentru persoana juridică au sau nu legătură cu sumele de bani pretinse în litigiul prezent.

În plus, instanța de apel circumscrie, nediferențiat, relațiile dintre părți noțiunii de „temei juridic”, considerând că remiterea sumelor de bani generate de aceste raporturi „complexe” dintre reclamanti și părți are la bază o justă cauză, incluzând, deci, și sumele de bani pretins utilizate în beneficiul firmei recurenților. Or, chestiunea folosirii unor sume de bani în interesul reclamanților sau al persoanei juridice la care erau asociați nu trebuia raportată la condiția juridică a temeiului legitim al îmbogățirii, ci la condiția materială a existenței sau nu a unei îmbogățiri în favoarea părților. Cele două condiții sunt distincte, fără posibilitate de confuzie între ele, fiind necesar a fi analizate ca atare. Condiția juridică a existenței temeiului legitim al îmbogățirii presupune, prin definiție, „o îmbogățire”, deci, păstrarea avantajului economic obținut de părți, în timp ce utilizarea sumelor de bani în beneficiul reclamanților exclude ideea de „îmbogățire”, supunând discuției condiția materială a măririi patrimoniului celui pretins îmbogățit.

Sunt întemeiate și criticile recurenților privind imposibilitatea determinării motivului pentru care a fost respinsă acțiunea formulată de aceste părți.

Cum s-a menționat mai sus, existența unei acțiuni derivate din contract, ca mijloc de recuperare a pierderii pretins suferite de reclamanti, are o altă semnificație decât cea privind existența unui contract, ca temei juridic în baza căruia părții sunt îndreptățiți să păstreze sumele de bani remise de adversari.

În speță, Curtea de Apel face referire la „raporturile complexe ale părților”, la „voința părților care nu poate fi decât contractuală, constând în existența unui acord de voințe în sensul încheierii unei convenții”, la „existența unui temei al remiterii sumelor de bani”, fără să se poată stabili din perspectiva căreia dintre cele două condiții juridice ale lui actio de in rem verso a reținut existența unui acord de voințe între părți și în ce constă acesta.

Cum au arătat și recurenții, instanța nu se referă la existența unei acțiuni contractuale pe care aceștia ar avea-o la dispoziție pentru recuperarea sumelor de bani pretinse, ceea ce ar face să opereze principiul subsidiarității acțiunii în îmbogățire, după cum nu rezultă dacă, referindu-se la hotărârile judecătorești pronunțate în examinarea contractului de împrumut, a considerat că singura opțiune a reclamanților pentru restituirea sumelor de bani era cea formulată în baza acelui contract, astfel cum a fost ales de părțile menționate, acțiunea de față nemaifiind permisă. În acest caz, Curtea ar fi trebuit să explice în ce măsură și pentru ce argumente acțiunea întemeiată pe contractul de împrumut, dar și soluția pronunțată în procesul respectiv, împiedică promovarea demersului de față, în contextul în care instanța a reținut, totodată, prin raportare și la hotărârile judecătorești anterioare, ca fiind necontestate remiterea/primirea sumelor de bani solicitate în prezentul proces (nu se au în vedere diferențele de quantum, invocate de părți). De altfel, și apelanții au invocat caracterul subsidiar al acțiunii în îmbogățire tot cu referire la hotărârile pronunțate în procesul în care s-a examinat contractul de împrumut, în legătură cu care au susținut autoritatea de lucru judecat (motivul 2 din cererea de apel), analiza instanței trebuind să se limiteze strict la criticile aferente acestui motiv al căii de atac.

În plus, nu numai că decizia nu lămurește care dintre cele două condiții juridice enunțate mai sus nu ar fi îndeplinită în cauză, dar este și contradictorie. Pe de-o parte, instanța le reproșează reclamanților că nu au indicat cum s-a ajuns la situația de a le vira părților sume de

bani distincte de cele necesare aducerii la îndeplinire a însărcinărilor date lui C., pentru ca, ulterior, să rețină că reclamanții au afirmat că sumele de bani au fost remise cu titlu de ajutor susceptibil de restituire și, în final, să constate că aceste părți continuă să susțină împrumutul acordat părților.

De asemenea, din aceste considerente nu se poate deduce dacă instanța a fost preocupată să analizeze un posibil mecanism de natură contractuală, ca unic fundament al oricărui fapt al predării/primirii unor sume de bani, cu consecința împiedicării actio de in rem verso din perspectiva caracterului său subsidiar, sau le-a imputat reclamanților că nu au arătat ei care este justa cauză a mișcării de valori între patrimoniile părților, ceea ce este de neconceput în condițiile în care recurenții invocă tocmai lipsa unui astfel de temei juridic.

În continuare, și dacă s-ar prezuma că motivul respingerii acțiunii este cel referitor la existența unei juste cauze a îmbogățirii/însărcinării, constând într-un contract încheiat între părți, decizia este deficitară, întrucât, cum s-a arătat deja, instanța nu a menționat, în mod concret, care este actul juridic în baza căruia părților li s-ar fi remis sumele de bani, fără să existe, din partea lor, obligația de restituire către reclamanți. În alți termeni, justa cauză a îmbogățirii, ca și condiție ce implică cercetarea fondului pretențiilor, presupune ca, între părțile litigante, să se fi încheiat un contract în baza căruia părții să fie îndrituiți să păstreze sumele de bani solicitate de părțile adverse, ipoteza excluzând obligația de restituire. Un astfel de contract trebuie identificat, și, implicit, dovedit, pentru a fi apt să paralizeze, pe fond, acțiunea reclamanților.

Fără dubiu, contractul de împrumut invocat de reclamanți în litigiul anterior nu poate reprezenta un just temei pentru pârâți, întrucât, indiferent de soluția pronunțată în dosarul respectiv, reclamanții, iar nu pârâții, au pretins un drept de creanță cu privire la suma de bani solicitată și o obligație corelativă de restituire în sarcina familiei C.

Cu alte cuvinte, era necesar ca intimații, care au sarcina probei, să evoce și să dovedească un act juridic diferit de contractul de împrumut, analizat în litigiul precedent, din care să rezulte că primirea sumelor de bani nu este însoțită și de o obligație de restituire către reclamanți, constituind, astfel, justa cauză a îmbogățirii acestor părți.

În privința caracterului confuz al raționamentului instanței de apel sub aspectele amintite contribuie și neindicarea, în dispozitivul deciziei atacate, a modalității de respingere a acțiunii, în condițiile în care cele două cerințe juridice trebuie verificate etapizat (în primul rând, cea legată de caracterul subsidiar, ulterior, cea vizând existența unui temei juridic justificativ al însărcinării, respectiv al îmbogățirii, iar neîndeplinirea uneia sau celeilalte dintre ele determină soluții diferite de respingere (pentru inadmisibilitate în primul caz, pe fond în cel de-al doilea).

În concluzie, criticile recurenților subsumate motivului de recurs reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă sunt fondate, ceea ce va conduce la admiterea căii de atac, cu consecința casării deciziei și trimiterii cauzei, spre rejudecare, la aceeași instanță de apel.

În rejudecare, Curtea va proceda la examinarea pricinii din perspectiva fiecăreia dintre condițiile materiale și juridice ale acțiunii în îmbogățire fără justă cauză, pe care le va evidenția în mod distinct, urmând a ține seama atât de motivele de apel în contextul cărora pârâții au criticat hotărârea primei instanțe, cât și de dezlegările date în recurs, de prezenta instanță.

2. Susținerile recurenților referitoare la depășirea limitelor de investire, prin controlul exercitat de Curte raportat la condițiile plății nedatorate, reglementate de art. 992 din vechiul Cod civil, sunt, de asemenea, întemeiate.

Instanța de apel era chemată să soluționeze calea de atac declarată de pârâți împotriva unei sentințe pronunțate asupra unei acțiuni în îmbogățire fără just temei, iar nu a unei acțiuni

fundamentate pe plata nedatorată, fiind necesar să respecte limitele de investire în condițiile art. 478 alin. (1) și 3 Cod procedură civilă.

Chiar dacă buna-credință a pârâtului, la care s-a raportat instanța de apel în verificarea incidenței art. 992 din vechiul Cod civil, are relevanță în ambele tipuri de acțiune (în ceea ce privește întinderea obligației de restituire în cazul plății nedatorate, respectiv condiție juridică pentru obținerea unei soluții favorabile în cazul actio de in rem verso, cu consecințe și în ceea ce privește obligația de restituire, și anume în limitele valorice ale îmbogățirii), cele două instituții sunt diferite, îmbogățirea fără justă cauză având un regim propriu de reglementare (condiții distincte, efecte, în parte, diferite).

Prin urmare, exercitarea controlului instanței de apel asupra hotărârii primei instanțe trebuia să se rezume la cerințele actio de in rem verso, aceasta cu atât mai mult cu cât Curtea a reținut că reclamantii nu au invocat o plată făcută din eroare, deci obiectul pretențiilor lor nu se plasa în domeniul plății lucrului nedatorat.

Din această perspectivă, sunt incidente condițiile cazului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 Cod procedură civilă, ceea ce va determina admiterea recursului și pentru acest motiv.

Cât privește sarcina probei temeiului juridic al îmbogățirii (condiție juridică ce vizează fondul litigiului), în mod corect recurenții afirmă că revine pârâtilor, întrucât reprezintă o apărare prin care aceste părți tind la respingerea acțiunii, reclamantii fiind tocmai cei care contestă existența unui asemenea temei.

Pe de altă parte, în contextul în care, pentru argumentele prezentate în examinarea motivului de recurs întemeiat pe art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă, decizia atacată expune un raționament incomplet, neclar și, pe alocuri, contradictoriu, nu se poate deduce care a fost opinia instanței de apel în legătură cu sarcina probei justei cauze a îmbogățirii pârâtilor, urmând ca, în rejudecare, Curtea să aibă în vedere cele statuate prin prezenta hotărâre în legătură cu acest aspect (în mod evident, dacă va fi cazul în raport de dezlegările pe care le va da asupra chestiunilor prioritare verificării condiției juridice de fond enunțate).

3. Criticile aduse deciziei din perspectiva interpretării sau aplicării normelor de drept substanțial nu se impune a mai fi analizate, în raport de soluția de casare determinată de carențele motivării hotărârii în ansamblul său, controlul de legalitate neputând fi exercitat, în aceste condiții, în calea extraordinară de atac.

De asemenea, fără a rezolva situația concretă a raporturilor juridice dintre părți care au generat acțiunea în îmbogățire fără justă cauză de față, Înalta Curte, în analiza motivului fundamentat pe art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă, a dat dezlegări a ceea ce presupune o corectă și completă examinare a cererii de chemare în judecată cu un astfel de obiect din perspectiva cerințelor materiale și juridice, răspunzând de principiu și susținerilor întemeiate pe încălcarea dispozițiilor de drept substanțial.

Raportarea normelor care reglementează condițiile actio de in rem verso la circumstanțele particulare ale speței deduse judecății revine, însă, instanței de apel, care, în rejudecare, urmează a ține seama de cele stabilite prin prezenta decizie, dar și de acele critici din recurs subsumate pct.-ului 8, care, punând în discuție chestiuni punctuale ale litigiului, nu au mai fost verificate de prezenta instanță.

Pentru aceste considerente, în baza art. 497 cu referire la art. 488 alin. (1) pct. 5 și 6 Cod procedură civilă, Înalta Curte a admis recursul, a casat decizia atacată și a trimis cauza, spre rejudecare, aceleiași instanțe de apel.

15. Contract de vânzare-cumpărare. Acțiune pauliană. Frauda debitorului. Complicitatea la fraudă a terțului dobânditor

C.civ., art. 1562, art. 1563, art. 1565

Dispozițiile art. 1562 și 1563 din Codul civil reglementează condițiile de admisibilitate ale acțiunii revocatorii și anume: prejudiciul suferit de creditor ca urmare a încheierii actului juridic de către debitor, fraudă debitorului, complicitatea terțului la fraudă (în cazul contractelor cu titlu oneros) și, respectiv caracterul cert al creanței.

Cerințele relative la fraudă debitorului și fraudă terțului în materia acțiunii revocatorii au un înțeles mai larg cuprinzând nu numai intenția directă a acestora de a-l prejudicia pe creditor, ci și simpla cunoaștere a faptului că debitorul își provoacă sau își agravează starea de insolvabilitate. Ca atare, nu este necesară dovedirea intenției directe a debitorului și a terțului în vederea fraudării intereselor creditorului.

Astfel, împrejurarea că terțul dobânditor cunoștea că debitorul datorează sume de bani creditorului (întrucât a încasat personal unele sume de bani care au fost folosite și pentru creditarea activității unei societăți comerciale la care era unic acționar și administrator), faptul că debitorul, prin înstrăinarea singurului imobil pe care îl deținea cu o săptămână mai înainte de data scadenței creanței a acceptat să-și creeze o stare de insolvabilitate, care conducea la imposibilitatea executării silite a creanței datorate creditorului, precum și existența unei relații de concubinaj între părțile actului de vânzare-cumpărare a imobilului sunt de natură a dovedi îndeplinirea condiției fraudei debitorului și a condiției complicității la fraudă a terțului.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 365 din 12 februarie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cauzei

Prin cererea înregistrată la data de 28.11.2016 pe rolul Tribunalului Prahova, Secția I civilă, A. A solicitat, în contradictoriu cu B. Și C., declararea inopozabilității față de reclamant a contractului de vânzare-cumpărare având ca obiect derivat imobilul (teren și construcție) situat în intravilanul comunei Păulești, parcelele Cc 572/95, Cc572/96, Cc 571/3 și Cc 571/4, având numere cadastrale x09 pentru teren, respectiv 24709-C1 pentru construcție și intabulat în cartea funciară nr. x09 a localității Păulești, încheiat între pârâtul B., în calitate de vânzător și pârâta C., în calitate de cumpărător, autentificat sub nr. 2553/2016 de Societatea Profesională Notarială D., precum și indisponibilizarea imobilului în patrimoniul pârâtei C. Până la încetarea executării silite a creanței pe care o deține reclamantul față de pârâtul B., ce formează obiectul dosarului de executare nr. x/2016 al Societății Civile Profesionale a Executorilor Judecătorești E., cu cheltuieli de judecată.

2. Sentința pronunțată de tribunal

Prin sentința nr. 984 din 12.03.2018, Tribunalul Prahova, Secția I civilă a admis acțiunea. A declarat inopozabil față de reclamantul A. Contractul de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. x/2016 având ca obiect teren și construcție, situat în intravilanul comunei Păulești, parcelele Cc572/95, Cc572/96, Cc 571/4, având numerele cadastrale x09 și x09-C1. I-a obligat pe pârâți, în solidar, să plătească reclamantului suma de 10.344,27 lei cheltuieli de judecată reprezentând taxă judiciară de timbru și onorariu expert. A luat act că reclamantul și-a

rezervat dreptul de a solicita cheltuielile de judecată, reprezentând onorariu avocat, pe cale separată.

3. Decizia pronunțată de curtea de apel

Prin decizia nr. 834 din 21 martie 2019, Curtea de Apel Ploiești, Secția I civilă a respins, ca nefondate, apelurile părților B. Și C. Împotriva sentinței tribunalului.

4. Calea de atac a recursurilor formulate în cauză

Împotriva acestei decizii au declarat recursuri ambii părți.

Recurentul-pârât B. Și-a întemeiat recursul pe dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 8 Cod procedură civilă, formulând următoarele critici:

Instanța de apel a reținut, în mod greșit, prezumția puterii de lucru judecat, încălcând dispozițiile art. 430-431 Cod procedură civilă, și complicitatea la fraudă a terțului dobânditor (art. 1562 Cod civil). Contrar celor reținute de instanța de apel, pârâta C. Nu a avut cunoștință de cuantumul total al împrumutului, ci doar de suma de 223.993 lei, care a fost restituită. Sentința reținută de către instanța de apel ca având putere de lucru judecat a fost pronunțată ulterior încheierii contractului de vânzare-cumpărare, iar prin aceea sentință nu se menționează că stația de alimentare cu carburant urma să aparțină sau că aparținea societății X. SRL, administrată de C., ci se reținea că exista divergență cu privire la stația ce urma a fi edificată.

Instanța de apel a aplicat greșit dispozițiile art. 1562-1563 Cod civil, întrucât în cauză vânzarea imobilului nu a dus la micșorarea patrimoniului, ci la creșterea acestuia, prin încasarea sumei de 50.000 lei și degrevarea de împrumutul de 106.350 CHF. Întrucât este vorba de un contract cu titlu oneros, pentru a se putea declara inopozabilitatea acestuia, este necesar ca terțul contractant să cunoască că debitorul își creează sau își mărește starea de insolvabilitate (frauda terțului dobânditor), aspecte care nu se regăsesc în cauză.

Deși a reținut că prețul menționat în contractul de vânzare cumpărare nr. x/2016 este unul just, real și corect raportat la obligațiile ce afectau imobilul, instanța de apel a apreciat totuși că acest contract a fost încheiat în fraudă creditorului, fără ca la dosar să existe vreo probă care să susțină afirmațiile reclamantului.

Creanța nu are un caracter cert, iar împrumutul a fost în parte restituit (700.000 lei), instanța de apel neluând în considerare aceste aspecte.

Recurenta-pârâtă C. Și-a întemeiat recursul pe dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 6 și 8 Cod procedură civilă, formulând următoarele critici:

Instanța de apel a interpretat greșit dispozițiile art. 1562-1563 Cod civil, respectiv în cauză nu sunt îndeplinite condițiile admiterii acțiunii revocatorii.

Intimatul nu a suferit un prejudiciu prin încheierea contractului, întrucât această operațiune nici nu a însărcinat, nici nu a profitat reclamantului, iar ca urmare a transferului dreptului de proprietate, reclamantul a evitat riscul unei eventuale proceduri execuționale demarate de către banca creditor ipotecar, obligațiile din contractul de credit fiind preluate de pârâtă. Pe de altă parte, chiar în situația în care contractul de vânzare-cumpărare nu ar fi fost încheiat, reclamantul nu putea executa silit imobilul, întrucât era instituită o ipotecă de rangul I în favoarea Y. Bank România SA.

Contractul nu a fost încheiat în fraudă reclamantului, ci cu intenția de a conserva patrimoniul pârâtului, având în vedere sarcina cu care era grevat imobilul, împrejurare ce nu poate fi considerată drept o fraudă a creditorului.

În lipsa unei fraude a creditorului, nu se poate vorbi de complicitatea terțului contractant, pârâta neavând cunoștință de întinderea împrumutului încheiat între pârât și reclamant, din

perspectiva acesteia, cauza contractului fiind aceea de a obține în proprietate locuința sa și a fiului său, din considerente grefate pe siguranța familială.

Contrar celor reținute de instanța de apel, pârâta nu a cunoscut că vânzătorul își mărește starea de insolvabilitate, împrejurare care nu a fost probată de reclamant.

Reclamantul nu deține o creanță certă, având în vedere că anterior încheierii convenției, au fost făcute plăți prin care au fost restituite sume de bani împrumutate de către B. De la reclamant, iar raționamentul instanței de apel în sensul că aceste sume nu reprezintă restituirea împrumutului încheiat la 25 mai 2016 între pârât și reclamant este viciat, întrucât sumele prevăzute în convenție derivă din împrumuturi încheiate anterior.

Hotărârea instanței de apel nu cuprinde considerentele în temeiul cărora s-a reținut ca fiind îndeplinită condiția caracterului cert al creanței reclamantului, precum și a existenței prejudiciului cauzat acestuia prin actul a cărui inopozabilitate se invocă.

De asemenea, motivele de apel invocate sunt tratate cu superficialitate și nu este justificată soluția de respingere a argumentelor apelanților referitoare la inexistența unei creanțe certe a reclamantului și la inexistența prejudiciului.

5. Apărările formulate în cauză

Intimatul-reclamant A. A formulat întâmpinări la recursurile declarate, arătând că, atât apelurile, cât și recursurile sunt netimbrate, respectiv insuficient timbrate, sens în care se impune admiterea excepției de netimbrare/insuficientă timbrare, așa cum a fost invocată și în fața instanței de apel. În acest sens, a precizat că în apel pârâții datorau taxă de timbru în cuantum de 4.672,13 lei fiecare, dar au plătit 1.053 lei fiecare, rămânând de achitat diferența de 3.619,13 lei, iar în recurs datorează 4.672,13 lei.

Referitor la recursul pârâtului B., a arătat că încheierea contractului de vânzare nr. x/2016 prin care acesta și-a transferat singurul bun imobil din proprietatea sa e realizată cu fraudarea drepturilor sale. Deși recurentul-pârât a susținut că a fost vorba de un împrumut cu o dobândă foarte mare, plângerea formulată de acesta împotriva ordonanței de clasare dispusă în dosarul penal, având ca obiect infracțiunea de camătă, a fost respinsă, ca nefondată, iar la dosar nu au fost depuse înscrisuri din care să rezulte o eventuală restituire parțială a împrumutului.

Referitor la recursul pârâtei C., a arătat că deși aceasta a susținut că imobilul pe care l-a preluat în urma încheierii contractului de vânzare-cumpărare de la B. Era grevat de o ipotecă de rang I instituită în favoarea Y. Bank pentru suma de 106.350 CHF, a omis să precizeze că această sumă a fost contractată doar de C. În anul 2008, în scopul achiziționării altui imobil din Ploiești, iar 7 ani mai târziu, pârâtul B. A fost de acord ca acest împrumut să fie garantat cu imobilul său din Păulești, pe care l-a vândut în 2016 doar cu prețul de 50.000 lei recurenteii-pârâte.

Faptul că asupra imobilului din Păulești, obiect al contractului de vânzare supus analizei instanței de judecată, este instituită o ipotecă de rang I în favoarea Y. Bank nu conduce, în opinia intimatului-reclamant, la imposibilitatea demarării producerii execuționale, ci implică o anumită prioritate de îndeostulare între creditori.

A mai considerat că hotărârea instanței de apel expune pe larg considerentele cu privire la caracterul cert, lichid și exigibil al creanței, prejudiciul creat, fraudă debitorului și complicitatea terțului.

Recurenta-pârâtă C. a formulat răspuns la întâmpinare solicitând respingerea excepției insuficienței timbrări/netimbrări a recursului și apelului și arătând că taxa judiciară de timbru a fost corect stabilită de către instanța de judecată.

A menționat că încheierea contractului nu a dus la o însărăcire a intimatului B., întrucât în schimbul dreptului de proprietate acesta a încasat un preț just, real și corect, iar ca urmare a

acestei vânzări s-a evitat riscul unei eventuale proceduri execuționale demarate de către banca creditor ipotecar.

În opinia recurente, în cauză nu au relevanță scopul cu care a fost contractat creditul în anul 2008, nici momentul la care a încheiat contractul de ipotecă în legătură cu imobilul, acte încheiate anterior convenției nr. 2094/2016 în baza căreia reclamantul pretinde că ar avea calitatea de creditor.

Recurenta nu a avut cunoștință de existența împrumutului între intimati, iar faptul că aceasta a cunoscut existența unor alte împrumuturi și a unor plăți efectuate pentru restituirea acestora nu poate conduce la ideea complicității la fraudă, câtă vreme nu s-a dovedit că aceasta a cunoscut pretinsa stare de insolvabilitate pe care și-ar fi creat-o B. Prin încheierea contractului.

Cauza contractului a fost aceea de a obține în proprietate locuința recurente și a fiicei acesteia, din considerente ce vizează siguranța familială.

Contrar susținerilor intimatului, la dosar există dovezi din care rezultă restituiri parțiale ale sumelor de bani împrumutate de către B.

Recurenta a mai susținut că decizia instanței de apel nu cuprinde considerentele instanței în temeiul cărora s-a reținut ca îndeplinită condiția caracterului cert al creanței invocate de către intimat, precum și a prejudiciului cauzat reclamantului prin actul a cărui inopozabilitate este solicitată.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Analizând recursurile declarate de pârâții B. Și C., Înalta Curte constată că sunt nefondate.

În drept, acțiunea revocatorie este acea acțiune prin care creditorul urmărește obținerea inopozabilității pe cale judecătorească a actelor juridice încheiate de debitor în prejudicierea drepturilor sale, scopul final constând în repararea prejudiciului cauzat creditorului.

Dispozițiile art. 1562 și 1563 Cod civil reglementează condițiile de admisibilitate ale acțiunii revocatorii și anume: prejudiciul suferit de creditor ca urmare a încheierii actului juridic de către debitor, fraudă debitorului, complicitatea terțului la fraudă (în cazul contractelor cu titlu oneros) și, respectiv caracterul cert al creanței.

Cerința relativă la *prejudiciul creditorului* presupune existența unui prejudiciu personal și actual constând în faptul că debitorul și-a creat sau și-a mărit starea de insolvabilitate prin încheierea actului juridic (act de însărăcire) a cărei inopozabilitate se solicită a se constata.

Cerințele relative la *frauda debitorului* și *frauda terțului* în materia acțiunii revocatorii au un înțeles mai larg cuprinzând nu numai intenția directă a acestora de a-l prejudicia pe creditor, ci și simpla cunoaștere a faptului că debitorul își provoacă sau își agravează starea de insolvabilitate. Ca atare, nu este necesară dovedirea intenției directe a debitorului și a terțului în vederea fraudării intereselor creditorului.

Totodată, potrivit dispozițiilor art. 663 alin. (2) Cod procedură civil: *Creanța este certă când existența ei neîndoielnică rezultă din însuși titlul executoriu*, iar această condiție se verifică, potrivit dispozițiilor art. 1563 Cod civil, *la data introducerii acțiunii*.

Rezultă că acțiunea revocatorie este justificată de nevoia de conservare a patrimoniului debitorului în vederea obținerii de către creditorul unei creanțe certe a prestației pe care debitorul i-o datorează. Urmare a admiterii acțiunii revocatorii, actul de înstrăinare dovedit ca fiind fraudulos va fi inopozabil creditorului, el putând urmări bunul care forma obiectul respectivului act ca și cum acesta n-ar fi ieșit din patrimoniul debitorului, având dreptul de a fi plătit din prețul acestuia, astfel cum prevăd dispozițiile art. 1565 alin. (1) Cod civil.

În speță, se constată că instanțele de fond au verificat îndeplinirea condițiilor de admisibilitate ale acțiunii revocatorii îndreptate împotriva contractului de vânzare –cumpărare autentificat sub nr. x/2016 de BNP X. Încheiat de părții B., în calitate de vânzător, și C., în calitate de cumpărătoare, în raport de aspectele de fapt ale litigiului, astfel cum acestea au fost stabilite în urma evaluării probatoriilor administrate, chestiuni care nu pot face obiectul controlului exercitat de instanța de recurs.

Aceasta, întrucât recursul, potrivit dispozițiilor art. 483 alin. (3) Cod procedură civilă, urmărește să supună instanței competente examinarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile și nu corecta evaluare și stabilire a situației de fapt de către judecătorii fondului.

Cât privește creanța reclamantului A., instanțele de fond au statuat cu privire la caracterul cert al acesteia dat fiind că este stabilită prin convenția încheiată de reclamant și de părțul B. Autentificată sub nr.2094/2016 de notarul public F., convenție în care se indică atât suma împrumutată de părât, 1573993 lei, cât și scadența acesteia, 15 septembrie 2016.

Cât privește caracterul cert, lichid și exigibil al creanței, instanțele de fond au reținut că în baza convenției menționate s-a înregistrat dosarul de executare nr. x/2016 al SCPEJ E., că împotriva formelor de executare silită nu s-au înregistrat contestații, cu mențiunea că nu s-a recuperat vreo sumă de bani.

Împrejurarea că suma datorată ar fi mai mică deoarece s-ar fi făcut unele plăți anterior încheierii convenției menționate, sens în care s-ar fi înregistrat contestație la executare ulterior soluționării apelului în procesul pendinte, nu este de natură să pună în discuție neîndeplinirea condiției prevăzute de dispozițiile art. 1563 Cod civil, astfel cum eronat pretind părții prin recurs, cât timp titlul executoriu menționat care atestă existența creanței nu a fost desființat, în tot sau în parte.

Așa fiind, constatând că instanțele de fond au verificat îndeplinirea acestei condiții și au motivat prin considerentele hotărârilor judecătorești pronunțate argumentele care au impus această concluzie, Înalta Curte va respinge, ca nefondate, criticile formulate prin recurs de către părți cu privire la aceste aspecte.

Cât privește complicitatea la fraudă a părții C., se constată că instanțele de fond au prezentat, de asemenea, argumentele pentru care au reținut a fi îndeplinită această condiție și anume: împrejurarea că părța C. Cunoștea că debitorul B. Datorează sume de bani creditorului (întrucât a încasat personal unele sume de bani care au fost folosite și pentru creditarea activității unei societăți comerciale la care este unic acționar și administrator), precum și faptul că debitorul, prin înstrăinarea singurului imobil pe care îl deținea cu o săptămână mai înainte de data scadenței creanței a acceptat să-și creeze o stare de insolvabilitate (în considerarea relației de concubinaj existentă între părât și debitor, aceștia având împreună un copil).

Argumentele invocate prin recurs potrivit cărora părța C. nu a cunoscut cuantumul total al sumelor împrumutate ci doar al sumei de 223.993 lei iar cauza mediată a actului de înstrăinare a fost aceea de a asigura o locuință pentru ea și copil nu sunt de natură să conducă la concluzia neîndeplinirii condiției relative la fraudă terțului, astfel cum eronat se pretinde prin recurs.

Împrejurarea că a știut doar de o parte din sumele împrumutate (de 223.993 lei și nu de 1.573.993 lei) nu este de natură să înlăture complicitatea sa la fraudă cât timp nu s-a probat că s-ar fi făcut plăți substanțiale ulterior încheierii convenției autentificate sub nr. 2094 din 25mai 2016 de notarul public F. Care să-i fi creat acesteia convingerea că debitorul părât nu mai are datorii la momentul încheierii actului de înstrăinare.

Totodată, împrejurarea că pârâta ar fi cumpărat imobilul în considerarea nevoii de a asigura o locuință copilului său al cărui tată este pârâtul B., impune concluzia existenței unor relații apropiate și bazate pe încredere și ajutorare între cei doi pârâți.

În acest context al analizei, se constată că trimiterea în cuprinsul deciziei apelate la considerentele sentinței civile nr. 2167 din 13 octombrie 2017 a Tribunalului Prahova, Secția a II-a civilă și de contencios administrativ și fiscal, rămasă definitivă, considerente prin care s-a statuat cu privire la relațiile personale și de încredere existente între pârâți, nu pune în discuție încălcarea dispozițiilor art. 430 Cod procedură civilă, astfel cum eronat se pretinde prin recurs.

Prin respectivele considerente instanța a statuat cu privire la existența unor relații de prietenie între pârâți anterior momentului încheierii contractului de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. x din 8 septembrie 2016 de BNP D., relații care presupuneau încredere și ajutor reciproc în activitățile comune și care sunt apte să producă, potrivit dispozițiilor art. 431 alin. (2) Cod procedură civilă, efectul pozitiv substanțial al autorității de lucru judecat în procesul pendinte în legătură cu chestiunea litigioasă privind posibila înțelegere a pârâților în ceea ce privește fraudarea creditorului în considerarea relațiilor speciale dintre aceștia anterior vânzării.

În raport de aceste constatări de fapt instanțele de fond au reținut, de altminteri, că este îndeplinită și condiția relativă la fraudă debitorului B.

Prin hotărârile pronunțate în prezenta cauză, instanțele de fond au statuat că pârâtul B. A cunoscut că prin înstrăinarea unicului său imobil în favoarea concubinei, pârâta C., anterior scadenței împrumutului, își creează o stare de insolvabilitate care va conduce la imposibilitatea executării silite a creanței datorate creditorului, fapt care, de altminteri, a fost constatat în dosarul execuțional mai sus arătat.

Argumentul invocat prin recurs potrivit căruia actul de înstrăinare ar fi trebuit calificat a fi un act de conservare a patrimoniului său în considerarea faptului că imobilul înstrăinat era grevat de o ipotecă care garanta un împrumut bancar, nu este de natură să conducă la o altă concluzie.

Mai întâi este de observat că actele de conservare sunt acele acte, necesare și urgente, prin care se urmărește păstrarea unor drepturi în patrimoniul persoanei, consolidarea și preîntâmpinarea pierderii acestora, cerințe ce nu sunt îndeplinite de actul de înstrăinare a cărui inopozabilitate se cere a fi constatată prin acțiunea dedusă judecății, care este un act de dispoziție.

Apoi, împrejurarea că imobilul înstrăinat de debitor era grevat de o ipotecă nu prezintă relevanță, creditorul chirografar având posibilitatea a se îndestula, în tot sau în parte, din valoarea imobilului, în măsura în care imobilul ar fi rămas în patrimoniul debitorului și ar fi fost executat silit, bineînțeles cu respectarea drepturilor creditorului ipotecar.

Așa fiind, constatând că în cauză nu sunt incidente motivele de nelegalitate prevăzute de dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 Cod procedură civilă, Înalta Curte, în baza art. 496 alin. (1) Cod procedură civilă, a respins, ca nefondate, recursurile.

16. Acțiune pauliană. Contract de donație. Ipotecarea bunului de către terțul donatar. Executarea silită a imobilului donat ulterior formulării cererii de chemare în judecată. Interesul creditorului în continuarea judecării cauzei

C.civ., art. 1562, art. 1565
C.proc.civ., art. 33

Potrivit art. 1562 din Codul civil, acțiunea pauliană reprezintă un mecanism juridic de protecție conferit de lege creditorilor, în virtutea dreptului lor de gaj general, ce poate fi utilizat de creditor pentru a-și conserva dreptul și care nu asigură acestuia un drept real asupra bunurilor debitorului privite în individualitatea lor. Astfel, prin intermediul acțiunii pauliene, creditorul urmărește sancționarea eventualei fraude a terțului achizitor sau a îmbogățirii fără just temei a acestuia.

Ca atare, interesul creditorului în formularea/continuarea acțiunii pauliene trebuie raportat la nevoia de conservare a patrimoniului debitorului pârât în vederea obținerii, ulterior, a prestației pe care acesta i-o datorează, neputând fi limitat la verificarea posibilității executării silite a bunului ca efect al admiterii cererii de constatare a inopozabilității actului juridic pretins fraudulos, ci la scopul acestui mijloc procesual - repararea prejudiciului înregistrat de creditor prin încheierea actului și la aptitudinea acestuia de a proteja interesele sale.

Cum, simpla formulare a acțiunii pauliene nu are, potrivit art. 1565 alin. (1) din Codul civil, drept consecință indisponibilizarea bunului înstrăinat, între data dobândirii bunului, de către subdobânditor, și data pronunțării hotărârii de admitere a acțiunii revocatorii, acesta poate fi înstrăinat sau executat silit, situație nereglementată, însă, de legiuitor.

Cu toate acestea, art. 1565 alin. (2) din Codul civil instituie un drept de opțiune în favoarea terțului căzut în pretenții, în acțiunea pauliană, între a efectua plata către creditorul reclamant și a abandona bunul în mâinile acestuia.

Așadar, interesul creditorului reclamant în continuarea acțiunii pauline nu poate fi negat ca urmare a constatării imposibilității urmăririi bunului înstrăinat, însuși legiuitorul permițând ca repararea prejudiciului cauzat creditorului prin însărăcirea frauduloasă a debitorului să poată fi realizată inclusiv prin plata unei sume de bani egală cu acest prejudiciu de către terțul care a înstrăinat bunul.

În plus, inopozabilitatea față de creditor a actului fraudulos încheiat de debitor operează numai în limitele valorii creanței, astfel că, în ipoteza în care valoarea creanței este mai mică decât a bunului, inopozabilitatea va fi doar parțială, până la concurența creanței creditorului.

Prin urmare, dispozițiile art. 1652- 1565 din Codul civil nu condiționează exercitarea acțiunii pauliene de existența bunului în patrimoniul terțului subdobânditor, pe tot timpul procedurii judiciare și nici de pasivitatea altor creditori ai aceluiași debitor (fiind posibil ca tocmai o atare ipoteză să justifice opțiunea dobânditorului de a „păstra” fictiv bunul înstrăinat, ulterior admiterii acțiunii).

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 1358 din 1 iulie 2020

I. Circumstanțele cauzei.

1. Obiectul cererii de chemare în judecată.

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată inițial pe rolul Tribunalul București - Secția a VI-a civilă la data de 22.12.2014, astfel cum a fost modificată la data de 24.09.2015,

reclamanta A. SA (fostă X.SA) a solicitat, în contradictoriu cu pârâții B., C. și D., declararea inopozabilității, pe calea acțiunii revocatorii, a contractului de donație autentificat sub nr. 3200 din 19.12.2013 de B.N.P. E., în temeiul art. 1562 și următoarele din Codul civil.

Prin încheierea din data de 22.10.2015, pronunțată de Tribunalul București - Secția a VI-a Civilă, s-a dispus scoaterea cauzei de pe rol. Totodată, în temeiul art. 96² din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea CSM nr. 387/2015, cu modificările și completările ulterioare, dosarul a înaintat Secției a V-a civilă a Tribunalului București.

2.Hotărârea pronunțată în primă instanță de tribunal.

Prin sentința civilă nr. 951 din 07.09.2016, pronunțată de Tribunalul București - Secția a V-a civilă, a fost admisă excepția lipsei de interes și, în consecință, a fost respinsă cererea de chemare în judecată formulată de reclamanta A. SA în contradictoriu cu pârâții B., C. și D., ca lipsită de interes.

3.Hotărârea pronunțată în apel de Curtea de apel.

Prin decizia civilă nr. 278/A din 22.02.2019, Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă a admis apelul declarat de apelanta-reclamantă A. SA împotriva sentinței civile nr. 951/2016, pronunțată de Tribunalul București - Secția a V-a civilă, în contradictoriu cu intimații-pârâți B., C. și D., a anulat sentința civilă apelată și a trimis cauza spre rejudecare Tribunalului București.

4.Calea de atac formulată în cauză.

Împotriva deciziei civile nr. 278/A din 22.02.2019, pronunțată de Curtea de Apel București- Secția a IV-a civilă, au declarat recurs pârâții C. și A.

În motivarea recursului declarat, întemeiat pe motivul de casare prevăzut de art. 488 pct. 8 din Codul de procedură civilă, recurentul-pârât A. a susținut că decizia recurată a fost pronunțată cu încălcarea și aplicarea greșită a normelor de drept material, instanța de apel neanalizând condiția interesului din perspectiva actualității acestuia, ci a dat o interpretare proprie atât definiției interesului și efectelor acestuia, cât și dispozițiilor art. 1562 Cod civil.

Recurentul-pârât a mai arătat că, în mod corect, instanța de fond a reținut că bunul în cauză a fost ipotecat în favoarea unui alt creditor și adjudecat la licitație publică de către un terț, iar în raport de obiectul cauzei, prin care se solicită inopozabilitatea sau nulitatea contractului de donație, ulterior adjudecării de către terț a imobilului donat, nu se aduce niciun folos practic intimatei, deoarece prin pronunțarea unei astfel de soluții, imobilul nu se reîntoarce în patrimoniul pârâtului.

De asemenea, a susținut că deși cererea de apel a intimatei reclamante a avut drept motiv principal faptul ca instanța de fond nu a dat atenția cuvenită atunci când a admis excepția lipsei de interes circumstanțelor executării silite, prezentate pe larg în cuprinsul memoriului de apel, precum și a faptului că nu a verificat un posibil excedent rezultat în urma executării silite, instanța de apel nu a găsit întemeiate aceste motive de apel, dar cu toate acestea a admis apelul, în baza unor teorii proprii, apreciind că instanța de fond a greșit pentru că nu a făcut o suficientă cercetare a fondului.

Conchizând, recurentul-pârât a arătat că reclamanta avea posibilitatea să atace procesul-verbal de adjudecare și distribuire a sumelor pe calea unei acțiuni separate și nu în cadrul procesual existent.

Prin cererea sa de recurs, recurenta pârâtă C., a precizat că înțelege să critice atât soluția din dispozitiv, cât și considerentele deciziei recurate în ceea ce privește constatarea existenței interesului băncii în continuarea demersului judiciar declanșat de aceasta, respectiv că, în opinia

sa în cauză sunt incidente motivele de recurs prevăzute de art. 488 pct. 5, 6 și 8 Cod procedură civilă.

În dezvoltarea motivelor de casare întemeiate pe dispozițiile art. 488 pct. 5 și 6 Cod procedură civilă, recurenta-pârâtă a arătat că sunt nelegale considerentele instanței de apel privind neatacarea soluției de respingere a excepției lipsei de interes bazată pe împrejurarea caracterului de bun comun al imobilului. Astfel, a precizat că, în mod greșit, instanța de apel a reținut că există o soluție de respingere a excepției lipsei de interes, pronunțată de prima instanță, prin încheierea din 2.03.2016.

În acest sens, recurenta a expus raționamentul primei instanțe în respingerea excepției lipsei de interes, în raport de care a concluzionat că prima instanță nu a analizat chestiunea existenței unei coproprietăți asupra bunului imobil ce face obiectul cauzei.

În consecință, a susținut că, în mod greșit, instanța de apel a reținut existența efectului autorității de lucru judecat asupra acestei chestiuni litigioase, în condițiile în care nu a fost analizată de către instanță.

Recurenta a mai susținut că hotărârea atacată este nelegală și prin prisma faptului că nu cuprinde considerentele pe care se sprijină, instanța de apel omițând să motiveze statuarea vizând caracterul definitiv al acestei chestiuni litigioase neanalizate și să indice actul procedural prin care prima instanță s-a pronunțat în sensul celor arătate.

Totodată, recurenta a arătat că decizia este nelegală și pentru nerespectarea principiului contradictorialității, respectiv a limitelor efectului devolutiv al apelului, reglementat de art. 477 Cod procedură civilă întrucât nu și-a întemeiat excepția lipsei de interes pe raționamentul existenței stării de coproprietate asupra bunului, aceasta fiind o apărare de fond a acesteia, evocată în mod constant pe parcursul procesului.

Recurenta a susținut, de asemenea, că în mod nelegal, instanța de apel a constatat existența interesului în continuarea demersului judiciar al băncii, după înstrăinarea imobilului din patrimoniul terțului subdobânditor, deși nu a fost investită cu o astfel de critică de apel din partea băncii.

De asemenea, a arătat că soluția instanței de apel este contradictorie, reținând pe de-o parte, că există interes în cauză, pentru că apelanta-reclamantă și-a arătat interesul în urmărirea, în tot sau în parte, a sumei încasate de către terțul dobânditor în urma înstrăinării silite a bunului, iar pe de altă parte, aceeași instanță a statuat că nu poate tranșa chestiunea vocației concrete a băncii de a urmări aceeași sumă de bani.

În dezvoltarea motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, recurenta a arătat că instanța de apel a interpretat și aplicat greșit normele de drept substanțial, respectiv art. 1562 și următoarele Cod civil, reținând, eronat, că efectele admiterii acțiunii pauliene exced unei posibilități prevăzute de lege - urmărirea bunului și făcând referire la eventuale demersuri/acțiuni pe care banca le-ar putea declanșa împotriva terțului subdobânditor, bazate pe admiterea acțiunii pauliene ori interesul băncii în urmărirea sumei dobândite de către terțul dobânditor în cazul înstrăinării silite a bunului, fără a specifica, în concret, în ce constau aceste demersuri, de ce sunt condiționate de admiterea acțiunii pauliene sau dacă banca le-a exercitat efectiv.

În opinia acesteia, întrucât bunul a fost înstrăinat unui terț, efectul acțiunii pauliene nu se poate produce față de acesta și prin urmare acțiunea nu poate fi admisă, deoarece în materia acțiunii pauliene nu se aplică regula *resoluto iure dantis resolvitur ius accipientis și nici quod nullum est nullum producit effectum*, specifice numai nulității actelor juridice, așadar, în măsura

în care bunul a ieșit din patrimoniul dobânditorului, acțiunea pauliană nu poate fi admisă decât dacă este îndreptată (și) împotriva subdobânditorului.

5. Apărările formulate în cauză.

La 17.07.2019, recurentul-pârât A. a depus întâmpinare la cererea de recurs formulată de recurenta-pârâtă, solicitând admiterea recursului pentru motivele invocate de această recurentă.

La 6.08.2019, intimata-reclamantă A. SA a depus o întâmpinare comună la cele două recursuri formulate în cauză, solicitând respingerea recursurilor ca netimbrate, nemotivate, iar pe fond a solicitat respingerea recursurilor, ca nefondate, cu cheltuieli de judecată.

În motivare, s-a arătat în referire la criticile vizând considerentele deciziei recurate că, inclusiv în ipoteza în care acestea ar fi eronate, acest fapt nu prezintă vreo consecință asupra raționamentului instanței în privința existenței interesului promovării acțiunii, acesta fiind unul complet.

A mai arătat intimata că recurenta pârâtă a invocat excepția lipsei de interes din două perspective privitoare la situația imobilului care face obiectul derivat al contractului de donație atacat cu acțiunea revocatorie, respectiv a pretins că bunul donat prin contractul din 19.12.2013 ar fi ipotecat în favoarea unui alt creditor, F. SA și că acesta s-ar fi aflat, anterior gratificării pârâtei D., în proprietatea devălmașă a celor doi soți, astfel încât imobilul nu ar fi putut fi oricum urmărit silit în mod direct și imediat.

Este adevărat că în cuprinsul motivării excepției (de respingere) prima instanță nu a antamat expres această chestiune, însă în același timp din cuprinsul încheierii rezultă că instanța s-a pronunțat asupra excepției astfel cum a fost ridicată. Prin urmare, există temeiuri serioase pentru a considera că problema coproprietății asupra bunului imobil a fost verificată de instanța de fond și considerată inaptă de înfrângere interesul reclamantei în promovarea acțiunii.

Pe de altă parte, această critică nu relevă un viciu al deciziei atacate, ci eventual al încheierii primei instanțe, care nu a făcut obiectul vreunei căi de atac.

A mai susținut intimata că instanța de apel nu putea încălca regulile după care funcționează devoluțiunea în apel din moment ce atât fundamentarea excepției, cât și apărările față de aceasta au făcut parte din cadrul procesual. În plus, dacă recurenta a dedus respectivul argument doar ca o apărare de fond, atunci motivul de recurs este în sine lipsit de interes întrucât instanța de apel nu a analizat pe fond acest argument, el urmând a fi valorificat în urma reluării judecării, astfel că nu se poate pretinde nici vreo vătămare generată de omisiunea analizării respectivului argument pe excepție, fiind mai presus de orice dubiu că pârâtei nu are cum să-i fie opusă (pe fond) autoritatea de lucru judecat a dezlegării (pe excepție).

În referire la criticile comune formulate de ambii recurenți vizând soluția dată excepției lipsei de interes prin decizia recurată, intimata a arătat că, din moment ce vizează însăși acțiunea, chestiunea interesului trebuie raportată la toate circumstanțele și împrejurările cauzei inclusiv la potențialele acțiuni ce pot decurge din cauza pendinte, respectiv că este evident că interesul poate consta inclusiv în crearea premiselor promovării unei acțiuni subsecvente prin care să se ajungă la recuperarea măcar în parte a prejudiciului.

În opinia intimatei, art. 1565 alin.(1) din Codul civil nu precizează că hotărârea de admitere a acțiunii revocatorii nu poate genera niciun alt efect în raporturile creditor-terț, private distinct ori suprapuse peste raporturile creditor-debitor, astfel că, întreaga construcție argumentativă a recurenților conduce la un rezultat greu de acceptat din punct de vedere juridic și anume la lăsarea nesancționată a fraudei la lege.

Mergând pe interpretarea restrictivă a prevederilor noului Cod civil propusă de aceștia, rezultă că, inclusiv în ipoteza în care s-ar ajunge la constatarea faptului că donația s-a făcut

diminuând vădit gajul general, beneficiarul liberalității nu ar putea fi supus nici măcar la repetițiunea părții din prețul imobilului care i-a revenit cu titlu de profit. O atare teză ar proteja dreptul terțului fraudulos care luptă să conserve un câștig clar determinat (certat de lucro captando) în dauna interesului creditorului fraudat care se luptă să nu adâncească o pagubă (certat de damno vitando) și ar încuraja debitorii să își fraudeze creditorii prin mecanismul patentat de pârâți.

Intimata arată că excedează verificării interesului cenzurarea mijlocului procesual pe care are posibilitatea de a-l folosi pentru a urmări diferența încasată de donatară în urma simulacrului de executare silită ce a generat ieșirea bunului din patrimoniul acesteia, respectiv că, nu se poate susține că obținerea inopozabilității donației nu deschide de principiu, cele două căi identificate în mod just de instanța de apel: cea pe temeiul îmbogățirii fără justă cauză și cea pe temeiul delictual.

În opinia intimă, pentru constatarea existenței interesului este suficientă dovedirea vocației de îndeostulare, aceasta fiind probată prin însăși actele de executare ce confirmă că o parte din valoarea în care a trecut bunul însumând 2.457.148,19 euro se află în posesia donatarei, iar critica potrivit căreia se înfrânge regula potrivit căreia prin admiterea acțiunii terțului dobânditor nu devine el însuși un debitor al creditorului din acțiunea pauliană nu poate fi primită pentru că s-ar ajunge la concluzia illogică, că dacă bunul ar fi ieșit din patrimoniul donatarei nu prin vânzare, ci în urma unei calamități, iar donatara ar fi încasat contravaloarea poliței de asigurare, aceasta ar însemna că banca nu mai poate recupera prejudiciul în limita sumei obținute cu titlu de despăgubire care are natura unei liberalități.

Precizează intimata că nu a susținut niciodată teza că urmare a admiterii acțiunii pauliene va dobândi un nou debitor, ci exclusiv faptul că va fi îndreptățită să urmărească suma ce a excedat sarcinii și care ar reveni debitorului pe temeiul unei aplicații a subrogației reale cu titlu particular, situația de fapt suprapunându-se perfect pe efectul enunțat de teza finală a art. 1565 alin. (1) din Codul civil.

Se susține că se ignoră faptul că dacă sunt constatate îndeplinite condițiile admiterii acțiunii revocatorii, atunci toată suma încasată de donatară cu titlu de preț - excedent peste valoarea sarcinii - este deținută fără titlu, respectiv că, posibilitatea acesteia de a obține bunul ori valoarea care l-a înlocuit parțial ori total este justificată inclusiv de teza a II-a a art. 1565 alin. (2) teza I din Codul civil.

Or, chiar dacă s-ar admite că acest drept se naște după admiterea acțiunii, de acesta neuzându-se până la acest moment, manifestarea de voință poate fi și una tacită, iar în speță, atitudinea donatarei care s-a lăsat executată silit la o valoare mult inferioară valorii de piață în schimbul diferenței de preț de 2.457.148,19 euro, trădează în mod neechivoc decizia acesteia de a păstra bunul pentru sine.

În opinia acesteia, recuperarea prejudiciului în maniera descrisă de instanță este pe deplin compatibilă cu menținerea executării silite respectiv consolidarea dreptului de proprietate în patrimoniul G. S.R.L.

În ceea ce privește critica recurenței C. întemeiată pe prevederile art. 488 alin. (1) pct. 5 din Codul de procedură civilă se arată că intimata a susținut pe tot parcursul soluționării cauzei în apel întrunirea condiției interesului prin prisma existenței unei posibilități de recuperare măcar în parte a prejudiciului, fără a restrânge prin nicio afirmație posibilitățile de acțiune ulterioare admiterii prezentei acțiuni, astfel încât niciuna dintre ipotezele vehiculate de instanță nu poate fi considerată a depăși limitele cadrului procesual în apel.

Pe de altă parte, în cauză a operat o devoluțiune integrală a soluției privitoare la respingerea excepției lipsei de interes.

De asemenea, intimata a susținut că nu este incidentă o ipoteză care să releve contradictorialitatea considerentelor deciziei recurate, respectiv că instanța de apel a fost sesizată exclusiv cu verificarea unui interes în promovarea acțiunii ulterior înstrăinării succesive a bunului, iar nu și cu verificarea admisibilității/temeiniciei acțiunilor subsecvente în baza cărora s-ar putea ajunge la recuperarea prejudiciului de la donatară.

De altfel, tranșarea pe calea soluționării unei excepții a unei vocații concrete (dincolo de vulnerabilizarea deciziei în fața instanței de recurs) ar fi putut cauza serioase dificultăți instanței de fond, a cărei libertate de apreciere pe chestiuni de fond ar fi fost știrbită.

Relativ la caracterul actual al interesului aceasta a învederat că simpla împrejurare că acțiunile și demersurile ce ar putea fi promovate depind de verificarea unora sau a tuturor condițiilor promovării acțiunii revocatorii nu înseamnă că interesul nu este un actual, deoarece în mod evident, dacă există căi de recuperare - iar acestea au fost indicate de instanță - există și interes.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Examinând decizia recurată, prin prisma criticilor formulate și a dispozițiilor legale aplicabile, Înalta Curte constată că recursurile declarate sunt nefondate pentru considerentele ce urmează să fie expuse:

În ceea ce privește criticile recurente pârâte subsumate motivelor de recurs prevăzute de dispozițiile art. 488 pct. 5 și 6 din Codul procedură civilă, vizând considerentele deciziei recurate relative la existența coproprietății asupra bunului imobil donat:

Formulând aceste critici, recurenta pârâtă a susținut, printr-un prim argument, nelegalitatea considerentului instanței de apel privind neatacarea soluției de respingere a excepției lipsei de interes întemeiată pe împrejurarea caracterului de bun comun al imobilului donat, arătând că, în expunerea raționamentului său, instanța de apel a plecat de la premisa eronată că aceasta ar fi argumentat, în fața primei instanțe de judecată, excepția lipsei de interes în considerarea calității bunului donat de bun comun, concluzionând că, prin încheierea din data de 2 martie 2016, prima instanță ar fi respins acest argument, cu consecința reținerii eronate a autorității de lucru judecat asupra acestei chestiuni litigioase neanalizate.

Aceste susțineri nu pot fi validate.

Astfel, așa cum corect s-a reținut în decizia apelată, prin întâmpinarea formulată în prima fază procesuală, la data de 14.04.2015, recurenta pârâtă a invocat excepția lipsei de interes în formularea acțiunii pauliene, excepție în susținerea căreia a arătat, pe de o parte, că bunul donat este bun comun, iar pe de altă parte, că imobilul respectiv este ipotecat în favoarea F. SA, fiind suspus executării silite.

Instanța de apel a constatat că prin încheierea de ședință de la termenul de judecată din data de 02.03.2016 Tribunalul București, soluționând această excepție, a analizat exclusiv aspectul vizând existența ipotecii asupra imobilului înstrăinat, context în care a făcut referire la scopul acțiunii pauliene, precum și la raporturile pretinse de către reclamantă, față de pârâtul A. și a concluzionat că reclamanta are interes în promovarea acestei acțiuni, acesta constând în folosul patrimonial pe care urmărește să îl obțină prin declararea ca inopozabil a contractului de donație.

De asemenea, s-a reținut că prin sentința apelată, excepția lipsei de interes în formularea acțiunii pauliene a fost apreciată ca fiind întemeiată, ca urmare a executării ipotecii, cu consecința ieșirii bunului din patrimoniul donatarei.

În considerarea raționamentului expus de tribunal în cuprinsul celor două acte procedurale analizate, instanța de apel a concluzionat că prima instanță nu a analizat, subsecvent verificării condiției de exercițiu a interesului în formularea acțiunii revocatorii, toate argumentele invocate de recurentă în susținerea acestei excepții, ci a omis să cenzureze argumentul recurenteii pârâte referitor la existența coproprietății asupra bunului imobil donat, context în care, răspunzând susținerilor din întâmpinarea la apel formulate de aceeași recurentă, la data de 28.07.2017, întemeiate inclusiv pe calitatea de bun comun a bunului înstrăinat, a constatat că, aceasta nu este îndreptățită la a reitera o atare susținere prin întâmpinare, ca efect al omisiunii sale de a declara apel împotriva soluției de respingere a excepției lipsei de interes în formularea acțiunii pauliene (și deci de a critica omisiunea tribunalului de a analiza excepția lipsei de interes întemeiată pe existența coproprietății asupra imobilului donat).

Rezultă așadar că instanța de apel nu și-a construit raționamentul judiciar pe o premisă greșită, ci a examinat această chestiune litigioasă prin raportare la conținutul actelor procedurale realizate în cauză de către recurentă, respectiv de prima instanță.

În consecință, este fără suport în considerentele deciziei recurate argumentul recurenteii în sensul că prin considerentele deciziei recurate s-a reținut autoritatea de lucru judecat asupra acestei chestiuni litigioase, în privința căreia instanța de apel a reținut, fără echivoc, că nu a fost analizată de către prima instanță.

În acest context, va fi înlăturată și critica aceleiași recurente în sensul că o atare soluție, care ar viza pretinsa reținere a autorității de lucru judecat nu cuprinde considerentele pe care se sprijină.

A mai susținut recurenta pârâtă că, în speță, nu a fost respectat principiul contradictorialității și nici limitele efectului devolutiv al apelului reglementat de art. 477 din Codul de procedură civilă, întrucât, în fața instanței de apel, nici apelanta reclamantă, nici instanța din oficiu, nu a pus în discuția părților existența interesului, prin prisma faptului că pârâta ar fi invocat ca temei al acestei apărări starea de coproprietate asupra imobilului și respingerea acesteia de prima instanță de fond, iar acest aspect nu rezultă nici din cuprinsul actelor de procedură de la dosarul cauzei și nici din încheierea de dezbateri.

Analizând aceste susțineri, Înalta Curte reține că principiul contradictorialității presupune faptul că toate elementele procesului trebuie supuse dezbaterii și discuției părților, astfel încât acestea trebuie să aibă posibilitatea de a se exprima cu privire la orice element care ar avea legătură cu pretenția dedusă judecății.

Contradictorialitatea se manifestă atât în raporturile dintre părți, cât și în raporturile dintre părți și instanța. Astfel, în timp ce părțile au obligația de a prezenta situația de fapt la care se referă pretențiile și apărările lor în mod corect și complet, fără a denatura sau omite faptele care le sunt cunoscute, precum și de a își expune un punct de vedere propriu față de afirmațiile părții adverse cu privire la împrejurări de fapt relevante în cauză, instanței îi revine obligația de a dispune citarea părților și comunicarea actelor de procedură între acestea, potrivit legii, de a pune în discuția lor orice chestiune de drept procesual sau substanțial ori chestiune de fapt, precum și de a-și întemeia hotărârea numai pe motive de fapt și de drept, pe explicații sau pe mijloace de probă care au fost supuse, în prealabil, dezbaterii contradictorii.

Or, în speță, deși este real că prin cererea de apel, apelanta reclamantă nu a antamat existența interesului său în formularea acțiunii pauliene din perspectiva apărării formulate de pârâtă, în prima fază procesuală, vizând calitatea de bun comun a imobilului donat (raportându-se, în mod firesc la statuările primei instanțe care au justificat soluțiile relative la excepția lipsei de interes în formularea acțiunii pauline, adoptate prin încheierea din 02.03.2016 și, respectiv

prin sentința civilă apelată), nu s-ar putea imputa instanței de apel încălcarea principiului contradictorialității și nici nerespectarea limitelor devoluțiunii în apel.

Aceasta întrucât prin întâmpinarea formulată în apel, recurenta pârâtă a susținut, în apărare, pe lângă aspectul vizând ieșirea bunului donat din patrimoniul terțului dobânditor ca efect al urmăririi sale silite de către creditorul ipotecar, imposibilitatea declarării inopozabilității față de aceasta a actului atacat, pretinzând că deține un drept de proprietate asupra imobilului, respectiv că era în sarcina reclamantei să identifice bunurile proprii ale debitorului său și să formuleze acțiunea doar în contradictoriu cu acesta ori să solicite partajul asupra acestui bun imobil, anterior înstrăinării lui, așadar a reiterat și dezvoltat ambele teze care au justificat în fața primei instanțe excepția lipsei de interes invocată de această parte.

Ca urmare, nu s-ar putea reține că instanța de apel, dând un răspuns acestei apărări, și-ar fi întemeiat hotărârea pe aspecte neaduse în dezbatere de către părțile litigante.

Tot astfel, art. 477 din Codul de procedură civilă dă valoare normativă regulii *tantum devolutum quantum appellatum* care semnifică faptul că instanța de apel va fi ținută să judece în limitele criticilor formulate prin motivele de apel și a apărărilor din întâmpinare, reluând judecata asupra fondului, dar nu asupra tuturor problemelor de fapt și de drept invocate în fața primei instanțe, ci doar cu privire la acelea ce constituie obiect al dezbaterii în apel.

Trebuie observat însă că, în speță, prin criticile din recurs, recurenta nu tinde la a evidenția o ipoteză de nelegalitate a raționamentului instanței de apel care a statuat în sensul că în lipsa unui apel formulat de pârâtă împotriva încheierii sus menționate, efectele apelului reclamantei care a vizat sentința apelată, nu pot fi extinse asupra unei excepții pe care prima instanță, deși legal investită, a omis a o analiza, ci, invocând nerespectarea art. 477 din Codul de procedură civilă, aceasta se limitează la a pretinde că excepția lipsei de interes nu ar fi fost fundamentată pe existența stării de coproprietate asupra bunului donat, ci, această chestiune a coproprietății a reprezentat doar o apărare de fond.

Subliniind că recursul nu poate fi analizat decât în limitele legalei investiții a instanței de recurs cu analiza unor motive de nelegalitate care să evidențieze, în concret, ipoteze de aplicare greșită a legii raportat la anumite situații factuale, astfel că, în speță, analiza acestei critici de nelegalitate trebuie circumscrisă, în lumina principiului disponibilității procesului civil exclusiv susținerilor recurente, Înalta Curte constată că acest argument nu poate fi validat, fiind contrar conținutului actelor de procedură realizate în cauză de către recurentă, din care rezultă, că aceasta a înțeles să fundamenteze lipsa de interes a reclamantei în formularea acțiunii pauliene, susținând inclusiv calitatea sa de coproprietar al bunului donat, aspect reiterat și în apel.

Împrejurarea că, în opinia acesteia, chestiunea coproprietății asupra bunului donat, reprezintă și o apărare de fond, nu are aptitudinea de a justifica incidența motivului de casare prevăzut de art. 488 pct. 5 din Codul de procedură civilă în speță, dat fiind că instanța de apel s-a limitat la a constata că această chestiune nu a fost deloc analizată de tribunal, în apel nefiind tranșat fondul raportului juridic litigios și nici aspectul dacă, un atare argument poate reprezenta o apărare de fond. Aceasta întrucât, nefiind incidentă o nulitate necondiționată și expresă, în cauză sunt aplicabile dispozițiile art. 175 alin. (1) din Codul de procedură civilă, astfel că pentru a fi incidentă sancțiunea nulității deciziei recurate, era necesar ca recurenta să justifice vătămarea procesuală care i-a fost produsă - condiție care, în speță, raportat la circumstanțele particulare ale cauzei anterior reliefate, nu este îndeplinită, câtă vreme nu rezultă din actele dosarului că instanța și-ar fi depășit atribuțiile, ci, dimpotrivă, a soluționat apelul în limitele investiției.

Criticile subsumate motivelor de recurs formulate de recurenta pârâtă prevăzute de art. 488 pct. 5, 6 și 8 din Codul de procedură civilă, respectiv criticile formulate de recurentul pârât,

care vizează soluția adoptată în apel în ceea ce privește existența interesului reclamantei în continuarea demersului său judiciar, în condițiile înstrăinării bunului donat din patrimoniul terțului dobânditor, au, de asemenea, caracter nefondat.

Cu titlu prealabil, Înalta Curte precizează că dată fiind similitudinea criticilor și a motivelor de recurs înfățișate de cei doi recurenți, urmează ca acestora să li se răspundă, prin următoarele argumente comune:

Recurenta pârâtă pretinde că, în speță, instanța de apel a realizat o greșită analiză a elementelor necesar a fi îndeplinite referitoare la interes - personal, legitim și actual- pentru ca acesta să fie justificat în prezenta cauză, apreciind în mod nelegal că efectele admiterii acțiunii pauliene exced posibilității prevăzute de lege, în cazul admiterii cererii – aceea de a se urmări bunul înstrăinat prin actul declarat inopozabil.

Totodată, recurentul pârât a invocat că decizia recurată cuprinde o interpretare proprie a definiției interesului și a efectelor acestuia, precum și a dispozițiilor art. 1562 Cod civil.

Înalta Curte reține că, potrivit art. 33 din Codul de procedură civilă interesul acțiunii în justiție este reprezentat de avantajul, folosul practic, pe care-l speră reclamantul în urma câștigării procesului.

Pentru a stabili dacă o parte are interes în exercitarea acțiunii civile, instanța trebuie să prefigureze beneficiul pe care aceasta l-ar obține în ipoteza admiterii forme procedurale exercitate.

Astfel, interesul, înțeles ca o condiție de exercițiu a acțiunii civile, nu are în vedere interesul material sau moral care formează substanța dreptului subiectiv, ci justificarea de a invoca și a urmări pe calea demersului judiciar promovat un anumit folos practic, *factual* sau *juridic* (în sensul unor repercusiuni pozitive asupra drepturilor și obligațiilor legale ale reclamantului) și trebuie să fie constatat de instanță, în mod nemijlocit, în fiecare cauză, ținând seama de circumstanțele proprii, specifice obiectului dedus judecății.

În speță, reclamanta a investit prima instanță cu o acțiune pauliană prin care a solicitat, în contradictoriu cu pârâții B., C. și D., declararea inopozabilității contractului de donație autentificat sub nr. 3200/2013 de B.N.P. E.

Înalta Curte reține că potrivit art. 1562 din Codul civil acțiunea pauliană reprezintă un mecanism juridic de protecție conferit de lege creditorilor, în virtutea dreptului lor de gaj general, ce poate fi utilizat de creditor pentru a-și conserva dreptul de gaj general și care nu asigură acestuia un drept real asupra bunurilor debitorului privite în individualitatea lor. Astfel, prin intermediul acțiunii pauliene, creditorul urmărește sancționarea eventualei fraude a terțului achizitor sau a îmbogățirii fără just temei a acestuia, acțiunea revocatorie având natura unei acțiuni personale.

Rezultă că în cazul *acțiunii pauliene*, interesul creditorului reclamant trebuie raportat la nevoia de conservare a patrimoniului debitorului pârât în vederea obținerii, ulterior, a prestației pe care acesta, debitorul, i-o datorează.

Ca atare, interesul în formularea/continuarea acțiunii pauliene nu trebuie limitat la verificarea posibilității executării silite a bunului, ca efect al admiterii cererii de constatare a inopozabilității actului juridic pretins fraudulos, așa cum se invocă în recurs, ci, trebuie raportat la scopul acestui mijloc procesual - repararea prejudiciului înregistrat de reclamant prin încheierea actului pretins fraudulos și la aptitudinea acestuia de a proteja interesele creditorului.

Aceasta întrucât acțiunea pauliană își găsește temeiul în dreptul de creanță - drept personal al creditorului față de debitorul său - și are ca obiect protecția dreptului de gaj de care poate dispune primul asupra patrimoniului celui de al doilea.

În acest sens, deși este real că actul atacat de creditor, prin care se transferă proprietatea unui bun determinat, nu devine nul prin admiterea acțiunii pauliene, ci rămâne valabil între debitor și terțul dobânditor, trebuie observat că soluția inopozabilității presupune că actul juridic fraudulos nu va produce efecte în raportul dintre creditorul reclamant și terțul pârât, în sensul că primul se va comporta ca și cum actul nu s-ar fi încheiat, respectiv bunul transmis prin încheierea actului respectiv nu ar fi ieșit niciodată din patrimoniul debitorului; o atare consecință nu echivalează însă cu recunoașterea, în favoarea creditorului, a unui drept real asupra bunului înstrăinat prin actul fraudulos și nici cu o încuviințare a unei executări silite a acestuia.

În acest context, cât timp actul pretins fraudulos și vătămător continuă să existe și să producă efecte juridice, între părțile acestuia, este eronată susținerea din recurs în sensul că interesul reclamantei devine unul ipotetic, incert, lipsit de actualitate ca efect al imposibilității urmăririi bunului ieșit din patrimoniul terțului dobânditor, în realitate, pentru satisfacerea condiției interesului actual fiind necesară constatarea faptului că titularul cererii nu este lipsit de orice beneficiu din promovarea acțiunii pauliene.

Astfel, excluderea interesului de a exercita acțiunea pauliană pentru că beneficiul rezultat din soluționarea pe fond acesteia este doar „factual” sau pentru că există numai o „șansă de obținere a beneficiului” sau o oportunitate, iar nu o certitudine absolută, indiferent de evenimentele viitoare, ar echivala cu o îngădire nepermisă a dreptului reclamantei de acces la justiție, contrară art. 6 din CEDO.

Recurenta pârâtă a pretins că, odată ieșit imobilul din patrimoniul subdobânditoarei, ca efect al executării ipotecii instituite asupra acestuia, de către un alt creditor, reclamanta nu mai justifică un interes actual în continuarea acțiunii pauline, întrucât, în opinia acesteia, acțiunea pauliană admisă vizează, în mod exclusiv, bunul înstrăinat prin actul declarat inopozabil, iar nu patrimoniul terțului dobânditor, care nu devine, el însuși, un debitor al creditorului din acțiunea pauliană (și, din acest motiv, nu poate fi urmărit personal de către creditorul din acțiunea pauliană, adică nu i se poate atrage răspunderea personală).

Or, nici acest argument nu poate susține nelegalitatea deciziei recurate, în considerentele deciziei recurate nefiind inserat un raționament care să întemeieze atare premisă - aceea că prin admiterea acțiunii pauliene terțul dobânditor ar deveni, el însuși debitor al creditorului din acțiunea pauliană.

Înalta Curte reține, totodată, că potrivit art. 1565 alin. (1) din Codul civil, simpla formulare a acțiunii pauliene nu are drept consecință indisponibilizarea bunului înstrăinat, astfel că între data dobândirii bunului, de către subdobânditor, și data pronunțării hotărârii de admitere a acțiunii revocatorii, acesta poate fi înstrăinat sau executat silit.

Legiuitorul nu a reglementat însă situația specială în care bunul iese din patrimoniul dobânditorului, fiind înstrăinat sau executat silit, anterior soluționării acțiunii pauliene, către un subdobânditor, cum este cazul în speță, și nici situația în care terțul subdobânditor ar fi la adăpost de acțiunea pauliană.

Cu toate acestea, art. 1565 alin. (2) din Codul civil instituie un drept de opțiune în favoarea terțului căzut în pretenții, în acțiunea pauliană, între a efectua plata către creditorul reclamant și a abandona bunul în mâinile acestuia.

Așadar, este corectă aprecierea instanței de apel în sensul că, interesul reclamantei în continuarea acțiunii pauline nu poate fi negat ca urmare a constatării imposibilității urmăririi bunului înstrăinat, însuși legiuitorul permițând ca repararea prejudiciului cauzat creditorului prin însărăcirea frauduloasă a debitorului să poată fi realizată inclusiv prin plata unei sume de bani egală cu acest prejudiciu de către terțul care a înstrăinat bunul.

În plus, inopozabilitatea față de creditor a actului fraudulos încheiat de debitor operează numai în limitele valorii creanței, astfel că, în ipoteza în care valoarea creanței este mai mică decât a bunului, inopozabilitatea va fi doar parțială, până la concurența creanței creditorului.

Rezultă, așadar, că de esența acțiunii pauliene nu este executarea bunului înstrăinat, așa cum pretind recurenții.

Se impune, de asemenea, observat că, nici norma legală anterior evocată și nici art. 1652-1563 din Codul civil nu condiționează exercitarea acțiunii pauliene de existența bunului în patrimoniul terțului subdobânditor, pe tot timpul procedurii judiciare și nici de pasivitatea altor creditori ai aceluiași debitor (fiind posibil ca tocmai o atare ipoteză să justifice opțiunea dobânditorului de a „păstra” fictiv bunul înstrăinat, ulterior admiterii acțiunii).

Tot astfel, legea nu prevede ca exprimarea dreptului de opțiune de către terțul dobânditor să fie realizată într-o anumită formă sau anterior soluționării acțiunii pauliene, astfel că, deși este real că declararea inopozabilității reprezintă, în principiu, o ficțiune juridică ce permite, de principiu, urmărirea bunului înstrăinat prin actul fraudulos fără a mai fi nevoie de „întoarcerea” acestuia în patrimoniul debitorului, nu se poate aprecia că, în cazul ieșirii bunului din patrimoniul primului dobânditor, indiferent de modalitatea în care se realizează transferul dreptului de proprietate, creditorul nu are posibilitatea de a continua acțiunea începută, îndreptată împotriva acestuia, solicitând sancționarea fraudei la încheierea actului ce se solicită a fi declarat inopozabil și de a aprecia cu privire la modalitatea cea mai adecvată în care urmează să acționeze, în viitor, ca urmare a soluționării acțiunii revocatorii pentru repararea prejudiciului încercat.

Așa cum corect s-a statuat prin decizia civilă recurată, potrivit regimului său juridic actual, acțiunea pauliană nu se îndreaptă cu precădere împotriva debitorului, ci împotriva terțului cu care debitorul a încheiat actul, care, deși, în temeiul actului pretins fraudulos, devine titularul unui drept de proprietate, ca efect al declarării inopozabilității acestuia, va fi nevoit să suporte riscul de a fi privat de acest bun în limitele însărăcirii creditorului, sau, după caz, de suma de bani egală cu prejudiciul încercat de creditor.

Or, analiza condițiilor impuse de lege pentru declararea unui act juridic ca inopozabil nu poate fi realizată decât sub condiția investirii instanței cu o atare acțiune, înăuntrul termenului de prescripție, iar în ipoteza încheierii unui act subsecvent de înstrăinare, sub condiția constatării fraudei primului dobânditor.

În consecință, în considerarea naturii dreptului valorificat prin formularea acțiunii pauliene, analiza cerinței interesului trebuie raportată la efectele admiterii acesteia de către instanța de judecată, anume declararea actului juridic atacat ca fiind inopozabil față de creditorul care a introdus acțiunea, astfel că interesul în continuarea acțiunii pauliene nu poate exclude ca folosul urmărit să vizeze crearea premiselor promovării unei/unor acțiuni subsecvente prin care să se obțină recuperarea prejudiciului.

Cum obligația și responsabilitatea terțului dobânditor pot avea la bază atât delictul debitorului, cât și propriul delict sau îmbogățirea nedreaptă a terțului, iar, în speță, prin acțiunea pauliană, reclamanta a pretins că pârâții, membrii ai aceleiași familii, au procedat la un transfer fraudulos al bunului donat, incidența unei ipoteze caracterizate prin aceea că urmărirea și valorificarea bunului înstrăinat nu mai sunt posibile, nu exclude ci, dimpotrivă, poate da naștere unei obligații de a repara prejudiciul încercat de reclamant, ca efect al ieșirii bunului din patrimoniul donatarei, prin acțiunea sau inacțiunea părților actului pretins fraudulos, astfel că împrejurarea că, în cauză, reclamanta s-a limitat, având în vedere situația bunului existentă la momentul sesizării instanței, la a solicita inopozabilitatea donației, nu are aptitudinea de a susține

concluzia că interesul reclamantei în acțiunea pauliană și cercetarea fraudei, în prezentul cadru procesual a încetat a mai fi actual.

În acest context, o atare împrejurare de fapt - executarea silită a bunului - nu numai că nu poate susține lipsa unui folos practic prin formularea acțiunii pauliene ci, justifică verificarea condițiilor impuse de lege pentru admiterea acesteia.

În acest caz, interesul judiciar trebuie considerat actual de vreme ce folosul urmărit prin formularea acțiunii pauliene - conservarea dreptului de gaj general continuă să subziste.

În alți termeni, înstrăinarea/executarea silită a bunului transmis prin actul pretins fraudulos nu lipsește de interes actual demersul judiciar al reclamantei, care are, în acest caz, posibilitatea de a cere, chiar pe calea unui alt proces, declararea ca inopozabile a actelor juridice ulterioare celui ce se solicită a fi declarat inopozabil, care au avut drept consecință transferul proprietății, sau chiar a celor prin care au fost constituite garanțiile care au condus la ieșirea bunului din patrimoniul terțului subdobânditor, respectiv poate formula o altă acțiune, grefată pe acțiunea pauliană sau pe condițiile constatate ca fiind îndeplinite ale acesteia, prin care să pretindă atragerea răspunderii donatarei pentru prejudiciul încercat.

În toate aceste situații, subzistă un beneficiu factual și personal al reclamantei, iar acceptarea interpretării excesiv de restrânse a noțiunii de interes de a exercita acțiunea, (care este înainte de orice un instrument pentru eliminarea acțiunilor șicanatoare sau false), așa cum pretend recurenții, ar echivala cu a accepta că interesul formulării acțiunii pauliene sau al continuării acesteia nu poate exista decât în ipoteza în care aceasta ar fi admisă, întrucât dacă rezultatul ar fi defavorabil, nu există niciun interes. Or, condiția de exercițiu a acțiunii a interesului care impune ca acțiunea să poată aduce un beneficiu reclamantei este distinctă de cea vizând existența însăși a dreptului subiectiv.

Într-adevăr, în speță, elementele aflate la dispoziția instanței nu evidențiază faptul că reclamanta ar fi inițiat demersuri în vederea înlăturării, în condițiile legii, a efectelor juridice deja produse de executarea silită a ipotecii și nici pentru repararea eventualelor prejudicii produse prin această executare silită.

Cu toate acestea, în acord cu instanța de apel, Înalta Curte apreciază că interesul reclamantei în a solicita inopozabilitatea actului juridic contestat subzistă independent de modalitatea de soluționare a disputei dintre părți, întrucât schimbarea circumstanțelor care puteau fi prefigurate la momentul sesizării instanței cu acțiunea revocatorie nu are aptitudinea de a lipsi reclamanta de posibilitatea de a recurge la remedii procedurale subsecvente soluționării acțiunii pauliene, cum sunt cele la care se face trimitere în decizia civilă recurată, pentru a obține protecția dreptului său de gaj general.

Astfel, contrar argumentelor din recurs, aceste posibile mijloace procedurale nu semnifică un interes potențial și incert în continuarea demersului din prezenta cauză, ci, dimpotrivă, confirmă finalitatea practică, din punct de vedere juridic, a continuării acestui demers procesual, în concordanță cu scopul și „profitul” acestei cereri.

A mai susținut recurenta pârâtă că, în măsura în care bunul a ieșit din patrimoniul terțului dobânditor, creditorul nu îl poate urmări silit, personal, pe acesta, ci obligația terțului dobânditor față de creditorul din acțiunea pauliană se poate naște în mod direct, doar ca urmare a activării mecanismului prevăzut de art. 1565 alin. (2) din Codul civil, respectiv doar în situația în care acesta, fiind suspus riscului de a-i fi urmărit silit bunul dobândit, iar această posibilitate este reală (adică bunul încă se afla în patrimoniul său), alege să îi plătească creditorului, o sumă reprezentând prejudiciul suferit, însă, o asemenea posibilitate, nu poate fi asemănată cu efectul

specific acțiunii pauliene, în lipsa manifestării de voință a terțului și, mai mult, a declarării ca inopozabil a actului, înainte de înstrăinarea bunului din patrimoniul terțului.

O atare construcție juridică ignoră însă faptul că intentarea acțiunii revocatorii nu are ca efect stingerea creanței titularului acțiunii, ci numai asigură condițiile necesare pentru valorificarea acesteia, fiind o acțiune prin care se tinde la a se obține repararea prejudiciului, astfel că interesul în continuarea acțiunii pauline nu poate fi subordonat voinței terțului dobânditor, care, procedând la înstrăinarea bunului sau neopunându-se la executarea sa silită și alegând să dobândească diferența de valoare rezultată ca efect al scăderii creanței garantate cu ipotecă din valoarea bunului dobândit, nu ar putea pretinde că, în lipsa opțiunii sale, anterior soluționării acțiunii pauliene și declarării inopozabilității actului, demersul creditorului devine lipsit de interes, pentru că s-ar ajunge ca, prin simpla sa manifestare de voință, care tinde la protejarea propriilor sale interese patrimoniale, un drept la acțiune, recunoscut de lege creditorului să nu poată fi exercitat.

Tot astfel, pretinzând că întrucât bunul a fost înstrăinat unui terț, care nu este parte în proces, efectul acțiunii pauliene nu se poate produce față de acesta și prin urmare, cererea nu poate fi admisă, dat fiind că, în materia acțiunii pauliene nu joacă regula *resoluto iure dantis resolvitur ius accipientis și nici quod nullum est nullum producit effectum*, specifice numai nulității actelor juridice, astfel că în măsura în care bunul a ieșit din patrimoniul dobânditorului acțiunea pauliană nu poate fi admisă decât dacă este îndreptată (și) împotriva subdobânditorului, recurenții pârâți nu afirmă lipsa de interes a creditorului în continuarea acțiunii revocatorii împotriva debitorului său și a terțului dobânditor, acest argument tinzând, în realitate, la circumstanțierea unei condiții de admisibilitate a acțiunii pauliene a cărei analiză excede însă prezentului cadru procesual, în care pot fi analizate exclusiv chestiunile ce vizează interesul reclamantei în continuarea acțiunii pauliene.

De altfel, de vreme ce executarea silită a bunului s-a realizat doar ulterior sesizării instanței, fiind independentă de voința reclamantei, nu se poate imputa acesteia din urmă omisiunea de a stabili complet cadrul procesual subiectiv și obiectiv, la data formulării cererii de chemare în judecată, pentru a se susține că acțiunea a devenit lipsită de interes, ca efect al ieșirii bunului din patrimoniul donatarei, așa cum nefondat pretind recurenții.

O altă susținere a recurenților vizează faptul că interesul în formularea acțiunii nu poate fi dedus din perspectiva unor potențiale acțiuni/demersuri pe care aceasta le-ar putea declanșa ulterior prezentei pricini, dar care ar depinde de eventuala soluționare (favorabilă sau chiar defavorabilă) a prezentei cauze, respectiv că o astfel de soluție nu poate fi la îndemâna reclamantei, atâta vreme cât acest bun a fost ipotecat în favoarea altui creditor și adjudecat la licitație publică de către un terț, iar executarea silită este o procedură reglementată de lege, publică și desfășurată în maximă strictețe și transparență, caz în care creditoarea avea posibilitatea să atace procesul verbal de adjudecare și distribuire a sumelor pe calea unui proces separat și nu în cadrul procesual existent.

Or, analiza cerinței interesului în continuarea acțiunii pauliene nu permite instanței ca, în prezentul cadru procesual, să poată specula asupra îndreptățirii reclamantei de a se îndestula din diferența de preț, rezultată în urma adjudecării imobilului, consemnată pe numele donatarei și nici asupra posibilității contestării sau întoarcerii executării silite sau a temeiniciei posibilelor demersuri avute la îndemână de reclamantă pentru repararea prejudiciului încercat, întrucât, s-ar ajunge, nepermis, la nesocotirea atât a principiului disponibilității procesului civil, cât și regulilor care guvernează devoluțiunea în apel.

Cum soluționarea unui mijloc de apărare cum este excepția lipsei de interes, nu presupune, ci, dimpotrivă, exclude cercetarea pe fond a unui raport juridic litigios, în mod corect a apreciat instanța de apel că îndreptățirea reclamantei de a obține reparația prejudiciului prin intermediul acestor mijloace subsecvente reprezintă aspecte care exced limitelor în care a investită și pentru lămurirea cărora cadrul procesual nu este cel adecvat.

De altfel, aceste argumente ignoră faptul că interesul în declanșarea, respectiv continuarea acțiunii pauline nu poate fi limitat la analiza posibilității executării silită a bunului ci, verificarea acestei condiții de exercițiu a acțiunii reclamantei se impune a fi raportată la natura și efectele acțiunii revocatorii, anterior relevate respectiv la sancționarea fraudei la încheierea actului ce se solicită a fi declarat inopozabil și repararea prejudiciului înregistrat de reclamant prin încheierea acestuia.

De asemenea, câtă vreme instanța de apel face trimitere neechivocă la posibilitatea reclamantei de a se îndestula, fie și parțial, din suma consemnată la dispoziția pârâtei-donatore D., în considerarea unor acțiuni subsecvente litigiului pendinte identificate ca atare - declararea ca inopozabile și a operațiunilor juridice ulterioare, acțiunea în răspundere civilă delictuală a donatorei în limita valorii bunului sau în limita, totală sau parțială, a sumei consemnate la dispoziția pârâtei-donatore, sau acțiunea întemeiată pe îmbogățirea fără just temei acesteia (demersuri procesuale grefate pe aspectele rezultate din analiza pe fond a condițiilor acțiunii pauliene atragerea răspunderii), respectiv la posibilitatea acesteia de a contesta urmărirea silită a imobilului - nu poate fi validat argumentul recurentei pârâte vizând omisiunea instanței de apel de a identifica, în concret, demersurile pe care banca le-ar putea declanșa pentru acoperirea prejudiciului pretins, dar care să depindă de soluția (favorabilă sau defavorabilă) din prezenta cauză.

Nefondată este și susținerea recurentei pârâte circumscrisă motivului de casare prevăzut de art. 488 pct. 5 din Codul de procedură civilă vizând încălcarea limitelor devoluțiunii apelului, stabilite conform art. 477 alin. (1) din Codul de procedură civilă, ca efect al reținerii existenței interesului în continuarea demersului judiciar al reclamantei, prin prisma unor potențiale acțiuni/demersuri judiciare ale acesteia împotriva terțului dobânditor.

Un atare argument, deși subsumat motivului de recurs prevăzut de art.488 pct. 8 din Codul de procedură civilă se regăsește și în cererea de recurs formulată de recurentul pârât, acesta pretinzând că, deși cererea de apel a intimatelor reclamante a avut drept motiv faptul că instanța de fond nu a dat atenția cuvenită circumstanțelor în care s-a derulat executarea silită, precum și faptul că nu s-a verificat un posibil excedent rezultat în urma executării silită, instanța de apel, deși nu a găsit întemeiate aceste motive de apel, a admis apelul, în baza unor teorii proprii, apreciind că instanța de fond a greșit pentru că nu a făcut o suficientă cercetare a fondului.

Cum acest argument tinde la a evidenția o ipoteză de nelegalitate ce vizează nerespectarea principiului disponibilității procesului civil și a limitelor devoluțiunii în apel, va fi analizat din perspectiva aceluiași motiv de casare, în aplicarea prevederii înscrise în art. 489 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

Sub acest aspect, Înalta Curte constată, procedând la verificarea cuprinsului cererii de apel, că reclamanta a susținut nelegalitatea sentinței civile apelate făcând referire atât la suspiciunile sale vizând modalitatea în care s-a ajuns la executarea silită a bunului donat, dar și la faptul că interesul său subzistă inclusiv în situația în care bunul nu mai poate fi urmărit în mod nemijlocit atâta timp cât consecința înlăturării opozabilității donației deschide posibilitatea urmăririi donatorei, respectiv că prima instanță a ignorat faptul că obligația terțului poate fi

executată (în limita fracțiunii gratuite a actului) prin echivalent, precizând, totodată, că nu există nicio rațiune pentru a refuza creditorului obținerea unui titlu pe calea acțiunii revocatorii împotriva terțului care se află în imposibilitatea culpabilă de a nu mai putea restitui bunul.

Așadar, prin criticile formulate, apelata a pretins existența interesului său actual în continuarea acțiunii pauliene, făcând trimitere la scopul acțiunii formulate, dar și la mijloacele procesuale avute la îndemână pentru realizarea creanței, astfel că, era în sarcina instanței de apel să procedeze la analiza legalității și temeiniciei hotărârii apelate prin prisma acestor fapte și circumstanțe particulare, pentru a determina efectele juridice ale acestora, din perspectiva caracterului actual al interesului reclamantei în continuarea acțiunii pauliene.

O atare analiză, nu are valența depășirii limitelor devoluțiunii stabilite prin cererea de apel, după cum, validarea parțială a acestor argumente, prin trimiterea la circumstanțele concrete care aveau aptitudinea de a releva prezența interesului părții reclamante raportat la cadrul procesual concret nu are semnificația încălcării principiului disponibilității procesului civil.

Nefondate sunt și criticile ce se circumscriu motivului de casare prevăzut de art. 488 pct. 6 din Codul de procedură civilă vizând contradictorialitatea considerentelor pe care se sprijină soluția pronunțată în ceea ce privește cerința interesului reclamantei în continuarea acțiunii pauliene (invocată de recurenta pârâtă), respectiv omisiunea instanței de apel de a analiza condiția interesului raportat la situația factuală existentă în cauză, din perspectiva actualității acestuia (invocată de recurentul pârât).

Astfel, art. 425 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă impune ca hotărârea, în considerente, să menționeze obiectul cererii și susținerile pe scurt ale părților, expunerea situației de fapt reținute de instanță pe baza probelor administrate, motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază soluția, arătându-se atât motivele pentru care s-au admis, cât și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților.

Procedând la verificarea îndeplinirii acestei obligații de către instanța de apel, Înalta Curte constată că hotărârea instanței de apel este temeinic motivată, atât în fapt, cât și în drept. Astfel, deși în ceea ce privește situația de fapt, instanța de apel a confirmat că tot ceea ce a reținut prima instanță corespunde realității, în privința condiției de exercițiu a interesului în continuarea acțiunii pauliene, instanța de apel a reținut că aceasta continuă să fie îndeplinită, inclusiv în ipoteza executării silite a bunului imobil donat, context în care a făcut trimitere la natura și scopul acțiunii pauliene, precum și la mijloacele procesuale la care poate apela reclamanta pentru realizarea interesului de recuperare a creanței.

Contrar susținerilor din recursul pârâtului, instanța de apel, dispunând admiterea apelului declarat de apelanta-reclamantă și anularea hotărârii primei instanțe, cu consecința trimiterii cauzei spre rejudecare, a reanalizat caracterul actual al interesului reclamantei în continuarea acțiunii pauliene, reținând că prima instanță a stabilit în mod greșit că interesul a încetat să fie actual odată cu executarea silită a bunului donat, ignorând faptul că acțiunea revocatorie nu sancționează un drept real și nici nu este o măsură de executare silită, respectiv, că prin admiterea acțiunii pauliene, în temeiul art. 1565 alin. (1) din Codul de procedură civilă, actul atacat este declarat inopozabil față de creditorul care a avut inițiativa declanșării demersului judiciar, acesta urmând să fie plătit din prețul bunului urmărit, scop în realizarea căruia este îndreptățit să apeleze inclusiv la alte mijloace procedurale, chiar subsecvente prezentei acțiuni, mijloace procedurale al căror exercițiu impune analiza pe fond a condițiilor acțiunii pauliene.

Înalta Curte constată că instanța de apel a răspuns, în limitele cadrului procesual în care a fost investită criticilor de nelegalitate și netemeinicie invocate, că a ascultat în mod real concluziile părților și a prezentat argumentele principale care au justificat soluția conform căreia

există interes în continuarea acțiunii pauliene, fiind în acest fel respectate dezideratele jurisprudenței C.E.D.O. referitoare la motivarea hotărârilor judecătorești.

Totodată, împrejurarea reținută de către instanța de apel, în sensul că apelanta reclamantă și-a arătat interesul în urmărirea, în tot sau în parte, a sumei încasate de către terțul dobânditor, în urma înstrăinării silite a bunului, urmată de statuarea în sensul că nu se poate tranșa, în prezentul cadru procesual, chestiunea vocației concrete a băncii reclamante de a urmări aceeași sumă de bani nu are semnificația unei motivări oscilante și contradictorii, așa cum, nefondat, susține recurenta pârâtă.

Astfel, în speță, așa cum rezultă neechivoc din considerentele deciziei civile recurate, prin expunerea acestui raționament, instanța de apel, raportându-se la argumentele invocate de părțile litigante cu interese contrare, nu a făcut altceva decât să evidențieze aceste argumente și să le răspundă, în limitele impuse de cadrul procesual limitat la analiza cerinței interesului actual al reclamantei în continuarea acțiunii pauline.

Contrar susținerilor recurente pârâte, Înalta Curte constată că instanța de apel și-a expus argumentat raționamentul juridic și a răspuns de o manieră logică și coerentă aspectelor de fapt și de drept supuse dezbaterii judiciare în apel, hotărârea recurată îndeplinind cerințele impuse de dispozițiile art. 425 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă.

Aprecierea recurențelor în sensul că motivarea instanței de apel ar fi trebuit să fie mult mai aplicată pe datele concrete ale speței, nu se justifică raportat la considerentele inserate în cuprinsul deciziei recurate, aceștia neputând pretinde, pentru argumentele deja prezentate anterior, că, deși în speță, analiza ce s-a impus a fi realizată în apel, trebuia circumscrisă exclusiv aspectului caracterului actual al interesului în continuarea acțiunii pauliene, așadar la verificarea subzistenței beneficiului urmărit prin acest demers procesual, în expunerea raționamentului său, instanța de apel ar fi trebuit să analizeze caracterul fondat sau nu al posibilelor demersuri avute de reclamantă la îndemână pentru a obține repararea prejudiciului pretins.

Pentru aceste considerente, care nu relevă incidența motivelor de recurs invocate de recurenți, recursurile declarate de pârâtii C. și B. împotriva deciziei civile nr. 278 A/2019, pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a IV-a civilă, au fost respinse ca nefondate.

Având în vedere faptul că, la acest moment procesual, nu se poate tranșa definitiv asupra culpei procesuale a părților și nici a îndreptățirii acestora la a pretinde obligarea părții căzute în pretenții la plata cheltuielilor de judecată, pricina nefiind soluționată în fond, rămâne în sarcina instanței de rejudicare să analizeze cererea recurentului pârât având ca obiect obligarea intimei reclamante la suportarea cheltuielilor de judecată.

17. Promisiune de vânzare-cumpărare a bunului viitor. Rezoluțiunea contractului. Acțiune având ca obiect acordarea de despăgubiri reprezentând lipsa de folosință a imobilului. Efectele rezoluțiunii

C.civ. din 1864, art. 1020 - 1021

Potrivit art. 1021 Cod civil, rezoluțiunea „trebuie să se ceară înaintea justiției”. Așadar, neexecutarea obligațiilor asumate de o parte prin contractul sinalagmatic nu determină desființarea de drept a contractului, ceea ce constituie unul dintre elementele care diferențiază

rezoluțiunea de condiția rezolutorie propriu-zisă; desființarea contractului se produce numai ca efect al hotărârii judecătorești prin care este admisă acțiunea în rezoluțiune.

Astfel, este esențială distincția între momentul în care operează rezoluțiunea judiciară și momentul de la care se produc efectele acestei sancțiuni. Primul moment este important pentru că marchează desființarea contractului prin aplicarea sancțiunii rezoluțiunii, al doilea moment prezintă relevanță sub aspectul producerii efectelor juridice ale acestei desființări. În acest context, trebuie reținut că, dacă nu s-a acordat un termen de grație și, prin pactele comisorii exprese, nu s-a înlăturat rolul instanței de judecată în aplicarea rezoluțiunii, această sancțiune devine efectivă în momentul rămânerii definitive și irevocabile a hotărârii prin care s-a dispus aplicarea acesteia.

Astfel, data de la care se consideră că promitentul cumpărător nu mai are niciun titlu asupra imobilului - obiect al actului încheiat între părți - este data la care instanța de judecată a confirmat, în mod irevocabil, rezoluțiunea contractului, în considerarea culpei promitentului vânzător, independent de faptul că, pe terenul producerii efectelor acestei sancțiuni, desființarea contractului se produce cu efect retroactiv, ca o consecință a pronunțării rezoluțiunii judiciare.

În consecință, cum izvorul material al rezoluțiunii a fost o hotărâre judecătorească, nu se poate susține că, chiar de la data încheierii contractului, desființat retroactiv, promitentul cumpărător ocupa fără titlu imobilul, ceea ce ar determina necesitatea obligării acestuia la dezdăunări pentru lipsa de folosință.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 122 din 22 ianuarie 2020

1. Obiectul cauzei:

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Timiș, la data de 09.01.2015, reclamantul A. i-a chemat în judecată pe pârâții SC B. SA, C., D., E., F., G., H., I., J. și K., solicitând instanței obligarea în solidar a pârâților la plata prejudiciului material în cuantum de 460.735 lei, constând în bunurile sustrate prin efracție din imobilul reclamantului, precum și la plata sumei de 40.000 lei, prejudiciu moral.

Pârâții C. și S.C. B. S.A. au formulat cerere reconvențională, prin care au solicitat obligarea reclamantului-pârât-reconvențional A. să le achite sumele de 19.200 euro și 92.010 lei, reprezentând următoarele: chiria pentru imobilul ocupat abuziv - 19.200 euro; curent electric consumat și neplătit - 5200 lei; gaz consumat și neplătit + rebranșare - 4700 lei; apă consumată și neachitată - 1250 lei; impozit pe clădire pe perioada folosinței - 28.000 lei. A estimat însă că întregul prejudiciu cauzat firmei și pârâtului personal se ridică la 700.000 lei, sumă ce urmează a o dovedi în dezbateri.

La termenul de judecată din data de 27.05.2016, pârâții-reclamanți- reconvențional C. și S.C. B. S.A. au formulat o precizare în ceea ce privește cererea reconvențională, în sensul că au solicitat obligarea reclamantului-pârât-reconvențional A. la plata sumei totale de 92.448, compusă din: 85.440 lei, contravaloarea a 19.200 euro, reprezentând despăgubiri pentru lipsa de folosință a imobilului în perioada martie 2012-august 2013 (data încetării folosinței imobilului de către reclamantul-pârât- reconvențional); 1524,95 lei, contravaloarea consumului de gaz aferent perioadei de folosință a imobilului de către reclamantul-pârât-reconvențional, conform facturilor și chitanțelor atașate; 4193 lei, contravaloarea consumului de curent electric, aferent perioadei de folosință a imobilului de către reclamantul-pârât-reconvențional, conform facturilor și chitanțelor atașate; 1.291 lei, contravaloarea consumului de apă, aferent perioadei de folosință a imobilului de către reclamantul- pârât-reconvențional, conform facturilor și chitanțelor atașate.

2. Hotărârea pronunțată în primă instanță:

Prin sentința civilă nr. 188/PI din 28.02.2017, pronunțată de Tribunalul Timiș, a fost respinsă acțiunea formulată de reclamantul A., în contradictoriu cu pârâții S.C. B. S.A., C., D., E., F., G., H., I., J. și K.

A fost respinsă cererea reconvențională formulată de pârâții-reclamanți- reconvențional S.C. B. S.A. și C., în contradictoriu cu reclamantul-pârât-reconvențional A., fără cheltuieli de judecată.

3. Cererile de apel și hotărârea pronunțată în apel:

Împotriva acestei sentințe a formulat apel reclamantul-pârât-reconvențional A. care a solicitat admiterea apelului și, în principal, anularea sentinței civile apelate cu trimitere spre rejudecare, conform art. 480 alin. (3) teza a II-a C.pr.civ. iar, în subsidiar, anularea în tot a hotărârii, cu reținerea spre judecare, conform art. 480 alin. 6 C.pr.civ.

Împotriva aceleiași sentințe, a formulat apel pârâta S.C. B. S.A., care a solicitat admiterea apelului, schimbarea în parte a hotărârii apelate, în sensul admiterii cererii reconvenționale.

În cauză, a fost formulată cerere de intervenție voluntară accesorie de către L., aceasta solicitând admiterea în principiu a cererii de intervenție voluntară accesorie și introducerea sa în cauză, obligarea solidară a intimaților la plata contravalorii bunurilor de care au fost deposedați.

De asemenea, a fost formulată cerere de intervenție voluntară accesorie de către M. care a solicitat admiterea apelului și a cererii de chemare în judecată formulate în cauză de apelantul-reclamant A., precum și respingerea celorlalte apeluri formulate în dosar.

La dosar, a fost depusă o precizare de către L., prin care a arătat că, în conformitate cu art. 61 C.pr.civ., a formulat cerere de intervenție voluntară accesorie, în contextul în care fiul său, apelantul A., se află internat în clinica de psihiatrie, conform actului medical depus la dosar.

Prin încheierea de ședință din 17.01.2018, instanța de apel a admis în principiu cererea de intervenție accesorie formulată de L.

În ședința publică din 21.03.2018, instanța a admis în principiu cererea de intervenție accesorie formulată de M.

Prin decizia nr. 69 din data de 27.04.2018, Curtea de Apel Timișoara – Secția I civilă a respins cererile de apel formulate de apelanta-pârâtă-reclamantă-reconvențională S.C. B. S.A. și de apelantul reclamant pârât reconvențional A. împotriva sentinței civile nr. 188/PI din 28.02.2017, pronunțată de Tribunalul Timiș, în contradictoriu cu intimatul- pârât-reclamant-reconvențional C. și cu intimații-pârâți D. (reprezentată de curator – avocat X.), E. (reprezentat de curator – avocat Y.), F., G., H., I., J. și K.

A respins cererile de intervenție accesorie formulate de intervenienții L. și M.

S-a stabilit că remunerația în cuantum de 300 lei pentru fiecare din curatorii numiți de instanță, avansată de apelantul-reclamant-pârât-reconvențional A., rămâne în sarcina acestuia.

4. Cererile de recurs și întâmpinările formulate în cauză:

Împotriva acestei ultime hotărâri, a declarat recurs recurenta-pârâtă S.C. B. S.R.L. (fostă SC B. SA), solicitând admiterea recursului, casarea, în parte, a hotărârii recurate și, în conformitate cu prevederile art. 497 C.pr.civ., trimiterea cauzei spre o nouă judecată Curții de Apel Timișoara.

În dezvoltarea motivelor de recurs, recurenta a arătat că instanța de apel a pronunțat o hotărâre nelegală, cu încălcarea, în mod flagrant, a dispozițiilor art. 1020-1021 Cod civil și a întregului probatoriu administrat în cauză, respectiv înscrisurile depuse privind obligarea intimatului-reclamant la plata sumei totale de 92.448 lei.

În mod neîntemeiat, instanța de apel a considerat corectă soluția primei instanțe de respingere a cererii reconvenționale formulată de aceasta, motivat de faptul că SC B. SA nu a făcut dovada folosirii abuzive a imobilului de către intimatul-reclamant A., în perioada martie 2012 - august 2013.

Așa cum a învederat, prin apelul formulat în cauză, prin decizia civilă nr. 250 din 29.01.2014, pronunțată în dosarul nr. x/30/2010, Înalta Curte de Casație și Justiție a menținut soluția de rezoluțiune a contractului de antrepriză nr. 866/04.07.2008, care constituie titlul ce conferă reclamantului folosința asupra imobilului, începând cu data de 04.07.2008 și până la data de 13.08.2013, dată la care acesta a fost evacuat din imobilul în litigiu.

Recurentul a susținut că instanța de apel a aplicat și interpretat în mod greșit prevederile art. 1020-1021 Cod civil privind condiția rezolutorie. Astfel, potrivit legii, rezoluțiunea este sancțiunea desființării unui contract sinalagmatic care intervine în cazul încălcării culpabile a obligațiilor contractuale.

Efectul principal al rezoluțiunii de desființare a contractului este atât pentru trecut (*ex tunc*), cât și pentru viitor (*ex nunc*), ajungându-se, astfel, la repunerea părților în situația anterioară încheierii contractului de antrepriză.

Cu alte cuvinte, chiar dacă rezoluțiunea contractului de antrepriză s-a dispus, în mod irevocabil, de către Înalta Curte de Casație și Justiție la data de 29.01.2014, prin decizia civilă nr. 250, efectele rezoluțiunii s-au produs începând cu data încheierii contractului de antrepriză, respectiv 04.07.2008, cu consecința că intimatul - reclamant este socotit că nu a fost niciodată proprietar, iar recurenta-reclamantă-reconvențională că nu a transmis niciodată dreptul de proprietate asupra imobilului.

Astfel, în perioada martie 2012 - august 2013, intimatul-reclamant nu poate exhiba un titlu pentru folosință, în condițiile legale, a imobilului care se află în proprietatea societății, născându-se dreptul la despăgubiri pentru lipsirea de folosință a imobilului.

În aceste condiții, apreciază ca nelegală motivarea instanței de apel, conform căreia contractul de antrepriză din data de 04.07.2008 ar fi conferit reclamantului un titlu până la data rezoluțiunii acestuia, în mod definitiv, conform deciziei civile nr. 250 din 29.01.2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție.

Recurenta a susținut, de asemenea, că, în mod greșit, instanța de apel a reținut, ca și prima instanță, că nu a dovedit, conform art. 259 C.pr.civ., cuantumul sumei solicitate cu titlu de despăgubiri pentru lipsa de folosință a imobilului.

Mai mult, curtea de apel a reținut, în mod eronat, și faptul că, din înscrisurile depuse pentru dovedirea petitului privind obligarea intimatului-reclamant la plata utilităților, constând în gaz, curent, și apă, nu rezultă cu certitudine faptul că acele plăți au fost făcute pentru imobilul în discuție și pentru bunuri consumate de către intimatul-reclamant (referitor la furnizarea de curent și gaz) sau că acestea privesc perioada în care intimatul-reclamant a folosit efectiv imobilul și a consumat bunul furnizat (referitor la furnizarea de apă).

Așa cum s-a menționat și în fața primei instanțe și, ulterior, în fața instanței de apel, însuși intimatul - reclamant, prin acțiunea introductivă, a recunoscut că a locuit în imobil, începând cu anul 2009 și până la data de 13.08.2013, când i-au fost evacuate bunurile și depuse în incinta depozitului aparținând SC B. SA, conform procesului - verbal încheiat la data de 13.08.2013.

Prin urmare, recurenta consideră că intimatul-reclamant datorează SC B. SA valoarea utilităților aferente imobilului (gaz, curent, apă, etc.), costul acestora fiind suportat din patrimoniul societății recurente.

Recurenta a considerat că motivarea în fapt a soluției, în ceea ce privește respingerea ca neîntemeiată a cererii reconvenționale, nu este susținută de înscrisurile depuse în susținerea pretențiilor lor, în sumă totală de 92.448 lei, respectiv facturi și chitanțe aferente perioadei martie 2012-august 2013, timp în care aceasta, deși a fost lipsită de folosința imobilului, a achitat toate utilitățile aferente acestuia.

Or, în condițiile în care, la dosarul cauzei, există înscrisuri din care rezultă, fără putință de tăgadă, că valoarea utilităților aferente imobilului în litigiu au fost suportate de către SC B. SA, se apreciază că se naște și dreptul acesteia la despăgubiri, respectiv obligarea intimatului - reclamant la plata suma de 85.440 lei, contravaloarea a 19.200 euro, reprezentând despăgubiri pentru lipsirea de folosință a imobilului în perioada martie 2012-august 2013, (data încetării folosinței imobilului de către pârâtul reconvențional).

Împotriva aceleiași decizii a declarat recurs reclamantul A., solicitând admiterea recursului, casarea în tot a deciziei recurate și a sentinței pronunțate în cauză, pentru motivele prevăzute la art. 486 alin. (6) și (8) Cod procedură civilă, considerând că motivele respingerii acțiunii sunt contradictorii - nu a fost reținută reala stare de fapt și nici cea de drept, în sensul că nu a fost evacuat legal și a fost nelegal depozitat de bunurile din locuința pe care o posedă legal.

Recurentul a arătat că, atât la judecata în primă instanță, cât și în apel, a făcut dovada unor aspecte, precum:

- existența bunurilor în casă înainte de depozitarea prin efracție de către intimați - prin martori și prin recunoașterea intimaților, sub aspectul comiterii depozitării frauduloase;

- imposibilitatea materială de a produce probele privind cele două aspecte: totalitatea bunurilor și valoarea acestora, fiind depozitat atât de bunuri, cât și de actele aferente privind proveniența și valoarea bunurilor, și nu numai de aceste acte;

- intimații au fost nesinceri: au enumerat unele bunuri, altele decât cele ridicate; deoarece, dacă bunurile erau inventariate individual la ridicare, intimații nu aveau timp să finalizeze fapta frauduloasă, deci descrierea în „procesul-verbal” s-a făcut ulterior și în altă parte;

- dovada provenienței banilor cu care a plătit casa este contractul notarial prin care părinții săi au vândut o casă în zona centrală a Timișoarei, cu 210.000 euro, din care a cumpărat pe numele său și a plătit către intimata B. suma de 145.000 euro pentru casa nou-construită, în care s-a mutat și din care au fost luate bunurile;

- faptul că intimații au fost nesinceri se regăsește și în aspectul că, în procesul-verbal cu bunurile sustrate, nu se regăsesc nominalizate bunuri care, inerent, se află într-o casă, precum lenjerie personală, haine, ciorapi, sau bunuri de igienă personală – toate acestea abordate exemplificativ;

- în ambele faze procesuale, a făcut dovada, cu martori și fotografii, că a încercat să își recupereze bunurile de la intimați;

- intimații s-au apărat, invocând faptul că au dorit să îi înapoieze bunurile, numai dacă le va plăti transportul și chiria pe depozitare, însă, în realitate, s-au comportat șicanatoriu, în mod premeditat.

- intimații au afirmat în cursul judecății că „l-au evacuat”, dar, de fapt, l-au depozitat de bunuri, intrând nelegal în casa pe care o ocupă legal.

La data de 28.02.2019, recurentul A. a depus întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului declarat de către recurenta S.C. B. S.A. și admiterea propriului recurs, cu cheltuieli de judecată.

La data de 1.03.2019, recurenta S.C. B. S.A. a depus întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului promovat de către recurentul A., cu cheltuieli de judecată.

5. Încheierea de admitere în principiu:

Prin încheierea de ședință din camera de consiliu de la 13.11.2019, Înalta Curte a admis în principiu recursul declarat de recurenta-pârâtă S.C. B. S.R.L. împotriva deciziei nr. 69/2018, pronunțată de Curtea de Apel Timișoara – Secția I civilă.

A anulat recursul declarat de recurentul-reclamant A. împotriva deciziei civile nr. 69/2018, pronunțată de Curtea de Apel Timișoara – Secția I civilă, pentru considerentele expuse în acea încheiere.

6. Considerentele Înaltei Curți asupra recursului și soluția pronunțată în recurs:

Analizând recursul exercitat de către recurenta SC B. SRL, prin prisma dispozițiilor legale relevante, Înalta Curte constată caracterul nefondat al acestuia, pentru considerentele ce vor succede:

Sub aspectul circumstanțelor cauzei, Înalta Curte reține că, în baza contractului înregistrat sub nr. 866 din 04.07.2008, încheiat între părțile litigante, recurenta SC B. SRL, în calitate de antreprenoare, se obliga să execute, cu materiale proprii, pe terenul său, și să predea, pe riscul său, până la data de 30.11.2008, sau cel mai târziu, la 30.02.2009, în cazul în care finalizarea construcției era întârziată din pricina condițiilor meteo nefavorabile, un imobil cu destinația de locuință - parter și mansardă, situat în localitatea Ghiroda, în favoarea intimatului - reclamant A. care a achitat, în calitate de beneficiar, un avans de 145.000 euro, urmând să plătească restul de 15.000 euro, din prețul total de 160.000 euro, la data finalizării construcției.

Prin sentința civilă nr. 35 din 27.01.2012, pronunțată în dosarul nr. x/30/2010, Tribunalul Timiș a admis cererea formulată de reclamantul A., în contradictoriu cu pârâta S.C. B. S.R.L.; a respins cererea conexă formulată de pârâta S.C. B. S.R.L., în contradictoriu cu reclamantul A., ca neîntemeiată, dispunând rezoluțiunea contractului de antrepriză nr. 866/2008, încheiat între părți, cu privire la imobilul situat în localitatea Ghiroda.

S-a reținut că, deși reclamantul A. a achitat, din prețul contractat de 160.000 euro, suma de 145.000 euro, pârâta SC B. SA nu a executat corespunzător construcția, concluziile expertizei administrate în cauză fiind în sensul că locuința în sine nu este corespunzătoare desfășurării activităților pentru care a fost proiectată și executată, astfel încât, constatând-se că pârâta nu și-a executat obligațiile contractuale, iar neexecutarea parțială a afectat însuși bunul contractat, sub aspectul condițiilor sale esențiale, extrinseci și intrinseci, se impune rezoluțiunea contractului.

Prin decizia civilă nr. 201/A din 1.11.2012, pronunțată de Curtea de Apel Timișoara - Secția a II-a civilă, a fost respins ca nefondat apelul pârâtei, păstrându-se soluția dispusă de prima instanță.

În considerentele acestei decizii, s-a reținut că actul juridic prin care antreprenorul s-a obligat să construiască, cu materiale proprii, un imobil pe terenul proprietatea sa, urmând ca, la finalizarea construcției, imobilul să fie înstrăinat beneficiarului nu reprezintă un contract de antrepriză, ci vânzarea lucrului viitor, fiind evident că valoarea materialelor depășește valoarea muncii. În consecință, instanța de apel a apreciat că contractul intervenit între părți la data de 4.07.2008 are natura unei promisiuni de vânzare-cumpărare a bunului viitor, promisiune susceptibilă de rezoluțiune, și nu de reziliere, astfel încât, în mod corect, prima instanță a dispus rezoluțiunea contractului.

Prin decizia civilă nr. 250 din 29.01.2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția a II-a civilă, s-a anulat recursul pârâtei SC B. SA împotriva acestei decizii, ca netimbrat, rămânând irevocabilă soluția rezoluțiunii contractului menționat.

Prin primul motiv de recurs, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, recurenta S.C. B. S.R.L. invocă, în esență, încălcarea și aplicarea greșită în

cauză a dispozițiilor art. 1020 - 1021 Cod civil privind efectele rezoluțiunii, susținând că, chiar dacă rezoluțiunea contractului s-a dispus, în mod irevocabil, de către Înalta Curte de Casație și Justiție la data de 29.01.2014, prin decizia civilă nr. 250, efectele rezoluțiunii s-au produs retroactiv, începând cu data încheierii „contractului de antrepriză”, respectiv 04.07.2008, cu consecința că intimatul A. este socotit că nu a fost niciodată proprietar, iar recurenta că nu a transmis niciodată dreptul de proprietate asupra imobilului, astfel încât acesta nu a avut un titlu legal pentru folosința imobilului în perioada martie 2012 – august 2013 și trebuie obligat la despăgubiri.

Conform dispozițiilor art. 1020 Cod civil, *condiția rezolutorie este subînțeleasă totdeauna în contractele sinalagmatice, în caz când una din părți nu îndeplinește angajamentul său*, iar potrivit art. 1021 Cod civil, *în acest caz, contractul nu este desființat de drept. Partea în privința căreia angajamentul nu s-a executat are la alegere sau să-l silească pe celălalt a executa convenția, când este posibil, sau să-i ceară desființarea, cu daune-interese. Desființarea trebuie să se ceară înaintea justiției care, după circumstanțe, poate acorda un termen părții acționate.*

Invocând nerespectarea aceste dispoziții legale, recurenta face o confuzie între modalitatea de operare a rezoluțiunii care, în cauză, a fost dispusă pe cale judiciară, prin investirea instanței cu o acțiune în justiție având ca obiect rezoluțiunea contractului de antrepriză, calificat ulterior ca o promisiune de vânzare-cumpărare a bunului viitor, și efectele rezoluțiunii care se produc *ex tunc*, retroactiv, cu consecința desființării contractului, considerându-se că acest contract sinalagmatic nu a fost niciodată încheiat.

Or, potrivit art. 1021 Cod civil, rezoluțiunea „trebuie să se ceară înaintea justiției”. Așadar, neexecutarea obligațiilor asumate de o parte prin contractul sinalagmatic nu determină desființarea de drept a contractului, ceea ce constituie unul dintre elementele care diferențiază rezoluțiunea de condiția rezolutorie propriu-zisă; desființarea contractului se produce numai ca efect al hotărârii judecătorești prin care este admisă acțiunea în rezoluțiune.

Astfel, este esențială distincția între momentul în care operează rezoluțiunea judiciară și momentul de la care se produc efectele acestei sancțiuni. Primul moment este important pentru că marchează desființarea contractului prin aplicarea sancțiunii rezoluțiunii, al doilea moment prezintă relevanță sub aspectul producerii efectelor juridice ale acestei desființări. În acest context, trebuie reținut că, dacă nu s-a acordat un termen de grație și, prin pactele comisorii exprese, nu s-a înlăturat rolul instanței de judecată în aplicarea rezoluțiunii, această sancțiune devine efectivă în momentul rămânerii definitive și irevocabile a hotărârii prin care s-a dispus aplicarea acesteia.

Aplicând aceste principii legale la cauza dedusă judecății, se poate reține că data de la care se consideră că intimatul A. nu mai are niciun titlu asupra imobilului în litigiu este data la care instanța de recurs a confirmat, în mod irevocabil, rezoluțiunea contractului nr. 866/2008, pronunțată de prima instanță, în considerarea culpei prezentei recurente, respectiv data de 29.01.2014, independent de faptul că, pe terenul producerii efectelor acestei sancțiuni, desființarea contractului se produce cu efect retroactiv, ca o consecință a pronunțării rezoluțiunii judiciare.

În consecință, cum izvorul material al rezoluțiunii a fost hotărârea judecătorească reprezentată de decizia irevocabilă nr. 250/2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția a II-a civilă, nu se poate admite teza susținută de recurentă, ce constituie principalul motiv de recurs, conform căreia, chiar de la data încheierii contractului nr. 866/2008, desființat retroactiv, intimatul ocupa fără titlu imobilul în litigiu, ceea ce ar determina necesitatea obligării

acestui la dezvăunări pentru lipsa de folosință, astfel încât, respingându-se acest motiv, devine inutilă și cercetarea criticii privind întinderea despăgubirilor pentru lipsa de folosință.

În acest context, trebuie menționat că recurenta omite faptul că, în considerentele deciziei civile nr. 201A/2012, pronunțată de Curtea de Apel Timișoara - Secția a II- a civilă, s-a reținut că, în temeiul convenției încheiate între părți la data de 4.07.2008, indiferent de calificarea juridică a acesteia, S.C. B. S.R.L a permis intimatului A. accesul în imobilul în litigiu și folosința acestuia, anterior semnării contractului de vânzare-cumpărare, aspect ce nu a fost contestat și cu privire la care nu s-a realizat proba contrară în prezentul litigiu.

Un argument suplimentar în acest sens îl constituie însuși faptul că recurenta susține drept cauză juridică a cererii având ca obiect plata contravalorii lipsei de folosință nu inexistența oricărui titlu care să justifice folosința imobilului, ci pierderea titlului în baza căruia reclamantul folosea imobilul în litigiu, ca urmare a rezoluțiunii cu efect retroactiv a convenției încheiate între părți.

Analizând critica prin care se reproșează instanței de apel faptul că, în motivarea sa, nu a ținut cont de înscrisurile depuse la dosar privind dovedirea și întinderea prejudiciului privind plata utilităților, pronunțând o hotărâre cu încălcarea întregului probatoriu administrat în cauză, instanța de recurs apreciază că aceasta nu poate fi încadrată în niciunul dintre motivele de recurs reglementate în mod exhaustiv de dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 1-8 Cod procedură civilă, prin această critică recurenta tinzând la reaprecierea situației de fapt și la reaprecierea probelor, atribut exclusiv al instanțelor fondului, incompatibil cu actuala structură a recursului, ce poate fi exercitat exclusiv pentru motive de nelegalitate, iar nu și pentru cele de netemeinicie.

Pentru argumentele expuse, constatând că nu este incident în cauză motivul de recurs reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, Înalta Curte, în temeiul art. 496 Cod procedură civilă, a respins, ca nefondat, recursul declarat de recurenta-pârâtă S.C. B. S.R.L. (fostă SC B.SA) împotriva deciziei nr. 69/2018, pronunțată de Curtea de Apel Timișoara – Secția I civilă.

IV. Contracte

18. Promisiune de vânzare-cumpărare. Neîncheierea actului în termenul stipulat în clauzele convenționale. Prescripție extinctivă. Încetarea efectelor antecontractului

Decretul nr. 167/1958, art. 1, art. 20

Un antecontract de vânzare-cumpărare are, prin esența sa, caracter limitat în timp, până la perfectarea actului translativ de proprietate pe care îl anticipează. Astfel, în contextul în care dreptul subiectiv de a obține validarea antecontractului de vânzare-cumpărare n-a fost valorificat în termenul prevăzut de lege și în același timp, debitorul obligației corelative (devenită una imperfectă, fără constrângere) nu dorește să o mai execute, prescripția extinctivă are drept consecință încetarea efectelor actului încheiat.

Funcția pe care o îndeplinește prescripția extinctivă este, pe de o parte, una de sancționare a pasivității titularului dreptului, iar, pe de altă parte, de consolidare a raporturilor juridice și respectiv de clarificare a existenței lor, nefiind permis ca în circuitul civil să existe, pe perioade mari de timp, situații juridice incerte, de natură a afecta însăși stabilitatea circuitului civil. Astfel ar fi situația creată prin menținerea ca valid a unui antecontract de vânzare-cumpărare, în privința căruia părțile, obligate deopotrivă, n-au depus diligențe pentru

executarea obligațiilor asumate, așa încât prin atitudinea pasivă manifestată au făcut posibilă intervenirea prescripției extinctive.

Prin urmare, deși nu este reglementată ca o cauză de încetare a efectelor antecontractului, instituția prescripției extinctive poate avea asemenea consecințe atunci când raportul juridic căruia i-a dat naștere respectiva convenție nu mai poate fi valorificat nici pe cale de acțiune și nici prin executarea de bunăvoie.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 203 din 29 ianuarie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Brașov, Secția I civilă la data de 06.11.2017, reclamantii A., B., C. au solicitat, în contradictoriu cu pârâții D., E., să se constate că au încetat efectele antecontractului de vânzare-cumpărare încheiat între părți și autentificat sub nr. x/2008 de BNP F., astfel cum a fost modificat prin actele adiționale; radierea din evidențele de cadastru și carte funciară a antecontractului autentificat sub nr. x/2008 de BNP F. și a interdicției de înstrăinare și grevare notate în favoarea lui D., căsătorit cu E. asupra imobilului cu nr. cad. -nr.topo 9479/4/2 înscris în CF 142716 (provenită din CF hârtie nr. 10624A+8) UAT Brașov având ca proprietar pe B. și A. în cotă de 1/1 parte și cu nr. cad-nr. top 9479/14/1 înscris în CF 142713 (provenită din CF pe hârtie nr. 10624 A+7) UAT Brașov având ca proprietar pe G., în cotă de 1/1 parte; acordarea cheltuielilor de judecată.

2. Sentința Tribunalului Brașov

Prin sentința nr. 190/S din 03.10.2018, Tribunalul Brașov, Secția I civilă a respins acțiunea; a obligat reclamantii la plata sumei de 3000 lei cheltuieli de judecată către pârâți.

3. Decizia Curții de Apel Brașov

Prin decizia nr. 155/Ap din 12.02.2019, Curtea de Apel Brașov, Secția civilă a admis apelul reclamantilor împotriva sentinței, a admis acțiunea; a constatat încetate efectele antecontractului de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. x/2008 de NP F., astfel cum a fost modificat prin actele adiționale; a dispus radierea acestuia din evidențele de cadastru și carte funciară, precum și a interdicției de înstrăinare și grevare notate în favoarea lui D. și E. asupra imobilului cu nr. cad-nr. topo 9479/4/2 înscris în CF 142716 (provenită din CF hârtie nr.10624A+8) UAT Brașov având ca proprietar pe B. și A. în cotă de 1/1 parte, cu nr. cad.- nr. topo 9479/14/1 înscris în CF 142713 (provenită din CF pe hârtie nr. 10624A+7) UAT Brașov, având ca proprietar pe G. în cotă de 1/1 parte; a obligat pârâții D. și E. să plătească reclamantilor suma de 15.150 lei cu titlu de cheltuieli de judecată în ambele instanțe reprezentând taxa de timbru; a obligat pârâții D. și E. să plătească statului suma de 9166 lei cu titlu de cheltuieli pentru care reclamantii au beneficiat de reducerea taxelor de timbru prin încuviințarea ajutorului public judiciar în ambele instanțe.

4. Calea de atac a recursului exercitată

Împotriva acestei decizii au declarat recurs pârâții D. și E., întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 6 și 8 Cod procedură civilă, formulând următoarele critici:

- Instanța de apel nu a motivat în drept soluția adoptată, ceea ce echivalează cu nemotivarea hotărârii, în condițiile în care nu indică niciun text legal care să fi justificat admiterea apelului și schimbarea sentinței.

Cele reținute de instanța de apel sunt contrare stării de fapt conturate pe baza probelor administrate și prevederilor contractuale din care rezulta că situația și amplasamentul terenului

urmasu a fi clar stabilite numai in urma ridicării topografice, reclamanții obligându-se la efectuarea tuturor lucrărilor cadastrale necesare, obligație pe care trebuiau să o execute anterior semnării contractului în formă autentică.

Împrejurarea că părțile au stabilit, în cadrul antecontractului, că promitenții-cumpărători pot efectua demersurile necesare întocmirii lucrărilor cadastrale necesare, în numele și pe seama promitenților-vânzători, nu echivalează cu un mandat valabil și nu era de natură a crea posibilitatea reală de efectuare a ridicării topografice de către părți, întrucât asemenea operațiuni nu pot fi realizate decât de către proprietarii tabulari personal.

- Decizia atacată este dată cu încălcarea și aplicarea greșită a normelor de drept material referitoare la prescripția extinctivă, respectiv art. 1 și art. 20 din Decretul nr. 167/1958, întrucât, în acord cu prevederile decretului și contrar considerentelor instanței de apel, orice obligație contractuală continuă să existe și poate fi executată și după împlinirea termenului prescripției extinctive.

Așadar, prescripția extinctivă nu este o cauză de încetare a contractului, ci stinge dreptul la acțiune, iar nu dreptul subiectiv, care continuă să subziste în formă imperfectă, așa cum rezultă din art. 20 al Decretului nr. 167/1958.

Ca atare, orice obligație contractuală poate fi executată după împlinirea termenului de prescripție, așa încât instanța de apel a apreciat greșit și cu încălcarea normelor de drept material aplicabile, că prin prescripția extinctivă încetează practic obligațiile contractuale asumate de părți și pe cale de consecință, efectele convenției.

5. Apărări formulate în cauză

Prin întâmpinarea formulată în termen legal, intimații-reclamanți au invocat nulitatea recursului pentru neîncadrarea criticilor formulate în dispozițiile art. 488 Cod procedură civilă, iar în subsidiar au solicitat respingerea recursului și acordarea cheltuielilor de judecată.

Prin răspunsul la întâmpinare, recurenții-părți au solicitat respingerea excepției de nulitate și înlăturarea apărărilor intimaților.

Potrivit raportului de admisibilitate întocmit în cauză s-a considerat, analizându-se sub aspect formal criticile, că acestea sunt încadrabile în dispozițiile art. 488 pct. 6 și 8 și că excepția de nulitate nu este incidentă, iar prin încheierea din 20.11.2019 a fost admis, în principiu, recursul, fixându-se termen pentru dezbaterea acestuia la 29.01.2020.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Analizând criticile formulate, Înalta Curte constată caracterul nefondat al acestora, potrivit următoarelor considerente:

- În ce privește nemotivarea deciziei și incidența astfel, a dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 6 C.pr.civ., critica a fost argumentată pe inexistența unui text legal, în considerentele deciziei, care să fi justificat soluția instanței de apel.

Susținerea recurenților este lipsită de temei, în condițiile în care decizia atacată analizează, cu referire la situația de fapt concretă dedusă judecății, instituțiile juridice în care sunt încadrabile diferitele aspecte ale pricinii, oferindu-le dezlegarea în drept.

În acest sens, se constată că decizia face referire, cu trimitere la clauzele convenționale din antecontract, la drepturile și obligațiile cărora le-au dat naștere, cu precizarea că nu poate fi identificată, ca modalitate a obligației contractuale, nici existența condiției suspensive (în legătură cu întocmirea și înregistrarea documentației cadastrale), nici a condiției rezolutorii (câtă vreme părțile n-au prevăzut nicio sancțiune pentru neîndeplinirea respectivei obligații).

La fel, cu referire la natura promisiunii de vânzare-cumpărare, considerată în mod corect ca o convenție care nu poate avea decât un caracter temporar, limitat în timp până la perfectarea

contractului în vederea căruia a fost încheiat un astfel de antecontract, instanța de apel analizează incidența și efectele pe care le poate produce prescripția extinctivă.

Împrejurarea că instanța nu face referire punctuală și la texte de lege nu poate avea consecința, pretinsă de recurenți, a lipsei de temei legal al deciziei atacate, câtă vreme soluția adoptată se bazează pe analiza unor instituții fundamentale de drept civil, lesne de identificat în ce privește sediul materiei și reglementarea aferentă.

Că este așa, rezultă din chiar memoriul de recurs, ale cărui motive expuse în continuare, cu referire la art. 488 alin. (1) pct. 8 C.pr.civ., susțin încălcarea art. 1 și 20 din Decretul nr. 167/1958, adică texte din materia prescripției extinctive.

Așadar, motivarea în drept a deciziei din apel, deși nu face trimitere punctuală la anumite dispoziții legale, realizează analiza instituțiilor de drept a căror incidență la speță o înlătură (cu privire la condiția suspensivă, rezolutorie) sau dimpotrivă, o recunoaște (prescripția extinctivă), identificându-i efectele și consecințele pe plan juridic.

- Motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C.pr.civ., în a cărui susținere s-a invocat nesocotirea dispozițiilor Decretului nr. 167/1958, este, de asemenea, nefondat.

Astfel, cu trimitere la actul normativ menționat (a prevederilor art. 1 și art. 20 în mod particular), recurenții au pretins că orice obligație contractuală continuă să existe și poate fi executată și după împlinirea termenului de prescripție extinctivă, că această din urmă instituție este un mijloc de stingere a dreptului material la acțiune și nicidecum o cauză de încetare a contractului, așa cum ar fi apreciat greșit instanța de apel.

În realitate, prin soluția adoptată, instanța de apel nu încalcă și nu nesocotește dispoziția legală [art. 1 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958] potrivit căreia ceea ce se stinge prin efectul prescripției extinctive este dreptul material la acțiune.

Numai că raționamentul instanței, în mod corect, nu se oprește la această constatare, ci trage consecința juridică pe care o presupune o asemenea constatare – raportat la datele speței –, aceea potrivit căreia stingerea dreptului material la acțiune înseamnă pierderea posibilității de a obține, prin constrângere, condamnarea pârâtului (în speță, executarea obligației privind perfectarea vânzării-cumpărării).

În acest context, pe plan factual, referirea la data încheierii antecontractului (29.08.2008), cu stipularea termenului de 3 luni pentru perfectarea contractului – prelungit prin acte adiționale de către părți până la 15.01.2009 – a dus la concluzia împlinirii termenului de prescripție extinctivă de 3 ani înăuntrul căruia se putea perfecta contractul de vânzare-cumpărare.

Această împlinire a prescripției extinctive a însemnat, în privința dreptului subiectiv de valorificat (rezultat din convenție) că acestuia nu-i mai corespunde o obligație civilă perfectă, sancționabilă prin recurgerea la acțiunea în instanță (tocmai pentru că dreptul la acțiune s-a stins) și ca atare „aceasta este imposibil de valorificat prin forța de constrângere a statului (adică în mod silit, împotriva voinței debitorilor- promitenții vânzători).

În aceste condiții, referirea pe care o fac recurenții-pârâți la dispozițiile art. 20 din Decretul nr. 167/1958 („debitorul care a executat obligația după ce dreptul la acțiune al creditorului s-a prescris, nu are dreptul să ceară înapoierea prestației, chiar dacă la data executării nu știa că termenul prescripției era împlinit”), nu este aptă să le susțină critica de nelegalitate și să demonstreze că obligația contractuală era susceptibilă de executare de bunăvoie (și ca atare, nu se putea constata că au încetat efectele antecontractului încheiat în urmă cu 11 ani) câtă vreme reclamanții, în calitate de promitenți – vânzători, au arătat expres, prin demersurile întreprinse anterior și prin promovarea acțiunii, că nu sunt de acord să-și mai îndeplinească această

obligație, față de atitudinea manifestată de promitenții-cumpărători în intervalul scurs de la intervenirea antecontractului până în prezent.

De aceea, susținerea că subzistă o obligație contractuală și că ea poate fi executată de bunăvoie după împlinirea termenului de prescripție extinctivă, în acord cu dispozițiile art. 20 din Decretul nr. 167/1958, ignoră datele concrete ale speței, nesocotind poziția promitenților-vânzători. Deși obligația naturală (civilă imperfectă) poate servi, de principiu, drept cauză a unei plăți valabile, în speță acest lucru s-a dovedit a nu fi posibil, lipsind intenția de executare benevolă.

În condițiile în care dreptul material la acțiune s-a prescris, iar obligația născută din antecontract, corelativă dreptului de a obține executarea silită (încheierea contractului de vânzare-cumpărare) este una fără sancțiune, în mod evident antecontractul nu mai poate fi considerat în ființă, căci valorificarea *raportului juridic căruia i-a dat naștere nu mai poate fi realizată nici de bunăvoie și nici în mod silit*.

O interpretare în sens contrar, a subzistenței efectelor antecontractului, astfel cum propun recurenții, ar însemna grevarea pe termen nelimitat a proprietății intimaților-pârâți (asupra imobilului acestora fiind notată existența antecontractului în cartea funciară), ceea ce ar avea drept consecință îngrădirea *sine die* a dreptului de proprietate al titularilor, cu încălcarea unor principii și reguli de drept fundamentale ale dreptului civil, conform cărora nimeni nu poate fi îngrădit sau lipsit de proprietatea sa în afara cazurilor prevăzute de lege (art. 480 C.civ., art. 44 Constituție).

În același timp, ar însemna – cum corect reține instanța de apel – ca un antecontract de vânzare-cumpărare care, prin esența sa, are caracter limitat în timp, până la perfectarea actului translativ de proprietate pe care îl anticipează să devină unul perpetuu, fără termen, de vreme ce condițiile stipulate în antecontract, de perfectare a actului în termen de 3 luni (prelungit ulterior până în ianuarie 2009) n-au fost respectate și nici nu există intenția, dincolo de împlinirea termenului de prescripție extinctivă, a îndeplinirii lor de bunăvoie.

În acest sens, contrar susținerii recurenților, prescripția extinctivă are drept consecință încetarea efectelor antecontractului, în contextul în care dreptul subiectiv de a obține validarea acestuia n-a fost valorificat în termenul prevăzut de lege și în același timp, debitorul obligației corelative acestui drept (devenită una imperfectă, fără constrângere) nu dorește să o mai execute.

Soluția este în acord cu funcția pe care o îndeplinește prescripția extinctivă, *pe de o parte*, de sancționare a pasivității titularului dreptului, *pe de altă parte*, de consolidare a raporturilor juridice și respectiv de clarificare a existenței lor, nefiind permis ca în circuitul civil să existe, pe perioade mari de timp, situații juridice incerte, de natură a afecta însăși stabilitatea circuitului civil. Astfel ar fi situația creată prin menținerea ca valid a unui antecontract de vânzare-cumpărare încheiat în urmă cu aproape 12 ani, în privința căruia părțile acestei convenții sinalagmatice, obligate deopotrivă, n-au depus diligențe pentru executarea obligațiilor asumate, așa încât prin atitudinea pasivă manifestată au făcut posibilă intervenirea prescripției extinctive.

Opunerea recurenților-pârâți la constatarea încetării efectelor promisiunii de vânzare-cumpărare este cu atât mai puțin justificată cu cât posibilitatea realizării tuturor operațiunilor de carte funciară (ridicarea topografică și lucrările cadastrale) care să facă posibilă perfectarea vânzării fusese stipulată la latitudinea acestora, în calitatea lor de promitenți-cumpărători, pe baza unui mandat convenit ca atare de către părți în chiar conținutul antecontractului. În acest context, este lipsită de orice temei susținerea recurenților conform căreia mandatul nu era unul valabil întrucât viza proprietatea reclamanților, deoarece câtă vreme nu era vorba de acte strict

personale sau alte acte care să iasă din domeniul de aplicare a mandatului, niciun impediment legal nu putea opri realizarea unor astfel de operațiuni.

Mai mult, sancționarea pentru neexecutarea obligațiilor asumate, deși este vorba despre o convenție sinalagmatică în care funcționează reciprocitatea și interdependența obligațiilor părților, a fost prevăzută, prin instituirea unui pact comisoriu de grad IV – posibilitatea de a cere desființarea de plin drept, fără somație și fără intervenția vreunei instanțe – doar în favoarea promitenților-cumpărători, cei care, având o atitudine pasivă în tot acest interval timp, prin poziția lor procesuală, la prezervarea acesteia, chiar și în condițiile împlinirii termenului prescripției extinctive, pentru a perpetua astfel insecuritatea juridică.

De aceea, pentru toate argumentele arătate, deși nu este reglementată ca o cauză de încetare a efectelor antecontractului, instituția prescripției extinctive poate avea asemenea consecințe atunci când raportul juridic căruia i-a dat naștere respectiva convenție nu mai poate fi valorificat nici pe cale de acțiune și nici prin executarea de bunăvoie.

În consecință, criticile de nelegalitate formulate au fost găsite nefondate, recursul fiind respins ca atare.

Notă: Decretul nr. 167/1958 a fost abrogat prin art. 230 lit. p) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în Monitorul Oficial nr. 409 din 10 iunie 2011.

19. Acțiune în pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act autentic de vânzare-cumpărare. Condiții

C.proc.fisc., art. 159
C.civ. din 1864, art. 969, art. 1073, art.
1975

Mecanismul pronunțării unei hotărâri care să țină loc de act autentic de vânzare-cumpărare este condiționat de îndeplinirea tuturor condițiilor de valabilitate, generale și speciale, între care și cea a lipsei obligațiilor fiscale datorate bugetului local, prevăzută sub sancțiunea nulității de drept, condiție de fond ce trebuie dovedită cu certificatul de atestare fiscală la care se referă art. 159 alin. (6) din Codul de procedură fiscală, fiind aplicabilă, mutatis mutandis, dezlegarea cu valoare de principiu și efect obligatoriu statuată prin Decizia nr. 42/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

Astfel fiind, în absența documentului care să ateste îndeplinirea acestei cerințe speciale, nu poate fi reținută, cu temei, întrunirea în cauză a tuturor cerințelor legale de valabilitate, care să permită activarea instrumentului juridic pus la îndemâna părților în caz de neexecutare culpabilă a promisiunii de vânzare.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 713 din 11 martie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată la data de 7.03.2016 pe rolul Judecătoriei Vișeu de Sus, reclamanta A. a solicitat, în contradictoriu cu pârâtul B., să se pronunțe o hotărâre care să țină loc de act autentic de vânzare-cumpărare privind imobilul-teren în suprafață de 307 mp, topo 1778/4/1, situat în Borșa; să se dispună intabularea dreptului de proprietate asupra acestui teren; să se constate calitatea de proprietar asupra edificiului-casă P+E+M construit pe acest teren.

Prin sentința civilă nr.1715 din 20.09.2016, Judecătoria Vișeu de Sus a declinat competența materială de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului Maramureș.

2. Sentința pronunțată de Tribunalul Maramureș

Prin sentința civilă nr. 975 din 27.07.2018, Tribunalul Maramureș - Secția I civilă a respins ca nefondată excepția prescripției dreptului material la acțiune invocată de pârâtul B.; a admis acțiunea formulată de reclamanta A. în contradictoriu cu pârâtul B. și, pe cale de consecință, a dispus ca hotărârea să țină loc de act autentic de vânzare-cumpărare privind imobilul teren de 307 mp, identificat în CF nou x8 Borșa (CF vechi x4) nr. topo 1778/4/1, situat în Borșa, cu referire la antecontractul de vânzare-cumpărare din data de 20.12.2006, autenticat în data de 28.08.2015 de către notar public C., încheiat între pârâtul B. și reclamanta A.; a dispus înscrierea dreptului de proprietate asupra acestui teren în favoarea reclamantei A.; a constatat că reclamanta A. este proprietară asupra imobilului construcție casă P+2E+M, situat în Borșa, pe terenul de 307 mp identificat în CF nou x8 Borșa (CF vechi x4) nr. topo 1778/4/1; a dispus notarea construcției în cartea funciară și înscrierea dreptului de proprietate asupra imobilului construcție în favoarea reclamantei A., cu respectarea condițiilor legale; a dispus obligarea pârâtului B. la plata, către reclamanta A., a sumei de 17.179 lei cu titlu de cheltuieli de judecată.

3. Decizia pronunțată de Curtea de Apel Cluj

Prin decizia civilă nr. 5A din 15 ianuarie 2019, Curtea de Apel Cluj - Secția I civilă a respins ca nefondat apelul declarat de pârâtul B. împotriva sentinței civile nr. 975/2018 a Tribunalului Maramureș și a obligat apelantul să plătească intimătei A. suma de 2.500 lei, cheltuieli de judecată în apel.

4. Recursul declarat în cauză

Împotriva deciziei civile pronunțate de Curtea de Apel Cluj a declarat recurs pârâtul B.

Recurentul-pârât a invocat motivele de recurs prevăzute de art. 488 alin.(1) pct. 1, 5, 6 și 8 din Codul de procedură civilă și a solicitat admiterea recursului și, în principal, casarea deciziei curții de apel, a încheierilor de ședință și a sentinței pronunțate de Tribunalul Maramureș, cu consecința admiterii excepțiilor invocate și, pe fond, a respingerii acțiunii reclamantei, iar în subsidiar, a solicitat casarea hotărârilor atacate, cu consecința trimiterii cauzei spre rejudecare oricărei alte instanțe de același grad.

Totodată, pârâtul a arătat că declară recurs și împotriva încheierii din 3.03.2017 pronunțată de Tribunalul Maramureș, prin care i-a fost respinsă cererea de recuzare formulată împotriva judecătorului fondului, solicitând, în temeiul art. 53 raportat la art. 480 alin.(3) din Codul de procedură civilă, admiterea cererii de recuzare, refacerea tuturor actelor de procedură, precum și a tuturor probelor administrate sau respinse de instanța de fond.

În dezvoltarea motivelor de recurs, pârâtul a invocat, în esență, următoarele aspecte:

4.1. Sub un prim set de critici, încadrabile în motivele de recurs prevăzute de art. 488 pct. 1, 3 și 5, recurentul a susținut că instanțele nu au fost legal investite în condițiile în care cererea a fost insuficient timbrată prin raportare la dispozițiile legale și la valoarea litigiului, excepția invocată fiind nelegal și netemeinic respinsă.

A mai susținut recurentul că nu s-a menționat data redactării deciziei, conform art. 110 alin. (3) din Regulamentul de ordine interioară a instanțelor judecătorești, în raport de care să fie analizată respectarea dispozițiilor privitoare la compunerea legală a completului de judecată și ale art. 426 din Codul de procedură civilă, ceea ce atrage nulitatea hotărârii.

Totodată, au fost încălcate dispozițiile art. 99 alin.(1) din Codul de procedură civilă, în sensul că cererea de pronunțare a unei hotărâri care să țină loc de contract era de competența materială a Judecătoriei Vișeu de Sus.

De asemenea, atât instanța de fond, cât și instanța de apel au nesocotit prevederile art. 309 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă, în sensul în care au administrat proba testimonială în dovedirea cererii reclamantei, deși valoarea litigiului este mai mare de 250 lei, reclamanta neregăsindu-se în niciuna dintre situațiile de excepție prevăzute la alin. (4).

4.2. Sub un alt aspect criticat, recurentul a susținut că hotărârile instanțelor de fond și apel nu cuprind motivele pe care se întemeiază sau cuprind motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei, fiind incident motivul de casare prevăzut de art. 488 pct. 6.

Or, arătarea motivelor de fapt și de drept pe care se fundamentează soluția adoptată constituie o obligație a instanței rezultată atât din dispozițiile art. 425 din Codul de procedură civilă, cât și dispozițiile art. 6 par. 1 din CEDO. Astfel, obligația instanței de a-și motiva hotărârea adoptată are în vedere stabilirea în considerentele hotărârii a situației de fapt, încadrarea în drept, examinarea argumentelor părților, punctul de vedere al instanței față de fiecare argument relevant și raționamentul logico-juridic care a fundamentat soluția adoptată.

În cauză, a susținut recurentul, motivarea instanței de apel nu răspunde acestor exigențe legale în contextul în care nu a cercetat fondul cauzei prin raportare la obiectul cererii deduse judecării.

Totodată, instanța de apel și-a fundamentat soluția de admitere a cererii reclamantei și respingerea apărărilor recurentului-pârât fără a administra vreo probă în favoarea acestuia și fără a face referire la dispozițiile legale aplicabile, ceea ce echivalează cu necercetarea fondului cauzei.

În aceeași măsură, instanțele, în virtutea rolului activ reglementat de art. 22 din Codul de procedură civilă, ar fi trebuit să verifice dacă contractul a fost semnat de reclamantă, dacă prețul a fost achitat, dacă obiectul contractului există și dacă cauza este licită și morală.

A mai arătat că instanța de apel nu a lămurit pe deplin situația de fapt, sens în care considerentele deciziei fac imposibilă examinarea legalității soluției pronunțate. Astfel, atât instanța de apel, cât și instanța de fond nu au analizat apărățile recurentului-pârât, care a arătat că respectiva convenție sub semnătură privată a fost semnată atât în numele vânzătorului, cât și al cumpărătorului în scopul de a crea aparența transmiterii proprietății asupra complexului imobiliar către D. și E.

A invocat recurentul decizia nr.12 din 08.06.2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, arătând că promitentul-vânzător a promis vânzarea întregului imobil, deși nu are calitatea de proprietar exclusiv, astfel că promisiunea de vânzare nu poate fi executată în natură în forma pronunțării unei hotărâri judecătorești care să țină loc de contract de vânzare-cumpărare pentru întregul bun, în lipsa acordului celorlalți coproprietari.

4.3. Sub un ultim aspect criticat, recurentul a susținut că hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material, fiind incident motivul de casare prevăzut de art. 488 pct. 8.

În opinia recurentului, hotărârea instanței de apel este nelegală, întrucât în analizarea excepției prescripției dreptului material la acțiune s-a făcut aplicarea greșită a legii prin raportare la decizia nr. 1 din 17.02.2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii și la prevederile art. 1 și 3 din Decretul nr. 167/1958, câtă vreme s-a apreciat că reclamanta a intrat în posesia și folosința bunului vândut încă de la data întocmirii convenției de vânzare-cumpărare din 20.12.2006, reținându-se incidența art. 16 lit. a) din Decretul nr.167/1958.

Astfel, antecontractul presupus a fi fost încheiat la data de 20.12.2006 conferă părților între care s-a încheiat doar drepturi și obligații reciproce și determină fie executarea, fie desființarea contractului pentru neîndeplinirea sarcinilor asumate, acțiunile fiind supuse dispozițiilor art. 1 și 3 din Decretul nr. 167/1958, iar dreptul material la acțiune prescriindu-se în 3 ani.

În cauză, nu poate fi vorba de o întrerupere a cursului prescripției, deoarece potrivit art. 7 alin.(1) din Decretul nr.168/1958, prescripția începe să curgă de la data când se naște dreptul la acțiune, iar potrivit alin.(2) al aceluiași articol, în obligațiile al căror termen de executare nu este stabilit, prescripția începe să curgă de la data nașterii raportului de drept, aspect ce poate identificat, întrucât înscrisul sub semnătura privată din 20.12.2006 nu prezintă o dată certă până la care să se întocmească în formă autentică contractul de vânzare-cumpărare.

Cazurile de întrerupere a prescripției extinctive prevăzute de art. 16 din Decretul nr.168/1958 nu sunt îndeplinite în speță, astfel că instanța fondului nu putea reține ca termen al întreruperii prescripției folosirea terenului și comportarea reclamantei ca un bun proprietar ori curgerea unui nou termen din 2015, în condițiile în care aceasta nici măcar nu l-a declarat în evidentele Primăriei orașului Borșa, respectiv nu l-a înscris în registrul agricol, nu a deschis rol fiscal și nu a plătit impozit pentru acest teren, iar, pe de altă parte, imobilul este edificat în baza unei autorizații de construire (nr. 126/19.06.2009) emise pe numele recurentului. A mai susținut recurentul că instanțele de fond și de apel au pronunțat soluția cu încălcarea deciziilor nr. 42/2017, nr.58/2018 și nr.13/2019 ale Înaltei Curți de Casație și Justiție. La dosar nu există actul la care se referă decizia prealabilă nr. 42/2017, respectiv certificatul de atestare fiscală.

Totodată, în mod nelegal s-a respins excepția inadmisibilității acțiunii reclamantei având în vedere jurisprudența în materie, respectiv decizia nr. 880 din 17.03.2009 a instanței supreme, potrivit căreia instanța poate să pronunțe o hotărâre care să țină loc de act autentic prin care să suplinească consimțământul uneia din părți la încheierea actului de vânzare în formă autentică, însă pentru aceasta este necesar ca toate celelalte condiții în vederea încheierii contractului de vânzare-cumpărare să fie îndeplinite.

A mai arătat că decizia recurată este nelegală, întrucât instanța de apel nu s-a pronunțat asupra excepției nulității absolute a contractului de vânzare-cumpărare sub semnătură privată din 20.12.2006, reiterată în calea de atac, în contextul în care condițiile imperative prevăzute de lege nu sunt îndeplinite în cauză prin raportare la dispozițiile art. 948 din Codul civil de la 1864, fiind invocată în acest sens decizia nr.2411 din 24.11.2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

De asemenea, a susținut că este nelegală și soluția instanței de fond, menținută în apel, cu privire la cererea în constatarea dreptului reclamantei asupra construcției, întrucât, pe de o parte, acțiunea în constatare este inadmisibilă când se poate cere realizarea dreptului, iar, pe de altă parte, nicio dispoziție legală nu reglementează constatarea dobândirii dreptului prin construire.

Astfel, constatarea dreptului de proprietate asupra construcției de tip P+2E+M și notarea acesteia în cartea funciară este inadmisibilă, fără anularea autorizației de construcție și a titlului de proprietate ale recurentului, ce îi conferă calitatea de proprietar al imobilului dobândit prin

construire. Elementul de subrogare stabilit de instanța de fond încalcă art. 1 Protocolul 1 din CEDO și art. 44 din Constituția României, prin care legiuitorul instituie garanții absolute de apărare a proprietății imobiliare. Recurentul a construit respectând dispozițiile Legii nr.50/1991, fiindu-i eliberată autorizația de construire nr. 126/19.06.2009. Mai mult, a susținut recurentul, făcând aplicarea deciziei prealabile nr. 58/ 2018 și a deciziei în interesul legii nr. 13/2019 și ținând seama de efectul accesii imobiliare, acesta este de drept și de fapt proprietarul construcției, iar reclamanta nu mai poate invoca dobândirea unui drept prin construire asupra acesteia, acțiunea fiind inadmisibilă raportat la art. 1 din Protocolul 1.

5. Apărările formulate în cauză

Intimata-reclamantă A. a depus întâmpinare, prin care a invocat excepția nulității recursului, întrucât criticile formulate nu se încadrează în motivele menționate expres de art. 488 din Codul de procedură civilă, precum și excepția tardivității declarării recursului, arătând că decizia din apel a fost comunicată pârâtului la 16.07.2019, iar cererea de recurs a fost înregistrată la 20.08.2019.

Pe fondul motivelor de recurs, intimata s-a apărut arătând că recursul declarat împotriva sentinței civile pronunțate de Tribunalul Maramureș este inadmisibil, întrucât hotărârea a fost deja atacată cu apel, iar recursul declarat împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de recuzare este tardiv formulat, câtă vreme încheierea nu a fost atacată în termen de 5 zile de la comunicarea hotărârii definitive.

Cu referire la motivele de casare întemeiate pe dispozițiile art. 488 pct. 1 și 5 din Codul de procedură civilă, intimata a arătat că acestea nu se circumscriu textelor legale invocate, recurentul făcând confuzie între instanța legal investită și instanța alcătuită potrivit dispozițiilor legale. Instanța a fost legal investită, competența acesteia fiind verificată, în plus recurentul fiind cel care a invocat în fața Judecătoriei Vișeu de Sus excepția necompetenței materiale. De altfel, în fața tribunalului nu s-a invocat până la primul termen această excepție, astfel încât invocarea ca motiv de apel nu este în concordanță cu dispozițiile art.130 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

A mai susținut, în privința lipsei datei redactării, că această mențiune nu este prevăzută de art. 426 din Codul de procedură civilă, la deliberare luând parte întregul complet de judecată.

Cu referire la motivele de casare întemeiate pe dispozițiile art. 488 pct.6 și 8 din Codul de procedură civilă, intimata s-a apărut arătând că hotărârea este motivată și nu cuprinde motive contradictorii și nici străine de natura cauzei.

În opinia intimătei, aplicarea greșită a normelor de drept material nu subzistă, câtă vreme termenul de prescripție de 3 ani se aplică și acțiunii pendinte, care are caracter personal, însă, potrivit art. 16 din Decretul nr.167/1958, prescripția s-a întrerupt în raport de data întocmirii antecontractului. În context, decizia nr.188/1981 a instanței supreme a statuat că are efect întreruptiv al prescripției atât recunoașterea tacită, cât și cea expresă, câtă vreme predarea bunului echivalează cu o recunoaștere, iar noua prescripție nu va începe să curgă atât timp cât bunul se află în posesia cumpărătorului. În speță, intimata-reclamantă a edificat o construcție pe terenul predat de recurent, pe care a folosit-o până la începutul anului 2015, moment de la care curge termenul de prescripție.

Cu referire la excepția nulității absolute a înscrisului sub semnătură privată, a arătat că motivele expuse de recurent se exclud reciproc, starea de fapt menționată în acțiune fiind dovedită cu probele administrate în cauză (martori, înscrisuri, verificare de scripte).

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Examinând decizia recurată, prin prisma criticilor formulate și prin raportare la actele și lucrările dosarului și la dispozițiile legale aplicabile, Înalta Curte constată că recursul declarat este fondat în limitele și potrivit considerentelor expuse în continuare.

I. Analizând excepția nulității recursului, în cadrul procedurii de filtrare prevăzute de art. 493 din Codul de procedură civilă, cu prilejul verificării condițiilor legale privind admisibilitatea căii de atac, Înalta Curte a reținut îndeplinirea exigențelor referitoare la motivarea căii de atac, în sensul că, pe de o parte, recurentul a arătat teza de nelegalitate prin indicarea motivelor de casare prevăzute de dispozițiile speciale, de strictă interpretare, ale art. 488 din Codul de procedură civilă, iar, pe de altă parte, a dezvoltat critici concrete privind judecata realizată de instanța care a pronunțat hotărârea recurată, din perspectiva motivelor de nelegalitate invocate. În consecință, s-a dispus admiterea în principiu a recursului și fixarea termenului pentru judecata în fond a acestuia.

II. În continuare, analizând pe fond aspectele criticate, în succesiunea logică a chestiunilor de legalitate invocate, Înalta Curte are a examina motivul de casare prevăzut de art. 488 pct. 6 din Codul de procedură civilă, referitor la nemotivarea deciziei recurate, din perspectiva viciilor constând în lipsa motivării și motivarea contradictorie ori străină de natura cauzei.

Astfel fiind, cu titlu preliminar, Înalta Curte are în vedere natura extraordinară a căii de atac a recursului, în care se exercită exclusiv un control de legalitate cu privire la o hotărâre necesar a nu fi afectată de viciul nemotivării.

Motivarea hotărârii judecătorești este supusă atât exigențelor art.425 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură civilă, cât și principiilor jurisprudențiale dezvoltate pe marginea dreptului la un proces echitabil, garantat de art.6 par.1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și, ca atare, trebuie să fie clară, precisă și necontradictorie, fiind de esența hotărârii, înlăturând arbitrariul și făcând posibil controlul judiciar.

Înțeleg că un silogism judiciar de natură a explica și fundamenta hotărârea pronunțată, motivarea nu poate, însă, avea semnificația unui răspuns exhaustiv la toate argumentele părților care sprijină fiecare capăt de cerere/critică din calea de atac, fiind unanim recunoscut aspectul potrivit cu care motivarea unei hotărâri judecătorești nu este o problemă de volum, ci una de conținut, de substanță.

În cauză, ca instanță de prim control judiciar, curtea de apel era ținută a verifica, potrivit art. 479 din Codul de procedură civilă, în limitele cererii de apel, stabilirea situației de fapt și aplicarea legii de către prima instanță și, în consecință, a realiza un examen propriu al criticilor apelantului și al apărărilor părților și o „ascultare” reală și efectivă a tuturor elementelor esențiale ce i-au fost supuse verificării.

Contrar susținerilor recurentului, decizia curții de apel respectă exigențele referitoare la claritatea, precizia, consecvența și, în final, la necontradictorialitatea motivării, cuprinzând răspunsuri specifice și explicite la fiecare motiv de apel, astfel că instanța de recurs poate realiza controlul de legalitate cu care a fost investită.

Astfel, situația de fapt reținută de prima instanță a fost confirmată de instanța de apel în cadrul unui raționament juridic extrem de detaliat și în baza unui proces profund și consecvent de apreciere a amplului material probatoriu administrat în proces (constând în înscrisuri, martori, interogatoriu, verificare de scripte și expertiză tehnică), fiind de notat aspectul că acele critici ale recurentului care tind în realitate la reaprecierea probelor și la schimbarea situației de fapt prezintă valențele unui veritabil control judiciar de temeinicie, incompatibil cu structura recursului, în care se exercită exclusiv un control de legalitate al hotărârii recurate.

În acest sens, instanțele de fond au reținut faptul că la data de 20.12.2006 a fost încheiat antecontractul de vânzare-cumpărare, prin înscris sub semnătură privată intitulat „contract de vânzare-cumpărare”, între pârâțul B. în calitate de promitent-vânzător și reclamanta A. în calitate de promitent-cumpărător, pentru un teren de 4 ari, în schimbul unui preț de 15.000 euro, preț achitat integral, anterior încheierii actului juridic. La data de 28.08.2015, reclamanta A. l-a notificat pe pârâțul B. să se prezinte la notarul public, pentru încheierea în formă autentică a contractului de vânzare-cumpărare.

Terenul promis a fost identificat în CF nou x8 Borșa (Cf vechi x4), nr. topo 1778/4/1, și are suprafața înscrisă de 307 mp, în favoarea pârâțului B., în baza sentinței civile nr. 2983/2003 a Judecătorei Vișeu de Sus. Pe teren există o construcție P+2E+M, edificată în baza autorizației de construire nr.126/19.06.2009 emisă pe numele pârâțului B.

S-a mai reținut că a existat pe acest teren o altă construcție veche, demolată cu autorizație de desființare emisă pe numele pârâțului B. și radiată și din registrul agricol și că la data de 03.05.2016, terenul și casa nou construită figurau în registrul agricol al Primăriei Borșa pe numele acestuia.

A argumentat curtea de apel că declarațiile martorilor audiați la judecata în primă instanță, coroborate cu răspunsurile la interogatoriu relevă faptul că, de la momentul încheierii antecontractului, atât pe timpul realizării construcției noi, cât și după finalizarea acesteia, o perioadă de timp, reclamanta a locuit în această casă, în vacanțe și în perioadele în care revenea în țară, comportându-se ca un adevărat proprietar, în condițiile în care a finanțat construcția imobilului. Mai mult decât atât, aceasta a achitat toate cheltuielile de întreținere a imobilului. În contextul în care prețul vânzării a fost achitat anterior încheierii antecontractului, atributele posesiei și folosinței imobilului au fost cedate reclamantei care, potrivit declarațiilor martorilor, s-a comportat ca un adevărat proprietar, iar în tot acest timp pârâțul s-a ocupat cu administrarea construcției, cu întreținerea construcției în perioada în care reclamanta a lipsit din țară.

Au mai reținut instanțele de fond împrejurarea potrivit cu care, în anul 2015, pârâțul i-a interzis reclamantei accesul în casa construită și pe terenul obiect al antecontractului de vânzare-cumpărare, începând să se comporte ca un proprietar și exercitând posesia și folosința imobilului, atribute pe care le-a pierdut reclamanta.

Așadar, este de remarcat că situația de fapt a fost lămurită în detaliu, pe baza probelor administrate la propunerea ambelor părți, inclusiv a pârâțului-recurent, cu expunerea argumentației care a fundamentat respingerea apărărilor acestuia și a motivelor sale de apel, astfel încât nu poate fi primită critica din recurs prin care se susține că apărările i-au fost respinse fără administrarea vreunei probe în favoarea sa, de vreme ce instanțele de fond au administrat și, mai apoi, au evaluat individual și, respectiv, global mijloacele de probă încuviințate la propunerea pârâțului, precum înscrisuri, interogatoriul reclamantei, martori (inclusiv F., semnatar al antecontractului în calitate de martor asistent) și verificare de scripte.

De necontestat, rolul activ al judecătorului, consacrat în art. 22 din Codul de procedură civilă, reprezintă un principiu fundamental al procesului civil, acesta referindu-se, în esență, la folosirea unor mijloace legale pentru aflarea adevărului, în limitele legii și în cadrul procesual stabilit prin voința părților.

În speță, contrar susținerilor recurentului, rolul activ în probațiune al instanței s-a manifestat pe deplin, fiind de observat că, în realitate, nemulțumirile acestuia vizează forța probantă pe care instanțele de fond și de apel au acordat-o probei testimoniale și verificării de scripte, precum și măsura de respingere argumentată, ca neutilă, a probei cu expertiza grafoscopică, critici care însă nu pot fi primite, întrucât intră în domeniul procesului de apreciere

a probatoriului cauzei și, în consecință, ies din sfera controlului de legalitate permis instanței de recurs.

Cu referire la critica recurentului potrivit cu care instanțele anterioare nu au verificat nulitatea absolută a antecontractului, invocată de acesta ca apărare de fond, sub aspectele vizând semnarea actului, achitarea prețului, existența obiectului ori a cauzei licite și morale, Înalta Curte are în vedere considerentele curții de apel expuse la pct.3 din decizia recurată, care infirmă fără putință de tăgadă susținerile acestuia.

Astfel, a argumentat curtea de apel în sensul că din declarațiile martorilor audiați a reieșit fără echivoc faptul că reclamanta-intimată a cumpărat de la pârâtul-recurent terenul din orașul Borșa, nr. top.1778/4/1, la data de 20.12.2006, împrejurare confirmată chiar de martorul recurentului, F., fiind de notorietate în localitate faptul că reclamanta a achiziționat parcela de teren și a edificat construcția împreună cu soțul său, mandatându-l pe pârât (fratele reclamantei) să-i reprezinte în țară, întrucât cei dintâi lucrau în Italia.

S-a mai reținut faptul că, fiind proprietarul tabular, pârâtul este cel care a obținut autorizația de construire pe numele ei, însă imobilul a fost edificat cu resursele financiare ale reclamantei și soțului său, aspect dovedit cu proba testimonială și documentele fiscale, din care rezultă proveniența banilor și suportarea costurilor edificării construcției.

De asemenea, s-a reținut dovedirea, cu factura pentru curentul electric aferentă imobilului litigios, a demersurilor specifice unui proprietar întreprinse de reclamantă, care a folosit bunul, pârâtul doar administrându-l ocazional.

Tot astfel, curtea de apel a analizat efectiv criticile din apel și a dedus, pe baza probelor dosarului, concluzia că nu au fost dovedite afirmațiile pârâtului referitoare la exercitarea unor violențe fizice și psihice asupra sa, de natură să îi afecteze valabilitatea consimțământului exprimat, și că verificarea de scripte a relevat cu certitudine faptul că antecontractul a fost semnat de ambele părți litigante, însuși martorul semnatar al actului juridic, F., confirmând că antecontractul a fost încheiat de părți în anul 2006, în apartamentul reclamantei. În privința plății integrale anticipate a prețului promis (de 15.000 euro), s-a reținut mențiunea expresă din antecontract, apreciindu-se nedovedit susținerile pârâtului referitoare la caracterul simulat al prețului care, de altfel, și excedează cadrul procesual cu care prima instanță a fost investită.

Drept urmare, Înalta Curte constată că instanța de apel a verificat atât situația de fapt stabilită de către instanța de fond, cât și modul de aplicare a normelor juridice la împrejurările de fapt reținute, realizând propria reapreciere a probatoriului dosarului și examinarea concretă și efectivă a apărărilor și criticilor din apel, astfel că se vădesc a fi nefondate criticile recurentului subsumate motivului de casare referitor la nemotivarea hotărârii, reglementat de art. 488 pct. 6 din Codul de procedură civilă.

III. Luând în examinare criticile recurentului încadrabile în motivele de casare prevăzute de art. 488 pct. 1, 3 și 5 din Codul de procedură civilă, Înalta Curte constată că sunt nefondate, potrivit considerentelor expuse în cele ce succed.

Cu referire la necompetența materială a Tribunalului Maramureș, invocată ca motiv de apel și respinsă de instanța de prim control judiciar, recurentul a susținut încălcarea normelor de ordine publică cuprinse în art. 99 alin.(1) din Codul de procedură civilă, în sensul că cererea de pronunțare a unei hotărâri care să țină loc de act autentic de vânzare-cumpărare era de competența materială a Judecătoriei Vișeu de Sus, inițial investită.

Or, în mod corect a observat curtea de apel împrejurarea că pârâtul B. nu justifică și interesul de a se îndrepta cu apel împotriva hotărârii tribunalului, invocând motivul de ordine publică referitor la necompetența materială, de vreme ce el însuși a invocat în fața primei

instanțe, prin întâmpinarea depusă în termen, necompetența Judecătorei Vișeu de Sus și a solicitat declinarea competenței de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului Maramureș.

Distinct de acest aspect, curtea de apel a argumentat judicios caracterul nefondat al criticilor din apel, aduse soluției judecătorului fondului de respingere a excepției de necompetență materială, reținând, pe de o parte, criteriul valoric avut în vedere de judecătore (în sensul în care s-a luat în calcul că valoarea de imobilului este de 341.250 lei, iar cea stabilită de expertul evaluator de 617.524 lei, așadar peste pragul valoric de 200.000 lei prevăzut de art. 94 alin.(1) lit. k) din Codul de procedură civilă), iar, pe de altă parte, incidența prevederilor art. 99 alin. (2) din Codul de procedură civilă referitoare la existența mai multor capete principale de cerere aflate în strânsă legătură, întrucât demersul judiciar al reclamantei urmărește clarificarea situației juridice a întregului complex imobiliar – teren și construcție nouă.

În plus, în fața instanței învestite prin declinare nu a fost invocată, în condițiile prescise imperativ de dispozițiile art. 130 alin. (2) din Codul de procedură civilă, necompetența materială a Tribunalului Maramureș în soluționarea capătului de cerere vizat de motivul de recurs, apărare corect invocată prin întâmpinarea intimă depusă în recurs.

Drept urmare, chiar dacă cererea de chemare în judecată cuprinde mai multe capete principale de cerere întemeiate pe cauze diferite (pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act autentic de vânzare-cumpărare a terenului și acțiunea în constatarea dreptului de proprietate asupra construcției, dobândit cu titlu de construire) care ar fi putut, în funcție de criteriul valoric, să atragă competența materială a unor instanțe diferite, totuși Înalta Curte constată că, în circumstanțele concrete ale speței, aplicabilitatea art. 99 alin. (1) din Codul de procedură civilă (invocat de recurent) este înlăturată fără echivoc de incidența cazului de prorogare de competență reglementat de alin.(2) al articolului precitat, în sensul în care există o strânsă legătură între cele două capete principale de cerere, argument reținut corect de către curtea de apel.

Ca atare, este vădit nefondată critica subsumată motivului de casare prevăzut de art. 488 pct. 3 din Codul de procedură civilă.

Cu referire la critica recurentului prin care se susține că a fost respinsă „nelegal și netemeinic” excepția insuficienței timbrării a cererii de chemare în judecată, Înalta Curte constată că această critică a fost invocată pur formal, nefiind arătate nemulțumiri concrete cu privire la decizia recurată, încadrabile în vreun motiv de nelegalitate.

Similar, un caracter pur formal îl au și criticile recurentului privitoare la soluția dată cererii de recuzare a judecătorului fondului, Înalta Curte având a sublinia faptul că nu au fost deduse prezentului control judiciar, critici concrete cu privire la decizia instanței de apel prin care, ca urmare a respingerii motivului de apel referitor la pretinsul caz de incompatibilitate, a fost păstrată soluția instanței de fond de respingere a cererii de recuzare, soluție despre care se afirmă în cererea de recurs, în termeni generici, că a fost pronunțată „în mod greșit”.

Cu referire la critica recurentului prin care se invocă lipsa mențiunii privitoare la data redactării deciziei curții de apel, omisiune care în opinia acestuia ar atrage sancțiunea nulității hotărârii întrucât nu permite aprecierea legalității compunerii completului de judecată și a respectării dispozițiilor art. 426 din Codul de procedură civilă, Înalta Curte reține caracterul vădit nefondat al susținerilor recurentului.

Aceasta întrucât, distinct de argumentul că o atare mențiune nu este prevăzută nici de art. 425 din Codul de procedură civilă care reglementează conținutul hotărârii judecătorești și nici de art. 426 din același cod, evocat de recurent, care poartă denumirea marginală „Redactarea și semnarea hotărârii”, Înalta Curte are în vedere absența oricărei circumstanțieri a aspectelor

criticabile din perspectiva pretensei nesocotiri a normelor de ordine publică referitoare la compunerea instanței de apel, care să antreneze incidența unuia dintre motivele de casare prevăzute de art. 488 pct. (1) și (2) din Codul de procedură civilă.

De altfel, Înalta Curte are a remarca faptul că, în speță, deliberarea și pronunțarea hotărârii s-au realizat de către completul de judecată în a cărui compunere au intrat cei doi judecători în fața cărora au avut loc dezbaterile asupra fondului, după cum rezultă din minută și din partea introductivă a deciziei recurate, iar hotărârea este semnată pentru președintele completului de judecată (promovat la instanța supremă), de către președintele curții de apel, făcându-se mențiune despre cauza împiedicării de a semna hotărârea, conform art. 426 alin. 4) din Codul de procedură civilă. Pe ultima pagină a deciziei sunt menționate inițialele redactorului, fiind vorba despre cel de-al doilea judecător membru al completului.

Nefondată este și critica recurentului prin care se susține nesocotirea de către instanțele de fond și apel a dispozițiilor art. 309 alin.(2) din Codul de procedură civilă, care consacră interdicția de a dovedi cu martori un act juridic a cărui valoare a obiectului este mai mare de 250 lei, critică subsumabilă motivului de casare prevăzut de art. 488 pct. 5 din același cod.

Astfel, proba testimonială a fost administrată în proces la solicitarea ambelor părți, inclusiv a recurentului, iar teza probatorie conține aspecte care excedează regula restrictivă anterior menționată, în sensul că obiectul probei testimoniale nu îl constituie actul juridic, ci dovedirea anumitor împrejurări de fapt în legătură cu acesta, precum proveniența resurselor financiare și suportarea costurilor edificării construcției litigioase, contextul în care s-au purtat tratativele și s-a semnat antecontractul ori momentul de la care reclamanta nu a mai exercitat atributele privind posesia și folosința imobilului.

Drept urmare, nu se poate susține, cu temei, încălcarea regulilor de admisibilitate a probei cu martori, astfel că și acest motiv de recurs va fi respins ca nefondat.

IV. În continuare, Înalta Curte are a proceda la analiza criticilor de nelegalitate subsumabile motivului de recurs prevăzut de art. 488 pct. 8 din Codul de procedură civilă, prin care se susține încălcarea și aplicarea greșită a normelor de drept material.

Prealabil examinării propriu-zise a acestui motiv de recurs, Înalta Curte are în vedere, similar instanțelor de fond și de apel, natura juridică a actului încheiat la data de 20.12.2006, ca fiind vorba despre o promisiune bilaterală de vânzare-cumpărare (antecontract) încheiată prin înscris sub semnătură privată, care generează în sarcina părților o obligație personală de a face, anume obligația de a încheia în viitor contractul de vânzare-cumpărare promis, în forma autentică cerută *ad validitatem*, conform art. 2 alin.(1) din Titlul X al Legii nr. 247/2005, elementele esențiale ale vânzării (lucrul vândut și prețul) fiind stabilite în cuprinsul antecontractului și, în plus, prețul vânzării (convenit la suma de 15.000 euro) fiind achitat integral recurentului promitent-vânzător, anterior încheierii actului juridic.

După cum s-a statuat unanim în doctrina și jurisprudența care s-au dezvoltat pe marginea dispozițiilor legale relevante din Codul civil de la 1864 (aplicabil raportului juridic litigios), în situația în care una dintre părțile care au perfectat promisiunea bilaterală de vânzare-cumpărare refuză încheierea contractului promis, cealaltă parte, care și-a îndeplinit toate obligațiile rezultând din promisiune, poate solicita instanței pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de contract, *condiționat însă de întrunirea tuturor cerințelor de validitate ale vânzării*.

Mecanismul pronunțării unei atare hotărâri judecătorești se întemeiază pe principiul executării reale sau în natură specifică a obligațiilor civile concrete, instituit de dispozițiile art. 1073 și art. 1075 din Cod civil de la 1864, nefiind altceva decât reflexul procedural al dreptului

subiectiv născut din actul juridic încheiat între părți și care formează legea lor, potrivit principiului forței obligatorii a actului juridic civil, consacrat de art. 969 alin. 1 din același cod.

Revenind, în lumina acestor scurte considerații teoretice, la examinarea criticilor recurentului, Înalta Curte reține următoarele aspecte:

Cu referire la critica adusă rezolvării pe care o dat-o instanța de fond excepției prescripției dreptului material la acțiune (în sensul respingerii excepției invocate de pârâțul-recurent), Înalta Curte reține că, într-o manieră extrem de detaliată și cu un raționament juridic corect, logic și convingător, au fost verificate de către curtea de apel și respinse ca nefondate toate acele elemente esențiale ale aparatului argumentativ care a sprijinit acest motiv de apel susținut de pârât și reiterat în recurs.

Astfel, verificând aplicarea normei juridice la situația de fapt deplin stabilită (ce nu mai poate fi reevaluată în recurs, după cum s-a consemnat deja în cele ce preced), curtea de apel a argumentat în mod corect faptul că, în raport cu data încheierii antecontractului de vânzare-cumpărare (20.12.2006), instituția prescripției extinctive a dreptului material la acțiune are regimul juridic reglementat prin Decretul nr. 167/1958.

Or, potrivit art. 16 alin. (1) lit. a) din Decretul nr. 167/1958, prescripția extintivă se întrerupe prin recunoașterea dreptului a cărui acțiune se prescrie făcută de cel în folosul căruia curge prescripția.

Drept urmare, făcând aplicabilitatea la circumstanțele faptice ale litigiului pendinte, a cazului legal de întrerupere a prescripției evocat anterior, curtea de apel a relevat judicios faptul că recunoașterea dreptului este un act juridic personal, o manifestare unilaterală de voință, făcută de cel în favoarea căruia curge prescripția, prin care se atestă existența unui drept potrivit și care este de natură să producă asupra sa consecințe juridice negative. Recunoașterea dreptului poate fi atât expresă, cât și tacită, putând rezulta din orice act sau din orice fapt care conține sau presupune o mărturisire a existenței dreptului.

A evocat pertinent curtea de apel jurisprudența constantă a instanței supreme consacrată în decizii de speță, potrivit cu care intrarea promitentului-cumpărător în posesia imobilului de la momentul semnării antecontractului de vânzare-cumpărare și atitudinea de pasivitate sau de acceptare tacită a acestei situații din partea promitentului-vânzător evidențiază o recunoaștere tacită a dreptului a cărui acțiune se prescrie, o recunoaștere implicită, de natură să conducă la întreruperea prescripției extinctive.

Astfel fiind, deplin legal a reținut instanța de apel, confirmând soluția de respingere a excepției prescripției, faptul că a operat o recunoaștere tacită, implicită, a dreptului supus prescripției extinctive, dedusă din împrejurarea neechivocă potrivit cu care, în cauză, reclamanta promitent-cumpărător a dobândit posesia și folosința bunului încă din momentul încheierii antecontractului, iar un nou termen de prescripție a început să curgă în anul 2015, când este dovedit că pârâțul promitent-vânzător i-a interzis celei dintâi accesul în casa construită și pe teren, comportându-se ca un adevărat proprietar, conchizând curtea de apel faptul că, în raport cu data introducerii acțiunii, 07.03.2016, termenul de prescripție de 3 ani nu este împlinit.

Cât privește pretinsa nesocotire a dezlegării obligatorii date prin decizia nr. 1/2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii, Înalta Curte constată că este lipsită de relevanță în recursul de față problema de drept dezlegată cu valoare de principiu prin decizia precitată, întrucât aceasta se referă, în esență, la regimul invocării prescripțiilor extinctive începute anterior datei de 1 octombrie 2011, împlinite ori neîmplinite la aceeași dată, în sensul că rămân guvernate de dispozițiile art. 18 din Decretul nr. 167/1958, aspect care însă nu a făcut obiect de controversă în litigiul pendinte.

Prin urmare, nu au fost încălcate nicidecum prevederile Decretului nr. 167/1958 la darea soluției de respingere a excepției prescripției extinctive, criticile pârâtului-recurent care susțin contrariul fiind, în consecință, respinse în mod corect prin decizia recurată.

Nu pot fi primite nici criticile recurentului prin care se susține inadmisibilitatea acțiunii în constatarea dreptului de proprietate asupra construcției, dobândit cu titlu de construire, și înscrierea acestuia în cartea funciară, întrucât demersul judiciar al reclamantei urmărește constatarea unui raport juridic substanțial între părțile în proces, iar aceasta nu are la îndemână o cerere în realizarea dreptului pe orice altă cale prevăzută de lege.

Sub un alt aspect, susținerea recurentului, necontestată de altfel, că este titularul dreptului de proprietate asupra terenului promis spre vânzare și deținătorul autorizației de construire emisă pentru edificarea construcției noi nu are nicidecum valențele juridice pretinse de acesta, în sensul de a se constitui *de plano* într-un impediment legal pentru admisibilitatea acțiunii reclamantei în constatarea existenței dreptului asupra construcției.

Cu referire la criticile recurentului prin care se susține că decizia curții de apel a fost dată cu încălcarea statuărilor obligatorii pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii (deciziile nr. 12/2015 și nr. 13/2019), respectiv de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (decizia nr. 58/2018), Înalta Curte constată, din rațiuni similare celor expuse într-un considerent anterior, faptul că dezlegările date respectivelor probleme de drept nu au relevanță juridică în recursul de față.

Astfel, contrar susținerilor recurentului, nu poate fi reținută, nici măcar cu valoarea implicită, o statuare care să aibă legătură cu problemele de drept din litigiul pendinte. Situațiile premisă din deciziile de unificare a jurisprudenței sus-evocate sunt în mod evident diferite față de premisele factuale din litigiul pendinte, în sensul că cele dintâi vizează, în esență, situația promitentului-vânzător care nu are calitatea de proprietar exclusiv al imobilului promis spre vânzare, respectiv situația imobilului edificat de proprietarul terenului, cu materiale proprii, în lipsa autorizației de construire sau cu nerespectarea prevederilor acesteia, precum și în lipsa procesului-verbal de recepție la terminarea lucrărilor.

Luând în examinare cel din urmă aspect criticat de recurent, prin care se susține încălcarea dezlegării obligatorii statuate prin decizia nr. 42/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Înalta Curte constată că este întemeiată critica formulată în calea apelului și reiterată în recurs, decizia curții de apel fiind casabilă pentru incidența motivului de nelegalitate, de ordinea publică, prevăzut de art. 488 pct. 8 din Codul de procedură civilă.

Aceasta întrucât, dezlegarea cu valoare de principiu și efect obligatoriu, pronunțată în cadrul mecanismului cu scop de preîntâmpinare a practicii judiciare neunitare, este aplicabilă - *mutatis mutandis* - și circumstanțelor factuale concrete din litigiul pendinte.

Astfel, din perspectiva statuărilor care interesează prezenta analiză, Înalta Curte are în vedere conținutul normei juridice care a făcut obiectul întrebării prealabile, fiind vorba de art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, potrivit cu care: „*Pentru înstrăinarea dreptului de proprietate asupra clădirilor, terenurilor și a mijloacelor de transport, proprietarii bunurilor ce se înstrăinează trebuie să prezinte certificate de atestare fiscală prin care să se ateste achitarea tuturor obligațiilor de plată datorate bugetului local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat fiscal bunul ce se înstrăinează, potrivit alin. (2). Pentru bunul ce se înstrăinează, proprietarul bunului trebuie să achite impozitul datorat pentru anul în care se înstrăinează bunul, cu excepția cazului în care pentru bunul ce se înstrăinează impozitul se datorează de altă persoană decât proprietarul*”, precum și dezlegarea

dată de instanța supremă prin decizia prealabilă nr. 42/2017, în sensul în care s-a stabilit că: „În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, în cazul unei acțiuni prin care se solicită constatarea valabilității unei promisiuni bilaterale de schimb care vizează bunuri supuse impozitării și pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act autentic, este obligatoriu ca proprietarii bunurilor să prezinte certificat de atestare fiscală și să aibă achitate toate obligațiile de plată datorate bugetului local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat bunul ce se înstrăinează, indiferent dacă bunurile au valoare egală sau valori diferite. (...)”

Prezintă relevanță, în contextul analizat, considerentele care au legătură cu problema de drept din litigiul pendinte, cu privire specială asupra acelor cuprinse la paragrafele 69, 70, 89, 96, 97, 112 și 113, care au următorul conținut:

„(...) 69. Pe lângă condițiile generale de fond pentru validitatea unei convenții, prevăzute de art. 948 din Codul civil de la 1864, dispozițiile art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 au instituit o condiție suplimentară de fond, pentru valabilitatea înstrăinării clădirilor, terenurilor și mijloacelor de transport, cea a lipsei obligațiilor fiscale către bugetul local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază teritorială se află bunul supus impozitării.

70. Sancțiunea încălcării acestei condiții speciale este nulitatea de drept a actului de înstrăinare, potrivit art. 159 alin. (6) din aceeași lege.(...)

89. Se cuvine subliniat că, în materia schimbului, se aplică dispozițiile privitoare la vânzare, potrivit art. 1764 alin. (1) din Codul civil; și în sistemul Codului civil de la 1864, aceleași dispoziții erau aplicabile, potrivit normei de trimitere cuprinse în art. 1409.(...)

96. Prin urmare, instanțele trebuie să verifice îndeplinirea tuturor condițiilor de valabilitate, generale și speciale.

97. La fel ca notarul public, care verifică aceleași condiții cu ocazia întocmirii unui act de schimb voluntar, instanțelor le revin obligații similare, deoarece, prin hotărârea care ține loc de act autentic, se suplinește doar consimțământul părților la întocmirea actului de schimb; înscrisurile doveditoare ale dreptului de proprietate, ca și actul din care să rezulte că proprietarul actual al bunului are achitate toate obligațiile de plată datorate bugetului local al unității administrative-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat fiscal bunul ce se înstrăinează sunt însă aceleași. (...)

112. Mai mult, pentru ca pârâtul să nu paralizeze eficiența acțiunii, prin refuzul de a prezenta certificatul de atestare fiscală, art. 57 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013 a pus în sarcina instanței obligația de a solicita certificatul de atestare fiscală referitor la bun.

113. În aceeași ordine de idei, este util a se menționa și că, pentru a se evita o conduită abuzivă din partea copermutantului pârât, ar trebui să se acorde copermutantului reclamant (dacă formulează un petit în acest sens), posibilitatea de a plăti el însuși obligațiile datorate la bugetul local de către cealaltă parte, simultan cu abilitarea de a cere, în cadrul aceleiași proces sau pe cale separată, obligarea acesteia din urmă la suportarea unor daune-interese egale cu cuantumul obligațiilor achitate.”

Drept urmare, Înalta Curte are în vedere faptul că mecanismul pronunțării unei hotărâri care să țină loc de act autentic de vânzare-cumpărare este condiționat de îndeplinirea tuturor condițiilor de valabilitate, generale și speciale, între care și cea a lipsei obligațiilor fiscale datorate bugetului local, prevăzută sub sancțiunea nulității de drept, condiție de fond ce trebuie dovedită cu certificatul de atestare fiscală la care se referă norma juridică sus-redată.

Astfel fiind, în absența documentului care să ateste îndeplinirea acestei cerințe speciale, nu putea fi reținută, cu temei, întrunirea în cauză a tuturor cerințelor legale de valabilitate, care să permită activarea instrumentului juridic pus la îndemâna părților în caz de neexecutare culpabilă a promisiunii de vânzare.

Apreciind contrariul și confirmând soluția instanței de fond prin care s-a reținut că sunt îndeplinite în cauză toate condițiile legale pentru valabilitatea vânzării, curtea de apel a pronunțat o hotărâre cu încălcarea dispozițiilor art. 159 alin.(5) din Codul de procedură fiscală, astfel cum au fost interpretate prin decizia prealabilă nr. 42/2017, sancționată cu casarea deciziei, pentru incidența motivului de nelegalitate prevăzut de art. 488 pct. 8 din Codul de procedură civilă.

Pentru considerentele expuse, constatând întemeiat motivul de recurs prevăzut de art. 488 pct. 8 din Codul de procedură civilă, Înalta Curte, în temeiul art. 497 din același cod, a admis recursul declarat și, în considerarea unei judecăți unitare, a casat decizia curții de apel și a trimis cauza, spre rejudecare, aceleiași instanțe, care se va pronunța asupra raportului juridic litigios, utilizând reperele de analiză fixate prin decizia prealabilă nr. 42/2017 și aplicând la circumstanțele concrete ale cauzei raționamentul juridic și argumentele care fundamentează dezlegarea dată prin respectiva decizie a instanței supreme.

20. Acțiune în rezoluțiunea contractului de vânzare-cumpărare. Răspunderea pentru garanția contra viciilor bunului vândut. Condiții

C.civ., art. 1707

Potrivit obligației legale de garanție pentru vicii, vânzătorul trebuie să asigure stăpânirea utilă a bunului vândut, fiind esențial a se face distincție între defectul ascuns, reglementat de art. 1707 Cod civil și eroarea, ca viciu de consimțământ, asupra substanței obiectului contractului, în sensul de împrejurare sau calitate esențială care ar fi dus la neîncheierea contractului, astfel cum este reglementată de art.1207 alin. (2) pct.2 Cod civil.

În raport cu dispozițiile art. 1707 Cod civil, viciul care afectează un bun reprezintă un defect fizic ce face bunul impropriu întrebuințării lui după destinație sau îi diminuează întrebuințarea sau valoarea de utilizare.

Starea de temere în care s-ar afla cumpărătorul, determinată de riscul apariției de avarii cauzate de subtraversarea construcției de către o conductă de canalizare, care ar putea pune în pericol integritatea bunului și siguranța persoanelor, este un element subiectiv de percepție a realității ce nu poate constitui un viciu în sensul legii întrucât nu poate fi asimilată unui defect fizic, material, evaluabil din punct de vedere tehnic și care afectează utilizarea bunului.

Pentru a se putea reține că sunt îndeplinite condițiile de admitere a acțiunii redhibitorii, subtraversarea imobilului de către conducta de apă s-ar putea constitui într-un viciu ascuns al construcției, însă, sub condiția ca această împrejurare să determine, în mod direct, o utilizare improprie a imobilului ori diminuarea valorii de circulație a acestuia, fiind necesar a se identifica, în concret, în ce constă deficiența de bună utilizare a imobilului.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 1062 din 4 iunie 2020

I. Circumstanțele cauzei.

1.Obiectul cererii de chemare în judecată.

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată la 7 februarie 2018 pe rolul Tribunalului Cluj - Secția civilă, reclamanții A. și B. au solicitat, în contradictoriu cu pârâții C., D. și E. SA, rezoluțiunea contractului de vânzare-cumpărare încheiat de reclamanți cu pârâții C. și D., autentificat sub nr. x din 13.07.2012 de BNP X., repunerea părților în situația anterioară încheierii contractului prin obligarea pârâților la restituirea către reclamanți a sumei de 80.000 euro sau echivalentul în lei de la data plății, precum și a cheltuielilor vânzării, în cuantum de 4.957 lei; obligarea pârâților C. și D. la plata sumei de 12.016,37 euro, sau echivalentul în lei la data plății, cu titlu de daune interese, reprezentând dobânda achitată de reclamanți în favoarea SC E. SA, de la data încheierii contractului până la 31.01.2017, precum și sumele viitoare pe care reclamanții vor fi ținuti să le achite cu titlu de dobândă în favoarea E. SA, conform contractului de credit nr. x din 13.07.2012, de la 01.02.2017, până la restituirea de către pârâții C. și D. a prețului de 80.000 euro, urmare rezoluțiunii contractului menționat.

2.Hotărârea pronunțată în primă instanță de tribunal.

Prin sentința nr.225 din 7 mai 2018, Tribunalul Cluj – Secția civilă a respins, ca inadmisibilă, excepția de nelegalitate a avizului nr.611/4498/2006 eliberat de Compania F. SA. A respins excepția prescripției dreptului material la acțiune, invocată prin întâmpinare. A admis în parte cererea de chemare în judecată formulată de reclamanții A. și B., în contradictoriu cu pârâții C., D. și E. SA și a dispus rezoluțiunea contractului de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. x/2012 de BNP X. și repunerea părților în situația anterioară, prin obligarea pârâților la restituirea sumei de 80.000 euro sau echivalentul în lei la data plății, precum și a cheltuielilor vânzării în cuantum de 4.957 lei. A respins restul pretențiilor formulate. I-a obligat pe pârâții C. și D., în solidar, să plătească reclamanților suma de 13.500,5 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată parțiale, reprezentând onorariu avocațial și taxă judiciară de timbru.

3.Hotărârea pronunțată în apel de Curtea de apel.

Prin decizia nr.68 din 10 aprilie 2019, Curtea de Apel Cluj – Secția I civilă a admis apelul principal declarat de reclamanții A. și B. împotriva sentinței nr.225/2018 a Tribunalului Cluj – Secția civilă pe care a schimbat-o în parte, în sensul că a admis petitul referitor la plata daunelor interese, obligându-i pe pârâții C. și D. să le plătească reclamanților A. și B. suma de 12.016,37 euro, echivalentă în lei la cursul BNR din ziua plății fiecărei rate, reprezentând dobânda achitată către E. SA în perioada 15.08.2012 - 31.01.2017, precum și sumele viitoare pe care reclamanții le vor plăti cu titlu de dobândă către bancă, conform contractului de credit nr. x/13.07.2012, începând cu 01.02.2017, până la restituirea de către pârâți a prețului de 80.000 euro. A menținut restul dispozițiilor din sentința apelată. A respins, ca nefondat, apelul declarat de pârâții C. și D., împotriva aceleiași sentințe. A admis excepția inadmisibilității apelului incident și a respins, ca inadmisibil, apelul incident declarat de reclamanți. I-a obligat pe intimații C. și D. să plătească apelanților A. și B. suma de 10.982,04 lei, reprezentând cheltuieli de judecată în apel și în fond.

4.Calea de atac formulată în cauză.

Împotriva acestei hotărâri au declarat recurs pârâții C. și D.

În susținerea motivului de recurs întemeiat pe art.488 alin. (1) pct.5 C.proc.civ., recurenții au arătat că instanța de apel a încălcat dispozițiile art.477 alin. (1) C.proc.civ. - limitele efectului devolutiv determinat de ceea ce s-a apelat, ale art.481 din același act normativ - neînrăutățirea situației în propria cale de atac, ale art.13 din același cod - dreptul la apărare cu referire și la art.249 C.proc.civ. - sarcina probei.

În acest sens au susținut că instanța de apel nu a judecat în limitele criticilor formulate prin motivele de apel, ci a reluat judecata asupra tuturor problemelor de fapt și de drept invocate

în fața primei instanțe; această împrejurare încalcă regula *tantum devolutum quantum appellatum*, întrucât instanța de apel nu s-a raportat exclusiv la criticile recurenților și la apărările invocate de întimații A. și B. prin întâmpinare, ci a rejudicat cauza dincolo de aceste limite, prin raportare la criticile formulate de reclamanți în apelul incident, care însă a fost respins, ca inadmisibil.

Procedând astfel, instanța de apel a nesocotit limitele efectului devolutiv determinate de ceea ce s-a apelat, cauzând înrăutățirea situației recurenților în propria cale de atac; acest aspect rezultă din statuarea Curții potrivit căreia, în condițiile în care imobilul a fost achiziționat cu fosă septică, imposibilitatea racordării acestuia la rețeaua publică de canalizare nu prezintă relevanță în cauză, care să justifice admiterea acțiunii, determinantă fiind starea reală de temere a reclamanților care, datorită subtraversării imobilului de o conductă magistrală de apă, sunt expuși unui risc continuu de a suporta consecințele care s-ar produce în cazul avarierii acesteia.

În plus, analizând cererea reclamanților privind obligarea recurenților la plata cheltuielilor de judecată, Curtea a stabilit că aspectele invocate pe fondul apelului incident, respins ca inadmisibil, au constituit principalul argument pentru care s-a respins apelul pârâților cu privire la soluția dată asupra fondului.

Cu privire la încălcarea dreptului la apărare, prevăzut de art.13 C.proc.civ., recurenții au arătat că, la termenul de judecată din 10.04.2019, având în vedere motivele de apel pe care le-au formulat, au solicitat, în probațiune, efectuarea de către instanța de apel a unei adrese către F. SA, pentru a răspunde solicitării înregistrate la 27.03.2019, în sensul de a comunica dacă, la momentul judecării apelului, imobilul care formează obiectul contractului a cărui rezoluțiune se cere, este racordat sau nu la rețeaua publică de canalizare. Această cerere era esențială în susținerea motivelor de apel, în condițiile în care au criticat modalitatea în care prima instanță a identificat viciul ascuns al imobilului în litigiu, prin raportare la motivele prezentate de reclamanți prin cererea introductivă. Răspunsul Companiei F. SA din 08.04.2019, transmis reprezentantului convențional al recurenților prin poșta electronică la 10.04.2019, ulterior strigării cauzei în ședința publică, a fost în sensul confirmării bransării imobilului în litigiu la rețeaua publică de canalizare și ar fi fost de natură a invalida teza primei instanțe referitoare la viciul ascuns al imobilului și, totodată, de a confirma susținerea recurenților potrivit căreia subtraversarea terenului de către conducta de aducțiune nu reprezintă un viciu ascuns al construcției. Susțin că nu poate fi primită motivarea Curții, în sensul că proba solicitată nu ar fi fost utilă soluționării cauzei, excedând limitelor stabilite de reclamanți prin cererea de chemare în judecată întrucât reclamanții au motivat existența viciului și prin imposibilitatea de racordare a imobilului în litigiu la rețeaua publică de canalizare, alegație validată de Tribunalul Cluj prin considerentele sentinței pronunțate.

Atingerea dreptului la apărare al recurenților rezultă și din nesocotirea regulii prevăzute de art.249 C.proc.civ., care reglementează sarcina probei; în acest context a arătat că instanța de apel, inversând în mod nepermis sarcina probei, au reținut că, deși pârâții au contestat, prin memoriul de apel, traseul conductei stabilit de F. SA în cuprinsul adresei nr. 29771/2016 de care se prevalează reclamanții, nu au solicitat administrarea probelor pe acest aspect; or, dovada contrară solicitată de recurenți a fost avizul nr.611/4498/2006, aspect care i-a determinat pe reclamanți să invoce excepția de nelegalitate a acestuia, în condițiile art.4 din Legea contenciosului administrativ nr.554/2004, excepție ce a fost respinsă, astfel că acest aviz, ce se bucură de prezumția de legalitate, este o probă câștigată cauzei. În condițiile în care, cu privire la același aspect, fiecare parte a propus probe, instanța de apel ar fi trebuit să aplice dispozițiile art.254 alin.(5) C.proc.civ., dând eficiență rolului său activ pentru ca, în baza art.22 alin.(2) din

același act normativ, să prevină orice greșeală cu privire la aflarea adevărului, pe baza stabilirii faptelor și prin aplicarea corectă a legii, în scopul pronunțării unei hotărâri temeinice și legale.

Instanța de apel a inversat sarcina probei atunci când a avut în vedere planurile depuse la dosar de Compania F. SA, necontestate, din cuprinsul cărora rezultă că amprenta clădirii construite depășește cu 3,35 m, respectiv 3,59 m amprenta clădirii proiectate; planurile au fost depuse de Compania F. SA cu prilejul invocării de către pârâți a excepției de nelegalitate a avizului nr.611/4498/2006, care a fost respinsă, ca inadmisibilă, de prima instanță, soluția nefiind atacată de reclamanți. Întrucât această soluție a intrat sub autoritatea lucrului judecat, recurenții au susținut că nu s-au aflat în situația de a formula apel principal, conform art.461 alin.(1) C.proc.civ. pentru a putea contesta aceste planuri; instanța de apel a nesocotit dispozițiile art.254 alin.(5) și art.22 alin.(2) C.proc.civ., limitându-se ca, pe baza prezumțiilor judiciare, să concluzioneze asupra unor fapte nelămurite, în lipsa completării probelor și punerii în discuția părților a necesității administrării altor probe (expertiza în construcții și expertiza tehnică de specialitate pentru identificarea traseului conductei de apă).

În susținerea motivului de recurs întemeiat pe dispozițiile art.488 alin.(1) pct.6 C.proc.civ., recurenții au arătat că instanța de apel a încălcat principiul *tantum devolutum quantum appellatum*, consacrat de art.477 alin.(1) din același act normativ și principiul privind neînfruntarea situației în propria cale de atac, reglementat de art.481 din același cod; considerentele instanței de apel nu sunt de natură a susține soluția, întrucât, deși respinge apelul incident, aceasta își însușește motivele de apel pentru a respinge apelul principal al recurenților; prin urmare, în situația în care Curtea a respins, ca inadmisibil, apelul incident, nu există nicio justificare pentru care să fie analizate „aspectele care nu au fost explicit reținute de prima instanță”, care au format obiectul apelului incident.

În susținerea motivului de recurs întemeiat pe dispozițiile art.488 alin.(1) pct.8 teza a II-a C.proc.civ., recurenții au invocat aplicarea greșită a normelor de drept material ce vizează obligația de garanție a vânzătorului pentru vicii ascunse, aceasta incluzând prescripția dreptului material la acțiune [art.2531 alin.(1) lit.b) Cod civil], identificarea viciului ascuns (art.1707 Cod civil) și întinderea obligației de garanție (art.1712 Cod civil).

Susțin că instanțele de fond nu au arătat motivul pentru care un element exterior construcției este interpretat ca fiind o deficiență care face construcția improprie folosirii potrivit destinației sale.

Instanța de apel a extins sfera de aplicare a dispozițiilor art.2531 alin.(1) lit.b) Cod civil, adăugând la lege atunci când a statuat că, în situația în care înstrăinarea a vizat o construcție sunt incidente aceste prevederi legale. Fiind vorba de norme care reglementează termenul de garanție legală, art.2531 alin. (1) lit.b) Cod civil este de ordine publică, de strictă interpretare și aplicare.

Contrar aspectelor statuate de reclamanți, reținute de instanța de apel, terenul este bun principal, în raport cu construcția, chiar dacă destinația acesteia este de locuință; termenul de prescripție de 3 ani a dreptului material la acțiunea în rezoluțiune pentru vicii ascunse, prevăzut art.2517 Cod civil, a început să curgă de la împlinirea unui an de la data predării către reclamanți a terenului și a construcției aferente, respectiv de la 6 august 2013, prescripția dreptului material la acțiune fiind împlinită la momentul sesizării Tribunalului Cluj.

În ceea ce privește obligația de garanție a vânzătorului pentru vicii ascunse, au susținut că instanța de apel a aplicat greșit dispozițiile art.1707 alin.(1) și alin.(3) Cod civil nefiind îndeplinite condițiile privind răspunderea pentru garanția contra viciilor bunului vândut, întrucât aspectul reținut nu poate fi considerat un defect fizic al lucrului.

Soluția Curții de Apel Cluj cu privire la întinderea obligației de garanție a fost dată cu aplicarea greșită a prevederilor art.1712 Cod civil. Instanța de apel trebuia să analizeze buna credință a recurenților, prin raportare la conduita acestora la momentul încheierii contractului de vânzare autenticat sub nr.1038/13.07.2012, iar nu la elemente exterioare, cum ar fi existența unui antecontract încheiat de coproprietarul terenului.

5. Apărările formulate în cauză

Intimata G. (succesoarea în drept a SC E. SA) a formulat întâmpinare, solicitând admiterea recursului în baza dispozițiilor art. 488 pct.5 C.proc.civ., din perspectiva depășirii limitelor devoluțiunii determinate prin motivele de apel și a încălcării regulii non reformatio in peius, dar și a dispozițiilor art.488 pct.8 C.proc.civ., prin raportare la interpretarea greșită a art. 1707, 1712 și 2531 Cod civil, referitoare la identificarea viciului ascuns ce a determinat rezoluțiunea contractului de vânzare, cu mențiunea că, în ceea ce o privește, dreptul de ipotecă asupra imobilului al creditorului de bună credință subzistă.

Intimații A. și B. au formulat întâmpinare, solicitând respingerea recursului ca nefondat cu motivarea că nu au fost încălcate limitele devolutive ale apelului, întrucât instanța a valorificat apărările invocate de reclamânți, inclusiv din fața primei instanțe, în condițiile în care legea nu prevede o cale de atac împotriva erorii sau omisiunii instanței de a reține toate argumentele aduse de reclamânți în susținerea cererii, instanța de apel, procedând la o nouă judecată în fond, poate să modifice considerentele care sprijină soluția din dispozitiv valorificând argumentele aduse de reclamânți în susținerea cererii introductive.

Intimații au mai susținut că nu a fost încălcat principiul non reformatio in peius, dat fiind că apelul recurenților a fost respins ca nefondat, menținându-se hotărârea primei instanțe, că nu le-a fost încălcat acestora dreptul la apărare și nici nu s-a inversat sarcina probei, că dispozitivul hotărârii prin care se respinge apelul recurenților este susținut de considerente.

Cu privire la dispozițiile art.488 pct.8 C.proc.civ., intimații au susținut că excepția prescripției dreptului material la acțiune a fost corect soluționată în raport de art.2531 alin. (1) lit.b) Cod civil, prin raportare la construcție și nu la teren și că subtraversarea imobilului de către magistrala de apă reprezintă un viciu prin prisma pericolului real și iminent reprezentat de posibilitatea producerii unor avarii, ceea ce reprezintă o deficiență a bunului vândut care îl face impropriu utilizării conform destinației. De asemenea, au arătat că dispozițiile art.1712 Cod civil au fost corect interpretate și aplicate, recurenții având cunoștință de viciul ascuns la momentul încheierii contractului.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Examinând decizia recurată, prin prisma criticilor formulate și prin raportare la dispozițiile legale aplicabile, Înalta Curte reține următoarele:

Primele critici formulate se circumscriu dispozițiilor art.488 pct.5 C.proc.civ., recurenții considerând că au fost încălcate o serie de principii care guvernează desfășurarea procesului civil.

În acest sens, se invocă încălcarea limitelor devolutive ale apelului, susținând recurenții că, deși instanța de apel a respins apelul incident al reclamânților ca inadmisibil, pe motiv că vizează o completare a considerentelor, a utilizat afirmațiile conținute în acest apel pentru a combate argumentele pârâților și a substitui motivarea primei instanțe.

Înalta Curte reține că reclamânții au solicitat rezoluțiunea contractului de vânzare-cumpărare încheiat între părți pe motiv că este lovit de un viciu ascuns, respectiv că locuința cumpărată este subtraversată de o conductă de canalizare ce deservește orașul, cu un diametru foarte mare. Au susținut reclamânții că au aflat de această situație la momentul la care Compania

F. a emis un aviz negativ de racordare a imobilului la rețeaua de canalizare, în care a fost menționat pericolul ca o avarie la conductă să producă pagube majore pentru care operatorul nu își asumă responsabilitatea. Această situație a creat în psihicul lor o stare de intensă și continuă temere cu privire la riscul de avarie, ceea ce i-a făcut să părăsească imobilul. Au mai susținut reclamanții că pârâții au fost de rea credință, întrucât cunoșteau situația imobilului, astfel că au solicitat, pe lângă rezoluțiunea contractului și restituirea prețului, și obligarea lor la plata unor despăgubiri în care au inclus dobânda bancară pe care au achitat-o la contractul de credit încheiat în vederea cumpărării acestui imobil, până la restituirea efectivă a prețului.

Pârâții s-au apărat invocând, cu prioritate, prescripția dreptului material la acțiunea în rezoluțiune pentru viciu ascuns, despre care au susținut că ar afecta terenul și nu construcția, motiv pentru care sunt incidente dispozițiile art. 2517 raportate la cele ale art. 2531 alin.(1) lit.a) și nu lit. b) Cod civil. Au arătat că imobilul nu a fost amplasat pe conducta publică de apă, că nu sunt îndeplinite condițiile privind răspunderea pentru garanția contra viciilor și că au acționat cu bună credință.

Prima instanță a admis acțiunea redhibitorie, dispunând rezoluțiunea contractului și restituirea prețului, cu motivarea că imobilul înstrăinat este lovit de viciul ascuns reprezentat de subtraversarea acestuia de către conducta de canalizare a orașului, ceea ce a făcut imposibilă racordarea lui la rețeaua de canalizare, deficiență calitativă care limitează posibilitatea de utilizare a construcției conform destinației.

Împotriva acestei hotărâri au declarat apel pârâții care au susținut că nu există un viciu care să facă improprie utilizarea locuinței, imobilul fiind prevăzut cu fosă septică și, ulterior, racordat de reclamanți la rețelele de apă și canalizare.

Reclamanții au formulat apel principal, solicitând să se constate reaua credință a vânzătorilor și să fie obligați aceștia la plata despăgubirilor accesorii prețului.

Totodată, au promovat un apel incident prin care au arătat că instanța de fond a omis să rețină, ca viciu ascuns, și pericolul grav pe care îl reprezintă existența conductei în viața lor.

Instanța de apel a respins apelul pârâților cu motivarea că existența conductei determină un viciu al bunului și că reclamanții s-au prevalat în cauză nu doar de imposibilitatea de a obține racordarea, aspect reținut de prima instanță, dar nerelevant pentru a justifica admiterea acțiunii în condițiile în care imobilul avea fosă septică, ci și de starea reală de temere, determinantă în cauză, întrucât aceștia sunt expuși unui risc continuu de avariere și distrugere a construcției și de a le fi pusă viața în pericol, viciu deosebit de grav. A apreciat că starea de temere este firească, în condițiile în care există riscul ca locuința reclamanților să fie distrusă, viața și integritatea lor și a celor 4 copii să fie pusă în pericol, reținând din întreaga motivare a acțiunii că acesta a fost principalul motiv pentru care reclamanții au solicitat rezoluțiunea contractului, respectiv starea de temere invocată ca fiind consecința directă a viciului ascuns. De asemenea, a fost admis apelul principal al reclamanților sub aspectul întinderii despăgubirilor, instanța reținând reaua credință a pârâților, care au cunoscut existența viciului anterior încheierii contractului de vânzare.

Înalta Curte mai reține că instanța a respins apelul incident al reclamanților ca inadmisibil, apreciind că aceștia solicită de fapt completarea considerentelor sentinței atacate cu argumente în sensul reținerii riscului la care sunt supuși, teză neacoperită de dispozițiile art. 461 alin.(2) C.proc.civ. care, reglementând obiectul apelului împotriva considerentelor, îl limitează la dezlegările greșite în fapt sau în drept.

Cu toate acestea, din analiza considerentelor deciziei recurate se observă că, la momentul analizei culpei procesuale, în aplicarea art.453 C.proc.civ., instanța de apel a consemnat că

aspectele invocate pe fondul apelului incident au constituit principalul argument pentru care a respins apelul pârâților cu privire la soluția dată fondului, aspecte care, într-adevăr, nu ar fi fost explicit reținute de prima instanță.

În legătură cu acest raționament judiciar recurenții au invocat, în baza art. 488 pct.5 C.proc.civ., încălcarea dispozițiilor art.477 alin.(1) C.proc.civ. - limitele efectului devolutiv determinat de ceea ce s-a apelat, ale art.481 din același act normativ - neînfruntărea situației în propria cale de atac, ale art.13 din același cod - dreptul la apărare cu referire la art.249 C.proc.civ. - sarcina probei.

În acest sens au susținut că instanța de apel nu a judecat în limitele criticilor formulate prin motivele de apel, încălcând regula *tantum devolutum quantum appellatum*, întrucât nu s-a raportat exclusiv la criticile recurenților și la apărările invocate de intimații-reclamanți, ci a reluat judecata asupra tuturor problemelor de fapt și de drept invocate în fața primei instanțe, valorificând criticile formulate de reclamanți în apelul incident deși a respins această cale de atac ca inadmisibilă.

Înalta Curte nu va reține o astfel de critică având în vedere că limitele devoluțiunii în apel se stabilesc atât prin raportare la criticile celui care a inițiat calea de atac, dar și prin raportare la apărările pe care intimatul le aduce acestor critici. Or, subsumată noțiunii de viciu ascuns și efectelor pe care subtraversarea imobilului de către conducta de apă le-a produs, în primă instanță a fost afirmată și teza stării de temere cu privire la potențialul risc de avarie, nu doar imposibilitatea obiectivă a racordării imobilului la rețeaua de canalizare, teză validată de prima instanță.

Motivului de apel care încerca să demonstreze că neracordarea la rețeaua de utilități nu este un defect fizic și că imobilul era dotat cu fosă septică de la momentul edificării sale, iar starea de temere este un element de ordin psihologic care nu intră în sfera noțiunii de viciu ascuns, reclamanții i-au opus, prin întâmpinare, apărarea că starea de temere este cea care i-a determinat să părăsească imobilul și că subtraversarea construcției de către conducta de apă reprezintă un viciu grav al imobilului atât pentru riscul generat de o eventuală deteriorare a conductei, cât și din cauza imposibilității racordării la rețeaua de canalizare.

Prin urmare, nu se poate aprecia că instanța a depășit limitele investiției în apel analizând existența viciului ascuns din perspectiva celor două elemente, cel obiectiv și cel subiectiv, privite ca efect al situației de fapt a subtraversării terenului de către conductă. Chiar dacă instanța de fond nu a reținut elementul subiectiv reprezentat de starea de temere ca aparținând viciului ascuns ce a determinat pronunțarea soluției de desființare a actului translativ de proprietate, aceasta a fost menționată în motivele de apel și în apărarea intimaților, astfel că a intrat în sfera de analiză a instanței dat fiind caracterul devolutiv al căii de atac ce permite analiza situației de fapt sub toate aspectele de fapt deduse judecății în respectiva fază procesuală. În acest context, împrejurarea că aceleași susțineri din întâmpinare au fost reluate și în conținutul apelului incident, fiind dezvoltate ca și critici ale considerentelor hotărârii de primă instanță, nu conferă un caracter fondat motivului de nelegalitate referitor la încălcarea limitelor devolutive, chiar dacă apelul incident a fost respins ca inadmisibil, pe motiv că tinde la completarea considerentelor și nu învederează o greșită statuire în fapt sau în drept, și nu pe fond.

Recurenții mai susțin că înlăturarea de către instanța de apel a elementului obiectiv și reținerea celui subiectiv constituie o înfruntare a situației în propria lor cale de atac în condițiile respingerii apelului incident care avea acest obiect și a recunoașterii, în considerente, că aspectele invocate pe fondul apelului incident au constituit principalul argument pentru care s-a respins apelul pârâților cu privire la soluția dată asupra fondului.

Astfel cum s-a arătat, elementul subiectiv a constituit o referință pentru ambele părți în susținerea dezbatărilor asupra existenței viciului ascuns, motiv pentru care, în cazul în care sancțiunea civilă a desființării contractului aplicată de instanța de fond s-a menținut, nu se poate reține o înrăutățire a situației juridice a părții în propria cale de atac.

Recurenții au afirmat că li s-a încălcat dreptul la apărare prin respingerea unei cereri de probatoriu în susținerea motivelor de apel, ce tindea la a dovedi că imobilul era racordat la rețeaua de canalizare, criticând aprecierea instanței în sensul că proba solicitată nu ar fi fost utilă soluționării cauzei întrucât ar exceda limitelor stabilite de reclamant prin cererea de chemare în judecată deși aceștia au motivat existența viciului și prin prisma imposibilității de racordare a imobilului în litigiu la rețeaua publică de canalizare, alegație validată de Tribunalul Cluj prin considerentele sentinței pronunțate.

Înalta Curte apreciază că susținerile recurenților nu se circumscriu unor aspecte de nelegalitate, câtă vreme, deși formal, invocă încălcarea unui principiu de drept procesual civil, în realitate critică modalitatea de apreciere a instanței asupra pertinentei administrării unor mijloace de probă, împrejurare ce ține de temeinicia soluției pronunțate și care nu poate fi analizată în cadrul procesual al recursului. În acest sens, se constată că recurenții au beneficiat de apărare calificată în fața instanței, solicitările lor sub aspect probatoriu fiind analizate din perspectiva utilității, pertinentei și concludenței acestora. Este atributul exclusiv al instanțelor de fond, în etapa devolutivă a procesului, să aprecieze asupra utilității probatoriului și să propună administrarea acelor probe care să le formeze convingerea că situația de fapt pretinsă de părți corespunde realității.

Se invocă de către recurenți și încălcarea dreptului la apărare reglementat de art.13 C.proc.civ., întrucât instanța de apel ar fi nesocotit regula prevăzută de art.249 C.proc.civ., inversând sarcina probei. În condițiile în care, cu privire la același aspect, fiecare parte a propus probe care se contrazic, respectiv adresa nr.29771/2016 de care se prevalează reclamantii și avizul nr.611/4498/2006, ce se bucură de prezumția de legalitate, invocat de pârâți, instanța de apel ar fi trebuit să aplice dispozițiile art.254 alin. (5) C.proc.civ., dând eficiență rolului său activ, în baza art.22 alin.(2) din același act normativ pentru a preveni orice greșeală cu privire la aflarea adevărului. În acest sens, susțin că instanța de apel a avut în vedere planurile depuse la dosar de Compania F. SA, cu prilejul invocării de către pârâți a excepției de nelegalitate a avizului nr.611/4498/2006, care a fost respinsă, ca inadmisibilă, din cuprinsul cărora rezultă că amprenta clădirii construite depășește cu 3,35 m, respectiv 3,59 m amprenta clădirii proiectate și s-a limitat ca, pe baza prezumțiilor judiciare, să concluzioneze asupra unor fapte nelămurite, în lipsa completării probelor și punerii în discuția părților a necesității administrării altor probe (expertiza în construcții și expertiza tehnică de specialitate pentru identificarea traseului conductei de apă).

Prin aceste critici, recurenții contestă modalitatea în care instanța de apel a interpretat probele administrate, împrejurare ce nu poate fi asimilată cu încălcarea dreptului la apărare sau a principiului rolului activ. Evaluarea instanței cu privire la aceste probe și întemeierea raționamentului judiciar pe acele probe pe care le-a apreciat ca fiind concludente și lămuritoare pentru situația de fapt reținută reprezintă un aspect de temeinicie și nu de nelegalitate, a cărui analiză este incompatibilă cu controlul de legalitate efectuat în recurs.

În baza art.488 pct.6 C.proc.civ., recurenții susțin că, tot din perspectiva încălcării principiilor *tantum devolutum quantum appellatum*, consacrat de art.477 alin. (1) din același act normativ și al neînrăutățirii situației în propria cale de atac, reglementat de art.481 din același cod, soluția pronunțată nu este susținută de considerentele instanței de apel care, deși respinge

apelul incident își însușește motivele de apel pentru a respinge apelul principal al recurenților; consideră că, în situația în care Curtea a respins, ca inadmisibil, apelul incident, nu există nicio justificare pentru care să fie analizate „aspectele care nu au fost explicit reținute de prima instanță”, care au format obiectul apelului incident.

Înalta Curte consideră că, deși nu contestă, întrucât nu au interes, soluția de respingere ca inadmisibil a apelului incident, criticile recurenților asupra considerentelor decizorii ale hotărârii ce valorifică, în defavoarea lor, argumentele din conținutul declarației de apel incident sunt admisibile.

Critica este fondată, însă nu pentru că ar duce la încălcarea principiilor menționate, cazul de nelegalitate prevăzut de pct.5 al art.488 C.proc.civ. fiind distinct de cel reglementat la pct.6 al aceluiași articol.

Astfel, motivul de recurs reglementat la punctul 6, este incident în situația în care hotărârea atacată cuprinde în considerentele sale constatări distincte, contradictorii sau confuze, astfel că instanța de recurs nu poate determina în ce măsură o anumită normă juridică a fost sau nu corect aplicată.

Din acest punct de vedere se constată că, pe de o parte, instanța de apel a respins ca inadmisibil apelul incident, pe motiv că nu se încadrează în tezele reglementate de art.461 alin.(2) C.proc.civ., care permit reformarea hotărârii prin admiterea căii de atac incidentale, iar, pe de altă parte, a afirmat că principalul argument pentru care a respins apelul pârâților a rezultat din valorificarea susținerilor reclamanților pe fondul apelului incident.

Prin urmare, aceste considerente din hotărârea atacată conduc spre concluzia că instanța de apel ar fi valorificat și aspectele de fond ale apelului incident, deși acesta, în mod formal, nu a fost primit spre analiză.

Este adevărat că, astfel cum instanța de recurs a arătat anterior cu ocazia analizei criticilor întemeiate pe dispozițiile art. 488 pct. 5 C.proc.civ., aspectele analizate fuseseră deja deduse judecării prin apelul principal al pârâților și apărările formulate de reclamanți în legătură cu acest apel, nefiind necesar ca instanța de apel să recurgă la criticile din apelul incident. Cu toate acestea, procedând astfel, instanța de apel a dezvoltat o motivare contradictorie sub acest aspect, impunându-se înlăturarea acelor considerente care, raportat la soluția de respingere a căii de atac, nu mai puteau valorifica aspectele de netemeinicie conținute în declarația de apel incident.

În susținerea motivului de recurs întemeiat pe dispozițiile art.488 alin.(1) pct.8 teza a II-a C.proc.civ., recurenții au invocat aplicarea greșită a normelor de drept material ce vizează obligația de garanție a vânzătorului pentru vicii ascunse, sub trei aspecte: prescripția dreptului material la acțiune [art.2531 alin.(1) lit.b) Cod civil], identificarea viciului ascuns (art.1707 Cod civil) și întinderea obligației de garanție (art.1712 Cod civil).

O primă critică subsumată motivului de recurs prevăzut de art.488 alin.(1) pct.8 teza a II-a C.proc.civ., se referă la prescripția dreptului material la acțiune, respectiv la stabilirea termenului de garanție de la expirarea căruia începe să curgă termenul de prescripție de 3 ani prevăzut de art.2517 Cod civil. Recurenții susțin că dreptul la acțiune este prescris în raport de dispozițiile art. 2531 alin. (1) lit a) Cod civil, întrucât terenul este bun principal, în raport cu construcția, astfel că termenul de prescripție de 3 ani a dreptului material la acțiunea în rezoluțiune pentru vicii ascunse a început să curgă de la împlinirea unui an de la data predării către reclamanți a terenului și a construcției aferente, respectiv de la 6 august 2013, și nu după 3 ani de la predare, astfel cum dispune art.2531 alin.(1) lit. b) Cod civil. Astfel, prescripția dreptului material la acțiune era împlinită la momentul sesizării Tribunalului Cluj.

Critica este nefondată. Astfel, în cauza dedusă judecării se aplică termenul de garanție de 3 ani prevăzut pentru construcții și nu cel de un an reglementat pentru alte tipuri de bunuri transmise, cum este terenul.

Aceasta pentru că se invocă un viciu ascuns care face locuința impropriu utilizării conform scopului pentru care a fost cumpărată și nu terenul, care poate fi privit, din această perspectivă, ca un accesoriu al construcției, bunul principal în considerarea căruia a fost încheiat contractul de vânzare cumpărare.

Prin urmare, instanțele de fond au făcut o corectă aplicare a dispozițiilor legale în materia prescripției.

O altă critică întemeiată pe dispozițiile art. 488 pct. 8 C.proc.civ. este aceea conform căreia instanța de apel a aplicat greșit dispozițiile art.1707 alin.(1) și alin.(3) Cod civil, recurenții susținând că nu sunt îndeplinite condițiile privind răspunderea pentru garanția contra viciilor bunului vândut întrucât aspectul reținut nu poate fi considerat un defect fizic al lucrului.

Este întemeiată această susținere în condițiile în care viciul care afectează un bun reprezintă un defect fizic ce face bunul impropriu întrebuințării lui după destinație sau îi diminuează întrebuințarea sau valoarea de utilizare.

Potrivit obligației legale de garanție pentru vicii, vânzătorul trebuie să asigure stăpânirea utilă a bunului vândut, fiind esențial a se face distincție între defectul ascuns, reglementat de art. 1707 Cod civil și eroarea, ca viciu de consimțământ, asupra substanței obiectului contractului, în sensul de împrejurare sau calitate esențială care ar fi dus la neîncheierea contractului, astfel cum este reglementată de art.1207 alin. (2) pct.2 Cod civil.

În cauză reclamantii au arătat că imposibilitatea racordării imobilului la rețeaua de canalizare și starea de temere pentru riscul apariției de avarii, ambele cauzate de subtraversarea construcției de către conducta de apă reprezintă viciul ascuns al imobilului ce îl face total impropriu locuirii.

Prima disfuncționalitate a fost înlăturată în apel ca neconstituind un viciu al construcției în condițiile în care imobilul a fost dotat încă de la momentul cumpărării cu fosă septică și, ulterior, a fost racordat la utilități, fiind reținut al doilea aspect, cel al stării de temere în care s-ar afla întreaga familie a cumpărătorilor în fața riscului de producere a unor avarii la conducta de apă ce ar pune în pericol integritatea bunului, dar și siguranța persoanelor.

Înalta Curte apreciază că starea de temere este un element subiectiv de percepție a realității ce nu poate constitui un viciu în sensul legii întrucât nu poate fi asimilată unui defect fizic, material, evaluabil din punct de vedere tehnic și care afectează utilizarea bunului.

În cazul dedus prezentei judecări, ceea ce s-ar putea constitui într-un viciu ascuns al construcției nu poate fi decât subtraversarea construcției de către conducta de apă, cu condiția ca această împrejurare să determine, în mod direct, o utilizare impropriu a imobilului ori diminuarea valorii de circulație a acestuia.

Or, pentru a constata existența unui astfel de viciu, instanța de apel și-a întemeiat în mod greșit raționamentul juridic exclusiv pe un element subiectiv, statuând, în abstract, asupra unui risc potențial ce ar determina apariția stării de temere, fără însă a identifica, în concret, în ce constă deficiența de bună utilizare a imobilului, pentru a putea reține că sunt îndeplinite condițiile de admitere a acțiunii redhibitorii. În lipsa unei astfel de analize, nu se poate constata dacă dispozițiile art. 1707 Cod civil sunt incidente în cauză.

Din acest motiv se impune admiterea recursului în baza art.488 pct.8 C.proc.civ., casarea hotărârii recurate și trimiterea cauzei spre rejudecare aceleiași instanțe de apel care va trebui, plecând de la împrejurarea potrivit căreia imobilul este subtraversat de o conductă de apă,

raportat la poziția exactă față de construcție și la modalitatea de exploatare a acesteia de către operatorul autorizat, să stabilească, în mod concret, din punct de vedere tehnic, constructiv și funcțional, care sunt consecințele unei astfel de situații, dacă existența conduitei constituie un pericol real și iminent de afectare a integrității bunului și a siguranței persoanelor care îl exploatează, respectiv dacă riscul de avarie este esențial pentru a considera că determină o întrebuințare improprie a imobilului potrivit destinației și, în raport de aceste constatări, sancțiunea civilă aplicabilă.

În fine, o ultimă critică formulată în cauză vizează aplicarea greșită a prevederilor art.1712 Cod civil cu privire la întinderea obligației de garanție. În acest sens, recurenții susțin că instanța de apel trebuia să analizeze buna lor credință prin raportare la conduita acestora la momentul încheierii contractului de vânzare autenticat sub nr. x/2012, iar nu la elemente exterioare, cum ar fi existența unui antecontract încheiat de un alt coproprietar al terenului.

Această critică nu va mai fi analizată întrucât întinderea obligației de garanție este subsecventă analizei îndeplinirii condițiilor de existență a unei atare obligații. Prin urmare, față de soluția desființării hotărârii recurate sub aspectul apelului pârâților, în care urmează a se analiza îndeplinirea condițiilor pentru reținerea unui viciu ascuns al construcției, se va rejudeca și apelul reclamanților referitor la întinderea obligației de garanție, ținându-se cont și de criticile formulate în acest sens în recurs.

Pentru aceste considerente, Înalta Curte a admis recursul declarat de pârâții C. și D. împotriva deciziei nr.68/A din 10 aprilie 2019, pronunțate de Curtea de Apel Cluj - Secția I civilă, în baza art. 488 pct.6 și 8 C.proc.civ., a casat în parte decizia recurată și a trimis cauza, spre rejudecare, aceleiași instanțe de apel pentru soluționarea apelurilor principale, menținând celelalte dispoziții ale deciziei privind respingerea apelului incident, soluție ce nu a fost recurată în cauză.

21. Contract de vânzare-cumpărare cu drept de habitație viageră. Acțiune în rezoluțiune. Neîndeplinirea culpabilă a obligației privind asigurarea folosinței imobilului

C.civ. din 1864, art. 565 – 573, art. 540 – 564

Din coroborarea dispozițiilor art. 574 cu cele ale art. 545 din Codul civil din 1864 rezultă că obligațiile ce-i revin titularului dreptului de abitație în legătură cu întreținerea bunului au ca obiect reparațiile de întreținere, iar "Reparațiile cele mari rămân în sarcina proprietarului, afară numai dacă acestea s-a fi cauzat din lipsa reparațiilor de întreținere de la deschiderea uzufructului, în care caz uzufructuarul este obligat a le face și pe acestea".

Legea distinge, așadar, între reparații de întreținere, înțelese ca mici reparații, și care cad în sarcina titularului dreptului de abitație, și reparațiile mari, acestea aflându-se în sarcina proprietarului. Prin urmare, atunci când sunt necesare reparații mari, iar acestea nu își au cauza în neefectuarea culpabilă de către uzuar a reparațiilor mici cu care era dator, ele cad în sarcina proprietarului.

Prin urmare, în cazul în care părțile contractului de vânzare-cumpărare au convenit instituirea unui drept de abitație, nudului proprietar îi revine, în lipsă de stipulație contractuală contrară, obligația de a oferi și menține imobilul într-o stare care să-i permită beneficiarului abitației să îl folosească potrivit acestei destinații, socotite după standardele și exigențele firești

la data încheierii convenției. În măsura în care proprietarul, în calitatea lui de constitutor al dreptului, nu realizează aceasta, dreptului de abitație ajunge să fie periclitat în substanța lui, fiind vorba despre neîndeplinirea unei obligații esențiale pentru beneficiarul abitației.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 331 din 6 februarie 2020

I. Circumstanțele cauzei:

A.Primul ciclu procesual

1. Cererea de chemare în judecată

Prin cererea înregistrată la data de 31.10.2012 pe rolul Tribunalului Ilfov-Secția civilă, A. a chemat în judecată pe pârâții B., C. și D., solicitând instanței să constate nulitatea absolută a contractului de vânzare-cumpărare cu drept de habitație viageră autentificat sub nr. x din 21.09.2011 de B.N.P. X., încheiat între reclamantă în calitate de vânzătoare și pârâți în calitate de cumpărători, având ca obiect imobilul situat în localitatea Voluntari, pentru imposibilitatea obiectului, pe de o parte, și prețul derizoriu, pe de altă parte, lipsa cauzei și cauza ilicită și imorală; să dispună restabilirea situației anterioare (restitutio in integrum) în sensul de a dispune ca dreptul de proprietate asupra cotei de $\frac{1}{2}$ din imobilul să revină în patrimonial său, iar în subsidiar, în situația în care va aprecia că nu sunt cauze de nulitate, a solicitat instanței să pronunțe rezoluțiunea contractului de vânzare-cumpărare cu drept de habitație viageră anterior menționat, având în vedere neexecutarea obligației de respectare a dreptului real de habitație, obligație pe care și-au asumat-o prin contractul de vânzare-cumpărare. A solicitat și obligarea pârâților la plata cheltuielilor de judecată efectuate în cadrul acestui proces.

2. Sentința pronunțată de Tribunalul Ilfov

Prin sentința civilă nr. 614 din 24.02.2015, Tribunalul Ilfov- Secția civilă a respins cererea formulată de reclamanta A., în contradictoriu cu pârâții B., C. și D., ca neîntemeiată.

3. Apelul declarat în cauză

Împotriva sentinței primei instanțe a declarat apel reclamanta.

Apelanta a solicitat admiterea apelului, în principal modificarea hotărârii atacate, cu consecința admiterii cererii de chemare în judecată, iar în subsidiar anularea hotărârii atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare.

4. Decizia pronunțată de Curtea de Apel București

Prin decizia civilă nr. 133 A din 25.02.2016 Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă a respins ca nefondat apelul declarat de apelanta-reclamantă A. împotriva sentinței civile nr.614/2015 a Tribunalului Ilfov - Secția civilă.

5. Recursul declarat în cauză

Împotriva deciziei civile nr. 133 A/2016 a Curții de Apel București - Secția a IV-a civilă, a declarat recurs reclamanta, întemeiat pe dispozițiile art. 304 pct. 5, 7 și 9 din Codul de procedură civilă, prin care a solicitat casarea hotărârii atacate și trimiterea cauzei, spre rejudecare, instanței de apel, având în vedere că nepronunțarea asupra tuturor motivelor de apel și motivarea lapidară echivalează cu lipsa motivării. În subsidiar, a solicitat modificarea hotărârii recurate, cu consecința admiterii cererii de chemare în judecată.

6. Decizia pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție

Prin decizia civilă nr. 1849 din 8.11.2016, Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția a II-a civilă a admis recursul declarat de reclamanta A. împotriva deciziei civile nr. 133 A/2016 pronunțată de Curtea de Apel București-Secția a IV-a civilă, pe care a casat-o și a trimis cauza, spre rejudecare, aceleiași instanțe.

Considerentele instanței de recurs au fost următoarele:

Cu referire la incidența dispozițiilor art.304 pct. 7 din Codul de procedură civilă prin raportare la dispozițiile art. 261 alin. (1) din același cod, Înalta Curte a arătat că motivarea hotărârii trebuie să cuprindă, în considerentele sale, motivele de fapt și de drept care au format convingerea instanței și au condus la soluția pronunțată, care au legătură directă cu aceasta și care susțin soluția.

În acest sens, a reținut că un proces civil finalizat prin hotărârea care dezleagă fondul, cu garanțiile date de art. 6.1 din Convenția europeană privind drepturile omului, include printre altele dreptul părților de a fi în mod real ascultate, adică în mod corect examinate de către instanța sesizată. Aceasta implică obligația instanței de a proceda la un examen efectiv, real și consistent al mijloacelor, argumentelor și elementelor de probă ale părților, cel puțin pentru a le aprecia relevanța în determinarea situației de fapt.

Prin urmare, în speță, Înalta Curte a constatat că decizia instanței de apel nu îndeplinește cerințele menționate, întrucât nu a fost motivată sub toate aspectele invocate sau a fost motivată lapidar, astfel încât, coroborat cu principiile și regulile de drept substanțial și procesual, să conducă în mod logic la soluția pronunțată și să permită realizarea controlului judiciar.

B. Al doilea ciclu procesual

1.Decizia Curții de Apel București

Prin decizia civilă nr. 770 A din 29.09.2017, Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă a respins ca nefondat apelul declarat de reclamanta A. împotriva sentinței civile nr. 614/2015, pronunțată de Tribunalul Ilfov - Secția civilă.

2.Recursul declarat în cauză

Împotriva deciziei pronunțate de curtea de apel, a declarat recurs reclamanta, solicitând casarea hotărârii atacate și reținând cauza spre rejudecare, să fie admis apelul, cu consecința admiterii cererii de chemare în judecată astfel cum a fost precizată.

3.Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție

Prin decizia nr. 2470 din 06.06.2018, Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția a II-a civilă a admis recursul declarat de recurenta-reclamantă împotriva deciziei civile nr. 770 A/2017, pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a IV-a civilă, a casat decizia recurată și a trimis cauza Curții de Apel București- Secția a IV-a civilă în vederea rejudecării.

Înalta Curte a stabilit, în esență, că în rejudecare se impune a se analiza capătul de cerere în rezoluțiunea contractului, acesta rămânând necercetat de către instanța de apel, în condițiile în care intenția părților a fost aceea de a încheia un singur act juridic cu caracter complex, respectiv un contract de vânzare-cumpărare cu drept de obligație viageră în favoarea vânzătoarei.

C. Al treilea ciclu procesual

1.Decizia Curții de Apel București

Prin decizia civilă nr.184 A din 08.02.2019, Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă a admis apelul împotriva sentinței civile nr. 614/2015 pronunțată de Tribunalul Ilfov Secția civilă formulat de către apelanta reclamantă; a schimbat în tot sentința apelată astfel: a admis în parte cererea de chemare în judecată formulată de reclamanta A.; a dispus rezoluțiunea contractului de vânzare-cumpărare cu drept de habitație viageră autentificat sub nr. x/2011 de B.N.P. X. și rectificat și completat prin încheierea de rectificare nr. 03/2012 emisă de același notar public; a dispus repunerea părților în situația anterioară încheierii contractului rezolvit; a obligat părțile să plătească reclamantei cu titlu de cheltuieli de judecată reprezentând taxe judiciare de timbru suma de 23.061,59 lei.

2.Recursurile declarate în cauză

2.1 Împotriva deciziei civile nr. 184 A/2019 pronunțată de Curtea de Apel București-Secția a IV-a civilă, au declarat recurs pârâții B. și C.

1. Recurenții-pârâți au invocat motivele de recurs prevăzute de art. 304 pct. 7 și art. 304 pct. 9 din Codul de procedură civilă și au solicitat admiterea recursului, casarea hotărârii atacate și reținându-se cauza spre rejudecare, să se respingă apelul formulat de apelanta-reclamantă, ca neîntemeiat, cu consecința respingerii cererii de chemare în judecată, ca nefondată.

În esență, recurenții-pârâți au criticat decizia atacată sub următoarele aspecte:

a) Hotărârea instanței de apel nu cuprinde motivele pe care se sprijină, fiind incident motivul de recurs prevăzut de art. 304 pct.7 din Codul de procedură civilă.

Au susținut recurenții-pârâți că argumentația ce a stat la baza pronunțării soluției de rezoluțiune a contractului de vânzare dedus judecății nu se bazează pe un text de lege și nu rezultă din interpretarea contractului, lipsind dovada certă care să ateste că instituirea dreptului de habitație viageră ar fi reprezentat elementul esențial și determinant la perfectarea vânzării.

Contrar celor statuate de Înalta Curte de Casație și Justiție în sensul în care contractul de vânzare-cumpărare cu drept de abitație viageră trebuie privit ca un act juridic complex, cu drepturi și obligații interdependente și reciproce, în interpretarea obiectului contractului instanța de apel a concluzionat, cu depășirea limitelor investiției, că esențială pentru perfectarea vânzării a fost constituirea acestui dezmembrământ al dreptului de proprietate, prioritizare care nu se regăsește în reglementările dedicate contractului de vânzare-cumpărare (art. 1294 - 1309 din Codul civil) coroborate cu cele ale dreptului de abitație viageră (art. 565 - 573 din Cod civil raportate la art. 540-564 din același cod).

În orice contract de vânzare-cumpărare scopul urmărit de vânzător este acela al încasării prețului ce constituie elementul determinant al încheierii convenției deduse judecății asupra căruia instanța de apel nu s-a aplecat în contextul în care plata prețului reprezintă atât o obligație a cumpărătorilor, cât și scopul imediat al vânzătorului, iar constituirea dreptului de habitație viageră nu a fost consecința existenței unei obligații asumate de recurenți care să corespundă unui drept subiectiv recunoscut reclamantei prin contractul de vânzare-cumpărare, ci a fost un drept constituit la inițiativa recurenților.

Totodată, elementul determinant al vânzării l-ar fi putut constitui și sarcinile ce grevau imobilul la momentul încheierii antecontractului și a contractului de vânzare-cumpărare respectiv: existența unei ipotece ce greva întregul imobil care a garantat contractul de credit încheiat de recurentul C. și în cuprinsul căruia apelanta-reclamantă avea calitatea de garant alături de recurent pentru efectuarea la data scadenței a tuturor plăților către împrumutător.

Au arătat recurenții-pârâți că prin perfectarea vânzării a încetat existența unor datorii (36.331 lei) reprezentând impozite aferente veniturilor obținute din închirierea spațiului comercial pentru perioada 2008-2011 (venituri încasate de tatăl recurenților și reclamantă), întrucât în acea perioadă nu au fost plătite creanțele bugetare, astfel cum rezultă din somația nr.234020027837967 și titlul executoriu nr. 234020017945475, emise în dosarul de executare din 2011.

b) Hotărârea a fost dată cu încălcarea și aplicarea greșită a legii, fiind incident motivul de casare prevăzut de art. 304 pct. 9 din Codul de procedură civilă.

Au susținut recurenții-pârâți că hotărârea pronunțată a fost dată cu încălcarea dispozițiilor art. 565 din Codul civil raportat la art. 517, art. 545, art. 546 și art. 547 din același cod în contextul în care instanța de apel a apreciat că în speță sunt incidente dispozițiile art. 1020 din Codul civil, statuând că, din punct de vedere al condițiilor necesare pentru pronunțarea rezoluțiunii judiciare (neexecutarea obligației asumate, culpa părții, punerea în întârziere a

debitorului contractual) s-a probat neexecutarea culpabilă a obligațiilor asumate de către intimată-pârâtă în ceea ce privește constituirea și asigurarea dreptului de habitație viageră.

Totodată, instanța a apreciat că, pornind de la drepturile născute în favoarea titularului abitației, recurenții au împiedicat și îngreunat folosirea de către reclamantă imobilului, golind de conținut dreptul acesteia și punând-o pe aceasta în imposibilitate de a se bucura de dreptul ce i-a fost constituit.

Or, de vreme ce dezmembrământul a fost constituit prin chiar contractul dedus judecății, nașterea dreptului de abitație viageră s-a produs la momentul semnării contractului de vânzare-cumpărare, când apelanta-reclamantă locuia efectiv în casa - obiect al dreptului de abitație.

Tot de la o premisă greșită a pornit aceeași instanță de apel atunci când a considerat că în cauză sunt îndeplinite condițiile rezoluției, apreciind că trebuie luate în considerare exclusiv drepturile născute în favoarea titularului abitației.

Câtă vreme îndrumarea Înaltei Curți de Casație și Justiție a fost aceea ca instanța de apel să analizeze contractul de vânzare-cumpărare dedus judecății ca un act juridic complex, care încorporează atât o vânzare, cu toate drepturile și obligațiile specifice părților contractante - vânzător și cumpărători, cât și constituirea dreptului de habitație viageră, ca dezmembrământ al dreptului de proprietate, dreptul de habitație viageră constituit în favoarea apelantei-reclamante nu a dat naștere numai unui drept de a locui în casă corelativ obligației recurenților de a-i respecta dreptul, ci a dat naștere și obligațiilor legale stabilite titularului habitației, astfel cum sunt reglementate de art. 565 din Codul civil raportat la art. 540-549 din același cod.

Au arătat că reparațiile ce trebuiau aduse construcției C2, astfel cum au fost menționate în ambele rapoarte de expertiză, nu intrau în conținutul celor reglementate de art. 546 din Codul civil și nici în sarcina recurenților, ci aveau caracterul unor reparații de întreținere ce cădeau în sarcina apelantei-reclamante.

Astfel, cu nesocotirea dispozițiilor legale instanța de apel a apreciat că dreptul de habitație viageră reprezintă un dezmembrământ al dreptului de proprietate care atribuie titularului său doar dreptul de a locui în casă și de a-i fi garantată această locuire, fără a avea nicio obligație cu privire la întreținerea locuinței.

De asemenea, recurenții-pârâți au susținut că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 1020 din Codul civil pentru intervenirea sancțiunii rezoluției contractului de vânzare-cumpărare ce face obiectul prezentului litigiu, câtă vreme nu au încălcat obligația asumată în temeiul acordului de voință în ceea ce privește constituirea și respectarea dreptului de abitație viageră al apelantei-reclamante.

Or, intimata-reclamantă nu a făcut nicio dovadă privind nerespectarea de către recurenți a acestui drept, mai mult, a fost cea care a rămas singură în casa de locuit și pe care a înțeles s-o părăsească din proprie inițiativă; imobilul și-a păstrat structura și componența pe care le avea la momentul perfectării contractului de vânzare-cumpărare, după cum reiese din raportul de expertiză, actele de proprietate și procesul-verbal întocmit de executorul judecătoresc Y. cu privire la constatarea situației de fapt.

În condițiile în care apelanta a înțeles să părăsească construcția, nu și-a îndeplinit obligația de întreținere aferenta cotei de 1/2 din casa de locuit, nu s-a îngrijit de lucru ca un bun proprietar, nu a conservat substanța acestuia și totodată s-a opus efectuării oricăror lucrări de consolidare, nu rezultă încălcarea dreptului ei de abitație viageră.

c) Hotărârea recurată este nelegală și prin prisma încălcării dispozițiilor art. 574 din Codul civil raportat la art. 545 din același cod.

Din motivarea instanței de apel reiese faptul că titularul dreptului de habitație viageră are facultatea de a părăsi chiar mai mulți ani locuința, timp în care proprietarii sunt ținuti să efectueze reparații de orice natură, fără a exista vreo obligație din partea beneficiarului dezmembrământului.

Or, art. 574 raportat la art. 545 din Codul civil reglementează obligația uzufructuarului (și a titularului dreptului de abitație viageră) de întreținere a lucrului, obligație ce are ca finalitate asigurarea substanței materiale a imobilului ce face obiectul dezmembrământului.

Dispozițiile legale care guvernează abitația instituie obligația celui ce îl folosește de a efectua cheltuielile de întreținere în sensul că se aplică deopotrivă și titularului dreptului de habitație viageră, după cum urmează: dacă titularul uzului sau abitației folosește întregul bun în interesul său și al familiei, va fi ținut de toate obligațiile uzufructuarului; dacă el folosește însă numai o parte din bun, va contribui la cheltuieli în mod proporțional.

Câtă vreme apelanta-reclamantă a manifestat o atitudine pasivă cu privire la cheltuielile de reparații curente și întreținere ce reprezintă obligații corelative dreptului său de abitație viageră, aceasta echivalează cu nerespectarea obligației acesteia de a se îngriji de lucru ca un bun proprietar și de a conserva substanța acestuia.

2.2 Recurenta-pârâtă D. a invocat motivul de recurs prevăzut de art. 304 pct. 9 din Codul de procedură civilă și a solicitat admiterea recursului, modificarea în parte a hotărârii atacate în sensul precizării dispoziției privind repunerea părților în situația anterioară cu obligația reclamantei de a restitui prestația executată de pârâți, respectiv de a restitui acestora suma de 100.000 euro achitată cu titlu de preț al vânzării-cumpărării rezolvite, criticând decizia instanței de apel, în esență, sub următoarele aspecte:

a) Hotărârea instanței de apel a fost dată cu aplicarea greșită a dispozițiilor art. 1034 din vechiul Cod civil.

În dezvoltarea acestui motiv de recurs recurenta-pârâtă a arătat, în esență, că instanța de apel a admis cererea de rezoluțiune a contractului cu consecința repunerii părților în situația anterioară încheierii actului de vânzare-cumpărare fără a menționa în concret care sunt prestațiile ce trebuie restituite și în ce procente.

A apreciat recurenta-pârâtă că instanța de apel a omis faptul că în speță contractul analizat a avut 3 cumpărători, sens în care prețul a fost achitat proporțional cu cota dobândită de fiecare dintre aceștia, urmând ca repunerea în situația anterioară să aibă loc cu precizarea exactă a prestațiilor care se întorc și identificarea creditorului fiecărei prestații.

În cauza de față, cu toate că instanța de apel a apreciat că sunt îndeplinite condițiile rezoluțiunii judiciare prin raportare la art. 1020-1021 din vechiul Cod civil și a dispus rezoluțiunea contractului și repunerea părților în situația anterioară, ca efect al rezoluțiunii, nu a precizat care sunt prestațiile ce urmează a fi restituite de către părțile participante la contractul rezolvit.

Totodată, nu s-a reținut în dispozitivul deciziei atacate solicitarea reclamantei de repunere a părților în situația anterioară, cu revenirea în patrimoniul său a bunului vândut.

b) În condițiile în care s-a produs rezoluțiunea contractului de vânzare-cumpărare și bunul a revenit în patrimoniul vânzătorului, prețul vânzării -100.000 euro - pe care pârâții l-au achitat anterior încheierii contractului, fapt statuat cu putere de lucru judecat prin decizia civilă nr.2470/2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în al doilea ciclu procesual), a devenit o plată nedatorată care trebuie restituită.

Sub acest aspect, pronunțarea instanței de apel cu privire la cererea de repunere în situația anterioară este lacunară, întrucât nu menționează conținutul concret al obligațiilor ce urmează a fi executate ca o consecință a rezoluțiunii.

3. Apărările formulate în cauză

Intimata-reclamantă a depus întâmpinare la recursurile declarate de recurenții-pârâți.

A invocat excepția netimbrării căii de atac prin raportare la dispozițiile art.32 din O.U.G. nr.80/2013 privind taxele judiciare de timbru, dispoziții care se regăsesc și în Legea nr.146/1997.

În măsura în care recurenții-pârâți nu au achitat taxa de timbru în cuantum de 50% din taxa de timbru datorată la fond, a solicitat anularea recursurilor, ca netimbrate.

Cu privire la fondul recursul declarat de pârâți, a solicitat respingerea recursului, ca neîntemeiat.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Cu privire la recursurile declarate, Înalta Curte de Casație și Justiție are în vedere următoarele:

a) În legătură cu recursul declarat de pârâții B. și C.

Este în afara îndoielii că, în acord cu prevederile art. 261 alin. (1) pct. 5 C.pr.civ. 1864 (potrivit cărora hotărârea judecătorească trebuie să cuprindă „motivele de fapt și de drept care au format convingerea instanței, cum și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților”), motivarea hotărârii reprezintă nu doar o cerință legală obligatorie, ci și una fundamentală în planul garantării efective a dreptului părților la un proces echitabil. În sensul scopului urmărit de legiuitor, nu este suficient ca părțile să cunoască soluția pe care judecătorul a dat-o litigiului, fiind necesar inclusiv ca judecătorul să arate, în raport de particularitățile cauzei, motivele de fapt și de drept care i-au întemeiat soluția.

Doar în acest fel se asigură înțelegerea și mai buna acceptare de către părți a soluției pronunțate, ele putând să decidă în cunoștință de cauză și ținând seama de măsura în care raționamentul instanței li s-a părut pertinent, oportun, legal și, în cele din urmă, convingător, dacă este cazul să exercite, în condițiile legii, o cale de atac împotriva respectivei hotărâri.

În ce privește prezentul proces, Înalta Curte apreciază însă că sunt nefondate susținerile pârâților recurenți potrivit cărora instanța de apel nu ar fi arătat motivele în raport de care a tras concluzia că, în cauză, dreptul de abitație constituit în favoarea reclamantei ar fi avut un caracter esențial la încheierea contractului de vânzare-cumpărare litigios.

Cu caracter preliminar, valorând observație generală în legătură cu motivarea pe care instanța de apel a oferit-o deciziei sale, Înalta Curte socotește oportun a menționa că examinarea în integralitatea lor a considerentelor cuprinse în decizia atacată relevă serioasa preocupare a Curții de Apel București pentru a realiza un examen amplu, atent și detaliat al acelor elemente ale cauzei relevante în soluționarea apelului, motivarea conținută în decizie având calitatea de a ilustra o verificare jurisdicțională completă și, cu evidență, dedicată cercetării elementelor de fapt și drept importante în economia judecății.

În ce privește motivarea care însoțește statuarea potrivit căreia constituirea dreptului de abitație în favoarea reclamantei ar fi reprezentat un element determinant la încheierea contractului de vânzare-cumpărare, este de observat că în considerentele deciziei s-a arătat, între altele, că instanța „... privește nașterea acestui drept de abitație viageră în favoarea vânzătoarei ca reprezentând un element esențial, determinant, în exprimarea consimțământului la vânzare, având în vedere și faptul că reclamanta vânzătoare și-a înstrăinat cota de 1/2 din locuința ce a reprezentat obiectul abitației către cei doi fii ai săi și soției unuia dintre aceștia. Or, dacă reclamanta a urmărit instituirea în favoarea sa a acestui drept de abitație viageră, intimații

cumpărători fiind de acord cu constituirea acestui dezmembrământ, Curtea apreciază că vânzarea a fost consimțită de reclamantă asupra cotei sale de $\frac{1}{2}$ din întregul imobil în considerarea abitației ce avea a-i fi constituită prin contractul încheiat, chiar și doar asupra locuinței, astfel cum s-a stipulat în clauza menționată în prima pagină a contractului”.

Rezultă din cele de mai sus că instanța de apel nu s-a mărginit la a declara că instituirea dreptului de abitație în favoarea reclamantei reprezintă un element determinant al încheierii contractului, ea alăturând acestei concluzii și aserțiunea, valorând motivare, potrivit căreia imobilul avea chiar destinația de locuință a reclamantei vânzătoare.

Or, în condițiile în care, așa cum s-a arătat în cauză, construcția în litigiu reprezenta singura locuință a vânzătoarei (în sensul de imobil având destinația de locuință cu privire la care aceasta era titulara unui drept de proprietate), concluzia instanței de apel potrivit căreia instituirea dreptului de abitație constituie, pentru reclamantă, un element esențial la încheierea contractului, apare ca îndreptățită.

Acest motiv al recursului, întemeiat pe dispozițiile art. 304 pct. 7 C.pr.civ. 1865, este, deci, nefondat.

Contrar celor afirmate de pârâții-recurenți, nu se poate considera nici că decizia atacată este lipsită de temei legal, în sensul prevederilor art. 304 pct. 9 C.pr.civ.1865.

Apreciind că instituirea dreptului de abitație în beneficiul reclamantei are semnificația unui element esențial, instanța de apel nu a afirmat și că acesta ar fi fost singurul element cu semnificație majoră în luarea de către reclamantă a hotărârii de a încheia contractul.

După cum se cunoaște, atunci când o persoană hotărăște să încheie un act juridic, această decizie a ei se sprijină pe motivații subiective, de natură personală și concretă, care variază (sau pot varia) de la o persoană la alta. Alcătuind ceea ce, juridic, desemnează cauza concretă (zisă și mediată) a actului, toate aceste mobiluri subiective, cu vădit caracter personal, pot fi reprezentate de un singur element motivațional sau, dimpotrivă, de mai multe, în raport de care persoana apreciază că este în interesul ei să încheie actul juridic respectiv.

Transpunând aceste aserțiuni cu caracter general la prezentul proces, este util a avea în vedere că, în sensul celor deja stabilite cu forță obligatorie într-un ciclu procesual anterior, convenția în litigiu este un act juridic complex (vânzare-cumpărare cu clauză de abitație viageră) prin care s-au instituit drepturi și obligații reciproce.

Acest caracter complex al convenției evidențiază, o dată în plus, că în planul motivației (mobilului) de natură personală care a determinat-o pe reclamantă să încheie contractul, instituirea dreptului de abitație reprezenta doar un element, după cum, pe lângă constituirea acestui drept, încasarea unui preț (chiar dacă mai mic decât valoarea reală de piață a cotei din imobil vândute), putea reprezenta, în egală măsură, un alt mobil cu rol determinant.

Tot astfel, încetarea existenței unei datorii sau existența unei ipotece asupra imobilului puteau constitui, în mod distinct, elemente care să fi avut, pentru reclamantă, relevanță la încheierea contractului.

Rezultă, așadar, că instanța de apel era în drept să aprecieze că instituirea dreptului de abitație în favoarea reclamantei a reprezentat un element determinant la încheierea contractului, fără ca aceasta să însemne că el ar fi fost singurul element cu un asemenea rol.

Nu este, deci, vorba - în sensul limbajului utilizat de recurenți - de o prioritizare lipsită de fundament legal, ci, pur și simplu, despre prerogativa instanței de apel de a aprecia, prin raportare la conținutul actului juridic în discuție și la probele administrate, că instituirea dreptului de abitație a reprezentat un element important în planul cauzei obligațiilor pe care reclamanta și le-a asumat, însă nu neapărat singurul.

Nu s-ar putea considera că uzând de o asemenea interpretare instanța de apel ar fi încălcat dispozițiile legale privitoare la contractul de vânzare-cumpărare (art. 1294-1309 C.civ. 1864), la dreptul de abitație viageră (art. 565-573 raportate la art. 540 – 564 C.civil 1864), după cum nu s-ar putea accepta nici că s-a ajuns la încălcarea prevederilor art. 977 C.civ., ca dispoziție legală potrivit căreia interpretarea contractelor se face după intenția comună a părților, iar nu după sensul literal al termenilor întrebuințați în contract.

Fără temei afirmă recurenții și că hotărârea instanței de apel este dată cu încălcarea și aplicarea greșită a legii, ceea ce, de asemenea, ar atrage, potrivit recurenților, incidența motivului de recurs prevăzut de art. 304 pct. 9 C.pr.civ. 1865, fiind vorba despre încălcarea prevederilor art. 565 raportate la cele ale art. 517, 545, 546 și 547 C.civil 1864.

Nu încape nicio îndoială că, având ca prim temei dispozițiile art. 567 C.civ. 1864, potrivit cărora „uzuarul și cel ce are dreptul de abitație trebuie să se folosească de ele ca un bun părinte de familie”, titularul dreptului de uz trebuie să își exercite dreptul cu grijă, astfel încât acest exercițiu să nu provoace alte pagube ori pierderi de valoare ale bunului decât cele pe care o folosire atentă și de bună-credință le-ar putea genera.

În ce privește însă obligațiile ce-i revin titularului dreptului de abitație în legătură cu întreținerea bunului, din dispozițiile art. 574 coroborate cu cele ale art. 545 C.civ. 1864 rezultă că titularul dreptului „... nu este obligat decât la reparații de întreținere. Reparațiile cele mari rămân în sarcina proprietarului, afară numai dacă acestea s-a fi cauzat din lipsa reparațiilor de întreținere de la deschiderea uzufructului (sau abitației, n.n.), în care caz uzufructuarul este obligat a le face și pe acestea”.

Legea distinge, așadar, între reparații de întreținere, înțelese ca mici reparații, și care cad în sarcina titularului dreptului de abitație, și reparațiile mari, acestea aflându-se în sarcina proprietarului. Prin urmare, atunci când sunt necesare reparații mari, iar acestea nu își au cauza în neefectuarea culpabilă de către uzuar a reparațiilor mici cu care era dator, ele cad în sarcina proprietarului.

În fine, este oportun a preciza și că atâta vreme cât părțile au convenit instituirea unui drept de abitație, nudului proprietar îi revine, în lipsă de stipulație contractuală contrară, obligația de a oferi și menține imobilul într-o stare care să-i permită beneficiarului abitației să îl folosească potrivit acestei destinații, socotite după standardele și exigențele firești la data încheierii convenției. În măsura în care proprietarul, în calitatea lui de constitutor al dreptului, nu realizează aceasta, dreptului de abitație ajunge să fie periclitat în substanța lui, fiind vorba despre neîndeplinirea de către proprietar a unei obligații esențiale pentru beneficiarul abitației.

În prezentul proces instanța de apel tocmai asemenea elemente a reținut în contra pârâților recurenți, concluzionând, în urma analizării și interpretării probelor administrate (în principal a expertizelor efectuate), că starea de degradare în care se află construcția (rezultată din nefuncționarea centralei termice, spargerea țevilor, demontarea caloriferelor, scoaterea ușilor, pardoselii și a unor ferestre, demolarea parțială a unui perete, existența igrasiei și a mucegaiului) a condus la golirea de substanță a dreptului de abitație al reclamantei, fiind vorba despre o conduită culpabilă a pârâților în ceea ce privește garantarea dreptului de abitație constituit în favoarea reclamantei.

Față de ampla analiză a materialului probator relevant în cauză pe care instanța de apel a realizat-o, această concluzie a instanței este una corectă, astfel că în mod legal s-a apreciat că se poate dispune rezoluțiunea contractului în litigiu.

Referirea pe care o fac recurenții la obligațiile ce-i reveneau reclamantei, potrivit legii, în legătură cu întreținerea imobilului ar fi avut relevanță numai în situația în care, prin raportare la

sus-evocatele prevederi ale art. 545 C.civil 1864, starea de degradare a imobilului și-ar fi avut cauza în neîndeplinirea de către reclamant a obligațiilor care cădeau în sarcina ei. Or, în cauză nu s-a avut în vedere că neefectuarea unor reparații de întreținere, înțelese ca mici reparații, ar fi cauzat degradarea imobilului și aflarea lui într-o stare care îl face impropriu unui exercițiu normal al dreptului de abitație, instanța de apel reținând, în temeiul probelor administrate, o culpă exclusivă a pârâților-recurenți.

Incidența motivului de casare prevăzut de art. 304 pct. 9 C.pr.civ. 1865 nu ar putea fi reținută nici în legătură cu afirmata încălcare de către instanța de apel a dispozițiilor art. 574 raportate la cele ale art. 545 C.civ. 1864.

Pornind de la constatarea că un drept subiectiv trebuie înțeles ca putere conferită unei persoane de lege sau de un act juridic, în virtutea căreia respectiva persoană poate să acționeze într-un mod determinat, rezultă, cu privire la dreptul de abitație, că titularului acestuia trebuie să i se asigure în mod continuu și rezonabil posibilitatea de a-și exercita dreptul în totalitatea prerogativelor care îl alcătuiesc, asigurându-i-se și garantându-i-se conținutul ce-i este specific.

Astfel fiind, este în totul justă statuarea instanței de apel potrivit căreia, în egală măsură, beneficiarul dreptului de abitație viageră are facultatea de a nu locui constant în casa de locuit, însă ori de câte ori beneficiarul abitației dorește exercitarea dreptului trebuie să i se asigure aceasta. Prin urmare, faptul că în iarna anului 2011 reclamanta a părăsit casa în litigiu pentru a locui la fiica sa nu îi exonera pe pârâți de obligația de a menține locuința la un nivel de întreținere și al dotărilor care să-i îngăduie reclamantei ca, atunci când va dori, să revină pentru a o folosi în condiții de deplină normalitate a exercițiului locativ.

Faptul că beneficiarul abitației alege să nu folosească imobilul o anumită perioadă nu îl exonerează, într-adevăr, de obligația legală de a suporta micile reparații; observă, însă, Înalta Curte că, în sensul unor dezlegări deja făcute mai sus, în prezentul litigiu starea de degradare a imobilului nu își are cauza în neîndeplinirea de către reclamantă a propriilor obligații, ci în conduita culpabilă a pârâților recurenți.

Față de toate cele ce preced, rezultă că hotărârrea instanței de apel este una legală, impunându-se respingerea ca nefondat, conform art. 312 alin. 1 C.pr.civ. 1865, a recursului declarat de pârâții B. și C.

b) În legătură cu recursul declarat de pârâta D.:

Potrivit dispozițiilor art. 1 din Legea nr. 146/1997 (ca lege sub acțiunea căreia a început prezentul proces), acțiunile și cererile introduse la instanțele judecătorești sunt supuse taxelor judiciare de timbru prevăzute în aceasta lege și se taxează diferențiat, după cum obiectul acestora este sau nu evaluabil în bani, cu excepțiile prevăzute de lege.

Corelativ, art. 20 alin. (3) din aceeași lege stabilește că neîndeplinirea obligației de plată pusă la termenul stabilit se sancționează cu anularea acțiunii sau a cererii.

În procesul de față pârâta D. a fost citată cu mențiunea de a plăti, aferent recursului pe care l-a declarat, suma de 1939,75 lei cu titlu de taxă judiciară de timbru.

Obligația a rămas însă neîndeplinită până la momentul încheierii dezbaterilor asupra recursului, astfel că în temeiul dispozițiilor legale sus-arătate s-a dispus anularea ca netimbrat a recursului declarat de pârâta.

22. Contract de întreținere sub semnătură privată cu titlu oneros. Acțiune în constatarea dobândirii dreptului de proprietate asupra terenurilor pe care creditorul obligației s-a obligat să le transmită, ca preț al întreținerii prestate. Cerința formei autentice a actului

Legea nr. 54/1998, art. 2

Dispozițiile Legii nr. 54/1998, care statuau în art. 2 alin. (1) că „Terenurile situate în intravilan și extravilan pot fi înstrăinate și dobândite prin acte juridice între vii, încheiate în formă autentică”, nu făceau distincția după cum actul de dobândire era un contract de vânzare-cumpărare, un contract de întreținere, sau orice alt act juridic translativ de proprietate, singurele condiții impuse fiind acelea ca actul să fie inter vivos (între vii) și să fie încheiat în formă autentică, aceasta din urmă reprezentând o condiție cerută ad validitatem.

Împrejurarea că actul nu a putut fi încheiat în formă autentică întrucât bunurile obiect al dreptului de proprietate pe care creditoarea întreținerii s-a obligat să-l transmită nu erau individualizate la data încheierii contractului, fiind bunuri viitoare, a căror întindere nu se putea cunoaște la acel moment, nu este de natură să excludă de la cerința legii modalitatea de încheiere a contractului, astfel cum aceasta era în mod expres reglementată.

Prin urmare, transmiterea dreptului de proprietate asupra unor terenuri printr-un contract de întreținere încheiat sub semnătură privată, în condițiile în care legea în vigoare la momentul respectiv impunea cerința formei autentice, nu se putea realiza.

Chiar dacă în reglementarea vechiului Cod civil contractul de întreținere era un contract nenumit, o creație a practicii judiciare și doctrinei, supus dispozițiilor din materia contractelor și a obligațiilor contractuale, dreptul comun neimpunând, pentru acesta, încheierea în formă autentică, existența unei dispoziții exprese, conținută într-o lege specială, cu privire la anumite categorii de bunuri, în speță terenuri, impunea ca atunci când în schimbul întreținerii erau oferite în proprietate asemenea bunuri, actul să fie încheiat în forma cerută de lege.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 297 din 5 februarie 2020

I.Circumstanțele cauzei

1.Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea înregistrată la data de 09.02.2017 pe rolul Judecătoriei Satu Mare, reclamantii A. și B. au solicitat, în contradictoriu cu pârâții Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice și ANAF prin DGRFP Cluj Napoca prin AJFP Satu Mare: să se constate vacanța succesorală după defuncta C.; să se constate că reclamantii sunt creditori ai masei successorale pentru suma de 270.522.000 lei vechi; să se constate că reclamantii, în baza contractului de întreținere cu drept de uzufruct viager încheiat în cursul anului 1999 cu defuncta C., au dobândit în proprietate imobilele înscrise în titlu de proprietate nr. x9 din 31.05.2016; să se încuviințeze înscrierea titlului de proprietate nr. x9 din 31.05.2016 în CF pe seama defunctei C., și ulterior pe seama reclamantilor cu titlu de întreținere.

În drept, au fost invocate dispozițiile art. 680 Cod civil vechi, art. 557 și art. 2254-2263 Cod civil nou.

Prin sentința nr. 2827 din 19.09.2017 Judecătoria Satu Mare a declinat competența materială de soluționare a cauzei, pentru capetele de cerere 1, 3 și 4 în favoarea Tribunalului Satu Mare.

2.Sentința pronunțată de Tribunalul Satu Mare

Prin sentința nr. 53/ din 21.03.2018 Tribunalul Satu Mare, Secția I civilă a respins ca nefondată, acțiunea.

Cu prilejul judecării apelului, prin încheierea de ședință din 10.01.2019, a fost admisă cererea de intervenție accesorie formulată de intervenientul Municipiul Satu Mare, prin primar, care a fost introdus în cauză în această calitate.

3.Decizia pronunțată de Curtea de Apel Oradea

Prin decizia nr. 128/A din 07.03.2019, Curtea de Apel Oradea, Secția I civilă a admis cererea de intervenție accesorie, în favoarea intimatului Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, formulată de Municipiul Satu Mare, prin primar; a respins, ca nefondat, apelul reclamanților împotriva sentinței.

4.Calea de atac a recursului exercitată

Împotriva deciziei Curții de Apel Oradea au declarat recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, reclamanții, formulând următoarele critici:

În mod greșit instanța de apel a reținut că în cauză ar fi aplicabilă decizia nr. 24/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție-Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, acțiunea neputând fi primită, întrucât nu s-a urmat procedura prevăzută de Legea nr. 17/2014. Practica instanțelor, atunci când se constată incidența deciziei nr. 24/2016 menționată, este de a suspenda judecata cauzei până la efectuarea formalităților prevăzute de Legea nr. 17/2014 privind publicitatea vânzării. Contrar acestei practici, instanța de apel s-a rezumat să respingă acțiunea, reținând incidența Legii nr. 17/2014, act normativ ce face trimitere expresă doar la contractele de vânzare-cumpărare, iar nu și la cele de întreținere. În acest sens, instanța de apel a încălcat principiul potrivit căruia unde legea nu distinge, nici interpretul ei nu trebuie să o facă, precum și dispozițiile art. 10 Cod civil, care interzic analogia;

Instanța de apel a aplicat greșit dispozițiile art. 2255 Cod civil privind încheierea în formă autentică a contractului de întreținere și a încălcat dispozițiile art. 6 alin. (2) Cod civil, conform căruia actele și faptele juridice săvârșite sau produse anterior intrării în vigoare a legii noi, nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii/săvârșirii lor. Vechiul cod civil nu reglementa contractul de întreținere (contract nenumit) și nu prevedea sancțiunea nulității în raport de condițiile de fond și de formă determinate;

Încheierea de ședință din 10.01.2019, prin care instanța de apel a calificat cererea de intervenție formulată de Municipiul Satu Mare, prin primar, ca fiind accesorie, nu se circumscrie exigențelor unei motivări care să permită instanței de control judiciar efectuarea controlului de legalitate.

5.Apărările formulate în cauză

La data de 03.06.2019, în termen legal, intimatul Municipiul Satu Mare, prin primar, a formulat întâmpinare, prin care a învederat următoarele:

Referitor la recursul împotriva deciziei nr. 128/2019, a arătat că aceasta este temeinică și legală, recursul este nefondat, în cauză calitatea pasivă aparține nu doar Statului Român, ci și Municipiului Satu Mare, iar pe fond cauza a fost în mod corect soluționată din perspectiva Legii nr. 17/2014;

Referitor la recursul împotriva încheierii de ședință din 10.01.2019, nici acesta nu este fondat, cererea de intervenție este una accesorie, fiind formulată în susținerea poziției procesuale a Statului Român, ce are calitatea de pârât, iar încheierea atacată este motivată conform legii.

II.Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Examinând decizia recurată, Înalta Curte constată că recursul este nefondat, pentru considerentele ce urmează să fie expuse.

Prin demersul judiciar, recurenții-reclamanți tind la valorificarea contractului de întreținere sub semnătură privată încheiat la data de 17.10.1999 cu defuncta C., prin care aceasta s-a obligat să transmită întreținătorilor (recurenții din prezenta cauză), la data decesului său, în schimbul prestațiilor lor, „...dreptul de proprietate asupra terenurilor ce urmează să-mi fie restituite de către Primăria Satu Mare ca urmare a cererii formulate la data de 26 noiembrie 1998 pentru suprafața de 3,12 ha teren în perimetrul municipiului Satu Mare”.

Întrucât ulterior decesului numitei C. (16.05.2001), s-a eliberat pe numele acesteia TP x9/31.05.2016, pentru suprafața de 3 ha teren agricol extravilan situat pe raza municipiului Satu Mare, reclamanții au solicitat, în cadrul prezentului litigiu, să se constate că sunt proprietarii terenurilor menționate, ca preț al întreținerii prestate către defunctă, cu consecința firească a înscrierii acestui drept în cartea funciară.

Rezultă că recurenții solicită să li se constate dreptul de proprietate asupra unor terenuri agricole situate în extravilanul municipiului Satu Mare, în temeiul contractului de întreținere încheiat la data de 17.10.1999 deși, așa cum se va arăta în continuare, în cauză nu sunt îndeplinite condițiile cerute de lege pentru rezolvarea favorabilă a unei astfel de cereri, astfel cum au reținut și instanțele fondului.

Referitor la normele aplicabile contractului de întreținere a cărui valorificare se urmărește în prezenta cauză, Înalta Curte constată că, așa cum și reclamanții învederează prin motivele de recurs, nici dispozițiile art. 2254-2263 Cod civil, nici Legea nr. 17/2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 178 din 12.03.2014 și nici decizia nr. 24/2016, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție-Complețul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 936 din 22.11.2016, nu sunt incidente cauzei pendinte, întrucât reprezintă dispoziții legale, respectiv acte normative, ulterioare datei încheierii contractului de întreținere în discuție.

Aceasta întrucât, potrivit art. 6 alin. (2) din noul Cod civil „*Actele și faptele juridice încheiate ori, după caz, săvârșite sau produse înainte de intrarea în vigoare a legii noi nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârșirii ori producerii lor*”, iar alin. 5 al aceluiași articol reține că „*Dispozițiile legii noi se aplică tuturor actelor și faptelor încheiate sau, după caz, produse ori săvârșite după intrarea sa în vigoare, precum și situațiilor juridice născute după intrarea sa în vigoare*”.

Față de cele arătate, raportarea la acte normative ulterioare datei încheierii contractului de întreținere sub semnătură privată (17.10.1999), așa cum în mod eronat a reținut instanța de apel, nu își găsește justificarea, fiind însă fără semnificație juridică în ce privește analiza de legalitate a aspectelor învederate de către reclamanți prin intermediul căii extraordinare de atac.

Astfel, în cauză, în raport de data încheierii contractului a cărui valorificare se pretinde și de principiul *tempus regit actum* sunt incidente dispozițiile Legii nr. 54/1998 privind circulația juridică a terenurilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 102 din 04.03.1998, act normativ în vigoare la data încheierii actului juridic generator al pretențiilor actuale ale recurenților care, în art. 2 alin. (1) statuează că „*Terenurile situate în intravilan și extravilan pot fi înstrăinate și dobândite prin acte juridice între vii, încheiate în formă autentică.*”

Textul legal nu distinge după cum actul de dobândire este un contract de vânzare-cumpărare, un contract de întreținere (cum este cazul în speță), sau orice alt act juridic translativ de proprietate, singurele condiții impuse fiind acelea ca actul să fie inter vivos (între vii) și să fie încheiat în formă autentică, aceasta din urmă reprezentând o condiție cerută ad validitatem.

Legea nr. 54/1998 mai instituie și alte condiții referitoare la modalitatea de înstrăinare a terenurilor privind întinderea suprafețelor, dreptul de preempțiune, calitatea de persoană fizică sau juridică, etc., toate însă fiind subsidiare cerinței încheierii actului în formă autentică, cerință neîndeplinită de contractul de întreținere dedus judecății, ceea ce face inutilă dezvoltarea și analizarea lor prin raportare la acesta.

Împrejurarea relevată de către recurenți, în sensul că actul nu a putut fi încheiat în formă autentică întrucât bunurile obiect al dreptului de proprietate pe care creditoarea întreținerii s-a obligat să-l transmită nu erau individualizate la data încheierii contractului, fiind bunuri viitoare, a căror întindere nu se putea cunoaște la acel moment, nu este de natură să excludă de la cerința legii modalitatea de încheiere a contractului, astfel cum aceasta era în mod expres reglementată.

Transmiterea dreptului de proprietate asupra unor terenuri printr-un contract de întreținere încheiat sub semnătură privată, în condițiile în care legea în vigoare la momentul respectiv impunea ca această operațiune juridică să se realizeze în forma autentică nu se putea realiza și, pe cale de consecință, o asemenea transmisiune nu poate fi constatată nici în cadrul procesual actual.

Chiar dacă în reglementarea anterioară contractul de întreținere era un contract nenumit, o creație a practicii judiciare și doctrinei, supus dispozițiilor din materia contractelor și a obligațiilor contractuale, dreptul comun neimpunând, pentru acesta, încheierea în formă autentică, existența unei dispoziții exprese, conținută într-o lege specială, cu privire la anumite categorii de bunuri, în speță terenuri, impunea ca atunci când în schimbul întreținerii erau oferite în proprietate asemenea bunuri, actul să fie încheiat în forma cerută de lege, lucru care nu s-a realizat în cauză.

Pe de altă parte, contractul de întreținere are caracter intuitu personae, iar anterior emiterii titlului de proprietate pentru bunurile pe care creditoarea întreținerii s-a obligat a le transmite în schimbul întreținerii (31.05.2016), a intervenit decesul acesteia (16.05.2001), fapt ce a condus atât la stingerea obligației de întreținere, cât și la imposibilitatea transmiterii, respectiv obținerii dreptului de proprietate asupra terenului.

Cu alte cuvinte, obligația de întreținere a recurenților a încetat mai înainte ca beneficiara acesteia să se afle în situația de a transmite dreptul de proprietate despre care se face vorbire în convenție, astfel încât instanța de judecată nu poate proceda la validarea unui act juridic ale cărui efecte au încetat anterior investirii, respectiv la momentul decesului beneficiarei obligației de întreținere.

Referitor la pretinsa nemotivare a încheierii de ședință din 10.01.2019, prin care s-a admis în principiu cererea de intervenție accesorie formulată de Municipiul Satu Mare, prin primar și s-a dispus introducerea în cauză, în calitate de intervenient, a acestei instituții, Înalta Curte constată că recurenții, deși pretind că aceasta nu corespunde exigenței unei motivări care să permită controlul de legalitate, nu critică soluția instanței adoptată prin respectiva încheiere, ci expun doar ample dizertații teoretice generale legate de acest aspect, care însă nu justifică motivul de recurs invocat.

Astfel, în lipsa unor argumente care să vizeze modalitatea în care instanța de apel a soluționat cererea de intervenție accesorie, nemulțumirea recurenților-reclamânți exprimată în legătură cu motivarea actului procedural prin care s-a adoptat o astfel de măsură apare ca pur formală și lipsită de interes, neputând fi apreciată de către instanța de control judiciar ca o veritabilă critică de nelegalitate.

Pentru aceste considerente, Înalta Curte a respins, ca nefondat, recursul declarat de reclamantii A., B. împotriva deciziei nr. 128/A din 7 martie 2019 a Curții de Apel Oradea-Secția I civilă și a încheierii de ședință din 10.01.2019 a aceleiași instanțe.

Notă: Legea nr. 54/1998 privind circulația juridică a terenurilor a fost abrogată prin Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente.

DREPTUL PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE

I. Marcă

1. Acțiune în contrafacere. Conflict între o marcă și un nume comercial. Invocarea notorietății mărcii. Condiții

Legea nr. 84/1998, art. 3, art. 36

Pentru a deține o marcă notorie nu este suficientă folosirea unui semn în activitatea comercială, ci dobândirea acestui tip de marcă este subordonat unor exigențe sporite ce rezultă din dispozițiile art. 3 lit. d) din Legea nr. 8/1996.

Din economia normei juridice enunțate reiese că elementul esențial pentru dobândirea notorietății nu îl constituie simpla folosire a semnului, ci cunoașterea acestuia de către segmentul de public vizat de produsele și serviciile pe care se aplică.

Marca permite consumatorului să identifice un produs dintre cele aflate pe piață și să facă alegerea de a-l achiziționa în raport de această identificare, consumatorul fiind interesat de numele producătorului, ori al celui care a pus în comerț produsul ce corespunde nevoilor sale, asociind mereu marca cu respectivul produs. În consecință, marca trebuie privită ca indicație de proveniență, ea fiind legată inherent, în mintea consumatorului, de identificarea unui anumit comerciant.

Astfel, invocata folosire a semnului începând din anul 2003, cifrele de afaceri (de vânzări) importante ale societății comerciale reclamante și relațiile comerciale ale acesteia cu lanțuri de farmacii și de magazine nu puteau constitui, prin ele însele, argumente apte a impune o constatare în sensul că respectivul semn constituie o marcă notorie. Pentru a ajunge la o asemenea concluzie, în raport de rigorile ce rezidă din prevederile art. 3 lit. d) din Legea nr. 84/1998, era necesar ca instanța să stabilească în baza probelor și următoarele: dacă produsele comercializate sub acest semn s-au bucurat de o largă cunoaștere din partea publicului vizat, pe o parte însemnată a teritoriului României; dacă semnul a fost perceput, anterior înregistrării numelui comercial, ca o indicație a provenienței produselor de la titularul mărcii, îndeplinind astfel funcția de marcă, funcția esențială a mărcii fiind aceea de a indica originea produselor pe care se aplică față de persoanele care pot face alegerea de a cumpăra respectivele produse spre a le utiliza potrivit destinației/funcției pe care o au.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 284 din 4 februarie 2020

1. Obiectul cauzei:

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, la 12.12.2016, reclamanta A. S.R.L a chemat în judecată pe pârâta B. S.R.L solicitând ca prin hotărârea ce se va pronunța să se dispună: interzicerea folosirii de către pârâtă, în activitatea comercială, a tuturor semnelor identice sau similare cu marca „SANA”; efectuarea înregistrării în Registrul Comerțului de pe lângă Tribunalul București a modificării firmei B. SRL în sensul eliminării din numele sau comercial a sintagmei „SANA”; obligarea pârâtei la publicarea pe cheltuiala sa, într-un ziar de larg tiraj, a sentinței ce va fi pronunțată în prezenta cauză; obligarea pârâtei la plata cheltuielilor de judecată.

2.Hotărârea pronunțată în primă instanță:

Prin sentința civilă nr. 1607 din 01.11.2017 pronunțată de Tribunalul București, Secția a III-a civilă, s-a respins, ca neîntemeiată, acțiunea formulată de reclamanta A. S.R.L.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel apelanta reclamantă A. SRL.

3.Hotărârea pronunțată în apel:

Prin decizia nr.1412 A din data de 14.11.2018, Curtea de Apel București – Secția a IV-a civilă a respins apelul declarat de apelanta-reclamantă A. S.R.L., împotriva sentinței civile nr. 1607 F/2017 pronunțată de Tribunalul București - Secția a III-a civilă, în contradictoriu cu intimata-pârâtă B. S.R.L., ca nefondat.

4. Cererea de recurs:

Împotriva acestei ultime hotărâri a declarat recurs reclamanta, solicitând casarea în tot a hotărârii atacate și trimiterea cauzei spre o nouă judecata instanței de apel.

În motivarea recursului se susține în esență că:

Decizia instanței de apel este netemeinică prin prisma motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C.pr.civ., instanța de apel făcând o greșită aplicare a dispozițiilor Legii nr.84/1998.

Recurenta reclamantă precizează că ea comercializează produsele parafarmaceutice SANA pe piața din România, fiind distribuitorul exclusiv al Societății C. în temeiul contractului de distribuție exclusivă încheiat încă din anul 2003. În virtutea acestui contract, recurenta a folosit în mod intens marca SANA pe teritoriul României încă din anul 2003, derulând contracte ample de vânzare a acestor produse cu toate lanțurile de farmacii cu prezență națională în România și realizând cifre de vânzări impresionante. În urma activității desfășurate, marca SANA a devenit o marcă de renume în România.

Instanța de apel a reținut în mod greșit că recurenta nu a făcut dovada notorietății mărcii.

Menționează recurenta că a arătat și dovedit faptul că cele mai cunoscute produse pe care le-a comercializat în România sunt : Touch - săpun lichid antibacterian; Touch - gel de mâini antibacterian; Sana - bandaje elastice; Shiffa - plasturi și pansamente

Produsele purtând marca SANA acoperă o gamă largă din categoria produselor parafarmaceutice: bandaje, burtitire, centuri medicale, cotiere, genunchiere, gleznier, suporturi cervicale, suporturi elastice pentru umeri etc.

Toate aceste produse sunt vândute de către recurentă prin intermediul celor mai mari lanțuri de farmacii/magazine, cu acoperire națională, în ultimii 14 ani, realizând totodată vânzări uriașe, fapt ce determină notorietatea mărcii.

Notorietatea/renumele unei mărci este un concept relativ și măsurabil, specific fiecărei mărci analizate. Gradul de cunoaștere în rândul publicului este diferit de la o marcă la alta, deci și gradul de notorietate. Nici legea și nici practica în domeniul mărcilor nu au stabilit delimitări certe ale conceptului de notorietate. Conceptul de "grad de notorietate" este singurul relevant și desemnează în sens larg măsura estimativă în care o marcă beneficiază de cunoaștere largă în rândul publicului.

Cu referire la marca SANA, se arată că, potrivit informațiilor regăsite pe site-ul oficial al lanțului de farmacii X., acesta dispune de o rețea de peste 230 unități, distribuite pe întreg teritoriul țării. Pe lângă faptul că toate produsele purtând marca SANA sunt comercializate prin acest lanț de farmacii, ele sunt promovate în cataloagele de produse ale X.

În plus, produsele marca SANA se regăsesc într-un număr impresionant de farmacii din țară, grație sistemului propriu de distribuție al recurente, fiind accesibile și cunoscute atât farmaciștilor, cât și consumatorilor propriu-ziși.

Potrivit rapoartelor contabile ale societății recurente, chiar și anterior înregistrării numelui comercial de către pârâtă, vânzările produselor SANA s-au ridicat la valoarea de 1.500.000 euro.

Volumul ridicat al vânzărilor și prezenta îndelungată pe piața națională a produselor marca SANA demonstrează, în opinia recurente - faptul că marca se bucură de o largă cunoaștere pe întreg teritoriul României, pentru segmentul de public căruia i se adresează produsele la care se refera.

Susținerea că toate lanțurile principale de farmacii vând produsele SANA a fost interpretată de instanța de apel în mod greșit, în sensul că identificarea acestei mărci desemnând produse și servicii care originează de la reclamanta s-a realizat de către operatorii economici, și nu de către segmente semnificative de public.

Se mai susține că, în raport de caracterul specializat al produselor parafarmaceutice, care se comercializează prin intermediul farmaciilor, publicul vizat de marca SANA este reprezentat în egala măsură de către farmaciști și consumatorii finali; farmaciștii fiind responsabili să asiste cumpărătorul în alegerea produsului, întrunesc atributele unui consumator, întrucât prin asistenta asigurată și recomandarea făcută cumpărătorului se substituie în final alegerii făcute de către acesta. Interacțiunea dintre consumatorul final și produs, independent de farmacist, poate interveni după ce consumatorul a avut contact cu produsul și - în virtutea calităților regăsite în acesta - a rămas fidel mărcii, urmând să solicite direct produsul, fără a apela la asistenta farmacistului.

Totodată, opinează recurenta că cifra de afaceri privind vânzările acestor produse reflecta numărul consumatorilor care cunosc produsele, și implicit marca.

În ceea ce privește utilizarea numelui comercial de către pârâta în contextul desfășurării unei activități economice în scopul obținerii unui avantaj economic, consideră că este evidentă legătura pe care o face consumatorul între marca SANA, respectiv produsele comercializate de recurentă, și sintagma SANA din denumirea pârâtei, legătură care facilitează vânzarea produselor comercializate de către pârâtă și cumpărarea de către consumator sub falsă convingere ca achiziționează produsele celei dintâi.

Se mai susține că, din conduita pârâtei de la înființare și până în prezent, se poate concluziona că își utilizează numele comercial în vânzarea produselor de același gen cu cele ale recurente, în scopul clar de a obține un avantaj economic.

În acest sens și instanța de apel a reținut sentința civilă nr.1993 din 13.11.2012 pronunțată de Tribunalul București, sentință prin care s-a dispus anularea înregistrării mărcii SANA nr.105129 în favoarea pârâtei B. SRL pentru clasele de produse și servicii nr.35. Prin respectiva hotărâre s-a reținut faptul că pârâta a înregistrat marca SANA cu rea-credință întrucât, la data efectuării depozitului în România, aceasta a avut cunoștință de faptul că semnul înregistrat a fost îndelung folosit de recurentă anterior cererii de înregistrare a mărcii depusă de pârâta, aceasta din urma urmărind și având în mod clar reprezentarea prejudiciului pe care îl va produce recurente, în calitate de concurent. Înregistrarea mărcii de către pârâtă a fost deturnată de la scopul prevăzut de lege, acela de a distinge anumite produse și servicii de cele ale altor comercianți, la acela de a obține un folos injust prin preluarea unei piețe deja fidelizată de recurentă și, totodată, eliminarea din piață.

Precizează recurenta că utilizarea numelui comercial de către pârâta are loc în contextul unei activități comerciale, în scopul obținerii unui avantaj economic, iar aceasta utilizare se face fără consimțământul recurente. Pârâta utilizează denumirea sa comercială inclusiv prin aplicarea acesteia pe produse, ca însemn distinctiv, produse similare cu cele ale recurente, din aceeași clasă 35, pentru care exista din 2009 declanșată procedura de înregistrare a mărcii SANA, și

produse pentru care a fost înregistrată marca pârâtei ce a fost ulterior anulată prin sentința indicată mai sus. Astfel, utilizarea are loc de o manieră care permite în mod clar stabilirea unei legături între denumire și produse.

Numele comercial și produsele în legătura cu care se desfășoară activitatea pârâtei - aceleași ca cele protejate de marca recurentei - fac să se îndeplinească cea de-a doua condiție a alin.(2) lit. b) din art.36 din Legea nr. 84/1998.

Se mai arată că, din prezentarea celor două mărci efectuată de instanța de apel în motivarea hotărârii rezultă ca cele două semne sunt asemănătoare: culorile sunt aceleași (alb, verde, albastru, portocaliu), iar cuvântul SANA este partea esențială a denumirii.

Cu toate acestea, instanța nu a dezvoltat motive de respingere a apelului cu privire la incidența dispozițiilor art.36 alin.(2) lit. b), care au fost invocate în declarația de apel.

În consecință, se susține că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art.36 alin.(2) lit. b), ceea ce întemeiază cererea de interdicție a folosirii de către intimată în activitatea sa comercială, a sintagmei SANA.

Pentru motivele invocate, se solicită admiterea recursului și casarea în tot a hotărârii atacate, cu trimiterea transmiterea cauzei spre o nouă judecată instanței de apel.

În drept, sunt invocate dispozițiile art. 483 și următoarele C.pr.civ., dispozițiile Legii nr. 84/1998 invocate în cuprinsul cererii.

5. Considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Examinând hotărârea atacată, în raport de actele și lucrările dosarului și de criticile din cererea de recurs susceptibile de încadrare în cazurile de casare prevăzute de art. 488 Cod procedură civilă, Înalta Curte reține următoarele:

Cu titlu preliminar este necesar a fi subliniat că recursul reprezintă o cale de atac extraordinară a cărei trăsătură esențială este înscrisă în partea introductivă a art. 488 alin. (1) din C.pr.civ., anume aceea că permite realizarea unui control judiciar limitat la aspectele de nelegalitate (a deciziei atacate pe această cale) care sunt susceptibile de încadrare în cazurile de casare reglementate prin pct. 1-8 al art. 488 alin. (1) din C.pr.civ.

Pe de altă parte, este necesar a fi amintit principiul legalității căilor de atac, astfel cum este consacrat prin dispozițiile art. 457 alin. (1) din C.pr.civ., normă conform căreia „*hotărârea judecătorească este supusă numai căilor de atac prevăzute de lege, în condițiile și termenele stabilite de aceasta, indiferent de mențiunile din dispozitivul ei*”.

În lumina exigențelor care rezidă din menționatele reglementări legale imperative, instanța de recurs nu poate analiza aspecte pe care părțile ce promovează această cale de atac înțeleg să le invoce cu depășirea limitelor în care este permis controlul judiciar, respectiv acele critici care tind a reliefa greșita interpretare a probelor sau lipsa de temeinicie a judecății realizate de instanța ierarhic inferioară

Având în vedere aceste rigori legale ce se impun în judecata recursului, Înalta Curte constată că nu pot fi forma suportul unei analize, în această etapă procesuală, criticile expuse de recurentă cu privire la modul în care instanța de apel a analizat probele (înscrierile) și cele referitoare la situația de fapt ce a fost stabilită în urma acestei analize a probatoriului administrat în etapele procesuale anterioare.

Se constată că recurenta a invocat incidența, în cauză, a motivului de nelegalitate reglementat prin art. 488 alin. (1) pct. 8 din C.pr.civ., normă care se referă la situația „*când hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material*”. Acest caz de casare are în vedere situațiile în care instanța recurge la textele de lege ce sunt de natură

să ducă la soluționarea cauzei, dar fie le încalcă, în litera și spiritul lor, fie le aplică greșit, interpretarea pe care le-o dă fiind prea întinsă, prea restrânsă sau cu totul eronată.

O primă critică susținută de către recurenta reclamantă în contextul motivului de casare menționat este aceea că instanța de apel a reținut în mod eronat că nu a fost dovedită însușirea mărcii SANA de a fi o marcă de renume.

Însă, prin argumentele dezvoltate în fundamentarea acestei critici nu sunt evidențiate greșeli ale instanței de apel în ce privește aplicarea dispozițiilor legale relevante speței, ci sunt reiterate susțineri pe care partea recurentă le-a făcut în cererea de apel.

Or, respectivele argumente au format obiectul unei judecăți, instanța de apel constatând lipsa lor de temeinicie în urma unei analize complexe a pretenției deduse judecății, analiză realizată prin prisma conținutului cererii de chemare în judecată, a probelor administrate, a dispozițiilor legale relevante din legislația națională (Legea nr.84/1994) și din reglementările europene, precum și a principiilor desprinse din jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene în această materie.

Astfel, împrejurarea că partea recurentă a arătat în cererea de apel: că încă din anul 2003 comercializează, pe piața din România, exclusiv produse farmaceutice SANA; că este distribuitorul unic (al acestor produse) al unei firme de naționalitate siriană; că a derulat contracte de distribuire a acelorași produse cu mari lanțuri de farmacii și magazine; că a înregistrat cifre de vânzare impresionante și că marca SANA a devenit o marcă notorie, era de natură a stabili cadrul procesual care permitea instanței de prim control judiciar să stabilească justetea afirmațiilor astfel făcute, respectiv să facă propriile verificări în legătură cu realitatea respectivelor afirmații, iar nu să genereze obligația instanței de a accepta ca atare situația descrisă de parte.

Susținerile pe care orice parte înțelege să le facă în cadrul unei proceduri judiciare contradictorii antrenează obligația respectivei părți de a le dovedi, în acest sens fiind prevederile de principiu înscrise în art. 10 alin. (1) din C.pr.civ. conform căroră „*Părțile au obligația să îndeplinească actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau de judecător, să-și probeze pretențiile și apărările, (...)*”.

O obligație similară rezidă și din prevederile art. 249 din C.pr.civ., normă conform căreia „*Cel care face o susținere în cursul procesului trebuie să o dovedească, în afară de cazurile anume prevăzute de lege*”.

Din conținutul deciziei recurate reiese cu evidență că instanța de apel a analizat aspectul invocat de partea apelantă în legătură cu notorietatea mărcii SANA, analiză în urma căreia a reținut că „*De altfel, dacă prin invocarea acestui text de lege, reclamanta tindea, imperfect, la invocarea unei mărci notorii, acest argument a fost dezvoltat abia în apel, ceea ce art. 478 alin.4 NCPC permite, dar în cauză nu s-a făcut dovada notorietății folosirii ca marcă a semnului SANA de către apelantă, în sensul identificării acesteia de către segmente semnificative de public ca desemnând produse și servicii care originează de la apelantă, iar nu de la alți actori economici, mai ales în condițiile în care acest cuvânt (SANA) are un grad de descriptivitate destul de accentuat, astfel cum se va arăta.*”

Rezultă, din considerentul evocat, că s-a reținut nu numai lipsa unor probe concludente care să reliefeze pretinsa însușire de marcă notorie a semnului menționat, cu consecințele ce ar fi decurs în planul protecției pe care o conferă legea specială nr. 84/1998 titularilor de marcă, ci și caracterul descriptiv al semnului SANA.

Se cuvine a fi subliniat că, pentru a deține o marcă notorie nu este suficientă folosirea unui semn în activitatea comercială, ci dobândirea acestui tip de marcă este subordonat unor

exigențe sporite ce rezidă din dată prin art. 3 lit. d) din Legea nr.8/1996 astfel: „*marca notorie - marca larg cunoscută în România în cadrul segmentului de public vizat pentru produsele sau serviciile cărora aceasta se aplică, fără a fi necesară înregistrarea sau utilizarea mărcii în România pentru a fi opusă*”.

Din economia normei juridice enunțate reiese că elementul esențial pentru dobândirea notorietății nu îl constituie simpla folosire a semnului, ci cunoașterea acestuia de către segmentul de public vizat de produsele și serviciile pe care se aplică.

Astfel, invocata folosire a semnului SANA începând din anul 2003, cifrele de afaceri (de vânzări) importante ale societății comerciale reclamante și relațiile comerciale ale acesteia cu lanțuri de farmacii și de magazine nu puteau constitui, prin ele însele, argumente apte a impune instanței de apel o constatare în sensul că respectivul semn constituie o marcă notorie al cărei titular este recurenta-apelantă. Pentru a ajunge la o asemenea concluzie, în raport de rigorile ce rezidă din prevederile art. 3 lit. d) din Legea 84/1998, era necesar ca instanța să stabilească în baza probelor și următoarele: dacă produsele comercializate sub acest semn s-au bucurat de o largă cunoaștere din partea publicului vizat, pe o parte însemnată a teritoriului României; dacă semnul a fost perceput – desigur, anterior înregistrării numelui comercial al pârâtei intimat și a mărcii acesteia, pentru că a fost reclamată încălcarea unui drept anterior - ca o indicație a provenienței produselor în cauză de la SC A. SRL (și nu de la firmele prin intermediul cărora sunt comercializate produsele, pentru că eventuala asociere ce s-ar realiza între acești intermediari și produsele vândute ar sugera mai degrabă posibilitatea de a identifica un alt titular) îndeplinind astfel funcția de marcă.

Or, o astfel de analiză a fost concret și efectiv realizată prin decizia recurată, iar constatarea instanței de apel în sensul că „în cauză nu s-a făcut dovada notorietății folosirii ca marcă a semnului SANA de către apelantă, în sensul identificării acesteia de către segmente semnificative de public ca desemnând produse și servicii care originează de la apelantă, iar nu de la alți actori economici” ilustrează situația de fapt stabilită pe baza probatoriului administrat. Cum aprecierea liberă a probelor constituie unul dintre atributele esențiale conferite de lege instanțelor ce au competența de a judeca fondul pricinii (în primă instanță și în apel), conform prevederilor art. 264 din C.pr.civ., iar recursul este o cale de atac extraordinară în cadrul căreia controlul judiciar este limitat la aspecte de nelegalitate a hotărârii atacate, se constă că nu este posibil a se proceda în această etapă procesuală – astfel cum pretinde recurenta – la reevaluarea probei cu înscrisuri, și implicit a situației de fapt, spre a se stabili că semnul SANA ar fi dobândit, în cadrul segmentului de public vizat, gradul de cunoaștere apt a-i conferi statutul juridic de marcă notorie.

Susținerea pârâtei în sensul că cifra de afaceri privind vânzările de produse sub semnul SANA ar reflecta numărul consumatorilor care cunosc produsele și implicit marca, dar și aceea prin care pune în același plan farmaciștii (care au intermediat vânzarea produselor sub semnul SANA) și consumatorii finali sunt formulate nu numai cu neobservarea cumulului de cerințelor explicit impuse prin art. 3 lit. d) din Legea nr.84/1998, ci și cu ignorarea funcției esențiale a mărcii, anume aceea de a indica originea produselor pe care se aplică față de persoanele care pot face alegerea de a cumpăra respectivele produse spre a le utiliza potrivit destinației/funcției pe care o au.

În acest context, se cuvine a fi subliniat că marca permite consumatorului să identifice un produs dintre cele aflate pe piață, și să facă alegerea de a-l achiziționa în raport de această identificare. Astfel, consumatorul este interesat de numele producătorului, ori al celui care a pus în comerț produsul ce corespunde nevoilor sale, asociind mereu marca cu respectivul produs. În

consecință, marca trebuie privită ca indicație de proveniență, ea fiind legată inerent, în mintea consumatorului, de identificarea unui anumit comerciant.

Relevantă sub acest aspect este statuarea făcută de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în cauza C-39/97, Canon, în sensul că „potrivit jurisprudenței constante a Curții, *funcția esențială a mărcii este aceea de a garanta consumatorului sau utilizatorului final identitatea originii produsului marcat, permițându-i, fără nicio posibilitate de confuzie, să distingă produsul sau serviciul de cele care au altă origine*”.

În speță, aceste repere au fost corect avute în vedere de instanța de apel în analiza relativă la susținerea recurenței reclamante că ar fi fost titulară a unei mărci anterioare notorii, la data înregistrării numelui comercial al pârâtei intimă și a mărcii combinate SANAEST. Această susținere a fost fundamentată – chiar și prin motivele reiterate în susținerea recursului pendinte – prin argumente tind a justifica pretinsul drept de titular al unei mărci notorii în raport de elemente care nu sunt suficiente spre a ilustra îndeplinirea condițiilor de excepție cărora legea le conferă aptitudinea de a da naștere respectivului drept.

În condițiile în care s-a reținut că recurenta reclamantă nu a dovedit calitatea de titulară a unei mărci notorii, iar în privința acestei statuări a instanței de apel nu s-a reținut – potrivit considerentelor expuse în precedent – vreun viciu de nelegalitate apt a determina reformarea respectivei concluzii, se constată caracterul vădit nefondat al susținerii recurenței în sensul că ar fi o evidentă legătură pe care consumatorul o face între produsele comercializate (de cca 14 ani) de aceasta sub denumirea SANA și sintagma SANA din compunerea numelui comercial al pârâtei intimă. Atâta vreme cât nu s-a constatat că recurenta folosea semnul SANA cu pretinsa valoare de marcă notorie, lipsește însăși situația premisă invocată spre a atribui calificativul de „ilicit” demersului pârâtei intimă de a înregistra numele comercial SANAEST și marca ce conține acest ultim cuvânt, precum și de a-și folosi numele în activitatea sa comercială, respectiv de a folosi această marcă înregistrată.

Hotărârea judecătorească pronunțată anterior, în litigiul care a avut ca obiect anularea înregistrării (în favoarea intimă pârâte) a mărcii SANA a fost analizată de instanța de apel, ca mijloc de probă, analiză în urma căreia a apreciat că respectiva hotărâre nu poate constitui prin ea însăși dovada încălcării dreptului pretins de reclamantă asupra semnului SANA, față de obiectul acțiunii pendinte – acțiune în contrafacere – și de împrejurarea că marca folosită de pârâtă, și respectiv numele comercial al acesteia din urmă au o formă diferită se semnul menționat.

Înalta Curte apreciază că evaluarea astfel realizată de instanța de apel este în acord cu jurisprudența constantă a Curții de Justiție a Uniunii Europene, din care se desprinde regula că este necesar a se realiza o evaluare globală a semnelor/mărcilor care se află în conflict, iar nu o evaluare separată a diferitelor elemente care compun respectivele semne. Or, în privința semnului înregistrat ca marcă de pârâtă s-a constatat că acesta este format dintr-o combinație între cuvântul SANAEST scris cu litere albastre pe fond alb și elementul figurativ reprezentat de două dungi în culorile albastru și verde deschis care continuă cu semnul dinamic a două săgeți succesive orientate spre dreapta, de aceeași culoare. De asemenea, s-a reținut că elementul verbal SANAEST, care se regăsește și în numele comercial al societății pârâte, este suficient de diferit de marca SANA (invocată de reclamantă ca temei al acțiunii promovate), și că nu există vreo justificare pentru scindarea lui cuvintele SANA și EST.

În acest context de *analiză comparativă globală* a semnelor folosite de părțile din proces, s-a constatat că între ele există semnificative diferențe vizuale, fonetice și chiar conceptuale. De asemenea, s-a reținut (și recursul nu conține vreo critică relativă la această evaluare) că termenul

SANA este unul cu accentuat grad de descriptivitate - sugerând legătura cu sănătatea –, trăsătură care face ca protecția pe care semnul SANA o poate asigura prin el însuși să fie una slabă, lipsindu-i astfel aptitudinea de a constitui un obstacol pentru folosirea lui în structura celor două semne cu un conținut mai amplu pe care pârâta le utilizează cu titlu de nume comercial și de marcă.

Înalta Curte notează că aceste aspecte țin de esența analizei ce trebuie realizată în privința existenței și întinderii protecției conferite de o marcă, iar ele sunt în mod nejustificat ignorate de recurentă, care a înțeles să evoce în cadrul motivelor de recurs aspectele tranșate prin hotărârile judecătorești care au statuat asupra dreptului său în privința elementului verbal SANA (cu consecința anulării înregistrării, în favoarea pârâtei, a semnului format doar din respectivul cuvânt) fără a ține seama, însă, de rațiunile pentru care s-a constatat – în speță – un conținut diferit al semnelor (marca și numele comercial) ce conțin cuvântul SANAEST, semne care sunt reclamate în prezentul litigiu.

Se constată că argumentul recurentei în sensul că semnele utilizate de părți sunt asemănătoare se rezumă la o simplă afirmație, având astfel valențele unei opinii exprimate de partea reclamantă în condițiile în care nu sunt expuse critici de natură a evidenția aspecte de nelegalitate a aprecierii în sens contrar reținute prin decizia recurată. În absența unor astfel de critici, respectiva aserțiune a recurentei nu poate constitui suportul constatării unui viciu de nelegalitate a hotărârii instanței de apel.

În ce privește critica potrivit căreia instanța de apel „nu a dezvoltat motive de respingere a apelului cu privire la incidența dispozițiilor art. 36 alin. (2) lit. b) pe care le-am invocat în declarația de apel”, Înalta Curte constată că este formulată cu neobservarea ansamblului considerentelor deciziei recurate, considerente din care reiese fără echivoc faptul că instanța de prim control judiciar a analizat acțiunea în contrafacere corespunzător rigorilor stabilite prin art. 36 alin. (2) lit. b) din Legea nr.84/1998, normă care prevede că „(2) *Titularul mărcii poate cere instanței judecătorești competente să interzică terților să folosească, în activitatea lor comercială, fără consimțământul său:(...)*

b) un semn pentru care, datorită faptului că este identic sau asemănător cu o marcă și din cauză că produsele sau serviciile cărora li se aplică marca sunt identice sau similare, există un risc de confuzie în percepția publicului, incluzând riscul de asociere între semn și marcă”.

Se cuvine a fi observat că din chiar criticile aduse de recurentă hotărârii din apel, critici care au fost analizate în precedent, rezultă că evaluarea situației părților a fost realizată prin prisma cerințelor care rezidă din norma juridică menționată, anume cele care privesc încălcarea drepturilor asupra unui semn căruia reclamanta i-a atribuit valoare juridică de marcă. Împrejurarea că s-a constatat lipsa de temeinicie a susținerilor recurente, respectiv că s-a stabilit o situație diferită de cea reclamată, nu echivalează cu neverificarea incidenței în cauză a prevederilor art. 36 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 84/1998, ci constituie expresia faptului că situația stabilită în urma evaluării probelor nu a confirmat justetea pretenției formulate.

Având în vedere considerentele expuse și dispozițiile legale menționate, Înalta Curte constatănd că, în urma analizei criticilor din cererea de recurs, nu se poate reține incidența motivului de casare invocat, respectiv cel reglementat prin art. 488 alin. (1) pct. 8 din C.pr.civ., în temeiul art. 496 din C.pr.civ., a respins, ca nefondat, recursul.

Notă: Dispozițiile Legii nr. 84/1998 au fost avute în vedere de către instanțele de judecată astfel cum erau în vigoare la data soluționării cauzei.

Ulterior pronunțării hotărârii instanței de recurs, Legea nr. 84/1998 a fost modificată și completată prin Legea nr. 112/2020, publicată în M.Of. nr. 603 din 9.07.2020.

Legea nr. 84/1998 a fost republicată în M.Of. nr. 856 din 18.09.2020, dându-li-se textelor o nouă numerotare.

2. A. Marcă. Nume comercial. Complementaritatea între produsele desemnate de marcă și serviciile pentru care semnul este folosit cu funcția de marcă. Similaritate

B. Cheltuieli de judecată. Apel. Admiterea căii de atac și schimbarea în parte a hotărârii apelate. Interpretarea sintagmei ”partea care a pierdut procesul din cuprinsul dispozițiilor art. 453 din Codul de procedură civilă prin raportare la prevederile art. 482 din același cod

Legea nr. 84/1998, art. 36
C.proc.civ., art. 425, art. 453, art. 482

A. Produsele/serviciile sunt complementare dacă există o legătură strânsă între acestea, în sensul că unul este indispensabil (esențial) sau important (semnificativ) pentru utilizarea celuilalt (hotărârea T-74/10, Flanco), într-un asemenea fel încât consumatorii să creadă că responsabilitatea pentru producerea acelor bunuri și pentru furnizarea acelor servicii aparține aceleiași întreprinderi.

Simplul fapt că alimentele și băuturile sunt esențiale pentru serviciile de restaurante, baruri, cafenele nu îi determină pe consumatori să creadă că responsabilitatea pentru producerea acelor bunuri sau furnizarea acelor servicii aparține aceleiași întreprinderi. Totuși, consumatorii ar putea crede că responsabilitatea aparține aceluiași întreprinzător dacă practica de pe acea piață este aceea că furnizarea de alimente și băuturi și producerea unor asemenea bunuri sunt în mod comun oferite de aceeași întreprindere sub aceeași marcă. În asemenea cazuri s-a constatat existența unui anume grad de similaritate.

De asemenea, pentru stabilirea similarității între produse și servicii se are în vedere categoria de produse pentru care a fost înregistrată marca și categoria de servicii pentru care este folosit semnul opus, iar nu produsul purtând marca în cauză.

B. Sintagma ”partea care pierde procesul” din cuprinsul alin.(1) al art.453 din Codul de procedură civilă trebuie interpretată în cazul apelului prin raportare la prevederile art.482 din același cod.

Art.453 Cod procedură civilă, ce reglementează condițiile acordării cheltuielilor de judecată, este situat în cadrul titlului aferent procedurii în fața primei instanțe. Astfel, sintagma ”partea care pierde procesul”, din perspectiva procedurii în fața primei instanțe, se raportează la modul de soluționare a cererii de chemare în judecată, în alineatul (2) al art.453 reglementându-se și situația admiterii doar în parte a cererii.

Privind comparativ soluțiile care pot fi pronunțate în primă instanță și în apel, se poate observa că cererea de chemare în judecată poate fi admisă în parte, conform art.425 alin.(1) lit. c), teza finală, raportat la soluția dată cererilor (capetelor de cerere) deduse judecării, în timp ce în apel, conform art.480 alin.(1) și (2) din Codul de procedură civilă, nu se pune problema unei admiteri în parte a acestuia, ci doar, ulterior admiterii apelului, a unei eventuale anulări/schimbări în tot sau în parte a hotărârii atacate, caz în care s-ar putea pune problema

reevaluării cheltuielilor de judecată efectuate în fața primei instanțe, prin aplicarea art.453 Cod procedură civilă.

Ținând cont de prevederile art.482 și interpretând art.453 din Codul de procedură civilă astfel încât să nu fie potrivnice dispozițiilor ce reglementează judecată în apel, sintagma "partea care pierde procesul" se raportează la modul de soluționare a apelului, iar nu la modul de soluționare a cererii de chemare în judecată.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr.452 din 18 februarie 2020

1.Obiectul cererii de chemare în judecată.

Prin cererea înregistrată la data de 20.04.2016, pe rolul Tribunalului București - Secția a V-a civilă, reclamanta Compania X. S.p.A. a solicitat, în contradictoriu cu pârâții Y. SRL, Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Informatică, Oficiul Național al Registrului Comerțului, Oficiul Registrului Comerțului de pe lângă Tribunalul Timiș:

1. să se constate că prin folosirea semnului Antinori de către pârâtă, se încalcă drepturile exclusive ale reclamantei asupra mărcilor Antinori-502161 (marca internațională), Cantinetta Antinori- 0634343 (marcă europeană) și asupra numelui comercial Marchesi Antinori;

2. să se constate că prin actele de înregistrare și folosire neautorizate a semnului ANTINORI în numele comercial Antinori Ristorante, pârâta a săvârșit și săvârșește acte de concurență neloială;

3. să se dispună interzicerea folosirii semnului Antinori în activitatea comercială a pârâtei, incluzând dar fără a se limita la: interzicerea folosirii semnului Antinori pe sigla restaurantului situat la punctul de lucru din Timișoara; pe facturi; pe cardurile de meniuri; pe panourile publicitare; în numele de domeniu <casa-antinori.ro> sau în alt nume de domeniu, indiferent de extensia acelui domeniu; pe website-ul deținut la numele de domeniu; pe website-ul (...); pe websiteurile <....ro>, <.....blogspot.com>, <.....ro> și <t....ro>; pe pagina de FACEBOOK: cu consecința obligării pârâtei la eliminarea semnului ANTINORI de pe aceste bunuri corporale sau necorporale;

4. să se dispună interzicerea folosirii de către pârâta a oricăror semne identice sau similare mărcilor Antinori - nr.502161 și Cantinetta Antinori- 0634343 pentru servicii de alimentație publică și restaurant, pentru băuturi alcoolice, pentru vinuri, pentru publicitate și vânzare ce au ca obiect băuturile alcoolice, serviciile de restaurant și alimentație publică;

5. să se dispună interzicerea folosirii de către pârâtă a numelui său comercial sau a unui alt nume comercial, identic sau similar cu semnul Antinori, cu obligarea pârâtei de a-și schimba denumirea firmei Antinori Ristorante înregistrată la Registrul Comerțului, prin înlocuirea numelui Antinori cu un alt semn diferit, care să nu creeze confuzie cu mărcile Antinori-502161, Cantinetta Antinori- 0634343 și cu numele comercial Marchesi Antinori;

6. să se dispună obligarea Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Informatică la anularea/radierea numelui de domeniu atribuit pârâtei;

7. să se dispună obligarea Oficiul Național al Registrului Comerțului și Oficiul Registrului Comerțului de pe lângă Tribunalul Timiș, la anularea/radierea numelui comercial Antinori Ristorante din Registrul Comerțului atribuit pârâtei;

8. să se dispună obligarea pârâtei la plata integrală a cheltuielilor de judecată.

În drept a invocat Legea nr.84/1998 - art. 6, 8, 36; Regulamentul 207/2009 privind marca europeană; Legea nr. 11/1990; Codul civil - art. 1349, 1357 și urm.

2.Hotărârea pronunțată în primă instanță.

Prin sentința civilă nr. 432 din 30.03.2017, Tribunalul București - Secția a V-a civilă a admis acțiunea formulată de reclamantă în contradictoriu cu pârâții SC Y. S.R.L. Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Informatică, Oficiul Național al Registrului Comerțului și Oficiul Registrului Comerțului de pe lângă Tribunalul Timiș; a constatat că folosirea de către pârâtă a semnului ANTINORI, încalcă drepturile exclusive ale reclamantei asupra mărcilor ANTINORI-502161 (marcă internațională), CANTINETTA ANTINORI-0634343 (marcă europeană) și asupra numelui comercial MARCHESI ANTINORI; a dispus interzicerea folosirii semnului ANTINORI în activitatea comercială a pârâtei și a folosirii numelui de domeniu casa-antinori.ro precum și a oricăror semne identice sau similare mărcilor ANTINORI-502161 (marcă internațională), CANTINETTA ANTINORI-0634343 (marcă europeană); a dispus încetarea folosirii de către pârâtă a numelui său comercial „ANTINORI RISTORANTE” sau a unui alt nume comercial, identic sau similar cu semnul ANTINORI, și o obligă să își schimbe numele comercial prin înlocuirea numelui ANTINORI, cu un alt semn diferit, care să nu creeze confuzie cu mărcile ANTINORI-502161, CANTINETTA ANTINORI-0634343 și numele comercial MARCHESI ANTINORI; a dispus anularea înregistrării numelui de domeniu casa-antinori.ro; a dispus anularea numelui comercial „ANTINORI RISTORANTE SRL” și înregistrarea mențiunii anulării în Registrul Comerțului; a obligat pârâta SC Y. S.R.L. a plăta în favoarea reclamantei a sumei de 2.806,89 euro onorariu avocat la cursul BNR din data plății și 900 lei taxă timbru.

3.Hotărârea pronunțată în apel.

Împotriva sentinței a declarat apel pârâta SC Y. SRL.

Prin decizia nr. 315 din 14.03.2018, Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă a admis apelul formulat de apelanta pârâtă SC Y. SRL împotriva sentinței civile nr.432/2017, pronunțată de Tribunalul București, Secția a V-a civilă, în contradictoriu cu intimata reclamantă X. S.P.A. și cu intimatele pârâte Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Informatică, Oficiul Național al Registrului Comerțului, Oficiul Registrului Comerțului de pe lângă Tribunalul Timiș; a schimbat în parte, sentința civilă apelată, în sensul că a admis, în parte, acțiunea. A dispus interzicerea folosirii semnului ANTINORI în activitatea comercială a pârâtei și a folosirii numelui de domeniu casa-antinori.ro precum și a oricăror semne identice sau similare mărcii ANTINORI-502161 (marcă internațională) și anularea parțială a numelui comercial „ANTINORI RISTORANTE SRL”, în ce privește sintagma „ANTINORI” și înregistrarea mențiunii anulării în Registrul Comerțului. A obligat-o pe pârâtă să își schimbe numele comercial prin înlocuirea numelui ANTINORI, cu un alt semn diferit, care să nu creeze confuzie cu marca ANTINORI-502161 și numele comercial MARCHESI ANTINORI. A dispus anularea înregistrării numelui de domeniu casa-antinori.ro. Au fost menținute restul dispozițiilor sentinței apelate.

La data de 17.07.2018, petenta X. S.p.A. a solicitat *completarea* deciziei civile nr. 315A/2018, pronunțată de Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă, arătând în esență că instanța a omis să se pronunțe asupra cererii sale de acordare a cheltuielilor de judecată; se solicită acordarea sumei de 1.723, 52 euro cu titlu de cheltuieli de judecată.

Prin decizia nr. 1584/A din 12.12.2018, Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă a admis cererea formulată de petenta X. S.p.A., , având ca obiect completarea deciziei civile nr. 315A/2018, pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a IV-a civilă, în sensul pronunțării asupra cheltuielilor de judecată cerute de petentă în apel. A respins cererea intimătei-petente de acordare a cheltuielilor de judecată în apel, ca neîntemeiată.

4.Cererile de recurs.

Împotriva deciziei civile nr. 315A/2018 a declarat recurs pârâta SC Y. SRL., iar împotriva deciziei nr. 1584/A/2018 a declarat recurs reclamanta X. S.p.A.

A. Prin cererea de recurs formulată de pârâta Y. S.R.L. s-a arătat că decizia nr. 315A/2018 pronunțată de Curtea de Apel București este nelegală și netemeinică, invocându-se incidența prevederilor art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă.

Pârâta a învederat că instanța de apel și-a întemeiat soluția precum și întreg silogismul pe articolul 5 alin (1) din Prima Directivă 89/104/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1988 (dispoziții reluate identic în prezent în art. 5 alin (1) din Directiva 2008/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului, care a înlocuit-o) precum și pe prevederile art. 39 din Legea nr. 84/1998, susținând că s-a realizat o aplicare greșită a acestor norme de drept.

Instanța de apel a reținut ca sunt 6 aspecte care trebuie luate în considerare la momentul la care titularul unui drept solicită interzicerea folosirii unui semn identic de către un terț, 4 condiții plus încă 2 aspecte care trebuie verificate pentru a asigura dreptul titularului mărcii de a opune marca fata de un terț.

Din cele 6 aspecte menționate de Curtea de Apel, în legătura cu primele două (utilizarea să aibă loc în cadrul comerțului și utilizarea să aibă loc fără consimțământul titularului mărcii), pârâta nu aduce nici o critică și apreciază că instanța de apel a aplicat greșit norma de drept referitor la restul celor 4 puncte.

În acest sens, pârâta face o expunere a modalității în care apreciază că instanța de apel a aplicat greșit normele de drept pentru cele 4 condiții.

Se solicită să se observe ca instanța de apel, referitor la cea de-a treia condiție (utilizarea sa aibă loc pentru produse sau servicii identice cu cele pentru care a fost utilizată marca), a apreciat eronat următoarele: "apelanta-pârâtă nu folosește cuvântul RISTORANTE în activitatea sa comercială de o asemenea manieră încât să se poată considera că este folosit cu funcția de marcă (...), Curtea reține că apelanta-pârâtă folosește cuvântul RISTORANTE cu funcția de nume comercial.

Pârâta arată că această susținere a instanței este eronată. Învederează că folosește în întregime denumirea Ristorante Antinori pentru a arăta în primul rând ce fel de activitate desfășoară (anume cea de restaurant-ristorante fiind traducerea în limba italiană a cuvântului restaurant), pentru a arăta ca mâncarea oferită este inspirată din bucătăria italiană, iar numele propriu Antinori este denumirea restaurantului. Or pârâta arată că folosește întreaga denumire Ristorante Antinori pentru a se identifica sub acest aspect ca o marcă și nu doar pentru a se delimita de alți comercianți.

Referitor tot la cea de-a treia condiție, aceea a produselor identice, se susține că instanța de apel a ignorat termenul specificat în mod clar de Directiva 2008/95/CE și a înlocuit termenul identic cu complementar. În aceasta situație pârâta invocă încălcarea normelor de drept material, prin prisma faptului ca termenul "identic" nu poate fi înlocuit cu termenul "complementar".

Pârâta arată că instanța de apel a validat silogismului tribunalului, în sensul că există similitudine între serviciile oferite de pârâtă și produsele oferite de reclamantă.

Solicită a se observa, în primul rând, faptul că nu comercializează direct produse, ci oferă servicii.

În al doilea rând, solicită să se observe că în accepțiunea instanței de apel Clasificarea de la Nisa nu este deosebit de relevantă în cauză (serviciile de alimentație publică fiind similare comercializării vinurilor). Or în acest silogism, în loc să se plece de la cerința identității, se pleacă de la cerința similitudinii și, mai mult, se apreciază ca această Clasificare de la Nisa nu este un factor relevant în ceea ce privește similitudinea dintre produse/servicii (susținându-se în silogismul

juridic faptul că acest lucru este consacrat deja în practică, fără a se indica în mod concret practica la care se face referire).

În al treilea rând, învederează că instanța de apel, din întreaga enumerare de factori relevanți, a arătat că un factor relevant este canalul de distribuție și s-a limitat doar la a face trimitere la acest factor pentru a susține că există complementaritate -simplul fapt că pârâta comercializează vinuri (fără ca aceasta să comercializeze vinurile Antinori) este suficient ca să fie îndeplinită condiția similitudinii.

Apreciază că acest raționament este unul eronat, dat fiind faptul că simpla prestare de servicii care uneori poate să nu conțină și servirea de vin (fără a exista distribuția de produse ale titularului mărcii), prin alegerea unui nume propriu deosebit de comun în Italia (Antinori) nu creează similitudine.

Pârâta învederează că a arătat prin înscrisurile depuse în apel faptul că mai există o serie de localuri de alimentație publică cu numele Antinori în denumirea societății în Austria, Italia sau Germania, care cu siguranță comercializează și băuturi alcoolice, localuri care însă nu au intrat în conflict cu marca Antinori.

În ceea ce privește analizarea condiției riscului de confuzie, pârâta apreciază că instanța de apel pleacă de la o ipoteză greșită, fără a avea o dovadă în acest sens, raportând toate cerințele pentru analizarea riscului la consumatorul mediu român, fără a avea în acest sens vreo probă pentru a se putea realiza această raportare.

Referitor la riscul de confuzie, așa cum a fost prezentat de instanța de apel, se arată că acest silogism face o interpretare eronată a jurisprudenței Curții de Justiție și nu poate fi luat în seamă, întrucât, pe de o parte în speța de față este cazul unui nume propriu, patronimic și în atare situație trebuie analizată întreaga structură morfologică și nu doar numele propriu, iar pe de alta parte se arată că trebuie observate cele două condiții stabilite de Curtea de Justiție în cauza *General Motors - C-375/97*, condiții ce trebuiau dovedite de reclamanta-intimată (pârâta neputând face dovada unui fapt negativ, anume nu poate face dovada că nu sunt îndeplinite cele două condiții).

În ceea ce privește cea de-a șasea condiție (limitarea efectelor mărcii-interdicția poate fi impusă terțului atunci când utilizarea are loc conform practicilor loiale în domeniul comercial) se susține că instanța de apel, aplicând greșit art. 6 din Directiva 2008/95/CE [articol care se regăsește și în legislația internă la art. 39 alin. (1) lit. a) și alin. (2) din Legea nr. 84/1998] a reținut că pârâta este de rea credință, dat fiind că a folosit semnul Antinori ulterior respingerii cererii de înregistrare la OSIM.

Instanța de apel a omis însă să precizeze aspectul (deși în preambulul considerentelor face o expunere cronologică a faptelor relevante în speță) că la data de 26.11.2009 pârâta a înregistrat la ICI numele de domeniu casa-antinori.ro. Se mai arată că începând cu data de 21.06.2010 marca Antinori pentru vinuri (clasa 33) se bucură de protecție la nivelul U.E.

În acest context pârâta apreciază că nu este de rea-credință, dat fiind că anterior datei la care marca Antinori se bucura de protecție la nivel european a înregistrat deja (cu aproximativ 7 luni înainte) domeniul casa-antinori.ro.

La data de 12.04.2012 pârâta a schimbat numele societății, față de împrejurarea că prin notificarea din 04.04.2012 asociații au fost amenințați că li se va face plângere penală, sens în care a apreciat că presupusa protecție de care se bucura numele de Antinori la nivel european ar trebui să nu permită rezervarea și folosirea denumirii Antinori în denumirea unei societăți comerciale (la O.R.C.). În acest sens, câtă vreme O.R.C. a permis folosirea denumirii de Ristorante Antinori (cu toate că exista protecția europeană doar pentru numele Antinori), pârâta apreciază că nu este de

rea-credință, folosind un nume pentru care a primit acordul din partea unei instituții a statului (O.R.C), aceasta fiind și motivarea parchetului în soluția de clasare.

Astfel, se arată că numele comercial este ocrotit prin dispozițiile art. 1 alin. (2) din Convenția de la Paris care prevăd în mod expres faptul că numele comercial va fi protejat, iară obligația de depunere sau de înregistrare, indiferent de împrejurarea dacă el face sau nu parte dintr-o marcă de comerț sau de fabrică. Numele comercial este ocrotit în dreptul intern prin prevederile exprese ale Legii nr. 26/1990. Astfel, în cadrul procedurii de verificare a înmatriculării unei societăți comerciale, un element esențial de care depinde aprobarea sau respingerea înmatriculării acesteia ca subiect de drept îl reprezintă verificarea denumirii. Procedura de verificare a denumirii presupune verificarea disponibilității și a distinctivității numelui comercial. Protecția denumirii comerciale se dobândește în momentul înregistrării profesionistului.

Se arată că numele comercial este parte a fondului de comerț, element incorporat care se regăsește în patrimoniul comerciantului încă de la data înmatriculării sale în registrul comerțului. Având în vedere aceste aspecte, pârâta solicită să se observe faptul că denumirea comercială face obiectul proprietății industriale a societății și se bucură de protecție începând cu data înregistrării sale la O.R.C. învederează că în măsura în care marca Antinori nu putea fi folosită la nivel european se impunea ca O.R.C să nu permită înregistrarea acestei denumiri ca nume de societate comercială.

Concluzionând, pârâta arată că ar suferi un prejudiciu exagerat în contextul schimbării denumirii sale, ca urmare a distrugerii fondului său de comerț, constituit strict la nivel local pe raza orașului Timișoara. în aceste condiții, obiectivul reclamantei de a bloca desfășurarea activității societății pârâte, prin înlăturarea denumirii și a tuturor elementelor principale de identificare, se învederează că este de natură a aduce prejudicii imense.

B. Prin cererea de recurs formulată de reclamanta X. S.p.A. s-a arătat că decizia nr. 1584/A/2018 a fost pronunțată cu încălcarea regulilor de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității, fiind invocat motivul de nelegalitate prevăzute de art. 488 alin. (1) pct.5 Cod procedură civilă.

Se arată că prin decizia recurată instanța de apel a admis cererea reclamantei de completare a deciziei nr. 315A/2018 privind cheltuielile de judecată cerute de reclamantă în apel, respingând cererea de acordare a acestor cheltuieli, ca neîntemeiată, pe motiv ca prin decizia nr. 315A/2018 instanța a apreciat că pârâta nu se află în culpă procesuală, având în vedere că potrivit dispozitivului acestei decizii, apelul formulat de pârâtă a fost admis.

Reclamanta învederează că prin decizia nr. 315A/2018 instanța de apel, de fapt, a admis în parte acțiunea reclamantei, confirmând toate actele de încălcare a dreptului recurenteii conferit de marca internațională ANTINORI-502161 prin utilizarea semnului ANTINORI de către intimata Y. Singurul aspect pe care instanța de apel nu l-a mai confirmat prin decizia 315A/2018 a fost încălcarea mărcii europene CANTINETTA ANTINORI 0634343. Cu excepția acestui aspect, toate celelalte pretenții ale recurenteii X. stipulate în cererea de chemare în judecată care vizau utilizarea semnului ANTINORI de către pârâta Y. au fost reconfirmate în apel.

Având în vedere faptul ca prin dispozitivul deciziei 315A/2018 instanța de apel nu a schimbat în totalitate sentința nr. 432/2017 prin respingerea acțiunii recurenteii X. (astfel cum a solicitat intimata Y.), ci a confirmat actele de încălcare a mărcii internaționale ANTINORI-502161 de către intimata Y., pe fondul apelului, chiar dacă apelul a fost admis, pârâta Y. a rămas căzută în pretenții.

Se arată că introducerea apelului de către pârâtă a implicat costuri pentru reclamantă pentru pregătirea apărării în apel, costuri ce au fost determinate în mod direct și exclusiv de conduita pârâtei. Având în vedere că efectul concret al admiterii apelului pârâtei nu a fost schimbarea soluției

din prima instanță într-o soluție care să-i profite în realitate pârâtei, ci instanța de apel a reținut actele de contrafacere ale pârâtei în ceea ce privește marca internațională ANTINORI-502161, conduita pârâtei de a introduce apelul face obiectul unei culpe procesuale.

Referitor la culpa procesuală, reclamanta învederează interpretarea acestei noțiuni juridice se raportează (sau ar trebui să se raporteze) la ceea ce stabilește instanța în mod concret în dispozitivul hotărârii pe fondul cauzei specifice etapei procesuale în care se găsește litigiul. Se arată că această culpă procesuală nu poate fi determinată în speța de față de semantica lexicală a expresiei "Admite apelul" menționată la începutul dispozitivului deciziei nr.315A/2018 din moment ce, partea din vina căreia s-a formulat acest apel prin care s-a reconfirmat încălcarea mărcii internaționale ANTINORI 502161 de către pârâta Y. este chiar pârâta.

Recurenta susține că este adevărat că în apel instanța a reținut în parte acțiunea formulată de reclamantă, dar prin aceasta reținere în parte s-au înlăturat numai aspectele de contrafacere privind marca europeană CANTINETTA ANTINORI, înlăturare care nu are vreun efect în ceea ce privește elementul principal al culpei procesuale a pârâtei privind reconfirmarea în apel a contrafacerii mărcii internaționale ANTINORI și menținerea obligării pârâtei la abținerea în a utiliza semnul ANTINORI.

Se arată că reclamanta nu poate avea vreo culpă procesuală în apelul declarat de pârâtă, din moment ce prin acest apel s-a confirmat admiterea acțiunii reclamantei în apel, cu privire la contrafacerea mărcii internaționale ANTINORIRISTORANTE 502161 de către pârâtă.

Astfel, apelul declarat de pârâtă a fost cauzat din vina exclusivă a acesteia, care a încălcat drepturile reclamantei conferite de marca internațională ANTINORI 502161, încălcare ce a obligat reclamanta să inițieze o acțiune în contrafacere pentru apărarea acestor drepturi. Pe de altă parte, instanța de apel prin dispozitivul deciziei 315 A/2018 nu a impus în sarcina X. vreo obligație din care să rezulte căderea acesteia în pretenții față de pârâtă.

Reclamanta invocă și încălcarea prevederilor art. 453 Cod procedură civilă. Reclamanta învederează că din acest text de lege reiese că vocație la acordarea cheltuielilor de judecată o are partea care a pierdut procesul, iar noțiunea de "pierdere a procesului" trebuie privită lato senso, adică prin raportare la efectul dispozitivului unei hotărâri judecătorești și nu prin raportare la sensul strict semantic al soluției pronunțate într-un litigiu - "admite/respinge".

În acest context, soluția pe care instanța de apel a pronunțat-o în cauză (admiterea apelului pârâtei) se arată că nu reprezintă de fapt o "pierdere a procesului" de către reclamantă din moment ce prin dispozitivul deciziei 315A/2018 reclamanta nu a căzut în nicio pretenție față de pârâtă ci dimpotrivă, pârâtei i s-au reconfirmat actele de contrafacere.

O altă critică vizează încălcarea prevederilor art. 6 Cod procedură civilă.

Având în vedere respingerea acordării cheltuielilor de judecată solicitate de reclamantă în apel, în condițiile în care în apelul inițiat de pârâtă reclamanta a făcut cheltuieli cu apărările din apel și nu a căzut în pretenții prin respingerea acțiunii de contrafacere, reclamanta apreciază că instanța de apel nu a respectat dreptul la un proces echitabil, încălcând în acest sens art. 6 alin. (1) Cod procedură civilă.

Echitatea unui proces derivă și din faptul că titularului unui drept de proprietate industrială (marcă) trebuie să i se returneze cheltuielile pe care le-a făcut cu apărarea dreptului său în instanță, în cazul în care instanța reține încălcarea dreptului, iar aceste cheltuieli trebuie suportate de către cel care i-a încălcat dreptul. Culpă procesuală se arată că nu este determinată de denumirea soluției pe care instanța o pronunță într-un litigiu, ci această culpă rezultă din efectul concret al întregului dispozitiv al hotărârii pronunțate.

Reclamanta apreciază că decizia nr. 1584/A/2018 este lovită de nulitate, susținând că a fost pronunțată prin încălcarea regulilor de procedură statuate prin art. 6 și 453 Cod procedură civilă.

5. Înalta Curte a constatat nefondate recursurile pentru considerentele expuse mai jos.

A. În ceea ce privește recursul declarat de pârâta SC Y. SRL sunt de reținut următoarele.

Este nefondată susținerea recurentei pârâte în sensul că instanța de apel a apreciat eronat că "apelanta-pârâta nu folosește cuvântul RISTORANTE în activitatea sa comercială de o asemenea manieră încât să se poată considera că este folosit cu funcția de marcă (...), Curtea reține că apelanta-pârâta folosește cuvântul RISTORANTE cu funcția de nume comercial (...)."

Din considerentele instanței de apel, menționate în parte în motivele de recurs așa cum au fost expuse mai sus, rezultă că instanța de apel a reținut că nu s-a făcut dovada că pârâta a folosit denumirea *ristorante* cu funcția de marcă ci doar cu funcția de nume comercial în cadrul numelui societății Y. SRL.

Din probele administrate instanța de apel a ajuns la concluzia că pârâta a folosit cu funcția de marcă denumirea Casa Antinori. Sub acest aspect instanța de apel a reținut următoarele: *"Folosirea în această modalitate a semnului CASA ANTINORI - prin aplicarea lui pe frontispiciul restaurantului, pe umbrelele de soare de la terasa acestui restaurant, pentru a face publicitate pe internet serviciilor oferite în cadrul acestui restaurant - nu îndeplinește funcțiile atribuite prin lege numelui comercial - acelea de se identifica față de ceilalți comercianți și de a-și identifica propriul fond de comerț - ci pentru a-și distinge propriile servicii de ale altor comercianți."*

Faptul că instanța de apel a reținut că nu s-a făcut dovada că pârâta a folosit denumirea *ristorante* cu funcția de marcă, ci doar cu funcția de nume comercial a constituit unul dintre motivele pentru care a fost admis apelul pârâtei, dispunându-se doar anularea parțială a numelui comercial, în ce privește sintagma „ANTINORI”.

În consecință, această constatare a instanței de apel, trecând peste faptul că are la bază interpretarea probelor administrate în cauză și reprezintă, astfel, o problemă de temeinicie iar nu de legalitate, i-a fost favorabilă pârâtei în judecarea apelului, aceasta neavând nici interesul să modifice această constatare.

Este nefondată susținerea recurentei în sensul că instanța de apel ar fi înlocuit condiția legală a produselor identice cu cea a produselor complementare.

Așa cum a reținut instanța de apel, atât dispozițiile art. 36 din Legea nr.84/1998 [alin.(2) lit.b)], cât și dispozițiile art.5 din Directiva 2008/95/CE [alin.(1) lit.b)], prevăd posibilitatea titularului mărcii să ceară interzicerea folosirii de către un terț în cadrul comerțului a unui semn pentru care, datorită faptului că este identic sau asemănător cu o marcă și din cauză că produsele sau serviciile cărora li se aplică marca sunt identice sau similare, există un risc de confuzie în percepția publicului, incluzând riscul de asociere între semn și marcă.

Or, instanța de apel a făcut aplicarea acestui text legal, atâta timp cât a analizat îndeplinirea condițiilor pentru existența riscului de confuzie, iar nu a literei a) din cadrul articolelor menționate anterior care prevede ca singure condiții folosirea unui semn identic pentru produse sau servicii identice.

Observând considerentele deciziei atacate se constată că instanța de apel a reținut similaritatea atât între semne, cât și între produse și servicii și a trecut la analiza riscului de confuzie, iar nu identitatea sub vreunul dintre aspecte. Similaritatea între produse și servicii a fost dedusă din reținerea complementarității dintre produse și servicii.

În ceea ce privește criticile legate de reținerea de către instanța de apel a similarității între produsele desemnate de marca Antinori (vinuri) și serviciile pentru care este folosită cu funcția de marcă denumirea Casa Antinori (restaurant), sunt de reținut următoarele.

Contrar susținerilor recurente pârâte, Clasificarea de la Nisa a fost creată în scop exclusiv administrativ și nu constituie în sine o bază pentru formularea de concluzii privind similaritatea produselor și serviciilor. Faptul că produsele și serviciile respective fac parte din aceeași clasă nu este în sine o indicație a similarității, așa cum produsele și serviciile aparținând unor clase diferite nu sunt considerate în mod obligatoriu nesimilare (hotărârea din 16 decembrie 2008, T-259/06, *Manso de Velasco*, paragrafele 30 și 31).

În jurisprudența CJCE (Hotărârea din 29 septembrie 1998, C-39/97, *Canon*) s-a reținut că pentru a evalua similaritatea produselor/serviciilor se impune a se lua în considerare totalitatea factorilor relevanți asociați produselor/serviciilor. Factorii enumerați în această hotărâre (paragraf 23), cu titlu exemplificativ, sunt: natura, scopul preconizat, metoda de utilizare, caracterul complementar, existența concurenței. Ulterior au mai fost identificați ca factori suplimentari canalele de distribuție, publicul relevant, originea obișnuită a produselor/serviciilor.

Instanța de apel, ca și prima instanță de fond, a reținut că produsele și serviciile menționate anterior sunt complementare, ceea ce a dus la concluzia similarității.

Instanța de apel a mai reținut că *”serviciile prestate de apelanta-pârâtă în cadrul restaurantului Casa Antinori constituie unul dintre canalele de distribuție a produselor vinuri care fac parte din clasa 33”*.

Referitor la acest aspect este de reținut că, dacă produsele/serviciile sunt distribuite utilizând aceleași canale de distribuție, există o mare probabilitate ca produsele sau serviciile în cauză să fie considerate de către consumator ca aparținând aceluiași segment de piață sau că sunt fabricate eventual de aceeași entitate. Termenul canal de distribuție se referă la locul de distribuție al produsului sau al serviciului, iar nu la modalitatea de a vinde sau de a promova produsul unei întreprinderi. Astfel, este relevant din perspectiva acestui factor dacă produsele sau serviciile au aceleași puncte de comercializare sau sunt furnizate ori oferite de obicei în aceleași locuri sau în locuri similare.

Ca atare, pentru a se reține existența acelorași canale de distribuție între comercializarea de vinuri și prestarea de servicii prin intermediul unui restaurant trebuia să se pornească de la premisa că produsele și serviciile în cauză au aceleași puncte de comercializare sau sunt furnizate ori oferite de obicei în aceleași locuri sau în locuri similare.

Din această perspectivă, într-adevăr, simplul fapt că în cadrul restaurantelor sunt servite, de regulă, și vinuri nu duce la concluzia că serviciile de restaurante și comercializarea de vinuri au aceleași canale de distribuție. De asemenea, constatarea existenței aceluiași canal de distribuție nu duce la concluzia complementarității între produse sau servicii, aceștia fiind factori distincți care, în anumite condiții, ar putea duce la concluzia similarității.

Totuși, această constatare eronată a instanței de apel nu duce în sine la concluzia inexistenței similarității între produse și servicii, atâta timp cât instanța de apel, ca și prima instanță de fond, a reținut îndeplinirea în cauză a unui alt factor relevant pentru aprecierea similarității între produse și servicii, și anume complementaritatea.

Produsele/serviciile sunt complementare dacă există o legătură strânsă între acestea, în sensul că unul este indispensabil (esențial) sau important (semnificativ) pentru utilizarea celuilalt (hotărârea din 11 mai 2011, T-74/10, *Flanco*, paragraful 40), într-un asemenea fel încât consumatorii să creadă că responsabilitatea pentru producerea acelor bunuri și pentru furnizarea acelor servicii aparține aceleiași întreprinderi.

Într-adevăr, simplul fapt că alimentele și băuturile sunt esențiale pentru serviciile de restaurante, baruri, cafenele nu îi determină pe consumatori să creadă că responsabilitatea pentru producerea acelor bunuri sau furnizarea acelor servicii aparține aceleiași întreprinderi.

Totuși, consumatorii ar putea crede că responsabilitatea aparține aceluiași întreprinzător dacă practica de pe acea piață este aceea că furnizarea de alimente și băuturi și producerea unor asemenea bunuri sunt în mod comun oferite de aceeași întreprindere sub aceeași marcă. În asemenea cazuri s-a constatat existența unui anume grad de similaritate.

Așa cum s-a reținut anterior, prima instanță de fond a reținut faptul că produsele și serviciile în cauză sunt complementare, întrucât în cadrul restaurantelor, de regulă, se servesc și se vând și vinuri, de unde a dedus că produsele și serviciile în cauză sunt similare.

Or, în cadrul apelului, sub acest aspect, pârâta nu a invocat decât faptul că produsele și serviciile în cauză nu ar fi similare întrucât fac parte din clase diferite potrivit Clasificării de la Nisa, fără a formula critici în mod concret în legătură cu aplicarea criteriilor de compararea a produselor și serviciilor pentru a se ajunge la concluzia dacă sunt similare sau nu, iar în cadrul recursului a susținut doar că simpla servire de vinuri, atâta timp cât nu se vând vinurile ANTINORI, asociată cu faptul că numele Antinori este un nume propriu comun în Italia, ar duce la concluzia lipsei similarității între produsele și serviciile în cauză.

Contrar susținerii recurente pârâte, faptul că aceasta nu comercializează direct produse, ci oferă servicii, nu este de natură să ducă în sine la concluzia lipsei de similaritate între produsele și serviciile în cauză, atâta timp cât pot exista anumite caracteristici comune între produse și servicii, în general, de exemplu, din perspectiva caracterului complementar, scopului preconizat, existenței concurenței.

De asemenea, contrar susținerilor recurente pârâte, pentru stabilirea similarității între produse și servicii (inclusiv a determinării dacă produsele sau serviciile în cauză au același canal de distribuție) se are în vedere categoria de produse pentru care a fost înregistrată marca și categoria de servicii pentru care este folosit semnul opus, iar nu produsul purtând marca în cauză. Astfel, pentru analiza acestui criteriu, nu era necesar să se probeze faptul că pârâta comercializează chiar produsele purtând marca reclamantei (vinurile Antinori), așa cum nu este relevant nici faptul că denumirea Antinori ar fi un nume propriu comun în Italia.

Faptul că în alte țări din Europa ar exista localuri de alimentație publică având elementul verbal Antinori în cadrul denumirii nu înseamnă că, în mod automat, nu ar exista o încălcare a mărcii reclamantei prin modul de folosire de către pârâtă a semnului în cauză, atâta timp cât nu se poate reține nelegalitatea aplicării de către instanța de apel a criteriilor de determinare a riscului de confuzie prin raportare la circumstanțele specifice prezentei cauze.

Sunt nefondate criticile referitoare la determinarea publicului relevant în analizarea condiției riscului de confuzie, în cadrul căroră se susține, în esență, că nu s-a administrat nicio probă pentru ca instanța să se raporteze la consumatorul mediu român și la cunoașterea de către acesta a vinurilor Antinori.

Consumatorul mediu care trebuie avut în vedere în evaluarea riscului de confuzie reprezintă o noțiune abstractă, al cărui comportament se determină prin raportare la obișnuințele consumatorilor în general, iar nu una concretă al cărui comportament să fie necesar să fie probat în fiecare cauză în parte.

Potrivit CJCE ”se consideră că un consumator mediu al categoriei de produse vizate este consumatorul normal infirmat și suficient de atent și avizat (...) De asemenea, trebuie să se aibă în vedere că nivelul de atenție al consumatorului mediu poate varia în funcție de categoria de

produse sau servicii în cauză (hotărârea din 22 iunie 1999, *C-342/97, Lloyd Schufabrik Meyer*”, paragraful 26).

Publicul relevant reprezintă unul dintre factorii interdependenți care fac obiectul evaluării generale de care depinde existența riscului de confuzie, dar care are un rol important și în evaluarea altor elemente ale riscului de confuzie, anume compararea produselor și serviciilor, compararea semnelor, determinarea elementelor distinctive ale semnelor și a caracterului distinctiv al mărcii anterioare.

Publicul relevant este reprezentat de consumatorii care ar putea utiliza produsele și serviciile despre care s-a constatat că sunt identice sau similare, iar nu un anumit produs concret așa cum este desemnat de marca/semnul respectiv. O situație specială o au produsele de lux, dar nu este cazul în cadrul prezentei spețe, unde încălcarea dreptului la marcă nu s-a analizat din perspectiva art.5 alin.2 din Directiva 2008/95/CE, respectiv art.36 alin.(2) lit.c) din Legea nr.84/1998 privind mărcile de renume.

În cauzele care vizează riscul de confuzie, în jurisprudența CJCE/CJUE se face în mod normal distincție între publicul larg (consumatorii care achiziționează produse pentru a-și satisface nevoile personale) și un public profesionist sau specializat, prin raportare la produsele sau serviciile în cauză.

De exemplu, în cazul în care produsele și serviciile la care se referă ambele semne aflate în conflict se adresează publicului larg, consumatorii relevanți sunt reprezentanți de publicul larg; în cazul în care ambele se adresează atât publicului larg, cât și publicului de specialitate va fi avut în vedere publicul cu gradul de atenție cel mai redus; în cazul în care se unele se adresează atât publicului larg, cât și celui profesionist, iar celelalte publicului profesionist, va fi avut în vedere publicul profesionist, singurul public care ar putea confunda semnele.

În cazul unei înregistrări internaționale a unei mărci, cum este cazul în speță al uneia dintre mărcile invocate, este vorba de publicul din fiecare stat membru unde este protejată marca.

Termenul consumatori se referă atât la consumatorii reali, cât și la cei potențiali, anume la consumatorii care achiziționează în prezent produsele/serviciile sau care ar putea face acest lucru în viitor.

În cazul în care un segment semnificativ al publicului relevant al produselor și serviciilor în cauză poate deveni confuz cu privire la originea produselor, acest aspect este suficient pentru a se stabili un risc de confuzie. Nu este necesar să se stabilească faptul că toți consumatorii, reali sau potențiali, ai produselor sau serviciilor în cauză sunt supuși riscului de confuzie.

Potrivit CJCE percepția asupra mărcilor în mintea consumatorului mediu al produselor și serviciilor în cauză are un rol determinant în aprecierea riscului de confuzie.

Ca atare, pentru a determina percepția asupra semnelor a consumatorului mediu al produselor și serviciilor, nu era necesar să se probeze concret percepția consumatorului român asupra semnelor în cauză sau dacă vinurile purtând marca reclamantei sunt cunoscute sau nu în România.

Stabilirea gradului de cunoaștere a mărcii în teritoriul relevant ar fi presupus într-adevăr administrarea unor probe, știut fiind că gradul de cunoaștere a mărcii influențează distinctivitatea acesteia, iar cu cât o marcă este mai distinctivă cu atât similaritatea între marcă și semnul opus trebuie să fie mai redusă pentru a nu exista risc de confuzie.

Totuși, în speță nu a fost necesară stabilirea gradului de cunoaștere a mărcii reclamantei în România, având în vedere că instanța de apel a reținut un grad de similaritate ridicat între marcă și semnul opus, ceea ce nu putea fi compensat sub aspectul riscului de confuzie decât de o marcă intrinsec slab distinctivă, ceea ce nu s-a reținut a fi marca Antinori.

Sunt nefondate susținerile recurenței pârâte în sensul că în analiza semnelor în cauză instanța de apel ar fi făcut o interpretare greșită a jurisprudenței existente în acest domeniu și ar fi încălcat chiar statuarea reținută în decizia atacată și anume că *"aprecierea similitudinii între două mărci nu se poate limita la luarea în considerare numai a unei componente a unei mărci complexe și la compararea acesteia cu o altă marcă. Dimpotrivă comparația trebuie să se facă prin examinarea mărcilor în cauză apreciată fiecare ca întreg"*, prin aceea că nu a ținut cont că "Antinori" este un nume propriu, patronimic, extrem de utilizat pe teritoriul Italiei și că dreptul exclusiv la care dă naștere marca alcătuită dintr-un nume patronimic nu poartă decât asupra formei speciale sub care se înfățișează numele.

În prealabil, este de remarcat faptul că marca reclamanților este o marcă verbală, iar în cazul acestui tip de mărci protecția se întinde asupra cuvântului în sine nu și asupra formei în care este scris, acestea fiind scrise în certificatul de înregistrare cu caractere tipărite cu font normal, fără nici un element grafic specific. Protecția oferită de înregistrarea unei mărci verbale se aplică pentru cuvântul menționat în cererea de înregistrare, dar nu și pentru caracteristicile grafice stilistice individuale pe care le poate avea marca respectivă (Hotărârea din 22.05.2008, T-254/06, *RadioCom*, paragr. 43).

Atunci când se compară sub aspect vizual mărci/semne figurative care conțin elemente verbale și mărci verbale ceea ce contează este dacă semnele au un număr semnificativ de litere aflate în aceeași poziție și dacă elementul verbal din semnul figurativ este puternic stilizat.

În principiu, atunci când aceleași litere sunt prezentate în aceeași ordine, orice variație de stil trebuie să fie importantă pentru a se constata existența unei diferențe pe plan vizual.

Ținând cont că semnul Antinori invocat de către reclamantă reprezintă o marcă verbală înregistrată, se presupune că are cel puțin o distinctivitate intrinsecă minimă raportat la produsele pentru care a fost înregistrată și pentru forma în care a fost înregistrată.

Atâta timp cât nu s-a cerut anularea acestei mărci, nu se poate susține întemeiat că, fiind un nume patronimic, dacă s-ar proteja în forma în care a fost înregistrat, s-ar crea un monopol exorbitant asupra acestui nume față de omonimii săi și nici că ar fi trebuit înregistrat sub o anumită formă specială.

Dimpotrivă, pe de o parte, recurența pârâtă nu a susținut că Antinori ar fi numele patronimic al vreunui dintre proprietarii restaurantului în cauză, iar pe de altă parte, așa cum s-a reținut mai sus, protecția oferită de înregistrarea unei mărci verbale se aplică pentru cuvântul menționat în cererea de înregistrare, scris cu caractere tipărite cu font normal, fără nici un element grafic specific, caz în care, în principiu, atunci când aceleași litere sunt prezentate în aceeași ordine, orice variație de stil trebuie să fie importantă pentru a se constata existența unei diferențe pe plan vizual.

În consecință, recurența pârâtă, pentru a susține existența unei diferențe pe plan vizual între cele două semne, trebuia să susțină, printre altele, existența în cadrul semnului propriu cel puțin a unei variații de stil importante, ceea ce nu s-a întâmplat în speță.

De asemenea, faptul că Antinori ar fi un nume patronimic folosit de mai multe persoane în Italia nu duce la concluzia că pentru consumatorul mediu român are aceeași semnificație precum un nume patronimic folosit frecvent în România, cum este numele Ionescu, menționat de către recurența pârâtă.

Dimpotrivă, nefiind un nume folosit în România, are o distinctivitate intrinsecă medie raportat la produsele pe care le desemnează, vinuri, pentru consumatorul mediu român putând avea cel mult o sonoritate italiană, adică acesta s-ar putea gândi că este un cuvânt/nume italian ce desemnează produse cu specific/origine italiană.

Instanța de apel a identificat corect semnele în conflict, reținând că marca reclamantei este compusă din elementul verbal Antinori, iar semnul folosit cu funcția de marcă de către pârâtă este elementul verbal Casa Antinori, scris cu un font normal, în cadrul căruia "casa" este un element nedistictiv, care nu va atrage atenția consumatorului mediu român, întrucât acesta este obișnuit ca și alte restaurante/localuri cu același specific să folosească acest cuvânt în cadrul denumirii. Aceleași argumente sunt valabile și în cazul cuvântului "ristorante,, care, deși este un cuvânt din limba italiană, nu îi este necunoscută semnificația acestuia consumatorului român, pe de o parte, pentru că este asemănător cuvântului din limba română "restaurant", iar, pe de altă parte, a mai fost folosit și de alți comercianți din România pentru a desemna restaurante cu specific italian. Ca atare, singurul element la care se va raporta pentru a identifica întreprinderea care oferă serviciile respective va fi elementul verbal "Antinori".

Criticile prin care se susține încălcarea de către instanța de apel a condițiilor care trebuiau verificate pentru a se constata existența unei mărci de renume, pentru a se bucura de protecția extinsă cu privire la bunuri și servicii ce nu sunt similare, nu sunt relevante în cauză, atâta timp cât instanțele de fond nu au constatat încălcarea drepturilor reclamantei asupra mărcii invocate în temeiul art. 5 alin.2 din Directiva 2008/95/CE, ci, așa cum s-a reținut mai sus, în temeiul art.5 alin.1 lit.b) din Directiva 2008/95/CE, respectiv art. 36 alin.(2) lit.b) din Legea nr.84/1998, reținând că produsele și serviciile în cauză sunt similare iar nu diferite.

În ceea ce privește criticile legate de aplicarea greșită a art. 6 din Directiva 2008/95/CE [art. 39 alin. (1) lit. a) și a alin. (2) din Legea nr. 84/1998] (limitarea efectelor mărcii - interdicția poate fi impusă terțului, atunci când utilizarea are loc conform practicilor loiale în domeniul comercial), se constată că în cadrul acestui motiv de recurs recurenta pârâtă a susținut reținerea eronată de către instanța de apel a relei sale credințe (practică neloială), doar prin raportare la faptul că ar fi folosit semnul Antinori ulterior respingerii cererii de înregistrare la OSIM.

Argumentele recurente pârâte pentru folosirea semnului Antinori cu bună-credință în activitatea sa comercială rezidă în aceea că folosirea semnului Antinori ar fi avut loc în baza numelui de domeniu casa-antinori.ro înregistrat la ICI la 26.11.2009, înainte cu 7 luni de a exista vreun drept al reclamantei asupra mărcii Antinori la nivel european, și în baza numelui comercial înregistrat pentru care a primit acordul din partea unei instituții a statului, Oficiul Registrului Comerțului.

În ceea ce privește argumentul legat de înregistrarea numelui de domeniu, se observă că reclamanta a invocat în susținerea încălcării drepturilor sale nu numai extinderea europeană a mărcii internaționale ANTINORI-502161, ci și desemnarea României ca stat de protecție a mărcii internaționale menționate anterior, începând cu data de 23.12.2008, așa cum au reținut ambele instanțe de fond, dată în raport cu care numele de domeniu la care face referire recurenta pârâtă a fost înregistrat ulterior, la aproape 1 an. Astfel, nu subzistă premisa invocată de către recurentă, în sensul că și-ar fi înregistrat numele de domeniu anterior mărcii reclamantei care i-ar fi putut fi opusă în România.

Referitor la argumentul legat de înregistrarea numelui comercial este de reținut în primul rând că aceasta, conform susținerilor recurente pârâte, este ulterioară înregistrării celor două mărci invocate de către reclamantă.

Recurenta pârâtă invocă sub acest aspect că nu este de rea-credință, legat de folosirea denumirii Antinori, întrucât a folosit un nume pentru care a primit acordul din partea unei instituții a statului (Oficiul Registrului Comerțului), iar presupusa protecție de care se bucură numele Antinori la nivel european, ar trebui să nu permită rezervarea și folosirea denumirii Antinori în denumirea unei societăți comerciale la ORC.

Acest argument nu este de natură a susține buna sa credință în utilizarea denumirii Antinori, având în vedere că, potrivit art. 39 alin.(1) raportat la art.38 din Legea nr. 26/1990, Oficiul Registrului Comerțului va refuza înscrierea unei firme care, neintroducând elemente deosebite în raport cu firme deja înregistrate, poate produce confuzie cu acestea.

Ca atare, la verificarea disponibilității firmei Oficiul Registrului Comerțului verifică existența unor firme deja înregistrate identice sau asemănătoare, iar nu existența unor alte drepturi de proprietate industrială pe care o atare înregistrare le-ar putea încălca.

Astfel, această înregistrare nu îi putea oferi recurentei pârâte credința folosirii în mod legitim a denumirii Antinori, prin raportare la marca înregistrată a reclamantei.

În consecință, în temeiul art.496 alin.(1) raportat la art.488 alin.(1) pct.8 C.pr.civ., Înalta Curte a respins, ca nefondat, recursul declarat de pârâta SC Y. SRL.

B. În ceea ce privește recursul declarat de către reclamanta X. S.p.A, împotriva deciziei nr.1584/2018, prin care s-a respins cererea sa de acordare a cheltuielilor de judecată în apel, sunt de reținut următoarele.

În susținerea recursului recurenta reclamantă a invocat, pe de o parte, încălcarea art.453 alin.(1) C.pr.civ., iar, pe de altă parte, a art.6 C.pr.civ.

Referitor la susținerile privind încălcarea art.453 alin.(1) C.pr.civ. se reține că prevederile art.453 (Acordarea cheltuielilor de judecată) sunt situate în Titlul 1 al Cărtii a doua, intitulat Procedura în fața primei instanțe.

Potrivit art.453: (1) Partea care pierde procesul va fi obligată, la cererea părții care a câștigat, să îi plătească acesteia cheltuieli de judecată.// (2) Când cererea a fost admisă numai în parte, judecătorii vor stabili măsura în care fiecare dintre părți poate fi obligată la plata cheltuielilor de judecată. Dacă este cazul, judecătorii vor putea dispune compensarea cheltuielilor de judecată.

Legat de apel, relevante sunt prevederile art.482 (Completare cu alte norme), potrivit cărora: Dispozițiile de procedură privind judecata în primă instanță se aplică și în instanța de apel, în măsura în care nu sunt potrivnice celor cuprinse în prezentul capitol.

Potrivit art. 480 (Soluțiile pe care le pronunță instanța de apel), alin.(1) și (20): (1) Instanța de apel poate păstra hotărârea atacată, situație în care, după caz, va respinge, va anula apelul ori va constata perimarea lui.// (2) În caz de admitere a apelului, instanța poate anula ori, după caz, schimba în tot sau în parte hotărârea apelată.

Recurenta reclamantă, referitor la interpretarea art.453 alin.(1) C.pr.civ., susține, pe de o parte, că sintagma ”pierdere a procesului” trebuie interpretată în sens larg prin raportare la efectul dispozitivului iar nu prin raportare la sensul soluției: admite/respinge, iar pe de altă parte, că în speță, admiterea apelului nu reprezintă o pierdere a procesului de către reclamantă din moment ce prin dispozitivul hotărârii din apel reclamanta nu a căzut în nicio pretenție, dimpotrivă pârâtei i s-au reconfirmat actele de încălcare a drepturilor conferite de marca Antinori.

Aceste susțineri sunt nefondate, având în vedere că sintagma ”partea care pierde procesul” din cadrul alin.(1) al art.453 C.pr.civ., trebuie interpretată în cazul apelului, prin raportare la prevederile art.482 C.pr.civ.

Așa cum s-a reținut anterior, art.453 C.pr.civ., ce reglementează condițiile acordării cheltuielilor de judecată, sunt situate în cadrul titlului aferent procedurii în fața primei instanțe. Astfel, sintagma ”partea care pierde *procesul*”, din perspectiva procedurii în fața primei instanțe, se raportează la modul de soluționare a cererii de chemare în judecată, în alineatul (2) al art.453 reglementându-se și situația admiterii doar în parte a cererii.

Privind comparativ soluțiile care pot fi pronunțate în primă instanță și în apel, se poate observa că cererea de chemare în judecată poate fi admisă în parte, conform art.425 alin.(1) lit. c), teza finală, raportat la soluția dată cererilor (capetelor de cerere) deduse judecătii, în timp ce în apel, conform art.480 alin.(1) și (2) C.pr.civ., nu se pune problema unei admiteri în parte a acestuia, ci doar, ulterior admiterii apelului, a unei eventuale anulări/schimbări în tot sau în parte a hotărârii atacate, ultim caz în care s-ar putea pune problema reevaluării cheltuielilor de judecată efectuate în fața primei instanțe, prin aplicarea art.453 C.pr.civ.

Astfel, ținând cont de prevederile art.482 C.pr.civ. și interpretând art.453 C.pr.civ. astfel încât să nu fie potrivnice dispozițiilor ce reglementează judecată în apel, sintagma ”partea care pierde *procesul*” se raportează la modul de soluționare a apelului, iar nu la modul de soluționare a cererii de chemare în judecată, cum greșit susține recurenta reclamantă.

Mai mult, obiectul căii de atac a apelului, potrivit art.461 C.pr.civ., este hotărârea primei instanțe de fond iar nu cererea de chemare în judecată, ca atare, culpa formulării apelului nu poate fi apreciată prin raportare la cererea de chemare în judecată, la partea culpabilă pentru generarea formulării cererii de chemare în judecată, contrar susținerilor recurantei reclamante.

Este nefondat și motivul de recurs prin care se susține încălcarea art.6 din C.pr.civ., referitor la dreptul la un proces echitabil, prin neacordarea reclamantei a cheltuielilor de judecată efectuate în apel, în condițiile în care reclamanta nu ar fi căzut în pretenții prin respingerea acțiunii în contrafacere.

Analiza acestui motiv de recurs aduce în discuție și aplicarea prevederilor art.5 alin.(3) C.pr.civ., potrivit cărora ”în cazul în care o pricină nu poate fi soluționată nici în baza legii, nici a uzanțelor, iar în lipsa acestora din urmă, nici în baza dispozițiilor legale privitoare la situații asemănătoare, ea va trebui judecată în baza principiilor generale ale dreptului, având în vedere toate circumstanțele acesteia și ținând seama de *cerințele echității*”.

Ținând cont că interpretarea art.453 coroborat cu art.482 C.pr.civ. duce la soluția menționată anterior, nu este exclus ca, în anumite circumstanțe excepționale, neavute în vedere de legiuitor la momentul elaborării textelor legale menționate anterior (una dintre ele identificată chiar de instanța de apel în considerentele sale), prin aplicarea acestor norme juridice, să se ajungă la o situație de inechitate.

În cazul unor astfel de circumstanțe excepționale, nu se exclude aplicarea cerințelor echității, în temeiul art.5 alin.(3) C.pr.civ., cu consecința obligării apelantului la plata cheltuielilor de judecată, cel puțin parțial, deși apelul a fost admis.

Totuși, nu acesta este cazul în speța de față, unde se observă că principalele critici din apel au privit problemele de drept care au fost considerate de instanța de apel ca fiind netemeinice și nelegal soluționate de către prima instanță de fond prin hotărârea atacată, și anume constatarea încălcării mărcii Cantineta Antinori și anularea în tot a numelui comercial Ristorante Antinori, instanța de apel ajungând la concluzia reținerii în mod nefondat de către prima instanță a contrafacerii mărcii Cantineta Antinori și a anulării parțiale a numelui comercial Ristorante Antinori, doar cu privire la denumirea Antinori. Mai mult, analiza din apel nu a privit probleme de drept noi față de cele care făcuseră deja obiectul susținerilor și apărărilor în fața primei instanțe.

Ca atare, nu se constată existența unui dezechilibru vădit ca urmare a aplicării art.453 coroborat cu art.482 C.pr.civ., care să ducă la concluzia existenței unei situații inechitabile, în ceea ce privește cheltuielile reprezentând onorariu de avocat suportate de intimata reclamantă, în condițiile admiterii apelului declarat de către apelanta pârâtă.

În consecință, a fost respins ca nefondat recursul declarat de către reclamantă.

Notă: În baza art. IV din Legea nr. 112/2020, Legea nr. 84/1998 a fost republicată în M.Of. nr. 856 din 18 septembrie 2020, textele de lege fiind renumerotate

II. Drepturi de autor

3. Drept de autor asupra programului informatic. Obligația de confidențialitate a fabricantului bazei de date. Limitare convențională a dreptului de proprietate. Invocarea încălcării clauzei de confidențialitate și a dreptului asupra programului de calculator

Legea nr. 8/1996, art. 122¹ - 122⁴
C.civ., art. 555

Dreptul patrimonial al fabricantului bazei de date definit în art.122² din Legea nr. 8/1996 are un conținut similar dreptului de proprietate reglementat de art. 555 din Codul civil, ca drept al titularului de a poseda, folosi și dispune de un bun în mod exclusiv, în limitele stabilite de lege, cu particularitățile aferente unor prerogative consacrate printr-un act normativ cu caracter special.

În cazul în care proprietarul bazei de date își asumă, prin contractul încheiat cu autorul programului pentru calculator utilizat la fabricarea sau funcționarea bazei de date, obligația de a nu permite accesul unui terț la baza de date, pentru studiu, atare obligație, considerată de către părți a fi legată de confidențialitatea contractului, reprezintă o limitare convențională a dreptului de proprietate. În mod echivalent, dacă este vorba despre un fabricant al bazei de date, restrângerea vizează dreptul de a autoriza extragerea și/sau reutilizarea de către un terț a totalității sau a unei părți substanțiale din baza de date.

Astfel, limitarea convențională rezidă în exercitarea dreptului asupra bazei de date fără a se aduce atingere dreptului de autor asupra programului pentru calculator în modalitatea expres convenită.

Această situație de excepție de la exercitarea dreptului de proprietate impune o abordare restrictivă de analiză a încălcării obligației de confidențialitate ce revine titularului dreptului, ceea ce înseamnă că obligația se socotește a fi fost încălcată în măsura în care proprietarul bazei de date a autorizat accesul unui terț chiar la programul pentru calculator, prin intermediul bazei de date.

O asemenea analiză presupune a se cerceta dacă probele indică un acces efectiv al terțului la programul pentru calculator sau dacă acest acces era necesar și se poate prezuma în mod rezonabil că s-a produs în mod efectiv, aceste aspecte fiind esențiale pentru stabilirea certă a încălcării obligației asumate prin contract și, implicit, a încălcării dreptului de autor asupra programului de calculator, din perspectiva obiectului dreptului subiectiv aparținând titularilor diferiți și al întinderii protecției conferite prin lege, respectiv prin convenția părților.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 179 din 28 ianuarie 2020

Prin cererea formulată la data de 21.04.2015 și înregistrată pe rolul Tribunalului Satu Mare, reclamanta A. SRL a solicitat instanței să dispună, în contradictoriu cu pârâta B. SRL, rezilierea contractului nr. 14/2011 încheiat între părți; obligarea pârâtei la plata sumei de 12,383,88 lei, reprezentând contravaloarea facturilor fiscale emise în perioada februarie 2014 -

aprilie 2015, precum și a dobânzii legale aferente acestei sume, calculate de la scadență și până la plata efectivă; obligarea pârâtei la plata contravalorii în lei a sumei de 14,508 de euro, reprezentând daune interese compensatorii; constatarea încălcării dreptului de autor al reclamantei, prevăzut de Legea nr. 8/1996 și de art. VII din contract; obligarea pârâtei la plata contravalorii în lei a sumei de 100.000 de Euro reprezentând despăgubiri rezultate în urma încălcării dreptului de autor.

Pârâta B. SRL a formulat cerere reconvențională, solicitând obligarea reclamantei la plata sumei de 10.000 euro cu titlu de daune morale pentru accesarea fără drept a sistemului său informatic și punerea în pericol a obligației de a păstra confidențialitatea asupra datelor cu caracter personal ale pacienților.

Prin sentința civilă nr. 175 din 17.11.2016, Tribunalul Satu Mare a admis în parte acțiunea, și, în consecință: a dispus rezilierea contractului încheiat între părți sub nr. 14 din 24.11.2011; a obligat pârâta să plătească reclamantei suma de 1669 lei reprezentând contravaloarea facturilor pentru serviciile prestate în perioada februarie - martie 2014; a constatat încălcarea de către pârâtă a dreptului de autor aparținând reclamantei și a obligat pe pârâtă să plătească celei din urmă despăgubiri în cuantum de 50.000 lei; a respins ca neîntemeiată acțiunea pentru rest; a respins ca neîntemeiată cererea reconvențională formulată de pârâta-reclamantă B. SRL; a obligat pe pârâtă să plătească reclamantei suma de 3710 lei reprezentând onorariu avocațial și cheltuieli cu taxa judiciară de timbru în limita valorilor încuviințate, compensând restul cheltuielilor de judecată.

Prin decizia nr. 51 din 13.03.2018, Curtea de Apel Oradea – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal a respins, ca nefondat, apelul declarat de pârâta – reclamantă B. SRL; a admis apelul declarat de reclamanta – pârâtă A. SRL, a schimbat în parte sentința, în sensul că a dispus obligarea pârâtei să plătească reclamantei și suma de 14.508 euro sau echivalentul în lei la data plății cu titlu de daune interese compensatorii, cu cheltuieli de judecată în primă instanță în sumă de 5318 lei; au fost menținute restul dispozițiilor sentinței; s-a dispus obligarea pârâtei la plata către reclamantă a sumei de 1198,22 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată în apel.

Împotriva acestei decizii, a declarat recurs pârâta B. SRL, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei și, în principal, în rejudecare, respingerea apelului formulat de A. SRL, modificarea în parte a sentinței apelate, cu consecința respingerii cererii de chemare în judecată sub aspectul constatării încălcării dreptului de autor, acordării despăgubirilor în cuantum de 50.000 de lei și acordării cheltuielilor de judecată și admiterii cererii reconvenționale formulate, iar în subsidiar, trimiterea cauzei spre rejudecare instanței de apel.

Prin motivele de recurs, întemeiate pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct.6 și 8 Cod procedură civilă, s-au susținut următoarele:

(1) Instanța de apel a făcut o interpretare greșită a prevederilor art. IV alin. 2 din contractul nr. 14/2011, în lumina art. 1.266 și 1.267 Cod civil, în ceea ce privește acordarea daunelor compensatorii în baza art. 1.530 și 1.531 Cod civil, art. 73 din Legea nr. 8/1996.

Prima instanță a respins capătul de cerere reprezentând daune interese compensatorii printr-o interpretare corectă a clauzei de la art. IV alin. 2 din convenție, considerând că produce efecte doar în ceea ce privește premisa stabilită de părți, respectiv posibilitatea achiziționării programului informatic în condițiile derulării unui parteneriat de minim 10 ani, și nu pentru evaluarea daunelor interese compensatorii. În cazul încetării contractului înainte de durata convenită pentru colaborare, nu mai poate fi realizată achiziționarea de către pârâtă a programului informatic, neputând fi considerat drept prejudiciu restul nerealizat din contract.

Așadar, prevederile contractuale de la art. IV alin. 2 nu reprezintă o clauză penală, ci doar o modalitate prin care părțile au prefigurat premisele necesare unei eventuale achiziționări a programului informatic de către pârâtă.

Altfel spus, problema parteneriatului de 10 ani (deși nu rezultă în vreun fel obligația pârâtei de a plăti suma de 150 Euro + TVA pe parcursul acestor 10 ani), se referă la ipoteza achiziționării programului, deci a unei cesiuni a drepturilor patrimoniale de autor, respectiv a drepturilor prevăzute în art. 13 din Legea nr. 8/1996.

În speță, nu s-a pus, însă, problema achiziționării programului, în sensul dobândirii de către pârâtă a exclusivității asupra folosirii acestuia, ci doar a dreptului de folosință asupra programului, drept care se naște lunar în baza contractului.

Or, prin decizia recurată s-a apreciat că termenul de 10 ani prevăzut în contract se referă la durata contractului și nu la ipoteza unei colaborări de minim 10 ani pentru a putea fi pusă în discuție cumpărarea contractului.

În conformitate cu dispozițiile art. 1.266 alin. (1) Cod civil, eventualele nepotriviri sau contradicții între voința reală a părților și sensul literal al termenilor contractului „trebuie dovedite de partea care le reclamă, întrucât declarația comună de voință care este specifică contractului se prezumă până la proba contrară că exprimă voință reală a părților”.

Pe acest temei, reclamanta avea obligația să procure dovezi în sensul că art. IV alin. 2 din contract nu configurează cadrul necesar în vederea achiziționării programului informatic în condițiile derulării unui parteneriat de minimum 10 ani de zile. Simplele alegații pro causa nu pot suplini lipsa unor dovezi concludente, iar faptul că instanța de apel și-a însușit această teză - în contextul inexistenței unor probe - echivalează cu o interpretare eronată a dispozițiilor Codului civil.

Concluzia instanței de apel dă naștere unui raționament contradictoriu. Pe de o parte, se consideră că termenul de minimum 10 ani de la art. IV alin. 2 din contract se referă exclusiv la durata contractului, însă, pe de altă parte, instanța de apel obligă pe pârâtă la plata sumei de 14.508 euro cu titlu de daune compensatorii, adică tocmai suma de bani care ar fi fost necesară și suficientă pentru achiziționarea, la sfârșitul relațiilor contractuale, a programului informatic.

În realitate, instanța de apel a considerat această prevedere contractuală drept o premisă pentru evaluarea daunelor interese compensatorii. Or, nu aceasta a fost voința concordantă a părților, dacă părțile ar fi dorit să insereze o clauză penală în art. IV alin. 2, ar fi prevăzut expres acest lucru.

Totodată, interpretarea dată termenului „achiziționare”, anume de dobândire a dreptului de a folosi programul, este contrară atât sensului literal al acestui termen, cât și regulilor generale de interpretare a contractelor. În măsura în care părțile nu ar fi dorit să prefigureze posibilitatea achiziționării programului, nu ar fi utilizat sintagma „pentru achiziționarea programului” în preambulul alin. 2 al art. IV.

Mai mult decât atât, modul de calcul al daunelor solicitate, propus de către reclamantă și preluat ca atare de către instanța de apel, prin care s-a adăugat la suma propriu-zisă și cota de TVA, încalcă art. 130 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 571/2003, care prevede că baza de impozitare (în scopuri de TVA) nu cuprinde, printre altele, penalizările și orice alte sume solicitate pentru neîndeplinirea totală sau parțială a obligațiilor contractuale, dacă sunt percepute peste prețurile și/sau tarifele negociate. Pe acest temei, chiar admitând că pârâta a fost în mod corect obligată la plata contravalorii tarifului lunar stabilit până în anul 2021, aceasta nu s-ar putea face decât având în vedere cuantumul lunar de 150 Euro, fără a se adăuga și TVA.

Pe acest aspect, este de observat că instanța de apel nu a calificat suma de 14.508 euro drept preț al contractului, dar a făcut trimitere la norma menționată anterior, apreciind că, în cauză, daunele interese nu au fost stabilite peste prețul negociat de către părți.

Recurenta a subliniat și faptul că, pe lângă blocarea accesului la program, intimata a continuat timp de un an de zile să pretindă contravaloarea lunară a tarifelor, ca și cum ar fi executat în tot acest timp contractul, intimata însăși recunoscând că a continuat să emită facturi până în aprilie 2015, ceea ce contravine prevederilor art. 15 Cod civil privind exercitarea cu bună-credință a oricărui drept subiectiv. Modul în care a acționat intimata nu poate fi calificat decât ca un abuz de drept și/sau o manifestare de rea-credință.

Cu alte cuvinte, întrucât începând cu luna aprilie 2014 nu au mai fost prestate serviciile la care intimata s-a angajat prin contract, nu există niciun temei legal sau contractual pentru a se solicita pârâtei plata facturilor presupus emise. Nu s-ar putea în mod rezonabil afirma că intimata a continuat să-și execute obligațiile contractuale, în timp ce pârâta nu și-a mai îndeplinit propriile obligații, întrucât niciuna dintre părți nu poate solicita celeilalte executarea obligației, atât timp cât nu își execută propria obligație.

Din această perspectivă, instanța de apel a făcut o aplicare greșită a dispozițiilor art. 1.530 și 1.531 Cod civil în acordarea daunelor compensatorii în valoare de 14.508 euro.

(2) Instanța de apel a făcut o interpretare greșită a clauzei inserate în art. VII din contractul nr. 14/2011, referitor la obligația de confidențialitate, pentru a constata că a fost încălcat dreptul de autor al intimatei.

Prin cererea de chemare în judecată, s-a pretins că, „prin punerea la dispoziția unei firme concurente a programelor de calculator” pe care aceasta le-a realizat, pârâta B. i-ar fi încălcat dreptul de autor prevăzut de Legea nr. 8/1996.

Instanța de apel, în mod similar celor reținute de către prima instanță, a arătat că „Este adevărat că pârâta este proprietara bazei de date însă, câtă vreme aceasta era inserată în programul X., aparținând reclamantei, pârâta avea obligația de a nu permite accesul unei alte firme de software la baza de date”.

Raționamentul instanței de apel este deficitar și se fundamentează pe o înțelegere greșită a situației factuale din speță și pe o interpretare eronată a termenilor legali și contractuali aplicabili.

Recurenta a reiterat, în fapt, că ulterior blocării de către intimată a accesului la baza de date proprietatea recurente, pentru a-și putea continua activitatea, aceasta a contactat un alt furnizor de servicii IT, în vederea furnizării unei noi soluții informatice care să permită desfășurarea activității curente a societății, sens în care a fost nevoită, pe lângă achiziționarea drepturilor de folosință asupra unui noi program informatic, să creeze o nouă bază de date, distinctă de cea anterioară, pe care nu o mai putea folosi.

Noua bază de date a fost alcătuită de recurentă de la zero, neputând fi transferate informațiile din baza de date existentă, ce nu mai putea fi accesată.

Contrar celor reținute prin decizia recurată, precizările privind ultima înregistrare în baza de date Y. și crearea bazei de date Z. rezultă doar din raportul de expertiză extrajudiciară, nu și din raportul de expertiză judiciară ori din răspunsul la obiecțiuni.

După cum pârâta a arătat și cu prilejul judecării fondului cauzei, expertiza tehnică extrajudiciară a fost realizată cu încălcarea dreptului de proprietate al pârâtei asupra calculatorului și informațiilor stocate pe acesta, inclusiv date personale ale pacienților. Din acest motiv, instanța de apel nu își putea, în mod corect, întemeia considerentele pe un raport de expertiză extrajudiciară întocmit pro causa.

Din concluziile raportului de expertiză judiciară nu rezultă că pârâta ar fi încredințat în mod deliberat unei firme concurente baza de date Y. Dimpotrivă, constatările expertului confirmă că pârâta a fost nevoită să alcătuiască noua bază de date de la zero, nemaiaivând cum să transfere informațiile din baza de date existentă, imposibil de accesat.

Recurenta a reamintit că, în vederea realizării obiectului său de activitate, a elaborat o bază de date informatizată ce cuprinde toate informațiile necesare desfășurării activității, cu precădere cele referitoare la pacienți și rezultatele investigațiilor medicale pe care aceștia le întreprind în cadrul serviciilor oferite.

Această bază de date în sens de colecție de date informatice sistematizate, a fost creată și este proprietatea pârâtei, în acest sens fiind și dispozițiile art. 122² din Legea nr. 8/1996. În literatura de specialitate s-a arătat, referitor la bazele de date, că acestea sunt protejate printr-un drept sui-generis și nu prin dreptul de autor, iar titularul dreptului sui-generis este fabricantul bazei de date.

În ce privește dreptul de folosire a programului informatic prin intermediul căruia se putea accesa baza de date, acesta a fost dobândit prin contractul nr. 14/2011 încheiat cu intimata – reclamantă.

Serviciile legate de mentenanța bazei de date la care reclamanta s-a obligat față de pârâta urmau a fi procurate prin intermediul sistemului informatic X.

Din cuprinsul art. VII alin. 2 din contract, precum și din alte clauze ale acestuia (art. II, art. III, art. VII alin. 1 teza I) rezultă că, în speță, operăm cu două tipuri de creații intelectuale având titulari diferiți: baza de date - creată de recurentă și aflată în proprietatea sa, fiind titularul drepturilor patrimoniale exclusive reglementate în art. 122² din Legea nr. 8/1996, și programul informatic „X.”, prin care se accesa baza de date – program creat de intimată, ce are calitatea de titular al dreptului de autor asupra sistemului informatic, drept protejat de art. 13 din Legea nr. 8/1996 și în privința căruia recurenta a dobândit un drept de folosință prin contract.

Singurele prevederi contractuale care ridică probleme de interpretare sunt cele de la art. VII alin. 1 teza a II-a, respectiv art. VII alin. 2 teza a II-a, în cuprinsul cărora sistemul informatic este nominalizat în mod eronat ca fiind „baza de date X.”

Chiar prima instanță a constatat că pârâta este proprietara bazei de date, însă din interpretarea clauzelor în discuție, în conformitate cu art. 1.266 - 1.268 și 1.272 Cod civil, nu rezultă o obligație a pârâtei de a nu permite accesul unei alte firme de software la baza de date.

Astfel, prin intermediul art. VII alin. 1 teza a II-a, proiectantul se obligă față de beneficiar că nu va folosi informațiile stocate în baza de date în alte scopuri decât cele referitoare la dezvoltarea programului. Această prevedere este una firească față de natura informațiilor conținute în baza de date a beneficiarului: informații privitoare la pacienți - date personale de identificare, rezultate analize etc.; în mod eronat, însă, acest articol califică baza de date ca fiind „baza de date X.”, în realitate, este vorba despre baza de date proprietatea B.

Prevederea contractuală are, astfel, logică, proiectantul obligându-se la păstrarea confidențialității informațiilor personale aflate în gestiunea prestatorului de servicii medicale și care îi sunt oferite proiectantului exclusiv în scopul dezvoltării optime a programului software.

De asemenea, este firesc ca beneficiarul să nu poată pune la dispoziția altei firme de software sistemul informatic pentru studiu, fără acordul scris al proiectantului, având în vedere că sistemul informatic aparține proiectantului.

Ca atare, voința reală a părților se referă la programul furnizat pentru utilizare, o interdicție privind informațiile stocate prin intermediul bazei de date neavând logică în contextul tuturor celorlalte dispoziții contractuale.

De altfel, intimata nu a susținut prin cererea de chemare în judecată că recurenta i-ar fi încălcat drepturile asupra programului informatic „X.”, iar prin interogatoriul administrat în primă instanță, intimata a acceptat în mod implicit faptul că baza de date este proprietatea recurente, din moment ce a arătat că este incident art. VII alin. 2 din contract, care stabilește expres că baza de date este proprietatea exclusivă a beneficiarului.

De asemenea, trebuie observat că niciuna dintre susținerile intimatei relative la faptul că recurenta ar fi luat hotărârea de a schimba programul informatic creat și furnizat de către intimată încă din perioada ianuarie-februarie 2014, fără a o anunța în prealabil, nu este probată. Dimpotrivă, doar ca urmare a blocării accesului la program și la baza de date, recurenta a fost nevoită să apeleze la o cu totul altă soluție software integrată (program + bază de date nouă) pentru a-și putea continua activitatea.

Ca atare, recurenta nu ar fi putut, în mod obiectiv, să folosească programul X. pentru alcătuirea noii baze de date (Z.), din moment ce nu a mai avut acces la sistemul informatic al A. SRL și implicit nici la baza de date Y. Concluzia instanței de apel în sensul că, dimpotrivă, a avut o astfel de posibilitate este arbitrară.

În consecință, este neîndoielnic faptul că baza de date inițială (Y.) nu a fost încredințată niciunui terț în vederea introducerii datelor într-un alt program informatic; ceea ce s-a încredințat noului proiectant a fost noua bază de date (Z.), pe care pârâta a alcătuit-o imediat după ce accesul la baza de date inițială a fost blocat. Există o relație directă de cauzalitate între acțiunea intimatei de a bloca accesul la sistem și acțiunea recurente de a apela la serviciile unui alt furnizor de programe informatice.

Ceea ce trebuie distins, în speță, este că baza de date nu a fost realizată prin utilizarea programului informatic proprietatea intimatei, ci ca are o existență de sine stătătoare, fiind doar accesată prin intermediul acestui program informatic.

Recurenta a susținut că, în mod greșit, instanța de apel a menținut soluția primei instanțe sub aspectul acordării daunelor morale, față de pretinsa săvârșire culpabilă de către pârâtă a faptei de încălcare a dreptului de autor, în raport de dispozițiile art. 12 și art. 139 alin. (2) din Legea nr. 8/1996.

Dincolo de argumentele deja dezvoltate, recurenta a învederat că intimata nu a procurat instanței niciun mijloc de probă din care să rezulte întinderea prejudiciului moral pe care îl solicită. De asemenea, nu s-a arătat în niciun fel cum anume presupusa încălcare a drepturilor de autor pe care intimata le avea în privința programului informatic (iar nu asupra bazei de date), respectiv presupusa încălcare a art. VII din contract, i-ar fi produs un prejudiciu, fie acesta chiar și moral.

Or, legea nu îl scutește pe acela care pretinde repararea prejudiciului moral de producerea unor probe materiale în acest sens. Astfel, prejudiciul moral nu se poate prezuma, motiv pentru care se impunea ca intimata să prezinte și să dovedească anumite elemente și indicii pe baza cărora instanța investită cu soluționarea cererii să poată stabili existența și întinderea prejudiciului.

(3). În ce privește respingerea ca neîntemeiată a cererii reconvenționale, instanța de apel a interpretat în mod eronat normele de drept material relative la interpretarea contractelor, prin aprecierea conform căreia intimata nu a încălcat clauza de confidențialitate prevăzută la art. VII din contract.

Nu s-a infirmat de către partea adversă că proiectantul furnizor a solicitat unei terțe persoane să acceseze sistemul informatic al pârâtei și să realizeze capturi de imagini din acesta, de altfel, cererea de chemare în judecată a reclamantei se bazează pe o expertiză tehnică

extrajudiciară realizată cu încălcarea dreptului de proprietate al pârâtei asupra calculatorului și informațiilor stocate pe acesta, inclusiv date personale ale pacienților.

Or, clauza de confidențialitate interzicea proiectantului să folosească informațiile din baza de date a pârâtei în alte scopuri decât cele referitoare la dezvoltarea programului. Pretinsele verificări despre care intimata face vorbire se circumscriu altor scopuri decât celor referitoare la dezvoltarea programului, motiv pentru care intimata a încălcat confidențialitatea impusă de art. VII alin. 1 teza a II-a din contract și, implicit, principiul *pacta sunt servanda* consacrat de dispozițiile art. 1.270 Cod civil.

Examinând decizia recurată prin prisma criticilor formulate și a actelor dosarului, Înalta Curte constată următoarele:

Motivele de recurs vizează acordarea în apel de daune – interese compensatorii (1), respingerea motivului de apel referitor la constatarea încălcării dreptului de autor al reclamantei și acordarea de despăgubiri pe acest temei (2), menținerea prin decizia de apel a respingerii cererii reconvenționale (3).

(1) În ceea ce privește daunele compensatorii acordate reclamantei prin decizia de apel, în cuantum de 14.508 euro, recurenta – pârâtă B. SRL a criticat, pe temeiul art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 Cod procedură civilă, modul de calcul al acestora sub două aspecte: pe de o parte, sub aspectul interpretării date de instanța de apel clauzei din art. IV alin. 2 din contractul încheiat între părți, iar, pe de altă parte, în privința modului de interpretare și aplicare a dispozițiilor art. 130 alin. 3 din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal.

Cu privire la primul aspect, Înalta Curte reține că, în mod necontestat, dispoziția din sentința pronunțată în cauză de către Tribunalul Satu Mare, prin care s-a dispus rezilierea contractului nr. 14/2011 din culpa pârâtei B. SRL, dată fiind neîndeplinirea obligațiilor contractuale, beneficiază de autoritate de lucru judecat, în condițiile în care pârâta nu a înțeles să critice această soluție în apel.

În atare context, instanța de apel a considerat că reclamanta A. SRL este îndreptățită la daune – interese compensatorii pe temeiul art. 1530 și 1531 Cod civil, în conformitate cu care creditorul are dreptul la daune–interese pentru repararea integrală a prejudiciului ce constituie consecința directă și necesară a neexecutării, fără justificare sau, după caz, culpabile, a obligației de către debitor, prejudiciu care cuprinde atât pierderea efectiv suferită de către creditor, cât și beneficiul de care acesta a fost lipsit.

Pentru a calcula beneficiul nerealizat de către reclamantă, instanța de apel s-a raportat la clauza din art. IV alin. 2 al contractului nr. 14/2011 încheiat între părți, potrivit căreia „Pentru achiziționarea programului, de comun acord cu beneficiarul s-a convenit la un parteneriat cu durata a minimum 10 ani de la data semnării contractului.” S-a apreciat că, în urma rezilierii contractului, reclamanta este lipsită de suma de 150 euro + TVA, pentru perioada rămasă până la expirarea contractului (78 luni), în condițiile în care acesta a fost încheiat pe 10 ani.

Prin interpretarea clauzelor contractuale, în raport de prevederile art.1.266 și 1.267 Cod civil, instanța de apel a stabilit că art. IV alin. 2 prevede durata contractului prin care pârâta a dobândit dreptul de a folosi programul informatic, pentru suma de 150 euro + TVA lunar, și nu ipoteza unei colaborări de minimum 10 ani pentru a putea fi pusă în discuție cumpărarea programului, astfel cum a susținut pârâta.

Înalta Curte constată că motivele de recurs nu conduc la infirmarea raționamentului juridic dezvoltat prin decizia de apel și expus anterior.

Recurenta a arătat că, prin contractul în discuție, încheiat cu proiectantul programului de calculator, a dobândit, în calitate de beneficiar, dreptul de folosință asupra programului respectiv,

drept care se năștea lunar, cu obligația aferentă de a achita proiectantului o taxă lunară de exploatare și întreținere în valoare de 150 de euro + TVA.

În același timp, a arătat că mențiunea privind termenul de 10 ani a fost inserată în contract strict în legătură cu transferul dreptului de proprietate asupra programului informatic în patrimoniul pârâtei la capătul acestei perioade de timp, iar nu cu asumarea unei obligații de plată timp de 10 ani a sumei de 150 de euro + TVA.

Această interpretare nu exclude, așadar, posibilitatea derulării raporturilor contractuale timp de 10 ani, pârâta fiind motivată de dobândirea dreptului de proprietate la sfârșitul acestui interval, potrivit propriilor susțineri.

Recurenta nu a contestat, așadar, elementele esențiale pe baza cărora instanța de apel a considerat că reclamanta este îndreptățită și la beneficiul nerealizat cu titlu de daune – interese (pe lângă pierderea efectivă, parte din prejudiciu reparată prin hotărârea primei instanțe), anume neîncasarea sumei de 150 euro timp de 78 de luni (rămas până la împlinirea perioadei de 10 ani).

Se observă că nu a fost criticată echivalarea de către instanța de apel a contravalorii folosinței programului de calculator convenite chiar de părți cu un beneficiu de care proiectantul este lipsit până la expirarea colaborării convenite, în condițiile în care, pe de o parte, daunele – interese sunt solicitate ca urmare a rezilierii contractului, și nu ca modalitate de executare a obligației, respectiv executare prin echivalent, iar, pe de altă parte, recurenta – pârâtă nu mai folosește programul, în timp ce proiectantul rămâne proprietar al programului informatic nu numai în urma rezilierii, dar chiar după împlinirea termenului de 10 ani, față de interpretarea dată clauzei în discuție prin decizia recurată.

Totodată, recurenta nu a formulat nicio susținere în legătură cu caracterul cert și previzibil al prejudiciului, pe temeiul art. 1532 și 1533 Cod civil, făcând referire exclusiv la dispozițiile art. 1530 și 1531 Cod civil.

În acest context, contestarea de către recurentă a interpretării referitoare la durata contractului este lipsită de finalitate, întrucât eventuala confirmare a interpretării pârâtei nu ar conduce la înlăturarea modalității de calcul al beneficiului nerealizat din decizia recurată.

Această concluzie nu este infirmată de argumentele recurente – pârâte referitoare la inserarea unui raționament contradictoriu în motivarea deciziei.

Recurenta a susținut că instanța de apel a considerat că termenul de minimum 10 ani de la art. IV alin. 2 din contract se referă exclusiv la durata contractului, însă, pe de altă parte, a obligat pe pârâtă la plata sumei de 14.508 euro cu titlu de daune compensatorii, adică tocmai suma de bani care ar fi fost necesară și suficientă pentru achiziționarea, la sfârșitul relațiilor contractuale, a programului informatic.

Or, după cum a arătat chiar recurenta, instanța de apel a apreciat, prin interpretarea coroborată a clauzelor contractului, că termenul de „achiziționare” nu se referă la cumpărarea programului informatic al reclamantei, ci la dobândirea dreptului de a folosi programul. Prin urmare, nu s-a reținut că suma de 14.508 euro ar reprezenta contravaloarea programului informatic, motiv pentru care nu există vreo contradicție în raționamentul juridic dezvoltat în cuprinsul deciziei.

Pe de altă parte, recurenta nu a prezentat niciun indiciu pentru susținerile sale, din care să reiasă că suma de 14.508 euro ar echivala cu prețul de cumpărare al programului informatic.

Nici raportarea la prevederile art. 73 din Legea nr. 8/1996, în mod expres invocate prin motivele de recurs, nu conduce la o altă concluzie decât cea expusă anterior.

Acordarea daunelor interese pentru repararea integrală a prejudiciului ce constituie consecința directă și necesară a neexecutării culpabile a obligației de către debitor a fost

motivată, după cum s-a arătat, exclusiv pe dispozițiile Codului civil, însă, în considerentele referitoare la capătul de cerere având ca obiect acordarea de despăgubiri pentru încălcarea dreptului de autor al reclamantei asupra programului informatic, instanța de apel a evocat prevederile art. 73-81 din Legea nr. 8/1996 ce reglementează protecția programelor de calculator prin dreptul de autor.

În conformitate cu art. 73 alin. (1), „Titularul dreptului de autor al unui program pentru calculator beneficiază în mod corespunzător de drepturile prevăzute de prezenta lege, în partea I a prezentului titlu (...)”.

Art. 63 din partea I vizează contractul de închiriere a unei opere, definit în alin. (1) al normei ca fiind actul juridic prin care „autorul se angajează să permită utilizarea, pe timp determinat, cel puțin a unui exemplar al operei sale, în original sau în copie, *în special programe pentru calculator* ori opere fixate în înregistrări sonore sau audiovizuale.”

Așadar, actul specific în materia dreptului de autor prin care autorul unui program de calculator permite utilizarea operei sale este contractul de închiriere, ce trebuie să se încheie pe o durată determinată.

În condițiile în care recurenta a criticat interpretarea instanței de apel referitoare la durata contractului, fără a indica o clauză contractuală care conține termenul pentru care a fost dobândit dreptul de utilizare a programului pentru calculator și, după cum s-a arătat, fără a contesta modul de calcul al daunelor interese în interpretarea dată de către instanța de apel, concluzia lipsei de finalitate a criticii se impune și din această perspectivă.

Mai mult decât atât, trebuie avut în vedere că, potrivit art. 63 alin. (2) din Legea nr. 8/1996, „Contractul de închiriere a unei opere este supus dispozițiilor de drept comun privind contractul de locațiune.”

Art. 1785 Cod civil, intitulat „Locațiunea fără durată determinată”, reglementează tocmai durata locațiunii în ipoteza în care în contract aceasta nu a fost prevăzută în mod expres. Aplicarea normei depinde, însă, de condiția ca părțile, deși nu au arătat în contract durata locațiunii, nici nu și-au dorit să contracteze pe o durată nedeterminată.

Or, în cauză, recurenta a pretins doar că art. IV alin. 2 din contract nu prevede termenul pentru care contractul a fost încheiat, fără a susține explicit că actul juridic ar fi fost încheiat pe durată nedeterminată; dimpotrivă, după cum s-a arătat în debutul considerentelor de față, interpretarea sa nu exclude derularea raporturilor contractuale timp de 10 ani, dată fiind motivația transmiterii dreptului de proprietate la sfârșitul acestui interval.

În această situație, din nou, argumentele din motivele de recurs nu sunt adecvate pentru a provoca controlul de legalitate al soluției instanței de apel referitoare la acordarea de daune – interese pentru beneficiul nerealizat.

Față de toate considerentele expuse, Înalta Curte va înlătura susținerile recurente referitoare la primul aspect.

Cu privire la cel de-al doilea aspect, se constată că nu este fondată critica ce vizează modul de interpretare și aplicare a dispozițiilor art. 137 alin.(3) lit. b) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, din perspectiva calculării daunelor– interese compensatorii prin includerea taxei pe valoarea adăugată.

În conformitate cu această normă (ce corespunde art. 286 alin. 4 lit. b din actualul Cod fiscal, aprobat prin Legea nr. 227/2015), baza de impozitare a TVA nu cuprinde, printre altele, „sumele reprezentând daune-interese, stabilite prin hotărâre judecătorească definitivă/definitivă și irevocabilă, după caz, penalizările și orice alte sume solicitate pentru neîndeplinirea totală sau parțială a obligațiilor contractuale, dacă sunt percepute peste prețurile și/sau tarifele negociate”.

Instanța de apel a inclus cota de TVA în suma de 14.508 euro acordată cu titlu de despăgubiri pentru motivul că aceste daune – interese nu au fost stabilite peste prețul negociat de către părți, în decizie arătându-se, totodată, că nici nu au fost acordate în baza vreunei clauze penale.

Aceste motive nu sunt contradictorii, astfel cum s-a pretins prin motivele de recurs, din moment ce s-a considerat că sintagma din text „preț negociat” se referă nu numai la o clauză penală, ci și la contravaloarea dreptului de utilizare a programului informatic, stabilită de părți prin contract.

Întrucât contrarietatea considerentelor a reprezentat singurul argument pe acest aspect, fără ca recurenta să critice interpretarea dată textului în discuție prin decizia recurată, Înalta Curte, față de toate considerentele expuse, va respinge motivele de recurs referitoare la soluția de acordare a în apel de daune – interese compensatorii.

(2) În ceea ce privește menținerea soluției primei instanțe referitoare la constatarea încălcării dreptului de autor al reclamantei și acordarea de despăgubiri pe acest temei, Înalta Curte reține că, prin decizia recurată, a fost confirmată temeinicia soluției în discuție, cu referire la art. VII alin. 2 din același contract nr. 14/2011 și la prevederile referitoare la protecția programelor de calculator prin dreptul de autor din Legea nr. 8/1996.

În considerente, s-a constatat că pârâta, deși este proprietară a bazei de date, a încălcat dreptul de autor al reclamantei asupra programului informatic X., câtă vreme baza de date era inserată în acest program, iar pârâta și-a asumat prin contract obligația de a nu permite accesul unei alte firme de software la baza de date.

Instanța de apel a considerat că suma de 50.000 lei acordată de către prima instanță este de natură să compenseze prejudiciul moral suferit de către reclamantă ca urmare a încălcării dreptului său de autor și a clauzei de confidențialitate. Pârâta a încălcat cu bună – știință acea clauză, dând posibilitatea terțului de a cunoaște ideile și principiile care stau la baza programului reclamantei, în condițiile în care și acea firmă crea programe pentru laboratoare de analize medicale, concurând pe aceeași piață cu reclamanta.

Recurenta – pârâta B. SRL a susținut, în esență, că este nelegală concluzia încălcării dreptului de autor și a clauzei de confidențialitate din contract, deoarece instanța de apel a confundat programul informatic X., ce reprezintă proprietatea reclamantei, în calitate de proiectant, cu baza de date, asupra căreia pârâta, în calitate de fabricant de date, deține dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza și de a interzice extragerea și/sau reutilizarea totalității sau a unei părți substanțiale din aceasta, conform Legii nr. 8/1996.

Această confuzie a condus la stabilirea unei situații de fapt greșite, în condițiile în care s-a ignorat faptul că ceea ce s-a încredințat noului proiectant a fost o nouă bază de date, ce a fost creată de către pârâta după momentul la care și din motivul că reclamanta a blocat accesul pârâtei la baza de date inițială, cu atât mai mult cu cât elemente esențiale din situația de fapt reținută au fost preluate din expertiza tehnică extrajudiciară realizată cu încălcarea dreptului de proprietate al pârâtei asupra calculatorului și informațiilor stocate pe acesta, inclusiv date personale ale pacienților.

Cât privește daunele morale, recurenta a criticat și faptul că au fost acordate fără ca reclamanta să fi indicat și probat cel puțin anumite elemente pe baza cărora instanța să poată stabili existența și întinderea prejudiciului, deoarece prejudiciul moral nu poate fi prezumat.

În contextul acestor susțineri și ținând cont de invocarea explicită a motivelor de recurs prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 Cod procedură civilă, Înalta Curte constată că, într-adevăr, considerentele deciziei recurate nu sunt lămuritoare în privința obiectului protecției

recunoscute recurentei-pârâte, iar, pe de altă parte, conține referiri contradictorii la aspecte de fapt.

Potrivit art. 425 alin. (1) lit. b) Cod procedură civilă, în considerentele oricărei hotărâri judecătorești trebuie să se arate „obiectul cererii și susținerile pe scurt ale părților, expunerea situației de fapt reținută de instanța pe baza probelor administrate, motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază soluția, arătându-se atât motivele pentru care s-au admis, cât și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților”.

În măsura în care hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau când cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei, hotărârea poate fi casată pe temeiul art. 497 cu referire la art. 488 alin.(1) pct. 6 Cod procedură civilă.

În acest context, urmează a se examina, în limitele susținerilor recurentei, dacă motivarea în fapt și în drept a deciziei recurate relevă examinarea corespunzătoare a obiectului pretențiilor și apărărilor formulate în cauză, precum și a condițiilor legale presupuse de soluționarea cererii de chemare în judecată.

Clauza de confidențialitate inserată în art. VII alin. 2 din contractul nr.14/24.11.2011, pe temeiul căreia ambele instanțe de fond au apreciat că pârâta B. SRL a încălcat dreptul de autor al reclamantei, are următorul conținut: „Baza de date este proprietatea exclusivă a Beneficiarului, dar structurile și programele conținute în aceasta, precum și programele – client sunt ale Proiectantului și sunt protejate de Legea drepturilor de autor nr.8/1996. Beneficiarul nu va pune la dispoziția altei firme de software sub nicio formă această bază de date pentru studiu, fără acordul scris al Proiectantului. În caz contrar, Proiectantul va cere în instanță daune interese.”

Se observă că, deși respectiva clauză menționează dreptul de proprietate, instanța de apel s-a raportat la drepturile patrimoniale și morale recunoscute titularului dreptului de autor al unui program pentru calculator prin Legea nr. 8/1996, valorificând trimiterea expresă în contract la acest act normativ.

Instanța de apel nu a procedat, însă, la fel, în cazul bazei de date, cu toate că, pe de o parte, părțile au agreeat existența tot a unui drept de proprietate, în favoarea beneficiarului programului de calculator, respectiv a pârâtei B. SRL, drept ce a fost recunoscut ca atare prin decizia recurată, iar, pe de altă parte, Legea nr. 8/1996 (art. 122¹ – 122⁴ „Drepturile sui-generis ale fabricantilor bazelor de date”) reglementează protecția juridică și a bazelor de date, în orice formă a lor, făcând o distincție netă între baza de date și programul pentru calculator.

Astfel, potrivit art. 122¹ alin. (1), baza de date reprezintă, în sensul legii, „o culegere de opere, de date sau de alte elemente independente, protejate ori nu prin drept de autor sau conex, dispuse într-o modalitate sistematică ori metodică și în mod individual accesibile prin mijloace electronice sau printr-o altă modalitate”, în timp ce, în alin. (2) al aceleiași norme, se prevede în mod expres că „Protecția prevăzută în prezentul capitol nu se aplică programelor pentru calculator utilizate la fabricarea sau funcționarea bazelor de date accesibile prin mijloace electronice.”

Art. 122² alin. (1) din Legea nr. 8/1996 prevede dreptul patrimonial exclusiv al fabricantului unei baze de date de a autoriza și de a interzice extragerea și/sau reutilizarea totalității sau a unei părți substanțiale din aceasta, evaluată calitativ sau cantitativ, drept la care s-a făcut referire prin motivele de recurs.

În alin. (2) al aceluiași art. 122² sunt explicate noțiunile de „extragere” și de „reutilizare” a totalității sau a unei părți din baza de date, iar art. 121¹ alin.4 definește fabricantul unei baze de date ca fiind „persoana fizică sau juridică ce a făcut o investiție substanțială cantitativă și calitativă în vederea obținerii, verificării sau prezentării conținutului unei baze de date.”

Înalta Curte apreciază, însă, că neabordarea chestiunii încălcării de către pârâtă a obligației de confidențialitate în raport de dispozițiile Legii nr.8/1996 referitoare la protecția juridică a bazei de date nu atrage ipso facto nelegalitatea deciziei, dar nu pentru că prevederile legale sus – menționate ar fi inaplicabile, ci pentru motivul că instanța de apel a recunoscut recurenței - pârâte B. SRL un drept de proprietate asupra bazei de date, în temeiul contractului nr. 147/2011.

Dreptul de proprietate asupra bazei de date are conținutul prevăzut prin art.555 Cod civil, ca drept al titularului de a poseda, folosi și dispune de un bun în mod exclusiv, în limitele stabilite de lege.

Prin urmare, pârâta a păstrat, în perioada derulării raporturilor contractuale cu reclamanta, dreptul de a deține și de a dispune de baza de date.

Pe de altă parte, în înțelesul comun al termenului, conform DEX, baza de date constituie un „ansamblu de date astfel organizate, încât pot fi utilizate de programe multiple”.

Așadar, dreptul patrimonial al fabricantului bazei de date definit în art.122² din Legea nr. 8/1996 are un conținut similar dreptului de proprietate, cu particularitățile aferente unor prerogative consacrate printr-un act normativ cu caracter special.

În mod evident, o analiză prin prisma Legii nr. 8/1996 ar fi reprezentat o abordare riguroasă a chestiunii în discuție, dat fiind că termenul folosit în contract corespunde unei noțiuni juridice, dar, după cum se va arăta în continuare, motivarea deciziei recurate nu relevă obiectul cert al dreptului de proprietate și nici soluționarea cauzei din perspectiva acestui drept, iar aceste constatări sunt suficiente pentru casarea deciziei recurate.

Nu poate fi ignorat, de asemenea, că, pentru a opera protecția juridică a bazei de date, trebuie îndeplinite condițiile prescrise de lege, iar aprecierea pe acest aspect nu este lipsită de dificultate, în special din cauza condiției ca baza de date să reflecte o „investiție substanțială cantitativă și calitativă în vederea obținerii, verificării sau prezentării conținutului” (condiție implicită din art.121¹ alin. 4). Poate fi invocată, în acest cadru, hotărârea pronunțată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene la data de 9.11.2004 în cauza C-46/02 *Fixtures Marketing Ltd* (în interpretarea Directivei 96/9/CE privind protecția juridică a bazelor de date, transpusă prin Legea nr. 8/1996), în care noțiunea este definită. În plus, trebuie stabilit și fabricantul bazei de date.

Or, în măsura în care s-ar ajunge la concluzia inexistenței unei baze de date în sensul legii, s-ar impune analiza în cauză din perspectiva dreptului de proprietate recunoscut prin convenția părților (a se vedea, în același sens, paragraful 44 din hotărârea CJUE pronunțată la data de 15.01.2015 în cauza C-30/14 *Ryanair Ltd* „... în ceea ce privește o bază de date căreia nu i se aplică Directiva 96/9, creatorul său nu beneficiază de regimul de protecție juridică instituit prin această directivă, astfel încât el nu poate invoca o protecție a bazei sale de date decât în temeiul dreptului național aplicabil”). În acest caz, efectele ar fi asemănătoare, față de similitudinea cu dreptul de proprietate a dreptului patrimonial din legea specială.

Indiferent de natura dreptului aparținând pârâtei, în ambele ipoteze, esențială în aprecierea unei eventuale încălcări a obligației de confidențialitate asumate de către pârâta B. SRL prin art. VII alin. 2 al contractului părților este premisa existenței a două drepturi subiective aparținând unor titulari diferiți, ce trebuie respectate ca atare.

Astfel, în cazul în care proprietarul bazei de date își asumă, prin contractul încheiat cu autorul programului pentru calculator utilizat la fabricarea sau funcționarea bazei de date, obligația de a nu permite accesul unui terț la baza de date, pentru studiu, precum în prezenta cauză, atare obligație, considerată de către părți a fi legată de confidențialitatea contractului, reprezintă o limitare convențională a dreptului de proprietate. În mod echivalent, dacă este vorba

despre un fabricant al bazei de date, restrângerea vizează dreptul de a autoriza extragerea și/sau reutilizarea de către un terț a totalității sau a unei părți substanțiale din baza de date.

Limitarea convențională rezidă în exercitarea dreptului asupra bazei de date fără a se aduce atingere dreptului de autor asupra programului pentru calculator în modalitatea expres convenită.

Această situație de excepție de la exercitarea dreptului de proprietate impune o abordare restrictivă de analiză a încălcării obligației de confidențialitate ce revine titularului dreptului, ceea ce înseamnă, în cauză, că obligația se socotește a fi fost încălcată în măsura în care *proprietarul bazei de date a autorizat accesul unui terț chiar la programul pentru calculator, prin intermediul bazei de date.*

O asemenea analiză presupune a se cerceta dacă probele indică un acces efectiv al terțului la programul pentru calculator al reclamantei A. SRL sau dacă, în raport de circumstanțele speței, acest acces era necesar și se poate prezuma în mod rezonabil că s-a produs în mod efectiv.

Din atare perspectivă, se reține că pârâta a arătat prin motivele de recurs faptul că nu a transferat către terț baza de date creată în cadrul contractului încheiat cu reclamanta A. SRL, ci a creat o nouă bază de date după momentul blocării de către reclamantă a accesului pârâtei la baza inițială de date. Nici vechea bază de date nu a fost realizată prin utilizarea programului pentru calculator, având o existență de sine – stătătoare și fiind doar accesibilă prin intermediul acestui program. Din acest motiv, accesul terțului la programul de calculator al reclamantei nici nu era necesar, noul program încorporând datele deja aflate în posesia legitimă a pârâtei.

Din considerentele deciziei recurate, rezultă că s-a acceptat existența a două baze de date: prima, denumită Y., inserată în aplicația X. aparținând reclamantei A. SRL și accesibilă prin această aplicație, iar cea de-a doua, denumită Z., accesibilă prin aplicația cu același nume.

Instanța de apel s-a preocupat de stabilirea momentului creării noii baze de date Z., însă considerentele pe acest aspect sunt contradictorii.

Astfel, instanța de apel a prezumat că terțul proiectant a avut acces la vechea bază de date Y. și, implicit, la programul pentru calculator al reclamantei A. SRL, în condițiile în care *noua bază de date Z. a fost creată după* trei minute de la blocarea accesului pârâtei, de către reclamantă, la vechea bază de date.

S-ar putea presupune că instanța de apel a avut în vedere, în realitate, scurgerea a trei minute de la blocarea accesului la vechea bază de date până la instalarea efectivă în rețea, de către terț, a noii baze de date Z., și nu până crearea acesteia.

S-a considerat, astfel, ca fiind greu de crezut posibilitatea pârâtei B. SRL de a contacta un alt proiectant și de a instala noul program într-un interval de timp atât de scurt.

Cu toate acestea, instanța de apel a precizat în mod explicit în mai multe rânduri că se referă la crearea noii baze de date, a precizat chiar data și ora la care baza de date a fost creată și a înlăturat apărarea pârâtei potrivit căreia crearea noii baze de date a fost determinată de blocarea accesului la baza de date Y.

În același timp, în paragrafele următoare s-a reținut, pe temeiul raportului de expertiză, al răspunsului la obiecțiuni și al expertizei extrajudiciare, că cele două baze de date puteau fi văzute de către utilizatorii ambelor programe de calculator, prin intermediul profilelor de utilizator create, după caz, la instalarea programului informatic de către reclamanta A. SRL, respectiv la instalarea programului informatic Z. de către terț.

Din această împrejurare, s-a dedus că *baza de date Z. a fost creată anterior* blocării de către reclamantă a accesului pârâtei la baza de date Y. și, totodată, că, în perioada în care au fost active ambele baze de date, terțul furnizor al aplicației Z. a avut acces la baza de date Y..

Considerentele de mai sus relevă faptul că instanța de apel a reținut concomitent crearea anterioară, dar și posterioară blocării accesului la vechea bază de date, a noii baze de date, motive contradictorii care conduc la concluzia că această împrejurare nu a fost pe deplin lămurită.

Mai mult decât atât, se constată că sursa contrarietății din motivarea deciziei rezidă în neclarificarea chiar a împrejurărilor în raport de care instanța de apel a prezumat crearea noii baze de date fie anterior, fie ulterior blocării accesului la vechea bază de date, decizia cuprinzând și pe acest aspect considerentele contradictorii.

Dacă ne raportăm la împrejurarea menționată în decizia recurată, în sensul că cele două baze de date au fost active simultan pentru o perioadă de timp, ar rezulta că nu numai crearea noii baze de date Z., dar și instalarea programului pentru calculator Z. al terțului (în măsura în care au presupus operațiuni diferite, aspect care, la rândul-i, nu a fost clarificat, după cum se va arăta în continuare), au avut loc anterior blocării accesului pârâtei B. SRL la baza de date Y., din moment ce bazele de date puteau fi văzute de către utilizatorii ambelor programe de calculator, în sensul de acces efectiv la acestea.

În primul rând, această constatare contrazice cele stabilite prin aceeași decizie, anume că noua bază de date Z. a fost creată (cu atât mai mult instalată) după trei minute de la blocarea accesului pârâtei, de către reclamantă, la vechea bază de date.

În al doilea rând, se reține ca fiind incontestabilă împrejurarea că reclamanta A. SRL, care activa lunar programul pentru calculator și îl furniza pârâtei în derularea raporturilor contractuale, a avut posibilitatea să vizualizeze în continuare serverul pârâtei și să constate instalarea noului program informatic Z.

Ambii experți, atât cel care a efectuat expertiza extrajudiciară, anterior formulării cererii de chemare în judecată, cât și cel desemnat de către instanță, în cursul judecății, au avut, la rândul lor, această posibilitate, dar nu la sediul pârâtei, ci la sediul reclamantei, prin rețeaua acesteia, din moment ce accesul pârâtei la programul informatic al reclamantei fusese blocat cu un an înainte de inițierea litigiului de față, astfel cum au reținut ambele instanțe de fond.

Nu este clar, însă, la ce utilizatori se referă instanța de apel atunci când reține că aceștia puteau vedea ambele programe pentru calculator, respectiv dacă este vorba doar despre reclamantă, în modalitatea arătată anterior, ori și despre pârâta B. SRL și/sau terț. În acest ultim caz, nu s-a precizat perioada în care ambele baze de date au putut fi văzute, prin raportare la momentul blocării, dar și la data creării noii baze de date.

Înalta Curte constată, totodată, că, preocupându-se exclusiv de stabilirea momentului creării noii baze de date Z., instanța de apel nu a cercetat susținerile pârâtei referitoare la obiectul dreptului său de proprietate.

Considerentele deciziei recurate, expuse anterior, au ca premisă crearea noii baze de date Z. cu ajutorul terțului, autorul programului pentru calculator cu același nume, ceea ce înseamnă raportarea, în soluționarea cauzei, la baza de date în forma încorporată în programul pentru calculator și accesibilă prin intermediul său și, mai mult, prezumția unui acces necesar al terțului nu numai la baza de date, ci chiar la programul pentru calculator al reclamantei, în care era inserată baza de date Y.

Instanța de apel nu a arătat, însă, motivele pentru care nu a luat în considerare semnificația pe care pârâta B. SRL a dat-o bazei de date, anume totalitatea informațiilor necesare activității de laborator de analize medicale, cu precădere cele referitoare la pacienți și la rezultatele investigațiilor medicale efectuate de către pârâtă, adică totalitatea datelor aflate în posesia sa legitimă.

Drept urmare, nu rezultă că s-ar fi cercetat posibilitatea ca pârâta B. SRL să fi pus la dispoziția terțului date de aceeași natură cu cele pe care le-a pus și la dispoziția reclamantei A. SRL în temeiul contractului nr. 14/2011, în aceeași modalitate, adică *înainte* de a fi încorporate în programul pentru calculator.

Această ipoteză ar trebui să excludă accesul efectiv al terțului la programul pentru calculator al reclamantei A. SRL, ceea ce înseamnă verificarea modului concret în care a operat titularul dreptului de proprietate asupra bazei de date în raporturile juridice cu terțul.

S-a arătat deja, în decizia de față, că o asemenea analiză presupune a se cerceta dacă probele indică un acces efectiv al terțului la programul pentru calculator al reclamantei A. SRL sau dacă, în raport de circumstanțele speței, acest acces era necesar și se poate prezuma în mod rezonabil că s-a produs în mod efectiv.

Or, aceste aspecte nu au fost lămurite de către instanța de apel, cu toate că erau esențiale pentru stabilirea certă a încălcării obligației asumate prin contract și, implicit, a încălcării dreptului de autor al reclamantei asupra programului de calculator, din perspectiva obiectului dreptului subiectiv aparținând titularilor diferiți și al întinderii protecției conferite prin lege, respectiv prin convenția părților.

În contextul în care decizia recurată nu cuprinde considerentele decisive pe care le-ar fi impus soluționarea cauzei și, totodată, conține considerente contradictorii, este întrunit cazul de casare prevăzut de art. 488 alin.(1) pct. 6 Cod procedură civilă.

Cât privește cealaltă critică referitoare la acordarea daunelor morale, respectiv la cerința existenței unui prejudiciu, Înalta Curte constată că este, de asemenea, fondată.

Prin decizia recurată, a fost confirmată soluția primei instanțe de obligare a pârâtei la plata sumei de 50.000 lei cu titlu de daune morale, pentru încălcarea dreptului de autor al reclamantei A. SRL.

Recurenta – pârâtă nu a contestat posibilitatea acordării daunelor morale pentru încălcarea dreptului de autor – prevăzută, de altfel, în mod expres în art. 139 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 8/1996 -, ci a susținut că au fost acordate fără ca reclamanta să fi indicat și probat cel puțin anumite elemente pe baza cărora instanța să stabilească existența și întinderea prejudiciului.

Înalta Curte constată că instanța de apel a expus considerente vizând, în mod generic, criteriile ce trebuie avute în vedere pentru aprecierea în echitate a prejudiciului, precum și circumstanțele săvârșirii faptei ilicite, dar nu a arătat în concret în ce a constatat prejudiciul real și efectiv reținut a fi fost suferit de către reclamantă.

Or, prejudiciul moral nu poate fi prezumat din săvârșirea faptei ilicite, ci trebuie demonstrat în mod distinct prin raportare la atingerea adusă unei valori nepatrimoniale. Titularului îi revine, într-adevăr, obligația indicării acestei valori, precum și a probării elementelor de fapt pretinse a reflecta lezarea sa, pentru a fi avute în vedere de către instanța de judecată, în evaluarea potențialului prejudiciabil al faptei săvârșite.

Este de precizat, totodată, că autoaprecierea titularului dreptului este importantă, însă reprezintă doar unul dintre aspectele ce pot fi luate în considerare, în raport de valorile nepatrimoniale pretins lezate, neputând a se ignora că impactul faptei prejudiciabile asupra acestora este, în egală măsură, un element obiectiv, pe care instanța îl poate evalua pe baza probatoriului administrat.

Întrucât decizia recurată nu cuprinde motivele referitoare la existența unui prejudiciu real și efectiv, suferit de către reclamantă, Înalta Curte constată că este întrunit și pe acest aspect cazul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă.

(3) În ceea ce privește susținerile vizând legalitatea menținerii, prin decizia de apel, a soluției de respingere a cererii reconvenționale, Înalta Curte constată că nu reprezintă critici de nelegalitate a deciziei, posibil a fi încadrate în motivele de recurs prevăzute de art. 488 alin. (1) Cod procedură civilă și analizate ca atare.

Clauza din art. VII alin. 1 teza ultimă a contractului nr. 14/24.11.2011 încheiat între părți, a cărei pretinsă încălcare a generat formularea cererii reconvenționale, prevede următoarele: „Proiectantul garantează Beneficiarului că nu va folosi informațiile stocate în baza de date X. în alte scopuri decât cele referitoare la dezvoltarea programului.”

Instanța de apel a apreciat că efectuarea expertizei extrajudiciare la cererea reclamantei, după blocarea accesului pârâtei la baza de date X. de către reclamantă, chiar dacă a presupus vizualizarea bazei de date, nu constituie o folosire a informațiilor stocate în această bază de date, respectiv a informațiilor referitoare la pacienți, numărul acestora, analizele medicale efectuate sau alte informații de această natură legate de activitatea pârâtei.

Recurenta s-a referit la folosirea informațiilor de către reclamantă „în alte scopuri decât cele referitoare la dezvoltarea programului”, adică la o altă parte a clauzei contractuale față de cea la care s-a raportat instanța de apel și care viza existența unui act de folosire a informațiilor.

Or, verificarea folosirii „în alte scopuri” este subsecventă celei privind calificarea unei fapte a reclamantei drept „folosire a informațiilor”.

Întrucât recurenta nu a arătat argumentele pentru care consideră că efectuarea expertizei extrajudiciare ar reprezenta o folosire a informațiilor stocate în baza sa de date și menționate în decizia recurată, urmează a se constata că susținerile din motivarea recursului nu se raportează la considerentele deciziei recurate, astfel încât nu reprezintă critici de nelegalitate în sensul art. 488 alin. (1) Cod procedură civilă și, în consecință, vor fi respinse.

Față de toate considerentele expuse, Înalta Curte a admis recursul, exclusiv în considerarea motivelor de recurs analizate la pct. (2) din prezenta decizie și a dispus casarea deciziei și trimiterea cauzei spre rejudecare aceleiași instanțe de apel, pe temeiul art. 497 Cod procedură civilă.

Notă: Dispozițiile Legii nr. 8/1996 au fost avute în vedere de către instanțele de judecată astfel cum erau în vigoare la momentul introducerii acțiunii.

În baza art. III din Legea nr. 74/2018, Legea nr. 8/1996 a fost republicată în Monitorul Oficial nr. 489 din 14 iunie 2018, textele fiind renumerotate

III. Modele și desene industriale

4. Model industrial comunitar. Acțiune în contrafacere

Regulamentul (CE) nr. 6/2002, art. 10, art. 19

În conformitate cu art. 10 din Regulamentul (CE) nr. 6/2002 al Consiliului privind desenele sau modelele industriale comunitare, „(1) Protecția conferită de desenul sau modelul industrial comunitar se întinde asupra oricărui desen sau model care nu produce asupra utilizatorului avizat o impresie vizuală globală diferită. (2) Pentru stabilirea întinderii protecției, trebuie să se ia în considerare gradul de libertate pe care-l deține autorul în realizarea desenului sau a modelului.”

În contextul unei cereri în contrafacerea unui model, stabilirea gradului de libertate a autorului în realizarea unui model, la care se referă art.10 alin. 2 din Regulament, interesează compararea modelelor, analiză ce are ca scop determinarea unei eventuale încălcări a drepturilor asupra unui model și care se realizează prin prisma impresiei vizuale globale produse asupra utilizatorului avizat, astfel cum rezultă din alin. 1 al aceluiași art. 10.

În jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene s-a reținut (hotărârea Tribunalului din cauza T-337/12 El Hogar Perfecto del Siglo XXI (pct. 32 și 33) că, pentru aprecierea impresiei vizuale globale produse asupra utilizatorului avizat, trebuie să se țină cont de gradul de libertate a autorului în realizarea unui model industrial, aspect definit, printre altele, pe baza constrângerilor aferente caracteristicilor impuse de funcția tehnică a produsului, întrucât aceste constrângeri conduc la normalizarea anumitor caracteristici, care devin astfel comune mai multor modele aplicate produsului avut în vedere. Un grad ridicat de libertate a autorului în elaborarea unui model consolidează concluzia potrivit căreia modelele care nu prezintă diferențe semnificative îi produc utilizatorului avizat aceeași impresie globală.

Așadar, cererea în contrafacere presupune compararea modelelor, gradul de libertate a autorului în realizarea modelelor luându-se în considerare pentru a se conchide în privința impactului eventualelor disimilitudini asupra impresiei vizuale globale produse de modelele comparate asupra utilizatorului avizat.

Față de finalitatea analizei, indicele de limitare a posibilității de creație nu se apreciază în abstract, ci prin raportare la modelul anterior, a cărui încălcare se pretinde, urmărindu-se a se stabili dacă, în prezența unor deosebiri între modelele comparate, posibilitatea de reproducere a modelului protejat prin înregistrare este limitată de vreunul dintre factorii enumerați în hotărârea din cauza T-337/12 (enumerarea factorilor relevanți în definirea gradului de libertate al autorului în realizarea unui desen sau model industrial nefiind una exhaustivă, dovadă că enumerarea este introdusă prin sintagma „în special”, ceea ce înseamnă că este posibilă raportarea și la alte elemente în afară de constrângerile aferente caracteristicilor impuse de funcția tehnică a produsului și de celelalte elemente, explicit indicate), sau de un alt element, precum și gradul de limitare, dacă este cazul.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 682 din 10 martie 2020

Prin cererea înregistrată la data de 16.12.2016 pe rolul Tribunalului București, reclamanta A. S.P.A. a chemat în judecată pe pârâta B. S.R.L., solicitând să se constate că produsele reținute de către autoritățile vamale, conform notificării Direcției Regionale Vamale Galați nr. 15127/D232-2016 din data de 18.11.2016, aduc atingere drepturilor exclusive de proprietate intelectuală deținute de reclamantă asupra desenelor/modelelor nr. 002374330-0001 din data de 19.12.2013, 002374330-0002 din data de 19.12.2013, 002374355-0001 din data de 19.12.2013 și 002374355-0002 din data de 19.12.2013; să se dispună interzicerea importului și a comercializării neautorizate, de către pârâtă, a produselor reținute de către autoritățile vamale conform notificării Direcției Regionale Vamale Galați nr. 15127/D232-2016 din data de 18.11.2016, care înglobează desenele/modelele nr. 002374330-0001 din data de 19.12.2013, 002374330-0002 din data de 19.12.2013, 002374355-0001 din data de 19.12.2013 și 002374355-0002 din data de 19.12.2013 aparținând reclamantei; să se dispună interzicerea producerii, importului, distribuirii, comercializării, publicității și a oricăror acte de folosință, în activitatea comercială a pârâtei, a produselor care înglobează desenele/modelele nr. 002374330-0001 din data de 19.12.2013, 002374330-0002 din data de 19.12.2013, 002374355-0001 din data de

19.12.2013 și 002374355-0002 din data de 19.12.2013 aparținând reclamantei, cu cheltuieli de judecată.

Prin sentința nr. 426 din 23.03.2017, Tribunalul București - Secția a V-a civilă a respins, ca neîntemeiată, acțiunea formulată de reclamanta A. S.P.A în contradictoriu cu pârâta B. SRL și a obligat pârâta la plata sumei de 6.740 lei cheltuieli de judecată.

Prin decizia nr. 611 din 23.05.2018, astfel cum a fost îndreptată prin încheierea din data de 2 septembrie 2019, Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă a admis apelul declarat de reclamantă împotriva sentinței menționate, pe care a schimbat-o în tot și, în consecință:

A admis acțiunea.

A constatat că produsele reținute de către autoritățile vamale, conform notificării Direcției Regionale Vamale Galați nr. 15127/D232-2016 din data de 18.11.2016, aduc atingere drepturilor exclusive de proprietate intelectuală deținute de reclamantă asupra desenelor/modelelor nr. 002374330-0001 din data de 19.12.2013, 002374330-0002 din data de 19.12.2013, 002374355-0001 din data de 19.12.2013 și 002374355-0002 din data de 19.12.2013.

A dispus interzicerea importului și a comercializării neautorizate, de către pârâtă, a produselor reținute de către autoritățile vamale conform notificării Direcției Regionale Vamale Galați nr. 15127/D232-2016 din data de 18.11.2016, care înglobează desenele/modelele nr. 002374330-0001 din data de 19.12.2013, 002374330-0002 din data de 19.12.2013, 002374355-0001 din data de 19.12.2013 și 002374355-0002 din data de 19.12.2013 aparținând reclamantei.

A dispus interzicerea producerii, importului, distribuirii, comercializării, publicității și a oricăror acte de folosință, în activitatea comercială a pârâtei, a produselor care înglobează desenele/modelele nr. 002374330-0001 din data de 19.12.2013, 002374330-0002 din data de 19.12.2013, 002374355-0001 din data de 19.12.2013 și 002374355-0002 din data de 19.12.2013 aparținând reclamantei.

A obligat pe pârâtă să plătească reclamantei suma de 9.243,96 lei cu titlu de cheltuieli de judecată în primă instanță și în apel (450 lei taxă de timbru și 8.793,86 lei onorariu de avocat).

Împotriva deciziei menționate, a declarat recurs pârâta., criticând-o pentru nelegalitate în temeiul art. 488 pct. 6 și 8 Cod procedură civilă, după cum urmează:

1. Decizia cuprinde motive contradictorii pe următoarele aspecte:

Cu privire la funcția tehnică, instanța de apel reține, concomitent, că aceasta influențează diferențele dintre obiectele în discuție (în speță, modelele industriale și mouse-urile optice), dar și faptul că nu prezintă relevanță.

Astfel, analizând în ce măsură forma mouse-urilor optice importate de recurentă produc unui utilizator avizat o impresie globală diferită de cea a modelelor industriale aparținând intimitei, instanța de apel a apreciat că singurele diferențe dintre acestea provin din adaptarea modelelor industriale la funcția tehnică de mouse. S-a constatat, drept urmare, că deosebirile nu rezultă dintr-un efort creator de asigurare a unei identități proprii, ci rezultă din simplificarea impusă de dimensiunile reduse ale mouse-ului și, mai cu seamă, din necesitatea adaptării formei la destinația produsului final, aceea de mouse, astfel încât, practic, imaginea de ansamblu a mouse-urilor este imaginea simplificată a modelelor reclamantei.

Aceste considerente sunt contrazise prin aceeași decizie, atunci când s-a apreciat că protecția dată de înregistrare nu privește funcția tehnică, întrucât protecția vizează orice destinație pe care ar primi-o produsul în care modelul este încorporat, indiferent de funcția tehnică a produsului în care a fost încorporat modelul înregistrat, neavând relevanță nici funcția tehnică a produsului pentru care a fost creat inițial modelul, nici funcția tehnică a produsului realizat ulterior prin încorporarea modelului de către un terț.

Pe cale de consecință, în situația în care funcția tehnică nu prezintă relevanță pentru stabilirea unor similarități sau a unor deosebiri, atunci similaritățile și deosebirile nu trebuie să țină cont de funcția tehnică. Cu alte cuvinte, dacă sunt constatate diferențe, acestea ar trebui luate în considerare indiferent de funcția tehnică a produselor.

Or, în speță, Curtea de Apel a reținut că diferențele sunt dictate de funcția tehnică, respectiv funcția de mouse, iar din cauza acestui aspect, nu vor fi luate în considerare. Astfel, Curtea conferă importanță funcției tehnice (fiind considerentul decisiv pentru care au fost ignorate diferențele dintre produse), cu toate că a precizat că funcția tehnică este lipsita de relevanță.

Cu privire la forma farurilor, considerentele primei instanțe și cele ale instanței de apel sunt contradictorii, în sensul că tribunalul a reținut că forma farurilor reprezintă o diferență între cele două obiecte, în timp ce instanța de apel, fără a infirma această apreciere, a reținut forma diferită a farurilor ca fiind o asemănare.

Cu privire la imaginea de ansamblu diferită dintre mouse-urile optice și modelele industriale aflate în conflict, considerentele primei instanțe și cele ale instanței de apel sunt contradictorii, în sensul că instanța de apel a motivat în mod eronat și contradictoriu că tribunalul ar fi reținut o imagine de ansamblu identică.

În realitate, prima instanță s-a raportat la percepția utilizatorului avizat în cazul concret și, acceptând apărările pârâtei, a reținut că utilizatorul avizat va aprecia diferențele dintre produsele pârâtei și o machetă ca fiind contribuții creative, iar nu simple adaptări.

2. Decizia a fost dată cu aplicarea greșită a normelor de drept material, după cum urmează:

a. Instanța de apel a făcut o greșită aplicare a condițiilor jurisprudențiale referitoare la libertatea de creație statuate prin decizia CJUE în cauza T-337/12, *El Hogar Perfecto del Siglo XXI/OAPI*.

În aplicarea acestei decizii în cauză, gradul de libertate de creație a autorului nu trebuie raportat la alte categorii de mouse-uri, ci trebuie raportat la trăsăturile specifice unei mașini sport, întrucât stilizarea unui mouse în forma de mașină sport reprezintă doar un concept uzual care nu poate fi monopolizat prin intermediul unui model industrial.

În cauza sus-menționată, CJUE se referă la situațiile în care autorul este constrâns de caracteristicile tehnice ale produsului, iar în funcție de aceste constrângeri, diferențele sunt mai mult sau mai puțin relevante. Astfel, instanța de apel nu ar fi trebuit să se raporteze la libertatea autorului mouse-urilor prin comparație cu modelele industriale, ci să identifice pentru început, care sunt constrângerile dictate de funcția tehnică a mouse-ului.

Mergând mai departe cu această linie de idei, instanța de apel a continuat să aplice greșit prevederile CJUE, în condițiile în care a apreciat că autorul mouse-ului este constrâns de funcția tehnică în privința oglinzilor, a adânciturilor din partea spate a caroseriei, a muchiilor de pe partea superioară și de pe părțile laterale și a dimensiunilor reduse ale mouse-ului. Astfel, elementele supuse analizei, dacă nu sunt esențiale pentru un mouse și nu sunt impuse de funcția tehnică, pot reprezenta obiectul unei activități creative ce ar trebui să fie luate în considerare la aprecierea unei similarități sau a unei deosebiri a impresiei globale produse utilizatorului avizat.

Mai mult decât atât, aplicarea greșită a normei de drept material rezultă și din faptul că situația de fapt a fost analizată eronat de instanța de apel, deoarece mouse-urile optice nu au oglinzi, nu sunt prevăzute cu o astfel de formă corespunzătoare sau similară, însă în decizia atacată s-a reținut că mouse-ul conține oglinzi, dar în forma simplificată.

Cu titlu exemplificativ, o aplicare corectă ar trebui să presupună, în cazul dedus judecății instanței de apel, identificarea corectă a constrângerilor tehnice reale și logice. Constrângerile se referă la elementele specifice ale unui mouse, fără de care nu și-ar putea îndeplini funcția tehnică: baza (partea de jos, de sub mouse) plată, pentru a permite deplasarea mouse-ului și implicit a cursorului; prezența unui orificiu necesar pentru conectarea prin cablu la calculator (mouse-ul fiind un obiect periferic); prezența unei roțițe specifice mouse-urilor (scroll), care este folosită pentru derularea imaginilor, a conținutului unor documente digitale sau pentru efectul de „zoom” (mărirea sau micșorarea imaginii).

Toate celelalte diferențe constatate de instanța de apel nu sunt impuse de funcția tehnică a mouse-ului, ci ar fi trebuit luate în considerare la stabilirea unei impresii globale diferite de cea a modelelor industriale.

Cele reținute de către instanța de apel, ca urmare a greșitei aplicări a deciziei CJUE, pot fi demontate prin simpla observare a situației următoare de fapt reprezentate mai jos:

În piața mouse-urilor optice a apărut un model de mouse „L. A.” care demonstrează ca un astfel de produs nu este supus constrângerilor pe care instanța de apel le-a considerat obligatorii și că aceste constrângeri nu sunt impuse de funcția tehnică a unui mouse optic. Practic, ne aflăm în prezența unei aplicări greșite a principiilor prevăzute în decizia CJUE, de vreme ce modelul reprezentat mai sus contrazice considerentele din decizia atacată, în sensul în care: oglinzile sunt stilizate întocmai ca în modelele industriale, adânciturile din partea superioară spate nu sunt estompate, iar muchiile de pe partea superioară și de pe părțile laterale nu sunt estompate și nici eliminate, ci păstrează întocmai aceeași formă.

b. Decizia a fost dată cu încălcarea normei de drept material prevăzute de art. 2 din Legea nr. 8/1998 a mărcilor și indicațiilor geografice, referitor la semnele susceptibile de a constitui o marcă.

Atât în cadrul procesual de fond, cât și în cadrul procesual al apelului, recurenta a precizat că mouse-urile optice reținute sunt produse sub marca X, fiind imprimată pe acestea. De asemenea, funcțiile esențiale ale unei mărci sunt acelea de a identifica întreprinderea care produce/comercializează produsele și de a o diferenția de celelalte întreprinderi.

Funcția esențială de a distinge produsele unei întreprinderi de cele ale unui alte întreprinderi este îndeplinită și atunci când se află în concurs cu drepturile conferite de un model industrial, în absența unei limitări legale în acest sens a drepturilor conferite de marcă.

Pe cale de consecință, deși nu există o prevedere expresă în sensul în care modelele industriale ar trebui analizate cu precădere în pofida mărcilor, instanța de apel s-a abținut să efectueze o analiză a tuturor drepturilor în cauză, ci a procedat exclusiv la analiza drepturilor asupra modelelor industriale în comparație cu elementele care sunt similare, fără a lua în considerare toate drepturile de proprietate industrială și drepturile de autor ce formează un tot unitar în cadrul mouse-urilor optice care fac obiectul prezentei acțiuni.

Astfel, instanța de apel nu a dezvoltat teza diferențierii produselor unui comerciant de cele ale unui alt comerciant, care este una dintre funcțiile esențiale asigurate de marca X aplicată pe mouse-urile optice.

Pe lângă marca X., recurenta este identificată de publicul destinat prin intermediul mărcilor Y.RO, marcă figurativă având nr. de depozit M 2012 00791/09.02.2012, înregistrată pentru clasa 38 (telecomunicații) și Z., marcă verbală M 2014 07224/22.10.2014, înregistrată pentru clasa 38 (telecomunicații).

Pentru a evidenția faptul că sursa de proveniență a produselor nu poate fi confundată, produsele de tip mouse optic ce au fost reținute de autoritățile vamale și care poartă marca X.

urmasu să fie comercializate prin intermediul paginii web deținută de recurentă, care se ocupă cu comercializarea unei game variate de produse în continuă diversificare, precum telefoanele mobile/ accesorii GSM, accesorii IT/auto etc. Recurenta, sub aceste mărci, își desfășoară activitatea încă din anul 1999, cu bună-credință, neavând niciun interes în a încălca drepturile de proprietate intelectuală ale altor operatori economici, indiferent de poziționarea în cadrul pieței de profil și desfășurându-și activitatea numai în sfera practicilor comerciale loiale și constante.

c. Decizia a fost dată cu aplicarea greșită a normelor de drept material prevăzute de art. 10 din Regulamentul CE nr. 6/2002 coroborat cu condițiile jurisprudențiale reținute de CJUE referitor la impresia globală produsă de utilizatorul avizat (cauzele T-337/12 El Hogar Perfecto del Siglo XXI/OAPI, T-80/10 Bell & Ross/OAPI, C-281/10 PepsiCo-Grupo Promer Mon Graphic).

Instanța de apel a reținut în mod greșit că impresia globală produsă unui utilizator avizat este aceeași la analiza mouse-urilor reținute și a modelelor industriale din cauza similarității elementelor specifice dictate de funcția tehnică a unui automobil.

Aplicarea corectă a normei de drept material ar presupune eliminarea elementelor care sunt indispensabile pentru un anumit produs în funcție de cerințele tehnice ale acestuia. După cum s-a demonstrat mai sus, autorul este constrâns în cazul mouse-urilor optice să introducă o rotiță (scroll) în alcătuirea mouse-ului, un orificiu pentru conectarea cablului și să prevadă o baza plată care să permită deplasarea mouse-ului. Referitor la modelele industriale, deoarece sunt automobile sport, conțin anumite elemente specifice pe care autorul este constrâns să le includă în alcătuirea produselor, precum: forma pronunțată aerodinamică, o distanță redusă între partea de jos a mașinii și suport, diferite unghiuri care să confere posibilitate de mișcare, iar modelul industrial trebuie să fie prevăzut cu roți pentru a permite deplasarea automobilului.

Cu privire la diferențele dintre mouse-urile reținute și modelele industriale, sunt foarte multe elemente care au fost considerate similare de instanța de apel, cel mai probabil dintr-o eroare materială sau ca rezultat al aplicării greșite a normei de drept material (cu titlu exemplificativ, forma farurilor și dispunerea acestora sunt diferite, cu toate că instanța de apel le-a apreciat ca fiind similare).

Diferențele enumerate exhaustiv care ar fi trebuit luate în considerare de instanța de apel, în scopul aplicării corecte a normei de drept material prevăzute de art. 10 Regulamentul CE nr. 6/2002 și care vizează exclusiv elementele constitutive care nu sunt impuse de funcția tehnică a fiecărui produs în parte, sunt următoarele:

- Grila din față conținând deschiderea fantelor pentru aerisire (așa numitele „prize de aer”) comparativ cu farul indus în mouse-urile optice: produsele recurente conțin, în aceeași poziție în care se afla grilă din față, încă un far în formă de pătrat, iar modelele intimate conțin o grilă care are dimensiuni mai mari la extremități și devine de dimensiuni mai mici spre centrul modelului. De asemenea, caroseriile mașinilor care înconjoară obiectele supuse prezentei analize au forme diferite.

- Diferența dintre geamurile laterale: forma este radical diferită, alungită în cazul modelelor intimate, fără a prezenta o delimitare la finalul ușii și nici nu sunt despărțite de un stâlp de susținere precum în cazul mouse-urilor optice ale recurente. Modelele industriale ale recurente sunt prevăzute cu oglinzi laterale, pe când mouse-urile optice ale recurente nu conțin o astfel de dotare, oglinzile lipsesc în totalitate. Stopurile din cadrul modelelor intimate sunt radical diferite de cele ale produselor recurente – în formă de pătrat -, având o formă și o dispunere diferită ușor observabilă. Mouse-ul optic nu este prevăzut cu 4 țevi de eșapament,

precum modelul industrial, iar toate adânciturile, muchiile și forma generală prezintă stilizări diferite.

- Fantele pentru aer din părțile laterale sunt diferite: diferența este ușor observabilă în ceea ce privește partea de final de lângă roata din spate a mașinii, acestea au forme și dispuneri diferite.

- Partea superioară-spate este diferită: dispunerea elementelor este diferită, muchiile și adânciturile sunt dispuse într-o altă poziție, iar formele de ansamblu nu sunt aceleași.

- Forma în ansamblu, imaginea globală este diferită: mult mai aerodinamică și mai sportivă în cazul modelelor industriale aparținând intimatei, pe când mouse-urile optice ale recurentei au o formă mai rotunjită, iar elementele principale sunt dispuse diferit.

Examinând decizia recurată prin prisma criticilor formulate și a actelor dosarului, Înalta Curte constată că recursul nu este fondat.

Prioritar analizării motivelor de recurs, trebuie precizat că, prin întâmpinare, intimata – reclamantă a invocat inadmisibilitatea examinării mai multor critici ale recurentei, iar susținerile cu acest obiect au fost avute în vedere la admisibilitatea în principiu a recursului doar pentru a se verifica dacă pot conduce la respingerea recursului, în integralitate, fără să fi fost, însă, analizate în mod efectiv în raport de criticile considerate drept inadmisibile de către recurentă.

Drept urmare, urmează a se răspunde susținerilor intimatei – reclamante în cadrul examinării fiecărui motiv de recurs în parte, eventuala admitere a acestora conducând la înlăturarea criticilor inadmisibile.

1. În ceea ce privește criticile întemeiate pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă, se constată următoarele:

Intimata A. S.P.A. a susținut prin întâmpinare că, pe aspectul imaginii de ansamblu, soluția instanței de apel apare ca fiind o valorificare a celor reținute de către tribunal.

Întrucât pârâta nu a declarat apel, o eventuală contestare în recurs a soluției existenței unei imagini de ansamblu identice între produsele recurentei – pârâte și modelele reclamantei este invocată *omisso medio* și nu poate face obiectul analizei în recurs, iar, pe de altă parte, tinde la reexaminarea situației de fapt în recurs.

Din acest motiv, sunt inadmisibile și lipsite de finalitate criticile având ca obiect contrarietatea de considerente pe aspectul funcției tehnice și al imaginii de ansamblu, ca rezultat al comparării modelelor reclamantei cu produsele pârâtei.

Înalta Curte constată că nu au suport susținerile intimatei referitoare la stabilirea, atât de către tribunal, cât și de către instanța de apel, a existenței unei imagini de ansamblu identice între modelele comparate.

Ambele instanțe de fond din cauză s-au raportat la prevederile art. 10 din Regulamentul (CE) nr. 6/2002 al Consiliului privind desenele sau modelele industriale comunitare, față de invocarea de către reclamanta A. S.P.A. în prezenta acțiune a încălcării drepturilor dobândite asupra unor modele comunitare înregistrate.

În conformitate cu art. 10 din acest regulament, „(1) Protecția conferită de desenul sau modelul industrial comunitar se întinde asupra oricărui desen sau model care nu produce asupra utilizatorului avizat o impresie vizuală globală diferită. (2) Pentru stabilirea întinderii protecției, trebuie să se ia în considerare gradul de libertate pe care-l deține autorul în realizarea desenului sau a modelului.”

Pe acest temei, acțiunea în contrafacere presupune o examinare comparativă a modelului înregistrat și a unui desen sau model ulterior, pentru a se stabili dacă acesta din urmă produce sau

nu produce asupra utilizatorului avizat o impresie vizuală globală diferită de cea a modelului anterior.

Așadar, existența unei încălcări a drepturilor reclamantei depinde în mod decisiv de rezultatul comparării modelelor în conflict, în aplicarea legii.

Or, instanțele de fond din cauză au ajuns la o concluzie diferită asupra impresiei vizuale globale produse de modelele comparate, ceea ce exclude stabilirea unei situații de fapt identice pe aspectul în discuție.

Împrejurarea că tribunalul a identificat, în imaginea de ansamblu creată asupra utilizatorului avizat de modelul încorporat în produsul pârâtei, elemente comune cu cele ale modelelor reclamantei nu echivalează cu stabilirea unei impresii globale identice produse de modelele în conflict, ci subliniază recunoașterea unor asemănări între modele, socotite, însă, insuficiente pentru admiterea cererii de chemare în judecată.

Pe de altă parte, instanța de apel a reținut că este investită cu analiza impresiei globale în calea de atac a reclamantei, chiar în absența unui apel la considerente declarat de pârâtă, ceea ce înseamnă că nu a pornit de la premisa unei autorități de lucru judecat pe aspectul în discuție, care să fi împiedicat contrazicerea unei constatări favorabile reclamantei.

În aceste condiții, criticile întemeiate pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct.6 Cod procedură civilă nu sunt formulate omisso medio, dar nici lipsite de finalitate, din moment ce eventuala contrarietate între considerentele deciziei ar conduce la casarea hotărârii pe temeiul art. 497 Cod procedură civilă, fără a avea relevanță împrejurarea că este inadmisibilă reevaluarea situației de fapt de către instanța de recurs.

Examinând criticile formulate, Înalta Curte constată că nu sunt fondate.

În ceea ce privește aspectul funcției tehnice, ipoteza invocată de către recurenta – pârâtă nu este întrunită în cauză, întrucât considerentele citate au fost inserate în decizie într-un context diferit.

Astfel, aprecierea instanței de apel potrivit căreia diferențele dintre modelele comparate provin din adaptarea modelelor reclamantei la funcția tehnică de mouse (produsul în care este încorporat modelul pârâtei) a fost expusă în analiza criteriului de apreciere a întinderii protecției asupra unui model, anume gradul de libertate pe care-l deține autorul în realizarea modelului, pe temeiul art. 10 din Regulamentul nr. 6/2002 privind desenele sau modelele industriale comunitare.

Constatându-se că gradul de libertate în realizarea unui mouse optic este unul larg, s-a conchis în sensul că imaginea de ansamblu a mouse-urilor este aceeași cu cea a modelelor reclamantei.

În schimb, aprecierea conform căreia nu prezintă relevanță funcția tehnică a produsului pentru care a fost creat inițial modelul și nici funcția tehnică a produsului realizat ulterior prin încorporarea fără drept a modelului de către un terț are legătură chiar cu sfera protecției. S-a reținut că protecția asupra oricărui model operează indiferent de destinația pe care ar primi-o produsul în care modelul este încorporat, așadar, independent de aplicarea tehnică a produsului, contrar celor expuse în hotărârea primei instanțe.

Drept urmare, considerentele citate în motivele de recurs nu se contrazic, în condițiile în care acestea se referă la aspecte diferite, a căror analiză a condus instanța la constatări distincte, valorificate ca atare în raționamentul juridic pe care s-a întemeiat soluția adoptată.

Înalta Curte constată, totodată, că nu este întrunită ipoteza unei contrarietăți între considerente nici în legătură cu aspectul de fapt privind forma farurilor.

În cuprinsul deciziei recurate nu este inserat vreun considerent din care să reiasă că instanța de apel și-ar fi însușit constatarea primei instanțe privind includerea formei farurilor printre diferențele semnificative existente între modelele comparate, astfel încât recurenta a susținut în mod greșit că instanța de apel nu ar fi infirmat aprecierea tribunalului pe aspectul în discuție.

Cât privește analiza impresiei vizuale globale, s-a arătat deja în cele ce preced că tribunalul a identificat elemente comune între modelul pârâtei și modelele reclamantei, dar a respins cererea de chemare în judecată, în timp ce instanța de apel a admis cererea, pe temeiul unei alte situații de fapt.

Nu se constată, așadar, vreo contrarietate între motivele deciziei recurate, prin prisma modului de raportare la situația de fapt reținută de prima instanță, în condițiile în care instanța de apel a ajuns, în privința imaginii de ansamblu a modelelor comparate, la o concluzie diferită de cea a tribunalului.

Față de cele expuse, Înalta Curte constată că nu este întrunit cazul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă și va respinge criticile formulate.

2. În ceea ce privește criticile încadrate în cazul de recurs descris de art.488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, se rețin următoarele:

a. Cu referire la aplicarea greșită a condițiilor din jurisprudența CJUE, intimata – reclamanta a susținut în mod întemeiat prin întâmpinare că motivul de recurs în discuție nu este incident în situația în care critica nu vizează aplicarea contrară sau greșită a interpretării date de CJUE, ci doar situația de fapt reținută și transpusă în contextul principiilor jurisprudențiale corect aplicate.

Într-adevăr, criticile referitoare la aplicarea unor criterii indicate în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, în interpretarea unor noțiuni autonome de drept al Uniunii Europene, sunt privite drept critici de nelegalitate, dar în măsura în care se constată o corectă fundamentare în drept a deciziei recurate ori atunci când recurentul evocă în mod formal jurisprudența CJUE, urmărind, în realitate, reevaluarea situației de fapt ori a probelor administrate, nu este posibilă o apreciere asupra temeiniciei deciziei de către această instanță de control judiciar, ale cărei atribuții sunt circumscrise exclusiv verificării legalității deciziei de apel, pe temeiul art. 488 alin. (1) Cod procedură civilă.

În acest context, se va verifica dacă motivele de recurs au în vedere modul de aplicare a interpretării date de CJUE ori situația de fapt stabilită în cauză, urmând a se proceda în sensul celor redată anterior.

La pct. 1 din analiza motivelor de recurs s-a arătat că cererea în contrafacere formulată de reclamanta A. S.P.A. se întemeiază pe drepturi asupra unor modele comunitare înregistrate, astfel că ambele instanțe de fond au făcut aplicarea prevederilor art. 10 din Regulamentul (CE) nr. 6/2002 al Consiliului privind desenele sau modelele industriale comunitare, citate mai sus.

Critica recurentei se referă la gradul de libertate pe care-l deține autorul în realizarea desenului sau a modelului și care, potrivit art. 10 alin. 2 din Regulament, trebuie luat în considerare pentru stabilirea întinderii protecției conferite de desenul sau modelul comunitar, în sensul alin. 1 al aceleiași norme.

Recurenta a pretins că prin decizia recurată au fost încălcate dezlegările din hotărârea Tribunalului (din cadrul CJUE) în cauza T-337/12 *El Hogar Perfecto del Siglo XXI*, în conformitate cu care gradul de libertate a autorului în realizarea unui desen sau model industrial este definit în special pe baza constrângerilor aferente caracteristicilor impuse de funcția tehnică a produsului sau a unui element al produsului ori de prevederile legale aplicabile produsului.

Sușinerile recurenței nu sunt fondate.

În contextul unei cereri în contrafacerea unui model, stabilirea gradului de libertate a autorului în realizarea unui model, la care se referă art.10 alin. 2 din Regulament, interesează compararea modelelor, analiză ce are ca scop determinarea unei eventuale încălcări a drepturilor asupra unui model și care se realizează prin prisma impresiei vizuale globale produse asupra utilizatorului avizat, astfel cum rezultă din alin. 1 al aceluiași art. 10.

După cum se menționează chiar în hotărârea Tribunalului din cauza T-337/12 (pct. 32 și 33), pentru aprecierea impresiei vizuale globale produse asupra utilizatorului avizat, trebuie să se țină cont de gradul de libertate a autorului în realizarea unui model industrial, aspect definit, printre altele, pe baza constrângerilor aferente caracteristicilor impuse de funcția tehnică a produsului, întrucât aceste constrângeri conduc la normalizarea anumitor caracteristici, care devin astfel comune mai multor modele aplicate produsului avut în vedere. Un grad ridicat de libertate a autorului în elaborarea unui model consolidează concluzia potrivit căreia modelele care nu prezintă diferențe semnificative îi produc utilizatorului avizat aceeași impresie globală.

Așadar, cererea în contrafacere de față presupune compararea modelelor, gradul de libertate a autorului în realizarea modelelor luându-se în considerare pentru a se conchide în privința impactului eventualelor disimilitudini asupra impresiei vizuale globale produse de modelele comparate asupra utilizatorului avizat.

Instanța de apel a făcut această analiză și a apreciat că între modelele comparate există doar diferențe nesemnificative, imaginea de ansamblu a mouse-urilor fiind aceeași cu cea a modelelor reclamantei, constatând, totodată, că această concluzie este consolidată de gradul de libertate extrem de larg de care beneficiază autorul unui model de mouse optic în realizarea modelului, întemeindu-și aprecierile chiar pe hotărârea Tribunalului din cauza T-337/12.

Față de finalitatea analizei, indicele de limitare a posibilității de creație nu se apreciază în abstract, ci prin raportare la modelul anterior, a cărui încălcare se pretinde în cauză, urmărindu-se a se stabili dacă, în prezența unor deosebiri între modelele comparate, posibilitatea de reproducere a modelului protejat prin înregistrare este limitată de vreunul dintre factorii enumerați în hotărârea din cauza T-337/12 sau de un alt element, precum și gradul de limitare, dacă este cazul.

Din considerentele deciziei recurate, reiese o atare evaluare, în condițiile în care s-a constatat că, față de modelele reclamantei, la modelul pârâtei, pe lângă dimensiunea redusă la proporțiile mouse-ului pentru calculator, adânciturile din partea superioară spate a caroseriei au fost estompate, întrucât ar fi creat un disconfort utilizatorului mouse-ului, iar muchiile de pe partea superioară și de pe părțile laterale au fost estompate sau eliminate, în același scop.

Așadar, contrar celor susținute prin motivele de recurs, instanța de apel nu s-a raportat, în analiza gradului de libertate a autorului la alte categorii de mouse-uri pentru calculator, ci a avut în vedere realizarea modelelor înregistrate de reclamantă, încorporate într-un mouse pentru calculator.

Împrejurarea că, prin decizia recurată, s-a făcut referire la formele variate în care mouse-urile optice se regăsesc pe piață nu relevă o încălcare a dezlegărilor din hotărârea CJUE, cât timp instanța de apel a luat în considerare, după cum s-a arătat anterior, factori ținând de aspecte tehnice ale produsului în care modelele în discuție sunt încorporate.

Pe de altă parte, enumerarea factorilor relevanți în definirea gradului de libertate al autorului în realizarea unui desen sau model industrial, din hotărârea pronunțată în cauza T-337/12, nu este una exhaustivă, dovadă că enumerarea este introdusă prin sintagma „în special”,

ceea ce înseamnă că este posibilă raportarea și la alte elemente în afară de constrângerile aferente caracteristicilor impuse de funcția tehnică a produsului și de celelalte elemente, explicit indicate.

Din acest motiv, nu este justificată nici imputarea nementionării în decizie a anumitor elemente specifice unui mouse (baza plată, orificiul pentru conectarea prin cablu la calculator, roțița pentru operațiuni pe monitorul calculatorului), întrucât absența vreunei referiri la acestea denotă că instanța de apel nu le-a dat vreo relevanță în analiza efectuată și nici măcar nu a considerat necesară precizarea lor ca diferențe între modele.

Sușinerile pe acest aspect sunt, de altfel, formale, întrucât recurenta nu a pretins că elementele tehnice în discuție ar fi trebuit luate în considerare în impresia vizuală globală produsă asupra utilizatorului avizat, susținând chiar contrariul.

Finalitatea acestor susțineri rezidă în reaprecierea situației de fapt, din moment ce recurenta a criticat ignorarea elementelor menționate, pe care le-a identificat drept constrângeri reale și logice dictate de funcția tehnică a mouse-ului, dar și luarea în considerare a altor aspecte tehnice de către instanța de apel.

Se urmărește, practic, reevaluarea aspectelor ținând de echivalarea caracteristicilor de formă ale mouse-ului - și reținute de către instanța de apel ca fiind legate de confortul utilizării acestuia - cu limitări impuse de funcția tehnică a produsului. Aceeași finalitate o au și susținerile referitoare la prezența sau absența oglinzilor în modelul încorporat în produsul pârâtei.

Or, pentru motive deja arătate, reaprecierea situației de fapt de către această instanță de recurs excedează controlul de legalitate presupus de cercetarea motivelor de casare prevăzute de art. 488 alin. 1 Cod procedură civilă.

Față de toate considerentele expuse, Înalta Curte va respinge critica recurentei referitoare la aplicarea dezlegărilor din hotărârea CJUE pronunțată în cauza T-337/12, în ceea ce privește analiza gradului de libertate al autorului în realizarea unui model industrial.

b. În ceea ce privește critica referitoare la încălcarea de către instanța de apel a dispozițiilor art. 2 din Legea nr. 84/1998 a mărcilor și indicațiilor geografice, Înalta Curte reține că recurenta pretinde ignorarea funcției esențiale a oricărei mărci de identificare a originii comerciale a produselor, în condițiile în care pe mouse-urile reținute de autoritățile vamale este aplicată o marcă înregistrată, iar acestea urmau a fi comercializate sub o altă marcă.

După cum s-a arătat chiar prin motivele de recurs, aceste susțineri au fost invocate pentru prima dată în litigiul de față prin întâmpinarea depusă în cursul judecății de primă instanță, iar tribunalul și-a întemeiat soluția și considerentele acesteia exclusiv pe dispozițiile referitoare la modelele industriale, fără a reține existența mărcilor înregistrate invocate de către pârâtă și fără a face vreo referire la prevederile Legii nr. 84/1998.

În acest context și față de soluția favorabilă a primei instanțe, pârâta avea deschisă calea apelului împotriva considerentelor, pentru a critica ignorarea situației de fapt și de drept presupuse de apărarea de fond referitoare la mărcile sale înregistrate.

Or, pârâta nu a uzat de calea de atac permisă de art. 461 Cod procedură civilă, drept pentru care Înalta Curte va constata că motivul de recurs pe aspectul în discuție tinde la analizarea în calea extraordinară de atac a apărării de fond, pentru prima dată în proces și, ca atare, este inadmisibil, formulat fiind *omisso medio*.

Mai mult decât atât, analizarea apărării de fond ar implica reaprecierea situației de fapt și a probelor administrate pe aspectul mărcilor invocate, finalitate incompatibilă cu atribuțiile instanței de recurs, ce se limitează la controlul de legalitate al deciziei recurate, astfel încât susținerile recurentei sunt inadmisibile și din acest punct de vedere, după cum a arătat, în mod corect, intimata – reclamantă, prin întâmpinarea depusă în recurs.

c. În ceea ce privește critica referitoare la aplicarea greșită a normelor de drept material prevăzute de art. 10 din Regulamentul (CE) nr. 6/2002 al Consiliului privind desenele sau modelele industriale comunitare, prin coroborare cu condițiile referitoare la impresia globală produsă utilizatorului avizat, desprinse din jurisprudența CJUE, la care s-a făcut referire chiar în decizia recurată, Înalta Curte constată următoarele:

În esență, recurenta a susținut că aplicarea corectă a normei de drept material ar presupune eliminarea, în analiza impresiei globale produse unui utilizator avizat, a elementelor care sunt indispensabile pentru un anumit produs în funcție de cerințele tehnice ale acestuia.

În cazul mouse-urilor optice, constrângerile sunt determinate de cele trei elemente deja menționate (roțiță, orificiu pentru cablu și bază plată), în timp ce, în cazul produselor reclamantei, forma aerodinamică și forma caroseriei sunt elemente dictate de funcțiile tehnice ale unui automobil sport și nu pot fi luate în considerare la stabilirea unei impresii globale.

Din acest motiv, instanța de apel, în mod greșit, a stabilit că impresia globală este aceeași, atât în cazul mouse-urilor, cât și în cazul modelelor industriale, tocmai în considerarea similarității unor asemenea elemente, cu toate că trebuia să se raporteze exclusiv la elementele constitutive care nu sunt impuse de funcția tehnică a fiecărui produs în parte (printre care grila de aerisire, geamurile laterale, oglinzile laterale, stopurile, fantele pentru aer din părțile laterale, partea superioară-spate).

Critica recurente este nefondată, în condițiile în care tinde la stabilirea impresiei vizuale globale, în cazul modelelor reclamantei, în raport de un autoturism și la ignorarea în această analiză a elementelor dictate de funcțiile tehnice ale unui automobil sport.

În conformitate cu art. 19 alin. 1 din Regulamentul nr. 6/2002, „Desenul sau modelul industrial comunitar înregistrat conferă titularului său dreptul exclusiv de a-l utiliza și interzice oricărui terț utilizarea acestuia fără consimțământul titularului. Prin utilizare, în sensul prezentei dispoziții, se înțelege, în special, fabricarea, ofertarea, introducerea pe piață, importul, exportul sau utilizarea propriu - zisă a unui produs în care a fost încorporat sau căruia i s-a aplicat desenul sau modelul în cauză, precum și depozitarea produsului respectiv în scopurile menționate anterior”.

Pe acest temei, un model industrial comunitar înregistrat – ca aspect exterior al unui produs sau al unei părți a acestuia - conferă titularului său dreptul exclusiv de a utiliza modelul pe orice fel de produse, iar nu doar pe produsul indicat în cererea de înregistrare, astfel încât protecția conferită unui asemenea model nu se limitează la produsele în care este destinat a fi încorporat sau aplicat (hotărârea CJUE din 21.09.2017 pronunțată în cauzele conexe C-361/15 P și C-405/15 P *Easy Sanitary Solutions BV*, pct. 93-96). Această constatare se regăsește în mod corespunzător și în decizia recurată.

Ținându-se cont și de dispozițiile art. 10 alin. 1 din același Regulament, potrivit cărora protecția se întinde asupra oricărui model care nu produce asupra utilizatorului avizat o impresie vizuală globală diferită, rezultă că analiza impresiei vizuale globale în privința modelelor reclamantei nu s-ar putea raporta în cauză la un autoturism pentru motivul că acest produs este cel în care modelele înregistrate de către reclamantă este destinat a fi încorporat sau aplicat.

Pe de altă parte, după cum s-a arătat în decizia recurată – fără ca recurenta să conteste aprecierile pe acest aspect -, „utilizatorul avizat”, a cărui percepție interesează în evaluarea impresiei vizuale globale, este, înainte de toate calitățile cerute în materie (o vigilență specifică, fie ca urmare a experienței personale, fie ca urmare a cunoștințelor sale extinse cu privire la sectorul vizat), chiar utilizatorul unui produs.

Atare abordare a impresiei vizuale globale presupune, în cadrul unei cereri în contrafacerea unui model comunitar înregistrat, ca analiza comparativă a modelelor în conflict să țină cont de produsul utilizat de către pârâtă, prin prisma percepției utilizatorului avizat al acestui produs, fără a se considera că protecția conferită reclamantei de modelele înregistrate nu ar opera doar pentru motivul unei naturi diferite a produsului pârâtei de cea a produsului căruia modelele reclamantei sunt destinate a fi încorporate sau aplicate.

În aceste condiții și avându-se în vedere considerentele expuse la pct.2.a din analiza motivelor de recurs în privința importanței constrângerilor aferente caracteristicilor impuse de funcția tehnică a produsului în care este încorporat un model în aprecierea impresiei vizuale globale, Înalta Curte va constata că, în mod corect, instanța de apel a luat în considerare în stabilirea impresiei de ansamblu a modelelor comparate doar a caracteristicilor dictate de funcțiile tehnice ale unui mouse, neputând fi primite susținerile recurente tinzând la ignorarea în această analiză a elementelor dictate de funcțiile tehnice ale unui automobil sport.

În ceea ce privește însăși impresia vizuală globală produsă asupra utilizatorului avizat, aprecierea instanței de apel în sensul că este aceeași în cazul modelelor în conflict relevă situația de fapt, stabilită în cauză pe baza comparării modelelor și a determinării asemănărilor și deosebirilor, ținându-se cont și de gradul de libertate a autorului în realizarea modelului, în special a caracteristicilor impuse de funcțiile tehnice ale unui mouse.

Drept urmare, susținerile recurente prin care se urmărește o nouă comparare a modelelor de către această instanță de recurs, în vederea stabilirii deosebirilor dintre acestea și a impresiei vizuale globale, sunt inadmisibile și nu vor fi primite, după cum a arătat, în mod corect, intimata – reclamantă, prin întâmpinarea depusă în recurs.

Față de toate considerentele expuse, Înalta Curte a respins, ca nefondat, recursul declarat de pârâta B. S.R.L.

DREPT COMERCIAL

I. Prescripția extinctivă

1. Interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 2539 alin. (2) din Codul civil

C. civ., art. 2539 alin. (2)

Potrivit dispozițiilor art. 2539 alin. (2) C. civ., prescripția nu este întreruptă dacă cel care a făcut cererea de chemare în judecată sau de arbitrare ori de intervenție în procedura insolvenței sau a urmăririi silite a renunțat la ea, nici dacă cererea a fost respinsă, anulată ori s-a perimat printr-o hotărâre rămasă definitivă. Cu toate acestea, dacă reclamantul, în termen de 6 luni de la data când hotărârea de respingere sau de anulare a rămas definitivă, introduce o nouă cerere, prescripția este considerată întreruptă prin cererea de chemare în judecată sau de arbitrare precedentă, cu condiția însă ca noua cerere să fie admisă.

Nu este legală interpretarea potrivit căreia textul art. 2539 alin. (2) C. civ. ar permite întreruperea cursului prescripției pentru prima cerere, pe motiv că s-a formulat o nouă cerere de arbitrare în termen de 6 luni de la data rămânerei definitive a hotărârii prin care s-a perimat prima cerere, deoarece teza I a textului legal arată că prescripția nu este întreruptă dacă cel care a făcut cererea de chemare în judecată sau de arbitrare, ori de intervenție în procedura insolvenței sau a urmăririi silite a renunțat la ea, nici dacă cererea a fost respinsă, anulată, or s-a perimat printr-o hotărâre rămasă definitivă.

Din analiza dispozițiilor art. 2539 alin. (2) reiese că teza a II-a nu se referă și la situația perimării hotărârii primei instanțe printr-o hotărâre definitivă, ci numai la situația de respingere sau anulare a primei hotărâri, cu condiția ca noua cerere să fie admisă.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 553 din 5 martie 2020

A. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea înregistrată sub nr. x/2012 pe rolul Curții de Arbitraj Comercial de pe lângă Camera de Comerț și Industrie Mehedinți, reclamanta A. S.R.L. a chemat în judecată pe pârâta B. S.A., solicitând obligarea pârâtei la plata sumei de 6.627.275,28 lei, echivalentul în lei a sumei de 1.226.833,32 euro, reprezentând contravaloarea lucrărilor suplimentare executate în baza contractului nr. 2004/RO16/P/PE/008-05.

Prin sentința arbitrală nr. 1 din 8 aprilie 2013, Curtea de Arbitraj Mehedinți a admis excepția necompetenței materiale și a declinat competența în favoarea Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României unde cauza a fost înregistrată sub nr. x/RIC/2013.

Prin sentința arbitrală nr. 17 din 16 februarie 2017, pronunțată de Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României, în dosarul nr. x/RIC/2013, a fost constatată perimată acțiunea arbitrală.

La data de 14 noiembrie 2014, reclamanta, prin administratorul judiciar, a introdus aceeași cerere împotriva pârâtei la Tribunalul Mehedinți.

Prin sentința civilă nr. 7/2015, Tribunalul Mehedinți a declinat competența în favoarea Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României unde s-a format dosarul cu nr. x/2015.

Prin sentința arbitrală nr. 126 din 5 noiembrie 2015, pronunțată de această curte arbitrală, cererea a fost respinsă ca prescrisă, față de data introducerii cererii de chemare în judecată, aceea de 14 noiembrie 2014.

La data de 11 august 2017, reclamanta a formulat o a treia cerere de chemare în judecată împotriva aceleiași pârâte, aceasta fiind înregistrată sub nr. x/2017 pe rolul Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României.

B. Hotărârea instanței arbitrale

Prin sentința arbitrală nr. 88 din 14 noiembrie 2017, pronunțată în dosarul nr. x/2017, al Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României, cu opinie majoritară, a fost admisă excepția autorității de lucru judecat și a fost respinsă cererea de arbitrare.

Pentru a se pronunța astfel, instanța de arbitraj a reținut că de la data pronunțării sentinței arbitrale nr. 126 din 5 noiembrie 2015, prin care acțiunea a fost respinsă ca prescrisă, până la data soluționării cererii din prezenta cauză, nu au intervenit împrejurări noi, care să justifice modificarea efectelor acestei hotărâri, motiv pentru care s-a apreciat că subzistă autoritatea de lucru judecat cu privire la soluția pronunțată în dosarul nr. x/2015.

C. Calea de atac împotriva hotărârii arbitrale

Prin cererea înregistrată pe rolul Curții de Apel București, Secția a VI-a civilă, petenta S.C. A. S.R.L., prin lichidator judiciar C. S.P.R.L., a formulat, în contradictoriu cu intimata S.C. B. S.A., acțiune în anularea sentinței arbitrale nr. 88 din 14.11.2017 pronunțate de Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României în dosarul arbitral nr. x/2017. Pe fondul cauzei a solicitat admiterea cererii de chemare în judecată și obligarea pârâtei la plata sumei de 6.627.275,28 lei, echivalentul în lei a sumei de 1.226.833,32 euro, reprezentând contravaloarea lucrărilor suplimentare executate în baza contractului nr. 2004/RO16/P/PE/008-05.

D. Hotărârea Curții de Apel București, Secția a VI-a civilă

Prin sentința civilă nr. 46 F din 21 mai 2018 a acestei instanțe, a fost respinsă acțiunea în anulare formulată de petenta S.C. A. S.R.L., prin lichidator judiciar C. S.P.R.L., împotriva sentinței arbitrale nr. 88 din 14.11.2017 pronunțată de Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României în dosarul arbitral nr. x/2017, în contradictoriu cu intimata S.C. B. S.A.

E. Calea de atac împotriva hotărârii Curții de Apel București, Secția a VI-a civilă

Împotriva hotărârii pronunțate de Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă a declarat recurs recurenta-reclamantă S.C. A. S.R.L., prin lichidator judiciar C. S.P.R.L., aducându-i următoarele critici:

Hotărârea recurată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază și nu este suficient motivată.

Recurenta-reclamantă a susținut că hotărârea Curții de Apel București conține 10 pagini dintre care 9 pagini reprezintă susținerile și apărările părților, iar cea de-a 10 pagină conține așa-zisa motivare, în care se reiau prevederile art. 2359 C. civ., precum și o parte din considerentele sentinței arbitrale.

Totodată, s-a mai susținut că prin hotărârea atacată nu a fost analizat și nu s-a răspuns la niciuna dintre chestiunile esențiale invocate în acțiunea în anulare și de ce sentința arbitrală nr. 126/2015 nu are autoritate de lucru judecat în cauza de față.

Recurenta-reclamantă a arătat că prin hotărârea atacată nu au fost analizate împrejurările noi indicate de către ea, care fac posibilă și obligatorie analizarea aceleiași excepții a prescripției dreptului material la acțiune, în prezenta cauză.

Astfel, prin sentința arbitrală prin care s-a respins, ca prescrisă, a doua acțiune a reclamantei, s-a analizat împlinirea prescripției raportat la data sesizării tribunalului arbitral, respectiv noiembrie 2014, or, în prezenta cauză, era necesară analizarea prescripției prin raportare la data introducerii primei acțiuni, în anul 2012, potrivit dispozițiilor art. 2539 alin. (2) teza a II-a C. civ., deoarece cazul nou de întrerupere a prescripției a apărut ulterior celei de-a doua cereri.

Sub acest aspect s-a considerat că motivarea Curții de Apel București, prin care s-a considerat legală admiterea excepției autorității de lucru judecat de către instanța arbitrală, este absolut insuficientă.

În legătură cu motivarea insuficientă a unei hotărâri judecătorești, recurenta-reclamantă a invocat decizia nr. 723/2000 a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Hotărârea atacată a fost dată cu încălcarea normelor de drept material, respectiv, a prevederilor art. 2539 alin. (2) C. civ., precum și cu încălcarea art. 431 C. proc. civ.

În cauza de față, recurenta-reclamantă susține că a invocat dispozițiile art. 2539 alin. (2) teza finală C. civ., în ceea ce privește dosarul nr. x/2013, perimat prin sentința arbitrală nr. 17 din 16 februarie 2017.

Nu există autoritate de lucru judecat, deoarece această instituție este strâns legată de fondul cauzei, or, prima dispută a fost tranșată valorificându-se o excepție procesuală.

Autoritatea de lucru judecat a hotărârii prin care a fost admisă o excepție procesuală se rezumă a acoperi chestiunile dezlegate în legătură cu acea excepție, iar nu și fondul cauzei, neanalizat în niciun fel.

Recurenta-reclamantă a arătat că, în speța de față, s-a invocat excepția autorității de lucru judecat în cadrul celei de-a treia cereri, ca urmare a existenței sentinței arbitrale pronunțate în a doua cerere, dar s-a invocat și excepția prescripției dreptului material la acțiune, în cea de-a treia cerere.

S-a mai susținut că autoritatea de lucru judecat a unei hotărâri care a respins acțiunea ca prescrisă nu poate conduce la respingerea unei noi acțiuni identice, decât tot ca prescrisă.

Ca atare, cât timp în cauza de față s-a invocat excepția prescripției dreptului material la acțiune, trebuia să se analizeze dacă s-au invocat sau nu împrejurări noi, de natură a înlătura autoritatea de lucru judecat a hotărârii pronunțate anterior între părți, pentru că în cazul în care ar fi existat împrejurări noi ar fi încetat autoritatea de lucru judecat, chiar și în ce privește prescripția.

În opinia recurente-reclamante, au existat împrejurări noi, deoarece, prin sentința arbitrală prin care s-a respins ca prescrisă a doua cerere, s-a analizat prescripția raportat la data sesizării instanței arbitrale, respectiv noiembrie 2014, în timp ce în cea de-a treia cerere, adică în cauza de față, era necesar a fi analizată prescripția prin raportare la data introducerii primei cereri, respectiv la anul 2012.

S-a mai arătat că acest caz nou de întrerupere a prescripției a apărut ulterior soluționării celei de-a doua cereri, această a doua cerere fiind introdusă într-un termen mai mic de 6 luni de la data constatării primei cereri.

Ca atare, datorită existenței acestor împrejurări trebuia înlăturată autoritatea de lucru judecat și deschisă posibilitatea analizării aceleiași excepții, a prescripției dreptului material la acțiune, în cadrul prezentului dosar.

În opinia recurentei-reclamante, prin aplicarea art. 2539 alin. (2) teza a II-a C. civ., acțiunea de față trebuie considerată a fi fost introdusă la data de 14 mai 2012, adică data introducerii primei cereri, aceasta fiind constatată ca perimată la data de 16 februarie 2017.

Astfel, trebuie considerat că data investirii instanței arbitrale cu prezenta cerere, 13 august 2017, rămâne relevantă numai pentru verificarea termenului de 6 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii arbitrale, de constatare a perimării primei cereri, în vreme ce data introducerii acțiunii, având efectul întreruptiv al prescripției devine 14 mai 2012.

S-a mai arătat că, prin raportare la data de 14 noiembrie 2014, cererea reclamantei a fost considerată prescrisă, însă, prin raportare la data de 14 mai 2012, cererea nu poate fi considerată prescrisă.

Recurenta-reclamantă a mai apreciat că instanța a cărei hotărâre a fost atacată, în baza art. 2539 alin. 2 teza finală C. civ., în ce privește dosarul nr. x/2013, în care s-a pronunțat soluția de primare prin sentința arbitrală nr. 17 din 16 februarie 2017, avea obligația legală de a cerceta fondul cauzei, în dosarul nr. x/2017. În acest sens a fost invocată decizia nr. 2288/2013 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă.

Instanța care a pronunțat hotărârea recurată a aplicat în mod greșit incidența instituției perimării în cazul invocării art. 2539 alin. (2) C. civ.

Astfel, aceasta a concluzionat că perimarea, față de ultimul act de procedură efectuat în cauză la 6 mai 2014, a intervenit de drept la 6 noiembrie 2013, odată cu împlinirea termenului de 6 luni prevăzut de art. 416 C. proc. civ., indiferent dacă a fost sau nu constatat printr-o hotărâre judecătorească, însă recurenta-reclamantă a susținut că nu putea invoca beneficiile art. 2539 alin. 2 teza a II-a C. civ., fără să existe o hotărâre definitivă care să constate perimarea.

F. Apărările intimetei-pârâte

La data de 20 august 2018, intimata-pârâtă B. SA a depus la dosarul cauzei o întâmpinare solicitând, în principal, respingerea recursului ca inadmisibil, întrucât motivele de recurs nu se încadrează între cele prevăzute de art. 488 alin. (1) C. proc. civ., iar în subsidiar a solicitat respingerea recursului, ca neîntemeiat.

Au fost invocate prevederile art. 430 alin. (1) C. proc. civ., precum și prevederile art. 606 C. proc. civ.

G. Considerentele instanței de recurs

În ce privește solicitarea de a se respinge recursul ca inadmisibil, pe motiv că niciuna dintre criticile formulate nu se încadrează între cele prevăzute de art. 488 alin. (1) C. proc. civ., această apărare nu mai poate fi avută în vedere, cât timp, prin încheierea din 21 noiembrie 2019, a fost admis, în principiu, recursul și s-a acordat termen în fond, cu citarea părților.

Relativ la critica privind insuficienta motivare a hotărârii atacate, Înalta Curte reține că instanța ce a pronunțat hotărârea recurată nu trebuie să răspundă la fiecare argument sau critică adusă prin acțiunea în anulare, dacă din modul în care s-au formulat considerentele rezultă că s-a răspuns, în ansamblu, tuturor criticilor aduse prin acțiunea în anulare respectivă.

Criticile reclamantei, în acțiunea în anulare, s-au referit, cu precădere, la interpretarea dispozițiilor art. 2539 alin. (2) C. civ., astfel că instanța ce a pronunțat hotărârea recurată a analizat excepția autorității de lucru judecat, arătând de ce aceasta este întemeiată, astfel încât se poate aprecia că hotărârea recurată este suficient motivată, astfel încât să se înțeleagă de ce s-a adoptat soluția respectivă.

Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă a făcut o corectă aplicare a dispozițiilor art. 2539 alin. (2) C. civ.

Recurenta-reclamantă a susținut că interpretarea corectă a dispozițiilor art. 2539 alin. (2) teza a II-a C. civ. ar permite să se considere că cererea de chemare în judecată din cauza de față, care este cea de-a treia cerere formulată în timp, a fost introdusă la data de 14 mai 2012, care este data introducerii primei cereri de chemare în judecată, deoarece aceasta din urmă a fost perimată la data de 16 februarie 2017, iar cea de-a treia cerere a fost considerată ca prescrisă prin sentința arbitrală nr. 126/2015, avându-se în vedere data de 14 noiembrie 2014, dar cu trimitere la data formulării celei de-a doua cereri.

Opinia recurente-reclamante potrivit căreia textul art. 2539 alin. (2) C. civ. ar permite întreruperea cursului prescripției pentru prima cerere, pe motiv că a formulat o nouă cerere de arbitraj în termen de 6 luni de la data rămânerei definitive a hotărârii prin care s-a perimat prima cerere, nu este legală, deoarece teza I a art. 2539 alin. (2) C. civ. arată că prescripția nu este întreruptă dacă cel care a făcut cererea de chemare în judecată sau de arbitraj, ori de intervenție în procedura insolvenței sau a urmăririi silite a renunțat la ea, nici dacă cererea a fost respinsă, anulată, or s-a perimat printr-o hotărâre rămasă definitivă.

Potrivit tezei a II-a a alin. (2) al art. 2539 C. civ., dacă reclamantul, în termen de 6 luni de la data când hotărârea de respingere sau de anulare a rămas definitivă, introduce o nouă cerere, prescripția este considerată întreruptă, cu condiția însă ca noua cerere să fie admisă.

Or, din analiza dispozițiilor art. 2539 alin. (2) se poate observa că teza a II-a nu se referă și la situația perimării hotărârii primei instanțe printr-o hotărâre definitivă, ci numai la situația de respingere sau anulare a primei hotărâri, pe de o parte, iar, pe de altă parte, nu este îndeplinită nici condiția ca noua cerere să fi fost admisă.

Ca atare, având în vedere cele de mai sus, Înalta Curte a constatat că hotărârea Curții de Apel București, Secția a VI-a civilă, prin care s-a admis excepția autorității de lucru judecat a celei de-a treia cereri de arbitraj, pe motiv că de la data pronunțării sentinței arbitrale nr. 126 din 5 noiembrie 2015, prin care cea de-a doua cerere de arbitraj a fost respinsă ca prescrisă, pe motiv că până la data soluționării celei de-a treia cereri nu au intervenit împrejurări noi, este legală, astfel că, în baza art. 496 alin. (1) C. proc. civ., a respins recursul, ca nefondat.

2. A. Acțiune în răspundere civilă delictuală pentru fapta proprie a persoanei juridice. Momentul de la care curge termenul de prescripție extinctivă. Încălcarea de către instanță a prevederilor art. 8 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958. Consecințe
B. Apel. Schimbarea cauzei juridice a acțiunii în apel. Consecințe

C. civ. din 1864, art. 998, art. 999

Decretul nr. 167/1958, art. 8 alin. (1)

C. proc. civ., art. 430 alin. (2), art. 478 alin. (3), art. 488 alin. (1) pct. 5, pct. 6, pct. 8

A. Prin art. 8 din Decretul nr. 167/1958 se consacră o regulă specială de determinare a începutului prescripției extinctive caracterizată prin stabilirea a două momente alternative de la care prescripția începe să curgă și anume, pe de o parte, momentul subiectiv al cunoașterii pagubei și a celui care răspunde de ea, iar, pe de altă parte, momentul obiectiv al datei la care păgubitul trebuia ori putea să cunoască aceste elemente.

În cazul în care instanța de apel, în determinarea momentului de la care începe să curgă termenul de prescripție extinctivă, nu s-a raportat la cele două momente alternative pe care le reglementează textul art. 8 din Decretul nr.167/1958, ci a avut în vedere alt reper care excedează sferei de aplicare a regulii speciale de determinare a cursului prescripției pentru ipoteza răspunderii civile delictuale pentru fapta proprie a persoanei juridice, a încălcat prevederile acestui text legal, prin extinderea normei juridice dincolo de ipotezele la care se aplică, fiind incident motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ.

B. Instanța de apel a verificat prescripția extinctivă prin raportare la principiul repunerii părților în situația anterioară ca urmare a anulării contractului de tranzacție încheiat între părțile litigante, deși prima instanță stabilise că acțiunea promovată de reclamant are ca temei juridic răspunderea civilă delictuală în reglementarea art. 998-999 C. civ. de la 1864, aspect necriticat prin apel, intrat în puterea de lucru judecat potrivit art. 430 alin. (2) C. proc. civ.

Această situație echivalează cu schimbarea cauzei juridice a acțiunii în apel, fiind incident motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ. prin raportare la art. 478 alin. (3) din același cod.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1828 din 6 octombrie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a civilă, la data de 06.03.2017, sub nr. x/3/2017, reclamanta A. S.A. a solicitat obligarea pârâtei Compania Națională B. S.A. la plata sumei de 70.660.065 lei, din care 55.456.011 lei reprezintă contravaloarea a 1570 vagoane de călători proprietatea reclamantei, iar suma de 15.204.054 lei reprezintă contravaloarea a 16.988,15 tone fier vechi (șină uzată, fier vechi neșarjat, containere) preluate de pârâtă în baza contractului de tranzacție nr.1/1928 din 24.04.2003, cu cheltuieli de judecată.

Prin sentința civilă nr. 3164 din 14 septembrie 2017, pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, s-a respins excepția autorității de lucru judecat, s-a admis excepția prescripției dreptului material la acțiune și s-a respins acțiunea ca prescrisă.

Împotriva sentinței primei instanțe a declarat apel reclamanta A. S.A.

Prin decizia civilă nr. 2174 A din 2 noiembrie 2018, Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, a admis apelul formulat de reclamanta A. S.A., în contradictoriu cu pârâta Compania Națională B. S.A., a anulat în parte sentința și a trimis cauza spre rejudecare aceleiași instanțe (Tribunalului București, Secția a VI-a); a menținut soluția cu privire la excepția autorității de lucru judecat.

La 1 februarie 2019, pârâta Compania Națională B. S.A. a declarat recurs împotriva deciziei civile nr. 2174 A din 2 noiembrie 2018, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, prin care a solicitat admiterea căii de atac, modificarea deciziei recurate în sensul respingerii ca nefondat a apelului declarat de reclamantă și menținerii ca legală și temeinică a sentinței pronunțate de tribunal, precum și obligarea intimetei la plata cheltuielilor de judecată.

În drept, recursul a fost întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 C. proc. civ.

După o scurtă prezentare a situației de fapt, recurenta-pârâtă susține că hotărârea recurată este nelegală întrucât a fost dată cu încălcarea dispozițiilor art. 8 din Decretul nr. 167/1958 și a art. 1 alin. (1) și art. 3 din același act normativ, motiv de casare subsumat dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ.

Dispozițiile art. 8 din Decret prevăd în mod expres că termenul de prescripție curge „*de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască, atât paguba cât și pe cel care răspunde de ea*”.

Stabilirea prin lege a momentului nașterii dreptului la repararea prejudiciului actual ca fiind ziua în care el a fost cauzat prezintă importanță practică deoarece, din acel moment, sunt aplicabile, de regulă, toate dispozițiile privind operațiile și mecanismele juridice prin care se realizează dinamica și stingerea obligațiilor.

În raport de cele mai sus expuse, se arată că este criticabilă decizia instanței de apel, care în mod greșit reține prin considerente următoarele:

„Ca atare, reclamanta-apelantă, cunoscând în 2016 că CN B. SA a fost înlăturată din rândul persoanelor răspunzătoare pentru prejudiciu, în calitate de comitent, abia de la acest moment i se deschidea posibilitatea sa solicite tragerea la răspundere pentru fapta proprie. Cum petitul a fost formulat la 06.03.2017, rezultă ca nu s-a împlinit termenul de prescripție de 3 ani”.

Reținând acestea, autoarea căii de atac consideră că raționamentul instanței de apel nu a fost unul corect și judicios, pronunțând o soluție de respingere a excepției prescripției dreptului material la acțiune fără o motivare logico-juridică în acest sens.

Consideră că, în mod greșit, instanța de apel a reținut că reclamanta a cunoscut în anul 2016 faptul că pârâta CN B. S.A. a fost înlăturată din rândul persoanelor răspunzătoare pentru prejudiciu, în calitate de comitent, motiv pentru care termenul de prescripție de 3 ani nu s-a împlinit.

Recurenta arată că, din actele depuse la dosarul cauzei, reiese că reclamanta A. S.A. a cunoscut atât paguba, cât și pe cel care răspunde de ea cel mai târziu la data de 01.02.2008, în condițiile în care Rechizitoriul nr. 17/P/2005, întocmit la acea dată menționează explicit operațiunile comerciale și persoanele care le-au efectuat, în urma cărora s-a dispus trimiterea în judecată a persoanelor considerate vinovate, fiind vorba despre aceleași fapte care fundamentează cererea de chemare în judecată.

Prin urmare, apreciază că reclamanta cunoștea cel puțin încă din anul 2008 că pârâta B. SA a vândut bunurile afectate garanției, cele 1570 vagoane de călători, respectiv a preluat o cantitate de active din patrimoniul acesteia, pe care o putea determina pe baza propriilor evidențe contabile, ceea ce are semnificația cunoașterii pagubei. Astfel, din analiza înscrisurilor depuse de către apelanta-reclamantă la dosarul cauzei, la solicitarea instanței de apel pentru termenul de judecată din data de 5 octombrie 2018, rezultă că aceasta cunoștea faptele ilicite la data de 05.09.2006, când s-a constituit parte civilă cu suma de 134.504.186.950 lei în dosarul penal nr. x/P/2005 al Direcției Naționale Anticorupție cu actul nr. 4 S/AS/454/05.09.2006, iar ulterior cu actul nr. J/NL/240/31.08.2007 aceasta s-a constituit parte civilă cu suma de 10.697.477 lei, constatare care deși a fost adusă la cunoștința instanței de apel aceasta nu a considerat-o utilă, înlăturând-o fără o minimă motivare.

Prin urmare, contrar celor reținute de curtea de apel, termenul de prescripție a început să curgă în anul 2006, iar prezenta acțiune a fost formulată la data de 06.03.2017, nefiind dovedită nici o cauză de întrerupere sau suspendare a cursului prescripției, astfel că, în mod greșit, a admis apelul și a respins excepția prescripției dreptului material la acțiune și a trimis cauza spre rejudecare instanței de fond.

Referitor la capătul doi din cerere, recurenta-pârâtă critică soluția instanței de apel care reține în mod injust că prescripția dreptului material la acțiunea în repararea pagubei ar trebui analizată în raport de data de 27.03.2014, reprezentând data rămânării definitive a sentinței civile nr. 24383/13.12.2011, pronunțată de Tribunalul București în dosarul nr. x/3/2007.

Or, recurenta susține că intimata-reclamantă cunoștea faptele ilicite la data de 05.09.2006, când s-a constituit parte civilă cu suma de 134.504.186.950 lei în dosarul penal nr. x/P/2005 al Direcției Naționale Anticorupție cu actul nr. 4 S/AS/454/05.09.2006, iar ulterior cu actul nr. J/NL/240/31.08.2007 aceasta s-a constituit parte civilă cu suma de 10.697.477 lei, fiind evident că, în fapt, reclamanta urmărește repararea pagubei de două ori.

Prin urmare, instanța de apel a aplicat și a interpretat eronat dispozițiile legale, în condițiile în care reclamanta își întemeiază acțiunea pe fapta ilicită, iar instanța, depășindu-și atribuțiile, a reținut că restituirea prestațiilor sau a bunului (contravaloarea acestuia) în temeiul unui contract declarat nul se poate cere fie prin aceeași acțiune, fie în termen de 3 ani de la rămânerea irevocabilă a hotărârii; analizând dispozițiile art. 8 din Decret constată că legea nu distinge între felurile răspunderii civile delictuale, legiuitorul având în vedere fapta ilicită. Prin urmare, acolo unde legea nu distinge, nici interpretul nu trebuie să distingă.

Referitor la motivul de casare întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (l) pct. 6 C. proc. civ., recurenta-pârâtă susține că hotărârea atacată cuprinde în considerente motive contradictorii (pag. 13 din decizie), respectiv, deși instanța de apel reține faptul că apelanta-reclamantă A. a cunoscut paguba „(...) chiar anterior datei reținute de prima instanța (01.02.2008), având în vedere că, prin denunțul penal, apelanta a exhibat aceste fapte (a se vedea denunțul penal-f 69, 70, dosar CAB), (...)” însă, contrar celor apreciate de tribunal, curtea de apel a reținut că „apelanta nu ar fi putut să introducă o acțiune împotriva CN B. SA la 01.02.2008 pentru că această societate fusese atrasă în procesul penal ca parte responsabilă civilmente, ceea ce presupune că exista o acțiune civilă în contradictoriu cu aceasta.

Nu se putea pretinde reclamantei-apelante ca, în timp ce solicită atragerea răspunderii civile delictuale a B. SA, în calitate de comitent, să introducă și o acțiune de drept comun pe rolul instanței civile pentru a răspunde pentru fapta proprie, invocând aceleași fapte și prejudiciu ca în procesul penal”.

Astfel, recurenta-pârâtă apreciază că este criticabilă soluția instanței de apel în condițiile în care există contradicție între considerente, în sensul că din unele rezultă netemeinicia excepției, iar din altele faptul că este întemeiată. În aceste condiții, recurenta arată că nu cunoaște motivele pentru care instanța a apreciat faptul că în speță termenul de prescripție se raportează la anul 2015.

Cererea de recurs a fost comunicată intimitei-reclamante A. S.A., la 20 februarie 2019.

La 15 martie 2019, intimata-reclamantă a depus întâmpinare, prin care a solicitat, în principal, respingerea recursului ca inadmisibil (de fapt, invocă excepția nulității recursului) și vădit nefondat.

Cu privire la admisibilitatea în principiu a recursului, intimata-reclamantă arată că, prin recursul formulat, recurenta solicită modificarea hotărârii atacate, însă această soluție nu mai este posibilă în accepțiunea dispozițiilor art. 488 C. proc. civ., care cunoaște doar soluția casării unei hotărâri pentru motive de nelegalitate, expres și limitativ prevăzute de lege.

Totodată, consideră că motivele invocate de recurentă vizează netemeinicia hotărârii, și nu legalitatea acesteia, iar un control judiciar asupra unor astfel de motive pe calea recursului nu mai poate fi realizat; motivele invocate nu se încadrează în motivele de casare prevăzute la art. 488 C. proc. civ.

Susține și faptul că recurenta aduce direct în calea de atac a recursului („omisso medio”) critica cu privire la stabilirea momentului nașterii dreptului la repararea prejudiciului reprezentând contravaloarea celor 1570 de vagoane călători, respectiv ziua în care el a fost cauzat, deși această critică nu a fost formulată în apel.

Cu alte cuvinte, susține că recurenta solicită instanței de recurs să constate o altă situație de fapt decât cea stabilită de instanța de apel prin hotărârea atacată, ceea ce excede limitelor recursului.

Cu privire la soluția privind prescrierea dreptului material la acțiune în repararea pagubei având ca obiect contravaloarea activelor feroviare preluate de recurentă în baza contractului de tranzacție nr. 1/1928 din 24.03.2003, intimata-reclamantă consideră că instanța de apel a pronunțat o hotărâre legală, motiv pentru care criticile recurente sunt nefondate.

Totodată, motivele contradictorii invocate de recurentă, consideră că nu pot face obiectul unui motiv de recurs în accepțiunea dispozițiilor art. 488 pct. 6 C. proc. civ.

Analizând recursul prin raportare la motivele de nelegalitate invocate, reține următoarele:

În cadrul motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., recurenta a invocat caracterul contradictoriu al considerentelor prin care instanța de prim control judiciar a stabilit data de la care a început să curgă termenul de prescripție, iar această deficiență a motivării se răsfrânge asupra soluției date excepției prescripției și, în final, asupra deciziei atacate.

Cu titlu prealabil analizei acestui motiv de recurs, pentru a facilita înțelegerea hotărârii se impune a arăta că intimata-reclamantă a solicitat, prin cererea de chemare în judecată, antrenarea răspunderii civile delictuale a recurente-pârâte și obligarea acesteia la acoperirea unui prejudiciu material în sumă de 70.660.065 lei, din care suma de 55.456.011 lei reprezintă contravaloarea a 1570 vagoane de călători și suma de 15.204.054 lei reprezintă contravaloarea a 16.988,15 tone fier vechi (șină uzată, fier vechi neșarjat, containere) preluate de pârâtă în baza contractului de tranzacție nr. 1/1928 din 24.04.2003. Tribunalul a admis excepția prescripției dreptului material la acțiune și a respins acțiunea, ca fiind prescrisă.

Prima instanță a motivat că, în prezenta cauză, reclamanta solicită tragerea la răspundere civilă delictuală pentru fapta proprie a persoanei juridice, cu toate că același prejudiciu a fost solicitat și în cadrul acțiunii civile din procesul penal ce a făcut obiectul dosarului penal nr. x/299/2008, pe temeiul răspunderii civile, în calitatea pârâtei de comitent pentru faptele ilicite ale prepușilor săi, respectiv de persoană responsabilă civilmente.

Valorificând considerentele hotărârilor pronunțate în procesul penal, respectiv cele care fundamentează sentința penală nr. 357/02.06.2015 pronunțată în dosarul nr. x/299/2008 de Judecătoria sectorului 1 București și pe cele regăsite în decizia penală nr. 1758/23.11.2016 pronunțată de Tribunalul București, Secția I penală, prima instanță a constatat că reclamanta s-a constituit parte civilă în procesul penal cu suma de 10.697.477 lei, pentru prejudiciul suferit ca urmare a infracțiunilor săvârșite de inculpații C., D. și E. în legătură cu preluarea creanței F. asupra A. SA și vânzarea nelegală a vagoanelor aparținând acesteia.

În ceea ce privește prescripția dreptului material la acțiune, Tribunalul a reținut că faptele ilicite pretins săvârșite de prepușii pârâtei (în dosarul penal), respectiv organele de conducere ale pârâtei (în cauza de față), constau în vânzarea nelegală a unui număr de 1570 vagoane de călători, respectiv preluarea unei cantități de 16.988,15 tone active în baza unui contract de tranzacție întemeiat pe o cauză ilicită, fapte săvârșite în anii 2002-2003.

S-a constatat că prescripția este supusă dispozițiilor Decretului nr. 167/1958, în cauză fiind incidente prevederile art. 8 alin. 1 din acest act normativ, potrivit cărora prescripția dreptului la acțiune în repararea pagubei pricinuite prin fapta ilicită începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască, atât paguba cât și pe cel care răspunde de ea.

În ceea ce privește fapta ilicită, Tribunalul a reținut că reclamanta a cunoscut faptele ilicite cel mai târziu la data de 01.02.2008, în condițiile în care în rechizitoriul nr. x/P/2005, întocmit la acea dată, se menționează explicit operațiunile comerciale și persoanele care le-au efectuat, dispunându-se trimiterea în judecată a persoanelor considerate vinovate. S-a motivat că, în cererea de chemare în judecată, sunt descrise aceleași fapte care au fost reclamate cu ocazia sesizării organelor de cercetare penală.

În privința pagubei, s-a apreciat că reclamanta a fost în măsură să o cunoască la aceeași dată, în condițiile în care, la finalul cercetărilor penale, aceasta a formulat o precizare la constituirea de parte civilă, solicitând contravaloarea vagoanelor vândute, beneficiul nerealizat și daune interese.

Susținerea reclamantei, în sensul că a luat cunoștință de întinderea pagubei abia la 27.03.2017, când a rămas irevocabilă sentința civilă prin care s-a anulat contractul de tranzacție întemeiat pe o cauză ilicită, respectiv la 26.01.2015, dată la care pârâta a recunoscut prin adresa nr. 9/1/179 că a preluat o cantitate de 16.988,15 tone active, a fost înlăturată de Tribunal, cu motivarea că dispozițiile art. 8 alin. 1 din Decretul nr. 167/1958 au în vedere paguba, constând în contravaloarea vagoanelor și a activelor vândute, iar nu valoarea concretă a acesteia.

Reclamanta cunoștea încă din anul 2008 că pârâta vânduse bunurile afectate garanției, cele 1570 vagoane de călători, respectiv preluase o cantitate de active din patrimoniul acesteia, pe care o putea determina pe baza propriilor evidențe contabile, ceea ce are semnificația cunoașterii pagubei.

Prin decizia recurată, instanța de apel a analizat problema prescripției dreptului material la acțiune distinct pe fiecare dintre cele două capete de cerere.

În privința primului capăt de cerere vizând antrenarea răspunderii civile delictuale pentru acoperirea prejudiciului reprezentat de contravaloarea a 1570 vagoane de călători, instanța de apel a reținut că fapta ilicită invocată în prezenta cauză este identică cu aceea care a făcut obiectul sesizării penale, descrisă în sentința penală nr 357/02.06.2015 pronunțată de Judecătoria Sector 1, fila 59 verso, paragraf penultim și fila 60 verso, paragraf 3 și 4, dosar TB, vol. II, nefiind relevantă sub aspectul identității faptei împrejurarea că, în cauza penală, această faptă a fost imputată unor persoane fizice, membre în organele de conducere ale societății B. SA, iar, în dosarul de față, reclamanta o impută persoanei juridice.

În privința prejudiciului pretins, s-a motivat că acesta este identic cu cel pentru care reclamanta s-a constituit parte civilă în dosarul penal nr. x/P/2005, atât împotriva prepușilor pârâtei, cât și împotriva pârâtei, fiind fără relevanță că aceasta din urmă a avut calitatea de comitent, întrucât reclamanta a cunoscut cine este beneficiarul efectiv al vânzării subevaluate a vagoanelor.

Instanța de recurs remarcă faptul că instanța de apel, în acest stadiu al motivării, a validat argumentația primei instanțe în fundamentarea soluției de admitere a excepției prescripției dreptului material la acțiune, potrivit căreia reclamanta a cunoscut paguba și pe cel care răspunde de ea la data la care s-a constituit parte civilă în procesul penal, cel mai târziu la 01.02.2008.

Cu toate acestea, Curtea de apel a reținut că momentul care marchează începutul curgerii termenului de prescripție este dat de finalizarea procesului penal, prin decizia penală nr. 1758/23.11.2016 a Curții de Apel București, Secția I penală, deoarece, *„doar la momentul pronunțării acestei decizii, reclamanta a cunoscut că pârâta a fost înlăturată din rândul persoanelor răspunzătoare pentru prejudiciu, în calitate de comitent și abia de la acest moment i se deschide posibilitatea de a solicita tragerea la răspundere pentru fapta proprie a persoanei juridice”*. Prin aceste din urmă considerente, instanța de apel a infirmat considerentele anterioare

prin care a validat raționamentul primei instanțe sub aspectul identificării elementelor care conduc la stabilirea datei de la care începe să curgă termenul de prescripție.

Considerentele instanței de apel sunt antagonice. Pe de o parte, validează situația de fapt reținută de prima instanță, atât sub aspectul faptei imputate pârâtei, cât și sub aspectul datei la care reclamanta a cunoscut paguba și pe cel care răspunde de ea, ca momente care marchează începutul termenului de prescripție al dreptului material la acțiunea în răspundere civilă delictuală pentru fapta proprie a persoanei juridice. Pe de altă parte, stabilește că data la care începe să curgă termenul de prescripție pentru această formă de răspundere coincide cu momentul când *„reclamanta a cunoscut că pârâta a fost înlăturată din rândul persoanelor răspunzătoare pentru prejudiciu, în calitate de comitent”*.

Această contradicție existentă în considerentele deciziei recurate invalidează raționamentul judiciar care fundamentează decizia instanței de apel în privința stabilirii momentului de la care începe să curgă termenul de prescripție al dreptului material la acțiunea în răspundere civilă delictuală pentru fapta proprie a persoanei juridice, determinarea acestui moment fiind un aspect decisiv în soluționarea apelului.

Pentru aceste considerente, este întemeiat motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., cu referire la caracterul contradictoriu al considerentelor prin care se rezolvă excepția prescripției dreptului material la acțiunea în răspundere civilă delictuală, în privința prejudiciului pretins prin primul capăt al cererii de chemare în judecată.

Pe fondul acestei contradicții care se regăsește în motivarea deciziei, instanța de apel a încălcat și prevederile art. 8 alin. 1 din Decretul nr. 167/1958, prin extinderea normei juridice dincolo de ipotezele la care se aplică. Aceasta, deoarece prin art. 8 din Decretul nr. 167/1958 se consacră o regulă specială de determinare a începutului prescripției extinctive caracterizată prin stabilirea a două momente alternative de la care prescripția începe să curgă și anume, pe de o parte, momentul subiectiv al cunoașterii pagubei și a celui care răspunde de ea, iar, pe de altă parte, momentul obiectiv al datei la care păgubitul trebuia ori putea să cunoască aceste elemente. În cauză, instanța de apel, în determinarea momentului de la care începe să curgă termenul de prescripție extintivă, nu s-a raportat la cele două momente alternative pe care le reglementează textul art. 8 din Decretul nr. 167/1958, ci a avut în vedere alt reper care excedează sferei de aplicare a regulii speciale de determinare a cursului prescripției pentru ipoteza răspunderii civile delictuale pentru fapta proprie a persoanei juridice.

Pentru aceste considerente, instanța de recurs reține că, în ceea ce privește soluția de respingere a excepției prescripției dreptului material la acțiune în răspundere civilă delictuală pentru recuperarea prejudiciului reprezentând contravaloarea a 1570 vagoane de călători, hotărârea instanței de apel este nelegală, fiind fundamentată pe o motivare contradictorie și care încalcă prevederile art. 8 din Decretul nr. 167/1958, fiind întemeiate ambele motive de casare invocate, prevăzute de art. 488 alin. 1 pct. 6 și 8 C. proc. civ.

În ceea ce privește criticile care vizează problema prescripției extinctive a dreptului la repararea prejudiciului în sumă de 15.204.054 lei, reprezentând contravaloarea a 16.988,15 tone active (șină uzată, fier vechi neșarjat, containere), reține următoarele:

Recurenta-pârâtă invocă aplicarea eronată a legii de către instanța de apel care derivă din faptul că intimata-reclamantă *„și-a întemeiat acțiunea pe fapta ilicită, iar instanța, depășindu-și atribuțiile, reține că restituirea pretențiilor sau a bunului (c/val acestuia) în temeiul unui contract declarat nul se poate cere fie prin aceeași acțiune, fie în termen de 3 ani de la rămânerea irevocabilă a hotărârii.”*

Cu alte cuvinte, recurenta-pârâtă invocă faptul că reclamanta și-a întemeiat acțiunea pe răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie a persoanei juridice reglementată de prevederile art. 998-999 C. civ., iar instanța de apel a verificat prescripția extinctivă prin raportare la principiul repunerii părților în situația anterioară ca urmare a anulării contractului de tranzacție, ceea ce echivalează cu schimbarea cauzei juridice a acțiunii în apel. Această critică poate fi încadrată în motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ. prin raportare la art. 478 alin. 3 C. proc. civ.

Verificând considerentele deciziei atacate rezultă că instanța de apel reține că reclamantei i s-a născut dreptul de a solicita restituirea bunurilor preluate de pârâtă prin contractul de tranzacție nr. 1/1928/24.03.2003 sau contravaloarea lor, după anularea acestui contract, dispusă prin Sentința civilă nr. 24383/13.12.2011 a Tribunalului București, Secția a VI-a pronunțată în dosarul nr. x/3/2007, definitivă prin Decizia civilă nr. 342/19.09.2012 a Curții de Apel București, Secția a VI-a civilă, pronunțată în dosarul nr. x/2/2012 și irevocabilă prin Decizia Civilă nr. 1225/27.03.2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă.

Reține instanța de apel că, numai după rămânerea irevocabilă a soluției privind constatarea nulității contractului de tranzacție la data de 27.03.2014, reclamanta putea solicita repunerea în situația anterioară. Cum termenul de prescripție ar fi expirat la 27.03.2017, iar petitul referitor la restituirea c/val activelor preluate în baza contractului declarat nul a fost formulat la 06.03.2017, rezultă că acesta a fost introdus cu respectarea termenului de prescripție.

Instanța de recurs constată că, în ceea ce privește fundamentul pretențiilor care vizează al doilea capăt de cerere, instanța de apel a reținut că este reprezentat de principiul repunerii părților în situația anterioară ca efect al nulității contractului de tranzacție, deși prima instanță a stabilit că acțiunea promovată are ca temei juridic răspunderea civilă delictuală în reglementarea art. 998-999 C. civ. de la 1864, aspect necriticat prin apel, intrat în puterea de lucru judecat potrivit art. 430 alin. 2 C. proc. civ. Rezultă astfel că instanța de apel nu s-a raportat la cadrul procesual stabilit în fața primei instanțe sub aspectul cauzei juridice a acțiunii, fiind întemeiată critica recurente sub acest aspect.

În privința motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., recurenta a invocat lipsa motivării hotărârii atacate, arătând că nu cunoaște motivele pentru care s-a apreciat că termenul de prescripție începe să curgă din anul 2015.

Instanța de recurs constată că motivarea instanței de apel este deficitară sub acest aspect, pentru că, deși se reține incidența art. 8 alin. 1 din Decretul nr. 167/1958, aceasta este doar formală. Instanța de apel nu se raportează la cele două momente alternative pe care le reglementează această normă legală. Hotărâră este lipsită de coerență și rigoare în motivarea momentului de la care începe să curgă termenul de prescripție, pentru că există considerente din care se poate înțelege că termenul de prescripție a început să curgă de la data rămânerii irevocabile a hotărârii de anulare a contractului, 27.03.2014.

Cu toate acestea, în partea finală a considerentelor se reține că termenul de prescripție nu a început să curgă la data anulării în mod irevocabil a contractului, ci doar la data la care reclamanta a fost în măsură să-și cuantifice paguba, respectiv la 26.01.2015.

Instanța de recurs reține că deficiențele regăsite în motivarea deciziei atacate impun concluzia unei motivări insuficiente, care nu stabilește împrejurările de fapt esențiale în cauză, dispuțate de părți și nu justifică aplicarea normelor materiale care susțin soluția adoptată.

Față de considerentele redate, în temeiul art. 497 teza I raportat la art. 496 alin. 2 C. proc. civ., Înalta Curte a admis recursul declarat de către recurenta-pârâtă, cu consecința casării deciziei recurate și a trimiterii cauzei spre o nouă judecată instanței de apel.

Notă: Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă a fost abrogat de Legea nr. 71/2011 la data de 1 octombrie 2011.

3. Acțiune în pretenții. Întreruperea termenului de prescripție. Condiții și efecte

C. civ., art. 2537, art. 2539 alin. (2) teza a II-a
C. proc. civ., art. 430

Potrivit dispozițiilor art. 2539 alin. (2) teza a II-a C. civ., „prescripția nu este întreruptă dacă cel care a făcut cererea de chemare în judecată sau de arbitrare ori de intervenție în procedura insolvenței sau a urmăririi silite a renunțat la ea, nici dacă cererea a fost respinsă, anulată ori s-a perimat printr-o hotărâre rămasă definitivă. Cu toate acestea, dacă reclamantul, în termen de 6 luni de la data când hotărârea de respingere sau de anulare a rămas definitivă, introduce o nouă cerere, prescripția este considerată întreruptă prin cererea de chemare în judecată sau de arbitrare precedentă, cu condiția însă ca noua cerere să fie admisă”.

Dispozițiile art. 2539 alin. (2) teza a II-a C. civ. nu impun cerința ca a doua cerere să fie identică cu prima, și, prin urmare, în mod greșit instanța de apel a reținut că, pentru a opera întreruperea prescripției, se impune ca cea de-a doua cerere să fie o cerere identică, privind aceleași părți, același obiect și aceeași cauză.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1313 din 9 iulie 2020

A. Obiectul cererii introductive

Prin cererea înregistrată la data de 13 februarie 2019 pe rolul Tribunalului Bacău, sub nr. x/110/2019, reclamanta S.C. A. S.R.L. a chemat în judecată pe pârâțul Municipiul Bacău, solicitând să se dispună obligarea acestuia la plata sumei de 881.441,02 lei, constând în lucrări executate și neachitate, conform facturii seria INS nr. 168 din 21.11.2014, plus dobânda legală de la 29 decembrie 2014 până la data plății efective.

B. Hotărârea primei instanțe

Prin sentința civilă nr. 214/2019 din 3 aprilie 2019, pronunțată de Tribunalul Bacău, Secția a II-a civilă și de contencios administrativ și fiscal, în dosarul nr. x/110/2019, s-a admis excepția prescripției dreptului la acțiune și s-a respins ca fiind prescrisă acțiunea formulată de reclamanta S.C. A. S.R.L., în contradictoriu cu pârâțul Municipiul Bacău, având ca obiect un litigiu cu privire la achizițiile publice.

C. Calea de atac împotriva hotărârii primei instanțe

Împotriva acestei sentințe a formulat apel reclamanta S.C. A. S.R.L., solicitând, în temeiul art. 480 alin. (3) C. proc. civ., anularea hotărârii și, pe fond, admiterea cererii de chemare în judecată.

D. Hotărârea instanței de apel

Prin decizia nr. 686/2019 din 14 octombrie 2019, pronunțată de Curtea de Apel Bacău, Secția I civilă, în dosarul nr. x/110/2019, s-a respins, ca nefondat, apelul formulat de apelanta-reclamantă S.C. A. S.R.L. împotriva sentinței civile nr. 214 din 3 aprilie 2019 a Tribunalului Bacău, în contradictoriu cu intimatul Municipiul Bacău.

E. Considerentele instanței de apel

Pentru a pronunța această soluție, Curtea de Apel Bacău a reținut, în esență, următoarele:

În speță, termenul de prescripție a început să curgă la data de 13 august 2014, aspect de altfel necriticat de apelantă. Aplicând regulile de calcul ale termenului, statuate de art. 2544 C. civ. raportat la art. 2551 și urm. C. civ., acesta s-a împlinit la 13 august 2017.

În calea de atac, singurele critici ale apelantei vizează întreruperea termenului de prescripție, critici apreciate ca fiind neîntemeiate de Curte.

Efectul întreruptiv de prescripție al cererii de chemare în judecată este provizoriu și condiționat de admiterea cererii de chemare în judecată. Dacă însă cererea este respinsă, anulată, perimată sau s-a renunțat la judecată, efectul întreruptiv de prescripție dispăre cu efect retroactiv. Cu toate acestea, dacă reclamantul, în termen de 6 luni de la respingerea sau anularea cererii anterioare, introduce o nouă cerere, prescripția este întreruptă prin cererea precedentă, cu condiția însă ca noua cerere să fie admisă.

În speță, anterior, prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Bacău, Secția a II-a civilă și de contencios administrativ și fiscal, la 29 iunie 2016, în dosarul nr. x/110/2016, reclamanta S.C. A. S.R.L. a solicitat, în contradictoriu cu pârâțul Municipiul Bacău obligarea acestuia la plata sumei de 881.441,02 lei constând în lucrări executate și neachitate, conform facturii seria INS nr. 168 din 21 noiembrie 2014, plus dobânda legală de la data de 29.12.2014 până la data plății efective, invocând răspunderea civilă contractuală. Prin sentința civilă nr. 547 din 14.05.2018, definitivă prin decizia civilă nr. 1483 din 13.12.2018, instanța a respins acțiunea, ca neîntemeiată.

Or, în aceste condiții, întrucât cererea de chemare în judecată din dosarul nr. x/110/2016 a fost respinsă, față de prevederile art. 2537 pct. 2 raportat la art. 2539 alin. (2) teza I C. civ., nu a operat întreruperea prescripției prin cererea de chemare în judecată anterioară.

Deși, în interiorul termenului de 6 luni de la data rămânării definitive a hotărârii de respingere a acțiunii anterioare, reclamanta a introdus o nouă acțiune, nu se poate reține că prescripția a fost întreruptă prin cererea precedentă, în condițiile art. 2539 alin. (2) teza a II-a C. civ.

Astfel, premisa actului de întrerupere a prescripției constă în anularea sau respingerea primei cereri, fără ca legea să facă vreo distincție între respingerea pe cale de excepție și respingerea ca urmare a analizei pe fondul cauzei. Însă, întrucât textul de lege vorbește de introducerea unei noi cereri, instanța a apreciat că se impune a fi o cerere identică, privind aceleași părți, același obiect și aceeași cauză. Or, în speță, nu au fost cereri identice, cauza fiind diferită. În ipoteza în care s-ar aprecia că poate fi introdusă orice cerere pentru a opera întreruperea prescripției raportat la cererea anterioară, s-ar eluda scopul pentru care a fost edictată norma, devenind un instrument de perpetuare a situației litigioase la dispoziția creditorului. În ceea ce privește decizia nr. 2288/2013 a Înaltei Curți de Casație și Justiție invocată de apelantă prin răspunsul la întâmpinare, s-a reținut că este o decizie de speță, prin care nu s-a statuat asupra aspectelor ce fac obiectul cenzurii în prezenta cauză.

Totodată, instanța a înlăturat și susținerile apelantei că prin cererea de chemare în judecată din dosarul nr. x/110/2016, întrucât reprezintă un act de punere în întârziere, a operat întreruperea prescripției, conform art. 2537 pct. 4 C. civ. Astfel, legiuitorul a reglementat ca și caz de întrerupere a prescripției extinctive la pct. 2 al art. 2537 C. civ. introducerea unei cereri de chemare în judecată. Prin urmare, aceeași împrejurare, respectiv introducerea unei cereri de chemare în judecată, nu poate fi reținută, din perspectiva altui text de lege, drept alt caz de întrerupere a termenului. Introducerea cererii de chemare în judecată din dosarul nr. x/110/2016

nu poate avea relevanță din perspectiva a două cazuri de întrerupere a termenului de prescripție, cum în mod superficial afirmă apelanta. Astfel, întreruperea prescripției prin punerea în întârziere vizează orice alte forme de punere în întârziere, cu excepția cererii de chemare în judecată, ce este reglementată ca și caz expres la pct. 2 al art. 2537 C. civ. În acest sens este și art. 2540 C. civ. care statuează că prescripția este întreruptă prin punerea în întârziere a celui în folosul căruia curge prescripția numai dacă aceasta este urmată de chemarea lui în judecată în termen de 6 luni de la data punerii în întârziere, confirmând astfel raționamentul expus anterior.

F. Calea de atac împotriva hotărârii instanței de apel

Împotriva deciziei Curții de Apel Bacău a declarat recurs reclamanta S.C. A. S.R.L., criticând-o sub următoarele motive de nelegalitate:

Decizia recurată este nelegală pentru motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. „hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material” privind începutul prescripției extinctive - art. 2523, art. 2528 alin. (2) C. civ.

Termenul de prescripție în cazul unei acțiuni întemeiate pe îmbogățirea fără justă cauză începe să curgă de la momentul la care cel al cărui patrimoniu s-a micșorat a cunoscut sau trebuia să cunoască atât faptul măririi altui patrimoniu, cât și pe cel care a beneficiat de această mărire.

La stabilirea momentului de la care începe să curgă termenul de prescripție trebuie avut în vedere faptul că *actio de in rem verso* are caracter subsidiar și poate fi exercitată numai în absența oricărui alt mijloc juridic de recuperare a pierderii suferite, cu alte cuvinte, însărcinul să nu aibă la dispoziție o altă acțiune în justiție pentru realizarea dreptului său de creanță împotriva pârâtului.

În speță, recurenta a uzat de un alt mijloc juridic pentru repararea pagubei, respectiv acțiunea grefată pe răspunderea civilă contractuală, acțiune ce derivă din contractul de lucrări nr. 69112 din 28 decembrie 2012.

Prin sentința civilă nr. 547/2018 pronunțată de Tribunalul Bacău, menținută de Curtea de Apel Bacău prin decizia nr. 1483 din 13 decembrie 2018, s-a stabilit în mod definitiv faptul că recurenta-reclamantă nu are la îndemână acțiunea întemeiată pe răspunderea civilă contractuală și că singurul mijloc juridic de care mai poate uza este acțiunea întemeiată pe principiul îmbogățirii fără justă cauză.

Recurenta susține că la 13 decembrie 2018 s-a născut dreptul său la acțiunea de *in rem verso*, astfel că acțiunea formulată la 13 februarie 2019 respectă termenul de prescripție.

În cauză au fost încălcate sau aplicate greșit normele de drept material care reglementează întreruperea prescripției extinctive prin recunoașterea dreptului - art. 2537 pct. 1, art. 2538 C. civ.

În speță, ambele instanțe au reținut că prin procesul-verbal de recepție la terminarea lucrărilor nr. 6137 din 13 august 2014 s-a stabilit că valoarea declarată a investiției este de 6.121.563,33 lei fără TVA, din care 1.275.362,19 lei fără TVA reprezintă lucrări suplimentare, acesta fiind momentul care marchează începutul prescripției extinctive, termenul de prescripție a dreptului la acțiune împlinindu-se, astfel, la 13 august 2017.

Recunoașterea făcută de pârâtă la 6 februarie 2015, prin reconfirmarea celor cuprinse în procesul-verbal de recepție la terminarea lucrărilor și atestarea faptului că, în calitate de agent economic, recurenta a avut o conduită corectă în raport cu Primăria Municipiului Bacău, are ca efect curgerea unui nou termen de prescripție de 3 ani, până la 6 februarie 2018.

Până la împlinirea acestui termen a intervenit o nouă recunoaștere făcută prin întâmpinarea depusă de pârât în dosarul nr. x/110/2016, care la rândul său are ca efect curgerea unui nou termen de prescripție de 3 ani, astfel că acțiunea este formulată în termen.

În cauză au fost încălcate sau aplicate greșit normele de drept material care reglementează întreruperea prescripției extinctive prin introducerea unei cereri de chemare în judecată sau de arbitraj, respectiv prin punerea în întârziere - art. 2537 pct. 2 și pct. 4, art. 2539 C. civ.

Întrucât s-a formulat cerere de chemare în judecată în dosarul nr. x/110/2016 este incident și cazul de întrerupere prevăzut de art. 2537 alin. (4) C. civ., conform căruia prescripția se întrerupe prin orice act prin care cel în folosul căruia curge prescripția este pus în întârziere.

În cauză sunt incidente dispozițiile art. 2539 alin. (2) teza a II-a C. civ. Prescripția a fost întreruptă prin introducerea unei noi cereri de chemare în judecată în termen de 6 luni de la data când hotărârea anterioară a rămas definitivă. Legea nu impune cerința unei acțiuni identice, respectiv cerința aceleiași cauze.

G. Analizând recursul, prin prisma motivelor de nelegalitate invocate, Înalta Curte a apreciat că acesta este fondat și l-a admis pentru următoarele considerente:

În cauză sunt incidente dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

Motivul arătat presupune că instanța de apel a recurs la texte de lege aplicabile speței, dar le-a aplicat greșit. Astfel, instanța de apel a aplicat greșit dispozițiile art. 2539 alin. (2) teza a II-a C. civ.

În speță, termenul de prescripție a început să curgă la data de 13 august 2014 și s-a împlinit la 13 august 2017.

Cererea de chemare în judecată formulată de reclamanta-recurentă la 29 iunie 2016 în dosarul nr. x/110/2016 având ca obiect obligarea pârâtului la plata sumei de 881.441,02 lei, constând în lucrări executate și neachitate, plus dobânda legală de la 29 decembrie 2014 până la data plății efective a avut ca temei juridic răspunderea civilă contractuală.

Prin sentința civilă nr. 547 din 14 mai 2018, definitivă prin decizia civilă nr. 1483 din 13 decembrie 2018, instanța a respins acțiunea ca neîntemeiată.

În cauză sunt incidente dispozițiile art. 2539 alin. (2) teza a II-a C. civ., potrivit cărora: *„Prescripția nu este întreruptă dacă cel care a făcut cererea de chemare în judecată sau de arbitraj ori de intervenție în procedura insolvenței sau a urmăririi silite a renunțat la ea, nici dacă cererea a fost respinsă, anulată ori s-a perimat printr-o hotărâre rămasă definitivă. Cu toate acestea, dacă reclamantul, în termen de 6 luni de la data când hotărârea de respingere sau de anulare a rămas definitivă, introduce o nouă cerere, prescripția este considerată întreruptă prin cererea de chemare în judecată sau de arbitraj precedentă, cu condiția însă ca noua cerere să fie admisă”*.

Instanța de apel a aplicat greșit aceste dispoziții legale, reținând că cea de-a doua cerere se impune a fi o cerere identică, privind aceleași părți, același obiect și aceeași cauză. În speță, nu au fost cereri identice, cauza fiind diferită, cea de-a doua cerere având ca temei juridic îmbogățirea fără justă cauză.

În realitate, dispozițiile art. 2539 alin. (2) teza a II-a C. civ. nu impun o astfel de cerință. Privitor la acest caz de întrerupere, se observă faptul că legiuitorul conferă o a doua șansă creditorului pentru realizarea dreptului său. Rațiunea nu poate fi decât aceea că, în realitate, reclamantul nu a rămas în pasivitate, ci a introdus o acțiune, dar, din diferite motive, aceasta i-a fost respinsă.

Legea nu face distincție între respingerea primei cereri pe cale de excepție și respingerea ei ca urmare a unei analize pe fondul cauzei.

Pe de altă parte, potrivit dispozițiilor art. 430 C. proc. civ.:

„(1) Hotărârea judecătorească ce soluționează, în tot sau în parte, fondul procesului sau statuează asupra unei excepții procesuale ori asupra oricărui alt incident are, de la pronunțare, autoritate de lucru judecat cu privire la chestiunea tranșată.

(2) Autoritatea de lucru judecat privește dispozitivul, precum și considerentele pe care acesta se sprijină, inclusiv cele prin care s-a rezolvat o chestiune litigioasă”.

Așa fiind, în măsura în care cea de-a doua cerere ar fi identică în ceea ce privește obiectul, părțile și cauza s-ar opune autoritatea de lucru judecat.

Autoritatea de lucru judecat este reglementată prin norme de ordine publică. Dimpotrivă, dispozițiile privind prescripția extinctivă au un caracter de ordine privată. Din concursul de aplicare a celor două norme, este evident că instanța va acorda prioritate celor de ordine publică, datorită interesului general ocrotit: securitatea juridică.

Așadar, în niciun caz, dispozițiile art. 2539 alin. (2) teza a II-a C. civ. nu impun ca a doua cerere să fie identică cu prima.

Invocarea acestui caz de întrerupere a prescripției extinctive presupune întrunirea următoarelor condiții: prima cerere de chemare în judecată a fost respinsă; a doua cerere a fost formulată în termen de 6 luni de la rămânerea definitivă a primei hotărâri; a doua acțiune a fost admisă pe fond.

Existența cazului de întrerupere analizat este condiționat, așadar, de admiterea cererii subsecvente. Numai după soluționarea pe fond a pricinii se poate ști dacă prima cerere este sau nu un act întreruptiv de prescripție.

Celelalte critici invocate de recurentă în susținerea întreruperii prescripției privitoare la recunoașterea și introducerea unei cereri de chemare în judecată, care ar reprezenta un act prin care cel în folosul căruia curge prescripția este pus în întârziere sunt nefondate. Curtea de Apel Bacău a răspuns în mod corect acestora, reținând că nu a fost întrerupt cursul prescripției în temeiul art. 2537 C. civ.

Față de aceste considerente, având în vedere faptul că instanța de apel a aplicat greșit normele prevăzute de dispozițiile art. 2539 alin. (2) teza a II-a C. civ., potrivit dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., recursul a fost admis, decizia recurată a fost casată, iar cauza a fost trimisă Curții de Apel Bacău spre o nouă judecată.

II. Persoana juridică

4. Acțiune în pretenții formulată ulterior închiderii procedurii insolvenței. Condiții și efecte din perspectiva dispozițiilor art. 76 din Legea nr. 85/2006

Legea nr. 85/2006, art. 36, art. 64 alin. (1), art. 76

Potrivit art. 76 din Legea nr. 85/2006, titularul de creanțe anterioare deschiderii procedurii, care nu depune cererea de admitere a creanțelor până la expirarea termenului prevăzut de art. 62 alin. (1) lit. b) va fi decăzut în ce privește creanțele respective din dreptul de a fi înscris în tabelul creditorilor și nu va dobândi calitatea de creditor îndreptățit să participe la procedură.

Astfel, o creanță anterioară deschiderii procedurii insolvenței nu poate fi valorificată prin intermediul unei acțiuni în pretenții formulată ulterior închiderii procedurii insolvenței, întrucât valorificarea acesteia se putea face doar în cadrul procedurii prevăzută de Legea nr. 85/2006, aceasta putând forma obiectul unei declarații de creanță, ce putea fi formulată anterior înregistrării acțiunii sau pe parcursul suspendării judecării cauzei dispusă în temeiul art. 36 din Legea nr. 85/2006.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1395 din 16 iulie 2020

Prin acțiunea înregistrată pe rolul Tribunalului Mehedinți, la data de 03.02.2015, sub nr. x/101/2015, reclamanta Regia Autonomă A.- în insolvență prin administrator judiciar B. S.P.R.L., în contradictoriu cu pârâta S.C. C. S.R.L., a solicitat admiterea cererii de chemare în judecată așa cum a fost formulată, cu cheltuieli de judecată și să fie obligată pârâta la plata integrală și imediată a creanței certe, lichide și exigibile în cuantum total de 839.674,40 lei.

Prin sentința nr. 19 din 21 martie 2019, pronunțată de Tribunalul Mehedinți, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal în dosarul nr. x/101/2015, a fost respinsă acțiunea formulată de reclamanta Regia Autonomă A. - prin lichidator judiciar D. SPRL, în contradictoriu cu pârâta SC C. SRL - prin administrator judiciar E. IPURL.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel apelanta-reclamantă Regia Autonomă A., prin lichidator judiciar D. S.P.R.L., solicitând admiterea apelului, schimbarea în tot a sentinței apelate și în urma rejudecării admiterea cererii de chemare în judecată așa cum a fost formulată.

Curtea de Apel Craiova, Secția a II-a civilă, prin decizia nr. 592/2019 din 03 septembrie 2019, a respins apelul declarat de apelanta-reclamantă Regia Autonomă A., prin lichidator judiciar D. S.P.R.L., împotriva sentinței nr. 19 din 21 martie 2019, pronunțată de Tribunalul Mehedinți, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal în dosarul nr. x/101/2015, în contradictoriu cu intimata-pârâtă S.C. C. S.R.L., prin administrator judiciar E. I.P.U.R.L. ca nefondat.

Împotriva deciziei civile nr. 592/2019 din 03 septembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Craiova, Secția a II-a civilă, a declarat recurs reclamanta Regia Autonomă A. prin lichidator judiciar D. S.P.R.L.

Prin memoriul de recurs, în temeiul dispozițiilor art. 488 alin. 1 pct. 6 și 8 C. proc. civ., reclamanta Regia Autonomă A., prin lichidator judiciar D. S.P.R.L., a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare aceleiași instanțe.

În preambulul recursului, recurenta prezintă petitul cererii de chemare în judecată și motivele arătate în susținerea acesteia și apreciază că se impunea admiterea acțiunii, având în vedere că s-a solicitat plata unei creanțe certe, lichide și exigibile deținută de către reclamantă.

În opinia recurente, aspectul care se încadrează în motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. este reprezentat de greșita interpretare a dispozițiilor art. 36 din Legea nr. 85/2006, în sensul posibilității valorificării unei creanțe născută anterior deschiderii procedurii insolvenței, ulterior închiderii acesteia și reinsertiei debitorului în circuitul economic.

În raport de motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., recurenta apreciază că hotărârea atacată nu este motivată, întrucât deși pricina nu a beneficiat de o dezlegare pe fond a cauzei, în sensul stabilirii existenței sau nu a creanței pretinse, iar în apel se reține că această creanță nu mai poate forma obiectul unei cereri în pretenții ulterior închiderii procedurii de insolvență.

Recurenta mai arată că ulterior reinsertiei debitorului C. SRL în circuitul economic, efectul suspensiv al art. 36 din Legea nr. 85/2006 încetează, urmat de reluarea judecării cauzei.

Analizând decizia recurată în raport de motivele de casare invocate, Înalta Curte a constatat că recursul declarat de reclamantă este nefondat, pentru următoarele considerente:

Cu titlu prealabil, instanța supremă constată, din corecta expunere a situației de fapt reținută de către instanțele de fond, că această creanță a fost afirmată la data de 3 februarie 2015, data introducerii prezentei cereri de chemare în judecată, iar procedura insolvenței împotriva pârâtei s-a deschis la 16 octombrie 2013, potrivit încheierii pronunțată de Tribunalul Gorj în dosarul nr. x/95/2013, la data de 30 aprilie 2014 fiind confirmat planul de reorganizare.

La data de 12 noiembrie 2013, reclamanta a formulat cerere de creanță pentru suma de 5.373.877 lei, fiind înscrisă în tabelul definitiv de creanțe al pârâtei cu suma de 3.291.271,15 lei, despăgubiri ce decurg din executarea contractelor nr. 474 și 472/2012.

Se mai reține că prejudiciul a cărui reparare se solicită prin prezenta acțiune a fost constatat prin Raportul de control al Curții de Conturi nr. 5690 din 29 mai 2013 și decurge din executarea contractului nr. 294/S din 3 septembrie 2009 încheiat cu C., aferent anilor 2011-2012.

Trecând la analiza criticilor formulate prin cererea de recurs, se reține că aplicarea greșită a dispozițiilor art. 76 din Legea nr. 85/2006 poate fi subsumată motivului de nelegalitate prevăzut de art. 488 pct. 8 C. proc. civ.

Având în vedere această situație de fapt, devin incidente dispozițiile art. 64 alin. 1 din Legea nr. 85/2006, potrivit cărora orice creditor al unui debitor în insolvență are obligația să solicite înscrierea la masa credală pentru valorificarea creanței sale, fiind obligatoriu să participe la procedura concursuală prevăzută de această lege.

Cererea de admitere a creanțelor trebuie depusă în termenul fixat în sentința de deschidere a procedurii insolvenței, acest drept putând fi exercitat și de către creditorii ale căror creanțe nu sunt stabilite printr-un titlu, creanțe care nu sunt scadente sau creanțe afectate de condiții.

De asemenea, potrivit art. 76 din Legea nr. 85/2006, titularul de creanțe anterioare deschiderii procedurii, care nu depune cererea de admitere a creanțelor până la expirarea termenului prevăzut de art. 62 alin. 1 lit. b), va fi decăzut în ce privește creanțele respective din dreptul de a fi înscris în tabelul creditorilor și nu va dobândi calitatea de creditor îndreptățit să participe la procedură.

Revenind la criticile formulate prin cererea de recurs de către recurenta-reclamantă, potrivit cărora existența unei creanțe certe, lichide și exigibile, astfel cum susține aceasta, o îndreptățește la recunoașterea acestui drept în pricina de față, se constată că existența prezentului drept de creanță este anterioară sesizării instanței prin prezenta cerere de chemare în judecată.

În discuție fiind o creanță anterioară deschiderii procedurii insolvenței, valorificarea acesteia se putea face doar în cadrul procedurii prevăzută de Legea nr. 85/2006, aceasta putând forma obiectul unei declarații de creanță, care putea fi formulată anterior înregistrării acțiunii sau pe parcursul suspendării judecării cauzei dispusă în temeiul art. 36 din Legea nr. 85/2006.

Disponerea măsurii suspendării în temeiul dispozițiilor art. 36 din Legea nr. 85/2006 a fost justificată de natura specială a procedurii prevăzute de legislația în materia insolvenței, procedură care impune crearea unui cadru unitar, colectiv, consensual și egalitar în care creditorii unui debitor comun să își poată valorifica drepturile împotriva debitorului aflat în stare de insolvență.

În aceste condiții, existența unor acțiuni paralele cu procedura concursuală prevăzută de lege ar produce incertitudine cu privire la masa credală, fapt ce ar face imposibilă evaluarea activului și pasivului averii debitorului, în vederea distribuirii rezultatului lichidării.

În raport de toate aceste considerente, reținând legalitatea deciziei recurate din perspectiva criticilor invocate, Înalta Curte a constatat că motivul de casare invocat este nefondat.

În ceea ce privește motivul de casare prevăzut de art. 488 pct. 6 C. proc. civ., se reține că acesta a fost invocat în mod formal, decizia atacată fiind motivată și argumentată, justificând soluția pronunțată.

Pentru aceste considerente, Înalta Curte, în temeiul dispozițiilor art. 496 alin. 1 C. proc. civ., a respins ca nefondat recursul declarat de recurenta-reclamantă Regia Autonomă A., prin lichidator judiciar D. S.P.R.L., împotriva deciziei nr. 592/2019 din 03 septembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Craiova, Secția a II-a civilă.

Notă : Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței a fost abrogată prin Legea nr. 85/2014 la data de 27 iunie 2014.

III. Procedura insolvenței

5. Procedură de insolvență deschisă pe teritoriul unui stat membru. Acțiune în pretenții formulată de societatea în insolvență prin reprezentantul desemnat de judecătorul sindic din procedura secundară de insolvență. Excepția lipsei calității de reprezentant. Efecte din perspectiva dispozițiilor din Regulamentului CE nr. 1346/2000

Regulamentul CE nr. 1346/2000, art. 3 alin. 2, art. 16 alin. 1, art. 25 alin. 1, art. 27 teza finală

Potrivit dispozițiilor art. 16 alin. 1 din Regulamentul CE nr. 1346/2000 din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență, „(1) Orice hotărâre de deschidere a unei proceduri de insolvență pronunțată de o instanță a unui stat membru competentă în temeiul art. 3 este recunoscută în toate celelalte state membre de îndată ce își produce efectele în statul de deschidere”.

Dispozițiile art. 25 alin. 1 din același Regulament prevăd că „Hotărârile cu privire la desfășurarea și închiderea unei proceduri de insolvență pronunțate de o instanță a cărei hotărâre de deschidere este recunoscută în temeiul art. 16, precum și un concordat aprobat de o instanță sunt, de asemenea, recunoscute fără îndeplinirea nici unei alte formalități. Aceste hotărâri sunt executate în conformitate cu art. 31-51, cu excepția art. 34 alin. (2) din Convenția de la Bruxelles privind competența și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, modificată prin convențiile de aderare la această convenție. Primul paragraf se aplică și hotărârilor care decurg în mod direct din procedura de insolvență și care au o strânsă legătură cu aceasta, chiar dacă au fost pronunțate de o altă instanță. Primul paragraf se aplică și hotărârilor referitoare la măsurile de conservare adoptate ulterior cererii de deschidere a procedurii de insolvență.

În cazul în care judecătorul sindic din cadrul procedurii secundare de insolvență deschise față de o societate într-un stat membru a autorizat administratorul judiciar numit în cadrul acestei proceduri să formuleze o acțiune legală în vederea recuperării creanțelor

datorate acesteia de către pârât, este nelegală soluția instanței române, investite cu soluționarea unei astfel de cereri, de anulare a acțiunii pentru lipsa calității de reprezentant a semnatarului cererii de chemare în judecată pentru reclamanta aflată în insolvență.

Aceasta întrucât există o hotărâre judecătorească de autorizare a semnatarului cererii, care nu a fost desființată și care nu poate fi censurată indirect de instanța investită să soluționeze acțiunea în pretenții formulată de reclamantă în baza împuternicirii date de judecătorul sindic din cadrul procedurii secundare de insolvență.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1178 din 26 iunie 2020

Prin cererea de chemare în judecată reclamanta A. S.P.A, prin SCPA "B.", a solicitat instanței obligarea pârâtei C. S.A. (fostă D. S.R.L.) la plata sumei de 292.400 Euro, echivalentul a 1.306.852,56 lei (curs BNR la data de 22.03.2016 = 4,4694 lei) reprezentând suma datorată conform Contractului de achiziție nr. 880 încheiat între cele două societăți la 27.07.2012 și a Acordului încheiat între aceleași părți la 19.02.2014, precum și dobânda legală și actualizarea sumei cu rata inflației, până la plata integrală a creanței.

La termenul din 17 ianuarie 2018, pârâta a invocat excepția lipsei calității de reprezentat pentru semnatarul cererii de chemare în judecată, instanța acordând consecutiv termene pentru justificarea acestei calități, la 18 februarie 2018, 14 martie 2018 și 25 aprilie 2018.

Deliberând asupra excepției lipsei procedurii prealabile invocate de către pârâtă, instanța de fond a constatat că din înscrisul emis de Camera de Comerț Milano Monza Brianza Lodi, reclamanta A. S.P.A face obiectul a două proceduri de insolvență în temeiul Regulamentului CE nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență, respectiv o procedură principală de insolvență, deschisă în Franța prin sentința din 29.07.2014 a Tribunalului din Grenoble și o procedură secundară de insolvență, care se desfășoară în Italia la Tribunalul din Verona.

Așa cum a reieșit din înscrisul de la fila 56 emis de către Tribunalul din Verona, judecătorul sindic din cadrul procedurii secundare de insolvență a autorizat administratorul judiciar numit în cadrul acestei proceduri, dl. E., să formuleze o acțiune legală în vederea recuperării creanțelor datorate de pârâtă, însărcinându-l pe dl. B. în condițiile ofertei formulate.

Potrivit art. 27 din Regulamentul CE nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență, „Deschiderea procedurii menționate la articolul 3 alineatul (1) de către o instanță dintr-un stat membru și care este recunoscută în alt stat membru (procedura principală) permite deschiderea în cel de-al doilea stat, de către o instanță competentă în temeiul articolului 3 alineatul (2), a unei proceduri secundare de insolvență, fără ca insolvența debitorului să fie examinată în cel de-al doilea stat. Această procedură trebuie să fie una din procedurile menționate la anexa B. Efectele ei se limitează la bunurile debitorului situate pe teritoriul celui de-al doilea stat membru.”

De asemenea, potrivit art. 2 lit. g) liniuța 3 din același Regulament, „în sensul prezentului regulament, ... „statul membru în care sunt situate bunurile” înseamnă: ... - în cazul creanțelor, statul membru pe al cărui teritoriu își are centrul intereselor terțul debitor, așa cum este determinat la articolul 3 alineatul (1)”.

Coroborând aceste dispoziții cu cele ale art. 3 alin. 2 și cu textul art. 27 teza finală din Regulament, tribunalul a apreciat că urmărirea creanței ce face obiectul prezentei cereri de chemare în judecată este de competența procedurii principale de insolvență, deschisă în Franța de Tribunalul din Grenoble, astfel că doar practicianul în insolvență desemnat în această

procedură avea dreptul de a reprezenta debitoarea și de a mandata semnatarii cererii de a formula prezenta cerere de chemare în judecată.

Din actele dosarului a rezultat că semnatarii cererii de chemare în judecată au fost împuterniciți să formuleze această cerere de reprezentanții procedurii secundare de insolvență, respectiv cea deschisă în Italia de către tribunalul din Verona, procedură care nu este competentă a urmări creanțele debitoarei.

S-a considerat, așadar, că această competență revine procedurii principale de insolvență din Franța, respectiv lichidatorului judiciar F.

De asemenea, tribunalul a reținut preeminența dispozițiilor acestui regulament față de prevederile legale interne italiene, franceze și românești (Flaminio Costa v. ENEL din 15 iulie 1964, hotărârea din 10 octombrie 1973, în cauza Variola, hotărârea din 13 iulie 1972, în cauza Comisia împotriva Italiei, hotărârea Simmenthal din 9 aprilie 1978).

A mai reținut că, în prezenta cauză, nici mandatarii avocați și nici mandantul nu au abilitatea legală de a reprezenta debitoarea în ceea ce privește formularea prezentei cereri.

Astfel, s-a apreciat că nu s-a făcut dovada faptului că SCPA "B.", semnat al cererii de chemare în judecată, a fost împuternicită de către reprezentantul societății reclamante (aflată în insolvență) abilitat legal să urmărească creanța ce face obiectul cererii, pentru a formula prezenta cerere, motiv pentru care sancțiunea ce intervine este nulitatea cererii de chemare în judecată, în conformitate cu dispozițiile art. 82 coroborat cu art. 84 C. proc. civ.

În consecință, prin sentința civilă nr. 732 din 25 aprilie 2018 pronunțată în dosarul nr. x/1285/2016* al Tribunalului Specializat Cluj s-a admis excepția lipsei calității de reprezentant a semnatarului cererii de chemare în judecată pentru A. S.P.A., aflată în insolvență și s-a anulat cererea de chemare în judecată formulată de reclamantă ca fiind formulată de o persoană fără calitate de reprezentant.

Prin decizia civilă nr. 577 din 5 noiembrie 2018, pronunțată în dosarul în nr. x/1285/2016*, Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, a respins apelul declarat de reclamanta A. S.P.A. împotriva sentinței civile nr. 732 din 25.04.2018, pronunțată în dosarul nr. x/1285/2016* al Tribunalului Specializat Cluj, pe care a menținut-o, în întregime.

A obligat apelanta să plătească intimetei pârâte C. SA suma de 14.280 lei, reprezentând cheltuieli de judecată în apel.

Pentru a decide astfel, curtea de apel a apreciat că prima instanță a stabilit în mod corect că revine competența de a urmări creanța ce face obiectul prezentei cereri de chemare în judecată procedurii principale de insolvență deschisă în Franța de Tribunalul din Grenoble, și, prin urmare, practicianul în insolvență desemnat în această procedură avea dreptul de a reprezenta debitoarea și de a mandata semnatarii cererii de a formula prezenta cerere de chemare în judecată.

În termen legal, invocând în drept dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., reclamanta A. S.p.a., prin SCPA "B.", a declarat recurs împotriva deciziei civile nr. 577 din 5 noiembrie 2018 pronunțate în dosarul în nr. x/1285/2016* de către Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă.

Sub un prim aspect, a susținut că instanța de apel a încălcat dispozițiile art. 25 alin. 1 din Regulamentul CE nr. 1346/2000 din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență, care prevede, între altele, că hotărârile cu privire la desfășurarea și închiderea unei proceduri de insolvență pronunțate de o instanță a cărei hotărâre de deschidere este recunoscută în temeiul articolului 16 din Regulament, precum și un concordat aprobat de o atare instanță „sunt recunoscute fără îndeplinirea nici unei alte formalități și sunt executate în conformitate cu

articolele 31-51 [(cu excepția articolului 34 alineatul (2)] din Convenția de la Bruxelles privind competența și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, modificată prin convențiile de aderare la această convenție”.

Sub un al doilea aspect, a arătat că instanța de apel a încălcat dispozițiile art. 16 alin. 1 din același Regulament, conform căruia: „(1) Orice hotărâre de deschidere a unei proceduri de insolvență pronunțată de o instanță a unui stat membru competentă în temeiul articolului 3 este recunoscută în toate celelalte state membre de la îndată ce își produce efectele în statul de deschidere”.

În acest sens, a precizat că instanța de apel ar fi trebuit să recunoască caracterul executoriu al hotărârii de deschidere a procedurii de insolvență și de numire a reprezentanților care urmau să facă demersuri împotriva societății pârâte, fără a pronunța o soluție contrară acestora.

Sub un al treilea aspect, a menționat că instanța de apel a aplicat în mod greșit dispozițiile art. 3 alin. (1) și art. 27 din Regulamentul CE nr. 1346/2000, în sensul că aceste dispoziții nu sunt aplicabile prezentului litigiu, astfel că în mod greșit a procedat instanța de apel la o nouă judecată asupra aspectelor decise de către Tribunalul din Verona, cu încălcarea competenței teritoriale instituite prin Regulament, doar instanța italiană sau cea franceză având competența de a aprecia dacă sumele de bani ce fac obiectul acțiunii în pretenții inițiate de reclamantă împotriva unui debitor român intră în competența teritorială a legislației procedurilor secundare.

A făcut referire la decizia pronunțată la 11 iunie 2015 de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în cauza C-649/13 Nortel Networks și, în special, la opinia Avocatului General G. (pct. 32), documente în care se precizează:

„[...] în lumina efectelor practice ale Regulamentului 1346/2000, art. 3(2) trebuie privit ca acordând competența internațională de judecată instanțelor din Statele Membre pe al căror teritoriu au fost deschise proceduri secundare de insolvență, în măsura în care litigiile privesc bunurile debitorului situate pe teritoriul respectivului stat membru” (...) primul subparagraf al art. 25 (1) al Regulamentului 1346/2000 impune în sarcina Statelor Membre obligația de a recunoaște și aplica hotărârile pronunțate atât de instanțele care au competență, potrivit art. 3(1) din Regulament, cât și de cele care sunt competente potrivit art. 3(2), în timp ce al doilea subparagraf al art. 25 (1) prevede că primul său subparagraf se aplică, de asemenea, hotărârilor derivând direct din procedurile de insolvență și de care sunt strâns legate”, (...) concluzionăm că instanțele Statului Membru în care s-au deschis procedurile secundare de insolvență în baza art. 3(2) din Regulamentul 1346/2000 au competența să aprecieze dacă activele unui debitor intră sub incidența respectivelor proceduri, (...) răspunsul primei întrebări adresate este ca art. 3(2) și 27 din Regulamentul nr. 1346/2000 trebuie interpretat în sensul că instanțele Statului Membru unde au fost deschise procedurile secundare de insolvență au competență, împreună cu instanțele din Statul Membru unde procedurile principale au fost deschise, pentru a determina includerea activelor debitorului în cadrul efectelor acelor proceduri secundare.”

Recurenta-reclamantă a susținut că prin hotărârea atacată, instanța de apel a ignorat cele stabilite de către instanța italiană de insolvență în legătură cu capacitatea lichidatorului de o a reprezenta pe recurentă și, în plus, a procedat la o nouă judecată a celor dispuse de către instanța italiană, cu încălcarea regulilor privind conflictul de legi stabilite de Regulamentul nr. 1346/2000 (art. 4 alin. 11) și de legea italiană a insolvenței, care este și legea italiană aplicabilă în privința atribuțiilor și capacității lichidatorului recurentei reclamante.

Solicită admiterea recursului casarea deciziei recurate și trimiterea cauzei spre o nouă judecată instanței de apel, care a pronunțat hotărârea.

Intimata-pârâtă C. S.A. (fostă D. S.R.L.) a formulat întâmpinare, prin care a solicitat, în esență, respingerea recursului, ca nefondat, cu consecința menținerii deciziei recurate și obligarea recurentei reclamante la plata cheltuielilor de judecată.

Totodată, a menționat că dispozițiile art. 3 alin. 2 și cele ale art. 27 teza finală din Regulamentul nr. 1346/2000 limitează, în mod expres și univoc, efectele procedurii secundare și, implicit, competența instanței din această procedură doar la bunurile debitorului situate pe teritoriul statului membru în care se deschide această procedură secundară, respectiv Italia, aceasta fiind rațiunea avută în vedere de către instanțele de fond și de apel atunci când au soluționat chestiunea privind calitatea de reprezentant a semnatarului cererii de chemare în judecată.

Înalta Curte de Casație și Justiție, verificând în cadrul controlului de legalitate decizia atacată, în raport de criticile formulate și temeiurile de drept invocate, ținând cont și de apărările formulate prin întâmpinare, a admis recursul declarat de reclamanta A. SPA pentru următoarele considerente:

Potrivit art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., casarea unei hotărâri poate fi cerută atunci când hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

În speță, față de recurenta-reclamantă A. SPA s-au deschis două proceduri de insolvență - una în Franța, de către Tribunalul Grenoble (procedura principală), și una în Italia, de către Tribunalul Verona (procedura secundară).

Potrivit art. 27 din Regulamentul CE nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență: „Deschiderea procedurii menționate la articolul 3 alineatul (1) de către o instanță dintr-un stat membru și care este recunoscută în alt stat membru (procedura principală) permite deschiderea în cel de-al doilea stat, de către o instanță competentă în temeiul articolului 3 alineatul (2), a unei proceduri secundare de insolvență, fără ca insolvența debitorului să fie examinată în cel de-al doilea stat. Această procedură trebuie să fie una din procedurile menționate la anexa B. Efectele ei se limitează la bunurile debitorului situate pe teritoriul celui de-al doilea stat membru”.

De asemenea, potrivit art. 2 lit. g) liniuța 3 din același Regulament, în sensul prezentului regulament, ... „statul membru în care sunt situate bunurile” înseamnă: „...în cazul creanțelor, statul membru pe al cărui teritoriu își are centrul intereselor terțului debitor, așa cum este determinat la articolul 3 alineatul (1)”.

Coroborând aceste dispoziții cu cele ale art. 3 alin. 2 și cu textul art. 27 teza finală din Regulament, atât prima instanță, cât și instanța de apel au apreciat că urmărirea creanței ce face obiectul prezentei cereri de chemare în judecată este de competența procedurii principale de insolvență, deschisă în Franța de Tribunalul din Grenoble, astfel că doar practicianul în insolvență desemnat în această procedură avea dreptul de a reprezenta debitoarea și de a mandata semnatarii cererii de a formula prezenta cerere de chemare în judecată.

Este adevărat că semnatarii cererii de chemare în judecată pendinte au fost împuterniciți să formuleze cererea de reprezentanții procedurii secundare de insolvență, respectiv cea deschisă în Italia de către Tribunalul din Verona, însă chestiunea îndrituirii d-lui E. (lichidatorul din procedura secundară) de a acționa în instanță este distinctă de problema întinderii teritoriale a efectelor celei de-a doua proceduri de insolvență.

Astfel, lipsa calității de reprezentat trebuia analizată prioritar, fără a se da o dezlegare prin raportare la efectele pe care le are deschiderea celei de-a doua proceduri de insolvență, procedura

de urmărire a creanței și, deopotrivă, asupra incidenței în cauză a art. 3 alin. 2 și art. 27 teza finală din Regulamentul CE nr.1346/2000 al Consiliului.

Aceasta deoarece nu se poate face abstracție de hotărârea prin care judecătorul sindic din cadrul procedurii secundare de insolvență (care se desfășoară în Italia, la Tribunalul din Verona) a autorizat administratorul judiciar numit în cadrul acestei proceduri, dl. E., să formuleze o acțiune legală în vederea recuperării creanțelor datorate de pârâtă, însărcinându-l pe dl. B. în condițiile ofertei formulate.

Hotărârea sus-menționată, care nu a fost desființată, nu poate fi cenzurată indirect de instanța investită să soluționeze cauza, cererea dedusă judecății fiind formulată de reclamanta A. S.p.a în baza împuternicirii date de judecătorul sindic din cadrul procedurii secundare de insolvență

Dispozițiile art. 25 alin. 1 din Regulamentul CE nr. 1346/2000 din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență prevăd că hotărârile cu privire la desfășurarea și închiderea unei proceduri de insolvență pronunțate de o instanță a cărei hotărâre de deschidere este recunoscută în temeiul art. 16 din Regulament, precum și un concordat aprobat de o atare instanță „sunt recunoscute fără îndeplinirea nici unei alte formalități și sunt executate în conformitate cu articolele 31-51 [(cu excepția articolului 34 alineatul (2)) din Convenția de la Bruxelles privind competența și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, modificată prin convențiile de aderare la această convenție)”.

Potrivit dispozițiile art. 16 alin. 1 din același Regulament: „(1) Orice hotărâre de deschidere a unei proceduri de insolvență pronunțată de o instanță a unui stat membru competentă în temeiul art. 3 este recunoscută în toate celelalte state membre de la îndată ce își produce efectele în statul de deschidere”.

Așadar, în mod eronat, instanța de apel a reținut ca fiind corectă hotărârea primei instanțe de anulare a acțiunii pentru lipsa calității de reprezentant a semnatarului cererii de chemare în judecată pentru reclamanta A. S.P.A., aflată în insolvență, câtă vreme există o hotărâre judecătorească de autorizare a acestuia.

Pentru rațiunile înfățișate, reținând incidența motivului de nelegalitate reglementat de dispozițiile art. 488 pct. 8 C. proc. civ., Înalta Curte de Casație și Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 496 C. proc. civ., a admis recursul declarat de recurenta-reclamantă A. SPA împotriva deciziei civile nr. 577/2018 din 5 noiembrie 2018 pronunțate de Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, a casat decizia recurată și a trimis cauza spre o nouă judecată aceleiași curți de apel pentru a da curs prevederilor art. 480 alin. 3 C. proc. civ.

Notă : Regulamentul CE nr. 1346/2000 privind procedurile de insolvență a fost abrogat și înlocuit, începând cu data de 26 iunie 2017, de Regulamentul UE nr. 848/2015 privind procedurile de insolvență.

IV. Obligații

6. Acțiune în restituirea unei plăți nedatorate. Bilet la ordin emis în cursul procedurii insolvenței. Consecințe

C. civ., art. 1341

Legea nr. 85/2014, art. 118 - art. 122

În cadrul unei acțiuni întemeiate pe instituția juridică a plății nedatorate este exclusă analizarea aspectelor privind consecințele emiterii unui bilet la ordin din perspectiva interdicțiilor stabilite prin Legea nr. 85/2014 și a verificării legalității stingerii obligațiilor de plată cu respectarea unor norme speciale, derogatorii de la dreptul comun.

Astfel, modalitatea efectivă în care a avut loc stingerea unor debite în cadrul procedurii insolvenței, consecințele emiterii biletului la ordin și realitatea obligației de plată a sumei înscrise într-un instrument de plată a cărui anulare nu s-a solicitat în raport cu dispozițiile Legii nr. 85/2014 exced cadrului procesual dedus judecării și instanței de drept comun sesizată cu restituirea unei plăți nedatorate.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1274 din 7 iulie 2020

1. Prin cererea de chemare în judecată înregistrată la Tribunalul Specializat Mureș la data de 11 aprilie 2016, sub nr. x/1371/2016, reclamanta S.C. A. S.R.L. prin administrator judiciar B. S.P.R.L. a solicitat obligarea pârâtei S.C. C. S.A. la plata sumei de 1.033.693,01 lei, reprezentând plată nedatorată, cu cheltuieli de judecată.

În drept, au fost invocate dispozițiile art. 1341 și urm. C. civ., art. 1635-1641 C. civ. și Legea nr. 85/2014.

Cererii principale i-a fost alăturată cea accesorie circumscrisă dispozițiunilor art. 451 C. proc. civ., prin care s-au solicitat și cheltuieli de judecată.

2. Prin sentința nr. 72 din 21 octombrie 2016, Tribunalul Specializat Mureș a respins acțiunea formulată de reclamanta S.C. A. S.R.L. prin administrator judiciar B. S.P.R.L.

În temeiul art. 406 alin. (1) C. proc. civ., instanța a constatat renunțarea la judecata cererii privind obligarea pârâtei la plata cheltuielilor de judecată.

3. Împotriva acestei sentințe a declarat apel reclamanta S.C. A. S.R.L. prin administrator judiciar B. S.P.R.L. care a fost respins prin decizia nr. 404/A din 2 noiembrie 2018, pronunțată de Curtea de Apel Târgu-Mureș, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal.

4. La data de 28 decembrie 2018, reclamanta S.C. A. S.R.L. prin administrator judiciar B. S.P.R.L. a declarat recurs împotriva deciziei nr. 404/A din 2 noiembrie 2018, pronunțată de Curtea de Apel Târgu-Mureș, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, prin care a solicitat admiterea căii extraordinare de atac, casarea deciziei atacate și trimiterea cauzei spre o nouă judecată instanței de apel.

Recursul recurentei-reclamante a fost întemeiat în drept pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5, 6 și 8 C. proc. civ.

Subsumat motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ., recurenta a susținut că instanța de apel nu a respectat principiul contradictorialității procesului civil, deoarece nu a avut un rol activ în sensul punerii în discuția părților a conținutului încheierii din 7 septembrie 2016 a Tribunalului Specializat Mureș, încheiere ce a format obiectul apelului său.

Totodată, s-a mai învederat că instanțele de fond nu au motivat hotărârile prin raportare la prevederile art. 1341 C. civ., în sensul verificării și argumentării îndeplinirii sau nu a condițiilor plății nedatorate.

Recurenta-reclamantă a subliniat că argumentele instanței de apel s-au referit la imposibilitatea aplicării dispozițiilor legale ale dreptului comun, față de împrejurarea că reclamanta se afla în procedura insolvenței, reținând că acțiunea ar fi trebuit adresată judecătorului-sindic.

În consecință, s-a apreciat că aceste chestiuni, nefiind puse în discuția contradictorie a părților sub forma unei excepții de necompetență materială-funcțională, prin decizia recurată, instanța de apel a pronunțat o hotărâre nelegală, fiind incident motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ.

Recurenta a precizat că, în mod greșit, instanța de apel a constatat că nu poate fi reținută critica sa potrivit căreia biletul la ordin în litigiu a fost emis ca o garanție, deoarece nu a fost emis în alb.

În acest sens, s-a menționat că reclamanta a emis biletul la ordin, iar pârâta a uzitat instrumentul de plată, deși de la data deschiderii procedurii și până în prezent nu s-a înregistrat nicio datorie față de pârâta S.C. C. S.A. În realitate, biletul la ordin nu mai putea fi folosit de către intimata-pârâtă cât timp produsele livrate de aceasta reclamantei s-au achitat fie la livrare cu numerar, fie prin ordin de plată.

Motivul de recurs întemeiat de recurentă pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. vizează faptul că instanța de apel nu a analizat critica referitoare la îndeplinirea sau nu a cerințelor existenței unei plăți nedatorate.

Sub acest aspect, recurenta-reclamantă a arătat că instanța de apel, pe de o parte face o greșită aplicare a prevederilor art. 1341 C. civ., iar pe de altă parte nu motivează hotărârea cu privire la îndeplinirea sau nu a cerințelor art. 1341 C. civ., limitându-se la a conchide că se invocă o pretinsă plată nedatorată în baza unui bilet la ordin emis de reclamantă la o dată la care era deschisă procedura insolvenței, context în care dispozițiile dreptului comun privind plata nedatorată vin în concurs cu dispozițiile a două legi speciale, și anume Legea nr. 58/1934 și Legea nr. 85/2014. Practic, argumentele pentru care reclamanta consideră că este vorba de o plată nedatorată ce s-ar impune a fi restituită vizează aspecte legate de efectele deschiderii procedurii și exced cadrului procesual dedus judecății.

În contextul celor expuse anterior, recurenta-reclamantă apreciază că hotărârea atacată nu cuprinde o motivare prin raportare la ceea ce s-a cerut, ci se invocă necompetența funcțională, dar prin dispozitiv se acordă dezlegare asupra fondului cauzei, devenind astfel incident și motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C. proc. civ.

Astfel, s-a învederat că prin hotărârile pronunțate, instanțele anterioare au soluționat fondul litigiului, deoarece au respins acțiunea ca neîntemeiată, în sensul că nu ar exista o plată nedatorată, însă în considerentele acestor hotărâri instanțele prezintă argumente cu privire la o presupusă plată nedatorată asupra căreia numai judecătorul-sindic ar putea decide.

Prin urmare, s-a subliniat că recurenta-reclamantă avea dreptul de a efectua plăți, deoarece se regăsea în perioadă de observație, nefiindu-i ridicat dreptul de administrare, iar acțiuni de genul cauzei pendinte sunt de competența instanțelor de drept comun, iar nu a judecătorului-sindic.

Totodată, arată recurenta că nu a solicitat nulitatea plății, deoarece a apreciat că nu se încadrează în dispozițiile art. 84 alin. (1) din Legea nr. 85/2014, fiind o plată efectuată în perioada de observație conform art. 87 din această lege, or numai o plată ce încalcă art. 84 alin.

(1) din lege ar putea fi analizată de judecătorul-sindic în vederea constatării nulității de drept, nu și o plată care nu încalcă aceste dispoziții legale.

5. La data de 8 martie 2019, intimata-pârâtă S.C. C. S.A. a depus la dosar întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului declarat de reclamantă, cu consecința menținerii deciziei atacate ca fiind legală și temeinică.

În combaterea argumentelor prezentate în recurs, intimata-pârâtă a susținut că instanța de apel a soluționat cererea prin examinarea susținerilor părților și a probațiunii administrate în cauză, precum și a înscrisurilor aflate la dosarul cauzei, inclusiv prin raportare la încheierile de ședință în cuprinsul cărora sunt redată aspectele puse în discuția părților.

În plus, s-a învederat că aceste critici privind încălcarea principiului contradictorialității aspectelor reținute în cuprinsul încheierii de ședință din 7 septembrie 2016 a primei instanțe sunt indicate pentru prima oară în calea de atac a recursului, sub forma unei critici a hotărârii instanței de apel, cu toate că această încheiere a fost pronunțată în dosarul primei instanțe.

Prin urmare, s-a subliniat că împrejurarea potrivit căreia instanța de control judiciar nu a supus dezbaterii contradictorii aspectele reținute în cuprinsul încheierii de ședință din 7 septembrie 2016 nu echivalează cu încălcarea principiului contradictorialității sau cu încălcarea principiului rolului activ al judecătorului, având în vedere că instanța de control judiciar s-a considerat lămurită sub toate aspectele.

Intimata-pârâtă a mai susținut că instanța de apel nu a apreciat că Tribunalul Specializat Mureș nu ar fi avut competența de a soluționa prezenta cauză, ci, de fapt, instanța a reținut că în cadrul unei astfel de acțiuni nu poate fi analizată respectarea rigorilor Legii nr. 85/2014 din punct de vedere al condițiilor și legalității stingerii obligațiilor de plată.

Cu privire la motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C. proc. civ., intimata a învederat că hotărârea instanței de apel cuprinde motivele pentru care s-a respins apelul recurentei și s-a menținut soluția primei instanțe.

De asemenea, și criticile întemeiate pe prevederile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. sunt, în opinia intimitei-pârâte, nefondate, având în vedere că instanța de apel a procedat la expunerea pe larg a motivelor pentru care a apreciat că nu sunt îndeplinite condițiile plății nedatorate.

6. Înalta Curte, analizând decizia atacată în raport cu criticile formulate, în limitele controlului de legalitate și temeiurilor de drept invocate, a reținut următoarele considerente:

Recursul declarat de recurenta-reclamantă S.C. A. S.R.L., prin administrator judiciar B. S.P.R.L., a fost întemeiat în drept pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5, 6 și 8 C. proc. civ.

Subsumat motivului de recurs întemeiat pe art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ., recurenta-reclamantă a susținut că instanța de apel nu a respectat principiul contradictorialității procesului civil, deoarece nu a avut un rol activ în sensul punerii în discuția părților, pe de o parte, a conținutului încheierii din 7 septembrie 2016 a Tribunalului Specializat Mureș, iar pe de altă parte, nu a pus în discuția părților excepția necompetenței material-funcționale a instanței de drept comun.

Motivul de recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ. poate fi invocat atunci când, prin hotărârea dată, instanța a încălcat regulile de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității.

Analizând decizia recurată, din perspectiva criticilor formulate cu privire la încălcarea principiului contradictorialității constând în omisiunea tribunalului de a pune în discuția părților încheierea din 7 septembrie 2016, instanța de apel a reținut că, potrivit consemnărilor din această

încheiere, prima instanță a solicitat informații suplimentare din dosarul de insolvență al societății reclamante pentru a vedea în ce măsură administratorul judiciar, în conformitate cu dispozițiile art. 118 - 122 din Legea nr. 85/2014, a analizat raportul cambial cu prilejul sarcinilor ce-i revin într-o astfel de etapă, aceasta și pentru a delimita în mod cert propria sa jurisdicție de jurisdicția judecătorului-sindic.

În consecință, s-a concluzionat că nu sunt întemeiate criticile reclamantei cu privire la încălcarea principiului contradictorialității și disponibilității procesului civil, raportat la temeiurile de drept avute în vedere de prima instanță, reținând, totodată, că prevederile Legii nr. 85/2014 au fost invocate de ambele părți litigante.

Prin urmare, contrar susținerilor recurente se constată că instanța de apel a analizat criticile formulate privind încălcarea principiului contradictorialității și disponibilității și a arătat argumentat motivele pentru care au fost înlăturate aceste critici.

În plus, Înalta Curte observă că este corectă apărarea intimă în sensul că instanța de apel nu avea obligația de a pune în discuția părților cuprinsul încheierii de ședință din 7 septembrie 2016, aceasta fiind cunoscută părților, având în vedere că a fost pronunțată de către prima instanță, aspectele reținute în cuprinsul încheierii cuprinzând o serie de elemente referitoare la conturarea stării de fapt în ceea ce privește modalitatea în care a fost emis biletul la ordin ce face obiectul litigiului, din perspectiva datei la care a fost emis, precum și a incidenței anumitor dispoziții legale din Legea nr. 85/2014.

Prin urmare, aceste critici vor fi respinse ca nefondate, deoarece nepunerea în discuția contradictorie a părților a împrejurărilor reținute în cuprinsul încheierii de ședință din 7 septembrie 2016 nu echivalează cu încălcarea principiului contradictorialității sau a principiului rolului activ al judecătorului, iar motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ., derivat din încălcarea dispozițiilor art. 22 alin. 2 din același cod, va fi înlăturat ca nefondat.

Apoi, recurenta-reclamantă a criticat decizia instanței de apel și pentru că nu a pus în discuția părților excepția necompetenței material-funcționale. În acest sens, recurenta a învederat că hotărârea atacată este nelegală, întrucât argumentele instanței de apel s-au referit la imposibilitatea aplicării dreptului comun față de insolvența reclamantei, inducând ideea că acțiunea ar fi trebuit adresată judecătorului-sindic.

Analizând decizia recurată, rezultă că instanța de apel a reținut că biletul la ordin s-a emis la o dată la care era deschisă procedura insolvenței, cu toate consecințele aplicabilității dispozițiilor Legii nr. 85/2014, inclusiv sub aspectul competenței materiale. S-a constatat că în cadrul unei acțiuni întemeiate pe instituția juridică a restituirii unei plăți nedatorate nu pot fi examinate aspectele legate de consecințele emiterii unui bilet la ordin sub aspectul interdicțiilor reglementate de Legea nr. 85/2014 și a verificării condițiilor și legalității stingerii obligațiilor de plată cu respectarea unor norme speciale derogatorii de la dreptul comun.

Astfel, s-a subliniat că modalitatea efectivă în care a avut loc stingerea unor debite în cadrul procedurii insolvenței, consecințele emiterii biletului la ordin și realitatea obligației de plată a sumei înscrise într-un instrument de plată a cărui anulare nu s-a solicitat în raport cu dispozițiile Legii nr. 85/2014 exced cadrului procesual dedus judecății și instanței de drept comun sesizată cu restituirea unei plăți nedatorate.

Prin urmare, Înalta Curte constată că analiza instanței de apel nu a vizat excepția necompetenței material-funcționale, cum eronat a susținut recurenta, ci au fost făcute trimiteri și la dispozițiile Legii nr. 85/2014 pentru a sublinia faptul că exced cadrului procesual aspectele privind condițiile și legalitatea stingerii unor obligații de plată în cadrul procedurii insolvenței a unor sume înscrise într-un instrument de plată care nu a fost anulat.

În consecință, și această critică va fi respinsă ca nefondată, având în vedere că instanța de apel a soluționat litigiul, apreciind că este competentă în acest sens prin raportare la obiectul pricinii.

Criticile recurente-reclamante întemeiate pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 6 C. proc. civ. vizează lipsa unei motivări a instanței de apel prin raportare la ceea ce s-a cerut în cauză. Astfel, s-a învederat că instanța de apel a motivat decizia atacată apreciind că nu este competentă funcțională, dar prin dispozitiv a dat o dezlegare asupra fondului cauzei.

Analizând decizia recurată din această perspectivă, Înalta Curte constată că instanța de apel nu a considerat că tribunalul nu ar fi fost competent material și funcțional să soluționeze cauza, ci a argumentat că în acest litigiu nu poate fi analizată respectarea rigorilor Legii nr. 85/2014 în privința condițiilor și legalității obligațiilor de plată în cadrul procedurii insolvenței, a unor sume de bani înscrise într-un instrument de plată care nu a fost anulat. Faptul că instanțele au făcut trimitere și la dispozițiile Legii nr. 85/2014 nu are semnificația invocării excepției necompetenței materiale a instanței de drept comun, în condițiile în care ambele instanțe de fond au constatat în mod corect că raportat la obiectul cauzei le revine competența soluționării acesteia.

Prin urmare, instanța de recurs va respinge criticile recurente-reclamante întemeiate pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 6 C. proc. civ., care pot fi invocate atunci când „hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau când cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei”. În acest sens, se constată că hotărârea recurată cuprinde motivele pentru care s-a respins apelul reclamantei și s-a menținut soluția primei instanțe.

În ceea ce privește motivul de recurs întemeiat pe art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., care poate fi invocat atunci când „hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material”, recurenta-reclamantă a susținut că instanța de apel a făcut o greșită aplicare a dispozițiilor art. 1341 C. civ., deoarece nu a analizat îndeplinirea condițiilor existenței unei plăți nedatorate.

Cu privire la acest motiv de casare, Înalta Curte observă că, contrar susținerilor recurente, instanța de apel a analizat criticile reclamantei conform căreia plata sumei prin operațiunea cambială s-a făcut fără a fi datorată și a confirmat raționamentul tribunalului în sensul că este exclusă utilizarea funcției de garanție invocată de reclamantă drept cauză a emiterii biletului la ordin ce a determinat inițierea mecanismului cambial. Deoarece biletul la ordin nu a fost emis în alb, ci pentru o sumă determinată, cu termen de plată, și în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 58/1934, aceasta a creat obligații autonome și abstracte independente de cele rezultate din raportul juridic fundamental, cuprinzând obligația necondiționată de a plăti la scadență suma înscrisă în facturi, și, de asemenea, putea fi transmis prin gir. În aceste condiții, în considerarea caracterului independent al datoriei rezultate din biletul la ordin și în situația în care nu s-a solicitat și obținut anularea sau restituirea în original a instrumentului de plată, nu se poate susține că s-a făcut o plată nedatorată susceptibilă a fi restituită în conformitate cu dispozițiile art. 1341 C. civ.

Distinct de aceste argumente, instanța de apel a mai subliniat că, în cadrul unei acțiuni întemeiate pe instituția juridică a plății nedatorate, este exclusă analizarea aspectelor privind consecințele emiterii unui bilet la ordin din perspectiva interdicțiilor stabilite prin Legea nr. 85/2014 și a verificării legalității stingerii obligațiilor de plată cu respectarea unor norme speciale, derogatorii de la dreptul comun.

În consecință, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în mod judicios, instanța de apel a apreciat că se impune respingerea apelului reclamantei, fiind expus raționamentul în baza

căruia s-a ajuns la această concluzie, argumentele fiind dezvoltate punctual, prin expunerea motivelor de fapt și de drept care au format convingerea instanței și care au condus la soluția pronunțată, conform dispozițiilor art. 425 alin. (1) lit. b) C. proc. civ.

Față de cele reținute anterior, se constată că decizia atacată cuprinde motivele pe care se întemeiază, nefiind dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material incidente în speță, motivarea instanței de apel fiind una clară, precisă și atașată circumstanțelor cauzei, conducând în mod logic la soluția din dispozitiv.

Având în vedere considerentele arătate, Înalta Curte, în temeiul art. 496 alin. (1) C. proc. civ., a respins ca nefondat recursul declarat de reclamanta de reclamanta S.C. A. S.R.L. prin administrator judiciar B.

În ceea ce privește solicitarea de acordare a cheltuielilor de judecată formulată de intimata-pârâtă S.C. C. S.A., Înalta Curte a admis-o, conform art. 494, raportat la art. 482, la art. 452 și la art. 453 alin. (1) C. proc. civ., având în vedere că au fost dovedite cheltuielile de judecată, prin depunerea la dosar a înscrisurilor justificative.

În consecință, Înalta Curte a obligat-o pe recurenta-reclamantă S.C. A. S.R.L., prin administrator judiciar B., să achite intimitei-pârâte S.C. C. S.A. suma de 910 lei reprezentând cheltuieli de judecată.

7. Acțiune în restituire. Reținerea de către instanță a îndeplinirii condițiilor de existență atât a plății nedatorate, cât și a îmbogățirii fără justă cauză. Nelegalitate

C. civ. din 1864, art. 992, art. 993

Creditarea contului unui client ca urmare a debitării contului unui alt client al aceleiași bănci reprezintă un transfer bancar între conturile clienților băncii, fără să se pună problema existenței vreunei plăți făcute de bancă, în nume propriu, cu intenția de a stinge o datorie față de clientul al cărui cont a fost creditat.

Câtă vreme s-a reținut „caracterul ilicit” al creditării contului clientului de către bancă, nu se mai poate reține și că această creditare s-a făcut „din eroare”, instituția plății lucrului nedatorat având la bază, prin definiție, existența unui fapt juridic licit.

În consecință, simpla calificare a faptei prin care a fost creditat contul clientului ca fiind ilicită, prin sentință penală rămasă definitivă, face inaplicabile dispozițiile art. 992 și art. 993 C. civ. din 1864, care presupun existența unui fapt juridic licit.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 333 din 7 februarie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a comercială, la data de 28.07.2004, sub nr. x/3/2004, reclamanta Banca A. SA, prin lichidator Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistem Bancar, a chemat în judecată pârâtul B., solicitând obligarea pârâtului la plata către reclamantă a sumei de 9.000.000.000 lei și la dobânda legală aferentă acesteia, calculată de la data alimentării contului pârâtului, până la data stingerii efective a datoriei.

Prin sentința civilă nr. 3328 din 01.11.2018, Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, a respins ca neîntemeiată excepția rămânerii fără obiect a cererii, invocată de pârât, și a respins cererea de chemare în judecată ca neîntemeiată.

Împotriva acestei soluții a formulat apel reclamanta Banca A. SA prin lichidator Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare, iar prin decizia civilă nr.1139 din 26 iunie 2019 instanța a admis apelul împotriva încheierilor premergătoare și a sentinței civile nr. 3328 din 01.11.2018 pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, a schimbat, în parte, sentința apelată, în sensul că a admis cererea de chemare în judecată, obligând pârâtul să plătească reclamantei suma de 900.000 lei (RON), precum și dobânda legală aferentă acestei sume, prevăzută de art. 3 alin. 1 din O.U.G. nr. 9/2000, calculată la data de 07.09.2001 până la data plății efective.

Împotriva acestei soluții, în termen legal, a formulat recurs pârâtul B. solicitând admiterea recursului, modificarea în totalitate a hotărârii pronunțate de instanța de apel, iar pe fond respingerea acțiunii introductive formulată de reclamanta-intimată Banca A. SA și obligarea intimatei la plata cheltuielilor de judecată.

În motivarea recursului, după expunerea situației de fapt și rezumarea hotărârilor instanțelor de fond, recurentul arată, sub un prim aspect, că instanța de apel a reținut eronat situația de fapt și nu a motivat concluzia la care a ajuns, conform căreia recurentul ar fi cunoscut existența unei plăți din contul C. SA în contul său în data de 07.09.2001.

Susține recurentul că plata sumei de 9.000.000.000 ROL în contul său nu a fost dispusă de un prepus al băncii în numele A., ci a fost efectuată din contul C. SA, și că nu a recunoscut, așa cum eronat susține instanța de apel, că a avut cunoștință de faptul că prin contul său au fost rulate sume în beneficiul altor persoane. În realitate, a deținut un cont de salariu care a fost folosit fără știrea, acordul sau decizia sa de către reprezentanții A. din ordinul și în folosul conducerii acesteia. Instanța de apel nu prezintă în motivarea sa argumentele/considerentele pentru care apreciază că recurentul a cunoscut existența unei plăți din contul C. SA în contul său în data de 07.09.2001, astfel că, din această perspectivă, sunt incidente prevederile art. 304 pct. 7 vechiul C. proc. civ., deoarece hotărârea pronunțată nu prezintă raționamentul instanței care a condus la aceste concluzii.

O altă critică vizează faptul că în mod greșit instanța de apel a apreciat că sunt întrunite condițiile plății nedatorate conturate de art. 992 C. civ. din 1864.

Astfel, sub un prim aspect, se arată că nu a existat o plată din patrimoniul intimitei-reclamante A. în patrimoniul recurentului. Din întregul material probator aflat la dosar, precum și din cel din cadrul dosarului penal nr. x/3/2010, nu rezultă că Banca A. SA a efectuat o plată către recurent, pentru a putea dobândi calitatea de *solvens* în cadrul instituției juridice a plății nedatorate. În realitate, instanța de apel confundă prestarea unui serviciu bancar ce asigură efectuarea plăților între conturi, definit și reglementat ca atare de legislația bancară (în prezent O.U.G. nr. 99/2006, respectiv O.U.G. nr. 113/2009 privind serviciile de plată), cu transmiterea dreptului de proprietate asupra sumelor de bani dintr-un cont bancar al unui titular în contul altui titular. Ca atare, în condițiile în care plata sumei de 9.000.000.000 ROL s-a efectuat din contul curent al C. SA în contul curent al recurentului, nu se poate susține cu just temei că operațiunea de plată a fost efectuată de către intimata-reclamantă A., persoana care a efectuat plata fiind în realitate C. SA și numai acest subiect de drept ar putea invoca instituția juridică a plății nedatorate, A. prestând doar serviciul bancar al virării banilor.

O altă critică vizează faptul că plata nu a fost făcută din eroare din patrimoniul Băncii A. în cel al recurentului, ci ca urmare a unei activități infracționale stabilite prin hotărâri judecătorești definitive. Considerentele sentinței penale nr. 764/11.05.2015 a Tribunalului București includ operațiunile desfășurate ca urmare a contractului de credit 159/2001 în sfera operațiunilor ilicite desfășurate de inculpații ce au fost condamnați în dosarul penal și pentru care a fost stabilită atât răspunderea penală, cât și cea civilă.

Soluția și raționamentul instanței de apel vin în vădită coliziune cu situația de fapt, întrucât indică faptul că transferul de bani din contul C. SA, deschis la A., în contul recurentului, deschis la aceeași instituție de credit, a fost realizat din eroare și nu ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni, așa cum a fost reținut în considerentele sentinței penale rămasă definitivă și intrată în puterea de lucru judecat.

În realitate, plata a fost efectuată cu bună-știință din contul C. SA în contul recurentului, fără a exista în niciun moment convingerea că Banca A. are calitatea de debitoare a recurentului pentru suma de 9.000.000.000 ROL virată la data de 07.09.2001.

Se mai arată și că în cauză nu sunt întrunite nici condițiile îmbogățirii fără justă cauză a recurentului.

Un prim argument în acest sens este cel al subsidiarității acestei instituții juridice față de orice alt mijloc de recuperare a pierderii suferite. În cazul de față, intimata A. a avut la îndemână și a exercitat acțiunea civilă în cadrul procesului penal, aceasta fiind admisă. Ca atare, nu poate promova cu succes o acțiune civilă întemeiată pe instituția îmbogățirii fără justă cauză întrucât urmărește obținerea aceleași sume.

Al doilea argument vizează absența măririi patrimoniului recurentului la data introducerii acțiunii ce formează obiectul prezentei cauze, întrucât obligația de restituire vizează exclusiv creșterea patrimoniului celui despre care se pretinde că s-a îmbogățit fără just temei, iar această mărire a activului patrimonial este avută în vedere la momentul intentării acțiunii. Or, așa cum s-a reținut și în dosarul penal, dar și în dosarul de față, suma de 9.000.000.000 ROL a fost transferată din contul C. SA în contul recurentului și mai apoi a fost transferată, în aceeași zi, în contul d-nului D., în cadrul mașinațiunii pusă la cale pentru executarea operațiunilor bancare frauduloase ce au făcut obiectul speței judecate și soluționate în dosarul nr. x/3/2010, astfel încât la data introducerii acțiunii nu se poate reține nicio sporire a patrimoniului recurentului.

Mai susține recurentul că hotărârea instanței de apel este nelegală, întrucât conduce la cumulul răspunderii civile delictuale a unei persoane cu obligația altei persoane de restituire în temeiul instituției plății nedatorate, fiind încălcate prevederile art. 27 alin. (1) C. proc. pen. Intimata-reclamantă A. s-a constituit parte civilă în dosarul penal, iar acțiunea sa civilă a fost admisă de Curtea de Apel București, printr-o hotărâre care a intrat în puterea lucrului judecat, ce a stabilit atât existența faptei, cât și vinovăția persoanei care a săvârșit-o. Astfel, intimata va beneficia atât de sumele stabilite cu titlu de prejudiciu în dosarul penal, în care este inclusă și suma de 9.000.000.000 ROL transferată în data de 7.09.2001 din contul C. SA în contul recurentului, cât și de suma la care acesta a fost obligat în prezenta cauză.

O ultimă critică a recurentului vizează faptul că se încalcă autoritatea de lucru judecat a deciziei penale nr. 424/A/2018 a Curții de Apel București, pronunțată în dosarul penal nr. x/3/2010, prin care s-au stabilit persoanele vinovate de producerea prejudiciilor în patrimoniul intimitei-reclamante A. Această hotărâre judecătorească a fost pronunțată în urma trimiterii în judecată a persoanelor vinovate de prejudicierea intimitei-reclamante A. Recurentul arată că a fost cercetat în cadrul dosarului penal nr. x/D/P/2005 al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, precum și în cadrul x/P/2011 al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, disjuns din primul, fiind stabilită nevinovăția sa.

Sub aspectul obligării sale la plata dobânzii legale, recurentul susține că instanța de apel a făcut o greșită aplicare a dispozițiilor art. 994 C. civ. din 1864, câtă vreme în cauză nu sunt întrunite condițiile acestui text de lege, iar hotărârea instanței nu este motivată corespunzător sub acest aspect.

Se arată că nu se poate reține din analiza întregului probatoriu administrat existența unei rele-credințe a recurentului, în sensul acceptării unei plăți despre care ar fi știut că nu este datorată. Întreaga schemă frauduloasă (inclusiv utilizarea ilicită a unor conturi, fără știința titularilor, pentru transferul unor sume de bani) prin care a fost prejudiciată Banca A. a fost stabilită în cadrul dosarului penal nr. x/3/2010 al Curții de Apel București printr-o hotărâre judecătorească definitivă (Decizia penală nr. 424/A/2018 a Curții de Apel București).

La data de 01.11.2019 recurentul a depus la dosar o cerere de completare și dezvoltare a motivelor de recurs, arătând în plus că hotărârea instanței de apel este nulă absolut pentru nemotivare, și criticând-o și sub aspectul reținerii coexistenței simultane a „îmbogățirii fără justă cauză” și a „plății nedatorate” în persoana unui singur beneficiar.

Prin întâmpinarea formulată în cauză, intimata reclamantă a solicitat respingerea recursului ca nefondat, iar prin notele scrise invocă excepția nulității recursului deoarece motivele dezvoltate nu pot fi încadrate în cazurile de nelegalitate limitativ prevăzute de lege.

La termenul din 17 ianuarie 2020 instanța a pus în discuția părților excepția nulității recursului invocată de intimată.

Cu privire la această excepție, instanța urmează a o respinge ca neîntemeiată, constatând că, cel puțin în parte, motivele dezvoltate în cererea de recurs pot fi analizate din perspectiva punctelor 7 și 9 al art. 304 C. proc. civ. din 1865.

Înalta Curte, examinând decizia recurată din perspectiva criticilor formulate, a constatat că recursul este fondat pentru motivele ce se vor arăta.

În primul rând, se apreciază ca fiind fondată critica referitoare la greșita aplicare a dispozițiilor art. 993 C. civ. din 1864, în sensul că, în raport cu situația de fapt reținută, în mod greșit instanța de apel a apreciat că acestea ar fi incidente în cauză, motiv de nelegalitate ce se încadrează în dispozițiile pct. 9 al art. 304 C. proc. civ. din 1865.

Astfel, în privința situației de fapt, prima instanță a constatat că, la data de 07.09.2001, contul curent al pârâtului B., deschis la Banca A. SA, a fost alimentat prin operațiuni bancare cu suma de 9.000.000.000 lei, sumă pe care pârâtul a primit-o în cont după ce, în prealabil, a fost tranzitată prin contul SC C. SA. Ulterior, la aceeași dată, prin Ordinul de plată nr. 1/07.09.2011, această sumă a fost transferată în contul beneficiarului D.

Sub acest aspect, se constată că instanța de apel nu a reținut o altă situație de fapt decât cea avută în vedere de prima instanță, doar că, în mod greșit a apreciat, cu privire la operațiunea de creditare a contului recurentului-pârât, că ar fi „*indiferent dacă această creditare a corespuns sau nu unei debitări a unui alt cont curent aparținând unei terțe persoane*”. Această apreciere a instanței de apel este greșită, deoarece în analiza îndeplinirii condițiilor de restituire a plății nedatorate, pentru a reține existența unei plăți în sensul art. 993 C. civ. din 1864 trebuie să se stabilească cu exactitate cine face plata, deoarece analiza intenției de a face o plată precum și a condiției ca plata să fie făcută din eroare se face prin raportare la persoana care a făcut plata.

Așadar, contrar celor reținute de instanța de apel, în speță nu este lipsit de relevanță faptul creditării contului recurentului-pârât ca urmare a debitării contului curent al altui client al băncii intimată.

De altfel, sub aspectul pretensei îndepliniri a condiției existenței unei plăți, se constată că decizia instanței de apel este și nemotivată, ceea ce face să fie incident și motivul de nelegalitate prevăzut de pct. 7 al art. 304 C. proc. civ. din 1865. Astfel, instanța de apel se limitează la a reține că „*întrucât banca, prin prepușii săi, a transferat în contul intimatului suma de 9.000.000.000 ROL*” este îndeplinită condiția existenței unei plăți, în sensul art. 993 C. civ. din 1864, fără a lămuri dacă plata a fost făcută de bancă în nume propriu și din fonduri proprii, cu

intenția de a stinge o datorie pe care considera că o are față de recurent, sau a fost vorba doar de prestarea unui serviciu bancar prin care se asigură efectuarea plăților între clienți ai băncii, toți având conturi curente deschise la aceeași bancă.

În condițiile în care prima instanță a reținut, sub aspectul situației de fapt, creditarea contului recurentului ca urmare a debitării contului SC C. SA, tot client al băncii, iar instanța de apel nu a reținut o altă situație de fapt, nu se putea ajunge decât la concluzia efectuării unui transfer bancar între conturile clienților băncii, fără să se pună problema existenței vreunei plăți făcute de bancă, în nume propriu, cu intenția de a stinge o datorie față de recurent.

Nici teoria susținută de instanța de apel, în sensul că banca, în calitate de depozitar, devine proprietar al banilor depuși în conturile curente ale clienților săi, nu este de natură să justifice existența unei plăți efectuate de bancă în sensul art. 993 C. civ. din 1864, câtă vreme creditarea contului recurentului s-a făcut prin debitarea contului curent al altui client al băncii, ceea ce presupune ca banii să fi fost deja depuși în acel cont, raportul juridic dintre acel client și bancă nefiind dedus judecății în prezenta cauză, iar banca oricum nu poate să dispună de soldul creditor al conturilor clienților săi.

Așa cum în mod corect a criticat și recurentul, instanța de apel a făcut confuzie între prestarea unui serviciu bancar ce asigură efectuarea plăților între conturi, cu transmiterea dreptului de proprietate asupra sumelor de bani dintr-un cont bancar al unui titular în contul altui titular.

Se apreciază, de asemenea, ca fiind fondată și critica privind motivarea contradictorie a instanței de apel sub aspectul existenței condiției erorii pretinsei plăți efectuate de bancă, critică ce poate fi analizată din perspectiva pct. 7 al art. 304 C. proc. civ. din 1865.

Astfel, instanța de apel a reținut atât că *„plata a fost dispusă de un prepus al băncii, în numele acesteia, cu scopul de a o prejudicia, astfel cum s-a stabilit cu putere de lucru judecat de instanța penală”*, cât și că *„banca a fost în eroare cu privire la efectuarea plății, cu atât mai mult cu privire la caracterul nedatorat al acesteia”*. Or, câtă vreme s-a reținut *„caracterul ilicit”* al creditării contului recurentului, nu se mai poate reține și că această creditare s-a făcut *„din eroare”*, instituția plății lucrului nedatorat având la bază, prin definiție, existența unui fapt juridic licit. În consecință, simpla calificare a faptei prin care a fost creditat contul recurentului ca fiind ilicită, conform sentinței penale avută în vedere chiar de instanța de apel, făcea ca în speță să nu poată fi aplicate dispozițiile art. 992 și 993 C. civ. din 1864, care presupun, așa cum s-a arătat, existența unui fapt juridic licit.

Rezultă deci că, în raport cu situația de fapt reținută în cauză, în mod greșit instanța de apel a făcut aplicarea dispozițiilor art. 992, art. 993 C. civ. din 1864, acestea nefiind incidente.

De asemenea, se constată ca fiind fondată și critica subsumată tot punctului 7 al art. 304 C. proc. civ. din 1865 privind contradicția din considerentele deciziei recurate referitoare la reținerea concomitentă a îndeplinirii condițiilor de existență atât a plății nedatorate, cât și a îmbogățirii fără justă cauză.

Așa cum în mod corect susține și recurentul, cele două instituții sunt diferite și se exclud reciproc, astfel că reținerea concomitentă a acestora de către instanța de apel este greșită.

Sub aspectul temeiului subsidiar al îmbogățirii fără justă cauză invocat de banca intimată, se constată că nici acesta nu este incident în cauză. Astfel, pe de-o parte, și în acest caz este necesară constatarea existenței unui fapt juridic licit ca izvor de obligații, ori în cauză, așa cum s-a arătat deja, și cum de altfel susține chiar și banca intimată și a fost stabilit în mod definitiv de instanța penală, faptele pe care își întemeiază banca reclamantă acțiunea au avut un caracter ilicit.

Pe de altă parte, așa cum în mod corect susține și recurentul, una dintre condițiile pentru exercitarea acțiunii întemeiate pe îmbogățirea fără justă cauză este absența oricărui alt mijloc juridic pentru recuperarea, de către cel care pretinde că și-a micșorat patrimoniul, a pierderii suferite, această acțiune având un caracter subsidiar.

În speță însă, cu privire la faptele invocate de intimata-reclamantă în susținerea cererii de chemare în judecată, s-a stabilit cu titlu definitiv că au fost de natură ilicită, astfel că intimata avea la îndemână alt mijloc procedural pentru recuperarea pretinsului prejudiciu.

Constatându-se că în speță au fost aplicate în mod greșit dispozițiile legale privind plata nedatorată și îmbogățirea fără justă cauză, cu consecința obligării nelegale a recurentului intimat la plata sumei de 900.000 lei (RON), în mod evident este greșită și obligarea acestuia la plata dobânzii legale aferente acestei sume.

Având în vedere toate aceste considerente, Înalta Curte, în aplicarea dispozițiilor art. 312 alin. 1 și 3 raportat la art. 304 pct. 7 și pct. 9 C. proc. civ. din 1865, a admis recursul formulat de pârât și a modificat decizia recurată, iar în baza art. 296 din același cod, a respins ca nefondat apelul declarat de reclamanta Banca A. SA prin lichidator Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare împotriva încheierilor premergătoare și a sentinței civile nr. 3328/2018 din 1 noiembrie 2018 pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, în dosarul nr. x/3/2004.

8. Răspundere civilă delictuală. Acțiune în despăgubiri. Incidența dispozițiilor art. 1394 din Codul civil. Consecințe

C. civ., art. 1394, art. 2517, art. 2528 alin. (1)

C. pen. din 1968, art. 122 lit. c), art. 178 alin. (2)

Acțiunea civilă în despăgubiri ce are ca temei răspunderea civilă delictuală este supusă prescripției extinctive în termenul general de prescripție de 3 ani de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât și persoana care răspunde de ea în conformitate cu dispozițiile art. 2517 și art. 2528 alin. (1) C. civ.

De la regula generală menționată legiuitorul a stabilit, potrivit art. 1394 C. civ., o excepție pentru situația în care fapta ilicită cauzatoare de prejudicii întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni.

În această situație, în mod corect a reținut instanța de apel aplicabilitatea dispozițiilor art. 1394 C. civ. potrivit cărora prelungirea termenului de prescripție privind acțiunea civilă în despăgubiri se va face până la momentul împlinirii termenului de prescripție a răspunderii penale, astfel încât tragerea la răspundere civilă a persoanei vinovate pentru prejudiciul cauzat prin fapta ilicită, infracțiune, poate avea loc în tot intervalul de timp în care persoana vinovată poate fi trasă la răspundere penală.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1448 din 23 iulie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a civilă, la data de 21 aprilie 2017, sub nr. x/3/2017, reclamantii A., B. - prin reprezentant C., D. - prin reprezentant C., E., F. și G. au solicitat obligarea pârâtei H. Asigurare - Reasigurare S.A. București la plata sumei de 500.000 Euro, în echivalent lei la data plății efective, către reclamantul A. - fratele

defunctului, cu titlu de daune morale; a sumei de 250.000 Euro, în echivalent lei la data plății efective, către reclamanta B. - nepoata defunctului, cu titlu de daune morale; a sumei de 250.000 Euro, în echivalent lei la data plății efective, către reclamanta D. - nepoata defunctului, cu titlu de daune morale; a sumei de 250.000 Euro, în echivalent lei la data plății efective, către reclamanta E. - nepoata defunctului, cu titlu de daune morale; a sumei de 250.000 Euro, în echivalent lei la data plății efective, către reclamanta F. - nepotul defunctului, cu titlu de daune morale; a sumei de 250.000 Euro, în echivalent lei la data plății efective, către reclamanta G. - nepotul defunctului, cu titlu de daune morale; cu obligarea pârâtei la plata cheltuielilor de judecată.

Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, prin sentința civilă nr. 4884 din 20 decembrie 2017, în dosarul nr. x/3/2017, a admis excepția prescripției dreptului material la acțiune și a respins cererea formulată de reclamanții A., B., prin mama C., D., prin mama C., E., F. și G., în contradictoriu cu pârâta S.C. H. Asigurare Reasigurare SA și intervenientul forțat I., pentru prescripția dreptului material la acțiune.

Împotriva acestei sentințe au formulat apel reclamanții A., B. - prin reprezentant C., D. - prin reprezentant C., E., F. și G.

Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, prin decizia civilă nr. 1801, pronunțată la data de 02 octombrie 2018, în dosarul nr. x/3/2017, a admis apelul formulat de apelanții A., B. - prin reprezentant C., D. - prin reprezentant C., E., F. și G. împotriva deciziei civile nr. 4884 din 20.12.2017 pronunțate de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, în contradictoriu cu intimații S.C. H. Asigurare Reasigurare S.A. și I.; a anulat hotărârea atacată și a trimis cauza spre rejudecare primei instanțe.

Împotriva acestei decizii recurenta-pârâtă H. Asigurare Reasigurare S.A. București a declarat recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ.

În argumentarea motivului de recurs invocat, recurenta-pârâtă a susținut, în esență, că instanța de apel a aplicat în mod greșit prevederile legale, având în vedere că în speță sunt aplicabile dispozițiile referitoare la prescripția extinctivă din Noul Cod civil, și nu cele din Decretul nr. 167/1958.

Totodată, susține recurenta-pârâtă, cererea de chemare în judecată are un obiect patrimonial, fiind aplicabile dispozițiile art. 2501 noul C. civ., astfel că termenul de prescripție aplicabil în speță este cel de 3 ani - termen prevăzut de art. 2517 noul C. civ.

În legătură cu momentul la care începe să curgă acest termen, recurenta-pârâtă apreciază că în mod just instanțele de fond și de apel au stabilit că, potrivit art. 2528 alin. 1 noul C. civ., prescripția dreptului la acțiune în repararea unei pagube care a fost cauzată printr-o faptă ilicită începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât și pe cel ce răspunde de ea.

Ca atare, atunci când aceste elemente sunt cunoscute, termenul de prescripție extinctivă începe să curgă, existând posibilitatea ca acesta să fie întrerupt/suspendat; mai mult, susține recurenta-pârâtă, din interpretarea dispozițiilor art. 2537 alin. 3 noul C. civ. rezultă cu evidență că începutul curgerii termenului de prescripție extinctivă nu este condiționat de pronunțarea unei soluții de către organele de urmărire penală/instanța penală.

Ca atare, în cazul în care există un dosar de urmărire penală, poate interveni doar întreruperea cursului termenului de prescripție extinctivă prin constituirea ca parte civilă/începerea urmăririi penale - dacă despăgubirea se acordă, potrivit legii, din oficiu, iar împrejurarea că există posibilitatea suspendării acțiunii civile în temeiul art. 413 alin. 1 pct. 2 noul C. proc. civ. nu poate duce la o altă concluzie.

Or, în prezenta cauză nu a intervenit nici un caz de suspendare sau întrerupere a cursului

prescripției, prescripția împlinindu-se la data de 01.05.2016, iar acțiunea a fost formulată și introdusă la 21.04.2017- cu mult peste termenul de prescripție.

Având în vedere aceste considerente, recurenta - pârâtă H. Asigurare-Reasigurare S.A. București a solicitat admiterea recursului și trimiterea cauzei spre o nouă judecată instanței de apel, cu motivarea în sensul în care cererea de chemare în judecată formulată în prezenta cauză este prescrisă.

Prin întâmpinarea depusă la dosar, intimații-reclamanți A., B. și D. - ambele reprezentate legal de C., E., F. și G. au invocat excepția inadmisibilității recursului, solicitând în principal respingerea recursului ca inadmisibil, iar în subsidiar respingerea ca nefondat.

Înalta Curte, analizând decizia recurată prin prisma criticilor formulate și a dispozițiilor legale aplicabile cauzei, a reținut că recursul este nefondat pentru următoarele considerente:

Potrivit dispozițiilor art. 488 pct. 8 C. proc. civ., casarea hotărârii se poate cere când hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

Din perspectiva acestui motiv, recurenta-pârâtă a criticat hotărârea pentru greșita stabilire a momentului de la care începe să curgă termenul de prescripție a dreptului material la acțiune, apreciind că în speță sunt aplicabile dispozițiile referitoare la prescripția extinctivă din noul Cod civil, și nu cele din Decretul nr. 167/1958.

Criticile recurente sunt nefondate.

Contrar susținerilor recurente-pârâte, instanța de apel nu a soluționat cauza în temeiul dispozițiilor Decretului nr. 167/1958, ci au fost avute în vedere dispozițiile noului Cod civil ce reglementează prescripția extinctivă raportat la prevederile Codului penal anterior.

Acțiunea civilă în despăgubiri ce are ca temei răspunderea civilă delictuală este supusă prescripției extinctive în termenul general de prescripție de 3 ani de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât și persoana care răspunde de ea în conformitate cu dispozițiile art. 2517 și art. 2528 alin. (1) noul C. civ.

De la regula generală menționată legiuitorul a stabilit, potrivit art. 1394 noul C. civ., o excepție pentru situația în care fapta ilicită cauzatoare de prejudicii întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni.

În această situație, în mod corect a reținut instanța de apel aplicabilitatea dispozițiilor art. 1394 potrivit cărora prelungirea termenului de prescripție privind acțiunea civilă în despăgubiri se va face până la momentul împlinirii termenului de prescripție a răspunderii penale, astfel încât tragerea la răspundere civilă a persoanei vinovate pentru prejudiciul cauzat prin fapta ilicită, infracțiune, poate avea loc în tot intervalul de timp în care persoana vinovată poate fi trasă la răspundere penală.

Având în vedere că intimatul-intervenient forțat a fost condamnat pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 178 alin. (2) C. pen. vechi, iar pedeapsa prevăzută de lege pentru această faptă fiind de la 2 la 7 ani, instanța de apel în mod judicios a apreciat ca fiind incidente dispozițiile art. 122 lit. c) C. pen. vechi, potrivit cărora termenul de prescripție a răspunderii penale pentru persoana fizică este de 8 ani când „legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani.”

Ca urmare, tragerea la răspundere civilă a persoanei vinovate pentru prejudiciul cauzat prin fapta ilicită ce constituie și infracțiunea prevăzută de art. 178 alin. (2) C. pen. vechi este de 8 ani, astfel cum în mod judicios a reținut instanța de apel.

În ce privește momentul de la care curge termenul de prescripție, în acord cu reținerile instanței de apel, Înalta Curte reține că termenul de prescripție începe să curgă de la data la care păgubitul a cunoscut de existența pagubei și a persoanei vinovate.

În speță, faptul ilicit cauzator de prejudicii și existența prejudiciului au fost cunoscute la data decesului lui J., astfel încât de la data producerii accidentului reclamanții au avut cunoștință atât de existența prejudiciului, cât și de persoana făptuitorului.

De altfel, recurenta-pârâtă recunoaște că ambele instanțe au stabilit în mod corect momentul curgerii termenului de prescripție, iar alegațiile recurente-pârâte pe acest aspect vor fi înlăturate.

Față de aceste împrejurări, reținând corecta interpretare a dispozițiilor legale aplicabile de către instanța de apel, nefiind incident motivul de recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 pct. 8 C. proc. civ., Înalta Curte, în temeiul dispozițiilor art. 496 C. proc. civ., a respins recursul ca nefondat.

9. Răspundere civilă delictuală. Acțiune în despăgubiri. Invocarea unui prejudiciu moral cu caracter continuu. Efecte în privința prescripției dreptului material la acțiune

Decretul nr. 167/1958, art. 3, art. 8 alin. (1)

Legea nr. 71/2011, art. 201

C. proc. civ., art. 6 alin. (4)

Potrivit art. 8 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958, prescripția dreptului la acțiune în repararea pagubei pricinuite prin fapta ilicită începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba cât și pe cel care răspunde de ea.

În cazul în care prin cererea de chemare în judecată se solicită daune morale pentru ultimii trei ani anteriori formulării acțiunii, în vederea acoperirii prejudiciului moral suferit în urma vătămării datorate unui accident de circulație, este lipsit de relevanță invocatul caracter continuu al prejudiciului moral suferit în ceea ce privește prescripția dreptului material la acțiune, în condițiile în care fapta delictuală pretins cauzatoare a prejudiciului este una singură, iar de la data săvârșirii acesteia au trecut mai mult de 3 ani.

Prin urmare, în mod corect instanța a admis excepția prescripției dreptului material la acțiune, întrucât nu se poate pune semnul egalității între momentul producerii prejudiciului moral și întinderea în timp a efectelor acestuia.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 2263 din 11 noiembrie 2020

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată la 8 mai 2018 pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a civilă, sub număr de dosar x/3/2018, reclamanta A., în contradictoriu cu pârâta B. S.A. și intervenientul forțat C., a solicitat instanței obligarea pârâtei la plata sumei de 750.000 Euro, în echivalent în lei la cursul BNR din ziua plății, reprezentând despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit în ultimii trei ani anteriori datei introducerii cererii de chemare în judecată, ca urmare a accidentului de circulație a cărui victimă a fost.

În drept, au fost invocate dispozițiile art. 998 și art. 999 C. civ. din 1864 și cele ale art. 41-44 și art. 48-58 din Legea nr. 136/1995.

Prin sentința civilă nr. 3323 din 1 noiembrie 2018, Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, a admis excepția prescripției dreptului material la acțiune; a respins cererea formulată de reclamanta A., în contradictoriu cu pârâta B. S.A. și intervenientul forțat C., ca fiind prescrisă.

Împotriva acestei sentințe, reclamanta A. a declarat apel, solicitând anularea hotărârii apelate și, în rejudicare, respingerea ca neîntemeiată a excepției prescripției dreptului material la acțiune și admiterea acțiunii, așa cum aceasta a fost formulată.

Prin decizia civilă nr. 1500/A din 2 octombrie 2019, Curtea de Apel București, Secția a V-a civilă, a respins ca nefondat apelul formulat de apelanta-reclamantă A. împotriva sentinței civile nr. 3323 din 1 noiembrie 2018, pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, în dosarul nr. x/3/2018, în contradictoriu cu intimata-pârâtă B. S.A. și intimatul-intervenient forțat C.

În termen legal, invocând în drept prevederile art. 488 alin. 1 pct. 6 și 8 C. proc. civ., reclamanta A. a declarat recurs împotriva deciziei civile nr. 1500/A din 2 octombrie 2019 pronunțate de Curtea de Apel București, Secția a V-a civilă.

A solicitat admiterea recursului, casarea deciziei recurate și a sentinței civile nr. 3323 din 1 noiembrie 2018 a Tribunalului București, Secția a VI-a civilă și trimiterea cauzei în rejudicare Curții de Apel București, Secția a V-a civilă, în vederea soluționării acțiunii pe fond, cu consecința respingerii excepției prescripției dreptului material la acțiune invocată de intimata-pârâtă B. S.A., ca neîntemeiată.

Recurenta-reclamanta a apreciat că hotărârea Curții de Apel București, Secția a V-a civilă este nelegală pentru motivele prevăzute de dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ. („când hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau când cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei”) și ale art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ. („când hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material”).

A arătat că, prin cererea introductivă, a solicitat instanței să oblige intimata-pârâtă B. S.A. la plata de despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit de recurenta-reclamantă în ultimii 3 ani anteriori introducerii cererii de chemare în judecată.

A considerat soluția de respingere a acțiunii, pe considerentul împlinirii termenului de prescripție a dreptului material la acțiune, ca fiind nelegală.

Susține că prejudiciul solicitat are un caracter continuu, întrucât se resimte și se materializează zilnic, limitările și restrângerile aduse unui mod de viață normal, specific unei persoane de vârsta recurente-reclamante, având loc în fiecare moment.

Ca atare, a apreciat că dreptul la acțiune ia naștere zilnic, corespunzător momentului în care urmarea păgubitoare se manifestă, fiind restrânsă posibilitatea de deplasare.

Față de natura continuă a prejudiciului, a considerat că solicitarea de acordare de despăgubiri pentru ultimii 3 ani nu poate fi considerată ca prescrisă, deoarece dreptul material la acțiune începe să curgă în momentul nașterii dreptului subiectiv la despăgubire, care apare la data manifestării prejudiciului: zi de zi.

Pe de altă parte, a apreciat decizia recurată ca fiind nelegală, întrucât, în materia prescripției extinctive nu sunt aplicabile dispozițiile cuprinse în Decretul nr. 167/1958, ci prevederile Codului Civil în vigoare.

A făcut referire la stabilirea momentului nașterii dreptul la acțiune ca fiind situat, cel mai târziu, la data de 20 august 2014 - data întocmirii expertizei medico-legale solicitată de Tribunalul din Tivoli.

Potrivit dispozițiilor art. 201 din Legea nr. 71/2011 privind punerea în aplicare a Codului civil: „prescripțiile începute și neîmplinite la data intrării în vigoare a Codului civil sunt și rămân

supuse dispozițiilor legale care le-au instituit”. *Per a contrario*, prescripțiile începute după intrarea în vigoare a noului Cod civil sunt guvernate de dispozițiile acestuia.

Conform dispozițiilor art. 1394 C. civ., în materia răspunderii civile delictuale, în toate cazurile în care despăgubirea derivă dintr-un fapt supus de legea penală unei prescripții mai lungi decât cea civilă, termenul de prescripție a răspunderii penale se aplică și dreptului la acțiunea în răspundere civilă.

Or, în raport de data accidentului, legea penală în vigoare stabilea, pentru săvârșirea infracțiunii de vătămare corporală din culpă prevăzută de art. 184 alin. 2 și 4 C. pen. din 1969, pedeapsa cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani, iar termenul de prescripție a răspunderii penale era de 5 ani, conform art. 122 alin. 1 lit. d) C. pen. din 1969.

Ca atare, recurenta-reclamantă a considerat că în cauză operează instituția prorogării termenului de prescripție, ceea ce face ca termenul de prescripție a dreptului material la acțiune să nu fie cel general de 3 ani, prevăzut de art. 2517 C. civ., ci cel de 5 ani, egal cu termenul de prescripție a răspunderii penale.

Așadar, dacă termenul de prescripție a început să curgă la 20 august 2014, a susținut că la 8 mai 2018 (data depunerii cererii de chemare în judecată pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a civilă), termenul de prescripție nu era împlinit, iar dreptul material la acțiune a fost exercitat în termen.

Recurenta-reclamantă a mai invocat nelegalitatea hotărârii instanței de apel și din perspectiva raportării acesteia la deciziile de speță pronunțate de instanța supremă, în care se statuează cu privire la consecințele juridice ale prejudiciului cu caracter continuu: decizia nr. 2316 din 3 iunie 2003 a Curții Supreme de Justiție, Secția civilă (în cuprinsul deciziei se reține că „prejudiciul cauzat atât de infirmitate, cât și de traumele fizice și psihice inerente unor intervenții chirurgicale, are un caracter continuu”) și decizia nr. 289 din 20 ianuarie 2012 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția civilă (s-a reținut că „agravarea stării de sănătate având drept consecință sporirea treptată a prejudiciului, echivalează cu apariția unui nou prejudiciu cu caracter de certitudine. Situația este aceeași și în cazul prejudiciului moral, care nu s-a produs în integralitate la data aflării diagnosticului, ci ulterior pe parcursul evoluției bolii. În consecință, prescripția dreptului la acțiune începe să curgă de la momente succesive diferite, pe măsură ce fiecare pagubă este cunoscută efectiv”).

A apreciat că, sub aspectul nașterii dreptului la acțiune, aceste decizii sunt aplicabile speței, deoarece vizează situația în care prejudiciul are caracter continuu.

Intimata-pârâtă B. S.A. a formulat întâmpinare, prin care a solicitat, în esență, respingerea recursului, ca nefondat.

Analizând decizia recurată, în limitele controlului de legalitate, în raport de criticile formulate, ținând cont și de apărările formulate prin întâmpinare, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins ca nefondat recursul declarat de reclamanta A. pentru următoarele considerente:

Conform art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., hotărârea poate fi casată când aceasta nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau când cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura pricinii.

Hotărârea atacată este pronunțată cu respectarea dispozițiilor art. 425 alin. 1 lit. b) C. proc. civ., aceasta cuprinzând motivele de fapt și de drept pe care se sprijină și care au format convingerea instanței, decizia recurată fiind amplu motivată, argumentele acesteia constituindu-se într-o înlănțuire logică a faptelor și a regulilor de drept pe baza cărora s-a fundamentat soluția.

Criticile recurenței nu susțin acest motiv de recurs, întrucât vizează exclusiv aspecte ce țin de modalitatea în care instanța a înțeles să-și argumenteze soluția adoptată în raport de stabilirea situației de fapt reținută în cauză.

Se reține că apelul are caracter devolutiv, ceea ce permite instanței de apel să examineze cauza sub toate aspectele de fapt și de drept, așa încât considerentele reprezintă analiza tuturor argumentelor care au constituit motive de apel, soluția fiind motivată pe aspectele esențiale care au format convingerea instanței de apel.

În consecință, împrejurarea că recurenta este nemulțumită de argumentele și soluția pronunțată în cauză nu determină incidența niciuneia dintre tezele reglementate de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ.: absența motivării, contradicția argumentelor sau invocarea unor motive străine de natura pricinii.

Contrar susținerilor recurenței, argumentat și legal motivat, instanța de apel a pronunțat o hotărâre legală în ceea ce privește incidența dispozițiilor Decretului nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă, respectiv incidența prevederilor art. 3 și art. 8 ale acestui act normativ, fiind nefondate criticile recurenței-reclamante sub aspectul incidenței termenului de prescripție a răspunderii penale de 5 ani, respectiv a greșitei soluționări a excepției prescripției dreptului material la acțiune.

Acțiunea dedusă judecății vizează daune morale pretinse pentru ultimii trei ani anteriori introducerii cererii de chemare în judecată, fiind de necontestat că singurele dispoziții aplicabile în cauză cu privire la termenul în care poate fi introdusă o cerere în răspundere civilă delictuală sunt dispozițiile Decretului nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă.

În raport cu prevederile art. 6 alin. 4 C. proc. civ. coroborate cu art. 201 din Legea nr. 71/2011, prescripțiile începute și neîmplinite la data intrării în vigoare a Codului civil sunt și rămân supuse dispozițiilor legale care le-au instituit, aspect care determină incidența în cauză a dispozițiilor Decretului nr. 167/1958, iar nu a prevederilor Codului civil adoptat prin Legea nr. 71/2011, cum în mod greșit pretinde recurenta.

Prin urmare, în raport cu data la care a avut loc accidentul de circulație, instanța de apel a reținut cu justețe că în speță sunt incidente dispozițiile art. 3 și art. 8 din Decretul nr. 167/1958.

Potrivit art. 8 alin. 1 din Decretul nr. 167/1958, prescripția dreptului la acțiune în repararea pagubei pricinuite prin fapta ilicită începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba cât și pe cel care răspunde de ea.

Această regulă specială de determinare a începutului prescripției extinctive în ipoteza acțiunii în răspundere civilă pentru prejudiciile cauzate prin fapte ilicite, consacrată în art. 8 alin. 1 din Decretul nr. 167/1958, se caracterizează prin stabilirea a două momente alternative de la care prescripția poate începe să curgă și anume, pe de o parte, momentul subiectiv al cunoașterii pagubei și a celui care răspunde de ea, iar, pe de altă parte, momentul obiectiv al datei la care păgubitul putea ori trebuia să cunoască aceste elemente.

Fapta ilicită cauzatoare de prejudiciu este reprezentată de accidentul de circulație, având ca autor pe intervenientul forțat C., accident soldat cu vătămarea corporală gravă a reclamantei.

Accidentul de circulație a avut loc la 26.07.2008, iar la 23.12.2008 s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală a intervenientului forțat și aplicarea unei sancțiuni cu caracter administrativ acestuia.

Prin urmare, din perspectiva analizării dreptului material la acțiune, reclamanta a cunoscut la data producerii accidentului persoana care răspunde de pagubă (potrivit art. 8 alin. 1 din Decretul 167/1958), astfel că termenul de prescripție de 3 ani al dreptului material la acțiune a început să curgă de la 26.07.2008 (când a avut loc accidentul) sau cel mult de la 23.12.2008

(când s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală a intervenientului forțat), termenul de prescripție fiind împlinit la momentul formulării cererii de chemare în judecată (08.05.2018).

Din perspectiva momentului cunoașterii pagubei, recurenta critică decizia atacată, susținând că raportat la caracterul continuu al suferințelor resimțite, în cei trei ani anteriori introducerii cererii de chemare în judecată, dreptul material la acțiune nu s-a prescris.

Fără a nega suferința fizică și psihică prilejuită reclamantei prin accidentul din 26.07.2008, apelul, prin efectul său devolutiv, a permis instanței să constate că prejudiciile invocate de reclamantă nu s-au născut în ultimii 3 ani anteriori introducerii cererii de chemare în judecată și au fost cunoscute cu mai mult de 3 ani anterior promovării acțiunii, fiind lipsit de relevanță invocatul caracter continuu al prejudiciului moral suferit, în condițiile în care fapta delictuală pretins cauzatoare a prejudiciului este una singură, iar de la data săvârșirii acesteia au trecut mai mult de 3 ani, din înscrisurile depuse la dosar nereieșind că rezultatele inițiale ale vătămărilor suferite în urma accidentului s-ar fi amplificat în perioada de 3 ani, anterioară demarării acțiunii.

S-a constatat că reclamanta nici nu a învederat că prejudiciul estetic s-ar fi ivit în ultimii 3 ani, ci a arătat că acesta constă în modificările ireversibile aduse corpului său, modificări ce erau cunoscute reclamantei încă după accident și după primele intervenții chirurgicale.

În ceea ce privește prejudiciul juvenil, justificat de reclamantă prin faptul că accidentul s-a petrecut când avea vârsta de 17 ani și prejudiciul de agrement, constând în imposibilitatea de a avea o viață activă, s-a constatat că și acestea au fost, de asemenea, cunoscute reclamantei la scurtă vreme de la producerea accidentului, ce a avut drept consecință dificultăți în deplasare, astfel cum atestă referatul de expertiză medico-legală solicitat de Tribunalul Trivoli în dosarul având ca obiect recursul reclamantei A. împotriva evaluării anterioare, întocmit la data de 20.08.2014.

Or, chiar și în ipoteza în care s-ar aprecia că cel mai târziu la 20.08.2014 (data raportului de evaluare medicală întocmit cu ocazia litigiului aflat pe rolul Tribunalului Trivoli), reclamanta cunoștea atât prejudiciul, cât și persoana vinovată de producerea acestuia, termenul de prescripție de 3 ani era împlinit la data formulării acțiunii, respectiv la 08.05.2018, aspect reținut cu justete și de instanța de apel.

Raportând dispozițiile legale aplicabile la datele concrete ale speței, în cauză nu se poate pune semnul egalității între momentul producerii prejudiciului moral și întinderea în timp a efectelor acestuia, pretinsa faptă cauzatoare de prejudicii fiind una singură, indiferent de manifestarea „zi de zi” a consecințelor acesteia.

Așa fiind, nu poate fi acreditată susținerea recurente, potrivit căreia solicitarea de acordare de despăgubiri morale pentru ultimii 3 ani nu poate fi considerată ca prescrisă, deoarece prescripția dreptului material la acțiune începe să curgă din momentul nașterii dreptului subiectiv la despăgubire, respectiv de la data manifestării prejudiciului, iar întinderea în timp a efectelor acestuia nu constituie motiv de întrerupere sau de suspendare a cursului prescripției.

O interpretare în sensul propus de recurentă ar transforma acțiunea într-una imprescriptibilă și ar lipsi de efecte dispozițiile Decretului nr. 167/1958 referitor la prescripția extintivă.

În ceea ce privește practica judiciară invocată de reclamantă, reiterată și în recurs, s-a arătat în mod corect că aceasta vizează situații diferite, situații ce vizează boli incurabile cu evoluții ce nu sunt predictibile, și nu vătămări cauzate de accidente de circulație.

În altă ordine de idei, este de menționat că jurisprudența națională nu poate servi ca reper obligatoriu pentru instanțe, neavând calitatea unui izvor de drept, instanța investită cu soluționarea cauzei fiind ținută de particularitățile concrete ale speței.

Așa fiind, se constată că nu se confirmă nici motivul de nelegalitate reglementat de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., conform căruia casarea unei hotărâri poate fi cerută atunci când hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material, întrucât instanța de apel a interpretat și aplicat corect legea, reținând în mod legal caracterul nefondat al apelului sub aspectul modalității de soluționare a excepției prescripției dreptului material la acțiune de către prima instanță.

Pentru rațiunile înfățișate, constatând că nu sunt incidente motivele de nelegalitate prevăzute de dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 6 și 8 C. proc. civ., invocate de recurenta-reclamantă, decizia atacată fiind la adăpost de orice critică, Înalta Curte de Casație și Justiție, cu aplicarea dispozițiilor art. 496 alin. 1 C. proc. civ., văzând și prevederile art. 499 C. proc. civ., a respins recursul declarat de recurenta-reclamantă A. împotriva deciziei civile nr. 1500/A din 2 octombrie 2019 pronunțate de Curtea de Apel București, Secția a V-a civilă, ca nefondat, menținând decizia recurată, ca fiind legală.

Notă: Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă a fost abrogat de Legea nr. 71/2011 la data de 1 octombrie 2011.

10. Cerere de chemare în judecată având ca obiect obligarea pârâtei la plata unor daune-interese pentru introducerea filei CEC la plată, cu neîndeplinirea condițiilor pentru plata creanței principale. Efectele în plan procesual ale executării silite a creanței asupra căii de valorificare a dreptului de a pretinde daune-interese

Legea nr. 59/1934, art. 54

În condițiile în care executarea creanței beneficiarului CEC-ului s-a realizat pe calea executării silite, solicitarea de daune-interese (întemeiată pe faptul că executarea silită ar fi fost nelegală) nu poate fi primită, o astfel de cerere neputându-se realiza pe calea unei acțiuni în răspundere delictuală de drept comun, ci exclusiv pe calea contestației la executare.

Așadar, în cauză, susținerile de fapt formulate de reclamante atât prin cererea introductivă, cât și prin motivele de apel au fost apreciate în mod corect de către instanțele devolutive ca neîntemeiate, din perspectiva normelor speciale, derogatorii de la dreptul comun, în speță, Legea nr. 59/1934 privind CEC-ul, în sensul că reclamantele aveau alte căi procedurale pentru contestarea creanței cuprinse în fila CEC, demersul lor judiciar nepermițând valorificarea dreptului la daune-interese, în lipsa preexistenței unei desființări a titlului de creanță, care a fost valorificat nu direct prin introducerea la plată, ci pe calea executării silite, procedură în cadrul căreia reclamantele aveau calea contestației la executare, de care însă nu au uzat.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 2493 din 8 decembrie 2020

Prin cererea înregistrată la data de 19 iunie 2018 pe rolul Tribunalului Vaslui, sub nr. x/89/2018, reclamantele S.C. A. S.R.L. și S.C. B. S.R.L. au solicitat, în contradictoriu cu pârâta S.C. C. S.R.L.:

1. Obligarea pârâtei la plata sumei de 351.184.80 lei, reprezentând prejudiciul stabilit prin aplicarea clauzei penale inserate în procesul-verbal de predare-primire - pactul cambial încheiat între părți.

2. Obligarea pârâtei la plata sumei de 15.127,41 lei, reprezentând dobânda legală aferentă sumei de 351.184.80 lei, calculată de la data de 21 decembrie 2017 (data introducerii la plată a filei CEC) și până la data formulării acțiunii, respectiv 25 mai 2018, precum și în continuare până la data plății efective.

3. Obligarea pârâtei la restituirea către reclamante a filei CEC seria PIRB1BM NR. 004056.

4. Obligarea pârâtei la plata cheltuielilor de judecată ocazionate de soluționarea litigiului.

În drept, au fost invocate prevederile art. 1350, art. 1530, art. 1535 și art. 1538 C. civ., precum și dispozițiile O.G. nr. 13/2011.

Prin întâmpinare, pârâta S.C. C. S.R.L. a susținut că nu este întemeiată acțiunea reclamantelor, invocând, totodată, mai multe excepții, respectiv excepția lipsei de interes în formularea acțiunii, excepția inadmisibilității și excepția tardivității cererii de chemare în judecată.

Excepția lipsei de interes și excepția inadmisibilității au fost invocate de către pârâta motivat de faptul că reclamanta S.C. A. S.R.L. nu este emitenta filei CEC seria PIRB1BM NR. 004056.

Pârâta a invocat excepția tardivității și excepția inadmisibilității motivat de faptul că reclamanta S.C. A. S.R.L. a recunoscut caracterul cert, lichid și exigibil al sumei de 175.592,92 lei, prin adresa nr. 44/26.01.2018 din dosarul de executare nr. 1/2018, precum și motivat de împrejurarea că nu a înțeles să formuleze opoziție la executare în termenul de 5 zile prevăzut de art. 54 din Legea nr. 59/1934.

Prin sentința civilă nr. 1360 din 19 noiembrie 2018, pronunțată de Tribunalul Vaslui, Secția civilă, în dosarul nr. x/89/2018, s-au respins excepția inadmisibilității și excepția tardivității cererii de chemare în judecată, precum și excepția lipsei de interes; s-a respins cererea formulată de reclamantele S.C. A. S.R.L. și S.C. B. S.R.L., în contradictoriu cu pârâta S.C. C. S.R.L.

Prin decizia civilă nr. 201 din 22 aprilie 2019, pronunțată de Curtea de Apel Iași, Secția civilă, s-a respins ca neîntemeiat apelul promovat de S.C. A. S.R.L. și de S.C. B. S.R.L. împotriva sentinței civile nr. 1360 din 19 noiembrie 2018 a Tribunalului Vaslui, care a fost păstrată.

La data de 9 septembrie 2019 s-a înregistrat pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă, recursul declarat de reclamantele S.C. A. S.R.L. și S.C. B. S.R.L. împotriva deciziei civile nr. 201 din 22 aprilie 2019, pronunțate de Curtea de Apel Iași, Secția civilă.

Recurente-reclamante au solicitat admiterea recursului, casarea deciziei recurate și trimiterea cauzei spre rejudecare instanței de apel, apreciind că sunt incidente motivele de casare reglementate de art. 488 alin. (1) pct. 4, pct. 6 și pct. 8 C. proc. civ. De asemenea, au solicitat obligarea intimetei-pârâte la plata cheltuielilor de judecată ocazionate de soluționarea litigiului.

În primul rând, au susținut că instanța de apel nu a arătat, în mod concret, de ce criticile formulate au fost apreciate ca fiind neîntemeiate și, mai mult, aceasta și-a depășit rolul activ,

aducând cauzei „critici” și aspecte noi raportat la criticile intimatei și care nu au fost puse în discuția părților.

Instanța de apel nu a făcut altceva decât să invoce, în mod formal, o serie de dispoziții din Legea nr. 59/1934, decizia nr. 6/2015 a Curții Constituționale și dispoziții din Legea nr. 76/2012, motivarea efectivă limitându-se la două susțineri, respectiv:

- *„recurenta nu numai că nu a uzat de calea specială instituită de Legea nr. 59/1934 pentru a contesta fondul raporturilor de drept cambial, dar a și recunoscut și achitat în integralitate creanța în faza de executare silită”.*

- *„împrejurarea că nu a solicitat restituirea prestațiilor achitate în baza contractului cadru de prestări servicii nr. 28/2017, ci doar a daunelor-interese, constituie o recunoaștere implicită a caracterului cert, lichid și exigibil al creanței”.*

În opinia recurențelor, o astfel de motivare nu respectă dispozițiile art. 425 alin. (1) lit. b) C. proc. civ., care stabilesc că hotărârea judecătorească trebuie să cuprindă motivele de fapt și de drept care au format convingerea instanței, arătându-se atât motivele pentru care s-au admis, cât și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților.

Consideră că dreptul la un proces echitabil nu poate fi considerat efectiv decât dacă observațiile părților sunt corect examinate de către instanță, care are în mod necesar obligația de a proceda la un examen efectiv al mijloacelor, argumentelor și elementelor de probă, cel puțin pentru a le aprecia relevanța.

Pe de altă parte, nemotivarea unei hotărâri judecătorești echivalează practic cu soluționarea procesului fără a cerceta fondul cauzei, de natură să justifice casarea cu trimitere spre rejudecare, în temeiul prevederilor art. 498 alin. (2) C. proc. civ., raportat la dispozițiile art. 497 din același cod.

Or, atâta timp cât în considerente instanța nu analizează probele care au fost administrate, nu stabilește împrejurările de fapt esențiale în cauză, nu evocă normele substanțiale și procedurale incidente și aplicarea lor în speță, soluția exprimată prin dispozitiv rămâne nesusținută și pur formală, nefiind corolarul motivelor ce o preced.

O astfel de hotărâre devine arbitrară și nu permite exercitarea controlului judiciar, obligând la o casare cu trimitere, chiar dacă, strict teoretic, instanța s-a pronunțat pe „fond”, respingând acțiunea nu pe excepție, ci ca „neîntemeiată”.

Pornind de la aceste aspecte, recurențele-reclamante apreciază că instanța de apel nu s-a pronunțat în niciun fel asupra criticilor supuse analizei prin apelul formulat în cauză.

Subsumat motivelor de nelegalitate prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 4 și pct. 8 C. proc. civ. s-au invocat următoarele critici:

Instanțele devolutive au analizat, în mod trunchiat, aspectele sesizate de către reclamante, înțelegând să dea prevalență apărărilor părții adverse, fără însă a arăta, în concret, care este rațiunea pentru care solicitările formulate au fost apreciate ca fiind neîntemeiate.

Cu privire la istoricul diferendului apărut între părți s-a arătat că la data de 25 octombrie 2017 între reclamanta S.C. A. S.R.L., în calitate de achizitor, și societatea intimată, în calitate de prestator, s-a încheiat contractul cadru de prestări servicii pe bază de comandă nr. 28.

Potrivit art. 2, obiectul contractului era reprezentat de „stabilirea elementelor/condițiilor esențiale care vor guverna comenzile ferme subsecvente ce urmează a fi atribuite pe durata derulării...comenzile ferme subsecvente ce urmează a fi atribuite au ca obiect livrarea de agregate cât și închirierea utilajelor în conformitate cu prevederile contractului”.

Conform art. 3, durata contractului era de 45 zile de la data semnării contractului de către ultima parte. Valoarea totală a contractului era prevăzută, pentru fiecare comandă fermă

subsecventă, în ofertele date de către prestator. Achizitorul se obligă să plătească un avans parțial de 20.000 lei pe baza facturii întocmită de către prestator, urmând ca acesta din urmă să livreze materialele solicitate și să pună la dispoziția prestatorului utilajele necesare.

În vederea garantării plăților aferente contractului cadru de prestări servicii nr. 28/2017 părțile au agreeat emiterea unei file CEC, sens în care a fost încheiat un proces-verbal de predare-primire a filei CEC seria PIRB1BM NR. 004056 între:

- S.C. B. S.R.L., în calitate de emitent al filei CEC și garant al contractului cadru nr. 28.
- S.C. A. S.R.L., în calitate de achizitor în contractul cadru nr. 28.
- S.C. C. S.R.L., în calitate de prestator în contractul cadru nr. 28.

Potrivit celor inserate în procesul-verbal de predare-primire a filei CEC, părțile au stabilit că aceasta nu putea fi introdusă la plată decât la trecerea a 15 zile de la data neîndeplinirii obligațiilor de plată (stabilite conform contractului), numai în situația existenței unei creanțe certe, lichide și exigibile și numai cu notificarea prealabilă în scris a emitentului, a semnatarului E., dar și a achizitorului, cu 72 de ore înainte de introducerea la plată.

Or, ambele instanțe au înțeles să înlăture aspectele invocate prin cererea de chemare în judecată, apreciind că nu sunt importante în soluționarea cauzei, deși unica obligație pe care o avea instanța de judecată era aceea de a soluționa cauza în limitele investiției.

Prin același proces-verbal părțile au stabilit și că fila CEC nu putea fi introdusă pentru plata altor datorii ale achizitorului față de prestatorul de servicii, altele decât cele stabilite prin contractul nr. 28, precum și că fila CEC nu putea fi girată fără acordul scris și prealabil al emitentului.

Contrar celor reținute de către instanța de judecată, în cuprinsul procesului-verbal nu există o condiționare în sensul că activarea clauzei penale nu s-ar produce în situația în care reclamantele ar avea vreo culpă, astfel că soluția pronunțată este una nelegală.

S-a susținut că se impune a fi înlăturată reținerea instanței de apel, potrivit căreia ar exista o culpă a reclamantelor.

În realitate, contrar celor reținute, procesul-verbal de predare-primire a filei CEC avea natura unui „pact cambial” care prevedea condițiile care trebuiau în mod obligatoriu să fie respectate în situația completării și introducerii la plată a filei CEC lăsate ca și garanție.

Acesta stabilea că fila CEC putea fi introdusă de către beneficiar la plată doar la expirarea a 15 zile de la data „neîndeplinirii obligațiilor”, așa cum era prevăzut în contractul de lucrări și numai în situația existenței unei creanțe certe, lichide și exigibile și numai cu notificarea prealabilă în scris a emitentului, achizitorului și a semnatarului cu 72 de ore înainte de introducerea la plată.

Totodată, în cuprinsul aceluși proces-verbal de predare-primire s-a prevăzut o clauză penală, potrivit căreia în cazul în care beneficiarul va introduce la plată fila CEC, cu încălcarea prevederilor stabilite, va datora emitentului daune-interese egale cu dublul sumei înscrise în fila CEC.

Practic, în contextul pretențiilor formulate de către reclamante, instanța de judecată avea obligația să constate că, pentru a introduce la plată fila CEC lăsată ca și garanție, trebuiau să fie îndeplinite, în mod cumulativ, o serie de condiții, respectiv:

- termenul de plată, astfel cum era prevăzut în contractul de lucrări, să fie expirat, iar de la data neîndeplinirii obligației de plată să fi trecut 15 zile.
- suma solicitată a fi plătită să îndeplinească condiția de a fi certă, lichidă și exigibilă.
- anterior introducerii la plată, respectiv cu 72 de ore înainte, să existe notificarea în scris a emitentului, achizitorului și a semnatarului.

- să nu fie introdusă pentru plata altor datorii.

Recurentele apreciază că este nelegală soluția pronunțată în cauză, întrucât s-a reținut că „în contextul existenței culpei” invocarea neîndeplinirii acestor condiții este „de prisos în condițiile în care intimata nu și-a îndeștulat creanța prin introducerea filei CEC”.

Cu alte cuvinte, recurente-reclamante susțin că, atâta timp cât în cuprinsul pactului cambial nu era prevăzută o asemenea dispoziție, instanța de judecată nu putea să rețină în motivarea hotărârii faptul că activarea clauzei penale ar fi fost condiționată de inexistența culpei.

Au mai precizat că instanța de judecată nu a analizat întregul material probator și că a pronunțat o soluție care contravine înțelegerii părților.

În acest sens, au menționat că instanța nu a făcut altceva decât să-și depășească limitele cu care fusese investită, preferând să dea o interpretare proprie diferendului existent.

S-a arătat că în ipoteza în care nu erau îndeplinite obligațiile de plată, intimata-pârâtă avea posibilitatea introducerii la plată a filei CEC, însă numai cu îndeplinirea cumulativă a condițiilor stabilite de pactul cambial, fără ca acest lucru să limiteze în vreun fel posibilitatea de activare a clauzei penale.

În opinia recurentelor-reclamante, nu contează faptul că intimata nu și-a îndeștulat creanța prin introducerea la plată a filei CEC, ci are relevanță în cauză împrejurarea dacă la momentul introducerii la plată a acesteia erau îndeplinite sau nu, în mod cumulativ, condițiile stabilite de părți.

Prin urmare, se apreciază că prin soluția pronunțată instanța nu a făcut altceva decât să dea o interpretare proprie dispozițiilor pactului cambial, interpretare care este într-o contradicție vădită cu „înțelegerea” părților.

De asemenea, s-a susținut că instanța nu a fost investită de către niciuna dintre părți cu analizarea „culpei” reclamantelor, ci exclusiv cu analizarea „culpei” intimetei-pârâte de a nu respecta, la momentul introducerii la plată a filei CEC, condițiile stabilite de pactul cambial, fapt ce atrăgea obligarea acesteia la plata de daune-interese.

Recurente-reclamante consideră că decizia recurată este nelegală, întrucât existența sau inexistența culpei reclamantelor nu avea nicio relevanță în ceea ce privește activarea clauzei penale.

În acest context, s-a susținut că instanța de judecată și-a depășit atribuțiile puterii judecătorești, fiind incident motivul de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 4 C. proc. civ.

Cu privire la creanța invocată ca fiind datorată și pentru care intimata-pârâtă a înțeles să introducă la plată fila CEC, respectiv suma de 175.592.4 lei, recurente-reclamante au formulat următoarele critici:

Exigibilitatea prețurilor convenite de părți era condiționată de îndeplinirea obligațiilor intimetei-pârâte în calitatea acesteia de prestator, obligații care, fie nu au fost îndeplinite (nu au fost furnizate certificatele de calitate și declarațiile de conformitate), fie au fost îndeplinite cu mare întârziere.

Până la momentul introducerii la plată a filei CEC în vederea recuperării unei presupuse creanțe certe, lichide și exigibile, societatea intimată era cea care nu și-a îndeplinit obligațiile asumate prin contract, însă a avut pretenția ca reclamantele să îi achite sumele „nedatorate” la acea dată.

La data de 21 decembrie 2017, cu ocazia introducerii la plată a filei CEC, reclamantele au transmis intimetei-pârâte adresa nr. 43, prin care i s-a comunicat faptul că, raportat la situația reală existentă între părți, niciuna dintre condițiile stabilite în procesul-verbal de predare-primire a filei CEC nu era îndeplinită, motiv pentru care a fost activată clauza penală.

Prin urmare, la 21 decembrie 2017, intimata-pârâtă nu putea deține împotriva reclamantelor o creanță certă, lichidă și exigibilă, motivat, în primul rând, de faptul că aceasta nu își îndeplinise integral obligațiile asumate.

Ulterior, întrucât intimata nu a înțeles să retragă fila CEC din circuitul bancar demarând executarea acesteia, prin adresa nr. 44 din data de 26 ianuarie 2018, reclamanta S.C. A. S.R.L., fără a recunoaște în vreun fel „debitul pretins” și numai pentru a evita blocarea activității economice, a transmis către intimată o solicitare de a accepta plata sumei pretinse în mai multe tranșe.

În mod greșit, instanța de judecată a reținut împrejurarea că reclamanta S.C. A. S.R.L. ar fi recunoscut debitul pretins, de vreme ce s-a menționat, în mod expres, prin adresa nr. 44/26.01.2018 și prin cererea de chemare în judecată faptul că va plăti în tranșe suma respectivă pentru a nu își bloca activitatea.

Instanța de judecată a înțeles să dea o interpretare proprie aspectelor învederate, fără să țină cont de faptul că debitul nu a fost recunoscut.

S-a criticat decizia recurată și din perspectiva soluției pronunțate în ceea ce privește capătul de cerere vizând obligarea intimătei-pârâte la restituirea filei CEC.

Astfel, recurente au susținut că atâta timp cât pârâta și-a recuperat în integralitate debitul pretins trebuia să procedeze la restituirea filei CEC lăsată ca și garanție de reclamante, filă care se află încă la dosarul de executare, fiind refuzată restituirea.

Sub acest aspect, recurente consideră că nu se poate reține faptul că fila CEC poate fi restituită doar de către deținătorul actual (executorul judecătoresc), de vreme ce acesta nu poate dispune în sensul restituirii decât în ipoteza în care intimata îi solicită sau este de acord cu restituirea.

S-a arătat că aceste critici au fost invocate în fața instanței de apel, însă nu au fost analizate temeinic, soluția fiind pronunțată fără a exista o motivare completă.

Recurente-reclamante au reiterat faptul că în niciun moment nu au recunoscut că ar datora societății intime sumele pretinse de către aceasta, iar solicitarea de eşalonare a debitului și plățile efectuate ulterior au avut la bază împrejurarea că fusese demarată procedura de executare silită.

Un alt motiv pentru care reclamantele au fost „forțate” să achite sumele solicitate a fost și acela că demararea procedurii de executare silită putea conduce la înființarea unor popriri și la afectarea activității economice desfășurate, ceea ce le-ar fi cauzat grave prejudicii, atât de ordin material, cât și în relația cu partenerii comerciali.

S-a mai susținut că, neexistând o notificare prealabilă cu privire la introducerea filei CEC în circuitul bancar, astfel cum prevedea pactul cambial, la data introducerii efective nu a fost disponibil în cont și, pe cale de consecință, societatea reclamantă a fost raportată în Centrala Incidentelor de Plăți, aspect care i-a cauzat prejudicii suplimentare.

Cu privire la aplicarea clauzei penale, raportat la aspectele învederate în cuprinsul cererii de recurs și la materialul probator administrat în cauză, rezultă că la data de 21 decembrie 2017 intimata-pârâtă nu putea introduce la plată fila CEC lăsată ca și garanție, condițiile prevăzute de procesul-verbal de predare-primire nefiind îndeplinite cumulativ.

Astfel, s-a susținut că suma de 175.592,40 lei înscrisă în fila CEC seria PIRBIBM nr. 004056 introdusă la plată nu îndeplinea condiția de a fi o creanță certă, lichidă și exigibilă.

Totodată, recurente au arătat că la momentul introducerii la plată a filei CEC nu era îndeplinită condiția ca, anterior introducerii la plată, respectiv cu 72 de ore înainte, să existe notificarea în scris a emitentului, a achizitorului și a semnatarului.

În opinia recurentelor, reținerea instanței de la pagina 20 alineatul 3, în sensul că „lipsa notificării cu 72 de ore înainte nu poate fi verificată” este nelegală, deoarece în acest caz sarcina probei aparținea intimătei-pârâte.

Față de toate aspectele relevate și fără a fi nevoie să facă dovada existenței unui prejudiciu, recurente-reclamante consideră că pot cere executarea clauzei penale, în temeiul dispozițiilor art. 1538 alin. (4) C. civ.

În fine, recurente apreciază că trebuia să fie admis și capătul al treilea din cererea de chemare în judecată, respectiv se impunea obligarea intimătei-pârâte la restituirea filei CEC seria PIRB1BM nr. 004056.

În acest sens, s-a susținut că această operațiune nu putea fi efectuată direct de către executorul judecătoresc, așa cum a reținut instanța, întrucât acesta a fost investit să demareze procedura de executare silită de intimată, aceasta fiind cea care îl putea mandata pe executor să restituie fila CEC.

Pentru toate aceste motive, recurente-reclamante au solicitat admiterea recursului astfel cum a fost formulat.

Înalta Curte a luat în examinare recursul, iar prin prisma motivelor invocate și a dispozițiilor legale incidente în materie, a constatat că acesta este nefondat, urmând să îl respingă pentru următoarele considerente:

În ceea ce privește critica de nelegalitate referitoare la nemotivarea deciziei din apel, încadrată în drept în dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., Înalta Curte constată că aceasta este nefondată, deoarece, contrar celor susținute de recurente, decizia recurată cuprinde motivele de fapt și de drept pe care se sprijină soluția dată apelului, respectând astfel exigențele art. 425 alin. 1 lit. b) C. proc. civ.

Astfel, instanța de apel a făcut o analiză judicioasă a situației de fapt, calificând corect raportul juridic dedus judecății, iar raportat la temeiul juridic aplicabil acestei situații de fapt și la cererea de chemare în judecată, la obiectul și cauza acesteia, a fost corect aplicat, cu consecința menținerii soluției primei instanțe de respingere a cererii.

Așadar, invocarea dispozițiilor Legii nr. 59/1934, cu caracter special în ce privește raportul juridic de drept cambial dedus judecății, cu referire și la Decizia nr. 4/2009 pronunțată de ÎCCJ, nu s-a făcut doar formal, cum susțin recurente, ci cu scopul de a răspunde criticilor apelantei în raport cu soluția dată de prima instanță.

Soluția dată de instanța de apel în calea de atac ordinară, de reformare, devolutivă a apelului este justificată în motivarea deciziei, iar faptul că recurente nu sunt mulțumite de argumentele reținute de instanța de apel, nu conduce la concluzia că decizia astfel criticată pentru motive de nelegalitate nu ar fi motivată.

Mai mult, așa cum reține instanța de apel, cererea de chemare în judecată formulată de reclamante are ca obiect obligarea pârâtei la plata unor daune-interese pentru introducerea filei CEC la plată, în condițiile în care, pretind reclamantele, nu erau îndeplinite condițiile pentru plata creanței principale, însă executarea creanței beneficiarului CEC-ului s-a realizat pe calea executării silite, iar nu prin plata de către societatea bancară (plătitoare) în condițiile în care a existat un refuz la plată pentru lipsă disponibil. În atare condițiuni, în mod corect s-a apreciat că, în realitate, reclamante doresc să obțină daune-interese, pretinzând că executarea silită ar fi fost nelegală, ceea ce desigur că nu se putea realiza pe calea unei acțiuni în răspundere delictuală de drept comun, ci exclusiv pe calea contestației la executare, cale specifică procedurii executării silite.

Așadar, susținerile de fapt formulate de reclamante atât prin cererea introductivă, cât și prin motivele de apel au fost apreciate în mod corect de către instanțele devolutive ca neîntemeiate, din perspectiva normelor speciale, derogatorii de la dreptul comun, aplicabile dreptului cambial, în speță, Legea nr. 59/1934 privind CEC-ul, în sensul că reclamantele aveau alte căi procedurale pentru contestarea creanței cuprinse în fila CEC, cererea din cauza de față fiind o procedură oarecum subsidiară, care nu permite valorificarea dreptului său la daune-interese, în lipsa preexistenței unei desființări a acestui titlu de creanță, care a fost valorificat nu direct prin introducerea la plată, ci pe calea executării silite, procedură în cadrul căreia, așa cum au reținut și instanțele anterioare, reclamantele aveau calea contestației la executare, de care însă nu au uzat.

Ca atare, Înalta Curte constată că nu este incident motivul de casare reglementat de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ.

Cu privire la critica încadrată în art. 488 alin. 1 pct. 4 C. proc. civ., referitoare la faptul că instanța a depășit atribuțiile puterii judecătorești, de asemenea, aceasta este nefondată, recurentele nearătând în concret în ce mod instanța de apel a depășit atribuțiile puterii judecătorești, în realitate acestea criticând modul cum instanțele devolutive au interpretat relațiile contractuale dintre părți, respectiv actele juridice încheiate între acestea, modul cum au fost practic interpretate probele administrate. În acest context, critica nu reprezintă un motiv de nelegalitate în sine, ci înglobează în conținutul său propunerea de reinterpretare a contractului și a situației de fapt, ceea ce nu este îngăduit instanței de recurs. Precizările recurentelor referitoare la contractul cadru nr. 28 încheiat pe bază de comandă, la efectele procesului-verbal și ale filei CEC introduse la plată, la condițiile concrete în care ar fi trebuit să fie introdus la plată acest titlu de creanță cambial, toate referitoare la raportul juridic fundamental, se circumscriu în realitate unor critici privind situația de fapt, critici de netemeinicie, iar nu de nelegalitate, acestea excedând limitelor recursului, ca și cale extraordinară de atac exercitată exclusiv pentru motive de nelegalitate.

Cu alte cuvinte, Înalta Curte reține că nu este vorba despre o depășire a atribuțiilor puterii judecătorești, ci despre o exercitare întocmai a puterii judecătorești prin judecata apelului cu respectarea dispozițiilor procedurale reglementate și de art. 476 - art. 478 C. proc. civ.

Sub aspectul criticii încadrate de recurente în dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., respectiv încălcarea normelor de drept material, Înalta Curtea reține că recursul este nefondat, având în vedere că recurentele nu au arătat în concret care ar fi normele de drept material ce ar fi fost încălcate de către instanța de apel, reiterând în realitate propunerile sale de reinterpretare a condițiilor concrete de derulare a relațiilor contractuale, cu referire la raportul juridic fundamental din care izvorăște dreptul de creanță încorporat în fila CEC emisă tocmai pentru valorificarea acestuia, aspecte care, așa cum s-a mai arătat, exced cadrului procesual al recursului limitat exclusiv la motive de nelegalitate.

Dimpotrivă, Înalta Curte constată că dispozițiile de drept material la care instanța de apel a făcut referire în considerentele de drept ale deciziei recurate au fost corect interpretate și aplicate la situația de fapt din speță.

Având în vedere toate aceste considerente, Înalta Curte conchide în sensul că nu este incident nici unul dintre motivele de nelegalitate invocate de recurente, respectiv cele prevăzute de art. 488 alin. 1 pct. 4, 6 și 8 C. proc. civ., astfel încât recursul a fost respins ca nefondat.

11. Contract de transport fluvial de mărfuri. Acțiune în răspundere contractuală. Incidența dispozițiilor art. 1082 din Codul civil din 1864. Condiții și efecte

C. civ. din 1864, art. 969, art. 970, art. 1073 - art. 1075, art. 1082, art. 1169
C. proc. civ., art. 201 - art. 214, art. 292 alin. (1)-(2), art. 294 alin. (1), art. 29
O.G. nr. 2/2000, art. 21 - art. 24

Dispozițiile art. 1169 C. civ. din 1864 consacră obligația părții care face o propunere în fața judecății de a o dovedi și reprezintă consacrarea în plan legislativ a principiului de drept actori incumbit probatio.

Acest principiu de drept are un regim diferit de aplicare în materia răspunderii civile contractuale, dat de dispozițiile art. 1082 C. civ., text legal care, în cazul obligației neexecutate sau executate cu întârziere, instituie prezumția de culpă a debitorului respectivei obligații, chemat să răstoarne prezumția, potrivit principiului in excipiendo reus fit actor.

Instanța de apel a dat în mod greșit prevalență dispozițiilor art. 1169 C. civ., în detrimentul dispozițiilor art. 1082 C. civ., atunci când, în loc să o oblige pe pârâta care a schimbat transportatorul (punând capăt contractului de transport fluvial de mărfuri care stă la baza demersului judiciar) să facă dovada culpei reclamantei, așa cum impun dispozițiile art. 1082 C. civ., pentru a răsturna prezumția de culpă care opera față de sine, i-a impus în mod nelegal o atare obligație reclamantei, pentru a-i imputa apoi acesteia din urmă nu că nu și-a dovedit lipsa propriei culpe, ci că nu a dovedit culpa pârâtei, culpă prezumată.

Această nesocotire a regimului probator și a regulilor referitoare la sarcina probei, sancționabilă din perspectiva dispozițiilor art. 304 pct. 5 C. proc. civ., se repercutează în mod direct și fundamental asupra modului în care instanța de apel a apreciat asupra îndeplinirii condiției referitoare la culpa în săvârșirea ilicitului contractual și a incidenței art. 969-970, cu raportare la art. 1073-1075 și la art. 1082 și urm. C. civ., caz care se circumscrie ipotezei prevăzute de art. 304 pct. 9 C. proc. civ., text care face ca hotărârea instanței de apel să fie nelegală.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 294 din 5 februarie 2020

Prin cererea înregistrată la 24 august 2010 sub nr. x/233/2010 pe rolul Judecătoriei Galați, reclamanta S.C. A. S.R.L. Galați - în insolvență, prin administrator judiciar C.I.I. B. a solicitat, în contradictoriu cu pârâta S.C. C. S.A. București, pronunțarea unei hotărâri prin care să fie obligată pârâta la plata sumei de 90.000 lei, reprezentând o parte din prejudiciul total de 1.190.000 lei, produs reclamantei prin neexecutarea de către pârâtă a obligațiilor asumate prin contractul de transport fluvial de mărfuri nr. 38 din 31 ianuarie 2008, precum și la plata cheltuielilor de judecată.

Prin cererea depusă la 7 decembrie 2010, reclamanta și-a majorat câtimea pretențiilor la suma de 1.190.000 de lei.

În motivarea cererii, reclamanta a arătat că între părți s-a încheiat contractul de transport fluvial de mărfuri nr. 38 din 31 ianuarie 2008, în baza căruia reclamanta trebuia să presteze în folosul pârâtei servicii de transport pe apă a agregatelor de carieră pe relația Iglicioara - Oltenița și Iglicioara-Călărași, că, potrivit art. 1.1 din contract, pârâta avea obligația de a emite comenzi privind transportul pe apă a agregatelor de carieră pe relațiile arătate, iar potrivit art. 1.2 din contract cantitatea de marfă ce urma să fie transportată în anul 2008 era de 180.000 tone, adică

aproximativ 20.000 tone/lună. Cu toate acestea, a arătat reclamanta, în anul 2008 cantitatea transportată a fost de numai 104.821 tone, ceea ce a condus la un minus de 70.000 tone transportate, care, repartizate egal pe cele două destinații, au reprezentat un prejudiciu care s-a ridicat la 1.190.000 lei.

De asemenea, s-a arătat că prin art. 4.2.3 din convenție părțile au stabilit că, până la data încetării contractului, pârâta avea obligația de a asigura necesarul cantității ce urma a fi transportată, iar prin art. 4.2.2 din aceeași convenție au stabilit că pârâta avea obligația de a asigura încărcarea barjelor în portul Iglicioara într-un ritm de încărcare de 1.250 tone/zi.

A arătat reclamanta că a asigurat toate capacitățile necesare de transport fluvial (împingătoare și convoaie de barje) necesare pentru realizarea fluxului de transport, potrivit contractului și că, din cauza nerespectării contractului de către pârâtă și a plăților făcute cu întârziere de aceasta pentru serviciile de transport deja efectuate, reclamanta a intrat în procedura insolvenței.

În drept, au fost invocate dispozițiile art. 1069 și urm., art. 1066, art. 1068, art. 1075 C. civ. de la 1864.

Pârâta S.C. C. S.A. a formulat întâmpinare, prin care a invocat excepția necompetenței teritoriale a Judecătoriei Galați, iar pe fond a solicitat respingerea acțiunii. De asemenea, a invocat excepția de neexecutare a contractului, în susținerea căreia a susținut că reclamanta nu a pus la dispoziție barje pentru încărcare, deci se află în culpă pentru neexecutarea contractului.

A mai arătat că în contract nu se prevede ca modalitate de lucru între părți emiterea de comenzi, ci că au existat discuții telefonice între reprezentanții părților, în baza cărora se efectua transportul, în funcție de convoaiele disponibile ale reclamantei și că, întrucât reclamanta nu a pus la dispoziția pârâtei de cele mai multe ori convoaiele de barje necesare, pârâta a apelat la alți prestatori pentru efectuarea transportului.

Prin sentința civilă nr. 12601 din 15 decembrie 2010, Judecătoria Galați a admis propria necompetență materială și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului Galați.

Sentința de declinare a devenit irevocabilă prin respingerea recursului declarat împotriva acesteia, prin decizia nr. 225 din 10 februarie 2011, pronunțată de Tribunalul Galați, Secția comercială, maritimă și fluvială și de contencios administrativ fiscal.

Dosarul a fost înregistrat pe rolul Tribunalului Galați, Secția comercială, maritimă și fluvială și de contencios administrativ (devenită ulterior Secția a II-a civilă) la 4 mai 2011 sub nr. x/233/2010/a1*, instanță care, prin sentința comercială nr. 1115 din 15 mai 2012, a admis excepția prescripției dreptului material la acțiune, invocată de pârâtă și a respins acțiunea ca tardiv formulată.

Prin decizia nr. 113/A din 14 decembrie 2012, Curtea de Apel Galați, Secția a II-a civilă, maritimă și fluvială, a admis apelul declarat de reclamantă împotriva sentinței nr. 1115 din 15 mai 2012, pronunțată de Tribunalul Galați, pe care a anulat-o și a trimis cauza spre rejudecare aceleiași instanțe, stabilind în esență că între părți s-a încheiat un contract de prestări servicii (transport fluvial de mărfuri), supus prescripției de drept comun de trei ani, conform art. 3 din Decretul nr. 167/1958.

Recursul declarat de pârâtă împotriva deciziei din apel a fost respins ca nefondat prin decizia nr. 1115 din 20 martie 2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă, instanța supremă confirmând dezlegarea dată de instanța de apel cu privire la natura contractului perfectat între părți, de contract de prestări servicii.

În rejudecare, dosarul a fost înregistrat pe rolul Tribunalului Galați, Secția a II-a civilă la 16 iunie 2014.

La 03 martie 2016, reclamanta S.C. A. S.R.L. a depus precizări la acțiune, prin care a arătat că solicită suma de 1.190.000 lei cu titlu de daune compensatorii („acoperirea integrală a prejudiciului dacă debitorul și-ar fi executat întocmai obligațiile contractuale asumate”).

Pe parcursul procesului, pârâta și-a schimbat denumirea în D. S.A. ca urmare a fuziunii

Prin sentința civilă nr. 23 din 20 februarie 2017, Tribunalul Galați, Secția a II-a civilă, a admis acțiunea, obligând-o pe pârâta la plata către reclamantă a sumei de 1.190.000 de lei cu titlu de daune compensatorii rezultate din neexecutarea totală a obligației asumate prin contractul de transport fluvial de mărfuri nr. 38 din 31 ianuarie 2008 și la plata sumei de 3.000 de lei cu titlu de cheltuieli de judecată, reprezentând onorarii de expertiză achitate de reclamantă.

Împotriva acestei sentințe, în termen legal a declarat apel pârâta D. S.A., apreciind-o ca nelegală și netemeinică.

În susținerea apelului a invocat patru motive de apel: aplicarea greșită a legii, consecutivă stabilirii greșite a situației de fapt; lipsa dovezii de punere în întârziere a pârâtei (una din condițiile declanșării răspunderii civile contractuale); inexistența unui prejudiciu, precum și imposibilitatea cuantificării acestuia; existența unor uzanțe între părți, care nu au fost analizate de prima instanță.

Prin decizia civilă nr. 398 din 8 noiembrie 2017, Curtea de Apel Galați, Secția a II-a civilă, a admis apelul declarat de pârâta, a schimbat sentința civilă apelată, în sensul că a respins ca nefondată acțiunea civilă. A obligat-o pe intimata reclamantă A. S.R.L. Galați - prin administrator judiciar C.I.I. B. la plata sumei de 21.505 lei cu titlu de cheltuieli de judecată către apelanta pârâta D. S.A.

Împotriva acestei decizii a declarat recurs S.C. A. S.R.L. Galați, care a criticat decizia instanței de apel, pe care a apreciat-o ca fiind nelegală.

Prin decizia nr. 659 din 06 martie 2018, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă, a admis recursul declarat de reclamantă împotriva deciziei nr. 398 din 08 noiembrie 2017 a Curții de Apel Galați, Secția a II-a civilă, pe care a casat-o, trimițând cauza spre rejudecare aceleiași instanțe.

În motivare, instanța supremă a reținut că prima critică nu poate fi primită, deoarece art. 304 pct. 6 C. proc. civ. vizează situațiile *plus petita* și *ultra petita*, fiind expresia principiului disponibilității și a obligației instanței de a se pronunța asupra tuturor cererilor deduse judecătii.

În acest context, a apreciat că recurenta a încadrat greșit acest text față de nemulțumirile sale legate de constatarea instanței că pârâta nu a fost pusă în întârziere, considerând astfel că s-a pronunțat pe o apărare tardivă și a statuat că aceste critici pot fi încadrate în motivul de recurs prevăzut de art. 304 pct. 9 C. proc. civ.

A reținut instanța de recurs că între părți s-a încheiat un contract de prestări de servicii de transport fluvial de marfă cu periodicitate regulată (20.000 tone/lună), în care neîndeplinirea obligațiilor contractuale de către una dintre părți la termenul stabilit face ca acea obligație să nu mai poată fi îndeplinită ulterior, în condițiile stabilite de părți.

Raportat la aceste obligații, Înalta Curte a stabilit că termenul a fost stipulat ca o condiție esențială avută în vedere de părți la încheierea contractului, deoarece neîndeplinirea graficului lunar stabilit de părți determină neîndeplinirea obiectului contractului, caz în care a reținut că în cauză este aplicabil art. 1079 alin. (2) pct. 3 C. civ., debitorul fiind de drept în întârziere.

A mai reținut că, pentru atragerea răspunderii contractuale, se cer a fi îndeplinite și celelalte condiții referitoare la existența unei fapte ilicite, a unui prejudiciu patrimonial, raportul

de cauzalitate între faptă și prejudiciu și vinovăția celui care săvârșește fapta ilicită, că în privința prejudiciului, dar și a invocării uzanțelor dintre părți, instanța de apel nu s-a mai pronunțat pe criticile formulate de către pârâtă, ca o consecință a celor reținute în legătură cu punerea în întârziere, drept pentru care a apreciat că se impune admiterea recursului potrivit art. 304 pct. 9 C. proc. civ., raportat la art. 1079 alin. (2) pct. 3 C. civ. și casarea deciziei pronunțate în apel, cu consecința trimiterii cauzei spre rejudecare la aceeași instanță.

În rejudecare, dosarul a fost înregistrat pe rolul Curții de Apel Galați, Secția a II-a civilă.

Prin decizia civilă nr. 383/A din 28 noiembrie 2018, Curtea de Apel Galați, Secția a II-a civilă, a admis apelul declarat de pârâtă, a schimbat sentința civilă nr. 23 din 20 februarie 2017 a Tribunalului Galați, Secția a II-a civilă, în sensul că a respins ca nefondată cererea de chemare în judecată și a obligat-o pe reclamantă la plata către pârâtă a cheltuielilor de judecată.

Împotriva acestei decizii civile a declarat recurs reclamanta S.C. A. S.R.L. Galați, întemeiat pe dispozițiile art. 304 pct. 1, 6, 7 și 9 C. proc. civ.

Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă, prin decizia civilă nr. 561 din 20 martie 2019, a analizat cu prioritate motivul de recurs reglementat de dispozițiile art. 304 alin. (1) pct. 1 C. proc. civ., respectiv nelegala alcătuire a instanței, constatând că acest motiv este fondat, întrucât același complet a soluționat cauza atât la 8 noiembrie 2017, prin decizia civilă nr. 398/A, cât și ulterior, în rejudecare, prin decizia civilă nr. 383/A din 28 noiembrie 2018, cu nerespectarea prevederilor art. 24 alin. (1) teza finală C. proc. civ.

În consecință, instanța supremă a casat decizia recurată și a trimis cauza Curții de Apel Galați, Secția a II-a civilă în vederea rejudecării.

Dosarul a fost înregistrat pe rolul Curții de Apel Galați, Secția a II-a civilă.

În rejudecare, analizând cauza în limitele devolutive stabilite de art. 295 C. proc. civ., curtea de apel, apreciind că apelul este fondat, l-a admis prin decizia nr. 307/2019 din 14 octombrie 2019, prin care a schimbat sentința apelată, în sensul respingerii ca neîntemeiată a acțiunii civile în pretenții, obligând-o pe intimata-reclamantă să îi plătească apelantei-pârâte cheltuieli de judecată în sumă de 21.505 lei.

Împotriva acestei decizii, în termen legal a declarat recurs motivat reclamanta, cauza fiind înregistrată la 6 ianuarie 2020 pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă.

Recurenta a invocat motivele de recurs prevăzute de art. 304 pct. 6, pct. 7, pct. 8 și pct. 9 C. proc. civ.

Primul motiv de recurs, fundamentat pe dispozițiile art. 304 pct. 6 C. proc. civ., se întemeiază pe susținerea că instanța de apel s-a pronunțat pe ceea ce nu s-a cerut.

În dezvoltarea acestei critici s-a arătat că instanța de apel a reținut că în cauză nu s-a probat culpa pârâtei în neexecutarea contractului, respectiv că reclamanta nu a dovedit că pârâta nu a pus la dispoziție marfa ce urma a fi transportată, în condițiile în care cele patru motive de apel vizau alte aspecte, astfel: instanța de fond a aplicat greșit legea, reținând o serie de texte legale aplicabile, deși în cauză nu s-a formulat o cerere modificatoare în condițiile art. 132 C. proc. civ.; în mod greșit instanța de fond a atras răspunderea contractuală, deși nu era îndeplinită condiția punerii în întârziere a pârâtei; în mod greșit instanța de fond a reținut existența unui prejudiciu contractual, deși acesta nu este datorat și este imposibil de cuantificat; instanța de fond a ignorat existența unor uzanțe între părți.

În acest fel, susține recurenta-reclamantă, s-a încălcat caracterul devolutiv al apelului, care nu este unul absolut, ci limitat la motivele invocate în cererea de apel, astfel cum prevăd dispozițiile art. 292 alin. (2) C. proc. civ.

Al doilea motiv de recurs, fundamentat pe dispozițiile art. 304 pct. 8 C. proc. civ., este întemeiat pe susținerea că instanța de apel, interpretând greșit actul juridic dedus judecății, a răsturnat sarcina probei și a reținut că neexecutarea contractului nu se datorează culpei pârâtei.

Argumentând această critică, recurenta-reclamantă a evocat prevederile art. 4 din contractul încheiat cu intimata-pârâtă și a arătat că din economia contractului rezultă că nu era suficient ca intimata să facă dovada că a deținut cantități de marfă pentru transport, ci era necesar să facă dovada că a solicitat efectuarea transportului, adică să probeze în condițiile art. 1169 C. civ. îndeplinirea propriei obligații contractuale. În acest context, recurenta-reclamantă a arătat că instanța de apel a greșit atunci când i-a stabilit responsabilitatea în administrarea probei sub aspectul menționat.

Al treilea motiv de recurs, neîntemeiat în drept, vizează greșita apreciere a motivului 4 de apel ca fiind întemeiat, în condițiile în care apărarea din acest motiv de apel, legată de existența unor uzanțe între părți, nu a fost formulată în mod legal în fața instanței de fond, prin întâmpinare.

În esență, afirmând că apelanta-pârâtă nu se putea folosi de un mijloc de apărare nou, invocat direct în apel, recurenta-reclamantă a reclamat incidența și încălcarea dispozițiilor art. 292 alin. (1) C. proc. civ.

Al patrulea motiv de recurs, fundamentat pe dispozițiile art. 304 pct. 6 C. proc. civ., vizează admiterea greșită, în viziunea autoarei căii de atac, a apelului în raport de o apărare neinvocată de către apelanta-pârâtă, anume certitudinea și existența prejudiciului.

Dezvoltând această critică, recurenta-reclamantă a făcut o trecere în revistă a apărărilor făcute de partea adversă în întâmpinarea depusă la fond, a evocat dispozițiile art. 315 alin. (3) C. proc. civ. privitoare la limitele rejudecării și a susținut că instanța de fond nu putea să se raporteze decât la apărărilor formulate în întâmpinarea inițială, fără a lua în calcul apărărilor formulate în noua întâmpinare, cu atât mai puțin cu cât în niciuna din cele două întâmpinări nu se face vreo referire la neîndeplinirea condițiilor pentru atragerea răspunderii contractuale și nici la imposibilitatea cuantificării prejudiciului.

În contextul dat, formularea în motivele de apel a unor critici legate de inexistența și imposibilitatea cuantificării prejudiciului încalcă prevederile art. 294 alin. (1) C. proc. civ., iar soluția pronunțată este în contradicție cu dispozițiile art. 295 C. proc. civ., care prevăd că instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, stabilirea situației de fapt și aplicarea legii de prima instanță, autoarea căii extraordinare de atac susținând că și din această perspectivă instanța a acordat ceea ce nu s-a cerut.

Al cincilea motiv de recurs, neîntemeiat în drept, vizează faptul că instanța de apel s-a pronunțat cu privire la ceea ce nu s-a cerut și nici nu s-a pus în discuția contradictorie a părților, anume faptul că raportul de expertiză contabilă nu are anexate documentele doveditoare privitoare la cele constatate.

În cadrul aceleiași critici s-a arătat că instanța de apel a încălcat dispozițiile art. 295 C. proc. civ., întrucât, în loc să analizeze legalitatea și temeinicia hotărârii de fond prin prisma și strict raportat la motivele de apel formulate, a găsit întemeiat un motiv nou, nepus în discuția părților, încălcând dreptul la apărare al recurteii-reclamante.

La 3 februarie 2020 intimata-pârâtă a depus întâmpinare, prin care s-a apărat în fapt și în drept față de recursul declarat, solicitând respingerea căii de atac ca nefondată.

Preliminar, intimata-pârâtă a arătat că instanța de apel a găsit întemeiate două motive care conduc la soluția de respingere ca neîntemeiată a cererii de chemare în judecată, anume inexistența culpei pârâtei pentru încetarea relațiilor contractuale, precum și lipsa dovezii

quantumului cert al prejudiciului, iar aceste două motive reținute în decizia recurată sunt diferite de cele indicate de către recurenta-reclamantă în cererea de recurs.

În ce privește primul motiv de recurs, intimata-pârâtă a susținut că este nefondat, întrucât atât în apărările de la fond, cât și în motivele de apel s-a invocat lipsa culpei pârâtei, că instanța de apel a dat eficiență dispozițiilor art. 129 alin. (5) și art. 292 C. proc. civ. și, potrivit art. 969 și art. 984 C. civ., a fost chemată să descopere voința reală a părților.

În plus, a arătat și că dispozițiile art. 304 pct. 6 C. proc. civ. nu își găsesc aplicare în speță, ele putând fi invocate doar în ipoteza în care instanța de apel se pronunță ea însăși pe fondul cererii.

În ce privește al doilea motiv de recurs, intimata-pârâtă a susținut că nu sunt incidente dispozițiile art. 304 pct. 8 C. proc. civ., care se referă la greșita interpretare a actului juridic dedus judecății, în condițiile în care acest motiv de recurs vizează interpretarea probelor.

Cu referire la al treilea motiv de recurs, intimata-pârâtă a arătat că acesta reprezintă reluarea primului motiv de recurs, astfel încât își menține apărările deja formulate.

Al patrulea motiv de recurs a fost apreciat ca nefondat, întrucât apărarea arătată a fost invocată încă din fața instanței de fond și, în plus, motivul de recurs prevăzut de art. 304 pct. 6 C. proc. civ. nu poate fi incident pentru argumentele deja prezentate.

Ultimul motiv de recurs a fost apreciat ca nefondat, întrucât problema lipsei documentelor pe care s-a întemeiat raportul de expertiză a fost sesizată încă de la fond, recurenta-reclamantă a preferat să o ignore, astfel încât nu o poate arăta direct în recurs decât cu invocarea propriei turpitudini.

Față de actele și lucrările dosarului, de probele administrate în cauză și de dispozițiile legale incidente, Înalta Curte a apreciat recursul ca întemeiat și l-a admis în limitele și pentru considerentele ce urmează:

Prealabil, trebuie subliniat faptul că, deși recurenta-reclamantă a invocat și motivul de recurs prevăzut de art. 304 pct. 7 C. proc. civ., acest lucru s-a făcut doar formal, critica nefiind argumentată.

Cu același titlu, instanța supremă găsește întemeiată apărarea formulată de intimata-pârâtă cu privire la motivele de recurs încadrate de către recurenta-reclamantă în dispozițiile art. 304 pct. 6 C. proc. civ., întrucât acestea ar fi putut fi invocate doar în situația în care instanța de apel ar fi soluționat ea însăși fondul cererii de chemare în judecată și ar fi admis-o, pentru că doar atunci ar fi fost investită cu soluționarea unor capete de cerere și s-ar fi putut aprecia dacă s-a pronunțat în limitele investiției.

În acest context, fiecare motiv de recurs întemeiat pe dispozițiile art. 304 pct. 6 C. proc. civ. va fi evaluat individual, în funcție de argumentarea dată de parte, pentru a se putea aprecia compatibilitatea cu alte motive de recurs din cele prevăzute de art. 304 C. proc. civ.

De asemenea, instanța supremă constată că în primul ciclu procesual, infirmându-se soluția de primă instanță de admitere a excepției prescripției dreptului material la acțiune, s-a dezlegat în calea de atac a apelului și a recursului problema naturii juridice a contractului dintre părți, aspect care nu se mai află în discuție în recursul de față.

Totodată, prin decizia nr. 659 din 6 martie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă, în al doilea ciclu procesual s-a tranșat în mod obligatoriu faptul că, raportat la specificul contractului, în cauză sunt incidente dispozițiile art. 1079 alin. (2) pct. 3 C. civ., că debitorul este de drept în întârziere și că, pentru atragerea răspunderii contractuale, se cer îndeplinite și celelalte condiții, referitoare la existența unei fapte ilicite, a unui prejudiciu

patrimonial, a raportului de cauzalitate dintre faptă și prejudiciu și a vinovăției autorului faptei ilicite.

Aceste dezlegări au fost reținute și în decizia atacată prin recursul de față.

În acest cadru urmează a fi analizate criticile din recurs și apărările care li se opun.

Cu titlu preliminar, Înalta Curte apreciază că analiza motivelor de recurs nu trebuie să urmeze ordinea în care acestea au fost prezentate de parte în memoriul de recurs, ci, pentru logica argumentării și pentru coerență în sublinierea soluției pe care o va pronunța, va lua în analiză motivele care pot fi examinate din perspectiva respectării normelor de procedură și care prezintă elemente comune de argumentație, iar ulterior pe cele care au aptitudinea de a se referi la respectarea normelor de drept material.

Primul motiv de recurs, vizând încălcarea limitelor devoluțiunii prin raportare la art. 292 alin. (2) C. proc. civ., făcând trimitere la nesocotirea unei norme de procedură civilă, va fi analizat din perspectiva dispozițiilor art. 304 pct. 5 C. proc. civ., nu din perspectiva art. 304 pct. 6 C. proc. civ., text legal apreciat ca lipsit de incidență în considerentele preliminare deja expuse.

Critica nu este întemeiată. Prin decizia nr. 659 din 6 martie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție s-a stabilit cu caracter obligatoriu ca instanța de rejudecare să analizeze și celelalte condiții de antrenare a răspunderii civile contractuale, printre acestea numărându-se și culpa părâtei în neexecutarea contractului.

În acest context, este evident că instanța de rejudecare a respectat întocmai dispozițiile art. 315 C. proc. civ. atunci când a analizat modul în care pârâta și-a adus la îndeplinire obligația asumată prin convenție, anume aceea de a pune la dispoziție reclamantei marfa de transportat, aspect invocat în susținerea cererii de chemare în judecată, iar aceasta în condițiile în care în decizia de casare nu a fost limitată analiza strict la criticile din cererea de apel, judecătorii fiind ținuti de obligația prevăzută de art. 129 alin. (5) C. proc. civ., aceea de a stăruii pentru aflarea adevărului.

Pe cale de consecință, în raport de limitele rejudecării, stabilite de instanța de recurs prin decizia de casare, de caracterul lor obligatoriu și de dispozițiile art. 315 C. proc. civ., Înalta Curte apreciază că nu se poate vorbi despre încălcarea dispozițiilor art. 292 alin. (2) C. proc. civ. și a limitelor devoluțiunii, ca urmare nu este incident motivul de recurs prevăzut de art. 304 pct. 5 C. proc. civ.

Al treilea și al patrulea motiv de recurs vor fi tratate grupat și li se va răspunde prin considerente comune, având în vedere că ele au fost fundamentate de parte pe rațiuni similare, anume luarea în analiză de către instanța de apel, cu încălcarea dispozițiilor art. 292 alin. (1), ale art. 294 alin. (1) și ale art. 295 C. proc. civ., a unor apărări neinvocate în fața instanței de fond, ori invocate în rejudecare în fond pe calea unei noi întâmpinări, depuse cu nerespectarea termenului legal.

În esență, recurenta-reclamantă susține că intimata-pârâtă nu s-a apărât în fond (sau a făcut-o pe calea unei întâmpinări neregulat formulate în rejudecare) cu privire la existența între părți a unor uzanțe referitoare la modul de efectuare a transportului și nici cu privire la caracterul incert și nedeterminabil al prejudiciului, context în care instanța de apel nu putea să ia în analiză aceste apărări decât încălcând regulile specifice care guvernează judecata în apel.

Și în cazul acestor două motive de apel trebuie reiterat faptul că analiza lor nu poate fi făcută, așa cum deja s-a statuat, din perspectiva dispozițiilor art. 304 pct. 6 C. proc. civ., ci, fiind vorba despre nesocotirea unor norme imperative de procedură a căror nerespectare atrage nulitatea hotărârii [art. 292 alin. (1), art. 294 alin. (1) și art. 295 C. proc. civ.], din perspectiva motivului de recurs prevăzut de art. 304 pct. 5 C. proc. civ.

Criticile sunt neîntemeiate. Este necontestat faptul că în cererea de apel s-a făcut referire la uzanțele dintre părți și la caracterul incert și necuantificabil al prejudiciului (aspectele fiind relevante chiar de către recurenta-reclamantă în memoriul de recurs).

Potrivit dispozițiilor art. 292 alin. (1) C. proc. civ., părțile nu se vor putea folosi înaintea instanței de apel de alte motive, mijloace de apărare și dovezi decât de cele invocate la prima instanță sau arătate în motivarea apelului ori în întâmpinare.

În acest context, apărările fiind arătate în motivarea apelului, în mod legal instanța de apel, ca instanță devolutivă, le-a luat în analiză, respectând întocmai dispozițiile art. 292 alin. (1) C. proc. civ., prin urmare nu sunt incidente dispozițiile art. 304 pct. 5 C. proc. civ.

Al doilea motiv de recurs este întemeiat. Înalta Curte apreciază că nu se impune analiza acestei critici din perspectiva dispozițiilor art. 304 pct. 8 C. proc. civ., întrucât argumentarea propusă de parte nu conduce la concluzia că se impută instanței de apel greșita interpretare a actului juridic dedus judecății, ci din perspectiva dispozițiilor art. 304 pct. 5, cu raportare la art. 304 pct. 9 C. proc. civ., pentru următoarele considerente:

În motivarea criticii, recurenta-reclamantă afirmă că instanța de apel a procedat greșit atunci când a reținut că recurenta-reclamantă nu a dovedit culpa intimă-pârâte în executarea obligației de a pune la dispoziție marfa pentru transport, sens în care susține că în cauză au fost nesocotite dispozițiile art. 1169 C. civ. cu privire la sarcina probei.

Reține Înalta Curte că, deși se invocă nesocotirea unei norme de drept substanțial, plasate în Codul civil, în realitate norma este una de procedură, întrucât consacră obligația părții care face o propunere în fața judecății de a o dovedi și reprezintă consacrarea în plan legislativ a principiului de drept *actori incumbit probatio*, a cărui încălcare atrage incidența art. 304 pct. 5 C. proc. civ.

Critica este întemeiată. Înalta Curte constată că acest principiu de drept, cu aplicabilitate incontestabilă, are un regim diferit de aplicare în materia răspunderii civile contractuale, dat de dispozițiile art. 1082 C. civ., text legal care, în cazul obligației neexecutate sau executate cu întârziere, instituie prezumția de culpă a debitorului respectivei obligații, chemat să răstoarne prezumția, potrivit principiului *in excipiendo reus fit actor*.

În cauză, Înalta Curte apreciază că instanța de apel a dat în mod greșit prevalență dispozițiilor art. 1169 C. civ., în detrimentul dispozițiilor art. 1082 C. civ., în contextul în care s-a stabilit în mod necontestat că relațiile dintre părți s-au derulat până la un punct, după care au încetat, instanța de apel afirmând expres și nepermis în același timp că nu s-a putut stabili cauza acestui fapt, deși era unul din motivele rejudecării.

Este, de asemenea, necontestat că recurenta-reclamantă avea la dispoziție barjele și angajații pentru efectuarea transportului, că intimata-pârâtă avea stocurile necesare pentru transport și că, de la un moment dat, transportul s-a realizat cu alt transportator decât recurenta-reclamantă, intimata-pârâtă susținând că această schimbare s-a datorat părții adverse, care nu i-a mai pus la dispoziție barjele.

În contextul dat, instanța de apel, în loc să o oblige pe intimata-pârâtă care a schimbat transportatorul (punând capăt contractului care stă la baza prezentului demers judiciar) să facă dovada culpei recurente-reclamante, așa cum impun dispozițiile art. 1082 C. civ. precitate, pentru a răsturna prezumția de culpă care opera față de sine, i-a impus în mod nelegal o atare obligație recurente-reclamante, pentru a-i imputa apoi acesteia din urmă nu că nu și-a dovedit lipsa propriei culpe, ci că nu a dovedit culpa intimă-pârâte, culpă prezumată, așa cum s-a arătat.

Această nesocotire a regimului probator și a regulilor referitoare la sarcina probei, sancționabilă din perspectiva dispozițiilor art. 304 pct. 5 C. proc. civ., se repercutează în mod direct și fundamental asupra modului în care instanța de apel a apreciat asupra îndeplinirii condiției referitoare la culpa în săvârșirea ilicitului contractual și a incidenței art. 969-970, cu raportare la art. 1073-1075 și la art. 1082 și urm. C. civ., caz care se circumscrie ipotezei prevăzute de art. 304 pct. 9 C. proc. civ., text expres indicat în cererea de recurs și care face ca hotărârea instanței de apel să fie nelegală.

Al cincilea motiv de recurs este întemeiat.

Este reală susținerea recurentei-reclamante despre împrejurarea că necesitatea atașării documentelor pe baza cărora s-a întocmit expertiza judiciară nu a format obiectul discuției contradictorii a părților în fața instanței de apel care a pronunțat decizia ce formează obiectul prezentului recurs.

Mai mult decât atât, examinând încheierea de ședință în care s-au consemnat dezbaterile de la termenul din 25 septembrie 2019, instanța supremă constată că instanța de apel a respins proba cu o nouă expertiză, solicitată de intimata-reclamantă, cu motivarea că aceasta nu este utilă pentru dovedirea pretențiilor deduse judecății și nici pentru combaterea excepției de neexecutare a contractului, reținând în egală măsură că în cauză a fost efectuată deja o expertiză, fără a formula motive de contestație la adresa acesteia din urmă din perspectiva lipsei documentelor justificative.

Se constată și că instanța de apel, ascultând concluziile de la același termen ale apelantei-pârâte referitoare la lipsa documentelor justificative, nu a socotit necesar a supune acest aspect dezbaterii contradictorii a părților, pentru ca ulterior să rețină ca întemeiată această apărare.

În contextul dat, în condițiile în care a apreciat necesar ca expertiza să fie însoțită de documentele avute în vedere de expertul desemnat, fără ca textul art. 201-214 C. proc. civ. sau dispozițiile art. 21-24 din O.G. nr. 2/2000 privind organizarea activității de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară (aplicabile și expertizelor contabile judiciare) să impună o asemenea cerință, instanța avea obligația de a-și motiva opțiunea, arătând în ce fel lipsa documentelor justificative invalidează concluziile la care expertul a ajuns, obligația fiind cu atât mai necesară cu cât expertiza analizată nu a fost anulată de instanță, iar o nouă expertiză a fost respinsă, mesajul transmis de instanța de apel putând fi înțeles în sensul că expertiza deja efectuată a fost lămuritoare.

Procedând astfel, instanța de apel a nesocotit principiul contradictorialității și pe cel al asigurării dreptului la apărare, după cum a încălcat dispozițiile legale referitoare la regimul probei cu expertiză, pronunțând o hotărâre care vatamă interesele recurentei-pârâte prin concluzia trasă cu privire la lipsa dovezii unui prejudiciu cert și cuantificabil, caz în care devin incidente dispozițiile art. 304 pct. 5 C. proc. civ.

În condițiile în care prin expertiza efectuată s-a determinat doar o parte a prejudiciului pretins - anume beneficiul nerealizat, iar prin anexa la cererea de chemare în judecată s-a determinat prejudiciul sub aspectul pierderii suferite urmare a neexecutării integrale a contractului, în raport de prețurile stabilite contractual, fără ca acest calcul să fie contestat, în condițiile în care, pentru argumentele ce preced, s-a apreciat ca nelegală eliminarea probei cu expertiză, instanța supremă apreciază ca dovedită și condiția referitoare la existența și întinderea prejudiciului care își are originea în fapta ilicită constând în neexecutarea întocmai a convenției părților, cu consecința pronunțării soluției cu încălcarea dispozițiilor art. 969-970, ale art. 1073-1075 și ale art. 1081 și urm. C. civ., ceea ce atrage incidența motivului de recurs prevăzut de art. 304 pct. 9 C. proc. civ.

În concluzie, găsind întemeiate motivele de recurs întemeiate pe dispozițiile art. 304 pct. 9 C. proc. civ., în temeiul art. 312 alin. 1-3 C. proc. civ., instanța supremă a admis recursul, a modificat decizia atacată și, în consecință, a respins apelul ca nefondat, menținând ca legală și temeinică sentința pronunțată de prima instanță.

V. Contracte

12. Contract de asigurare de răspundere civilă profesională încheiat de avocat. Introducerea unei clauze de anterioritate. Invocarea cauzei ilicite. Condiții și efecte

C. civ., art. 1236 alin. (2), art. 1239 alin. (2), art. 2224 alin. (2)
Statutul avocaților, art. 124

Potrivit dispozițiilor art. 1236 alin. (2) C. civ., este ilicită cauza atunci când este contrară legii și ordinii publice.

Potrivit dispozițiilor legale prevăzute în art. 124 din Statutul avocaților, aceștia au obligația de a se asigura de răspundere profesională, astfel că încheierea unui astfel de contract de asigurare reprezintă îndeplinirea unei obligații legale pentru orice avocat.

Cauza nu poate fi ilicită atunci când încheierea contractului se face în vederea îndeplinirii unei obligații prevăzute de lege.

În această situație nu se poate reține că există o cauză ilicită în ipoteza în care se solicită introducerea într-un contract de asigurare a unei clauze de anterioritate.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 46 din 16 ianuarie 2020

A. Obiectul cererii introductive

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Brașov, Secția I civilă, reclamanta A. a chemat în judecată pe pârâta B., în calitate de avocat titular al Cabinetului de avocat B. - CIF - 20280878, solicitând instanței obligarea acesteia la plata sumei de 230.605,10 lei (RON) reprezentând contravaloarea prejudiciului cauzat urmare îndeplinirii defectuoase a obligațiilor asumate prin contractul de asistență juridică nr. 50 din 23 octombrie 2009.

La data de 19 octombrie 2015 reclamanta a modificat cererea de chemare în judecată în sensul chemării în judecată a asigurătorului C. S.A. în temeiul prevederilor art. 204 C. proc. civ., cerere întemeiată pe dispozițiile art. 2.224 C. civ.

Ca o consecință a acestei modificări, apreciază că se impune soluționarea cererii de chemare în judecată și în contradictoriu cu Cabinetul de avocat B. - titularul poliței de asigurare încheiate cu C. S.A.

Pârâta a formulat cerere de chemare în garanție a asigurătorului C. S.A.

B. Hotărârea primei instanțe

Prin sentința civilă nr. 72/S din 9 mai 2017 pronunțată de Tribunalul Brașov, Secția I civilă a fost respinsă excepția lipsei calității procesuale pasive a pârâtei B.; a fost respinsă acțiunea civilă formulată și precizată de reclamanta A. în contradictoriu cu pârâții B., în calitate de avocat titular al Cabinetului de avocat „B.” și S.C. C. S.A. ca neîntemeiată; a fost respinsă cererea de chemare în garanție a pârâtei S.C. C. S.A. formulată de pârâta B.

C. Calea de atac împotriva hotărârii primei instanțe

Împotriva sentinței pronunțată de Tribunalul Brașov a declarat apel reclamanta A. solicitând modificarea ei, în sensul admiterii cererii de chemare în judecată. În motivarea cererii de apel se arată că sentința atacată este neîntemeiată, respectiv că argumentele primei instanțe sunt contradictorii și neîntemeiate.

D. Hotărârea instanței de apel

Prin decizia civilă nr. 451/Ap din 18 aprilie 2018, Curtea de Apel Brașov, Secția civilă a admis apelul declarat de reclamanta A. împotriva sentinței civile nr. 72/2017 a Tribunalului Brașov; a respins apelul provocat declarat de pârâta B. în calitate de avocat titular al Cabinetului de avocat B. împotriva aceleiași sentințe; a schimbat în parte sentința civilă nr. 72/2017 a Tribunalului Brașov, în sensul că a obligat pârâta S.C. C. S.A. să plătească reclamantei suma de 230.605,10 RON, diminuată cu franșiza de 250 de euro la cursul BNR din ziua plății, cu titlu de despăgubiri; a obligat pârâta B. în calitate de avocat titular al Cabinetului de avocat B. să plătească reclamantei suma de 250 Euro la cursul BNR din ziua plății, cu titlu de despăgubiri; a menținut celelalte dispoziții ale sentinței atacate.

E. Calea de atac împotriva hotărârii instanței de apel

Împotriva deciziei pronunțate de Curtea de Apel Brașov a declarat recurs S.C. C. S.A. criticând-o sub următoarele motive de nelegalitate:

Instanța de apel a aplicat greșit normele prevăzute în cuprinsul art. 1.243 C. civ. și s-a ajuns în acest mod la aplicarea eronată a normelor prevăzute în art. 2.204 C. civ.

Astfel, conform art. 33.3 din Cap. III, numit Excluderi, din Condițiile generale privind asigurarea de răspundere civilă profesională, nu vor fi cuprinse în asigurare și, astfel, asigurătorul nu va acorda despăgubiri pentru daunele bazate pe „orice circumstanță cunoscută de Asigurat la momentul încheierii poliței de asigurare care ar putea conduce la solicitări de despăgubiri formulate împotriva Asiguratului pe perioada de valabilitate a poliței”.

Conform art. 38 lit. a) din Condițiile generale privind asigurarea de răspundere civilă profesională: „Asiguratul este obligat să declare, la data încheierii contractului, orice informații sau împrejurări pe care le cunoaște și care, de asemenea, sunt esențiale pentru evaluarea riscului”.

S-au aplicat greșit dispozițiile legale prevăzute de art. 1236 alin. (2) C. civ.

Instanța arată faptul că la 6 mai 2014, contractul inițial a fost modificat, în sensul că suma asigurată era de 60.000 Euro și s-a introdus clauza de anterioritate de 36 de luni, potrivit căreia asigurătorul urma să acopere dauna produsă de asigurat, prin fapte petrecute anterior cu 36 de luni.

Este evident că împrejurările pe care pârâta trebuia să le aducă la cunoștința recurentei la momentul înregistrării cererii de suplimentare erau esențiale pentru evaluarea producerii riscului.

Instanța face aplicarea greșită a art. 1270 C. civ., astfel că se ajunge la denaturarea sensului noțiunii de „împrejurări esențiale”, intervenindu-se în acordul încheiat între părți.

Instanța se raportează la împrejurări exterioare care țin de activitatea Cabinetului de avocat B., elemente care nu au fost avute în vedere la încheierea, respectiv modificarea contractului de asigurare.

Introducând clauza de anterioritate de 36 luni, asiguratul a avut în vedere o eventuală tragere la răspundere pentru activitatea profesională și prejudiciile produse prin aceasta în perioada acoperită de polița de asigurare. Acest raționament al pârâtei a constituit temeiul modificării contractului, aceasta solicitând suplimentarea tocmai în considerarea unei cauze ilicite, respectiv existența unei iminente acțiuni în scopul atragerii răspunderii acesteia pentru prejudiciile produse, neîndeplinindu-și, astfel, obligația de informare.

Prin prisma profesiei și a experienței, asigurata cunoștea probabilitatea ridicată de pierdere a litigiului intentat Autorității Naționale pentru Restituirea Proprietăților. Recurenta consideră că asiguratul a solicitat cu rea-credință majorarea sumei asigurate la cuantumul de 60.000 Euro.

Instanța de apel a aplicat greșit normele privitoare la plata taxei judiciare de timbru, întrucât petitul referitor la constatarea nulității contractului de asigurare nu este de natură să genereze obligația de plată a taxei judiciare de timbru, nulitatea fiind invocată pe cale de excepție, și nu pe cale de acțiune.

Pe de altă parte, pârâta, prin apelul provocat formulat, a solicitat obligarea societății de asigurări la plata sumei de 230.605,10 RON, iar cererea acesteia trebuia timbrată la valoare. În mod greșit, instanța a scutit apelul formulat de pârâtă de la plata taxei de timbru.

Instanța de apel a aplicat în mod greșit dispozițiile legale privitoare la obligativitatea plății taxei judiciare de timbru, recurenta fiind obligată, în mod nelegal, la plata acesteia.

Se solicită admiterea recursului, cu consecința modificării în tot a deciziei recurate și respingerea cererii de chemare în judecată formulate.

Reclamanta A. a formulat recurs provocat, solicitând ca, în eventualitatea în care se admite recursul principal, să se dispună admiterea propriului recurs și obligarea pârâtei principale B., în calitate de avocat titular al Cabinetului de avocat B. - CIF - 20280878, la plata sumei de 230.605,10 RON reprezentând contravaloarea prejudiciului cauzat ca urmare a îndeplinirii defectuoase a obligațiilor asumate față de reclamantă prin contractul de asistență juridică nr. 50 din 23 octombrie 2009.

În ipoteza puțin probabilă a admiterii recursului principal, se solicită și admiterea recursului provocat, aceasta fiind unica modalitate aflată la îndemâna reclamantei pentru a obține obligarea pârâtei la plata despăgubirilor datorate.

F. Analizând recursurile prin prisma motivelor de nelegalitate invocate, Înalta Curte a apreciat că acestea sunt nefondate și le-a respins pentru următoarele considerente:

Relația dintre recurenta C. S.A. și intimata B. are la bază contractul de asigurare, respectiv polița de asigurare nr. 571048763 având ca obiect asigurare de răspundere civilă profesională a avocaților încheiată între C. S.A. și cabinet de avocat B.

Instanța de apel a făcut o corectă aplicare și interpretare a dispozițiilor art. 1236 alin. 2 C. civ. care prevede că este ilicită cauza atunci când este contrară legii și ordinii publice.

Potrivit dispozițiilor legale prevăzute în art. 124 din Statutul avocaților, aceștia au obligația de a se asigura de răspundere profesională, astfel că încheierea unui astfel de contract de asigurare reprezintă îndeplinirea unei obligații legale pentru orice avocat, deci și pentru pârâtă.

Cauza nu poate fi ilicită atunci când încheierea contractului se face în vederea îndeplinirii unei obligații prevăzute de lege.

În această situație nu se poate reține că există o cauză ilicită în ipoteza în care se solicită introducerea într-un contract de asigurare a unei clauze de anterioritate.

Criticile referitoare la valoarea titlului de despăgubire - 230.605,10 lei - , care este apropiată de valoarea poliței de asigurare - 266.466,60 lei - și demararea litigiului în contradictoriu cu Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților, care a fost „menit” să creeze o aparență de bună-credință, nu constituie critici de nelegalitate care se pot înscrie în cerințele art. 488 pct. 1-8 C. proc. civ.

În realitate, între societatea de asigurări și pârâtă există un contract de asigurare valabil încheiat, neexistând nici o cauză de nulitate a poliței de asigurare.

La momentul solicitării de majorare a limitei răspunderii - 6 mai 2014 - nu existau reclamații cu privire la modul în care pârâta B. și-a exercitat atribuțiile în calitate de avocat și nici nu existau indicii despre iminența vreunui litigiu în cadrul căruia exista posibilitatea de a fi obligată aceasta la plata contravalorii prejudiciului produs ca urmare a unei conduite ilicite.

De altfel, în acest sens este de menționat chiar atitudinea recurente S.C. C. S.A. care a solicitat respingerea acțiunii, respectiv apelului formulat de reclamanta A., invocând lipsa culpei pârâtei B.

Pe de altă parte, art. 1239 alin. (2) C. civ. prevede că „Existența unei cauze valabile se prezumă până la proba contrară”.

Așa fiind, sarcina probei revenea asigurătorului, câtă vreme buna-credință operează în favoarea asiguratului.

În cauză, nu s-a dovedit că a intervenit nulitatea poliței de asigurare, astfel că aceasta urmează a-și produce efectele.

În ceea ce privește critica privind aplicarea greșită a normelor O.U.G. nr. 80/2013, aceasta este inadmisibilă, aspectele vizând modul de stabilire a taxei judiciare de timbru nu pot fi supuse analizei instanței de recurs.

Potrivit dispozițiilor art. 39 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013, „împotriva modului de stabilire a taxei judiciare de timbru, reclamantul poate face cerere de reexaminare, la aceeași instanță, în termen de 3 zile de la data comunicării taxei datorate”.

În speță, S.C. C. S.A. a formulat cerere de reexaminare care a fost admisă în parte prin Încheierea din 8 martie 2018.

Față de aceste considerente, recursul formulat de S.C. C. S.A. este nefondat și, pe cale de consecință, a fost respins.

Cu privire la recursul provocat formulat de A., Înalta Curte a reținut următoarele:

Reclamanta a solicitat despăgubiri de la asigurătorul S.C. C. S.A. în temeiul art. 2.224 alin. (2) C. civ.

Prin polița de asigurare din 14 martie 2014, completată de condițiile generale privind asigurarea de răspundere civilă profesională nu s-a prevăzut existența vreunei solidarități, iar dispozițiile art. 2.223 și urm. C. civ. nu prevăd existența răspunderii solidare între asigurător și asigurat.

Așa fiind, reținând și respingerea ca nefondat a recursului declarat de societatea de asigurări, a fost respins recursul provocat declarat de reclamanta A.

Față de această soluție, potrivit dispozițiilor art. 453 C. proc. civ., recurente au fost obligate la câte 4.162,35 lei fiecare, cu titlu de cheltuieli de judecată către intimata-pârâta B.

13. Acțiune în constatarea nulității unor clauze dintr-un contract încheiat anterior adoptării Legii nr. 154/2012. Condiții și efecte în raport cu dispozițiile art. 38 alin. (3) din această lege

C. civ., art. 6, art. 1255
Legea nr. 154/2012, art. 38 alin. (3)
C. proc. civ., art. 442

Potrivit art. 38 alin. (3) din Legea nr. 154/2012, la solicitarea furnizorilor de rețele de comunicație electronice sau din oficiu, clauzele cuprinse în contractele deja încheiate prin care se stabilește accesul furnizorilor de rețele de comunicație electronice la proiectele prevăzute la art. 10 alin. (2), vor fi modificate în vederea asigurării respectării condițiilor tehnice și economice stabilite în conformitate cu dispozițiile art. 37 alin. (3).

Din economia acestui text legal rezultă fără echivoc că nu operează noțiunea de nulitate a actelor juridice, respectiv a contractelor încheiate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 154/2012, ci operează noțiunea de modificare sau completare a condițiilor anterioare.

În consecință, în această situație nu poate fi incidentă sancțiunea nulității clauzelor contractuale în funcție de prevederile legale ulterioare, ci este operantă doar modificarea/completarea clauzelor anterioare intrării în vigoare a Legii nr. 154/2012, potrivit art. 38 alin. (3), în vederea asigurării condițiilor tehnice și economice în conformitate cu dispozițiile art. 37 alin. (3) din aceeași lege.

Din această perspectivă, nu este aplicabil art. 1255 C. civ., care reglementează nulitatea parțială, deoarece nulitatea unui contract nu este verificată prin raportare la normele legale ulterioare, nefiind posibil ca un act juridic încheiat sub imperiul legii vechi să fie valabil până la un anumit moment, iar pentru perioada intervenirii normei legale ulterioare să fie anulabil.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 979 din 10 iunie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a civilă la data de 8.05.2014 sub nr. x/3/2014, reclamanta A. S.R.L. a chemat în judecată pe pârâții B. S.A. și C. S.A., solicitând ca, prin hotărârea ce se va pronunța, să se dispună:

1. Constatarea nulității - începând cu data de 1 iunie 2013 - a clauzelor enumerate mai jos, conținute de Contractele de închiriere încheiate între reclamantă și pârâta B. S.A. - în calitate de companie de proiect a concesionarului C. S.A., care contravin Avizului conform nr. DER/928 emis de către ANCOM la data de 30 mai 2013;

2. Obligarea pârâților la înlocuirea - începând cu data de 1 iunie 2013 - a clauzelor nule enumerate mai jos, conținute de contractele încheiate între reclamantă și B. S.A. - în calitate de companie de proiect a concesionarului C. S.A., cu alte clauze valide, care să respecte prevederile Avizului conform nr. DER/928 emis de către ANCOM la data de 30 mai 2013;

3. Obligarea pârâților la repararea prejudiciului cauzat în intervalul 1 iunie 2013 - 30 aprilie 2014, în cuantum de 347.986,64 euro (echivalentul sumei de 1.553.882,89 lei calculați la cursul mediu de referință EUR/RON = 4.4653 lei comunicat de BNR pentru perioada 1 iunie 2013 - 30 aprilie 2014);

4. Obligarea pârâților la plata unei dobânzi penalizatoare aferente prejudiciului, calculată până la data de 7 mai 2014, în cuantum de 18.100,75 euro, (echivalentul sumei de 80.825,28 lei calculați la cursul mediu de referință EUR/RON = 4.4653 lei comunicat de BNR pentru perioada

1 iunie 2013 - 7 mai 2014), precum și obligarea părților la plata dobânzii penalizatoare calculate asupra prejudiciului pentru perioada scursă între data introducerii prezentei cereri și data achitării efective a prejudiciului;

5. Obligarea părților la plata cheltuielilor de judecată.

Prin cererea precizatoare reclamanta a indicat valoarea clauzelor contractuale care au aceeași finalitate în cazul anulării și/sau înlocuirii lor cu unele valide și modul de calcul al taxei de timbru potrivit art. 3 alin. (1) sau art. 8 alin. 1 lit. b) din O.U.G. nr. 80/2013.

La data de 27 iunie 2014 pârâta S.C. C. S.A. a depus întâmpinare prin care a invocat excepția lipsei calității sale procesuale pasive, iar, pe fond, respingerea acțiunii ca neîntemeiată.

La data de 27 iunie 2014 pârâta S.C. B. S.A. a depus întâmpinare prin care a solicitat respingerea acțiunii ca neîntemeiată.

Prin decizia nr. 2743 din 5 iulie 2016 pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, s-a respins acțiunea formulată de reclamanta A. S.R.L., în contradictoriu cu pârâta C. S.A., ca fiind formulată împotriva unei persoane fără calitate procesuală pasivă; s-a respins acțiunea precizată, formulată de reclamanta A. S.R.L., în contradictoriu cu pârâta B. S.R.L., ca neîntemeiată; s-a luat act că pârâta a solicitat cheltuieli de judecată pe cale separată.

Prin încheierea din 20 decembrie 2017 pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă s-a admis în parte cererea formulată de reclamanta A. S.R.L., în contradictoriu cu pârâtele B. S.A. și C. S.A.; s-a dispus îndreptarea erorii materiale strecurate în încheierea de ședință din data de 7 iunie 2017 în sensul că la pag. 2 paragraful 2 se va trece: „la dosar s-a depus raportul efectuat de Consiliul Concurenței potrivit căruia pârâta deține 100% din piața subterană de infrastructură” în loc de: „la dosar s-a depus raportul efectuat de Consiliul Concurenței potrivit căruia pârâta deține 10% din piața subterană de infrastructură”; s-a dispus îndreptarea erorii materiale strecurate în cuprinsul hotărârii nr. 2743 din 5 iulie 2016 cu privire la denumirea ei, în sensul că aceasta se va trece ca fiind sentință în loc de decizie, precum și îndreptarea erorii materiale strecurate în cuprinsul pag. 36 paragraful 1 al hotărârii cu privire la data emiterii Avizului conform al ANCOM nr. DER/928, în sensul că aceasta se va trece ca fiind 30 mai 2013, în loc de 30 iunie 2013, cum din eroare s-a consemnat. Îndreptările se vor face pe ambele exemplare originale ale hotărârii.

Prin decizia civilă nr. 1267/A din 4 iunie 2018 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a V-a civilă, s-au respins apelurile declarate de către apelanta-reclamantă A. S.R.L., în contradictoriu cu intimata-pârâtă B. S.R.L., împotriva Încheierii din data de 10 mai 2016, sentinței civile nr. 2743 din 5 iulie 2017 și Încheierii din data de 20 decembrie 2017, pronunțate de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, în dosarul nr. x/3/2014, ca nefondate; a fost respinsă cererea apelantei-reclamante privind acordarea cheltuielilor de judecată.

Împotriva deciziei civile nr. 1267/A din 4 iunie 2018 a declarat recurs A. S.R.L.

După prezentarea situației de fapt recurenta arată că decizia civilă nr. 1267/A din 4 iunie 2018 a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de procedură și a normelor de drept material (art. 488 pct. 5 și 8 C. proc. civ.).

Decizia civilă nr. 1267/A din 4 iunie 2018 a fost dată cu încălcarea normelor de procedură arată recurenta, deoarece judecarea încheierii de ședință din 10 mai 2016 s-a făcut, pe de o parte, cu încălcarea normelor de procedură referitoare la alcătuirea completului și repartizarea aleatorie a dosarelor, iar, pe de altă parte, recursul împotriva aceleiași încheieri a fost recalificat ca fiind apel (art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ.).

Cu privire la încheierea de ședință din 10 mai 2016 recurenta arată că instanța de apel a interpretat în mod greșit legislația aplicabilă în ceea ce privește obiectul cererii de îndreptare a

erorilor materiale și, cu precădere, dispozițiile art. 9 alin. (3) noul C. civ. (art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ.).

Recurenta mai arată că nu este întemeiată nici înlăturarea motivelor referitoare la faptul că încheierea din 10 mai 2016 cuprinde motive contradictorii și că a fost pronunțată de un complet de judecată a cărui compunere a fost schimbată cu încălcarea legii, fiind aplicabile motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 2 și 6 C. proc. civ.

Referitor la încheierea de ședință din 20 decembrie 2017, recurenta arată că instanța de apel nu a analizat deloc apelul declarat împotriva încheierii, nici sub aspectul obiectului cererii și nici din perspectiva temeiniciei.

De asemenea, recurenta arată că decizia nr. 1267/A din 4 iunie 2018 a fost dată cu încălcarea dispozițiilor imperative ale art. 38 alin. (3) din Legea nr. 154/2012, instanța de apel denaturând temeiul de drept cu privire la modificarea clauzelor contractuale, a reținut în mod eronat că cererea de chemare în judecată are ca temei legal prevederile integrale ale art. 37 și art. 38 din Legea nr. 154/2012. Mai arată recurenta că hotărârea judecătorească a fost dată cu încălcarea dispozițiilor art. 6 noul C. civ. referitoare la principiul aplicării imediate a legii noi deoarece instanța de apel nu a făcut interpretarea și nu a aplicat în mod corect prevederile art. 6 alin. 6, art. 1246 coroborate cu cele ale art. 1250 și 1255 noul C. civ., ale art. 38 alin. (3) din Legea nr. 154/2012, precum și pe cele ale art. 4 din Directiva 2002/21/CE (art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ.).

Intimata-pârâtă B. S.R.L. a formulat întâmpinare prin care a solicitat respingerea recursului ca nefondat și, pe cale de consecință, menținerea deciziei civile nr. 1267/A din 4 iunie 2018 pronunțate de Curtea de Apel București.

Analizând actele și lucrările dosarului, în limita controlului de legalitate în raport de criticile formulate prin cererea de recurs, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut că recursul este nefondat pentru următoarele considerente:

Pentru acuratețe juridică instanța de recurs va analiza mai întâi criticile recurente care vizează decizia atacată privind încheierile de ședință din 10 mai 2016 și 20 decembrie 2017 din perspectiva motivelor de nelegalitate prevăzute de art. 488 pct. 5 și 8 C. proc. civ.

De asemenea, va fi analizată și critica recurente încadrată în art. 488 pct. 2 și 6 C. proc. civ. referitoare la faptul că încheierea din 10 mai 2016 cuprinde motive contradictorii și că a fost pronunțată de un complet a cărui compunere a fost schimbată cu încălcarea legii.

Potrivit art. 488 alin. 1 pct. 5 și 8 C. proc. civ., casarea unei hotărâri se poate cere când prin hotărârea dată instanța a încălcat regulile de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității sau când a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

Referitor la motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 pct. 5 C. proc. civ., doctrina a precizat că intră sub incidența acestui motiv de casare orice pretinsă încălcare a unei reguli de procedură indiferent de regimul său juridic, bineînțeles cu respectarea art. 488 alin. (2).

În ceea ce privește motivul de nelegalitate prevăzut de pct. 8 al art. 488 C. proc. civ., doctrina a statuat că textul are în vedere situațiile în care instanța a recurs la textele de lege ce sunt de natură să ducă la soluționarea cauzei, dar fie le-a încălcat, în litera sau în spiritul lor, fie le-a aplicat greșit.

Prin încheierea de ședință din 10 mai 2016 pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, s-a respins cererea de îndreptare a erorii materiale formulate de A. S.R.L.

Împotriva acestei încheieri de ședință a declarat „recurs” A. S.R.L. care a fost calificat de către instanța de control judiciar ca fiind apel.

Nemulțumirea recurente în ceea ce privește hotărârea instanței de apel referitoare la soluționarea căii de atac provine din faptul că, pe de o parte, s-a menținut dispoziția încheierii din 10 mai 2016 prin care s-a respins cererea de îndreptare materială, iar, pe de altă parte, faptul că a fost recalificată calea de atac din recurs în apel și soluționarea acesteia s-a făcut de către același complet de judecată.

Potrivit art. 442 C. proc. civ., erorile sau omisiunile cu privire la numele, calitatea și susținerile părților sau cele de calcul, precum și orice alte erori sau încheieri pot fi îndreptate din oficiu ori la cerere.

Din dispozițiile legale menționate rezultă că eroarea materială supusă procedurii de rectificare vizează aspecte formale ce nu pot influența soluția pronunțată.

Din moment ce Tribunalul București a precizat expres în încheierea de ședință din 10 mai 2016 că între noțiunile de legalitate și valabilitate există o echivalență din punct de vedere juridic, este evident că eroarea materială pretinsă de recurentă nu are importanță în eficacitatea sau executarea hotărârii.

Așadar, în mod corect și în concordanță cu art. 9 alin. 3 C. civ. a reținut instanța de apel că ceea ce este esențial în analiza unei cereri de îndreptare este ca erorile ori omisiunile să fie de natură să afecteze eficacitatea sau executarea hotărârii.

În ceea ce privește critica recurente care vizează recalificarea căii de atac din recurs în apel, Înalta Curte nu și-o însușește față de faptul că încheierea prin care s-a dispus suspendarea judecării cauzei și a cărei îndreptare a fost solicitată după repunerea pe rol nu se atacă cu recurs deoarece prin soluționarea cererii de îndreptare materială, ulterioară suspendării, nu se întrerupe cursul judecății.

Într-o altă exprimare, încheierea prin care s-a respins cererea de îndreptare a erorii materiale strecurate în încheierea de ședință din 16 septembrie 2014 prin care s-a dispus suspendarea în baza art. 413 alin. (1) pct. 1 C. proc. civ. nu se atacă cu recurs.

În consecință, în mod corect instanța de control judiciar a calificat calea de atac și a considerat că este investită cu soluționarea apelului, fapt pentru care, în temeiul art. 111 alin. (2) pct. 4 din Regulamentul din 17 decembrie 2015 de ordine interioară al instanțelor judecătorești, a dispus în acord cu art. 229 alin. (1) disjungerea dosarului nou-format și repartizarea aceluiași complet pentru respectarea principiului continuității și nu în ultimul rând a principiului celerității procesului civil.

Critica recurente referitoare la înlăturarea de către instanța de apel a faptului că încheierea din 10 mai 2016 cuprinde motive contradictorii și a fost pronunțată de un complet a cărui compunere a fost schimbată cu încălcarea legii, încadrată în art. 488 alin. (1) pct. 2 și 6 C. proc. civ., nu va fi însușită de Înalta Curte.

Potrivit art. 488 alin. (1) pct. 2 C. proc. civ., casarea unei hotărâri se poate cere când aceasta a fost pronunțată de alt judecător decât cel care a luat parte la dezbaterea pe fond a procesului sau de un alt complet de judecată decât cel stabilit aleatoriu pentru soluționarea cauzei ori a cărui compunere a fost schimbată cu încălcarea legii, iar conform punctului 6 când hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau când cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei.

Este adevărat că motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 2 C. proc. civ. are în vedere încălcarea principiului continuității și al stabilirii aleatorii a completului de judecată, iar art. 111 alin. (6) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești prevede că cererile de îndreptare a erorilor materiale și cererile de completare sau lămurire a hotărârii se soluționează de completul care a pronunțat hotărârea a cărei îndreptare ori lămurire se solicită,

însă recurența nu se poate prevala de acest motiv de nelegalitate atât timp cât nu a depus niciun înscris din care să rezulte că judecătorii care au pronunțat încheierea de suspendare de la 14 septembrie 2014 se mai aflau în schema instanței și la 10 mai 2016 când s-a pronunțat încheierea de îndreptare a erorii materiale.

Înalta Curte va înlătura și critica recurenței privind hotărârea atacată referitoare la existența unor motive contradictorii în cuprinsul încheierii din camera de consiliu din data de 10 mai 2016 deoarece soluția pronunțată este rezultatul analizei judiciare specifice prezentului litigiu, iar din conținutul deciziei nu se poate reține existența unor contradicții, ci, dimpotrivă, argumentele instanței de apel se constituie într-o înrăurire logică a faptelor și a regulilor de drept pe baza cărora s-a fundamentat soluția pronunțată, nefiind încălcate dispozițiile art. 425 alin. (1) C. proc. civ.

În consecință, împrejurarea că recurența este nemulțumită de argumentele și soluția pronunțată în cauză nu determină incidența art. 488 alin. (1) pct.6 C. proc. civ.

Referitor la critica recurenței cu privire la faptul că instanța de apel nu a motivat apelul declarat împotriva încheierii de ședință din 20 decembrie 2017, nici sub aspectul cererii și nici din perspectiva temeiniciei, Înalta Curte o va înlătura față de faptul că din considerentele deciziei recurate rezultă că instanța a analizat apelurile declarate de către apelanta-reclamantă împotriva soluțiilor pronunțate în cererile de îndreptare a erorilor materiale.

Nu este lipsit de relevanță de a sublinia în acest context că prin încheierea din 20 decembrie 2017 pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, a fost soluționată cererea de îndreptare a erorilor materiale strecurate în încheierea de ședință din data de 7 iunie 2017 și a sentinței civile nr. 2743 din 5 iulie 2017, ambele pronunțate în dosarul nr. x/3/2014.

Cu alte cuvinte, faptul că instanța de apel nu a răspuns, în mod separat, fiecărui argument prezentat de A. SRL în susținerea apelului îndreptat împotriva celor două încheieri din camera de consiliu prin care s-au soluționat cererile de îndreptare eroare materială nu echivalează cu o nemotivare a deciziei atacate, din moment ce instanța de apel a analizat cerințele pentru aplicarea procedurii de îndreptare eroare materială prevăzută de art. 442 C. proc. civ.

În ceea ce privește critica recurenței referitoare la încălcarea dispozițiilor imperative ale art. 38 alin. (3) din Legea nr. 154/2012 în sensul că instanța de apel a reținut eronat că cererea de chemare în judecată are ca temei legal prevederile integrale ale art. 37 și art. 38 din Legea nr. 154/2012, Înalta Curte o va înlătura deoarece din considerentele deciziei recurate rezultă fără echivoc că instanța de apel și-a fundamentat soluția pe art. 38 alin. (3) din moment ce a reținut că textul de lege se referă la „modificare”, nicidecum la o „înlocuire de drept”.

În realitate, ceea ce critică recurența-reclamantă este faptul că, în prezent, contractele încheiate cu intimata-pârâtă B. S.A. sub imperiul vechiului cod nu au fost aliniate cu avizul conform emis de către ANCOM ca urmare a apariției Legii nr. 154/2012, iar instanțele de fond nu și-au însușit opinia potrivit căreia intervine nulitatea parțială ca efect a adoptării acestora ulterior încheierii contractelor de închiriere din 2009 și 2010.

Potrivit art. 6 alin. (1) din noul Cod civil intrat în vigoare la 1 noiembrie 2011, legea civilă este aplicabilă cât timp este în vigoare, aceasta nu are putere retroactivă. Actele și faptele juridice încheiate ori, după caz săvârșite sau produse înainte de intrarea în vigoare a legii noi nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii sau după caz, a săvârșirii ori producerii lor. (alin. 2)

Așadar, raporturile juridice derivate din contractele de închiriere încheiate între părți în anii 2009 și 2010 sunt guvernate de legea în vigoare la momentul încheierii acestora, și nu de Legea nr. 154/2012 care a intrat în vigoare ulterior.

Art. 6 alin. (6) C. civ. prevede că dispozițiile legii mai sunt, de asemenea, aplicabile și efectelor viitoare ale situațiilor juridice născute anterior intrării în vigoare a acesteia, derivate din starea și capacitatea persoanelor din căsătorie, filiație, adopție și obligația legală de întreținere, din raporturile de proprietate, inclusiv regimul general al bunurilor și din raporturile de vecinătate, dacă aceste situații juridice subzistă după intrarea în vigoare a legii noi.

Din dispozițiile legale menționate rezultă că recurenta-reclamantă nu se poate prevala de art. 6 alin. 6 C. civ. deoarece excepțiile prevăzute sunt de strictă interpretare neputând fi aplicate și altor situații neprevăzute în mod expres de lege.

Într-o altă exprimare, art. 6 alin. (6) C. civ. nu este incident în prezenta cauză, deoarece nu se dispută efectele unor „*facto futura*” derivate din starea și capacitatea persoanelor din căsătorie, filiație, adopție și obligația legală de întreținere, din raporturile de proprietate, inclusiv regimul general al bunurilor, și din raporturile de vecinătate.

În ceea ce privește criticile referitoare la aplicarea greșită a art. 1246 și art. 1250 noul C. civ. care reglementează nulitatea și cauzele de nulitate absolută, instanța de recurs reține că nu sunt incidente în cauză întrucât contractele de închiriere de infrastructură au fost încheiate de părți înainte de data de 1 octombrie 2011.

Potrivit art. 38 alin. (3) din Legea nr. 154/2012, la solicitarea furnizorilor de rețele de comunicație electronice sau din oficiu, clauzele cuprinse în contractele deja încheiate prin care se stabilește accesul furnizorilor de rețele de comunicație electronice la proiectele prevăzute la art. 10 alin. (2), vor fi modificate în vederea asigurării respectării condițiilor tehnice și economice stabilite în conformitate cu dispozițiile art. 37 alin. (3).

Din dispozițiile legale menționate rezultă fără echivoc că nu operează noțiunea de nulitate a actelor juridice, respectiv a contractelor de închiriere încheiate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 154/2012, ci operează noțiunea de modificare sau completare a condițiilor anterioare.

Așadar, în mod corect a reținut instanța de apel că art. 38 alin. (3) din Legea nr. 154/2012 ieșit din vigoare în prezent se referă la o modificare, nicidecum la o „înlocuire de drept” a clauzelor referitoare la preț.

În consecință, față de realitatea că atât Legea nr. 154/2012 cât și Avizul ANCOM au fost adoptate ulterior încheierii contractelor între părți, nu poate fi incidentă sancțiunea nulității în funcție de prevederile legale ulterioare, ci este operantă doar modificarea/completarea clauzelor anterioare intrării în vigoare a legii, potrivit art. 38 alin. 3 în vederea asigurării condițiilor tehnice și economice în conformitate cu dispozițiile art. 37 alin. 3 din aceeași lege.

Din această perspectivă și consecvență motivării în sensul că sunt aplicabile dispozițiile art. 6 alin. (1) și (2) C. civ., Înalta Curte reține că nu este aplicabil art. 1255 C. civ., care reglementează nulitatea parțială, deoarece nulitatea unui contract nu este verificată prin raportare la normele legale ulterioare, nefiind posibil ca un act juridic încheiat sub imperiul legii vechi să fie valabil până la un anumit moment, iar pentru perioada intervenirii normei legale ulterioare să fie anulabil.

Va fi înlăturată și critica referitoare la faptul că instanța de apel nu a aplicat în mod corect prevederile art. 4 din Directiva 2002/21/CE, Înalta Curte reținând că aceasta a fost invocată în mod formal, recurenta nemotivând de ce este nelegală decizia atacată din perspectiva aplicării Directivei.

Având în vedere considerentele arătate, Înalta Curte de Casație și Justiție, în temeiul art. 496 C. proc. civ., a respins ca nefondat recursul declarat de recurenta-reclamantă A. S.R.L. împotriva deciziei civile nr. 1267/A din 04 iunie 2018, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a V-a civilă.

Notă: Legea nr. 154/2012 privind regimul infrastructurii rețelilor de comunicații electronice a fost abrogată, parțial, prin Legea nr. 159/2016 la 28 iulie 2016.

14. Promisiune bilaterală de cesiune de părți sociale. Denunțarea unilaterală a contractului. Incidența dispozițiilor art. 1203 din Codul civil. Condiții și efecte

C. civ., art. 1203, art. 1270, art. 1544, art. 1549-art. 1553
Legea nr. 58/1934, art. 62

Deși potrivit art. 1203 C.civ. clauza prin care o parte își rezervă dreptul denunțării unilaterale a contractului este considerată o clauză neuzuală care produce efecte numai sub condiția acceptării sale exprese, în formă scrisă, de partea căreia i se opune, acceptarea impusă prin norma legală privește clauza, iar nu executarea ei.

În cazul în care în promisiunea bilaterală de cesiune de părți sociale părțile au prevăzut, în mod expres, o clauză de denunțare unilaterală, rezervată în beneficiul cesionarului, pentru anumite nereguli, determinabile în urma unui audit financiar realizat la societatea cedentă, acceptarea acestei clauze întrunește cerința legală a art. 1203 C. civ., iar clauza este operantă.

Prin urmare, în situația în care punerea în executare a clauzei de către cesionari s-a realizat după ce, efectuându-se auditul financiar solicitat în condițiile stabilite în promisiune, s-au constatat nereguli, act care a cuprins, primordial, invitația la desființarea amiabilă a promisiunii, iar subsidiar, declarația de denunțare a contractului în situația refuzului cedenților (promitenți) de a negocia, este lipsit de însemnătate că promitenții cedenți nu au acceptat invitația sau denunțarea unilaterală a antecontractului, deoarece aceasta își produce deplin efectele în condițiile în care a fost folosită de beneficiarul său conform celor statuate prin convenție și tocmai în puterea ei, conform art. 1270 C.civ., care proclamă forța obligatorie a contractului.

În măsura în care promitenții-cesionari și-au exercitat dreptul la denunțarea contractului în condițiile stabilite prin convenție, iar acest act nu a fost contestat decât din perspectiva stabilirii culpei părților contractante, pe care, în sine, clauza de denunțare nu o impune, nu se mai poate analiza pretenția reclamantei de rezoluțiune a promisiunii bilaterale, întrucât rezerva denunțării unilaterale nu se confundă și nici nu se suprapune, în acest caz, cu pactul comisoriu a cărui exercitare presupune, într-adevăr, neexecutarea culpabilă a unei obligații contractuale.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 2144 din 4 noiembrie 2020

1. Prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Tribunalului Buzău, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal sub nr. x/114/2017 la 16 ianuarie 2017, reclamantele

S.C. A. S.R.L. și B., în contradictoriu cu pârâta S.C. C. S.R.L., au solicitat instanței să dispună:

- rezoluțiunea promisiunii bilaterale de cesiune de părți sociale nr. 1013 din 6 august 2015, încheiată de B.I.N. D., cu consecința pierderii avansului în cuantum de 50.000 euro;

- constatarea nevalabilității biletului la ordin BACX3AA 2802587 în sumă de 50.000 euro, precum și obligarea părții să procedeze la restituirea biletului la ordin BACX3AA 2802587 în original;

- obligarea părții la plata daunelor-interese, ca urmare a încălcării pactului cambial.

În drept, au fost invocate prevederile art. 63 din Legea nr. 58/1934, art. 1549-1552 C. civ.

Prin precizările depuse la dosar, reclamantele au indicat cuantumul de 10.000 lei, aferent capătului de cerere privind daunele-interese și că prin acest petit urmăresc recuperarea prejudiciului cauzat de pârâtă, ca urmare a neexecutării obligațiilor din promisiune.

Prin încheierea din 6 decembrie 2017, Tribunalul Buzău, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, a luat act de modificarea denumirii societății reclamante, în sensul că noua denumire este S.C. E. S.R.L. în loc de S.C. A. S.R.L.

Pârâta S.C. C. S.R.L. a formulat cerere reconvențională, prin care a solicitat obligarea reclamantelor la plata dublului avansului, respectiv la plata sumei de 50.000 euro, în echivalent în lei calculat la cursul B.N.R. din data efectuării plății.

În drept, au fost invocate prevederile art. 1270 alin. (1), art. 1272 alin. (1), art. 1267 și art. 1545 C. civ.

2. Prin sentința nr. 793/2018 din 13 noiembrie 2018, pronunțată de Tribunalul Buzău, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, a fost admisă excepția inadmisibilității capătului de cerere privind constatarea nevalabilității biletului la ordin BACX3AA 2802587 în sumă de 50.000 euro, invocată de pârâtă.

Totodată, au fost respinse cererea de chemare în judecată formulată de reclamantele S.C. E. S.R.L. și B. și cererea reconvențională formulată de pârâta S.C. C. S.R.L.

3. Împotriva acestei sentințe, reclamantele S.C. E. S.R.L., B. și pârâta S.C. C. S.R.L. au declarat apeluri, care au fost respinse ca nefondate de Curtea de Apel Ploiești, Secția a II-a civilă, prin decizia nr. 268 din 4 iunie 2019.

4. Împotriva acestei decizii, atât reclamantele S.C. E. S.R.L. și B., pe de o parte, cât și pârâta S.C. C. S.R.L., pe de altă parte, au declarat recursuri.

4.1. Recursul recurentelor-reclamante

Prin cererea de recurs, întemeiată pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., recurente-reclamante au solicitat casarea deciziei atacate, în argumentarea căreia au fost dezvoltate următoarele critici:

Prima critică vizează interpretarea și aplicarea greșită a dispozițiilor art. 1549-1553 C.civ., raportat la prevederile convenției părților, instanța de apel reținând în mod greșit că nu poate dispune rezoluțiunea promisiunii de cesiune părți sociale.

Recurente consideră că, deși Codul civil adoptat prin Legea nr. 287/2009 instituie un nou mod de operare a rezoluțiunii, respectiv declarația unilaterală a creditorului în condițiile art. 1552 C.civ., rolul instanței nu este complet înlăturat, întrucât la cererea debitorului instanța poate verifica validitatea declarației de rezoluțiune, analizând îndeplinirea condițiilor rezoluțiunii.

În motivarea cererii de chemare în judecată, reclamantele au solicitat tocmai acest lucru, respectiv de a se efectua verificări cu privire la validitatea declarației de rezoluțiune și a motivelor considerate de reclamante a fi neîndeplinite în cauză de pârâtă.

În cauză, subliniază recurente, au fost interpretate greșit dispozițiile art. 1270 C.civ., cu referire la clauzele contractuale ale convenției dintre părți, raportat la probele administrate, care dovedeau că, într-adevăr, reclamantele și-au îndeplinit obligațiile contractuale.

În opinia recurentelor, instanța de apel eronat a statuat că, de fapt, denunțarea unilaterală putea opera și că reclamantele nu și-au îndeplinit obligațiile contractuale.

Sub acest aspect, recurente au susținut că instanța de apel s-a aflat în eroare asupra efectuării auditului, în sensul că nu există elemente din care să rezulte că reclamantele nu ar fi acceptat modalitatea reprezentantului pârâtei de a efectua verificările necesare auditului, prin consemnările unor notițe într-un caiet.

De altfel, instanța de apel a înlăturat argumentele recurentelor vizând neîndeplinirea obligației efectuării auditului din culpa pârâtei, care a recunoscut prin răspunsul nr. 18 la interogatoriu că nu s-a efectuat audit financiar.

Cu privire la celelalte condiții pentru care se putea realiza denunțarea unilaterală, recurente au mai arătat că nu s-a făcut niciun act de administrare sau de dispoziție în perioada 6 august 2015-30 septembrie 2015 și că nu au existat deficiențe la contractele de arendă.

Referitor la datoria către F., analizată de instanța de apel, recurente au susținut că părțile nu au prevăzut că un astfel de motiv poate sta la baza denunțării unilaterale, iar potrivit fișei de cont de la 16 septembrie 2015, societatea recurentă nu avea nicio datorie la F., soldul fiind de 2,34 lei.

S-a arătat că în cauză pârâta nu a făcut nicio dovadă cu privire la deficiențele contractelor de arendă, iar din probatoriul administrat de reclamante rezultă că convențiile au fost întocmite legal și înregistrate la autoritățile locale, în temeiul acestora obținându-se și subvenții de la A.P.I.A.

Recurente au invocat incidența art. 1203 C.civ., ca urmare a faptului că denunțarea promisiunii trebuia să fie acceptată în scris, iar instanța de apel a reținut în mod eronat că ar exista o acceptare deplină a clauzelor și că nu este aplicabilă norma de drept enunțată.

Totodată, recurente au susținut că instanța de apel a făcut o aplicare greșită a normelor de drept, deoarece în cauză sunt îndeplinite prevederile art. 1544 alin. (2) C.civ., având în vedere că cesiunea nu s-a mai încheiat din culpa pârâtei.

Soluția de respingere a capătului de cerere privind daunele-interese a fost apreciată ca eronată, deoarece sunt incidente prevederile art. 1549 alin. (1) C.civ., fiind dovedită vătămarea recurentelor, ca urmare a nerealizării tranzacției, iar suma solicitată cu acest titlu este simbolică, raportat la suma reținută din executarea biletului la ordin și prin existența litigiilor demarate pe rolul instanțelor până în prezent.

În ceea ce privește excepția inadmisibilității capătului de cerere privind nevalabilitatea biletului la ordin, recurente au susținut că nu și-au modificat niciodată acest capăt de cerere, iar instanța de apel eronat a reținut că se puteau formula critici doar în cadrul opoziției la executare.

În opinia recurentelor, nevalabilitatea biletului la ordin putea face obiectul analizei instanței de drept comun, întrucât este o acțiune întemeiată pe raporturile fundamentale și pe convenția de executare, astfel că nu putea fi în discuție o analiză din perspectiva art. 62 din Legea nr. 58/1934.

4.2. Recursul pârâtei

Prin cererea de recurs, întemeiată pe art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 C.proc.civ., pârâta a solicitat admiterea recursului și casarea deciziei atacate.

După prezentarea situației de fapt, recurenta a susținut că decizia instanței de apel este nelegală cu privire la soluția dată asupra cererii reconvenționale, deoarece Anexa nr. 5 (pactul cambial), cât și promisiunea bilaterală de cesiune părți sociale s-au încheiat concomitent la 6 august 2015.

Instanța de apel în mod greșit a reținut că pactul cambial a reprezentat voința părților, ulterioră încheierii promisiunii bilaterale de cesiune părți sociale, fără de care nu ar fi putut exista

încasarea sumei de 50.000 euro, cu titlu de sancțiune a nerespectării obligațiilor expres statuate prin promisiunea bilaterală a cesiunii părților sociale.

În cauză, părțile semnatare ale convenției, ca și ale pactului cambial au înțeles să delimiteze sancțiunile, și nu să le modifice.

Prin întâmpinarea înregistrată la dosar, recurente-reclamante au invocat excepția nulității recursului pârâtei, în temeiul art. 489 alin. (2) C.proc.civ., întrucât criticile expuse în cererea de recurs nu se circumscriu motivelor prevăzute expres de art. 488 alin. (1) pct. 1-8 C.proc.civ. S-a arătat că recurenta-pârâtă a reiterat solicitările din cererea reconvențională, fără să indice vreun temei de drept pe care instanța de apel l-ar fi încălcat sau interpretat greșit, din perspectiva motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. Totodată, s-a menționat că din lecturarea cererii de recurs nu se desprind critici ce pot fi subsumate motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ.

Pe fondul recursului, reclamantele au solicitat respingerea căii de atac exercitate, susținându-se, în esență, că în mod corect a fost respinsă cererea reconvențională.

Recurenta-pârâtă a formulat întâmpinare la recursul reclamantelor, prin care s-a solicitat respingerea acestuia, deoarece instanța de apel în mod corect a dat eficiență principiului libertății de voință a părților, constatând că în convenție nu a fost inserat pactul comisoriu prevăzut de art. 1553 C. civ.

Recurenta-pârâtă a formulat răspuns la întâmpinarea depusă de reclamante, prin care a solicitat respingerea excepției nulității recursului, deoarece a invocat critici de nelegalitate ce pot fi încadrate în motivele de recurs prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 C.proc.civ..

Înalta Curte, în temeiul art. 493 alin. (2) C.proc.civ., a dispus întocmirea raportului asupra admisibilității în principiu a recursului; acesta a fost redactat și comunicat părților, recurenții formulând punct de vedere la raport.

5. Prin decizia nr. 750/08.04.2020, Înalta Curte a anulat recursul declarat de pârâta S.C. C. S.R.L. împotriva deciziei nr. 268/04.06.2019, pronunțată de Curtea de Apel Ploiești, Secția a II-a civilă, reținând incidența art. 489 alin. (2) C.proc.civ. A dispuns judecata recursului declarat de recurente-reclamante B. și S.C. E. S.R.L. împotriva aceleiași decizii și a dispus formarea unui nou dosar, fiind înregistrat cu nr. x/1/2020.

6. Prin încheierea din 03.06.2020 din dosarul nr. x/1/2020, Înalta Curte a admis în principiu recursul reclamantelor, stabilindu-se termen în ședință publică în vederea soluționării.

Analizând decizia atacată în dosarul disjuns, care are ca obiect recursul declarat de recurentele reclamante B. și S.C. E. S.R.L., Înalta Curte de Casație și Justiție va pleca, în cercetarea motivelor recursului de la situația de fapt lămurită juridic pe următoarele premise:

Între părțile cauzei, S.C. E. S.R.L. (fostă A. S.R.L.) și B., pe de o parte și S.C. C. S.R.L. și G., pe de altă parte a intervenit la 6.08.2015 o promisiune bilaterală de cesiune de părți sociale pentru părțile sociale deținute de B. în S.C. E. S.R.L., reprezentând 100% din capitalul social, pentru prețul total de 470.000 euro, din care s-a achitat în avans suma de 50.000 euro de către cesionari, perfectarea cesiunii urmând a fi făcută la 30.09.2015.

Pe lângă cuvenitele garanții corespunzătoare vânzării de părți sociale - inclusiv referitoare la existența unor vicii ascunse care nu sunt evidențiate în documente - și clauze referitoare la posibilitatea reevaluării prețului acesteia pentru situații specific determinate prin contract, părțile au prevăzut și două categorii de cauze de încetare a promisiunii:

- prima, incluzând un pact comisoriu împotriva celui care, din culpă, nu va respecta promisiunea de vânzare, respectiv, de cumpărare, la termenul stabilit pentru încheierea contractului, cu consecințe pecuniare adecvate, calculate prin raportare la valoarea avansului;

- a doua, care include în favoarea promitentului-cumpărător (cesionar) dreptul de a pretinde micșorarea prețului cesiunii sau *de a denunța unilateral promisiunea, chiar fără preaviz*, în cazul în care cesionarul descoperă, cu ocazia efectuării auditului financiar, nereguli referitoare la contractele de arendă, specificate exemplificativ în antecontract.

De asemenea, pentru garantarea executării obligațiilor S.C. E. S.R.L. (care la data promisiunii cesiunii avea denumirea A. S.R.L.) față S.C. C. S.R.L. s-a convenit emiterea unor bilete la ordin, fiind încheiat un pact cambial, anexă la contractul de cesiune, în care se stipulau condițiile completării și introducerii la plată a biletului la ordin emis, seria BACX 3AA 2802587.

Astfel, la 16.09.2015, anterior scadenței contractuale determinate pentru încheierea contractului de cesiune, S.C. C. S.R.L. a adresat reclamantelor invitația de a se prezenta la notar pentru a realiza o încetare amiabilă a promisiunii bilaterale, motivată de împrejurarea că, după efectuarea unui audit financiar, s-au constatat nereguli prejudiciabile pentru promitenții-cesionari, inclusiv referitoare la contractele de arendă, specificate punctual în conținutul invitației. În același act s-a menționat că, în lipsa disponibilității de negociere a condițiilor de desființare amiabilă a antecontractului, *promitentul-cesionar denunță unilateral promisiunea și invitația este considerată ca declarație de denunțare*, solicitând și acordarea unor despăgubiri echivalente dublului avansului primit.

În dezacord cu invitația primită și după o corespondență legată de buna desfășurare a relațiilor contractuale între părți, la 30.09.2015 cedenta B. s-a prezentat la notar, prilej cu care s-a întocmit încheierea de certificare nr. 7 prin care s-a reținut că pârâta a lipsit în mod nejustificat la data stabilită în vederea încheierii contractului de cesiune.

Sub aceste auspicii, s-a introdus în plată biletul la ordin în procedura executării silite.

În acest context, reclamantele au solicitat pe cale judiciară în prezentul dosar rezoluțiunea promisiunii bilaterale de cesiune părți sociale cu consecința pierderii de către pârâta S.C. C. S.R.L. a avansului plătit, constatarea nevalabilității biletului la ordin și obligarea pârâtei la restituirea acestuia în original și plata daunelor-interese ca urmare a încălcării condițiilor stabilite de părți prin pactul cambial.

În contextul denunțării antecontractului, notificată anterior scadenței din 30.09.2015, reclamantele au apreciat, afirmație reiterată în recurs, că dreptul la denunțarea unilaterală a contractului reprezintă o clauză contractuală neuzuală, de aceea, această clauză nu poate produce efecte decât în condițiile acceptării sale exprese, conform art. 1203 C.civ. Sub această condiție, invitația pârâtei din 16.09.2015 în care s-a inclus și declarația de denunțare unilaterală a fost respinsă de promitentele cesionare prin înscrisul comunicat S.C. C. S.R.L. la 17.09.2015. În acest context, recurente au afirmat că denunțarea unilaterală nu a operat și instanțele de fond în mod greșit au dat valoare acestei denunțări, de aceea nu este corectă soluția de respingere a primului capăt de cerere, prin incidența art. 1270 și art. 1549-1553 C.civ.

Cu privire la acest prim motiv de recurs, Înalta Curte reamintește părților că prin promisiunea bilaterală de cesiune de părți sociale nr. 1013/6.08.2015 a fost inclusă o clauză de denunțare unilaterală, rezervată în beneficiul cedentei, pentru anumite nereguli, determinabile în urma unui audit financiar realizate la S.C. E. S.R.L.

Deși potrivit art. 1203 C.civ. clauza prin care o parte își rezervă dreptul denunțării unilaterale a contractului este considerată o clauză neuzuală care produce efecte numai sub

condiția acceptării sale exprese, în formă scrisă, de partea căreia i se opune, se cuvine explicat că acceptarea impusă prin norma legală privește clauza, iar nu executarea ei.

Or, atâta vreme cât clauza de denunțare unilaterală rezervată cesionarilor a fost trecută expres în promisiunea bilaterală de cesiune în condițiile amintite mai sus, această acceptare întrunește cerința legală, iar clauza este operantă.

În același sens a pus în aplicare instanța de apel dispoziția de drept menționată, de aceea, criticile recurentelor referitoare la ignorarea acestor norme de drept sunt lipsite de fundament.

Mai departe, Înalta Curte arată că punerea în executare a clauzei de către cesionari s-a realizat după ce, efectuându-se auditul financiar solicitat în condițiile stabilite în promisiune, s-au constatat nereguli referitoare la contractele de arendare, enumerate punctual în invitația nr. 1377B/19.09.2015, act care a cuprins, primordial, invitația la desființarea amiabilă a promisiunii, iar subsidiar, declarația de denunțare a contractului în situația refuzului cedentilor (promitenți) de a negocia.

În aceste condiții, este lipsit de însemnătate că reclamantele nu au acceptat invitația sau denunțarea unilaterală a antecontractului, deoarece aceasta își produce deplin efectele în condițiile în care a fost folosită de beneficiarul său conform celor statuate prin convenție și tocmai în puterea ei, conform art. 1270 C.civ., care proclamă forța obligatorie a contractului.

Din acest punct de vedere, este corectă statuarea instanței de apel, care, examinând situația de fapt și sensul clauzelor contractuale, a dat actului intitulat „invitație” semnificația de denunțare unilaterală, cu deplin efect, a promisiunii bilaterale și a stabilit că, în aceste condiții, nu se mai poate analiza pretenția de rezoluțiune a reclamantelor.

Mai departe, critica recurentelor a vizat interpretarea eronată și aplicarea greșită de către instanța de apel a dispozițiilor art. 1549 - 1553 C.civ., considerând că, fie și în condițiile denunțării contractului de către cealaltă parte, era necesar ca analiza instanței devolutive să vizeze îndeplinirea condițiilor rezoluțiunii de către cel care a folosit dreptul la denunțarea antecontractului.

În susținerea acestui motiv de recurs, recurente au dezvoltat ample considerații vizând calificarea eronată a „auditului financiar”, care în realitate nu a avut acest caracter, a faptului că acesta a fost realizat de o persoană care nu avea calificarea necesară, că rezultatele controlului au fost constant contestate de reclamante și că toate concluziile instanței de apel au la bază analiza greșită a probatoriului sau ignorarea unor probe esențiale, rămase totuși neindividualizate.

Instanța de recurs reamintește părților că, potrivit art. 483 alin. (3) C.proc.civ., recursul urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție examinarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile, iar nu chestiunile de fapt analizate în fața instanțelor devolutive. De aceea, nu va fi examinată în cadrul recursului sfera criticilor care vizează chestiuni de fapt a căror verificare excedează limitele recursului, așa cum sunt ele stabilite în art. 488 alin. (1) C.proc.civ.

Analizând acest motiv numai în limitele art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., instanța de recurs îl va înlătura.

În măsura în care promitenții-cesionari și-au exercitat dreptul la denunțarea contractului în condițiile stabilite prin convenție, iar acest act nu a fost contestat decât din perspectiva stabilirii culpei părților contractante, pe care, în sine, clauza de denunțare nu o impune, nu era necesar ca instanța de apel să realizeze analiza cerută.

Aceasta pentru că rezerva denunțării unilaterale în condițiile stipulate în convenție nu se confundă și nici nu se suprapune, în acest caz, cu pactul comisoriu a cărui exercitare presupune, într-adevăr, neexecutarea culpabilă a unei obligații contractuale. Clauza de denunțare,

necontestată de părți, a presupus dreptul părâtei de a se dezice de contract la constatarea unor deficiențe cu privire la contractele de arendă, pe baza documentelor scriptice prezentate de reclamante, iar nu neexecutarea unei obligații contractuale din partea acestora. Independent de împrejurarea că în actul intitulat „invitație/declarație de denunțare” emitentul a relevat și alte deficiențe constatate cu prilejul propriei analize documentare, denunțarea a putut opera numai în legătură cu problemele regăsite în contractele de arendă, în limitele stabilite în clauza specifică. Operând în aceste circumstanțe, denunțarea, chiar circumstanțiată de alte elemente, nu a presupus, contrar celor considerate de recurente, nevoia de cercetare a condițiilor rezoluțiunii.

Analizând solicitarea reclamantelor de aplicare a sancțiunii pierderii avansului de 50.000 euro achitat de promitenții-cesionari la data încheierii promisiunii bilaterale, ca efect al neprezentării acestora la notarul public pentru încheierea contractului în forma autentică la scadența promisiunii, instanța de apel a reținut, totuși, că atâta vreme cât contractul nu s-a încheiat din vina reclamantelor, acestea nu sunt îndreptățite să rețină arvuna, nefiind, așadar, incidente dispozițiile art. 1544 C. civ.

Chiar dacă considerentele instanței sunt excedentare, în măsura în care acestea se referă la culpa reclamantelor, totuși ele nu se repercutază decisiv în planul deciziei adoptate în apel și hotărârea dată nu este rezultatul interpretării ori aplicării greșite a dispozițiilor de drept arătate de recurente.

În concluzie, Înalta Curte arată că în măsura în care declarația de denunțare a promisiunii bilaterale își produce efectele și reprezintă consecința auditului realizat de la cererea părâtei - drept rezervat prin convenție - chiar și dincolo de culpa părții cocontractante, problema neexecutării culpabile a acordului contractual nu se mai poate analiza.

Din această perspectivă, dezlegarea instanței de apel, care a explicat că nu sunt aplicabile dispozițiile art. 1544 C.civ., întrucât partea care a dat arvuna nu se află în situația neexecutării obligației fără justificare, este corectă, fiind dublată de argumentul că denunțarea s-a făcut nu prin încălcarea unei obligații, ci prin exercitarea unui drept. Tot de aceea, nu au fost aplicate în favoarea reclamantelor dispozițiile art. 1549-1533 C.civ., efectele convenției încetând pentru o altă cauză juridică.

Cu privire la statuările instanței de apel care privesc inadmisibilitatea capătului de cerere referitor la constatarea nevalabilității biletului la ordin, dublată de cererea de restituire a titlului, în mod corect a arătat instanța de apel că fundamentul pretins al cererii l-a constituit introducerea la plată a titlului în mod abuziv, cu încălcarea prevederilor pactului cambial, chestiuni care nu pot fi analizate pe calea dreptului comun, ci numai pe calea acțiunilor specific reglementate de Legea nr. 58/1934 privind cambia și biletul la ordin.

Critica recurentelor referitoare la recunoașterea unei cereri de drept comun fondată pe raportul juridic fundamental nu este întemeiată, deoarece aceasta - în condițiile dobândirii biletului la ordin de către posesor în acest caz - împreună cu excepțiile referitoare la lipsa condițiilor pentru accederea la executarea cambială pot fi invocate numai pe calea contestației la executare, în condițiile art. 62 din Legea nr. 58/1934.

Instanța de recurs subliniază că nu s-a solicitat în cererea de chemare în judecată restituirea biletului la ordin ca accesoriu al primului capăt al acțiunii, vizând rezoluțiunea antecontractului. De aceea, această nouă justificare în recurs, bazată pe noul fundament și pe principiul restituirii prestațiilor tind la modificarea cauzei juridice a cererii, nepermise în căile de atac, independent de împrejurarea că primul petit al acțiunii a fost considerat, oricum, neîntemeiat.

În aceste condiții, excepțiile obiective și subiective opuse posesorului cambiei în limitele cererii de chemare în judecată puteau fi ridicate numai în procedura contestației la executare speciale, procedură, de altfel, epuizată, de aceea este corectă dezlegarea dată de instanța de apel referitoare la inadmisibilitatea acestei pretenții.

În fine, recurente au criticat respingerea capătului de cerere referitor la acordarea daunelor-interese de 10.000 lei, subliniind că vătămarea recurentelor este dovedită în cauză și că valoarea solicitată are, oricum, caracter simbolic în raport cu suma executată prin executarea biletului la ordin, fiind ignorate dispozițiile legale care reglementează rezoluțiunea.

Nici acest motiv de recurs nu este fondat. Pe lângă împrejurarea că acordarea daunelor-interese se află în relație de accesorietațe cu pretenția constatării nevalabilității și restituirii biletului la ordin, astfel încât soluția respingerii acestora își are suportul în respingerea pretenției cu care se situează în legătură, în rest, criticile recurentelor vizează netemeinicia, iar nu nelegalitatea, nefiind dezvoltat niciun argument care să justifice incidența, în această privință, a dispozițiilor art. 1549 C.civ.

Statuând prin aceste considerente că niciuna dintre criticile de nelegalitate formulate de recurente nu este fondată, Înalta Curte de Casație și Justiție le-a înlăturat, cu consecința respingerii recursului ca nefondat, conform art. 496 C.proc.civ.

15. Contract de achiziție publică. Încheierea de către părțile litigante a unei tranzacții judiciare. Acțiune în pretenții promovată ca urmare a nerespectării tranzacției încheiate. Instanța competentă. Consecințe

C. civ., art. 2267 - art. 2278
C. proc. civ., art. 438 - art. 441
Legea nr. 101/2016, art. 1

Tranzacția judiciară consfințită prin actul jurisdicțional al instanței reprezintă în sine o manifestare în plan procesual a părților unui anumit contract, prin care acestea adoptă o poziție nouă față de drepturile și obligațiile asumate inițial pentru a putea stinge un litigiu pendinte, poziție menită să exprime concesiile reciproce pe care acestea și le fac, manifestare procesuală care nu poate să schimbe însăși natura juridică a drepturilor și obligațiilor asupra cărora părțile tranzacționează.

Așadar, caracterul distinct al drepturilor și obligațiilor rezultate din contractul de tranzacție la care face trimitere art. 2267 C. civ. se raportează la noțiunea de concesi reciproc pe care părțile și le fac în cadrul acestui act, aceste sacrificii reciproce putând însemna renunțarea la anumite drepturi sau stipularea unor prestații noi prin raportare la actul inițial, acceptate în schimbul unor renunțări făcute de partea cealaltă, fără, însă, ca aceste drepturi și obligații noi să schimbe substanța actului juridic inițial supus unei reglementări speciale.

Data fiind natura duală - materială și procesuală - a contractului de tranzacție judiciară, învoiala părților menită să stingă un litigiu declanșat în baza unui contract de achiziție publică, deși poate să cuprindă drepturi și obligații noi, diferite de acelea incluse în contractul care a declanșat litigiul, nu poate să afecteze substanța contractului inițial de achiziție publică și să îl scoată de sub rigorile legislației speciale din domeniul achizițiilor publice.

Astfel, faptul că tranzacția judiciară nu este inclusă în enumerarea din art. 1 din Legea nr. 101/2016 privind remediile și căile de atac în materie de atribuire a contractelor de achiziție publică, a contractelor sectoriale și a contractelor de concesiune de lucrări și concesiune de servicii nu îi conferă tranzacției încheiate în materie de achiziții publice un caracter pur civil care să o sustragă jurisdicției instanței de contencios administrativ și fiscal, o asemenea includere nefiind necesară având în vedere faptul că aceasta reprezintă o manifestare în plan procesual a voinței părților unui contract de achiziție publică, voință exprimată în legătură cu drepturile și obligațiile izvorâte din acest contract special, în vederea stingerii litigiului dintre ele.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 2168 din 4 noiembrie 2020

Prin cererea înregistrată la 20 decembrie 2017 pe rolul Tribunalului Constanța, Secția a II-a civilă, sub numărul nr. x/118/2017, reclamanta S.C. A. S.R.L. a chemat în judecată pe pârâta S.C. B. S.A., solicitând instanței ca, prin hotărârea ce o va pronunța, să dispună obligarea acesteia din urmă la plata următoarelor sume: 520.321,6 lei, la care se adaugă T.V.A. reprezentând preț lucrări; 160.936 lei, la care se adaugă T.V.A. - sumă reținută în conformitate cu art. 14.3 din contract; 570.446,82 lei, la care se adaugă T.V.A. - garanție de bună execuție, cu cheltuieli de judecată.

Prin încheierea din 17 aprilie 2018 au fost respinse excepțiile necompetenței materiale procesuale și excepția necompetenței generale a instanțelor de judecată.

Prin sentința civilă nr. 1069 din 10 iulie 2018, pronunțată de Tribunalul Constanța, Secția a II-a civilă, s-a dispus admiterea acțiunii formulate de reclamanta A. S.R.L. - în insolvență reprezentată de administrator judiciar C. I.P.U.R.L., în contradictoriu cu pârâta B. S.A., pârâta fiind obligată către reclamantă la plata următoarelor sume: 520.321,6 lei, la care se adaugă T.V.A. - rest preț pentru lucrări executate; 160.936 lei, la care se adaugă T.V.A. - valoare reținută în conformitate cu art. 14.3 din contract și 570.446,82 lei, la care se adaugă T.V.A. - garanție de bună-execuție, precum și a sumei de 11.900 lei, reprezentând cheltuieli de judecată (onorariu avocat).

Împotriva acestei sentințe și a încheierii din 17 aprilie 2018 a declarat apel pârâta.

Prin decizia nr. 4 din 10 ianuarie 2019, pronunțată de Curtea de Apel Constanța, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, a fost admis apelul declarat de pârâta B. S.A. împotriva încheierii din 17 aprilie 2018 și a sentinței civile nr. 1069 din 10 iulie 2018, pronunțate de Tribunalul Constanța în dosarul nr. x/118/2017, au fost anulate încheierea din 17 aprilie 2018 și sentința civilă nr. 1069/10.07.2018 și a fost trimisă cauza spre competentă soluționare Secției de contencios administrativ și fiscal a Tribunalului Constanța.

Împotriva acestei decizii a formulat recurs reclamanta.

Motivele de recurs invocate sunt, în esență, următoarele:

Recurenta susține că din cuprinsul hotărârii recurate lipsesc motivele pe care aceasta se întemeiază, instanța de apel neinvocând niciun temei de fapt sau de drept în susținerea ideii potrivit căreia tranzacția își menține caracterul de contract încheiat în materia achizițiilor publice.

Potrivit recurentei, nu se pot identifica motivele care au stat la baza deciziei instanței de judecată, hotărârea nerespectând exigențele impuse de art. 425 alin. 1 lit. a), b) și c) C. proc. civ.

Prin întâmpinarea formulată în apel, recurenta-reclamantă a arătat faptul că pretențiile sale nu derivă din contractul de achiziție CL 27, ci din contractul de tranzacție, căruia nu îi sunt aplicabile dispozițiile O.U.G. nr. 34/2006 sau dispozițiile Legii contenciosului administrativ.

Contractul de tranzacție este reglementat de Codul civil în Cartea a V-a, Titlul IX „Despre contracte speciale”, Capitolul XX, art. 2267-2278.

De asemenea, recurenta-reclamantă arată că și-a întemeiat acțiunea pe dispozițiile art. 1.350 noul C. civ. privind răspunderea contractuală.

Potrivit art. 1 din Legea nr. 101/2016 face trimitere în mod explicit la natura contractelor cărora li se aplică dispozițiile legii, respectiv contractele de achiziție publică, contractele sectoriale și contractele de concesiune.

Astfel, instanța de apel a încălcat normele de drept material care reglementează natura juridică a contractelor cărora li se aplică legea specială a achizițiilor publice.

Recursul a fost întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 6 și 8 C. proc. civ.

Intimata a formulat întâmpinare, prin care a invocat excepția inadmisibilității recursului raportat la decizia XXXIII/2007 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea recursului în interesul legii, iar în subsidiar a solicitat respingerea recursului ca nefondat.

Recurenta a formulat răspuns la întâmpinare, prin care a solicitat respingerea excepției inadmisibilității recursului, față de dispozițiile art. 483 C. proc. civ., precum și având în vedere că decizia invocată de către intimată vizează dispozițiile vechiului Cod de procedură civilă.

Examinând decizia atacată, în limitele controlului de legalitate, în raport de criticile formulate și de dispozițiile legale incidente, Înalta Curte a reținut următoarele:

În ceea ce privește motivul de recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 pct. 8 C. proc. civ. invocat de recurenta-reclamantă, întrucât instanța de apel a interpretat greșit dispozițiile Legii nr. 101/2016 privind remediile și căile de atac în materie de atribuire a contractelor de achiziție publică, aplicabilă contractelor de achiziție publică, lege care nu face referire la contractul de tranzacție judiciară pe care se întemeiază acțiunea de față, Înalta Curte de Casație și Justiție reține următoarele:

Tranzacția judiciară este un contract prin care părțile termină un proces început sau preîntâmpină un proces ce poate să apară. Ea reprezintă, în esență, o formă de conciliere cu scopul de a rezolva un litigiu pe cale amiabilă, făcând ca procesul să ia astfel sfârșit, iar în ipoteza în care procesul nu este declanșat, să se evite începerea lui. Ca atare, tranzacția judiciară este o recunoaștere reciprocă a drepturilor antagoniste formulate de părți și, în același timp, o renunțare reciprocă la acestea (art. 2267-2278 C. civ.). Codul civil român reglementează tranzacția judiciară în articolele menționate ca un contract special, fiind calificat drept un contract sinalagmatic, cu titlu oneros care trebuie să îndeplinească toate condițiile de fond și de formă ale actelor juridice.

Esența naturii juridice a contractului de tranzacție judiciară constă în faptul că este un act aflat la granița dintre dreptul material obligațional și dreptul procesual, fiind un contract confirmat printr-o hotărâre judecătorească - hotărârea de expedient - și calificat drept un contract judiciar cu privire la fondul judecății (art. 438 C. proc. civ.). Această caracteristică esențială a contractului de tranzacție judiciară este elementul distinctiv față de toate celelalte contracte sinalagmatice cu titlu oneros reglementate de Codul civil, tranzacției judiciare fiindu-i aplicabile, pe lângă dispozițiile Codului civil, și dispozițiile Codului de procedură civilă - art. 438-441 C. proc. civ. Acordul părților cu privire la stingerea litigiului dintre ele va fi prins în dispozitivul unei hotărâri judecătorești - hotărârea de expedient, prin care se ia act de învoiala părților, astfel încât contractul părților va fi prins finalmente într-un act jurisdicțional, dar fără ca instanța să facă o evaluare jurisdicțională a litigiului dedus judecății.

Prin urmare, dată fiind natura duală - materială și procesuală - a contractului de tranzacție judiciară, învoiala părților menită să stingă un litigiu declanșat în baza unui anumit contract - în

speșă, contract de achiziție publică - deși poate să cuprindă drepturi și obligații noi, diferite de acelea incluse în contractul care a declanșat litigiul, deoarece aceste drepturi și obligații materializează concesiile reciproce pe care părțile înțeleg să și le facă pentru a stinge litigiul dintre ele, fiind din acest punct de vedere un act nou, diferit de actul inițial, nu poate să afecteze substanța contractului inițial de achiziție publică și să îl scoată de sub rigorile legislației speciale din domeniul achizițiilor publice. Înalta Curte de Casație și Justiție reține că tranzacția judiciară consfințită prin actul jurisdicțional al instanței reprezintă în sine o manifestare în plan procesual a părților unui anumit contract - în speșă, un contract de achiziție publică - prin care acestea adoptă o poziție nouă față de drepturile și obligațiile asumate inițial pentru a putea stinge un litigiu pendent, poziție menită să exprime concesiile reciproce pe care acestea și le fac, manifestare procesuală care nu poate să schimbe însăși natura juridică a drepturilor și obligațiilor asupra cărora părțile tranzacționează, astfel cum corect a reținut instanța de apel. Așadar, caracterul distinct al drepturilor și obligațiilor rezultate din contractul de tranzacție la care face trimitere art. 2267 C. civ. se raportează la noțiunea de concesi reciproc pe care părțile și le fac în cadrul acestui act, aceste sacrificii reciproce putând însemna renunțarea la anumite drepturi sau stipularea unor prestații noi prin raportare la actul inițial, acceptate în schimbul unor renunțări făcute de partea cealaltă, fără, însă, ca aceste drepturi și obligații noi să schimbe substanța actului juridic inițial supus unei reglementări speciale. O atare interpretare este impusă și de natura de contract sinalagmatic a tranzacției judiciare, în plan substanțial, contract ce se supune rigorilor dreptului obligațional, respectiv condițiilor de fond și formă pentru încheierea sa valabilă, condiții între care se regăsește și caracterul licit al cauzei unei atare tranzacții.

O astfel de interpretare a fost reținută și de CJUE în Hotărârea pronunțată în data de 7 septembrie 2016, în Cauza C-549/14, în sesizarea vizând interpretarea art. 2 din Directiva 2004/18/CE din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii. În soluționarea sesizării de interpretare a art. 2 din Directiva 2004/18/CE, CJUE a reținut că, după atribuirea unui contract de achiziție publică, acestuia nu îi poate fi adusă o modificare substanțială, nici chiar atunci când această modificare constituie, în mod obiectiv, o modalitate de soluționare tranzacțională, implicând renunțări reciproce a celor două părți, în vederea stingerii unui litigiu al cărui rezultat este incert.

Faptul că tranzacția judiciară nu este inclusă în enumerarea din art. 1 din Legea nr. 101/2016 privind remediile și căile de atac în materie de atribuire a contractelor de achiziție publică, a contractelor sectoriale și a contractelor de concesiune de lucrări și concesiune de servicii, precum și pentru organizarea și funcționarea Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor, nu îi conferă tranzacției încheiate în materie de achiziții publice un caracter pur civil care să o sustragă jurisdicției instanței de contencios administrativ și fiscal, astfel cum susține recurenta-reclamantă, o asemenea includere nefiind necesară având în vedere faptul că tranzacția judiciară reprezintă o manifestare în plan procesual a voinței părților unui contract de achiziție publică, voință exprimată în legătură cu drepturile și obligațiile izvorâte din acest contract special, în vederea stingerii litigiului dintre ele.

Nici argumentele recurente-reclamante întemeiate pe reglementarea tranzacției judiciare în texte din Codul civil, respectiv Codul de procedură civilă nu pot fi reținute de Înalta Curte, având în vedere natura generală a acestor norme juridice în raport cu reglementarea din materia achizițiilor publice.

În ceea ce privește cel de-al doilea motiv de recurs invocat de recurenta-reclamantă, recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 pct. 6 raportat la art. 425 C. proc. civ., Înalta Curte de Casație și Justiție reține că și acesta este nefondat întrucât judecătorul nu trebuie să răspundă

fiecărui argument, fiecărei nuanțe date de părți textelor pe care acestea și-au întemeiat cererile, în mod separat. Motivarea unei hotărâri judecătorești este o chestiune de esență, de conținut, nu de volum, aceasta trebuind să fie clară, concisă și concretă, servind la realizarea controlului judecătoresc în căile de atac. În condițiile în care instanța de apel și-a prezentat argumentele pentru care a considerat că tranzacția judiciară nu schimbă natura juridică a contractului în legătură cu care a fost încheiată, nu se poate reține absența unei motivări care să susțină soluția pronunțată, în sensul prevăzut de art. 488 pct. 6 raportat la art. 425 C. proc. civ.

Pentru considerentele mai sus invocate, în baza art. 496 alin. 1 raportat la art. 488 pct. 6 și 8 C. proc. civ., Înalta Curte de Casație și Justiție a respins recursul declarat de recurenta-reclamantă ca nefondat.

În baza art. 453 alin. 1 C. proc. civ., Înalta Curte a obligat recurenta-reclamantă la plata cheltuielilor de judecată reprezentând onorariu de avocat către intimata-pârâtă.

16. A. Contract de vânzare. Critică de nelegalitate vizând regulile de interpretare a contractului. Condiții și efecte

B. Drepturile creditorului din perspectiva dispozițiilor art. 1516 alin. (2) din Codul civil. Acțiune în daune-interese. Condiții și efecte

C. civ., art. 1266, art. 1267, art. 1270 alin. (1), art. 1516 alin. (2), art. 1538

A. Verificarea respectării normelor legale de interpretare a contractelor poate face obiectul unei critici de nelegalitate din moment ce, potrivit art. 1270 alin. (1) C. civ., contractul valabil încheiat are putere de lege între părțile contractante.

Este adevărat că înscrisul ce constată convenția este o probă în procesul civil și că interpretarea probelor este apanajul stabilirii elementelor de fapt ale cauzei și intră în domeniul rezervat exclusiv instanțelor devolutive, însă regulile de interpretare a contractului, statornicite în art. 1266 - art. 1269 C. civ., sunt norme de drept material și se adresează organelor de jurisdicție, atunci când interpretarea formează obiect al unei dispute litigioase, astfel că verificarea aplicării lor, în raport cu o convenție, privite în sens de negotium, iar nu de instrumentum, poate constitui o critică de nelegalitate.

B. Potrivit dispozițiilor art. 1516 alin. (2) C. civ., atunci când, fără justificare, debitorul nu își execută obligația și se află în întârziere, creditorul poate, la alegerea sa și fără a pierde dreptul la daune-interese, dacă i se cuvin: 1. să ceară sau, după caz, să treacă la executarea silită a obligației; 2. să obțină, dacă obligația este contractuală, rezoluțiunea sau rezilierea contractului ori, după caz, reducerea propriei obligații corelative; 3. să folosească, atunci când este cazul, orice alt mijloc prevăzut de lege pentru realizarea dreptului său.

Articolul 1516 alin. (2) C. civ. nu instituie o ordine de executare a mijloacelor juridice de realizare a dreptului creditorului, acesta putând alege, în funcție de circumstanțe, modalitatea legală cea mai adecvată satisfacerii dreptului său. Acest text de lege nu interzice, ci, dimpotrivă, permite creditorului în mod explicit ca, în afara mijloacelor juridice amintite, să obțină daune-interese, dreptul la executarea prin echivalent a obligației fiind, astfel, conservat în toate cazurile, putând fi executat fie cu titlu principal, fie complementar altui mijloc juridic de realizare a dreptului creditorului.

Prin urmare, nu este încălcat acest text de lege în cazul în care instanța a constatat că pârâta-vânzător este îndrituită la obținerea de daune-interese pentru neexecutarea parțială a obligațiilor contractuale asumate de debitorul-cumpărător.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, Decizia nr. 2011 din 20 octombrie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a civilă, la 12 octombrie 2017, sub nr. x/3/2017, reclamanta A. SP. Z.O.O. PLOCK a solicitat obligarea pârâtei B. S.R.L. la plata:

- sumei de 408.969,06 euro, reprezentând contravaloarea Scrisorii de Garanție de Performanță nr. 34GBE2017-3720 emisă de Banca C. S.A. la data de 9 mai 2017 (denumită în cele ce urmează "Scrisoarea"), executată în mod abuziv de pârâtă în data de 19 iunie 2017 (conform Ordin de plată nr. 1 din 23 iunie 2017 emis de Banca C. - Direcția Internațională) și în data de 14 iulie 2017 (conform Ordin de plată nr. 1 din 24 iulie 2017 emis de Banca C. - Direcția Internațională) actualizată cu dobânda legală aferentă acestei sume, calculată de la data fiecărei executări abuzive și până la data restituirii efective către societatea reclamantă;

- sumei de 8.532,37 euro suportată de societatea reclamantă cu titlu de taxe și comisioane de executare și plată a Scrisorii în data de 19 iunie 2017 și în data 14 iulie 2017 ca urmare a executării abuzive a Scrisorii de către pârâtă, actualizată cu dobânda legală aferentă acestei sume, calculată de la data la care societatea reclamantă a suportat aceste taxe și comisioane și până la data restituirii efective către societatea reclamantă;

- cheltuielilor de judecată avansate de societatea reclamantă în vederea soluționării cauzei.

În drept, cererea a fost întemeiată pe dispozițiile art. 194 și urm. C. proc. civ., art. 1350 și urm. C. civ., art. 1536 C. civ., precum și pe dispozițiile legale și contractuale menționate în cuprinsul cererii de chemare în judecată.

La data de 3 ianuarie 2018, pârâta B. S.R.L. a formulat întâmpinare și cerere reconvențională prin care a solicitat respingerea cererii de chemare în judecată, iar pe calea cererii reconvenționale obligarea reclamantei la achitarea sumei de 1.272.590 RON (echivalentul a 275.000 euro, la cursul BNR 1 EUR = 4.6276 RON din data de 21 decembrie 2017) reprezentând prejudiciul suferit de către societatea pârâtă ca urmare a depunerii garanțiilor cu întârziere la momentul încheierii contractului.

În drept, pârâta-reclamantă și-a întemeiat apărările/solicitățile pe dispozițiile art. 194 alin. 1 lit. c) C. proc. civ., art. 1488 C. civ., art. 1538-1539 C. civ., art. 1349-1350 C. civ.

În data de 20 februarie 2018 reclamanta A. SP. Z.O.O. PLOCK a formulat răspuns la întâmpinare prin care a solicitat admiterea acțiunii și respingerea cererii reconvenționale.

La data de 6 aprilie 2018 reclamanta-pârâtă A. SP. Z.O.O. PLOCK a formulat întâmpinare prin care a solicitat respingerea cererii reconvenționale ca fiind vădit nefondată.

În drept, reclamanta a invocat art. 205 și urm. C. proc. civ., art. 1349-1350 C. civ.

În data de 11 aprilie 2018 pârâta B. S.R.L. a formulat răspuns la întâmpinarea formulată de către reclamantă la cererea reconvențională, prin care solicită respingerea tuturor apărărilor ca fiind nefondate și, pe cale de consecință, admiterea cererii astfel cum a fost formulată și obligarea reclamantei la achitarea sumei de 1.272.590 RON (echivalentul a 275.000 euro, la cursul BNR 1 EUR = 4.6276 RON din data de 21 decembrie 2017) reprezentând prejudiciul suferit de pârâtă ca urmare a depunerii garanțiilor cu întârziere la momentul încheierii contractului de vânzare-cumpărare bitum rutier.

Prin sentința civilă nr. 2685/2018 din 19 septembrie 2018, Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, a respins cererea principală formulată de reclamanta A. SP. Z.O.O. PLOCK, în contradictoriu cu pârâta B. S.R.L. și a respins cererea reconvențională ca neîntemeiată.

Împotriva sentinței primei instanțe au declarat apel atât pârâta-reclamantă, cât și reclamanta-pârâtă, apeluri înregistrate la data de 11 decembrie 2018 pe rolul Curții de Apel București, Secția a V-a civilă.

Prin decizia civilă nr. 774 din 25 aprilie 2019, Curtea de Apel București a respins ambele apeluri, ca nefondate. A obligat apelanta pârâtă-reclamantă să plătească părții adverse suma de 10647,375 lei, reprezentând cheltuieli de judecată în apel. A luat act, de asemenea, că apelanta intimată-pârâtă B. S.R.L. și-a rezervat dreptul de a solicita cheltuielile de judecată aferente apelului pe cale separată.

Împotriva acestei hotărâri, în termen legal, a declarat recurs societatea A. SP. Z.O.O. PLOCK, înregistrat la data de 4 octombrie 2019 pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă.

Decizia recurată a fost criticată sub aspectul nelegalității, pentru următoarele motive:

În motivarea recursului, recurenta-reclamantă-pârâtă a relatat istoricul litigiului până la data formulării recursului, după care a dezvoltat motivele de nelegalitate care impun casarea în parte a deciziei recurate, indicând faptul că sunt incidente motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. 1 pct. 6 și 8 C. proc. civ.

În dezvoltarea motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., autoarea recursului a arătat că decizia instanței de apel nu este motivată, nerespectând prevederile art. 425 alin. 1 lit. b) C. proc. civ.

Astfel, se critică faptul că instanța de apel a reiterat literal parte din considerentele instanței de fond, neprocedând la un examen efectiv al motivelor, argumentelor și criticilor prezentate de recurenta-reclamantă în apel.

În plus, autoarea recursului a arătat ce anume trebuie să cuprindă hotărârile judecătorești conform art. 425 alin. 1 lit. b) C. proc. civ., redând conținutul respectivului text legal indicat.

Totodată, recurenta face trimitere și la jurisprudența CEDO în ceea ce privește obligația de motivare a hotărârilor judecătorești, conchizând faptul că, prin decizia recurată, instanța de apel nu a examinat în mod real chestiunile esențiale supuse atenției sale, mulțumindu-se să confirme concluziile primei instanțe.

În privința motivelor de apel invocate de recurentă în faza apelului, aceasta precizează că instanța de apel a procedat la o reluare din considerentele primei instanțe, completându-le ulterior cu o serie de aprecieri generale care nu aveau nicio legătură cu criticile aduse în faza apelului.

Mai exact, se susține că instanța de apel s-a rezumat la a reda simplele texte legale, fără a explica raționamentul juridic pe care l-a avut în vedere.

În acest sens, recurenta reproduce un pasaj considerat relevant în speță din decizia nr. 1954 pronunțată la 30 mai 2014 de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă.

Referindu-se la chestiuni concrete ale speței de față, recurenta afirmă că instanța de apel nu a arătat de ce nu a avut în vedere sub nicio formă comenzile lansate de recurenta-reclamantă anterior datei de 15 iunie 2017 și chiar din ziua respectivă, pe care societatea B. S.R.L. nu le-a onorat cu rea-credință, invocând motive legate de capacitatea persoanelor care au transmis respectivele comenzi în scopul de a genera contextul pentru a executa garanția.

Admițând faptul că, în faza procesuală a recursului, nu se poate discuta modul în care instanțele inferioare au interpretat probele constând în respectivele comenzi, cu toate acestea,

recurenta consideră nelegală hotărârea, în condițiile în care petenta a invocat aceste aspecte în apărare, fără a fi analizate, însă, de judecătorii fondului.

În plus, cu toate că societatea în cauză a susținut în mod explicit faptul că judecătorul fondului a interpretat greșit clauzele contractuale, instanța de apel a motivat superficial dezlegarea dată acesteia, în sensul că, de fapt, părțile ar fi prevăzut o clauză penală, limitându-se la a arăta că acest aspect este evident și că rezultă din interpretarea clauzelor contractuale, fără, însă, a explica ce anume din conținutul respectivelor clauze a generat o asemenea concluzie.

Totodată, se mai susține că decizia recurată nu explică sub nicio formă de ce atâta timp cât contractul era încă în ființă, partea adversă ar fi fost în drept să adauge la contract și să considere că poate executa garanția dacă întreaga cantitate de bitum nu ar fi fost ridicată până la data de 15 iunie 2017, toate acestea, în condițiile în care nu era ridicată întreaga cantitate de bitum contractată, iar clauza ce reglementează garanția și modul de executare a acesteia stipula că garanția poate fi executată numai dacă până la încetarea contractului întreaga cantitate de bitum nu va fi fost cumpărată (nu ridicată sau livrată), fără a se menționa o anume dată limită.

Nu în ultimul rând, se arată că instanța de apel nu a explicat de ce pârâta B. S.R.L. era îndreptățită să execute a doua oară scrisoarea de garanție pentru contravaloarea taxei de depozitare și să refuze livrarea, fiind îndreptățită totodată să aplice respectiva taxă de depozitare pe orice perioadă.

În acest context, recurenta subliniază caracterul contradictoriu al considerentelor instanței de apel motivat de faptul că, dacă taxa de depozitare ar fi fost o penalitate, conform raționamentului instanței de apel, societatea B. S.R.L. ar fi fost liberă să perceapă așa-zisa penalitate pe o perioadă nelimitată, fără ca partea cocontractantă, în speță, recurenta, să poată limita aplicarea penalității atâta timp cât, pe de o parte, B. nu avea obligația de a mai elibera bitumul comandat de cocontractant, în speță, de recurentă, cu livrare după data de 15 iunie 2017, iar, pe de altă parte, aceasta din urmă era ținută să plătească taxa de depozitare stabilită pe zi de întârziere fără a putea practic să își îndeplinească vreodată obligația respectivă după un anumit număr de zile (deoarece B. S.R.L. oricum nu mai era ținută să elibereze bitumul după data de 15 iunie).

În dezvoltarea motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., recurenta arată că, prin decizia recurată, instanța de apel a încălcat și a aplicat greșit norme de drept material, interpretând greșit prevederile art. 2.2, art. 10.2 și art. 11.2 din Contractul pentru vânzarea și livrarea bitumului rutier nr. 15 din data de 19 aprilie 2017 încheiat între părți, încălcând atât prevederile art. 1266-1267 C. civ., procedând, totodată, și la aplicarea greșită a dispozițiilor art. 1516 alin. 2 C. civ.

În acest context, recurenta menționează că interpretarea greșită a legii presupune ca textul legal incident să fie susceptibil de interpretări contrarii, urmând ca instanța de recurs să constate că, prin hotărârea atacată, instanța de apel a dat o interpretare neconformă sensului real al textului.

Totodată, se mai arată că aplicarea greșită a legii presupune incongruența normei juridice raportată la situația de fapt reținută de instanțele de fond.

În acest sens, recurenta face trimitere la decizia nr. 3622 din 4 mai 2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția civilă și de proprietate intelectuală, în care instanța supremă a reținut că situația de fapt a fost greșit calificată, comparativ cu exigențele normei de drept, ceea ce a condus instanța la a aplica o altă lege decât aceea incidentă raportului juridic dedus judecății. Astfel, deși faptele reținute în considerente sunt exacte, ele au primit o calificare juridică inexactă.

În plus, recurenta amintește și faptul că atât jurisprudența, cât și doctrina au reținut că, atâta timp cât, în cauză, răspunderea părților este analizată din punct de vedere contractual, interpretarea greșită a clauzelor contractuale de către instanțele de rang inferior poate echivala cu o interpretare greșită a legii, încadrându-se în ipoteza prevăzută de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ.

Pe cale de consecință, recurenta apreciază că se impune casarea deciziei recurate, fiind pe deplin aplicabile prevederile art. 488 alin. 1 pct. 6 raportat la art. 425 alin. 1 lit. b) C. proc. civ.

În continuare, recurenta detaliază punctual fiecare dispoziție legală și/sau contractuală interpretată greșit de instanța de apel, după cum urmează:

Referindu-se la faptul că *instanța de apel a aplicat greșit dispozițiile art. 1516 alin. 2 C. civ.*, recurenta arată că, pentru neexecutarea culpabilă a obligației de către debitor, creditorul poate recurge la mijloacele juridice prevăzute de dispozițiile art. 1516 alin. 2 C. civ., alegând, în funcție de circumstanțe, modalitatea legală cea mai adecvată satisfacerii dreptului său.

Cu toate acestea, recurenta subliniază că, în situația în care creditorul a prevăzut în mod expres în contract remediul aplicabil pentru situația respectivă, acesta nu are posibilitatea de a recurge la niciuna din măsurile prevăzute de dispozițiile art. 1516 alin. 2 C. civ., nefiind în prezența unei neexecutări culpabile a unei obligații din partea debitorului, ci, în prezența unei situații reglementate contractual pentru care singurul remediu este cel prevăzut de părți.

Raportându-se la speța de față, recurenta arată că, atâta timp cât pentru neridicarea întregului lot de produs până la data de 15 iunie 2017 părțile au prevăzut în mod expres la art. 10.2 din Contract că societatea B. S.R.L. este îndreptățită să primească o taxă suplimentară de stocare pentru cantitatea rămasă în stoc, acesta este singurul remediu la care intimata putea recurge, situația încadrându-se în ceea ce părțile contractante au reglementat.

Un alt aspect statuat de instanța de apel, pe care recurenta îl apreciază ca fiind vădit eronat, vizează interpretarea dată dispozițiilor art. 1, art. 2.2, art. 8 și art. 10.2 din contract, față de care instanța de apel a reținut că, „.....*raportat la dispozițiile art. 1, art. 2.2, art. 8 și art. 10.2 din contract, nu mai exista nicio obligație contractuală pentru intimata-pârâtă-reclamantă de a furniza bitum în baza unei comenzi lansate de apelanta-reclamantă-pârâtă cu livrare după data de 15 iunie 2017*”.

Față de acest aspect, recurenta susține că respectivul contract nu a încetat prin ajungere la termen la data de 15 iunie 2017, ci acesta este în vigoare până la ridicarea întregii cantități de bitum, conform prevederilor art. 1 din Contract.

Mai mult, se arată că, în mod greșit instanța de apel a reținut că „*prin art. 2.2 din convenție este stipulată data până la care se putea livra cantitatea de bitum și, implicit, trebuia ridicat bitumul de către apelanta-reclamantă-pârâtă, respectiv 15 iunie 2017*”, fără ca instanța de apel să explice de ce a înlăturat apărarea societății A.

Legat de acest aspect, recurenta menționează că, potrivit art. 1266 C. civ., contractele se interpretează după voința concordantă/reală a părților, la stabilirea acestei voințe fiind avut în vedere scopul contractului, negocierile purtate între părți, practicile statornicite între acestea și comportamentul lor ulterior încheierii contractului.

În plus, se subliniază că, potrivit art. 1267 C. civ., clauzele se interpretează unele prin altele dând fiecareia înțelesul ce rezultă din ansamblul contractului, astfel încât trebuie evitată interpretarea și aplicarea prevederilor unei clauze contractuale prin scoaterea din context, cu atât mai mult cu cât s-ar afla în contradicție cu înțelesul ce rezultă din ansamblul contractului.

Astfel, recurenta apreciază că unica interpretare corectă este în sensul că prevederile art. 2.2 din Contract reglementează regula conform căreia livrările se vor face până la data de 15 iunie

2017, dar, în situația în care s-ar depăși această dată devin aplicabile dispozițiile art. 10.2 ce prevăd posibilitatea aplicării unei taxe de depozitare, fără a putea contrazice dispozițiile clare ale art. 1 intitulat „Durata”, potrivit căreia „*Prezentul Contract va intra în vigoare la data semnării și va fi valabil până la ridicarea întregii cantități, cu excepția cazului când părțile agreează diferit în scris*”.

În continuare, autoarea recursului apreciază ca fiind lipsit de relevanță faptul că între părți nu mai există un preț agreeat contractual întrucât, raportat la obiectul cauzei, analiza instanței este limitată la dreptul societății B. de a executa Garanția de Performanță, care fusese calculată pentru a acoperi prețul total al bitumului, societatea A. fiind oricum de acord să plătească prețul mai mare impus de societatea B. S.R.L., datorită faptului că avea nevoie de bitumul contractat.

Așa fiind, recurenta subliniază caracterul profund eronat al concluziei instanței, Contractul fiind în continuare valabil până la ridicarea întregii cantități de bitum contractate.

Un alt aspect statuat în mod greșit de instanța de apel, în opinia recurente, vizează societatea B. S.R.L., în privința căreia, instanța de apel a reținut că *Intimata-pâră-reclamantă nu a executat în mod abuziv scrisoarea de garanție de performanță nr. 37GBE2017-3720 emisă de C. la data de 9 mai 2017*”.

Astfel, potrivit art. 1538 C. civ., clauza penală este acea convenție accesorie prin care părțile determină anticipat echivalentul prejudiciului suferit de creditor ca urmare a neexecutării ori a executării cu întârziere sau necorespunzătoare a obligației asumate de către debitor, aceasta fiind datorată numai dacă neexecutarea provine din vina debitorului și sunt întrunite condițiile necesare acordării de despăgubiri.

Mai mult, făcând trimitere la dispozițiile art. 11.2 din Contract, se arată că numai în situația în care recurenta nu ar fi cumpărat întreaga cantitate de produs, intimata ar fi fost îndreptățită să procedeze la executarea respectivei Scrisori (de garanție de performanță).

Însă, cu toate că societatea A. și-a exprimat în mod clar intenția de a cumpăra și prelua cantitatea de 1.332,20 tone metrice de bitum rutier atât prin emiterea comenzilor transmise intimitei anterior momentului expirării vreunei garanții contractuale, cât și prin numeroasele notificări comunicate intimitei în acest sens, dar și faptul că societatea A. și-a asumat clar disponibilitatea de a achita contravaloarea taxei de depozitare reglementată de dispozițiile art. 10.2 din Contract, menționând acest aspect în toate notificările transmise către societatea B. S.R.L., aceasta din urmă a ignorat aceste comenzi, încălcându-și obligațiile contractuale, punând, în cele din urmă, în mod abuziv, în executare, scrisoarea de garanție bancară.

Cât privește scopul garanției, recurenta arată că acesta reiese din dispozițiile art. 11.2 din Contract, garanția fiind prevăzută în scopul de a-1 asigura pe vânzător că întreaga cantitate de bitum rutier contractată va fi cumpărată, aspect care, coroborat fiind cu durata de valabilitate a contractului și cu perioada de valabilitate a garanției în discuție (până la data de 14 iulie 2017), confirmă faptul că garanția de performanță nu putea fi executată în cazul în care toată cantitatea de bitum contractată nu era ridicată până la data de 15 iunie 2017, contractul necuprinzând o clauză în acest sens, ci numai dacă recurenta ar fi renunțat la o parte din cantitatea contractată ori dacă garanția ar fi expirat fără să fi fost reînnoită.

Așa fiind, autoarea recursului conchide că reaua-credință a societății B. S.R.L. rezultă din faptul că, până și în momentul în care recurenta a arătat foarte clar că își asumă atât plata taxei suplimentare de depozitare reglementată de art. 10.2 din Contract, cât și acceptarea unui preț mai mare decât cel agreeat contractual pentru a putea să intre în posesia bitumului de care avea nevoie în vederea respectării obligațiilor contractuale față de proprii clienți, societatea B. S.R.L. a refuzat să onoreze comenzile, preferând să execute Garanția de Performanță.

Date fiind cele de mai sus, recurenta consideră că nu exista nicio încălcare contractuală din partea sa, iar activarea așa-zisei clauze penale prevăzute de art. 11.2 din Contract nu își găsește justificarea în acest context, astfel încât executarea de două ori a Scrisorii de garanție s-a efectuat în totală contradicție cu prevederile agreeate de părți.

Așadar, pentru faptul că B. S.R.L. a continuat să stocheze acele cantități de produs, aceasta era îndreptățită să primească doar taxa suplimentară de stocare pentru cantitatea de bitum rămasă neridicată după data de 15 iunie 2017 și până la momentul în care recurenta ar fi trebuit să ridice cantitatea depozitată, conform comenzilor plasate, sens în care erau aplicabile prevederile art. 10.2 din Contract.

Se subliniază că o interpretare contrară, precum cea dată de instanța de apel, este profund eronată, mai ales raportat la faptul că, dacă s-ar considera taxa de depozitare ca fiind o penalitate contractuală pentru neridicarea întregii cantități de bitum până la 15 iunie 2017, în condițiile în care, așa cum au reținut judecătorii apelului, nu mai exista obligația B. S.R.L. de a livra bitum după această dată, am fi într-un scenariu în care B. S.R.L. s-ar găsi într-o situație absurdă, dar ideală, în care ar fi îndreptățită atât să primească contravaloarea garanției de performanță, cât și așa-zisa penalitate pentru fiecare zi în care recurenta nu ar cumpăra bitumul, deși oricum nu îl mai putea ridica pentru că tot instanța de apel a reținut că B. S.R.L. nu mai era ținută să îl elibereze după data de 15 iunie 2017.

Așadar, în opinia recurente, este evident că părțile nu aveau cum să reglementeze contractual o astfel de situație, iar clauzele contractuale existente nu pot conduce la asemenea concluzie, ci, dimpotrivă, părțile s-au găsit într-o situație reglementată contractual, astfel încât B. S.R.L. nu era în drept să execute garanția de performanță, în condițiile în care recurenta comandase anterior executării întreaga cantitate rămasă în stoc.

De altfel, părțile au reglementat garanția de performanță tocmai pentru a i se garanta vânzătorului că, în speță, recurenta nu va renunța la nicio parte din cantitatea contractată, ceea ce în mod evident nu a făcut.

Pe cale de consecință, autoarea recursului reiterează, subliniind, totodată, că în Contract nu exista nicio clauză care să justifice aplicarea penalității prevăzute de art. 11.2 din Contract, instanța de apel făcând, astfel, o confuzie între clauza penală și garanția îndeplinirii unei obligații.

Or, dat fiind faptul că recurenta a fost împiedicată de societatea B. S.R.L. să își îndeplinească obligația de ridicare a întregii cantități de bitum contractate, nu sunt îndeplinite condițiile de operare a clauzei penale.

Prin urmare, recurenta consideră că acea clauză nu prevede posibilitatea B. S.R.L. de a executa Garanția de Performanță în cazul în care întreaga cantitate nu ar fi fost ridicată până la data de 15 iunie 2017, ci numai în cazul în care recurenta ar fi renunțat la o parte din cantitatea de bitum contractată.

Un alt aspect statuat în mod greșit de instanța de apel în opinia recurente vizează concluzia la care instanța de apel a ajuns, respectiv că *„nu se poate susține că intimata-pârâtă-reclamantă ar fi beneficiat de o dublă reparație întrucât prin art. 10.2 și art. 11.2 din contract au fost stipulate două categorii distincte de daune-interese pe care apelanta-reclamantă-pârâtă trebuie să le suporte în cazul în care nu îndeplinește obligația de a cumpăra întreaga cantitate de 3.000 tone bitum până la data de 15 iunie 2017”*.

Legat de acest aspect, se arată că, în mod eronat instanța de apel a considerat că recurenta a încălcat dispozițiile contractuale și că, în această situație, societatea B. S.R.L. era îndreptățită să aleagă dintre mai multe remedii posibile, aceasta din urmă preferând să execute garanția în loc

să recurgă la dispozițiile art. 10.2 din Contract, conform cărora era îndreptățită să primească numai taxa de depozitare pentru perioada adițională.

Nefiind aplicabile, în opinia recurente, dispozițiile art. 1516 C. civ., situația fiind reglementată contractual și neputând fi calificată ca una de culpă contractuală, instanța de apel a ignorat faptul că societatea B. S.R.L. a executat de două ori garanția pusă la dispoziție de recurentă.

În consecință, autoarea recursului arată că societatea B. S.R.L. a beneficiat de o dublă reparație, respectiv, a executat garanția de performanță pentru neridicarea întregii cantități până la data de 15 iunie 2017, deși aceasta putea fi executată numai în situația în care recurenta ar fi refuzat să cumpere întreaga cantitate de bitum la care se obligase, respectiv, dacă ar fi renunțat la o parte din aceasta, iar, pe de altă parte a considerat oricum aplicabile dispozițiile art. 10.2 și a executat din nou garanția de performanță pentru contravaloarea taxei de depozitare, ignorând faptul că respectiva garanție nu avea nicio legătură cu taxa de depozitare.

Pe cale de consecință, recurenta arată că, în speța de față, chiar dacă ar fi existat o neexecutare, iar creditorul ar fi avut alegerea dintre mai multe remedii, este evident că societatea B. S.R.L. nu a făcut o alegere, ci a obținut o dublă reparație.

În altă ordine de idei, recurenta subliniază că prin simplul fapt că societatea B. S.R.L. a executat a doua oară garanția tocmai pentru taxa de depozitare, aceasta a demonstrat că până și reprezentanții ei au considerat ca fiind aplicabile dispozițiile art. 10.2 în situația dată.

Așa fiind, autoarea recursului consideră că în mod eronat a reținut instanța de apel că *„este vorba de o taxă suplimentară percepută pentru stocarea/depozitarea cantității de bitum neridicată de către apelanta-reclamantă-pârâtă până la data de 15 iunie 2017 și de o despăgubire echivalentă cu valoarea bitumului necumpărat până la această dată”*, în contextul respectiv negăsindu-și aplicabilitatea o penalitate pe zi de întârziere atâta timp cât debitorul obligației de cumpărare nu și-o mai putea îndeplini.

De altfel, recurenta arată că însăși instanța de apel a reținut că, după data de 15 iunie 2017, societatea B. S.R.L. nu ar mai fi fost obligată să vândă bitumul.

Așadar, se subliniază că în mod greșit instanța de apel nu a luat în considerare buna-credință de care a dat dovadă recurenta, care și-a exprimat în mod expres intenția de a cumpăra și prelua cantitatea de 1.332,20 tone metrice de bitum rutier, atât prin emiterea comenzilor transmise intimății anterior momentului expirării vreunei garanții contractuale, cât și prin numeroasele notificări transmise B. S.R.L. în acest sens.

Cu toate acestea, contrar interpretării instanței de apel în sensul că nu mai exista nicio obligație din partea intimății de a furniza bitum pentru comenzile lansate de recurentă cu livrare după data de 15 iunie 2017, se arată că intimata a refuzat să dea curs comenzilor recurente în vederea punerii la dispoziție a cantității rămase.

În cele ce urmează, recurenta reiterează că și-a exprimat foarte clar intenția de a plăti taxa suplimentară de depozitare prevăzută de art. 10.2 din Contract și că a fost de acord să plătească un preț mai mare celui agreeat contractual, tocmai pentru a putea intra în posesia bitumului de care avea neapărată nevoie. Cu toate acestea, societatea B. S.R.L. a refuzat să onoreze comenzile.

Mai mult, se arată că, ulterior acestor evenimente, recurenta a încercat să soluționeze pe cale amiabilă disputa cu B. S.R.L., încercări eșuate datorită faptului că societatea B. S.R.L. a condiționat eliberarea bitumului rămas de ridicat de păstrarea unei părți considerabile din suma pe care o executase în mod abuziv, sub formă de penalitate.

Un alt aspect criticat de recurentă se referă la faptul că instanța în mod greșit a ajuns la concluzia că, în prezenta cauză, nu sunt îndeplinite condițiile atragerii răspunderii civile contractuale a societății B. S.R.L.

Cu titlu preliminar, recurenta arată că, potrivit art. 1350 C. civ. care reglementează principiile răspunderii contractuale, părțile unui contract valabil încheiat sunt ținute să respecte obligațiile asumate, sub sancțiunea atragerii răspunderii civile contractuale a debitorului și obligarea acestuia la repararea prejudiciului cauzat creditorului, respectiv, la plata de despăgubiri.

Se subliniază, așadar, că, în opoziție cu cele reținute de instanța de apel, intimata nu și-a îndeplinit obligația contractuală de a pune la dispoziția recurente cantitatea de 1.332,20 tone metrice de bitum rutier, respectiv să dea curs comenzii nr. 55 din 27 iunie 2017, executând în mod abuziv Scrisoarea de garanție, astfel încât se impune obligarea intimetei la plata de daune-interese pentru prejudiciile cauzate.

În cele ce urmează, recurenta a analizat îndeplinirea în cauză a condițiilor răspunderii civile contractuale.

Astfel, în privința faptei ilicite, aceasta a arătat că, în speță, fapta ilicită constă în nerespectarea de către societatea B. S.R.L., fără justificare, a dispozițiilor contractuale.

Așadar, se menționează că, deși potrivit art. 2.2 din Contract, B. S.R.L. trebuia să efectueze livrările de produs pe baza comenzilor recurente, intimata a nesocotit această obligație contractuală și a refuzat să dea curs comenzii nr. 55 din 27 iunie 2017 ce presupunea livrarea unei cantități de 1.332,20 tone metrice de bitum rutier, preferând să pună în executare, în mod abuziv, Scrisoarea de garanție atât la data de 23 iunie 2017, cât și la data de 14 iulie 2017.

În acest context, recurenta precizează că societatea B. S.R.L. avea dreptul de a executa Garanția de Performanță numai în condițiile agreeate contractual de părți, prevăzute de art. 11.2 din Contract, respectiv, numai în situația în care recurenta nu ar fi cumpărat întreaga cantitate de produs.

Or, în condițiile în care recurenta și-a exprimat în mod expres intenția de a cumpăra și prelua cantitatea de 1.332,20 tone metrice de bitum rutier atât prin emiterea comenzilor transmise intimetei anterior momentului expirării vreunei garanții contractuale, cât și prin numeroase notificări comunicate intimetei în acest sens, B. S.R.L. nu numai că a refuzat să onoreze aceste comenzi, încălcând în mod evident obligațiile contractuale ce îi incumbau, dar în plus, a și pus în executare în mod abuziv Scrisoarea de garanție atât la data de 23 iunie 2017, cât și la data de 14 iulie 2017 în condițiile în care nu erau incidente dispozițiile art. 11.2 din Contract.

Totodată, se arată că neridicarea de către recurentă a întregului lot de produs până la data de 15 iunie 2017 nu putea fi asimilată unei neîndepliniri a obligațiilor contractuale, neputând fi interpretată ca fiind o clauză de încetare a raporturilor contractuale dintre părți, singura consecință care putea fi, totodată, și un remediu pentru societatea B. S.R.L. fiind aplicarea unei taxe suplimentare de stocare, în condițiile prevăzute de art. 10.2 din Contract.

În acest sens, recurenta reiterează faptul că și-a asumat în repetate rânduri plata acestei taxe suplimentare de stocare, însă numai pentru cantitățile și numai până la datele menționate în cuprinsul Comenzii nr. 55 din 27 iunie 2017.

Cu toate acestea, se arată că societatea B. S.R.L. a procedat la executarea în mod nelegal și abuziv a Scrisorii de garanție atât la data de 23 iunie 2017, cât și la data de 14 iulie 2017, considerând în mod nejustificat faptul că recurenta nu a achiziționat cantitatea contractată.

Așadar, în opinia recurente, nu exista nicio prevedere contractuală sau legală care să fi autorizat societatea B. S.R.L. să execute Garanția de Performanță în situația în care recurenta nu

ar fi preluat cele 1332,20 tone de bitum, această situație fiind reglementată contractual de dispozițiile art. 10.2 din Contract.

Față de cele expuse, se conchide că, în lipsa unui temei legal și cu încălcarea dispozițiilor contractuale, executarea de două ori a Scrisorii de garanție reprezintă fapte ilicite, culpabile, pentru care societatea B. S.R.L. trebuie să răspundă, urmând a fi obligată la repararea integrală a prejudiciului patrimonial cauzat recurentei.

Cât privește prejudiciul patrimonial, cert și previzibil cauzat recurentei, se arată că acesta este consecința neexecutării, executării cu întârziere sau necorespunzătoare a obligațiilor asumate prin contract.

În acest sens, se precizează că societatea B. S.R.L. nu numai că a refuzat să pună la dispoziția recurentei cantitatea de 1.332,20 tone metrice de bitum rutier, încălcând în mod vădit obligațiile contractuale, ci, mai mult, a procedat și la executarea de două ori a Scrisorii de garanție, cu încălcarea dispozițiilor contractuale referitoare la cazurile limitativ prevăzute în care Scrisoarea poate fi executată.

Astfel, se arată că, în mod complet abuziv și fără niciun temei contractual sau legal, societatea B. S.R.L. a executat suma de 407.058,51 euro din Garanția de Performanță, iar, ulterior a executat fără nicio justificare și suma de 4.587,20 euro, fapt de natură a cauza recurentei grave prejudicii patrimoniale.

În plus, recurenta mai arată că, pentru executarea în mod abuziv a Scrisorii de garanție în data de 23 iunie 2017 și în data de 14 iulie 2017, societatea B. S.R.L. datorează și dobânda legală, conform dispozițiilor art. 3 alin. 2¹ din O.G. nr. 13/2011, respectiv nivelul ratei dobânzii de referință de 1,75% + 8 puncte procentuale.

Cât privește vinovăția, ca element al condiției răspunderii civile contractuale, recurenta arată că a făcut atât dovada existenței Contractului, cât și a neexecutării de către pârâtă a obligațiilor asumate în temeiul Contractului, culpa debitorului fiind prezumată.

Analizând legătura de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu, recurenta arată că, în materie contractuală, existența raportului de cauzalitate este prezumată de lege din faptul neexecutării *lato sensu* a contractului și a existenței prejudiciului direct și necesar.

Cât privește necesitatea punerii în întârziere a debitorului, se arată că, în speță, este incident cazul prevăzut de art. 1523 alin. 2 lit. c) C. civ., față de care intimata este de drept în întârziere, întrucât, deși a fost notificată în sensul punerii la dispoziția recurentei a cantității de 1.332,20 tone metrice de bitum rutier, acesta nu numai că nu s-a conformat, dar a și executat Scrisoarea, cu toate că nu avea niciun temei contractual sau legal pentru a proceda în acest sens.

În cele ce urmează, recurenta conchide că, și în această ipoteză, instanța de apel a încălcat legea, reținând în mod greșit că nu sunt întrunite condițiile răspunderii civile contractuale a intimei pentru executarea abuzivă a Scrisorii de garanție în condițiile în care această faptă ilicită a intimei este indisolubil legată de dispozițiile Contractului încheiat între părți.

În concluzie, recurenta solicită să se constate că instanța de apel a pronunțat decizia recurată inclusiv cu interpretarea și aplicarea greșită a unor norme de drept material, fiind astfel incidentă ipoteza de casare reglementată de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ.

Prin întâmpinare, intimata-pârâtă B. S.R.L. a solicitat, în principal, să se constate nulitatea recursului, întrucât criticile formulate nu se încadrează în motivele de casare prevăzute de art. 488 C. proc. civ. În subsidiar, a solicitat respingerea recursului, ca nefondat, întrucât hotărârea instanței de apel este legală.

Prin încheierea din 16 iunie 2020, conform art. 493 alin. 7 C. proc. civ., a fost respinsă excepția nulității recursului, invocată de intimată prin întâmpinare. Recursul a fost admis în principiu și s-a fixat termen de judecată pe fond a căii extraordinare de atac, cu citarea părților.

Recursul de față este nefondat, pentru considerentele ce se vor arăta în continuare:

Contrar celor susținute prin cererea de recurs, decizia pronunțată de instanța de apel cuprinde motivele pe care se întemeiază. De asemenea, hotărârea atacată nu se fundamentează pe motive contradictorii. În consecință, nu este incidentă nici una din cele două teze ale motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., invocate de autoarea căii de atac.

Este adevărat că, potrivit art. 425 alin. 1 lit. b) C. proc. civ., considerentele hotărârii trebuie să cuprindă motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază soluția, arătându-se atât motivele pentru care s-au admis, cât și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților.

Motivarea este un element esențial al unei hotărâri judecătorești, o garanție a calității actului de justiție, ce oferă posibilitatea exercitării de către instanțele superioare a unui control judiciar eficient și optim.

Însă, decizia atacată răspunde tuturor acestor exigențe, de vreme ce s-a procedat la un examen real și efectiv al tuturor argumentelor cuprinse în cererea de apel și s-a făcut o analiză proprie a întregului material probator administrat în fața primei instanțe.

Contrar celor susținute prin cererea de recurs, instanța de prim control judiciar nu a omis a analiza modul în care părțile și-au executat obligațiile decurgând din contract, inclusiv semnificația comenzilor lansate de către recurenta-cumpărător atât anterior, cât și ulterior datei de 15 iunie 2017. Din însuși textul deciziei rezultă analiza atât a celor 46 de comenzi transmise anterior datei de 15 iunie 2017, cât și a celor ulterioare (comanda nr. 47 din 15 iunie 2017, nr. 55 din 27 iunie 2017) ș.a.m.d. - a se vedea în acest sens, filele 14, 15, 16, 17 din hotărâre. Ceea ce critică, în realitate, recurenta este relevanța probatorie pe care instanța de apel a acordat-o acestor înscrisuri, ce excede analizei de legalitate pe care o exercită instanța de recurs.

În mod asemănător, recurenta susține că instanța de prim control judiciar nu ar fi analizat criticile relative la greșita interpretare a clauzelor contractuale de către judecătorul fondului, în principal, sub aspectul datei la care expira convenția. O atare critică ignoră, în mod evident, conținutul concret al hotărârii atacate, care cuprinde o amplă analiză a conținutului convenției, a principalelor obligații asumate de către părți, a termenelor de executare a acestor îndatoriri și a condițiilor în care puteau fi activate clauzele penale.

În sfârșit, nu există nicio contradicție între considerentele deciziei recurate. În realitate, pretinsa contradicție există între dezlegarea dată de instanța de apel conținutului concret al celor două clauze penale incluse în contractul de vânzare-cumpărare perfectat de părți și situația de fapt prefigurată de către parte și neînsușită de către instanțele de fond.

Așadar, criticile subscrise motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ. nu pot fi primite.

În ce privește criticile pe care recurenta le încadrează în motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., se impune a face o serie de precizări preliminare analizei propriu zise a acestora.

Recursul este o cale extraordinară de atac în reformare ce poate fi exercitată pentru temeiuri de nelegalitate limitativ determinate de lege, nu și de netemeinicie. Așa cum rezultă din prevederile art. 483 alin. 3 C. proc. civ., scopul recursului este doar acela de examinare a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile.

Motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 include în conținutul său cazurile de încălcare sau de aplicare greșită a normelor de drept material, cum ar fi interpretarea eronată a unui text legal, aplicarea unei norme juridice deși aceasta nu era incidentă în cauză ș.a.m.d.

Așadar, incongruența normei juridice raportată la situația de fapt reținută de instanțele de fond poate fi subscrisă acestui motiv de nelegalitate. Însă multe dintre criticile formulate de către recurentă vizează, în realitate, reaprecierea probelor administrate și, în consecință, stabilirea unei alte situații de fapt, esențial diferită de cea reținută de către instanțele de fond.

Or, aprecierea probelor și stabilirea elementelor de fapt ale cauzei constituie atributul exclusiv al instanțelor devolutive, aceste aspecte, de netemeinicie, neputând face obiectul căii de atac a recursului.

În acest context, în cele ce succed vor fi analizate doar acele critici care pot fi încadrate în motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ. și excluse din dezbatere celelalte susțineri.

Sub un prim aspect, recurenta invocă încălcarea, de către instanța de apel, a prevederilor art. 1266 și art. 1267 C. civ., respectiv a regulilor de interpretare a contractelor, atunci când analizează conținutul clauzelor stipulate în art. 2.2, art. 10.2 și art. 11.2 din contractul de vânzare bitum rutier nr. 15 din 19 aprilie 2017.

Verificarea respectării normelor legale de interpretare a contractelor apreciem că poate face obiectul unei critici de nelegalitate din moment ce, potrivit art. 1270 alin. 1 C. civ., contractul valabil încheiat are putere de lege între părțile contractante.

Este adevărat că înscrisul ce constată convenția este o probă în procesul civil și că interpretarea probelor este apanajul stabilirii elementelor de fapt ale cauzei și intră în domeniul rezervat exclusiv instanțelor devolutive. Însă regulile de interpretare a contractului, statornicite în art. 1266 - 1269 C. civ., sunt norme de drept material și se adresează organelor de jurisdicție, atunci când interpretarea formează obiect al unei dispute litigioase, astfel că verificarea aplicării lor, în raport cu o convenție, privite în sens de *negotium*, iar nu de *instrumentum*, poate constitui o critică de nelegalitate.

Instanța de recurs constată, însă, că instanța de apel a aplicat în mod corect regulile instituite de art. 1266 și art. 1267 C. civ., statuând că interpretarea contractului se face după voința concordantă a părților și aplicând, deopotrivă, principiul interpretării sistematice. În esență, recurenta este cea care susține că este posibilă aplicarea unei clauze contractuale prin luarea sa din context, respectiv a prevederilor art. 1, potrivit cărora contractul de vânzare-cumpărare este în vigoare până la ridicarea întregii cantități de bitum de către cumpărător.

Or, aplicând în mod corect prevederile art. 1267 C. civ., respectiv cercetând ansamblul contractului și coroborând prevederile art. 2.2, art. 8 (referitor la preț), art. 10.2 (privind taxele suplimentare datorate de cumpărător în cazul neridicării întregii cantități de marfă contractată până la o anumită dată), art. 11.2 (referitoare la daunele interese datorate de cumpărător în cazul neîndeplinirii obligației de a cumpăra și modul de garantare a acestor daune), instanța de apel a stabilit care a fost voința concordantă a părților la perfectarea convenției. În esență, a stabilit că recurenta-reclamantă nu își putea executa obligația de a cumpăra și ridica o anumită cantitate de marfă decât până la expirarea unui termen expres stabilit de părți și că, pentru neexecutarea acestei obligații principale ce incumbă cumpărătorului, creditorul obligației neexecutate este îndrituit la acoperirea prejudiciului cauzat, determinat anticipat de părți prin clauzele penale incluse în contract.

Din această perspectivă, instanțele de fond nu au făcut nicio confuzie între clauza penală, astfel cum este reglementată de art. 1538 C. civ., și obligația de a garanta o obligație. În realitate,

clauza instituită prin prevederile art. 11.2 din contract reprezintă atât o convenție accesorie, prin care părțile au determinat anticipat echivalentul prejudiciului suferit de vânzător ca urmare a neexecutării de către cumpărător a obligației de a cumpăra și ridica întreaga cantitate de marfă în termenul stabilit (anume prețul cantității de bitum neridicate), cât și de instituire a modului de garantare a acestei despăgubiri. Concret, s-a garantat plata despăgubirilor (garanție de bună execuție sau garanție de performanță), printr-o garanție la cerere, emisă și executată de beneficiar (pârâta vânzător) în condițiile stipulate prin Publicația nr. 758 a Camerei Internaționale de Comerț (ICC) din Paris (a se vedea Anexa 5 la contract).

În sfârșit, nu se poate reține nici greșita aplicare a prevederilor art. 1516 alin. 2 C. civ. Sub un prim aspect, critica formulată de către recurenta-reclamantă este confuză, întrucât nu se explicitează în ce fel a fost încălcată această normă legală.

Textul de lege instituie, atunci când debitorul nu își execută total sau parțial, obligația sau o îndeplinește în mod defectuos ori cu întârziere, mai multe mijloace juridice la dispoziția creditorului: executarea silită a obligației, rezoluțiunea sau rezilierea ori reducerea propriei prestații, alte mijloace juridice pentru realizarea dreptului său. Articolul 1516 alin. 2 C. civ. nu instituie o ordine de executare a mijloacelor juridice de realizare a dreptului creditorului, acesta putând alege, în funcție de circumstanțe, modalitatea legală cea mai adecvată satisfacerii dreptului său.

Textul de lege nu interzice, ci, dimpotrivă, permite creditorului în mod explicit ca, în afara mijloacelor juridice amintite, să obțină daune-interese. Dreptul la executarea prin echivalent a obligației este, astfel, conservat în toate cazurile, putând fi executat fie cu titlu principal, fie complementar altui mijloc juridic de realizare a dreptului creditorului.

Așadar, instanța de apel nu a încălcat acest text de lege, constatând că pârâta-vânzător este îndrituită la obținerea de daune-interese pentru neexecutarea parțială a obligațiilor contractuale asumate de debitor (recurenta-reclamantă).

Ceea ce invocă, în realitate, recurenta, nu este vreo pretinsă încălcare a prevederilor art. 1516 alin. 2 C. civ., ci propria interpretare a prevederilor contractuale, în sensul că obligația sa de a cumpăra nu trebuia executată într-un anumit termen și că, prin urmare, clauza penală stipulată de părți prin prevederile art. 11.2 nu determina anticipat prejudiciul cauzat prin neîndeplinirea la timp a propriei îndatoriri. Pe de altă parte, în mod contradictoriu, acceptă totuși că executarea propriei obligații trebuia realizată într-un anumit termen, dar consideră că întârzierea executării era sancționată printr-o altă clauză contractuală, anume cea prevăzută de art. 10.2. Fără a relua considerațiile precedente, referitoare la respectarea regulilor de interpretare a convențiilor, instanța de recurs reține, în acord cu punctul de vedere exprimat de instanța de apel, că art. 10.2 reprezintă tot o clauză penală, care sancționează nerespectarea unei alte obligații generale asumate de către reclamantă, anume aceea ca, după expirarea duratei contractului de față, să angajeze negocieri în vederea ridicării cantității de bitum rămase, dar în noile condiții contractuale ce urmau a fi stabilite, cu privire la preț, garanții, ș.a.m.d.

În ce privește celelalte critici formulate, acestea sunt apreciate ca fiind de netemeinicie, întrucât vizează modul în care instanțele de fond au statuat asupra situației de fapt, respectiv modul de executare a obligațiilor contractuale de către părți, gradul de neexecutare, prejudiciul produs, vinovăție, legătura de cauzalitate, ș.a.m.d. În esență, sunt reluate opiniile reclamantei, din fazele procesuale anterioare, asupra executării convenției de vânzare-cumpărare, pornind de la interpretarea pe care aceasta o dă clauzelor contractuale, nu veritabile critici de nelegalitate.

Față de considerentele ce preced, potrivit art. 496 alin. 1 C. proc. civ., Înalta Curte a respins recursul, ca nefondat.

Potrivit art. 453 alin. 1 C. proc. civ., partea care pierde procesul este obligată, la cererea părții care a câștigat, să îi plătească acesteia cheltuielile de judecată.

În consecință, constată că cererea intimatei, de obligare a recurente la plata de cheltuieli constând în onorariu avocat, dovedite în condițiile art. 452 C. proc. civ., cu facturi fiscale și extrase de cont este fondată și, în consecință, a fost admisă.

17. Contract de vânzare. Încheierea unei convenții de punere în aplicare a contractului. Invocarea încălcării principiului simetriei. Condiții și efecte

C. civ., art. 1235, art. 1239 alin. (2), art. 1242 alin. (1), art. 1243, art. 1244, art. 1270

Articolul 1243 C. civ. instituie o regulă generală și relativă cu privire la respectarea principiului simetriei sub aspectul formalismului în privința încheierii și modificării contractului. Sub aspect substanțial, regula simetriei reprezintă una dintre consecințele principiului forței obligatorii consacrat prin art. 1270 C. civ., însemnând că modificarea contractului se realizează prin același mecanism ca și formarea contractului, prin voința concordantă a părților.

Pentru încheierea în mod valabil a unor convenții privind punerea în aplicare a contractelor de vânzare încheiate între părți nu este necesară forma autentică, în absența unor prevederi contractuale care să modifice sau să completeze contractele de vânzare încheiate în formă autentică.

Aceste convenții produc efecte juridice în temeiul principiului consensualismului, potrivit cu care manifestarea de voință nu trebuie să îmbrace o formă specială și, prin urmare, în această situație nu sunt incidente prevederile art. 1243 C. civ. și, pe cale de consecință, nici cele ale art. 1242 alin. (1) C. civ. referitoare la sancțiunea nulității care se impune pentru nerespectarea dispozițiilor art. 1243 din același cod.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 2012 din 20 octombrie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Suceava la 26 martie 2018, sub nr. x/86/2018, reclamantul Municipiul Suceava a solicitat obligarea pârâtei A. Suceava S.A. la plata sumei de 662.006,71 lei, compusă din: suma de 649.508 lei, reprezentând 0,5% din veniturile anuale realizate de către pârâtă din exploatarea investiției realizate conform contractelor de vânzare nr. 989 din 30 aprilie 2013 și 990 din 30 aprilie 2013, debit restant pentru anii 2015 și 2016 și suma de 12.498,71 lei, reprezentând majorări de întârziere pentru debitul neachitat aferent anilor 2014 -2016.

În drept, cererea a fost întemeiată pe dispozițiile art. 1270, art. 1272 și art. 1516 alin. 2 pct. 3 C. civ.

Prin încheierea din 29 iunie 2018, Tribunalul Suceava, Secția a II-a civilă, a respins excepția necompetenței sale teritoriale și excepția netimbrării acțiunii.

Prin sentința nr. 255 din 12 octombrie 2018, Tribunalul Suceava, Secția a II-a civilă, a admis în parte cererea formulată de reclamantul Municipiul Suceava, în contradictoriu cu pârâta A. Suceava S.A.; a obligat-o pe pârâtă la plata către reclamantă a sumei de 315.699,81 lei, reprezentând procentul aferent anului 2015, datorat în temeiul art. 12.4 din contractele de

vânzare-cumpărare nr. 989 din 30 aprilie 2013 și nr. 990 din 30 aprilie 2013, la care se va calcula dobânda legală penalizatoare începând cu 15 octombrie 2016 și până la data plății; a obligat-o pe pârâtă la plata către reclamantă a sumei de 334.118,85 lei, reprezentând procentul aferent anului 2016, datorat în temeiul aceleiași clauze, la care se va calcula dobânda legală penalizatoare începând cu 31 mai 2017 și până la data plății.

Împotriva încheierii din 29 iunie 2018 și a sentinței primei instanțe, A. Suceava S.A. a declarat apel, prin care a solicitat anularea hotărârilor atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare Tribunalului București, iar, în subsidiar, schimbarea hotărârilor atacate, în sensul respingerii acțiunii.

Prin decizia nr. 51 din 6 februarie 2019, Curtea de Apel Suceava, Secția a II-a civilă, a respins ca nefondat apelul declarat de apelanta-pârâtă A. Suceava S.A. împotriva încheierii din 29 iunie 2018 și a sentinței primei instanțe.

Împotriva deciziei instanței de apel, A. Suceava S.A. a declarat recurs, prin care a solicitat admiterea căii de atac, casarea deciziei atacate și trimiterea cauzei spre o nouă judecată Tribunalului București.

În motivarea recursului, recurenta-pârâtă a prezentat raporturile contractuale dintre părți și istoricul litigiului, după care a susținut că sunt incidente motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. 1 pct. 5, 6 și 8 C. proc. civ.

În dezvoltarea motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ., autoarea recursului a susținut, în esență, că procesul a fost soluționat cu nerespectarea competenței teritoriale a Tribunalului București.

În acest sens, recurenta-pârâtă a arătat că, deși a făcut dovada că sediul său social era în București la data înregistrării acțiunii, conform certificatului constatator emis de O.N.R.C., ambele instanțe au apreciat că procesul este de competența Tribunalului Suceava.

În dezacord cu instanța de apel, autoarea recursului a învederat că activitățile prevăzute în contractele deduse judecării vizează exclusiv edificarea și punerea în funcțiune a centralei, precum și furnizarea de energie termică către autoritatea publică locală.

Astfel, recurenta-pârâtă a subliniat că aceste activități au fost deja îndeplinite, motiv pentru care nu mai fac obiectul prezentului litigiu.

Totodată, a arătat că pretențiile bănești ale intimătei-reclamante nu au legătură cu aceste activități și nici cu prețul terenurilor vândute, prețul fiind achitat integral la momentul încheierii contractelor de vânzare.

În concret, recurenta-pârâtă a criticat considerentele care au fundamentat soluția de respingere a excepției nulității relative a clauzei stipulate la art. 12.4 din contractele vânzare-cumpărare, pentru lipsa cauzei.

În acest sens, a arătat că instanța de apel a calificat respectivele contracte ca fiind de concesiune a unui serviciu de utilitate publică sau de parteneriat public-privat, iar, pe de altă parte, a apreciat că exclusivitatea acordată prin clauza de la art. 10 din aceste contracte ar constitui cauza juridică a obligației de plată a cotei de 0,5% din veniturile anuale.

Astfel, recurenta-pârâtă a subliniat că aceste aspecte nu au fost invocate de părți și nici nu au făcut obiectul dezbatărilor în fața primei instanțe, fiind dezlegate pentru prima oară după închiderea dezbatărilor în apel, în etapa deliberării.

Aceeași parte a învederat că, procedând în acest mod, instanța de apel a încălcat atât principiul contradictorialității, cât și dreptul la apărare, ca urmare a nepunerii în discuția părților a recalificării naturii juridice a acestor contracte.

În dezvoltarea motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., autoarea recursului a susținut, în esență, că a invocat prin cererea de apel contrarietatea anumitor considerente din cuprinsul sentinței primei instanțe.

Astfel, recurenta-pârâtă a arătat că instanța de apel s-a rezumat la a reține că, din ansamblul considerentelor hotărârii, rezultă argumentele de fapt și de drept, care au format convingerea instanței cu privire la soluția pronunțată, fără însă a expune argumentele pentru care a ajuns la această concluzie.

În plus, aceeași parte a subliniat că inclusiv în cuprinsul deciziei recurate au fost expuse considerente contradictorii.

În concret, a arătat că, analizând excepția de neexecutare a contractului, instanța de apel a reținut, pe de o parte, că intimata-reclamantă și-a asumat obligația de a prelua energia termică de la recurenta-pârâtă la prețul convenit prin cele două contracte, iar, pe altă parte, a reținut că intimata-reclamantă nu avea obligația de plată a vreunui preț pentru energia termică.

În dezvoltarea motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., recurenta-pârâtă a susținut, în esență, că hotărârea recurată a fost pronunțată cu încălcarea dispozițiilor art. 1242 alin. 1 și art. 1243-1244 C. civ.

În concret, autoarea recursului a susținut că a invocat în fața instanțelor de fond excepția nulității absolute a convențiilor din 14 martie 2016 și 8 mai 2017 privind punerea în aplicare a clauzei de la art. 12.4 din contractele de vânzare-cumpărare, întrucât aceste convenții au modificat și completat această clauză, motiv pentru care ar fi trebuit încheiate tot în formă autentică, potrivit principiului simetriei de formă a actelor juridice, reglementat de art. 1243 C. civ.

În continuare, recurenta-pârâtă a criticat considerentele prin care instanța de apel a reținut că cele două convenții încheiate sub semnătură privată nu modifică sau completează contractele de vânzare-cumpărare, ci doar explicitează și interpretează modul de executare a obligațiilor, fără a adăuga obligații noi.

Totodată, a criticat și considerentul prin care instanța de apel a reținut că obligația de plată a cotei de 0,5% din veniturile anuale este expres prevăzută în contractele de vânzare-cumpărare.

În combaterea acestor considerente, autoarea recursului a susținut că în cuprinsul clauzei de la art. 12.4 din contractele de vânzare-cumpărare este prevăzut dreptul vânzătorului (Municipiul Suceava) de a încasa 0,5% din veniturile anuale, obținute de cumpărător din exploatarea investiției realizate.

Recurenta-pârâtă a subliniat că nicăieri în cuprinsul celor două contracte de vânzare-cumpărare nu este prevăzută obligația de plată a acestei cote, cu toate că ambele contracte conțin un capitol extins care reglementează obligațiile cumpărătorului.

În plus, aceeași parte a arătat că în cuprinsul celor două contracte nu sunt menționate elementele esențiale pentru executarea obligației de a plăti a cotei de 0,5% din veniturile realizate, cum ar fi: modalitatea de determinare a acestei cote din venituri, scadența obligației și modalitatea de plată.

După evocarea dispozițiilor art. 663 C. proc. civ. și art. 1164 C. civ., autoarea recursului a arătat că pretinsa obligație de plată a cotei respective nu rezultă în mod neîndoielnic din clauzele contractelor de vânzare-cumpărare.

Aceași parte a arătat că dacă s-ar aprecia că prevederile art. 12.4 ar institui, prin ele însele, o obligație de plată în sarcina sa, o asemenea obligație ar fi nulă absolut pentru lipsa

consimțământului, care trebuie exprimat în mod efectiv și neechivoc, precum și în cunoștință de cauză, conform art. 1204 C. civ..

Or, în prezenta cauză, instanța de apel a reținut că obligația de plată a cotei de 0,5% este dedusă din dispozițiile art. 12.4, ceea ce exclude exprimarea efectivă și neechivocă a consimțământului recurentei-pârâte, în asumarea acestei obligații.

Astfel, recurenta-pârâta a subliniat că, în lipsa convențiilor încheiate sub semnătură privată, cuantumul sumelor datorate nu ar fi fost determinabil, iar scadența sumelor datorate nu ar fi putut fi identificată.

Aceeași parte a criticat și considerentul prin care instanța de apel a reținut că obligația de plată a cotei de 0,5% ar fi validată de achitarea parțială a acestui procent pentru veniturile realizate în anul 2014.

Astfel, autoarea recurentului a subliniat că acest considerent încalcă dispozițiile art. 1247 alin. 4 C. civ., conform căruia nulitatea absolută nu poate fi acoperită prin confirmare.

Recurenta-pârâtă a mai arătat că a invocat nulitatea relativă a clauzei de la art. 12.4 din contractele de vânzare-cumpărare pentru lipsa cauzei, întrucât pretinsa obligație de plată a cotei de 0,5% din veniturile anuale nu își găsește cauza juridică într-o contraprestație a Municipiului Suceava.

Aceeași parte a susținut că instanța de apel a respins această excepție, întrucât a identificat cauza juridică a obligației de plată a cotei de 0,5%, în urma calificării contractelor de vânzare-cumpărare ca fiind de concesiune a unui serviciu de utilitate publică.

Or, această calificare s-a făcut cu încălcarea dispozițiilor Legii nr. 51/2006, Legii nr. 325/2006 și O.U.G. nr. 34/2006.

În concret, recurenta-pârâtă a subliniat că furnizarea energiei termice în beneficiul unei autorități contractante reprezintă un contract sectorial, care se atribuie în cadrul procedurilor de achiziție publică.

Aceeași parte a arătat că Municipiul Suceava a organizat o astfel de procedură, finalizată cu atribuirea contractului de delegare a gestiunii către societatea B. S.R.L., care a devenit operator al serviciului public de alimentare cu energie termică.

Recurenta-pârâtă a subliniat că numai în cazul delegării gestiunii prin concesiune era obligatorie respectarea condițiilor impuse de Legea nr. 51/2006, Legea nr. 325/2006 și O.U.G. nr. 34/2006, în ceea ce privește atribuirea contractului și plata redevenței de 0,5% din cifra de afaceri.

În acest context, autoarea recursului a arătat că este greșită calificarea contractelor de vânzare-cumpărare ca fiind de concesiune, întrucât, în urma parcurgerii procedurilor de achiziție publică, contractul a fost atribuit unei alte societăți, care plătește redevența de 0,5% din cifra de afaceri.

Aceeași parte a criticat considerentul prin care instanța de apel a identificat drept cauză a obligației de plată a cotei de 0,5% din veniturile anuale exclusivitatea dreptului de producție a energiei termice în municipiul Suceava, prevăzută în cuprinsul clauzei de la art. 10 din contractele de vânzare-cumpărare.

Recurenta-pârâtă a subliniat că dacă s-ar aprecia că redevența de 0,5% constituie prețul plătit pentru asigurarea exclusivității dreptului de producție, o asemenea clauză ar constitui o practică anticoncurențială, o înțelegere de tip monopol, încheiată chiar de o autoritate a statului. Or, o astfel de înțelegere este interzisă de dispozițiile art. 8 din Legea nr. 21/1996 și nulă de drept, conform art. 52 din Legea nr. 21/1996.

Aceeași parte a învederat că instanța de apel a încălcat și dispozițiile art. 40 din Legea nr. 325/2006, când a stabilit cauza juridică a obligației de plată a cotei de 0,5%, prin raportare la scopul încheierii contractelor de vânzare-cumpărare, menționat în cuprinsul clauzei stipulate la art. 10.2 din aceste contracte.

După evocarea dispozițiilor art. 40 alin. 6-7 și 9 din Legea nr. 325/2006, recurenta-pârâtă a arătat că prețul de vânzare a energiei termice, prevăzut în cuprinsul clauzei de la art. 7.1 din contractele vânzare-cumpărare, este de 116 lei plus TVA pe gigacalorie.

În continuare, aceeași parte a precizat că acest preț a fost aprobat de autoritatea administrației publice locale, cu titlu de preț de livrare a energiei termice către consumatori, potrivit hotărârii nr. 93 din 30 martie 2017 a Consiliului Local Suceava, fiind avizat de către A.N.R.E., potrivit avizului nr. 2 din 24 februarie 2017.

Astfel, dacă s-ar recunoaște valabilitatea clauzei stipulate la art. 12.4 din contractele de vânzare-cumpărare, recurenta-pârâtă ar fi obligată să furnizeze energie termică către consumatori la un preț mai mic cu 0,5% decât prețul legal de 116 lei plus TVA pe gigacalorie, având în vedere că o cotă de 0,5% din veniturile sale ar trebui restituită către intimata-reclamantă.

Recurenta-pârâtă a susținut că instanța de apel nu a răspuns argumentelor pe care le-a adus în susținerea excepției nulității relative pentru lipsa cauzei, rezumându-se la a reține că toate obligațiile asumate de această parte și-ar găsi cauza juridică în unica obligație a Municipiului Suceava, constând în preluarea la un anumit preț a energiei termice produse.

Totodată, autoarea recursului a arătat că aceeași instanță a reținut că Municipiul Suceava nu și-a asumat obligația de plată a vreunui preț al energiei termice, ci doar obligația de a o prelua.

După evocarea dispozițiilor art. 1235 C. civ., recurenta-pârâtă a subliniat că nu beneficiază de o contraprestație din partea Municipiului Suceava în schimbul plății cotei de 0,5%.

Astfel, recurenta-pârâtă a arătat că această cotă reprezintă o redevență pretinsă de Municipiul Suceava, fără ca în schimbul acesteia să-i fi fost transmis dreptul de a folosi, administra sau exploata un bun public.

Totodată, aceeași parte a subliniat că deține în proprietate atât terenul, cât și centrala termică, astfel încât nu putea fi obligată la plata unei redevențe pentru veniturile realizate din exploatarea bunurilor sale.

Recurenta-pârâtă a mai arătat că instanța de apel a soluționat în mod greșit excepția de neexecutare a contractului, invocată în raport cu obligația Municipiului Suceava privind plata prețului pentru energia termică preluată.

În concret, a arătat că instanța de apel a reținut că Municipiul Suceava s-a obligat numai să preia, în condiții de exclusivitate, energia termică produsă de recurenta-pârâtă.

Astfel, autoarea recursului a subliniat că această concluzie a instanței de apel este infirmată de clauza stipulată la art. 7.1 din contractele de vânzare-cumpărare, care prevede în mod expres obligația Municipiului Suceava de a prelua energia termică la un anumit preț.

După evocarea dispozițiilor art. 12 alin. 1 din Legea nr. 325/2006 și art. 29 alin. 1 din Legea nr. 51/2006, recurenta-pârâtă a conchis că neîndeplinirea de către Municipiul Suceava a obligației de plată anterior evocate face imposibilă plata cotei de 0,5%, întrucât veniturile încasate din activitatea de producție a energiei termice sunt inferioare costului de producție.

În drept, recursul a fost întemeiat pe motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. 1 pct. 5, 6 și 8 C. proc. civ.

Prin încheierea nr. 1031 din 28 mai 2019, Secția I civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție a admis excepția necompetenței sale funcționale și a declinat competența de soluționare a recursului în favoarea Secției a II-a civile a aceleiași instanțe.

Intimata-reclamantă Municipiul Suceava a depus întâmpinare la 25 iulie 2019, cu respectarea termenului legal, prin care a solicitat respingerea recursului ca nefondat.

Analizând recursul prin raportare la motivele de nelegalitate invocate, reține următoarele:

Recurenta-pârâtă A. Suceava S.A. a criticat, într-un prim motiv de recurs, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin.1 pct. 5 C. proc. civ., încălcarea competenței teritoriale a Tribunalului București, instanță căreia i-ar reveni competența de soluționare a cauzei în raport cu prevederile art. 107 alin. 1 C. proc. civ.

A motivat că nu are sediul social în circumscripția Tribunalului Suceava, ci în municipiul București, motiv pentru care, atât prima instanță, cât și instanța de apel au încălcat competența teritorială a Tribunalului București. A susținut că pretențiile bănești care fac obiectul cauzei nu se află în legătură cu prestarea activităților prevăzute în cele două contracte de vânzare-cumpărare, constând în edificarea și punerea în funcțiune de către recurentă a centralei în cogenerare de înaltă eficiență, precum și de furnizarea de energie termică către autoritatea publică locală și nu are legătură nici cu prețul terenurilor cu privire la care a operat transmisiunea dreptului de proprietate, acest preț fiind integral plătit la momentul încheierii contractelor, astfel cum recunoaște și reclamanta.

Instanța de recurs reține că soluționarea excepției necompetenței teritoriale este corectă întrucât, în cauza dedusă spre soluționare, competența teritorială are caracter alternativ, ceea ce conferă reclamantului alegerea între două instanțe deopotrivă de competente.

Tribunalul Suceava este instanța competentă teritorial să soluționeze cauza în temeiul art. 109 C. proc. civ., această instanță fiind instanța locului unde recurenta-pârâtă are deschis un punct de lucru și exercită în mod statornic o activitate comercială în acest loc, împrejurare reținută de instanța de apel și necombătută prin motivele de recurs.

Regula de dreptul comun în materia competenței teritoriale, înscrisă în art. 107 C. proc. civ., pe care o invocă recurenta, se aplică ori de câte ori nu există o dispoziție legală care să stabilească o altă instanță competentă din punct de vedere teritorial. În cauză este incidentă norma înscrisă în art. 109 C. proc. civ. care atribuie competența teritorială alternativă pentru instanța locului unde persoana juridică de drept privat are un dezmembrământ fără personalitate juridică.

Recurenta-pârâtă are punct de lucru în municipiul Suceava și aici desfășoară activitatea de furnizare energie termică, iar pretențiile care fac obiectul cererii de chemare în judecată sunt în legătură cu această activitate desfășurată de recurentă.

În consecință, critica recurente referitoare la greșita soluționare a excepției necompetenței teritoriale a Tribunalului Suceava este nefondată.

În cadrul motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ., recurenta-pârâtă a mai invocat încălcarea dispozițiilor art. 14 și art. 22 C. proc. civ. și a dreptului la apărare, încălcări care derivă, pe de o parte, din recalificarea contractelor de vânzare-cumpărare în contracte de concesiune a unui serviciu de utilitate publică sau în contracte de parteneriat public-privat, iar, pe de altă parte, din stabilirea cauzei juridice a obligației de plată a cotei de 0,5% din veniturile anuale, ca fiind reprezentată de exclusivitatea acordată prin dispozițiile art. 10 din aceste contracte.

Criticile invocate nu pot fi primite deoarece nu se identifică, în motivarea care fundamentează decizia recurată, recalificarea contractelor de vânzare-cumpărare în contracte de concesiune a unui serviciu de utilitate publică sau în contracte de parteneriat public-privat. În cuprinsul deciziei se motivează că pretențiile intimatului-reclamant decurg din cele două contracte de vânzare-cumpărare cu caracter complex și atipic, incluzând drepturi și obligații pentru ambele părți contractante, specifice scopului asumat de acestea la încheierea lor. Conținutul drepturilor și obligațiilor asumate prin cele două contracte de vânzare-cumpărare cu caracter complex au făcut obiectul dezbatărilor la care pârâta a participat în mod activ, direct, egalitar, astfel că nu se poate reține nicio vătămare legitimă cu caracter procesual cauzată pârâtei prin soluționarea apelului în cadrul rejudecării cauzei cu respectarea limitelor determinate de ceea ce s-a apelat și de ceea ce s-a judecat.

Prin urmare, instanța de recurs înlătură aceste critici, întrucât nu sunt întemeiate.

Subsumat motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., recurenta-pârâtă invocă faptul că instanța de apel a soluționat în mod superficial critica referitoare la motivarea contradictorie din cuprinsul hotărârii primei instanțe, pronunțând astfel o hotărâre nemotivată. Se invocă și ipoteza existenței unor considerente contradictorii în cuprinsul deciziei atacate, în cadrul analizei excepției de neexecutare a contractului, întrucât, pe de o parte, se arată că municipiul Suceava și-a asumat prin contractele de vânzare-cumpărare obligația de a prelua energia termică de la pârâtă la prețul prevăzut în contracte, dar, pe de altă parte, se stabilește faptul că municipiul Suceava nu avea obligația de plată a vreunui preț pentru energia termică furnizată.

Critica prin care se susține că instanța de apel nu a analizat motivul de apel vizând motivarea contradictorie din cuprinsul sentinței pronunțate de prima instanță este nefondată. Din considerentele deciziei recurate rezultă că instanța de apel a analizat acest motiv de apel, pe care l-a înlăturat motivat, arătând că ansamblul considerentelor care fundamentează hotărârea adoptată conține elementele de fapt și de drept care au format convingerea instanței și care conduc la soluția pronunțată. S-a reținut că hotărârea pronunțată de prima instanță răspunde exigenței impuse de art. 6 par. 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, de a indica cu suficientă claritate motivele care stau la baza adoptării sale și de a examina efectiv aspectele esențiale care îi sunt supuse aprecierii.

În privința criticii referitoare la existența unor considerente contradictorii în cuprinsul deciziei atacate, recurenta-pârâtă a reiterat același motiv invocat în apel, susținându-se perpetuarea aceleiași contradicții și în hotărârea instanței de apel.

Înalta Curte subliniază că, pentru a răspunde exigențelor art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., contradicția la care se referă textul de lege trebuie să poarte, fie între considerente și dispozitiv, fie să se manifeste în cadrul considerentelor, însă de o asemenea manieră încât hotărârea să poată fi apreciată ca fiind, practic, nemotivată. O asemenea situație nu se poate desprinde din considerentele deciziei adoptate de instanța de apel.

Analiza argumentelor care au fundamentat silogismul judiciar relevă că instanța de apel, ca și prima instanță au reținut, prin valorificarea probatoriului administrat, că reclamantul a înțeles să își îndeplinească obligația de a prelua energia termică și de a o transfera în sistemul de transport prin intermediul delegatului B. SRL, transferându-și, totodată, drepturile și obligațiile în ceea ce privește activitățile de transport, distribuție și furnizare a energiei termice, prin contractul de delegare a gestiunii. S-a motivat că obligația de a plăti prețul energiei termice preluate de la societatea pârâtă incumbă B. SRL, în virtutea contractului de vânzare-cumpărare energie termică nr. 785/15.10.2015 și a actelor adiționale la acesta, perfectat cu S.C. A. Suceava S.R.L. Totodată,

s-a reținut că „reclamantul avea doar obligația ce îi revenea potrivit art. 7.1 din contractele încheiate la 30.04.2013, și anume să preia în condiții de exclusivitate, la gardul centralei, energia termică produsă și furnizată de pârâtă și să o distribuie către locuitorii mun. Suceava. (art. 6.3), obligație pe care și-a îndeplinit-o (după cum recunoaște și pârâtă)”, excepția de neexecutare a contractului nefiind întemeiată în cauză.

Rezultă că instanțele devolutive au prezentat în mod coerent motivele pentru care au apreciat neîntemeiată excepția de neexecutare a contractului. Recurenta-pârâtă a redat în mod trunchiat argumentația regăsită în considerente, în legătură cu excepția de neexecutare a contractului, pentru a susține că este antagonic argumentul conform căruia municipiul Suceava nu avea obligația de plată a prețului pentru energia termică, cu toate că preia energia termică de la pârâtă.

Sub acest aspect, se constată că instanțele devolutive au motivat că obligația de a plăti prețul energiei termice preluate de la societatea pârâtă incumbă B. SRL în virtutea contractului de vânzare-cumpărare energie termică nr. 785/15.10.2015 și a actelor adiționale la acesta, perfectat cu S.C. A. Suceava S.R.L.

S-a mai invocat că, în cuprinsul considerentelor care fundamentează decizia pronunțată de instanța de apel, se valorifică concluziile la care a ajuns prima instanță, fără a se aduce argumente proprii care să fi format convingerea instanței de control judiciar sub aspectul soluției pronunțate. Recurenta-pârâtă susține că nu s-au arătat motivele pentru care s-au admis și nici cele pentru care s-au respins susținerile părților.

Instanța de recurs notează că motivarea unei hotărâri este înțeleasă ca un silogism logic, de natură a explica inteligibil hotărârea luată, ceea ce nu înseamnă un răspuns exhaustiv al tuturor argumentelor aduse de parte, dar nici ignorarea lor, ci un răspuns al argumentelor fundamentale care sunt susceptibile, prin conținutul lor, să influențeze soluția.

Împrejurarea că instanța de apel a ajuns la aceeași concluzie ca și prima instanță, în urma interpretării prevederilor contractuale și a dispozițiilor legale incidente, nu poate fi asimilată cu nemotivarea hotărârii de către instanța de apel.

Validarea considerentelor din hotărârea care a făcut obiectul apelului nu echivalează cu o nemotivare a hotărârii, câtă vreme din considerentele deciziei reiese că instanța de prim control judiciar a examinat problemele esențiale care i-au fost expuse în apel de către pârâtă și care, în esență, sunt identice cu apărările acesteia invocate în fața primei instanțe.

În cauză, decizia adoptată de instanța de apel cuprinde o motivare efectivă, corespunzătoare criticilor invocate în apel.

Față de toate considerentele arătate, instanța de recurs respinge, ca nefondat, motivul de nelegalitate întemeiat pe cazul de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ.

Subsumat motivului de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., recurenta-pârâtă a invocat mai multe critici.

Prima critică se referă la încălcarea dispozițiilor art. 1243, art. 1244 și art. 1242 alin. 1 C. civ., în temeiul cărora a invocat nulitatea absolută a Convențiilor de punere în aplicare a art. 12.4 din contractele de vânzare-cumpărare, pentru lipsa formei cerută de lege. A arătat, în esență, că aceste convenții au modificat și completat dispozițiile art. 12.4 din contractele de vânzare-cumpărare, astfel încât ar fi trebuit încheiate în formă autentică, potrivit principiului simetriei actelor juridice prevăzut de dispozițiile art. 1243 C. civ.

Pentru a facilita înțelegerea hotărârii, din perspectiva analizei acestei critici, se impune a releva că între părți s-au încheiat, inițial, două contracte de vânzare-cumpărare în formă autentică, după cum urmează:

-Contractul de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 989/30.04.2013 prin care municipiul Suceava a vândut, iar recurenta-pârâtă a cumpărat o suprafață totală de 57734 mp. teren curți construcții în vederea realizării și operării, prin atragerea capitalului privat, a unei centrale de cogenerare de înaltă eficiență. Termenul pentru realizarea investiției și începerea furnizării energiei termice a fost stipulat în contract ca fiind 9.11.2013, astfel cum s-a prevăzut la art. 4.1 din contract;

-Contractul de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 990/30.04.2013 prin care municipiul Suceava a vândut, iar recurenta-pârâtă a cumpărat o suprafață totală de 363 mp. curți construcții în vederea realizării și operării, prin atragerea capitalului privat a unei centrale de cogenerare de înaltă eficiență. Data pentru realizarea investiției și începerea furnizării energiei termice a fost stipulată în contract ca fiind 9.11.2013, astfel cum s-a prevăzut la art. 4.1 din contract.

În cuprinsul celor două contracte, la art. 12 denumit „Dreptul vânzătorului”, s-a prevăzut dreptul acestuia de a *„încasa 0.5% din veniturile anuale realizate de către cumpărător din exploatarea investiției realizată conform prezentului contract”*.

Prin convenția încheiată la 14.03.2016 privind punerea în aplicare a contractelor de vânzare-cumpărare autentificate sub nr. 989/2013 și nr. 990/2013, la art. 2 se precizează că „în vederea stingerii pe cale amiabilă a litigiului ce face obiectul dosarului nr. x/86/2016, aflat pe rolul Tribunalului Suceava, referitor la sumele datorate vânzătorului de către cumpărător în conformitate cu dispozițiile art. 12 pct. 4 din contractele de vânzare-cumpărare autentificate”, părțile au stabilit care a fost cuantumul veniturilor realizate de recurenta-pârâtă în anii 2013 și 2014, precizându-se că pentru anul 2015 situația financiară nu era definitivată la momentul încheierii convenției. În raport de veniturile realizate în anii 2013 și 2014, s-a stabilit care sunt sumele datorate de recurenta-pârâtă din exploatarea investiției pentru anii 2013 și 2014, urmând ca suma datorată pentru veniturile realizate în anul 2015 să fie calculată imediat după încheierea bilanțului contabil pentru anul 2015. Prin această convenție s-a mai convenit eșalonarea sumelor datorate de pârâtă către reclamant aferente anilor 2013 și 2014, cu stabilirea datei scadenței de plată pentru fiecare tranșă și sancțiunea pentru neplata la scadență. Prin alineatul final, cuprins la lit. f) s-a prevăzut că, imediat după încasarea primei tranșe prevăzute la art. 2 lit. c), vânzătorul va formula cerere de renunțare la judecată în dosarul nr. x/86/2016, aflat pe rolul Tribunalului Suceava.

Prin convenția încheiată la 08.05.2017 privind punerea în aplicare a contractelor de vânzare-cumpărare nr. 989/2013 și nr. 990/2013, părțile au prevăzut obligația *„cumpărătorului de a plăti, până la 31 mai a fiecărui an, 0,5% din veniturile anuale realizate în anul precedent, din exploatarea investiției realizate”*.

Recurenta-pârâtă a invocat nulitatea convențiilor încheiate la 14.03.2016 și la 08.05.2017, pentru că nu sunt încheiate în forma autentică pe care o au contractele de vânzare-cumpărare nr. 989/2013 și nr. 990/2013, susținând că, prin aceste convenții, părțile au modificat și au completat contractele de vânzare-cumpărare încheiate în formă autentică și au încălcat, astfel, prevederile art. 1243 C. civ.

Instanța de recurs reține că art. 1243 C. civ. instituie o regulă generală și relativă cu privire la respectarea principiului simetriei sub aspectul formalismului în privința încheierii și modificării contractului. Sub aspect substanțial, regula simetriei reprezintă una dintre consecințele principiului forței obligatorii consacrat prin art. 1270 C. civ., însemnând că modificarea contractului se

realizează prin același mecanism ca și formarea contractului, prin voința concordantă a părților.

În raport de aceste considerente, trebuie stabilit dacă prin convențiile încheiate la 14.03.2016 și 08.05.2017 privind punerea în aplicare a contractelor de vânzare-cumpărare nr. 989/2013 și nr. 990/2013 părțile au modificat sau au completat aceste din urmă contracte.

Numai în situația în care s-ar ajunge la concluzia că, prin convențiile încheiate la 14.03.2016 și 08.05.2017 privind punerea în aplicare a contractelor de vânzare-cumpărare nr. 989/2013 și 990/2013, s-au adus modificări sau completări acestor contracte încheiate în formă autentică devine aplicabilă regula generală privind respectarea principiului simetriei sub aspectul formalismului în privința modificării contractelor.

Recurenta-pârâtă își fundamentează argumentația pornind de la premisa că nu s-a prevăzut în contractele de vânzare-cumpărare încheiate în formă autentică dreptul intimatului de a încasa un procent de 0,5 % din veniturile anuale realizate de cumpărător și nici obligația sa, în calitate de cumpărător, de a plăti această sumă. A susținut, totodată, că un atare drept în favoarea municipalității și obligația corelativă de a plăti această sumă au fost stabilite prin convențiile încheiate la 14.03.2016 și 08.05.2017, ceea ce reprezintă o modificare a contractelor de vânzare-cumpărare încheiate în formă autentică.

Instanța de recurs, contrar susținerilor recurente-pârâte, reține că prin contractele de vânzare-cumpărare încheiate în formă autentică, părțile au convenit, la secțiunea denumită „*Dreptul vânzătorului*” capitolul 12, dreptul acestuia de a „*încasa 0,5% din veniturile anuale realizate de către cumpărător din exploatarea investiției realizată conform prezentului contract*”. Recurenta-pârâtă s-a obligat să plătească această sumă, așa cum rezultă din stipulațiile cuprinse la art. 6 înscris în secțiunea destinată obligațiilor asumate de către pârâta cumpărătoare.

Prin urmare, în contractele de vânzare-cumpărare încheiate în formă autentică s-a prevăzut în mod expres dreptul intimatului-reclamant de a încasa un procent de 0.5% din veniturile anuale realizate de recurenta-pârâtă din exploatarea investiției și obligația corelativă asumată de recurenta-pârâtă de a plăti către municipalitate această sumă. Consimțământul neechivoc a fost dat de către recurenta-pârâtă prin semnarea contractelor de vânzare-cumpărare încheiate în formă autentică.

Consimțământul expres al recurente-pârâtei, în sensul achitării procentului de 0,5% din veniturile anuale realizate din exploatarea investiției, astfel cum acesta a fost dat, în mod neîndoielnic, în cuprinsul contractelor de vânzare-cumpărare încheiate în formă autentică, este de natură să infirme susținerea recurente-pârâte referitoare la neasumarea obligației de a plăti această sumă. O atare poziție se află în totală contradicție cu voința expresă a părților consfințită prin contractele de vânzare-cumpărare în formă autentică, care, potrivit art. 1270 C. civ., au putere de lege între părțile contractante, cât și cu regulile de interpretare sistematică și după voința concordantă a părților conținute în art. 1267 și art. 1266 C. civ.

Convențiile încheiate la 14.03.2016 și 08.05.2017, așa cum rezultă și din denumirea lor - „*pentru punerea în aplicare a contractelor de vânzare-cumpărare nr. 989/2013 și nr. 990/2013*”, conțin prevederi care se limitează strict la cadrul stabilit prin art. 12.4 din contractele de vânzare-cumpărare în sensul că, pe baza caracterului determinabil al creanței stabilite în favoarea intimatului-vânzător, s-au stabilit scadența obligației de plată, până la terminarea exercițiului financiar al anului precedent și determinarea cifrei de afaceri realizate, necesare pentru stabilirea procentului de 0,5% și eşalonarea obligației de plată pentru anii 2013 și 2014, în vederea stingerii unui litigiu declanșat de intimat în vederea recuperării sumelor datorate de recurenta-pârâtă în temeiul clauzei prevăzute la art. 12.4 din contractele încheiate în formă autentică.

În contextul evocat, instanța de recurs reține că, prin convențiile încheiate la 14.03.2016 și 08.05.2017 privind punerea în aplicare a contractelor de vânzare-cumpărare nr. 989/2013 și nr. 990/2013, nu s-au adus modificări sau completări acestor din urmă contracte, în sensul că nu s-au prevăzut schimbări exprese ale textului unora sau mai multor articole sau redarea lor într-o nouă formulare și nici nu s-au introdus prevederi contractuale noi, care să includă drepturi și obligații

pentru părți, exprimate în texte care să se adauge celor pe care le conțin contractele încheiate în formă autentică.

În absența unor prevederi contractuale care să modifice sau să completeze contractele de vânzare-cumpărare nr. 989/2013 și nr. 990/2013 încheiate în formă autentică, se impune concluzia că, pentru încheierea în mod valabil a convențiilor din 14.03.2016 și 08.05.2017, nu era necesar ca acestea să îmbrace forma autentică, privită ca formă *ad validitatem* pentru nașterea în mod valabil a acestor convenții.

Aceste convenții produc efecte juridice în temeiul principiului consensualismului, potrivit cu care manifestarea de voință nu trebuie să îmbrace o formă specială.

Prin urmare, în cauză nu sunt incidente prevederile art. 1243 C. civ. și, pe cale de consecință, nici cele ale art. 1242 alin. 1 C. civ. referitoare la sancțiunea nulității care se impune pentru nerespectarea dispozițiilor art. 1243 C. civ.

A mai invocat recurenta-pârâtă încălcarea art. 1244 C. civ., fără a motiva în concret modalitatea în care aceste prevederi legale devin aplicabile în cauză și aspectele din care derivă nesocotirea acestora.

Printr-o altă critică subsumată motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., recurenta-pârâtă a invocat încălcarea și aplicarea greșită a normelor de drept material prevăzute de art. 1235-1238 alin. 1 C. civ. referitoare la cauza actului juridic.

Sub aspectul încălcării și aplicării greșite a normelor de drept material referitoare la cauza actului juridic, recurenta-pârâtă a susținut, în esență, că este lovită de nulitate clauza prevăzută la art. 12.4 din contractele de vânzare-cumpărare, referitoare la plata cotei de 0,5%, motivat de faptul că nu există niciun scop mediat sau imediat pentru care să-și fi asumat o astfel de obligație și nu exista nicio contraprestație din partea Mun. Suceava în schimbul asumării de către recurentă a unei asemenea obligații.

Instanța de recurs reține că, potrivit art. 1235 C. civ., cauza este motivul care determină fiecare parte să încheie contractul. Prin prezentarea cauzei ca fiind motivul determinant la încheierea contractului, art. 1235 C. civ. pune accentul pe scopul mediat urmărit de fiecare parte la momentul contractării, respectiv pe scopul contractului.

În cauză, contractele de vânzare-cumpărare încheiate în formă autentică au natura unor contracte complexe, numite pentru că depășesc limitele unui contract de vânzare de terenuri, așa cum au reținut și instanțele de fond. Vânzarea și respectiv cumpărarea terenurilor au avut ca scop declarat realizarea și operarea, prin atragerea capitalului privat, a unei centrale de cogenerare de înaltă eficiență dimensionată pentru necesarul de energie termică din municipiul Suceava. Fiecare parte contractantă și-a asumat drepturi și obligații specifice obiectivelor avute în vedere la încheierea contractului. Intimatul-reclamant și-a asumat o serie de obligații care nu pot fi descrise ca aparținând, în mod obișnuit, vânzătorului unui bun, cum ar fi aceea de a prelua energia termică produsă de pârâtă, în condiții de exclusivitate la prețul stabilit prin contract. (art. 7.1 obligațiile vânzătorului). Exclusivitatea dreptului de producție de energie termică în municipiul Suceava a fost stabilită în favoarea pârâtei pe o perioadă de 30 de ani conform art. 10.3 din contract. La rândul său, recurenta-pârâtă s-a obligat, printre altele, să edifice și să pună în funcțiune centrala de cogenerare într-un anumit interval de timp, să furnizeze municipiului Suceava energia termică produsă, să exploateze, în mod direct și eficient, terenul ce face obiectul vânzării și, în regim de continuitate, centrala de cogenerare și să achite vânzătorului 0,5% din veniturile anuale realizate din exploatarea investiției.

Analiza sistematică a clauzelor contractuale impune concluzia că obligația de plată a cotei de 0,5% din contract nu este lipsită de cauză, întrucât la momentul încheierii contractului,

ca moment la care se raportează existența cauzei, asumarea obligației de a plăti această sumă a fost dictată de rațiuni de oportunitate și interes în perfectarea convenției, aspecte care exced controlului de legalitate. Totodată, această obligație este în strânsă legătură și cu drepturile specifice conferite pârâtei, în cadrul scopului și obiectivelor avute în vedere de părți la încheierea contractului, unul dintre drepturile stabilite în favoarea pârâtei care este corelativ obligației de plată a cotei de 0,5% din veniturile anuale fiind cel referitor la exclusivitatea dreptului de producție de energie termică în municipiul Suceava pe o perioadă de 30 de ani.

În consecință, rezultă că prin contractul care instituie obligația recurentei - pârâtei de plată a cotei de 0,5% din veniturile anuale realizate din exploatarea centralei este cuprinsă și cauza care o condus la asumarea acestei obligații, recurenta-pârâtă nefiind în măsură să demonstreze înlăturarea prezumției de valabilitate a cauzei, instituită prin art. 1239 alin. 2 C. civ.

Față de considerentele ce preced, motivul de recurs referitor la încălcarea art. 1235 și urm. C. civ. este nefondat.

Recurenta-pârâtă a invocat încălcarea dispozițiilor Legii nr. 51/2006, ale Legii nr. 325/2006 și ale O.U.G. nr. 34/2006. În cadrul acestei critici, recurenta-pârâtă a reiterat susținerea din cadrul motivului prevăzut la art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ., referitoare la calificarea greșită de către instanța de apel a contractelor de vânzare-cumpărare ca fiind contracte de concesiune a unui serviciu de utilitate publică sau contracte de parteneriat public privat. Așa cum s-a reținut în cadrul analizei motivului de nelegalitate prevăzut la art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ., calificarea contractelor încheiate între părți, ca fiind contracte de concesiune a unui serviciu de utilitate publică sau contracte de parteneriat public-privat, nu a fost efectuată de instanța de apel, considerentele deciziei atacate cu recurs nu cuprind o astfel de statuire.

În absența unei motivări în acest sens, care să se regăsească în fundamentarea deciziei atacate, instanța de recurs reține că recurenta-pârâtă valorifică o premisă greșită, inexistentă în cauză, pentru a susține încălcarea dispozițiilor Legii nr. 51/2006, ale Legii nr. 325/2006 și ale O.U.G. nr. 34/2006. În absența unei calificări a contractelor în sensul expus de recurenta-pârâtă, criticile referitoare la încălcarea dispozițiilor Legii nr. 51/2006, ale Legii nr. 325/2006 și ale O.U.G. nr. 34/2006 sunt străine de hotărârea atacată cu recurs, neputând fi analizate pentru prima dată direct în recurs.

De asemenea, recurenta-pârâtă a invocat că, dacă s-ar considera că redevența de 0,5% constituie prețul pe care îl plătește pentru asigurarea exclusivității dreptului de producție a energiei termice în municipiul Suceava, atunci o asemenea clauză ar constitui o practică anticoncurențială, o înțelegere de tip monopol, încheiată chiar de o autoritate a statului, expres interzisă de dispozițiile art. 8 din Legea nr. 21/1996: *„Sunt interzise orice acțiuni sau inacțiuni ale autorităților și instituțiilor administrației publice centrale ori locale și ale entităților către care acestea își deleagă atribuțiile, care restrâng, împiedică sau denaturează concurența”*.

Invocarea acestor prevederi legale este neavenită pentru că în cauză nu se analizează contractul prin care municipiul Suceava și-a delegat gestiunea prin concesiunea serviciului public de transport, distribuție și furnizare a energiei termice produse în sistem centralizat în municipiul Suceava către delegatul său B. SRL, pentru a fi incidente aceste prevederi legale. Mai mult, aspectele invocate extrapolează analiza pe tărâmul dreptului concurenței, iar o atare analiză nu se poate realiza pentru prima dată în recurs.

Recursul poate fi exercitat numai pentru motive ce au făcut analiza instanței de prim control judiciar și, care, implicit au fost cuprinse în motivele de apel, în situația în care, atât apelul, cât și recursul sunt exercitate de aceeași parte, iar soluția primei instanțe a fost menținută în apel, cum este cazul în cauza dedusă spre soluționare.

Aceasta este una din aplicațiile principiului legalității căilor de atac și se explică prin aceea că efectul devolutiv al apelului, limitându-se la ceea ce a fost apelat, în recurs pot fi invocate doar critici care au fost aduse și în apel. Numai în acest fel se respectă principiul dublului grad de jurisdicție, deoarece în ipoteza contrară s-ar ajunge la situația ca anumite apărări, susțineri ale părților să fie analizate pentru prima dată de instanța investită cu calea extraordinară de atac, ceea ce este inadmisibil.

Recurenta-pârâtă a mai invocat greșita aplicare a legii în privința obligației municipiului Suceava de plată a prețului pentru energia termică și excepția de neexecutare a contractului.

Recurenta-pârâtă a reiterat critica din cadrul motivului prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., susținând că instanța de apel neagă existența obligației de plată a prețului energiei termice în sarcina municipiului Suceava.

Considerentele reținute relevă faptul că instanța de apel a stabilit, sub acest aspect, că obligația de a plăti prețul energiei termice preluate de la societatea pârâtă incumbă B. S.R.L., în virtutea contractului de vânzare-cumpărare energie termică nr. 785/15.10.2015 și a actelor adiționale la acesta, perfectat cu S.C. A. Suceava S.R.L.

Rezultă, astfel, că instanța de apel nu a negat o atare obligație, ci doar a evidențiat că ea își are izvorul în contractul de vânzare-cumpărare de energie termică pe care recurenta-pârâtă l-a încheiat cu B. SRL. Este de precizat că această din urmă societate are calitatea de delegat concesionar căruia municipiul Suceava i-a transferat drepturile și obligațiile în legătură cu activitățile de transport, distribuție și furnizare a energiei termice în temeiul unui contract de delegare a gestiunii.

Împrejurarea că societatea B. SRL înregistrează debite față de recurenta-pârâtă și că neîndeplinirea de către municipiul Suceava, prin delegatul său, a obligației de plată a prețului energiei termice îi creează recurente dificultăți la plata cotei de 0,5% reprezintă aspecte de fapt care nu pot fi circumscrise motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ.

Pentru aceste motive, constatând că nu sunt întemeiate motivele de casare invocate, Înalta Curte, în temeiul art. 496 alin. 1 C. proc. civ., a respins ca nefondat recursul declarat de recurenta-pârâtă împotriva deciziei instanței de apel.

18. Contract de credit. Rambursarea anticipată a creditului. Acțiune în constatarea nulității absolute a unor clauze din contract. Condiții și efecte din perspectiva efectelor sancțiunii nulității absolute

Legea nr. 193/2000, art. 6, art. 7, art. 13
Directiva nr. 93/13, art. 2 lit. b)

Faptul că în cuprinsul art. 6 și art. 7 din Legea nr. 193/2000 legiuitorul a reglementat efectele constatării caracterului abuziv al clauzelor contractuale, fie în sensul derulării în continuare a contractelor după anularea parțială a acestora, fie în sensul rezilierii, cu posibilitatea stabilirii răspunderii în forma daunelor-interese, nu poate fi considerat a semnifica inaplicabilitatea dispozițiilor Legii nr. 193/2000 contractelor ce nu se mai află în executare, urmare rambursării anticipate.

Nu este relevantă, sub aspectul aplicării Legii nr. 193/2000, împrejurarea că la data formulării acțiunii în constatarea nulității absolute a unor clauze contractuale contractele

încheiate cu banca încetaseră, ca urmare a rambursării anticipate a creditelor, deoarece, în raport cu efectele sancțiunii nulității absolute, caracterul abuziv al unor clauze poate fi invocat oricând, iar nu doar în privința unui contract în derulare.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1987 din 15 octombrie 2020

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a civilă la data de 10 decembrie 2014, sub numărul x/3/2014, reclamantii A., B., C., D., E., F., G., H., I., J., K., L., M., N., O., P., R., S., Ș., T. și alții au chemat în judecată pârâta Ț. S.A., solicitând instanței:

- să constate caracterul abuziv al clauzelor din convențiile de credit încheiate de reclamantii, în calitate de consumatori, precum și din actele adiționale, așa cum sunt acestea identificate în Anexa 1 coloana H la prezenta cerere, respectiv:

- I.1. clauza referitoare la comisionul de risc, inclusiv după redenumirea acestuia în comision de administrare (clauză ce se regăsește la pct. 5 lit. a din Condițiile Speciale, precum și la art. 1, 2, 3 din actele adiționale specificate în Anexa 1 coloana G);

- I.2. clauza care dă dreptul băncii de a declara creditul scadent anticipat, în situația în care împrumutatul nu își îndeplinește orice obligație din contract (regăsită în Convențiile de credit la art. 8.1 lit. b), c) și d) din Condițiile Generale);

- ca o consecință a constatării caracterului abuziv a clauzelor mai sus arătate, să se constate nulitatea absolută a acestora;

- să se dispună repunerea părților în situația anterioară, respectiv restituirea sumelor plătite nedatorat în temeiul clauzelor nule, cuantumul provizoriu al acestora fiind precizat în Anexa nr.1 coloana i) la prezenta cerere, până la data sesizării instanței, precum și în continuare, până la momentul eliminării comisionului de risc/administrare;

- obligarea pârâtei la plata cheltuielilor de judecată.

La data de 17 februarie 2015 pârâta Ț. S.A. a depus la dosar întâmpinare, prin care a solicitat disjungerea cererilor din prezenta cauză și formarea unor cauze distincte, pentru fiecare reclamant în parte.

Pe fondul cauzei, a solicitat respingerea cererii de chemare în judecată, ca nefondată și obligarea reclamantilor la plata cheltuielilor de judecată.

Prin *sentiința civilă nr. 7252 pronunțată la data de 18 decembrie 2015 în dosarul nr. x/3/2014, Tribunalul București, Secția a VI-a civilă*, a admis acțiunea precizată, formulată de reclamantii rămași în proces, respectiv E., F., G., H., I., J., K., L., M., N., O., P., R., S., Ș. și T., în contradictoriu cu pârâta Ț. S.A.

A constatat caracterul abuziv al clauzelor din convențiile de credit încheiate de reclamantii rămași în proces, precum și din Actele Adiționale, referitoare la comisionul de risc, redenumit, și la declararea scadenței anticipate a creditului.

A constatat nulitatea absolută a acestor clauze și a dispus restituirea sumelor încasate cu acest titlu către reclamantii rămași în proces E., F., G., H., I., J., K., L., M., N., O., P., R., S., Ș. și T.

A luat act de renunțările la judecată formulate de reclamantii A. și B., a redus cuantumul onorariului de avocat la suma de 7.000 lei și a obligat pârâta la acest cuantum.

Împotriva acestei sentințe a formulat *apel*, la data de 7 aprilie 2017, pârâta Banca V. S.A. (fostă Ț. S.A.), calea de atac fiind înregistrată pe rolul Curții de Apel București, Secția a V-a civilă.

Prin *decizia civilă nr. 342/A pronunțată la data de 13 februarie 2018 în dosarul nr. x/3/2014*, în baza art. 463 C. proc. civ., instanța de apel a luat act de renunțarea apelantei-pârâte Banca V. S.A. la judecarea apelului formulat împotriva sentinței civile nr. 7252 din data de 18 decembrie 2015 pronunțate în dosar de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, în contradictoriu cu intimații-reclamanți E., F., G., J., K., M., S., Ș., T., N., P. și R.

A obligat apelanta-pârâtă la plata, către fiecare dintre intimații-reclamanți E., G., K., T. și Ș. a câte 545,88 lei, reprezentând cheltuieli de judecată.

A admis apelul formulat de pârâta Banca V. S.A. împotriva sentinței civile mai sus menționate, având ca obiect acțiune în constatare, în contradictoriu cu intimații-reclamanți H., I., L. și O.

A schimbat în parte sentința apelată, în sensul că a respins acțiunea formulată de reclamanții H., I., L. și O., în contradictoriu cu pârâta Banca V. S.A., ca nefondată.

A obligat intimații-reclamanți la plata către apelanta-pârâtă a cheltuielilor de judecată astfel: H. și I. - 220 lei, L. - 1294 lei, O. - 282 lei.

La data de 7 iunie 2018, reclamanții H., I., L. și O. au declarat recurs împotriva deciziei civile nr. 342/A, pronunțată la data de 13 februarie 2018 în dosarul nr. x/3/2014.

În cadrul recursului, recurenții-reclamanți H., I., L. și O. au invocat motivul de nelegalitate prevăzut de dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., solicitând admiterea recursului, casarea hotărârii și trimiterea cauzei spre o nouă judecată instanței de apel.

Au criticat decizia recurată, sub un prim aspect, pentru încălcarea și aplicarea greșită dispozițiilor art. 6 și art. 7 din Legea nr. 193/2000.

Au arătat că, potrivit art. 1 alin. 3 din legea mai sus menționată, se interzice profesioniștilor stipularea de clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, astfel că răspunderea pârâtei, în calitate de profesionist, pentru introducerea de clauze abuzive în convențiile de credit încheiate cu recurenții, în calitate de consumatori, este o răspundere civilă delictuală, iar nu o răspundere contractuală, cum în mod eronat a apreciat instanța de apel.

Au susținut că argumentele instanței de apel, referitoare la faptul că Legea nr. 193/2000 cuprinde mențiuni privitoare la aplicarea sa, în mod exclusiv, contractelor în derulare, sunt eronate, prin aceste argumente instanța adăugând la lege, deoarece actul normativ menționat nu conține o astfel de prevedere, iar sancțiunea prevăzută de Legea 193/2000 pentru introducerea de clauze abuzive în contractele cu consumatorii este nulitatea absolută.

Astfel, au menționat că, potrivit art. 6 din Legea nr. 193/2000, clauzele abuzive cuprinse în contract și constatate ca atare nu vor produce efecte asupra consumatorului.

Or, în soluționarea cauzei, instanța de apel a analizat incidența art. 6 și art. 7 din Legea nr. 193/2000, concluzionând că invocarea caracterului abuziv al unor clauze contractuale se poate face doar în măsura în care contractul este în curs de derulare și produce efecte juridice.

Recurenții-reclamanți au arătat că mențiunea din actul normativ, potrivit căreia clauzele abuzive nu vor produce efecte asupra consumatorului, nu poate fi interpretată în sensul că această sancțiune se aplică numai contractelor în curs de executare, deoarece o astfel de interpretare ar duce la lipsirea de efecte a instituției nulității absolute și ar înlătura, complet, efectul preventiv al normelor de protecție a consumatorilor.

În raport cu caracterul imperativ al dispozițiilor art. 6 din Legea nr. 193/2000, care instituie sancțiunea nulității absolute în privința clauzelor abuzive, au considerat că nu poate fi acceptată interpretarea potrivit căreia, sancțiunea urmează a se aplica diferențiat consumatorilor, în funcție de stadiul raporturilor contractuale.

Au făcut referire la efectul retroactiv al acestei sancțiuni, constând în repunerea părților în situația anterioară semnării convenției de credit, prin restituirea tuturor sumelor plătite în mod nedatorat în temeiul clauzei instituind comisionul de risc, redenumit.

Au conchis în sensul că, atât timp cât Legea nr. 193/2000 nu exclude de la aplicarea sa consumatorii ale căror contracte de credit și-au încetat efectele prin rambursarea anticipată, nici instanța de judecată nu trebuie să procedeze în acest sens.

În acest context, au făcut trimitere la o serie de decizii pronunțate de instanțe, prin care s-a consfințit această interpretare.

Au mai susținut recurenții că Legea nr. 193/2000 se aplică atât contractelor cu executare dintr-o dată, cât și contractelor cu executare succesivă, iar interpretarea instanței de apel, care a reținut că, odată încheiat și, totodată, executat un contract cu executare *uno actu*, atacarea clauzelor abuzive și, respectiv, declararea nulității absolute a acestora nu ar mai avea nicio utilitate pentru consumator, ar conduce către privarea acestei categorii de consumatori de protecția legii.

A făcut trimitere la jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (Cauza C-472/10 *Nemzeti Fogyasztovedelmi Hatóság împotriva Invitel Távkozlesi Zrt.*), în cadrul căreia s-a statuat că anularea clauzelor abuzive trebuie privită ca o sancțiune, pentru că, doar astfel, comercianții vor fi descurajați să aibă un astfel de comportament.

Recurenții-reclamanți au precizat că dispozițiile art. 7 din Legea nr. 193/2000 privesc situația în care consumatorul poate solicita rezilierea contractului, dacă contractul nu își mai poate produce efectele după înlăturarea clauzelor considerate abuzive.

Au arătat că reglementarea unui remediu de către legiuitor, pentru cazurile în care consumatorul nu mai dorește sau nu mai poate continua relația contractuală, nu echivalează cu limitarea, de către legiuitor, a aplicării Legii nr. 193/2000 doar în cazul contractelor în care se poate solicita rezilierea, adică a contractelor în curs de executare.

Sub un al doilea aspect, recurenții reclamanți au considerat că instanța de apel a pronunțat o decizie cu încălcarea și aplicarea greșită a dispozițiilor art. 13 din Legea nr. 193/2000, deoarece, în motivarea deciziei nr. 342 din data de 13 februarie 2018, Curtea de Apel București a apreciat că legiuitorul a înțeles să protejeze, prin Legea nr. 193/2000, doar interesele consumatorilor care au contracte în derulare, pretinzând că această interpretare rezultă din art. 13 din lege.

Astfel, instanța a apreciat că rațiunea legiuitorului, de protejare a intereselor actuale ale consumatorilor doar în cazul contractelor ce produc efectele juridice, se regăsește în textul art. 13 alin. (1) din lege, dispoziție care face referire la contractele de adeziune în curs de executare.

Recurenții-reclamanți au precizat că dispozițiile art. 13 din Legea nr. 193/2000 nu au făcut obiectul analizei reclamanților, nici a părților, întrucât vizează o situație aparte, ce nu se regăsește în litigiul dedus judecării.

Au susținut că acest text este reglementat în capitolul III din lege, intitulat „Organele abilitate pentru constatarea contravențiilor și soluționarea litigiilor”, și privește situația litigiilor declanșate de organele de control prevăzute la art. 8 din lege. Ca atare, în practică, acest articol este aplicabil litigiilor declanșate de Autoritatea Națională de Protecție a Consumatorilor, în care se urmărește eliminarea clauzelor abuzive din contractele aflate pe rolul operatorilor economici sancționați pentru săvârșirea de contravenții.

În consecință, recurenții au apreciat că rațiunea urmărită de către legiuitor este diferită, în ceea ce privește reglementarea art. 13 din Legea nr. 193/2000, iar situația reglementată de acest

text nu poate fi extrapolată în cazul litigiilor declanșate de consumatori, în mod individual, cum este acțiunea ce face obiectul prezentului recurs.

În opinia recurenților, rațiunea urmărită de legiuitor prin textul art. 13 din Legea nr. 193/2000 este de a se obține modificarea contractelor, ca urmare a intervenției organelor abilitate pentru constatarea contravențiilor.

Or, în cauză, recurenții susțin că au solicitat instanței aplicarea sancțiunii prevăzute de art. 6 din Legea nr. 193/2000 și eliminarea clauzelor contractuale abuzive, astfel că remediul recunoscut de art. 13 din lege nu poate fi aplicat și situației subsemnaților.

Intimata-pârâtă Banca V. S.A. a transmis la dosar întâmpinare, solicitând respingerea recursului, ca neîntemeiat.

În conformitate cu dispozițiile art. 493 alin. 3 C. proc. civ., a fost întocmit raportul asupra admisibilității în principiu a recursului, magistratul-asistent raportor considerând calea de atac declarată ca fiind admisibilă.

Prin încheierea din data de 15 noiembrie 2018, Înalta Curte, analizând raportul, a dispus comunicarea acestuia, potrivit prevederilor art. 493 alin. 4 C. proc. civ.

Ulterior, prin încheierea din data de 14 februarie 2020, Înalta Curte a respins excepția inadmisibilității recursului și a admis în principiu recursul declarat de către recurenții-reclamanți, acordând termen pentru judecata cauzei la data de 6 iunie 2020, în ședință publică.

La termenul menționat, prin încheiere, Înalta Curte a suspendat judecata recursului, în temeiul dispozițiilor art. 413 alin. 1 pct. 1 C. proc. civ., până la soluționarea cauzelor C-698/19 și, respectiv, C-699/19, aflate pe rolul Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Prin rezoluția din data de 22 iulie 2020, Înalta Curte, ca urmare a pronunțării de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene, a hotărârii în cauzele cauzelor C-698/19 și C-699/19, a dispus repunerea cauzei pe rol și a fixat termen în ședința publică din data de 15 octombrie 2020, pentru reluarea judecății.

Analizând recursul formulat, în conformitate cu dispozițiile art. 496 C. proc. civ., Înalta Curte de Casație și Justiție va porni de la situația de fapt lămurită juridic de instanțele de fond, astfel:

La data de 10 decembrie 2014, recurenții-reclamanți au sesizat instanța de judecată cu acțiunea întemeiată pe dispozițiile Legii nr. 193/2000, cu referire la contractele de credit nr. 144522 din data de 27 martie 2008 (H., I.), nr. 130571 din data de 11 octombrie 2007 (L.) și nr. 158274 din data de 31 iulie 2008 (O.).

Raporturile contractuale de credit dintre intimata-pârâtă și recurenții-reclamanți mai sus menționați au încetat anterior sesizării instanței de judecată, urmare rambursării integrale a creditelor (recurenții-reclamanți H. și I. la data de 28 mai 2014, recurenta-reclamantă L. la data de 29 august 2014 și recurenta-reclamantă O. la data de 13 august 2012).

Contrar concluziei instanței de apel, care, în esență, a reținut că la data introducerii acțiunii contractele de credit în discuție nu mai produceau efecte juridice, nemaifiind aplicabile acestora dispozițiile Legii nr. 193/2000, Înalta Curte constată că sensul prevederilor legale inserate în art. 6 și art. 7 din Legea nr. 193/2000 nu este acela pe care l-a determinat Curtea de apel (în sensul că: „*invocarea caracterului abuziv al unor clauze contractuale se poate face doar în măsura în care contractul este în curs de derulare și produce efecte juridice*”), ci este acela de a se delimita nulitatea totală și parțială a contractului de credit, cele două texte de lege neputând constitui un argument pentru împiedicarea analizei caracterului abuziv al unor clauze contractuale și a examinării intervenirii sancțiunii nulității absolute a acestora.

Astfel, articolele 6 și 7 din Legea nr. 193/2000 stabilesc că, urmare constatării caracterului abuziv al unor clauze, acestea nu vor produce efecte asupra consumatorului, contractul urmând a se derula în continuare, cu acordul consumatorului, și doar dacă acesta mai poate continua după eliminarea clauzelor abuzive. În măsura în care contractul nu își mai poate produce efectele după înlăturarea clauzelor considerate abuzive, consumatorul este îndreptățit să ceară rezilierea contractului, putând solicita și daune-interese.

Faptul că în textele menționate, legiuitorul a reglementat efectele constatării caracterului abuziv al clauzelor contractuale, fie în sensul derulării în continuare a contractelor după anularea parțială a acestora, fie în sensul rezilierii, cu posibilitatea stabilirii răspunderii în forma daunelor interese, nu poate fi considerat a semnifica inaplicabilitatea dispozițiilor Legii nr. 193/2000 contractelor ce nu se mai află în executare, urmare rambursării anticipate.

Regula instituită de principiul retroactivității efectelor nulității stabilește că nulitatea va produce efecte nu numai pentru viitor, ci și pentru trecut, efectele nulității producându-se din chiar momentul încheierii actului juridic civil.

Prin urmare, având în vedere efectele retroactive ale nulității, nu poate fi negată incidența dispozițiilor legii amintite asupra raporturilor juridice dintre părți, concretizate în cele trei contracte de credit semnate de recurenți cu intimata, câtă vreme ceea ce se invocă de către recurenții-reclamânți este sancțiunea nulității absolute a unor clauze contractuale specifice, intervenită la momentul încheierii contractului.

Cât privește aprecierea instanței de apel, în sensul că rațiunea legiuitorului, de protejare a intereselor actuale ale consumatorilor, se referă doar la contractele ce produc efectele juridice, Înalta Curte reține că, potrivit art. 13 din Legea nr. 193/2000, în cazul constatării caracterului abuziv al clauzei, instanța va obliga profesionistul să modifice toate contractele de adeziune în curs de executare, precum și să elimine clauzele abuzive din contractele preformulate, destinate a fi utilizate în cadrul activității profesionale.

Aceste prevederi nu se aplică acțiunilor directe, formulate de consumatori împotriva băncilor creditoare, ci se referă la ipoteza sesizării instanțelor de către organele de control abilitate, consecutiv constatărilor acestora referitoare la utilizarea de către profesioniști a unor contracte de adeziune care conțin clauze abuzive, procedură în cadrul căreia organul de control solicită obligarea profesionistului să modifice contractele aflate în curs de executare, prin eliminarea clauzelor abuzive.

Dacă este adevărat că acest text vizează contractele aflate în executare, nu și pe cele ce au încetat a mai produce efecte, la fel de adevărat este că această procedură prevăzută de art. 13 din Legea nr. 193/2000 nu este aceeași cu cea pe care au avut-o spre judecată instanțele de fond în speță, acțiunea nefiind introdusă de organul de control abilitat, iar textul articolului menționat nu este aplicabil litigiului de față, deoarece ne aflăm în situația unei acțiuni formulate de consumator direct împotriva profesionistului.

Cu alte cuvinte, este greșit raționamentul instanței de apel că dispozițiile art. 6 și art. 7 din Legea nr. 193/2000 ar proteja interesele consumatorilor doar în cazul în care contractul își produce efectele juridice la momentul solicitării aplicării prevederilor legii 193/2000, după cum, pentru argumentele mai sus prezentate, greșită este și concluzia potrivit căreia: „*Aceeași rațiune a legiuitorului, de protejare a intereselor actuale ale consumatorului prin raportare la contracte ce-și produc efectele juridice, o regăsim și în art. 13 alin. 1 din lege, dispoziție ce face referire la contractele de adeziune în curs de executare.*”.

Dimpotrivă, textul art. 13 din lege, așa cum corect au susținut recurenții, nu își găsește aplicarea în speță.

În speță se impun și considerentele obligatorii ale Hotărârii Curții de Justiție pronunțată la data de 9 iulie 2020 în cauzele reunite C-698/17 și C-699/18, potrivit căreia: *„astfel cum enunță al zecelea considerent al Directivei 93/13, normele de drept uniforme în ceea ce privește clauzele abuzive prevăzute de această directivă trebuie să se aplice „tuturor contractelor” încheiate între „profesioniști” și „consumatori”, astfel cum sunt definiți la articolul 2 literele (b) și (c) din această directivă (Hotărârea din 21 martie 2019, Pouvin și Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, punctul 19).”*.

Curtea a statuat, în conformitate cu art. 2 lit. b) din Directiva 93/13, că noțiunea de „consumator” înseamnă orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de această directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale (Hotărârea din 21 martie 2019, Pouvin și Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, punctul 22) și că *„noțiunea de „consumator” care figurează la articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că faptul că un contract este executat integral nu exclude ca o parte la acest contract să poată fi calificată drept „consumator”, în sensul acestei dispoziții.”*.

În această privință, Curtea a constatat că definiția noțiunii de „consumator” care figurează la articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13: *„nu conține niciun element care să permită stabilirea momentului la care un contractant încetează să fie un consumator în sensul acesteia și încetează, prin urmare, să se poată prevala de protecția pe care i-o conferă această directivă.”*.

Potrivit hotărârii, care vizează tocmai situațiile în care contractul a încetat, prin executare: *„executarea contractului în discuție nu modifică retroactiv împrejurarea că, la momentul încheierii acestui contract, consumatorul se afla în această situație de inferioritate. În aceste condiții, limitarea protecției conferite consumatorului de Directiva 93/13 numai la durata executării contractului în discuție, în sensul că executarea integrală a acestui contract exclude orice posibilitate a consumatorului de a se prevala de această protecție, nu poate fi conciliată cu sistemul de protecție instituit de această directivă.”*.

Față de aceste considerente, Înalta Curte constată ca nu este relevantă, sub aspectul aplicării Legii nr. 193/2000, împrejurarea că la data formulării acțiunii contractele încheiate de recurenți cu intimata încetaseră, ca urmare a rambursării anticipate a creditelor, deoarece, în raport cu efectele sancțiunii nulității absolute, caracterul abuziv al unor clauze poate fi invocat oricând, iar nu doar în privința unui contract în derulare.

În consecință, Înalta Curte constată întemeiate criticile formulate de recurenții-reclamanți în legătură cu nelegalitatea deciziei pronunțate de instanța de apel, sub aspectul referitor la aplicarea greșită a dispozițiilor art. 6 și 7 din Legea nr. 193/2000, precum și a prevederilor art. 13 din același act normativ, astfel încât, constatând incident motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., instanța a admis recursul și a casat decizia atacată, cauza urmând a fi trimisă aceleiași instanțe de apel spre o nouă judecată.

În rejudecare, instanța de apel va proceda la analiza celorlalte motivele ale apelului introdus de intimata-pârâtă și a apărărilor formulate de recurenți, urmând a ține seama de considerentele mai sus prezentate.

În concluzie, în temeiul art. 496 C. proc. civ., Înalta Curte a admis recursul, cu consecința casării deciziei recurate și trimiterii cauzei spre rejudecare.

În temeiul art. 501 C. proc. civ., la rejudecarea cauzei vor fi avute în vedere îndrumările date prin decizia de recurs cu privire la motivul de casare constatat a fi întemeiat, precum și considerentele obligatorii relevante cauzei din Hotărârea Curții de Justiție pronunțată la data de 9 iulie 2020 în cauzele reunite C-698/17 și C-699/18.

Totodată, instanța de apel se va pronunța și asupra cheltuielilor de judecată solicitate în recurs, care vor fi avute în vedere în ansamblul cheltuielilor judiciare ale cauzei.

19. Contract de credit. Acțiune având ca obiect adaptarea contractului cu efect retroactiv, de la data încheierii actului. Incidența teoriei impreviziunii

C. civ. din 1864, art. 969, art. 970, art. 977, art. 1271
C. proc. civ., art. 204, art. 478 alin. (3)

Impreviziunea produce efecte viitoare asupra executării contractului de credit, nu efecte pentru trecut, asemenea nulității, fiindcă se constituie într-un remediu menit să asigure supraviețuirea contractului prin adaptarea acestuia la noile condiții economice.

Prin urmare, consumatorul nu poate obține recalcularea tuturor prestațiilor în raport de cursul de schimb valutar de la momentul încheierii contractului, întrucât adaptarea contractului operează numai pentru viitor.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 620 din 11 martie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătorei Constanța, Secția civilă, la 11 octombrie 2016 sub nr. x/212/2016, reclamanta A. le-a chemat în judecată pe pârâtele B. S.A. și B. S.A. - Sucursala Constanța, solicitând instanței ca, prin hotărârea ce se va pronunța, să le oblige pe pârâte la consolidarea (convertirea) în lei, la cursul de schimb RON/CHF de la data încheierii contractului, a împrumutului ce a format obiectul contractului de credit nr. 1401R000000018663 din 27 septembrie 2007, astfel cum a fost modificat și completat prin actele adiționale ulterioare, precum și a tuturor accesoriilor acestuia, cu cheltuieli de judecată.

Prin sentința civilă nr. 2559 din 08 martie 2017, Judecătoria Constanța, Secția civilă, a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului Constanța.

Dosarul a fost înregistrat pe rolul Tribunalului Constanța, Secția a II-a civilă, la 07 aprilie 2017 sub același număr unic, iar prin sentința civilă nr. 1520 din 29 octombrie 2018 instanța a admis în parte acțiunea și le-a obligat pe pârâte să continue derularea contractului prin folosirea - începând cu data formulării cererii de chemare în judecată, anume 11 octombrie 2016 - a unui curs de schimb valutar de 3,0687 RON/1 CHF, precum și să plătească reclamantei cheltuieli de judecată în sumă 4.654 lei.

Împotriva acestei sentințe au declarat apel reclamanta A. și pârâta C. S.A. (fostă B. S.A.).

Curtea de Apel Constanța, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, a pronunțat decizia civilă nr. 248 din 16 mai 2019, prin care a admis apelul pârâtei și a schimbat în parte sentința apelată, în sensul că a respins acțiunea ca nefondată. A respins ca nefondat apelul reclamantei.

Împotriva acestei decizii a declarat recurs recurenta A., care a solicitat casarea acesteia și, în rejudecare, respingerea apelului pârâtei ca nefondat, admiterea apelului propriu, schimbarea în parte a sentinței apelate, în sensul obligării pârâtei la continuarea derulării contractului de credit prin utilizarea unui curs valutar de 3,0687 RON/1CHF începând cu 17 iunie 2010.

În motivare, recurenta a prezentat un scurt istoric al cauzei și a formulat o singură critică de nelegalitate, încadrată în motivul de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc.

civ., prin care a invocat faptul că, în examinarea condițiilor impreviziunii, instanța de apel a interpretat și aplicat greșit dispozițiile art. 969 și 970 C. civ.

Un prim argument adus în susținerea acestei critici a vizat faptul că, deși la nivel declarativ instanța a statuat în sensul că impreviziunea trebuia raportată la cadrul legal configurat de art. 1271 C. civ., în considerente a avut în vedere exclusiv decizia Curții Constituționale nr. 623/2016, nu și dispozițiile art. 969 și 970 C. civ., incidente în cauză.

S-a arătat că decizia nr. 623/2016 a Curții Constituționale nu este aplicabilă în cauză, întrucât a fost pronunțată în considerarea dispozițiilor Legii nr. 77/2016, dispoziții pe care recurenta nu le-a invocat în susținerea acțiunii.

Un alt argument adus în sprijinul aceleiași critici a vizat faptul că instanța de prim control judiciar a făcut o analiză eronată a condițiilor impreviziunii ce rezultă din cele două texte de lege, acestea vizând: 1) clauza „*rebus sic stantibus*”, subînțeleasă în cazul contractelor sinalagmatice în situația schimbării împrejurărilor avute în vedere de părți la momentul încheierii contractului, cu consecința ruperii echilibrului contractual; 2) cerința ca toate contractele să fie executate de părți cu bună-credință și în conformitate cu echitatea; 3) obligarea debitorului la executarea unei prestații devenită exagerat de oneroasă ce ar avea ca efect îmbogățirea fără justă cauză a creditorului; 4) împrejurările care ar determina dezechilibrul grav dintre prestațiile părților și care ar putea fi asimilate forței majore.

A arătat recurenta că, dacă ar fi procedat la o analiză corectă, instanța de apel ar fi constatat că instituția impreviziunii este aplicabilă contractului de împrumut, dat fiind faptul că hipervalorizarea francului elvețian a deturnat contractul de la scopul în vederea căruia a fost încheiat și că executarea acestuia nu a corespuns voinței concordante a părților.

În continuarea argumentației, recurenta a făcut o serie de considerații cu privire la evoluția economiei Elveției, la impactul financiar pe care l-a avut creșterea cursului francului elvețian pe piața monetară la nivel mondial, la criza economică din anii 2007-2008 și la politica bancară pe care au avut-o instituțiile de credit cu privire la contractarea împrumuturilor în respectiva monedă.

A subliniat recurenta faptul că în contractul de împrumut nu s-a prevăzut nicio clauză care să reglementeze reevaluarea costurilor contractului în situația devalorizării monedei elvețiene, că, potrivit Normei nr. 17/2013 a Băncii Naționale a României, pârâta avea obligația de a identifica, monitoriza și administra riscurile semnificative ale activității de creditare.

Or, s-a arătat, îndeplinirea unei asemenea obligații ar fi însemnat inserarea unei reglementări contractuale exprese privitoare la suportarea echivalentă de către părțile contractante a riscului de apreciere/depreciere a monedei creditului.

În continuare, recurenta a prezentat probatoriul administrat și a relevat faptul că a invocat schimbarea fundamentală a împrejurărilor avute în vedere de părți la încheierea contractului.

A mai precizat că în mod greșit instanța de apel i-a înlăturat criticile din perspectiva omisiunii intimei de a-și îndeplini obligația de informare ce îi revenea, în raport de dispozițiile art. 75 și art. 76 din Legea nr. 296/2004.

Totodată, recurenta a arătat că, deși în cuprinsul hotărârii atacate s-a reținut că „lipsa unei clauze care să reglementeze situația devalorizării monedei elvețiene privește tocmai riscul contractului”, că „riscul eventualei valorizări sau devalorizări a monedei se suportă de către ambele părți”, în realitate instanța de apel a instituit exclusiv în sarcina sa obligația de a suporta riscul contractului, din perspectiva hipervalorizării monedei elvețiene. Din acest motiv, recurenta a considerat că poziția instanței de fond este vădit contradictorie, întrucât, pe de-o parte, apreciază că, în respectarea exigențelor de echitate, riscul contractului din perspectiva valorizării/devalorizării

monedei elvețiene trebuie suportat de ambele părți, iar, pe de altă parte, arată că în speță „*creșterea valorii monedei elvețiene nu poate fi apreciată total neprevizibilă la momentul încheierii contractului (...), fiind vădită intenția băncii de a obține profit sigur*”.

În cadrul celui de-al treilea argument de nelegalitate adus în sprijinul aceleiași critici recurenta a apreciat că în mod greșit instanța de apel a reținut că teoria impreviziunii nu ar fi aplicabilă contractului de împrumut, cu ignorarea existenței unui risc inerent constând în hipervalorizarea francului elvețian.

De asemenea, recurenta a arătat că în mod greșit instanța de fond nu a înțeles să se raporteze nici la cursul francului elvețian de la data perfectării contractului de credit, nici la cursul de la data formulării acțiunii, ci a stabilit o valoare medie a francului elvețian la cursul de la data sesizării instanței, iar nu de la data la care moneda elvețiană a atins acest cuantum.

Recurenta a apreciat, făcând trimitere la Norma nr. 17/2013 a Băncii Naționale a României, că nici considerentul potrivit căruia „*aplicarea cursului de schimb de la momentul încheierii contractului ar afecta, de data aceasta, echilibrul contractual în defavoarea instituției bancare*” nu este corect, câtă vreme la momentul perfectării contractului de credit au fost stabilite dobânzi ce urmau a fi achitate, independent și indiferent de clauza de risc valutar.

Față de actele și lucrările dosarului, de probele administrate în cauză și de dispozițiile legale incidente, Înalta Curte a apreciat recursul ca nefondat și l-a respins cu această motivare și pentru următoarele considerente:

Cu titlu preliminar, instanța supremă constată că instanța de apel a reținut că obiect al analizei în calea de atac îl constituie exclusiv modul în care a fost aplicată teoria impreviziunii, nu și aplicarea dispozițiilor art. 977 C. civ., întrucât aceste din urmă dispoziții nu au fost contestate în apel, astfel încât hotărârea de primă instanță a intrat din acest punct de vedere în puterea lucrului judecat.

Aceste statuări ale instanței de apel nu au fost contestate în recursul de față, astfel încât controlul judiciar va purta exclusiv asupra criticilor legate de teoria impreviziunii, în limitele și modalitatea în care au fost dezvoltate și argumentate de recurentă.

Tot cu titlu preliminar, Înalta Curte constată că în apel criticile apelantei-reclamante au plecat de la nemulțumirea că soluția instanței de fond a vizat adaptarea contractului pe viitor, începând cu momentul introducerii cererii de chemare în judecată, nu cu data încheierii contractului, iar acest punct fundamental de critică a fost depășit de instanța de apel în cadrul analizei apelului pârâtei, prin evocarea considerentelor deciziei nr. 623/2016 ale Curții Constituționale, în care s-a statuat că, dacă sunt apreciate întrunite condițiile impreviziunii, adaptarea contractului va opera pe viitor, prestațiile deja executate rămânând câștigate contractului.

În acest context, instanța supremă va examina primul argument adus de recurenta-reclamantă în susținerea motivului de recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. și fundamentat pe interpretarea și aplicarea greșită a art. 969 și art. 970 C. civ., dispoziții legale care, susține recurenta-reclamantă, au fost înlăturate în mod nelegal prin raportarea exclusivă la decizia nr. 623/2016 a Curții Constituționale.

Înalta Curte apreciază caracterul nefondat al argumentației expuse în precedent.

Este real că decizia nr. 623/2016 a Curții Constituționale a României, publicată în M. Of. nr. 53, Partea I din 18 ianuarie 2017 este pronunțată în soluționarea excepției de neconstituționalitate a unor articole din Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite, act normativ pe care recurenta-reclamantă nu l-a invocat în cadrul prezentului demers judiciar.

Acest aspect nu este, însă, de natură a înlătura de la aplicare această decizie în cauza de față, pentru următoarele argumente:

În primul rând, considerentele în care Curtea Constituțională a dat dezlegări referitoare la principiul nominalismului monetar și teoriei impreviziunii prin decizia nr. 623/2016 sunt integrate în decizia nr. 62/2017, pronunțată tot de Curtea Constituțională în soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru completarea O.U.G. nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori, *exempli gratia* în paragrafele 45-50 ale deciziei nr. 62/2017, ca atare această corelare făcută chiar de instanța de contencios constituțional este obligatorie, neputând fi contrazisă.

În al doilea rând, incidența deciziei nr. 623/2016 a Curții Constituționale este de domeniul evidenței în cauza de față (ea însăși grefată pe un contract de credit încheiat de o instituție bancară cu un consumator), chiar dacă vizează o problemă dezvoltată pe tărâmul Legii nr. 77/2017, întrucât și acest act normativ are adresabilitate către raporturile juridice dintre consumatori și instituțiile de credit, potrivit art. 1 alin. (1) din lege.

Ca urmare, toate argumentele aduse de instanța de apel și întemeiate pe dezlegările date de instanța de contencios constituțional prin deciziile deja evocate sunt judicioase.

Nu poate fi reținut nici argumentul potrivit căruia instanța de apel, întemeindu-se pe cele două decizii amintite, a înlăturat în mod nelegal de la aplicare dispozițiile art. 969-970 C. civ., în condițiile în care Curtea Constituțională, examinând teoria impreviziunii în regimul Codului civil de la 1864, reține că această instituție, văzută ca remediu în scopul adaptării contractului, nu a fost reglementată în mod expres, dar decurge indubitabil din interpretarea dispozițiilor art. 969-970 C. civ. (paragrafele 94-95 ale deciziei analizate), așadar aceste texte legale sunt integrate, nu contrapuse instituției juridice în discuție.

Celelalte argumente aduse în susținerea aceluiași motiv de recurs vor fi tratate grupat pentru motivele care se vor arăta.

Acestea sunt apreciate ca fiind neîntemeiate.

Instanța supremă constată în primul rând că raționamentul dezvoltat de recurenta-reclamantă nu are fundament, în contextul în care toate aspectele invocate în aceste argumente analizate laolaltă au legătură cu evenimente survenite pe parcursul executării contractului, care, însă, nu pot fi valorizate în scopul declarat urmărit de parte, acela al înghețării cursului francului elvețian și care să producă efecte retroactiv.

Că aceasta este finalitatea urmărită de recurenta-reclamantă reiese fără îndoială din solicitarea făcută în finalul cererii de chemare în judecată, de recalculare a sumelor datorate băncii, din modul în care a fost structurat apelul declarat de aceasta, nemulțumită de momentul de la care s-a dispus adaptarea contractului, ca și din solicitarea finală din recurs, de respingere a apelului băncii și de admitere a apelului propriu, care, reiterând, viza adaptarea contractului cu efect retroactiv.

Referitor la momentul apreciat de recurenta-reclamantă ca fiind de referință pentru stabilizarea cursului, se cuvine subliniată poziția nu numai inconstantă a părții, dar chiar și în contradicție cu normele de procedură, anume cu dispozițiile art. 204, coroborat cu art. 478 alin. (3) C. proc. civ. Aceasta întrucât în cursul judecății în fond momentul de referință precizat și susținut a fost cel al încheierii contractului de împrumut și acesta nu a format obiect al niciunei modificări în termeni procedurali; acest moment a fost, însă, modificat în funcție de împrejurări noi, nesupuse dezbaterii contradictorii (anume momentul preținsei valorizări excesive a francului elvețian - 17 iunie 2010), în concluziile pe apel de la termenul din 16 mai 2019, astfel cum reiese din practica deciziei atacate, ca și în partea finală a motivelor de recurs.

În acest context, instanța supremă apreciază că recurenta-reclamantă nu a procedat la o modificare legală a cererii de chemare în judecată din perspectiva momentului de la care să opereze adaptarea contractului și a împrejurărilor la care se raportează stabilirea acestui moment, de aceea apreciază că trebuie respectată investiția inițială privitoare la înghețarea cursului și la recalcularea prestațiilor față de cursul de la data încheierii contractului.

Trebuie reiterat faptul că impreviziunea produce efecte viitoare asupra executării contractului, nu efecte pentru trecut, asemenea nulității, fiindcă se constituie într-un remediu menit să asigure supraviețuirea contractului prin adaptarea la noile condiții economice.

În acest context, instanța supremă apreciază că ansamblul argumentelor recurente-reclamante vizând îndeplinirea tuturor condițiilor pentru a se aprecia ca incidentă și pentru a se aplica teoria impreviziunii, condiții enumerate la fila 5 a dosarului de recurs și dezvoltate succesiv, chiar dacă ar fi găsite întemeiate, nu au aptitudinea de a determina schimbarea soluției în sensul preconizat de parte, acela de a obține recalcularea tuturor prestațiilor în raport de cursul de schimb de la momentul încheierii contractului, întrucât, așa cum s-a arătat în cele ce preced, adaptarea contractului operează numai pentru viitor, aspect dezlegat cu caracter obligatoriu de către Curtea Constituțională.

Pentru considerentele ce preced, Înalta Curte apreciază că în cauză nu este incident motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., de aceea, în conformitate cu dispozițiile art. 496 alin. (1) teza a II-a C. proc. civ., a respins recursul ca nefondat.

20. Contract de locațiune. Autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale în procesul civil. Condiții și efecte. Incidenta dispozițiilor art. 1435 din Codul civil din 1864

C. civ. din 1864, art. 1086, art. 1351, art. 1435

C. proc. pen., art. 28 alin. (1)

C. pen., art. 31

Legea nr. 213/1998, art. 12 alin. (3)

Conform prevederilor art. 28 alin. (1) C. proc. pen., hotărârea definitivă a instanței penale are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile care judecă acțiunea civilă, cu privire la existența faptei și a persoanei care a săvârșit-o. Instanța civilă nu este legată de hotărârea definitivă de achitare sau de încetare a procesului penal în ceea ce privește existența prejudiciului ori a vinovăției autorului faptei ilicite.

Decizia penală prin care a fost respinsă plângerea formulată împotriva ordonanței de clasare a cauzei penale având ca obiect săvârșirea infracțiunii de distrugere din culpă, prin care organele de cercetare penală au reținut că fapta de distrugere a bunului imobil închiriat ar fi rezultatul unui scurtcircuit sau a acțiunii umane ce nu poate fi identificată, nu are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile investite cu soluționarea acțiunii în răspundere formulată împotriva locatarului.

Potrivit dispozițiilor art. 1435 C. civ., locatarul este răspunzător de incendiu, dacă nu probează că incendiul s-a întâmplat prin caz fortuit sau forță majoră, sau prin defect de construcție, sau că focul a venit de la o casă vecină.

Posibilele două cauze ale incendiului ce a provocat distrugerea imobilului închiriat, respectiv fie un posibil scurtcircuit, fie o acțiune umană neidentificată, nu se încadrează în sfera

noțiunii de caz fortuit din punct de vedere al materiei civile, întrucât acestea puteau fi prevăzute de un locatar diligent, și, în egală măsură, puteau fi împiedicate de un astfel de locatar.

Din această perspectivă, chiar dacă, în plan teoretic, definiția cazului fortuit este similară în materie civilă și penală (art. 31 C. pen. și art. 1351 C. civ.), în concret situațiile invocate cu acest titlu nu pot fi analizate decât nuanțat, în corelare cu gradul de vinovăție necesar pentru antrenarea fiecărei forme de răspundere.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 2292 din 12 noiembrie 2020

Prin sentința civilă nr. 3849/21.12.2018, pronunțată în dosarul nr. x/3/2017 de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, s-a admis acțiunea formulată de reclamantul A. și a fost obligată pârâta B. SRL la plata sumei de 2.895.201,37 lei, reprezentând valoarea de inventar a imobilului situat în Complexul Cultural Sportiv X, din str. Y, sector 2 București, imobil ce a făcut obiectul contractului de închiriere nr. 768/26.11.2008, precum și a sumei de 225.000 lei, necesare procesului de demolare a imobilului.

Împotriva sentinței civile, a încheierilor premergătoare prin care au fost respinse excepțiile lipsei dovezii calității de reprezentant, a lipsei calității procesual active și a prematurității cererii de chemare în judecată, pârâta SC B. SRL a formulat apel, prin care a solicitat anularea hotărârii în sensul respingerii cererii introductive ca fiind introdusă de o persoană fără calitate procesual activă sau în sensul respingerii cererii introductive ca fiind introdusă de o persoană ce nu avea calitatea de reprezentant, iar, în subsidiar, schimbarea în tot a sentinței apelate și respingerea cererii de chemare în judecată ca prematur formulată, ori schimbarea în tot a sentinței apelate și respingerea cererii de chemare în judecată ca neîntemeiată.

Prin decizia civilă nr. 1287 din 11 septembrie 2019, Curtea de Apel București, Secția a V-a civilă a respins ca nefondat apelul, cu obligarea apelantei la plata cheltuielilor de judecată.

Împotriva acestei decizii, pârâta B. SRL a declarat recurs, solicitând casarea hotărârii și trimiterea cauzei spre rejudecare, cu invocarea motivelor de recurs prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 5 și 8 C. proc. civ.

În cadrul motivului prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ., recurenta a invocat încălcarea unor norme de procedură, reiterând totodată argumentele invocate în fața instanțelor de fond cu privire la excepția lipsei calității procesuale active, excepția lipsei calității de reprezentant și excepția lipsei unui interes actual/a prematurității acțiunii. Totodată, recurenta a susținut nesocotirea principiului nemijlocirii prevăzut de art. 16 C. proc. civ. în condițiile în care a respins administrarea probei cu expertiza tehnică, dar a reținut necesitatea demolării imobilului din cuprinsul unei expertize efectuate exclusiv la solicitarea intimatului.

Pe fondul litigiului, recurenta a reiterat neaplicarea prevederilor art. 28 C. proc. pen. referitoare la autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale în fața instanței civile, instanțele de fond înlăturând nejustificat concluziile instanței penale și a organelor de cercetare penală care au statuat asupra lipsei unei persoane culpabile în condițiile reținerii unui caz fortuit.

În considerarea motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., recurenta a apreciat că instanțele de fond au încălcat dispozițiile art. 31 C. pen. și art. 1351 C. civ., apreciind că nu există identitate între noțiunea de caz fortuit în materie penală și cea din materie civilă, deși ambele au în vedere împrejurări care nu pot fi prevăzute și nu pot fi imputate persoanei respective. Totodată, înlăturând incidența cazului fortuit, instanțele nu au analizat celelalte ipoteze prevăzute de art. 1435 C. civ. și nu au stăruit în verificarea apărării sale

referitoare la viciile construcției, imputându-i degradarea instalației electrice realizate anterior închirierii imobilului, ce trebuia doar modernizat, nu reconstruit, construcția aflându-se încă în perioada de garanție la data producerii incendiului.

Recurenta-pârâtă a invocat și aplicarea greșită a dispozițiilor referitoare la răspunderea contractuală, reținându-se în sarcina sa obligația de plată a unor despăgubiri civile, deși își îndeplinesc toate obligațiile izvorâte din contractul de închiriere. În ceea ce privește lucrările de modernizare a clădirii, recurenta a susținut că, în contractul de închiriere, nu s-a prevăzut un termen obligatoriu, acestea putând fi realizate într-un termen rezonabil, până la expirarea duratei contractului. În considerarea acestora, a desfășurat procedura în vederea obținerii autorizației de construire, întârzierea acesteia nefiindu-i imputabilă, a început modernizarea întregului imobil și a edificat construcții noi, din a căror punere în valoare să poată susține investiția în curs, în tot acest timp achitând chiria stabilită prin contract. Recurenta a pretins că nu a manifestat o atitudine indiferentă și că nu se poate susține că ar fi lăsat clădirea să se degradeze în perioada 2009-2014 în condițiile unei investiții masive și în lipsa unei certitudini cu privire la soarta contractului urmare discuțiilor purtate în perioada noiembrie 2013 - martie 2014.

Recurenta a criticat modalitatea de determinare a prejudiciului ce i-a fost imputat contrar dispozițiilor art. 1086 C. civ., fără a se verifica legătura de cauzalitate cu neexecutarea unei obligații contractuale, expertiza tehnică solicitată în acest scop fiindu-i refuzată.

De asemenea, recurenta a invocat încălcarea prevederilor art. 1420 C. civ. întrucât, prin soluția pronunțată, nu i se recunoaște dreptul de folosință asupra imobilului, deși contractul de închiriere se află în vigoare și asigură plata chiriei, demolarea construcției, indiferent de starea ei, lipsind-o de acest drept.

Prin întâmpinarea depusă la data de 21.02.2020, intimata A. a solicitat respingerea recursului ca nefondat.

Analizând decizia atacată prin prisma motivelor invocate, Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat nefondat recursul pentru următoarele considerente:

În ceea ce privește criticile subsumate motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ., referitoare la greșita soluționare a excepției lipsei calității procesuale active, excepției lipsei calității de reprezentant și excepției lipsei unui interes actual/a prematurității acțiunii, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, deși formal se invocă o încălcare a unor norme de procedură, în realitate, argumentele recurenteii tind la valorificarea unor norme de drept substanțial, care ar justifica admiterea acestor excepții. Cât timp nu se poate susține în mod direct aplicarea eronată a normelor de procedură care guvernează condițiile acțiunii civile, a căror omisiune se invocă, vom considera și aceste argumente ca vizând încălcarea unor norme de drept material, încadrându-le cu prioritate în motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., deja invocat de recurentă.

Totodată, sub aspectul încălcării prevederilor art. 28 C. proc. pen. privitoare la autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale în fața instanței civile, Înalta Curte de Casație și Justiție constată incidența motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 7 C. proc. civ., recurenta neoferind o încadrare expresă pentru fiecare aspect invocat în memoriul de recurs.

Revenind la analiza criticilor recurenteii, Înalta Curte de Casație și Justiție observă corecta soluționare de către instanțele de fond a excepțiilor invocate de pârâtă față de raportul dedus judecării și actele dosarului de față, decizia atacată cuprinzând o judicioasă enunțare a argumentelor avute în vedere de instanță.

Astfel, s-a reținut în mod corect că acțiunea reclamantului este fundamentată pe răspunderea contractuală, iar calitatea sa procesuală activă este justificată din perspectiva calității

sale de locator în contractul de închiriere nr. 768/26.11.2008. De altfel, dispozițiile art. 12 alin. (3) din Legea nr. 213/1998 conferă drepturi extinse titularului dreptului de administrare, iar, în cauza de față, nu s-a invocat depășirea condițiilor actului prin care imobilul a fost dat în administrarea reclamantului.

În ceea ce privește reprezentarea reclamantului în prezenta cauză, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că aceasta a fost asigurată de directorul instituției, semnatar deopotrivă al contractului de închiriere dintre părți, iar calitatea și atribuțiile conferite de aceasta nu i-au fost contestate nici de Ministerul Tineretului și Sportului, în subordinea căruia se află, acesta intervenind în cauză în apărarea acestei părți.

Sub aspectul lipsei unui interes actual/prematurității în formularea acțiunii, Înalta Curte de Casație și Justiție consideră a fi în mod judicios înlăturate argumentele pârâtei de către instanțele de fond. Chiar dacă s-a reținut că raportul juridic dintre părți guvernat de contractul de închiriere nr. 768/26.11.2008 este încă în vigoare, aspect necontestat de părți, se cuvine a se menționa că acesta a avut ca obiect atât terenul, cât și construcția, iar în legătură cu aceasta se invocă distrugerea în urma incendiului și necesitatea demolării, astfel că nu se poate susține posibilitatea modificării acestei situații în favoarea locatorului până la expirarea duratei contractului, acesta fiind în imposibilitatea asigurării în totalitate a folosinței bunului închiriat tocmai din cauza efectelor incendiului asupra clădirii. Argumentele doctrinare indicate de recurent în memoriul de recurs privesc situații juridice străine raportului juridic specific speței de față.

Pe fondul raportului juridic dedus judecății, principalele apărări ale pârâtei, reluate drept motive de recurs, privesc efectele în prezentul litigiu ale deciziei penale prin care a fost respinsă plângerea formulată împotriva Ordonanței de clasare a cauzei penale având ca obiect săvârșirea infracțiunii de distrugere din culpă, organele de cercetare penală reținând că fapta de distrugere ar fi rezultatul unui scurtcircuit sau a acțiunii umane ce nu poate fi identificată.

În acest cadru, instanța de apel a reținut în mod corect că dispozițiile art. 28 alin. (1) teza I C. proc. pen. invocate de pârâtă nu sunt incidente în cauză și nu conferă autoritate de lucru judecat deciziei penale în litigiul de față. Din lecturarea întregului aliniat rezultă că enunțul legal are în vedere doar o hotărâre penală definitivă care ar statua asupra vinovăției unei persoane pentru o faptă penală, premisă neregăsită în cauză. Teza a II-a din cuprinsul aceluiași aliniat statuează în mod expres că instanța civilă nu este legată de hotărârea definitivă de achitare sau încetare a procesului penal în ceea ce privește existența vinovăției ori a vinovăției autorului faptei ilicite, cu atât mai mult neputându-se vorbi de autoritatea de lucru judecat a ordonanței de clasare sau a hotărârii de soluționare a plângerii ce o confirmă.

În strânsă legătură cu acestea, instanța de apel a reținut în mod judicios distincția dintre răspunderea civilă și răspunderea penală, care au drept premisă fapte ilicite de o gravitate diferită, fiind, totodată, relevant că antrenarea răspunderii civile se realizează pentru orice formă de culpă, fără a presupune întrunirea unor cerințe specifice ca în cazul celei penale.

Din această perspectivă, chiar dacă, în plan teoretic, definiția cazului fortuit este similară în materie civilă și penală (art. 31 C. pen. și art. 1351 C. civ.), în concret situațiile invocate cu acest titlu nu pot fi analizate decât nuanțat, în corelare cu gradul de vinovăție necesar pentru antrenarea fiecărei forme de răspundere.

Mai mult, în cauză s-a constatat incidența unei reglementări speciale cuprinse în art. 1435 Cod civil 1864 (aplicabil în cauză în raport de data încheierii contractului dintre părți), care statuează asupra răspunderii locatarului pentru incendiu, textul impunând acestuia sarcina probei contrare a unui caz fortuit, forță majoră, defect de construcție sau faptul că focul a pornit de la o

casă vecină. Dintre aceste situații exoneratoare, pârâta a invocat doar cazul fortuit, neputând imputa instanțelor de fond pe calea prezentului recurs neanalizarea distinctă a tuturor ipotezelor prevăzute de text, care ar fi presupus oricum și o conduită activă din partea sa în sensul probării acestor aspecte.

Pe baza probelor administrate în cauză referitor la producerea incendiului și evoluția executării contractului de locațiune și ținând cont de elementele specifice ale răspunderii locatarului în prezentul litigiu, instanța de apel a reținut în mod expres că pârâta nu a probat existența unui caz fortuit de natură a înlătura răspunderea pentru incendiu instituită în sarcina sa, cele statuate asupra situației de fapt relevante neputând fi cenzurate prin intermediul căii extraordinare de atac a recursului.

În aceste condiții, argumentele recurenței-pârâte referitoare la executarea altor obligații izvorâte din contractul de locațiune și intenția exprimată în sensul executării în continuare a acestora nu puteau fi primite, depășind cadrul raportului dedus judecății, ce privea doar distrugerea în parte a imobilului închiriat. Totodată, cu privire la eventuale alte efecte ale distrugerii construcției asupra raporturilor juridice extinse dintre părți, instanțele nu erau ținute a se pronunța în absența unor solicitări exprese din partea părților.

În ceea ce privește evaluarea prejudiciului suferit de locator, de care locatorul se face răspunzător potrivit dispozițiilor art. 1435 C. civ. 1864, instanțele de fond au avut în vedere doar contravaloarea clădirii distruse și cheltuielile de demolare, aflate în strânsă legătură cu fapta imputată, conform art. 1086 C. civ. 1864, iar, la determinarea în concret a acestora, au fost reținute aspecte desprinse din probele administrate în cauză, respingerea altor probe solicitate de pârâtă fiind motivată prin raportare la situația concretă dedusă judecății și la evoluția din cursul executării contractului. Fiind motivată de către instanțele de fond opțiunea pentru anumite categorii de probe, în prezenta cauză nu se poate reține o încălcare a dispozițiilor art. 16 C. proc. civ.

Pentru aceste motive, în temeiul art. 496 raportat la art. 488 alin. (1) pct. 7 și 8 C. proc. civ., Înalta Curte de Casație și Justiție a respins recursurile ca nefondate.

DREPT ADMINISTRATIV

1. Măsura trecerii în rezervă a unui cadru militar dispusă în considerarea aceluiași fapt pentru care ulterior a fost pronunțată o hotărâre penală definitivă de condamnare. Constatarea de către CEDO a încălcării drepturilor și libertăților fundamentale. Demers promovat pe calea contenciosului administrativ vizând repunerea în situația anterioară trecerii în rezervă. Admisibilitate

Legea nr. 554/2004, art. 1 alin. (1) și art. 8 alin. (1)

Lipsa atacării în termen a ordinului de trecere în rezervă nu este de natură să determine respingerea ca inadmisibilă a acțiunii având ca obiect constatarea existenței unui refuz nejustificat al autorității pârâte de emitere a unui act administrativ de remediu, promovată în considerarea aspectelor reținute în hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului (și, ulterior, în deciziile penale de revizuire), referitoare la faptele pentru care fusese atrasă, într-o manieră incompatibilă cu exigențele convenționale, atât răspunderea penală, cât și cea administrativă a reclamantului.

I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 1568 din 11 martie 2020

1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Curții de Apel București – Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal, sub nr. 578/2/2017, reclamantele “AA”, “AB” și “AC”, în contradictoriu cu pârâtul Serviciul Român de Informații au solicitat anularea actului administrativ nr.40.138 din 15.07.2016 al instituției pârâte (comunicat la data de 22.07.2016) prin care s-a respins plângerea prealabilă depusă de antecesorul sau prin care solicita acordarea retroactivă a avansărilor în grad și a soldei de care a fost privat prin trecerea abuzivă în rezervă, recunoașterea vechimii în muncă de care a fost privat și declasificarea documentelor care au stat la baza măsurii de trecere în rezervă; cu acordarea cheltuielilor de judecată.

2. Hotărârea instanței de fond

Prin sentința civilă nr. 3853 din 23 octombrie 2017, pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal au fost respinse excepția lipsei calității procesuale active a reclamantelor, excepția lipsei procedurii prealabile și excepția tardivității cererii, ca neîntemeiate, și a fost respinsă acțiunea formulată de reclamantele “AA”, “AB” și “AC”, în contradictoriu cu pârâtul Serviciul Român de Informații, ca neîntemeiată.

3. Calea de atac exercitată în cauză

Împotriva sentinței civile nr. 3853 din 23 octombrie 2017, pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal au declarat recurs reclamantele “AA”, “AB” și “AC”, solicitând casarea în parte a Sentinței civile nr.3853 pronunțată la data de 23.10.2017 de Curtea de Apel București, Secția a VIII-a în dosarul nr.578/2/2017, menținerea soluției de respingere a excepțiilor ridicate de pârâtă și trimiterea cauzei spre o nouă judecată la Curtea de Apel București, sub aspectul respingerii pe fond a acțiunii.

În motivarea cererii de recurs reclamantele au reiterat situația de fapt și au invocat patru motive de recurs, grupate astfel:

3.1. Motivul I de recurs: Hotărârea primei instanțe este casabilă pentru motivele

prevăzute în art.488 alin.(1) punctele 7 și 8 Cod proc.civ., prin aceea că s-au nesocotit dezlegările cu autoritate de lucru judecat pronunțate de CEDO și de instanțele de revizuire sub aspectul nevinovăției condamnatului.

În acest sens, recurente au susținut în esență că obiectul acestei acțiuni este repararea consecințelor trecerii abuzive în rezervă a autorului acestora ca urmare a învinuirii acestuia de divulgare a unor secrete de serviciu care acopereau practici anticonstituționale grave.

Pe o practică bine cunoscută a înscenărilor judiciare în regimurile totalitare, capetele propriu-zise de inculpare (infracțiunile de încălcare a secretului de serviciu) au fost completate cu acuze din categoria infracțiunilor curente, pentru a se croi drumul spre o condamnare sigură.

În speță, inculparea adiacentă a fost cea de furt, cu referire la casetele înregistrate pe care autorul divulgărilor le-a pus la dispoziția autorității parlamentare sesizate, ca probă a realității celor semnalate. Acelor suporturi electronice li s-au adăugat, ca urmare a percheziției domiciliare, câteva casete cu muzică, fără valoare ca obiecte de inventar deoarece fuseseră utilizate anterior la alte înregistrări. Chiar dacă înlăturăm suspiciunea că obiectele au apărut în mod miraculos la percheziție, caracterul derizoriu al așa-zisului furt era evident de la bun început. Altfel spus, este deja reprobabil că o acuzație atât de forțată a fost acceptată în etapele judecătii inițiale, că a trebuit să se ajungă la C.E.D.O., că au trebuit să treacă 19 ani până ce instanțele de revizuire să constate că fapta este lipsită de pericolozitatea unei infracțiuni.

Și totuși, iată că după alți 2 ani și jumătate (deci după 21 de ani și jumătate de la faptă) instanța de contencios administrativ reevaluează anacronic și abuziv aspectul în discuție pentru a respinge acțiunea: „Mai mult, deși furtul casetelor nu a fost considerat ca infracțiune datorită valorii reduse a acestora, fapta prezintă relevanță în ceea ce privește moralitatea de care dă dovadă în activitatea sa ofițerul de informații”.

Recurente susțin că ne aflăm în mod vizibil în fața unei nesocotiri deliberate a puterii lucrului judecat de către instanțele europene și de revizuire în penal, iar instanța de contencios administrativ a ignorat caracterizarea faptelor stabilită de către instanțele de cel mai înalt grad.

Procedând fără nicio justificare la înlăturarea dezlegării de drept definitive în ceea ce privește derizoriul fără semnificație juridică al așa-zisului furt, instanța de contencios lansează citata apreciere despre moralitate care nu are nicio concludentă în speță. Prima instanță și-a însușit argumentul instituției pârâte că în dreptul administrativ culpa are o sferă mai extinsă. Dar aceasta este numai o jumătate din conceptul juridic. Sfera mai largă a culpei determină și o gamă diferită a sancțiunilor, mai lejere și mai diferențiate. Altfel spus, trimiterea la, chipurile, moralitate, trebuie completată în mod obligatoriu cu concluzia că o faptă mai puțin gravă decât cele penale nu putea atrage consecințe mai grave decât cele pe care le-ar fi impus o condamnare penală. Caracterul derizoriu al faptei, pe care l-au constatat instanțele de revizuire, impunea în mod obligatoriu concluzia că sancțiunea administrativă nu putea fi nici ea cea maximă, având consecințe distrugerea întregii cariere și daunele imense materiale și morale pe care represiunea administrativă maximă le-a generat.

Greșita aplicare a normelor de drept material în ceea ce privește culpa administrativă a ofițerului rezultă și din probele administrate, respectiv extrasele din Raportul de activitate al SRI pe anul 1996, respectiv din Monografia S.R.I. 1990-2013, bilanțuri oficiale în care cazul comportamentului civic (validat de C.E.D.O. și de instanțele naționale de revizuire) a fost prezentat ca foarte reprobabil, iar înlăturarea ofițerului pentru acel comportament ca o mare izbândă a instituției pârâte, nefăcându-se nicio referire la inventatul furt.

Instituția pârâtă pare să fi impresionat prima instanță și cu observația că trecerea în rezervă a fost prealabilă punerii sub învinuire. Dar tocmai acesta e fluxul represiv care întărește

ideea legăturii dintre procedura revizuirilor penale și justetea acțiunii reparatorii, a cărei împiedicare a determinat și contenciosul administrativ.

3.2. *Motivul II de recurs*: Hotărârea primei instanțe este casabilă pentru motivele prevăzute în art.488 alin.(1) punctele 2, 5 și 6 Cod proc.civ., prin aceea că hotărârea a fost dată de alt judecător decât cel stabilit aleatoriu, acesta a încălcat sub mai multe aspecte dispozițiile art.20 Cod proc.civ., iar hotărârea a fost dată cu aplicarea greșită a normelor de drept material.

În acest sens, recurente susțin că: conflictul a fost deschis de S.R.I. prin reacția extrem de dură față de un act de civism pe care l-a considerat gravă indisciplină; acest conflict a impregnat, anterior C.E.D.O. aprecierea instanțelor penale pe toate cele 3 grade de jurisdicție, inclusiv a instanței supreme, care n-au cutezat să se abată măcar cu o iotă de la acuzații; instanțele naționale au greșit profund însușindu-și optica instituției pârâte, ceea ce rezultă din verdictul ferm și pe larg motivat al C.E.D.O.; C.E.D.O. a dezlegat o dilemă foarte importantă pentru doctrina fiecărui stat european, pronunțându-se că, în situațiile în care un funcționar, aflat sub imperiul păstrării secretului de serviciu, constată grave încălcări ale legalității, prevalează spiritul civic, respectiv dreptul și datoria sa de a le divulga; în pofida opticii ferme a Curții Europene, instituția pârâtă a cantonat și se menține în mentalitatea specifică statului totalitar, considerând fapta căpitanului A, inclusiv după Hotărârea C.E.D.O., ca o abatere de extremă gravitate, iar reacția represivă drept un succes al Serviciului de Informații, demn de a fi menționat în bilanțuri și monografii publice; cantonarea în poziția abuziv-represivă a instituției pârâte s-a manifestat constant și pe parcursul procedurii de revizuire; cererea celui vătămat de reparare a daunelor cauzate de represiune a fost tratată cu dușmănie, răspunsul la care obligă legea fiind inform și negativ.

Aceste premise creau pentru procesul de contencios administrativ temerea că va fi un proces inechitabil, în care garantarea egalității părților să nu fie respectată, ignorându-se chiar și principiul prevalenței tratatelor internaționale privitoare la drepturile omului, în pofida îndatoririi judecătorului de a respecta principiile fundamentale ale procesului civil.

Temerea s-a adevărat prin următoarele 4 carențe care au marcat finalizarea judecății: înlocuirea fără motiv a completului investit aleatoriu, după ce acesta respinsese excepțiile de procedură ridicate de instituția pârâtă și dispusese atașarea documentației ordinului de trecere în rezervă; menținerea respectivei documentații în regim clasificat după schimbarea nejustificată a completului de judecată; contradicțiile repetate din motivarea soluției, ce reflectă tocmai diferența de privire juridică dintre instanța înlocuită și instanța ce a înlocuit completul; ignorarea totală de către completul final a esenței procesului dezlegat de C.E.D.O. și de către instanțele naționale de revizuire și anume, justetea imperativului civic pentru care s-a sacrificat fostul ofițer.

Simplul fapt al menținerii regimului clasificat asupra unor documente care sunt fie incomplete, fie ultrabanale a creat în mod direct un regim de favoare pentru instituția pârâtă. Acuzele grave (dar abuzive) aduse cpt. A în legătură cu divulgarea secretelor au format subiectul unor dezvăluiri publice făcute de însăși instituția pârâtă, încât a mai rămas sub protecția clasificării doar aspectul derizoriu al casetelor sustrase.

De asemenea, mai susțin recurente că: trecerea în rezervă s-a făcut exclusiv în vederea reprimării comportamentului pe care C.E.D.O. l-a validat ca legal și corect; procedurile de sancționare au fost încălcate; ordinul litigant nu a fost comunicat niciodată, deci nu au operat termene de decădere sau prescripție.

Parcă voind să confirme că acest proces se dorea să se desfășoare neechitabil, cu încălcarea principiului egalității părților, prima instanță lansează următorul considerent ce reduce

la zero dreptul și rolul părților în proces, principiul contradictorialității și dreptul la apărare;,, Referitor la împrejurarea că, prin clasificarea informațiilor, reclamanții nu au acces direct la acestea nu determină în mod automat concluzia că dreptul acestora la un proces echitabil a fost încălcat în condițiile în care instanța de judecată investită cu analiza legalității măsurii disponibilizării are posibilitatea de a accesa informațiile cuprinse în actele clasificate și a stabili dacă, în fiecare caz concret în parte, au fost respectate prevederile legale ".

În considerentele sentinței, instanța a mai procedat la o reproducere integrală a dispozițiilor art.20 din H.G. nr.585/2002 (act administrativ care, prin nivelul normativ, permite cenzurarea sa în contenciosul administrativ), fără să remarce aplicabilitatea ipotezei de la litera b), respectiv că declassificarea „nu mai poate prejudicia siguranța națională".

Aceste critici sunt confirmate - ca logică juridică în statul de drept - de Decizia Curții Constituționale din 18 ianuarie 2018, deși ulterioară soluționării și referitoare la norme de procedură penală (art.352 alin.(II) și alin.(12) Cod proc. pen.) argumentația Curții Constituționale este concludentă pentru orice încercare de a depărta actul de justiție de aflarea adevărului prin depărtarea părților de la dovezi sub scuza regimului clasificat.

3.3 Motivul III de recurs: Hotărârea instanței este casabilă pentru motivele prevăzute în art.488 alin.(I) pct.8 Cod proc.civ. prin aceea că au fost greșit interpretate normele de drept material referitoare la obligativitatea motivării actelor administrative.

În acest sens, recurențele susțin caracterul contradictoriu al motivelor pentru care a fost respinsă acțiunea. Prima instanță acoperă realitatea că ordinul de trecere în rezervă nu este motivat sau că motivarea a fost și este ținută în secret față de persoana îndreptățită a o cunoaște.

Condiția motivării cât de cât explicite a actului administrativ este esențială pentru ca subiectul căruia îi este adresat să înțeleagă raționamentul emitentului și, în funcție de acesta, să-și exercite drepturile, începând cu dreptul de liber acces la justiție.

Doctrina de contencios administrativ în privința actelor administrative, mai ales a celor prin care se suprimă drepturi sau situații juridice individuale, prevede că asemenea acte unilaterale trebuie să îmbrace forma scrisă, să cuprindă în chiar conținutul lor motivarea în fapt și în drept a măsurii luate și să fie comunicate, aduse la cunoștința persoanelor interesate în mod legal.

Doar printr-o motivare concretă a actului decizional se asigură atât informarea corectă a părții cu privire la problema de interes personal, anterior formulării acțiunii în justiție, cât și exercitarea de către subiectul căruia i se adresează a dreptului la apărare și a celui la un proces echitabil.

În lipsa motivării actului decizional, instanța nu putea aprecia asupra legalității acestui act. Pentru a-și putea exercita atribuția de control al legalității actelor decizionale ale instituțiilor publice, instanța de judecată trebuia să cunoască rațiunile pentru care emitentul actului, în aplicarea legilor în vigoare, a ales soluția criticată de cel vătămat.

În motivarea sentinței această gravă carență este acoperită prin argumente preponderent sofistice. În principal se fac deducții bazate pe o confuzie între măsura trecerii în rezervă și motivarea ei.

Completând suita acestor argumente sofistice, prima instanță pune în valoare tocmai ceea ce constituie lipsa contradictorialității procesului de față, și anume înscrisurile și răspunsul la interogatoriu aflate sub regimul clasificării, deci necunoscute și imposibil de analizat și combătut de către reclamante .

Împiedicarea părții interesate de a verifica existența ordinului de trecere în rezervă, respectiv a conținutului acestuia a înlocuit realitatea dovedită prin probe (abuzul) cu o insinuare

aberrantă: că fostul ofițer ar fi fost vinovat de abateri mai grave decât cele cunoscute public, respectiv divulgarea a ceea ce era de divulgat (comportament validat de C.E.D.O.) și furtul casetelor fără valoare (acuză invalidată prin soluția de achitare). Se lasă loc sugestiei că ar fi existat și alte fapte grave. Dar sfera faptelor puse în sarcina lui A a fost clar conturată prin rapoartele publice ale S.R.I. depuse la dosar, respectiv prin hotărârile pronunțate în revizuire. Este de la sine înțeles că instituția pârâtă „demascând” public comportamentul căpitanului A, a prezentat faptele cele mai reprobabile în concepția sa, ori acele fapte sunt considerate de C.E.D.O. ca legale, justificate.

Lipsind procesul de cunoașterea presupusei motivări de către ambele părți, prima instanță a înlăturat aplicabilitatea unor norme de drept de valoare superioară ale unui articol dintr-o hotărâre de Guvern normele legal aplicabile erau: art.8 din Legea nr.80/1995 prin care se stabilește că este interzis a se ordona militarului să execute acte contrare legii; art.21 din Legea nr.80/1995 care consfințește dreptul militarului de a reclama faptele ilegale ale superiorilor săi.

3.4 Motivul IV de recurs: Hotărârea primei instanțe este casabilă pentru motivele prevăzute de art.488 alin.(1) punctele 6 și 7 Cod proc.civ. prin aceea că se fondează pe motive evident contradictorii cu autoritate de lucru judecat.

Recurente susțin în acest sens că prima instanță dispunea de un pachet de interpretări ale legii cu puterea de lucru judecat de către instanța europeană și instanțele naționale de revizuire și anume: faptele căpitanului A au fost licite, corecte într-o societate democratică; sancționarea lui a fost nedreaptă și creatoare de pagubă; efectele juridice ale încălcării drepturilor fundamentale continuă să se producă; daunele provocate sunt atât patrimoniale cât și morale, incluzând blocarea carierei militare cu privarea de drepturile aferente, lezarea imaginii publice de ofițer de informații loial, stres prelungit și grav dăunător.

Aceste dezlegări trebuiau avute în vedere cel puțin din punct de vedere logic și al coerenței și credibilității activității de înfăptuire a justiției, al înscrierii acestei activități în dezideratele statului de drept și al exigențelor de drept universal, în mod expres evidențiate în cauză.

În plus, soluția primei instanțe a fost precedată de dezlegarea de către instanța însăși a unor probleme de drept punctuale, adică respingerea excepțiilor lipsei calității procesuale active, a prematurității și, în mod aparte, a excepției tardivității acțiunii.

Ca să treacă peste propria-i dezlegare de respingere a excepției tardivității și totuși să respingă acțiunea pe considerente care țin de tardivitatea acțiunii, Curtea a schimbat obiectul lămuritor al pricinii:

„Prealabil, se observă că în speță deși în mod formal reclamantele au cerut anularea adresei de răspuns nr.40138/J5.07.20]6, din motivarea cererii rezultă că se contestă practic și ordinul de trecere în rezervă a numitului A, emis în anul 1996, ceea ce nu mai este posibil, având în vedere că nu a fost contestat potrivit legii, fiind în vigoare și producând efecte juridice.”

Se reține, în mod greșit, o falsă inconsecvență în formularea obiectului pricinii. În realitate, reclamantele au expus pretențiile lor în ordine logică și procedurală.

În mod direct s-au plâns de refuzul emiterii unei soluții propriu-zise (decizie, ordin, dispoziție), la solicitările autorului lor, formulate în termen, așa cum însăși instanța reține respingând excepția tardivității. Evocarea reparațiilor care urmau a fi acordate prin emiterea actului de dispoziție refuzat ține de ilustrarea seriozității acestui litigiu, în care prioritar litigant este actul-adresă de refuz și mai ține de prezervarea dreptului de a contesta actul de dispoziție (dacă ar fi fost cazul) după emiterea unui asemenea act obligatoriu.

Schimbând vizibil actul ce constituia actul litigant al pricinii (adresa nr. 40138/15.07.2016), cu actul de dispoziție încă neemis, refuzat, dar obligatoriu în noua situație juridică (post C.E.D.O. și post revizuire), instanța a încercat să evite contradicția frapantă dintre respingerea excepției tardivității acțiunii și invocarea totuși a vechiului ordin și necontestării aceluia în termen.

Dar, contestarea ordinului inițial nu intră în discuție pentru că acum s-a pretins emiterea unui ordin în noile condiții juridice radical schimbate. Acesta nu este un capriciu întârziat al persoanei vătămate ori al succesoarelor sale, ci un imperativ care decurge din principiul universal (statuat în mod frecvent și prin jurisprudența C.E.D.O.) că drepturile nu constituie valori abstracte, înfăptuirea justiției trebuind să asigure exercițiul și beneficiul lor efectiv.

Paradoxul luării în considerare a Ordinului din 1996 ca act administrativ contestat (și nu a adresei din 2016, emisă în noua situație juridică) se adâncește prin reluarea filosofiei excesiv-represive a acelui ordin, în contradicție cu infirmarea tranșantă a acelei filosofii prin actele de justiție C.E.D.O. și post C.E.D.O.

Consecința este pronunțarea unei hotărâri netemeinice și nelegale precum și perpetuarea efectelor negative ale măsurilor sancționate de Curtea Europeană ca încălcări grave ale drepturilor și libertăților fundamentale.

4. Apărările formulate în recurs

Intimatul-pârât a formulat întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului ca nefondat, apreciind că sentința recurată este temeinică și legală.

În apărare, intimatul-pârât pornind de la solicitarea expresă a reclamantelor, din cuprinsul cererii de chemare în judecată, de anulare a actului administrativ nr. 40138 din 15.07.2016, a reiterat aspectele învederate și în fața primei instanțe ce vizează tardivitatea cererii de anulare a actului administrativ de trecere în rezervă precum și cel referitor la inexistența procedurii prealabile obligatorii stipulată de art. 7 din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, cu modificările și completările ulterioare.

Intimatul-pârât a arătat în acest sens că, reclamantele în calitate de moștenitoare au solicitat anularea actului administrativ de trecere în rezervă a lui „de cujus” - cpt. (r) A, invocând, în scopul inducerii în eroare a instanței, o pretinsă anulare a unui răspuns (nr. 40138 din 2016) transmis de S.R.I. la o petiție adresată instituției tot în anul 2016.

În acest context se pune în discuție măsura în care petiția adresată S.R.I. în anul 2016 poate constitui „plângere prealabilă”, valabilă, neafectată de prescripție/decădere, în sensul legii contenciosului administrativ.

Pentru a descrie situația de fapt astfel cum rezulta aceasta din probele aflate la dosarul cauzei și nu din perspectiva percepției subiective, deci fără a face aprecieri de valoare, intimatul precizează că fostul cadru militar cpt. (r) A a fost trecut în rezervă, în temeiul art. 85 alin. 1 lit. j) și alin. 2 din Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare, prin Ordinul Directorului S.R.I. nr. D.P. 0619 din 27 mai 1996, ca urmare a aprobării propunerii de trecere în rezervă a Consiliului de Judecată.

Fostului cadru militar, în conformitate cu reglementările specifice structurilor militare și având în vedere și caracterul clasificat al documentului i-a fost comunicat verbal ordinul de trecere în rezervă, cu efectele sale ulterioare respectiv acesta nu s-a mai prezentat la unitate și nu a primit nici solda (fapte de care este greu de crezut că acesta nu a avut cunoștință sau nu i-au ridicat semne de întrebare cu privire la statutul său profesional).

Totodată, faptul că fostul cadru militar al S.R.I. a avut cunoștință de existența ordinului de trecere în rezervă cu mai mulți ani în urmă poate fi probată, cel puțin, cu Hotărârea din 8

ianuarie 2013 a Curții Europene a Drepturilor Omului - Secția a Treia, publicat în M. Of. nr. 350 din 13 iunie 2013, în conținutul căreia, la punctul 17 și punctul 133 este consemnat faptul că cel în cauză a fost trecut în rezervă la data de 27 mai 1996.

Argumentele invocate de recurente-reclamante, în care instituția este acuzată de sofism și conform cărora o simplă petiție formulată în data de 15.06.2016, prin care se solicita anulare ordinului de trecere în rezervă al lui „de cujus”, petiție la care s-a răspuns prin adresa a cărei anulare se cere (nr. 40138 din 15.07.2016) nu poate constitui o repunere în termenele expres stipulate de lege, termene depășite cu mai mulți ani.

Instituția repunerii în termenul de acțiune își găsește reglementarea generală în cartea a VI-a C.civ. referitoare la suspendarea și repunerea în termenul de prescripție extinctivă precum și în C.proc.civ (pentru termenele procedurale).

Legislația ce reglementează domeniul actelor administrative conține la rândul său dispoziții cu caracter derogatoriu aplicabile în cazul prescripției introducând în plus obligativitatea formulării unei plângeri prealabile. Cererile de anulare a actului administrativ individual și eventuala reparare a pagubei cauzate de acesta se pot introduce în termen de 6 luni de la data comunicării răspunsului la plângerea prealabilă - alin. (1) art. 11 din Legea nr. 554/2004.

La data emiterii actului administrativ atacat era în vigoare Legea 29/1990 care conținea prevederi identice în ceea ce privește procedura și termenele în care poate fi contestat un act administrativ (art. 5).

Și pentru cazul acestui tip de acte juridice (cele din domeniul administrativ) este permisă introducerea unei cereri (prealabilă ori acțiune) și peste termenul de 6 luni, conform art. 11 alin. (2) din Legea nr. 554/2004, dar de asemenea doar pentru motive temeinice și oricum nu mai târziu de un an de la data comunicării actului, data luării la cunoștință, data introducerii cererii sau data încheierii procesului-verbal de conciliere, după caz.

Astfel cum rezultă din probele aflate la dosarul cauzei, presupunând prin absurd că cel în cauză a luat cunoștință de trecerea în rezervă la data publicării Deciziei CEDO, și nu la data efectivă a trecerii în rezervă, termenul în care putea acționa s-a întins până, cel mult, la sfârșitul lunii iunie 2014.

Deci pentru solicitata anulare a Ordinului Directorului de trecere în rezervă emis în anul 1996 termenul de contestare a fost depășit de mult și nu doar prin raportare la termenul de prescripție ci și prin raportare la termenul de decădere stipulat de alin. 2 al art. 11 din Legea nr. 554/2004 (alin. 5 al art. 5 din Legea nr. 29/1990 prevedea la rândul său un termen de decădere de 1 an de la Comunicarea actului administrativ).

Cererea formulată în data de 15.06.2016 la care i s-a răspuns sub nr. 40138 din 15.07.2016 nu poate fi considerată plângere prealabilă, fiind tardiv formulată indiferent că luăm în considerare ca punct de plecare emiterea ordinului a cărui anulare se solicită ori luăm în considerare data la care CEDO s-a pronunțat pe aspectele legate de latura penală a faptelor fostului cadru militar.

Condițiile repunerii în termenul de contestare a actelor administrative sunt expres stabilit de lege având caracter obligatoriu, orice interpretare a efectelor juridice produse de petiția formulată în data de 15.06.2016 de către fostul ofițer în sensul că aceasta l-ar repune în termenul de contestare ori că ar putea fi considerată plângere prealabilă ar duce, inevitabil, la eludarea dispozițiilor legale în materie.

Pe fond, intimatul-pârât arată că cererea petentelor este neîntemeiată pentru următoarele considerente:

Fostul ofițer în cauză a fost trecut în rezervă, la propunerea Consiliului de judecată, ca urmare a comiterii de abateri grave de la prevederile regulamentelor militare sau de la alte dispoziții legale.

Existența acestor fapte ce constituie abateri grave precum și săvârșirea lor, cu vinovăție, cel puțin în cazul furtului casetelor, este constatată și de către instanța penală care însă a dispus achitarea doar ca urmare a unor cauze de înlăturare a răspunderii penale (paginile 27 - 28 din Decizia penală nr.4 din 17.02.2015 pronunțată de Tribunalul Militar București).

Totodată, începând cu data de 01.07.2005 celui în cauză i-a fost stabilită pensia de invaliditate conform art. 27 lit. (b) din Legea nr. 164/2001, iar în conformitate cu prevederile legale în materia drepturilor de pensie, dar și cu cele ale Legii nr. 80/1995, cadrele militare în activitate nu pot avea în același timp și calitatea de pensionari astfel cum solicită reclamantele în numele și pentru de cujus.

Răspunzând motivelor de recurs invocate, intimatul-pârât arată, referitor la motivul - I - de recurs, că punctele 7 și 8 ale alin. (1) al art. 488 din C.proc.civ. dispun casarea hotărârii atunci când s-a încălcat autoritatea de lucru judecat ori hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

În susținerea încadrării cererii de recurs în aceste motive de casare reclamantele expun o serie întreagă de alegații legate de regimuri totalitare, de o „suspiciune” conform căreia unele bunuri sustrase din instituție (casete audio) „au apărut în mod miraculos la percheziție” (deși existența faptei de sustragere a acestora a fost recunoscut de instanța penală) și de gradul de vinovăție stabilit de instanțele penale.

Prin raportare la textul normelor legale se poate observa cu claritate faptul că nu există nici o hotărâre judecătorească a cărei autoritate de lucru judecat să fi fost încălcată de hotărârea atacată.

În conformitate cu prevederile art. 1365 C.civ. „instanța civilă nu este legată de dispozițiile legii penale și nici de hotărârea definitivă de achitare sau de încetare a procesului penai în ceea ce privește existența prejudiciului ori a vinovăției autorului faptei ilicite.”

De altfel astfel cum rezultă din coroborarea art. 430 - 432 C.proc.civ. și cum a statuat în mod constant jurisprudența și doctrina juridică pentru a ne afla în pretinsa situație invocată ca motiv de casare este obligatorie existența identității de părți, temei și același obiect, or în speță nu a existat un alt proces, anterior cu această triplă identitate.

Referitor la motivul - II - de recurs indicat de reclamante, intimatul învederează faptul că prin punctele 2, 5 și 6 ale alin. (1) al art. 488 din C.proc.civ. invocate de recurente - reclamante se pretinde o încălcare a principiului continuității și al stabilirii aleatorii a completului de judecată, o pretinsă încălcare a regulilor de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității precum și pretinse motive contradictorii în cuprinsul hotărârii.

Referitor la schimbarea judecătorului așa cum statuează jurisprudența și doctrina, pentru a putea constitui motiv de casare în recurs este obligatoriu să se fi produs cu încălcarea legii or, în speță această modificare a fost dispusă în mod legal. Reclamantele, în susținerea acestui motiv au prezentat doar păreri personale conținând aprecieri lor de valoare fără nici un corespondent cu materialul probatoriu și deci cu situația reală.

Referitor la normele de procedură a căror încălcare atrage sancțiunea nulității precum și la motivele contradictorii din cuprinsul hotărârii, reclamantele - recurente nu le-a indicat în mod concret înțelegând să se refere la modul general la obligația judecătorului de asigurare a respectării principiilor fundamentale ale procesului civil.

Pentru a putea aprecia asupra temeiniciei sancționării actului cu nulitate (relativă sau

absolută) și deci pentru a putea stabili ce regim juridic urmează a fi aplicat sancțiunii nulității (în principal momentul în care putea fi invocată pe cale de excepție și materialul probator în susținerea ei) era imperios necesară indicarea în concret a normei încălcate.

Care sunt însă faptele ori actele procedurale/procesuale care au înfrânt acest principiu nu se precizează în concret în cadrul acestui motiv de recurs, cele în cauză se mărginesc a specifica doar menținerea nivelului de clasificare al unor documente depuse ca probe.

În referire la aspectul menținerii nivelului de clasificare a unor documente depuse ca probe din dosarul cauzei, intimatul susține că activitatea profesională a ofițerilor în activitate din S.R.I., cum este și cazul activității desfășurate de reclamantul Duță Daniel, cade sub incidența art 17 litera „f” din Legea nr. 182/2002, normă care prevede că sunt încadrate în categoria informațiilor secret de stat informațiile legate de activitatea de informații desfășurată de autoritățile publice stabilite prin lege pentru apărarea țării și siguranța națională. De asemenea, în raport cu dispozițiile art. 10 din Legea nr. 51/1991 și având în vedere exigențele impuse prin Legea 182/2002, informațiile a căror divulgare este de natură să determine prejudicii Serviciului Român de Informații fac parte din categoria informațiilor secrete de serviciu astfel cum acestea sunt definite la art. 15 lit. „e” din Legea nr. 182/2002.

Declasificarea documentelor enumerate de către reclamant nu poate fi efectuată la simpla cerere a acestuia ori a instanței sau a altei autorități publice deoarece situațiile în care pot fi declassificate documentele sunt prevăzute în mod expres și limitativ de art. 20 din H.G. nr. 585/2002.

Reclamantele nu a făcut dovada că în speța ce face obiectul dosarului ne regăsim în unul dintre cazurile expres și limitativ prevăzute de art. 20 din H.G. nr. 585/2002 și nu au făcut dovada faptului că atribuirea nivelurilor de clasificare convenit fiecărui document ar fi fost făcută cu încălcarea dispozițiilor legii ori în mod abuziv.

În acest sens, intimatul a făcut referire la art. 31 alin. (3) din Constituția României, art. 12 alin. (1) lit. „a” din Legea nr. 544/2001, arătând că informații din domeniul siguranței naționale pot fi comunicate în condițiile art.11 din Legea nr.51/1991, cu respectarea principiilor prevăzute în Legea nr. 182/2002, precum și la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Clasificarea acestor documente nu împiedică instanțele judecătorești să judece cauza în speță având în vedere că în conformitate cu art. 261 C.pr.civ. administrarea probelor se poate face și în camera de consiliu, iar conform alin. 1 punctul 2 al art. 294 C.pr.civ. judecătorul are obligația să respingă cererea de depunere la dosar a unui înscris când prezentarea acestuia ar încălca îndatorirea legală de păstrare a secretului.

Referitor la motivul - III - de recurs indicat de reclamante, intimatul învederează faptul că punctul 8 alin. (1) art. 488 din C.proc.civ. a mai fost invocat la motivul I de recurs, iar textul normei are în vedere situațiile în care instanța recurge la texte de lege ce sunt de natură să ducă la soluționarea cauzei dar fie le încalcă, în litera sau în spiritul lor, fie le aplică greșit, interpretarea pe care le-o dă fiind prea întinsă sau prea restrânsă ori cu totul eronată.

Pentru a putea constitui motiv de casare este nevoie ca încălcarea sau aplicarea greșită a legii să se reflecte în dispozitivul hotărârii.

Reclamantele încearcă pe parcursul mai multor pagini să inducă instanței ideea că nu au putut ataca ordinul de trecere în rezervă deoarece acestuia i-ar fi lipsit motivarea.

Pe lângă faptul că acest lucru nu este adevărat deoarece astfel cum rezultă din actele depuse la dosar trecerea în rezervă s-a efectuat ca urmare a abaterilor grave constatate și reținute de către consiliul de judecată, fapte recunoscute de către fostul ofițer care le-a dat însă o altă interpretare. De imputațiile ce i-au fost aduse în cadrul consiliului de judecată precum și de

soluția acestui for fostul ofițer a luat cunoștință personal aspect consemnat sub semnătură sa personală.

Totodată, susținerile conform cărora nu a putut acționa în termenul prescris de normele de drept administrativ (atât cele în vigoare la data emiterii ordinului de trecere în rezervă cât și cele în vigoare în prezent) datorită unei pretese lipse a motivării lui sunt lipsite de orice logică în contextul în care se afirmă, tot de către recurente-reclamante că și în prezent (nu doar în perioada de inacțiune) situația este aceeași respectiv nici acum nu i-ar fi fost comunicată motivarea ordinului de trecere în rezervă.

Dacă acum a putut acționa în instanță pentru a solicita anularea ordinului de trecere în rezervă pretins nemotivat este corect și logic să presupunem că în același fel și cu aceleași argumente legate de lipsa motivării ordinului de trecere în rezervă ar fi putut acționa și în termenul prescris de norma legală.

Referitor la motivul - IV - de recurs indicat de reclamante, intimatul învederează că punctele 6 și 7 alin. (1) art. 488 din C.proc.civ. au mai fost invocate la motivul I de recurs (punctul 7) și motivul II de recurs (punctul 6) trimițând la aspectele învederate mai sus.

Astfel cum subliniază în cadrul acestui motiv de recurs recurente-reclamante, ceea ce s-ar pretinde ar fi anularea răspunsului la petiția din anul 2016 (înregistrat sub nr. 40138/15.07.2016) și obligarea instituției la emiterea actelor solicitate prin petiția ce a generat respectivul răspuns.

Practic parcurgând conținutul respectivei petiții se poate observa că, prin aceasta a fost solicitată, în principal, anularea ordinului de trecere în rezervă și subsecvent încadrarea în S.R.I. ori înaintarea în grad și/sau comunicarea unor documente clasificate.

În aceste condiții, fie și având în vedere doar faptul că actul a cărui anulare a fost solicitată este în circuitul civil acesta producând efecte (fără a ne mai referi la faptul că ordinul de trecere în rezervă este absolut legal) și prin raportare la dispozițiile alin. (6) al art. 1 din Legea nr. 554/2004 rezultă faptul că S.R.I. nu avea dreptul legal de a anula respectivul act administrativ anularea acestuia putând fi făcută doar în condițiile expres stipulate de legea contenciosului administrativ respectiv prin intermediul instanței.

5. Răspunsul la întâmpinare

Prin răspunsul la întâmpinare, depus la data de 26.03.2018, recurenta-reclamantă a susținut netemeinicia apărărilor formulate de recurentul-pârât prin întâmpinare, solicitând înlăturarea acestora și admiterea recursului așa cum a fost formulat.

6. Procedura de soluționare a recursului

Cu privire la examinarea recursului în completul filtru

În cauză, au fost avute în vedere modificările aduse prin Legea nr.212/2018 dispozițiilor art. 20 din Legea nr.554/2004 privind contenciosul administrativ în sensul că procedura de filtrare a recursurilor, reglementată prin dispozițiile art.493 Cod procedură civilă, este incompatibilă cu specificul domeniului contenciosului administrativ și fiscal, precum și măsurile luate prin Hotărârea Colegiului de Conducere nr. 106 din data de 20 septembrie 2018 prin care s-a luat act de hotărârea Plenului judecătorilor Secției de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție adoptată la data de 13 septembrie 2018 în sensul că procedura de filtrare a recursurilor, reglementată prin dispozițiile art.493 Cod procedură civilă, este incompatibilă cu specificul domeniului contenciosului administrativ și fiscal.

Față de aceste aspecte, în temeiul art. 494, raportat la art. 475 alin.(2) și art. 201 din Codul de procedură civilă, astfel cum au fost completate prin dispozițiile XVII alin.(3), raportat la art. XV din Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești,

precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă și dispozițiile art. 109 din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, prin Rezoluția din 19 noiembrie 2018 s-a fixat termen de judecată la data de 12 februarie 2020, în ședință publică, cu citarea părților.

La dosarul cauzei au fost depuse, la data de 11.11.2019 de către recurente, Note scrise însoțite de înscrisuri.

La solicitarea instanței de recurs, prin adresa nr.2/1050/C/28.01.2020 a Curții de Apel București au fost înaintate Compartimentului de Documente Clasificate din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție documente clasificate cu caracter “secret” și “secret de serviciu”, fiind analizate de completul de judecată în condițiile HG nr.585/2002.

De asemenea, la datele de 06.02.2020 și 12.02.2020, recurente-reclamante au depus Note de concluzii și Puncte de vedere la care a anexat înscrisuri.

7. Soluția și considerentele Înaltei Curți asupra recursului

Examinând legalitatea sentinței recurate prin prisma criticilor invocate prin cererea de recurs, a apărărilor formulate prin întâmpinare și a dispozițiilor legale incidente, Înalta Curte constată că recursul este fondat, în limitele și pentru considerentele ce vor fi expuse în continuare:

Reclamantele “AA”, “AB” și “AC”, în calitate de succesoare a defunctului A, decedat la 11.12.2016, s-au adresat instanței de contencios administrativ a Curții de Apel București la data de 18.01.2017, solicitând efectuarea unui control de legalitate asupra actului administrativ nr.40.138 din 15.07.2016, comunicat la data de 22.07.2016, emis de pârâțul SERVICIUL ROMÂN DE INFORMAȚII prin care s-a respins plângerea prealabilă depusă de antecesorul acestora prin care solicita acordarea retroactivă a avansărilor în grad și a soldei de care a fost privat prin trecerea abuzivă în rezervă, recunoașterea vechimii în muncă de care a fost privat și declasificarea documentelor care au stat la baza măsurii de trecere în rezervă, solicitând anularea actului administrativ și obligarea pârâtului la plata cheltuielilor de judecată.

Ca moștenitoare legale, răspunzătoare de imaginea defunctului lor soț și tată, preluând patrimoniul acestuia de drepturi și obligații, din care face parte și creanța pe care a avut-o în legătură cu repunerea în drepturi, reclamantele continuatoare a demersurilor inițiate prin depunerea plângerii prelabile de către dl. A, prin care solicita repunerea în drepturi, urmare a pronunțării Hotărârii din 8 ianuarie 2013 în cauza BUCUR și TOMA împotriva României și a admiterii cererii de revizuire de Tribunalul Militar București prin Sentința penală din 17.02.2015 pronunțată în dosarul nr.38/1/2014, prin care s-a dispus achitarea dlui-A pentru motivul că fapta pentru care fusese judecat și condamnat n-a fost comisă cu vinovăție, hotărâre menținută prin Decizia penală nr.65/A/07.07.2015 a Curții Militare de Apel București și rămasă definitivă prin Decizia nr.179 din 11.02.2016 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală în dosarul nr. 16/81/2015, se consideră vătămate prin actul administrativ de refuz al autorității pârâte, apreciind acest refuz ca fiind nejustificat, în condițiile în care urmările negative ale condamnării criticate de C.E.D.O. continuă să se producă, privarea de soldă și neînaintarea în grad la termenele legale, având ca efect final o pensie inferioară, de mizerie, dar și îmbolnăvirea gravă a victimei abuzurilor, prejudicierea imaginii sale de ofițer de informații, stresul continuat prin demersurile insistente și fără rezultat de a fi repus în drepturi.

Instanța de contencios administrativ a Curții de Apel București a respins excepția lipsei calității procesuale active a reclamantelor, excepția lipsei procedurii prelabile și tardivității cereri ca neîntemeiate, și a respins acțiunea pe fond, ca neîntemeiată.

Din perspectiva modului de soluționare a excepțiilor, Înalta Curte constată că instanța de fond a reținut calitatea procesuală activă a reclamantelor, apreciind că pretențiile acestora nu vizează drepturi cu caracter strict personal ale defunctului, ci unele sunt chiar drepturi patrimoniale care se transmit moștenitorilor (ex. acordarea soldei de care a fost privat), justificând astfel un interes propriu în formularea prezentei acțiunii.

Instanța de fond a calificat totodată obiectul acțiunii, ca fiind anularea unui act administrativ asimilat, sub forma refuzului nejustificat al autorității pârâte, în sensul art.2 alin.2 din Legea nr.554/2004, manifestat explicit prin adresa nr.40.138 din 15.07.2016 emisă de aceasta, prin care s-a respins cererea depusă de antecesorul reclamantelor, prin care solicita acordarea retroactivă a avansărilor în grad și a soldei de care a fost privat prin trecerea abuzivă în rezervă, recunoașterea vechimii în muncă de care a fost privat și declasificarea documentelor care au stat la baza măsurii de trecere în rezervă, apreciind, pe cale de consecință, că este neîntemeiată și excepția lipsei procedurii prelabile invocate de pârâtă, apreciind ca sunt incidente prevederile art. 7 alin.5 din Legea nr.554/2004.

În fine, prima instanță a apreciat ca fiind neîntemeiată și excepția tardivității cererii, întrucât reclamantele au solicitat la data de 18.01.2017 anularea adresei cu nr.40138/15.07.2016 emisa de autoritatea parata si comunicata la data de 22.07.2016 si nu anularea ordinului de trecere în rezerva a numitului A, în privința adresei mai sus menționate fiind respectat termenul de 6 luni prevăzut de art.11 alin.1 din Legea nr.554/2004.

Înalta Curte constată, ca situație premisă, că pârâta nu a declarat recurs și nu a criticat soluția dată de prima instanță asupra excepțiilor invocate, aceasta intrând în puterea lucrului judecat, ne mai putând face obiectul controlului de legalitate exercitat de instanța de control judiciar.

Diferit de acesta aspect, se constată că prima instanță în mod legal a constatat că obiectul cauzei îl reprezintă constatarea refuzului nejustificat al autorității pârâte, în sensul art.2 alin.2 din Legea nr.554/2004, manifestat explicit prin adresa nr.40.138 din 15.07.2016 emisă de aceasta, prin care s-a respins cererea depusă de antecesorul reclamantelor, prin care solicita acordarea retroactivă a avansărilor în grad și a soldei de care a fost privat prin trecerea abuzivă în rezervă, recunoașterea vechimii în muncă de care a fost privat și declasificarea documentelor care au stat la baza măsurii de trecere în rezervă.

Prin urmare, este nerelevantă împrejurarea că ordinul de trecere în rezerva a defunctului A, respectiv Ordinul Directorului SRI nr.DP.0619/27.05.1996 ar fi fost comunicat în mod legal și nu a fost contestat, întrucât acțiunea de față are ca și cauză juridică refuzul nejustificat al autorității pârâte de a proceda la o reparație administrativă, urmare a Hotărârii din 8 ianuarie 2013 în cauza BUCUR și TOMA împotriva României și a Deciziei nr.179 pronunțată în dosarul nr.16/81/2015 de către Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, obiectul acțiunii nefiind anularea acestui ordin de trecere în rezervă.

Pe fondul cauzei, se reține că defunctul A, a lucrat în cadrul S.R.I. având gradul de căpitan și funcția de ofițer la Sectorul supraveghere-înregistrare. Fostul cadru militar cpt. (r) A a fost trecut în rezervă, în temeiul art. 85 alin. 1 lit. j) și alin. 2 din Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare, prin Ordinul Directorului S.R.I. nr. P.P. 0619 din 27 mai 1996, ca urmare a aprobării propunerii Consiliului de Judecată, ca urmare a comiterii de abateri grave de la prevederile regulamentelor militare sau de la alte dispoziții legale.

Prin Sentința penală nr.177/20.10.1998 pronunțată în dosarul Tribunalului Militar Teritorial București, inculpatul cpt. rez. SRI A a fost condamnat la pedeapsa de 3 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de furt prevăzută de art.208 alin.1 C.penal cu aplicarea art.41 alin.2

și art.13 Cod penal, pedeapsă integral grațiată conform art.1 și 10 din Legea nr.137/1997 și la două pedepse de câte 2 ani închisoare, aplicându-i se o pedeapsă de 2 ani închisoare cu suspendarea executării pedepsei, cu un termen de încercare de 4 ani, pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art.19 alin.1 și 21 alin.2 din Legea nr.51/1991, respectiv, culegerea și transmiterea de informații cu caracter secret, prin orice mijloace în afara cadrului legal și divulgarea sau folosirea în afara cadrului legal de către salariații serviciului de informații, de informații privind viața particulară, onoarea sau reputația cunoscute incidental în cadrul obținerii datelor necesare siguranței naționale, cu aplicarea art.33 lit.a și 34 lit.b Cod penal și art.81-83 din Codul penal de la acea dată. Apelul inculpatului a fost respins prin Decizia nr.54/14.06.1999 a Curții Militare de Apel, iar recursul prin Decizia Curții Supreme de Justiție - Secția penală nr.2377 din 13.05.2002.

Defunctul A s-a adresat C.E.D.O. cu cererea înregistrată sub nr.40238/02, cerere admisă prin Hotărârea din 8 ianuarie 2013 în cauza BUCUR și TOMA împotriva României, prin care s-a constatat că acestuia i s-a încălcat dreptul la un proces echitabil prevăzut de art.6 paragraful 1 din Convenție și respectiv dreptul la libertatea de exprimare prin atingerea dreptului de a comunica informații prevăzut de art.10 din CEDO.

Astfel, având în vedere soluția pronunțată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, dl.A, în temeiul art.397 alin.2 și art.408¹ alin.3 Cod penal 1968, a formulat cerere de revizuire iar prin Decizia penală din 17.02.2015 pronunțată în dosarul nr.38/1/2014 de Tribunalul Militar București, în temeiul art.465 alin. (11) lit. a) Cod procedură penală a admis cererea de revizuire, a desființat în parte Sentința penală nr.177/20.10.1998 pronunțată în dosarul Tribunalului Militar Teritorial București definitivă prin Decizia penală nr.2377/13.05.2002 a Curții Supreme de Justiție - Secția penală, și rejudecând cauza: a dispus în baza art.396 alin.1 și 5 Cod procedură penală, raportat la art.16 lit. b teza a II-a Cod procedură penală, achitarea lui A, pentru cele două fapte, prevăzute de art.19 alin.1 și art.21 alin.2 din Legea nr.51/1991, cu aplicarea art.5 Cod penal. Prin Decizia penală nr.65/A/07.07.2015 a Curții Militare de Apel București a fost respins ca nefondat apelul declarat de Ministerul Public, iar prin Decizia penală nr.179 din 11.02.2016 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală în dosarul nr. 16/81/2015a fost respins ca nefondat recursul.

Domnul A s-a adresat autorității pârâte solicitând anularea ordinului de trecere în rezervă, reîncadrarea în SRI cu acordarea retroactivă a gradelor militare, comunicarea unei copii de pe propunerea Consiliului de judecată, respectiv declasificarea dosarului Consiliului de judecată.

Prin adresa răspuns nr.40.138/15.07.2016 emisă de parata Serviciul Roman de Informații, i s-a comunicat referitor la solicitarea acestuia de anulare a ordinului de trecere în rezerva și reîncadrare în SRI, cu acordarea retroactivă a gradelor militare, ca actul administrativ individual prin care a fost trecut în rezerva este emis de SRI cu respectarea regimului juridic prevăzut de materia dreptului administrativ și întrucât a intrat în circuitul civil, producând efecte nu mai poate fi revocat.

De asemenea, referitor la înaintarea succesivă în grad ca ofițer în rezervă, raportat la faptul că limitele de vârstă în grad până la care cadrele militare pot fi menținute în rezervă sunt de 55 de ani pentru clasa I, 60 de ani pentru clasa a II-a și 63 de ani pentru clasa a III-a, a precizat că solicitantul a depășit vârsta maximă prevăzută de lege, beneficiind de calitatea de cadru militar în retragere.

În ceea ce privește solicitarea de eliberarea a unei copii de pe propunerea Consiliului de judecată, respectiv declasificarea dosarului Consiliului de judecată, i-a comunicat dispozițiile

legale incidente respectiv art.20 din HG nr.585/2002 si faptul ca nu este întrunita niciuna din condițiile prevăzute de acest articol, sens în care cererea nu poate fi soluționată în mod favorabil. De altfel, a menționat ca pentru inițierea unor acțiuni si valorificarea unor drepturi în fata instanțelor de judecată, actele indicate, în măsura în care vor fi apreciate ca fiind relevante pentru rezolvarea cauzelor deduse judecării pot fi transmise si în forma clasificată pentru accesarea lor de către magistrați.

Împotriva adresei răspuns nr.40.138/15.07.2016 emisă de parata Serviciul Roman de Informații, întrucât dl. A a decedat la data de 11.12.2016, reclamantele “AA”, “AB” si “AC”, în calitate de moștenitoare s-au adresat instanței de contencios administrativ cu cererea ce face obiectul cauzei de față.

Instanța de fond a respins acțiunea, reținând, pe fondul cauzei, că în speță, deși în mod formal reclamantele au cerut anularea adresei răspuns nr.40138/15.07.2016, din motivarea cererii rezulta ca se contesta practic si ordinul de trecere în rezerva a numelui A emis în anul 1996, ceea ce nu mai este posibil, având în vedere ca nu a fost contestat potrivit legii, fiind în vigoare si producând efecte juridice.

În acord cu susținerile recurentelor-reclamante, Înalta Curte constată că motivarea primei instanțe este contradictorie, în condițiile în care a respins excepția de inadmisibilitate cu argumentația că „obiectul acțiunii în contenciosul administrativ nu consta doar în anularea acelei adrese răspuns, ci în refuzul nejustificat al autorității parate de a rezolva cererea prin care au solicitat acordarea retroactivă a avansărilor în grad și a soldei de care a fost privat prin trecerea abuzivă în rezervă, recunoașterea vechimii în muncă de care a fost privat și declassificarea documentelor care au stat la baza măsurii de trecere în rezervă.”, atunci când a procedat la controlul de legalitate pe fond a refuzului, respinge acest capăt de cerere cu motivarea că „se contesta practic si ordinul de trecere în rezerva a numelui A emis în anul 1996, ceea ce nu mai este posibil, având în vedere ca nu a fost contestat potrivit legii, fiind în vigoare si producând efecte juridice.”

Astfel cum s-a reținut mai sus, instanța de contencios administrativ a fost sesizată cu un refuz nejustificat al autorității pârâte de emitere a unui act administrativ de remediu, având drept cauză juridică două evenimente cu caracter juridic noi, care au constituit temeiul demersului administrativ de acordare retroactivă a drepturilor de care ar fi beneficiat dl. A, dacă nu ar fi fost trecut în rezervă.

Chiar dacă formal, în cererea inițială adresată SRI, dl.A a solicitat anularea ordinului de trecere în rezervă, în esență, demersul administrativ viza repunerea în situația anterioară, având în vedere Hotărârea din 8 ianuarie 2013 în cauza BUCUR și TOMA împotriva României, prin care s-a constatat că acestuia i s-a încălcat dreptul la un proces echitabil prevăzut de art.6 paragraful 1 din Convenție și respectiv dreptul la libertatea de exprimare prin atingerea dreptului de a comunica informații prevăzut de art.10 din CEDO, precum și remediul obținut deja pe latura penală, prin achitarea sa pentru cele trei fapte, prevăzute de art.19 alin.1, art.21 alin.2 din Legea nr.51/1991 și art.208 Cod penal, pentru care fusese condamnat, urmare a pronunțării Deciziei penale nr.179 din 11.02.2016 de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală în dosarul nr. 16/81/2015.

În fața instanței de contencios administrativ reclamantele moștenitoare nici nu au solicitat anularea ordinului de trecere în rezervă, argumentele invocate în susținerea cererii de chemare în judecată pornesc de la considerentele hotărârii CEDO și deciziilor penale de revizuire, care în mod firesc se referă la faptele derulate la momentul respectiv care au generat și atragerea răspunderii penale dar și administrative.

Într-adevăr ordinul de trecere în rezervă nu mai poate fi anulat ca act juridic, însă reclamantele nu au solicitat acest lucru, ci emiterea unui act administrativ de reparație, în condițiile în care ulterior s-a constatat că nu a fost vorba despre comiterea unor abateri grave de la prevederile regulamentelor militare sau de la alte dispoziții legale.

În considerentele Hotărârii CEDO din 8 ianuarie 2013 în ceea ce privește pe reclamantul A, Curtea a reținut, referitor la încălcarea dreptului la libertatea de exprimare prin atingerea dreptului de a comunica informații, prevăzut de art.10 din CEDO, că reclamantul nu avea la îndemână nicio procedură de divulgare a neregulilor comise la locul de muncă decât superiorilor săi, (par.96-97) ceea ce a și făcut, fiind muștrat de către aceștia și sfătuit să renunțe la acuzații, prin urmare plângerile interne erau ineficiente (par.98) că în circumstanțele specifice ale cauzei, divulgarea faptelor denunțate direct opiniei publice putea fi justificată și că aceste informații divulgate de reclamant prezentau incontestabil un interes public (par.100-101).

Având în vedere aceste aspecte, Curtea a considerat că „informațiile divulgate de reclamant aveau legătură cu abuzurile comise de înalți funcționari și cu fundamentele democratice ale statului. Nu mai există nicio îndoială că este vorba despre chestiuni foarte importante care aparțin dezbaterii politice într-o societate democratică, asupra cărora opinia publică are un interes legitim de a fi informată.” (par.103).

În fine, Curtea a mai reținut că reclamantul era animat de intențiile declarate, respectiv dorința de a se asigura că o instituție publică respectă legile române și, în primul rând, Constituția, și că a acționat cu bună-credință. (par.118).

Înalta Curte mai reține că în paragraful 99, Curtea a observat că între timp România a optat pentru adoptarea Legii nr.571/2004, pentru o legislație specifică pentru protecția avertizorilor care ocupă o funcție publică, însă acest lucru nu schimbă faptul că modificarea legislativă respectivă a survenit la mult timp în urma faptelor denunțate de reclamant și nu era aplicabilă acestuia, iar la paragraful 107, când se referă la autenticitatea informațiilor divulgate, face trimitere la Rezoluția Adunării Parlamentare 1729 (2010) referitoare la protecția persoanelor care denunță nereguli, în concret la punctele 6.2.4 și 6.2.5 care vizează avertizorii de bună credință.

Concluzionând, în ceea ce privește faptele de divulgare a informațiilor, care constituiau abateri grave de la prevederile regulamentelor militare sau de la alte dispoziții legale, reținute la emiterea ordinului de trecere în rezervă, au fost calificate de CEDO ca fiind justificate, necesare, făcute cu bună-credință, dl.A fiind în situația avertizorilor de bună credință, iar sancționarea sa, atât penală, *cât și asupra carierei sale* (par.119), i-au atins dreptul la libertatea de exprimare, în special a dreptului său de a comunica informații, nu era „necesară într-o societate democratică” (par.120).

Astfel cum rezultă din conținutul Ordinului de trecere în rezervă și din actele care au stat la baza emiterii acestuia, înscrisuri clasificate pe care completul de judecată le-a analizat, în condițiile HG nr.585/2002, la Compartimentul de Documente Clasificate al instanței, faptele reținute în sarcina lui A sunt identice cu cele ce au făcut obiectul condamnării penale, aspect reținut și în Decizia nr.179/11.02.2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție-Seccia penală, în care se reține că „rezultă cu claritate strânsă legătură între aplicarea sancțiunii disciplinare și cauza penală (...) fiind vorba de aceleași fapte” (pag.38, rândurile 21-23).

Instanța penală procedând la revizuirea deciziei penale de condamnare, a reținut că deși trecerea în rezervă a numitului A s-a efectuat printr-un act administrativ emis la data de 27.05.1996, anterior începerii urmăririi penale în data de 31.07.1996, această decizie administrativă a fost emisă la scurt timp după declanșarea cercetărilor în cauza penală, respectiv

după data de 14.05.1995 când Parchetul Militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție s-a sesizat din oficiu.

S-a mai reținut în acest sens că *„apare plauzibila susținerea revizuentului în sensul ca datorita acestei strânse legături nu a atacat decizia administrativă de trecere în rezervă, considerând ca existența anchetei penale iar ulterior pronunțarea condamnării, nu –i ofereau nici o speranță cu privire la desființarea deciziei administrative de trecere în rezervă,,”, astfel încât, „deși din punct de vedere formal, trecerea în rezervă nu este consecința procesului penal și a hotărârii de condamnare, în realitate, această măsură (atât în ce privește luarea sa, cât și ulterior, definitivarea), implicit cariera militară a revizuentului, au fost puternic influențate de formularea acuzațiilor penale și, ulterior, de condamnare.”.*

Așadar, se poate concluziona că, CEDO a stabilit că faptele de divulgare a informațiilor au fost justificate, necesare, făcute cu bună-credință, dl.A fiind în situația avertizorilor de bună credință, că sancționarea sa a fost atât penală, dar a avut consecințe *și asupra carierei sale*, că pe latura penală, remediul eficient a fost achitarea inculpatului A pentru toate cele trei infracțiuni pentru care fusese condamnat, pentru lipsa vinovăției prevăzute de lege, respectiv pentru lipsa pericolului social al faptei în ceea ce privește fapta de furt, astfel cum s-a decis în procesul penal de revizuire.

Pe de altă parte, astfel cum s-a constatat trecerea în rezervă a numitului A s-a dispus pentru aceleași fapte și în considerarea începerii anchetei penale, finalizată ulterior prin condamnarea sa definitivă, astfel încât constatările instanței penale se impun cu putere de lucru judecat în ceea ce privește situația de fapt, cu relevanță în ceea ce privește consecințele faptelor din perspectiva carierei militare a acestuia.

Pornind de la concluziile CEDO referitoare la faptele de divulgare de informații care potrivit actului de trecere în rezervă, constituiau abateri grave de la prevederile regulamentelor militare sau de la alte dispoziții legale, Înalta Curte constată că remediul de natură penală nu este unul suficient și complet, întrucât se impune a fi înlăturate toate consecințele negative ale unei încălcări, astfel cum a reținut Curtea, atâta vreme cât faptele au fost comune.

Este adevărat că răspunderea penală poate subzista alături de răspunderea disciplinară, iar un angajat al unei instituții publice poate răspunde disciplinar, chiar dacă a fost achitat pe latură penală, însă în situația de față, faptele fiind identice, se impunea o reparație și în ceea ce privește consecințele negative din punct de vedere al carierei militare.

Chiar și în privința faptei de furt a celor 11 casete se impunea o reevaluare a situației de fapt, în contextul hotărârii CEDO și a deciziei penale de revizuire, în care s-a reținut că nu au fost sustrate în scopul însușirii pe nedrept ci, în scopul dovedirii de către inculpat a activităților de interceptare nelegală efectuate de compartimentul unității în care-și desfășura activitatea deputatul X pentru a fi folosite în conferința de presă din data de 13.05.1996.

Or, în condițiile în care s-a stabilit deja că această divulgare a fost justificată și făcută cu bună-credință, că CEDO a constatat și o încălcare a dreptului la un proces echitabil, prin respingerea probelor de către Tribunalul Militar, respectiv neverificarea actelor clasificate din perspectiva verificărilor presupuselor interceptări fără drept, iar casetele au fost luate în scop probatoriu, având în vedere legătura acestei fapte cu fapta de divulgare, în mod evident se impunea analiza justificării unui asemenea temei pentru a refuza reparația și în privința carierei militare a numitului A.

Prin urmare, Înalta Curte constată existența unui refuz nejustificat al pârâtului de a soluționa favorabil cererea numitului A, motivele reținute în cuprinsul adresei de refuz nr.40138/15.07.2016, fiind consecința excesului de putere, urmare a exercitării dreptului de

apreciere cu încălcarea drepturilor la reparație a acestuia, izvorât în baza Hotărârii CEDO din 8 ianuarie 2013 în cauza BUCUR și TOMA împotriva României.

În ceea ce privește solicitarea de reîncadrare în Serviciul Roman de Informații, în mod evident că nu mai poate fi pusă în discuție atâta vreme cât numitul A a decedat, de altfel, reclamantele moștenitoare nu au mai reiterat această cerere formulată de defunct în procedura administrativă și în fața instanței de contencios administrativ.

Referitor la cererea de acordare retroactivă a gradelor militare, astfel cum a solicitat numitul A, ca urmare a achitării sale definitive, astfel cum s-a constatat mai sus, alegațiile primei instanțe care a reținut că „deși furtul casetelor nu a fost considerat ca fiind infracțiune datorită valorii reduse a acestora, fapta prezintă relevanță în ceea ce privește moralitatea de care dă dovadă în activitatea sa ofițerul de informații”, vor fi înlăturate ca fiind nefondate, fiind aprecieri care nu au în vedere întregul context al faptelor, astfel cum s-a constatat deja în prezenta decizie, care nu justificau o sancțiune atât de drastică, fiind în mod vădit disproporționată.

În vederea reparării consecințelor condamnării nelegale și a trecerii în rezervă ca sancțiune disciplinară pentru aceleași fapte care s-au dovedit ulterior cu nu reprezenta abateri de la regulamentele militare și legislație, fiind săvârșite justificat și cu bună credință, se impune admiterea cererii reclamantelor, și obligarea pârâtului să emită un act administrativ prin care să îi recunoască antecesorului reclamantelor, dl. A, vechimea în muncă de care a fost privat, solda și gradele militare care i-ar fi fost acordate, începând cu data trecerii în rezervă, în condițiile legii.

Plecând de la prezumția simplă că în lipsa deciziei de trecere în rezervă, dl.A și-ar fi desfășurat întocmai ca până atunci cariera militară și ar fi obținut gradele militare, în condițiile legii, în baza principiului reparării integrale a prejudiciului, urmează ca autoritatea pârâtă să determine, gradul militar de care ar fi beneficiat fostul ofițer de la data de 27.05.1996 până la data formulării cererii de reîncadrare și să stabilească drepturile bănești care se cuvin reclamantelor moștenitoare.

Înalta Curte va respinge capătul de cerere privind declasificarea documentelor care au stat la baza măsurii de trecere în rezervă ca nefondat, reținând argumentul instanței de fond întemeiat pe dispozițiile art.20 alin.1 din HG nr.585/2002, declasificarea sau trecerea la un alt nivel de secretizare a informațiilor secrete de stat fiind de competența împuterniciților și funcționarilor superiori abilitați prin lege să atribuie niveluri de secretizare, cu avizul prealabil al instituțiilor care coordonează activitatea și controlul măsurilor privitoare la protecția informațiilor clasificate, potrivit competențelor materiale, iar potrivit art.20 din Legea nr.182/2002, orice persoană fizică sau juridică română poate face contestație la autoritățile care au clasificat informația respectivă, împotriva clasificării informațiilor, duratei pentru care acestea au fost clasificate, precum și împotriva modului în care s-a atribuit un nivel sau altul de secretizare. Contestația va fi soluționată în condițiile legii contenciosului administrativ.

Prin urmare, se reține că declasificarea este de competența autorității care a clasificat acele informații, instanța de contencios administrativ neputând dispune declasificarea, reclamantele având la dispoziție procedura prevăzută de art.20 din Legea nr.182/2002.

Pe de altă parte, în mod corect a reținut prima instanță că împrejurarea că, prin clasificarea informațiilor, reclamații nu au acces direct la acestea nu determină în mod automat concluzia că dreptul acestora la un proces echitabil a fost încălcat în condițiile în care instanța de judecată investită cu analizarea legalității măsurii disponibilizării are posibilitatea de a accesa informațiile cuprinse în actele clasificate și a stabili dacă, în fiecare caz concret în parte, au fost respectate prevederile legale. În plus, reclamantele pot solicita ORNISS autorizație de acces la documentele clasificate, în condițiile legii.

8. Temeiul legal al soluției adoptate în recurs

Pentru considerentele expuse, Înalta Curte, în temeiul dispozițiilor art.20 alin.(3) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare, coroborat cu art. 496 alin.(1) Cod procedură civilă, a admis recursul, a casat sentința recurată și rejudecând, a admis, în parte, cererea de chemare în judecată formulată de reclamantele “AA”, “AB” și “AC”, în contradictoriu cu pârâtul Serviciul Român de Informații, a obligat pârâtul să emită un act administrativ prin care să îi recunoască antecesorului reclamantelor, dl. A, vechimea în muncă de care a fost privat, solda și gradele militare care i-ar fi fost acordate, începând cu data trecerii în rezervă, în condițiile legii și a respins capătul de cerere privind deklasificarea documentelor care au stat la baza măsurii de trecere în rezervă ca nefondat.

2. Emisiune de televiziune. Decizie CNA de sancționare. Nelegala constatare a încălcării legislației audiovizualului.

Codul Audiovizualului, art. 40 alin. (2)
CEDO, art. 10

Exprimarea unei nemulțumiri de ordin personal, în cadrul unei emisiuni televizate, fără afirmarea unor fapte concrete nu se poate constitui într-o acuzație care să trebuiască dovedită de persoana respectivă.

Față de caracterul general al aspectelor afirmate, acestea reprezentând, în fapt, opinii ale persoanelor care au intervenit în cadrul emisiunii, nu se impunea solicitarea formală a unui punct de vedere al instituțiilor publice vizate, fiind disproporționat să i se impună unui jurnalist să solicite un punct de vedere de la instituțiile publice pentru fiecare critică formulată în cadrul emisiunilor televizate. O astfel de abordare ar fi de natură să îngreuneze excesiv îndeplinirea rolului presei de câine de pază al societății, fiind contrară art. 10 din CEDO.

I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 2134 din 28 mai 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul acțiunii deduse judecării

La data de 19.05.2017, sub nr. 3831/2/2017, s-a înregistrat cererea reclamantei SC “A” SA prin care a chemat în judecată pe pârâtul CONSILIUL NAȚIONAL AL AUDIOVIZUALULUI pentru ca, prin hotărârea ce se va pronunța, să se dispună anularea deciziei nr. 185/19.04.2017 emisă de pârât și să fie exonerată de plata amenzii în cuantum de 10000 lei stabilită prin decizie, solicitând obligarea pârâtului la plata cheltuielilor de judecată.

2. Hotărârea instanței de fond

Prin sentința civilă nr. 4486 din 22 noiembrie 2017, Curtea de Apel București – Secția a VIII-a de contencios administrativ și fiscal a admis acțiunea formulată de reclamanta S.C. “A” S.A., a anulat decizia nr. 185/2017 emisă de CNA, a exonerat reclamanta de plata amenzii în cuantum de 10000 lei, obligând pârâtul să plătească reclamantei suma de 50 lei cheltuieli de judecată.

3. Calea de atac exercitată în cauză

Împotriva sentinței civile nr. 4486 din 22 noiembrie 2017, recurentul-pârât a declarat recurs, solicitând admiterea recursului astfel cum a fost formulat și, rejudecând cauza în temeiul dispozițiilor art. 496-498 Cod procedură civilă, să se modifice în tot sentința atacată și să se respingă acțiunea intimătei-reclamante, urmând a se constata că decizia nr. 185 din 19.04.2017 emisă de C.N.A. este legală și temeinică.

În susținerea recursului recurentul a arătat următoarele:

În ceea ce privește emisiunea din data de 20.10.2016, recurentul afirmă că în cursul acesteia s-a afirmat că spitalele și SMURD au acționat cu incompetență cu ocazia incendiului de la Colectiv, că SMURD este favorizat de către serviciul 112 în detrimentul altor servicii de salvare, că victimele aveau mai multe șanse dacă erau transferate repede în străinătate și nu erau ținute în condiții improprii în România iar Statul Român nu a profitat de oferta primită de la spitalele belgiene preferând să țină bolnavii în România fapt care le-a redus șansele de supraviețuire.

În opinia recurentei, moderatorul emisiunii ar fi trebuit să solicite dovezi pentru cele afirmate și să solicite un punct de vedere al Ministerului Sănătății sau al SMURD în legătură cu acuzațiile formulate.

Recurentul mai arată că nu doar victimele au fost martore la eveniment ci și cadrele medicale implicate în acțiunea de salvare or acestea nu au fost intervievate pentru a avea posibilitatea să își expună punctul de vedere. La distanță de un an de la evenimente se cunoștea faptul că există atât opinii *pro* cât și opinii *contra*.

Obligația de solicitare a unui punct de vedere din partea autorităților vizate decurge din prevederile art. 40 alin. 2 din Codul Audiovizualului, și are menirea să asigure corecta informare a publicului care trebuie să aibă suficiente indicii pentru a putea evalua cât de justificate sunt acuzațiile.

Referitor la nesolicitarea unui drept la replică, recurentul afirmă că acest aspect nu este relevant, obligația de asigurare a demnității umane existând indiferent dacă s-a solicitat sau nu un drept la replică.

Susținerea instanței de fond potrivit căreia nu au fost formulate acuzații la adresa unor persoane fizice determinate este combătută de recurent care arată că unul dintre invitați l-a menționat pe secretarul de stat dl. B.

Nici posibilitatea de a emite comunicate de presă nu justifică nesolicitarea unui punct de vedere din partea autorităților vizate întrucât acestea nu ar avea posibilitatea de a emite comunicate zilnic după emisiunile ce se difuzează pe posturile de televiziune.

În ceea ce privește ediția din data de 21.11.2016, recurentul arată că s-au adus acuzații unei persoane determinate, respectiv dl. Dl. C, președintele FRF și ar fi trebuit să i se solicite punctul de vedere pe aspectele menționate. Chiar jurnaliștii prezenți în emisiune au constatat necesitatea ca acesta să formuleze un punct de vedere cu privire la anumite acuzații care i se aduc astfel încât telespectatorii aveau dreptul să cunoască răspunsul.

În opinia recurentului, în condițiile în care s-au adus acuzații cu privire la funcționarea unei instituții ar fi trebuit să se solicite și punctul de vedere al acesteia pentru respectarea pluralității de opinie.

În ceea ce privește emisiunea din data de 28.11.2016, recurentul arată că au fost aduse o serie de acuzații Televiziunii Române, susținându-se că în urma contractelor încheiate de TVR niște directori încasează comisioane, partidul „X” și-a numit oamenii în TVR și SRR, există interese în zona politicului salveze *această hardughie*, TVR este parte din sistem, instituție complice la crime împotriva umanității, etc.

Recurentul critică aprecierea instanței de fond care a considerat că afirmația potrivit căreia televiziunea ar cheltui în mod nejustificat bani publici reprezintă o opinie care nu trebuie dovedită. Totodată se arată că instanța nu face o referire la afirmația potrivit căreia televiziunea ar fi complice la crime contra umanității.

Ca aspecte generale, recurentul arată că jurisprudența CEDO recunoaște libertatea de expresie cu condiția ca jurnaliștii să acționeze cu bună credință în scopul informării opiniei publice și cu respectarea drepturilor și libertăților cetățenești.

4. Apărările formulate în cauză

Intimata-reclamantă a formulat întâmpinare, solicitând respingerea recursului și menținerea sentinței pronunțate de Curtea de Apel București, ca temeinică și legală.

II. Soluția instanței de recurs

1. Argumente de fapt și de drept relevante

Analizând probele administrate în cauză Înalta Curte constată că recursul este nefondat.

Prima instanță a reținut în mod corect caracterul general al afirmațiilor din cuprinsul emisiunilor pentru care a fost aplicată sancțiunea, criticile formulate în recurs nefiind de natură să combată aceste constatări. De asemenea, au fost vizate persoane publice sau instituții de interes public, persoanele intervievate exprimând critici cu privire la funcționarea respectivelor instituții sau la modalitatea în care persoanele vizate își îndeplinesc atribuțiile. Criticile formulate s-au situat într-un plan general, nefiind formulate acuzații concrete, referitoare la fapte determinate, pentru care să se pună problema solicitării unor probe precise. De asemenea, așa cum a reținut și instanța de fond, opiniile exprimate în cadrul emisiunilor aveau o bază factuală suficientă pentru a putea trage concluzia existenței unei bune-credințe din partea jurnaliștilor.

În aceste condiții nu se poate vorbi de o depășire a limitelor libertății de expresie și nici de o încălcare a dreptului la informare, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului susținând soluția instanței de fond.

Astfel, în mod constant, în practica CEDO s-a afirmat că libertatea în domeniul presei scrise include, de asemenea, și recurgerea la o anumită doză de exagerare, chiar de provocare și că este inadmisibil ca un ziarist să nu poată formula judecăți critice de valoare decât sub condiția demonstrării veridicității (Dâlbă c. României).

De asemenea, în cauza *Lingens c. Austriei* instanța de la Strasbourg arată că *Limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la politicieni decât în raport cu indivizii obișnuiți. Spre deosebire de cei din urmă, politicienii trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și fapta, atât din partea jurnaliștilor, cât și a marelui public, și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță.*

Același grad mai mare de toleranță este impus de CEDO și în cazul funcționarilor publici, în cauza *Thoma c. Luxemburg*.

În cauza *Mazăre c. României* s-a statuat că statele trebuie să evite ca prin caracterul și natura măsurilor întreprinse, să descurajeze mass media din a-și îndeplini rolul esențial în societate și că presa trebuie să își poată realiza funcția de "câine de pază" în cadrul unei societăți democratice.

Motivele invocate în susținerea recursului nu pot conduce la o altă soluție.

În concret, în ceea ce privește emisiunea din data de 20.10.2016 se constată că în cadrul acesteia s-au formulat critici generale cu privire la modul în care funcționează sistemul sanitar românesc și, de asemenea, au fost formulate critici referitoare la modalitatea în care a fost gestionată criza generată de incendiul de la Clubul Colectiv. Din raportul de monitorizare nu rezultă, însă, formularea de acuzații precise cu privire la persoane determinate care să impună

solicitarea unor probe concrete sau obținerea unui punct de vedere din partea persoanei respective ci exprimarea unor aprecieri de valoare în legătură cu modalitatea de funcționare a acestui serviciu public.

Nu s-a adus atingere demnității unor persoane fizice determinate, invocarea de către recurent a unei intervenții în cadrul căreia ar fi fost indicat secretarul de stat dl. B fiind lipsită de consistență întrucât era vorba de o afirmație generală, potrivit căreia cel intervievat arăta că a rămas în continuare „supărat” pe oficialitățile de la Ministerul Sănătății, menționându-l pe secretarul de stat dl. B. Or, exprimarea unei nemulțumiri de ordin personal, fără afirmarea unor fapte concrete nu se poate constitui într-o acuzație care să trebuiască dovedită de persoana respectivă.

Față de caracterul general al aspectelor afirmate, acestea reprezentând, în fapt, opinii ale persoanelor care au intervenit în cadrul emisiunii, nu se impunea solicitarea formală a unui punct de vedere al instituțiilor publice vizate, fiind disproportionat să i se impună unui jurnalist să solicite un punct de vedere de la instituțiile publice pentru fiecare critică formulată în cadrul emisiunilor televizate. O astfel de abordare ar fi de natură să îngreuneze excesiv îndeplinirea rolului presei de *câine de pază* al societății, fiind contrară art. 10 din CEDO.

În mod similar, în ceea ce privește emisiunea din data de 21.11.2016 au fost exprimate critici generale cu privire la modalitatea în care este condus fotbalul românesc, cu accent pe activitatea președintelui FRF, dl. C.

Nu se regăsesc, în cadrul emisiunii menționate, acuzații concrete care să impună solicitarea de probe din partea celor intervievați și, eventual, obținerea unui punct de vedere al persoanei vizate. Fiind vizată o persoană publică, este corectă aprecierea instanței de fond potrivit căreia o persoană care își asumă rolul de a conduce o instituție își asumă în același timp și criticile referitoare la mersul acelei instituții iar lipsa unor rezultate pozitive naște critici în primul rând la adresa conducerii entității în cauză.

Principiul pluralității de opinie nu presupune că, în mod necesar, atunci când, în cadrul unei emisiuni, o serie de persoane își exprimă nemulțumirea cu privire la funcționarea unui serviciu public realizatorul să prezinte și punctul de vedere al unor persoane care sunt mulțumite de funcționarea respectivelor servicii publice. O astfel de interpretare ar lipsi de substanță dreptul la informare, și, așa cum am arătat și mai sus, ar împiedica presa să își exercite rolul pe care trebuie să îl aibă într-o societate democratică.

În fine, referitor la emisiunea din data de 28.11.2016, în cadrul acesteia s-au formulat critici cu privire la activitatea Televiziunii Române. Și în acest caz este vorba de critici de ordin general, fără formularea unor acuzații concrete referitoare la fapte determinate.

Recurentul critică aprecierea instanței de fond privind caracterul de opinie al afirmației potrivit căreia Televiziunea Română ar cheltui în mod nejustificat bani publici. Nu sunt aduse, însă, argumente în sprijinul acestei critici. Or, Înalta Curte constată că, așa cum a reținut și instanța de fond, caracterul *nejustificat* al unor cheltuieli reprezintă, în mod vădit, o judecată de valoare, o opinie a persoanei prezente în cadrul emisiunii, nu un fapt concret care să poată fi dovedit sau infirmat.

În mod similar, afirmația potrivit căreia TVR este *complice la crime împotriva umanității* trebuie privită, eventual, ca o exagerare care se încadrează în limitele libertății de expresie dar, în niciun caz, nu se poate considera că s-a formulat o acuzație cu privire la fapte precise pentru care să se pună problema solicitării de probe. Nu au fost individualizate crimele împotriva umanității la care s-ar face referire iar noțiunea de *complice* nu are, în mod necesar, sensul riguros din dreptul penal, fiind vorba, în fapt, de o apreciere subiectivă, critică, cu privire la rolul îndeplinit

de instituția publică vizată în societatea românească. Afirmatia rămâne, așadar, o simplă opinie pentru care nu se puteau solicita probe și nici nu se pune problema obținerii unui punct de vedere contrar.

Nici afirmația potrivit căreia unui directori din cadrul Televiziunii Române ar încasa comisioane pentru achiziții publice nu era susceptibilă să fie asimilată unei acuzații cât timp nu sunt indicate fapte concrete cu privire la persoane determinate. În contextul emisiunii, afirmația rămâne o simplă opinie, vorbitorul exprimând o bănuială generică, personală, în legătură cu existența unor fapte de corupție în cadrul instituției publice criticate. Recurentul încearcă, în fapt, să izoleze astfel de afirmații de contextul în care sunt făcute și să le dea o interpretare literală, străină de semnificația lor în ansamblul dezbaterii.

În concluzie, instanța de fond a făcut o corectă apreciere cu privire la modalitatea de exercitare a libertății de expresie de către presa audiovizuală și la limitele pe care statul le poate impune presei mai ales atunci când este vorba de formulare de critici la adresa unor instituții publice sau la adresa unor persoane cu funcții de conducere în aceste instituții, pentru activitatea lor profesională.

2. Temeiul legal al soluției instanței de recurs

Pentru toate aceste considerente, în temeiul art.496 alin.(1) C.proc.civ Înalta Curte a respins recursul ca nefondat.

3. Fonduri europene. Activitatea de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare Condiții privitoare la calificarea ca neregulă a intrării în insolvență a beneficiarului

O.U.G. nr. 66/2011, art. 2 lit. a), art. 36
Legea nr. 85/2006, art. 36 și art. 86 alin. (1)

Potrivit dispozițiilor art. 36 din O.U.G. nr. 66/2011, prin derogare de la dispozițiile art. 36 și art. 86 alin. (1) din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței, cu modificările și completările ulterioare, în termen de 15 zile de la data luării la cunoștință a hotărârii judecătorești prin care s-a dispus deschiderea procedurii de insolvență a unui beneficiar, autoritățile cu competențe în gestionarea fondurilor europene sunt obligate să demareze activitatea de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare pentru sumele acordate în cadrul contractului/ acordului/ deciziei de finanțare din fonduri europene și/ sau din fonduri publice naționale aferente acestora.

Aplicarea acestor dispoziții trebuie să aibă loc fără a se prezuma că intrarea în insolvență reprezintă, de plano, o neregulă care prejudiciază cele două tipuri de bugete amintite. Cu alte cuvinte, activitatea de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare urmărește să stabilească dacă există astfel de nereguli, raportat la clauzele contractului de finanțare, nereguli produse în urma intrării în insolvență a beneficiarului.

Cum, în cauză, prin contractul de finanțare, beneficiarul și-a asumat obligația de a demonstra viabilitatea economică a proiectului pentru care a primit finanțare - această obligație implicând obținerea unui profit de minim 5% anual și neînregistrarea de datorii către creditori, instituții bancare sau bugetul de stat – împrejurarea că acesta, ulterior obținerii finanțării, a intrat în procedura de insolvență, în forma reorganizării, la cererea sa, motivat de faptul că nu

își poate achita datoriile bănești existente și exigibile către creditori, reprezintă o dovadă clară a nerespectării criteriilor de eligibilitate, fiind îndeplinite, astfel, condițiile legale pentru constatarea existenței unei nereguli, în accepțiunea art. 2 lit. a) din O.U.G. nr. 66/2011.

I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 2938 din 30 iunie 2020

I. Procedura în fața primei instanțe

1. Cadrul procesual

Prin acțiunea înregistrată pe rolul Curții de Apel București, la data de 01.07.2016, sub nr. 4694/2/2016, reclamanta S.C. A S.R.L., în insolvență, în contradictoriu cu pârâții Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale- Agenția Pentru Finanțarea Investițiilor Rurale și Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale- Agenția Pentru Finanțarea Investițiilor Rurale - Centrul Regional pentru Finanțarea Investițiilor Rurale 5 Vest, a solicitat ca prin hotărârea ce se va pronunța să se dispună:

- anularea Deciziei nr. 12800/09.05.2016 emisă de MADR - AFIR - Cabinet Director General, prin care a fost respinsă contestația formulată de către reclamantă și înregistrată la AFIR sub nr. 10288/08.04.2016 împotriva procesului verbal de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare nr. 6777/02.03.2016, emis de MADR- AFIR;

- anularea în tot a Procesului-verbal de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare nr. 6777/02.03.2016 încheiat la data de 22.02.2016, emis de către MADR-Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale - Centrul Regional pentru Finanțarea Investițiilor Rurale 5 Vest;

- exonerarea reclamantei de la restituirea sprijinului financiar nerambursabil în cuantum de 760.206,36 lei și a accesoriilor aferente,

- obligarea pârâtelor la plata cheltuielilor de judecată.

2. Soluția instanței de fond

Prin Sentința nr.1262 din 07 aprilie 2017, Curtea de Apel București – Secția a VIII-a de contencios administrativ și fiscal:

- a admis cererea formulată de reclamanta S.C. A SRL și S.C. A SRL, prin administrator judiciar X, în contradictoriu cu pârâții Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale-Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale și Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale-Agenția Pentru Finanțarea Investițiilor Rurale 5 Vest;

- a anulat Decizia nr.12800/09.05.2016 emisă de MADR-AFIR și procesul-verbal de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare nr. 6777/02.03.2016, încheiat la data de 22.02.2016, emis de MADR-AFIR-Centrul Regional pentru Finanțarea Investițiilor Rurale 5 Vest;

- a exonerat reclamanta de la restituirea sprijinului financiar nerambursabil în cuantum de 760.206,36 lei și a accesoriilor aferente.

3. Calea de atac exercitată

Împotriva Sentinței nr.1262 din 07 aprilie 2017 a Curții de Apel București – Secția a VIII-a de contencios administrativ și fiscal a formulat recurs pârâta Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale.

Recurenta critică hotărârea instanței de fond pentru nelegalitate, astfel încât, invocând motivul de casare prevăzut de art.488 alin.1 pct.8 C.proc.civ., a solicitat admiterea recursului, casarea hotărârii și, urmare a rejudecării cauzei, respingerea acțiunii formulate de reclamantă, ca neîntemeiată.

În motivarea recursului s-a arătat, în esență, că instanța de fond a încălcat normele de drept material, respectiv dispozițiile legale care reglementează acordarea fondurilor nerambursabile prin FEADR.

În fapt, a menționat recurenta, controlul a fost demarat pentru a se verifica modul de obținere, gestionare și utilizare a fondurilor aferente proiectului C312M010953700057/04.05.2010 - „Achiziție de utilaje de către A SRL” finanțat prin FEADR, constatându-se nereguli în derularea acestuia, precum și faptul că beneficiarul de fonduri nerambursabile a intrat în procedura de insolvență.

Pentru a accesa finanțarea nerambursabilă prin PNDR, A S.R.L. a previzionat, încă din faza de Cerere de Finanțare, că va avea performanțe economice care să îi permită îndeplinirea tuturor criteriilor de eligibilitate.

La momentul depunerii cererii de finanțare beneficiara a avut în vedere obligația înscrisă în lista documentelor solicitate, respectiv aceea de a depune odată cu cererea de finanțare și Certificatul Constatator eliberat de Oficiul Registrului Comerțului care evidențiază faptul că nu se afla în procedura de insolvență sau faliment, iar în baza studiului de fezabilitate din cadrul planului de afaceri pe care debitorul l-a depus la dosarul de selecție, acesta a fost declarat eligibil și selectat în detrimentul altor solicitanți.

Necesitatea respectării acestui criteriu de eligibilitate, respectiv acela ca beneficiarul să nu intre în stare de insolvență/faliment pe toată durata de valabilitate a contractului de finanțare era cunoscut de către debitoarea A S.R.L., încă de la momentul depunerii cererii de finanțare în vederea obținerii fondurilor comunitare nerambursabile.

Potrivit declarațiilor atașate cererii de finanțare, debitorul s-a angajat să desfășoare proiectul pe proprie răspundere, cu maximum de profesionalism, eficiență și vigilență în conformitate cu cele mai bune practici în domeniu, iar începerea procedurii de insolvență contravine condițiilor care au stat la baza finanțării, nemaifiind îndeplinite criteriile de eligibilitate prevăzute în contractul dintre părți, cu atât mai mult cu cât beneficiarul nu trebuia să înregistreze pierderi financiare sau datorii restante la bugetul de stat și bugetele locale.

Referitor la constatarea neregulilor, așa cum sunt impuse de art. 36 din O.U.G. nr. 66/2011, recurenta precizează că acestea sunt întărite prin Decizia nr. 342 din 24 septembrie 2013 pronunțată de Curtea Constituțională, prin care a fost respinsă ca neîntemeiată excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 36 din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 66/2011.

Având în vedere prevederile contractuale, la data intrării în insolvență debitorul era obligat să notifice A.F.I.R. despre intervenirea acestei situații, cu atât mai mult cu cât, de la acest moment, beneficiarul A S.R.L nu mai respectă regulile de finanțare impuse și asumate, respectiv nu mai îndeplinește unul dintre criteriile de eligibilitate și selecție care trebuie menținut pe toată durata de valabilitate a contractului de finanțare, respectiv acela de a nu intra în insolvență.

Încetarea investiției finanțate prin PNDR, respectiv nefolosirea obiectivelor finanțate conform scopului destinat, cu eventuala înstrăinare a bunurilor finanțate în cadrul FEADR reprezintă nereguli - încălcări ale clauzelor contractului de finanțare și ale legii speciale în domeniu, conform prevederilor art.16 alin.(1) și (3) din Anexa I a contractului de finanțare, pentru acestea fiind stipulată sancțiunea de declarare ca neeligibile a cheltuielilor aferente și declanșarea procedurii de constituire și recuperare de debit potrivit legislației aplicabile creanțelor bugetare, așa cum rezultă din dispozițiile contractuale menționate.

Astfel, se precizează în declarația de recurs, începând cu data intrării în stare de insolvență, reclamanta nu mai respectă regulile de finanțare impuse și asumate de aceasta, respectiv nu mai îndeplinește criteriile ce au stat la baza selectării proiectului, întrucât criteriile

de eligibilitate trebuiau menținute pe toată durata de valabilitate a contractului de finanțare, acest fapt conducând la declanșarea procedurii de recuperare a sprijinului financiar nerambursabil.

Conform prevederilor art. 26 și 36 din O.U.G. nr. 66/ 2011, cu modificările și completările ulterioare, AFIR avea obligația să demareze activitatea de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare prevăzută de aceeași ordonanță, pentru sumele acordate în cadrul contractului/acordului/deciziei de finanțare din fonduri europene și/sau din fonduri publice naționale aferente acestora, în condițiile în care a luat la cunoștință de intrarea reclamantei sub incidența Legii nr. 85/2014 privind procedura insolvenței, deoarece proiectul nu respectă cerințele de durabilitate/sustenabilitate prevăzute de procedurile aplicabile.

Intrarea în insolvență a beneficiarului de fonduri FEADR, reprezintă neregulă și încălcare a clauzelor contractului de finanțare și ale legislației speciale în domeniu, fiind stipulată sancțiunea de declarare, ca neeligibile, a cheltuielilor aferente și declanșarea procedurii de constituire și recuperare debit potrivit legislației aplicabile creanțelor bugetare, neregula semnalată precum și procesul verbal contestat fiind întocmit în perioada de valabilitate a contractului.

Ca urmare a verificărilor efectuate în Buletinul Insolvenței, prin consultarea portalului de servicii online al Oficiului National al Registrului Comerțului, s-a constatat ca proiectul al cărui beneficiar este A S.R.L, a devenit neeligibil.

Totodată, astfel cum s-a expus pe larg în procesul verbal de constatare și în decizia de soluționare a contestației, beneficiarul de fonduri nerambursabile a săvârșit mai multe nereguli, încălcări ale criteriilor de eligibilitate și selecție, motiv pentru care a fost întocmit actul de control.

Așadar, insolvența nu este *de plano* o neregulă, întrucât intrarea beneficiarului de fonduri nerambursabile în procedura de insolvență reprezintă o încălcare a contractului de finanțare prin specificitatea aceste proceduri, respectiv prin faptul că beneficiarul nu poate face dovada îndeplinirii planului de afaceri pe care l-a întocmit și depus și pe care s-a obligat să-l respecte dar și pentru care a fost declarat eligibil în detrimentul altor solicitanți. Totodată, pierderile economice pe care acesta le înregistrează afectează întreg proiectul.

În ceea ce privește culpa organelor de conducere a societății în declanșarea cauzelor și împrejurărilor care au dus la apariția insolvenței, recurenta a precizat că măsura deschiderii acestei proceduri a intervenit ca urmare a obligațiilor fiscale acumulate de reclamantă.

În plus, beneficiarul avea obligația de a respecta toate criteriile de eligibilitate asumate, respectiv să demonstreze viabilitatea investiției și să nu fie în dificultate.

Întrucât investiția nu își demonstrează viabilitatea economico-financiară, respectiv nu atinge obiectivele pentru care s-a acordat ajutorul financiar nerambursabil prin FEADR, împotriva beneficiarului fiind deschisă procedura de insolvență, procedură solicitată chiar de beneficiar, încălcându-se prevederile legale și contractuale asumate, s-a constatat că sumele plătite până la momentul controlului au fost achitate necuvenit, nefiind respectate prevederile contractuale regăsite în cuprinsul art. 3(1) din Anexa I la contractul de finanțare, art.1 (4) și art.11 (3).

Având în vedere prevederile contractuale asumate de beneficiar, precum și hotărârea de deschidere a insolvenței pronunțată de Tribunalul Sălaj, recurenta învederează că era obligată să aplice art. 36 din O.U.G. nr. 66/2011.

Intrarea în stare de insolvență, precum și înstrăinarea bunurilor ce fac obiectul proiectului finanțat (achiziționate, construite, modernizate) reprezintă nereguli pentru care este stipulată cu strictețe sancțiunea de declarare ca neeligibilă a cheltuielilor aferente și declanșarea procedurii de

constituire și recuperare de debit potrivit legislației aplicabile creanțelor bugetare, în condițiile în care reclamanta nu a contestat creanța ANAF în dosarul de insolvență, așadar recunoscând datoria pe care o deține.

Cu privire la aplicarea principiului proporționalității, recurenta precizează că pierderile economice pe care reclamanta le înregistrează afectează întreg proiectul, contrar obligației de respectare a acestui criteriu de eligibilitate și selecție pe toată durata de valabilitate a contractului de finanțare.

4. Apărările formulate în cauză.

Prin întâmpinarea depusă la dosarul cauzei, reclamanta-intimată a solicitat respingerea recursului, ca nefondat.

În susținerea acestei poziții procesuale, intimata a precizat că motivul emiterii procesului verbal contestat este reprezentat de intrarea societății în insolvență, în concret, constatându-se că nu mai îndeplinește cerințele de eligibilitate (una dintre ele fiind să nu fie în insolvență) asumate la momentul formulării cererii de finanțare.

Obligația autorităților cu competențe în gestionarea fondurilor europene prevăzută de art. 36 din OUG nr. 66/2011 este aceea de a începe activitatea de constatare a eventualelor nereguli apărute în derularea contractului și dacă acestea sunt într-un raport de cauzalitate cu efectul produs, acela al intrării în insolvență, menționează intimata, nicidecum nu se poate retine existența unei prezumții conform căreia intrarea în insolvență reprezintă de plano o neregulă care a prejudiciat bugetul UE/fondurilor publice naționale.

În mod evident, proiectul contractat nu a suferit nicio modificare, natura și condițiile sale de implementare nu au fost în niciun fel afectate, obiectivele finanțate au fost folosite conform scopului destinat, s-au respectat toate criteriile de eligibilitate și selecție cuprinse în cererea de finanțare și nu a fost săvârșită nicio abatere în sensul OUG nr. 66/2011. Mai mult, la data controlului proiectul era finalizat, plățile fiind efectuate în totalitate, investiția demonstrându-și viabilitatea economico-financiară.

Instanța de fond a reținut în mod judicios, în opinia intimatei, faptul că simpla intrare în insolvență, fără vreun efect economico-financiar asupra proiectului, care a fost derulat cu succes de beneficiar, nu poate fi considerată neregulă, cât timp la momentul deschiderii procedurii insolvenței sau al întocmirii procesului verbal contestat, etapa de cofinanțare și de execuție a contractului încheiat cu AFIR era încheiată, ultima plată fiind efectuată în 28.12.2011, proiectul fiind finalizat.

Dispozițiile art. 36 din OUG nr. 66/2011, așa cum a reținut și instanța de fond, au fost interpretate în mod greșit de către pârâte, care au apreciat că simpla deschidere a procedurii insolvenței față de beneficiar constituie în sine o neregulă, nefiind necesară întrunirea altor condiții. Această dispoziție legală naște doar obligația efectuării unui control, nicidecum aplicarea directă a unei sancțiuni, așa cum în mod greșit a procedat pârâta.

Autoritățile competente cu gestionarea fondurilor europene, în activitatea lor de control, în baza art. 36 din OUG/2011, nu beneficiază de niciun temei legal pentru a considera ab initio că declanșarea procedurii insolvenței constituie o nerespectare a dispozițiilor contractuale.

În cauza de fală, din încheierea de deschidere a procedurii insolvenței subscrisei și din Raportul privind cauzele și împrejurările care au dus la apariția insolvenței, nu rezultă că această stare i-ar fi imputabilă în orice măsură sau s-ar datora culpei organelor de conducere ale societății, învederează intimata.

Mai mult, din cuprinsul procesului verbal contestat nu rezultă că insolvența se datorează culpei beneficiarului. Sarcina culpei beneficiarului în ceea ce privește starea de insolvență revine

autorității care a întocmit actul de control. AFIR s-a limitat să învedereze doar că beneficiarul nu a implementat proiectul cu maxim profesionalism, eficiență și vigilență, că nu a respectat criteriile de eligibilitate și că a modificat substanțial proiectul.

Intimata a invocat apoi Decizia Curții Constituționale nr. 342/2013, prin care s-a respins excepția de neconstituționalitate invocată, în considerente reținându-se că prima obligație a autorităților cu competențe în gestionarea fondurilor europene, odată deschisă procedura insolvenței în cazul unui beneficiar, este aceea de a începe activitatea de control și subsecvent, activitatea de constatare a neregulilor și stabilire a creanțelor bugetare rezultate din nereguli dacă acestea au fost descoperite, ceea ce înseamnă că nu se poate prezuma că intrarea în insolvență reprezintă de plano o neregulă și nu antrenează automat emiterea procesului verbal de stabilire a creanțelor.

Cu toate acestea, precizează intimata, intrarea în insolvență nu a afectat în niciun fel activitatea de producție și proiectul finanțat din fonduri nerambursabile.

Așa cum s-a arătat în acțiunea în contencios formulată, menționează intimata, intrarea în procedura generală a insolvenței nu este imputabilă beneficiarului. Analizând raportul privind cauzele și împrejurările care au dus la apariția stării de insolvență întocmit de administratorul judiciar, se poate concluziona că membrii organelor de conducere ai beneficiarului nu se fac vinovați de apariția stării de insolvență, aceasta datorându-se unui complex de factori obiectivi, iar în contextul în care beneficiarului nu îi este imputabilă apariția stării de insolvență, lipsește cu desăvârșire cerința vinovăției, cerință esențială pentru angajarea oricărei forme de răspundere juridică. Întrucât, așa cum în mod corect a reținut instanța de fond, OUG nr. 66/2011 nu consacră o răspundere obiectivă, ci una subiectivă, bazată pe culpa beneficiarului, astfel că neregula sesizată de echipa de control, constând în simpla intrare a societății în procedura generală a insolvenței, nu poate conduce la sancționarea noastră.

Intrarea în procedura insolvenței nu a împiedicat continuarea activității societății, legate de obiectivul finanțat, s-a mai învederat în cuprinsul întâmpinării, utilajele care au format obiectul finanțării fiind folosite conform scopului destinat, iar aceasta realizează în continuare actele de comerț care se înscriu în obiectul său de activitate, inclusiv prin utilizarea obiectivelor finanțate conform scopului destinat, fiind menținute, de asemenea, locurile de muncă ale salariaților, astfel că proiectul nu a suferit nicio modificare substanțială în sensul art. 3 alin. (1) din anexa I Prevederi Generale la Contractul de Finanțare, cât timp, ca urmare a deschiderii procedurii insolvenței, utilajele nu au fost înstrăinate, ci se află în continuare în patrimoniul beneficiarului.

În ceea ce privește încălcarea principiului proporționalității, prevăzut de art. 17 din OUG nr. 66/2011, intimata precizează că procesul verbal și decizia de soluționare a contestației sunt netemeinice deoarece se face o aplicare greșită a dispozițiilor art. 36 din OUG nr. 66/2011, fără a se analiza dacă măsura luată este oportună și necesară în raport cu datele concrete ale situației de fapt.

Principiul proporționalității impune ca orice măsură luată de o autoritate publică care afectează drepturile indivizilor trebuie să fie corespunzătoare atingerii unui scop legitim, necesară în vederea atingerii aceluși scop și în același timp cea mai rezonabilă.

II. Considerentele Înaltei Curți asupra recursului

Analizând sentința atacată prin prisma cadrului legal incident speței dedusă judecării, precum și prin raportare la criticile formulate de recurentă, Înalta Curte constată că recursul declarat în cauză este fondat, pentru considerentele ce succed:

Cu titlu preliminar, date fiind particularitățile litigiului pendinte, rezultate din probatoriul administrat în fața instanței de fond, pentru justa soluționare a acestuia se constată ca fiind esențială lămurirea chestiunii referitoare la intrarea intimătei-reclamante în stare de insolvență, prin deschiderea procedurii la cererea acesteia, precum și eventuala calificare a acesteia împrejurări ca fiind o nerespectare a condițiilor de eligibilitate și de selecție care trebuiau respectate pe toată durata de valabilitate a contractului de finanțare, situație de natură să atragă aplicabilitatea dispozițiilor O.U.G. nr. 66/2011.

Prezintă relevanță pe subiectul analizat prevederile art. 36 din O.U.G. nr. 66/2011, conform cărora, prin derogare de la dispozițiile art. 36 și art. 86 alin. (1) din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței, cu modificările și completările ulterioare, în termen de 15 zile de la data luării la cunoștință a hotărârii judecătorești prin care s-a dispus deschiderea procedurii de insolvență a unui beneficiar, autoritățile cu competențe în gestionarea fondurilor europene sunt obligate să demareze activitatea de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare prevăzută de prezenta ordonanță de urgență pentru sumele acordate în cadrul contractului/ acordului/ deciziei de finanțare din fonduri europene și/ sau din fonduri publice naționale aferente acestora.

În acord cu Decizia Curții Constituționale nr. 342/24.09.2013, prin care a fost analizată conformitatea dispoziției normative anterior citate cu Legea fundamentală, Înalta Curte reține faptul că aceasta este una imperativă, ce conține obligația autorității cu competențe în gestionarea fondurilor europene de a demara activitatea de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare pentru sumele acordate în cadrul contractului de finanțare din fonduri europene și/sau din fonduri publice naționale aferente acestora.

Într-adevăr, aplicarea acestei norme de procedură trebuie să aibă loc fără a se prezuma că intrarea în insolvență reprezintă, *de plano*, o neregulă care prejudiciază cele două tipuri de bugete mai sus arătate. Cu alte cuvinte, activitatea de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare urmărește să stabilească dacă există astfel de nereguli, raportat la clauzele contractului de finanțare, nereguli produse în urma intrării în insolvență a beneficiarului.

Revenind la speța dedusă judecății, Înalta Curte reține că, prin semnarea contractului de finanțare, intimata s-a obligat să asigure executarea proiectului în conformitate cu descrierea acestuia făcută în cadrul cererii de finanțare ce a fost aprobată, să respecte pe toată durata contractului criteriile de eligibilitate și de selecție înscrise în cererea de finanțare, precum și să păstreze natura și condițiile de implementare a proiectului finanțat.

În concret, potrivit Cererii de finanțare, Formularul F - Declarația pe proprie răspundere a solicitantului, intimata SC A SRL a declarat că îndeplinește condițiile de eligibilitate generale și specifice prevăzute în Fișa tehnică a măsurii din Ghidul Solicitantului, condiții obligatorii pentru aceasta din momentul semnării contractului cadru.

De asemenea, intimata a declarat, pe propria răspundere, că nu se află în curs de a fi supusă procedurilor de declarare a insolvenței sau reorganizării judiciare, iar conform mențiunilor din Anexa B 8 - "Indicatorii Financiari" - Rata rentabilității capitalului investit (rRc) -trebuia să fie minim 5%, în caz contrar, proiectul nu ar fi fost admis pentru finanțare, deoarece scopul finanțării proiectelor prin Program FEADR este acela a fi promovate investiții generatoare de venituri.

În plus, încă din faza cererii de finanțare depusă de intimată, aceasta a previzionat că va avea performanțe economice care să îi permită îndeplinirea tuturor criteriilor de eligibilitate, asumându-și venituri din producția proprie pentru întreaga durată de valabilitate a contractului.

Potrivit Anexei B 9 - "Indicatori financiari", Rata rentabilității capitalului investit (rRc) - trebuia să fie minim 5%; beneficiara-intimată a prognozat, de asemenea, îndeplinirea unor indicatori financiari superiori pragului minim al ratei rentabilității, pentru întreaga durată de valabilitate a contractului

De reținut este și împrejurarea că, în baza Ghidului Solicitantului aferent Măsurii 312, Proiectul depus de un solicitant al fondurilor FEADR trebuie să respecte conformitatea cu obiectivul general al măsurii, iar unul dintre obiective este acela de "creștere a viabilității economice". Așadar, în situația în care solicitantul și-a propus să realizeze condiția minimă de îmbunătățire a performanței generale a unității prin respectarea obiectivului economico-financiar de creșterea viabilității economice, verificarea acestuia se va face prin cele două condiții cumulative: rezultatul operațional al anului precedent depunerii cererii de finanțare trebuie să fie pozitiv; proiectul trebuie să respecte indicatorii economico-financieri menționați în cererea de finanțare - secțiunea economică.

În cauza de față, motivul recuperării finanțării l-a constituit nerespectarea criteriului de eligibilitate înscris în cererea de finanțare, referitor la valabilitatea economico-financiară pe întreaga perioadă de valabilitate a contractului. Acest aspect rezultă din împrejurarea că înainte de încheierea perioadei de valabilitate a contractului, beneficiara finanțării a intrat în procedura de insolvență, în forma reorganizării, la cererea sa, motivat de faptul că nu își poate achita datoriile bănești existente și exigibile către creditori, din fondurile bănești disponibile, fiind făcută dovada imposibilității acoperirii datoriilor exigibile cu sumele de bani disponibile.

În consecință, chiar intimata SC A S.R.L. a demonstrat faptul că înregistra datorii restante față de creditori, precum și pierderi financiare, deși, în raport de obligațiile contractuale asumate prin cererea de finanțare, aferentă contractului nr. C312M 0109 5 37 00057/04.05.2010, aceasta avea obligația de a demonstra viabilitatea economică a proiectului pentru care a primit finanțare, această obligație reprezentând obținerea unui profit de minim 5% anual și neînregistrarea de datorii către creditori, instituții bancare sau bugetul de stat.

Or, intrarea reclamantei-beneficiare în procedura insolvenței, reprezintă o dovadă clară a nerespectării criteriilor de eligibilitate care au fost avute în vedere pentru acordarea finanțării.

Încălcarea prevederilor contractuale constituie "neregulă", în accepțiunea art. 2 lit. a) din O.U.G. nr. 66/2011 și art. 1 și art. 3 din Anexa I la Contractul de finanțare și determină recuperarea sumei acordate beneficiarului care nu respectă criteriile de eligibilitate, în raport de dispozițiile art. 26 din actul normativ anterior indicat.

În consecință, instanța de control judiciar apreciază că este fondat motivul de casare reglementat de prevederile art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., invocat de către recurenta pârâtă AFIR în susținerea recursului declarat împotriva hotărârii pronunțată de instanța de fond.

III. Soluția instanței de recurs și temeiul juridic al acesteia

Pentru considerentele de fapt și de drept anterior expuse, în temeiul art. 20 și art. 28 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, raportat la art. 496 C.proc.civ., Înalta Curte a admis recursul, a casat sentința atacată și, rejudecând, a respins acțiunea reclamantei, ca neîntemeiată.

4. Fonduri europene. Evaluarea greșită a proiectului de către autoritatea de finanțare. Stabilirea unor limite de cheltuieli cu depășirea plafoanelor maxime stabilite în Ghidul solicitantului. Efecte asupra legalității constatării neregulii constând în depășirea de către beneficiar a procentului aferent cheltuielilor de implementare a proiectului

O.U.G. nr. 66/201, art. 2. alin. (1) lit. a)

În condițiile în care părțile contractului de finanțare nu împart riscul efectuării de cheltuieli neeligibile, acesta aparținând exclusiv beneficiarului, împrejurarea că prin contractul de finanțare au fost prevăzute limite de cheltuieli cu depășirea plafoanelor maxime stabilite în Ghidul solicitantului este lipsită de relevanță juridică asupra legalei constatări a neregulii reprezentată de depășirea de către beneficiar a procentului aferent cheltuielilor de implementare a proiectului.

Chiar dacă personalul însărcinat cu evaluarea cererilor de finanțare ar fi putut/trebit să constate în faza anterioară semnării contractului faptul că bugetul propus de către beneficiar este mai mare decât cel prevăzut în Ghidul solicitantului, acest aspect nu produce efecte asupra dreptului autorității de a constata neregula, ci ar putea face, eventual, obiectul unei proceduri pe tărâmul răspunderii disciplinare a personalului implicat în evaluarea cererilor de finanțare, fără efecte, însă, în ceea ce privește caracterul legal al actelor de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare.

I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 5636 din 30 octombrie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1.1 Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea din data de 18.05.2017 și înregistrată sub nr. 331/39/2017, reclamanta Comuna "A", județul Suceava a chemat în judecată pe pârâțul Ministerul Dezvoltării Regionale, Administrației Publice și Fondurilor Europene prin Organismul Intermediar pentru Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane – Regiunea Centru Alba Iulia și a solicitat:

- anularea Deciziei nr. 3864 din 17.07.2016 privind soluționarea contestației nr. 3484/14.06.2016 formulată de comuna "A" împotriva Scrisorii Standard de Informare a beneficiarului cu privire la Cererea de Rambursare Finală aferentă proiectului POSDRU/173/6.1/S/148302, denumire „Social Economy 4 all”, Cod SMIS - 57471, beneficiar Comuna "A";

- anularea Deciziei nr. 5670 din 21.12.2016 privind soluționarea contestației nr. 5323/21.12.2016 formulată de comuna "A" cu privire la Procesul verbal de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare pentru programele operaționale în cadrul obiectivului de convergență nr. 5171 din 08.11.2016 cu număr de înregistrare la beneficiar 11.108 din 14.11.2016 aferent proiectului pentru POSDRU/173/6.1/S/148302 denumire „Social Economy 4 all”, Cod SMIS - 57471, beneficiar Comuna "A";

- anularea Procesului verbal de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare pentru programele operaționale în cadrul obiectivului de convergență nr. 5171 din 08.11.2016 cu număr de înregistrare la beneficiar 11.108 din 14.11.2016 aferent proiectului pentru POSDRU/173/6.1/S/148302 , denumire „Social Economy 4 all”, Cod SMIS - 57471, beneficiar Comuna "A";

- obligarea pârâtului la restituirea sumelor executate silit în baza titlului de creanță reprezentat de Procesul verbal de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare pentru programele operaționale în cadrul obiectivului de convergență nr. 5171 din 08.11.2016 cu număr de înregistrare la beneficiar 11.108 din 14.11.2016.

- obligarea pârâtului la plata cheltuielilor de judecată pricinuite de proces.

Pentru termenul de judecată de la 20 noiembrie 2017, reclamanta a depus la dosarul cauzei o precizare prin care comunică instanței că obiectul litigiului îl constituie procesul verbal de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare pentru programele operaționale în cadrul obiectivului de convergență nr. 5171 din 08.11.2016 cu număr de înregistrare la beneficiar 11.108 din 14.11.2016 aferent proiectului pentru POSDRU/173/6.1/S/148302 și deciziile referitoare la soluționarea contestațiilor îndreptate împotriva procesului verbal.

1.2. Hotărârea instanței de fond

Prin Sentința nr. 37 din 27 februarie 2018 a Curții de Apel Suceava - Secția de contencios administrativ și fiscal s-a respins excepția inadmisibilității cererii de suspendare a executării actului administrativ contestat, formulată de pârât, prin întâmpinarea formulată în cauză.

S-a respins ca neîntemeiată cererea de suspendare a executării Procesului verbal de constatare nereguli și de stabilire a creanțelor bugetare pentru programele operaționale în cadrul obiectivului de convergență nr. 5171 din 08.11.2016 cu număr de înregistrare la beneficiar 11.108 din 14.11.2016.

S-a respinge ca neîntemeiată acțiunea în contencios administrativ având ca obiect „anulare act administrativ” formulată de reclamanta Comuna “A”, în contradictoriu cu pârâtul Ministerul Dezvoltării Regionale, Administrației Publice și Fondurilor Europene prin Organismul Intermediar pentru Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane – Regiunea Centru Alba Iulia și s-a dispus restituirea către petentă a cauțiunii în cuantum de 50.000,00 lei achitată cu recipisa de consemnare nr. 1196083/1 la X Bank Fălticeni.

1.3. Calea de atac exercitată

Împotriva acestei sentințe a declarat recurs, reclamanta comuna “A”, jud. Suceava, criticând sentința atacată ca nelegală, din perspectiva motivelor de nelegalitate prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 C.proc.civ., susținând în esență următoarele considerente:

I. Sentința recurată este nelegală, deoarece nu cuprinde motivele de fapt și de drept pe care se sprijină soluția adoptată, fiind incident motivul de casare reglementat de art. 488 pct. 6 Cod pr. civ., întrucât, deși aparent judecătorul fondului creează senzația că a motivat hotărârea aceasta nu face nimic altceva decât să copieze apărările invocate de către pârâți prin întâmpinare și sentința nu cuprinde nici motivele de drept pe care se întemeiază soluția, instanța de fond neindicând textele de lege care stau la baza soluției pronunțate.

În ceea ce privește motivele de drept care au stat la baza emiterii hotărârii și care ar trebui să arate părților din proces care sunt dispozițiile legale incidente cauzei pe care instanța de fond le-a aplicat raportat la situația de fapt, conducând astfel la soluția adoptată, în motivarea sentinței recurate nu sunt indicate dispozițiile legale de drept material, pe care se întemeiază hotărârea.

Deosebit de cele expuse mai sus, sentința instanței de fond nu cuprinde nici motivele pentru care s-au admis, cât și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților, deși prin cererea de chemare în judecată am arătat mai multe motive pentru care am considera că decizia și procesele verbale sunt nelegale.

Motivarea este de esență hotărârilor, reprezentând o garanție pentru părți că cererile lor au fost analizate cu atenție. Practica instanței supreme este orientată în acest sens, afirmând

constant că inexistența motivării atrage casarea hotărârii, la fel și o motivare necorespunzătoare. Cu alte cuvinte, o motivare excesiv de succintă sau necorespunzătoare în raport cu complexitatea cauzei echivalează, practic, cu inexistența motivării (aceeași concluzie se desprinde și din jurisprudența deja consacrată a Curții Europene a Drepturilor Omului, referitoare la dreptul la un proces echitabil - cauza Van de Hurk c. Țările de Jos, hot. din 19 aprilie 1994, §59; cauza Albina c. România, hot. din 28 aprilie 2005, §30; hotărârea Hirvisaari c. Finlanda din 27 septembrie 2001).

II. Sentința recurată a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a următoarelor norme de drept material, indicate prin cererea de chemare în judecată: art. 2 alin. (1) lit. a), art. 20 alin. (3) lit. b), art. 31 alin. (1), art. 51 alin. (2) din O.U.G. nr. 66/2011, art. 1268, 1269, 1270 alin. (1) Cod civil, art. 1 alin. (5) din Constituția României, art. 8 din Legea nr. 554/2004, prin raportare la art. 3 alin. (8) și (9), art. 4, art. 5 Capitolul B. alin. (3), art. 7, art. 9 alin. (2), art. 14, Anexa 2 din Contractul de finanțare POSDRU/173/6.1/S/148302 cu nr. de înregistrare 244/13.01.2015, împreună cu anexele la aceasta și prevederile din Ghidul de finanțare: punctul 5 Procesul de evaluare și selecție (pag. 25) subpunctul 5.1. Grile de evaluare și selecție (pag. 25), precum și punctul 7. Procesul de contractare (pag. 27) împreună cu Anexa 1: Grila de evaluare Faza A (pag. 30) și Anexa 2: Grila de evaluare Faza B (pag. 33).

1. Cu privire la depășirea plafoanelor maxime pentru experții internaționali implicați în implementarea proiectului din partea partenerului P4 „B” din Austria, a procentului aferent cheltuielilor de implementare a proiectului de maxim 25%, precum și cu privire la depășirea procentului permis aferent cheltuielilor de tip FEDR de maxim 15%,

1.1 La data angajării experților în cadrul proiectului, pentru stabilirea tarifului pe oră și valoarea salariului lunar angajatorul „B” s-a raportat la bugetul aprobat, anexa 2 a contractului de finanțare precum și anexa 18 "Tabel centralizator al echipei de management și experților pe termen lung" care nu a suferit nici o modificare în etapa de evaluare, precontractare și contractare.

Aceste valori salariale au fost raportate în fiecare cerere de rambursare conform procedurilor impuse de OIR POSDRU totodată fiind însoțite de Anexa 28 "Lista experților din echipa de management/implementare" documente care fac precizare la norma de lucru și tariful orar pentru fiecare expert cuprins în proiect. Astfel pe perioada implementării proiectului sumele nevalidate prin proces verbal contestat nu au fost declarate neeligibile. Raportându-ne la justificarea OIR POSDRU cu referire la plafoanele de salarizare conform ghidului solicitant semnalăm faptul că nu a fost luat în calcul și contribuția angajatorului în cuantum de 48 % la valoarea maximă pe oră prezentată în pagina 5 a prezentului proces verbal

Cheltuielile sunt eligibile fiind susținute de recomandările din pg.17 a ghidului general, cap.3.1.3 "Eligibilitatea cheltuielilor" care menționează "Taxele și contribuțiile angajatorului reprezintă cheltuieli eligibile în cadrul POSDRU dar nu sunt incluse în aceste plafoane maxime de referință".

Astfel se impunea recunoașterea integrală a tarifului pe oră pentru fiecare expert adăugând și taxele angajatorului în cuantum de 48% la plafoanele menționate în ghidul solicitantului astfel încât trebuia procedat la recalcularea sumelor pentru fiecare expert transnațional.

1.2. Contrar celor expuse de instanța de fond s-a arătat că a recunoscut depășirea plafoanelor maxime de cheltuieli; ci, din contră, în mod constant a susținut că, toate cheltuielile aferente proiectului au respectat clauzele contractuale și s-au încadrat în valorile totale eligibile

prevăzută la art. 3 din contract, având în vedere că potrivit art. 1270 Cod civil contractul se impune părților cu putere de lege.

1.3. Susținerea instanței de fond conform căreia eligibilitatea cheltuielilor nu este subordonată exclusiv prevederilor contractuale ci prioritar dispozițiilor legale prevăzute la art. 4 din contract este fără fundament legal, raportat la art. 1270 alin. 1 Cod civil.

Este evident că, contractul nu a putut fi încheiat decât cu respectarea dispozițiilor legale în vigoare, acesta transpunând cu fidelitate legislația incidentă în domeniu.

În situația în care contractul a fost încheiat în mod valabil și nu a fost anulat de vreo instanță de judecată, acesta își produce efecte juridice și trebuie dus la îndeplinire întocmai. Art. 12 alin. (2) din contract face referire la cauzele de nulitate a contractului ca fiind orice cauză de neeligibilitate. Or pentru a fi în prezența unei cauze de nulitate, aceasta ar trebui să fie constatată de către o instanță de judecată, ceea ce nu s-a întâmplat.

Totodată, conform art. 1268 alin. (3) Cod civil, clauzele se interpretează în sensul în care pot produce efecte, iar nu în acela în care nu ar putea produce niciunul; or, în litigiul dedus judecării instanța de fond a anihilat pur și simplu efectele contractului care are putere de lege între părți.

Deci după încheierea contractului de finanțare, numai încălcarea unei clauze contractuale poate reprezenta o neregulă săvârșită de beneficiar. Or, cea care încalcă contractul este tocmai pârâta care retrace finanțarea pe care s-a obligat să o asigure în condițiile contractului, cu titlu nerambursabil.

1.4 Cu referire la depășirea procentului permis aferent cheltuielilor de tip FEDR de maxim 15% s-a arătat că acesta ar trebui calculat la valoarea total cheltuită și validată în perioada de implementare a proiectului, susținerea instanței de fond potrivit căreia nu ar fi adus critici cu privire la acest aspect fiind nefondată.

1.5. Față de susținerea instanței de fond potrivit căreia valoarea totală eligibilă se raportează la cheltuielile din proiect și nu invers cum ar fi afirmat recurenta, și aceasta este neîntemeiată, pentru argumentul expus mai sus, conform căruia, odată validat bugetul și cheltuielile menționate prin cererea de finanțare, nivelul cheltuielilor cuprinse în contract este cel care trebuie să fie respectat.

1.6. Cât privește susținerea potrivit căreia pe de-o parte prin contract - art. 3 alin. (3) – (7) - s-au prevăzut plafoanele garantate maxime pentru eligibilitatea cheltuielilor în discuție, iar pe de altă parte că, potrivit art. 14 alin. 3 din contract, în cazul unui conflict între anexele contractului de finanțare și cele din contractul de finanțare, prevederile contractului prevalează, consideră că nici aceasta nu este conformă cu legea.

Instanța de fond trebuia să interpreteze în mod sistematic clauzele contractului de finanțare, după cum prevede art. 1.267 Cod civil.

Nici susținerea instanței de fond potrivit căreia în cazul unui conflict între anexele contractului de finanțare și cele din contractul de finanțare, prevederile contractului prevalează nu poate fi reținută, deoarece în litigiul pendinte nu există vreo contradicție între prevederile contractului și anexele acestuia, valoarea contractului menționată la art. 3 fiind în deplină concordanță cu anexa 2 reprezentată de buget.

2. Motivele expuse de instanța de fond la paragraful 2 pct. 4 din sentință sunt de asemenea nelegale, încălcând dispozițiile legale indicate în continuare.

2.1 Art. 31 din O.U.G. nr. 66/2011 are drept ipoteză faptul că a avut loc o activitate de constatare a neregulilor, iar ulterior, în urma apariției unor date necunoscute la data efectuării primului control, poate fi realizată o nouă activitate de constatare.

Cu ocazia evaluării proiectului, înainte de aprobarea cererii de finanțare și semnarea contractului de finanțare nu a fost semnalată niciuna dintre neregulile semnalate prin Procesul verbal de constatare a neregulilor și de stabilire a creanțelor bugetare pentru programele operaționale în cadrul obiectivului de convergență nr. 5171 din 08.11.2016 și deci, OIR POSDRU își invocă propria culpă în ceea ce privește modalitatea de evaluare a proiectului, știut fiind că potrivit principiului de drept *nemo auditur propriam turpitudine/nallegans*, nimeni nu își poate invoca propria culpă.

Nerespectarea plafoanelor maxime de referință pentru stabilirea eligibilității cheltuielilor cu personalul trebuia să conducă la o depunere a cererii de finanțare, în etapa evaluării, ceea ce de asemenea nu s-a întâmplat; stabilind, în etapa evaluării, că plafoanele maxime au fost respectate, este inadmisibil ca ulterior să se revină și să se constate că limitele cu cheltuielile de personal nu au fost respectate.

În concluzie, verificarea respectării criteriilor, inclusiv în ceea ce privește cuantumul maxim al cheltuielilor a avut loc la momentul evaluării proiectului, astfel încât comuna “A” putea fi verificată doar în ceea ce privește neregulile apărute în timpul derulării contractului, după semnarea și încheierea acestuia.

Nici susținerea primei instanțe potrivit căreia legislația se aplică cu prioritate față de contract nu este legală, pentru argumentele expuse mai sus, pe care nu le mai reluăm, deoarece contractul transpune legislația și se aplică părților cu putere de lege

2.2. La finalul paragrafului 2, pct. 4 din sentință, instanța de fond, cu privire la motivul de anulare a procesului verbal din cauza incompatibilității organului de control, precizează faptul că doar dacă autoritatea cu competențe de gestionare a fondurilor ar fi avut calitatea de beneficiar s-ar fi aflat într-o stare de incompatibilitate, însă aceste susțineri sunt cauzate de interpretarea eronată și aplicarea greșită a prevederilor art. 2 alin. (1) și art. 20 alin. (3) lit. b din OUG nr. 66/2011.

În raport de art. 2 alin. (1) din OUG nr. 66/2011 și art. 9 alin. (2) din contractul de finanțare în cauză nu poate fi reținută o acțiune sau inacțiune a comunei “A”, deoarece în cauză recurenta nu a făcut decât să depună o cerere de finanțare pentru un proiect al cărui buget a fost prezentat în mod transparent și detaliat, nefiind semnalate aspecte referitoare la nerespectarea plafoanelor maxime privind cheltuielile.

De observat este faptul că, potrivit legii, neregula poate fi săvârșită și de autoritatea cu competențe în gestionarea fondurilor europene, după cum se prevede la art. 2 alin. (1) lit. a din OUG nr. 66/2011, situație în care devin incidente dispozițiile art. 20 alin. (3) lit. b din OUG nr. 66/2011.

Așadar, în condițiile în care evaluarea proiectului a fost realizată în mod greșit, acțiunea/inacțiunea a fost săvârșită de autoritatea cu competente în gestionarea fondurilor europene, astfel încât procesul verbal este lovit de nulitate absolută deoarece a fost întocmit de către o structură de control incompatibilă, existentă chiar în cadrul autorității, în acest sens fiind și prevederile art. 7 din contract.

3. Nu în ultimul rând și motivele prezentate la paragraful 2 pct. 6 din sentință sunt nelegale, în condițiile în care se afirmă că prin atitudinea sa autoritatea cu competențe în gestionarea fondurilor europene nu a încălcat principiul securității raporturilor juridice, reglementat de art. 1 alin. (5) din Constituția României.

Din această perspectivă, chiar reale de ar fi susținerile referitoare la neconformitatea bugetului de cheltuieli propus prin proiect, vina pentru declararea ca eligibil a acestuia aparține exclusiv pârâtei, care prin prepușii săi, care au analizat proiectul, a omis a analiza aspectele

criticate în acest stadiu, astfel că pentru orice prejudiciu derivând din contract pârâta are doar drept de regres împotriva prepușilor săi, fără a putea pune în sarcina cocontractantului său vina încheierii neconforme a contractului.

În speță, subscrisa ne-am obligat la efectuarea unor cheltuieli conform bugetului aprobat, iar pârâta s-a obligat la finanțare până la concurența sumei stabilite, astfel încât nu există niciun temei pentru aceasta, care la un interval mai mare de 1 an și jumătate de la încheierea contractului de finanțare și după implementarea integrală a proiectului finanțat, să modifice baza contractului, declarând neconform bugetul proiectului, acesta fiind unul din elementele principale în analiza eligibilității unui proiect.

1.4. Apărările formulate în cauză

Prin întâmpinare, pârâtul Organismul Intermediar pentru Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane – Regiunea Centru Alba Iulia a solicitat respingerea recursului declarat de comuna Cornul Luncii, susținând, în esență, următoarele:

Cu privire la primul aspect, și anume sentința recurată este nelegală deoarece nu cuprinde motivele de fapt și de drept pe care se sprijină soluția adoptată, fiind incident motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă, instanța de fond a arătat în cuprinsul considerentelor obiectul cererii și susținerile pe scurt ale părților, expunerea situației de fapt reținută de instanță pe baza probelor administrate, motivele de fapt și de drept pe care O se întemeiază soluția.

În ceea ce privește invocarea de către reclamanta recurentă ca motiv de recurs a prevederilor art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, acestea nu pot fi reținute deoarece simpla nemulțumire cu privire la sentința atacată nu este suficientă pentru casarea acesteia, fiind reiterate argumentele cuprinse în încheierea depusă cu ocazia soluționării cauzei în fond.

II. Soluția instanței de recurs

1. Argumente de fapt și de drept relevante

Prin procesul verbal de constatare nereguli contestat în prezenta cauză, autoritatea cu competențe în gestionarea fondurilor europene a constatat cheltuieli neeligibile în sumă totală de 1.191.703,50 lei, constând în:

- Depășirea plafoanelor salariale maxime raportate la ziua de lucru de 8 ore și o medie de 21 de zile lucrătoare pe lună pentru experții internaționali implicați în implementarea proiectului din partea partenerului transnațional P4 „B” din Austria.

- Depășirea procentului permis cheltuielilor FEDR de maxim 15% prevăzut de pct. 6 al art. 3 din Contractul de finanțare nr. 244/13.01.2015 și de subcapitolul 4.4.1. Cerințe obligatorii privind bugetul Cererii de finanțare din ghidul Condiții specifice – Cereri de propuneri de proiecte nr. 173 aplicat la valoarea totală eligibilă validată a proiectului, cu suma totală de 287.409,33 lei;

- Depășirea procentului permis aferent cheltuielilor de implementare de maxim 25% prevăzut de pct. 4 al art. 3 din Contractul de finanțare nr. 244/13.01.2015 și de subcapitolul 4.4.1. Cerințe obligatorii privind bugetul Cererii de finanțare din ghidul Condiții specifice – Cereri de propuneri de proiecte nr. 173, aplicat la valoarea totală eligibilă validată a cheltuielilor de minimis (totalul cheltuielilor validate pentru structurile de economie socială înființate) cu suma totală de 822.614,05 lei.

Reținând că în cauză nu se contestă formal constatările echipei de control, ci în mod esențial faptul că aceste constatări nu constituie nereguli în înțelesul art. 2 alin. 1 din O.U.G. nr. 66/2011, Curtea nu va face trimiteri la chestiunile de fapt decât în situația în care acestea sunt obiect de dispută între părți sau sunt necesare clarificări asupra lor.

1. Referitor la depășirea plafoanelor salariale maxime, potrivit pct. 3.1.3. ultima liniuță din Ghidul Solicitantului condiții Generale 2014, nu sunt eligibile „cheltuielile cu personalul implicat în implementarea proiectului, care depășesc plafoanele maxime de referință precizate în prezentul ghid”, prevederi care se coroborează cu cele citate de organul de soluționare a contestației, pct. 3.14 din ghid, conform cărora plafoanele maxime de referință ale cheltuielilor cu personalul reprezintă valori maxime nerambursabile de către AMPOSDRU.

Cum în tabelul conținut de procesul verbal de constatare nereguli rezultă că salariile brute achitate experților au depășit plafoanele salariale maxime, aspect necontestat de către reclamantă, diferența de salarii achitată acestor persoane constituie cheltuială neeligibilă în conformitate cu dispozițiile Ghidului Solicitantului.

Cât privește taxele și contribuția angajatorului, acestea nefiind incluse în plafoanele maxime de referință, eligibilitatea lor putea fi eventual discutată în cadrul altui capitol în cazul în care ar fi fost prevăzute separat în buget.

2. Referitor la depășirea procentului aferent cheltuielilor de implementare a proiectului de maxim 25%,

Criticile reclamantei vizează în totalitate faptul că în faza depunerii cererii de finanțare era posibilă identificarea depășirii valorii maxime a cheltuielilor de implementare a proiectului, astfel încât validarea cererii și semnarea contractului de finanțare în discuție în aceste condiții – bugetul proiectului constând în anexa 2 la contract fiind absolut justificat și respectat întocmai în perioada de implementare a proiectului - a fost asumată de către finanțator. Arată în plus reclamanta că dacă ar fi fost avertizată că depășește valoarea în procent a cheltuielilor eligibile ar fi refuzat semnarea contractului de finanțare.

Prin această critică, reclamanta ridică o problemă delicată, respectiv care este responsabilitatea autorității cu competențe în gestionarea fondurilor europene și care sunt efectele dintre părți, în cazul în care, având la îndemână toată documentația depusă de beneficiar în considerarea criteriilor enunțate în cadrul programului și făcute publice pe canalele oficiale de comunicare, autoritatea acceptă încheierea contractelor de finanțare deși bugetul propus de beneficiar, buget care devine anexă la contractul de finanțare conține cheltuieli care depășesc plafoanele maxime stabilite prin Ghidul solicitantului sau prevederile legale incidente, prevederi care sunt uneori expres indicate prin contract.

Pornind de la principiul consacrat de art. 5. A1) din contract, potrivit căruia beneficiarul are responsabilitatea pentru implementarea proiectului și reținând că eligibilitatea cheltuielilor nu este subordonată exclusiv prevederilor contractuale ci prioritar dispozițiilor legale prevăzute la art. 4 din contract (Eligibilitatea cheltuielilor), adică prevederile H.G. nr. 758/2007, OMMFPS și MFP nr. 117/2170/2010 și Ghidului solicitantului, s-a reținut că părțile contractului de finanțare nu împart riscul efectuării de cheltuieli neeligibile, acesta aparținând exclusiv beneficiarului. Sigur, Curtea nu poate tranșa în cadrul acestui litigiu problema responsabilității persoanelor care au verificat documentația și nu au observat inadvertențele care ar fi dus, așa cum se arată la punctul 4 din contestație, la depunerea cererii de finanțare (pagina 25 din Ghidul solicitantului – Faza B – Criterii de selecție), lucru care în cauză nu a avut loc, dar aceasta constituie eventual o chestiune de răspundere disciplinară a persoanelor respective care nu are efect asupra legalității și temeiniciei actelor administrative contestate în prezenta cauză.

Faptul că sumele solicitate cu titlul de cheltuieli de implementare a proiectului ar fi fost validate și achitate în cazul a 13 cereri de rambursare și 7 cereri de plată este irelevant în cauză pentru bunul motiv că acestea se încadrau la momentul respectiv în procentul maxim de 25%

stabilit prin dispozițiile legale anterior amintite și în prevederile art. 3 pct. 4 din contractul de finanțare, acestea putând fi respinse abia după atingerea acestui maxim.

3. În ceea ce privește depășirea procentului permis aferent cheltuielilor de tip FEDR de maxim 15%, în lipsa unor critici concrete cu privire la acest tip de cheltuieli, Curtea a reținut că răspunsul dat de autoritate în soluționarea contestației administrative reflectă aplicarea dispozițiilor art. 3 alin. 8 din contractul de finanțare, în sensul că procentul de maxim 15% pentru cheltuieli de tip FEDR se raportează, nu la valoarea eligibilă estimată a contractului, ci la valoarea validată de OIRPOSDRU.

4. Cu privire la înțelesul și aplicabilitatea art. 31 alin. 1 din OUG nr. 66/2011, s-a reținut că argumentul inserat de autoritate în decizia de soluționare a contestației administrative, el afectează raționamentul emitentului din decizia de soluționare a contestației dar nu și procesul verbal de constatare nereguli, care este actul administrativ supus în mod esențial criticilor reclamantei.

În ce privește aplicarea principiului „*nemo auditur propriam turpitudinem allegans*”, traducerea adagiului este inexactă și folosirea lui inadecvată, pentru că „*turpitudinem*” trimite la incorectitudine (indecentă în limbaj comun) și nu la vinovăție.

Cu alte cuvinte, OIRPOSDRU poate să constate și să sancționeze nereguli și după verificarea și evaluarea proiectului, chiar dacă ar fi putut/trebuia să le constate în faza anterioară semnării contractului, „scăpările” personalului putând fi eventual sancționate în procedura răspunderii disciplinare a personalului implicat, tocmai în considerarea nerespectării acelor prevederi ale Ghidului solicitantului indicate de reclamantă în ce privește modul de punctare a cererii de finanțare.

În ceea ce privește posibilitatea ca neregula să fi fost săvârșită de către autoritatea cu competențe în gestionarea fondurilor europene, ceea ce în cauză ar atrage incompatibilitatea structurii de control din cadrul acesteia în efectuarea controlului, Curtea observă că incompatibilitatea poate interveni doar în cauza în care autoritatea cu competențe în gestionarea fondurilor europene ar avea calitatea de beneficiar sau ar putea fi stabilită ca debitor. Cum în cauză autoritatea nu avea calitatea de beneficiar și nici nu s-au indicat circumstanțele în care ar fi putut deveni debitor, alegațiile pe chestiunea incompatibilității structurii de control constituie doar o încercare de distragere a atenției.

5. Premisele raționamentului propus la acest punct fiind false, concluzia nu poate fi altfel decât falsă. Astfel, alineatele (8) și (9) ale art. 3 din contract folosesc sintagmele *valoare totală eligibilă* și *cheltuieli totale eligibile validate* tocmai pentru a sublinia că valoarea eligibilă estimată este maximul finanțării ce poate fi acordată dar nu este în mod necesar cea care va fi în fapt acordată, eligibilitatea sau neeligibilitatea cheltuielilor evidențiate în buget determinând în final valoarea totală eligibilă validată. Cu alte cuvinte, valoarea totală eligibilă se raportează la cheltuielile din proiect și nu invers, cum afirmă reclamanta.

Cât privește susținerea potrivit căreia respectarea bugetului care, prin semnarea contractului a devenit anexă la acesta, era obligatorie pentru reclamantă din momentul încheierii contractului, Curtea observă, pe de o parte, că prin contract (art. 3 alin. 3 – 7) s-au prevăzut plafoanele garantate maxime pentru eligibilitatea cheltuielilor în discuție, iar pe de altă parte că, potrivit art. 14 alin. 3 din contract, în cazul unui conflict între anexele contractului de finanțare și cele din contractul de finanțare, prevederile contractului prevalează.

6. În ce privește principiul securității juridice pretins a fi afectat prin poziția părâtei, acesta ar fi fost în discuție dacă autoritatea cu atribuții în gestionarea fondurilor europene nu ar fi avut dreptul de control în ce privește acordarea și utilizarea acestor fonduri. Afirmațiile

reclamantei sunt de ordin general și ignoră substanța principiului. Pentru că, a avea o așteptare legitimă din partea administrației este necesar ca acea administrație să se fi comportat deja în același fel într-un număr însemnat de situații similare. Or, în chestiunea fondurilor europene autoritatea cu competențe în domeniu afirmă constant că responsabilitatea pentru implementarea proiectului aparține exclusiv beneficiarului, că neregulile pot fi sancționate pe toată durata implementării proiectului și ulterior, în interiorul termenului de prescripție, că eligibilitatea cheltuielilor este condiționată nu numai de respectarea prevederilor contractului de finanțare dar și a diverse acte normative ce reglementează domeniul specific în care este încheiat contractul, ghidul solicitantului și alte dispoziții legale.

Așadar, simplul fapt că autoritatea cu competențe în gestionarea fondurilor europene a verificat o cerere de finanțare și un proiect, acordând finanțarea solicitată nu este de natură a crea o așteptare legitimă pentru suficientul motiv că „administrația” nu a avut un alt comportament în situații similare.

2. Analiza motivelor de casare

Examinând hotărârea atacată, prin prisma argumentelor avute în vedere de recurentă, în susținerea motivelor de casare invocate – art. 488 alin. (1) p 6 și 8 C.proc.civ. – Înalta Curte apreciază că recursul formulat în cauză este nefondat, pentru considerentele următoare:

În ceea ce privește motivul de casare prevzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ. – *hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau când cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei* – Înalta Curte reține următoarele:

Potrivit art. 425 alin. 1 lit. b C.proc. civ., hotărârea va cuprinde: *”...motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază soluția, arătându-se atât motivele pentru care s-au admis, cât și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților”*.

Astfel, în raport de dispozițiile precitate, instanța are obligația să arate, în concret, în raport de probele dosarului, situația de fapt pe care o reține în cauză și să demonstreze aplicarea regulii de drept incidente.

Or, în aceste condiții, este de observat că, hotărârea instanței de fond cuprinde motivele pe care se sprijină, starea de fapt și textele de lege incidente în cauză, reprezentând, așadar, o motivare în fapt și în drept a sentinței, instanța de recurs putând exercita, cu privire la aceste argumente, controlul judiciar. De altfel, *”considerentele hotărârii judecătorești trebuie să răspundă comandamentelor logicii, să fie clare, concise, ferme, lipsite de contradicții, bazate pe probe incontestabile, coroborate între ele și menite a impune o concluzie, elemente de natură a fundamenta puterea de convingere și a exclude arbitrariul”* (I. Leș, Noul Cod de procedură civilă, vol. I 2011, p. 548).

Și, nu în ultimul rând, după cum rezultă din Avizul nr. 11/2008 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni, privind calitatea hotărârilor judecătorești, motivarea trebuie să răspundă pretențiilor părților, adică diferitelor capete de acuzare și mijloace de apărare, această garanție fiind esențială întrucât permite justițiabilului să se asigure că pretențiile sale au fost examinate, și deci, că judecătorul a ținut cont de ele. În ceea ce privește motivația, aceasta nu trebuie neapărat să fie lungă, trebuind să fie găsit un echilibru just între formularea scurtă și buna înțelegere a hotărârii.

Pe de altă parte, această obligație a instanțelor judecătorești de a-și motiva hotărârile nu trebuie înțeleasă ca necesitând un răspuns la fiecare argument invocat în sprijinul unui mijloc de apărare ridicat. În acest sens, jurisprudența CEDO (paragraful 29 din Cauza Boldea/României – 15.02.2007 și paragraful 61 din Cauza Van den Hurk/Olandei – 19.04.1994) a statuat că întinderea motivării depinde de diversitatea mijloacelor pe care o parte le poate ridica în instanță,

precum și de prevederile legale, de obiceiuri, de principiile doctrinare și de practicile diferite privind prezentarea și redactarea sentințelor și hotărârilor în diferite state.

Mai exact, pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea ar trebui să evidențieze că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate (paragraful 29 din Cauza Boldea/României – 15.02.2007 și paragraful 60 din Cauza Van den Hurk/Olandei – 19.04.1994), fiind necesară examinarea chestiunilor de fapt și de drept aflate la baza controversei, lucru care s-a întâmplat în prezenta cauză, judecătorul nefiind limitat la preluarea stării de fapt și a argumentelor cuprinse în acțiunea introductivă.

Or, în prezenta cauză, instanța de fond a indicat ce reprezintă, în opinia sa indicii temeinice, respectiv argumentele care au stat la baza raționamentului său logico-juridic concretizat în dispozitivul sentinței, astfel că nu se poate susține, cu suficient temei, că hotărârea atacată în prezenta cauză ar fi nemotivată, sau că, prin prisma considerentelor sale, nu ar fi posibilă exercitarea controlului judiciar prin intermediul căii de atac a recursului.

Relativ la cel de-al doilea motiv de casare avut în vedere de către recurentă, art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., Înalta Curte reține următoarele:

1.1. În ceea ce privește argumentul potrivit căruia se impunea recunoașterea integrală a tarifului pe oră/expert, prin adăugare taxelor angajatorului în procent de 48% la plafoanele menționate în Ghidul solicitantului 2014 și, deci, recalcularea sumelor final, instanța supremă apreciază ca neîntemeiat agest argument, prin prisma următoarelor aspecte:

- potrivit pct. 3.1.3. – Eligibilitatea cheltuielilor – din Ghidul solicitantului 2014, între tipurile de cheltuieli care nu sunt eligibile, sunt enumerate și *„cheltuielile cu personalul implicat în implementarea proiectului, care depășesc plafoanele maxime de referință precizate în prezentul Ghid.”* (pct. ultim);

- potrivit pct. 3.1.4. – Plafoanele maxime de referință ale cheltuielilor cu personalul – din Ghidul solicitantului 2014, stabilește că nivelurile maximale ale remunerării personalului din cadrul echipei de management, personalului din cadrul echipei de implementare, personalului administrativ și auxiliar (pct. 2 – 4), *„reprezintă valori maxime rambursabile de către AMPOSDRU, atât pentru experții proprii (angajați) cât și pentru experții externalizați (subcontractați), reprezentând remunerația netă și contribuțiile/taxele aferente (fără contribuțiile angajatorului).”* (subl. ns.);

- în ceea ce privește taxele și contribuțiile angajatorului – 48% la valoarea maximă rambursabilă – Ghidul solicitantului 2014 stabilește că acestea *„reprezintă cheltuieli eligibile în cadrul POSDRU dar nu sunt incluse în aceste plafoane maximale de referință.”* (subl. ns);

- relativ la aceste taxe și contribuții ale angajatorului, precizarea care se impune este aceea eligibilitatea lor, prin prisma celor de mai sus, este condiționată de îndeplinirea, cumulativă a condițiilor prevăzute de pct. 3.1.3. – alineatul referitor la regulile generale de eligibilitate a cheltuielilor, precum și de necesitatea să fi fost solicitate la plată, aspect nedovedit în cauză.

1.2. Deși s-a susținut că instanța de fond ar fi reținut, în mod eronat, că reclamanta ar fi recunoscut depășirea plafoanelor maximale de cheltuieli, Înalta Curte apreciază că acest aspect este nerelevant în cauză, în condițiile în care nu afectează raționamentul judecătorului fondului, nefiind determinat în formarea convingerii cu privire la soluția împărțită.

1.3. Relativ la susținerea recurente potrivit căreia instanța de fond ar fi reținut, în mod nelegal, că eligibilitatea cheltuielilor nu este subordonată exclusiv prevederilor contractuale ci, prioritar prevederilor legale avute în vedere de art. 4 din Contract, Înalta Curte apreciază că netemeinicia acestui argument rezidă în eroarea de logică formală pe care recurenta o utilizează,

prevalându-se de argumente eronate.

Este cert, în acest sens, că în raport de prevederile art. 1270 alin. (1) C.civ., „*Contractul valabil încheiat are putere de lege între părțile contractante.*”; însă nu este mai puțin adevărat că falsul silogism promovat de către recurentă nu poate ocoli dispoziția înscrisă în art. 4 din Contractul de finanțare, potrivit căruia eligibilitatea cheltuielilor angajate pe perioada de implementare a proiectului este condiționată de respectarea prevederilor legale ale H.G. nr. 759/2007, ale Ordinul comun M.M.F.P.S. și M.F.P. nr. 1117/2170/2010, ale Ghidului solicitantului și ale întregii legislații la care face trimitere textul articolului.

În aceeași măsură și art. 1268 alin. (3) C.civ., invocat de recurentă – *Clauzele se interpretează în sensul în care pot produce efecte, iar nu în acela în care nu ar putea produce niciunul.* – trebuie interpretat în sensul că efectele juridice (și, implicit drepturile și obligațiile părților), născute urmare a încheierii contractului nu pot fi decât cele conforme cu legea, în sens larg, dat de art. 4 din Contractul de finanțare. *Această concluzie se impune în raport de art. 1267 C.civ., potrivit căruia „Clauzele se interpretează unele prin altele, dând fiecăreia înțelesul ce rezultă din ansamblul contractului.”.*

De altfel, preemțiunea dispozițiilor legislației aplicabile în materie, față de prevederile contractuale se desprinde și din art. 5 alin. (1) din Contractul de finanțare, care instituie răspunderea exclusivă a reclamantei în ceea ce privește implementarea proiectului; neregula, în sensul art. 2. alin. (1) lit. a) din O.U.G. nr. 66/2011 fiind reprezentată de „*orice abatere de la legalitate, regularitate și conformitate în raport cu dispozițiile naționale și/sau europene, precum și cu prevederile contractelor ori a altor angajamente legal încheiate în baza acestor dispoziții*” (subl. ns.). Se observă, așadar, că neregula este circumscrisă, potrivit definiției legale de mai sus, și prevederilor contractelor ori a altor angajamente legal, care însă se impun a fi încheiate cu respectarea dispozițiile naționale și/sau europene. Și, nicidecum în disprețul acestora.

Și, nu în ultimul rând, după cum s-a arătat și în cuprinsul întâmpinării, din perspectiva prevederilor art. 15 alin. (2) din Contractul de finanțare, semnarea acestuia nu reprezintă, în mod automat, obligația necondiționată a AMPOSDRU/OIR POSDRU Regiunea Centru, de a finanța până la finalizarea proiectului, valoarea angajată în cazul menționat mai sus.

1.4. – 1.6. În ceea ce privește depășirea procentului permis aferent cheltuielilor de tip FEDR de maxim 15%, s-a susținut de către recurentă că aceasta ar fi trebuit calculată la valoarea total cheltuită și validată în perioada de implementare a proiectului și, nu la valoarea cheltuielilor din proiect, după cum a susținut prima instanță, Înalta Curte reține următoarele:

În ceea ce privește modul de stabilire a cheltuielilor de tip FEDR, este de observat că dispozițiile cuprinse în art. 3 alin. (6) din Contractul de finanțare, „*Valoarea cheltuielilor de tip FEDR va fi acordată în procent de maxim 15% din valoarea totală eligibilă a proiectului*”; sunt în acord cu cele ale pct. 4.4.1 Cerințe obligatorii privind bugetul cererii de finanțare, din Condiții specifice –Cerere de propuneri de proiecte nr. 173 „Dezvoltarea economiei sociale” –, care prevede că „*Procentul cheltuielilor de tip FEDR (maxim 15% din valoarea eligibilă) se calculează la nivel de proiect*”.

Rezultă, așadar, că valoarea de referință în raport de care urmează a se calcula procentul permis, aferent cheltuielilor FEDR, este valoarea totală eligibilă validată a proiectului.

Această din urmă valoare, așa cum a fost definită de art. 3 alin. (6) din Contractul de finanțare, se impune a fi avută în vedere și din perspectiva art. 14 alin. ultim din Contract, care stabilește aplicarea priorității a acestor dispoziții contractuale – art. 3 alin. (6) – în dauna prevederilor Anexelor contractului de finanțare. Cu referire la această interpretare, deși recurenta

susține că aceasta ar fi contrară legii, Înalta Curte apreciază că sunt aplicabile considerentele expuse la pct. 1.3. de mai sus.

2. 1. Recurenta a susținut că prevederile art. 31 alin. (1) din O.U.G. nr. 66/2011, la care s-au făcut referire în cuprinsul Deciziei nr. 5670/21.12.2016 nu sunt aplicabile în cauză, având în vedere că activitatea de constatare a neregulilor trebuia să fie limitată, în cauză, la aspecte ulterioare încheierii contractului, legate de modul de implementare a proiectului.

Este însă de observat că, după cum a reținut și prima instanță, acest argument din cuprinsul deciziei de soluționare a contestației nr. 5323/22.11.2016, nu poate conduce, *per se*, la nelegalitatea actului administrativ fiscal atacat, în condițiile în care, pct. 7.5. – Nereguli – din Ghidul solicitantului prevede că „O neregulă sau o fraudă poate fi identificată atât pe parcursul cât și ulterior finalizării implementării proiectului.”. Mai mult, chiar art. 9 din Contractul de finanțare prevede că, constatarea neregulilor, stabilirea acestora și recuperarea sumelor plătite necorespunzător se realizează conform prevederilor legale, respectiv O.U.G. nr. 66/2011 și ale H.G. nr. 875/2011.

Or, în raport de scopul activităților de constatare a neregulilor, de natura celor avute în vedere de art. 1 din O.U.G. nr. 66/2011, așa cum sunt definite de art. 2 alin. (1) lit. h), respectiv „activitatea de control/investigare desfășurată de autoritățile competente ... în vederea stabilirii existenței unei nereguli”, este cert că limitările care pot fi aduse acestor activități pot viza, potrivit economiei legii (în speță, ordonanța de urgență), doar restrângeri temporale, de felul celei reglementate de art. 45 alin. (1), potrivit căreia „Dreptul de a stabili creanța bugetară se prescrie în termen de 5 ani de la data de 1 ianuarie a anului următor datei de închidere a programului, comunicată oficial de către Comisia Europeană/donatorul public internațional prin emiterea declarației finale de închidere, cu excepția cazului în care normele Uniunii Europene sau ale donatorului public internațional prevăd un termen mai mare.”.

Așa fiind, nici susținerea recurentei potrivit căreia OIR POSDRU, prevalându-se de propria turpitudine, a procedat la identificarea de nereguli (care trebuiau depistate cu ocazia verificării și evaluării proiectului și, nu ulterior, în etapa implementării proiectului) nu poate fi reținută, întrucât stabilirea neregulii a avut loc în condițiile nerespectării de către reclamantă a legislației comunitare și naționale în materie, prin calcularea unor plafoane maxime nelegale.

2.2. În ceea ce privește pretinsa aplicare greșită a legii de către instanța de fond – art. 3 alin. (1), respectiv a art. 20 alin. (3) lit. b) din O.U.G. nr. 66/2011 – Înalta Curte reține următoarele:

În primul rând este de remarcat că prima instanță a apreciat că autoritatea cu competențe în gestionarea fondurilor europene nu a avut calitatea de beneficiar – ipoteza prevăzută de art. 20 alin. (1) lit. a) din ordonanță – și nici nu au fost indicate circumstanțele în care ar fi putut deveni debitor – ipoteza prevăzută de art. 20 alin. (1) lit. b) din ordonanță; astfel că nu este vorba despre nicio fractură logică a raționamentului primei instanțe, care a făcut aceste scurte aprecieri asupra celor două situații imaginate de către legiuitor.

În raport de prevederile art. 20 alin. (1) din ordonanță – „În cazul în care structura de control este organizată în interiorul autorității cu competențe în gestionarea fondurilor europene, atunci aceasta este incompatibilă în ceea ce privește constatarea neregulilor și stabilirea creanțelor bugetare” (subl. ns.) – este de remarcat că textul de lege precitat are în vedere strict situația în care structura de control face parte din autoritatea cu competențe în gestionarea fondurilor europene; și nicidecum situația din prezenta cauză, când se reclamă nulitatea procesului verbal pentru că autoritatea ar fi evaluat eronat proiectul, pe de o parte, și, ar fi constatat și existența neregulii, pe de altă parte.

După cum a arătat și pârâta prin întâmpinare, reclamanta este în eroare cu privire la interpretarea acestui text de lege – art. 20 alin. (1) din ordonanță – pentru că, în speță, nu este de vorba incompatibilitatea pârâtei, prin prisma acțiunii/inacțiunii structurii sale de control asupra reclamantei ci, despre apartenența structurii de control la autoritatea cu competențe în gestionarea fondurilor europene.

3. În ceea ce privește susținerea recurenței potrivit căreia pârâta, prin conduita sa, ar fi încălcat principiul securității raporturilor juridice, reglementat de art. 1 alin. (5) din Constituție, Înalta Curte apreciază că nici acest motiv de nelegalitate nu este întemeiat.

Principiul securității juridice/stabilității raporturilor juridice este în strânsă legătură cu „incertitudinea - fie ea legislativă, administrativă sau rezultând din practici aplicate de autorități - este un factor important de luat în seamă la evaluarea conduitei statului” (§ 26, Cauza Tudor Tudor împotriva României), cu faptul că „lipsa unei coerențe legislative și jurisprudența contradictorie [...] au creat un climat general de insecuritate juridică” (§ 27); însă potrivit statuărilor C.J.U.E., “legislația comunitară trebuie să fie certă și aplicarea acesteia să fie previzibilă pentru persoanele cărora le este adresată. Această cerință de certitudine juridică trebuie să fie respectată cu atât mai strict în cazul normelor care pot genera consecințe financiare, astfel încât persoanele vizate să cunoască cu exactitate întinderea obligațiilor impuse asupra lor” (§. 18 din Hotărârea din 15 decembrie 1987, Irlanda/Comisia, 325/85).

Însă, în materia fondurilor europene, după cum rezultă și din preambulul O.U.G. nr. 66/2011 (adoptarea unor măsuri de sprijin pentru asigurarea unei bune gestiuni financiare a fondurilor europene), este certă incidența principiului bunei gestiuni financiare, expres reglementat atât în Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene (“TFUE”), cât și în Regulamentul (UE) Nr. 966/2012 privind normele financiare aplicabile bugetului general al Uniunii și de abrogare a Regulamentului (UE) Nr. 1605/2002 (“Regulamentul (UE) nr. 966/2012”).

Astfel, Regulamentul (UE) nr. 966/2012 stabilește că principiul bunei gestiuni financiare, presupune obligația statelor membre de a utiliza creditele în conformitate cu principiul bunei gestiuni financiare, și anume în conformitate cu principiile economiei, eficienței și eficacității: *principiul economiei* prevede că resursele utilizate să fie puse la dispoziție în timp util, în cantitatea și la calitatea adecvate și la cel mai bun preț, *principiul eficienței* privește raportul optim între resursele utilizate și rezultatele obținute, în timp ce *principiul eficacității* privește îndeplinirea obiectivelor specifice stabilite și obținerea rezultatelor scontate.

Așadar, din această perspectivă, nu se poate susține, cu suficient temei, o pretinsă incertitudine/incoerență în reglementarea materie fondurilor europene și, cu atât mai puțin, o lipsă de previzibilitate a conduitei statului, după cum se desprinde aceasta din actele normative aplicabile în materie sau din clauzele contractului de finanțare înșușit de către reclamantă.

De altfel, tocmai specificul mecanismului de absorbție a fondurilor externe nerambursabile presupune, după cum a reținut și prima instanță, că „responsabilitatea pentru implementarea proiectului aparține exclusiv beneficiarului, că neregulile pot fi sancționate pe toată durata implementării proiectului și ulterior, în interiorul termenului de prescripție, că eligibilitatea cheltuielilor este condiționată nu numai de respectarea prevederilor contractuale contractului de finanțare dar și a diverse acte normative ce reglementează domeniul specific în care este încheiat contractul, ghidul solicitantului și alte dispoziții legale.”.

Așadar, pretinsa încălcare a principiului stabilității raporturilor juridice nu a fost probată, în cauză, prin prisma considerentelor precedente, întrucât prioritatea respectării principiului bunei gestiuni financiare, este de netăgăduit.

3. Temeiul legal al soluției adoptate în recurs

Față de aceste considerente, nefiind întrunite criticile invocate prin motivele de recurs, în temeiul prevederilor art. 496 alin. (1) teza a II-a Cod procedură civilă, coroborate cu cele ale art. 20 din Legea nr. 554/2004, recursul formulat în cauză a fost respins ca nefondat, iar hotărârea atacată a fost păstrată ca legală și temeinică.

5. Activitate de control a Curții de Conturi asupra unei bănci care activând în domeniul economisirii-creditării, gestionează fonduri publice. Legalitate

Legea nr. 94/1992, art. 24 lit. c)

Din conținutul dispozițiilor Legii nr.94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi reiese faptul că această instituție autonomă are atribuția de control asupra modului de formare, de administrare și de întrebuințare a resurselor financiare ale statului și ale sectorului public, având competența să își desfășoare activitățile specifice asupra categoriilor de entități publice enumerate de art.23 lit. a) - e) din lege, dar și asupra altor entități, cuprinse la art.24 lit. a) - c) din același act normativ.

Competențele Băncii Naționale a României în ceea ce privește activitatea desfășurată de instituțiile bancare în sistemul de economisire-creditare nu exclud competența specifică a Curții de Conturi exercitată în condițiile Legii nr. 94/1992, Legea nr. 541/2002 neprevăzând nicăieri, în conținutul său, o competență exclusivă a BNR cu privire la controlul modului de formare, de administrare și de întrebuințare a resurselor financiare ale statului, dacă acest control privește o bancă ce activează în domeniul economisirii-creditării și utilizează astfel de fonduri.

De altfel, Curtea de Conturi are competența să își desfășoare activitatea specifică și asupra Băncii Naționale a României, având, astfel, cu atât mai mult, competența stabilită de lege de a efectua activitatea de verificare asupra unei bănci care acționează în sistemul economisire-creditare și care face parte din categoria entităților enunțate de dispozițiile art. 24 lit. c) din Legea nr.94/1992.

I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 6344 din 26 noiembrie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Cererea de chemare în judecată

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Curții de Apel București – Secția a VIII a de Contencios Administrativ și Fiscal sub nr. 5125/2/2016 la data de 19.07.2016, reclamanta Banca „A” a solicitat în contradictoriu cu pârâta Curtea de Conturi a României – Departamentul II, anularea Deciziei nr. 18/ 10.12.2015 emisă de către Curtea de Conturi, a Raportului de control privind controlul utilizării subvențiilor bugetare la Banca „A” și a Încheierii nr. 3/29.06.2016 emise de către Comisia de soluționare a contestațiilor din cadrul Curții de Conturi și, în consecință, exonerarea reclamantei de obligațiile impuse prin decizie.

2. Soluția primei instanțe

Prin Sentința nr. 724 din 3 martie 2017, Curtea de Apel București - Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal a admis în parte acțiunea formulată de reclamanta Banca „A”, în contradictoriu cu pârâta Curtea de Conturi a României, a anulat în parte Raportul de control

privind controlul utilizării subvențiilor bugetare la Banca „A” nr. 23815/ 18.09.2015, Decizia nr. 18/ 10.12.2015 emisă de către Curtea de Conturi, și Încheierea nr.3/ 29.06.2016 emisă de către Comisia de soluționare a contestațiilor din cadrul Curții de Conturi, cu privire la: abaterile reținute prin Constatările nr. 1, 2, 3, 4, 6 și 7 din Decizia nr. 18/ 10.12.2015; măsurile aferente abaterilor de mai sus, dispuse la punctele II. 1-4, II.6 și II.7 din Decizia nr. 18/ 10.12.2015; măsurile dispuse la punctele I.1 și I.2. din aceeași decizie în ceea ce privește aspectele derivând din constatarea abaterilor și dispunerea măsurilor anulate mai sus; a respins în rest acțiunea, ca nefondată.

3. Calea de atac exercitată

Împotriva acestei sentințe, în condițiile art. 483 Cod procedură civilă, reclamanta Banca „A”. și pârâta Curtea de Conturi a României au formulat recurs.

3.1. Recursul declarat de reclamantă și întemeiat pe dispozițiile art.488 alin.(1) pct.6 și 8 Cod procedură civilă

3.1.1. Sentința de fond reține în mod greșit competența Curții de Conturi pentru desfășurarea acțiunii de control asupra activității reclamantei și nu expune motivele înlăturării cererilor sale – art.488 alin.(1) pct.6 Cod procedură civilă.

Recurenta-reclamantă susține că pârâta nu poate efectua verificări și nici dispune măsuri în sarcina sa, spre implementare, deoarece Banca Națională a României este singura instituție abilitată pentru a dispune față de băncile de economisire-creditare toate măsurile necesare cu privire la activitate, iar BANCA „A” nu administrează și/ sau utilizează fonduri publice.

În atare situații, Curtea de Conturi și-a depășit competențele legale, căci a efectuat verificări și a dispus măsuri la o instituție bancară ce nu se încadrează în sfera de aplicare a art.23 și 24 din Legea nr.94/1992.

Singura entitate ce putea fi verificată de Curtea de Conturi cu privire la activitatea de economisire-creditare, din perspectiva primei de stat este MDRAP, doar aceasta putând să fie persoana prejudiciată și creditor al obligației de restituire a primei de stat.

Curtea de Conturi nu poate dispune măsuri cu privire la banca de economisire-creditare, dată fiind calitatea sa de fideiusor.

Banca Națională a României are atribuții specifice și exclusive în sistemul de economisire-creditare, este unica instituție abilitată să autorizeze funcționarea băncilor de economisire-creditare, condițiile pe baza cărora se perfectează contractele, să urmărească implementarea acestora, să ia toate măsurile necesare și să dispună sancțiuni, astfel cum prevăd dispozițiile Legii nr.541/2002 privind economisirea și creditarea în sistem colectiv pentru domeniul locativ, aplicabilă până la intrarea în vigoare a OUG nr.99/2006.

Instanța de fond, a confirmat în mod nelegal, că măsurile din decizia atacată privesc doar revizuirea procedurilor interne de lucru, nu și contractele încheiate.

Modificarea procedurilor interne au ca efect modificarea contractelor, deoarece în cuprinsul acestora sunt definiți termenii care, în accepțiunea pârâtei, trebuie aliniați cu prevederile legale.

În acest sens, recurenta-reclamantă invocă jurisprudența instanțelor naționale și jurisprudența Curții Constituționale a României.

Se mai invocă faptul că recurenta-reclamantă nu poate face obiectul unui control din partea Curții de Conturi, deoarece nu face parte din categoria persoanelor care administrează și/ sau utilizează fonduri publice.

Prevederile legale, mai exact cele cuprinse la art.24 din Legea nr.94/1992 și art.3 din Hotărârea nr.155/2014, dau dreptul Curții de Conturi să desfășoare activități de control și la alte

persoane care administrează și/ sau utilizează fonduri publice, dar BANCA „A” nu desfășoară, în concret, atare activități, având în vedere că aceasta calculează cuantumul primei de stat, pentru și în numele clienților, MDRAP verifică corectitudinea datelor furnizate, le corectează și apoi dispune virarea primei în contul clientului.

Curtea de Conturi nu poate să dispună măsuri în sarcina fideiusorului, ci exclusiv, în sarcina creditorului, cu atât mai mult măsuri de cuantificare a prejudiciului și de recuperare a acestuia.

Prejudiciul nu poate exista independent de acțiunea ori inacțiunea contrară legii, a persoanei cu atribuții în administrarea patrimoniului, or această calitate aparține MDRAP, care decide asupra modului de întrebuintare a primei de stat, astfel că măsurile nu puteau fi dispuse decât în sarcina creditorului și nu fideiusorului.

3.1.2. Motivarea expusă de prima instanță are caracter contradictoriu – art.488 alin.(1) pct.6 teza II Cod procedură civilă, cu referire la problema ambiguității constatărilor pârâtei și imposibilitatea de implementare a deciziei administrative.

Recurenta-reclamantă a invocat caracterul contradictoriu al constatărilor pârâtei, referitor la „termenul de economisire” și „calitatea de client eligibil”, care conduc la ambiguitatea măsurilor și la imposibilitatea implementării lor, deoarece, pe de o parte, instanța de fond interpretează drept corecte primele critici, iar, pe de altă parte, instanța de fond respinge argumentele referitoare la imposibilitatea de implementare a constatărilor și măsurilor ambigue dispuse, contrarietatea între cele două argumente fiind evidentă.

3.1.3. Instanța de fond a înlăturat în mod nejustificat argumentația reclamantei referitoare la efectele rolului său de fideiusor, precum și cea referitoare la prescripția extinctivă, aplicând în mod greșit cele două instituții – art.488 alin.(1) pct.6 și 8 Cod procedură civilă.

Referitor la rolul BÂNCII „A” de fideiusor, recurenta-reclamantă arată că pârâta nu a analizat efectele fideiusiunii, iar instanța de fond a validat refuzul acesteia de a răspunde unui punct al contestației, reținând că ar fi existat un „răspuns implicit”.

Nici instanța de fond nu s-a aplecat asupra problemei fideiusiunii, reținând doar că nu are relevanță beneficiul de discuțiune, iar banca răspunde ca fideiusor, alături de client, astfel că soluția este nemotivată sub acest aspect.

Aspectele reținute de prima instanță reflectă greșita aplicare a instituției fideiusiunii, deoarece procesele de recuperare a primelor trebuie inițiate de către MDRAP împotriva clienților, iar BANCA „A” răspunde numai cu titlu de fideiusor.

Referitor la efectele prescripției extinctive, prima instanță nu le-a analizat, soluția nu este motivată iar aspectele expuse în mod superficial în considerente, relevă greșita aplicare a prevederilor instituției.

Se apreciază că obligația de restituire a primei de stat revine clienților, iar MDRAP nu a făcut niciun demers în acest sens, prin urmare termenul de prescripție extinctivă de 3 ani s-a împlinit deja, efect ce se răsfrânge și asupra dobânzilor.

3.1.4. Instanța de fond a menținut nelegal Constatarea nr.5 și măsurile aferente acesteia – art.488 alin.(1) pct.8 Cod procedură civilă

Instanța de fond a apreciat, preluând susținerile pârâtei, că BANCA „A” a furnizat date inexacte, prin aceea că în mod eronat, cu încălcarea prevederilor legale ar fi inclus în baza de calcul și comisionul de deschidere.

Prima de stat a fost calculată în conformitate cu prevederile legale care precizează metodologia calculării, respectiv ce elemente pot/ nu pot fi luate în considerare și a prezentat către MDRAP datele corecte.

Legalitatea și corectitudinea mecanismului de calcul al comisionului de deschidere au fost confirmate de emitentul Normelor Metodologice, MDRAP, în sensul că baza de calcul trebuie să includă toate „depunerile” clientului, iar diminuarea acestuia cu valoarea comisionului de deschidere este lipsită de temei legal.

Instanța de fond a dat dovadă de inconsecvență în interpretarea clarității prevederilor legale, deoarece atunci când face interpretarea art.315 din OUG nr.99/2006 din perspectiva justificării cheltuirii sumelor economisite în scop locativ, ajunge la concluzia lipsei de claritate a normei, însă nu aplică același raționament când analizează situația comisionului de deschidere.

Instanța de fond a nesocotit și aspectele referitoare la calitatea băncii de fideiutor și la nelegalitatea dispunerii măsurilor de recuperare în sarcina fideiutorului, pentru aceleași argumente de la pct.3.1.3.

3.2. Recursul declarat de pârâtă, pentru motivele de nelegalitate prev. de art.488 alin.(1) pct.6 și 8 Cod procedură civilă

3.2.1. Hotărârea pronunțată a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material – art.488 alin.(1) pct.8 Cod procedură civilă

A. Cu privire la măsurile de la pct.II 1-4 din Decizia nr.18/2015

Recurenta-pârâtă invocă interpretarea greșită a disp. art.290 lit.c) și art.315 din OUG nr.99/2006, arătând că, pentru a beneficia, în mod constant, de prima de stat fără a fi necesară justificarea utilizării în scop lucrativ a sumei economisite, clientul trebuie să aibă un contract de economisire-creditare pe o perioadă minimă de 5 ani și, înainte de expirarea perioadei stabilite de economisire, să nu se fi efectuat restituiri totale sau parțiale din sumele economisite.

Legiutorul a considerat că virarea sumelor din bugetul de stat, în conturile titularilor contractelor, prin intermediul băncii, se poate face fără a fi necesară justificarea utilizării acestora în anul în care a fost efectuată cheltuiala din bugetul de stat.

Rațiunea sintagmei „fără a fi necesară justificarea utilizării în scop locativ a sumei economisite”, decurge din faptul că pentru simpla creditare a contului clientului cu prima de stat, nu este necesară justificarea utilizării acesteia, ci abia la momentul expirării termenului de economisire.

Instanța de fond a reținut, în mod eronat că între alineatul 1 și alineatul 2 al art.315 există un raport de la regulă la excepție, deoarece legiutorul nu face o distincție potrivit căreia alin.1 să se refere la contractele în cazul cărora nu s-au efectuat restituiri totale sau parțiale, iar alin.2 să se refere la contractele în cazul cărora să se fi efectuat restituiri totale sau parțiale din sumele economisite, înainte de expirarea termenului de economisire stabilit.

Sintagma „pentru a beneficia în mod constant de prima de stat” reprezintă scopul definirii alin.1 și plasează momentele aplicării prevederilor alineatului doar în cadrul perioadei de economisire.

Termenul „constant”, înlocuit la art.3 din Ordinul comun nr.509/2009 cu termenul „anual” definește componenta de repetitivitate a acordării primei de stat, care este anuală și de care nu poate beneficia decât în perioada în care clientul băncii pentru locuințe economisește.

Utilizarea termenului „constant” în textul alin.1 își găsește justificarea în contextul și logica prevederilor art.311-314 din OUG nr.99/2006 și care trimit la caracterul repetitiv al dreptului de a beneficia de prima de stat, în sensul că acest drept se poate cere anual, în funcție de cuantumul economiilor realizate în anul respectiv.

În cadrul perioadei de economisire, clientul nu trebuie să facă dovada utilizării în scop locativ a sumei economisite, iar înainte de expirarea termenului de economisire stabilit prin contract, nu trebuie să se fi efectuat restituiri totale/ parțiale din sumele economisite.

În textul alin.1 se face referire doar la suma economisită, fără a se face mențiune la suma contractată, ceea ce reprezintă un argument că alin.1 se referă doar la perioada în care clientul realizează economii și nu s-a ajuns la data/ momentul repartizării.

Scopul alin.1 nu este acela de a se referi la contractele în cazul în care nu s-au efectuat restituiri din sumele economisite înainte de expirarea termenului de economisire stabilit, ci de a arăta care sunt condițiile în care în perioada de economisire, clientul poate beneficia în mod constant de prima de stat, fără să justifice utilizarea sumei economisite în scop locativ.

În privința alin.2, acesta se referă la situația în care nu se mai aplică prevederile alin.1, respectiv contractul de economisire-creditare nu se mai află în perioada în care clientul economisește, poate beneficia în mod constant de primă, fără să justifice utilizarea în scop locativ.

Alin.2 vizează situațiile în care, pentru a se încasa prima, clientul trebuie să justifice utilizarea sumei economisite în scop locativ, după repartizare, existând totodată și două situații de excepție.

Astfel, în momentul în care contractul a ajuns la repartizare, clientul a economisit suma convenită în perioada minimă de economisire, acesta poate să acceseze un credit ori să solicite restituirea sumei economisite și utilizarea pentru activități în domeniul locativ.

Din acest motiv, susține recurenta-pârâtă, este evocată motivarea primei instanțe, potrivit căreia alin.2 se referă la contractele în cazul cărora s-au efectuat restituiri totale sau parțiale din sumele economisite, înainte de expirarea termenului de economisire stabilit.

Cu privire la argumentele utilizate de prima instanță relativ la interpretarea teleologică, recurenta-pârâtă susține că sintagma „fără a fi necesară justificarea utilizării în scop locativ a sumei economisite” nu aduce elemente noi față de forma inițială a actului normativ, ci doar punctează în textul de lege situația de excepție față de dispozițiile Legii nr.541/2002.

Utilizarea argumentului reprezentat de intenția de modificare a legii, este eronată deoarece o inițiativă legislativă nu poate ține loc de text de lege în vigoare.

Utilizarea argumentului dedus din interpretarea prevederilor art.5 alin.(1) din Ordinul nr.509/2009 este eronată, deoarece este vorba despre situații distincte.

Cu privire la interpretarea ce a pornit de la filozofia instituției contractului de economisire-creditare, recurenta-pârâtă susține că prima instanță a reținut concluziile părților, dar nu a motivat în mod concret care ar fi considerentele care ar determina anularea măsurii.

Recurenta-pârâtă consideră că sunt relevante dispozițiile art.288 și 299 alin.(1) din OUG nr.99/2006, rezultând din verificările făcute, că există o discrepanță între teoria invocată de bancă și felul în care a pus în practică acest sistem.

Recurenta-pârâtă susține analiza și anularea greșită a constatărilor privitoare la clienții minori și persoane de peste 65 ani, în privința acordării primei de stat (pct.III.4 și III.5 din sentință).

Aceste persoane nu erau eligibile, iar interpretarea disp. art.315 din OUG nr.99/2006, potrivit căreia prima de stat ar putea fi acordată fără a fi necesară justificarea utilizării în scop locativ a sumei economisite, este greșită.

Instanța de fond ar fi trebuit să se raporteze numai la actele normative în vigoare, legislația este clară, iar interpretarea să se facă în conformitate cu textele incidente și nu după cum ar rezulta din expunerea de motive a unui proiect de lege de modificare a OUG nr.99/2006.

B. Cu privire la măsurile de la pct.II.6 din Decizia nr.18/2015

Recurenta-pârâtă susține că pentru marea majoritate a contractelor de economisire-creditare, reclamanta s-a rezumat să solicite prezentarea de către clienți doar a facturilor

referitoare la procurarea legală a materialelor și/ sau a efectuării lucrărilor, or în Anexa la Ordinul nr.509/2009 se regăsește Lista documentelor necesare pentru certificarea utilizării sumelor acumulate numai pentru activități în domeniul locativ.

Simpla prezentare a unor documente justificative, fără a urmări punerea în operă a materialelor, urmărindu-se numai încadrarea valorică a acestora în suma ce trebuia plătită de către bancă, nu conduce la concluzia că sumele au fost utilizate pentru activități în domeniul locativ, fiind astfel încălcate prevederile art.11 din Legea nr.50/1991 și art.290 lit.a) pct.8 din OUG nr.99/2006.

C. Cu privire la măsura de la pct.II.7 din Decizia nr.18/2015

Recurenta-pârâtă susține că prima instanță a anulat, în mod greșit, măsura de la pct.II.7, acordând relevanță expunerii de motive a unui proiect de act normativ și că prevederile art.5 alin.(2) și (6) din Normele metodologice nu conțin prevederi privind retragerea dobânzilor bonificate clienților sau o obligație de bonificare a statului cu o dobândă similară/ diferită de cea bonificată clienților.

Or, măsura este în concordanță cu dispozițiile art.9 alin.(2) din Norme, conform cărora, banca are obligația de a returna primele de stat virate în mod nejustificat, precum și penalitățile aferente, calculate la nivelul celor datorate pentru executarea cu întârziere a obligațiilor bugetare.

D. Cu privire la măsurile I.1 și I.2 din Decizia nr.18/2015

Față de criticile referitoare la anularea măsurilor de la pct.II.1-4, II.6, II.7, recurenta-pârâtă consideră că și măsurile de la pct.I.1 și I.2 au fost anulate nelegal de prima instanță menținându-se criticile deja expuse.

E. În ceea ce privește Încheierea nr.3/ 29.06.2016 emisă de Comisia de Soluționare a Contestațiilor.

Recurenta-pârâtă arată că își menține criticile deja expuse, actul fiind motivat în fapt și în drept.

F. Referitor la încălcarea principiului securității juridice

Instanța de fond a reținut în mod greșit că sunt fondate criticile reclamantei, raportat la caracterul incert al normei juridice care a fost interpretată de către pârâtă în defavoarea reclamantei, însă judecătorul fondului și-a prezentat argumentele întemeiate pe expunerea de motive a unui proiect de lege.

În realitate, prima instanță a încălcat principiul legalității, astfel cum este definit de Legea nr.94/1992, care guvernează activitatea Curții de Conturi.

3.2.2. Hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau cuprinde motive străine de natura cauzei – art.488 alin.(1) pct.6 Cod procedură civilă

Se susține că prima instanță a dat eficiență juridică unor aspecte care nu au legătură cu deficiențele constatate, respectiv expunerea de motive a unui proiect de lege de modificare a OUG nr.99/2006.

În privința prevederilor art.11 din Legea nr.50/1991, instanța de fond nu a motivat hotărârea prin raportare la prevederile art.1 și 3, art.11 alin.(3) din Legea nr.50/1991.

Cu privire la măsura de la pct.II.7, prima instanță nu a prezentat argumentele pentru care a respins apărările pârâtei, ci doar și-a însușit argumentele reclamantei.

Instanța de fond a reținut, în mod contradictoriu, că art.315 din OUG nr.99/2006 a fost interpretat corect de reclamantă, dar și că textul este susceptibil și de interpretarea avută în vedere de instituția pârâtă.

II. Considerentele Înaltei Curți asupra recursurilor formulate

Analiza motivelor de casare.

1. Cu privire la recursul declarat de reclamanta Banca „A”

1.1. Asupra criticilor ce vizează reținerea greșită a competenței Curții de Conturi pentru desfășurarea activității de control

Potrivit dispozițiilor art.2 alin.(1) lit. a) din Legea nr.94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi, prin „control” se înțelege activitatea prin care se verifică și se urmărește modul de respectare a legii privind constituirea, administrarea și utilizarea fondurilor publice.

Art.24 pct. c) din Legea nr.94/1992, permite Curții de Conturi să desfășoare activități de control și la alte entități care administrează și/ sau utilizează fonduri publice, în sensul legii, verificările urmând a se efectua numai în legătură cu legalitatea administrării și/ sau utilizării acestor fonduri.

Argumentele recurente-reclamante aduse în favoarea susținerii nelegalității sentinței primei instanțe, cu privire la acest aspect sunt reprezentate de faptul că activitatea de verificare/ dispunere de măsuri este atributul exclusiv al Băncii Naționale a României; reclamanta nu poate face obiectul unui control, deoarece nu face parte din categoria persoanelor care administrează și/ sau utilizează fonduri publice; Curtea de Conturi nu poate dispune măsuri în sarcina fideiutorului, ci exclusiv în sarcina creditorului MDRAP.

Criticele sunt formulate din perspectiva dispozițiilor art.488 alin.(1) pct.6 Cod procedură civilă, recurenta-reclamantă fiind nemulțumită de faptul că instanța de fond nu a arătat motivele pentru care au fost înlăturate cererile sale.

Din conținutul dispozițiilor Legii nr.94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi reiese faptul că această instituție autonomă are atribuția de control asupra modului de formare, de administrare și de întrebuințare a resurselor financiare ale statului și ale sectorului public, având competența să își desfășoare activitățile specifice asupra categoriilor de entități publice enumerate de art.23 lit. a)-e) din lege, dar și asupra altor entități, cuprinse la art.24 lit. a)-c) din același act normativ.

La rândul său, Banca Națională a României are atribuții de autorizare și de luare a măsurilor necesare în sistemul de economisire - creditare, conform Legii nr.541/2002, însă nicăieri în cuprinsul acestei legi nu este inserată competența exclusivă a BNR cu privire la controlul modului de formare, de administrare și de întrebuințare a resurselor financiare ale statului, dacă acest control privește o bancă ce activează în domeniul economisirii-creditării și utilizează atare fonduri.

Existența Legii nr.541/2002 nu exclude competența specifică a Curții de Conturi cuprinsă în dispozițiile Legii nr.94/1992.

În plus, Curtea de Conturi are competența să își desfășoare activitatea specifică și asupra Băncii Naționale a României, cu atât mai mult, aceasta are competența stabilită de lege de a efectua activitatea de verificare asupra unei bănci ce acționează în sistemul economisire-creditare și face parte din categoria celor enunțate de dispozițiile art.24 lit. c) din Legea nr.94/1992.

Chestiunea antamată de recurenta-reclamantă nu poate fi realizată prin modul de interpretare și aplicare a textului legal, ci reprezintă o problemă de constituționalitate a prevederilor legale în discuție, fiind deja sesizată Curtea Constituțională sub acest aspect.

Cu privire la competența Curții de Conturi, din perspectiva expusă mai sus, prima instanță a realizat o analiză exhaustivă, răspunzând la toate motivele invocate de părți, a analizat rolul și atribuțiile Băncii Naționale a României și a departajat atribuțiile celor două instituții, recurenta-reclamantă fiind în realitate, nemulțumită de concluzia la care a ajuns judecătorul fondului.

Cea de-a doua chestiune referitoare la calificarea recurentei-reclamante ca făcând parte din categoria persoanelor care administrează și/ sau utilizează fonduri publice a fost, de asemenea, amplu analizată și motivată de judecătorul fondului.

Faptul că recurenta-reclamantă încheie cu MDRAP convenții privind virarea primei de stat și are ca atribuții calcularea cuantumului primei, administrarea primei conturile clienților, având dreptul să blocheze/ deblocheze prima, să efectueze analiza eligibilității clientului, să verifice documentele justificative și să utilizeze prima de stat, în plasamente sau acordarea de credite, înseamnă că BANCA „A” este una dintre instituțiile, alături de MDRAP, ce are atribuții cu privire la administrare și/ sau utilizarea de fonduri publice.

În privința ultimei chestiuni legate de competența Curții de Conturi, respectiv că această instituție nu poate dispune măsuri în sarcina fideiusorului, ci exclusiv în sarcina creditorului, prima instanță a analizat toate susținerile părților, motivarea sentinței întrunind criteriile prevăzute de art.425 alin.(1) lit. b) Cod procedură civilă.

Recurenta-reclamantă susține însă că prima instanță nu a analizat aspectul ce privește calitatea sa de fideiusor.

Înalta Curte constată că instanța de fond și-a exprimat opinia în sensul că, potrivit disp. art.9 alin.(4) din Ordinul nr.509/2009, banca răspunde ca fideiusor, alături de clientul care primește o primă de stat necuvenită și are obligația să returneze către MDRAP primele de stat virate în mod nejustificat plus penalitățile aferente, dar și că, în speță, nu are relevanță beneficiul de discuțiune, acesta putând să fie invocat în cadrul unui alt proces, în care părțile au și calitățile corespunzătoare de creditor, debitor, fideiusor.

În realitate, recurenta-reclamantă este nemulțumită de soluția dată de prima instanță cu privire la chestiunea sus-menționată, iar critica este reluată la pct.3.1.3. și este întemeiată, de această dată, pe dispozițiile art.488 alin.(1) pct.8 Cod procedură civilă, urmând să fie analizată ulterior.

1.2 Cu privire la caracterul contradictoriu al motivării sentinței recurate relativ la problematica ambiguității constatărilor Curții de Conturi și imposibilității de implementare a deciziei administrative

Recurenta-reclamantă susține înlăturarea consecințelor expuse în cuprinsul Secțiunii IX a sentinței, deoarece sunt contrare aspectelor reținute în Secțiunile II.1 și III.4 ale aceleiași sentințe.

Înalta Curte constată că aspectele reținute de prima instanță în Secțiunea II.1 reprezintă punctul de vedere exprimat de pârâtă prin întâmpinare și nu considerentele proprii ale sentinței pronunțate.

În Secțiunea III.4 din sentință instanța de fond a reținut într-adevăr că, în ceea ce privește noțiunea de „client eligibil”, legea nu este suficient de clară, în sensul invocat de pârâtă.

În Secțiunea IX, prima instanță a analizat motivele de anulare a actelor administrative atacate din perspectiva caracterului lacunar, echivoc, al constatărilor și măsurilor dispuse prin aceste acte și nu din perspectiva unei neclarități legislative, astfel încât Înalta Curte va considera că motivul de nelegalitate este nefondat.

1.3. Referitor la faptul că instanța de fond a înlăturat în mod nejustificat argumentația reclamantei în legătură cu efectele rolului băncii de fideiusor, precum și cele ale prescripției extinctive

În cadrul acestei critici, recurenta-reclamantă reiterează argumentele prin care a susținut nemotivarea aspectelor privind efectele rolului băncii de fideiusor deja analizate la pct.II.1.1. din prezenta decizie și, în plus, invocă prevederile art.4 alin.(1) lit. b) Cod procedură civilă, art.21

alin.(3) din Constituția României, art.6 alin.(1) și art.13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Înalta Curte arată că, prima instanță, în mod corect, a sesizat faptul că, în prezenta cauză, nu are relevanță apărarea formulată cu privire la efectele rolului băncii de fideiutor și la beneficiul de discuțiune.

Apărarea poate fi valorificată în raport cu subiecții contractului de fideiutor și nu poate fi valorificată în cauza de față ce are ca obiect anularea unui act administrativ și efectele acestuia, urmând a se aprecia că instanța de fond a respectat prevederile legale invocate de recurenta-reclamantă.

În ceea ce privește prescripția extinctivă, în mod corect, prima instanță a arătat că incidența prescripției extinctive se analizează de la caz la caz și nu poate fi dezlegată o atare problemă *de plano*, deoarece aceasta intervine numai după momentul confirmării legalității actului administrativ atacat, în etapa de executare a măsurilor impuse prin actul de control, nefiind incidente motivele de casare întemeiate pe dispozițiile art.488 alin.(1) pct.8 Cod procedură civilă.

În prezenta cauză se verifică doar legalitatea actului administrativ și nu posibilele excepții ce pot fi invocate în etapa de punere în executare a actului.

În acest sens, se observă și că prima instanță a motivat corespunzător susținerea reclamantei, nefiind întrunite criticile întemeiate pe dispozițiile art.488 alin.(1) pct.6 Cod procedură civilă.

1.4. Cu privire la nemenținerea drept legală a Constatării nr.5 și a măsurilor aferente acesteia

Prin Constatarea nr.5, s-a reținut că recurenta-reclamantă a prezentat MDRAP date inexacte pentru primirea de la bugetul de stat a subvențiilor bugetare reprezentând prima de stat; a calculat cu încălcarea prevederilor legale „prima de stat” pentru sumele plătite de către client în contul unui comision datorat de către bancă reprezentând „comision de deschidere”.

Prin măsura corelativă s-a dispus obligarea recurtei-reclamante la stabilirea cu exactitate a întinderii prejudiciului și recuperarea acestuia, inclusiv a beneficiilor nerealizate.

Problema ce trebuie lămurită este aceea dacă recurenta-reclamantă a inclus corect/ eronat în baza de calcul a economiilor anuale realizate de client și valoarea depunerilor efectuate de acesta în contul comisionului de deschidere.

Potrivit dispozițiilor art.311 alin.(1) din OUG nr.99/2006, fiecare persoană fizică, client al unei bănci de economisire și creditare în domeniul locativ beneficiază de o primă de stat pentru depunerile anuale efectuate în baza contractului.

Art.7 din Ordinul nr.509/2009 arată că dreptul la prima de stat se constituie la finele anului de economisire, sumele ce trebuie luate în considerare la calcularea primei de stat sunt compuse din depunerile efectuate în anul pentru care se acordă prima de stat și nu intră în calcul sumele acordate drept prime de stat, dobânzile aferente sumelor economisite și depunerile care depășesc valoarea totală a controlului de economisire-creditare.

Este adevărat că textele legale sus-menționate nu exclud expres suma ce constituie plata comisionului de deschidere, dar această împrejurare nu poate fi interpretată în sensul solicitat de recurenta-reclamantă, deoarece această sumă de bani nu face parte din categoria depunerilor anuale ce se acumulează în contul clientului, drept sume economisite.

Dimpotrivă, comisionul reprezintă o plată făcută pentru serviciile băncii și nu o sumă economisită, neavând relevanță faptul că MDRAP avea posibilitatea și obligația să verifice corectitudinea modului în care prima de stat a fost calculată.

De altfel, prin Constatarea nr.5 s-a observat că recurenta-reclamantă a prezentat către MDRAP date inexacte, iar pentru fapta sa proprie, banca nu poate fi exonerată pe motivul că MDRAP avea obligația să verifice modul de calcul al primei de stat.

În speță, norma legală este clară, iar prima instanță nu avea niciun motiv să aplice același raționament pe care l-a făcut referitor la alte dispoziții din OUG nr.99/2006.

În ceea ce privește nemotivarea aspectelor esențiale, precum calitatea de fideiutor al BANCA „A” și faptul că pârâta nu poate dispune măsuri de recuperare a prejudiciului în sarcina fideiutorului, se va constata că acestea au fost deja antamate anterior, prin răspunsul la criticile de la pct.1.1.

În plus, măsurile dispuse în sarcina recurente-reclamante au în vedere obligația acesteia să stabilească întinderea prejudiciului, iar acțiunile de recuperare a acestuia este evident că se vor realiza conform prevederilor legale.

2. Referitor la recursul formulat de pârâta Curtea de Conturi a României

2.1. Cu privire la motivele de nelegalitate întemeiate pe disp. art.488 alin.(1) pct.8 Cod procedură civilă

A. Legalitatea măsurilor de la pct.II.1-4 din Decizia nr.18/2015 a Curții de Conturi – Departamentul II

Prin Constatarea nr.1 s-a reținut că reclamanta a permis clienților săi să utilizeze subvenții primite de la bugetul de stat în alt scop decât cel pentru care au fost acordate, iar prin acordarea primei de stat s-a stimulat componenta de economisire, iar componenta de creditare a dezvoltării domeniului locativ a înregistrat valori mici, departe de scopul inițial al legii.

Constatarea nr.2 a arătat că pentru contractele de economisire-creditare incluse (radiate sau repartizate) după termenul de economisire prevăzut în Anexa la Condițiile generale ale contractelor de economisire-creditare, cu încălcarea prevederilor legale, reclamanta a pus la dispoziția clienților săi prima de stat fără a solicita documente justificative cu privire la modul de utilizare a sumelor economisite în scop locativ.

Prin Constatarea nr.3 s-a reținut că pentru unele dintre contractele de economisire-creditare incluse, urmare a solicitării unilaterale a clientului de reziliere, înainte de termenul de economisire, prevăzut în Anexa la Condițiile generale ale contractelor de economisire-creditare, cu încălcarea prevederilor legale, reclamanta a pus la dispoziția clienților săi prima de stat, cu consecința prejudicierii bugetului de stat.

În fine, Constatarea nr.4 susține că reclamanta a pus la dispoziția clienților săi prima de stat fără a solicita documente justificative cu privire la modul de utilizare a sumelor economisite în scop locativ.

Măsurile de la pct.II.1-4 din Decizia nr.18/2015 au prevăzut ca entitatea controlată să stabilească întinderea prejudiciilor și să dispună măsuri pentru recuperarea acestora, inclusiv a beneficiilor nerealizate.

Instanța de fond a arătat că viziunea diferită a părților din dosar este datorată modului de interpretare a dispozițiilor art.315 din OUG nr.99/2006.

Art.315 din OUG nr.99/2006 are următorul cuprins: „(1) Pentru a beneficia în mod constant de prima de stat, contractele de economisire-creditare trebuie să aibă o durată minimă de 5 ani, fără a fi necesară justificarea utilizării în scop locativ a sumei economisite, și este obligatoriu ca înainte de expirarea termenului de economisire stabilit să nu se fi efectuat restituiri totale sau parțiale din sumele economisite. (2) Fac excepție de la prevederile alin.(1) următoarele situații:

a) suma economisită și/ sau suma contractată este pusă la dispoziție după repartizare, iar cel care a economisit utilizează suma primită pentru activități în domeniul locativ;

b) în cazul cesiunii contractului de economisire-creditare, iar după repartizare, suma economisită sau suma contractată se utilizează pentru activități în domeniul locativ de către cesionar;

c) cel care a economisit pentru activități în domeniul locativ sau soțul/ soția acestuia a decedat ori a intrat în incapacitate totală de muncă după încheierea contractului de economisire-creditare;

d) cel care a economisit pentru activități în domeniul locativ a devenit șomer și perioada de șomaj este de cel puțin 9 luni fără întrerupere și durează încă în momentul la care se solicită restituirea sumei”.

Și dispozițiile art.3 din Ordinul nr.509/2471 din 10.07.2009 privind aprobarea Normelor metodologice pentru aplicarea prevederilor Cap. V, titlul II partea a II-a din OUG nr.99/2006 sunt în același sens.

Alineatul 1 arată că clientul băncii de economisire și creditare în domeniul locativ va beneficia de prima de stat, cu condiția să fi încheiat un contract de economisire-creditare pentru o durată de minimum 5(cinci) ani fără a fi necesară justificarea utilizării în scop locativ a sumei economisite, precum și să nu se fi efectuat de către banca de economisire și creditare în domeniul locativ, la solicitarea clientului, restituiri totale sau parțiale din sumele economisite, înainte de expirarea termenului de economisire.

Alineatul 2 arată că, prin derogare de la prevederile alin.(1), beneficiază de prima de stat, clienții cărora li se restituie sumele economisite înainte de expirarea termenului de economisire stabilit prin contractul de economisire-creditare, dacă se află în una dintre situațiile art.315 alin.(2) lit. a) - d) din OUG nr.99/2006.

Înalta Curte constată că, alin.(1) al art.315 din OUG nr.99/2006 stabilește care sunt condițiile pentru a se beneficia în mod constant/ anual de prima de stat, respectiv contractul să aibă o durată de minimum 5 ani și, înainte de expirarea termenului de economisire stabilit, să nu se fi efectuat restituiri totale sau parțiale din sumele economisite.

Altfel spus, în toată perioada, termenul de economisire și până la repartizare, clientul beneficiază de prima de stat anuală, dacă nu a solicitat/ obținut restituiri totale sau parțiale din sumele economisite.

În cadrul termenului de economisire, clientul nu trebuie să facă dovada utilizării sumei economisite în scop locativ, pentru a beneficia de prima anuală de stat.

Alineatul 1 plasează acțiunea în interiorul perioadei de economisire, până la expirarea acesteia și ajungerea la momentul repartizării, astfel că, în această perioadă clientul nu trebuie să ceară returnarea sumei economisite, total sau parțial, dar nici prima de stat.

Prima de stat este depusă în contul clientului, căruia în toată perioada de economisire, nu i se cere dovada utilizării în scop locativ a sumei economisite.

Alin.1 al art.315 din OUG nr.99/2006 vorbește de suma economisită, și nu de suma contractată, de unde rezultă că este vorba despre perioada de economisire, când încă nu s-a ajuns la momentul repartizării.

Excepția stipulată de art.315 alin.(2) din OUG nr.99/2006 se referă, în realitate, la patru situații distincte, ce trebuie analizate în concret.

Cea de la lit. a) arată că prima de stat se acordă atunci când suma economisită și/ sau suma contractată este pusă la dispoziție după repartizare, caz în care clientul este obligat să facă dovada că utilizează suma în scop locativ.

Excepția de la alin.(2) se referă la faptul că acțiunea este plasată înainte de expirarea termenului de economisire, dar clientul solicită restituirea sumei.

Aceeași rațiune se aplică și în privința situației de la lit. b).

În schimb, excepțiile de la lit. c) și d) stabilesc situația în care clientul beneficiază de prima de stat anuală, atunci când intervin anumite evenimente neprevăzute (deces, șomaj), chiar dacă nu se justifică folosirea numai în scop locativ.

Literele a) - d) ale alin.2 arată foarte clar că este vorba despre punerea la dispoziție a sumei după repartizare, lit. a) și b), încheierea contractului de economisire-creditare, lit. c) sau se solicită restituirea sumei lit. d).

Alineatul 2 lit. a) nu face distincție în funcție de ipoteza accesării creditului sau restituirii sumei, dimpotrivă, indiferent de ceea ce solicită clientul, la momentul repartizării, are obligația să justifice utilizarea sumei în scop locativ.

Ceea ce pretinde instanța de fond, respectiv că la momentul repartizării, dacă nu s-au efectuat restituiri totale sau parțiale ale sumei economisite, clientul nu trebuie să justifice utilizarea acesteia în scop locativ este contrară prevederilor legale analizate și „scopului” pentru care se încheie contractele de economisire-creditare.

Dispozițiile art.288 din OUG nr.99/2006 arată faptul că obiectul principal de activitate constă în economisirea și creditarea în sistem colectiv pentru domeniul locativ.

De asemenea, definiția contractului de economisire și creditare în sistem colectiv pentru domeniul locativ, dată de dispozițiile art.290 alin.(1) lit. c) din OUG nr.99/2006 conduce la concluzia că scopul acestui contract este acordarea unui credit cu dobândă fixă destinat unor activități în domeniul locativ.

În plus, și modificarea suferită de dispozițiile art.315, prin Legea nr.164/2018 este în același sens, respectiv pentru a beneficia în mod efectiv de prima de stat, înainte de expirarea duratei minime de 5 ani, soldul sumei economisite să nu fi fost afectat de restituiri totale sau parțiale din sumele economisite, iar pentru a beneficia de prima de stat, după expirarea termenului de 5 ani și dacă s-a îndeplinit condiția nerestituirii, clienții au obligația să facă dovada utilizării sumei în scop locativ, în termen de 6 luni de la încasarea soldului economisit, sub condițiile impuse de norma juridică.

Cu privire la interpretarea gramaticală susținută de prima instanță, Înalta Curte va constata că nu este corectă concluzia la care a ajuns instanța de fond, respectiv, „în situația contractului o durată de minimum 5 ani, nu este necesară justificarea utilizării în scop locativ a sumei economisite”.

Locuțiunea „fără a fi necesară justificarea utilizării în scop locativ a sumei economisite” nu reprezintă o caracteristică a condiției ca durata contractului să fie de minimum 5 ani.

Textul nu sugerează că în situația contractului cu o durată de minimum 5 ani, nu este necesară justificarea utilizării în scop locativ a sumei economisite, fără îndeplinirea și a condiției ca înainte de expirarea termenului de economisire stabilit să nu se fi efectuat restituiri totale sau parțiale din sumele economisite.

Legiuitorul a dorit să indice care sunt condițiile pentru a se putea beneficia în mod constant de prima de stat și a realizat o enumerare a acestora, intercalând „fără a fi necesară justificarea utilizării în scop locativ a sumei economisite”, între cele două condiții, asigurându-se că acestea sunt interpretate în mod cumulativ.

În ceea ce privește interpretarea teleologică realizată de prima instanță, s-au avut în vedere diferențele dintre forma art.315 alin.(1), la momentul inițial al adoptării OUG nr.99/2006 și forma ulterioară, după aprobare, prin Legea nr.227/ 2007.

Prin metoda teleologică se urmărește a se stabili sensul actului interpretat după scopul urmărit de emitent, identificarea *ratio legis*.

Scopul încheierii contractelor în regimul OUG nr.99/2006 este acela al economisirii și creditării în domeniul locativ, iar clientul beneficiază de o primă de stat pentru depunerile efectuate.

Art.315 din OUG nr.99/2006 are drept scop, la rândul său, stabilirea condițiilor în care beneficiarul are dreptul la prima de stat în mod constant.

În varianta inițială a OUG nr.99/2006, care este identică cu cea din Legea nr.541/2002 privind economisirea și creditarea în sistem colectiv pentru domeniul locativ, se vorbește de aceeași perioadă anterioară împlinirii termenului de economisire stabilit și de cele două condiții pentru a se putea beneficia în mod constant de prima de stat.

Rezultă astfel că, ceea ce s-a adăugat prin Legea nr.227/2007 reprezintă o precizare adusă de acest act normativ, care arată expres că doar în cazul alin.(1) și dacă sunt îndeplinite condițiile,

nu este necesară justificarea utilizării sumei în scop locativ.

Cu privire la interpretarea teleologică realizată în raport de expunerea de motive la un proiect de modificare a OUG nr.99/2006, aceasta nu poate fi primită deoarece este nevoie de existența unui act normativ adoptat și nu de o inițiativă legislativă neaprobată, aceeași concluzie fiind valabilă și în situația interpretării pornind de la filosofia instituției contractului de economisire-creditare, ce s-a întemeiat pe aceeași expunere de motive.

Referitor la interpretarea prevederilor art.5 alin.(1) din Ordinul nr.509/2009, Înalta Curte reține că aceasta este eronată, deoarece disp. art.3 reiau conținutul prevederilor art.315 din OUG nr.99/2006, iar disp. art.4 precizează expres că în situația art.3 alin.(2) lit.a)-d) «*text identic cu disp. art.315 alin.(2) lit.a)-d) din OUG nr.99/2006*» beneficiarul este ținut să facă dovada utilizării sumei economisite și/ sau a sumei contractate numai pentru activități în scop locativ.

Aceleași dispoziții cuprinse la art.4 alin.(1) din ordin, cer ca în cazul art.3 alin.(2) lit.a), când se solicită restituirea soldului economisit înaintea expirării termenului de economisire, beneficiarul trebuie să facă dovada utilizării sumei economisite și/ sau contractele puse la dispoziție, după repartizare, imediat și nemijlocit, numai pentru activități în domeniul locativ.

Art.5 alin.(1) din ordin cuprinde o altă ipoteză, respectiv atunci când se consemnează și/ sau efectuează una dintre operațiunile arătate expres: plata soldului economisit, gajarea drepturilor rezultând din contractul de economisire-creditare etc., când justificarea utilizării sumei economisite se face în termen de 2 ani de la data plății soldului economisit, acțiunea plasându-se după împlinirea termenului de economisire.

În concluzie, Înalta Curte reține faptul că legea aplicabilă speței este clară, interpretarea reclamantei și primei instanțe s-a realizat în mod eronat, cu încălcarea metodelor de interpretare utilizate.

Astfel, disp. art.315 alin.(1) din OUG nr.99/2006 sunt clare, deoarece stipulează condiții pentru perioada „înainte de expirarea termenului de economisire”, contrar a ceea ce afirmă reclamanta și prima instanță, în sensul că alin.(1) nu face nicio referire la perioada de economisire.

Excepțiile prevăzute de alin.(2) sunt de două categorii, cele de la lit.a) și b) au în cuprinsul lor solicitarea ca suma economisită/ contractată să fie utilizată în scop locativ, indiferent în ce perioadă a contractului se găsește clientul, înainte de împlinirea termenului de economisire sau ulterior împlinirii acestui termen.

Excepțiile de la pct.c)-d) nu conțin precizarea ca sumele să fie utilizate în scop locativ, astfel că interpretarea se realizează în concordanță cu fiecare nouă situație înscrisă la alin.(2) lit.a)-d) și nu global, astfel cum au făcut reclamanta și prima instanță.

Cu privire la interpretarea eronată a prevederilor legale ce conțin stabilirea noțiunii de client eligibil beneficiar al primei de stat, fiind în discuție minorii și persoanele peste 65 ani, Înalta Curte reține că instanța de fond, anulând această constatare și măsură dispuse de Curtea de Conturi a reținut, drept argumente relevante, Expunerea de motive a proiectului de modificare a OUG nr.99/2006 și faptul că legea nu era clară la momentul încheierii contractelor și la momentul rezilierii/ repartizării acestora.

Argumentele aduse de prima instanță sunt contrazise de însuși conținutul contractelor de economisire-creditare încheiate, unde s-a prevăzut foarte clar că: „Declarație privind creditul pentru domeniul locativ: declar că mi s-a adus la cunoștință și sunt de acord că nu sunt beneficiari eligibili pentru un credit pentru domeniul locativ persoanele fizice care au vârsta sub 18 ani sau peste 65 ani la data cererii de credit și nici cele care depășesc 2 ani la sfârșitul perioadei de creditare (scadență finală a creditului)”.

Reclamanta a încălcat dispozițiile cuprinse în contractele de creditare-economisire, redactate chiar de către aceasta, astfel că nu poate invoca neclaritatea legii, iar prima instanță nu putea să valideze această opinie.

De asemenea, cum deja s-a afirmat mai sus, expunerea de motive a unui proiect de lege neaprobat nu poate constitui un argument valid pentru constatarea nelegalității măsurii dispuse de Curtea de Conturi.

B. Legalitatea măsurii dispuse la pct.II.6 din Decizia nr.18/2015 a Curții de Conturi – Departamentul II

Prin această măsură s-a dispus ca reclamanta să identifice toți clienții care nu au prezentat toate înscrisurile prevăzute de Ordinul nr.509/2009 și să solicite prezentarea acestora pentru certificarea utilizării sumelor acumulate numai pentru activități în domeniul locativ. În situația în care aceștia nu prezintă aceste înscrisuri, reclamanta va stabili cu exactitate întinderea prejudiciului, va dispune măsuri pentru recuperarea acestuia, inclusiv a beneficiilor nerealizate.

Curtea de Conturi a reproșat reclamantei că a solicitat doar facturi, bonuri fiscale, etc. pentru promovarea materialelor și documentelor care să justifice efectuarea lucrărilor, dar nu s-au solicitat documente referitoare la dovedirea proprietății sau autorizației de construire.

Din actele dosarului rezultă că beneficiarii au depus documentele cerute de lege, iar pârâta nu a arătat în concret, că într-o anumită situație este necesară autorizația de construire pentru realizarea lucrării.

Din enumerarea unor materiale achiziționate, respectiv saci de ciment sau blocuri ceramice efectuate, nu se poate deduce că lucrările necesitau eliberarea unei autorizații de construire, fiind valid argumentul adus de reclamantă conform căruia dispozițiile legale nu îi permit verificarea „pe teren”, a acestora.

În legătură cu neprezentarea documentelor de proprietate, din cuprinsul disp. art.290 lit.a) pct.8 din OUG nr.99/2006 și chiriașii pot angaja lucrări de modernizare a locuinței, astfel că solicitarea de prezentare a unor astfel de înscrisuri este nelegală.

C. Legalitatea măsurii cuprinse la pct.II.7 din Decizia nr.18/2015 a Curții de Conturi – Departamentul II

Prin această măsură, reclamanta a fost obligată să stabilească cu exactitate întinderea prejudiciului și să dispună măsuri pentru recuperarea acestuia, inclusiv a beneficiilor nerealizate, având în vedere că reclamanta nu a virat la bugetul de stat sumele reprezentând dobânzi bancare

cu care au fost bonificate sumele reprezentând prima de stat evidențiate în conturile clienților săi pentru care banca a procedat la restituirea primei de stat la bugetul de stat, urmare a neîndeplinirii de către client a condițiilor impuse de lege pentru a beneficia de prima de stat în cadrul contractelor de economisire-creditare.

Prima instanță a considerat că dispozițiile legale incidente se referă strict la restituirea primei de stat, nu și la dobânzi bancare, iar lecturarea expunerii de motive a proiectului de modificare a OUG nr.99/2006 este relevantă în acest sens.

Prima instanță a indicat prevederile art.5 alin.(2) și art.6 alin.(5) din Normele metodologice, conform cărora, în cazul în care utilizarea sumelor în scop locativ nu este dovedită de clientul băncii, prima de stat nu va fi pusă la dispoziția acestuia și se va restitui MDRAP/MDRL, iar dacă contractul este continuat conform alin.(4) și reziliat ulterior, înainte de expirarea termenului de economisire, banca va restitui ministerului numai cuantumul primei de stat acordat persoanei care a continuat contractul; prima de stat cuvenită titularului anterior nu se restituie.

Textele legale invocate de prima instanță nu sunt aplicabile în această situație, deoarece dispozițiile art.9 alin.(4) din Normele metodologice probate prin Ordinul nr.509/2471/2009, obligă banca să returneze primele de stat virate în mod nejustificat, precum și penalitățile aferente, calculate la nivelul celor datorate pentru executarea cu întârziere a obligațiilor bugetare.

Nu există niciun motiv pentru care prima de stat să fie restituită, iar dobânda bancară cu care a fost bonificată prima să nu poată fi restituită, iar argumentul adus ca urmare a lecturării expunerii de motive a proiectului, neaprobat, de modificare a OUG nr.99/2006 nu poate fi avut în vedere.

În plus, restituirea dobânzii despre care face vorbire prima instanță constă se referă la clienți, iar constatarea și măsura analizate la pct.II.7, are în vedere obligația băncii, astfel că se va constata că cele invocate de recurenta-pârâtă sunt fondate.

D. Legalitatea măsurilor cuprinse la pct.I.1 și I.2 din Decizia nr.18/2015 a Curții de Conturi – Departamentul II

Potrivit măsurii de la pct.I.1, reclamanta va proceda la revizuirea procedurilor interne de lucru în ceea ce privește derularea contractelor în curs, astfel încât abateri de genul celor constatate de echipa de audit să fie evitate.

Potrivit măsurii de la pct.I.2, reclamanta va solicita clienților săi prezentarea de documente justificative în toate situațiile în care se va solicita punerea la dispoziția acestora a primei de stat.

Prima instanță a constatat că revizuirea procedurilor interne de lucru în privința aspectelor referitoare la prima de stat nu implică modificarea Condițiilor generale de afaceri și a Condițiilor generale ale contractelor de economisire-creditare, ci doar conformarea procedurilor interne cu dispozițiile legale aplicabile primei de stat, deci norma poate fi implementată de către reclamantă în mod independent, concluzie la care ajungează și instanța de recurs.

Astfel, având în vedere că Înalta Curte a menținut măsurile de la punctele II.1-4 și II.7 din Decizia nr.18/2015, reiese că măsura dispusă la pct.I.1 din aceeași decizie va fi menținută, cu privire la punctele sus-menționate.

Referitor la măsura de la pct.I.2, instanța de fond a considerat, de asemenea, că aceasta poate fi implementată independent de către reclamantă, concluziile instanței de recurs fiind identice și în această situație.

E. În ceea ce privește Încheierea nr.3/ 29.06.2016 emisă de Comisia de Soluționare a Contestațiilor

Prima instanță a făcut trimitere la argumentele avute în vedere cu ocazia interpretării dispozițiilor legale incidente, ajungând la concluzia că s-a realizat o interpretare eronată a legii.

Înalta Curte, în absența altor critici aduse sentinței de fond în ceea ce privește considerentele referitoare la Încheierea nr.3/2016 va face trimitere la chestiunile deja dezbătute și la argumentele deja expuse cu ocazia analizării motivelor de nelegalitate susținute de către pârâtă.

F. Referitor la încălcarea principiului securității juridice

Curtea de Apel București a susținut caracterul fondat al acestei critici, raportat la caracterul incert al normei juridice interpretate de pârâtă.

Înalta Curte, contrar susținerilor primei instanțe, a concluzionat deja anterior, că norma este precisă, accesibilă și previzibilă, iar interpretarea eronată a fost realizată de către reclamantă și judecătorul fondului, astfel că nu este necesar a se dezvolta critica invocată.

2.2. Cu privire la motivele de nelegalitate întemeiate pe disp. art.488 alin.(1) pct.6 Cod procedură civilă

Potrivit pct.6, casarea unei hotărâri se poate cere atunci când hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau când cuprinde motive contradictorii ori numai străine de natura cauzei.

Prima critică a pârâtei are în vedere reținerea ca fiind esențiale unele considerații străine de actele întocmite, respectiv Expunerea de motive a unui proiect de lege de modificare a OUG nr.99/2006.

Înalta Curte constată că pct.6 solicită, în vederea casării hotărârii, ca aceasta să se întemeieze numai pe motive străine cauzei, condiția nefiind îndeplinită, întrucât instanța de fond a invocat expunerea de motive, care este într-adevăr străină cauzei, alături de alte argumente ce au legătură cu pricina.

În privința celei de-a doua critici, prin care s-a reținut că instanța de fond nu a motivat hotărârea prin raportare la prevederile art.1, 3, 11 din Legea nr.50/1991, Înalta Curte reține că, în realitate, recurenta-pârâtă este nemulțumită de considerente și nu invocă o nemotivare a sentinței recurate.

Referitor la considerentele contradictorii, Înalta Curte reține neîntreținerea condiției prevăzută la pct.6, deoarece argumentația a fost dezvoltată de prima instanță în momentul în care a motivat neclaritatea legii, iar susținerea unei posibile interpretări diferite a legii în această situație nu are drept rezultat cele invocate de recurenta-pârâtă.

Față de acestea în temeiul art.496 Cod procedură civilă, coroborat cu art.20 din Legea nr.554/2004, modificată și completată, recursul reclamantei a fost respins ca nefondat.

În temeiul art.496 Cod procedură civilă, coroborat cu art.20 din Legea nr.554/2004, modificată și completată, recursul formulat de pârâtă a fost admis, sentința atacată a fost casată în parte și, în rejudecare:

A fost admisă în parte acțiunea reclamantei. S-a dispus anularea parțială a Deciziei nr.18/2015 și a Încheierii nr.3/2016, în privința abaterii de la pct.6, măsura aferentă de la pct.II.6, precum și măsurile dispuse la pct.I.1 și I.2 ce privesc abaterea de la pct.6.

A fost respinsă în rest acțiunea reclamantei, ca nefondată.

6. Contestarea măsurii carantinării zonale din perspectiva imposibilității restrângerii drepturilor și libertăților prin acte administrative emise de autorități din afara sferei legislative, iar nu prin lege. Netemeinicie

Legea nr. 136/2020, art. 12

Este de necontestat că instituirea măsurii carantinei zonale determină o serie de restrângeri ale drepturilor constituționale, însă această restrângere, chiar dacă este determinată de prevederile unui act administrativ, nu se realizează în afara voinței legiuitorului, care, prin lege specială, Legea nr. 136/2020, a stabilit procedura și organul competent a dispune această măsură. Nemulțumirile cu privire la opțiunea legiuitorului în privința procedurii de instituire a carantinării zonale pot face obiectul unor eventuale critici de neconstituționalitate vizând Legea nr. 136/2020, iar nu al unor motive de nelegalitate a actului administrativ contestat, atât timp cât nu se invocă nerespectarea de către ordinul atacat a legii în temeiul căreia a fost emis, ci încălcarea prevederilor constituționale prin legiferarea restrângerii drepturilor și libertăților printr-un act administrativ.

I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 6455 din 2 decembrie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea de chemare în judecată, înregistrată la data de 12 noiembrie 2020, pe rolul Curții de Apel București – Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal, reclamanta A, în contradictoriu cu pârâțul Ministerul Afacerilor Interne - Departamentul pentru Situații de Urgență, a solicitat, în principal, constatarea nulității absolute a Ordinului Șefului Departamentului pentru Situații de Urgență nr. 4659887/11.11.2020, iar în subsidiar, anularea Ordinului Șefului Departamentului pentru Situații de Urgență nr. 4659887/11.11.2020.

2. Hotărârea instanței de fond

Prin sentința civilă nr. 1166 din 17 noiembrie 2020, Curtea de Apel București– Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal a respins, ca nefondată, acțiunea în contencios administrativ formulată de reclamanta A, în contradictoriu cu pârâțul Ministerul Afacerilor Interne - Departamentul pentru Situații de Urgență, având ca obiect anularea Ordinului Șefului Departamentului pentru Situații de Urgență nr. 4659887/11.11.2020.

3. Calea de atac exercitată în cauză

Împotriva sentinței civile nr. 1166 din 17 noiembrie 2020, pronunțată de Curtea de Apel București– Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal, a declarat recurs reclamanta A, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 Cod procedură civilă, solicitând admiterea recursului, casarea sentinței recurate și, în rejudecare, admiterea acțiunii formulate.

În motivarea recursului, reclamanta a susținut că sentința instanței de fond nu este motivată prin raportare la criticile de fapt și de drept aduse actului administrativ, că prima instanță nu a luat în considerare înscrisurile depuse de reclamantă în probațiune și a interpretat greșit probele depuse de pârât.

Recurenta-reclamantă a criticat considerentele instanței de fond cu privire la motivul de nelegalitate reprezentat de nepublicarea Hotărârii nr. 74/11.11.2020 a Consiliului Județean pentru Situații de Urgență Maramureș în Monitorul Oficial local, conform art. 42 din O.U.G. nr. 21/2004, potrivit căreia hotărârile CJSU prin care se instituie măsuri pe durata stării de alertă se

publică în Monitorul Oficial al autorității administrativ teritoriale respective. Consideră a fi greșită interpretarea instanței de fond, potrivit căreia hotărârea în cauză nu era supusă formalității publicării, pe motiv că vizează măsura carantinării zonale la nivel de municipiu, iar nu la nivel de județ, întrucât relevant este emitentul actului - comitetul *județean* pentru situații de urgență, iar nu faptul că hotărârea nu privește întreg județul.

Nelegală este, în opinia recurente și interpretarea dată de instanța de fond cu privire la inexistența unei încălcări a dispozițiilor art. 53 din Constituție, criticile reclamantei cu privire la acest motiv de nelegalitate fiind analizate doar prin prisma motivelor pentru care pot fi restrânse drepturile și libertățile, fără referire la critica adusă restrângerii acestor drepturi și libertăți printr-un act administrativ, iar nu prin lege, cum prevăd dispozițiile constituționale.

Recurenta-reclamantă a susținut că prima instanță a omis a se pronunța asupra motivului de nelegalitate reprezentat de inexistența stării de urgență pentru sănătatea publică de importanță internațională certificată prin hotărâre a CNSU pe baza declarației OMS, astfel cum prevăd dispozițiile art. 6 lit. b) din Legea 136/2020, dispoziții ce reprezintă, conform expunerii de motive din cuprinsul ordinului atacat, temeiul de drept în baza căruia a fost solicitat și ulterior emis acest act administrativ. După cum însuși pârâtul recunoaște în cuprinsul întâmpinării depuse la dosar, Hotărârea nr. 36/2020 a CNSU a fost emisă în temeiul dispozițiilor art. 6 lit. c) din Legea nr. 136/2020, alt temei de drept decât cel avut în vedere la emiterea actului administrativ atacat.

De asemenea, recurenta a criticat și omisiunea instanței de fond de a se pronunța asupra motivului de nelegalitate reprezentat de greșita aplicare a dispozițiilor OMS nr.1309/2020, potrivit căreia analiza de risc se realizează de către Institutul Național de Sănătate Publică. În prezenta cauză, conform înscrisului denumit „Evaluare de risc - Localitatea Baia Mare”, emis sub nr. 17869/07.11.2020, recurenta susține că analiza de risc s-a realizat de către Direcția de Sănătate Publică Maramureș, aspect ignorat de către instanța de fond, din analiza căreia lipsește orice referire la această critică, rezumându-se la a cita dispozițiile art. 12 din Legea nr. 136/2020, dispoziții care confirmă susținerile reclamantei.

În privința analizei oportunității emiterii actului administrativ atacat, recurenta-reclamantă a susținut că instanța de fond nu a analizat niciuna dintre criticile formulate cu privire la evaluarea de risc, prin prisma înscrisurilor depuse la dosarul cauzei și care nu sunt menționate în cuprinsul sentinței recurate, înscrisuri din care rezultă că, în cuprinsul evaluării de risc, criteriile de evaluare și punctajele înscrise în considerarea acestor criterii nu corespund realității.

Astfel, instanța fondului a reținut că, potrivit evaluării de risc, tendința pentru 14 zile anterioare emiterii hotărârii de solicitare a instituirii carantinării zonale a municipiului Baia Mare este una crescătoare, deși la dosarul cauzei nu există înscrisuri în care să fie prezentat numărul persoanelor atestat pozitive cu SarsCov2 pe parcursul a 14 zile anterioare emiterii hotărârii, considerând că afirmația făcută „de specialiști” este suficientă în dovedirea acestei situații, deși aceste informații sunt contradictorii, specificând, o dată, o incidență a cazurilor de îmbolnăvire de 6,25/1000 de locuitori, și altă dată, o incidență de 6,47/1000 de locuitori.

A susținut reclamanta că instanța de fond a omis a analiza înscrisurile depuse la dosar, care contrazic consemnările specialiștilor din evaluarea de risc. Astfel, la punctul 3 al tabelului din cuprinsul întâmpinării depuse la dosar de pârât, se susține existența pe raza municipiului Baia Mare a 4 focare, în cadrul cărora sunt înregistrate 31 de cazuri de îmbolnăvire, iar la punctul 6 din tabel se afirmă existența a 20 de cazuri de infectare a personalului medical, acestea aflate în cele două spitale dedicate COVID 19, dintre care 17 cazuri ar fi în secțiile ATI. În dovedirea

acestor afirmații, pârâtul a depus la dosarul cauzei un set de înscrisuri, inclusiv formularele de anchetă epidemiologică realizate în cele 4 focare COVID 19 invocate.

Reclamanta susține că, deși a făcut dovada incorectitudinii informațiilor din cuprinsul evaluării de risc, instanța de fond a consemnat în motivarea soluției exclusiv susținerile pârâtului din cuprinsul întâmpinării, reținând în mod contrar probelor depuse, existența unui număr insuficient de cadre medicale și a existenței unui număr de 20 de cadre medicale infectate. Astfel, din analiza formularelor de anchetă epidemiologică nu rezultă existența unui focar de infecție în vreunul dintre cele două spitale dedicate COVID. Astfel cum rezultă din formularul de anchetă epidemiologică întocmit de dr. X la data de 06.11.2020, cu toate că a fost consemnată existența a 17 cazuri de infectare, sunt identificate doar 5 persoane, respectiv 4 adulți cu vârste între 18-64 ani și un vârstnic $\geq$ cu 65 de ani, respectiv 3 medici, 1 asistent medical și 1 kinetoterapeut. Din însumarea tuturor persoanelor consemnate în formularele de anchetă epidemiologică, din cele 4 focare indicate de către DSP Maramureș, rezultă existența a 19 cazuri de infectări în focare, din care doar 5 sunt cadre medicale, numărul de 20 de cadre medicale nefiind regăsit decât în afirmațiile pârâtului și nicidecum în înscrisurile depuse de acesta la dosar.

A considerat recurenta că aceste neconcordanțe ridică o serie de suspiciuni cu privire la modul obiectiv în care au fost interpretate și comunicate datele la nivelul D.S.P. Maramureș, al I.N.S.P. și al instituției pârâte, având în vedere și împrejurarea că, în cuprinsul Evaluării de risc, la capitolul IV pct. 3 – „Nr. de cazuri SARS Cov2 înregistrate în ultimele 7 zile în Baia Mare” nu a fost înscris niciun număr.

În ceea ce privește criteriul avut în vedere, conform OMS nr. 1309/2020, la evaluarea situației de risc și analizat de către instanța de fond, privitor la personalul insuficient în cadrul DSP Maramureș angajat în efectuarea anchetelor epidemiologice, recurenta-reclamantă a susținut că insuficiența personalului a fost susținută fără a comunica numărul de angajați ai DSP Maramureș cu atribuții în combaterea și prevenirea infectării cu SARS CoV2, iar solicitarea de suplimentare a numărului de angajați prin detașare din cadrul altor instituții nu a fost făcută decât ulterior întocmirii evaluării de risc prin care s-a apreciat necesară instituirea carantinării zonale.

Recurenta consideră că acest criteriu de risc nu poate fi avut în vedere, întrucât, în conformitate cu Ordinul Șefului Departamentului pentru Situații de Urgență nr. 4659891/11.11.2020, a fost dispusă detașarea unui număr de 13 persoane, toate cadre medicale, către DSP Maramureș, acoperind astfel deficitul de personal invocat. Instanța de fond a reținut, fără a se întemeia pe vreo probă a dosarului, existența unui număr de 9 medici în cadrul DSP Maramureș, din care 4 ar fi fost în incapacitate temporară de muncă, fără a se face vreo referire la detașarea celor 13 cadre medicale din cadrul Direcției de Asistență Socială din cadrul Primăriei Baia Mare ori la numărul de angajați ai DSP Maramureș și al voluntarilor implicați efectiv în realizarea anchetelor epidemiologice ori la Ordinul Șefului Departamentului pentru Situații de Urgență nr. 4659891/11.11.2020, ignorând și formularele de anchetă epidemiologică depuse la dosar.

S-a mai arătat că evaluarea de risc a fost făcută doar pentru o perioadă de 7 zile, iar mare parte din datele înscrise în evaluare se referă la situația întregului județ Maramureș și nu la situația localității pentru care se propune carantinarea zonală, iar cifrele comunicate nu au niciun fel de suport probator, unele dintre afirmațiile pârâtului fiind contrazise chiar de probele depuse de către acesta la dosarul cauzei.

În mod greșit instanța de fond a apreciat ca neconcludentă proba ce face dovada detașării unui medic specialist în boli infecțioase într-o unitate medicală dintr-o zonă fără risc epidemiologic atât de ridicat, pe motiv că este vorba doar de o singură persoană, apreciind

recurenta că, în momentul aprecierii caracterului critic al lipsei de personal medical, orice persoană disponibilă este de o importanță vitală.

Referitor la graficele depuse de pârât, despre care se susține că evidențiază evoluția numărului de persoane carantinate în municipiul Baia Mare în perioada 25.10.2020 - 07.11.2020 și numărul persoanelor aflate în izolare (cazuri confirmate) în municipiul Baia Mare în același interval de timp, recurenta-reclamantă a susținut că aceste grafice sunt generate de către platforma Corona Forms, care, în conformitate cu declarațiile ministrului sănătății, a fost finalizată la data de 04.11.2020, urmând a fi funcțională cel mai devreme începând cu acea data. Prin urmare, reclamanta consideră a nu fi credibilă ipoteza stocării de către această platformă a unei baze de date și generării unui grafic pentru perioada anterioară datei de 04.11.2020.

Din confruntarea datelor cuprinse în cele două grafice de evoluție cu datele comunicate în mod oficial zilnic de către C.J.S.U. Maramureș pe site-ul Instituției Prefectului Maramureș, recurenta a remarcat existența unor neconcordanțe, în condițiile în care, la nivelul întregului județ Maramureș este menționat un număr semnificativ mai mic de persoane aflate în izolare și în carantină decât a fost comunicat a fi doar la nivelul municipiului Baia Mare, probe pe care instanța de fond nu le-a analizat.

Având în vedere aceste aspecte, recurenta-reclamantă a susținut că probele depuse de pârât fac dovada unor nereguli grave la nivelul administrării datelor statistice, a resurselor umane și materialului sanitar, nereguli pe care instanța de fond le-a validat prin soluția pronunțată în cauză.

Recurenta-reclamantă a formulat critici și cu privire la consemnarea, în cuprinsul sentinței recurate, a unor aspecte pe care reclamanta arată că nu le-a invocat, respectiv afirmațiile privitoare la măsurile adoptate de către alte state în contextul epidemiologic, pe care le apreciază a fi străine de prezentul litigiu.

În fine, recurenta-reclamantă a arătat că, prin sentința recurată, instanța de fond a analizat posibilitatea restrângerii drepturilor și libertăților, în situații obiectiv justificate, prin prisma unor hotărâri pronunțate de către C.E.D.O. și a Declarației de la Geneva din 2008, fără a analiza, însă, dacă restrângerea acestor drepturi și libertăți poate fi făcută, în accepțiunea C.E.D.O., de către autorități ale statului din afara sferei legislative și prin acte administrative, cu nesocotirea dispozițiilor constituționale referitoare la restrângerea acestora exclusiv prin lege.

4. Apărările formulate în cauză

Prin întâmpinarea înregistrată la dosarul instanței de recurs, intimatul-pârât Ministerul Afacerilor Interne - Departamentul pentru Situații de Urgență a invocat excepția lipsei de interes în susținerea recursului, iar în subsidiar a solicitat respingerea recursului, ca nefondat.

Prin concluziile scrise, depuse la data de 02.12.2020, intimatul-pârât a renunțat la invocarea excepției lipsei de interes în susținerea recursului.

II. Soluția instanței de recurs

Analizând actele și lucrările dosarului, precum și sentința recurată, în raport de motivele de casare formulate, Înalta Curte constată că recursul declarat de reclamanta A este nefondat, pentru următoarele considerente:

Referitor la motivele de nelegalitate circumscrise cazului de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 6 Cod procedură civilă, Înalta Curte le consideră a fi nefondate. Subsumat acestui text de lege, recurenta-reclamantă a invocat caracterul succint ori chiar lipsa motivării cu privire la o serie de apărări ale părții și la probatoriile administrate în cauză, susțineri care, la verificarea conținutului sentinței recurate, nu se confirmă.

Înalta Curte constată că prima instanță a respectat rigorile art. 425 alin. (1) lit. b) Cod procedură civilă, sentința recurată cuprinzând argumente care demonstrează că judecătorul fondului a analizat în mod adecvat argumentele expuse de părți, precum și elementele de fapt și de drept ale cauzei, pe care le-a trecut prin filtrul propriei sale aprecieri și a explicat raționamentul pe baza căruia a reținut că cererea cu soluționarea căreia a fost investit neîntemeiată.

Împrejurarea că argumentele expuse în considerentele sentinței recurate corespund poziției procesuale exprimate de pârât nu reprezintă o necercetare a cauzei în sensul neprezentării argumentelor proprii instanței și al neanalizării susținerilor reclamantei, în condițiile în care argumentele proprii judecătorului pot fi decelate cu ușurință din lecturarea hotărârii, iar din considerentele sentinței reiese că au fost avute în vedere susținerile părților, raportate la probatoriile administrate în cauză.

Totodată, instanța de control judiciar reține că hotărârea nu trebuie să cuprindă un răspuns exhaustiv dat fiecărei susțineri formulate de părțile în proces, fiind suficient a se răspunde argumentelor fundamentale, de natură a susține soluția pronunțată în cauză, obligație îndeplinită în prezenta speță.

În realitate, nemulțumirile recurente-reclamante privesc modalitatea în care instanța de fond a făcut aplicarea normelor de drept material la situația în speță, critici care se circumscriu motivului de casare întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, urmând a fi analizate din această perspectivă.

Totodată, Înalta Curte are în vedere și împrejurarea că, în cadrul procesual al recursului, instanța de control judiciar analizează doar motivele de nelegalitate a hotărârii atacate, conform art. 483, coroborat cu art. 488 Cod procedură civilă, iar nu și motivele de netemeinicie. Or, în cuprinsul cererii de recurs, reclamanta a prezentat, în repetate rânduri, argumente vizând modalitatea de interpretare și apreciere de către instanța de judecată a probatoriilor administrate în cauză, care se constituie drept critici de netemeinicie, iar nu de nelegalitate a sentinței recurate. Ca atare, Înalta Curte, cu ocazia analizării recursului, va avea în vedere aceste critici doar în măsura în care sunt de natură a susține cazul de casare invocat, privind greșita aplicare a normelor materiale incidente cauzei.

Înalta Curte va respinge, ca nefondată, critica reclamantei vizând obligativitatea publicării Hotărârii nr. 74/11.11.2020 a Comitetului Județean pentru Situații de Urgență Maramureș în Monitorul Oficial al autorității administrativ-teritoriale respective, apreciind că prima instanță a făcut o corectă interpretare și aplicare a prevederilor art. 15 alin. (2) din Legea nr. 136/2020, coroborate cu dispozițiile art. 42 din O.U.G. nr. 21/2004. Din cuprinsul acestor texte de lege rezultă că hotărârile comitetului județean pentru situații de urgență se publică în Monitorul Oficial local doar în cazul în care acestea privesc măsura carantinării zonale a județului, ipoteză neregăsită în speță.

Este neîntemeiat argumentul reclamantei, în sensul că, la stabilirea obligației de publicare, trebuie avut în vedere emitentul actului, atât timp cât art. 42 din O.U.G. nr. 21/2004 specifică în mod expres categoria de acte emise de comitetul județean pentru situații de urgență supuse publicării, respectiv hotărârile prin care se declară, se prelungește sau încetează starea de alertă sau prin care se stabilește aplicarea unor măsuri pe durata stării de alertă „la nivel județean sau al municipiului București”. În măsura în care legiuitorul ar fi intenționat să stabilească o procedură de publicare în Monitorul Oficial al autorității administrativ-teritoriale a tuturor hotărârilor emise de comitetul județean pentru situații de urgență, aceasta s-ar fi regăsit în

cuprinsul unui text de lege; or, legiuitorul a optat pentru limitarea categoriei actelor supuse publicării, circumstanțiat de zona afectată de măsurile luate.

Vor fi respinse, ca nefondate, și criticile reclamantei referitoare la încălcarea prevederilor art. 53 din Constituție, prin care s-a susținut, în esență, că instanța de fond, deși și-a întemeiat hotărârea pe jurisprudența CEDO și pe prevederile Declarației de la Geneva din 2008, nu a avut în vedere argumentul referitor la imposibilitatea restrângerii drepturilor și libertăților prin acte administrative emise de autorități din afara sferei legislative, iar nu prin lege.

Înalta Curte reține că, potrivit art. 12 din Legea nr. 136/2020, carantina zonală se instituie prin ordin al Șefului Departamentului pentru Situații de Urgență. Așadar, procedura de instituire a carantinei este stabilită prin lege specială, adoptată de forul legislativ, procedură care a fost respectată la emiterea ordinului atacat în cauză. Este de necontestat că instituirea măsurii carantinei zonale determină o serie de restrângeri ale drepturilor constituționale, însă această restrângere, chiar dacă este determinată de prevederile unui act administrativ, nu se realizează în afara voinței legiuitorului, care, în cuprinsul legii speciale, a stabilit procedura și organul competent a dispune această măsură. Nemulțumirile reclamantei cu privire la opțiunea legiuitorului în privința procedurii de instituire a carantinării zonale pot face obiectul unor eventuale critici de neconstituționalitate vizând Legea nr. 136/2020, iar nu al unor motive de nelegalitate a actului administrativ contestat, atât timp cât nu se invocă nerespectarea de către ordinul atacat a legii în temeiul căreia a fost emis, ci încălcarea prevederilor constituționale prin legiferarea restrângerii drepturilor și libertăților printr-un act administrativ.

Referitor la critica reclamantei vizând temeiul de drept în baza căruia a fost emis ordinul contestat, Înalta Curte nu poate reține o omisiune a instanței de fond de a se pronunța cu privire la acest aspect, atât timp cât, din cuprinsul sentinței rezultă că prima instanță, în analiza legalității ordinului contestat, a avut în vedere îndeplinirea cerințelor prevăzute de art. 6 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 136/2020, iar nu de lit. b) a aceluiași articol.

Potrivit art. 6 lit. b) și c) din Legea 136/2020: *„Situațiile de risc epidemiologic și biologic pentru care se instituie măsurile prevăzute în prezenta lege sunt următoarele:*

(...)b) urgență de sănătate publică de importanță internațională, certificată prin hotărârea Comitetului Național pentru Situații de Urgență, în baza declarației Organizației Mondiale a Sănătății;

c) pandemie declarată de Organizația Mondială a Sănătății și certificată prin hotărâre de Comitetul Național pentru Situații de Urgență; (...)”

Deși în cuprinsul Ordinului Șefului Departamentului pentru Situații de Urgență nr. 4659887/11.11.2020, s-a menționat, printre altele, că temei al emiterii actului administrativ îl reprezintă art. 6 lit. b) din Legea nr. 136/2020, aceasta reprezintă doar o eroare materială, care, contrar susținerilor reclamantei, nu conduce la declararea nulității actului atacat.

Natura erorii materiale este confirmată de împrejurarea că ordinul contestat se întemeiază pe Legea nr. 55/2020 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19, pe H.G. nr. 856/2020 privind prelungirea stării de alertă pe teritoriul României începând cu data de 15 octombrie 2020, precum și pe Ordinul ministrului sănătății nr. 1309/2020 privind modalitatea de aplicare a măsurilor de prevenire și limitare a îmbolnăvirilor cu SARS-CoV-2. De asemenea, Înalta Curte constată că, prin Hotărârea Comitetului Național Pentru Situații de Urgență nr. 36/21.07.2020 s-a certificat pandemia de Covid-19 declarată de OMS la data de 11.02.2020, în acord cu dispozițiile art. 6 lit. c) din Legea nr. 136/2020.

În ceea ce privește criticile vizând greșita aplicare a dispozițiilor Ordinului ministrului sănătății nr. 1309/2020, din perspectiva întocmirii evaluării de risc de către Direcția de Sănătate Publică Maramureș și nu de către Institutul Național de Sănătate Publică, Înalta Curte le apreciază a fi nefondate.

Potrivit art. 12 alin. (1) din Legea 136/2020: „*Carantina zonală se instituie prin ordin al șefului Departamentului pentru Situații de Urgență sau al persoanei desemnate de acesta, în baza hotărârii comitetului județean pentru situații de urgență, la propunerea direcției de sănătate publică teritoriale și cu avizul Institutului Național de Sănătate Publică.*”, iar potrivit art. 3 alin. (3) din Ordinului ministrului sănătății nr. 1309/2020: „*INSP evaluează analiza de situație locală propusă de către DSP și, în cazul avizării favorabile, o va transmite comitetului județean pentru situații de urgență, denumit în continuare CJSU.*”

La dosarul cauzei au fost depuse, în probațiune, atât evaluarea întocmită de D.S.P. Maramureș, cât și avizul emis de I.N.S.P. sub nr. CNSCBT 99/07.11.2020 (filele 47-50 dosar fond), conform art. 12 alin. (1) din Legea 136/2020, din cuprinsul căruia rezultă că, pe baza evaluării efectuate de D.S.P. Maramureș, I.N.S.P. a procedat la realizarea propriei evaluări și a concluzionat în sensul existenței unui punctaj identic cu cel calculat de D.S.P., respectiv 65 de puncte. Prin urmare, rezultă că, în cauză, I.N.S.P. a făcut o evaluare proprie a situației locale, pe baza propunerii (evaluării de risc) întocmite de către D.S.P., fiind respectate prevederile Ordinului ministrului sănătății nr. 1309/2020. Astfel cum în mod corect a reținut instanța de fond, procedura avizării nu presupune reluarea, în cuprinsul avizului, a întregii evaluări/propuneri întocmite de D.S.P. Maramureș, fiind suficientă doar consemnarea rezultatului avizării, fără ca aceasta să însemne că I.N.S.P. nu a procedat la o evaluare proprie a situației de risc epidemiologic.

Nefondate sunt și argumentele reclamantei privitoare la neconcordanțele ce rezultă cu privire la criteriile de evaluare a situației de risc locale și punctajele înscrise în considerarea acestor criterii, pe care instanța de fond, în opinia recurente, nu le-a analizat ori le-a apreciat în mod greșit, în raport și de alte înscrisuri depuse la dosarul cauzei. Recurenta susține, majoritar, critici referitoare la modalitatea de interpretare și apreciere de către instanța de fond a înscrisurilor depuse în probațiune la dosarul cauzei, reclamanta fiind nemulțumită de valoarea probatorie superioară pe care instanța de fond a acordat-o evaluării de risc întocmite de specialiștii D.S.P. Maramureș. Or, aceste critici nu se încadrează în motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. (1) Cod procedură civilă.

Chiar în ipoteza în care aceste critici ar putea fi considerate ca exprimând aspecte de nelegalitate ale sentinței recurate, Înalta Curte le apreciază a fi nefondate, reținând că:

- numărul de persoane atestat pozitive cu SarsCoV2 pe parcursul ultimelor 14 zile este precizat la punctul I al evaluării de risc realizate de D.S.P. Maramureș (fila 48 verso dosar fond);
- nu există nicio neconcordanță între evaluarea de risc realizată de D.S.P. Maramureș și celelalte înscrisuri depuse la dosar de pârât (formularele de anchetă epidemiologică), inclusiv afirmațiile din cuprinsul întâmpinării, cu privire la numărul de 31 de persoane infectate în 4 focare, din care 20 de cadre medicale. Din cuprinsul formularului de anchetă epidemiologică întocmit de dr. X, nu rezultă decât un număr de 5 cadre medicale infectate, din Spitalul Județean de Urgență „Dr. Constantin Opriș”, dar Înalta Curte constată că acest formular a fost întocmit la data de 06.11.2020, ca urmare a raportării focarului la data de 05.11.2020, pe când evaluarea de risc a avut în vedere datele colectate pe perioada 24.10.2020 – 06.11.2020, iar datele inserate în tabelul din întâmpinare, la punctul 3.6. din întâmpinare, menționează existența a 20 de cazuri de infectare în rândul cadrelor medicale din două spitale, Spitalul de Boli Infecțioase și Psihiatrie

Baia Mare și Spitalul de Pneumoftiziologie Dr. N. Rusdea. Prin urmare, informațiile cuprinse în aceste înregistrări nu sunt contradictorii, ci se completează reciproc, creionând tabloul integral al situației cadrelor medicale infectate;

- este irelevant argumentul nemenționării, în evaluarea de risc, a numărului de cazuri SarsCoV2 înregistrate în ultimele 7 zile în Baia Mare, atât timp cât, potrivit art. 3 alin. (2) din Ordinul ministrului sănătății nr. 1309/2020, criteriile de evaluare a riscului epidemiologic au în vedere o perioadă de 14 zile, iar nu de 7 zile;

- nici argumentul reclamantei că evaluarea de risc a fost făcută pentru o perioadă de 7 zile nu este confirmat de conținutul acestui act, care, la pct. I arată că analiza descriptivă privește perioada 24.10.2020 – 06.11.2020;

- argumentele privind insuficiența personalului D.S.P. Maramureș sunt neîntemeiate, conținând, deopotrivă, opinii personale ale recurente-reclamante cu privire la numărul de persoane care pot desfășura activitatea de realizare a anchetelor epidemiologice. Este real că, prin Ordinul Șefului Departamentului pentru Situații de Urgență nr. 4659894/11.11.2020 s-a aprobat detașarea la D.S.P. Maramureș a unui număr de 13 cadre medicale, dar tocmai această împrejurare confirmă că, la data întocmirii evaluării de risc și a instituirii carantinei, personalul acestei autorități era insuficient, criteriu evaluat cu 5 puncte, din 10 posibile. Contrar afirmațiilor recurente, detașarea celor 13 cadre medicale nu dovedește acoperirea deficitului de personal, atât timp cât ordinul de detașare a fost emis în aceeași zi cu ordinul de instituire a carantinei, iar solicitarea autorității a privit asigurarea suplimentară a unui număr de 20 de persoane, din care s-a aprobat detașarea a 13;

- situația particulară privind detașarea unui medic la un spital din Municipiul București este argumentată de recurentă prin prezentarea unor opinii personale referitoare la importanța fiecărei persoane în astfel de situații, iar nu prin raportare la argumente de nelegalitate, neexistând o critică concretă, efectivă, a argumentelor instanței privitoare la criteriile de detașare, în raport de evaluarea comparativă a nevoilor unităților medicale în asigurarea asistenței medicale a persoanelor suspecte/confirmate COVID;

- sunt neîntemeiate și irelevante argumentele reclamantei referitoare la graficele generate de platforma Corona Forms, în raport de data intrării în funcțiune a acestei baze de date, recurenta prezentând nu aspecte de nelegalitate ale sentinței de fond, ci opinii personale privitoare la caracteristicile tehnice ale acestei platforme.

În ceea ce privește neconcordanța dintre graficele generate de această platformă și datele statistice prezentate zilnic pe site-ul Instituției Prefectului Maramureș, Înalta Curte reține că, pe lângă posibilitatea existenței unor erori în postările de pe site, aceste date par a fi comunicate în raport de alte criterii și repere temporare decât cele avute în vedere în datele statistice ce rezultă din baza de date Corona Forms sau la întocmirea evaluării de risc ce constituie temeiul instituirii carantinei. De exemplu, din graficul depus de pârât la fila 160, rezultă că s-au avut în vedere cazurile totale confirmate, pentru care s-a instituit măsura izolării, înregistrate în fiecare zi pe perioada 25.10.2020 – 07.11.2020, pentru a se stabili dacă există un trend crescător în ultimele 14 zile, conform O.M.S. nr. 1309/2020, pe când datele aflate pe site-ul Instituției Prefectului Maramureș au o oarecare ambiguitate, prezentând separat numărul de „Confirmați” (fără a preciza dacă sunt doar cazuri active ori numărul total de îmbolnăviri de la începutul pandemiei) și „Izolați” (fără a preciza dacă persoanele izolate sunt confirmate a fi infectate sau doar suspecte de infectare).

Referitor la criticile recurente-reclamante vizând o pretinsă examinare de către instanța de fond a unor argumente străine de conținutul acțiunii, Înalta Curte constată că aceste

considerente, aflate la fila 18 alineatele (4) – (5) din sentința recurată, constituie un răspuns la susținerile reclamantei din ultimul paragraf al penultimei pagini și primele două paragrafe ale ultimei pagini a acțiunii, în cuprinsul cărora reclamanta a contestat necesitatea și eficacitatea restricțiilor impuse de ordinul de instituire a carantinei zonale, făcând trimitere la inexistența unor studii la nivel mondial în acest sens. Aparent, instanța de fond a dezvoltat excesiv argumentul reclamantei, raportându-se nu la problema inexistenței unor studii științifice la nivel mondial, ci la măsurile adoptate în alte țări afectate de pandemie, în raport de criticile reclamantei cu privire la măsurile restrictive instituite în România. Chiar și așa fiind, și chiar dacă s-ar aprecia că aceste considerente se situează în afara susținerilor reclamantei, critica recurentei nu este aptă, prin ea însăși, să conducă la reformarea soluției instanței de fond, având în vedere caracterul nefondat al celorlalte motive de recurs și faptul că, în cauză, nu se poate reține că prima instanță nu a analizat speța dedusă judecării sub toate aspectele invocate.

Pentru aceste considerente, constatând că nu sunt incidente motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 Cod procedură civilă, republicat, în temeiul prevederilor art. 496 alin. (1) din Codul de procedură civilă, Înalta Curte a respins recursul declarat de reclamanta A, ca nefondat.

7. Cerere de despăgubiri adresată FGA. Lipsa acoperirii prealabile de către creditorul de asigurare a prejudiciului suferit în urma producerii evenimentului asigurat. Consecințe asupra caracterului actual al prejudiciului

Legea nr.213/2015, art.4 alin.1 litera a)

Este nelegal refuzul Fondului de Garantare al Asiguraților de a achita despăgubirile reprezentând costul terapiilor necesare înlăturării prejudiciului suferit în urma producerii evenimentului asigurat, cu motivarea că în condițiile neacoperirii prealabile de către creditorul de asigurare a prejudiciului, acesta nu ar fi actual.

Faptul că reclamanta nu a avansat aceste cheltuieli și nu a fost supusă intervențiilor medicale necesare înlăturării sau atenuării vătămării suferite nu înseamnă că aceasta nu a dovedit existența unui prejudiciu actual ci doar că prejudiciul nu a fost reparat, neexistând, însă, nicăieri în legislație, o reglementare în sensul condiționării executării obligației de despăgubire pe târâm contractual sau delictual de dovada faptului acoperirii, în prealabil, a prejudiciului de către creditorul obligației de dezdăunare.

În concluzie, obligarea de către prima instanță a pârâtului FGA la plata contravalorii terapiilor necesare acoperirii prejudiciului corporal suferit de reclamantă reflectă o corectă aplicare a dispozițiilor art.4 alin.1 litera a) din Legea nr.213/2015, suma pretinsă în acest scop reprezentând o creanță de asigurare, în sensul legii, aferentă unui prejudiciu cert.

I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 6673 din 10 decembrie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Cererea de chemare în judecată

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Curții de Apel București - Secția a VIII a Contencios Administrativ și Fiscal la data de 09.10.2018 reclamanta A a chemat în

judecată pe pârâțul Fondul de Garantare a Asiguraților solicitând anularea în parte a deciziei nr.16844/11.09.2018 emisă de Fondul de Garantare a Asiguraților, cu consecința admiterii integrale a creanței reclamantei în cuantum de 26.324,03 lei cu titlu de daune materiale și 226.130,00 lei cu titlu de daune morale.

1.2. Soluția primei instanțe

Prin sentința civilă nr.2127 din 28 iunie 2019, Curtea de Apel București – Secția a VIII a Contencios Administrativ și Fiscal a admis în parte cererea de chemare în judecată formulată de reclamanta A în contradictoriu cu pârâțul Fondul de Garantare a Asiguraților, a anulat în parte decizia nr. 16844/11.09.2018 în sensul că a obligat pârâta la plata către reclamantă și la plata unei diferențe de 23296 lei cu titlu de despăgubiri materiale, a respins cererea de majorare a despăgubirilor morale, a obligat pârâțul la plata către reclamant a cheltuielilor de judecată reprezentate de taxa de timbru și onorariu avocațial în cuantum de 650 lei.

1.3. Calea de atac exercitată

Împotriva acestei sentințe, în condițiile art. 483 Cod procedură civilă, reclamanta A și pârâțul Fondul de Garantare a Asiguraților au formulat recurs, întemeiat pe art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 Cod procedură civilă.

1.3.1. Prin recursul său, pârâta Fondul de Garantare a Asiguraților critică soluția primei instanțe prin care a fost obligată la plata sumei de 23.296 lei cu titlu de despăgubiri materiale.

În motivarea căii de atac, recurenta pârâtă arată că reclamanta a solicitat, cu titlu de despăgubiri materiale, suma de 23.296 lei, reprezentând costul a șase ședințe de intervenție cu laser, necesare înlăturării unei cicatrice suferite de reclamantă în urma accidentului rutier din 15 iunie 2016.

Arată recurenta pârâtă că în mod greșit a procedat prima instanță, obligând FGA la plata sumei de 23.296 lei, cât timp reclamanta nu face dovada unui prejudiciu actual în legătură cu suma pretinsă.

Reiterând cuprinsul dispozițiilor art.15 alin.1 din Legea nr.213/2015, recurenta pârâtă arată că nu poate achita decât creanțele certe, lichide și exigibile, condiții neîndeplinite în ceea ce privește suma de 23.296 lei, astfel că solicită admiterea recursului său și, în rejudecare, respingerea acțiunii reclamantei, cu consecința menținerii deciziei nr.16844/11.09.2019.

1.3.2. Recursul reclamantei

În motivarea căii de atac, recurenta reclamantă arată că la data de 28.04.2017 a formulat o cerere de despăgubire, cerere înregistrată la FGA sub nr.26569/04.05.2017.

Obiectul cererii de plată nr.26569 îl constituie pretențiile civile, constând în 26.324,03 lei, daune materiale și 226.130,00 lei, daune morale.

Prin decizia nr. 16844/11.09.2018, Fondul de Garantare a Asiguraților a admis în parte cererea de despăgubire formulată de reclamantă, respectiv a admis suma de 1.885,71 lei, cu titlu de daune materiale și suma de 12.600,00 lei, cu titlu de daune morale, respingând cererea de plată pentru diferența dintre suma solicitată și cea acordată.

În temeiul dispozițiilor art.13 alin. (5) din Legea nr.213/2015 și ale art.19 din Legea nr.503/2004, în data de 09.10.2018 reclamanta a formulat contestație împotriva deciziei sus-menționate, considerând că decizia FGA este nelegală sub aspectul respingerii cererii de plată pentru diferența dintre suma solicitată și cea acordată.

Prin sentința civilă nr. 2127, pronunțată la data de 28.06.2019, instanța de fond a admis în parte cererea de chemare în judecată formulată de reclamantă, în contradictoriu cu pârâțul, a anulat în parte Decizia nr. 16844/11.09.2018, în sensul că a obligat pârâțul la plata către

reclamantă la plata unei diferențe de 23.296,00 lei cu titlu de despăgubiri materiale și a respins cererea de majorare a daunelor morale.

Consideră recurenta reclamantă că soluția de respingere a contestației sale, sub aspectul obligării pârâtei și la plata contravalorii serviciilor avocațiale și, respectiv de traducere a documentelor justificative, în considerarea faptului că nu sunt îndeplinite condițiile art.4 alin. (1) lit. a) din Legea nr.213/2015, este nelegală.

În opinia recurente reclamate, judecătorul fondului interpretează eronat dispozițiile art.4 alin. (1) lit. a) din Legea nr .213/2015.

Potrivit acestui text de lege noțiunea de „creanță de asigurări” este definită ca fiind „creanțele creditorilor de asigurări care rezultă dintr-un contract de asigurare, inclusiv sumele rezervate pentru acești creditori atunci când unele elemente ale datoriei nu sunt cunoscute încă.”

Conform art.2 alin.3 din Legea 213/2015 „Fondul garantează plata de indemnizații/despăgubiri rezultate din contractele de asigurare facultative și obligatorii, încheiate, în condițiile legii, în cazul falimentului unui asigurător, cu respectarea plafonului de garantare prevăzut în prezenta lege și în limita resurselor financiare disponibile la momentul plății, așa cum sunt definite la art. 5.”

Prin urmare, Fondului de Garantare îi revine obligația de a plăti creditorului de asigurare despăgubirea ce rezultă din contractului de asigurare, în limita plafonului de garantare. Sintagma „plata despăgubirii rezultate din contractele de asigurare” se referă la plata pe care în mod obișnuit o efectua societatea de asigurări X, aflată în faliment. Pentru a determina conținutul acestei obligații trebuie să ne raportăm la dispozițiile Normei ASF nr.23/2014, norma ce în conformitate cu art.53 din Legea nr. 136/1995 prevede în art.26 alin.1 lit.d) că „se acordă despăgubiri în formă bănească pentru (...) cheltuielile de judecată efectuate de către persoana păgubită.”

Astfel, serviciile avocațiale și de traducere a documentelor justificate au fost achitate în scopul recuperării prejudiciului, fiind generate de fapta asiguratului X (în lipsa faptei ilicite nu ar fi fost nevoită să avanseze aceste sume, ceea ce face incidență noțiunea de "culpa procesuală"), fiind astfel un risc acoperit prin polița de asigurare, reprezentând creanță de asigurare în sensul art.4 alin. (1) lit.a) din Legea nr.213/2015.

În plus, recurenta reclamantă arată că, neavând domiciliul în România, reprezentarea convențională a fost indispensabilă în procesul de recuperare a creanței de asigurare.

Referitor la soluția privind compensarea prejudiciului moral, consecutiv vătămării corporale, instanța de fond conchide că nu poate reține refuzul nejustificat al Fondului de Garantare a Asiguraților, de acordare integrală a daunelor morale solicitate de reclamantă, considerând că acesta a stabilit corect cuantumul daunelor morale.

Sub acest aspect, hotărârea primei instanțe este netemeinică și nelegală.

Prin hotărârea pronunțată, instanța de fond a încălcat următoarele norme în vigoare la data producerii accidentului (15.06.2016):

-art.49 alin. (1) din Legea nr. 136/1995 privind asigurările și reasigurările, conform căruia asigurătorul acordă despăgubiri pentru prejudiciile de care asigurații răspund, în baza legii, față de terțe persoane păgubite prin accidente de autovehicule, precum și pentru cheltuielile făcute de asigurați în procesul civil;

-art.50 pct. 1 lit.f) din Norma ASF nr.23/2014 potrivit căreia stabilirea despăgubirilor reprezentând daune morale în cazul vătămării corporale a unei persoane, victime ale unui accident rutier, trebuie să fie "în conformitate cu legislația și jurisprudența din România"

-art.1391 alin.(1) Cod civ, intitulat "Repararea prejudiciului nepatrimonial", conform căruia în caz de vătămare a integrității corporale sau a sănătății, poate fi acordată și o despăgubire pentru restrângerea posibilităților de viață familială și socială.

Instanța de fond a confirmat demersul pârâtei de a se raporta la numărul de zile de îngrijiri medicale, ca indicator medico-legal, apreciind că în lipsa unor criterii legale, acesta reprezintă un criteriu obiectiv și rezonabil.

Cu toate acestea, prima instanță omite din vedere faptul că în speță, pentru a ajunge la suma de 12.600,00 lei, Fondul de garantare a Asiguraților a înmulțit durata îngrijirilor medicale cu o sumă arbitrară (280,00 lei), demers care nu este prevăzut în nicio normă legală.

De altfel, pârâtul motivează cuantumul daunelor morale cu argumente ce nu se regăsesc în vreo normă legală, respectiv: suma a fost determinată folosind „criterii determinante și încadrarea pe praguri valorice agreeate printr-o procedură internă”.

Relativ la criteriul de cuantificare validat de prima instanță, chiar dacă este adevărat că indicatorul medico-legal denumit „durata îngrijirilor medicale” relevă gravitatea vătămării corporale devenind astfel unul dintre criteriile uzitate de instanțele judecătorești din România în soluționarea cererilor de despăgubiri pentru prejudicii morale rezultate din atingeri aduse integrității corporale, tot atât de adevărat este că acesta nu reprezintă unicul criteriu.

Raportarea exclusiv la indicatorul medico-legal încalcă principiul reparației integrale a prejudiciului prevăzut de art.1385 alin.(1) C.civ.

În al doilea rând, indicatorul medico-legal al duratei îngrijirilor medicale este o noțiune care a fost concepută în vederea aplicării legislației penale. Legiuitorul a conceput o manieră de a evalua gravitatea faptei (constând în loviri și alte violențe, vătămarea corporală etc), și nu de a dimensiona prejudiciul.

În al treilea rând, acest criteriu, indiferent cât de obiectiv se pretinde, conține prin definiție o doză de apreciere din partea medicului legist, fiind stabilit prin aproximare, în baza unui barem prestabilit.

Sintagma „îngrijiri medicale” este o noțiune medico-legală ce vizează strict intervalul în care traumatizatul a urmat efectiv sau a necesitat tratament medical pentru leziunea suferită și pentru complicațiile legate cauzal de aceasta, independent de constituirea de sechele. Medicul legist se pronunță asupra numărului de zile de îngrijiri medicale în urma examinării victimei (examen clinic), precum și pe baza înscrisurilor medicale prezentate, fără a ține cont de aspecte ce nu reies din aceste înscrisuri. Analizând gravitatea leziunilor traumatice produse victimei, cât și de amploarea actului curativ - recuperator "traduce" - prin intermediul acestui indicator medico-legal - repercusiunile traumatismului asupra organismului uman.

Stabilirea numărului de „zile de îngrijiri medicale” este de fapt o operațiune de încadrare într-un indicator medico-legal, care ține cont de:

- criteriul diagnostic - tipul, localizarea, mărimea și numărul leziunilor traumatice;
- criteriul terapeutic prognostic (recuperator) - perioada de timp necesară aplicării unei terapii (medicamentoasă, chirurgicală, recuperatorie) - fie în ambulatoriu, fie prin internare în spital, în varianta cea mai adecvată pentru leziunea traumatică respectivă;
- criteriul antecedentelor patologice-starea de sănătate anterioară traumatismului suferit de victima; așa numitul „teren” al pacientului/victimei este determinat de vârstă, boli preexistente, stare de nutriție, particularități legate de sex etc.

Astfel, pentru stabilirea gravității vătămării integrității corporale sau a sănătății prin criteriul de durată a îngrijirilor medicale experții medico-legali folosesc un barem orientativ, care ia în calcul mai multe elemente: gravitatea leziunii în sine (intensitatea traumei), regiunea

corporală interesată(localizare), vârstă, sex, afecțiuni preexistente, posibilitatea apariției de complicații, răsunetul funcțional general sau reactivitatea organică individuală, numărul și frecvența intervențiilor chirurgicale necesare, gradul de complianță la tratamentele prescrise, inclusiv la cele ambulatorii. Cu toate acestea, rămân în afara sferei de evaluare medico-legală consecințe posttraumatice cum sunt: prezența sechelelor posttraumatice, cu sensul de urmări durabile la nivel organic sau funcțional, a repercusiunilor leziunilor asupra vieții psihice a victimei, impactul asupra funcționalității întregului organism, prejudiciu estetic în sensul comun al termenului (afectarea armoniei fizice cu răsunet la nivel afectiv).

În concluzie, de principiu, acest indicator medico-legal nu surprinde întreaga dimensiune a modului în care viața victimei a fost afectată de evenimentul rutier.

De aceea, la dimensionarea „în echitate” a prejudiciului moral menit a compensa prin mijloace bănești repercusiunile vătămării corporale în plan fizic și psihic trebuie avut în vedere ceea ce doctrina și practica judecătorească în mod constant susțin, anume cumulum mai multor criterii, cum sunt indicatorii medico-legali; durata menținerii consecințelor vătămării (consecințele traumatice ale evenimentului, atât la nivel fizic, cât și la nivel psihic, sub forma sechelelor posttraumatice); existența unei forme particulare de prejudiciu (estetic, de agrement, juvenil etc.); impactul traumatismului suferit asupra tuturor sferelor vieții victimei (personale sociale, profesionale etc.), consecințele în plan fizic și psihic ale urmărilor leziunilor suferite (cu luarea în considerare a formelor sub care se prezintă această categorie de prejudiciu: pretium doloris, prejudiciu de agrement, prejudiciu estetic).

Numai prin intersecția mai multor paliere, mai multor criterii, este posibilă personalizarea cât mai adecvată a dimensionării prejudiciului moral.

În acest sens, în jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție, s-au statuat următoarele: " Prejudiciul moral a fost definit ca orice atingere adusă uneia dintre prerogativele care constituie atributul personalității umane și care se manifestă prin suferința fizică și/sau morală pe care o resimte victima. Prejudiciile care alterează sănătatea și imaginea fizică aduc atingere unora dintre prerogativele care constituie atributul personalității umane - dreptul la sănătate, integritate fizică și psihică (art.58 NCC) componente ale dreptului la viață apărute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și trebuie să fie reparate.

Caracterul suferințelor trebuie să fie privit în legătură cu particularitățile individuale ale persoanei prejudiciate, suferințele morale (psihice) fiind frica, rușinea, tristețea, neliniștea, umilirea și alte emoții negative.

Fiind vorba de lezarea unor valori fără conținut economic și de protejarea unor drepturi care intră, ca element al vieții private, în sfera art. 1 (dreptul la viață) din Convenția europeană, dar și de valori apărute de art.22 din Constituție și art.58 C.civ., existența prejudiciului este circumscrisă condiției aprecierii rezonabile, pe o bază echitabilă corespunzătoare a prejudiciului real și efectiv produs victimei.

În ce privește cuantumul posibilelor despăgubiri acordate, nici sistemul legislativ românesc și nici normele comunitare nu prevăd un mod concret de evaluare a daunelor morale, iar acest principiu, al reparării integrale a unui astfel de prejudiciu, nu poate avea decât un caracter estimativ, fapt explicabil în raport de natura neeconomică a respectivelor daune, imposibil de a fi echivalată bănesc. Ceea ce trebuie în concret evaluat nu este prejudiciul ca atare, ci doar despăgubirea ce vine să compenseze acest prejudiciu și să aducă satisfacție de ordin moral celui prejudiciat. " (Secția I Civilă, Decizia nr.824 din 006 aprilie 2016).

Procedura utilizată de Fondul de Garantare a Asiguraților ignoră tocmai aceste nuanțe, aceste specificități rezultate din modul diferit, aparte, în care fiecare victimă percepe vătămarea,

modul specific în care reacționează la traumă. Două persoane cu vătămări identice, respectiv cu lezarea acelorași zone ale corpului nu vor avea niciodată un prejudiciu identic, ca întindere, gravitate, importanță. Explicația rezidă în diversitatea proprie ființei umane.

Judecătorul fondului a încălcat legea și a dat o interpretare eronată legii în demersul de apreciere a legalității deciziei atacate sub aspectul cuantificării daunelor morale ce i se cuvin reclamantei prin raportare la anumite praguri valorice standardizate, adoptate printr-o decizie internă a pârâtului.

În speță, din perspectiva acestor elemente ce definesc prejudiciul corporal suferit de reclamantă, este evident că suma de 12.600,00 lei nu este de natură a compensa prejudiciul cu caracter nepatrimonial provocat în plan personal, nepatrimonial, ca urmare a atingerilor aduse stării de sănătate și integrității corporale.

Prin hotărârea pronunțată judecătorul fondului validează utilizarea de către o autoritate publică - în procedura de evaluare a prejudiciului moral - a unor șabloane, ceea ce presupune în ultimă instanță standardizarea unor importante valori ale societății, respectiv viața, integritatea corporală, sănătatea, demers pe care îl apreciez ca fiind nu numai nelegal, dar și imoral. În materia daunelor morale nu pot exista astfel de "praguri valorice", simpla existență a acestora încălcând cele mai elementare valori ale societății moderne, atât norme morale, cât și de drept.

Considerând că Fondul de Garantare a Asiguraților a stabilit corect quantumul daunelor morale, instanța fondului validează implicit modul de calcul prezentat de pârât în cuprinsul întâmpinării, demers fundamental eronat, care contravine flagrant legii.

Decizia FGA nr.142/26.05.2016, invocată de pârât atât în cuprinsul deciziei atacate nr.16844/11.09.2018 cât și în cuprinsul întâmpinării din prezenta cauză, a fost abrogată prin Decizia FGA nr.74/02.08.2018, prin urmare nu era în vigoare la data emiterii deciziei atacate, astfel că Fondul de Garantare a Asiguraților a aplicat o procedură de calcul a despăgubirilor ieșită din vigoare.

În orice caz, aceste decizii privind procedura de soluționare a pretențiile izvorând din vătămări corporale sunt decizii emanând de la însuși Fondul de Garantare a Asiguraților prin care acesta aprobă procedura de soluționare pe cale amiabilă a pretențiilor pecuniare (morale și materiale) izvorâte din cazuri de vătămări corporale sau decese. Pârâtul afirmă că procedura ar fi guvernată de principiul reparării integrale a prejudiciului daunele morale fiind cuantificate potrivit Anexei 1, care face trimitere la tabelul Fondul de Protecție a Victimelor Străzii (F.P.V.S.) privind costul pe zi de îngrijire medicală.

Or, chiar și din perspectiva acestui mod de cuantificare decizia FGA atacată este nelegală, deoarece despăgubirea stabilită în speță, de 280 lei /zi de îngrijire medicală, este sub limita prevăzută chiar de ghidul emis de F.P.V.S., care prezintă o medie de 474 lei/zi de îngrijire medicală pentru vătămări de până la 60 de zile de îngrijiri medicale.

În aprecierea asupra daunelor morale, Fondul de Garantare utilizează o procedură internă ce are la bază sumele prevăzute în „Ghidul pentru soluționarea daunelor morale” (S. Greceanu, M.Necrelescu, Ed. UNSICAR, 2012). Acest document este redactat sub egida și cu finanțarea Fondului de Protecție a Victimelor Străzii, asociație constituită din societățile de asigurare abilitate să comercializeze asigurări RCA în România (în prezent, F.P.V.S. este o direcție a Biroului Asiguratorilor de Autovehicule din România).

Prin urmare, o persoană juridică de drept privat ce este finanțată din contribuțiile asiguratorilor emite o „lucrare” ce își propune să cuantifice suma medie acordată cu titlu de daune morale în anumite spețe din practica judecătorească din România, lucrarea având

nenumărate carențe, menționate de recurenta reclamantă în cuprinsul cererii de exercitare a căii de atac.

În același context, recurenta reclamantă afirmă că Ghidul FPVS nu este izvor de drept, prin urmare nu poate constitui o bază de fundamentare a unei decizii F.G.A. ori a unei hotărâri judecătorești. Dacă o lucrare de specialitate ce prezintă grave carențe de transparență metodologică influențează o autoritate publică ori instanța de judecată în soluția sa, putem afirma și argumenta că art.6 CEDO a fost încălcat. Această lucrare nu poate aspira nici la titlu de lucrare științifică deoarece nu îndeplinește condițiile necesare și suficiente în acest sens și nici la acela de compendiu de practică judiciară, care e de regulă editat sub egida unei instanțe judecătorești sau sub îndrumarea unor juriști iluștri și ce are cu totul alte criterii de selecție decât cele utilizate de autorii acestei lucrări.

În speță, reținând implicit că procedura internă standardizată de cuantificare a daunelor morale, procedură aprobată printr-o decizie internă a FGA este în măsură a asigura un tratament echitabil, prima instanță lipsește de eficiență posibilitatea conferită de lege celor vătămați în drepturile lor de a obține controlul de legalitate al actelor emise de Fondul de Garantare a Asiguraților. De vreme ce instanța de fond consideră că deciziile interne ale emitentului actului administrativ sunt mai presus de lege și de principiul reparării integrale a prejudiciului, de art.1387 alin.(1) și art.1391 alin.(1) C.civ., înseamnă că prin aceste decizii interne privind soluționarea pretențiilor izvorând din vătămări corporale FGA a statuat - într-o manieră ce nu poate fi censurată pe cale judecătorească - asupra modului în care se cuantifică daunele morale în România.

FGA și-a constituit practic propriile reguli, utilizând tabelul F.P.V.S. și ridicându-1 la valoare de lege, iar instanța investită cu controlul legalității deciziilor individuale are, potrivit raționamentului instanței de fond, un rol diminuat în cuantificarea daunelor morale, fiind necesar a se raporta la cât de echitabil și transparent este procesul și nu la individualizarea actului de justiției potrivit propriei concepții.

Prima instanță, investită cu contestația împotriva deciziei FGA era îndreptățită și totodată datorare să țină seama de o multitudine de factori rezultați din probatoriul administrat, care definesc situația concretă a reclamantei și în plus să valorizeze corespunzător elementele probatorii existente, printre care și expertiza medico-legală, în raport de doctrina și de practica judiciară în materie.

Judecătorul fondului nu a luat în considerare elementele concrete care dau specificitate cazului, constituindu-se în tot atâtea criterii de cuantificare a prejudiciului moral, rezultate din înscrisurile anexate cererii de plată, cum sunt:

- faptul că în accident membrul inferior drept a fost prins între motocicletă și autoturism, fiind proiectată cu capul într-un stâlp al autoturismului (mecanism complex de producere a leziunilor);

- faptul că reclamanta a fost constrânsă să meargă cu sprijin parțial pe membrul inferior stâng, cu cârje, timp de 14-21 zile ulterior accidentului;

- faptul că în perioada de după accident, mobilitatea și autonomia i-au fost semnificativ diminuate, fiindu-i afectată capacitatea de autoîngrijire;

- faptul că leziunile traumatiche cutanate suferite au avut o evoluție trenantă, cu asocierea unor fenomene infecțioase (Pseudomonas, o bacterie rezistentă la antibiotice), care au necesitat antibioterapie susținută, îndelungată, precum și terapie chirurgicală;

- faptul că a reclamanta a fost supusă la două intervenții chirurgicale în data de 02.09.2016 și în data de 10.09.2016 pentru curățarea rănii;

- faptul că a fost necesară o nouă intervenție chirurgicală pentru recoltarea unui tegument pentru grefă în zona genunchiului;
- faptul că reclamanta nu s-a putut deplasa normal timp de aproximativ două luni de zile;
- instalarea senzației de teamă de a mai conduce vehicule pe două roți (urmări de durată la nivel psihic);
- dificultățile intervenite în activitatea profesională (lucrător al Aeroportului din Dubai) care implică ortostatismul prelungit;
- faptul că pe o perioadă de cel puțin un an de la producerea leziunilor i-a fost afectată capacitatea de efort și posibilitatea de a face sport;
- faptul că funcționalitatea membrului inferior afectat nu a fost redată în totalitate, în timp ce zona lezată va rămâne cu o sensibilitate aparte (aspecte care intră în noțiunea de sechele posttraumatice);
- prezența cicatricilor inestetice la nivelul genunchiului (ce relevă caracterul succesiv al prejudiciului corporal).

Prima instanță nu s-a referit absolut deloc la jurisprudența în materie, depusă la dosarul cauzei, deși trimiterea la aceasta este prevăzută de lege ca fiind aplicabilă în demersul de cuantificare a daunelor morale.

În felul acesta, soluția instanței de fond prin care acest calcul a fost validat încalcă flagrant atât litera, cât și însuși principiului avut în vedere la edictarea art.50 pct.1 lit.f) din Norma ASF nr.23/2014.

Din perspectiva prevederilor legale aplicabile cazului și prin raportare la criteriul jurisprudenței, recurenta reclamantă susține că există o neconcordanță vădită între nivelul despăgubirilor la care instanța de fond a achiesat în cazul dedus judecății și nivelul despăgubirilor acordate în cazuri similare, de către instanțele judecătorești la nivel național în ultimii ani.

Față de aceste considerente, recurenta reclamantă solicită casarea în parte sentinței civile atacate, rejudecarea cauzei și admiterea acțiunii sale, așa cum a fost formulată.

2. Apărări formulate în cauză

Prin întâmpinarea depusă la dosarul cauzei, reclamanta a invocat excepția nulității recursului formulat de pârâta FGA, apreciind că motivele invocate de recurenta pârâtă în sprijinul căii de atac nu se subsumează niciunui din motivele prevăzute de art.488 alin.1 pct.8 C.proc.civ.

În subsidiar, reclamanta solicită respingerea recursului declarat de pârâta FGA ca fiind nefondat, apreciind că sunt lipsite de temeinicie criticile acesteia la adresa legalității sentinței civile nr.2127/28.06.2019.

La rândul său, Fondul de Garantare a Asiguraților a depus întâmpinare la recursul declarat de reclamantă, solicitând respingerea acestuia ca fiind nefondat, pentru considerentele arătate în cuprinsul întâmpinării.

II. Considerentele Înaltei Curți asupra recursurilor

Recursul pârâtei Fondul de Garantare a Asiguraților

Soluționând excepția nulității recursului declarat de Fondul de Garantare a Asiguraților, Înalta Curte constată că este nefondată, întrucât motivele invocate de recurenta pârâtă în sprijinul căii de atac se circumscriu dispozițiilor art.488 alin.1 pct.8 C.proc.civ., fiind criticată sentința civilă nr.2127/28.06.2019 din perspectiva greșitei aplicări a dispozițiilor art.4 alin.1 litera a) și art.15 alin.1 și 2 din Legea nr.213/2015.

Critica recurenței pârâte apare, însă, ca fiind nefondată, constatând Înalta Curte că aprecierea primei instanțe cu privire la caracterul cert al prejudiciului suferit de reclamantă reflectă o corectă aplicare a dispozițiilor art.4 alin.1 litera a) din Legea nr.213/2015.

Astfel cum rezultă din economia dosarului, pârâta FGA a refuzat plata despăgubirilor în sumă de 23296 lei, reprezentând costul terapiilor necesare înlăturării prejudiciului corporal reprezentat de cicatricea suferită de reclamantă în urma accidentului ce reprezintă evenimentul asigurat, apreciind pârâta că nu este dovedit caracterul actual în privința prejudiciului suferit de reclamantă.

Sub acest aspect, Înalta Curte constată că recurenta pârâtă se află în eroare cu privire la înțelesul noțiunii de caracter cert al prejudiciului, făcând confuzie între criteriile de apreciere a condiției actualității vătămării circumscrise noțiunii de prejudiciu și cele referitoare la acoperirea prejudiciului.

Prejudiciul este cert ori de câte ori este demonstrată vătămarea suferită de creditorul obligației de dezdăunare și, particularizat cauzei de față, o atare vătămare s-a produs deja, fiind reprezentată de cicatricea suferită de reclamantă în urma accidentului rutier din 15.06.2016, vătămare ce poate fi înlăturată prin terapia menționată în actele medicale înaintate pârâtei de reclamantă.

În cauză, este evaluată și întinderea obligației de reparare a prejudiciului reclamat, rezultând, din cuprinsul înscrisurilor depuse de reclamantă la FGA, că suma estimată pentru intervențiile necesare este de 23.296 lei (echivalent al sumei de 20.000 AED).

Faptul că reclamanta nu a avansat aceste cheltuieli și nu a fost supusă intervențiilor medicale necesare înlăturării sau atenuării vătămării suferite nu înseamnă că aceasta nu a dovedit existența unui prejudiciu actual ci doar că prejudiciul nu a fost reparat, neexistând, de altfel, nicio legi în legislație, o reglementare în sensul condiționării executării obligației de despăgubire pe tărâm contractual sau delictual de dovada faptului acoperirii, în prealabil, a prejudiciului de către creditorul obligației de dezdăunare.

În concluzie, Înalta Curte constată că hotărârea primei instanțe, în sensul obligării pârâtei FGA și la plata contravalorii terapiilor necesare acoperirii prejudiciului corporal reprezentat de cicatricea suferită de reclamantă reflectă o corectă aplicare a dispozițiilor art.4 alin.1 litera a) din Legea nr.213/2015, suma pretinsă de reclamantă în acest scop reprezentând o creanță de asigurare, în sensul legii, aferentă unui prejudiciu cert.

Pentru aceste considerente, recursul formulat de recurenta pârâtă este apreciat ca fiind nefondat, urmând a fi respins în consecință.

Recursul reclamantei

Astfel cum rezultă din cele mai sus expuse, recurenta reclamantă consideră nelegală sentința civilă nr.2127/28.06.2019 din perspectiva respingerii cererii de obligare a pârâtei FGA la plata cheltuielilor aferente traducerii înscrisurilor medicale și a onorariului avocațial precum și la plata daunelor morale în cuantumul pretins prin cererea adresată FGA.

Cât privește includerea cheltuielilor reprezentând servicii avocațiale și a celor aferente traducerii documentelor justificative, instanța fondului apreciază că, din interpretarea sistematică a dispozițiilor Legii nr. 213/2015 și ale Normei A.S.F. nr. 23/2014, rezultă că Fondul de Garantare a Asiguraților este constituit cu scop și destinație specifice, nu se substituie asiguratorului aflat în insolvență și nu preia obligațiile asiguratorului asumate în urma încheierii contractelor de asigurare de răspundere civilă pentru accidente produse de vehicule.

În cazul unui accident de circulație având ca urmare producerea unui prejudiciu material și/sau moral, așa cum este cazul în speță, răspunderea aparține asiguratorului, în baza

contractului de asigurare de răspundere civilă auto, fiind o răspundere contractuală, arată instanța fondului.

Or, instituția pârâtă nu are calitatea de asigurător și nu se subrogă în drepturile și obligațiile asigurătorului, subliniază judecătorul fondului iar între FGA și conducătorii autovehiculelor implicați în accidente de circulație rutieră nu există niciun raport juridic care să derive din contractul de asigurare de răspundere civilă încheiat cu asigurătorul debitor.

FGA nu este parte într-un contract/poliță de asigurare pentru răspundere civilă, iar în sarcina sa nu este stabilită și nu decurge nicio obligație pentru repararea prejudiciului cauzat în urma producerii riscului asigurat, putând achita despăgubiri numai în condițiile prevăzute de Legea nr. 213/2015 și de Norma A.S.F. nr. 23/2014.

Potrivit art. 4 alin. 1 lit. a din Legea nr. 213/2015, creanța de asigurări reprezintă creanțele creditorilor de asigurări care rezultă dintr-un contract de asigurare, inclusiv sumele rezervate pentru acești creditori atunci când unele elemente ale datoriei nu sunt cunoscute încă. Se consideră creanțe de asigurări sumele achitate creditorilor de asigurări din disponibilitățile Fondului, reprezentând despăgubiri/indemnizații, precum și primele datorate de către asigurătorul debitor pentru perioada în care riscul nu a fost acoperit de acesta, ca urmare a încetării contractelor de asigurare.

Din textul legal menționat rezultă fără echivoc faptul că, pentru a îndeplini condițiile prevăzute de lege și a-și putea recupera sumele solicitate din disponibilitățile Fondului de garantare a asiguraților, este obligatoriu ca suma solicitată să rezulte dintr-un contract de asigurare.

Or, în cazul contravalorii onorariului avocațial și traducerilor efectuate, solicitate de reclamantă, această condiție nu este îndeplinită, astfel că prima instanță a respins acțiunea reclamantei sub acest aspect.

Contrar celor reținute de prima instanță, Înalta Curte apreciază că este justificată solicitarea recurente reclamate și în privința cheltuielilor de traducere și legalizare, în cuantumul arătat de aceasta prin cererea de despăgubire adresată instituției pârâte (383 lei).

Pentru a decide astfel, Înalta Curte are în vedere faptul că aceste cheltuieli vizează traducerea înscrisurilor justificative, depuse de reclamantă la instituția pârâtă, astfel că este indiscutabil caracterul necesar al cheltuielilor reprezentate de formalitatea traducerii autorizate a acestora.

În acest sens, Înalta Curte constată că necesitatea depunerii cererii de despăgubire și a înscrisurilor justificative ale pretențiilor în limba română este prevăzută explicit chiar prin dispozițiile Legii nr.213/2015.

Potrivit dispozițiilor art.14 din Legea nr.213/2015, (1)în vederea încasării indemnizațiilor/despăgubirilor, orice persoană care pretinde un drept de creanță de asigurări împotriva asigurătorului în faliment poate formula o cerere motivată în acest sens, adresată Fondului în termen de 90 de zile de la data rămânerii definitive a hotărârii de deschidere a procedurii falimentului sau de la data nașterii dreptului de creanță, atunci când acesta s-a născut ulterior. Cererea-tip de plată va fi prevăzută în reglementările emise în aplicarea prezentei legi.

(2) Cererea-tip de plată prevăzută la alin. (1) se formulează în scris de către potențialul creditor și se depune direct la sediul Fondului sau prin poștă, cu scrisoare recomandată, cu confirmare de primire, prin poșta electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia. Odată cu cererea-tip de plată, persoana respectivă anexează înscrisurile justificative, în copie legalizată, din care să rezulte cu exactitate cuantumul sumelor solicitate.

(3) În cazul imposibilității de prezentare a înscrisurilor justificative în copie legalizată, creditorul de asigurări poate prezenta fie copii ale acestora, fie o declarație pe propria răspundere, în sensul susținerii acestor documente justificative. În cerere se va preciza motivul imposibilității depunerii lor în copie legalizată. Aceste documente vor fi verificate cu evidențele preluate de Fond de la asiguratorul aflat în faliment.

(4) În cerere se vor menționa, în principal, următoarele elemente: natura creanței, momentul nașterii sale și cuantumul sumei pretinse, dacă există vreun privilegiu ori o garanție reală în ceea ce privește creanța, precum și care sunt bunurile acoperite de asigurare.

(5) *Cererea, precum și actele și informațiile solicitate potrivit alin. (2) - (4) se depun în limba română; în cazul în care sunt redactate într-o limbă de circulație internațională, acestea se depun însoțite de traducerea autorizată conform legii.*

Prin urmare, soluția primei instanțe, în sensul respingerii cererii de obligare a pârâtei FGA la contravaloarea serviciilor de traducere a documentelor justificative este pronunțată cu încălcarea prevederilor art.14 din Legea nr.213/2015, impunându-se casarea sentinței sub acest aspect și, rejudecând cauza, admiterea cererii reclamantei și obligării pârâtei la plata sumei de 383 lei.

Critica recurente reclamate este nefondată, în ceea ce privește pretenția de achitare a onorariului avocațial pentru depunerea cererii de despăgubire la FGA, întrucât sumele avansate de reclamantă nu pot fi încadrate în categoria cheltuielilor de judecată, fiind evident că procedura administrativă desfășurată de FGA în vederea soluționării cererilor de despăgubire nu are natura unei proceduri judiciare.

Potrivit dispozițiilor art.451 alin.1 C.proc.civ., cheltuielile de judecată constau în taxele judiciare de timbru și timbrul judiciar, onorariile avocaților, ale experților și ale specialiștilor numiți în condițiile art. 330 alin. (3), sumele cuvenite martorilor pentru deplasare și pierderile cauzate de necesitatea prezenței la proces, cheltuielile de transport și, dacă este cazul, de cazare, precum și orice alte cheltuieli necesare pentru buna desfășurare a *procesului*.

Cum procesul civil începe prin investirea instanței de judecată, cheltuielile avansate de parte anterior acestui moment pentru servicii de asistență sau reprezentare prin avocat și în condițiile în care procedura administrativă prevăzută de Legea nr.213/2015 pentru soluționarea cererilor de despăgubire nu are natura unei proceduri prealabile, în înțelesul art.7 din Legea nr.554/2004 sau al art.193 C.proc.civ., nu pot fi subsumate noțiunii de cheltuieli de judecată.

Totodată, Înalta Curte subliniază că Legea nr.213/2015 nu impune solicitantului deplasarea la sediul Fondului de Garantare a Asiguraților în vederea depunerii cererii de despăgubire (fiind, astfel lipsită de relevanță împrejurarea că reclamanta nu domiciliază în România) ci, dimpotrivă, instituie un mecanism facil, menționându-se la art.14 alin.2 din lege posibilitatea depunerii cererii de despăgubire fie direct la sediul Fondului fie prin poștă, cu scrisoare recomandată, cu confirmare de primire, prin poșta electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia.

Prin urmare, soluția de respingere a pretențiilor reclamantei cu privire la onorariul avocațial avansat pentru formularea și depunerea cererii de despăgubire reflectă o corectă aplicare a dispozițiilor art.4 din Legea nr.213/2015, acest onorariu neavând regimul cheltuielilor de judecată și nici al unor costuri aferente cererii de despăgubire și a căror necesitate este recunoscută de legiuitor.

În egală măsură, Înalta Curte constată că este nefondată și critica recurente reclamate cu privire la modalitatea de soluționare a cererii de obligare a pârâtei FGA la plata daunelor morale suplimentare celor stabilite prin decizia nr.16844/11.09.2018.

În prealabil dezlegării concrete a criticilor formulate de recurenta reclamantă la adresa legalității sentinței civile nr.2127/28.06.2019 sub acest aspect, Înalta Curte subliniază faptul că recursul, în actuala reglementare procesuală, nu reprezintă o cale de atac devolutivă ci o cale extraordinară de atac, de reformare, prin care legiuitorul urmărește să asigure conformitatea hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile.

Altfel spus, în calea de atac a recursului nu pot fi formulate critici prin intermediul cărora se tinde la reevaluarea situației de fapt ori la reevaluarea cuantumului prejudiciului material și moral și la reaprecierea probelor în ceea ce privește prejudiciul material, aspecte care nu pot fi circumscrise motivelor de recurs reglementate de dispozițiile art.488 C.proc.civ.

În această ordine de idei, Înalta Curte constată că recurenta reclamantă a criticat sentința civilă nr. 2127 din 28 iunie 2019 sub aspectul respingerii cererii de acordare a daunelor morale în cuantumul solicitat prin cererea introductivă de instanță, invocând atât motive de nelegalitate cât și de netemeinicie a hotărârii.

În privința legalității hotărârii atacate, o primă critică a recurente reclamante vizează faptul că judecătorul fondului a validat procedura internă, stabilită de FGA pentru aprecierea cuantumului daunelor morale, procedură care nu ține seama de particularitățile fiecărui caz, stabilind un cuantum fix, de 280 lei/zi de îngrijire medicală, fără nicio altă circumstanțiere, de natură a reflecta preocuparea pentru evaluarea exactă a prejudiciului. În același sens, recurenta reclamantă arată că procedura avută în vedere de FGA a fost stabilită în baza deciziei nr.142 din 26 mai 2016, însă această decizie era abrogată la data emiterii deciziei contestate în prezenta cauză.

Contrar celor susținute de recurenta reclamantă, Înalta Curte constată că judecătorul fondului a procedat la propria evaluare a întinderii prejudiciului moral suferit de reclamantă, aspect ce rezultă din faptul că instanța fondului a încuviințat și administrat probatoriul propus de reclamantă în vederea dovedirii pretențiilor sale inclusiv proba testimonială, concluzionând judecătorul fondului, după analiza actelor și lucrărilor dosarului, că suma acordată de FGA cu titlu de daune morale este aptă a acoperi prejudiciul încercat de reclamantă.

Prin urmare, ceea ce a validat prima instanță a fost *cuantumul daunelor acordate de pârâta FGA* și nicidecum stabilirea acestora pe baza unei proceduri care nu ar ține seama de particularitățile fiecărui caz analizat ori în baza unei decizii(nr.142 din 26 mai 2016) abrogate la momentul emiterii deciziei contestate în cauza de față.

Dacă prima instanță ar fi procedat în sensul arătat de recurenta reclamantă, ar fi concluzionat pur și simplu în sensul că algoritmul utilizat de pârâta FGA pentru calculul daunelor morale este unul corect, nemaifiind utilă nicio probă suplimentară celor reprezentate de dosarul constituit în urma cererii de despăgubire, or este evident faptul că prima instanță nu a procedat astfel.

O a doua critică a recurente reclamantei cu privire la respingerea cererii de acordare a daunelor morale constă în faptul că instanța fondului nu ar fi ținut seama de jurisprudența în cauze similare, invocând recurenta reclamantă, sub acest aspect, motivul de nelegalitate reprezentat de neaplicarea dispozițiilor art.50 litera f) din Norma ASF nr.23/2014, potrivit cărora daunele morale se stabilesc în conformitate cu legislația și jurisprudența din România.

O primă observație ce se impune a fi formulată în legătură cu această critică a recurente reclamante este aceea că Norma ASF nr.23/2014 se adresează asigurătorilor de răspundere civilă obligatorie(RCA) astfel că, instituind un mecanism de apreciere a cuantumului daunelor morale prin raportare la jurisprudență se ajunge, practic, tot la un algoritm de calcul de genul celui

contestat de recurenta reclamantă în cauza de față, astfel că argumentele acesteia prezintă un caracter oarecum antagonic.

Este evident că fiecare cauză comportă particularitățile sale din perspectiva gradului de severitate al atingerilor aduse drepturilor nepatrimoniale protejate de lege și de aceea nu poate fi stabilit un quantum fix, general valabil pentru orice situație în care sunt vătămate drepturile cu conținut nepatrimonial, prevăzute de art.250 C.civil.

Întinderea prejudiciului cauzat prin încălcarea drepturilor nepatrimoniale nu poate fi cuantificat potrivit unor criterii matematice sau economice, astfel încât, în funcție de împrejurările concrete ale speței, instanța acordă despăgubiri apte să constituie o indemnizație pentru satisfacție echitabilă. În materia daunelor morale, principiul reparării integrale a prejudiciului nu poate avea decât un caracter aproximativ, fapt explicabil în raport de natura neeconomică a respectivelor daune, imposibil de a fi echivalate material.

Prin urmare, hotărârile de speță, la care face referire recurenta reclamantă, prin care s-au stabilit cu titlu de prejudiciu moral sume diferite de bani pot furniza judecătorului doar criterii orientative de estimare a despăgubirilor, evidențiind limitele de apreciere a cuantumului acestora, analiza acestora reflectând faptul că instanțele care le-au pronunțat au examinat cauzele cu care au fost investite din perspectiva aceluiași reper care au fost avute în vedere și de instanța fondului, cu prilejul pronunțării sentinței civile criticate în prezentul recurs.

În concluzie, Înalta Curte a constatat că este nefondată critica recurenteii reclamante la adresa sentinței civile atacate din perspectiva modalității de soluționare a capătului de cerere privitor la majorarea cuantumului daunelor morale.

Văzând și dispozițiile art.453 alin.2 C.proc.civ., a respins cererile de acordare a cheltuielilor de judecată avansate în recurs, având în vedere că, raportat la modalitatea de soluționare a recursurilor, fiecare parte a căzut în pretenții (suma acordată suplimentar recurenteii reclamante în prezentul recurs având caracter modic în raport de suma solicitată cu titlu de diferențe de daune morale).

8. A) Faptă anticoncurențială mascată sub forma participării în asociere la o procedură de licitație publică

B) Regimul sancționator contravențional aplicabil materiei concurenței. Specificitate. Efecte în planul individualizării sancțiunilor

Legea nr. 21/1996, art. 51 alin. (1)

OUG nr. 34/2006, art. 44 alin. (1)

A) Faptul că dispozițiile aplicabile procedurilor de desfășurare a achizițiilor publice [art. 44 alin. (1) din O.U.G. nr. 34/2006, în vigoare în perioada de referință] permiteau participarea în asociere la o procedură de licitație a două întreprinderi nu are relevanță în ceea ce privește legala reținere a încălcării de către reclamantă a normelor de concurență, prin decizia contestată, Consiliul Concurenței nesancționând acest tip de participare, ci modul în care reclamanta și o altă societate au înțeles să recurgă la acest instrument legal pentru a adopta un comportament anticoncurențial, colaborarea dintre cele două societăți depășind limitele consorțiului și vizând, în fapt, alocarea clienților din sectorul utilităților. (În cauză, cele două întreprinderi au utilizat aparența de legalitate a asocierii pentru a schimba informații cu

caracter confidențial, adoptând un comportament comun de natură a maximiza câștigurile și a crește cotele de piață. În plus, fiecare dintre aceste întreprinderi avea capacitatea de a participa individual la licitație, reclamanta fiind, până la acel moment, singurul furnizor pentru achizitor).

B) Regimul sancționator contravențional aplicabil în domeniul concurenței comportă anumite trăsături specifice, cum ar fi amenzile prevăzute în cuantumuri foarte ridicate, aplicabilitatea limitată a dreptului comun în materie contravențională spre deosebire de aplicabilitatea normelor comunitare și a jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene, precum și o individualizare a sancțiunii distinctă de cea a altor contravenții. Simpla invocare a unei situații financiare negative sau generatoare de pierderi nu justifică o reducere a cuantumului amenzii. Reducerea amenzii pe acest considerent poate avea loc doar dacă întreprinderea dovedește dincolo de orice dubiu că este în stare de insolvență sau într-o situație financiară extrem de dificilă, care face iminentă ieșirea sa de pe piață.

Î.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 6513 din 2 decembrie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Curții de Apel București – Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal, sub nr. x/2/2016, societatea A S.A., în contradictoriu cu pârâțul Consiliul Concurenței, a solicitat, în principal, anularea în integralitate a Deciziei Consiliului Concurenței nr. 77 din 22 decembrie 2015, iar în subsidiar, anularea parțială a Deciziei mai sus menționate, cu consecința diminuării amenzii de 3.826.562 lei aplicată reclamantei.

2. Hotărârea instanței de fond

Prin sentința civilă nr. 1200 din 04 aprilie 2017, Curtea de Apel București – Secția a VIII-a de contencios administrativ și fiscal a respins excepția inadmisibilității și a respins acțiunea formulată de reclamanta A S.A., în contradictoriu cu pârâțul Consiliul Concurenței, ca neîntemeiată.

Prin încheierea din 07 februarie 2017 Curtea de Apel București – Secția a VIII-a de contencios administrativ și fiscal a respins proba cu expertiză specialitatea contabilitate și proba cu martori, solicitate de către reclamantă.

3. Calea de atac exercitată în cauză

Împotriva sentinței civile nr. 1200 din 04 aprilie 2017, pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a VIII-a de contencios administrativ și fiscal, a declarat recurs reclamanta A S.A., întemeiat în drept pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5, 6 și 8 Cod procedură civilă, solicitând admiterea recursului, casarea sentinței și a încheierii recurate și, în consecință, fie trimiterea cauzei spre rejudecare la prima instanță, fie admiterea cererii de chemare în judecată, astfel cum a fost formulată.

În primul rând, prin respingerea cererii completatoare (privind constatarea prescripției executării sancțiunii contravenționale aplicate prin Decizia nr. 77/2015), prima instanță a încălcat și a aplicat greșit raportul dintre:

a) pe de o parte, dreptul comun în materia contravențională (în special art. 14 din O.G. nr. 2/2001 - ce impune sancțiunea prescripției executării contravențiilor în cazul în care actul prin care este aplicată contravenția nu este comunicat în termenul legal) și,

b) pe de altă parte, Legea concurenței nr. 21/1996 care stabilește un termen special privind comunicarea deciziilor emise de Consiliul Concurenței (prin art. 51).

În al doilea rând, prin respingerea cererii de anulare parțială a Deciziei nr. 77/2015 (cu scop de reducere a cuantumului amenzii), prima instanță a încălcat mai multe prevederi legale (atât procedurale, cât și substanțiale):

a) Prevederile care impun proporționalitatea în concret (iar nu doar în abstracto) a sancțiunilor administrative, mai ales a amenzilor cu quantum foarte ridicat.

b) Prevederile care reglementează circumstanțele atenuante care trebuie acordate de către Consiliul Concurenței și prevederi conexe acestora;

c) Prevederile care reglementează garanțiile procedurale și dreptul la un proces echitabil.

În al treilea rând, prima instanță a încălcat, și în ceea ce privește respingerea cererii de anulare integrală a Deciziei nr. 77/2015 o serie de norme de drept substanțial și procedural:

a) Prevederile naționale și europene care reglementează principii fundamentale precum prezumția de nevinovăție și standardul în dubio pro reo.

b) Prevederile legale care stabilesc înțelesul noțiunii de „secret comercial”;

c) Prevederile care reglementează garanțiile procedurale și dreptul la un proces echitabil având în vedere că prima instanță a refuzat să audieze martorii propuși de reclamanta A, deși această posibilitate reprezintă o garanție procedurală acordată persoanelor supuse unor acuzații de natură penală

Asupra cererii completatoare, cererea de recurs formulată de A se întemeiază pe motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. pr. civ., potrivit căruia se impune soluția casării atunci „când hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.”

Prin cererea completatoare formulată în fața primei instanțe, reclamanta A a solicitat constatarea prescripției executării sancțiunii contravenționale aplicate de pârâta Consiliul Concurenței prin Decizia nr. 77/2015. Prima instanță a respins cererea, pe motiv că prescripția executării sancțiunilor contravenționale nu ar fi aplicabilă amenzilor impuse de Consiliul Concurenței pentru fapte anticoncurențiale. Această soluție se bazează pe o aplicare și interpretare greșită a următoarelor norme legale:

a) Art. 14 din O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, ce stabilește regimul general al prescripției executării sancțiunilor contravenționale (instituție incidentă atunci când actul sancționator nu este comunicat într-un anumit termen către contravenient;

b) Art. 51 din Legea concurenței nr. 21/1996 (varianta în vigoare la data emiterii Deciziei nr. 77/2015), care stabilește termenul în care trebuie comunicate deciziile Consiliului Concurenței prin care sunt sancționate fapte anticoncurențiale;

c) Regimul juridic aplicabil deciziilor Consiliului Concurenței prin care sunt sancționate fapte anticoncurențiale, determinat de fi) cadrul normativ special reglementat de Legea nr. 21/1996, ce se completează cu fiii cadrul normativ general reglementat de O.G. nr.2/2001.

Prima instanță a apreciat că art. 14 din O.G. nr. 2/2001 nu ar fi aplicabil Deciziei nr. 77/2015 pe motiv că deciziile de sancționare emise de Consiliul Concurenței nu se comunică în termenul de două luni instituit prin norma generală, ci într-un termen special de 120 de zile de la deliberarea plenului Consiliului, potrivit art. 51 alin. (1) teza I din Legea concurenței.

Contrar celor reținute de prima instanță, O.G. nr. 2/2001 nu se aplică în completarea Legii nr. 21/1996 doar atunci când legea specială face trimitere expresă la prevederile generale.

Din contră, întrucât reprezintă regimul general aplicabil contravențiilor, O.G. nr. 2/2001 se aplică în completarea legii speciale (în acest caz, Legea nr. 21/1996) de fiecare dată când aceasta din urmă nu derogă în mod expres sau tacit de la dreptul comun.

Prevederea reținută de prima instanță (art. 59 alin. 1 din Legea nr. 21/1996) nu face decât să confirme aplicabilitatea O.G. nr. 2/2001 în calitate de drept comun.

Prima instanță a concluzionat (în mod greșit) că O.G. nr. 2/2001 s-ar aplica numai în cazul contravențiilor menționate expres prin art. 59 alin. (1) din Legea nr. 21/1996. În realitate, rolul art. 59 alin. (1) din Legea nr. 21/1996 este invers decât cel reținut de prima instanță: acel articol indică anumite prevederi din O.G. nr. 2/2001 care nu sunt aplicabile anumitor contravenții emise de Consiliul Concurenței.

Prima instanță a ignorat faptul că mai exista o derogare expresă în Legea concurenței de la anumite prevederi din Ordonanța nr. 2/2001. Mai exact, prin art. 6 alin. (2.) din Legea nr. 21/1996 se menționează anumite situații în care nu sunt aplicabile prevederile O.G. nr. 2/2001 (sunt stabilite alte limite ale amenzi decât cele din legea generală). Dacă O.G. nr. 2/2001 nu ar fi reprezentat dreptul comun și nu ar fi completat prevederile Legii nr. 21/1996 în cazul contravențiilor aplicate de Consiliul Concurenței, legiuitorul nu ar fi avut niciun motiv să instituie această derogare expresă și punctuală de la prevederile ordonanței. Astfel, aceasta dispoziție confirmă și ea rolul de drept comun al O.G. nr. 2/2001, care se aplica în completarea Legii nr. 21/1996 de fiecare dată când aceasta din urmă nu derogă în mod expres sau tacit. Cităm mai jos conținutul art. 56 alin. (2) din Legea nr. 21/1996.

O.G. nr. 2/2001 a stabilit două tipuri de prescripții. În dreptul comun din materia sancțiunilor contravenționale au fost stabilite două tipuri distincte de prescripții: (i) prescripția aplicării sancțiunii - art. 13 din O.G. nr. 2/2001 și prescripția executării sancțiunii - art. 14 din aceeași Ordonanță.

Legea concurenței nu a înlăturat niciuna din cele două tipuri de prescripții reglementate de O.G. nr. 2/2001. Legea nr. 21/1996 nu conține vreo dispoziție prin care să se deroge de la prevederile O.G. nr. 2/2001 în sensul înlăturării celor două tipuri de prescripție incidente în ceea ce privește aplicarea și, respectiv, executarea sancțiunilor. Din contră, Legea concurenței stabilește în mod expres termene mai lungi atât în ceea ce privește aplicarea sancțiunilor de către Consiliul Concurenței, cât și în ceea ce privește comunicarea actelor de aplicare a sancțiunilor:

a) Art. 63 din Legea nr. 21/1996 stabilește termene speciale în ceea ce privește prescripția aplicării sancțiunilor de către Consiliul Concurenței între 3 și 5 ani):

În concluzie, Legea nr. 21/1996 nu a înlăturat prescripția executării sancțiunilor aplicate prin decizii ale Consiliului Concurenței. Interpretarea coroborată a art. 51 alin. (1) din Legea nr. 21/1996 și a art. 14 din O.G. nr. 2/2001 duce la următoarele concluzii:

a) Legea generală impune sancțiunea prescripției executării contravențiilor, în cazul în care actul de aplicare a contravenției nu este comunicat într-o anumită perioadă de timp -art. 14 din O.G. nr. 2/2001;

b) Legea specială (Legea nr. 21/1996) nu conține vreo prevedere expresă prin care să înlătore aplicabilitatea prescripției executării contravențiilor în ceea ce privește Deciziile prin care Consiliul Concurenței aplică amenzi pentru fapte anticoncurențiale;

c) Legea specială conține doar un termen diferit în care Deciziile emise de Consiliul Concurenței trebuie comunicate contravenienților: 120 de zile (termen impus de art. 51 alin. 1 din Legea nr. 21/1996) față de termenul general de 2 luni (impus de art. 14 din O.G. nr. 2/2001);

d) Legea specială nu prevede expres vreo sancțiune pentru depășirea termenului de 120 de zile impus de art. 51 din Legea nr. 21/1996;

e) Regulile de interpretare a normelor juridice nu permit concluzia că depășirea termenului de 120 de zile impus de art. 51 din Legea nr. 21/1996 ar fi lipsită de sancțiune (întrucât legea specială nu a înlăturat instituția prescripției executării contravențiilor), ci impune concluzia că sancțiunea rămâne cea stabilită de legea generală;

f) în concluzie, prin art. 51 din Legea nr. 21/1996 nu se derogă de la sancțiunea care intervine în cazul depășirii termenului legal în care trebuie comunicat actul de aplicare a contravenției (prescripția executării contravenției), ci numai de la termenul general în care intervine această prescripție (stabilit prin art. 14 din O.G. nr. 2/2001);

g) Astfel, executarea sancțiunilor contravenționale aplicate prin decizii emise de Consiliul Concurenței se prescrie dacă deciziile de sancționare nu sunt comunicate contravenientului în termen de maximum 120 de zile de la deliberarea autorității.

Consecința admiterii acestui motiv de recurs este constatarea prescripției executării sancțiunii contravenționale.

Pentru a fi respectat termenul de 120 de zile, Decizia nr. 77/2015 trebuia comunicată cel târziu pe 21 aprilie 2016. Folosind sistemul de calcul pe zile libere, rezultă că Decizia nr. 77/2015 trebuia comunicată către A cel târziu pe data de 21 aprilie 2016 pentru a se respecta termenul de 120 de zile impus de art. 51 alin. (1) din Legea nr. 21/1996.

Decizia a fost comunicată către A abia pe 22 aprilie 2016, astfel, comunicarea s-a realizat cu încălcarea termenului special de 120 de zile (stabilit de art. 51 din Legea nr. 21/1996), cât și a termenului general de două luni (stabilit de art. 14 din O.G. nr. 2/2001).

Al doilea motiv de recurs se referă la faptul că prima instanță nu a analizat individualizarea în concret a sancțiunii, reținând numai argumentele Consiliului Concurenței privind aplicarea principiului proporționalității. Mai exact, instanța a respins cererea de anulare parțială a actului sancționator, motivând că determinarea nivelului de bază al amenzii aplicate a fost făcută cu respectarea dispozițiilor Instrucțiunilor adoptate prin Ordinul Președintelui Consiliului Concurenței nr. 420/2010. Prima instanță a avut în vedere însă numai individualizarea legală a sancțiunii (individualizare în abstracto) iar nu și individualizarea administrativă sau judiciară a acesteia (individualizare în concret).

În primul rând, amenda este disproporționat de mare prin raportare la starea economică concretă a reclamantei A. Sancțiunea aplicată de Consiliul Concurenței prin Decizia nr. 77/2015 obligă societatea să funcționeze în pierdere în următorii ani, fiind deci disproporționată față de starea economică reală a Societății și reprezentând în realitate o condamnare la faliment a acesteia.

În al doilea rând, trebuiau avute în vedere caracteristicile faptei pentru care A a fost sancționată. Pentru determinarea gravității faptei este relevant, printre altele, și impactul concret al încălcării pe piață. Acest considerent este preluat din prevederile Instrucțiunilor adoptate prin Ordinul Președintelui Consiliului Concurenței nr. 420/2010, care dispun expres acest lucru.

Prima instanță a constatat că asocierea dintre A și B pentru participarea la licitația C este legală și că nu există nicio dovadă privind punerea în aplicare a pretinsei înțelegeri cu privire la patru clienți din cei cinci care ar fi fost împărțiți între A și B. Aceste concluzii impuneau reducerea cuantumului amenzii aplicate de Consiliul Concurenței.

Cu încălcarea și aplicarea greșită a normelor de drept material și procesual, prima instanță nu a reținut circumstanțele atenuante constând în faptul că presupusa înțelegere anticoncurențială nu a fost pusă în practică, iar A s-a comportat diferit de conținutul respectivei înțelegeri

Prima instanță a refuzat să acorde cele două circumstanțe atenuante invocate de reclamanta A, afirmând fără temei că „nu se impunea reținerea circumstanței atenuante”, precum și că „nu se poate reține că participarea reclamantei la înțelegere ar fi fost redusă și că aceasta ar fi evitat punerea în aplicare a înțelegerii”. Cu toate acestea, prima instanță a confirmat aspectele de fapt pe care A și-a întemeiat cererea de acordare a celor două circumstanțe atenuante.

Neacordarea celor două circumstanțe atenuante reprezintă o încălcare și aplicare greșită a normelor de drept material, având la bază vicii care atrag incidența unor motive de casare de ordin procedural (care pot fi încadrate în art. 488 alin. 1 pct. 5 și 6 C, pr. civ.):

a) Pe de o parte, prima instanță nu a analizat multe din argumentele (susținute de probe) în temeiul cărora A a solicitat acordarea celor două circumstanțe atenuante, ceea ce reprezintă o motivare necorespunzătoare;

b) Pe de altă parte, A a solicitat audierea unor martori care să dovedească elemente de fapt care susțineau inclusiv acordarea circumstanțelor atenuante.

Prin încheierea din 7 februarie 2017 prima instanță a respins proba cu martori ca fiind neîntemeiată. Întrucât a respins acordarea circumstanțelor atenuante invocate de reclamantă, fără însă a permite reclamantei să administreze toate probele care îi susțineau pretențiile, Curtea de Apel București a încălcat dreptul reclamantei la un proces echitabil, mai ales în condițiile în care amenda aplicată de Consiliul Concurenței intră în sfera noțiunii de sancțiune penală în sensul art. 6 paragraful a din CEDO.

Fiecare din cele două circumstanțe atenuante menționate mai sus trebuie acordate pentru a se încuraja desistarea părților din implementarea unei (pretinse) înțelegeri anticoncurențiale.

Cu încălcarea și aplicarea greșită a normelor de drept material și procesual, prima instanță nu a reținut circumstanța atenuantă constând în faptul că A a realizat pe piața relevantă venituri de sub 20% din cifra de afaceri totală a Societății

Prin probele depuse la dosarul cauzei (inclusiv un raport de expertiză extrajudiciară), reclamanta A a arătat că în perioada relevantă a realizat pe piața relevantă venituri totalizând sub 20% din cifra sa de afaceri totală. Societatea prestează mai multe tipuri de servicii, definite în mod individual în contabilitatea proprie. Dintre activitățile desfășurate de A, numai ceea ce este descris în contabilitatea internă în categoria „DIGITAL” intră în sfera serviciilor prestate pe piața relevantă a produsului astfel cum a fost definită de Consiliul Concurenței în paragrafele 43 -46 din Decizia nr. 77/2015

Curtea de Apel București a respins susținerile reclamantei, pe motiv că în calculul sumelor obținute de A pe piața relevantă trebuie să se țină cont și de veniturile incluse de A (prin contabilitatea sa internă) în categoria „POȘTAL”

Concluzia primei instanțe este eronată, întrucât veniturile incluse (în denumirea internă) în segmentul „POȘTAL” nu rezultă din „activități de pregătire a corespondenței” (piața relevantă), ci din refacturarea către clienți ai A a serviciilor poștale (servicii de livrare a corespondenței, iar nu de pregătire a corespondenței) prestate de terțe persoane pentru acești clienți.

Prima instanță a refuzat să acorde circumstanța atenuantă invocată de A, pe motiv că în calculul veniturilor obținute de reclamantă pe piața relevantă trebuie să se includă și sumele aferente categoriei „POȘTAL” (categorie stabilită în contabilitatea internă a Societății). Această concluzie se bazează pe o încălcare și aplicare greșită a definițiilor date de lege atât serviciilor poștale, cât și integratorului (integratorul este persoana care activează pe piața relevantă definită de Consiliul Concurenței). Din conținutul definițiilor legale reiese cu evidență că serviciile poștale sunt distincte de serviciile prestate de integrator (caz în care și veniturile de pe urma celor

două activități vor fi diferite). Astfel, având în vedere că definiția pieței relevante nu include și serviciile poștale (și nici refacturarea serviciilor poștale), în mod logic nici veniturile obținute de A din activități de refacturare a serviciilor poștale nu pot fi considerate a fi obținute pe piața relevantă.

Prima instanță a ignorat însă toate probele depuse de A din care rezultă serviciile de refacturare a serviciilor poștale (care au generat veniturile incluse în categoria „POȘTAL”) nu erau tratate de clienții A. ca fiind substituibile sau interschimbabile cu serviciile de pe piața relevantă („serviciile de procesare automată a datelor și a documentelor și a pregătirii acestora în vederea distribuirii sub formă de corespondență” - conform definiției Consiliului Concurenței).

Prin soluția pronunțată asupra acestei circumstanțe atenuantă, prima instanță a ignorat concluziile care reies din probele depuse de reclamantă:

a) Printr-un document asumat prin semnătura directorului economic al societății (fila 124 voi. IV), A a arătat că în fiecare an din perioada 2012-2014 a obținut pe piața relevantă venituri de mai puțin de 20% din cifra totală de afaceri, mai exact: (i) 16% în anul 2012, (ii) 18% în anul 2013; respectiv (iii) 19% în anul 2014.

b) Raportul de expertiză contabilă extrajudiciară depus de A (f. 115 -143 Vol. VII) confirmă că în fiecare an din perioada 2012-2014 A a obținut pe piața relevantă venituri de mai puțin de 20% din cifra totală de afaceri;

În același raport de expertiză contabilă extrajudiciară (f. 115 - 143 Vol. VII) se concluzionează următoarele:

„Veniturile aferente segmentului Poștal nu reprezintă fs.n.) venituri obținute de reclamantă pe piața relevantă a produsului astfel cum este definită de către Consiliul Concurenței la paragrafele 43 - 46 din Decizia nr. 77/2015. Veniturile incluse în segmentul Poștal sunt obținute ca urmare a prestării unor activități ce nu reprezintă (s.n.) «activitățile de pregătire a corespondenței (printare, implicuire, sortare etc.)», ce cuprind «servicii de procesare automată a datelor și a documentelor și a pregătirii acestora în vederea distribuirii sub formă de corespondență», ci reprezintă o refacturare a serviciilor de expedieri poștale prestate de terți. Veniturile incluse în segmentul postai sunt obținute din activități care întotdeauna sunt descrise în contracte în mod distinct și care se facturează în mod distinct de «activitățile de pregătire a corespondenței (printare. implicuire. sortare etc.) ce cuprind «servicii de procesare automații a datelor și a documentelor și a pregătirii acestora în vederea distribuirii sub formă de corespondență».

Normele de drept procesual încălcate. Prin modalitatea în care a respins cererea reclamantei de acordare a acestei circumstanțe atenuante, prima instanță a încălcat nu doar norme de drept material, ci și o serie de norme procedurale, ceea ce atrage incidența motivelor de casare prevăute de art. 488 alin. 1 pct. 5 și 6 C. pr. civ. Mai exact:

a) Prima instanță nu a argumentat de ce nu a ținut cont de concluziile tranșante în sensul aplicabilității acestei circumstanțe atenuante care reieșeau atât din documentul asumat prin semnătura directorului economic al reclamantei A. cât și din raportul de expertiză extrajudiciară depus de aceasta (Aceasta semnifică o motivare necorespunzătoare a Sentinței Atacate;

b) Prin încheierea din 7 februarie 2017, prima instanță a respins proba cu expertiza judiciară (specialitatea contabilitate) solicitată de A pentru îndeplinirea condițiilor pentru aplicarea acestei circumstanțe atenuante. Cu toate acestea, nu a ținut cont de toate aspectele incluse în raportul de expertiză extrajudiciară, pe motiv că acesta „nu valorează un mijloc de probă, nefiind obținut în cadrul administrării de probe în cursul procesului, cu respectarea

principiului nemijlocirii". Astfel, prima instanță nu i-a permis reclamantei să-și probeze corespunzător pretențiile ceea ce semnifică încălcarea principiilor unui proces echitabil. În plus, lămurirea acestor aspecte de fapt ar fi impus administrarea expertizei, în conformitate cu art. 330 alin. (1) C. pr. civ.

Potrivit instrucțiunilor în vigoare la momentul emiterii Deciziei nr. 77/2015, cât și a celor adoptate ulterior prin Ordinul nr. 694/2016, nivelul de bază al amenzii poate fi redus cu până la 25% în cazul acestei circumstanțe atenuante. Drept consecință, amenda aplicată societății A poate fi redusă cu 1.366.620 lei.

În cazul reținerii tuturor celor trei circumstanțe atenuante amenda aplicată de Consiliul Concurenței trebuie redusă cu 2.450.033 lei (caz în care amenda va avea un cuantum de 1.366.620 lei).

Prima instanță a reținut în mod corect că amenziile aplicate pentru fapte anticoncurențiale reprezintă „fapte penale” în sensul Convenției, ceea ce atrage aplicabilitatea garanțiilor art. 6 paragraful 2 din CEDO (inclusiv prezumția de nevinovăție și standardele probatorii specifice cauzelor penale). Cu toate acestea, deși a concluzionat că orice dubiu trebuie interpretat și valorificat în favoarea persoanei acuzate, analiza realizată de prima instanță a fost tendențioasă, fiecare probă fiind interpretată în cel mai grav mod cu putință pentru Societate și niciun element de probă favorabil reclamantei nefiind valorificat. De aceea, pentru motivele dezvoltate mai jos, prima instanță a încălcat și a aplicat în mod preșit normele legale care instauie prezumția de nevinovăție și standardele probatorii drept garanții în procedurile asimilate cauzelor penale. Aceste critici sunt subsumate motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. pr. civ.

Autoritatea de concurență are sarcina de a dovedi încălcarea conform unor standarde de probă riguroase, iar întreprinderea investigată nu este cea care trebuie să respecte aceste standarde probatorii ca să își dovedească nevinovăția (întreprinderea beneficiază de prezumția de nevinovăție);

Orice dubiu în analiza materialului probator trebuie avut în vedere de autoritatea de concurență, iar orice astfel de dubiu profită persoanei investigate:

Dacă autoritatea de concurență nu poate dovedi dincolo de orice dubiu existența încălcării, aceasta nu poate aplica sancțiunea:

Pentru a își înlătura răspunderea, e suficient pentru persoana investigată să dovedească existența unui scenariu alternativ plauzibil care să nu presupună o încălcare a legii concurenței.

Prima instanță a confirmat aplicabilitatea în prezenta cauză a principiilor menționate mai sus. Prin sentința atacată, prima instanță a confirmat că (faptele anticoncurențiale pentru care a fost sancționată A impun aplicarea standardelor probatorii și a garanțiilor procesuale aplicabile cauzelor penale, existența unui dubiu cu privire la săvârșirea faptei trebuie interpretată în favoarea întreprinderii care este investigată, iar coincidențele și indiciile pot constitui dovada încălcării legii concurenței dacă persoana acuzată nu face dovada unei alte explicații plauzibile.

Prin Sentința Atacată sunt confirmate mai multe elemente de fapt care susțin argumentele recurente-reclamantei privind nevinovăția sa dar cărora prima instanță nu le-a acordat, în mod greșit, nicio relevanță. Pe lângă faptul că nu a dat vreo relevanță multiplelor aspecte de fapt pe care le-a constatat și care suțineau apărarea Societății, prima instanță a și ignorat multiple probe pe care A le-a depus în dovedirea nevinovăției sale.

De asemenea, aplicând greșit definiția legală a secretului comercial prevăzută de art. 11 din Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale, instanța a considerat că informațiile schimbate în cadrul vizitei Societății la sediul B constituie secret comercial. Această

concluzie este eronată pentru că nu sunt îndeplinite condițiile cumulative impuse de art. 11 din Legea nr. 11/1991. Ignorând probele și trăgând o concluzie contrară acestora, prima instanță a încălcat standardele legale de probă din materie și principiul in dubio pro reo.

Atât timp cât nu există vreo probă directă a pretinsei înțelegeri anticoncurențiale, (nu există probe privind punerea în practică a pretinsei înțelegeri anticoncurențiale, pretinsele probe indirecte privind presupusa înțelegere anti concurențială sunt afectate de puternice dubii cu privire la modul în care au fost interpretate, iar persoana acuzată a adus numeroase probe susținând un scenariu alternativ plauzibil, se impun următoarele două concluzii:

a) Consiliul Concurenței nu a reușit să dovedească dincolo de orice dubiu încheierea unei înțelegeri anticoncurențiale de către Societate;

b) A a dovedit că există un scenariu alternativ cel puțin plauzibil care îi susține nevinovăția.

4. Apărările formulate în cauză

Prin întâmpinarea înregistrată la dosarul cauzei la data de 28 iunie 2018, intimatul-pârât Consiliul Concurenței a solicitat respingerea recursului, ca neîntemeiat.

5. Aspecte de fapt și de drept relevante

Ca urmare a plângerii formulate de societatea X. S.R.L., prin Ordinul Președintelui Consiliului Concurenței nr. 285/4.06.2013 s-a dispus declanșarea unei investigații având ca obiect posibila încălcare a prevederilor art. 5 alin. (1) din Legea concurenței nr. 21/1996 și a prevederilor art 101 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene de către întreprinderile A și B S.R.L. prin realizarea unei înțelegeri anticoncurențiale pe piața națională a procesării automate a datelor, documentelor și corespondenței și a pregătirii acestora în vederea distribuirii sub forma de corespondență (trimiteri poștale) în vederea împărțirii pieței și a clienților, în perioada 2011 -2013.

Probele obținute în cadrul investigației au condus investigația la concluzia că, în perioada octombrie - decembrie 2012, au avut loc întâlniri și discuții între reprezentanți ai A și B, prin care cele două societăți și-au coordonat strategiile comerciale în vederea participării la licitații organizate pentru contractarea serviciilor de procesare automată a corespondenței din România.

Consiliul Concurenței a reținut faptul că aceste discuții au debutat odată cu negocierile privind participarea întreprinderilor A și B, în consorțiu, la licitația organizată de către C S.A. în perioada septembrie - decembrie 2012. Astfel, în contextul unei aparente asocieri legale pentru participarea la o licitație organizată de C, permisă de legislația incidentă în materia achizițiilor publice, A și B nu s-au limitat la discuții privind licitația respectivă, depășind cadrul acesteia și realizând o cooperare extinsă în ceea ce privește alocarea tuturor clienților din acest domeniu de activitate .

Totodată, cele două întreprinderi au adoptat o poziție transparentă una față de cealaltă privind infrastructura și capacitățile de producție (prezente și viitoare), realizând un schimb de informații sensibile care a condus la reducerea posibilităților A și B de a se concura, denumirea procesului respectiv fiind „o mai bună cunoaștere reciprocă”.

Prin Decizia nr. 77/22.12.2015, Consiliul Concurenței a constatat încălcarea art. 5 alin. 1 lit. c) din lege și art. 101 alin. (1) din Tratat prin realizarea unei înțelegeri de împărțire a pieței, interzise de legislația din domeniul concurenței, săvârșite în perioada 4 octombrie 2012 - 31 decembrie 2014.

În temeiul art. 53 alin. (1) lit. a) din Legea concurenței, A a fost sancționată pentru încălcarea art. 5 alin. 1 lit. c din lege și art. 101 alin. 1 din Tratat cu o amendă în cuantum de 3.826.562 lei, reprezentând 2,8% din cifra de afaceri realizată în anul 2014.

Prin acțiunea introductivă formulată, A a solicitat, în principal, anularea în integralitate a Deciziei și, în subsidiar, anularea parțială a Deciziei, cu consecința diminuării amenzii de 3.826.562 lei aplicată reclamantei-recurente.

Prin cererea completatoare depusă la termenul din data de 17 noiembrie 2016, societatea a solicitat să se constate prescrierea executării amenzii aplicate prin actul administrativ contestat în cauză.

6. Considerentele Înaltei Curți asupra recursului

Examinând sentința atacată prin prisma criticilor formulate de recurenta-reclamantă, a apărărilor intimatului-pârât invocate prin întâmpinare, Înalta Curte apreciază că recursul este nefondat, pentru considerentele ce vor fi expuse în continuare.

Recurenta face vorbire despre încălcarea art. 488 pct.5 Cod proced. Civilă, incident "când, prin hotărârea dată, instanța a încălcat regulile de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității."

Sub imperiul motivului de recurs prevăzut de art. 488 pct. 5 C.pr.civ. se pot include mai multe neregularități de ordin procedural însă, în măsura în care neregularitatea procedurală aleasă de titularul căii de atac se subsumează altui motiv de casare, criticile formulate sunt încadrabile în cazurile care particularizează actul de procedură cu privire la care se susține că a fost nelegal îndeplinit. De subliniat este faptul că motivul de nelegalitate prev. de art.488 pct.5 C.pr.civ. nu vizează situația în care instanța a apreciat fondate/nefondate apărări/critici asupra problemelor ce au făcut obiectul dezbaterilor contradictorii.

Din analiza cererii de recurs se constată că recurenta-reclamantă nu aduce argumente care să conducă la reținerea acestui motiv de casare, iar aspectele învederate de către acesta nu se circumscriu criticilor efective de casare a sentinței, motiv pentru care Înalta Curte apreciază faptul că acest motiv de recurs nu este aplicabil în cauză.

Astfel, împrejurarea că prima instanță a respins proba testimonială respectiv cu expertiza, solicitată de recurentă, nu implică o încălcare a normelor de drept procesual.

Pe de altă parte, așa cum arată intimatul, standardul de probă consacrat la nivel unional a reținut o abordare de ansamblu a probatorului și nu analizarea și interpretarea în mod izolat, prin extragere din context, a elementelor probatorii. Astfel, chiar și în situația în care o anumită probă este susceptibilă de interpretări diferite, concluziile juste decurg din evaluarea întregului material probatoriu, în integralitatea sa.

În speță, corect apreciază instanța de fond că decizia Consiliului Concurenței respecta standardul de probă necesar în materie de concurență.

Sunt relevante următoarele considerente din Hotărârea Tribunalului din data de 28.06.2016 - Cauza T-216/13, Telefonica/Comisia), aratându-se că, în invocarea unei astfel de explicații alternative plauzibile, o întreprindere nu poate transfera Comisiei sarcina probei prin invocarea de împrejurări pe care nu le poate dovedi. De asemenea, când Comisia se întemeiază pe probe care sunt în principiu suficiente pentru a "demonstra existența încălcării", nu este suficient ca întreprinderea în cauză să menționeze posibilitatea existenței unei împrejurări care ar putea afecta valoarea probantă a respectivelor elemente de probă. Totodată, revine întreprinderii în cauză sarcina de a stabili, corespunzător cerințelor legale, pe de o parte, ca împrejurarea pe care o invocă să existe și, pe de altă parte, ca aceasta împrejurare să pună în discuție valoarea elementelor de probă pe care se întemeiază Comisia. Prin urmare, întreprinderea trebuie

sa producă documente sustenabile in sprijinul explicației alternative invocate, și nu doar să susțină posibilitatea acesteia.

Correspondenta electronica invocată în decizia atacată este contemporană faptelor analizate. In plus, aceasta emana si/sau este transmisa către persoane care aveau atribuții de serviciu si desfășurau activități la nivel executiv in cadrul intreprinderilor sancționate, conținutul corespondentei respective fiind precis si profesional. Mai mult, interpretate în mod coroborat, deși emana de la persoane diferite, e-mailurile valorificate ca proba nu prezintă inconsecvente sau contradicții, ci concura la formarea unui tot unitar: in cadrul intalnirilor si discuțiilor cu caracter anticoncurential analizate in decizie, societățile B si A au stabilit comportamentul pe care urma sa-l adopte la anumite licitații organizate in vederea contractării serviciilor de procesare automata a datelor din România. În contextul unei aparente asocieri legale pentru participarea la o licitație organizata de C, B si A au colaborat dincolo de cadrul acestei licitații, cooperarea vizând alocarea tuturor clienților din acest domeniu de activitate. Totodată, au realizat un schimb de informații sensibile privind infrastructura si capacitățile de producție, ceea ce conducea la reducerea posibilităților celor doua intreprinderi de a se concura.

În privința proiectului de fuziune, incumbă recurentei sarcina de a demonstra existenta acestuia, nu prin invocarea unei simple posibilitati/probabilitati ci prin probe concrete, concludente.

Recurenta invocă de asemenea nerespectarea, de către instanța de fond, a obligației de motivare a hotărârii, prin însușirea exclusiv a argumentelor Consiliului Concurenței, susținând astfel teza încălcării art. 488 pct. 6 Cod proced. Civilă, potrivit căruia casarea unei hotărâri se poate cere atunci când aceasta nu cuprinde motivele pe care se întemeiază.

Înalta Curte constată că, din analiza considerentelor hotărârii recurate, rezultă că motivarea primei instanțe răspunde la argumentele prezentate de părți, fiind examinate în mod efectiv motivele de fapt și de drept, ceea ce face ca respectivul motiv de casare să nu-și găsească incidența în cauză.

Astfel, contrar afirmației recurentei, argumentarea hotărârii este logică, clară, coerentă și în acord cu prevederile legale aplicabile contenciosului administrativ.

Faptul că recurenta-reclamantă nu fost în acord cu raționamentul judecătorului fondului nu poate echivala cu o nemotivare.

Divergența de opinie între recurenta și autoritatea de concurenta in fata instanței de fond a vizat modalitatea de definire a pieței relevante in cauza, or, in competenta expertului contabil nu intra corecta determinare a pieței relevante, atribuție conferita exclusiv instanței in interpretarea si aplicarea prevederilor incidente in materie.

Având în vedere definirea pieței relevante, toate operațiunile realizate de către A fiind incluse în etapele de procesare automată a datelor si documentelor, respectiv de pregătire a acestora în vederea distribuirii sub formă de corespondenta, veniturile aferente acestor activități reprezintă venituri obținute în cadrul pieței relevante.

Pentru aceste motive, coroborate cu obiectul contractelor încheiate de recurentă cu clienții săi, administrarea probei cu expertiza contabilă nu prezenta concludență, relevanță și utilitate pentru soluționarea cauzei, fiind judicios respinsă de prima instanță.

De asemenea, faptul ca instanța a respins ca neconcludenta proba testimoniala solicitata de societate sau proba cu expertiza contabila nu echivalează cu nemotivarea hotărârii sau cu încălcarea dreptului la un proces echitabil, ci cu justa apreciere a măsurii in care aceste probe puteau servi, in concret, aflării adevărului si verificării situației de fapt prezentate de CC in decizia atacata. In acest sens, in literatura de specialitate s-a afirmat ca o proba este concludenta

daca poarta asupra unor împrejurări care sunt de natura sa conducă la rezolvarea cauzei respective

Astfel, în mod corect a reținut prima instanță, în încheierea din 07.02.2017:

"Curtea apreciază ca fiind admisibilă în aceasta materie proba cu martori, prin raportare la dispozițiile art. 309 alin. (1) C.proc.civ, însă, în cauza, nu este necesară, în raport de ansamblul probelor administrate în cauza, susținerile părților putând fi analizate pe baza înscrisurilor depuse la dosar".

Hotărârea pronunțată de prima instanță satisface cerințele prevăzute de dispozițiile art. 425 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă, în considerentele acesteia regăsindu-se motivele de fapt și de drept care au determinat formarea convingerii instanței, fiind examinate efectiv toate problemele esențiale ridicate de părți.

Astfel, sentința recurată cuprinde în motivare argumentele care au format convingerea primei instanțe cu privire la soluția pronunțată, aceste argumente, prezentate într-o manieră concisă și clară, raportându-se în mod necesar, pe de o parte, la susținerile părților și la mijloacele de probă administrate în litigiu, iar pe de altă parte, la prevederile legale aplicabile raportului juridic dedus judecății.

Din parcurgerea considerentelor hotărârii atacate rezultă că judecătorul fondului a procedat la o analiză efectivă a susținerilor formulate de părți pe parcursul procesului, a examinat în mod concret documentele care alcătuiesc probatoriul administrat de autoritatea de concurență, sub aspectul concludenței acestora pentru reținerea unei fapte anticoncurențiale, și a înlăturat, motivat, argumentele aduse de către reclamantă în susținerea nelegalității deciziei contestate, reținându-se că motivul de casare analizat nu instituie în sarcina instanței obligația de a răspunde fiecărui argument invocat de reclamantă.

În aceste condiții, împrejurarea că prima instanță nu a răspuns fiecărei susțineri formulate de reclamantă sau a grupat și a structurat aceste afirmații în funcție de problemele de drept vizate, răspunzându-le prin considerente comune, nu echivalează cu nemotivarea sentinței.

Motivarea clară și accesibilă a primei instanțe răspunde și exigențelor impuse de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care obligă tribunalele să-și motiveze deciziile dar nu le poate impune să dea un răspuns detaliat la fiecare argument, întinderea obligației de motivare putând să varieze în funcție de natura deciziei și trebuind analizată în lumina circumstanțelor fiecărei spețe (Hotărârea din 9 decembrie 1994, în cauza Ruiz Torja contra Spaniei, Hotărârea din 28 iulie 2005, în cauza Albina contra României).

Faptul că prima instanță nu a formulat considerente fata de fiecare document invocat de recurentă nu implică o încălcare a art. 488 alin. (1) pct. 5 și 6 din Codul de Procedura Civilă, așa cum în mod greșit afirma A.

Analizând actele și lucrările dosarului, precum și sentința recurată, Înalta Curte constată că recursul declarat de recurenta-reclamantă este nefondat și din perspectiva motivului de casare prevăzut de dispozițiile art. 488 pct.8 Cod proced. civilă.

Cu referire la incidența art. 488 alin. 1 pct. 8 Cod proced. civilă, Înalta Curte reține că, în doctrină s-a arătat că hotărârea a fost dată cu aplicarea greșită a legii atunci când instanța a recurs la textele de lege aplicabile speței dar, fie nu le-a aplicat în litera sau spiritul lor, fie le-a aplicat greșit.

Pentru a fi incident motivul de casare prevăzut de art. 488 alin.1 pct. 8 din Codul de procedură civilă, nu este suficient ca recurenta să facă trimitere, în mod formal, la sediul materiei unde este reglementată problema de drept ce trebuie soluționată de instanța de recurs, ci trebuie,

totodată, ca motivul invocat să se refere la un viciu de legalitate a hotărârii recurate, nu la un aspect de temeinicie a acesteia.

Cu privire la normele legale aplicabile în materia prescripției executării sancțiunii contravenționale, în acord cu jurisprudența anterioară a Înaltei Curți de Casație și Justiție, se reține că Legea concurenței reprezintă legea specială care derogă, în ansamblul său, de la normele de drept comun, fiind prevăzute situațiile în care sunt incidente anumite dispoziții ale O.G. nr.2/2001. Din interpretarea per a contrario, rezultă că restul contravențiilor sunt scoase în întregime de sub regimul de drept comun, legiuitorul instituind pentru acestea o procedură specială de constatare și un regim sancționatoriu specific.

În concret, articolul 51 alin. (1) din Legea concurenței stabilește un regim juridic propriu pentru comunicarea deciziilor autorității de concurență, O.G. nr. 2/2001 nefiind aplicabilă practicilor anticoncurențiale, prin urmare nici faptei anticoncurențiale constatate de Consiliul Concurenței în cauză.

Art. 56 din lege, invocat de recurenta, vizează atât contravențiile de fond (prevăzute la art. 55 din lege) referitoare la practicile anticoncurențiale, sancționate prin decizie a Consiliului Concurenței cât și și contravențiile de procedură, prevăzute la art. 53 din lege (sancționate prin proces-verbal de contravenție, în cazul celor prevăzute la art. 53 lit. d) și e) din lege).

Contrar interpretării recurenței, prevederile art. 14 din O.G. nr. 2/2001, care vizează exclusiv procesele-verbale de constatare a contravențiilor, nu completează prevederile art. 51 alin. (1) din L.21/1996, O.G. nr. 2/2001 nereprezentând dreptul comun pentru sancțiunile aplicate în cazul constatării practicilor anticoncurențiale, acestea beneficiind de propriul regim sancționatoriu, distinct de cel reglementat de O.G. nr. 2/2001. Aceasta deoarece Decizia prin care Consiliul Concurenței constată existența unui comportament anticoncurențial și aplică sancțiuni nu este asimilată procesului-verbal de constatare a contravențiilor de drept comun.

Pe de altă parte, legea aplicabilă Deciziei este cea în vigoare la momentul constatării și aplicării sancțiunii și nu cea de la momentul inițierii investigației, neprevădându-se la acel moment a unui termen în lege neatrăgând incidența automată a termenului de 2 luni prevăzut la art. 14 din O.G. nr. 2/2001.

De asemenea, contrar susținerilor A, Consiliul Concurenței a respectat prevederile art. 51 alin. (1) din lege, motivând și comunicând Decizia nr. 77/22.12.2015 în termenul de 120 de zile prevăzut de textul de lege menționat.

Astfel, Decizia a fost comunicată la data de 20.04.2016, așa cum rezultă din adresa de înaintare și din confirmarea de primire depuse la dosarul cauzei precum și din copia plicului depusă de recurenta la prima instanță.

A susține că decizia nu a fost comunicată în termen de 120 de zile de la deliberare, întrucât, așa cum s-a reținut într-o decizie în interesul legii și într-o decizie a Curții Constituționale, termenul "comunicare" semnifică primirea efectivă de către destinatarul actului și nu data transmiterii prin poșta a deciziei.

Legea concurenței se completează, în absența unor dispoziții speciale în chiar cuprinsul sau, cu prevederile Codului de Procedură Civilă, respectiv cu dispozițiile art. 183 alin. (1), potrivit cărora "actul de procedură depus înăuntrul termenului prevăzut de lege prin scrisoare recomandată la oficiul poștal sau depus la un serviciu de curierat rapid sau la un serviciu specializat de comunicare este socotit a fi făcut în termen".

În ceea ce privește Deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 386/23.01.2007, nr. 1726/26.03.2009, respectiv nr. 2673/19.04.2005, aceste exemple din practica instanței supreme nu sunt relevante pentru soluționarea prezentei cauze, întrucât vizează fapte săvârșite și decizii

emise anterior anului 2003, când în Legea concurenței nu erau prevăzute termene speciale de prescripție.

A susține ca prima instanță a încălcat și a aplicat greșit normele de drept material care impun proportionalitatea în concreto a sancțiunilor aplicate respectiv a încălcat și a aplicat greșit normele de drept material și procesual prin respingerea circumstanțelor atenuante solicitate de A.

O prima critică formulată de A vizează faptul că prima instanță nu a ținut cont de starea economică concretă a societății, respectiv de argumentele sale privind faptul că amenda este de 4 ori mai mare decât profitul înregistrat în anul 2014 și decât rata de rentabilitate a societății și, de asemenea, mai mare decât întregul profit înregistrat de recurentă în perioada 2013-2015.

Potrivit art. 53 alin. (1) lit. a) din Legea concurenței, încălcarea prevederilor art. 5 din lege și a art. 101 TFUE se sancționează cu amenda de la 0,5% la 10% din cifra de afaceri totală realizată în anul financiar anterior sancționării.

Prin urmare, așa cum arată și intimatul, raportarea recurenței la valoarea profitului/rata rentabilității pentru a aprecia proporționalitatea sancțiunii este greșită, în condițiile în care din formularea textului legal reiese faptul că parametrul avut în vedere de legiuitor la stabilirea amenzii este cota procentuală din cifra de afaceri totală a contravenientului.

Prin Hotărârea din 27 septembrie 2006 pronunțată în Cauza T-59/02, CJUE a statuat în sensul că : "în cazul în care scopul amenzii s-ar limita doar la a nega profitul așteptat sau avantajul scontat, întreprinderea nu va ține seama suficient de faptul că comportamentul în cauză constituie o încălcare a articolului 101 TFUE (fostul articol 81 CE). A privi amenda doar ca o compensare pentru prejudiciile create ar echivala cu negarea efectului descurajator pe care aceasta trebuie să-l aibă și care se referă la comportamentul viitor, dar și a caracterului punitiv al unei astfel de măsuri în legătură cu respectiva încălcare comisă. [...]. În acest context, a ține cont de cifra de afaceri totală, în scopul de a calcula cuantumul amenzii, nu duce la o amendă disproporționată".

Se confirmă susținerile intimatului în sensul că, în prezenta cauză, autoritatea de concurență a stabilit un procent de 2,8% din cifra de afaceri totală a A, ceea ce reprezintă doar un sfert din maximumul permis de lege (unde 100% îl reprezintă maximumul de 10 % din cifra de afaceri totală).

Sub acest aspect sunt lipsite de relevanță toate celelalte afirmații din recurs cu privire la cifra de afaceri din alți ani decât cel anterior sancționării, la profitul sau pierderile înregistrate din derularea contractelor cuprinzând clauze anticoncurențiale sau orice alte elemente de natură să inlăture aplicarea legii și efectul disuasiv al amenzii aplicate.

La nivel european s-a statuat că „sancțiunea aplicată agenților economici trebuie să aibă efectul disuasiv necesar, prin aceasta urmărindu-se nu doar sancționarea agenților economici vinovați de săvârșirea faptei, ci și descurajarea altor agenți economici de a adopta comportamente similare celor sancționate (CJUE, cauza C-98/11 P E.ON Energie AG v. Comisia)."

De asemenea, Curtea Constituțională a reținut în Decizia nr. 490/2013 următoarele considerente raportate la valoarea socială protejată de normele de concurență și la nivelul sancțiunilor din această materie, de natură a invalida abordarea recurenței:

Prin Decizia nr. 1.315 din 4 octombrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 116 din 15 februarie 2012, Curtea a statuat că „reglementarea răspunderii contravenționale și a sancțiunilor cu caracter administrativ este de competența legiuitorului și

ține de politica statului, care, în scopul prevenirii săvârșirii faptelor de natură contravențională, impune sancțiuni disuasive.

Regimul sancționator contravențional aplicabil în domeniul concurenței comportă anumite trăsături specifice, cum ar fi amenzile prevăzute în cuanțumuri foarte ridicate, aplicabilitatea limitată a dreptului comun în materie contravențională spre deosebire de aplicabilitatea normelor comunitare și a jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene, precum și o individualizare a sancțiunii distinctă de cea a altor contravenții.

În ceea ce privește încălcarea normelor de concurență, domeniu reglementat de Legea nr. 21/1996, Curtea observă că principala sancțiune este amenda. Obiectivul amenzilor impuse în cazul încălcării normelor de concurență îi reprezintă descurajarea prin sancționarea întreprinderilor respective (descurajare cu caracter specific) și descurajarea altor întreprinderi de la adoptarea sau continuarea unui comportament care încalcă normele de concurență (descurajare cu caracter general).

În cadrul mecanismului de combatere a practicilor anticoncurențiale, dispozițiile de lege criticate stabilesc două praguri marginale în scopul calculării valorii efective a amenzii - un minimum de 0,5% și un maximum de 10% din cifra de afaceri totală realizată în anul financiar anterior sancționării.

Stabilirea "cifrei de afaceri totală" ca și criteriu de raportare în cadrul individualizării sancțiunii, chiar dacă determină în final cuanțumuri mari ale amenzii, nu poate determina neconstituționalitatea textului de lege criticat, cu atât mai mult cu cât individualizarea amenzii se face în funcție de gravitatea faptei săvârșite.

Având în vedere impactul încălcărilor regulilor de concurență, care produc consecințe grave atât economiei în ansamblul său, cât și, în mod direct, consumatorilor și celorlalte întreprinderi de pe piață, pentru a fi eficiente, sancțiunile trebuie să transmită un puternic mesaj de descurajare contraveniențelor și să fie într-un cuanțum necesar realizării efectului disuasiv,,

Arată de asemenea judicios intimatul că, în măsura în care A s-ar fi confruntat cu veritabile dificultăți financiare, astfel de aspecte sunt circumscrise unui factor specific de adaptare a cuanțumului amenzii reglementat în Instrucțiunile de individualizare a sancțiunilor ca „Posibilitate de a plăti amenda”.

Astfel, în cazul în care o întreprindere apreciază că va fi în imposibilitate să plătească amenda fără să i se pericliteze existența, poate adresa Consiliului Concurenței o cerere de reducere a amenzii, pe care Consiliul Concurenței o analizează în conformitate cu prevederile cap. VI din Instrucțiuni.

În cauza, la Consiliul Concurenței nu a fost depusă o astfel de cerere și chiar dacă ar fi făcut-o, așa cum rezultă din prevederile Instrucțiunilor, simpla invocare a unei situații financiare negative sau generatoare de pierderi nu justifică o reducere a cuanțumului amenzii. Reducerea amenzii pe acest considerent poate avea loc doar dacă întreprinderea dovedește dincolo de orice dubiu că este în stare de insolvență sau într-o situație financiară extrem de dificilă, care face iminentă ieșirea sa de pe piață.

De altfel, Consiliul Concurenței a reținut că circumstanța atenuantă în favoarea recurenței, ce a condus la diminuarea nivelului de bază al sancțiunii cu 10%, existența unui context economic defavorabil pentru sectorul de activitate analizat în cadrul Raportului de investigație.

Cu privire la susținerea A ca amenda este disproporționată prin raportare la fapta reținută în sarcina sa, gravitatea faptei nu este determinată de implementarea unei înțelegeri ci de natura sa, care reprezintă referința esențială în aprecierea gravității unei fapte anticoncurențiale.

Astfel, în conformitate cu prevederile Cap. II (B), pct. 1 din Instrucțiuni, în evaluarea gravității încălcării se iau în considerare, printre altele, natura faptei săvârșite, dimensiunea și importanța pieței relevante, cotele de piață cumulate ale tuturor întreprinderilor participante, impactul concret al încălcării pe piață, atunci când acesta poate fi măsurat.

Or, în prezenta speță, probele prezentate în decizia Consiliului Concurenței demonstrează că între A și B a existat o înțelegere de împărțire a pieței, fapta ce reprezintă o restricționare pe orizontală a concurenței, de tip cartel și care se încadrează, potrivit Instrucțiunilor, în categoria faptelor de gravitate mare, pentru care cuantumul preconizat al sancțiunii cu amenda este cuprins între 4% și 8% din cifra de afaceri totală realizată de contravenient în anul anterior sancționării. În cadrul intervalului de gravitate mare, autoritatea de concurență a aplicat recurenței pragul minim, respectiv 4% astfel încât nu se susține afirmația privind caracterul "disproporționat" al amenzi.

Prin raportare la aceste elemente, corect reține instanța de fond că împrejurarea că nu au existat dovezi privind punerea în aplicare a înțelegerii cu privire la toți clienții nu poate determina calificarea faptei ca fiind de gravitate mică, neputându-se reține că înțelegerea nu a avut un impact concret asupra pieței, cât timp aceasta a fost pusă în practică în ceea ce privește alocarea unui client.

În dosarul 3716/2/2016 al Înaltei Curți de Casație și Justiție, fiind analizat recursul declarat de reclamanta B SRL împotriva SC 3898/7.12.2016 a Curții de Apel Cluj, privind decizia 77/22/12.2015 a Consiliului Concurenței, instanța de casare reține:

„Impactul concret al înțelegerii pe piață și dimensiunea pieței relevante, nu pot prevala în aprecierea gravității încălcării ca fiind mică, medie sau mare, față de criteriul naturii încălcării, care constituie reperul esențial, aceste elemente, invocate de către reclamantă, putând fi luate în considerare la stabilirea cuantumului adecvat în cadrul intervalului alocat în funcție de gravitate, și nu la calificarea faptei ca fiind de gravitate mică, medie sau mare.

În cauză, autoritatea de concurență a aplicat cuantumul de 4% în cadrul intervalului de 4% - 8% din cifra de afaceri a reclamantei, care reprezintă pragul minim prevăzut pentru faptele de gravitate mare, tocmai în considerarea împrejurărilor specifice ale cazului, în sarcina reclamantei reținându-se un acord de împărțire a pieței încheiat între concurenți, faptă de tip cartel, încadrată în faptă de gravitate mare.

În mod corect prima instanță a înlăturat argumentele reclamantei privind inexistența implementării vreunei alocări de clienți, colaborarea efectivă și deplină cu autoritatea de concurență, și procentul din cifra de afaceri aferentă pieței relevante, prin raportare la cifra de afaceri totală.

Circumstanțele atenuante reprezintă împrejurări personale ale contravenientului, de natură a conduce la reducerea nivelului de bază a sancțiunii, determinat în funcție de gravitatea și durata faptei, iar în cauză, așa cum s-a reținut anterior, cele două întreprinderi nu s-au limitat la discuții în legătură cu licitația deschisă de C, ci au depășit cadrul legal al asocierii, realizând o cooperare extinsă cu privire la alocarea clienților din acest domeniu de activitate.,,

Împrejurările invocate de recurență cu privire la faptul că presupusa înțelegere nu a fost pusă în practică și că A s-a comportat diferit față de conținutul presupusei înțelegeri nu pot fi reținute ca circumstanță atenuantă.

Este vorba, în fapt, despre o singură circumstanță atenuantă, constând în evitarea punerii în aplicare a înțelegerii prin adoptarea unui comportament concurențial corect, așa cum este ea reglementată în instrucțiunile Consiliului: „întreprinderea furnizează dovezi că participarea sa în încălcarea săvârșită este extrem de redusă și astfel demonstrează că, în cursul perioadei în care a fost parte la încălcare, în mod efectiv, a evitat punerea în aplicare a acesteia, adoptând un comportament concurențial corect pe piață”.

Asa cum rezultă din documentele din dosarul cazului, A și B și-au corelat strategiile comerciale în vederea alocării anumitor clienți din domeniul analizat, inclusiv prin participarea la o serie de licitații organizate de către respectivii clienți, neputându-se afirma o implicare mai redusă a A și un comportament concurențial corect pe piață.

În concluzie, aceasta circumstanță atenuantă a fost în mod corect neretinută în speță, deoarece, conform probelor administrate de Consiliu, în perioada octombrie - decembrie 2012, au avut loc întâlniri și discuții între reprezentanți ai A și ai B, prin care cele două întreprinderi și-au coordonat strategiile comerciale în vederea participării la licitații organizate pentru contractarea serviciilor de procesare automată a corespondentei din România, realizând o cooperare extinsă în ceea ce privește alocarea tuturor clienților din acest domeniu de activitate.

Din analiza efectuată, înțelegerea de impartire a clienților realizată între A și B a fost pusă în practică în ceea ce privește alocarea C, licitație la care au participat în consorțiu (45%/55%).

În ceea ce privește licitația D la care se raportează recurenta, susținând că „în urma ofertei mai competitive decât cea a lui B, A s-a clasat pe un loc superior acestuia”, aceasta s-a derulat după declanșarea investigației de către Consiliul Concurenței.

A susține că prima instanță a reținut, în ceea ce privește clientul C, faptul că părțile s-au înțeles să participe în comun, în limitele permise de lege, la o licitație publică.

Contrar acestei apărări, faptul că legislația permitea astfel de asocieri nu înseamnă că, în contextul speței, participarea în consorțiu a fost legală, având în vedere că A și B nu s-au limitat la discuții privind licitația respectivă ci au realizat o cooperare extinsă în ceea ce privește alocarea tuturor clienților din acest domeniu de activitate, aspect subliniat și de judecătorul fondului.

Pentru aceste considerente, în mod corect niciuna din împrejurările invocate de recurenta nu a fost valorificată de prima instanță ca circumstanță atenuantă, cuantumul amenzii aplicate de autoritatea de concurență rezultând dintr-o aplicare corectă a normelor de individualizare a sancțiunii prevăzute în lege și în legislația secundară aferentă.

Cu privire la practica decizională anterioară a Comisiei Europene, aceasta nu servește în sine drept cadru juridic pentru aplicarea amenzilor în materie de concurență, o atare obligație fiind cu atât mai puțin aplicabilă autorităților naționale de concurență.

Recurenta reclamantă susține că prima instanță a încălcat și a aplicat greșit normele de drept material și procesual prin respingerea circumstanței atenuante constând în faptul că A a realizat pe piața relevantă venituri de sub 20% din cifra de afaceri totală a societății.

Conform Instrucțiunilor, pentru ca o întreprindere să beneficieze de circumstanța atenuantă generată de faptul că cifra de afaceri realizată pe piața/pietele pe care a avut loc încălcarea reprezintă o parte relativ redusă, de până la 20% din cifra de afaceri totală a întreprinderii, este necesar ca acest fapt să poată fi stabilit cu certitudine.

Or, nici în etapa administrativă și nici în cea judiciară societatea nu a furnizat documente și informații relevante astfel încât să poată fi stabilit fără dubii, conform standardului

prevăzut de legislația secundară, ca veniturile realizate pe piața relevantă au reprezentat mai puțin de 20% din cifra de afaceri totală.

În mod corect a reținut prima instanță că "Prin raportare la definițiile legale ale serviciilor poștale și integratorului, luate în considerare de Consiliu în stabilirea pieței relevante, nu pot fi reținute afirmațiile reclamantei în sensul că veniturile din activitățile legate de integrare/intermedieri servicii de trimiteri poștale nu se includ în piața relevantă a procesării automate a datelor și a documentelor și a pregătirii acestora în vederea distribuirii sub formă de corespondență.

Împrejurarea că reclamanta a realizat o împartire a activităților pe care le desfășoară în mai multe categorii este irelevantă din perspectiva stabilirii pieței relevante.,,

Documentele invocate de recurenta privind pretinsul proiect de fuziune existent între întreprinderile implicate care le-ar justifica comportamentul nu au aptitudinea de a răsturna raționamentul Consiliului, întrucât din analiza documentelor aflate la dosarul investigației și a celor furnizate de B prin observațiile la Raport nu au fost identificate elemente concrete care să ateste o eventuală fuziune și care să fie direct legate de probe valorificate, reclamanta limitându-se la a declara că se derulau discuții privind un proiect de fuziune în baza unor înregistrări cu conținut echivoc, imprecis, fără a depune documente relevante din care să reiasă în ce constau

Se impun de asemenea, cu putere de lucru judecat, considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție, consemnate în decizia nr. 5523/13.11.2019, pronunțată în dosarul nr. 3716/2/2016, privind-o pe B SRL, cu referire la aceeași decizie, 77/22.12.2015 a Consiliului Concurenței:

„Conform dispozițiilor art. 44 alin. (1) din O.U.G. nr. 34/2006, în vigoare în perioada de referință, „Mai mulți operatori economici au dreptul de a se asocia cu scopul de a depune candidatură sau ofertă comună, fără a fi obligați să își legalizeze din punct de vedere formal asocierea.”

Deși este necontestat că aceste prevederi legale nu limitează posibilitatea de asociere la situațiile în care un ofertant nu ar fi putut îndeplini singur criteriile de calificare, se reține că recurgerea la asociere pentru participarea la o procedură de achiziție, prezintă, în toate cazurile, o justificare.

În cauză, reclamanta a susținut că asocierea cu A a avut la bază următoarele considerente obiective: deținerea de către această întreprindere a unui site de producție care a permis îndeplinirea cerinței C privind asigurarea de back-up, existența unei capacități de a asigura tipărirea în până la 4 culori, ofertarea unui preț foarte competitiv și renumele bun pe piață de care se bucură societatea A.

Prin decizia contestată, Consiliul Concurenței nu a sancționat participarea în asociere la o procedură de licitație a două întreprinderi, ci modul în care B S.R.L. și A au înțeles să recurgă la acest instrument legal pentru a adopta un comportament anticoncurențial, colaborarea dintre cele două societăți depășind limitele consorțiului și vizând, în fapt, alocarea clienților din sectorul utilități.

Această concluzie a autorității de concurență nu vine în contradicție cu susținerile sale anterioare, constatându-se că prin participarea în consorțiu la licitația deschisă de C, cele două întreprinderi au utilizat aparența de legalitate a asocierii pentru a schimba informații cu caracter confidențial, adoptând un comportament comun de natură a maximiza câștigurile și a crește cotele de piață, cu atât mai mult cu cât, fiecare dintre aceste întreprinderi avea capacitatea de a

participa individual la licitație, reclamanta fiind, până la acel moment, singurul furnizor pentru C.

În ceea ce privește discuțiile purtate între B S.R.L. și A, precum și vizita reprezentanților acestei din urmă întreprinderi la sediul reclamantei, din raportul întocmit în cadrul A, rezultă că în timpul efectuării vizitei, această societate a luat cunoștință despre achizițiile viitoare de echipamente pe care concurentul său urma să le întreprindă, informații care nu sunt accesibile concurenților pe piață, în condițiile în care capacitățile de producție au fost calificate de către ambele întreprinderi drept informații confidențiale.

Corespondența dintre B. și A evidențiază faptul că între aceste întreprinderi s-au purtat discuții cu caracter anticoncurențial, prin care s-a agreeat împărțirea clienților din sectorul utilități și coordonarea comportamentului pe care să îl adopte la anumite licitații organizate în vederea contractării serviciilor de procesare automată a datelor din România.

Contrar susținerilor recurente, e-mail-ul cu titlul B – A – C a fost în mod corect interpretat de către instanța de fond ca depășind limitele asocierii pentru participarea la licitația deschisă de C, întrucât luând în considerare cota de piață de 13% menționată în e-mail, calculată pentru un volum de 1,3 milioane de livrări, volumul total al pieței este de 10.000.000 de livrări, volum similar cu cel identificat în e-mail-ul intern al A din data de 04.10.2012, ceea ce denotă raportarea părților la volumul de livrări aferent întregului sector și nu doar la volumul aferent clientului C.

Din conținutul acestei corespondențe electronice rezultă că discuțiile dintre cele două întreprinderi au excedat cadrului unei colaborări legale pentru participarea în asociere la licitație, întrucât propunerea reclamantei nu a vizat exclusiv împărțirea volumului de livrări aferent executării contractului C, ci a avut în vedere cotele de piață totale la nivelul sectorului de utilități.

Totodată, din analiza documentelor existente la dosarul investigației și a celor furnizate de către reclamantă prin observațiile la Raport, nu a fost identificată corespondență care să ateste pretinsul proiect de fuziune existent între cele două întreprinderi, nefiind depuse documente relevante sub aspectul conținutului negocierilor și a stadiului acestora la momentul derulării faptelor analizate prin decizia contestată.

Documentele depuse de reclamantă odată cu observațiile la Raportul de investigație, au fost înlăturate în mod corect de către autoritatea de concurență, constatându-se că acestea nu susțin apărările formulate de reclamantă privind circumstanțierea discuțiilor purtate în legătură cu proiectul de fuziune, ce au fost calificate de către Consiliul Concurenței ca depășind cadrul unei asocieri legale.

Referitor la corespondența internă a societății A, se constată că aceste înscrisuri nu demonstrează, prin ele însăși, înțelegerea anticoncurențială, fiind reținute de către autoritatea de concurență în corelare cu restul corespondenței examinate în cuprinsul deciziei contestate.

În dezacord cu susținerile recurente, e-mail-ul din 4.10.2012 cuprinde situația curentă a împărțirii clienților în cadrul sectorului de utilități, precum și propunerile reclamantei și ale societății A sub acest aspect, în toate scenariile de alocare a clienților care alcătuiesc e-mail-ul menționat, clientul D figurând ca fiind alocat exclusiv reclamantei. Acest aspect a îndreptățit prima instanță să considere că toate scenariile relevau o alocare a clienților din sector, D fiind repartizat reclamantei.

Împrejurarea că A a participat la licitația organizată de D și s-a clasat pe un loc superior comparativ cu B S.R.L., nu poate conduce la o altă concluzie, prin raportare la standardul probării unei înțelegeri anticoncurențiale și la faptul că licitația D a fost organizată ulterior declanșării investigației de către Consiliul Concurenței și efectuării de inspecții inopinate la cele

două întreprinderi, în cadrul cărora a fost ridicată corespondența electronică valorificată ca probă în decizia contestată.

În contextul evidențiat, concluziile de alocare a clienților din sectorul utilități, reținute în mod judicios de către instanța de fond din conținutul e-mail-ului în discuție, au aptitudinea de a dovedi, alături de celelalte probe, indicate în decizie, existența unui acord anticoncurențial între întreprinderile implicate.

Aceste concluzii ale primei instanțe sunt confirmate și de conținutul e-mail-ului din 10.10.2012, potrivit căruia, clientul C este alocat către A și B S.R.L. (cu posibilități mari 50/50%), în timp ce D este alocat către B (cu posibilități mari 100%).

Sușinerile recurente în sensul că e-mail-ul din 10.10.2012 cuprinde exclusiv previziuni interne ale A, sunt neîntemeiate, reținându-se că nu există nicio justificare pentru care un e-mail intern al A cu scop de previzionare a contextului de piață, ar conține propuneri de împărțire a clienților din sectorul utilități formulate de un concurent, iar nu doar alocarea cotelor C, negociate în cadrul asocierii.,,

7. Temeiul legal al soluției instanței de recurs

Pentru toate aceste considerente, în temeiul prevederilor art. 496 alin. 1 Cod proc.civilă, a respins recursul declarat de reclamanta A împotriva încheierii din 07 februarie 2017 și împotriva sentinței civile nr. 1200 din 04 aprilie 2017 ale Curții de Apel București – Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal, ca nefondat.

DREPT FINANCIAR FISCAL

1. Acciză. Scutiri pentru alcoolul etilic și alte produse alcoolice. Condiții

Codul fiscal, art. 397
H.G. nr. 1/2016, art. 82 alin. (1) și (2)

Alcoolul pur prelucrat în cadrul aceleiași antrepozit fiscal, însă într-o altă gestiune, rezultând, urmare a acestei operațiuni, oțet, alcool tehnic sau alcool sanitar, beneficiază de regimul scutirii directe de plata accizelor, atunci când obținerea acestor produse a avut loc în sistem integrat, în accepțiunea dată acestei noțiuni de dispozițiile art. 82 alin. (2) din H.G. nr. 1/2016, iar producătorul a făcut dovada deținerii autorizației de utilizator final.

I.C.C.J., Secția de contencios administrativ, decizia nr. 11 din 9 ianuarie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1.1. Cererea de chemare în judecată

Prin cererea înregistrată pe rolul Curții de Apel Oradea, la data de 19 mai 2017, reclamanta societatea “A” S.A. a solicitat în contradictoriu cu pârâții Ministerul Finanțelor Publice, Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Cluj-Napoca, Direcția Regională Vamală Cluj și Biroul Vamal de Interior Gradul I Bihor anularea Deciziei nr. 09/20.02.2017 emisă de Biroul Vamal de Interior Gradul I Bihor; obligarea intimatelor la emiterea unei decizii în sensul stabilirii cuantumului legal al garanției datorată de societate la valoarea de 1.068.624 RON și anularea Deciziei nr. 11/15.03.2017, de soluționare a contestației.

1.2. Hotărârea primei instanțe

Prin Sentința nr. 132 din 17 octombrie 2017, Curtea de Apel Oradea – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal a respins acțiunea formulată de reclamanta societatea “A” S.A. în contradictoriu cu pârâta D.G.R.F.P. Cluj Napoca - Direcția Regională Vamală Cluj - Biroul Vamal de Interior Gradul I Bihor.

1.3. Calea de atac exercitată

Împotriva acestei sentințe a declarat recurs reclamanta “A” S.A invocând prevederile art. 488 alin. (1) pct. 5 și 8 din Codul de procedură civilă, solicitând admiterea recursului, casarea hotărârii atacate și rejudecând cauza să fie admisă acțiunea așa cum a fost formulată.

În motivarea opțiunii sale procesuale reclamanta recurentă a susținut următoarele:

În motivarea hotărârii atacate în prezenta speță, instanța a făcut aplicarea greșită a mai multor texte legale dându-le o interpretare greșită în raport de situația de fapt.

Astfel, instanța include în categoria produselor intermediare - oțetul alimentară și alcoolul sanitar, făcând aplicarea greșită a dispozițiilor art. 352 din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal care definește produsele intermediare.

Nu există nici o legătură între produsele intermediare definite de art. 352 Cod fiscal, care sunt băuturi alcoolice cu o anumită concentrație alcoolică și obținute în general prin fermentație liniștită și alcoolul sanitar și oțetul alimentară, produse neaccizabile, scutite în mod direct de la plata accizei. Alcoolul sanitar este produs finit obținut din alcool etilic denaturat și are o concentrație alcoolică de 70%, cu mult peste limitele definiției date de art. 352 alin. (1), nu se

încadrează la codurile NC 2204, 2205 și 2206 și nici nu este o băutură fermentată liniștită sau spumoasă. De asemenea, oțetul alimentar nu se încadrează nici el la codurile NC 2204, 2205 și 2206 și, de asemenea, nu este o băutură fermentată liniștită sau spumoasă.

Pe de altă parte, instanța apreciază că nu este posibil și nici legal ca producția de alcool sanitar și oțet să se realizeze în cadrul antrepozitului RO0018905PP01 deoarece reclamanta nu ar fi autorizată pentru a desfășura o astfel de activitate de producție în cadrul antrepozitului respectiv, făcând astfel o greșită aplicare a prevederilor art. 79 alin. (5) și art. 82 pct. 2 raportat la pct. 1 lit. c) din H.G. nr. 1/2016 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 227/2015 privind Codul fiscal, norme care prevăd că, pentru a beneficia de scutirea directă, oțetul alimentar și alcoolul sanitar trebuie produse în antrepozitul fiscal în care este produs alcoolul etilic materie primă.

Astfel, condiția principală pentru obținerea scutirii presupune efectuarea producției de alcool sanitar și oțet alimentar în cadrul aceluiași antrepozit în care a fost produsă materia primă, condiție pe care reclamanta a îndeplinit-o în cel mai mic detaliu, întreaga producție de alcool sanitar și oțet împreună cu materia primă aferentă, fiind produsă în antrepozitul RO0018905PP01.

Eronat, prima instanță, apreciază că reclamanta nici nu ar fi avut dreptul să producă astfel de produse, deoarece activitatea de producție a alcoolului sanitar și al oțetului alimentar nu se regăsește între activitățile pentru care ar fi fost autorizat antrepozitul RO0018905PP01.

Această ultimă concluzie reținută de către instanța de judecată nu a făcut obiectul dezbaterii contradictorii a părților și nu a fost invocată nici măcar de către intimată. Nu s-a pus, sub nici o formă problema, ca reclamanta să nu fi avut dreptul de a produce cele două produse finite. Autorizația de antrepozit fiscal are în vedere produsele accizabile deoarece antrepozitul a fost conceput de legiuitor ca un loc special amenajat în care produsele să poată fi produse și/sau depozitate în regim suspensiv, fără plata taxelor vamale. Producția de produse scutite de la plata accizelor nu trebuie să se regăsească în autorizația de antrepozit, ea fiind făcută pe baza autorizației de utilizator final. Reclamanta a depus la dosar cele trei autorizații de utilizator final cu privire la alcoolul sanitar și oțet alimentar, în cuprinsul cărora fiind menționat expres că „Această autorizație permite achiziționarea în regim de scutire directă de la plata accizelor, în scopul prevăzut de Codul Fiscal la art. 397 alin. (1) lit. a), art. 397 alin. (1) lit. b), respectiv la art. 397 alin. (1) lit. c).

Prin reținerea concluziei conform căreia societatea reclamantă nu este autorizată să producă alcool sanitar și oțet alimentar, instanța a făcut o greșită aplicare a normelor ce reglementează autorizarea unor astfel de activități, respectiv a art. 79 alin. (8) și art. 82 din H.G. nr. 1/2016.

Autorizația de utilizator final este documentul care dă atât dreptul de a produce alcoolul sanitar, alcoolul tehnic și oțetul alimentar, cât și dreptul de a beneficia de scutirea directă de la plata accizelor pentru produsele respective.

Aprecierea instanței de fond conform căreia reclamanta nu intră în categoria antrepozitarilor autorizați care funcționează în sistem integrat, demonstrează a fost aplicat în mod greșit normele legale dându-se o interpretare greșită textului de lege corespunzător situației de fapt.

Reclamanta a efectuat întreaga producție de alcool sanitar și oțet alimentar în cadrul antrepozitului RO0018905PP01.

Or, în raport de această situație de fapt, necontestată în cauză, aplicarea corectă a normei legale ar fi atras în mod corect concluzia conform căreia reclamanta a efectuat producția de alcool sanitar și oțet alimentar în sistem integrat.

Instanța a încălcat regulile de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității (art. 488 alin. 1 pct. 5 din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă), pronunțând hotărârea cu încălcarea principiului contradictorialității și al nemijlocirii.

Pentru respectarea principiilor de mai sus, instanța era obligată ca, în momentul în care, din propria analiză rezultă anumite elemente de fapt și de drept pe care părțile nu le-au avut în vedere sau nu le-au supus analizei, dar cu privire la care instanța apreciază că au o înrăurire asupra soluției ce urmează a se pronunța, ea este obligată să le pună în discuția contradictorie a părților, să le ceară acestora să prezinte explicații, oral sau în scris, să pună în dezbateră acestora orice împrejurări de fapt sau de drept, chiar dacă nu sunt menționate în cerere sau în întâmpinare, în scopul de a preveni orice greșală privind aflarea adevărului în cauză.

În concret, instanța de fond a ajuns la concluzia că, pentru a putea produce alcool sanitar ar fi fost nevoie ca autorizația de antrepozit fiscal să menționeze expres acest lucru. Practic, instanța a ajuns la concluzia că reclamanta nu era autorizată să producă alcool sanitar și oțet alimentar deși, așa cum rezultă din actele de la dosar dar și din susținerile părților, face acest lucru de ani și ani de zile. De asemenea, instanța a tras concluzia că reclamanta nu operează în sistem integrat și nu beneficiază de scutirea de acciză la alcoolul etilic aferent producției de alcool sanitar și oțet alimentar deoarece nu ar fi operat în sistem integrat și ar fi realizat producția celor două categorii de produse în antrepozite distincte de cel în care a produs materia primă.

Toate aceste concluzii care contraziceau situația de fapt existentă în ultimii ani ar fi trebuit să producă instanței suspiciuni rezonabile și îndoieli legitime. Instanța a omis a constata că obiectul acestei cauze constă în analiza garanției pentru plata accizelor și nu analiza condițiilor de scutire de la plata accizelor. Faptul că reclamanta beneficia de scutire de acciză pentru alcoolul etilic destinat producției de alcool sanitar și oțet era acceptat de ambele părți din litigiu și putea fi verificat prin documente contabile și fiscale care atestau faptul că, în anul anterior 2016 - anul de raportare în stabilirea garanției, în sarcina reclamantei nu a fost instituită nici o acciză pentru alcoolul etilic destinat producției de alcool sanitar și oțet alimentar.

Un alt element de fapt pe care instanța l-a reținut fără a cere vreo explicație părților cu privire la el este cel referitor la locația în care au fost produse alcoolul sanitar și oțetul. Instanța a ajuns la concluzia că societatea noastră ar fi realizat produsele finite sus-amintite în antrepozitele RO0018905PP02 și RO0018905PP03. Instanța reține totuși că reclamanta a menționat că transferul materiei prime aferente celor produse a fost transferat tot în antrepozitul RO0018905PP01 fapt ce contrazice concluzia reținută de instanță. În fața acestor neclarități și incertitudini, prima instanță era obligată să uzeze de mijloacele puse la dispoziție de lege și să solicite părților explicații sau chiar noi dovezi cu privire la aceste elemente de fapt.

O altă concluzie eronată ce putea fi înlăturată prin respectarea principiului contradictorialității este aceea conform căreia alcoolul sanitar și oțetul alimentar sunt incluse în categoria „produselor intermediare”.

Conform prevederilor art. 348 alin. (1) din Legea nr.227/2015 privind Codul fiscal antrepozitarul autorizat are obligația depunerii la autoritatea competentă a unei garanții care să asigure plata accizelor ce pot deveni exigibile. Această garanție a fost prevăzută în mod similar și de vechea reglementare în materie fiscală.

Prin Decizia nr. 09/20.02.2017 a fost stabilită în sarcina subscrisei o garanție pentru plata accizelor ce pot deveni exigibile în valoare totală de 9.004.157,85 RON, în condițiile în care,

reclamanta trebuie să depună o garanție de 941.640,07 lei sau, în subsidiar, dacă se va admite incidența în cauză a prevederilor punctului 8 alin. 38 din Hotărârea de Guvern nr. 1/2016, garanția calculată ar fi de 1.068.624 RON. Este a patra decizie nelegală de stabilire a cuantumului garanției dintr-un șir de 4 decizii anuale consecutive, 3 (trei) dintre ele anulate de instanțele judecătorești.

Toate hotărârile pronunțate de instanța de contencios administrativ au reținut că în calculul garanției trebuie avute în vedere doar ieșirile de produse accizabile, iar pentru alcoolul etilic destinat producerii de alcool sanitar, oțet alimentar și alcool tehnic, în mod greșit a fost impusă o garanție, deoarece aceste produse nu sunt accizabile, ele beneficiind de scutire directă.

Aplicarea ca atare a unor hotărâri judecătorești (chiar nedefinitive) nu prejudiciază sub nicio formă interesele statului, cu atât mai cu cât prevederile punctelor 23-29 din Secțiunea a 3-a - Garanții din H.G. nr. 1/2016 Codului Fiscal permit posibilitatea revizuirii ulterioare a garanției pe parcursul anului în eventualitatea în care o hotărâre definitivă ar stabili contrariul și ar menține actele administrative contestate.

În schimb, obligarea reclamantei la plata unei garanții care depășește de aproape nouă ori cuantumul determinat cu încălcarea a trei hotărâri judecătorești îi aduce grave prejudicii financiare, imobilizându-se surse semnificative de bani ce nu mai pot fi folosite pentru realizarea activității comerciale.

Dincolo de faptul că, trei ani consecutivi, organele vamale au calculat în mod nelegal garanția aferentă accizelor, acestea au refuzat să-i acorde și reducerea legală cu 75% a garanției, deși reclamanta a arătat, de fiecare dată, că îndeplinește condițiile necesare acordării unei astfel de reduceri.

Așa cum s-a arătat și în cererea de chemare în judecată, situația antrepozitelor societății “A” S.A. este următoarea:

Societatea „A” deține 3 (trei) antrepozite, după cum urmează:

RO0018905PP01 - antrepozit de producție alcool etilic (materie primă)

RO0018905PP02 - antrepozit de producție de produse finite pe bază de alcool

RO0018905PP03 - antrepozit de producție de produse finite pe bază de alcool

Astfel, întreaga cantitate de alcool etilic-materie primă produsă de societatea noastră se realizează în antrepozitul RO0018905PP01. Alcoolul produs în acest antrepozit are următoarele destinații:

I. Alcool destinat producției de băuturi alcoolice, după cum urmează: o mică parte din alcoolul etilic se vinde direct către terți vrac, fiind livrat ca atare și fiind accizabil, o altă parte din alcoolul etilic este livrat în regim suspensiv către alte antrepozite și la export și cea mai mare parte a alcoolului etilic este livrat în regim suspensiv către antrepozitele proprii ale societății PP02 și/sau PP03.

Cu privire la această categorie de produse, nu au existat mari probleme. Băuturile alcoolice pot fi produse într-un alt antrepozit decât cel în care este produsă materia primă (alcoolul etilic). Noțiunea de „sistem integrat” este folosită de legiuitor doar cu privire la produsele ce beneficiază de scutiri de la plata accizelor, fiind o condiție a obținerii scutirii directe.

II. Alcool destinat producției de alcool sanitar

Acest alcool etilic este produs și apoi denaturat în cadrul antrepozitului PP01 devenind astfel alcool etilic denaturat, utilizat în cadrul aceleiași antrepozit pentru producția de alcool sanitar în sistem integrat.

Alcool destinat producției de oțet alimentar

Acest alcool este produs în cadrul antrepozitului PP01 devenind și utilizat în cadrul aceluiși antrepozit pentru producția de oțet alimentar în sistem integrat.

III. În cazul băuturilor alcoolice, nu există obligația respectării cerințelor sistemului integrat deoarece ele sunt produse accizabile care nu pot fi oricum scutite de la plata accizei indiferent dacă sunt produse sau nu în același antrepozit în care a fost produs alcoolul etilic materie primă.

IV. Alcool destinat producției de alcool tehnic, care este complet denaturat în cadrul antrepozitului PP01 devenind astfel alcool etilic. Alcoolul etilic complet denaturat este un produs scutit de acciză conform art. 397 alin. (1) lit. a) din Legea nr.227/2015 privind Codul Fiscal, produs care este îmbuteliat ulterior în afara antrepozitului, în cazul lui neexistând alte condiții suplimentare pentru scutire cum ar fi cele referitoare la sistemul integrat.

Calculul garanției nu a fost efectuat în conformitate cu prevederile legale, Decizia nr. 09/20.02.2017 fiind emisă cu încălcarea dispozițiilor legale pentru stabilirea garanției impuse antrepozitarilor autorizați.

Dovada nelegalității măsurii adoptate rezultă în mod cât se poate de clar din faptul că organele vamale au calculat garanție și pentru cantitățile de alcool etilic destinate producției de produse neaccizabile (oțet și alcool sanitar) cu nerespectarea dispozițiilor art. 397 Cod fiscal și al hotărârilor judecătorești care interziceau în mod expres acest lucru.

De asemenea, reclamanta ar trebui să beneficieze și de o reducere cu 75% a garanției, reducere pe care organele vamale refuză să o acorde în ciuda obligației trasate de instanța de judecată.

Conform dispozițiilor legale incidente, pentru antrepozitarul autorizat pentru producție, nivelul garanției se actualizează în funcție de ieșirile de produse accizabile din anul precedent, care nu poate fi mai mică de 6% din valoarea accizelor aferente produselor accizabile realizate în anul precedent. (...)

Situația ieșirilor de produse accizabile din antrepozitele societății :

Conform Adresei nr. 44/13.01.2017 (anexa 13 la cererea de chemare în judecată), ieșirile de produse accizabile din antrepozitele fiscale ale societății “A” S.A. în anul 2016, au fost următoarele:

Antrepozit RO0018905PP01: -16,92 Hlitri alcool pur

Antrepozit RO0018905PP02: 3814,77 Hlitri alcool pur (3.749,52 Hlitri alcool pur + 65,25 Hlitri alcool pur)

Antrepozit RO0018905PP03: 914,03 Hlitri alcool pur (736,51 Hlitri alcool pur + 177,52 Hlitri alcool pur)

Total ieșiri de produse accizabile din antrepozitele fiscale ale societății au fost de 4.745,72 Hlitri alcool pur.

Toate aceste ieșiri se referă la alcoolul etilic destinat producției de băuturi alcoolice care a fost produs în antrepozitul RO0018905PP01 și transferat în cea mai mare parte în regim suspensiv către antrepozitele RO0018905PP02 și RO0018905PP03 unde a fost transformat în băuturi alcoolice. Alcoolul etilic destinat materie primă destinat producției de alcool sanitar și oțet alimentar nu se regăsește în ieșirile de produse accizabile din antrepozitele fiscale ale reclamantei deoarece el este transformat în produsele finite sus-amintite în cadrul antrepozitului în care a fost produs (RO0018905PP01) în sistem integrat.

Așadar, dacă se face aplicarea prevederilor punctului 8 al. 24 din Hotărârea de Guvern nr. 1/2016 se va obține următorul calcul: 4.745,72 Hlitri alcool pur x 3306,98 lei/HL =

15.694.001,13 lei (acciza aferentă) $15.694.001,13 \text{ lei} \times 6\% = 941.640,07 \text{ lei}$ - valoarea garanției aferente.

Dacă s-ar aprecia că societatea operează în sistem integrat și cu privire la producția de băuturi alcoolice (fapt pe care intimata îl contestă), atunci modalitatea de calcul ar fi sensibil diferită, prin aplicarea prevederilor punctului 8 al. 38 din Hotărârea de Guvern nr. 1/2016.

Conform acestei metode de calcul, urmează așadar a se face o comparație între cantitatea de alcool etilic-materie primă, destinată producției de băuturi alcoolice din antrepozitul PP01 (punctul I de mai sus) și cantitatea totală de băuturi alcoolice eliberată în consum din antrepozitele PP02 și PP03.

Conform adresei nr Adresa nr. 119/31.01.2017 (anexa 14) producția de alcool etilic destinat producției de băuturi alcoolice este de 5.385,70 HL alcool pur, iar producția de băuturi alcoolice în 2016 este 4.639,45 HL alcool pur.

Așadar, producția mai mare este de 5.385,70 HL alcool pur, iar acciza aferentă acestei producții este de 17.810.402 RON.

Raportat la valorile de mai sus, calculul garanției aferente accizelor ce pot deveni exigibile este următorul: $17.810.402 \text{ RON} \times 6\% = 1.068.624 \text{ RON}$

Pârâta a efectuat un calcul eronat, întrucât prin decizia atacată a luat în calcul și cantitățile de alcool etilic-materie primă produs în antrepozitul PP01 și destinat producției de oțet, alcool sanitar și alcool tehnic (produse neaccizabile), ceea ce a condus la efectuarea unui calcul nelegal al garanției.

Caracterul nelegal al calculului efectuat reiese cu claritate din dispozițiile Codului Fiscal care exceptează expres și în mod direct de la plata accizelor alcool etilic destinat producției de oțet, alcool sanitar și alcool tehnic.

Așadar, produsul scutit de acciză este „alcoolul etilic” utilizat pentru producerea alcoolului sanitar sau a oțetului. În consecință, când trebuie să se declare „valoarea accizelor aferente produselor accizabile realizate în anul precedent” nu trebuie să se aibă în vedere alcoolul etilic denaturat și utilizat pentru producerea de alcool sanitar, produs care nu este destinat consumului uman și nici a alcoolului etilic utilizat pentru producerea oțetului cu codul NC 2209 sau a celui complet denaturat destinat producției de alcool tehnic, deoarece aceste produse nu sunt produse accizabile.

1.4. Apărările formulate în cauză.

Prin întâmpinare pârâta Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Cluj -Napoca, în nume propriu și pentru Biroul Vamal gr. I Bihor a solicitat în principal anularea recursului motivat de faptul că argumentele de critică nu se circumscriu motivelor de casare invocate, iar în subsidiar respingerea recursului reclamantei apreciind că hotărârea instanței de fond este legală.

În dezvoltarea apărărilor sale pârâta – intimată a susținut următoarele:

Motivarea hotărârii judecătorului fondului este despre garanția aferentă producției de alcool etilic - materie primă și a celei de oțet alimentar și alcool sanitar, recurenta omițând a arăta că ea însăși a invocat dispozițiile art. 397 Cod fiscal, ca temei de drept al demersului principal, reținut de instanța contenciosului, dar și că aceste dispoziții sunt explicitate de pct. 82 din normele metodologice.

Instanța fondului a reținut corect și fără vreun dubiu rezonabil, este că societatea deține 3(trei) antrepozite fiscale distincte și clar delimitate, atât geografic, dar și ca destinație, respectiv PP01 unde se produce alcoolul etilic, ca materie primă, PP02 unde se fabrică produse finite pe bază de alcool și PP03 cu destinația de antrepozit de producție produse finite pe bază de alcool.

Producția sa de oțet alimentar și alcool sanitar nu se petrece în primul antrepozit fiscal autorizat, astfel că nu există sistem integrat.

Este de evident în opinia intimă că noțiunea de „altă gestiune” înseamnă practic producția de produse derivate în celelalte antrepozite fiscale, nu în cel desemnat cu indicativul PP01.

Este nereală afirmația reclamantei referitoare la autorizațiile de utilizator final, pe care le deține și care i-ar permite achiziționarea de alcool etilic - materie primă în regim de scutire directă de la piața accizelor, și că aceste autorizații sunt excluse de la depunerea unei garanții.

Autorizația de utilizator final nu se confundă și nu este sinonimă, ca natură juridică și ca efecte, cu cea de antrepozit fiscal. Ar fi fost o dublă impunere a garanției, lucru nepermis, dacă s-ar fi perceput garanție și pentru autorizația de utilizator final, din moment ce titularul acesteia este și antrepozitar fiscal autorizat pentru antrepozitele PP02 și PP03. Recurenta nu a menționat că pe cele 3 (trei) autorizații de antrepozit fiscal, nu există mențiunea „Nu se depune garanție”, întrucât antrepozitarul fiscal, care deține și autorizația de utilizator final, poate primi alcoolul etilic, ca materie primă, pentru a-l denatura, în regim de scutire de la plata accizei, dar Statul Român trebuie să fie sigur și să-și ia toate măsurile de precauție, asigurătorii, că procesul de denaturare sau de fabricare de oțet, ca în cazul reclamantei, se și petrece. Dacă nu se petrece, atunci trebuie să aibă o garanție fermă, materială și imediat disponibilă pentru a-și putea satisface creanțele fiscale, ce țin de activitatea antrepozitului fiscal autorizat și care sunt cauzate de nerespectarea regimului produselor accizabile.

Totodată, judecătorului fondului nu i s-a prezentat situația altor antrepozitari fiscali autorizați, dar care nu sunt și producători de alcool etilic-materie primă, ci doar denaturează alcool etilic, în sensul că aceștia ar fi scutiți de la constituirea garanției aferente antrepozitului fiscal, pe considerentul că aceștia achiziționează în regim suspensiv de la plata accizelor materia primă, pe care doar o transformă într-un produs finit neaccizabil, ceea ce denotă inexistența discriminării și tratamentului fiscal abuziv.

Răspunderea fiscală și obligația garantării nu sunt chestiuni ce să țină exclusiv de antrepozitul de producție de materie primă. În sens contrar, dacă ar fi admisibilă această logică, prin reducere la absurd, ar însemna că garanția la celelalte tipuri de antrepozit fiscal este desuetă doar pentru că se poate achiziționa alcool-materie primă în scutire directă de la plata accizelor, deși nu poți cunoaște destinația finală a materiei prime, mai presus de orice dubiu rezonabil.

II. Considerentele și soluția Înaltei Curți asupra recursului

2.1. Excepția nulității recursului.

Criticile formulate prin cererea de recurs se circumscriu motivului de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C.proc.civ. conform căruia se poate casa hotărârea când instanța a încălcat regulile de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității, întrucât prin cererea de recurs au fost relevate aspecte care în opinia recurentului ar demonstra încălcarea de către instanța de fond a principiului contradictorialității și al nemijlocirii.

Pe de altă parte, restul criticilor vizează interpretarea și aplicarea greșită a dispozițiilor legale relative la determinarea garanției pentru antrepozitarii fiscali, care în mod evident se circumscriu motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ.

De altfel, este de observat că nulitatea recursului a vizat în special motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C.proc.civ., în condițiile în care reclamanta recurentă s-a prevalat de existența a două motive de nelegalitate a hotărârii atacate, împrejurare care nu atrage nulitatea recursului declarat în cauză, pentru că reținerea existenței unor critici care se

circumscriu unui singur motiv de casare este suficientă pentru constatarea validității căii de atac formulate.

În consecință, excepția nulității recursului este neîntemeiată, urmând a fi respinsă în consecință.

2.2. Examinând sentința atacată, prin prisma criticilor formulate de recurenta-pârâtă, a apărărilor invocate prin întâmpinarea depusă, Înalta Curte apreciază că recursul reclamantei este fondat, pentru considerentele ce vor fi expuse în continuare.

Instanța de fond a fost investită cu controlul de legalitate al deciziei Decizia nr. 9/20.02.2017, emisă de Biroul Vamal de Interior Gradul I Bihor, prin care s-a stabilit în sarcina reclamantei garanția actualizată pentru autorizațiile de antrepozit fiscal deținute, nr. RO0018905PP01, nr. RO0018905PP02 și nr. RO0018905PP03 în cuantum de 9.004.157,85 lei.

În esență, prin acest act administrativ fiscal, la determinarea garanției s-a avut în vedere că pentru antrepozitul fiscal nr. RO0018905PP01 volumul declarat al ieșirilor a fost de 40.591,34 Hl alcool pur, că pentru antrepozitul fiscal nr. RO0018905PP02/01.01.2004 ieșirile de produse accizabile din anul precedent au fost de 3.814,77 Hl alcool pur, din care 3.749,52 Hl livrări de alcool pur, iar 65,25 Hl reprezintă livrări intracomunitare, iar pentru antrepozitul fiscal nr. RO0018905PP03/01.01.2004 volumul producției de băuturi spirtoase din anul 2016 a fost de 973,45 Hl alcool pur, din care 177,52 Hl alcool pur îl reprezintă livrări intracomunitare.

Instanța de fond a respins acțiunea reclamantei prin care s-a solicitat anularea acestei decizii cu consecința emiterii unei noi decizii care să aibă în exclusivitate numai ieșirile cu produse accizabile, apreciind în esență că determinarea garanției a fost efectuată legal, întrucât cantitatea de 35.549,09 Hl alcool pur a ieșit din antrepozitul RO0018905PP01 și a fost transferată în celelalte antrepozite ale societății pentru realizarea producției de oțet și de alcool sanitar, împrejurare care dovedește că nu era scutit de la plata accizelor, întrucât pentru incidența acestui beneficiu legal era necesar ca atât producția de materie primă cât și a produsului finit să fie realizată într-un singur antrepozit fiscal, respectiv într-un sistem integrat conform pct. 82 alin. (2) din H.G. nr. 1/2016 privind aprobarea normelor metodologice de aplicare a Codului Fiscal.

Prima instanță a pronunțat o hotărâre nelegală, cu aplicarea eronată a normelor de drept aplicabile.

Procedând la propria sa evaluare, instanța de control judiciar reține că în scopul acoperirii riscului neplății accizelor pentru produsele accizabile produse și/sau depozitate în fiecare antrepozit fiscal, precum și riscul neplății accizelor pentru produsele accizabile deplasate în regim suspensiv de accize, în cazul circulației intracomunitare, legiutorul a instituit prin art. 348 din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal în sarcina antrepozitarilor fiscali autorizați obligația depunerii la autoritatea competentă a unei garanții care este determinată potrivit art. 24 din H.G. nr. 1/2016 în funcție de ieșirile de produse accizabile din anul precedent, care nu poate fi mai mică de 6% din valoarea accizelor aferente produselor accizabile realizate în anul precedent.

Prin produse accizabile se înțelege conform art. 336 alin. (1) pct. 22 din Legea nr. 227/2015 produsele prevăzute la art. 335 alin. (2), supuse reglementărilor privind accizele potrivit prezentului capitol, categorie în care intră alcoolul și băuturile alcoolice prevăzute la secțiunea a 4-a din lege.

Sunt scutite de la plata accizelor conform art. 397 din Legea nr. 227/2015, nefiind în consecință produse accizabile, alcoolul etilic și alte produse alcoolice atunci când sunt complet denaturate, denaturate și utilizate pentru producerea de produse care nu sunt destinate consumului uman sau utilizate pentru producerea oțetului cu codul NC 2209.

Oțetul, așa cum rezultă cu claritate din dispozițiile legale citate, precum și alcoolul medicinal sau cel tehnic intră în această categorie, împrejurare necontestată în cauză. De altfel, acest aspect rezultă și din pct. 82 alin. (1) lit. b) și c) din H.G. nr. 1/2016 care stabilește că scutirea se acordă direct în situațiile prevăzute la art. 397 al. (1) lit. b) Cod fiscal (alcoolului etilic și produselor alcoolice denaturate și utilizate pentru producerea de produse care nu sunt destinate consumului uman) numai pentru producția de alcool sanitar, precum și în situațiile prevăzute la art. 397 alin. (1) lit. a) și c) (alcoolului etilic și produselor alcoolice complet denaturate și celor utilizate pentru producerea oțetului).

Însă scutirea directă, întrucât aceasta a făcut obiectul analizei instanței de fond, poate fi acordată, produsele fiind în consecință neaccizabile, numai antrepozitarilor care funcționează în sistem integrat conform pct. 82 alin. (2) din H.G. nr. 1/2016, prin aceasta înțelegându-se utilizarea alcoolului etilic și a altor produse alcoolice, în antrepozitul fiscal în care acestea au fost produse, pentru realizarea de produse finite care se consumă ca atare, fără a mai fi supuse vreunei modificări.

Prin urmare, pentru scutirea directă alcoolul ca materie primă trebuie prelucrat în același antrepozit fiscal în care a fost produs, pentru a obține alcoolul sanitar, alcoolul tehnic sau oțetul.

Reclamanta în declarația efectuată pentru determinarea garanției a menționat cantitatea de 35.549,07 Hl alcool pur produsă în antrepozitul fiscal autorizat sub nr. RO0018905PP01, ca reprezentând cantitatea de alcool etilic ieșită sau transferată ca materie primă în altă gestiune aferentă producției de oțet, de alcool tehnic și de alcool sanitar, pe care organul vamal a luat-o în calcul la stabilirea cuantumului garanției ca fiind produs accizabil.

Prelucrarea alcoolului pur în cadrul aceleiași antrepozit fiscal, însă într-o altă gestiune, rezultând, urmare a acestei operațiuni, oțet, alcool tehnic sau alcool sanitar, demonstrează că reclamanta era scutită direct de plata accizelor aferente alcoolului utilizat în aceste scopuri, întrucât obținerea acestor produse a avut loc în sistem integrat în accepțiunea dată acestei noțiuni de legiutorul infralegal.

De această scutire nu se putea beneficia în lipsa autorizației de utilizator final conform pct. 83 alin. (2) din H.G. nr. 1/2016, reclamanta făcând în acest sens dovada deținerii a trei autorizații de utilizator final.

Instanța de fond a apreciat eronat că nu era posibil ca reclamanta să transfere cantitatea de 35.549,07 Hl alcool pur tot în cadrul antrepozitului RO0018905PP01, dar în altă gestiune, întrucât ar fi evident că acest lucru nu este posibil de vreme ce este autorizată să producă în acest antrepozit doar materie primă, nu și băuturi spirtoase sau produse intermediare, categorii de produse accizabile în care pot fi încadrate producțiile de oțet alimentar și alcool sanitar.

Într-adevăr, pentru acest antrepozit reclamanta nu era autorizată a produce băuturi spirtoase sau produse intermediare și nici nu se contestă acest lucru, stare de fapt ce rezultă cu evidență din documentele depuse la dosar. Însă, în această categorie nu intră oțetul, alcoolul tehnic sau alcoolul sanitar, care în procesul de fabricație al acestora, alcoolul pur, privit ca materie primă, suferă un proces de denaturare, ceea ce presupune adăugarea unor substanțe pentru a-l face impropriu consumului alimentar, dar care este folosit în industrie.

Produsele intermediare sunt băuturi destinate consumului uman având caracteristicile prevăzute la art. 352 din Legea nr. 227/2015, categorie în care nu intră cele trei produse menționate, astfel că premisa majoră din silogismul judecătorului fondului este nesusținută faptic.

Totuși este de observat că instanța de fond a omis a observa că potrivit pct. 79 din H.G. nr. 1/2016 denaturarea alcoolului etilic se efectuează exclusiv în antrepozitele fiscale de producție alcool etilic - materie primă, în care respectivul alcool etilic a fost realizat. De

asemenea, alcoolul sanitar se realizează numai în interiorul antrepozitului fiscal de producție în care a fost produs și a fost denaturant alcoolul etilic - materie primă, respectiv prin utilizarea sistemului integrat, așa cum este acesta definit la pct. 82 alin. (2) teza a doua.

În consecință, dacă se analizează posibilitatea legală a reclamantei de a produce oțet, alcool tehnic sau alcool sanitar, pentru că posibilitatea faptică nu a fost luată în considerare de instanță, se poate concluziona că aceste produse pot fi obținute în exclusivitate numai în antrepozitele fiscale de producție a alcoolului etilic privit ca materie primă, cum este cazul antrepozitului fiscal autorizat sub nr. RO0018905PP01, fiind exclusă obținerea lor în afara sistemului integrat.

În raport de aceste argumente, reține instanța de control judiciar că Decizia nr. 9/20.02.2017 prin care s-a determinat cuantumul garanției datorată de reclamantă în calitate de antrepozitar fiscal prin luarea în considerare a cantității de 35.549,09 Hl alcool pur care a fost denaturată în cadrul antrepozitului RO0018905PP01 este nelegală, iar hotărârea instanței de fond care o validează este dată cu aplicarea și interpretarea eronată a normelor de drept material, fapt ce reclamă incidența motivului de casare prevăzut de art. 488, pct. 8 C.proc.civ.

Cuantumul legal al garanției era de 1.068,024 lei prin luarea în considerare numai a ieșirilor cu produse accizabile, conform celor arătate în precedent, astfel că pentru emiterea unei decizii corespunzătoare în acest sens urmează a fi obligat organul vamal în cele ce urmează.

2.3. Temeiul legal al soluției adoptate în recurs.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 496 din Codul de procedură civilă, republicat, Înalta Curte, în raport de prevederile art. 488, pct. 8 C. proc.civ., a admis recursul declarat de reclamanta societatea "A" S.A. și, casând sentința atacată, a admis acțiunea așa cum a fost formulată.

Având în vedere că prin soluția dată recursului s-a făcut dovada deplină a culpei procesuale a pârâtei, în temeiul art. 453 C.proc.civ. a obligat pârâta să plătească reclamantului suma de 1.061,30 lei cu titlu de cheltuieli de judecată, apreciate ca necesare și dovedite în cauză.

2. Taxă claw-back. (a) Stabilirea bazei de calcul. (b) Lipsa calității procesuale pasive a CNAS în privința capătului de cerere referitor la restituirea sumelor plătite nedatorat

O.U.G. nr. 77/2011, art. 9 alin. (2) și art. 16 alin. (1)

(a) Prețul de vânzare cu amănuntul trebuie luat în calcul la stabilirea consumului de medicamente, având în vedere inclusiv împrejurarea că, tot raportat la acest preț, se decontează și consumul de medicamente din Fondul național unic de asigurări de sănătate și din bugetul Ministerului Sănătății. Prin urmare, este legală includerea adaosurilor comerciale percepute în lanțul de distribuție în baza de calcul a contribuției claw-back.

(b) Potrivit dispozițiilor art. 9 alin. (2) din O.U.G. nr. 77/2011, începând cu data de 1 octombrie 2011, procedurile de administrare a creanțelor reprezentând contribuția clawback datorată de deținătorii autorizațiilor de punere pe piață a medicamentelor sau de reprezentanții legali ai acestora vor fi continuate de Agenția Națională de Administrare Fiscală. Prin urmare, cum Agenția Națională de Administrare Fiscală are competența de a dispune asupra cererii de restituire a taxei nedatorate, potrivit prevederilor Codului de procedură fiscală, Casa Națională

de Asigurări de Sănătate nu are calitate procesuală pasivă pe capătul de cerere având ca obiect restituirea sumelor plătite nedatorat cu titlu de contribuție clawback.

I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 4265 din 9 septembrie 2020

1. Acțiunea judiciară

Prin acțiunea înregistrată la data de 11.03.2016 pe rolul Curții de Apel București - Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal, reclamanta SC "A" SRL a solicitat, în contradictoriu cu pârâtele Casa Națională de Asigurări de Sănătate și Agenția Națională de Administrare Fiscală, prin Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București:

1. anularea Notificării nr. P/7131/30.07.2015, respectiv a datelor furnizate privitoare la valoarea procentului „p” pentru trimestrul II 2015, de 23,97 % din consumul de medicamente suportat de Fondul National Unic de Asigurări Sociale de Sănătate și din bugetul Ministerului Sănătății, aferente deținătorului de autorizație de punere pe piață (DAPP) – „A”, „B” și A P;
2. anularea răspunsului la contestația administrativă nr. P7131/07.09.2015;
3. obligarea pârâtei CNAS la rectificarea și recomunicarea datelor referitoare la consumul centralizat de medicamente, prin eliminarea erorilor și adaosurilor comerciale;
4. obligarea ambelor pârâte la restituirea sumei de 15.838.874 lei, achitate nedatorat;
5. obligarea pârâtelor la plata cheltuielilor de judecată.

2. Soluția instanței de fond

Prin sentința civilă nr. 3646/2016 din 21 noiembrie 2016, Curtea de Apel București - Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal: a admis excepția lipsei calității procesuale pasive a Casei Naționale de Asigurări de Sănătate și a respins cererea de restituire a sumei achitate cu titlu de contribuție, îndreptată împotriva acestui pârât, pentru lipsa calității procesuale pasive; a respins excepția lipsei calității procesuale pasive, invocată de pârâta ANAF - Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București; a admis în parte acțiunea formulată de reclamanta SC "A" SRL, în contradictoriu cu pârâții Agenția Națională de Administrare Fiscală prin Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București și Casa Națională de Asigurări de Sănătate și a anulat în parte notificarea nr. P/7131/30.07.2015 și adresa conținând răspunsul la contestația administrativă nr. P/7131/07.09.2015, în sensul excluderii din valoarea consumului a sumei de 5,12 lei corespunzătoare CIM W08738002 (medicamentul „X” 1 mg), astfel cum a fost aceasta raportată eronat de CAS Dolj; a respins capetele de cerere având ca obiect obligarea pârâtei CNAS la rectificarea și recomunicarea datelor referitoare la consumul centralizat de medicamente, prin eliminarea erorilor și adaosurilor comerciale, precum și obligarea la restituirea sumei achitate cu titlu de contribuție aferentă Trimestrului II 2015, ca nefondate.

De asemenea, a obligat pârâta CNAS la plata cheltuielilor de judecată, în sumă de 1000 lei, constând în taxă judiciară de timbru și parțial onorariu avocat.

3. Calea de atac exercitată

Împotriva sentinței au declarat recurs toate părțile litigante.

3.1. Recurenta S.C. "A" S.R.L. a solicitat admiterea recursului, casarea hotărârii judecătorești și, în urma rejudecării acțiunii, admiterea acțiunii.

În motivarea căii de atac, încadrată în drept în dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., recurenta a formulat critici de nelegalitate prezentate la filele 16-28 dosar.

3.2. Recurenta Casa Națională de Asigurări de Sănătate a solicitat admiterea recursului, casarea sentinței, în sensul respingerii acțiunii reclamantei în totalitate.

Criticile de nelegalitate subsumate motivului de casare prevăzut de dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. au fost indicate la filele 7-11 dosar.

3.3. Recurenta Direcția Generală a Finanțelor Publice a Municipiului București, în reprezentarea Administrației Fiscale pentru Contribuabili Mijlocii București, a solicitat admiterea recursului, admiterea excepției lipsei calității sale procesuale pasive și, în consecință, respingerea acțiunii formulate în contradictoriu cu această parte.

4. Apărările formulate în cauză

Recurenta Casa Națională de Asigurări de Sănătate a formulat întâmpinări la recursurile promovate de S.C. "A" S.R.L. și Direcția Generală a Finanțelor Publice a Municipiului București, în reprezentarea Administrației Fiscale pentru Contribuabili Mijlocii București, prin care a solicitat respingerea acestora ca nefondate.

5. Soluția instanței de recurs

Analizând sentința atacată, prin prisma criticilor formulate de recurenți, subsumate motivului de casare prevăzut de dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., a apărărilor expuse în întâmpinările depuse la dosar, a cadrului normativ aplicabil și a probatoriului administrat în cauză, Înalta Curte reține:

Așa cum s-a precizat la *pct. 1* al acestei decizii, prin cererea dedusă judecătii, în temeiul dispozițiilor art. 6 alin. (5) din O.U.G. nr. 77/2011 privind stabilirea unor contribuții pentru finanțarea unor cheltuieli în domeniul sănătății, cu modificările și completările ulterioare, art. 8 alin. (1) și art. 18 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, recurenta–reclamantă S.C. "A" S.R.L. a solicitat instanței specializate:

- anularea Notificării nr. P/7131/30.07.2015 și, implicit, a datelor furnizate privitoare la valoarea procentului "p" pentru trimestrul II 2015, de 23,97 % din consumul de medicamente suportat de Fondul Național Unic de Asigurări Sociale de Sănătate și din bugetul Ministerului Sănătății, aferente Deținătorului de autorizație de punere pe piața (DAPP) – „A”, dd, „B” și „AP”;

- anularea răspunsului la contestația administrativă nr. P7131/07.09.2015;

- obligarea recurente-pârâte CNAS la rectificarea și recomunicarea datelor referitoare la consumul centralizat de medicamente, prin eliminarea erorilor/și adaosurilor comerciale;

- obligarea recurentelor-pârâte CNAS și Agenția Națională de Administrare Fiscală la restituirea sumei de 15.838.874 lei achitată nedatorat.

Conform celor menționate la *pct. 2* al deciziei de față, prima instanță:

- a admis excepția lipsei calității procesuale pasive a pârâtei Casa Națională de Asigurări de Sănătate și a respins cererea de restituire a sumei achitate cu titlu de contribuție clawback formulată în contradictoriu cu această pârâtă;

- a respins excepția lipsei calității procesuale pasive invocată de pârâta Direcția Generală a Finanțelor Publice a Municipiului București;

- a admis în parte acțiunea reclamantei;

- a anulat în parte Notificarea nr. P/7131/30.07.2015 și adresa reprezentând răspunsul la contestația administrativă nr. P/7131/07.09.2015, în sensul excluderii din valoarea consumului a sumei de 5,12 lei, corespunzătoare CIM W08738002 (medicamentul „X” 1 mg), astfel cum aceasta a fost raportată eronat de către CAS Dolj;

- a respins capetele de cerere având ca obiect obligarea pârâtei Casa Națională de Asigurări de Sănătate la rectificarea și recomunicarea datelor referitoare la consumul centralizat

de medicamente, prin eliminarea erorilor și adaosurilor comerciale, precum și obligarea la restituirea sumei achitate cu titlu de contribuție aferentă trimestrului II 2015, ca nefondate;

- a obligat pârâta Casa Națională de Asigurări de Sănătate să plătească reclamantei suma de 1.000 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

5.1. Referitor la recursul formulat de S.C. "A" S.R.L.

5.1.1. În legătură cu *inclusiunea eronată în anexa la Notificarea nr. P/7131/30.07.2015 a medicamentelor "Y" 400 mg, identificat cu CIM W59853002 și "Y" 100 mg, identificat cu CIM W59852005*, Înalta Curte constată faptul că recurența reia fidel și în bloc argumentele exprimate în fața primei instanțe, considerând că soluția pronunțată este nelegală doar pentru că instanța nu a împărtășit punctul său de vedere pe chestiunea litigioasă. Însă, toate aceste aspecte vizează temeinicia și sunt inadmisibile în recurs, întrucât nu se contestă legalitatea sentinței curții de apel, ci se urmărește reantamarea fondului cauzei, ceea ce legea nu permite.

5.1.2. *Critica recurenței ce vizează includerea nelegală a adaosurilor comerciale din întregul lanț de distribuție în valoarea consumului individual de medicamente comunicat acestuia prin actul administrativ contestat este nefondată.*

Astfel, instanța constituțională a analizat în jurisprudența sa excepțiile de neconstituționalitate vizând dispozițiile O.U.G. nr. 77/2011 privind stabilirea unor contribuții pentru finanțarea unor cheltuieli în domeniul sănătății și, în special, art. 1, art. 3, art. 5 și art. 6 din acesta, astfel cum a fost modificată și completată de O.G. nr. 17/2012 privind reglementarea unor măsuri fiscal-bugetare, prin raportare la art. 16 alin. (1) și art. 56 alin. (2) din Legea fundamentală.

În concret, în legătură cu prevederile art. 16 alin. (1), Curtea Constituțională a arătat că: *"nu există discriminare în ceea ce privește plata contribuției trimestriale între deținătorii autorizației de punere pe piață, obligați la plata acesteia, și ceilalți operatori implicați pe lanțul de distribuție, respectiv distribuitorii (angrosiști) și furnizorii (farmaciile), întrucât, pe de o parte, distribuitorii și farmaciile nu sunt beneficiari ai autorizațiilor de punere pe piață a medicamentelor, ci simpli prestatori de servicii pentru care sunt îndreptățiți la încasarea unui tarif, aceștia nefiind parte în convenția încheiată cu Casa Națională de Asigurări de Sănătate, iar, pe de altă parte, aceștia sunt supuși sistemului fiscal general, fiind ținuti de impozitele și taxele care se percep asupra rezultatelor activităților pe care le prestează"* (a se vedea pct. 34 din Decizia Curții Constituționale nr. 789/2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 126 din 17.02.2016).

Curtea a reiterat faptul că această contribuție trimestrială a fost instituită de legiuitor exclusiv în considerarea faptului că acestor deținători li se decontează din Fondul național unic de asigurări de sănătate și din bugetul Ministerului Sănătății contravaloarea medicamentelor vândute (deci, în considerarea acestei facilități), ceea ce nu este cazul celorlalți subiecți care desfășoară o activitate comercială, fără a beneficia de alte avantaje. Aceștia vând atât medicamente compensate, cât și medicamente cumpărate liber de populație, neavând un avantaj efectiv din vânzarea medicamentelor compensate. Pentru activitatea respectivă acești subiecți practică un adaos comercial negociat cu deținătorul autorizației de punere pe piață a medicamentelor, fiind, prin urmare, firesc ca acest adaos să fie plătit de către deținătorii de APP (a se vedea pct. 35 din Decizia anterior nominalizată).

În ceea ce privește pretinsa încălcare a prevederilor art. 56 alin. (2) din Constituție, care reglementează principiul justei așezări a sarcinilor fiscale, instanța specializată a reținut că: *"spre deosebire de distribuitorii și farmaciile care se interpun în circuitul comercial al medicamentelor compensate, deținătorii de APP au exclusivitatea punerii pe piață a*

medicamentelor, au certitudinea vânzării și încasării contravalorilor lor, motiv pentru care legiuitorul a stabilit doar în sarcina acestora suportarea contribuției în discuție, cu excluderea celorlalte categorii de operatori economici menționate, care nu beneficiază de aceste avantaje. Formula identificată de legiuitor pentru calculul contribuției dă expresie, așadar, acestui just echilibru între interesul general care a determinat stabilirea acesteia și avantajele conferite unei categorii de operatori economici, respectiv deținătorilor de APP.” (a se vedea pct. 39 din Decizia mai sus arătată).

În plus, instanța constituțională a precizat că: “Ministerul Sănătății stabilește, avizează și aprobă, prin ordin al ministrului sănătății, prețurile maximale ale medicamentelor de uz uman, cu autorizație de punere pe piață în România, cu excepția medicamentelor care se eliberează fără prescripție medicală (OTC). În aplicarea prevederilor legale de referință este stabilit, așadar, modul de calcul al prețurilor la medicamente, inclusiv modul de calcul al prețului cu amănuntul maximal, respectiv cota maximă a adaosului de distribuție și cota maximă a adaosului de farmacie. Câtă vreme deținătorii autorizațiilor de punere pe piață a medicamentelor solicită includerea medicamentelor pe care le vând în lista medicamentelor pentru care plătesc contribuția, cunoscând prețurile maximale ale medicamentelor, precum și influența maximă a adaosurilor ce pot fi practicate de subiecții care se interpun în circuitul comercial al medicamentelor compensate, rezultă că și-au asumat că vor plăti o contribuție raportată nu doar la prețul de producător. În acest cadru legal, este la aprecierea deținătorilor de APP negocierea de adaosuri cât mai mici cu intermediarii, în consecința plății unei contribuții într-un quantum cât mai redus.” (a se vedea pct. 40 din Decizia anterior nominalizată).

Ca atare, în raport de aceste considerente obligatorii ale Deciziei Curții Constituționale nr. 789/2015, instanța de control judiciar reține că prețul de vânzare cu amănuntul trebuie luat în calcul la stabilirea consumului de medicamente, având în vedere și împrejurarea că, tot raportat la acest preț, se și decontează consumul de medicamente din Fondul național unic de asigurări de sănătate și din bugetul Ministerului Sănătății.

Prin urmare, sentința atacată a fost dată cu aplicarea corectă a legii speciale în ceea ce privește includerea adaosurilor comerciale percepute în lanțul de distribuție în baza de calcul a contribuției pentru trimestrul II 2015.

5.1.3. *Critica recurenței ce vizează soluționarea greșită a excepției lipsei calității procesuale pasive a Casei Naționale de Asigurări de Sănătate pe capătul de cerere având ca obiect restituirea sumelor plătite nedatorat cu titlu de contribuție clawback este nefondată.*

Recurenta susține faptul că, în raport de prevederile art. 9 din O.U.G. nr. 77/2011, contribuția clawback este administrată de Agenția Națională de Administrare Fiscală, dar veniturile sunt proprii Ministerului Sănătății prin Casa Națională de Asigurări de Sănătate.

Înalta Curte apreciază că motivația prezentată în cadrul sentinței justifică pe deplin soluția pronunțată asupra acestei excepții.

Într-adevăr, potrivit dispozițiilor art. 9 alin. (2) din O.U.G. nr. 77/2011, începând cu data de 1 octombrie 2011 (când acestea au intrat în vigoare), procedurile de administrare a creanțelor reprezentând contribuția clawback datorată de deținătorii autorizațiilor de punere pe piață a medicamentelor sau de reprezentanții legali ai acestora vor fi continuate de Agenția Națională de Administrare Fiscală și, în consecință, subrogarea Agenției Naționale de Administrare Fiscală intervine numai pentru procedurile de administrare a creanțelor, iar nu și în ceea ce privește stabilirea acestora anterior datei respective, pentru care competența aparține Casei Naționale de Asigurări de Sănătate.

În mod indiscutabil, noțiunea de “*administrare a creanței*”, avută în vedere de prevederile art. 9 alin. (2) din O.U.G. nr. 77/2011, se referă numai la procedura de încasare și de executare silită a creanțelor deja stabilite și nu poate fi extinsă pentru operațiunile juridice premergătoare de constatare a existenței și întinderii creanței care au ca obiect individualizarea procentului de contribuție, a bazei de calcul, respectiv calcularea efectivă a sumei datorate cu titlu de taxă de clawback și comunicarea acesteia către debitor, acestea din urmă fiind atribuții exclusive ale Casei Naționale de Asigurări de Sănătate.

Această concluzie se impune față de reglementarea cuprinsă în art. 9 alin. (1) din O.U.G. nr. 77/2011, în care se precizează în mod expres faptul că: “*Pentru medicamentele incluse în programele naționale de sănătate, pentru medicamentele de care beneficiază asigurații în tratamentul ambulatoriu, cu sau fără contribuție personală, pe bază de prescripție medicală, în sistemul de asigurări sociale de sănătate, și pentru medicamentele de care beneficiază asigurații în tratamentul spitalicesc, vândute anterior intrării în vigoare a prevederilor prezentei ordonanțe de urgență, contribuția datorată potrivit art. 363¹ din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, cu modificările și completările ulterioare, se stabilește de Casa Națională de Asigurări de Sănătate și se plătește conform reglementărilor legale în vigoare la data vânzării acestora.*”

Așadar, pentru medicamentele incluse în programele naționale de sănătate, vândute anterior intrării în vigoare a prevederilor ordonanței aflate în discuție, *Casa Națională de Asigurări de Sănătate are competența de a stabili contribuția reglementată de dispozițiile art. 363¹ din Legea nr. 95/2006.*

De altfel, faptul că Agenția Națională de Administrare Fiscală nu are decât atribuții de administrare a creanțelor rezultă cu evidență și din prevederile art. 9 alin. (5) din O.U.G. nr. 77/2011, cu modificările și completările ulterioare.

Față de considerentele de fapt și de drept anterior expuse, Înalta Curte apreciază că este corectă concluzia primei instanțe în sensul că Agenția Națională de Administrare Fiscală este competentă cu privire la administrarea creanțelor ce reprezintă contribuția clawback; ca atare, aceasta are competența de a dispune și asupra cererii de restituire a taxei nedatorate, potrivit prevederilor O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală (în vigoare în perioada de referință). Ca atare, Casa Națională de Asigurări de Sănătate nu are calitate procesuală pasivă pe capătul de cerere având ca obiect restituirea sumelor plătite nedatorat cu titlu de contribuție clawback.

5.2. *Referitor la recursul formulat de Direcția Generală a Finanțelor Publice a Municipiului București, în reprezentarea Administrației Fiscale pentru Contribuabili Mijlocii București*

Recurenta arată faptul că în mod greșit prima instanță a respins excepția lipsei calității procesuale pasive a DGRFP București - Administrația Fiscală pentru Contribuabili Mijlocii, deoarece restituirea sumelor plătite cu titlu de taxă clawback trebuie făcută de către Casa Națională de Asigurări de Sănătate, întrucât aceste sume intră în conturile sale.

Înalta Curte apreciază că soluția pronunțată de primă instanță cu privire la excepția analizată este corectă, în raport de considerentele prezentate la pct. 5.1.3. din decizia de față.

Ceea ce interesează în cauza de față este persoana îndreptățită să se pronunțe asupra cererii de restituire a contribuției clawback achitată nedatorat, iar aceasta este ANAF, prin DGRFP București. Cu alte cuvinte, nu prezintă relevanță destinația sumei plătite în temeiul O.U.G. nr. 77/2011.

În consecință, recursul este nefondat.

5.3. Referitor la recursul formulat de Casa Națională de Asigurări de Sănătate

5.3.1. Recurenta menționează faptul că instanța de fond a eludat dispozițiile art. 6 alin. (4) din O.U.G. nr. 77/2011, cu modificările și completările ulterioare, în condițiile în care în urma soluționării contestației administrative a procedat la diminuarea valorii raportate pentru codul corect CIM W 08648002 în loc de CIM W 08738002 de la 16,68 lei la suma de 11,56 lei, întrucât diferența de 5,12 lei nu a fost susținută de documente contabile.

Critica recurente este nefondată.

Într-adevăr, potrivit art. 6 alin. (4) din O.U.G. nr. 77/2011, cu modificările și completările ulterioare, în cazul soluționării contestațiilor până la termenul de plată prevăzut la art. 5 alin. (8), se vor plăti contribuțiile aferente noilor sume comunicate de Casa Națională de Asigurări de Sănătate, iar în cazul depășirii acestui termen, se vor face regularizări la următoarele termene de plată.

Însă, recurenta că nu a probat faptul că a aplicat dispoziția normativă anterior citată, în sensul că a efectuat regularizarea sumei aflate în discuție.

5.3.2. Recurenta apreciază că este greșită soluția curții de apel de obligare a sa la plata cheltuielilor de judecată, deoarece nu s-a aflat în culpă procesuală în condițiile în care și-a executat toate obligațiile pe parcursul procesului.

Critica recurente este fondată, întrucât până la primul termen de judecată din data de 27.06.2016 aceasta a recunoscut eroarea comisă, așa cum rezultă din adresa CNAS din data de 04.05.2016, aflată la fila 177 dosar fond. În consecință, se impunea respingerea capătului de cerere având ca obiect acordarea cheltuielilor de judecată către reclamantă.

6. Temeiul legal al soluției instanței de recurs

Pentru toate considerentele expuse la punctul anterior, în temeiul prevederilor art. 20 și art. 28 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, raportat la art. 496 C.proc.civ., Înalta Curte a respins recursurile formulate de pârâta Direcția Generală a Finanțelor Publice a Municipiului București, în reprezentarea Administrației Fiscale pentru Contribuabili Mijlocii București, și de reclamanta S.C. "A" S.R.L., ca nefondate. Înalta Curte a admis recursul declarat de pârâta Casa Națională de Asigurări de Sănătate, a casat, în parte, sentința atacată și, rejudecând, a respins cererea reclamantei privind acordarea cheltuielilor de judecată.

3. Efectele fiscale ale cesiunii de creanță. Importanța determinării caracterului cert sau incert al creanței preluate în determinarea corectă a impozitului pe profit

Codul fiscal, art. 19 și art. 21
Legea nr. 82/1991

În condițiile în care din condițiile factuale ale speței rezultă caracterul incert al creanței preluate prin cesiune, calificarea acesteia trebuie să fie făcută ca activ contingent care, potrivit regulilor contabile, până nu dobândește caracter realizabil, se evidențiază extrabalanțier. Prin urmare, în raport cu dispozițiile pct. 12 din Normele de aplicare ale Codului fiscal cu referire la art. 19 din acest cod (în varianta în vigoare la data cesiunii creanței), potrivit cărora: "Veniturile și cheltuielile care se iau în calcul la stabilirea profitului impozabil sunt cele

înregistrate în contabilitate potrivit reglementărilor contabile”, o astfel de creanță nu poate fi avută în vedere - până nu dobândește caracter realizabil - la calculul impozitului pe profit.

Î.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 2536 din 16 iunie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul litigiului dedus judecării

Prin cererea înregistrată la data de 24 decembrie 2015 și completată prin răspunsul la întâmpinare din 4 februarie 2016, pe rolul Curții de Apel Tg. Mureș – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, reclamanta A a solicitat, în contradictoriu cu pârătele Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Timișoara și Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov – Administrația Județeană a Finanțelor Publice Mureș anularea Deciziei nr. 1838/547/25.11.2015 emisă de pârâta Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Timișoara și a Deciziei de impunere nr. 985/30.8.2010, precum și a Raportului de inspecție fiscală nr. 2156/30.8.2010 întocmite de fosta Direcție Generală a Finanțelor Publice Târgu Mureș, cu obligarea pârătelor la plata cheltuielilor de judecată.

2. Hotărârea primei instanțe

Prin Sentința nr. 11 pronunțată în data de 6 februarie 2017, Curtea de Apel Tg. Mureș – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal a admis în parte cererea de chemare în judecată formulată de reclamanta A SRL, în contradictoriu cu pârătele D.G.R.F.P. TIMIȘOARA și D.G.R.F.P. BRAȘOV – A.J.F.P. MUREȘ, a anulat în parte Decizia nr. 1838/547/25.11.2015, emisă de pârâta de rând 1, cu consecința anulării în parte a Deciziei de impunere nr. 985/30.8.2010 și a Raportului de Inspecție Fiscală nr. 2156/30.8.2010, acte emise de pârâta de rând 2, numai în ceea ce privește creanțele în sumă de: 2.677.240 lei, reprezentând impozit pe profit, 2.236.613 lei majorări de întârziere aferente impozitului pe profit arătat; 2.354.645 lei, constând în taxă pe valoarea adăugată, la care se adaugă majorările de întârziere calculate de organul fiscal și a obligat în solidar pârătele să-i plătească reclamantei suma de 23.610 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

3. Calea de atac exercitată în cauză

Împotriva sentinței menționate la pct. 2 au declarat recurs pârătele Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Timișoara și Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov – Administrația Județeană a Finanțelor Publice Mureș, care invocând prevederile art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă au solicitat admiterea recursurilor, casarea sentinței și pe fond respingerea acțiunii ca neîntemeiată.

3.1. Prin recursul formulat pârâta Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov - Administrația Județeană a Finanțelor Publice Mureș, invocând motivul de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, susține că sentința recurată este netemeinică și lipsită de argumente legale suficiente, instanța de fond nearătând în concret motivele pe care se sprijină în adoptarea soluției atacate, aceasta fiind dată cu aplicarea greșită a normelor de drept material.

În acest sens arată că prima instanță, în mod nejustificat, și-a însușit concluziile expertului reținând că natura creanței dobândite de reclamanta S.C. A S.R.L. este un activ contingent, întrucât șansele de recuperare la data dobândirii erau incerte, deoarece debitorul cedent S.C. B S.R.L. era la data recuperării creanței în procedura falimentului, iar S.C. C S.A. urma să fie descărcat de orice obligație de plată în urma aprobării planului de reorganizare.

Organele de inspecție au constatat că în luna august 2006, s-a încheiat Contractul de cesiune de creanță nr. 4764/18.08.2006 între Banca X S.A. în calitate de Creditor - Cedent și Dna Y în calitate de Creditor - Cesionar, prin care creditorul cesionar a preluat o creanță împreună cu toate accesoriile aferente de la creditorul cedent, pe care aceasta din urmă o deținea asupra debitorului cedat S.C. B S.R.L în baza unui contract de credit.

Creanța față de debitorul cedat era în cuantum de 7.422.710,70 USD iar prețul cesiunii de creanță a fost de 1.020.000 EUR. Prin actele adiționale la Contractul de Cesiune de Creanță nr. 4764/18.08.2006 prețul Cesiunii de creanță a fost majorat de la 1.020.000 EUR la 1.040.000 EUR (actul adițional nr. 4/11.12.2007).

Ulterior, printr-un contract de cesiune (fără număr) încheiat în data de 11.12.2007, Dna Y, având calitatea de parte în Contractul de cesiune de creanță nr. 4764/18.08.2006 a cedat în favoarea cesionarului S.C. A S.R.L. calitatea de parte în contract, fiind încheiat Actul adițional nr. 4/11.12.2007 la Contractul de cesiune de creanță nr. 4764/18.08.2006, între: Banca X S.A., în calitate de creditor cedent; Dna Y, în calitate de creditor cesionar inițial; S.C. A S.R.L. în calitate de creditor cesionar final.

La articolul 2 din contractul de cesiune de creanță fn/11.12.2007 se stipulează: "Cesionarul S.C. A S.R.L. se substituie situației juridice deținute de cedenta Dna Y în contractul de cesiune de creanță nr. 4764/18.08.2006, astfel cum a fost modificat prin actele adiționale subsecvente, urmând ca toate efectele juridice ale acestui contract să se răsfrângă în mod direct asupra cesionarului"

De asemenea potrivit clauzelor stabilite de părți în art. 4 din contract: "S.C. A S.R.L va achita instituției bancare Banca X S.A suma de 599.505,96 EUR, reprezentând diferența până la suma totală de 1.040.000 euro, prevăzută în contractul de cesiune de creanță nr. 4764/18.08.2006, astfel cum a fost modificat prin actele adiționale subsecvente și va achita cedentei Dna Y suma de 250.000 euro - achitați de către aceasta instituției bancare Banca X S.A în temeiul contractului de cesiune de creanță nr. 4764/18.08.2006".

Potrivit clauzelor contractuale, conform cărora S.C. A S.R.L achită către Banca X SA în data de 21.12.2007 suma de 599.505,96 EUR, organele de inspecție fiscală consemnează în temeiul prevederilor art. 6 alin. (1) din Legea contabilității nr. 82/1991, republicată; pct. 207 alin. (4) lit. a), pct. 209 alin. (1), alin. (2) din Ordinul nr.1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, respectiv cele referitoare la funcțiunea contului 267 "Creanțe imobilizate", că în cazul cesiunii unei creanțe, diferența dintre valoarea creanței preluate prin cesiune și suma de achitat cedentului reprezintă venit la data constatării drepturilor și obligațiilor, precizând că în acest sens s-a pronunțat și Ministerul Finanțelor Publice - Direcția Legislație Impozite Directe.

La data preluării cesiunii, respectiv 11.12.2007, organele de inspecție fiscală au constatat că valoarea în lei a creanței era de 17.740.350 lei (7.422.740,70 USD x 2,39 lei/USD), iar prețul cesiunii de creanță achitat de contribuabil era de 2,992.839 lei (855.600 lei + 2.137.239 lei), iar în luna decembrie 2007, unitatea a înregistrat pe cheltuieli suma de 2.137.239 lei (cont 668) - prin aceasta influențând rezultatul fiscal al perioadei.

În luna mai 2008, organele de inspecție fiscală au constatat că S.C. A S.R.L. a încasat de la S.C. B S.R.L., în contul datoriei, suma de 152.000. lei, ca urmare, au impozitat suma de 16.732.750 lei (17.740.350 lei - 855.600 lei - 152.000 lei) și au stabilit în baza art.19 alin. (1) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, un impozit pe profit suplimentar în cuantum de 2.677.240 lei (16.732.750 lei x 16%) pentru care au calculat

majorări de întârziere în sumă de 2.236.613 lei în baza prevederilor art. 119 - 120 din Codul de procedură fiscală.

Prin urmare, contrar celor reținute de către instanța de fond potrivit cărora reclamanta nu avea obligația înregistrării în contabilitate a sumei reprezentând cesiune de creanță, până nu dobândește caracterul realizabil, organul fiscal în temeiul dispozițiilor legale incidente au stabilit în mod corect că societatea avea obligația înregistrării la venituri a valorii nominale a creanței, iar la cheltuieli a prețului cesiunii de creanță achitat; diferența dintre cele două valori reprezintă venit impozabil.

În susținerea legalității constatărilor organelor de control, învederează că în cazul cesionării unei creanțe, diferența dintre valoarea creanței preluate prin cesiune și suma de achitat cedentului reprezintă venit la data constatării drepturilor și obligațiilor. Acesta este și punctul de vedere al Direcției Legislație Impozite Directe din cadrul Ministerului Finanțelor Publice formulat prin adresa 337740/15.01.2010, respectiv al Direcției de Legislație și Reglementări Contabile din cadrul Ministerului Finanțelor Publice, cu privire la tratamentul contabil aplicabil operațiunilor de cesiune/preluare de creanță, exprimat prin adresa nr. 308.121/23.12.2009, transmis de Direcția Generală Coordonare Inspecție Fiscală a ANAF cu adresa nr. 867136/19.01.2010, la solicitările formulate de DGFP Mureș - Activitatea de Inspecție Fiscală prin adresa nr. 4464/18.11.2009.

Conform pct. 207 alin. (4) lit. a) din Reglementărilor contabile conforme cu Directiva a patra a Comunităților Economice Europene, parte componentă a Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, aprobate prin Ordinul ministrului Finanțelor publice nr. 1752/2005, cu modificările și completările ulterioare. „veniturile constituie creșteri ale beneficiilor economice înregistrate pe parcursul perioadei contabile, sub forma de intrări sau creșteri ale activelor ori reduceri ale datoriilor, care se concretizează în creșteri ale capitalurilor proprii, altele decât cele rezultate din contribuții ale acționarilor.”

Potrivit prevederilor pct. 209 alin. (1) și (2) din aceste reglementări contabile, în categoria veniturilor se includ atât sumele sau valorile încasate sau de încasat în nume propriu din activități curente, cât și câștigurile din orice alte surse.

Activitățile curente sunt orice activități desfășurate de o entitate, ca parte integrantă a obiectului său de activitate, precum și activitățile conexe acestora.

În concluzie, susține că organele de inspecție fiscală au procedat în conformitate cu prevederile legale în materie și punctul de vedere al direcțiilor de specialitate din cadrul M.F.P., transmis de Direcția Generală Coordonare Inspecție Fiscală din A.N.A.F. în tratarea problematicei vizând cesiunea de creanță cu efecte fiscale în ceea ce privește impozitul pe profit.

În ceea ce privește taxa pe valoarea adăugată stabilită suplimentar, contrar celor reținute de către instanța de fond, învederează că organele de inspecție fiscală au stabilit că din punct de vedere al persoanei impozabile care preia o creanță în vederea recuperării acesteia de la diverși debitori că operațiunea de recuperare de creanțe reprezintă o prestare de servicii, conform art. 129 din Codul fiscal realizată de cesionar în beneficiul persoanei care cedează creanțele.

Mai mult, arată că T.V.A. aferentă serviciilor constând în recuperare de creanțe este exceptată de la scutirea prevăzută la art. 141 alin. (2) lit. a) pct. 3 din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, prin urmare sunt taxabile din punct de vedere al taxei pe valoarea adăugată.

Astfel, în sensul alin. (7) al pct. 35 din Normele de aplicare a Codului fiscal, taxarea pentru operațiunile de recuperare de creanțe se aplică în funcție de natura operațiunii indiferent de terminologia utilizată, respectiv recuperarea de creanțe sau factoring, fără să fie condiționată de obiectul de activitate al cedentului.

Baza de impozitare a T.V.A. pentru operațiunea de recuperare de creanțe este reprezentată conform alin. (10) al pct. 35 din Normele de aplicare a Codului fiscal, de contravaloarea serviciului, inclusiv de componenta de finanțare și se determină în funcție de tipul contractului, purtând fi calculată fie ca sumă a dobânzii aferente finanțării și a comisionului de administrare și colectare a creanțelor, fie ca diferență între valoarea nominală a creanțelor și prețul de achiziție al acestora, în cazul creanțelor care nu au depășit termenul de scadență, fie ca diferență între valoarea economică sau de piață a creanțelor agreeate de părți și stipulate în contractul încheiat și prețul de achiziție al acestora în cazul recuperării creanțelor cu termen de scadență depășit.

Exigibilitatea taxei pe valoarea adăugată intervine la momentul cedării creanței de către cedent (beneficiarul serviciului de recuperare de creanțe) dată la care cesionarul trebuie să colecteze și să vireze taxa pe valoarea adăugată la buget, indiferent dacă își recuperează sau nu creanța, iar determinarea sumei efective a T.V.A. se face prin aplicarea procedurii sutei mărite, prevăzut de pct. 23 alin. (2) din Normele de aplicare a Codului fiscal, asupra diferenței dintre valoarea nominală și prețul de achiziție a acestora.

Constatarea organelor de control are la bază prevederile art. 129 din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu aplicabilitate în anul 2007, raportat la dispozițiile art. 141 alin. (2) lit. A) pct. 3 din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, potrivit cărora sunt scutite de taxă orice operațiune, inclusiv negocierea legată de depozite financiare și conturi curente, plăți, transferuri, debite, cecuri și alte efecte de comerț, cu excepția recuperării de creanțe și operațiunilor de factoring.

De asemenea, au fost avute în vedere și dispozițiile pct. 35 din Normele metodologice de aplicare a art. 141 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, care a fost modificat de pct. 23 al lit. F a art. I din H.G. nr. 1579 din 19 decembrie 2007 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice de aplicare a Legii 571/2003 privind Codul fiscal, aprobate prin H.G. nr. 44/2004, publicată în M.O. nr. 894 din 28 decembrie 2007 (având ca dată de intrare în vigoare 28 decembrie 2007), precum și dispozițiile art. 140 alin. (1) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, coroborat cu pct. 23 alin. (2) din Normele metodologice de aplicare a art. 140 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal.

Susține că din dispozițiile legale mai sus citate rezultă că orice operațiune care nu constituie livrare de bunuri este considerată prestare de servicii, inclusiv cele care vizează operațiunea de recuperare de creanțe.

Astfel, serviciile constând în recuperare de creanțe sunt exceptate de la scutirea prevăzută de art. 141 alin. (2) lit. a) pct. 3 din Codul fiscal și prin urmare sunt taxabile din punct de vedere al taxei pe valoarea adăugată.

Prin urmare, având în vedere faptul că în urma preluării creanței prin contractul de cesiune, S.C. A S.R.L. nu a declarat obligații fiscale pentru bugetul general consolidat al statului, neplătind vreo sumă în acest sens, organele de inspecție fiscală au stabilit în mod corect taxa pe valoarea adăugată datorată în sumă de 2.354.645 lei, determinată prin aplicarea procedurii sutei mărite, asupra diferenței dintre valoarea nominală și prețul de achiziție a acestora precum și majorări de întârziere calculate în baza art. 119 – 120 din Codul de procedură fiscală.

În același sens este exprimat și punctul de vedere al Direcției de Legislație în domeniul T.V.A. din Ministerul Finanțelor Publice prin adresa nr. 342477/19.01.2010, privind tratamentul fiscal din punct de vedere al T.V.A. aplicabil pentru speța în cauză, transmis de Direcția Generală Coordonare Inspecție Fiscală - A.N.A.F. cu adresa nr. 867136/26.03.2010, la

solicitățile formulate de D.G.F.P. Mureș - Activitatea de inspecție Fiscală prin adresa nr. 4464/18.11.2009.

Astfel, prin adresa mai sus menționată s-a arătat că din punctul de vedere al persoanei care cedează creanță, cesiunea de creanță nu este o operațiune impozabilă din punct de vedere al taxei pe valoarea adăugată, conform art. 126 alin. (1) din Codul fiscal, întrucât nu constituie o livrare de bunuri, o prestare de servicii, efectuate cu plată sau o operațiune asimilată acestora, ci o modalitate de încasare, de la o terță persoană, a contravalorii bunurilor livrate și/sau a serviciilor prestate.

Însă, din punctul de vedere al persoanei impozabile care preia creanță în vederea recuperării acesteia de la diverși debitori, operațiunea de recuperare de creanțe reprezintă din punct de vedere al TVA o prestare de servicii, conform art. 129 din Codul fiscal, realizată de cesionar în beneficiul persoanei care cedează creanțele.

Menționează că prevederile pct. 35 din normele date în aplicarea Codului fiscal conțin o serie de clarificări privind regimul TVA aplicabil operațiunilor financiar - bancare, inclusiv pentru activitatea de recuperare de creanțe.

Astfel, prevederile de la alin. (7) - (10) ale pct. 35 din norme referitoare la operațiunile de recuperare de creanțe transpun în legislația națională jurisprudența europeană din cazul Curții de Justiție Europene C-305/01 MKG.

În sensul alin. (7) al pct. 35 din norme, taxarea pentru operațiunile de recuperare de creanțe se aplică în funcție de natura operațiunii, indiferent de terminologia utilizată, respectiv recuperare de creanțe sau factoring, fără să fie condiționată de obiectul de activitate al cedentului.

În ceea ce privește exigibilitatea taxei pe valoarea adăugată, consideră că aceasta intervine la momentul cedării creanței de către cedent (beneficiarul serviciului de recuperare de creanțe), dată la care cesionarul trebuie să colecteze și să vireze taxa la buget.

Menționează că din punct de vedere al bugetului de stat, nu prezintă importanță dacă cesionarul își recuperează sau nu creanța, având în vedere că obligația de colectare și virare a taxei la buget intervine la momentul cumpărării creanțelor. Determinarea sumei efective a taxei se face prin aplicarea procedeului sutei mărite prevăzut de pct.23 alin. (2) din norme, respectiv prin aplicarea cotei recalculate ($19 \times 100 / 119$), asupra diferenței dintre valoarea nominală (în cazul creanțelor în termen) respectiv valoarea economică (în cazul creanțelor cu termenul de scadență depășit) și prețul de achiziție a acestora.”

În concluzie, organele de inspecție fiscală au procedat în conformitate cu prevederile legale în materie și punctul de vedere al Directiv Legislație în domeniul TVA din Ministerul Finanțelor Publice, privind tratamentul fiscal din punct de vedere al TVA aplicabil pentru cauza în discuție, urmare a solicitărilor formulate de D.G.F.P. Mureș - Activitatea de Inspecție Fiscală.

Instanța de fond împărtășește opinia reclamantei potrivit căreia: ”din Decizia Curții de Justiție Europene C- 305/01 MKG la care fac trimitere normele metodologice impozitarea tranzacțiilor cu creanțe își găsește aplicarea numai în cazul agenților economici care au obiect de activitate recuperarea creanțelor dar, ...potrivit certificatului constatator de la Registrul Comerțului, anexat la contestație, SC A S.R.L nu desfășoară activitate comercială de tipul recuperării de creanțe”, respectiv că „preluarea de către A a creanței de la d-na Dna Y nu reprezintă și nici nu a avut ca scop recuperarea de creanțe, așa cum este aceasta prevăzută de punctul 35 (7) din Normele metodologice de aplicare a Codului Fiscal”. În consecință, “preluarea creanței de către A nu poate fi calificată prestare de servicii efectuată cu plată, taxabilă din punct de vedere al taxei pe valoare adăugată”.

Contrar celor reținute în considerentele hotărârii, arată că operațiunea efectuată de S.C. A S.R.L., care a preluat creanță în vederea recuperării, reprezintă o prestare de servicii, realizată de cesionar în beneficiul persoanei care cedează creanțele, taxabilă din punct de vedere al taxei pe valoarea adăugată.

De asemenea, din adresa nr. 342477/19.01.2010 emisă de Direcția de Legislație în domeniul T.V.A. din cadrul Ministerului Finanțelor Publice rezultă că „în situația în care creanțele au depășit termenul legal de scadență iar prin contract nu este prevăzută valoarea economică sau de piață a creanțelor, baza de impozitare se stabilește pornind de la valoarea nominală.”

Prin urmare, apreciază că în mod legal organele de inspecție fiscală au stabilit că S.C. A S.R.L. datorează taxa pe valoarea adăugată în sumă de 2.354.645 lei determinată prin aplicarea procedurii sulte mărite, asupra diferenței dintre valoarea nominală a creanței și prețul de achiziție a acesteia și majorări de întârziere aferente taxei pe valoarea adăugată în cuantum de 2.255.351 lei.

În ceea ce privește cheltuielile de judecată, solicită instanței să analizeze îndeplinirea de către reclamanta a condițiilor prevăzute de art. 453 alin. 1 Cod procedură civilă.

Susține că potrivit acestei dispoziții legale trebuie ca partea care a pierdut procesul să se afle în culpă procesuală, sau, prin atitudinea sa în cursul derulării procesului, să fi determinat aceste cheltuieli.

O altă condiție care trebuie îndeplinită pentru a se acorda cheltuielile de judecată, este ca partea care solicită să fi câștigat în mod irevocabil procesul, ori în situația de față nu ne încadrăm în această categorie.

Aspecte privind reaua credință, comportarea neglijentă sau exercitarea abuzivă a drepturilor procesuale nu pot fi reținute în sarcina sa pentru a fi obligată la plata cheltuielilor de judecată.

În concluzie, apreciază că în cazul de față nu sunt îndeplinite condițiile legale privind obligarea sa la cheltuieli de judecată.

În drept, a invocat dispozițiile art. 483 și următoarele Cod procedură civilă și celelalte dispoziții legale invocate prin cererea de recurs.

În temeiul art. 223 Cod proc. civilă a solicitat judecarea cauzei și în lipsă.

3.2. *Prin motivele de recurs, recurenta pârâtă Direcția Generală a Finanțelor Publice Timișoara*, susține că sentința recurată este netemeinică și nelegală, fiind dată cu încălcarea și aplicarea greșită a legii (art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod proc. civilă).

A) Referitor la impozitul pe profit suplimentar de plată în sumă de 2.677.240 lei invocând în esență aceeași stare de fapt și argumente de drept ca și recurenta pârâtă Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov - Administrația Județeană a Finanțelor Publice Mureș precizează suplimentar că în evidența contabilă, organul de inspecție fiscală a constatat că S.C. A S.R.L. a înregistrat inițial doar sumele achitate în baza contractului de cesiune de creanță încheiat în data de 11.12.2007, respectiv suma de 250.000 EUR (855.600 lei) și 599.505,96 EUR (2.137.239 lei).

Ulterior, în luna mai 2008, organul de inspecție fiscală a constatat că S.C. A S.R.L. a încasat de la S.C. B S.R.L., în contul datoriei, suma de 152.000 lei, sumă ce se înregistrează concomitent la venituri; în evidența contabilă fiind următoarele înregistrări: 5121.0004 “Conturi curente la bănci în lei” = 267 “Creanțe imobilizate”; 472 „Venituri înregistrate în avans” = 768 “Alte venituri financiare”.

Astfel, organul de inspecție fiscală a impozitat suma de 16.732.750 lei (17.740.350 lei - 855.600 lei - 152.000 lei) și a stabilit în baza art. 19 alin. 1 din Legea nr. 571/2003 privind Codul

fiscal, cu modificările și completări ulterioare, un impozit pe profit suplimentar în cuantum de 2.677.240 lei (16.732.750 lei x 16%) pentru care a calculat majorări de întârziere în sumă de 2.236.613 lei în baza prevederilor art. 119 - 120 din Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare.

În conformitate cu prevederile pct. 209 alin. 1 și 2 din O.M.F.P. nr. 1752/2005 privind Reglementările Contabile conforme cu Directivele Europene (aplicabile până la 31.12.2009): "În categoria veniturilor se includ atât sumele sau valorile încasate sau de încasat în nume propriu din activități curente, cât și câștigurile din orice alte surse." "Activitățile curente sunt orice activități desfășurate de o entitate, ca parte integrantă a obiectului său de activitate, precum și activitățile conexe acestora."

În cazul cesionării unei creanțe, diferența dintre valoarea creanței preluate prin cesiune și suma de achitat cedentului reprezintă venit la data constatării drepturilor și obligațiilor, potrivit clauzelor contractuale. Aceasta deoarece prin cesiunea de creanță, dreptul de creanță al cedentului se transmite cesionarului pentru valoarea nominală a creanței, iar transmiterea creanței are loc la data încheierii contractului, dacă nu se prevede altfel. Odată cu dreptul de creanță, cesionarul dobândește toate drepturile, accesoriile și garanțiile de orice natură ale creanței cesionate. Dacă nu s-a convenit altfel, dobânzile și orice alte venituri aferente creanței, devenite scadente, dar nepercepute încă de cedent, revin cesionarului, cu începere de la data cesiunii.

Astfel, în contabilitatea societății care a preluat creanța (cesionar) se va înregistra preluarea acesteia ca un activ, la valoarea nominală.

În speță, organul de inspecție fiscală a stabilit că societatea avea obligata înregistrării la venituri a valorii nominale a creanței, iar la cheltuieli prețul cesiunii de creanță achitat; diferența dintre cele două valori reprezentând venit impozabil.

În tratarea problematicii vizând cesiunea de creanță cu efecte fiscale în ceea ce privește impozitul pe profit, organul de inspecție fiscală a procedat în conformitate cu prevederile legale în materie și cu punctul de vedere al direcțiilor de specialitate din cadrul M.F.P., transmis de Direcția Generală Coordonare Inspecție Fiscală din A.N.A.F., urmare a solicitărilor formulate de D.G.F.P. Mureș - Activitatea de Inspecție Fiscală, pentru cauza în discuție.

Pct. 256 lit. e) în forma invocată de reclamantă nu se regăsește în Reglementările Contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunității Europene, parte componentă a Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, aprobate prin O.M.F.P. nr. 1752/2005, cu modificările și completările ulterioare, cu aplicabilitate pentru perioada aflată în discuție ci în ANEXA 1 - Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a, a Comunității Europene la O.M.F.P. nr. 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu aplicabilitate din 01.01.2010.

Reclamanta a efectuat înregistrări în evidența contabilă privind cesiunea de creanță în luna decembrie 2007, prin acestea fiind afectată, în sensul diminuării, baza impozabilă privind impozitul pe profit (societatea a înregistrat cheltuieli aferente cesiunii de creanță în cuantum de 2.137.239 lei); la data respectivă nu au fost înregistrate sume în vreun cont din clasa 7 „Venituri”, astfel încât condiția de la pct. 5 prevăzută de art. 22 alin. 1 lit. c) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, să fie îndeplinită.

De asemenea, nici condiția de la pct. 2 prevăzută de art. 22 alin. 1 lit. c) din textul ce lege anterior citat nu era îndeplinită la data de 31.12.2007, creanța neîncasată de S.C. A S.R.L. nu depășea 270 zile.

În situația dată (așa după cum, de altfel, a fost reflectată și în evidența contabilă) creanță societății se încadrează în grupa activelor circulante (pct. 120 din O.M.F.P. nr. 1752/2005 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene), respectiv în categoria creanțelor (creanțe imobilizate - cont 267), aceasta nefiind o creanță asupra clienților - pentru care să poată fi aplicate prevederile art. 22 alin. 1 lit. c) din Codul fiscal.

În același sens, este și punctul de vedere al organului de inspecție fiscală, consemnat în adresa nr. 2626/06.04.2011.

În contextul arătat nu poate fi reținută ca fondată afirmația reclamantei, potrivit căreia, organul de inspecție fiscală avea obligația să dispună înregistrarea în contabilitate a ajustării pentru deprecierea creanței, urmând să stabilească tratamentul fiscal aplicabil acestei ajustări.

Referitor la susținerea reclamantei precum că - în contextul de mai sus, dată fiind obligația legală (pct. 13 din Normele Metodologice de aplicare a Titlului II din Codul fiscal, aprobate prin H.G. nr. 44/2004, cu modificările și completările ulterioare) de corectare a cheltuielilor omise, prin ajustarea profitului impozabil al perioadei fiscale căreia îi aparțin și depunerea unei declarații rectificative - societatea a depus în data de 28.03.2011 o declarație rectificativă privind impozitul pe profit pentru anul 2007 în care a inclus sumele respective a arătat că de subliniat este faptul că potrivit pct. 13 din Normele Metodologice aprobate prin H.G. nr. 44/2004, cu modificările și completările ulterioare, există posibilitatea să se corecteze cheltuielile prin ajustarea profitului impozabil al perioadei fiscale căreia îi aparțin, prin depunerea unei declarații rectificative pentru anul fiscal respectiv, însă aceste declarații rectificative se pot depune până la începerea inspecției fiscale. După începerea inspecției fiscale nu mai pot fi depuse, declarații rectificative.

În acest context, organul de inspecție fiscală prin adresa nr. 2626/06.04.2011, în legătură cu declarația rectificativă, a arătat că aceasta vizează o perioadă care a fost supusă inspecției, situația fiscală a contribuabilului pentru intervalul respectiv nemaiputând fi modificată de către acesta, ulterior încheierii acțiunii de control.

Invocarea de către reclamantă a faptului că: “prin adresa nr. 426843, Direcția Legislație Impozite Directe din cadrul Ministerului Finanțelor Publice a confirmat aplicabilitatea în cazul discutat a prevederilor contabile invocate mai sus, rezultând astfel obligația A de a înregistra o ajustare pentru deprecierea creanței.”, nu este întemeiată având în vedere că adresa în cauză se referă la relația A - C.

Referitor la majorările de întârziere în sumă de 2.236.613 lei, aferente diferenței de impozit pe profit în sumă de 2.236.613 lei se arată că stabilirea acestora reprezintă măsurii accesorii în raport cu debitul principal

Întrucât în sarcina reclamantei a fost stabilit debitul reprezentând impozit pe profit, aceasta datorează și de majorări de întârziere, reprezentând măsură accesorie în raport cu obligațiile fiscale principale stabilite suplimentar, conform principiului de drept „accesoriul urmează principalul”.

B) Referitor la TVA stabilită suplimentar pe plată în sumă de 2.354.645 lei precizează suplimentar față de recurenta pârâtă Direcția Generală Regională a Finanțelor Public Brașov - Administrația Județeană a Finanțelor Publice Mureș că potrivit art. 129 alin. 1 din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, cu aplicabilitate în anul 2007, prevede că: ”Se consideră prestare de servicii orice operațiune care nu constituie livrare de bunuri, așa cum este definită la art. 128.”

Astfel, orice operațiune care nu constituie livrare de bunuri este considerată prestare de servicii, inclusiv cele care vizează operațiunea de recuperare de creanțe.

Serviciile constând în recuperare de creanțe sunt exceptate de la scutirea prevăzută de art. 141 alin. 2 lit. a) pct. 3 din Codul fiscal și prin urmare sunt taxabile din punctul de vedere al TVA,

Susținerea contestatoarei potrivit căreia, chiar dacă această operațiune ar fi tratată drept imposibilă din perspectiva TVA, tratamentul aplicat acesteia de către organele de control nu este corect, întrucât echipa de inspecție fiscală s-a rezumat la utilizarea valorii nominale a creanței pentru a determina baza de impozitare a TVA, în loc să întreprindă acțiunile menite să determine valoarea economică/de piață a creanței, conform legii, context în care motivează că întrucât creanța avea termenul de scadență depășit la data cesiunii către A, preluarea acesteia de către societate cade sub incidența regulii potrivit căreia valoarea economică/de piață a creanței, și nu o altă valoare, trebuie folosită la determinarea bazei de impozitare a TVA - nu poate fi reținută ca fiind fondată, deoarece:

După cum rezultă din dispozițiile alin. 10 al pct. 35 din Norme de aplicare a Codului fiscal, baza de impozitare a TVA aferentă operațiunii de recuperare de creanțe cu termen de scadență depășit este reprezentată de diferența între valoarea economică sau de piață a creanțelor agreeate de părți și stipulată în contractul încheiat și prețul de achiziție al acestora, or, în cauză, clauzele contractului de cesiune încheiat între Dna Y și S.C. A S.R.L., nu prevăd nicio valoare economică a creanței care să fie agreeată de părți.

Mai mult, cum este precizat în adresa nr. 342477/19.01.2010 a Direcției de Legislație în domeniul TVA din M.F.P., în situația în care creanțele au depășit termenul legal de scadență iar prin contract nu este prevăzută valoarea economică sau de piață a creanțelor, baza de impozitare se stabilește pornind de la valoarea nominală.

În ceea ce privește Raportul de evaluare depus de către S.C. A S.R.L. în susținerea contestației, prin care s-a determinat valoarea economică a creanței în cauză, respectiv în sumă de 1.454.307 Euro, se invocă punctul de vedere al organului de inspecție fiscală, care s-a pronunțat prin adresa nr. 4574/21.06.2011 cu privire a raportul depus din conținutul căruia rezultă că este confidențial, evaluatorul neacceptând nici o altă responsabilitate față de o terță persoană care poate face uz de el, motiv pentru care s-a apreciat că societatea, prin utilizarea raportului în vederea susținerii contestației, excede gradului de permisivitate acordat de către evaluator.

Consideră că Raportul de evaluare și anexele depuse de reclamantă, nu au relevanță raportat la constatările inspecției fiscale ce au determinat stabilirea creanțelor fiscale înscrise în decizia de impunere atacată, pentru următoarele motive:

Opinia evaluatorului cum că veniturile ce rezultă din cesiunea de creanțe ar fi trebuit înregistrate doar în anul 2010 (reflectată în tabelul ce cuprinde date pe baza cărora a fost calculată „valoarea economică”) nu este motivată și nu are temei legal.

Cheltuielile luate în calcul la stabilirea „valorii economice” a creanței preluate prin cesiune nu sunt cheltuieli efective (în raport nu se face vreo referire în acest sens și nu se prezintă vreun document justificativ aferent).

Potrivit Normelor de aplicare a Codului fiscal, baza de impozitare pentru TVA aferentă creanțelor cesionate cu termenul de scadență depășit este diferența între valoarea economică sau de piață a creanțelor, agreeată de părți și stipulată în contractul încheiat, și prețul de achiziție al acestora; în Raportul de evaluare se face referire la o „valoare economică” a creanței, ce s-ar situa la nivel de 1.454.307 Euro, aceasta însă nefiind agreeată de părți și stipulată în contractul încheiat (așa după cum impune reglementarea în cauză). De asemenea, în accețiunea reflectată de calculul redat în raport, valoarea economică respectivă reprezintă profitul ce ar rezulta prin

recuperarea creanței (și nu valoarea economică sau de piață a creanței care, potrivit clauzelor contractuale este reprezentată de valoarea nominală a creanței).

În aceste condiții, raportul de evaluare depus de societate nu este de natură să contrazică constatările organului de inspecție fiscală.

Referitor la invocarea adresei nr. 40387/7247/23.12.2009 emisă de D.G.F.P, Mureș - Biroul de Metodologie și Asistență Contribuabili ca urmare a solicitării unei opinii de către S.C. D Sucursala Târgu Mureș, prin care, așa cum susține reclamanta, într-o speță identică, se dădea o interpretare a tratamentului fiscal aplicabil cesiunii de creanță în sens contrar celor stabilite de către inspectorii fiscali prin raportul fiscal și decizia de impunere din cauză, aceasta nu poate fi reținută, întrucât răspunsul respectiv vizează cazul concret, particular al entității solicitante.

Nu poate fi reținută nici invocarea unei document intitulat Opinie legală emis de Direcția de legislație din domeniul TVA din cadrul M.F.P., întrucât acesta nu se află la dosarul cauzei și nu are indicat un număr de înregistrare.

În ceea ce privește afirmația contestatoarei, precum că “organul fiscal face aplicarea unui regim de impozitare - din perspectiva TVA, aplicând (astfel cum rezultă nu numai din Raportul de inspecție fiscală, pag. 63, cât și din corespondența internă A.N.A.F./M.E.F., un act normativ viitor (de modificare a Codului fiscal - și anume O.U.G. nr. 106/2007, ce a intrat în vigoare la data de 01.01.2008, deci ulterior încheierii contractului de cesiune de creanță din data de 11.12.2007 când creanță în analiza fiscală a fost preluată de către subscrisă)” aceasta nu este întemeiată întrucât atât din raportul de inspecție fiscală, respectiv decizia de impunere, cât și din corespondența internă A.N.A.F./M.F.P., nu rezultă că ar fi fost aplicat un act normativ viitor, de modificare a Codului fiscal.

Referitor la afirmația reclamantei potrivit căreia, sub aspect procedural, interpretând situația de fapt conform înscrisurilor prezentate, organul fiscal trebuia întâi să recalifice natura juridică a operațiunii din cesiune de creanță în recuperare de creanțe, iar ulterior să aplice regimul fiscal corespunzător, s-a subliniat că în materia fiscală determinant este conținutul economic al tranzacțiilor. Potrivit art. 11 alin. 1 din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare: ”La stabilirea sumei unui impozit sau a unei taxe în înțelesul prezentului cod, autoritățile fiscale pot să nu ia în considerare o tranzacție care nu are un scop economic sau pot reîncadra forma unui tranzacții pentru a reflecta conținutul economic al tranzacției”, iar conform art. 14 alin. 2 din O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală republicată, cu modificările și completările ulterioare: “Situațiile de fapt relevante din punct de vedere fiscal se apreciază de organul fiscal după conținutul lor economic.”

Prin urmare, în mod legal organul de inspecție fiscală a stabilit că reclamanta S.C. A S.R.L. datorează TVA în sumă de 2.354.645 lei.

Referitor la majorările de întârziere aferente sumei de 2.236.613 lei reprezentând TVA, se arată că stabilirea acestora reprezintă măsură accesorie în raport cu debitul.

Întrucât în sarcina reclamantei a fost stabilit debitul reprezentând TVA, aceasta datorează și majorările de întârziere, ca măsură accesorie în raport cu obligațiile fiscale principale stabilite suplimentar, conform principiului de drept ”accesoriul urmează principalul”.

Consideră neîntemeiată hotărârea instanței de fond și cu privire la acordarea cheltuielilor de judecată, având în vedere faptul ca D.G.R.F.P. Timișoara a respectat întocmai prevederile legale în ceea ce privește emiterea actului administrativ fiscal contestat.

În drept a invocat dispozițiile art. 483 și următoarele Cod proc. civilă și a solicitat judecarea cauzei și conform art. 223 alin. 3 Cod proc. civilă.

4. Apărări formulate în cauză

4.1 *Intimata-reclamantă a depus întâmpinare* prin care a solicitat respingerea recursurilor, în principal ca fiind nule în baza art. 489 Cod procedură civilă și în subsidiar, ca nefondate și menținerea ca legală a soluției instanței de fond.

Pe fondul recursurilor formulate de pârâte arată că decizia de impunere ce face obiectul cauzei are în vedere obligații fiscale stabilite în plus, printr-o recalificare a naturii juridice a operațiunilor analizate.

În cadrul emiterii celor două acte fiscale contestate se remarcă inconsecvența poziției inspectorilor fiscali și a autorității fiscale locale și centrale, față de tratamentul fiscal al operațiunii de cesiune de creanță (în acest sens Opinia legală transmisă de către ANAF, Activitatea de Metodologie și Administrare a Veniturilor Statului, elaborat ca urmare a solicitării unei astfel de opinii de către SC D sucursala Tg Mureș, într-o speță identică prin care se dădea o interpretare a tratamentului fiscal aplicabil cesiunii de creanță, în sens contrar celor stabilite de către inspectorii fiscali prin raportul fiscal și decizia de impunere).

După lungi ezitări și corespondență internă între organele ANAF și MEF, s-a ajuns practic la o retratare fiscală a operațiunilor economice analizate. Organele superioare de interpretare și aplicare unitară a reglementărilor fiscale, emit o opinie, ce este ulterior preluată necenzurat în Raportul de inspecție fiscală de către inspectorii fiscali.

Astfel nu se tranșează în mod corect și coerent stabilirea bazei de impozitare, față de situația de fapt, ignorându-se argumentația cum că, sumele derivând din creanțe recuperate, ar trebui înregistrate ca și venituri în avans iar veniturile din cesiunea de creanță, ar trebuie fiscalizate și incluse în baza de impozitare pe măsură încasării.

În ceea ce privește TVA, justificativ este art. 141 alin. 2) lit. a) din Codul fiscal, care prevede că operațiunile de cesiune de creanță sunt scutite de TVA, exceptând operațiunile de recuperare de creanțe.

Raportat la stabilirea bazei de impozitare a impozitului pe profit, învederează că pct. 256 (e) din Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a a CE prevede că în categoria veniturilor din exploatare se includ: “e) alte venituri din exploatarea curentă, cuprinzând veniturile din creanțe recuperate, penalități contractuale, datorii prescrise, scutite sau anulate potrivit legii, precum și alte venituri din exploatare.” Astfel, venitul aferent creanțelor preluate în urma cesiunii (calculat ca diferență între prețul cesiunii și valoarea nominală a creanței) ar trebui recunoscut la data recuperării creanței și nu la data înregistrării ei deoarece punctul 256 face referire la creanțe recuperate, nu de recuperat. În consecință, suma dintre valoarea nominală a creanței preluate și prețul cesiunii de creanță nu ar trebui fiscalizată ca venit în momentul înregistrării creanței, ci numai în momentul încasării acesteia (în întregime sau în parte).

Pe de altă parte susține că organul fiscal face aplicarea unui regim de impozitare din perspectiva TVA, aplicând un act normativ viitor de modificare a Codului fiscal, OUG nr. 106/2007, ce a intrat în vigoare la data de 01.01.2008, deci ulterior încheierii Contractului de cesiune de creanță din data de 11.12.2007 când creanța în analizată a fost preluată de intimata reclamantă. Or, la data încheierii cesiunii de creanță, Codul fiscal în forma în vigoare, nu prevedea vreun regim de impozitare în cazul “tranzacțiilor cu creanțe” apreciindu-se, în practica fiscală de la acea vreme, ca astfel de operațiuni nu intrau sub incidența impozitării și a TVA.

În plus, susține că deși era obligat să analizeze întreaga situație de fapt, și astfel să stabilească dacă scopul dobândirii creanței determina o translatare a operațiunii în rândul celor legate de recuperarea de creanțe, organul fiscal nu face nicio astfel de apreciere, deși sub aspect procedural, interpretând situația de fapt conform înscrisurilor prezentate, trebuia întâi să

reclarifice natura juridică a operațiunii din cesiune de creanță în recuperare de creanțe, iar după aceea să aplice regimul fiscal corespunzător.

În fapt precizează că, la data de 22.07.2002, între Banca X și SC B SRL a fost încheiat Contractul de facilitare de credit pe descoperire de cont (overdraft) nr. 0299, prin care Banca X a acordat un împrumut în valoare de 5.000.000 USD și 266.056 lei. Pe lângă garanțiile mobiliare și imobiliare constituite în favoarea Banca X, acest contract de credit a fost garantat de SC C SA, în calitate de fidejutor.

În perioada derulării contractului de credit, situația financiară a B (debitorul) și C SA (fidejutorul) s-a deteriorat, ambele societăți intrând în procedură insolvenței, iar ulterior una dintre ele în faliment (SC B SRL).

În virtutea creditului acordat societății B, Banca X a dobândit calitatea de creditor chirografar față de codebitorul garant C, făcând parte din comitetul creditorilor și având un drept de vot proporțional valorii creanței deținute.

Banca X nu a fost de acord cu planul de reorganizare propus de C, deoarece acesta prevedea defavorizarea creanțelor chirografare, respectiv îndestularea acestor creditori la nivelul zero (Banca X fiind înscrisă în tabelul de creanțe al C la categoria creditorilor defavorizați).

Apreciind interesul său față de aplicabilitatea unui plan de reorganizare și de redresare a societății C, în condițiile participăției deținute la această societate, efortul intimătei reclamante de a înlătura un astfel de vot negativ din comitetul creditorilor s-a transpus prin operațiunea de preluarea a calității de creditor și membru important în comitetul creditorilor. Într-un astfel de context în care singura modalitate de a salva C de la faliment era aprobarea planului de reorganizare, s-a încercat dezinteresarea creditorului Banca X prin preluarea creanței deținute.

Astfel, la data de 18.08.2006, creanța Banca X asupra B în sumă totală de 7.422.740,70 USD (formată din principal și accesorii) a fost cesionată de Banca X d-nei Y, cu condiția achitării unei sume de 1.040.000 EUR, cu titlu de preț al cesiunii.

La data de 21.08.2006 a avut loc adunarea generală a creditorilor C, în cadrul căreia s-a exprimat pozitiv votul față de planul de reorganizare propus pentru C, votând implicit și pentru nerecuperarea creanțelor creditorilor chirografari.

Astfel, prin cesionarea creanței și apoi cedarea către intimata reclamantă a calității de parte în contractul de cesiune, s-a realizat practic înlocuirea acestui creditor în Comitetul creditorilor și s-a obținut votul pozitiv și confirmarea planului de reorganizare. Se poate astfel aprecia dezinteresul său pentru recuperarea creanței tocmai prin substituirea în calitatea de creditor chirografar cu grad de îndestulare zero, în locul creditorului cedent Banca X SA.

De altfel, așa cum a fost votat și confirmat, planul de reorganizare al C SA a defavorizat total creditorii chirografari, intimata reclamantă neîncasând și neavând nici un beneficiu direct sau indirect în urma preluării acestei calități de creditor.

De altfel, creanța cesionată, după confirmarea planului de reorganizare a fost modificată, iar dreptul său ca și creditor chirografar asupra recuperării și implicit a obținerii de venituri trebuie apreciat conform art. 102 din Legea nr. 85/2006.

Posibilitatea sa de recuperare a creanței de la garantul C a devenit zero, ca urmare a descărcării acestuia prin votarea planului de reorganizare (art. 137 alin. 2 din Legea nr. 85/2006)

Astfel susține că potrivit cu reglementările contabile în vigoare, aprobate prin Ordinul nr. 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, fiind vorba de faptul că potențialul beneficiu înregistrat de A ca urmare a preluării calității de debitor este totalmente incert, nu se îndeplinesc condițiile necesare recunoașterii unui venit ca diferență între valoarea nominală a creanței preluate și prețul cesiunii de creanță. Această sumă ar

îndeplini condițiile necesare recunoașterii ca venit numai și în măsura în care debitul ar fi recuperat.

Având în vedere punctul 256 (e) din Reglementările Contabile conforme cu Directiva a IV a Comunităților Europene anterior citat opinează că în mod neîntemeiat organele de inspecție au considerat că suma reprezentând diferența între valoarea nominală a creanței preluate și prețul cesiunii de creanță ar trebui recunoscută ca venit, din moment ce nu sunt îndeplinite condițiile legale de recunoaștere a veniturilor.

Interpretarea dată de către organele de control speței în cauză, fără a avea vreo susținere în lege, reprezintă un exces de putere care indică o îndoială serioasă în privința legalității actului administrativ atacat.

Intimata reclamantă arată că s-a adresat forului superior ANAF, pentru elaborarea unei opinii legale iar autoritatea fiscală a detaliat acest aspect al cesiunii de creanță în sensul deja prezentat în privința taxei pe valoare adăugată, făcând diferența între scopul urmărit de societățile care desfășoară activitatea de recuperare de creanțe în situația unei cesiuni de creanță și scopul operațiunii ce reiese din contractul său de cesiune.

Astfel, din analiza efectuată de ANAF reiese ca scopul contractului de cesiune nu îl constituie recuperarea de creanțe, societatea care preia creanțele, asumându-și poziția creditorului realizează o operațiune scutită de taxa pe valoarea adăugată, nefăcând obiectul excepției prevăzute la art. 141 alin. (2) pct. 3 din Codul fiscal.

Pe de altă parte arată că operații similare cu cea analizată în cauză, cu caracter particular, nu-și găsesc o reglementare explicită nici în actualele norme contabile.

Contabilizarea contractelor de cesiune a creanțelor la cesionar trebuie făcută în funcție de clauzele specifice fiecărui contract. Cu atât mai mult în anul 2006, actele normative în materie fiscală nu prevedeau impozitarea contractelor de cesiune de creanță la nivelul valorii dintre valoarea nominală și prețul cesiunii. Aplicarea acestui principiu de impozitare, raportat la actualele reglementări fiscale, ar aduce atingere gravă normelor esențiale de drept, precum: art. 15 alin. 2 din Constituția României, art. 1 din Codul Civil, Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, principiilor fiscalității, prevăzute în Legea nr. 571/2003 privind Codul Fiscal, Acordului internațional privind Tehnologia Informației (ATI) pe care România îl aplică din 01.01.1998 în cadrul GATT/Organizației Mondiale a Comerțului, principiului neretroactivității actelor administrative, stabilit de Curtea Europeană de Justiție în cazul 234/83.

Trimite în acest sens la documentul intitulat Opinie legală emis de Direcția de legislație din domeniul TVA, din cadrul Ministerului Finanțelor Publice precum și la Opinia legală transmisă de către ANAF, Activitatea de Metodologie și Administrare a Veniturilor Statului, elaborat ca urmare a solicitării SC D sucursala Tg Mureș- documentul nr. 40387/7247/2009.

În cauză a fost efectuată o expertiză fiscal contabilă, iar în probațiune a depus Raportul de expertiză realizat în legătură cu aceeași cauză în dosarul nr. 297/43/2011 soluționat prin admiterea excepției fără cercetarea fondului de Curtea de Apel Mureș.

Expertiza din dosarul nr. x/43/2011, susține motivat poziția expusă de intimată, expertul stabilește clar faptul că la data perfectării contractului de cesiune, legislația fiscală internă a fost deficitară pentru speța de față.

Expertul a făcut trimitere la CEJ respectiv decizia în cazul GFKL (C-93/10) care clarifică concluziile deciziei într-un caz mai vechi (C-305/01/MKG).

De asemenea, susține că argumentele organelor de control expuse în susținerea poziției din cadrul RIF, întemeiate pe Ordinul nr. 1752/2005 și art. 6 alin. 1 din Legea contabilității

reprezintă argumente de ordin general, fără ca organul de control să încadreze stabilirea suplimentară a sumelor aferente cesiunii de creanță într-un cadrul legislativ aplicabil la data operațiunii care să stabilească o astfel de impunere.

Expertul detailează modul de încadrare a operațiunii derulate, făcând mențiunile aferente posibilității de încasare a respectivei creanțe în condițiile în care debitoarea cedată era în procedură falimentului, fapt ce are consecințe asupra modului de înregistrare în contabilitate cu implicații asupra stabilirii veniturilor și a profitului imposibil.

Arată că a înregistrat operațiunea la imobilizări financiare, iar în RIF se ignoră obligațiile societăților legate de inventarierea anuală potrivit Ordinului nr. 1753/2004 pentru aprobarea Normelor privind organizarea și efectuarea inventarierii elementelor de activ și pasiv, cu referire la art. 7, 8 pct. 37,38, 39, 40 45.

Potrivit pct. 45: „Evaluarea creanțelor și a datoriilor se face la valoarea lor probabilă de încasare sau de plată în conformitate cu reglementările contabile aplicabile. Diferențele constatate în minus între valoarea de inventar stabilită la inventariere și valoarea contabilă netă a creanțelor se înregistrează în contabilitate pe seama provizioanelor pentru deprecierea creanțelor.”

Relevantă în cauză arată că este și Hotărârea MKG- Kraftfahrzeuge- factoring.

Concluziile expertului în dosarul 297/43/2011 sunt total diferite de cele ale inspectorilor fiscali, reducând în mod substanțial atât baza imposibilă cât și contribuția stabilită suplimentar iar expertiza realizată în prezentul dosar detaliază relația ce a condus la derularea cesiunii de creanță.

În contradicție cu imposibilitatea recuperării creanței preluate, inspectorii fiscali au calificat greșit tranzacția, situând-o în sfera prestărilor de servicii ca și cum cesionarul ar fi obținut venituri din partea cedentului în contrapartida prețului cesiunii, ceea ce este valabil numai în cazul recuperării creanțelor, a achiziției creanței în vederea îndestulării cedentului contra unui comision sau cote-părți din creanță recuperată (în fapt, operațiune de mandat) sau a achiziției creanței în numele propriu al cesionarului în vederea speculării acesteia cu scopul de a obține un profit.

Concluzionând, arată că nu este vorba de o recuperare de creanțe ci de o imobilizare financiară și, corect și legal, organul de control ar fi trebuit să constate că sunt aplicabile în speță prevederile coroborate ale pct. 64, pct. 103 și pct. 106 din OMFP nr. 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene. Deci nu poate fi vorba de venit, de profit, de impozit pe profit suplimentar și, cu atât mai puțin, de majorări de întârziere aferente.

Punctul de vedere al expertului parte susține concluzia expertului cauzei, reținând că și în ceea ce privește regimul TVA, organul de control, înțelegând greșit natura economică a tranzacției și aplicând cesiunii de creanță imposibil de recuperat de către entitatea cesionară S.C. A S.R.L. calificarea eronată de „recuperare de creanță” a situat-o în sfera prestărilor de servicii cu titlu oneros.

Deși organul de control se referă la alin. (7) - (10) ale pct. 35 din Normele metodologice de aplicare a Codului Fiscal aprobate prin H.G. nr. 44/2004 omite să dea eficiență alin. (8) potrivit căruia: În situația în care, conform contractului, scopul operațiunii la care se face referire la alin. (7) nu îl constituie recuperarea de creanțe, ci acordarea unui credit, societatea care preia creanțele aferente unui credit acordat asumându-și poziția creditorului, operațiunea este scutită de taxa pe valoarea adăugată, nefăcând obiectul excepției prevăzute la art. 141 alin. (2) lit. a) pct. 3 din Codul fiscal. În această situație nu se aplică Decizia Curții de Justiție Europene C- 305/01 MKG.

Astfel, în tratarea aspectelor referitoare la impozitul pe profit, se impune a se reține că pentru cesionarul S.C. A S.R.L., cesiunea/preluarea de creanță nu a avut ca scop recuperarea unei creanțe, ci numai înlăturarea din tabloul creditorilor S.C. C S.A. a creditorului Banca X S.A., care se opunea votării planului de reorganizare și nu este o prestare de servicii cu titlu oneros.

Invocă și Deciziile CEJ în cazurile C-305/01, C-246/08, C-40/09 și C-93/10, C C-93/10.

Arată și că decizia de impunere este nelegală, prin prisma tratamentului contabil stabilit de către organul de control față de creanță cesionată, deoarece s-ar fi impus încadrarea acestei creanțe în categoria „active contingente” în conformitate cu prevederile OMFP nr. 1752 din 2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene - Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene și Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene - în forma în vigoare la data tranzacțiilor, respectiv 176 alin. (3).

Activele contingente nu trebuie recunoscute în conturile bilanțiere. Ele sunt evaluate continuu pentru a asigura reflectarea corespunzătoare în situațiile financiare a modificărilor survenite. Astfel, dacă intrarea de beneficii economice devine certă, activul și venitul corespunzător vor fi recunoscute în situațiile financiare aferente perioadei în care au survenit modificările. În schimb, dacă este doar probabilă o creștere a beneficiilor economice, entitatea va prezenta în notele explicative activul contingent.

După cum se observă din reglementarea contabilă în vigoare la data la care cesionara S.C. A S.R.L. a devenit parte în contractul de cesiune, și în cazul în care creanță ar fi fost încadrată în categoria activelor contingente, nu trebuia recunoscut un venit de către entitatea cesionară.

Relativ la taxa pe valoarea adăugată mai arată că nerestituirea TVA și în plus stabilirea unei sume suplimentare ca și diferență de plată ar duce la situația prohibită de Codul Fiscal a dublei plăți a TVA de la ambele societăți.

Așa cum rezultă și din Decizia Curții de Justiție Europene C- 305/01 MKG la care fac trimitere normele metodologice, impozitarea tranzacțiilor cu creanțe își găsește aplicarea numai în cazul agenților economici care au obiect de activitate recuperarea creanțelor.

Potrivit legislației românești, societățile care desfășoară activități de recuperare a creanțelor au ca obiect principal activitatea codificată în nomenclatorul CAEN ”alte tipuri de intermediari financiare, inclusiv activități de preluare, valorificare și de cesionare a creanțelor”. Așa cum reiese din certificatul constatator de la Registrul Comerțului depus la dosarul cauzei, A nu desfășoară activitate comercială de tipul recuperării de creanțe.

De asemenea, preluarea de către A a creanței de la d-na Dna Y nu reprezintă și nici nu a avut ca scop recuperarea de creanțe, așa cum este aceasta prevăzută de punctul 35 (7) din Normele metodologice de aplicare a Codului Fiscal.

În consecință, preluarea creanței de către A nu poate fi calificată ca o prestare de servicii efectuată cu plată, taxabilă din punct de vedere al taxei pe valoarea adăugată.

Mai mult, în cazul în care o cesiune de creanță s- ar înscrie în excepția prevăzută de art. 141 alin. (2) lit. a) pct. 3 din Codul fiscal (deci ar fi considerată operațiune taxabilă), baza de impozitare ar fi dată de diferența dintre valoarea de piață a creanței și prețul cesiunii. Acest mod de calcul al bazei impozabile este citat și de organele fiscale, care însă au omis a se pronunța asupra valorii de piață a creanței.

Practic, suma de 2.354.645 lei reprezentând TVA suplimentar a fost calculată considerând valoarea de piață a creanței ca fiind egală cu valoarea nominală a acesteia, în ciuda faptului că este mai mult decât evident că o creanță ajunsă la scadență, asupra unui debitor în faliment, nu poate avea ca valoare de piață însăși valoarea nominală.

Este de remarcat că prețul celor două cesiuni succesive a creanței a rămas neschimbat (respectiv 1.040.000 euro). Practic, prima cesiune efectuată de Banca X dă prețul de piață al creanței cesionate (știut fiind faptul că în cadrul instituțiilor bancare există proceduri foarte stricte de cesionare a creanțelor, fiecare astfel de cesionare fiind precedată de evaluarea creanței și determinare prețului de piață al creanței, care, în cazul instituțiilor bancare, reprezintă și prețul al cesiunii).

În acest context, prin preluarea de către A a creanței de la dna Dna Y la prețul de 1.040.000 Euro, și în condițiile în care prețul de piață al creanței la care s-a efectuat prima cesionare între Banca X și Dna Y - persoane independente - a fost de 1.040.000 Euro, rezultă că baza impozabilă a TVA stabilită ca diferență dintre valoarea de piață și prețul cesiunii ar fi zero.

Invocă dispozițiile art. 145 alin. (2) lit. a), art. 146 alin. (1) lit. a) Cod fiscal art. 155 alin. (5) lit. k) din Codul fiscal; Directiva nr. 112/2006/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată, art. 167, 168 lit. a) și art. 178 lit. a); jurisprudența CJUE în cauzele C-274/10, C-465/03, C-286/94.

4.2 Recurenta pârâtă Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov Administrația Județeană Finanțelor Publice Mureș a depus răspuns la întâmpinare prin care a solicitat respingerea apărărilor reclamantei-intimate arătând că anularea în parte a deciziei de impunere este urmarea faptului că instanța de fond a reținut în mod eronat că natura creanței dobândite de reclamanta S.C. A S.R.L. este un activ contingent, întrucât șansele de recuperare la data dobândirii erau incerte, debitorul cedent S.C. B S.R.L. era la data recuperării creanței în procedură falimentului, iar S.C. C S.A. urma să fie descărcat de orice obligație de plată în urma aprobării planului de reorganizare, fără a analiza incidenta dispozițiilor legale invocate de recurentă.

Reiterează opinia sa potrivit căreia în cazul cesionării unei creanțe, diferența dintre valoarea creanței preluate prin cesiune și suma de achitat cedentului reprezintă venit la data constatării drepturilor și obligațiilor. Acesta este și punctul de vedere al Direcției Legișlate Impozite Directe din cadrul Ministerului Finanțelor Publice formulat prin adresa 337740/15.01.2010, respectiv al Direcției de Legislație și Reglementări Contabile din cadrul Ministerului Finanțelor Publice, cu privire la tratamentul contabil aplicabil operațiunilor de cesiune/preluare de creanță, exprimat prin adresa nr. 308.121/23.12.2009.

Învederează că organele de inspecție fiscală au procedat în conformitate cu prevederile legale în materie precum și cu punctul de vedere al direcțiilor de specialitate din cadrul M.F.P., transmis de Direcția Generală Coordonare Inspecție Fiscală din A.N.A.F. în tratarea problematicei vizând cesiunea de creanță cu efecte fiscale în ceea ce privește impozitul pe profit.

În ceea ce privește taxa pe valoarea adăugată stabilită suplimentar consideră că hotărârea a fost dată cu aplicarea greșită a normelor de drept material, organele de inspecție fiscală stabilind corect că din punct de vedere al persoanei impozabile care preia creanță în vederea recuperării acesteia de la diverși debitori, operațiunea de recuperare de creanțe reprezintă o prestare de servicii, conform art. 129 din Codul fiscal realizată de cesionar în beneficiul persoanei care cedează creanțele.

Serviciile constând în recuperare de creanțe sunt exceptate de la scutirea prevăzută la art. 141 alin. (2) lit. a) pct. 3 din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, prin urmare sunt taxabile din punct de vedere al taxei pe valoarea adăugată.

Contrar celor reținute în considerentele hotărârii și reiterate de reclamantă în întâmpinare, arată că operațiunea efectuată de S.C. A S.R.L., care a preluat creanța în vederea recuperării, reprezintă o prestare de servicii, realizată de cesionar în beneficiul persoanei care cedează

creanțele, taxabilă din punct de vedere al taxei pe valoarea adăugată, fără să fie condiționată de obiectul de activitate al cedentului.

Relativ la petitul prin care reclamanta-intimată solicită obligarea sa la plata cheltuielilor de judecată reiterează argumentele aduse prin cererea de recurs.

Solicită admiterea recursului formulat, casarea în parte a sentinței recurate potrivit art. 488 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă, în sensul respingerii acțiunii promovată de reclamantă.

În drept, invocă dispozițiile legale la care am făcut referire în cuprinsul răspunsului la întâmpinare iar în temeiul art. 223 alin. 2 Cod proc. civilă solicită judecarea cauzei și în lipsă.

5. Procedura de soluționare a recursului

În cauză a fost parcursă *procedura de regularizare a cererilor de recurs și de efectuare a comunicării actelor de procedură între părțile litigante*, prevăzută de art. 486 Cod procedură civilă, coroborat cu art. 490 alin. (2), art. 471¹ și art. 201 alin. (5) și (6) Cod procedură civilă, cu aplicarea și a dispozițiilor O.U.G. nr. 80/2013.

În temeiul art. 490 alin.(2), coroborat cu art.471¹ și art.201 alin.(5) și (6) Cod procedură civilă, *prin rezoluția din data de 22 noiembrie 2018, s-a fixat termen de judecată la data de 16 iunie 2020, în ședință publică, cu citarea părților.*

Excepția privind nulitatea recursurilor invocată de intimata reclamantă prin întâmpinare a fost respinsă potrivit celor consemnate în practica prezentei decizii.

II. Considerentele Înaltei Curți asupra recursurilor

Analizând recursurile formulate în cauză de pârâte potrivit motivelor dezvoltate prin acestea și apărările formulate de intimata reclamantă raportat la actele și lucrările dosarului se reține că recursurile sunt nefondate pentru următoarele considerente:

Ceea ce este controversat între părțile litigiului în speța dedusă judecătii sunt efectele fiscale ale cesiunii de creanță realizată de intimata reclamantă.

Relativ la starea de fapt existentă în speța instanța de recurs va reține că prin probele administrate în cauză intimata reclamantă a demonstrat că scopul în care a preluat prin cesiune creanța deținută de creditoarea Banca X față de debitoarea SC B SRL nu a fost de a realiza profit, ci acela de a evita o pierdere, respectiv acela de a evita intrarea în faliment a SC C SA, al cărui acționar majoritar era și care avea calitatea de fidejutor al creanței cedate, deci răspunzător în solidar cu debitorul principal pentru aceasta față de Banca X.

Mai mult, în speță s-a demonstrat că intimata reclamantă a preluat creanța analizată prin contractul de cesiune (fără număr) încheiat în data de 11.12.2007, ulterior datei de 21.08.2006 când avut loc adunarea generală a creditorilor C, în cadrul căreia s-a exprimat pozitiv votul față de planul de reorganizare propus, votându-se astfel și pentru nerecuperarea creanțelor creditorilor chirografari, situație în care se afla și creanța analizată în speță în raport cu fidejutorul SC C SA.

Astfel, prin cesionarea creanței și apoi cedarea către intimata reclamantă a calității de parte în contractul de cesiune, s-a realizat înlocuirea creditorului Banca X, care se opunea adoptării planului de reorganizare propus pentru fidejutorul SC C SA în Comitetul creditorilor și s-a obținut confirmarea planului de reorganizare.

Deoarece planul de reorganizare al SC C SA prevedea nerecuperarea creanțelor creditorilor chirografari iar, la acest moment, debitorul principal al creanței, SC B SRL, se afla deja în procedura falimentului, deschisă prin sentința nr. 528/21.03.2005 pronunțată de Tribunalul București secția a VII comercială, posibilitatea de recuperare a creanței cesionate de intimata reclamantă a fost incertă încă de la intervenirea acesteia în contractul de cesiune inițial încheiat între Banca X și d-na Dna Y.

În aceste condiții, Înalta Curte, relativ la impozitul pe profit și baza impozabilă a acestuia, va reține ca fiind legală calificarea dată creanței analizate ca activ contingent iar nu ca activ cert așa cum a fost calificat de către organele fiscale.

În acest sens se au în vedere dispozițiile art. 176 din Reglementari contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene, Anexă la OMFP nr. 1752/2005 potrivit căroră:

(1) Drepturile și obligațiile, precum și unele bunuri care nu pot fi integrate în activele și pasivele entității se înregistrează în contabilitate în conturi în afara bilanțului, denumite și conturi de ordine și evidentă.

În această categorie se cuprind angajamente (giruri, garanții, cauțiuni) acordate sau primite în relațiile cu terții, imobilizări corporale luate cu chirie, valori materiale primite spre prelucrare sau reparare, în păstrare sau custodie, debitori scoși din activ urmăriți în continuare, redevențe, locații de gestiune, chirii și alte datorii asimilate, efecte scontate neajunse la scadență, precum și alte valori.

(2) În cadrul elementelor extrabilanțiere sunt cuprinse și activele și datoriile contingente.

(3) Un activ contingent este un activ potențial care apare ca urmare a unor evenimente anterioare datei bilanțului și a căror existență va fi confirmată numai prin apariția sau neapariția unuia sau mai multor evenimente viitoare nesigure, care nu pot fi în totalitate sub controlul entității.

Un exemplu în acest sens îl reprezintă un drept de creanță ce poate rezulta dintr-un litigiu în instanță (de ex. o despăgubire), în care este implicată entitatea și al cărui rezultat este incert.

Activele contingente sunt generate, de obicei, de evenimente neplanificate sau neașteptate, care pot să genereze intrări de beneficii economice în entitate. Activele contingente nu trebuie recunoscute în conturile bilanțiere. Acestea trebuie prezentate în notele explicative în cazul în care este probabilă apariția unor intrări de beneficii economice. Activele contingente nu sunt recunoscute în situațiile financiare, deoarece ele nu sunt certe iar recunoașterea lor ar putea determina un venit care să nu se realizeze niciodată.

În cazul în care realizarea unui venit este sigură, activul aferent nu este un activ contingent și trebuie procedat la recunoașterea lui în bilanț.

Activele contingente sunt evaluate continuu pentru a asigura reflectarea corespunzătoare în situațiile financiare a modificărilor survenite. Astfel, dacă intrarea de beneficii economice devine certă, activul și venitul corespunzător vor fi recunoscute în situațiile financiare aferente perioadei în care au survenit modificările. În schimb, dacă este doar probabilă o creștere a beneficiilor economice, entitatea va prezenta în notele explicative activul contingent.”

Ca urmare, relativ la creanța analizată nu pot fi reținute ca temeinice susținerile recurentelor pârâte care fac referire la regulile generale privind evidențierea în contabilitatea entității economice a activelor, deoarece aceste reguli nu sunt aplicabile în situația particulară a activelor contingente.

Faptul că dreptul de creanță dobândit de intimata reclamantă constituie din punct de vedere contabil un activ contingent, căruia îi sunt aplicabile reglementările derogatorii, anterior citate, de la regulile generale privind evidențierea în contabilitate a activelor, rezultă din caracterul incert al creanței încă de la momentul dobândirii acesteia de către intimata reclamantă, în condițiile de fapt mai sus prezentate.

În acest context, în mod legal și temeinic instanța de fond a avut în vedere în analiza problematicii impozitului pe profit în speța dedusă judecătii, dispozițiile pct. 12 din Normele de aplicare ale Codului fiscal cu referire la art. 19 din Cod, în varianta în vigoare la data cesiunii

creanței către intimata reclamantă, potrivit căroră: *”Veniturile și cheltuielile care se iau în calcul la stabilirea profitului impozabil sunt cele înregistrate în contabilitate potrivit reglementărilor contabile date în baza Legii contabilității nr. 82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare, precum și orice alte elemente similare veniturilor și cheltuielilor, din care se scad veniturile neimpozabile și se adaugă cheltuielile nedeductibile conform prevederilor art. 21 din Codul fiscal.”*

Instanța de recurs împărtășește astfel concluzia la care în mod judicios a ajuns instanța de fond, referitor la impozitul pe profit analizat în cauză, în sensul că un activ contingent (incert), cum este creanța analizată în speță, care, potrivit regulilor contabile se evidențiază extrabalanțier până nu dobândește caracter realizabil, nu poate fi avut în vedere până la acest din urmă moment la calculul impozitului pe profit.

Din punctul de vedere al TVA stabilită suplimentar de organele fiscale în raport cu aceeași cesiune de creanță se subliniază în primul rând de către instanța de recurs că regula în materie este dată de art. 126 alin (1) lit. a) Cod fiscal, în forma sa în vigoare în anul 2007, potrivit căruia, din punct de vedere al taxei pe valoarea adăugată sunt operațiuni impozabile în România cele care constituie sau sunt asimilate cu o livrare de bunuri sau o prestare de servicii, în sfera taxei, efectuate cu plată.

Sunt astfel operațiuni cuprinse în sfera de aplicare a taxei pe valoarea adăugată potrivit Cap. 4 din Titlul VI al Codului fiscal, art. 128 și următoarele: livrarea de bunuri, prestarea de servicii, schimbul de bunuri sau servicii, achizițiile intracomunitare de bunuri, importul de bunuri.

Prin prisma celor anterior arătate, operațiunile scutite de taxă reglementate la Cap. 9 al Titlul VI din Codului fiscal, reprezintă situații de excepție, cu aplicare prioritară față de regulile generale în materia taxei pe valoarea adăugată, în măsura în care condițiile legale pentru care intervine scutirea de taxă sunt îndeplinite.

Din acest punct de vedere instanța de recurs nu reține argumentarea recurentelor pârâte în sensul că scutirea de taxă reglementată de art. 141 alin. (2) lit. a) pct. 3 Cod fiscal, în discuție în cauza dedusă judecății, constituie o regulă în materia TVA iar excepția de la aceasta o constituie operațiunile de recuperare a creanțelor.

Dimpotrivă dispoziția legală analizată care prevede scutirea de taxă pentru prestările unor servicii de natură financiar-bancară cum sunt *”tranzacții, inclusiv negocierea, privind conturile de depozit sau conturile curente, plăți, viramente, creanțe, cecuri și alte instrumente negociabile”* trebuie privită ca o reglementare de excepție, care se aplică prioritar când cerințele acestei dispoziții legale sunt îndeplinite, iar *”excepția”* privind operațiunile de recuperare a creanțelor trebuie privită de fapt ca o aplicare a regulilor generale în materia TVA, privind taxarea activităților de recuperare creanțe (în realitate operațiuni de prestări servicii de natură financiară).

În acest context, raportat la cesiunea de creanță analizată în cauză, instanța de recurs, similar instanței de fond, reține că în mod eronat organele fiscale au încadrat această operațiune ca fiind una ce are ca obiect recuperarea creanțelor, deși elementele de fapt ale speței, referitoare la scopul urmărit de intimata reclamantă prin cesionarea creanței, ce rezultă din circumstanțele în care aceasta a preluat creanța, nu permiteau o astfel de încadrare.

Relevante sunt și dispozițiile alin. (7) - (9) al pct. 35 din Normele de aplicare ale Codului fiscal referitoare la art. 141 alin. (2) din Cod potrivit căroră:

”(7) Excepția prevăzută la art. 141 alin. (2) lit. a) pct. 3 din Codul fiscal se aplică în funcție de natura operațiunii, indiferent de terminologia utilizată, respectiv recuperare de creanțe sau factoring.

(8) În situația în care, conform contractului, *scopul operațiunii* la care se face referire la alin. (7) nu îl constituie recuperarea de creanțe, ci acordarea unui credit, societatea care preia creanțele aferente unui credit acordat asumându-și poziția creditorului, operațiunea este scutită de taxa pe valoarea adăugată, nefăcând obiectul excepției prevăzute la art. 141 alin. (2) lit. a) pct. 3 din Codul fiscal. În această situație nu se aplică Decizia Curții de Justiție Europene C- 305/01 MKG.

(9) În cazul în care din analiza contractului rezultă că operațiunea la care se face referire la alin. (7) reprezintă recuperare de creanțe, aceasta este considerată pentru persoana care preia creanțele o prestare de servicii efectuată cu plată, taxabilă din punctul de vedere al taxei pe valoarea adăugată conform prevederilor art. 141 alin. (2) lit. a) pct. 3 din Codul fiscal, indiferent dacă persoana care preia creanțele preia sau nu riscul privind neîncasarea acestora, așa cum rezultă și din Decizia Curții Europene de Justiție nr. C-305/01 MKG.”

Ca urmare, încadrarea cesiunii de creanță ca operațiune intrând în sfera de aplicare a taxei pe valoare adăugată se face în raport de scopul urmărit de cesionar prin achiziția creanței, respectiv acordarea unui credit debitorului cedat sau recuperarea creanței.

Or, așa cum a subliniat și instanța de fond, în paragraful 49 al Hotărârii Curții Europene de Justiție în cauza C-305/01 MKG, la care chiar Normele de aplicare ale Codului fiscal, contemporane cesiunii de creanță analizată în speță, fac trimitere, prin cesiunea de creanță ce intră în sfera taxei pe valoarea adăugată trebuie să se urmărească o furnizare de servicii constând eliberarea cedentului de sarcinile de recuperare a creanțelor și de riscul insolvabilității debitorilor cedati, urmărindu-se în contrapartidă un avantaj financiar, o ”plată” făcută de cedent.

În acest context, așa cum a arătat și instanța de fond făcând referire la Hotărârea din 27 octombrie 2011 în cauza C-93/10, ulterioară cesiunii de creanță din speță însă în interpretarea unor dispoziții normative contemporane acesteia, respectiv A șasea directivă 77/388/CEE a Consiliului din 17 mai 1977, CJUE a statuat că: ”Articolul 2 punctul 1 și articolul 4 din A șasea directivă 77/388/CEE a Consiliului din 17 mai 1977 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri - sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată: baza unitară de evaluare, trebuie interpretate în sensul că un operator care cumpără, pe propriul risc, creanțe incerte la un preț inferior valorii nominale a acestora nu efectuează o prestare de servicii cu titlu oneros, în sensul articolului 2 punctul 1, și nu desfășoară o activitate economică care intra în domeniul de aplicare al acestei directive atunci când diferența dintre valoarea nominală a creanțelor menționate și prețul de cumpărare al acestora reflectă valoarea economică efectivă a creanțelor respective la momentul cesiunii lor.”

În aceeași Hotărâre din C-93/10, CJUE a subliniat că: ”contrar situației de fapt din litigiul care a determinat pronunțarea Hotărârii MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring, citat anterior, cesionarul creanțelor nu primește nicio contrapartidă din partea cedentului, astfel încât nu desfășoară o activitate economică în sensul articolului 4 din A șasea directivă, nici nu fumizează o prestație de servicii în sensul articolului 2 punctul 1 din această directivă. Desigur, există o diferență între valoarea nominală a creanțelor cedate și prețul de cumpărare al acestor creanțe. Cu toate acestea, spre deosebire de comisionul de factoring și de prima de del credere care, în litigiul care a determinat pronunțarea Hotărârii MKG-Kraftfahrzeuge-Factoring, citată anterior, erau reținute de factor, aceasta diferență nu constituie, în litigiul în discuție în acțiunea principală, o remunerație care urmărește să retribue în mod direct un serviciu prestat de cumpărătorul creanțelor cedate. Astfel. diferența dintre valoarea nominală a creanțelor cedate și prețul de cumpărare al acestor creanțe nu constituie contrapartida unui astfel de serviciu, ci

reflectarea valorii economice efective a creanțelor respective la momentul cesiunii lor, care este determinată de caracterul incert al acestora și de un risc crescut de neplată de către debitori.”

Ca urmare, potrivit Hotărârilor anterior menționate cesiunea de creanță se înscrie în sfera operațiunilor privind recuperarea creanțelor numai în situația în care prin aceasta se urmărește de către cesionar obținerea unei remunerații care să retribue în mod direct un serviciu prestat cedentului, ceea ce nu poate fi reținut în speța dedusă judecătii.

Critica formulată de recurentele pârâte privind obligarea lor la cheltuieli de judecată de către instanța de fond prin prisma dispozițiilor art. 453 alin. (1) Cod proc. civilă se reține ca fiind nefondată deoarece potrivit acestei dispoziții legale: ”Partea care pierde procesul va fi obligată, la cererea părții care a câștigat, să îi plătească acesteia cheltuieli de judecată.”

În speță ca urmare a admiterii în parte a acțiunii formulate de reclamantă, pâratele ”au căzut în pretenții” față de acesta, stabilindu-se culpa lor procesuala care nu poate fi privită limitativ raportat numai la reaua credință sau exercitarea abuzivă a drepturilor procesuale, ci derivă din faptul necesității declanșării de reclamantă a unui proces pe parcursul căruia acesta a efectuat cheltuieli de judecată și în care s-a demonstrat că actele administrativ fiscale contestate sunt parțial nelegale și/sau netemeinice.

Nu poate fi reținută nici susținerea recurentelor pârâte în sensul că instanța de fond a stabilit cheltuieli de judecată în sarcina acestora deși hotărârea pronunțată de aceasta nu era definitivă, deoarece dispozițiile art. 453 alin. (1) Cod proc. civilă invocate se regăsesc în Titlul I din Cartea a II-a a Codului de procedură civilă intitulat ”Procedura în fața primei instanțe” de unde rezultă că instanța de fond este obligată la solicitarea părților să statueze asupra cheltuielilor de judecată, momentul rămânerii definitive a hotărârii având influență doar asupra caracterului executoriu al cheltuielilor de judecată astfel stabilite.

Având în vedere aceste considerente, apreciind că, în raport de criticile invocate nu este incident motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, recursurile declarate de pârâte au fost respinse ca nefondate, în baza prevederilor art. 496 alin. (1) Cod procedură civilă și art. 20 din Legea nr. 554/2004.

Notă: ÎCCJ a avut în vedere dispozițiile Codului fiscal aprobat prin Legea nr. 571/2003, în forma în vigoare la momentul nașterii raportului de drept fiscal dedus judecătii.

4. Calculul accesoriilor fiscale pentru perioada ulterioară expirării termenului legal de efectuare a inspecției fiscale. Legalitate

Codul de procedură fiscală, art. 119 alin. (1), art. 120 alin. (1), art. 121

Potrivit art. 119 alin. (1) din Codul de procedură fiscală „pentru neachitarea la termenul de scadență de către debitor a obligațiilor de plată, se datorează după acest termen dobânzi și penalități de întârziere”, dobânzile reprezentând conform art. 120 alin. (1) din O.G. nr. 92/2003, echivalentul prejudiciului creat titularului creanței fiscale ca urmare a neachitării de către debitor a obligațiilor de plată la scadență, iar penalitățile de întârziere fiind definite conform art. 121 alin. (1) din O.G. nr. 92/2003 ca sancțiunea pentru neîndeplinirea obligațiilor de plată la scadență. Ambele creanțe accesorii se calculează pentru fiecare zi de întârziere, începând cu ziua imediat următoare termenului de scadență și până la data stingerii sumei datorate inclusiv.

Prin urmare, creanțele accesorii nu sunt rezultatul actului administrativ fiscal, ci al depășirii termenului de scadență al creanței fiscale, raportul de accesorialitate al acestora se verificându-se în relație cu creanța fiscală principală. De aceea, calculul și întinderea lor nu este influențată de depășirea duratei legale a inspecției fiscale, ci de curgerea timpului între momentul ajungerii la scadență a creanței fiscale principale și cel al stingerii ei prin una din modalitățile prevăzute de lege.

Î.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 1310 din 5 martie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1.1. Cererea de chemare în judecată

Prin cererea înregistrată pe rolul Curții de Apel București – Secția a VIII-a Contencios administrativ și fiscal, la data de 13.05.2016 sub dosar nr. x/2/2016, reclamanta societatea A S.A. a solicitat în contradictoriu cu pârâtele Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București - Administrația Finanțelor Publice Sector 3 și Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Galați, în principal anularea Deciziei de soluționare a contestației nr. 1163/18.11.2015 emisă de către D.G.R.F.P. Galați, anularea în parte a Deciziei de impunere nr. F-S3 98/04.06.2015 și a Raportului de inspecție fiscală nr. F-S3 67/29.05.2015 emise de către A.J.F.P. Sector 3, în ceea ce privește obligațiile fiscale suplimentare de plată stabilite în sarcina societății în cuantum total de 2.550.424 lei, constând în:

a) TVA în sumă totală de 1.709.920 lei, din care 745.627 lei obligație principală, 816.902 lei dobânzi și 147.391 lei penalități de întârziere;

b) Contribuția de asigurări sociale datorată de angajator în sumă totală de 14.004 lei, din care 8.808 lei obligație principală, 2.696 lei dobânzi și 2.500 lei penalități de întârziere;

c) Contribuția individuală de asigurări sociale în sumă totală de 7.065 lei, din care 4.444 lei obligație principală, 1.360 lei dobânzi și 1.261 lei penalități de întârziere;

d) Contribuția de asigurări pentru accidente de muncă în sumă totală de 5.772 lei, din care 2.765 lei obligație principală, 2.223 lei dobânzi și 784 lei penalități de întârziere;

e) Contribuția individuală de asigurări pentru șomaj în sumă totală de 12.092 lei, din care 6.235 lei obligație principală, 4.088 lei dobânzi și 1.769 lei penalități de întârziere;

f) Contribuția de asigurări pentru șomaj datorată de angajator în sumă totală de 13.566 lei, din care 7.038 lei obligație principală, 5.031 lei dobânzi și 1.497 lei penalități;

g) Contribuția angajatorilor la Fondul de garantare în sumă totală de 6.412 lei, din care 3.117 lei obligație principală, 2.068 lei dobânzi și 1.227 lei penalități de întârziere;

h) Contribuția de asigurări de sănătate datorată de angajator în sumă totală de 127.208 lei, din care 65.370 lei obligație principală, 43.286 lei dobânzi și 18.552 lei penalități de întârziere;

i) Contribuția de asigurări de sănătate reținută de la asigurați în sumă totală de 137.316 lei, din care 70.347 lei obligație principală, 47.005 lei dobânzi și 19.964 lei penalități de întârziere;

j) Impozitul pe veniturile din salarii și asimilate salariilor în sumă totală de 517.069 lei, din care 272.305 lei obligație principală, 177.583 lei dobânzi și 67.181 lei penalități de întârziere;

iar în subsidiar, în eventualitatea admiterii în parte a capetelor de cerere anterioare sau a respingerii acestora, anularea tuturor dobânzilor calculate în mod nelegal după expirarea termenului legal de 6 luni în care organul de inspecție fiscală avea obligația de a finaliza inspecția fiscală, anularea în parte a Dispoziției de măsuri nr. F-S3 53/29.05.2015 emise de către A.J.F.P. Sector 3, cu privire la Măsura 5 - „Se dispune societății, pentru diferențele privind

contribuțiile sociale (sănătate, pensie, șomaj etc.) stabilite suplimentar de control aferente câștigului brut realizat de dl. X în perioada septembrie - decembrie 2012, să întocmească și să depună declarații rectificative 112 privind obligațiile de plată a contribuțiilor sociale, impozitului pe venit și evidența nominală a persoanelor asigurate.”

S-au solicitat cheltuieli de judecată.

1.2. Hotărârea primei instanțe

Prin Sentința nr. 2252 din 12 iunie 2017, Curtea de Apel București – Secția a VIII-a Contencios administrativ și fiscal a admis în parte cererea de chemare în judecată formulată de reclamanta societatea A S.A. în contradictoriu cu pârâtele Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București - Administrația Finanțelor Publice Sector 3 și Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Galați și în consecință a fost anulată în parte decizia nr. 1163/18.11.2015 emisă de Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Galați, precum și în parte decizia de impunere privind obligațiile suplimentare stabilite de inspecția fiscală pentru persoane juridice nr. F-S3 98/04.06.2015 și raportul de inspecție fiscală nr. F-S3 67/29.05.2015 emise de Administrația Sector 3 a Finanțelor Publice, în limita:

- creanțelor fiscale stabilite corespunzător anului 2008, respectiv TVA în cuantum de 198.164,61 lei pentru serviciile de gestionare a dosarelor de daună și în cuantum de 55.352 lei pentru facturile emise de societate către DEG, plus accesorii fiscale aferente;

- sumei de 3.492 lei TVA calculată pentru acordarea de societate în anul 2012 a televizoarelor cu titlu gratuit clienților, plus accesorii fiscale aferente;

- sumelor de 32.979 lei dobânzi și 44.748 lei penalități de întârziere aferente TVA, astfel cum au fost calculate prin raportul de expertiză fiscală;

- impozitului pe venit plus accesoriiile fiscale aferente, calculate la o bază impozabilă suplimentară de 1.039.867,96 lei corespunzând cheltuielilor cu chiriile pentru locuințele folosite de domnii Y și X în perioada noiembrie 2010 – decembrie 2012;

- contribuțiilor sociale (CAS angajator, CAS angajat, CAS accidente de muncă, șomaj angajator, șomaj angajat, Fond garantare, sănătate angajator, sănătate angajat) plus accesoriiile fiscale aferente, calculate la o bază impozabilă suplimentară de 589.800 lei corespunzând câștigului brut realizat de domnul X în anul 2012;

- accesoriiilor fiscale calculate pentru perioada 13.09.2013 – 30.05.2015.

Au fost menținute în rest actele contestate.

A fost respinsă cererea de anulare în parte a dispoziției de măsuri nr. F-S3 53/29.05.2015 (măsura nr.5) formulată de reclamantă în contradictoriu cu Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Galați, ca privind o persoană lipsită de calitate procesuală pasivă și ca inadmisibilă cererea cu același obiect formulată de reclamantă în contradictoriu cu Administrația Sector 3 a Finanțelor Publice.

1.3. Calea de atac exercitată

Împotriva acestei sentințe au declarat recurs pârâtele Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București - Administrația Finanțelor Publice Sector 3 și Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Galați invocând prevederile art. 488 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă, solicitând admiterea recursului, casarea hotărârii atacate și rejudecând cauza să fie respinsă acțiunea reclamantei.

1.3.1. Prin recursurile formulate în cauză pârâtele recurente Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București - Administrația Finanțelor Publice Sector 3 și Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Galați au susținut următoarele:

În motivarea hotărârii atacate în prezenta speță, instanța a făcut aplicarea greșită a mai multor texte legale dându-le o interpretare greșită în raport de situația de fapt.

Referitor la prescripția dreptului organelor fiscale de a stabili obligații fiscale suplimentare cu privire la anul 2008, pentru care instanța reține că acesta era deja afectat de prescripție, se menționează că inspecția fiscală a început, după cum reține de altfel și reclamanta în acțiunea formulată în calea administrativă de atac, în data de 12.03.2013, astfel încât termenul de prescripție s-a suspendat pe perioada cuprinsă între această dată și cea a emiterii deciziei de impunere, respectiv 04.06.2015, potrivit prevederilor art. 91 alin. (1) și alin. (2), art. 92 alin. (2) lit. b) din O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare, conform cărora dreptul de creanță fiscală și obligația fiscală corelativă se nasc în momentul în care se constituie baza de impunere care le generează, termenul de prescripție a dreptului organului fiscal de a stabili și a determina obligația fiscală datorată începând să curgă de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care s-a născut creanța fiscală, iar acesta se suspendă pe perioada cuprinsă între data începerii inspecției fiscale și data emiterii deciziei de impunere ca urmare a efectuării inspecției fiscale.

Prin urmare, având în vedere faptul că perioada supusă verificării a fost 01.01.2008 - 31.12.2012, se constată că la data demarării inspecției fiscale, respectiv anul 2013, nu a intervenit prescripția dreptului organului de inspecție fiscală de a stabili obligații fiscale, întrucât în conformitate cu prevederile art. 91 alin. (2) lit. b) din O.G. nr. 92/2003 termenele de prescripție prevăzute la art. 91 alin. (1) din O.G. nr. 92/2003 se suspendă pe perioada cuprinsă între data de începere a inspecției fiscale și data emiterii deciziei de impunere ca urmare a inspecției fiscale.

Cu privire la suma de 55.352 lei, reprezentând taxă pe valoarea adăugată la care se adaugă accesoriile aferente, stabilite de organul fiscal pentru anul 2008, se reține că, având în vedere argumentele mai sus prezentate, acestea sunt datorate de agentul economic, cu atât mai mult cu cât însăși instanța de judecată menționează în mod expres, referitor la argumentele reclamantei privind această sumă că, acestea sunt nefondate.

În ceea ce privește suma de 3.492 lei, reprezentând T.V.A. stabilită suplimentar ca urmare a acordării de televizoare cu titlu gratuit, se arată că, în mod eronat instanța de judecată consideră că speței îi sunt aplicabile prevederile art. 128 alin. (4) lit. e) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, în condițiile în care aceste prevederi legale sunt aplicabile doar agenților economici care au în obiectul de activitate comercializarea de astfel de bunuri achiziționate și care, în loc să procedeze la vânzarea lor, recurg la preluarea bunurilor pentru a fi puse la dispoziția altor persoane în mod gratuit. Or, în speță, după cum s-a reținut și în decizia de soluționare a contestației, atacată, societatea A S.A. a achiziționat televizoare cu scopul de a le acorda gratuit unor câștigători persoane fizice, la tombola organizată de societate în luna ianuarie 2012 pentru promovarea numelui societății și stimulării vânzărilor de produse (contracte de asigurare) care fac obiectul activității desfășurate, situație în care speței îi sunt aplicabile prevederile art. 128 alin. (8) lit. e) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare coroborate cu cele ale pct. 6 (14) lit. a) din H.G. nr. 44/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 571/2003, în temeiul cărora reclamanta avea obligația colectării TVA.

Prin urmare, atât timp cât societatea A S.A. nu face dovada faptului că acordarea gratuită de bunuri clienților, în speță televizoare, îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru ca această operațiune să nu poată fi considerată livrare de bunuri, respectiv că bunurile acordate gratuit de societate (televizoare) nu pot fi utilizate de client în legătură cu serviciile achiziționate

de la societate, în speță polițe de asigurare, iar valoarea televizoarelor acordate fiecărei persoane nu este mai mică decât valoarea primelor de asigurare aferente contractelor de asigurare încheiate de fiecare beneficiar al bunurilor, în mod corect și legal, organul de inspecție fiscală a considerat că operațiunea de acordare gratuită de bunuri de către reclamantă este impozabilă din punct de vedere al taxei pe valoarea adăugată.

De altfel, dacă legiuitorul ar fi avut în intenție să lege această prevedere legală de dreptul de deducere a T.V.A., ar fi stipulat aceasta în cuprinsul articolului menționat, ori, unde legea nu distinge, nici interpretul nu trebuie să distingă.

În ceea ce privește impozitul pe venit plus accesoriile fiscale aferente, calculate la o bază impozabilă suplimentară de 1.039.867,96 lei corespunzând cheltuielilor cu chiria pentru locuințele folosite de domnii Y și X în perioada noiembrie 2010 - decembrie 2012, se consideră că în mod eronat instanța de judecată a apreciat că în cauză sunt aplicabile prevederile art. 55 alin. (4) lit.g) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, în condițiile în care aceste prevederi legale sunt aplicabile doar propriilor angajați de către societățile care decid delegarea sau detașarea acestora în altă localitate.

Or, în speță, persoanele fizice menționate în precedent, nu sunt detașate, delegate de reclamantă în străinătate, pentru a înțelege că aceasta ar trebui să suporte aceste cheltuieli ci, acestea sunt detașate în România de societăți din grupul A, cu sediul în U.E., pentru ca acestea să-și desfășoare activitatea la societatea A S.A., situație în care speței îi sunt aplicabile prevederile art. 55 alin. (1), alin. (2) lit. k) și alin. (3) lit. b) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, coroborate cu cele ale pct. 69, pct. 70 și pct. 72 din H.G. nr. 44/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr.571/2003, potrivit cărora sunt considerate venituri din salarii toate veniturile în bani și/sau în natură obținute de o persoană fizică ce desfășoară o activitate în baza unui relații contractuale între părți, indiferent de perioada la care se referă, de denumirea veniturilor ori de forma sub care ele se acordă, beneficiarii acestora datorând un impozit lunar final, care se calculează și se reține la sursă de către plătitorii de venituri.

Cheltuiala totală cu chiriile aferente celor două imobile închiriate persoanelor detașate, înregistrată în perioada verificată, a fost de 1.694.395 lei. Totodată, pentru întreținerea și funcționarea acestor spații, societatea a achitat utilitățile (apa, gaze, cablu, energie, etc.) în sumă totală de 47.342 lei.

Imobilele au fost utilizate cu destinația de locuința, pe durata valabilității contractului individual de munca de dl. Z (ian. 2008 - febr. 2011), respectiv pe durata valabilității contractului de management de dl. Y (nov. 2010 - aug. 2012) și dl. X (sept. - dec. 2012), fiind puse la dispoziție de reclamantă. Societatea a considerat aceasta cheltuială ca deductibilă la calculul impozitului pe profit, fără să impoziteze sumele angajaților, cu toate că potrivit prevederilor art. 21, alin. (4), lit. l) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, cheltuielile salariale și/sau asimilate acestora, care nu sunt impozitate la angajat, cu excepția prevederilor titlului III din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, reprezintă cheltuieli nedeductibile la calculul profitului impozabil.

Potrivit prevederilor art. 55 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, avantajele, cu excepția celor prevăzute la alin. (4), primite în legătură cu o activitate dependentă, includ, însă nu sunt limitate la: cazare, hrană, îmbrăcăminte, personal pentru munci casnice, precum și alte bunuri sau servicii oferite gratuit sau la un preț mai mic decât prețul pieței.

Potrivit prevederilor pct. 69, Titlul III din H.G. nr. 44/2004, cu modificările și completările ulterioare, avantajele în bani și în natură sunt considerate a fi orice foloase primite de salariat de la terți sau ca urmare a prevederilor contractului individual de muncă ori a unei relații contractuale între părți, după caz. Totodată, conform prevederilor pct. 70 alin. f), Titlul III din H.G. nr.44/2004, cu modificările și completările ulterioare, la stabilirea venitului impozabil se au în vedere și avantajele primite de persoana fizică, cum ar fi: „contravaloarea folosinței unei locuințe în scop personal și a cheltuielilor conexe de întreținere, cum sunt cele privind consumul de apă, consumul de energie electrică și termică și altele asemenea, cu excepția celor prevăzute în mod expres la art. 55, alin. (4), lit. c) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare”.

Astfel, s-a considerat ca sumele reprezentând chirie/utilități suportate de societate pentru salariații săi, ca fiind avantaj în natură acordat în baza contractelor individuale și care se impozitează salariului potrivit prevederilor Titlului III din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, respectiv art. 55 alin. (4) lit. c) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare.

Un argument suplimentar este faptul că nu reclamanta este cea care detașează salariați în străinătate, ci societățile din grupul A în cazul domnilor Y și X, astfel societatea A - S.A. suportă cheltuielile de delegare/detașare ale altora. Se mai subliniază că domnul Z a fost salariat al reclamantei, acesta desfășurându-și activitatea la sediul social al acesteia (București), în baza contractului individual de muncă înregistrat la Inspectoratul Teritorial de Muncă București în data de 22.05.2006.

Baza impozabilă aferentă impozitului pe veniturile din salarii și asimilate salariilor a fost majorată în timpul inspecției fiscale cu suma de 1.701.904 lei, ceea ce a determinat stabilirea unei diferențe suplimentare de impozit pe veniturile din salarii de 272.305 lei.

Cu privire la contribuțiile sociale (CAS angajator, CAS angajat, CAS accidente de muncă, șomaj angajator, șomaj angajat, Fond garantare, sănătate angajator, sănătate angajat) plus accesoriile fiscale aferente, calculate la o baza impozabilă suplimentară de 589.800 lei corespunzând câștigului brut realizat de domnul X în anul 2012.

Reclamanta a prezentat documentul portabil (A1) eliberat la data de 19.07.2012 de Wiener Gebietskrankenkasse - Viena Austria (document valabil pe perioada 01.09.2012 - 31.08.2014), pentru dl. X care este detașat în România de baza Contractului internațional de detașare semnat la Viena în data de 30.07.2012, încheiat cu A B AG -Austria, prin care se atestă faptul că titularul documentului este menținut în sistemul de securitate socială (asigurări sociale de stat - pensie, accidente de muncă și boli profesionale, sănătate, șomaj), din statul de trimitere, respectiv Austria.

Reclamanta nu a reținut, calculat, declarat pentru dl. X, contribuția de asigurări sociale, în baza prevederilor Regulamentului (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială și a Regulamentului său de implementare (CE) nr. 987/2009.

Conform art. 11 alin. 3 din Regulamentul CE nr. 883/2004, persoana care desfășoară o activitate dependentă sau independentă într-un stat membru, se supune legislației din statul membru respectiv, ceea ce reprezintă regula de baza în materie de determinare a legislației aplicabile - conform principiului *lex loci laboris*. De la aceasta regula, Regulamentul stabilește prin art. 12 regula specială potrivit căreia, în cazul detașării, persoana care desfășoară o activitate salariată într-un stat membru, pentru un angajator care își desfășoară în mod obișnuit activitățile în acest stat membru, și care este detașată de angajatorul respectiv în alt stat membru pentru a lucra pentru angajator, continuă să fie supusă legislației primului stat membru, cu condiția ca

durata previzibilă a activității să nu depășească 24 de luni și să nu fi fost trimisă să înlocuiască o altă persoană.

Din analiza documentelor puse la dispoziție de reclamantă, a rezultat faptul că dl. Y, în baza contractului de management FN/01.06.2010 a deținut funcția de director general (manager) la societatea A - S.A. de la 01.06.2010 - 19.08.2012 (încheiat conform deciziei societății mamă). Acesta a fost detașat în România conform Contractului internațional de detașare semnat la Munich în data de 26.04.2010, încheiat cu A SE. Pentru dovedirea apartenenței dlui Y la sistemul de securitate socială din statul membru de detașare (Germania) au fost prezentate: Certificatul privind legislația aplicabilă (E101) eliberat la data de 06.06.2012 de Deutsche Rentenversicherung Bund (autoritate germană de asigurări pentru pensii) pentru perioada 01.05.2010-30.04.2012 și documentul portabil (A1) eliberat la data de 11.10.2012 de GKV-Spitzenverband, Deutsche Verbindungsstelle Krankenversicherung-Ausland din Bonn (Biroul de legătură german de Asigurări de Sănătate în străinătate) pentru perioada 01.05.2012-30.04.2013. Din documentele E101 și A1 rezulta că legislația aplicabilă este cea din Germania, astfel dl. Y nu datorează contribuții de asigurări sociale în România (asigurări sociale de stat - pensie, accidente de muncă și boli profesionale, sănătate, șomaj).

Domnul X, având funcția de director general (manager) începând cu data de 01.09.2012, l-a înlocuit în această funcție pe dl. Y, astfel nefiind îndeplinită condiția prevăzută de art. 12 din Regulamentul (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială, cu privire la interdicția de înlocuire a unei persoane detașate, cu o altă persoană detașată. Totodată, reglementările europene prevăd faptul că un lucrător nu poate fi înlocuit în statul membru de ocupare temporară, de către un lucrător (care nu a fost supus legislației de securitate socială a statului membru de ocupare temporară) detașat de același angajator sau de alt angajator din același stat membru sau dintr-un stat membru diferit. Interdicția trebuie privită din punct de vedere al statului de ocupare temporară (România - statul membru în care persoana a fost detașată), ci nu doar din perspectiva statului de origine a detașării (Germania în cazul d-lui Y și Austria în cazul d-lui X).

În baza celor menționate mai sus, se poate concluziona că autoritatea în domeniul asigurărilor sociale din Austria care a eliberat formularul portabil A1, la momentul evaluării, a avut în vedere verificarea îndeplinirii condițiilor impuse de Regulamentul (CE) nr.883/2004. Cu toate acestea, din punct de vedere al statului în care dl. X a fost detașat (România), acesta nu putea fi trimis să înlocuiască un alt lucrător detașat, respectiv pe dl. Y, care nu a fost supus legislației de securitate socială în România.

Astfel, fără a împiedica desfășurarea activității d-lui X conform obligațiilor contractuale, s-a considerat că acesta trebuie supus legislației din România din punct de vedere al asigurărilor sociale. În calitate de contribuabil al sistemului de asigurări sociale din România, pentru veniturile realizate conform art. 296³, lit. a) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, datorează contribuții de asigurări sociale reglementate de Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare.

Se precizează că la stabilirea acestui tratament fiscal, echipa de inspecție fiscală a avut în vedere și Site-ul Casei Naționale de Pensii (Autoritatea competentă) (...) „Precizări privind interdicția înlocuirii unei persoane detașate cu o altă persoană detașată” care conduc la aceeași interpretare cu cea enunțată anterior.

În concluzie, se consideră că detașarea este din punctul de vedere al securității sociale, o excepție de la regula generală, fiind de strictă interpretare și supusă unor condiții restrictive de reglementare, și din prudență, echipa de inspecție a calculat/stabilit diferențe suplimentare

privind contribuțiile sociale aferente veniturilor domnului X, rezultate din majorarea bazelor de impunere cu suma de 418.879 lei.

În legătură cu suma de 657.143 lei ce a fost cuprinsă în baza de impozitare a contribuțiilor sociale obligatorii, conform Raportului de inspecție fiscală, pentru perioada 01.01.2008 - 31.12.2012 se arată că, în dezacord cu concluziile instanței de fond, constituie venituri asimilate salariilor.

Majorarea bazelor de impunere, ca urmare a inspecției fiscale, a fost determinată de considerarea sumelor reprezentând chiria și utilitățile ca avantaje în natură pentru considerentele prezentate mai sus.

Cu privire la anularea accesoriilor fiscale calculate pentru perioada ulterioară expirării termenului legal de efectuare a inspecției fiscale, respectiv, pentru perioada 13.09.2013 - 30.05.2015, se precizează că, în cauză, sunt aplicabile prevederile art.120 și art. 120¹ din O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, potrivit căroră, pentru diferențele suplimentare de creanțe fiscale rezultate din modificarea unei decizii de impunere, dobânzile și penalitățile de întârziere se datorează începând cu ziua imediat următoare scadenței creanței fiscale pentru care s-a stabilit diferența și până la data stingerii acesteia inclusiv.

Drept urmare, potrivit legii, calculul dobânzilor și a penalităților de întârziere nu este influențat de durata inspecției fiscale ci de data stingerii la bugetul de stat a obligațiilor fiscale stabilite de organul de inspecție fiscală în sarcina agentului economic.

Or, în cauză, societatea reclamantă nu a făcut dovada că ar fi achitat sumele stabilite în sarcina sa nici până la pronunțarea instanței de fond, astfel încât, anularea de către instanța de judecată a accesoriilor fiscale calculate pentru perioada ulterioară expirării termenului legal de efectuare a inspecției fiscale, respectiv, pentru perioada 13.09.2013 - 30.05.2015, este nefondată.

Se mai critică și întinderea cheltuielilor de judecată cu onorariul de avocat care în opinia organelor fiscale sunt disproportionale în raport de prestația acestuia și complexitatea cauzei.

1.4. Apărările formulate în cauză.

Prin întâmpinare reclamanta intimată societatea A S.A. a solicitat respingerea recursului reclamantei apreciind că hotărârea instanței de fond este legală.

În dezvoltarea apărărilor sale reclamanta – intimată a susținut următoarele:

Instanța de fond a reținut în mod corect ca fiind întemeiat argumentul reclamantei în sensul constatării prescrierii dreptului organelor fiscale de a stabili obligații fiscale suplimentare cu privire la anul 2008.

În concret, instanța a arătat că efectul suspensiv al inspecției fiscale asupra termenului de prescripție va fi recunoscut doar pentru perioada 12.03.2013 - 12.09. 2013, adică pentru un termen de 6 luni din momentul începerii inspecției fiscale.

Suspendarea curgerii termenului de prescripție a dreptului organelor fiscale de a stabili obligații fiscale suplimentare este condiționată pe de o parte, de desfășurarea efectivă a activității de inspecție și pe de altă parte, de respectarea termenului legal înăuntrul căruia trebuie finalizat controlul.

În cauză, însă, niciuna din aceste condiții referitoare la realizarea inspecției fiscale nu a fost îndeplinită, câtă vreme inspecția fiscală a debutat doar formal la data înscrierii sale în RUC și termenul legal de realizare a inspecției fiscale de 6 luni a fost cu mult depășit, mai exact cu 18 luni și 17 zile, așa cum reține și instanța.

În contextul încălcării de către organele fiscale a cerințelor legale pentru desfășurarea inspecției fiscale, în mod corelativ, nici efectul de suspendare a curgerii termenului de prescripție aferent desfășurării inspecției fiscale nu mai poate fi aplicat având în vedere că pe de o parte, o

activitate nelegală a unei autorități nu poate conduce la un efect juridic legitim iar pe de altă parte, autoritatea publică nu își poate invoca propria culpă pentru a obține avantaje în dauna contribuabilului, în baza principiului „*nemo auditur propnam turpitudinem allegans*”.

Mai exact, organul fiscal nu poate beneficia de efectul suspendării termenului de prescripție pe întreaga perioadă a desfășurării inspecției fiscale, având în vedere ca aceasta încalcă dispozițiile legale privind durata maximă de desfășurare. În concluzie, efectul de suspendare al termenului de prescripție ca urmare a demarării unei inspecții fiscale poate fi recunoscut doar pe durata legală de desfășurare a acesteia, respectiv, pentru maxim 6 luni, iar nu pentru o perioadă nelimitată.

Aceste aspecte sunt reținute și de instanța de judecată care condiționează suspendarea termenului de prescripție de legalitatea activității de inspecție fiscală, recunoscând acest efect doar pentru perioada în care inspecția fiscală s-a desfășurat în condiții de legalitate, respectiv perioada 12.03.2013 - 12.09.2013.

Art. 92 din Codul de procedură fiscală face referire, prin dispozițiile sale, la perioada desfășurării inspecției. Chiar dacă în textul propriu zis sunt prezente doar reperele „începerea inspecției fiscale” și „data emiterii deciziei de impunere ca urmare a efectuării inspecției fiscale”, acestea sunt folosite tocmai pentru a încadra perioada desfășurării inspecției fiscale, aceasta fiind cea în raport de care trebuie analizat efectul suspensiv.

Interpretarea D.G.R.F.P. București ar fi în sensul în care suspendarea operează până la momentul emiterii deciziei de impunere, indiferent când este aceasta emisă. Ceea ce pierde din vedere organul fiscal este tocmai faptul că aceasta decizie de impunere este emisă ca urmare a inspecției fiscale, deci momentul emiterii ei e strict de determinat de durata inspecției fiscale. Așadar, nelegalitatea duratei inspecției fiscale afectează și legalitatea momentului emiterii deciziei de impunere, așa încât aceasta nu mai poate fi folosită ca punct de reper pentru suspendarea termenului de prescripție.

Sunt netemeinice și argumentele D.G.R.F.P. Galați cu privire la calculul accesoriilor fiscale pentru perioada ulterioară expirării termenului legal de efectuare a inspecției fiscale.

Instanța de fond a interpretat în mod corect dispozițiile legale, făcând o aplicare coroborată a acestora, fără să se plafoneze la dispozițiile unui singur articol de lege. În consecință, instanța a avut în vedere dispozițiile art. 120 alin. 1 și art. 120¹ alin. 1 din Codul de procedură fiscală, privind dobânzile și penalitățile fiscale dar, totodată, a ținut cont și de art. 2 alin. 3 din Codul de procedură fiscală raportat la art. 174 și următoarele din Codul de procedură civilă, ce reglementează nulitatea unui act unui act de procedură și s-a raportat și la art. 104 din Codul de procedură fiscală care stabilește durata maximă a unei inspecții fiscale. Având în vedere toate aceste texte de lege, instanța a putut stabili pe deplin justificat anularea accesoriilor impuse de organul fiscal după cele 6 luni legale în interiorul cărora inspecția trebuia să fi fost deja finalizată.

Pe de altă parte, organul fiscal consideră că o instituție de drept poate fi analizată în mod individual, fără a ține cont de contextul în care ea se manifestă și fără a recunoaște influența altor elemente asupra acesteia.

Astfel, și în cazul accesoriilor fiscale, în opinia organului fiscal, cuantumul acestora este influențat doar de momentul plății obligațiilor fiscale ce le generează, fără să țină cont de imposibilitatea obiectivă a contribuabilului de a efectua plata la o dată anterioară din cauza nefinalizării inspecției fiscale și impunerii cu întârziere a sumelor suplimentare printr-o decizie de impunere.

Așa cum a reținut și instanța de judecată, accesoriile fiscale sunt rezultatul unui act administrativ fiscal (decizia de impunere) care, la rândul lui, este determinat de inspecția fiscală efectuată. În acest context, nelegalitatea inspecției fiscale are urmări directe și asupra accesoriilor atrase, în sensul că acestea vor fi putea fi calculate doar pentru perioada în care inspecția s-a desfășurat în mod legal, respectiv primele 6 luni.

Sunt nefondate și argumentele recurentelor - pârâte referitoare la soluția instanței de anulare a obligațiilor fiscale suplimentare constând în TVA în cuantum de 3.492 lei și accesoriile aferente, stabilite ca urmare a acordării de televizoare cu titlu gratuit clienților.

Analizând condițiile prevăzute de art. 128 alin. (8) din Codul fiscal se poate constata că instanța a procedat corect atunci când a decis anularea TVA în sumă de 3.492 lei stabilită suplimentar de organele fiscale în sarcina reclamantei pentru acordarea de televizoare de către A clienților săi în urma organizării unei tombole.

Așadar, deși la o prima vedere s-ar putea pretinde că acordarea de televizoare nu se încadrează în condițiile prevăzute de art. 128 alin. (8) Cod fiscal - deci nu intră în categoria operațiunilor ce nu pot fi considerate livrări de bunuri, abordarea organelor fiscale rămâne totuși greșită, deoarece nu au avut în vedere toate dispozițiile relevante ale Codului fiscal pentru determinarea corectă a tratamentului de TVA aplicabil.

Astfel, deși operațiunea nu se încadrează în prevederile art. 128 alin. (8) lit. e) din Codul fiscal, nu înseamnă în mod automat că această operațiune trebuie asimilată unei livrări de bunuri efectuate cu plată. Din contră, așa cum s-a arătat pentru ca operațiunea să fie asimilată unei livrări de bunuri efectuată cu plată, ar fi fost necesară încadrarea sa la una din ipotezele menționate de art. 128 alin. (4) din Codul fiscal, cazurile de asimilare fiind și ele prevăzute în mod expres de lege.

Ca urmare, nu e suficientă excluderea operațiunii din cadrul celor ce nu pot fi considerate livrări de bunuri ci trebuie, simultan, să se demonstreze și că îndeplinește condițiile cumulative prevăzute în mod expres pentru operațiunile care sunt asimilate livrărilor de bunuri. Una dintre aceste condiții cumulative, obligatoriu să fie îndeplinită, așa cum corect a subliniat instanța, este condiția ca reclamanta să fi dedus TVA la achiziția bunurilor acordate ulterior cu titlu gratuit. Or, societatea nu a dedus acest TVA, iar organele fiscale nu au demonstrat în nici un moment contrariul, așa încât, în lipsa acestei condiții, operațiunea nu poate fi încadrată în niciunul dintre cazurile prevăzute de art. 128 alin. (4) Cod fiscal.

Așadar, instanța de fond a apreciat în mod corect atunci când a considerat că nu există nici un temei pentru ca operațiunea în cauză să fie încadrată ca livrare de bunuri realizată cu plată și impozabilă din punct de vedere al TVA.

În privința soluției instanței relative la impunerea suplimentară de impozit pe venit ca urmare a suportării cheltuielilor cu chiria și utilitățile locuințelor folosite de domnii Y și X se apreciază că argumentele de critică ale pârâtelor sunt de asemenea neîntemeiate.

Instanța de fond, în opinia intimă reclamante, interpretează în mod corect dispozițiile art. 55 alin. 4 lit. g) Cod fiscal prin coroborarea acestora cu dispozițiile privind noțiunea de „detașare” și „salariat detașat” din cadrul Legii nr. 344/2006 privind detașarea salariaților în cadrul prestării de servicii transnaționale.

Înțelesul noțiunii de „salariat detașat” funcționează în ambele sensuri și include și persoanele angajate în străinătate și detașate pe teritoriul României. Această interpretare a fost consfințită ulterior, prin chiar Codul Fiscal (art. 55 alin. 45 lit. g²) care, așa cum a observat și instanța, reține în mod expres faptul că nu sunt incluse în veniturile salariale și nu sunt

impozabile indemnizațiile și orice sume de aceeași natură primite de salariații care au stabilite raporturi de muncă cu angajatori nerezidenți, pe perioada delegării și detașării în România.

În mod întemeiat instanța a considerat că o astfel de interpretare a fost mereu valabilă, în baza egalității de tratament ce se impune între salariații angajatorilor români detașați în străinătate și salariații angajatorilor străini detașați în România. Ca urmare, argumentul organelor fiscale, bazat tocmai pe o astfel de discriminare, nu poate fi acceptat și a fost respins de către instanța de fond.

Se mai susține că în mod corect a fost anulată de instanța de fond impunerea suplimentară de contribuții sociale cu accesorii aferente pentru dl. X în anul 2012.

În temeiul principiului unicității legislației în domeniul securității sociale și în temeiul art. 11 din Regulamentul CE nr.883/2004, persoanele cărora li se aplică acest regulament nu sunt supuse decât legislației unui singur stat membru. Potrivit Regulamentului nr. 987/2009, persoana care își desfășoară activitatea pe teritoriu a două sau mai multe state membre informează despre această situație instituția desemnată de autoritatea competentă din statul membru în care își are reședința, iar această instituție îi emite un certificat (A1) care atestă că este supus legislației aceluși stat. Atât timp cât certificatul A1 nu este retras sau declarat nul, instituția competentă din statul membru în care este detașat lucrătorul trebuie să țină cont de faptul că acesta este deja supus legislației referitoare la securitatea socială din statul în care societatea care l-a angajat își are sediul și, în consecință, această instituție nu ar putea supune lucrătorul respectiv propriului regim de securitate socială.

Nici Regulamentul nr. 987/2009 și nici jurisprudența comunitară nu prevăd excepții care să permită statelor să ocolească certificatul A1.

Așadar, odată emis, certificatul A1 creează o prezumție de regularitate/ corectitudine a afilierii lucrătorilor detașați regimului de securitate socială a statului membru în care este stabilit angajatorul. Această prezumție apare ca fiind irefragabilă în raport de instituțiile administrative și judiciare ale statului membru gazdă. Atât timp cât certificatul A1 nu a fost retras sau declarat nul, acesta se impune în ordinea juridică internă a statului membru în care sunt detașați lucrătorii vizați și leagă astfel instituțiile.

Recurențele-pârâte nu au absolut nicio competență să se pronunțe cu privire la corectitudinea pe fond a unui document emise de autoritățile unui alt stat membru. Mai mult, în cazul în care ar exista îndoieli cu privire la acuratețea fondului acestui document ori a informațiilor în baza cărora a fost emis, dispozițiile Regulamentului sus-menționat stabilesc în mod expres obligația instituției competente din România de a solicita instituției emitente lămuririle necesare și, dacă este cazul, să solicite retragerea acestuia.

Soluția opusă ar fi de natură să aducă atingere principiului afilierii lucrătorilor salariați unui singur regim de securitate socială precum și previzibilității regimului aplicabil și chiar securității juridice. De fapt, în cazul în care regimul aplicabil ar fi dificil de determinat fiecare dintre instituțiile competente din cele două state membre implicate ar putea considera, în detrimentul lucrătorilor vizați, că propriul lor regim de securitate socială este aplicabil.

Potrivit jurisprudenței CJUE, forța obligatorie a certificatului A1 este bazată pe principiul cooperării loiale prevăzut de art. 10 din Tratatul CE. Din acesta rezultă și obligația autorității competente din statul membru gazdă de a respecta informațiile menționate în certificatul A1, precum și consecințele pe care acesta le atrage cu privire la legislația națională aplicabilă.

Toate aceste aspecte au fost reținute și explicate de către instanța de fond care, în concluzie, în mod just și pe deplin întemeiat a decis anularea contribuțiilor sociale stabilite suplimentar cu privire la dl. X, pentru anul 2012, când beneficia de un formular A1.

În final, se solicită și respingerea argumentelor pârâtelor recurente referitoare la reducerea cheltuielilor de judecată, întrucât în raport de complexitatea cazului, la numărul de ore necesar pregătirii tuturor lucrărilor depuse la dosar, participării la termene, dar și cele inerente tuturor aspectelor adiacente implicate de asistarea și reprezentarea unei persoane, raportat la calitatea muncii depuse de apărători, dar și la faptul că organele fiscale vor contesta automat, indiferent de situație, cuantumul cheltuielilor de judecată, cheltuielilor judecată au fost individualizate corect de către instanța de fond.

II. Considerentele și soluția Înaltei Curți asupra recursului

2.1. Examinând sentința atacată, prin prisma criticilor formulate de recurente - pârâte, a apărărilor invocate prin întâmpinarea depusă, Înalta Curte apreciază că recursurile pârâtelor sunt fondate, pentru considerentele ce vor fi expuse în continuare.

2.1.1. Criticile recurentelor referitoare la soluția instanței de fond în ceea ce privește prescripția dreptului de stabilire a obligațiilor fiscale pentru anul 2018 sunt fondate.

Instanța de fond a considerat ca fiind întemeiat în parte motivul de anulare invocat de reclamantă sub aspectul prescripției dreptului organelor fiscale de a stabili obligații fiscale suplimentare cu privire la anul 2008, apreciind că pe perioada depășirii termenului de 6 luni pentru efectuarea inspecției fiscale nu a mai operat suspendarea prescripției anterior menționate, astfel că în ce privește creanțele fiscale impuse suplimentar pentru anul 2008 dreptul organului fiscal era prescris.

În acest sens au fost anulate în parte actele administrativ fiscale contestate în privința impunerii suplimentare a reclamantei cu T.V.A. în cuantum de 198.164,61 lei pentru serviciile de gestionare a dosarelor de daună corespunzător anului 2008 și în cuantum de 55.352 lei pentru facturile nr.27/24.04.2008 și nr.28/ 19.09.2008 emise de societatea reclamantă către DEG - Deutsche Investitions und Entwicklungsgesellschaft GmbH, precum și accesoriile aferente.

Relevante în analiza cu care este investită instanța de control judiciar sunt dispozițiile art. 91 alin. (1) și (2) din O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală conform cărora dreptul organului fiscal de a stabili obligații fiscale se prescrie în termen de 5 ani, termen care începe să curgă de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care s-a născut creanța fiscală, precum și dispozițiile art. 92 alin. (2) lit. b) din același act normativ care dispun că termenele de prescripție prevăzute la art. 91 se suspendă pe perioada cuprinsă între data începerii inspecției fiscale și data emiterii deciziei de impunere ca urmare a efectuării inspecției fiscale.

În cauză, inspecția fiscală a început la data de 12.03.2013, când a fost comunicat reclamantei avizul de inspecție fiscală nr. F-AN2/27.02.2013, și s-a finalizat la data de 04.06.2015, odată cu emiterea Deciziei de impunere nr. F-S3 98/04.06.2015, astfel că, în raport de dispozițiile legale anterior enunțate, termenul de prescripție a fost suspendat în intervalul de timp 12.03.2013 - 04.06.2015.

Legiuitorul nu a introdus nicio distincție în norma prevăzută de art. 92 alin. (2) lit. b) din O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, după cum durata inspecției fiscale se încadrează sau nu în termenul prescris de legiuitor pentru instrumentarea acestei activități, și nici nu avea cum să o facă, pentru că trebuia să aibă în vedere numai premisele derulării ei în condiții de legalitate și regularitate.

Or, legalitatea actelor administrativ fiscale contestate în această cauză, din perspectiva depășirii termenului de derulare a inspecției fiscale pe perioada 13.09.2013 – 04.06.2015, a fost analizată de instanța de fond, fiind validată conduita organului fiscal care a finalizat inspecția fiscală prin emiterea deciziei de impunere cu depășirea termenului legal cu 18 luni și 17 zile.

Plecând de la această p sã, care se impune cu autoritate de lucru judecat în lipsa recurãrii acestor dispoziții, instanța de control judiciar nu poate decât să constate că pe întreaga derulare a inspecției fiscale termenul de prescripție a dreptului de a stabili creanțe fiscale a fost suspendat, astfel că în raport de momentul declanșării ei, dreptul organului fiscal de a stabili creanțe fiscale pentru anul 2008 nu era prescris.

În acest context era irelevantă analiza conduitei organului fiscal din perspectiva apãrãrilor făcute de acesta cu privire la justificarea depășirii termenului de 6 luni pentru efectuarea inspecției fiscale, aceste aserțiuni fiind valabile numai în analiza motivului general de anulare a actelor administrative contestate, respectiv cel al încălcării termenului de decãdere de 6 luni pentru efectuarea inspecției fiscale.

2.1.2. Sunt fondate și criticile recurentelor referitoare la soluția instanței de fond în ceea ce privește anularea accesoriilor pentru perioada ulterioară expirării termenului legal de efectuare a inspecției fiscale, respectiv, pentru perioada 13.09.2013 - 30.05.2015.

Potrivit art. 119 alin. (1) din O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedurã fiscalã „pentru neachitarea la termenul de scadență de către debitor a obligațiilor de platã, se datorează după acest termen dobânzi și penalități de întârziere”, dobânzile reprezentând conform art. 120 alin. (1) din O.G. nr. 92/2003, echivalentul prejudiciului creat titularului creanței fiscale ca urmare a neachitării de către debitor a obligațiilor de platã la scadență, iar penalitățile de întârziere sunt definite conform art. 121 alin. (1) din O.G. nr. 92/2003 ca sancțiunea pentru neîndeplinirea obligațiilor de platã la scadență. Ambele creanțe accesorii se calculează pentru fiecare zi de întârziere, începând cu ziua imediat următoare termenului de scadență și până la data stingerii sumei datorate inclusiv.

Legiuitorul a înțeles să evalueze legal atât prejudiciul creat bugetului de stat prin neachitarea la scadență a creanței fiscale datorate de debitorul acesteia, cât și sancțiunea pentru neîndeplinirea acestei obligații în termenul legal.

Prin urmare, creanțele accesorii analizate, contrar aprecierilor instanței de fond, nu sunt rezultatul actului administrativ fiscal, ci al depășirii termenului de scadență al creanței fiscale, pentru că raportul de accesorialitate al acestora se verifică în relație cu creanța fiscală principală.

Pe de altã parte, calculul și întinderea lor nu este influențată de depășirea duratei legale a inspecției fiscale, ci de curgerea timpului între momentul ajungerii la scadență a creanței fiscale principale și cel al stingerii ei prin una din modalitățile prevăzute de lege.

Plecând de la premisa instanței de fond că reclamanta datora creanța principală, care a fost stabilită în mod corect de organele fiscale, și a neachitării ei până la finalizarea inspecției fiscale, instanța de control judiciar nu poate aprecia decât că accesoriile au fost legal stabilite, înlăturarea celor calculate pe perioada depășirii termenului de 6 luni pentru efectuarea inspecției fiscale în cazul marilor contribuabili, cum este cazul reclamantei, nefiind legală.

De altfel, instanța de control judiciar, are o îndoială semnificativă în privința posibilității legale a anulării parțiale a unui act administrativ, pentru nerespectarea unei cerințe formale, anterioară emiterii actului administrativ contestat, de natură, atunci când s-ar verifica, a afecta *in integrum* acest act.

2.1.3. Instanța de control judiciar nu poate valida nici concluziile instanței de fond referitoare la impunerea suplimentară a reclamantei cu suma de 3.492 lei cu titlu de TVA și accesoriile aferente, ca urmare a acordării de televizoare cu titlu gratuit clienților.

Instanța de fond a considerat că prin dispozițiile art. 128 alin. (4) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, au fost asimilate livrãrilor de bunuri efectuate cu platã operațiunile persoanei impozabile de preluare de către aceasta a bunurilor mobile achiziționate pentru a fi

utilizate în scopuri care nu au legătură cu activitatea economică desfășurată sau pentru a fi puse la dispoziție altor persoane în mod gratuit, cu condiția expresă ca taxa aferentă bunurilor respective sau părților lor componente să fie dedusă total sau parțial, iar situația de fapt constatată de organele fiscale se încadrează în ipoteza acestei norme. În acest context, s-a reținut că organul fiscal nu a demonstrat în conținutul actelor litigioase faptul deducerii totale sau parțiale de către reclamantă a T.V.A. aferentă bunurilor respective sau părților lor componente, nerezultând nici măcar verificarea îndeplinirii acestei condiții, având caracter cumulativ în economia art. 128 alin. (4) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal.

Contrar aprecierii instanței de fond, achiziționarea de către reclamantă a 10 televizoare LCD Full HD în valoare totală de 14.549 lei (inclusiv T.V.A.), pe care le-a acordat gratuit unor câștigători persoane fizice la tombola organizată în luna ianuarie 2012, nu se încadrează în dispozițiile legale anterior menționate, întrucât ipoteza normei analizate are în vedere situația agenților economici care au în obiectul de activitate producția și/sau comercializarea de astfel de bunuri și care, în loc să procedeze la vânzarea lor pentru realizarea activității economice asumate, recurg la preluarea bunurilor pentru a li se da altă destinație, inclusiv pentru a fi puse la dispoziția altor persoane în mod gratuit.

Aplicabile în cauză sunt însă prevederile art. 128 alin. (8) lit. e) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal coroborate cu pct. 6 alin. (14) lit. a) din H.G. nr. 44/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 571/2003 potrivit cărora nu este considerată livrare de bunuri, nefiind în consecință supusă taxei, acordarea în mod gratuit de bunuri în scop de reclamă sau în scopul stimulării vânzărilor sau, mai general, în scopuri legate de desfășurarea activității economice, în cazul în care se poate face dovada faptului că acestea pot fi utilizate de client în legătură cu bunurile/serviciile pe care le-a achiziționat de la persoana impozabilă sau dacă bunurile/serviciile sunt furnizate către consumatorul final iar valoarea acestora este mai mică decât valoarea bunurilor/serviciilor furnizate.

Întrucât este evident că televizoarele acordate gratuit de reclamantă către clienții câștigători, nu pot fi utilizate de clienți în legătură cu serviciile achiziționate de la societate, respectiv polițe de asigurare, iar reclamanta nu a făcut dovada faptului că valoarea televizoarelor acordate fiecărei persoane este mai mică decât valoarea primelor de asigurare aferente contractelor de asigurare a bunurilor, operațiunea în sine este considerată o livrare de bunuri în sensul art. 128 alin. (1) din Legea nr. 572/2003 privind Codul fiscal și prin urmare este supusă taxei.

2.1.4. Instanța de control judiciar nu consideră a fi întemeiate nici aserțiunile instanței de fond referitoare la impozitul pe venit, plus accesoriile fiscale aferente, corespunzătoare cheltuielilor cu chiriile pentru locuințele folosite de domnii Y și X în perioada noiembrie 2010 - decembrie 2012.

Instanța de fond a considerat că doar cheltuielile cu întreținerea locuințelor închiriate și cheltuielile cu chiria pentru domnul Z, pentru care nu s-a dovedit detașarea acestuia, sunt impozabile, pe când cheltuielile cu chiriile pentru locuințele folosite de domnii Y și X în perioada noiembrie 2010 - decembrie 2012 nu sunt incluse în veniturile salariate și nu sunt impozabile.

Potrivit art. 52 alin. (1) din Legea nr. 571/2003 „Sunt considerate venituri din salarii toate veniturile în bani și/sau în natură obținute de o persoană fizică ce desfășoară o activitate în baza unui contract individual de muncă sau a unui statut special prevăzut de lege, indiferent de perioada la care se referă, de denumirea veniturilor ori de forma sub care ele se acordă, inclusiv indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă.

Sunt asimilate salariilor, fiindu-le aplicabile regulile de impunere proprii veniturilor din salarii conform art. 52 alin. (2) lit. k) din Legea nr. 571/2003 și orice alte sume sau avantaje de natură salariată ori asimilate salariilor în vederea impunerii.

În categoria avantajelor legiuitorul a inclus conform art. 52 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal și cele privind cazarea, hrana, îmbrăcăminte, personalul pentru munci casnice, precum și alte bunuri sau servicii oferite gratuit sau la un preț mai mic decât prețul pieței.

Relevante în acest sens sunt și prevederile pct. 69, pct. 70 și pct. 72 din H.G. nr. 44/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal, din a căror analiză coroborată rezultă că sunt considerate venituri din salarii toate veniturile în bani și/sau în natură obținute de o persoană fizică, inclusiv contravaloarea folosinței unei locuințe în scop personal, ce desfășoară o activitate în baza unui relații contractuale între părți, indiferent de perioada la care se referă, de denumirea veniturilor ori de forma sub care ele se acordă, beneficiarii acestora datorând un impozit lunar final, care se calculează și se reține la sursă de către plătitorii de venituri.

Este necontestat în cauză că pentru domnii Y și X, persoane detașate de la A B AG și, respectiv, A SE, reclamanta A SA a închiriat un imobil cu destinația de locuință, utilizat de persoanele fizice menționate pe durata valabilității contractului lor de management (Y, noiembrie 2010 – august 2012, și X, septembrie – decembrie 2012), reclamanta achitând contravaloarea chiriei și a utilităților aferente.

Prin urmare, cheltuielile suportate de reclamantă cu folosința imobilului închiriat în interesul personal al celor două persoane detașate de la alte unități comunitare ale grupului din care face parte, reprezintă un avantaj de natură salarială impozabil din punct de vedere fiscal, care trebuie inclus în veniturile brute obținut de persoanele fizice menționate mai sus și impozitate în sensul impozitului pe salarii.

Dispozițiile art. 55 alin. 4 lit. g) din Legea nr. 571/2003 au în vedere, așa cum de altfel a remarcat și judecătorul fondului, urmărind evoluția legislativă în materie fiscală, cheltuielile de delegare/detașare ale salariatului în privința căruia se operează a astfel de modificare a raportului de serviciu, cheltuieli suportate de angajatorul său în cadrul nevoilor firești ale acestei operațiuni, care presupun adeseori modificarea locului de prestare a activității, unde angajatul nu are posibilități locative, iar suportarea acestora ar reprezenta un diminuare a veniturilor sale, astfel că prin preluarea acestei sarcini de angajator detașatul/delegatul nu are un câștig suplimentar. În această situație nu era justificată impozitarea sumelor obținute urmare a decontării cheltuielilor cu cazarea.

Situația este fundamental diferită în situația analizată în precedent, când unor persoane detașate de la alte societăți membre ale grupului A din comunitatea europeană i se asigură de societatea la care este detașat în România cheltuielile de cazare, astfel că asigurarea folosinței personale gratuite este pentru persoana detașată un avantaj salarial. De altfel, art. 52 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal nu este aplicabil numai avantajelor primite de angajați de la societățile la care sunt detașați/delegați, ci și de la societățile angajatoare, fără vreo modificare a raporturilor de muncă, astfel că o analiză comparativă dintre cele două situații expuse din perspectiva respectării principiului egalității de tratament este exclusă.

2.1.5. Referitor la contribuțiile sociale corespunzătoare câștigului brut realizat de domnul X în anul 2012, instanța de fond a apreciat că sunt întemeiate în parte criticile reclamantei privind aceste contribuții și anume, acelea calculate la o bază impozabilă suplimentară de 589.800 lei.

Domnul X, având funcția de director general începând cu data de 01.09.2012, în baza contractului de management din data de 01.08.2012, a fost detașat, în baza Contractului internațional de detașare semnat la Viena în data de 30.07.2012, pentru a-l înlocui în această funcție pe d-nul Y, care la rândul-i fusese detașată anterior.

Având în vedere cele menționate mai sus se constată că nu este îndeplinită una din condițiile prevăzută la art. 12 din Regulamentul (CE) nr.883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială, pentru a înțelege că d-lui X i s-ar putea aplica prevederile legislației statului care l-a detașat, respectiv Austria, în condițiile în care, acesta a fost detașat ca să-l înlocuiască pe dl. Y, care era o altă persoană detașată în sensul actului normativ unional menționat.

Prin urmare, contrar aprecierii instanței de fond, organele de inspecție fiscală, în mod corect și legal, au considerat că dl. X trebuie supus legislației din România din punct de vedere al asigurărilor sociale, în speță fiind aplicabile regulile generale ale art.11 alin. (3) lit. a) din Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004, astfel că în conformitate cu prevederile art. 296³ lit.a), art.296⁴ alin. (1) lit. a), art.296⁵ alin. (1) și art. 296¹⁸ din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, reclamanta în calitate de angajator avea obligația de a calcula, reține și vira contribuțiile sociale aferente veniturilor de natură salarială prin aplicarea cotelor legale la valoarea salariilor brute realizate lunar, în speță datorându-se contribuții sociale prin aplicarea cotelor asupra unei baze de calcul constituită de veniturile brute de natura drepturilor salariale realizate lunar.

În raport de aceste argumente, reține instanța de control judiciar că Decizia de soluționare a contestației nr. 1163/18.11.2015 emisă de către D.G.R.F.P. Galați, Decizia de impunere nr. F-S3 98/04.06.2015 și Raportul de inspecție fiscală nr. F-S3 67/29.05.2015 emise de către A.J.F.P. Sector 3 sunt din perspectiva criticilor formulate legală, iar hotărârea instanței de fond care le invalidează este dată cu aplicarea și interpretarea eronată a normelor de drept material, fapt ce reclamă incidența motivului de casare prevăzut de art. 488, pct. 8 C.proc.civ.

2.2. Temeiul legal al soluției adoptate în recurs.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 496 din Codul de procedură civilă, republicat, Înalta Curte, în raport de prevederile art. 488, pct. 8 C. proc.civ., a admis recursurile formulate de pârâtele Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Galați și de Administrația Finanțelor Publice Sector 3 București prin Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București împotriva Sentinței nr. 2252 din 12 iunie 2017 a Curții de Apel București – Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal și, casând sentința atacată, a respins acțiunea reclamantei, menținând celelalte dispoziții ale instanței.

Notă: Înalta Curte de Casație și Justiție a avut în vedere prevederile Codului de procedură fiscală adoptat prin O.G. nr. 92/2003.

DREPT PROCESUAL CIVIL

I. Principiile fundamentale ale procesului civil

1. Principiile fundamentale ale procesului civil. Decăderea reclamantului din proba încuviințată. Condiții și efecte. Rolul judecătorului în aflarea adevărului

C. proc. civ., art. 10 alin. (1), art. 22 alin. (6)

Prevederile art. 10 alin. (1) C. proc. civ. instituie obligația ca părțile să îndeplinească actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau de judecător.

În cazul în care reclamantului i-a fost încuviințată proba cu expertiza judiciară, iar, ulterior, acesta a fost decăzut din dreptul de a administra ca urmare a faptului că nu a achitat avansul onorariului expertului în termenul fixat de instanța de judecată, nu se poate reține încălcarea de către instanță a dispozițiilor art. 22 alin. (2) C. proc. civ.

În acest context, decăderea reclamantului din dreptul de a administra proba cu expertiza judiciară a reprezentat sancționarea neglijenței de care a dat dovadă această parte, care nu și-a îndeplinit obligațiile procesuale înăuntrul termenului fixat de instanță.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1572 din 16 septembrie 2020

Prin acțiunea precizată, înregistrată sub nr. x/100/2017, reclamantul A. a solicitat, în contradictoriu cu pârâții S.C. B. S.R.L., C., D. și E., să se dispună anularea contractului de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 6570/19.09.2016 la S.P.N. F., încheiat între S.C. B. S.R.L., în calitate de cumpărătoare și D., C., E., în calitate de vânzători și anularea actului adițional rectificativ la contractul de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 6570/19.09.2016, act adițional autentificat sub nr. 2932/14.04.2017 la S.P.N. F., încheiat între S.C. B. S.R.L., în calitate de cumpărătoare și D., C., E., în calitate de vânzători.

Prin sentința civilă nr. 611 din 02 aprilie 2018, pronunțată în dosarul nr. x/100/2017 al Tribunalului Maramureș, Secția a II-a civilă de contencios administrativ și fiscal, a fost respinsă cererea de repunere a cauzei pe rol formulată de reclamantul A. A fost respinsă acțiunea precizată promovată de reclamant, în contradictoriu cu pârâții S.C. B. S.R.L., C., D. și E. A fost respinsă cererea pârâților privind amendarea reclamantului cu suma de 1.000 lei pentru introducerea cu rea-credință a unei cereri de chemare în judecată vădit netemeinice și s-a dispus restituirea către reclamant a onorariului provizoriu de 1.000 lei, achitat cu chitanța nr. 1836292833/1/26.03.2018. A fost obligat reclamantul să plătească pârâtei S.C. B. S.R.L. suma de 5.000 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

Prin decizia civilă nr. 592 din 12 noiembrie 2018, pronunțată de Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, a fost respins apelul declarat de apelantul A. împotriva sentinței civile nr. 611 din 02 aprilie 2018 a Tribunalului Maramureș, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal. A fost obligat apelantul să plătească intimetei S.C. B. S.R.L. suma de 11.085,56 lei, cheltuieli de judecată în apel.

Împotriva acestei decizii, reclamantul a declarat recurs, invocând dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 8 și 5 C. proc. civ.

În susținerea motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., recurentul-reclamant arată că în mod greșit instanța a apreciat că încheierea contractelor de vânzare-cumpărare putea fi făcută exclusiv de către administratorii cu puteri depline. În opinia recurentului-reclamant, faptul că D. era asociatul majoritar în S.C. B. S.R.L. nu înseamnă că acesta putea lua orice decizie fără aprobarea adunării generale a asociaților și că putea semna orice act pentru societate, deoarece în cazul de față avea obligația să se abțină de la vot, obligație care îi incumba și lui C.

Astfel, recurentul-reclamant susține că administratorii societății nu pot deroga de la prevederile actului constitutiv, neavând mandat acordat pentru aducerea la îndeplinire a atribuțiilor adunării generale a asociaților, lipsa mandatului administratorului semnatar al actelor atacate neputând fi acoperită, deoarece se încalcă înțelegerea părților, care are putere de lege pentru acestea.

Recurentul-reclamant arată, totodată, că instanța de apel, fără a administra un minim probatoriu în vederea stabilirii stării de fapt și a aflării adevărului, a preluat susținerile intimaților, reținând în mod greșit pentru ambele contracte atacate incidența art. 70 și art. 70¹ teza I din Legea nr. 31/1990.

Concluzionând, recurentul-reclamant susține că lipsa aprobării adunării generale a asociaților S.C. B. S.R.L. atrage nulitatea absolută a contractului de vânzare-cumpărare nr. 6570/2016 și pentru lipsa consimțământului, raportat la art. 1.250 C. civ., deoarece normele prevăzute de Legea nr. 31/1990 sunt norme imperative, care reglementează expres modalitatea de conducere a societăților comerciale, respectiv atribuțiile care cad în sarcina organelor de conducere.

În ceea ce privește natura investițiilor efectuate, recurentul-reclamant arată că în mod greșit instanța de apel a stabilit că încheierea contractului prin care a fost achiziționat terenul obiect al contractului nu s-ar încadra în noțiunea de investiții noi, deoarece investiția privind ansamblul rezidențial era prevăzută chiar de la momentul înființării societății.

Potrivit recurentului-reclamant, în cazul de față, aprobarea achiziționării imobilului teren în suprafață de 1.155 mp. cădea în sarcina adunării generale a asociaților, conform art. 14 alin. 7 lit. f) din actul constitutiv al societății B. S.R.L., deoarece reprezenta o investiție majoră.

Recurentul-reclamant susține că nu sunt incidente prevederile legale reținute de către instanța de apel, deoarece actul constitutiv al societății B. S.R.L. prevede expres la art. 14 alin. 7 lit. f) că aprobarea investițiilor majore, cum este cazul aici, cade în sarcina adunării generale a asociaților. În acest sens sunt și dispozițiile art. 70¹ teza finală din Legea nr. 31/1990, care exceptează din atribuțiile administratorilor pe cele conferite prin actul constitutiv adunării generale a asociaților.

Referitor la conflictul de interese între vânzătorul imobilelor și reprezentantul societății cumpărătoare, recurentul-reclamant arată că în mod nelegal instanța a stabilit că în prezenta cauză nu ar fi vorba despre un conflict de interese, aplicând greșit prevederile art. 76 din Legea nr. 31/1990.

În acest sens, recurentul-reclamant susține că existența dublei calități de vânzător-cumpărător a administratorilor asociați conferă caracter fraudulos actului atacat, nefiind dovedit în vreun fel scopul contractului de către intimați sau o necesitate a perfectării acestuia de către societate, denotând doar realizarea interesului personal al intimaților. Simpla efectuare de către intimați a unui raport de evaluare nu are puterea de a acoperi vicierea contractului pentru lipsa aprobării adunării generale a asociaților sau pentru a dovedi inexistența fraudei la lege.

Coroborând art. 193 cu art. 79 din Legea societăților comerciale, recurentul-reclamant susține că asociații administratori C. și D. sunt în conflict de interese, cauza contractului de vânzare-cumpărare fiind una ilicită.

Recurentul-reclamant mai arată și că prețul de 300.000 de euro pentru terenul în suprafață de 1.155 mp. s-a stabilit discreționar, cu fraudarea intereselor societății B. S.R.L., iar achiziționarea acestui imobil nu este justificată, fiind efectuată exclusiv în interesul asociaților administratori, cu fraudarea intereselor societății și că instanța a apreciat, în dezacord cu prevederile Legii nr. 31/1990 și ale Codului civil, că prețul stabilit nu ar fi unul disproportionat.

Recurentul-reclamant susține, de asemenea, că instanța de apel a făcut aplicarea greșită a prevederilor art. 70 și art. 71 din Legea nr. 31/1990, reținând că administrarea ar fi fost realizată în concret de către ambii administratori, chiar dacă nu există niciun înscris din care să rezulte că intimatul C. și-ar fi exprimat în vreun fel consimțământul. În cazul de față, nu operează simplul mandat al administratorilor societății B. S.R.L., reglementat de art. 70 și 70¹ din Legea societăților comerciale, întrucât intimații D. și C. sunt în conflict de interese ca asociați, fapt ce interzice acestora să încheie acte în vederea realizării unui interes personal.

Recurentul-reclamant invocă și incidența motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ., respectiv nelegala aplicare a sancțiunii decăderii din proba cu expertiza judiciară și aplicarea greșită a prevederilor referitoare la administrarea probațiunii: art. 22 alin. 2 C. proc. civ.

Recurentul-reclamant susține că sunt incidente dispozițiile art. 480 alin. 2 C. proc. civ., fiind necesar ca instanța de apel să dispună desființarea sentinței cu consecința retrimiterii acesteia instanței de fond, cu atât mai mult cu cât, în lipsa unui material probator, prima instanță a îmbrățișat întru totul susținerile părților, preluându-le în întregime în considerentele sentinței.

Recurentul-reclamant arată că, atât prin sentința pronunțată, cât și prin decizia instanței de apel, a fost respinsă proba cu expertiza judiciară, ulterior acțiunea fiind respinsă ca nedovedită în ceea ce privește motivul de nulitate pentru cauza ilicită.

În privința aplicării sancțiunii decăderii, recurentul-reclamant consideră că a fost decăzut în mod nelegal din dreptul câștigat de a administra proba cu expertiză, pentru neachitarea avansului onorariului de expert. Arată că prin încheierea din data de 29.01.2018, atacată în apel, a fost încuviințată proba cu expertiza de evaluare a imobilului teren înstrăinat, punându-se în vedere apărătorului recurentului de la acea dată achitarea unui avans de onorariu de 1.000 de lei în termen de 3 zile.

Făcând trimitere la art. 20 din O.G. nr. 2/2000, potrivit căruia „Suma stabilită drept onorariu provizoriu și avansul pentru cheltuielile de deplasare, atunci când este cazul, se depun, în termen de 5 zile de la numirea expertului, de partea la cererea căreia s-a încuviințat efectuarea expertizei, în contul special al biroului local pentru expertize judiciare tehnice și contabile, deschis în acest scop”, recurentul-reclamant susține că termenul dispus de către instanța de judecată pentru achitarea avansului de onorariu este mai mic decât cel prevăzut de lege.

Totodată, recurentul-reclamant afirmă că a achitat avansul de onorariu de 1.000 de lei de îndată ce a luat cunoștință de existența acestei sarcini, nefiind citat în acest sens și că, raportat la dispozițiile art. 180 C. proc. civ., încheierea din 29.01.2018 este executorie, sancțiunea neachitării avansului de onorariu în termen de 3 zile neputând fi decăderea din proba încuviințată.

În acest sens, recurentul-reclamant susține că legiuitorul a prevăzut expres sancțiunea decăderii din probă doar în situația în care proba a fost dispusă din oficiu, conform art. 262 C. proc. civ., în speță proba fiind solicitată de către recurent și că decăderea reprezintă o sancțiune

care operează exclusiv pentru neîndeplinirea unui act de procedură, iar nu pentru neîndeplinirea obligației părții de a achita avansul unui onorariu provizoriu pentru expert, pentru care legea prevede posibilitatea instanței de a da în debit partea, care va fi urmărit silit pentru sumele datorate.

Recurentul-reclamant arată că, procedând astfel, instanța a încălcat principiul egalității armelor și principiul aflării adevărului, noțiunea de egalitate a armelor procedurale reprezentând unul dintre conceptele dezvoltate în jurisprudența Curții Europene și constituind una din garanțiile implicite ale unui proces echitabil. Egalitatea procedurală a părților în proces nuanțează principiul mai vast al egalității între cetățeni, precum și principiul aflării adevărului.

De altfel, în vederea respectării principiului aflării adevărului, legiuitorul a reglementat în cuprinsul art. 22 alin. 2 C. proc. civ. rolul judecătorului în aflarea adevărului, statuând că „Judecătorul are îndatorirea să stăruie, prin toate mijloacele legale, pentru a preveni orice greșală privind aflarea adevărului în cauză, pe baza stabilirii faptelor și prin aplicarea corectă a legii, în scopul pronunțării unei hotărâri temeinice și legale”.

În drept, recursul a fost întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 5 și pct. 8 C. proc. civ.

Analizând recursul declarat de recurentul-reclamant, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut următoarele:

Un prim motiv de casare invocat de recurentul-reclamant este reglementat de dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., iar criticile ce vizează necesitatea adoptării unei hotărâri a adunării generale a asociaților, natura investițiilor efectuate, conflictul de interese, acordul ambilor administratori pentru încheierea actelor privitoare la administrarea societății, reprezintă o reluare a motivelor din cererea apel.

Reiterarea motivelor de apel nu echivalează cu dezvoltarea motivelor de nelegalitate ce privesc hotărârea atacată.

Într-o altă exprimare, prezentarea din nou a argumentelor expuse în apel nu răspunde exigențelor cerute de art. 486 alin. 1 lit. d) C. proc. civ., care impun invocarea unor critici care pot fi încadrate în motivele de nelegalitate prevăzute de art. 488 din același cod. Din modul de redactare a cererii de recurs nu pot fi determinate limitele sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție, investite cu verificarea legalității hotărârii recurate.

Prin reluarea criticilor deja cenzurate în apel, recurentul-reclamant tinde să obțină o nouă verificare a susținerilor sale, cu toate că legea recunoaște doar dublul grad de jurisdicție și căile extraordinare de atac.

De aceea, chiar dacă prin decizia recurată se menține hotărârea primei instanțe, al cărei raționament este astfel confirmat, motivele de recurs trebuie să vizeze exclusiv obiectul căii de atac, care este constituit de decizia instanței de prim control judiciar.

Criticile invocate de recurentul-reclamant în sensul că prețul de 300.000 euro pentru terenul în suprafață de 1.155 mp a fost stabilit discreționar, cu fraudarea intereselor societății, achiziționarea imobilului nefiind justificată și fiind efectuată exclusiv în interesul asociaților administratori, reprezintă critici de netemeinicie, care excedează analizei de nelegalitate care se efectuează în calea de atac a recursului.

Motivul de casare reglementat de dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ., invocat de recurentul-reclamant, vizează decăderea sa din dreptul de a administra proba cu expertiza judiciară și faptul că instanța de apel a încălcat principiul rolului activ al judecătorului, reglementat de dispozițiile art. 22 alin. 2 C. proc. civ., cu consecința încălcării principiului egalității armelor și a principiului aflării adevărului.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că argumentele ce vizează nelegala decădere a reclamantului din dreptul de a administra proba cu expertiza judiciară au fost expuse în cererea de apel formulată de această parte, regăsindu-se la filele 5-6 vol. I al curții de apel.

Ca atare, aceste argumente nu conțin critici, în sens propriu, împotriva deciziei recurate, din moment ce nu sunt altceva decât afirmațiile aceleiași părți făcute în fața instanței de apel, care și-au primit deja o rezolvare prin hotărârea atacată, motiv pentru care nu pot face obiectul analizei în recurs, astfel cum Înalta Curte de Casație și Justiție a arătat cu privire la motivul de recurs întemeiat pe prevederile art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ.

Argumentele ce vizează încălcarea dispozițiilor 22 alin. 2 C. proc. civ. nu pot fi reținute.

În privința rolului activ al judecătorului, se impune a se sublinia că procesul civil fiind, de regulă, un proces al intereselor private, părțile au nu numai dreptul, dar și obligația de a-și proba pretențiile și apărările. Pe de altă parte, asigurarea unui echilibru procesual, precum și aflarea adevărului, presupun posibilitatea judecătorului de a influența cursul procesului, însă numai în cazurile și condițiile stabilite expres de lege.

Astfel, în speța dedusă judecării, nu se poate reține încălcarea de către instanța de apel a dispozițiilor art. 22 alin. 2 C. proc. civ., în condițiile în care reclamantului i-a fost încuviințată proba cu expertiza judiciară, însă a fost decăzut din dreptul de a administra această probă ca urmare a faptului că nu a achitat avansul onorariului expertului în termenul fixat de instanța de judecată.

Trebuie subliniat, de asemenea, că prevederile art. 10 alin. 1 C. proc. civ. instituie obligația ca părțile să îndeplinească actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau de judecător.

Or, în cauză, decăderea reclamantului din dreptul de a administra proba cu expertiza judiciară a reprezentat sancționarea neglijenței de care a dat dovadă această parte, care nu și-a îndeplinit obligațiile procesuale înăuntrul termenului fixat de instanță.

Având în vedere cele reținute mai sus, Înalta Curte de Casație și Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 496 alin. 1 C. proc. civ., a respins recursul declarat de recurentul-reclamant A. împotriva deciziei civile nr. 592 din 12 noiembrie 2018, pronunțate de Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă. În raport de dispozițiile art. 453 alin. 1 C. proc. civ., a obligat recurentul-reclamant la plata sumei de 13.294,20 lei către intimata S.C. B. S.R.L., cheltuieli de judecată, conform dovezilor aflate la filele 158-160.

II. Acțiunea civilă

2. Acțiune în răspundere. Încălcarea de către instanță a dispozițiilor art. 36 din Codul de procedură civilă. Consecințe

C. proc. civ., art. 32, art. 36, art. 488 alin. (1) pct. 5

C. civ., art. 222 - art. 224

O.U.G. nr. 88/1997, art. 32⁴ alin. (5)-(6)

Legea nr. 137/2002, art. 30 alin. (3)

Potrivit dispozițiilor art. 36 C. proc. civ., calitatea procesuală rezultă din identitatea dintre părți și subiectele raportului juridic litigios, astfel cum este acesta dedus judecării. Existența sau inexistența drepturilor și a obligațiilor afirmate constituie o chestiune de fond.

Astfel, calitatea procesuală presupune existența unei identități între persoana reclamantului și cel care este titularul dreptului afirmat (calitate procesuală activă), precum și între persoana chemată în judecată și cel care este subiectul pasiv în raportul juridic dedus judecății (calitate procesuală pasivă).

Dreptul și obligația, potrivit art. 36 C. proc. civ., este suficient să fie afirmate, pentru a se dovedi calitatea procesuală a părților, existența/inexistența acestora fiind o chestiune care nu ține de condițiile de exercitare a acțiunii, ci de fondul litigiului, potrivit art. 36 teza finală C. proc. civ.

Prin urmare, în cazul în care instanța de apel a confirmat soluția primei instanțe ce nu a intrat în judecata fondului, dar a rezolvat chestiunea litigioasă privind titularii calității procesuale active și pasive prin raportare la conținutul și inexistența dreptului pretins prin cererea de chemare în judecată, considerentele fiind circumscrise netemeinicii acțiunii, cu depășirea limitelor analizei potrivit art. 36 C. proc. civ., este incident motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 341 din 11 februarie 2020

Prin cererea înregistrată inițial la Tribunalului București, Secția a IV-a civilă la data de 12 decembrie 2016 sub nr. x/3/2016, reclamanta A. S.A., în contradictoriu cu pârâtele Statul Român, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice și Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului, a solicitat, în principal, obligarea Statului Român, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice, la plata sumei totale de 6.806.232,54 euro formată din: 6.793.870.26 euro reprezentând despăgubiri cu titlu de debit principal, 5.329.78 euro reprezentând dobânda penalizatoare calculată până la data de 31.10.2016 și 7.032.50 euro, penalitate calculată până la data de 31.10.2016, conform hotărârii CEDO din 16.12.2014 pronunțată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauza Buti și alții împotriva României.

La această cauză a fost conexată și cererea nr. x/12 formulată de A. S.A., vizând obligarea Statului Român, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice, la plata către reclamantă a dobânzii legale calculate la valoarea despăgubirilor începând cu data înregistrării prezentei cereri și până la data achitării integrale a despăgubirilor, plătibile în lei, la cursul B.N.R. din ziua plății.

S-a solicitat obligarea Statului Român, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice, la plata către reclamantă, începând cu data înregistrării cererii și până la data achitării integrale a despăgubirilor, a penalității calculate conform hotărârii C.E.D.O. din data de 16.12.2014 pronunțată de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauza Buti și alții vs. România, cauză la care a fost conexată și cererea nr. x/12 formulată de societatea A. S.A., penalitate plătibilă în lei, la cursul BNR din ziua plății. Totodată, s-a solicitat obligarea ambelor pârâte, în solidar, la plata cheltuielilor de judecată efectuate cu acest proces.

În subsidiar, reclamanta a solicitat obligarea pârâtului Statul Român, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice, la plata către Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului (AAAS) a sumei totale de 6.806.232.54 euro, cu titlu expres de a fi achitată de îndată către societatea A. S.A. pentru stingerea creanței rezultată din titlul executoriu reprezentat de sentința comercială nr. 1911 din 23.02.2010 pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a comercială, în dosarul nr. x/3/2008.

Totodată, s-a solicitat obligarea pârâtului Statului Român, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice, la plata către A.A.A.S. a dobânzii legale calculate la valoarea despăgubirilor

începând cu data înregistrării prezentei cereri și până la data achitării integrale a despăgubirilor, plătitibile în lei, la cursul B.N.R. din ziua plății, dobânda legală pe care A.A.A.S. trebuie să o achite A. S.A. în baza titlului executoriu reprezentat de sentința comercială nr. 1911 din 23.02.2010 pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a comercială în dosarul nr. x/3/2008, cu titlu expres ca suma rezultată cu titlu de dobândă legală să fie achitată de îndată către reclamanta A. S.A.

Reclamanta a mai solicitat obligarea Statului Român, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice, la plata către A.A.A.S. a penalității calculate conform hotărârii C.E.D.O. din 16.12.2014 pronunțată de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauza Buti și alții vs. România, cauză la care a fost conexată și cererea nr. x/12 formulată de A. S.A., începând cu data înregistrării prezentei cereri și până la data achitării integrale a despăgubirilor, plătitibilă în lei, la cursul B.N.R. din ziua plății, penalitatea urmând să fie achitată de îndată către reclamantă.

S-a solicitat obligarea ambelor părți, în solidar, la plata cheltuielilor de judecată.

În drept, au fost invocate prevederile art. 32⁴ din O.U.G. nr. 88/1997, aprobată prin Legea nr. 44/1998 și modificată prin Legea nr. 99/1999, respectiv art. 194 și urm. C. proc. civ., pct. 5 din dispozitivul hotărârii C.E.D.O. din 6 decembrie 2014 pronunțată în cauza Buti și alții vs. România, cauză la care a fost conexată și cererea nr. x/12 formulată de reclamantă.

Prin sentința civilă nr. 4141 din 10 noiembrie 2017 pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă în dosarul nr. x/3/2016*, s-a respins excepția inadmisibilității acțiunii ca neîntemeiată, s-a admis excepția lipsei calității procesuale active a reclamantei sub aspectul acțiunii formulate în principal și întemeiate pe cauză juridică reprezentată de răspunderea pârâtului Statul Român conform hotărârii C.E.D.O. din 16.12.2014 pronunțată în cauza Buti și alții contra României.

Prin aceeași sentință, s-a respins acțiunea formulată în principal și întemeiată pe cauză juridică reprezentată de răspunderea pârâtului Statul Român conform hotărârii C.E.D.O. din 16.12.2014 pronunțată în cauza Buti și alții contra României, pentru lipsa calității procesuale active.

S-a admis excepția lipsei calității procesuale pasive a pârâtului Statul Român sub aspectul acțiunii formulate în principal și întemeiate pe cauză juridică reprezentată de răspunderea pârâtului Statul Român în calitate de garant.

S-a respins acțiunea formulată în principal de reclamanta A. SA, în contradictoriu cu pârâții Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice și A.A.A.S., întemeiată pe cauză juridică reprezentată de răspunderea pârâtului Statul Român în calitate de garant.

S-a admis excepția lipsei calității procesuale active a reclamantei sub aspectul acțiunii formulate în subsidiar și s-a respins această acțiune pentru lipsa calității procesuale active.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel reclamanta Societatea A. S.A., care a fost respins ca nefondat prin decizia civilă nr. 1687/A/2018 din 20 septembrie 2018, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă.

La data de 29 octombrie 2018, recurenta-reclamantă Societatea A. S.A. a declarat recurs împotriva deciziei civile nr. 1687/A/2018 din 20 septembrie 2018 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă.

În cuprinsul recursului, întemeiat în drept pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., reclamanta a solicitat admiterea căii extraordinare de atac, casarea deciziei recurate și trimiterea cauzei spre rejudecare instanței de apel.

În ceea ce privește motivul de casare vizând soluția de respingere a criticii din apel, care se referă la soluția primei instanțe, cu privire la excepția lipsei calității procesuale pasive a

Statului Român prin Ministerul Finanțelor Publice în raport cu capătul principal al cererii de chemare în judecată, reclamanta a invocat greșita aplicare a normelor de drept material, respectiv a art. 32⁴ alin. (6) din O.U.G. nr. 88/1997 privind privatizarea societăților comerciale, aprobată prin Legea nr. 44/1998 și modificată prin Legea nr. 99/1999, text menținut în vigoare prin art. 30 alin. (3) din Legea nr. 137/2002.

Greșita aplicare a acestor prevederi legale a fost invocată și prin raportare la respingerea acțiunii întemeiată pe cauza juridică constând în răspunderea pârâtului Statul Român în calitate de garant.

Totodată, sub acest aspect, a fost invocată și greșita aplicare a art. 9 din O.U.G. nr. 88/1997 privind privatizarea societăților comerciale, aprobată prin Legea nr. 44/1998 și modificată prin Legea nr. 99/1999, precum și a art. 5 lit. d) din O.U.G. nr. 23/2004, coroborat cu art. 20 alin. (1) din Legea nr. 15/1990.

Recurenta a susținut că Statul Român este obligat, în virtutea prevederilor art. 32⁴ alin. (6) din O.U.G. nr. 88/1997, să plătească reclamantei despăgubirile datorate de instituția implicată în procesul de privatizare, atât timp cât aceasta din urmă nu-și respectă obligația de plată, nici chiar după trecerea a mai bine de 7 ani de la data pronunțării titlului executoriu de către Tribunalul București.

Această calitate de garant este atribuită prin efectul legii și presupune existența unei obligații în sarcina Statului Român, anume a obligației de a garanta plata despăgubirilor, adică de a garanta plata datorată de instituția publică implicată în procesul de privatizare al societății A. S.A. S-a subliniat că o astfel de obligație revine Statului Român prin efectul unei legi speciale, respectiv O.U.G. nr. 88/1997, aprobată prin Legea nr. 44/1998 și modificată prin Legea nr. 99/1999 privind unele măsuri pentru accelerarea privatizării.

Pe cale de consecință, s-a susținut că Statul Român nu poate să încalce o astfel de obligație și, deci, nu poate fi exonerat de această răspundere.

Reclamanta a precizat că Statul Român nu și-a îndeplinit atribuțiile pe care le avea în calitate de garant, ci, din contră, a obstrucționat procesul de recuperare a creanței de către reclamantă.

Recurenta a susținut că A.A.A.S. nu și-a îndeplinit obligația de plată, astfel cum s-a reținut chiar și prin hotărârea C.E.D.O., motiv pentru care Societatea A. S.A. este îndreptățită să ceară și să primească contravaloarea creanței de la garant, adică de la Statul Român.

Totodată, s-a arătat că, în ipoteza în care cererea de chemare în judecată ce a făcut obiectul dosarului nr. x/3/2008 ar fi fost promovată și în contradictoriu cu Statul Român, doar atunci Statul ar fi putut invoca inexistența unei obligații de plată, în mod direct, față de societatea A. S.A.

Reclamanta a învederat că prin decizia nr. 171 din 27 ianuarie 2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție s-a reținut, contrar susținerilor intimatului, că obligația de garanție a Statului Român este stipulată cel mai mult în favoarea societății comerciale, adică în favoarea Societății A. S.A.

În accepțiunea recurente, calitatea Ministerului Finanțelor Publice de reprezentant al Statului Român izvorăște din aplicarea dispozițiilor art. 2 alin. (2) lit. c) din H.G. nr. 34 din 22 ianuarie 2009 privind organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor Publice.

Prin urmare, recurenta a precizat că excepția lipsei calității procesuale pasive a Statului Român reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice, raportat la capătul principal al cererii de chemare în judecată este nefondată, motiv pentru care soluția primei instanțe de a admite această

excepție, menținută de către instanța de apel, prin respingerea apelului, este neîntemeiată și nelegală, fiind rezultatul unei încălcări și greșite aplicări a normelor de drept material.

Referitor la motivul de casare vizând soluția de respingere a motivului de apel care se referă la soluția primei instanțe cu privire la excepția lipsei calității procesuale active a SC A. S.A., în raport cu capătul subsidiar al cererii de chemare în judecată, reclamanta a susținut că s-au aplicat greșit normele de drept material, respectiv art. 32⁴ alin. (6) din O.U.G. nr. 88/1997 privind privatizarea societăților comerciale, aprobată prin Legea nr. 44/1998 și modificată prin Legea nr. 99/1999 (text menținut în vigoare prin art. 30 alin. (3) din Legea nr. 137/2002).

Din această perspectivă, a fost invocată și încălcarea art. 9 din O.U.G. nr. 88/1997 privind privatizarea societăților comerciale, aprobată prin Legea nr. 44/1998 și modificată prin Legea nr. 99/1999, precum și art. 5 lit. d) din O.U.G. nr. 23/2004, coroborate cu cele ale art. 20 alin. (1) din Legea nr. 15/1990.

S-a învederat că temeiul de drept este același ca și pentru capătul principal, respectiv răspunderea legală specială a statului român în calitate de garant, care rezultă din dispozițiile alin. (6) ale art. 32⁴ din O.U.G. nr. 88/1997.

În opinia recurente, faptul că în practică unele instanțe au interpretat obligația Statului Român, în sensul plății către A.A.A.S. și nu direct către creditorul despăgubirilor, nu schimbă temeiul de drept.

La data de 29 noiembrie 2018, intimata-pârâtă A.A.A.S. a depus la dosar întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului ca nefondat și menținerea deciziei recurate ca fiind legală și temeinică, raportat la faptul că hotărârea atacată a fost pronunțată cu aplicarea corectă a dispozițiilor legale incidente.

La data de 27 decembrie 2018, a formulat întâmpinare și intimatul-pârât Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, prin care a solicitat respingerea recursului ca nefondat și menținerea deciziei recurate ca fiind legală și temeinică.

În esență, s-a susținut că legiuitorul nu a stabilit că Statul Român ar garanta instituțiile publice implicate, în speță, A.A.A.S. pentru obligația instituită în sarcina sa la art. 32⁴ alin. (6) din O.U.G. nr. 88/1997.

Intimatul a subliniat că nu este incidentă ipoteza unui refuz al autorității privind îndeplinirea obligației de plată stabilită printr-un titlu executiv, o dovadă în acest sens fiind și faptul că A. S.A. și-a recuperat cea mai mare parte a creanței.

Prin urmare, s-a învederat că hotărârea recurată este legală și justifică soluția de respingere a recursului formulat de A. S.A., în speță nefiind argumente pentru reformarea deciziei civile nr. 1687/20.09.2018 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă în dosarul nr. x/3/2016*.

Înalta Curte, analizând decizia atacată în raport cu criticile formulate, în limitele controlului de legalitate și temeiurilor de drept invocate, a reținut că este fondat recursul, pentru următoarele considerente:

Prioritar, în legătură cu prescripția dreptului material la acțiune, invocată prin excepție de către intimata A.A.A.S., potrivit art. 248 C. proc. civ., întrucât recursul privește verificarea legalității hotărârii în legătură cu o altă excepție de fond și dirimantă, respectiv lipsa calității procesuale, în stabilirea unei succesiuni logice și raționale a soluționării excepțiilor, se reține necesitatea rezolvării prioritare a chestiunii litigioase privind cadrul procesual și, deci, a căii extraordinare de atac. Aceasta întrucât prescripția este instituită de legiuitor ca o sancțiune pentru creditorul culpabil și nediligent și ca un beneficiu acordat de lege debitorului, ceea ce presupune,

în mod necesar, stabilirea mai întâi a titularilor raportului juridic de drept substanțial ce determină și părțile raportului de drept procesual.

Recurenta-reclamantă a invocat motivele de nelegalitate prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., incidente în situația în care hotărârea nu este conformă cu dispozițiile legale aplicabile, fiind dată cu încălcarea ori cu greșita aplicare a normelor de drept material.

Astfel, instanța de apel a confirmat soluția primei instanțe care, analizând cererea de chemare în judecată a recurente-reclamante, a constatat neîndeplinirea condițiilor de exercitare a acțiunii civile, în legătură cu lipsa calității procesuale, instanțele devolutive neintrând în dezbateră fondului cauzei.

Codul de procedură civilă reglementează condițiile de exercitare a acțiunii civile în art. 32, calitatea procesuală fiind una dintre condițiile ce se cer a fi întrunite cumulativ.

Conținutul acestei noțiuni este precizat în cuprinsul art. 36 C. proc. civ., potrivit cu care calitatea procesuală rezultă din identitatea dintre părți și subiectele raportului juridic litigios, astfel cum este acesta dedus judecății. În consecință, calitatea procesuală este determinată de transpunerea în plan procesual a subiectelor raportului juridic de drept substanțial dedus judecății. Astfel, calitatea procesuală presupune existența unei identități între persoana reclamantului și cel care este titularul dreptului afirmat (calitate procesuală activă), precum și între persoana chemată în judecată și cel care este subiectul pasiv în raportul juridic dedus judecății (calitate procesuală pasivă).

Ca principiu teoretic, întrucât reclamanta declanșează procedura jurisdicțională, îi revine sarcina de a demonstra legitimarea procesuală proprie și pe cea a pârâtului, respectiv faptul că transpunerea pe plan procesual se face în legătură cu un raport juridic de drept material, în care părțile litigiului au calitatea de titular al dreptului și, în mod corespunzător, al obligației corelative.

Analiza în cadrul controlului judiciar determinat de apelul reclamantei ar fi trebuit să urmărească, potrivit art. 479 alin. (1) C. proc. civ., a se stabili numai dacă apelanta-reclamantă era titulara dreptului afirmat în cadrul raportului juridic dedus judecății, iar pârâtul-intimat, pornind de la același raport juridic supus cercetării instanței de apel, era subiectul pasiv al obligației.

Dreptul și obligația, potrivit art. 36 C. proc. civ., era suficient să fie afirmate, pentru a se dovedi calitatea procesuală a părților, existența/inexistența acestora fiind o chestiune care nu ține de condițiile de exercitare a acțiunii, ci de fondul litigiului, potrivit art. 36 teza finală C. proc. civ.

Criticile aduse deciziei atacate cu recurs sunt fondate, constatându-se că instanța de apel a rezolvat chestiunea litigioasă privind titularii calității procesuale active și pasive prin raportare la conținutul și inexistența dreptului pretins prin cererea de chemare în judecată, considerentele fiind circumscrise netemeinicii acțiunii, cu depășirea limitelor analizei potrivit art. 36 C. proc. civ., motiv de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ.

Statul are calitatea de persoană juridică de drept public și, în această calitate, este reprezentat de Ministerul Finanțelor Publice, ori de câte ori este vorba de raporturi juridice civile în care statul român este parte, nemijlocit, în nume propriu, ca titular de drepturi și obligații (art. 223 C. civ.).

Dacă prin lege se stabilește altfel, atunci Statul român este reprezentat în raporturile juridice de persoana sau instituția indicate în legea specială.

Dispozițiile art. 222 C. civ. privind independența patrimonială a persoanelor juridice invocate de intimații-pârâți nu au nicio relevanță, din moment ce prin art. 224 C. civ. este

reglementată distinct răspunderea subsidiară a Statului român pentru obligațiile organelor, autorităților, instituțiilor publice, dacă prin lege nu se prevede altfel. În consecință, statul, în virtutea acestor dispoziții este un garant al executării obligațiilor asumate de toate organele, autoritățile și instituțiile publice.

Din textele legale anterior menționate se desprinde concluzia că Statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice, are calitate procesuală în litigiile prevăzute de lege.

Recurenta-reclamantă nu a înțeles să acționeze în justiție pentru recunoașterea și valorificarea drepturilor sale atât instituția publică implicată în privatizare (intimata-pârâtă A.A.A.S.), cât și Statul român prin Ministerul Finanțelor Publice, respectiv pentru plata despăgubirilor în temeiul art. 32⁴ alin. (5), urmare a retrocedării imobilului din București, str. X nr. 12, sector 2 ce constituia aport la capitalul social, ci a vizat obținerea unei măsuri reparatorii, invocând un alt temei legal.

Cauza acțiunii trebuie înțeleasă ca scopul către care se îndreaptă voința celui ce reclamă în justiție, despăgubirile solicitate în speță având la bază prejudiciul suferit ca urmare a ineficienței sistemului reparatoriu la care a apelat recurenta-reclamantă.

Recurenta-reclamantă și-a întemeiat acțiunea introdusă împotriva Statului român prin Ministerul Finanțelor Publice pe dispozițiile art. 32⁴ alin. 6 din O.U.G. nr. 88/1997, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 99/1999.

Astfel, instanța de apel, în raport de conținutul cererii de chemare în judecată prin care se configurase într-un mod diferit obiectul și cauza acțiunii, nu era în situația de a determina calitatea procesuală pasivă prin raportare la normele care, instituind expres calitatea procesuală pasivă a instituției publice implicate în procesul de privatizare (A.A.A.S.), excludeau o răspundere directă a statului.

Reclamanta nu poate justifica atragerea în procedura jurisdicțională a unei părți decât în măsura în care are motive să îi opună dreptul afirmat, iar aceasta din urmă să îi conteste dreptul pretins prin acțiune, condiții care, contrar concluziilor instanței devolutive de control judiciar, erau îndeplinite în cauză.

Recurenta-reclamantă atribuie dispozițiilor art. 32⁴ alin. 6 sensul unui angajament asumat legal de stat față de societatea privatizată, de răspundere pentru situația neîndeplinirii obligațiilor stabilite în sarcina A.A.A.S. prin hotărâre judecătorească, deci pentru ipoteza în care mecanismul reparatoriu se dovedește nefuncțional, răspunderea fiind complementară.

În același timp, pretențiile deduse judecării în cadrul cererii subsidiare din acțiunea introductivă, prin care se solicită Statului român punerea la dispoziția A.A.A.S. a sumelor datorate recurente-reclamante, pun în discuție atribuțiile legal reglementate în materia repartizării resurselor bugetare, a alocării și destinației acestora.

Prin dispozițiile art. 32⁴ alin. (6) din O.U.G. nr. 88/1997, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 99/1999, statul și-a asumat obligația de a garanta îndeplinirea de către instituțiile publice implicate a obligațiilor instituite în sarcina lor prin alin. (1) din același articol, respectiv de a asigura repararea prejudiciilor cauzate societăților privatizate sau în curs de privatizare, prin restituirea către foștii proprietari a bunurilor imobile preluate de stat.

Contractul de vânzare-cumpărare de acțiuni între Fondul Proprietății de Stat și Asociația A. a fost încheiat la data de 4 februarie 1994. În virtutea dispozițiilor art. 30 alin. (3) din Legea nr. 137/2002, prevederile art. 32⁴ din O.U.G. nr. 88/1997 rămân aplicabile numai pentru contractele de vânzare-cumpărare de acțiuni încheiate înainte de intrarea în vigoare a acestei legi. Astfel, deși abrogate, dispozițiile legale își produc în continuare efectele, fiind aplicabile cauzei.

Legiuitorul a stabilit subiectul de drept care este titularul obligației de plată a despăgubirilor constând în echivalentul bănesc al imobilului, respectiv instituția publică implicată în privatizare, actuala A.A.A.S., administrator al intereselor economice ale statului, cu atribuții postprivatizare, despăgubirile fiind stabilite prin hotărâre judecătorească definitivă, însă răspunderea civilă a statului este invocată în cauză pentru repararea prejudiciului produs prin neîndeplinirea obligațiilor A.A.A.S. stabilite prin titlu executoriu.

Astfel, se solicită obligarea la plata unor daune-interese compensatorii și moratorii, în virtutea unei răspunderi în garanție, urmărindu-se repunerea în situația patrimonială în care s-ar fi aflat recurenta dacă obligațiile debitoarei ar fi fost executate.

Recurenta-reclamantă solicită obligarea Statului Român prin Ministerul Finanțelor Publice la plata sumei de 6.806.232,54 euro, formată din despăgubiri (obligații de plată neexecutate), dobânzile penalizatoare calculate conform Hotărârii C.E.D.O. pronunțate la data de 16 decembrie 2014 în favoarea sa, în Cauza Buti și alții, plus dobânzile legale, în subsidiar obligarea aceleiași intimat-pârât la plata respectivelor sume către A.A.A.S.

Invocând dispozițiile speciale ale art. 32⁴ alin. (6), în care se prevede că „statul garantează îndeplinirea de către instituțiile publice implicate a obligațiilor prevăzute în prezentul articol”, care au păstrat obligația de garanție a statului în nume propriu, cu caracter subsidiar, recurenta-reclamantă apelează la transformarea acestei răspunderi subsidiare în răspundere directă, urmare atât a neîndeplinirii obligațiilor A.A.A.S. față de aceasta, în pofida demersurilor legale pe calea executării silit, cât și a nerespectării de către Statul român a independenței patrimoniale a acestei instituții publice. Sub acest aspect, recurenta-reclamantă invocă atitudinea de obstrucționare a intimatului-pârât în procesul de recuperare a creanței stabilite prin titlu executoriu.

Calitatea procesuală, în acest caz, atât pentru cererea principală, cât și pentru cea subsidiară, izvorăște dintr-un raport conex cu raportul juridic de drept material în care este parte recurenta-reclamantă, acțiunea privind răspunderea civilă a statului având ca titular al dreptului afirmat de despăgubire - recurenta-reclamantă, iar ca subiect pasiv, titular al obligațiilor pretinse corelative - intimatului-pârât Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice.

Este de menționat că în Cauza A. Popa contra României (2010), în legătură cu neexecutarea hotărârii judecătorești pronunțate împotriva unui debitor public, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că statul răspunde chiar și ca acționar majoritar al unor societăți care nu sunt persoane juridice de drept public, dacă nu se respectă independența patrimonială a acestora și că statul nu se poate apăra de răspundere, inclusiv față de această răspundere subsidiară de garanție, invocând criza financiară.

Este de remarcat, de altfel, că recurenta-reclamantă se prevalează de Hotărârea din 16 decembrie 2014, pronunțată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în Cauza Buti și alții, prin care s-a hotărât că „statul pârât trebuie să asigure, prin mijloace adecvate, în termen de 3 luni, executarea hotărârilor încă restante”.

Din jurisprudența C.E.D.O. se desprind o serie de principii în ce privește neexecutarea hotărârilor judecătorești pronunțate împotriva unui debitor public, după cum urmează: executarea în mod defectuos a unei hotărâri judecătorești, fapt constatat în mod direct de instanța europeană, atrage încălcarea Convenției; o creanță împotriva statului, rezultată dintr-o hotărâre judecătorească rămâne validă și trebuie executată, chiar dacă potrivit legislației interne dreptul de a cere executarea silită s-a prescris; statul nu poate să invoce lipsa resurselor financiare pentru a justifica neexecutarea unei hotărâri judecătorești; caracterul rezonabil al termenului de executare

trebuie să fie apreciat, ținând seama în special de complexitatea procedurii de executare, de comportamentul creditorului și al autorității competente.

Statului îi este justificată calitatea procesuală în măsura în care este parte în raportul juridic dedus judecății și se află într-o opoziție de interese față de reclamant, pentru a i se legitima poziția de pârât în cadrul litigiului.

Prin urmare, raporturile de drept procesual se leagă valabil între titularii ce rezultă din dreptul material dedus judecății, recurenta-reclamantă având calitate procesuală activă, iar intimatul-pârât Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice calitate procesuală pasivă, revenind instanței investite cu soluționarea cauzei ca în cadrul unei analize asupra fondului să stabilească situația de fapt, dacă sunt întrunite condițiile răspunderii, limitele acestora în raport cu pretențiile formulate și să analizeze apărările invocate de intimații-pârâți.

Prin urmare, sunt incidente motivele de nelegalitate prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 5 și 8 C. proc. civ., urmând ca, în temeiul art. 497 C. proc. civ., să fie admis recursul și casată decizia civilă nr. 1687/A/2018 a Curții de Apel București, Secția a VI-a civilă, instanța căreia i se va trimite cauza spre o nouă judecată, urmând a avea în vedere dispozițiile art. 501 C. proc. civ.

În ce privește cheltuielile de judecată solicitate, în temeiul art. 453 alin. (1) C. proc. civ., se constată că la baza acordării acestora stă culpa procesuală a celui care a pierdut procesul. Or, poziția juridică de parte câștigătoare este determinată prin hotărârea de soluționare a litigiului în fond după casare, neputând fi acordate cheltuieli de judecată în această etapă procesuală.

Notă: Articolul 32⁴ din O.U.G. nr. 88/1997 privind privatizarea societăților comerciale a fost abrogat prin alineatul (1) din Lege nr. 137/2002 începând cu 28.03.2002.

Potrivit art. 30 alin. (3) din Legea nr. 137/2002, „prevederile art. 32⁴ din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 88/1997, aprobată prin Legea nr. 44/1998, cu modificările ulterioare, rămân aplicabile numai pentru contractele de vânzare-cumpărare de acțiuni încheiate înainte de intrarea în vigoare a prezentei legi.”

3. Acțiune în despăgubiri formulată de Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului, ca autoritate publică implicată în controlul privatizării. Excepția lipsei calității procesuale active. Condiții și efecte

Legea nr. 137/2002, art. 12

O.U.G. nr. 51/1998, art. 12

O.U.G. nr. 23/2004, art. 5

C. proc. civ., art. 9 alin. (2), art. 14, art. 20, art. 22 alin. (4), art. 36

C. civ., art. 223 alin. (1)

Potrivit art. 12 din O.U.G. nr. 51/1998, Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului are, printre altele, în competență preluarea fără plată a unor acțiuni/părți sociale deținute de stat, precum și exercitarea tuturor drepturilor și îndeplinirea tuturor obligațiilor ce decurg din calitatea de acționar/asociat al statului, iar, conform art. 5 din O.U.G. nr. 23/2004, monitorizează modul în care sunt respectate clauzele din contractele de privatizare, potrivit O.G. nr. 25/2002 privind unele măsuri de urmărire a executării obligațiilor asumate prin contractele de privatizare a societăților comerciale.

Așadar, A.A.A.S. este instituția de specialitate a administrației publice centrale care, în numele statului, are controlul, supravegherea și urmărirea societăților comerciale în ceea ce privește gradul de realizare a obligațiilor stabilite de lege și prin contractele încheiate în domeniul privatizării, ceea ce semnifică implicarea A.A.A.S. nu doar în administrarea acțiunilor pe care statul le are în portofoliu, ci și dreptul la orice acțiune contractuală sau extracontractuală care, în conexiune cu procesul de privatizare, presupune conservarea unui drept al statului.

Prin urmare, A.A.A.S. are legitimitate procesuală activă în formularea acțiunii în răspundere civilă delictuală prin care se urmărește acoperirea prejudiciului produs statului ca urmare a încălcării obligațiilor statuate de art. 12 din Legea nr. 137/2002, în condițiile în care, ca instituție publică implicată în controlul privatizării, valorifică un drept conferit statului prin legile din domeniul privatizării.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 2252 din 11 noiembrie 2020

Prin cererea înregistrată la 18.09.2018 pe rolul Tribunalului Dolj, Secția a II-a civilă, reclamanta Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului (A.A.A.S.) a chemat în judecată pe pârâta S.C. A. S.A., solicitând instanței ca, prin hotărârea pe care o va pronunța, să oblige pârâta la plata unei despăgubiri în valoare de 2.414.764 lei, reprezentând contravaloarea acțiunilor ce reveneau de drept A.A.A.S. pentru suprafețele de 3.530,3 mp teren pentru care a fost emis certificatul de proprietate seria M03 nr. 9136 și de 18.664 mp din terenul pentru care a fost emis certificatul de proprietate seria MO nr. 9138/31.04.2004 (parțial) și care ulterior au fost înstrăinate de societate, fără ca aceasta să procedeze la majorarea capitalului social cu un număr de acțiuni corespunzător, care revin de drept A.A.A.S., în temeiul art. 12 din Legea nr. 137/2002.

În drept acțiunea s-a întemeiat pe dispozițiile art. 1349 C.civ., Legea nr. 137/2002 și dispozițiile legale conexe.

Prin sentința nr. 114/15.04.2019, Tribunalul Dolj, Secția a II-a civilă, a respins acțiunea, reținând, în esență, că A.A.A.S., în calitate de administrator al acțiunilor deținute de stat la societățile comerciale, are mandat pentru a exercita drepturile și obligațiile ce decurg din această calitate, în procedura specială prin care i-au fost conferite acestea, însă nu are calitate procesuală activă într-o acțiune civilă de drept comun.

Împotriva acestei sentințe, A.A.A.S. a declarat apel, criticând-o pentru nelegalitate și netemeinicie.

Prin decizia nr. 663/18.09.2019, Curtea de Apel Craiova, Secția a II-a civilă, a admis apelul, a anulat sentința apelată și a trimis cauza spre rejudecare aceleiași instanțe.

Împotriva deciziei din apel, S.C. A.S.A. a declarat recurs, solicitând casarea acesteia.

În motivare, a reiterat situația de fapt, a prezentat evoluția litigiului în etapele procesuale anterioare și a susținut că instanța de apel a încălcat normele juridice care consfințesc principiul disponibilității procesului civil și limitele rolului activ al judecătorului, respectiv dispozițiile art. 9 alin. (2) coroborate cu art. 22 alin. (4) și (6), art. 14 alin. (6) și art. 205 C.proc.civ., din interpretarea sistematică a cărora rezultă limitele intervenției judecătorului în exercitarea rolului activ, respectiv obligația de a da calificarea juridică a actelor și faptelor deduse judecării, cumulată cu obligația de a pune în discuția părților calificarea juridică exactă a acțiunii.

În speță, din motivele expuse de A.A.A.S. în susținerea demersului său judiciar reiese că scopul (*causa petendi*) urmărit prin promovarea acțiunii constă în acoperirea pretinsului prejudiciu produs în patrimoniul Statului Român prin înstrăinarea terenurilor pentru care au fost

emise certificate de atestare a dreptului de proprietate, ce ar face imposibilă „executarea obligației legale de a înregistra majorarea de drept a capitalului social și emiterea acțiunilor corespunzătoare suplimentare”, iar cauza cererii de chemare în judecată (*causa debendi*) constă în atragerea răspunderii civile delictuale a pârâtei pentru săvârșirea unei preținse fapte ilicite cauzatoare de prejudicii, constând în înstrăinarea terenurilor pentru care au fost emise certificatele de atestare a dreptului de proprietate.

Or, instanța de apel a schimbat prin decizia recurată împrejurările și motivele speciale care au determinat reclamanta să acționeze și a intervenit în mod nepermis asupra cauzei acțiunii, reținând că „deși intimata, prin întâmpinare, susține că acțiunea este promovată ca urmare a vânzării unor terenuri de către pârâtă, din cuprinsul cererii de chemare în judecată rezultă cu claritate că se solicită angajarea răspunderii civile delictuale a pârâtei ca urmare a faptului că nu a emis acțiunile corespunzătoare creșterii capitalului social cu valoarea terenurilor dobândite în proprietate și a imposibilității de a valorifica respectivele acțiuni.”

Așadar, instanța de apel a apreciat asupra calității procesuale active a reclamantei prin raportare la altă faptă pretins ilicită, respectiv la omisiunea/refuzul de a emite acțiunile corespunzătoare valorii terenurilor înstrăinate, deși a reținut că A.A.A.S. a susținut în mod explicit că fapta ilicită producătoare de prejudicii în patrimoniul Statului Român ar consta în vânzarea terenurilor de către societate, încălcând astfel dispozițiile art. 22 alin. (4), coroborate cu art. 9 alin. (2) C.proc.civ., potrivit cărora judecătorul pune în discuție exclusiv calificarea juridică a acțiunii, această operațiune având ca premise faptele și actele deduse judecății de reclamant, care reprezintă elemente ale acțiunii civile ce pot fi modificate exclusiv de parte, cu respectarea rigorilor procesului civil.

Pe de altă parte, în cuprinsul deciziei recurate, instanța de apel a reținut că „(...)acțiunea, deși întemeiată pe dispozițiile dreptului comun, Codul civil, este promovată în virtutea exercitării drepturilor ce decurg din pretinsa calitate de acționar a statului la societatea pârâtă”.

Astfel, în faza apelului, după închiderea dezbaterilor, în procesul de deliberare asupra cauzei și fără a pune în discuția părților temeiul juridic al cererii de chemare în judecată, instanța de judecată a recalificat acțiunea, cu încălcarea principiului contradictorialității, consfințit de dispozițiile art. 14 alin. (6) C.proc.civ. și a dreptului la apărare al părții, reglementat de art. 13 alin. (3) C.proc.civ.

A mai susținut recurenta că decizia recurată este nelegală și din perspectiva aplicării dispozițiilor art. 36 C.proc.civ., coroborate cu dispozițiile art. 12 alin. (1) lit. d), e) și h) din O.U.G. nr. 51/1998 și O.U.G. nr. 23/2004.

În acest sens, a arătat că, în contra celor reținute de instanța de prim control judiciar, față de situația de fapt și de drept dedusă judecății, obiectul acțiunii civile cu care a fost sesizată instanța și atribuțiile A.A.A.S. privind administrarea acțiunilor aparținând statului român la societățile comerciale aflate în portofoliul său, reclamanta nu deține calitate procesuală activă în cererea dedusă judecății.

Sub un prim aspect, a susținut că reclamanta nu a demonstrat identitatea dintre persoana sa și titularul dreptului afirmat, conform dispozițiilor art. 36 C.proc.civ.

Sub un al doilea aspect, a arătat că A.A.A.S. a invocat în susținerea legitimării sale procesuale active calitatea de administrator al participațiilor Statului român, pretinzând că mandatul său decurge din lege, respectiv din dispozițiile art. 12 din O.U.G. nr. 51/1998 și art. 5 din O.U.G. nr. 23/2004.

În opinia recurente, aceste dispoziții legale confirmă însă limitarea sferei atribuțiilor/acțiunilor ce pot fi exercitate/promovate de A.A.A.S. în numele Statului Român numai la acelea ce privesc administrarea acțiunilor al căror proprietar este Statul.

În acest context, a evocat dispozițiile art. 12 din O.U.G. nr. 51/1998 și art. 5 din O.U.G. nr. 23/2004, care reglementează principalele atribuții ale A.A.A.S., subliniind că aceasta, în calitate de instituție de specialitate a administrației publice centrale, cu atribuții speciale privind administrarea participațiilor Statului Român, în calitate de acționar/asociat la societățile comerciale aflate în portofoliul său, poate promova exclusiv acțiunile judiciare vizând îndeplinirea acestor atribuții.

Sub un al treilea aspect, a arătat că dreptul dedus judecății de A.A.A.S. este unul de creanță, vizând despăgubiri pentru pretinsul prejudiciu cauzat Statului Român prin vânzarea terenurilor.

Așa fiind, contrar celor reținute de instanța de apel, dreptul dedus judecății nu poate fi circumscris exercitării drepturilor ce decurg din administrarea și valorificarea acțiunilor statului.

Potrivit recurente, nicio dispoziție legală dintre cele invocate de A.A.A.S. și de instanța de apel nu consfințește dreptul reclamantei de a promova acțiuni în justiție pentru acoperirea pretinsului prejudiciu cauzat Statului Român ca urmare a înstrăinării terenurilor ce fac obiectul certificatelor de atestare a dreptului de proprietate și cu privire la care nu poate opera o majorare a capitalului social și nici nu pot fi emise acțiuni suplimentare.

De altfel, așa cum a reținut și prima instanță, cererea A.A.A.S. de înregistrare a mențiunii privind majorarea capitalului social al societății în favoarea Statului Român, cu valoarea terenurilor rămase în proprietatea acesteia, a fost respinsă prin hotărârea nr. 228/23.10.2018 a Tribunalului Dolj, dispunându-se radierea mențiunii din registrul comerțului.

Prin urmare, A.A.A.S. nu este titular al dreptului dedus judecății și nici mandatar al Statului Român pentru exercitarea acestui drept în numele și pe seama acestuia din urmă, întrucât calitatea/mandatul de administrator vizează exclusiv participațiile deținute de Statul Român la societățile aflate în portofoliul reclamantei.

Sub un al patrulea aspect, a susținut că A.A.A.S. nu deține legitimare procesuală activă în cadrul acțiunii în despăgubiri promovate în numele Statului român în temeiul dreptului comun, de vreme ce, potrivit art. 3 pct. 81 din H.G. nr. 34/2009, Statul Român, ca subiect de drepturi și obligații, este reprezentat în fața organelor de justiție, precum și în orice alte situații în care participă nemijlocit în nume propriu în raporturi juridice, dacă legea nu stabilește în acest scop un alt organ, de către Ministerul Finanțelor Publice.

În drept, a invocat dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5 și 8 C.proc.civ.

La 09.01.2020 intimata a depus întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului ca nefondat.

Analizând decizia atacată prin prisma criticilor invocate, Înalta Curte a constatat că recursul este nefondat, urmând ca în considerentele ce urmează să dezvolte răspunsul dat motivelor pe care acesta a fost întemeiat.

Astfel, sub un prim aspect, recurenta a arătat că instanța de apel a schimbat nejustificat cauza acțiunii principale, fundamentată, potrivit celor deplin lămurite, pe dreptul la despăgubire pretins de A.A.A.S. ca urmare a înstrăinării de către S.C. A. S.A. a terenurilor pentru care s-au emis certificate de atestare a dreptului de proprietate.

Cu încălcarea dispozițiilor art. 9 alin. (2), art. 22 alin. (4), art. 14 și art. 20 C.proc.civ., instanța de apel a considerat că pretenția reclamantei este fundamentată în fapt pe încălcarea, de către părâtă, a obligației legale de a emite acțiunile corespunzătoare majorării capitalului social,

care ar fi trebuit să opereze prin emiterea certificatelor de atestare a dreptului de proprietate asupra terenurilor pe care pârâta, ulterior, le-a înstrăinat.

Înalta Curte de Casație și Justiție arată că temeiul juridic al acțiunii, ca manifestare procesuală a dreptului material, constă, așa cum, de altfel, chiar recurenta subliniază, nu doar în enunțarea temeiului de drept, ci și prin evaluarea, concordant intenției părții raportat la conținutul cererii, a motivelor de fapt arătate în actul de sesizare.

Răspunderea civilă solicitată în cauză, întemeiată juridic pe temei delictual, a fost explicată de reclamanta A.A.A.S. în chiar petitul cererii, în care se arată că despăgubirile reprezintă „*contravaloarea acțiunilor ce reveneau de drept A.A.A.S. pentru suprafețele de 3.530,3 mp teren pentru care a fost emis certificatul de proprietate seria M03 nr. 9136 și de 18.664 mp din terenul pentru care a fost emis certificatul de proprietate seria MO nr. 9138/31.04.2004 (parțial) și care ulterior au fost înstrăinate de societate, fără ca aceasta să procedeze la majorarea capitalului social cu un număr de acțiuni corespunzător*”, fiind astfel detaliată *causa petendi*, care a oferit instanței criteriile de analiză ale dreptului afirmat.

De altfel, prin răspunsul la întâmpinare și prin precizările depuse la dosarul primei instanțe, A.A.A.S. reiterează, combătând excepția de fond a lipsei calității sale procesuale, că pârâta avea obligația de a emite acțiuni corespunzătoare valorii terenurilor ce revin acesteia ca aport social, acțiuni pe care reclamanta le administrează în numele statului, în baza unui mandat legal, pe care pârâta nu le-a emis, încălcând norme ale dreptului pozitiv.

Acestea fiind premisele acțiunii, împrejurarea că terenurile în discuție au fost vândute a reprezentat, în configurarea pretenției reclamantei, un aspect cu caracter circumstanțial, iar nu însuși fundamentul acțiunii în justiție.

Instanța de recurs arată că pe aceste temeuri, în limitele judecății statuate în apel, determinate de criticile și apărările invocate, nu s-a impus necesitatea unei rediscutări a fundamentului cererii de chemare în judecată, iar curtea de apel nu a realizat o reconfigurare a cererii de chemare în judecată, cum pretinde recurenta. Se mai impune și precizarea că nu se poate imputa instanței de apel lipsa dezbaterilor, o dată, pentru că, în realitate, în apel niciuna dintre părți, prin aspectele invocate, nu a solicitat instanței acest lucru, a doua oară, întrucât cauza cererii de chemare în judecată nu a făcut obiectul unei reinterprețări în calea de atac.

Astfel, este lipsit de fundament acel motiv de recurs prin care se invocă încălcarea în apel a unor norme de procedură care atrag nulitatea actului de procedură criticat.

O a doua critică deduce instanței de recurs verificarea modului de aplicare a legii de către instanța de apel cu prilejul analizei condiției calității procesuale active a reclamantei A.A.A.S.

După redarea sintetică a deciziei prin particularizarea aspectelor reținute de instanța de apel cu privire la calitatea procesuală a reclamantei, recurenta S.C. A. S.A. a arătat că, potrivit art. 36 C.proc.civ., calitatea procesuală presupune identitatea între părțile litigiului și părțile raportului juridic substanțial, fiind esențial necesar ca reclamanta să probeze că este titular al raportului juridic dedus judecății.

Din această perspectivă, Înalta Curte arată că reclamanta a dedus judecății un raport juridic de drept justificat pe temei delictual, determinat de încălcarea unei obligații cu conținut legal de către pârâta, mai departe, existența sau inexistența dreptului reprezentând o chestiune de fond, deci, de temeinicie.

A mai susținut recurenta că, deși reclamanta își legitimează calitatea pe baza unui mandat legal, întemeiat pe dispozițiile art. 12 din O.U.G. nr. 51/1998 și art. 5 din O.U.G. nr. 23/2004, dispozițiile evocate nu demonstrează, cum greșit a apreciat instanța de apel, calitatea procesuală a reclamantei.

S-a arătat că atribuțiile A.A.A.S. sunt delimitate de art. 12 din O.U.G. nr. 51/1998 și art. 5 din O.U.G. nr. 23/2004, de unde se deduce că mandatul autorității este delimitat la administrarea participațiilor Statului român, acolo unde acesta deține calitatea de acționar, or, în cauză, tocmai această premisă nu este întrunită. Acțiunea promovată de reclamantă nu vizează administrarea participațiilor statului în S.C. A. S.A., de aceea pretinsul prejudiciu, fundamentat în acest caz pe răspunderea civilă delictuală, poate fi solicitat de Statul român prin Ministerul Finanțelor Publice, ca subiect de drept a cărui reprezentare procesuală este stabilită prin lege, conform art. 3 pct. 81 din H.G. nr. 34/2009.

Nici acest motiv de recurs nu este fondat.

Într-adevăr, în acțiunea promovată în cauză, prejudiciul a cărui reparație este urmărită vizează pretinsa încălcare de către S.C. A. S.A. a obligațiilor aferente majorării capitalului social cu valoarea corespunzătoare a terenurilor pentru care s-au emis certificate de atestare a drepturilor de proprietate, urmate de emiterea de noi acțiuni care trebuiau să intre în portofoliul Statului român, acțiuni pentru care, în conformitate cu art. 12 din O.U.G. nr. 51/1998 și art. 5 din O.U.G. nr. 23/2004, A.A.A.S. are un drept legal de administrare. În acest sens, A.A.A.S. a promovat cererea de chemare în judecată, arătând explicit că despăgubirea solicitată reprezintă echivalentul prejudiciului produs statului prin această omisiune.

Din acest punct de vedere, art. 223 alin. (1) C.civ. stabilește că în raporturile de drept civil în care se prezintă nemijlocit, ca titular de drepturi și obligații, statul participă prin Ministerul Finanțelor Publice, *afară de cazul în care legea stabilește un alt organ în acest sens*.

Conform art. 4 din O.U.G. nr. 88/1997, în exercitarea competențelor și atribuțiilor în legătură cu procesul de privatizare, statul acționează prin Guvern, Agenția Română de Dezvoltare și instituțiile publice implicate. Așadar, în domeniul privatizării, *statul acționează la nivel instituțional prin organisme determinate de legea specială*.

În acest sens, instituția publică implicată este A.A.A.S., ale cărei atribuții sunt stabilite prin O.U.G. nr. 51/1998 și O.U.G. nr. 23/2004.

Potrivit art. 12 din O.U.G. nr. 51/1998, A.A.A.S. are, printre altele, în competență preluarea fără plată a unor acțiuni/părți sociale deținute de stat, precum și exercitarea tuturor drepturilor și îndeplinirea tuturor obligațiilor ce decurg din calitatea de acționar/asociat al statului, iar, conform art. 5 din O.U.G. nr. 23/2004, A.A.A.S. monitorizează modul în care sunt respectate clauzele din contractele de privatizare, potrivit O.G. nr. 25/2002 privind unele măsuri de urmărire a executării obligațiilor asumate prin contractele de privatizare a societăților comerciale.

Din acest punct de vedere, A.A.A.S. este instituția de specialitate a administrației publice centrale care, în numele statului, are controlul, supravegherea și urmărirea societăților comerciale în ceea ce privește gradul de realizare a obligațiilor stabilite de lege și prin contractele încheiate în domeniul privatizării.

Aceasta nu semnifică implicarea A.A.A.S. doar în administrarea acțiunilor pe care statul le are în portofoliu, ci include dreptul la orice acțiune contractuală sau extracontractuală care, în conexiune cu procesul de privatizare, presupune conservarea unui drept al statului.

În acest sens, imputându-se părții încălcarea obligațiilor statuate de art. 12 din Legea nr. 137/2002, A.A.A.S., ca instituție publică implicată, valorifică un drept conferit al statului prin legile din domeniul privatizării.

Din acest punct de vedere, acțiunea se exercită de autoritatea publică implicată în privatizare, reclamanta A.A.A.S., care are legitimare procesuală activă iar dezlegările date acestei chestiuni de drept în apel sunt corecte.

Sub un alt aspect, recurenta a invocat hotărârea civilă nr. 228/23.10.2018 pronunțată de Tribunalul Dolj prin care a fost desființată rezoluția directorului Registrului Comerțului, cu nr. 31.08.2018, privind înregistrarea cererii A.A.A.S. a mențiunilor privind majorarea capitalului social al S.C. A. S.A., definitivă prin neapelare.

Instanța de recurs arată că nici evocarea acestui înscris nu se repercutează asupra calității procesuale a A.A.A.S. în cauză, în sensul solicitat de recurentă. Împrejurarea că s-a respins cererea de menționare a majorării capitalului societății pârâte cu valoarea terenurilor pentru care s-au emis certificate de atestare a drepturilor de proprietate asupra unor terenuri nu infirmă legitimarea A.A.A.S. de a solicita, ca instituție publică implicată în controlul privatizării, prin acțiune separată, daunele determinate tocmai de neefectuarea acestei operațiuni, conform art. 12 din Legea nr. 137/2002.

În fine, ultimul aspect prezentat de pârâtă în susținerea recursului declarat este determinat de cauza cererii de chemare în judecată, fundamentul pretenției, reiterând că acesta s-a bazat pe răspunderea civilă delictuală determinată de faptul, pretins ilicit, de a fi vândut terenurile pentru care s-au emis certificatele de atestare a proprietății seria M03 nr. 9136 seria MO nr. 9138/31.04.2004 și că nicio dispoziție legală nu recunoaște, în aceste limite, dreptul A.A.A.S. de a promova acțiuni.

Înalta Curte de Casație și Justiție arată că în considerentele precedente, analizând primul motiv de casare, a răspuns criticilor referitoare la stabilirea fundamentului juridic al pretenției, iar aceste aspecte nu vor fi reluate.

În plus, în măsura în care recurenta consideră că această critică reprezintă un argument suplimentar al demonstrării lipsei calității procesuale active a A.A.A.S., instanța de recurs reafirmă că A.A.A.S., ca instituție publică implicată, acționează pentru valorificarea un drept conferit al statului prin legile din domeniul privatizării, inclusiv pentru drepturi care rezultă din neîndeplinirea de către societățile implicate a obligațiilor prevăzute de lege în acest domeniu. Cum fundamentul acțiunii îl reprezintă, astfel cum rezultă explicit din cererea de chemare în judecată, încălcarea obligațiilor pozitive stabilite în sarcina pârâtei prin art. 12 din Legea nr. 137/2002, titularul acțiunii a cerut instanței de judecată să angajeze răspunderea socială pentru pagubele determinate de această împrejurare.

Astfel, găsind nefondate criticile deduse instanței de recurs prin motivele de casare, în temeiul art. 496 C.proc.civ., Înalta Curte a respins recursul, constatând că decizia din apel a fost dată cu interpretarea și aplicarea corectă a normelor de drept material și procesual.

III. Participanții la procesul civil

4. A. Cerere de recuzare anulată ca netimbrată. Consecințe în raport cu dispozițiile art. 47 alin. (3) și (4) din Codul de procedură civilă

B. Cerere de recuzare. Nepronunțarea instanței prin încheiere separată cu privire la cea de a doua cerere de recuzare. Condiții și efecte din perspectiva dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 5 din Codul de procedură civilă

C. proc. civ., art. 44 alin. (1), art. 47 alin. (3) - (4), art. 51 alin. (5), art. 138
O.U.G. nr. 80/2013, art. 33

A. Articolul 47 alin. (3) și (4) C. proc. civ. statuează că cererea de recuzare îndreptată împotriva aceluiași judecător pentru același motiv de incompatibilitate este inadmisibilă,

inadmisibilitate ce urmează a fi constatată chiar de completul în fața căruia s-a formulat cererea de recuzare, cu participarea judecătorului recuzat.

Dispozițiile art. 47 alin. (4) C. proc. civ. prevăd, fără a distinge, că nerespectarea condițiilor cu privire la cererea de recuzare atrage inadmisibilitatea acesteia.

Faptul că prima cerere de recuzare a fost anulată ca netimbrată nu înseamnă că aceasta nu există și, ca atare, nu produce niciun efect juridic, deoarece legiuitorul, în reglementarea dispozițiilor art. 47 alin. (3) și (4) C. proc. civ., nu a exclus în mod expres ipoteza unei prime cereri anulate.

Prin urmare, în lipsa unei mențiuni exprese a textului legal care să impună condiția privitoare la o primă cerere de recuzare respinsă, făcând aplicarea principiului de drept ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, în ipoteza prevăzută de art. 47 alin. (3) teza a II-a C. proc. civ. se înscriu și cererile de recuzare anulate, întrucât și acestea, împreună cu toate cererile în care nu s-a dat, pentru varii alte motive, eficiență recuzării, creează premisa formulării unei noi cereri de recuzare, fiind în mod evident exclusă o astfel de posibilitate în cazul unei cereri de recuzare anterioare admise, întrucât aceasta ar presupune schimbarea completului de judecată.

B. Potrivit dispozițiilor art. 51 alin. (5) C. proc. civ., abținerea sau recuzarea se soluționează printr-o încheiere care se pronunță în ședință publică.

În cazul în care instanța nu s-a pronunțat printr-o încheiere separată pe cea de a doua cerere de recuzare formulată de parte, ci, prin încheierea pronunțată, în temeiul și cu respectarea dispozițiilor art. 47 alin. (3) și (4) C. proc. civ., a constatat în ședință publică inadmisibilitatea cererii de recuzare și a pășit ulterior la soluționarea cauzei, nu sunt încălcate dispozițiile art. 51 alin. (5) C. proc. civ., dispoziția de constatare a inadmisibilității făcând de prisos pronunțarea unei încheieri separate.

Din această perspectivă, prin măsura dispusă de instanță cu privire la noua cerere de recuzare, părții nu i s-a produs nicio vătămare care să atragă incidența motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1376 din 15 iulie 2020

La termenul din 27 mai 2019, așa cum s-a consemnat în practica încheierii de ședință de la respectivul termen, pronunțată de Curtea de Apel Ploiești, Secția I civilă în dosarul nr. x/42//2018/a1 instanța, sesizată cu cererea de recuzare înregistrată în dosar sub nr. x din 27 mai 2019, formulată de petentul A., a constatat că, în raport cu art. 47 alin. (3) C. proc. civ., cererea de recuzare este inadmisibilă.

La același termen de judecată a fost amânată pronunțarea asupra cauzei având ca obiect contestația în anulare a deciziei nr. 2885 din 29 noiembrie 2018, pronunțată de Curtea de Apel Ploiești, Secția I civilă în dosarul nr. x/42/2018.

Împotriva încheierii de la 27 mai 2019 a declarat recurs A., solicitând casarea, admiterea cererii de recuzare a judecătorului B. și trimiterea cauzei spre rejudecare instanței investite cu contestația în anulare, în conformitate cu art. 53 alin. (3) C. proc. civ., iar în subsidiar trimiterea cauzei unei alte instanțe de același grad, raportat la prevederile art. 497 C. proc. civ.

În motivare, în raport de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ., recurentul a invocat nerespectarea de către instanță a dispozițiilor prevăzute de art. 51 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ. și de art. 47 alin. (3) C. proc. civ.

Astfel, a arătat recurentul, instanța nu s-a pronunțat printr-o încheiere asupra inadmisibilității cererii de recuzare, ci s-a limitat numai la a face constatarea că art. 47 alin. (3) C. proc. civ. nu distinge între cererile anulate și cele respinse, fără însă a prelua această apreciere și în dispozitivul încheierii, ca singura modalitate prin care se putea da eficiență juridică acestei poziții a completului de judecată.

În acest context, recurentul a apreciat că aspectul reținut de instanță asupra inadmisibilității cererii de recuzare nu îi este opozabil și că instanța care a judecat contestația în anulare s-a aflat în stare de incompatibilitate, ca urmare a nesoluționării cererii sale de recuzare.

Din perspectiva motivului de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., recurentul a invocat faptul că încheierea criticată este dată cu încălcarea legii, instanța neluând în considerare faptul că cererea de recuzare anterior formulată fusese anulată ca netimbrată, astfel încât solicitarea de recuzare din 27 mai 2019 nu reprezenta o nouă cerere de recuzare, dat fiind faptul că prima cerere de recuzare, fiind anulată pentru netimbrare, nu mai exista și nu mai producea efecte juridice.

A considerat recurentul că instanța a greșit atunci când a făcut aplicarea art. 47 alin. (3) C. proc. civ., nefiind vorba despre o nouă cerere de recuzare îndreptată împotriva aceluiași judecător, pentru aceleași motive, sens în care a evocat dispozițiile art. 138 C. proc. civ.

Totodată, recurentul a expus, pe larg, argumente în susținerea cererii de recuzare.

Referitor la solicitarea trimiterii cauzei unei alte instanțe de același grad, în conformitate cu art. 497 C. proc. civ., a arătat că un număr de 6 completuri, reunind 12 judecători ai Curții de Apel Ploiești s-au pronunțat în cauze în care este parte, iar hotărârile conțin diferite vicii de procedură sau de aplicare a legii, motiv pentru care a apreciat că instanța nu dispune de resursele umane și organizatorice pentru a înfăptui justiția în ceea ce îl privește.

În drept, recurentul a invocat dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5 și 8 C. proc. civ.

La 13 august 2019 intimatul C. a formulat întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului ca nefondat.

În cadrul apărărilor formulate, intimatul a arătat că adoptarea unei alte soluții decât aceea pronunțată de instanță ar fi lipsit de eficiență norma legală cuprinsă în art. 47 alin. (3) C. proc. civ. și ar fi permis recurentului să formuleze două cereri de recuzare îndreptate împotriva aceluiași judecător, pentru aceleași motive de incompatibilitate.

Totodată, intimatul a solicitat respingerea cererii formulate de recurent privind trimiterea cauzei unei alte instanțe de același grad, făcând referire la multitudinea de cauze în care recurentul se judecă cu aceleași părți și care au ca obiect contestația acestuia la decizia de pensionare.

La 27 august 2019 intimata Casa de Pensii a Ministerului Apărării Naționale a formulat întâmpinare, prin care a invocat în principal excepția inadmisibilității recursului, iar în subsidiar a solicitat respingerea recursului ca nefondat, raportându-se în argumentație exclusiv la decizia nr. 1617 din 30 mai 2019, pronunțată de Curtea de Apel Ploiești pe fondul contestației în anulare.

În susținerea excepției inadmisibilității recursului, intimatul a invocat dispozițiile art. 493 alin. (5) C. proc. civ., raportat la art. 248 alin. (1) și la art. 508 alin. (4) din același cod, din perspectiva caracterului definitiv al hotărârii atacate cu contestație în anulare.

La 27 august 2019, intimatul Ministerul Apărării Naționale a formulat întâmpinare, prin care a invocat în principal excepția inadmisibilității recursului, iar în subsidiar a solicitat respingerea recursului ca nefondat, expunând aceleași argumente ca și intimata Casa de Pensii a Ministerului Apărării Naționale.

Recurentul a depus răspuns la ambele întâmpinări, prin care a invocat excepția lipsei calității de reprezentant a Direcției Juridice a M.A.P.N. și a consilierului juridic delegat D.

Analizând recursul prin prisma motivelor invocate și a dispozițiilor legale incidente în materie, Înalta Curte l-a respins pentru considerentele care vor fi dezvoltate în cele ce urmează.

Cu titlu preliminar, instanța supremă constată că și argumentele expuse de recurent în susținerea motivului de recurs reglementat de dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. vizează tot încălcarea de către curtea de apel a regulilor de procedură, de aceea urmează a analiza cererea de recurs din perspectiva incidenței motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ.

Conform dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ., casarea unei hotărâri se poate cere când, prin hotărârea dată, instanța a încălcat regulile de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității.

Înalta Curte constată că în fața curții de apel, în cadrul ședinței de judecată de la 11 martie 2019, recurentul din cauza de față, contestator în procesul dedus judecătii curții de apel, a formulat cerere de recuzare a completului de judecată, în ședință aducându-i-se la cunoștință obligația de a formula cererea în scris și de a o timbra cu taxă judiciară de timbru de câte 100 de lei pentru fiecare judecător recuzat.

Se reține că la 18 martie 2019 a fost depusă la dosar o cerere de recuzare, formulată în scris, referitoare la judecătorul B., cerere la care se face referire în încheierea de ședință de la 21 martie 2019.

Constată și că prin încheierea din 21 martie 2019, pronunțată în același dosar, a fost anulată ca netimbrată cererea de recuzare formulată de contestatorul A. cu privire la judecătorii B. și E.

La 27 mai 2019 a fost înregistrată la dosar sub nr. x cererea de recuzare formulată de A. cu privire la judecătorul B.

Prin încheierea din 27 mai 2019, pronunțată de Curtea de Apel Pitești, Secția I civilă în dosarul nr. x/42/2018/a1, completul de judecată compus din judecătorii B. și E. a constatat că, în raport de art. 47 alin. (3) C. proc. civ., o nouă cerere de recuzare este inadmisibilă. Prin dispozitivul aceleiași încheieri a fost amânată pronunțarea asupra cauzei având ca obiect contestația în anulare a deciziei nr. 2885 din 29 noiembrie 2018, pronunțată de Curtea de Apel Ploiești, Secția I civilă în dosarul nr. x/42/2018.

Potrivit dispozițiilor art. 44 alin. (1) C. proc. civ., judecătorul aflat într-o situație de incompatibilitate poate fi recuzat de oricare dintre părți înainte de începerea oricărei dezbateri.

Totodată, art. 47 alin. (3) și (4) C. proc. civ. statuează că cererea de recuzare îndreptată împotriva aceluiași judecător pentru același motiv de incompatibilitate este inadmisibilă, inadmisibilitate ce urmează a fi constatată chiar de completul în fața căruia s-a formulat cererea de recuzare, cu participarea judecătorului recuzat.

Așadar, dispozițiile art. 47 alin. (4) C. proc. civ. prevăd, fără a distinge, că nerespectarea condițiilor cu privire la cererea de recuzare atrage inadmisibilitatea acesteia.

Raportat la aceste considerente, nu poate fi reținut argumentul recurentului, în sensul că prima cerere de recuzare, fiind anulată ca netimbrată, nu există și, ca atare, nu produce niciun efect juridic, deoarece legiuitorul, în reglementarea dispozițiilor art. 47 alin. (3) și (4) C. proc. civ., nu a exclus în mod expres ipoteza unei prime cereri anulate.

Pe de altă parte, în lipsa unei mențiuni exprese a textului legal care să impună condiția privitoare la o primă cerere de recuzare respinsă, făcând aplicarea principiului de drept *ubi lex*

non distinguit, nec nos distinguere debemus, instanța supremă apreciază că în ipoteza prevăzută de art. 47 alin. (3) teza a II-a C. proc. civ. se înscriu și cererile de recuzare anulate, întrucât și acestea, împreună cu toate cererile în care nu s-a dat, pentru varii alte motive, eficiență recuzării, creează premisa formulării unei noi cereri de recuzare, fiind în mod evident exclusă o astfel de posibilitate în cazul unei cereri de recuzare anterioare admise, întrucât aceasta ar presupune schimbarea completului de judecată.

Critica este nefondată și din perspectiva faptului că, invocând lipsa de efecte a primei încheieri ca urmare a nulității acesteia, recurentul se prevalează de propria culpă în anularea actului de procedură, culpă concretizată în nesocotirea obligației de plată, anticipată sau până la termenul stabilit pentru soluționarea cererii de recuzare, obligația fiind prevăzută de art. 33 din O.U.G. nr. 80/2013. Cu raportare la speță, instanța supremă constată că recurentului i s-au pus în vedere atât obligația de a timbra, cât și cuantumul taxei judiciare de timbru prin încheierea de la 11 martie 2019, așa cum reiese din practica și din dispozitivul încheierii aflate la fila 50 a dosarului curții de apel, însă acesta nu s-a conformat și nici nu și-a justificat conduita procesuală sub acest aspect. Ca urmare, acest argument adus în susținerea criticii este formulat cu încălcarea principiului *nemo auditur propriam turpitudinem allegans*.

Critica recurentului referitoare la încălcarea dispozițiilor art. 138 C. proc. civ. este nefondată.

În cererea de recuzare înregistrată la 27 mai 2019, recurentul din cauza de față a făcut referire la faptul că anterioara cerere de recuzare, înregistrată la 18 martie 2019, a fost anulată pentru neplata taxei de timbru, aspect reiterat la termenul din 27 mai 2019 și consemnat în practica încheierii de la acel termen, ceea ce infirmă în mod categoric susținerea sa despre obligația curții de apel de a constata litispendența și, implicit, despre imposibilitatea în care instanța s-ar fi aflat de a constata inadmisibilitatea celei de-a doua cereri de recuzare.

Aceasta cu atât mai mult cu cât la termenul din 27 mai 2019 problema litispendenței nici nu s-a ridicat în fața instanței și cu cât litispendența nu putea produce vreun efect față de o primă cerere soluționată de un alt complet de judecată, care astfel se dezinvestise, fiind de domeniul evidenței că cererile de recuzare înregistrate în cauză sunt distincte și trebuiau examinate din perspectiva admisibilității, așa cum în mod legal s-a și procedat, neexistând nicio încălcare a art. 138 C. proc. civ.

Este nefondată și critica referitoare la încălcarea dispozițiilor art. 51 alin. (5) C. proc. civ., Înalta Curte constatând că prin încheierea recurată instanța, în temeiul și cu respectarea dispozițiilor art. 47 alin. (3) și (4) C. proc. civ., a constatat în ședință publică inadmisibilitatea cererii de recuzare formulată de A., înregistrată la dosar la 27 mai 2019, și a pășit ulterior la soluționarea cauzei, dispoziția de constatare a inadmisibilității făcând de prisos pronunțarea unei încheieri separate, astfel cum pretinde recurentul. Din această perspectivă, instanța supremă apreciază că, prin măsura dispusă de curtea de apel cu privire la noua cerere de recuzare, recurentului nu i s-a produs nicio vătămare care să atragă incidența motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ.

Argumentele expuse de recurent în susținerea cererii de recuzare nu pot face obiectul analizei în recurs, Înalta Curte neputând analiza decât criticile ce vizează nelegalitatea încheierii recurate, nu cererea de recuzare în esența ei.

Având în vedere argumentele expuse în precedent, Înalta Curte de Casație și Justiție, constatând că nu este incident motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ., în temeiul dispozițiilor art. 496 alin. (1) teza a II-a din același cod, a respins ca nefondat recursul declarat.

5. Contestație în anulare. Cerere de recuzare împotriva judecătorului care a soluționat revizuirea. Neincidența cazului de incompatibilitate prevăzut de art. 42 alin. (1) pct. 1 din Codul de procedură civilă

C. proc. civ., art. 42 alin. (1) pct. 1, art. 509 alin. (1) pct. 1,
art. 503 alin. (2) pct. 3, alin. (3)

Conform art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., judecătorul este incompatibil de a judeca când și-a exprimat anterior părerea cu privire la soluție în cauza pe care a fost desemnat să o judece.

Judecătorul care s-a pronunțat asupra unei revizuirii nu este incompatibil, în sensul art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., a se pronunța într-o contestație în anulare, în condițiile în care, raportat la textele de lege care le reglementează, motivele pentru care cele două căi de atac extraordinare de retractare pot fi declarate diferite, astfel că o hotărâre nu poate fi atacată, invocând același motiv, atât cu revizuire, cât și cu contestație în anulare.

Astfel, prin faptul că a soluționat cererea de revizuire, judecătorul recuzat nu a devenit incompatibil, în sensul art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., să judece contestația în anulare, căci nu există identitate între motivul de revizuire prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. și cel de contestație în anulare reglementat de art. 503 alin. (2) pct. 3, coroborat cu art. 503 alin. (3) C.proc.civ.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 2040 din 21 octombrie 2020

Prin cererea înregistrată la 28.08.2018 pe rolul Tribunalului Cluj, Secția mixtă de contencios administrativ și fiscal, de conflicte de muncă și asigurări sociale, reclamantii A., B., C., D., E., F., G., H. și I. au chemat în judecată pe pârâtul Spitalul Clinic de Urgență pentru Copii J., solicitând următoarele:

- anularea dispoziției colective nr. 112A/30.03.2018, respectiv a dispoziției colective nr. 207A/29.05.2018, în ceea ce privește reducerea sporurilor aferente salariului, prin care s-a dispus reducerea sporului grupa I de la 75% la 55%, (fiind retribuiți ulterior 10% spor grupa I) și obligarea pârâtului la acordarea sporului salarial grupa I în procent de 85%. În subsidiar, au solicitat obligarea pârâtului la plata sporului grupa I în procent de 75% și a sporului grupa II în procent de 15%, aferente salariului de bază, cele maxime avute inițial, cu consecința revenirii la cele existente inițial;

- anularea actului adițional nr. 3/30.03.2018, respectiv a actului adițional nr. 4/29.05.2018 la contractele individuale de muncă, prin care s-a dispus reducerea sporurilor grupa I - de la 75% la 55%, (fiind retribuiți ulterior 10%) și s-a eliminat sporul grupa II - 15%, în sensul menținerii salariilor de bază avute anterior reducerii acestora;

- obligarea pârâtului la plata diferenței de drepturi salariale dintre salariul cuvenit, indexat, majorat și reactualizat cu dobânda legală și cel acordat efectiv, calculată de la data emiterii deciziei până la acordarea efectivă;

- obligarea pârâtului la calcularea acestor sporuri prin raportare la salariul de bază și nu la salariul de încadrare;

- obligarea pârâtului la plata cheltuielilor de judecată.

Prin sentința civilă nr. 461/27.02.2019, Tribunalul Cluj, Secția mixtă de contencios administrativ și fiscal, de conflicte de muncă și asigurări sociale, a respins ca neîntemeiată acțiunea.

Împotriva acestei sentințe, reclamantii au declarat apel, care a fost respins ca nefondat prin decizia civilă nr. 859/A/12.06.2019, pronunțată de Curtea de Apel Cluj, Secția a IV-a pentru litigii de muncă și asigurări sociale.

Împotriva acestei decizii, A., B., C., D., E., F., G., H. și I. au formulat contestație în anulare, întemeiată pe dispozițiile art. 503 alin. (2) pct. 3, coroborat cu art. 503 alin. (3) C.proc.civ., care a fost înregistrată pe rolul Curții de Apel Cluj, Secția a IV-a pentru litigii de muncă și asigurări sociale sub nr. x/33/2019.

La 13.09.2019, A., B., C., D., E., F., G., H. și I. au formulat o cerere de recuzare împotriva unui membru al completului de judecată.

Prin încheierea din 19.09.2019, Curtea de Apel Cluj, Secția a IV-a pentru litigii de muncă și asigurări sociale, a respins cererea de recuzare, iar prin decizia civilă nr. 1301/A/18.10.2019 a respins ca inadmisibilă contestația în anulare.

Împotriva încheierii din 19.09.2019, A., B., C., D., E., F., G., H. și I. au declarat recurs, solicitând casarea ei și constatarea stării de incompatibilitate relativă invocată, precum și casarea hotărârii pronunțate în contestația în anulare.

În motivarea recursului, au susținut că instanța a respins cererea de recuzare, rezumându-se la a reține doar că nu sunt îndeplinite cerințele art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., fără a arăta argumentele de fapt și de drept care au condus la această concluzie.

Potrivit recurenților, au fost încălcate prevederile art. 425 alin. (1) lit. b) C.proc.civ., încheierea nefiind motivată, ceea ce atrage incidența motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ.

În continuare, autorii căii de atac au reiterat situația de fapt, au prezentat evoluția litigiului în etapele procesuale anterioare și au susținut că, urmare a greșelilor de procedură efectuate de instanța de apel, au formulat două căi extraordinare de atac, contestație în anulare și revizuire, ambele vizând același motiv, și anume discriminarea salarială a angajaților raportat la alte instituții similare, critică ce nu a fost analizată de instanțe.

Au arătat recurenții că judecătorul recuzat în cadrul contestației în anulare este același care a soluționat cererea de revizuire, acesta exprimându-și anterior părerea cu privire la omisiunea instanțelor de a cerceta motivul discriminării salariale, aflându-se astfel în cazul de incompatibilitate prevăzut de art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.

În drept, au invocat dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5 și 6 C.proc.civ.

Se cuvine menționat, cu prioritate, că potrivit art. 499 C.proc.civ., „*prin derogare de la prevederile art. 425 alin. (1) lit. b), hotărârea instanței de recurs va cuprinde în considerente numai motivele de casare invocate și analiza acestora, arătându-se de ce s-au admis ori, după caz, s-au respins.(...)*”.

Analizând hotărârea atacată, prin prisma motivelor de recurs invocate, Înalta Curte a reținut următoarele:

În mod expres, recurenții au invocat ipotezele prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 5 și 6 C.proc.civ., texte de lege potrivit cărora casarea unei hotărâri se poate cere când, prin aceasta, instanța a încălcat regulile de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității sau atunci când nu cuprinde motivele pe care se sprijină ori când cuprinde motive contradictorii sau numai motive străine de natura cauzei.

Au susținut autorii căii de atac că instanța, cu încălcarea art. 425 alin. (1) lit. b) C.proc.civ., a respins cererea de recuzare, rezumându-se la a reține doar că nu sunt îndeplinite cerințele de la art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., fără a arăta argumentele de fapt și de drept care au condus la această concluzie.

Garantarea dreptului la un proces echitabil include printre altele dreptul părților de a fi în mod real „ascultate”, adică în mod corect examinate de către instanța sesizată, care, în acest scop, trebuie să procedeze la un examen efectiv și consistent al argumentelor părților.

Așadar, obligația de motivare impune o apreciere atașată de natura cauzei și de circumstanțele sale, motivarea unei hotărâri fiind înțeleasă ca un silogism logic, de natură a o explica în mod inteligibil, ceea ce nu presupune un răspuns exhaustiv la toate argumentele aduse de părți, ci la cele fundamentale, care sunt susceptibile, prin conținutul lor, să influențeze soluția.

Examinarea încheierii atacate conduce Înalta Curte spre concluzia că instanța a explicat de o manieră convingătoare raționamentul juridic pe care l-a adoptat, reținând că, prin faptul că a soluționat cererea de revizuire, judecătorul recuzat nu a devenit incompatibil, în sensul art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., să judece contestația în anulare, căci nu există identitate între motivul de revizuire prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. și cel de contestație în anulare reglementat de art. 503 alin. (2) pct. 3, coroborat cu art. 503 alin. (3) C.proc.civ.

Așa fiind, criticile recurențelor vizând nemotivarea hotărârii nu sunt întemeiate.

Nici critica potrivit căreia, contrar celor reținute de instanță, judecătorul recuzat era incompatibil, în sensul art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., nu este aptă să conducă la casarea încheierii atacate.

Conform art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., judecătorul este incompatibil de a judeca când și-a exprimat anterior părerea cu privire la soluție în cauza pe care a fost desemnat să o judece.

Înalta Curte constată că prin decizia civilă nr. 998/A/2019 a Curții de Apel Cluj, Secția a IV-a pentru litigii de muncă și asigurări sociale, pronunțată în dosarul nr. x/33/201 (de completul de judecată din care a făcut parte și judecătorul recuzat), a fost respinsă revizuirea formulată de A., B., C., D., E., F., G., H. și I. împotriva deciziei civile nr. 859/A/12.06.2019 a aceleiași curți de apel.

Cererea de revizuire fusese întemeiată pe dispozițiile art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., potrivit cărora revizuirea unei hotărâri pronunțate asupra fondului sau care evocă fondul poate fi cerută dacă s-a pronunțat asupra unor lucruri care nu s-au cerut sau nu s-a pronunțat asupra unui lucru cerut ori s-a dat mai mult decât s-a cerut, autorii căii de atac reclamând nerespectarea de către instanță a principiului disponibilității, din perspectiva faptului că nu s-a pronunțat asupra aspectului discriminării salariaților reclamânți.

Instanța de revizuire a apreciat că, în condițiile în care curtea de apel a reținut prin decizia atacată că este inadmisibilă schimbarea cauzei juridice în apel, cu referire la motivele din cererea de apel vizând constatarea discriminării, nu este incident motivul de revizuire prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., pentru că respectiva critică fusese evaluată și înlăturată.

Obiectul dosarului nr. x/33/2019 al Curții de Apel Cluj, Secția a IV-a pentru litigii de muncă și asigurări sociale, în cadrul căruia s-a formulat cererea de recuzare respinsă prin încheierea atacată cu recurs, îl constituie contestația în anulare formulată împotriva deciziei civile nr. 859/A/12.06.2019 a aceleiași instanțe.

Prin contestația în anulare, autorii acesteia au criticat decizia atacată din perspectiva art. 503 alin. (2) pct. 3, coroborat cu art. 503 alin. (3) C.proc.civ., susținând că instanța nu s-a pronunțat asupra motivului de apel vizând discriminarea salariaților comparativ cu salariații din alte instituții similare.

Așadar, având în vedere obiectul celor două dosare, prin prisma cărora judecătorul recuzat a avut a se pronunța, în cadrul revizuirii, asupra motivului ce viza lipsa pronunțării asupra unui lucru cerut, iar în contestația în anulare, cu privire la lipsa analizei unui motiv de apel, în mod judicios s-a reținut prin încheierea atacată că nu este incident cazul de incompatibilitate prevăzut de art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., de vreme ce nu există identitate între motivul de revizuire prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. și cel al contestației în anulare reglementat de art. 503 alin. (2) pct. 3 coroborat cu art. 503 alin. (3) C.proc.civ. Înalta Curte subliniază că ipoteza reglementată de art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. are în vedere cererea concretă dedusă judecății, obiectul ei, pe când ipoteza cuprinsă în art. 503 alin. (2) pct. 3 C.proc.civ. vizează omisiunea de cercetare a unui motiv de casare.

Mai mult decât atât, nu se poate susține cu temei că judecătorul care s-a pronunțat asupra unei revizuirii este incompatibil, în sensul art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., a se pronunța într-o contestație în anulare, în condițiile în care, raportat la textele de lege care le reglementează, motivele pentru care cele două căi de atac extraordinare de retractare pot fi declarate diferite, astfel că o hotărâre nu poate fi atacată, invocând același motiv, atât cu revizuire, cât și cu contestație în anulare.

Judecătorul investit cu soluționarea unei cereri de revizuire se va pronunța în limitele dispozițiilor art. 509 C.proc.civ., care reglementează obiectul și motivele de revizuire, iar în ipoteza contestației în anulare, în limitele art. 503 C.proc.civ., care stabilește obiectul și motivele contestației.

Așadar, astfel cum sunt configurate de lege, căile extraordinare de atac ale revizuirii și contestației în anulare nu pot fi declarate pentru același motiv.

De altfel, prin decizia civilă nr. 1301/A/2019, pronunțată în dosarul în cadrul căruia s-a formulat cererea de recuzare respinsă prin încheierea atacată, Curtea de Apel Cluj, Secția a IV-a pentru litigii de muncă și asigurări sociale, a admis excepția inadmisibilității și a respins ca inadmisibilă contestația în anulare, reținând că o decizie a unei instanțe de apel nu poate face obiectul căii extraordinare de atac de retractare întemeiate pe dispozițiile art. 503 alin. (2) pct. 3, coroborate cu cele ale art. 503 alin. (3) C.proc.civ., care, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr. 310/2018, vizau doar hotărârile instanțelor de recurs.

Examinarea deciziilor pronunțate în dosarul având ca obiect revizuirea și în cel vizând contestația în anulare relevă perspectiva diferită din care este analizată aceeași hotărâre, odată prin prisma dispozițiilor art. 509 C.proc.civ., în cadrul revizuirii, iar în contestația în anulare, prin raportare la art. 503 C.proc.civ.

Așa fiind, este neîntemeiată critica recurenților potrivit căreia judecătorul recuzat în cadrul contestației în anulare se afla în cazul de incompatibilitate prevăzut de art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.

Având în vedere considerentele expuse mai sus, criticile invocate de recurenți nu justifică măsura casării încheierii atacate, așa încât, în temeiul art. 496 alin. (1) C.proc.civ., recursul a fost respins ca nefondat.

IV. Competența instanțelor judecătorești

A. Competență materială

6. Instanță specializată. Criterii de stabilire a competenței materiale procesuale

Legea nr. 71/2011, art. 226, art. 228

Acțiunea având ca obiect constatarea valabilității contractului de închiriere și recunoașterea dreptului de preemțiune la cumpărarea spațiului închiriat, în baza art. 22 alin. (8) din Normele de aplicare a O.G. nr. 14/2007, nu se înscrie între categoriile de litigii enumerate cu titlu exemplificativ în cuprinsul art. 226 alin.(1) din Legea nr. 71/2011 ca intrând în competența completelor specializate, soluționarea sa nepresupunând aplicarea unor reguli speciale care să atragă competența material procesuală a secțiilor/completelor specializate.

Aceasta întrucât, regulile aplicabile contractului de închiriere sunt aceleași, indiferent de calitatea părților contractante (art. 1777 - 1823 Cod civil), iar recunoașterea dreptului de preemțiune s-a solicitat a fi pronunțată în baza dispozițiilor speciale ce reglementează modul și condițiile de valorificare a bunurilor intrate, potrivit legii, în proprietatea privată a statului adoptate prin O.G. nr. 14/2007 și H.G. nr. 731/2007, reguli care, de asemenea, sunt reglementate în mod uniform indiferent de subiectul cu vocație în acest sens, persoană fizică sau juridică, profesionist sau neprofesionist.

Prin urmare, raportându-se la calitatea de profesionist a reclamantei, ca parte a contractului de închiriere încheiat în desfășurarea activității sale economice, instanța de apel, admitând excepția necompetenței material-funcționale a primei instanțe în soluționarea cauzei, a pronunțat o soluție cu încălcarea dispozițiilor art. 226 alin. (1) și art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 36 din 15 ianuarie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București la 13 mai 2015, A. SA a solicitat, în contradictoriu cu Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București, Agenția Națională de Administrare Fiscală, Administrația sectorului 1 a Finanțelor Publice și Societatea B. SA, să se constate valabilitatea contractului de închiriere încheiat între reclamantă și B. la data de 1 septembrie 2007, astfel cum a fost modificat prin actele adiționale nr. x/27 martie 2009, nr. x1/1 august 2011, nr. x1 bis/31 august 2012 și nr. y/9 octombrie 2012, la data de 8 august 2014, precum și dreptul de preemțiune al reclamantei la cumpărarea bunului imobil ce reprezintă spațiul închiriat potrivit dispozițiilor contractului de închiriere, la prețul stabilit de comisia de evaluare pe baza raportului de expertiză tehnică sau de evaluare, în conformitate cu dispozițiile art. 22 alin. 8 din Normele metodologice de aplicare a O.G. nr. 14/2007.

2. Sentința pronunțată de tribunal

Tribunalul București, Secția a IV-a civilă, prin sentința nr. 1299 din 4 noiembrie 2015, a respins, ca neîntemeiată, excepția inadmisibilității acțiunii, invocată de pârâții Administrația sectorului 1 a Finanțelor Publice, Direcția Regională a Finanțelor Publice București și Agenția

Națională de Administrare Fiscală. A respins, ca neîntemeiată, excepția lipsei calității procesuale pasive a părților Administrația sectorului 1 a Finanțelor Publice, Direcția Regională a Finanțelor Publice București și Agenția Națională de Administrare Fiscală. A admis acțiunea formulată de reclamantă în contradictoriu cu părții Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București, Agenția Națională de Administrare Fiscală, Administrația sectorului 1 a Finanțelor Publice și B. SA. A constatat valabilitatea la data de 8 august 2014 a contractului de închiriere încheiat la data de 1 septembrie 2007 între reclamantă și părta SC B. SA, astfel cum a fost modificat prin actele adiționale nr. x din 27 martie 2009, nr. x1 din 1 august 2011, nr. x1 bis din 31 august 2012 și nr. y din 9 octombrie 2012. A constatat dreptul de preemțiune al reclamantei la cumpărarea imobilului ce reprezintă spațiul închiriat potrivit contractului de închiriere menționat, la prețul stabilit de comisia de evaluare pe baza raportului de expertiză tehnică sau de evaluare, potrivit art. 22 alin. 8 din Normele metodologice de aplicare a O.G. nr. 14/2007. I-a obligat pe părți la plata către reclamantă a sumei de 200 lei cheltuieli de judecată, constând în taxa judiciară de timbru.

3. Decizia pronunțată de curtea de apel

Prin decizia nr. 983A din 21 decembrie 2016, Curtea de Apel, București, Secția a IV-a civilă a respins excepția inadmisibilității apelurilor, ca nefondată. A admis apelul declarat de părta Administrația sector 1 București a Finanțelor Publice reprezentată de Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București împotriva sentinței tribunalului, pe care a schimbat-o, în sensul că a admis excepția lipsei calității procesuale pasive a acestei părta și a respins acțiunea reclamantei în contradictoriu cu ea. A admis apelurile declarate de părții Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Agenția Națională de Administrare Fiscală și Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București împotriva aceleiași sentințe și, în consecință, a admis excepția lipsei calității procesuale pasive a ANAF pe capătul de cerere în constatarea valabilității contractului de închiriere. A menținut respingerea excepției lipsei calității procesuale pasive pe capătul de cerere în constatarea dreptului de preemțiune. A anulat sentința de fond și a trimis cauza Tribunalului București, Secția a VI-a civilă.

Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă, prin decizia nr. 485 din 22 februarie 2018, a admis recursurile declarate de reclamantă și de părta Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice împotriva deciziei curții de apel, pe care a casat-o și a trimis cauza spre rejudecare aceleiași instanțe, reținând că instanța de apel nu putea pronunța, în același timp, o soluție de schimbare în parte a sentinței supuse cenzurii și de anulare a acesteia pentru motivul necompetenței instanței care a soluționat litigiul.

Rejudecând, Curtea de Apel București, Secția a IV-a civilă, prin decizia nr. 121 A din 30 ianuarie 2019, a admis apelurile împotriva sentinței tribunalului, în considerarea motivului de apel privind competența materială funcțională a primei instanțe, pe care a anulat-o și a trimis cauza spre competentă soluționare în primă instanță Tribunalului București, Secția a VI-a civilă.

4. Calea de atac formulată în cauză

Împotriva acestei decizii și a încheierii din 18 ianuarie 2019 a declarat recurs reclamanta.

În motivarea recursului declarat, aceasta a susținut următoarele critici de nelegalitate a actelor procedurale atacate:

- Prin hotărârea dată, instanța a încălcat regulile de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității [art. 488 alin.(1) pct. 5 Cod procedură civilă], cu referire la încălcarea art. 132, art. 233, art. 235 și art. 470 alin. (1) lit. b) Cod procedură civilă.

Prevalându-se de dispozițiile cuprinse în art. 130 alin. (2), art. 132 alin. (1) și (2), art. 235 și art. 424 alin. (5) Cod procedură civilă, recurenta a susținut că încheierile prin care sunt

soluționate excepții de necompetență sunt hotărâri și, prin urmare, pot forma obiectul apelului, fiind nelegală decizia din apel prin care s-a considerat că încheierea primei instanțe din 14.10.2015, deși nementionată ca atare în declarația de apel a apelantului-pârât Statul român (în care se făcea trimitere exclusiv la sentința civilă nr. 1299 din 4.11.2015 a Tribunalului București), face corp comun cu sentința.

În opinia recurente, nu se poate considera că, implicit, prin atacarea sentinței a fost atacată și încheierea din 14 octombrie 2015, cu atât mai nejustificată apărând această concluzie cu cât dispozitivul sentinței nu conține soluțiile date cu privire la excepția necompetenței materiale funcționale și a excepției nulității cererii de chemare în judecată.

Totodată, recurenta a susținut că, potrivit dispozițiilor art. 470 alin (1) lit.b) Cod proc. civ., prin cererea de apel trebuie indicată hotărârea ce formează obiectul apelului, sancțiunea pentru neindicarea acestui element al cererii de declarare a căii de atac fiind nulitatea, în acord cu art. 470 alin.(3) Cod proc. civ. De asemenea, a invocat prevederile art. 634 alin. (1) pct. 3 Cod procedură civilă, considerând că hotărârea pronunțată în fond și neatacată cu apel este definitivă și intră în puterea lucrului judecat, nemaiputând a fi desființată.

- Subsumat aceluiași motiv de recurs, prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 Cod proc. civ., recurenta a susținut și încălcarea art. 479 Cod procedură civilă, considerând că instanța de apel s-a substituit părților în declararea unei căi de atac împotriva hotărârii prin care a fost respinsă excepția necompetenței materiale funcționale în fond. Critica a fost susținută în legătură cu demersul instanței de apel de invocare *din oficiu* a motivului de apel de ordine publică vizând necompetența materială funcțională a primei instanțe, în apelul declarat de ANAF, DGRFPB și ANAF Sector 1, despre care s-a arătat că a fost realizată cu depășirea competențelor instanței de apel și cu încălcarea art. 479 Cod proc. civ. deoarece instanța s-a substituit părților în declararea unei căi de atac.

Față de neinvocarea prin întâmpinarea depusă la fond, a excepției necompetenței materiale funcționale de către acești trei pârâți, dar și față de lipsa oricărei critici cu privire la soluția instanței de fond asupra acestei rezolvări date acestei excepții, în lipsa indicării încheierii din 14.10.2015 prin apel, nu se poate considera că aceste părți au declarat apel și împotriva respectivei încheieri. În lipsa formulării unei căi de atac, instanța nu poate invoca motive de apel de ordine publică .

Recurenta a susținut și încălcarea art. 425 alin.(1) lit. c) Cod procedură civilă, având în vedere că încheierea și sentința sunt două hotărâri distincte cu privire la care instanța trebuia să se pronunțe prin dispozitiv, iar decizia cuprinde doar soluția dată cu privire la apelul declarat împotriva sentinței.

- În privința dezlegării date de instanța de apel excepției necompetenței materiale funcționale, recurenta a criticat decizia pentru încălcarea art. 226 și art. 228 din Legea nr. 71/2011, art. 35 și art. 36 din Legea nr. 304/2004 raportate la art. 3 Cod civil.

Cu titlu prealabil, s-a prevalat de soluția pronunțată de Curtea de Apel București într-un regulator de competență (prin sentința civilă nr. 288F din 24.11.2016 dată în dosarul nr. x/2/2016) privind o acțiune în care s-a pus aceeași problemă de drept – competența de soluționare a unei cereri întemeiate pe dispozițiile art. 22 alin.(8) din H.G. nr. 731/2007 și asupra căreia s-a decis că aparține secției civile, iar nu celei competente să soluționeze litigii între profesioniști, competența de soluționare a cauzei având același obiect. A arătat că deși a supus atenției acest aspect, instanța de apel l-a respins motivat de faptul că obiectul celor două dosare nu ar fi identic, realizând o analiză sumară a considerentelor avute în vedere prin hotărârea pronunțată în regulatorul de competență. În schimb, instanța de apel și-a justificat soluția prin

invocarea unui litigiu având aceleași capete de cerere dar între alte părți, printre care nu figurează și recurenta.

În opinia recurente, soluția instanței de apel este nelegală, întrucât încalcă principiul disponibilității care guvernează desfășurarea procesului civil. Astfel, cererea de chemare în judecată nu este fundamentată pe un raport contractual de locațiune, acesta fiind unul preexistent și care reprezintă doar premisa care atrage incidența dispozițiilor art. 22 alin. (2) lit. d) și alin. (8) din H.G. nr. 731/2007 cu privire la dreptul de preemțiune, norme care au dat temeiul juridic al acțiunii deduse judecății. Drepturile care se doresc a fi recunoscute recurente nu izvorăsc și nu au legătură cu încheierea valabilă a contractului de închiriere, esența litigiului fiind dată de recunoașterea în patrimoniul societății a dreptului de preemțiune prevăzut de art. 22 alin. (8) H.G. nr. 731/2007, drept care trebuie recunoscut doar în contradictoriu cu instituțiile statului.

- Prin motivul de recurs subsumat pct. 6 al art. 488 Cod procedură civilă, recurenta a arătat că prin considerentele deciziei instanța a admis excepția necompetenței funcționale însă prin dispozitiv nu a anulat și încheierea de ședință din 14 octombrie 2015, ceea ce face să existe dispoziții contradictorii.

Recurenta a solicitat, pentru aceste motive, casarea în tot a deciziei și trimiterea cauzei spre rejudecare instanței de apel.

5. Apărările formulate în cauză

Prin întâmpinările formulate de intimata – pârâtă Agenția Națională de Administrare Fiscală, de Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice și de AFP sector 1 s-a solicitat respingerea recursului, prin constatarea caracterului nefondat al criticilor formulate de reclamantă, susținându-se, în esență, că nu se poate reține încălcarea niciuneia din dispozițiile arătate în recursul părții adverse.

În principiu, neindicarea expresă în cuprinsul cererii de apel a faptului că acesta vizează și o anume încheiere, nu limitează obiectul apelului, cel puțin în cazul Statului român, în condițiile în care, unele din motivele acestuia de apel privesc soluțiile pronunțate de tribunal prin încheierea de dezbateri. Pe temeiul art. 479 alin. (1) Cod proc. civ., instanța de apel poate invoca motive de ordine publică pe care și părțile din dosar le puteau invoca prin propriile cereri de apel. Excepția de necompetență funcțională este de ordine publică, iar aceasta fusese invocată cu respectarea termenului și în fața tribunalului, care o respinsese, însă.

Pe fondul problemei de drept, cu trimitere la dispozițiile art. 226 și 228 Cod Civil, ca și la dezlegările din decizia de recurs în interesul legii nr. 18/2016, s-a susținut că acțiunea promovată de un profesionist prin care deduce judecății pretenții litigioase derivate din derularea activității sale profesionale este în competența de soluționare a secțiilor specializate în litigii cu profesioniști întrucât se circumscrie categoriei litigiilor expres prevăzute cu titlu exemplificativ de art. 226 alin. (1) din legea nr. 71/2011.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Analizând criticile de recurs formulate, Înalta Curte apreciază caracterul parțial întemeiat al acestora, potrivit celor ce urmează.

În principal, recurenta a susținut nelegalitatea hotărârii atacate pentru argumentele de ordin procedural, subsumate motivului legal de recurs prevăzut de art. 488 (1) pct. 5 Cod procedură civilă.

O primă critică de nelegalitate a vizat greșita apreciere a instanței de apel asupra investiției sale cu o cale de atac – apelul – îndreptată împotriva încheierii de ședință a primei instanțe din 14.10.2015, susținându-se că apelul declarat de pârâtul Statul român (doar acesta fiind în

discuție) poartă mențiunea atacării exclusiv a sentinței civile nr. 1299 din 4.11.2015 a Tribunalului București.

Critica de nelegalitate – sprijinită în drept pe dispozițiile art. 470 alin.(1) lit.b) și alin. (3) Cod procedură civilă – nu poate fi primită în condițiile în care, așa cum corect a reținut și instanța de apel, prima instanță s-a pronunțat asupra excepției necompetenței sale material-funcționale de soluționare a cauzei la termenul de judecată din 14.10.2015, termen care coincide cu cel la care s-a dezbătut cauza dedusă judecării în fața tribunalului. În vederea pronunțării asupra cererii, după închiderea dezbaterilor asupra acesteia, tribunalul a amânat pronunțarea la 4.11.2015, când a soluționat cauza prin sentința civilă nr. 1299 din 4.11.2015.

Astfel fiind, încheierea din 14.10.2015 a Tribunalului București are regimul procedural dat de prevederile art. 233 alin. (3) și art. 425 alin. (1) lit.a) teza a II-a Cod procedură civilă în sensul că face corp comun cu sentința pronunțată, fără ca aceasta să însemne că toate măsurile procedurale ori aspectele litigioase dezbătute și tranșate de instanță la termenul respectiv (14.10.2015) trebuie să se regăsească în dispozitivul hotărârii pronunțate, după cum fără temei critică recurenta invocând absența din dispozitivul sentinței a soluției primei instanțe în privința excepției necompetenței material-funcționale. Aceasta, cu atât mai mult cu cât, astfel cum rezultă din mersul dezbaterilor, excepția necompetenței material-funcționale a precedat, cum era și firesc procedural, dezbaterile asupra fondului cauzei și, doar hotărând în sensul respingerii acesteia, instanța putea deschide dezbaterile pe fondul cauzei.

În plus, amânarea pronunțării dispusă de instanță, a vizat soluționarea altor excepții procesuale invocate de părți și a fondului raportului juridic litigios, astfel că sentința civilă nr. 1299 din 4.11.2015 nu putea cuprinde decât soluțiile instanței date acestora, iar nu și pe acelea rezolvate încă din data de 14.10.2015, în ședință publică.

Separat de aceasta, sancțiunea procedurală prevăzută de art. 470 alin. (3) Cod procedură civilă, a nulității cererii de apel pentru neindicarea hotărârii atacate, nu intervine atunci când respectiva cerere cuprinde elemente suficiente care permit cu certitudine identificarea acesteia.

Este și situația cererii de apel supusă analizei, care menționează că este îndreptată împotriva sentinței civile nr. 1299 din 4.11.2015 a Tribunalului București și care, la punctul său II, critică dezlegarea primei instanțe asupra excepției necompetenței material-procesuale, excepție dezbătută și soluționată prin încheierea din 14.10.2015, care, pentru argumentele arătate, face corp comun cu sentința atacată.

Așadar, a stabilit în mod corect instanța de apel că neindicarea expresă a încheierii din 14.10.2015 a Tribunalului București, ca act de procedură atacat prin apelul Statului român, nici nu viciază calea de atac astfel declarată și nici nu limitează obiectul acestui apel, atâta timp cât conținutul criticilor permit identificarea actului procedural vizat, respectiv (și) încheierea de la termenul de dezlegare a cauzei și de amânare a pronunțării, care face corp comun cu sentința pronunțată.

Astfel fiind, nu pot fi reținute ca întemeiate criticile recurente referitoare la încălcarea de către instanța de apel a dispozițiilor art. 132, 233, 235 și 470 alin. (1) lit.b) Cod procedură civilă, aceasta considerându-se în mod legal investită cu judecarea apelului declarat de Statul român (și) împotriva încheierii din 14.10.2015, chiar și în ipoteza nementionării exprese în declarația de apel a respectivului act procedural.

Pentru aceleași argumente nu pot fi primite nici criticile privitoare la încălcarea de către instanța de apel a regimului de „hotărâre definitivă”, potrivit art. 634 alin. (1) pct. 3 Cod procedură civilă, a încheierii din 14.10.2015, sub motivul neatacării sale pe calea apelului (atâta timp cât, privit în substanță, apelul Statului român a criticat (și) soluția primei instanțe dată

excepției necompetenței material-funcționale) și nici pe acelea relative la necesitatea ca soluția instanței de apel să se refere în mod distinct la cele două acte procedurale cenzurate: încheierea din 14.11.2015 și sentința nr. 1299/4.11.2015 care ar avea, potrivit recurenței, o existență și individualitate proprie, deoarece – potrivit explicațiilor anterioare - acestea fac corp comun.

Subsumat aceluiași motiv de recurs prevăzut de art. 488 (1) pct. 5 Cod procedură civilă, recurenta a critica încălcarea de către instanța de apel a dispozițiilor art. 479 Cod procedură civilă, prin invocarea din oficiu, în ședința publică din 18 ianuarie 2019, ca motiv de ordine publică în apelul declarat de ceilalți părți, respectiv A.N.A.F., D.G.R.F.P.B. și A.F.P. sector 1, a necompetenței funcționale a primei instanțe în soluționarea cauzei.

Potrivit dispozițiilor art. 479 (1) Cod procedură civilă, „Instanța de apel va verifica, în limitele cererii de apel, stabilirea situației de fapt și aplicarea legii de către prima instanță. Motivele de ordine publică pot fi invocate și din oficiu”.

De bună seamă că instanța va putea invoca motive de ordine publică din oficiu, exact în aceleași condiții în care și părțile litigante o pot face, iar prin critica sa, recurenta a învederat tocmai împrejurarea că, dat fiind regimul procesual al excepției de necompetență materială (în care se integrează și excepția necompetenței material-funcționale) stabilit prin dispozițiile art. 130 (2) și 132 (1) și (2) Cod procedură civilă, curtea de apel nu putea invoca în circumstanțele procesuale ale litigiului, ca motiv de ordine publică, excepția necompetenței funcționale a primei instanțe în soluționarea cauzei.

Critica este întemeiată însă nu și aptă să conducă prin ea însăși la casarea deciziei atacate.

Având în vedere că în fața primei instanțe singura parte care a invocat în condiții procedurale excepția necompetenței material-funcționale (la primul termen de judecată cu părțile legale citate, potrivit art. 130 alin. (2) Cod procedură civilă) a fost pârâul Statul român, acesta fiind și singurul ce a criticat pe calea apelului dezlegarea dată de tribunal excepției respective, instanța de apel nu putea invoca drept motiv de ordine publică necompetența material-funcțională a tribunalului-secție civilă în soluționarea cauzei, în apelul pârâților A.N.A.F., D.G.R.F.P. și A.F.P. sector 1.

Aceasta întrucât, în primul rând, limitele de invocare a excepției de necompetență materială (în regimul procesual al căreia se înscrie și excepția necompetenței material-funcționale, potrivit celor statuate prin decizia de recurs în interesul legii nr. 17/2018 a Î.C.C.J) instituite prin norma art. 130 alin. (2) Cod procedură civilă, se opun în egală măsură părților dar și judecătorului, norma procedurală menționată opunându-se, spre exemplu, invocării direct în apel (de către instanța de judecată ori de către părți) a unei atare excepții care să vizeze competența primei instanțe.

În al doilea rând, întrucât părțile, în apelul cărora s-a invocat din oficiu de către instanță motivul de ordine publică, nu au invocat ele însele în condiții procedurale, în fața primei instanțe (similar modului în care a procedat pârâul Statul român) respectiva excepție, astfel că pârâții în cauză nu aveau deschisă în fața instanței de apel nici calea invocării excepției necompetenței material-funcționale a tribunalului ca motiv de ordine publică, dar nici pe cea a contestării sale prin motivele de apel formulate împotriva hotărârii de primă instanță.

Nefiind un motiv de ordine publică apt a fi invocat de părțile litigante, nici instanța nu îl putea invoca din oficiu în apelul acestora, după cum în mod greșit și cu încălcarea regimului procesual al excepției necompetenței material-funcționale (art. 130 alin. 2 Cod procedură civilă), în circumstanțele procesuale ale cauzei mai sus arătate, aceasta a făcut-o.

Cu toate acestea, precum s-a arătat anterior, chiar întemeiată fiind, critica nu este aptă să conducă prin ea însăși la casarea deciziei atacate deoarece, independent de acest comportament

procesual nelegal al instanței de apel, aceasta fusese investită – de data aceasta în condițiile procedurale permise de art. 130 alin. (2) și 132 alin. (2) Cod procedură civilă – prin apelul Statului român (adică exact al părții care invocase excepția necompetenței material funcționale a primei instanțe în soluționarea cauzei, prin întâmpinarea formulată) cu cenzurarea soluției tribunalului dată respectivei excepții.

În alte cuvinte, pentru a statua asupra competenței material-funcționale a tribunalului – secție civilă de soluționare a cauzei în primă instanță, curtea de apel nu avea nevoie să recurgă la mijlocul procesual a invocării excepției, ca motiv de ordine publică în apelul celorlalți părți, abilitarea de a cenzura soluția primei instanțe pe această problemă de drept fiind dată prin chiar punctul II al criticilor din apelul părâtului Statul român.

Sunt, însă, întemeiate criticile reclamantei prin care aceasta a susținut nelegalitatea deciziei atacate, sub aspectul dezlegării date de instanța de apel excepției de necompetență material-funcționale a tribunalului în soluționarea cauzei.

În analiza acestor critici, Înalta Curte se va raporta la dispozițiile legale incidente, a căror interpretare și aplicare a fost realizată prin hotărârea atacată, fiind de o importanță secundară, iar în cazul de față, chiar nerelevante exemplele jurisprudențiale la care au recurs atât părțile, dar și instanța de apel în justificarea soluției, respectiv acelea oferite în cazul cererilor similare celei de față înregistrate sub numerele de dosar x/2015 și nr. x/3/2015, nu atât în considerarea formulării diferite a petitelor acestora (scopul tuturor acestor acțiuni fiind unul și același, al recunoașterii dreptului de preemțiune, în beneficiul reclamantei, la cumpărarea spațiului închiriat în temeiul art. 22 (8) din Normele de aplicare a O.G. nr. 14/2007), ci a rezolvării diferite date în fiecare caz în parte excepției procesuale ridicate și în litigiul pendinte.

Înalta Curte reține că, deși declară că va avea în vedere dispozițiile art. 226 alin.(1) și art. 228 alin.(2) din Legea nr. 71/2011 în lumina deciziei nr. 18/2018 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, care fac trimitere pentru determinarea competenței materiale procesuale a tribunalelor/secțiilor specializate exclusiv la criteriile obiectului sau naturii litigiului, de genul celor avute în vedere cu titlu exemplificativ de art. 226 alin.(1), atunci când apreciază asupra greșitei dezlegări date de tribunal excepției în cauză, curtea de apel se raportează tot la criteriul subiectiv, respectiv la calitatea de profesionist a reclamantei, ca parte a contractului de închiriere încheiat în desfășurarea activității sale economice (adică la acel criteriu arătat la par.173 al deciziei nr. 18/2016 ca fiind „fără nicio acoperire în dreptul pozitiv”).

Apreciind că, prin obiectul său, astfel cum a fost conturat prin cele două capete de cerere, „acțiunea de față are natura unei acțiuni de genul celor date în competența funcțională a completelor/secțiilor specializate în litigii cu profesioniști ale tribunalului, căci pune în discuție chestiuni litigioase privind valabilitatea unui contract de închiriere *încheiat de un profesionist în desfășurarea activității sale economice*” ori că actul juridic reprezentat de contractul de închiriere „*a fost încheiat de un profesionist în desfășurarea activității sale profesionale*”, ca spațiu pentru desfășurarea activității profesionale a chiriașului – birouri/studiouri TV, în realitate instanța de apel dovedește că în decelarea între competențele material-procesuale ale instanțelor civile/instanțelor (secțiilor) specializate a utilizat nu criteriile la care face trimitere norma art. 226 alin.(1) din Legea nr.71/2011, a naturii sau obiectului cauzei, ci pe acela subiectiv, al calității – de profesionist – a celui ce este parte în contract.

Or, aplicarea corectă a dispozițiilor art. 226 alin.(1) din Legea nr. 71/2011 la cazul concret dedus judecării presupune observarea faptului că litigiul de față, prin obiectul sau natura sa – constatarea valabilității contractului de închiriere din 01.09.2007 și recunoașterea dreptului la preemțiune la cumpărarea spațiului închiriat, în baza art. 22 alin. 8 din Normele de aplicare a

O.G. nr. 14/2007 – pe de o parter, nu se înscrie între categoriile de litigii enumerate cu titlu exemplificativ în cuprinsul art. 226 alin.(1) ca intrând în competența completelor specializate, iar pe de altă parte, că soluționarea sa nu presupune aplicarea unor reguli speciale care să atragă competența material procesuală a secțiilor/completelor specializate.

Aceasta întrucât, regulile aplicabile contractului de închiriere sunt aceleași, indiferent de calitatea părților contractante (art. 1777 - 1823 Cod civil), în timp ce recunoașterea dreptului de preemțiune s-a solicitat a fi pronunțată în baza dispozițiilor speciale ce reglementează modul și condițiile de valorificare a bunurilor intrate, potrivit legii, în proprietatea privată a statului adoptate prin O.G. nr. 14/2007 și H.G. nr. 731/2007, reguli care, de asemenea sunt reglementate în mod uniform indiferent de subiectul cu vocație în acest sens, persoană fizică sau juridică, profesionist sau neprofesionist.

Prin urmare, a apreciat corect prima instanță asupra caracterului neîntemeiat al excepției necompetenței sale material – funcționale atunci când, cu trimitere la obiectul cererii deduse judecătii, a reținut că acesta nu presupune tranșarea unor raporturi între părți în calitate de profesioniști, ci a unor raporturi de drept civil relative la modalitatea de valorificare a spațiului în litigiu, în favoarea reclamantei.

Astfel fiind, se apreciază ca fiind dată cu încălcarea dispozițiilor art. 226 alin. (1) și art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011 soluția instanței de apel ce a presupus anularea sentinței civile nr. 1299/4.11.2015 a Tribunalului București, Secția a IV-a civilă și trimiterea cauzei spre competență soluționare în primă instanță Tribunalului București, Secția a VI-a civilă.

Prin urmare, în temeiul art. 488 (1) pct. 5 Cod procedură civilă, Înalta Curte a admis recursul declarat, a casat decizia atacată, cu consecința trimiterii cauzei spre rejudecare aceleiași curți de apel, pentru continuarea judecătii.

Cea din urmă critică a recursului, întemeiată pe motivul prevăzut de art. 488 alin.(1) pct. 6 Cod procedură civilă și susținută prin aceea că dispozitivul deciziei atacate nu ar reflecta soluția din considerente, respectiv anularea nu doar a sentinței nr. 1299 din 04.11.2015, ci și a încheierii din 14.10.2015, nu a putut fi primită pentru explicațiile regăsite în analiza criticilor subsumate motivului legal prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 Cod procedură civilă.

7. Conflict negativ de competență. Acțiune în despăgubiri formulată împotriva unei autorități publice. Instanța competentă material să soluționeze acțiunea. Condiții și efecte

C. civ., art. 1357, art. 1358

Legea nr. 554/2004, art. 1, art. 8 alin. (1), art. 19

C. proc. civ., art. 22 alin. (4), art. 133 pct. 2, art. 135 alin. (4)

Acțiunile patrimoniale având ca obiect obligarea unei instituții publice la plata unei sume de bani sunt de competența instanței de drept comun, atunci când nu se cere și anularea unui act nelegal, nu se cere cenzurarea refuzului de a emite un act administrativ ori nu au legătură cu încheierea, modificarea, executarea sau încetarea unui contract administrativ.

Astfel, în cazul în care instanța de contencios administrativ a fost investită cu o acțiune având obiect exclusiv patrimonial, reprezentat de solicitarea de obligare a pârâtelor - autorități publice la despăgubiri pentru prejudiciul reprezentat de pierderea afacerii și profitul nerealizat,

prejudiciu cauzat prin fapta ilicită a acestora, soluționarea unei astfel de cereri intră în competența jurisdicției de drept comun, și nu a celei de contencios administrativ.

Așadar, în condițiile în care acțiunea dedusă judecătii vizează angajarea răspunderii civile delictuale a unor autorități publice, iar nu un act administrativ tipic sau asimilat, cadrul procesual în care urmează a fi soluționată este configurat de dreptul comun, competență material fiind instanța civilă.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 2108 din 22 octombrie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Curții de Apel Craiova, Secția contencios administrativ și fiscal la februarie 2020, sub nr. x/54/2020, reclamanta SC A. SRL, reprezentată prin B. SPRL împreună cu C., în calitate de administrator al SC A. SRL și deținător de părți sociale la această societate, a chemat în judecată pe pârâții Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală a Finanțelor Publice Craiova și Agenția Județeană a Finanțelor Publice Gorj, solicitând ca prin hotărârea ce se va pronunța să se dispună: a) obligarea pârâților la plata cu titlu de despăgubiri a sumei totale de 4.292,254 lei (reprezentând prejudiciu reprezentat de pierderea afacerii, în cuantum de 2.562.671 lei și profitul nerealizat în cuantum de 1.729.583 lei), prejudiciu cauzat reclamantelor prin fapta ilicită a pârâților.

Curtea de Apel Craiova, Secția contencios administrativ și fiscal, prin sentința nr. 62/2020 din 15 mai 2020, a admis excepția necompetenței materiale a instanței și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului Gorj, Secția civilă, constatând că, în cauză, raportul juridic dedus judecătii are natură civilă, astfel încât competența de soluționare a litigiului aparține instanței de drept comun, respectiv Tribunalul Gorj, Secția civilă, raportat la valoarea obiectului cererii (4.292.254 lei) și la sediul pârâtelor, potrivit art. 95 pct. 1 raportat la art. 94 pct. 1 lit. k) și art. 112 alin. 1 raportat la art. 107 alin. 1 C. proc. civ.

Prin sentința nr. 117/2020 din 15 septembrie 2020, Tribunalul Gorj, Secția a II-a civilă, a admis excepția necompetenței materiale a instanței, invocată de reclamante și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Curții de Apel Craiova, Secția contencios administrativ și fiscal, luând în considerare faptul că pretențiile reclamantelor derivă din efectele produse de acte administrative-fiscale desființate sau contestate care sunt peste valoarea prag de 3.000.000 lei prevăzută de art. 10 alin. 1 din Legea nr. 554/2004, sens în care a apreciat că, competența de soluționare a litigiului în primă instanță revine Curții de Apel Craiova, Secția contencios administrativ și fiscal.

Constatându-se intervenit conflictul negativ de competență între Tribunalul Gorj, Secția a II-a civilă și Curtea de Apel Craiova, Secția contencios administrativ și fiscal s-a înaintat dosarul Înaltei Curți de Casație și Justiție, la data de 7 octombrie 2020, pentru soluționarea conflictului de competență.

Înalta Curte, constatând că în cauză există un conflict negativ de competență în sensul art. 133 pct. 2 C. proc. civ. ivit între instanțele care s-au declarat deopotrivă necompetente să judece pricina, a pronunțat regulatorul de competență, stabilind competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului Gorj, Secția a II-a civilă.

Delimitarea atribuțiilor instanțelor se realizează în cadrul celor două forme ale competenței, materială și teritorială.

Din perspectiva conflictului de competență ivit în soluționarea cererii formulate, Înalta Curte constată că prin cererea de chemare în judecată, reclamanta SC A. SRL, reprezentată prin

B. SPRL împreună cu C., în calitate de administrator al SC A. SRL și deținător de părți sociale la această societate, au chemat în judecată pe pârâții Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală a Finanțelor Publice Craiova și Agenția Județeană a Finanțelor Publice Gorj, solicitând ca prin hotărârea ce se va pronunța să se dispună: obligarea pârâților la plata cu titlu de despăgubiri a sumei totale de 4.292.254 lei (reprezentând prejudiciu reprezentat de pierderea afacerii, în cuantum de 2.562.671 lei și profitul nerealizat în cuantum de 1.729.583 lei), prejudiciu cauzat reclamantelor prin fapta ilicită a pârâților.

În motivare, s-a arătat că la sediul societății reclamante au fost demarate controale de către organele fiscale finalizate prin întocmirea Raportului de inspecție fiscală nr. F-GJ 127/17.04.2015, în baza căruia s-a emis Decizia de impunere nr. F-GJ 174/17.04.2015 prin care s-a stabilit în sarcina societății o obligație fiscală suplimentară în cuantum total de 13.640.127 lei, reprezentând taxa pe valoare adăugată și impozit pe profit, acte contestate la data 29.05.2015 în procedura prealabilă.

Ulterior, prin Decizia de soluționare a contestației nr. 322/02.08.2019 emisă de pârâta ANAF - Direcția Generală de Soluționare a Contestațiilor, s-a decis:

„1. Desființarea parțială a Deciziei de impunere nr. F-GJ 174/17.04.2015, emisă în baza Raportului de inspecție fiscală nr. F-GJ 127/17.04.2015, de către organele de inspecție fiscală din cadrul Administrației Județene a Finanțelor Publice Gorj, pentru suma de 13.637.567 lei, reprezentând: impozit pe profit în sumă de 3.622.110 lei, TVA în sumă de 6.049.934 lei, accesorii aferente în sumă de 3.965.523 lei, urmând ca organul emitent, printr-o altă echipă de inspecție fiscală decât cea care a încheiat actul desființat, să procedeze la refacerea inspecției fiscale, care trebuie să respecte strict perioada fiscală, precum și considerentele care au condus la desființare, reținute în motivarea prezentei decizii de soluționare a contestației.

2. Respingerea ca nemotivată a contestației formulată de A. SRL împotriva Deciziei de impunere nr. F-GJ 174/17.04.2015, emisă în baza Raportului de inspecție fiscală nr. F-GJ 127/17.04.2015, de către organele de inspecție fiscală din cadrul Administrației Județene a Finanțelor Publice Gorj, pentru suma de 2.560 lei, reprezentând: impozit pe profit în sumă de 384 lei; TVA în sumă de 574 lei, accesorii în sumă de 1.602 lei.”

Societatea reclamantă a solicitat instanței anularea parțială a pct. 1 din dispozitivul Deciziei de soluționare a contestației nr. 322/02.08.2019, respectiv anularea măsurii refacerii inspecției fiscale de către o altă echipă decât cea care a încheiat actul desființat - Decizia de impunere nr. F-GJ 174/17.04.2015.

Prin sentința nr. 423 din 22 noiembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Craiova, Secția contencios administrativ și fiscal, în dosarul nr. x/54/2019, nerecurată potrivit sistemului Ecris, s-a respins acțiunea formulată de reclamanta SC A. SRL.

Prin această sentință s-a stabilit că măsura refacerii inspecției fiscale este corectă în raport cu soluția adoptată în temeiul art. 279 alin. 3 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, față de probele administrate și față de cele reținute de pârâta ANAF în decizia de soluționare a contestației.

Așa cum rezultă din cererea de chemare în judecată, din notele scrise depuse la dosar, precum și din susținerile orale formulate în ședința de judecată, reclamantele își grefează cererea pe faptul că prin Decizia de soluționare a contestației nr. 322/02.08.2019 emisă de pârâta ANAF - Direcția Generală de Soluționare a Contestațiilor s-a admis contestația pentru suma totală de 13.640.127 lei.

Potrivit dispozițiilor art. 22 alin. 4 C. proc. civ., „judecătorul dă sau restabilește calificarea juridică a actelor și faptelor deduse judecății, chiar dacă părțile le-au dat o altă denumire”, astfel că instanța nu e ținută în stabilirea competenței de temeiul juridic, invocat formal de parte, ci determinarea competenței urmează a se face după calificarea acțiunii deduse judecății în raport de cauza juridică a cererii de chemare în judecată.

În speță, cauza acțiunii reclamantelor asupra căreia instanța a fost chemată să se pronunțe este aceea de a obține o hotărâre judecătorească prin care să se dispună repararea prejudiciului pretins a fi fost cauzat reclamantelor prin fapta ilicită a pârâților, ca urmare a neexercitării atribuțiilor legale, în mod corespunzător, de către pârâți, prin obligarea pârâților la plata cu titlu de despăgubiri a sumei totale de 4.292.254 lei (reprezentând prejudiciu reprezentat de pierderea afacerii, în cuantum de 2.562.671 lei și profitul nerealizat în cuantum de 1.729.583 lei).

Susținând că în cauză sunt îndeplinite condițiile angajării răspunderii civile delictuale a pârâtelor, reclamantele au invocat în drept atât dispozițiile art. 1357 și art. 1358 C. civ. care reglementează răspunderea civilă delictuală, cât și dispozițiile art. 1 și art. 19 din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.

„Contenciosul administrativ” este definit de art. 2 alin. 1 lit. f) din Legea nr. 554/2004 ca fiind „activitatea de soluționare de către instanțele de contencios administrativ competente potrivit legii organice a litigiilor în care cel puțin una dintre părți este o autoritate publică, iar conflictul s-a născut fie din emiterea sau încheierea, după caz, a unui act administrativ, în sensul prezentei legi, fie din nesoluționarea în termenul legal ori din refuzul nejustificat de a rezolva o cerere referitoare la un drept sau la un interes legitim.”

Prin Decizia nr. 22/24.06.2019 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, publicată în M. Of. nr. 853 din 22 octombrie 2019, s-a decis că „În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 19 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare, prin raportare la dispozițiile art. 11 alin. (2) din același act normativ, data la care începe să curgă termenul de prescripție pentru introducerea acțiunii în despăgubire reprezintă momentul la care persoana vătămată printr-un act administrativ nelegal a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască întinderea pagubei, nefiind legat în mod direct și aprioric nici de comunicarea actului administrativ nelegal și nici de momentul rămânerii definitive a hotărârii de anulare a acestuia.”

Din interpretarea coroborată a prevederilor legale arătate, rezultă că repararea pagubei în condițiile legii contenciosului administrativ este posibilă doar ca urmare a anulării unui act administrativ tipic - art. 8 alin. 1 teza I-a sau asimilat - art. 8 alin. 1 teza a II-a.

Astfel, concluzia care se impune este aceea că, de competența instanțelor de contencios administrativ, nu sunt toate litigiile care implică o autoritate publică, ci doar litigiile care privesc acte administrative tipice sau asimilate.

Împrejurarea că fapta ilicită imputată pârâtelor ar consta în nerespectarea unor dispoziții de drept administrativ și că pârâtele sunt autorități publice nu este de natură a conduce la o altă concluzie, determinarea instanței competente trebuind să fie făcută în funcție de obiectul și de cauza acțiunii, nu în funcție de calitatea părților.

În acest context, se constată că cererea reclamantelor nu se subsumează niciuneia dintre categoriile reglementate în Legea nr. 554/2004 și nici prin alte legi speciale, pentru ca, astfel, instanța de contencios administrativ să fie competentă în a soluționa acțiunea.

Aceasta deoarece, din cuprinsul cererii de chemare în judecată, reclamantele au înțeles să investească instanța de contencios administrativ cu o acțiune având obiect exclusiv patrimonial,

reprezentat de solicitarea de obligare a părților la despăgubiri pentru prejudiciul reprezentat de pierderea afacerii și profitul nerealizat, prejudiciu cauzat prin fapta ilicită a părților.

Pentru a investi legal instanța de contencios administrativ cu o cerere în despăgubiri, în condițiile art. 19 din Legea nr. 554/2004, reclamanta ar trebui să probeze faptul că s-a adresat anterior instanței de contencios administrativ cu o cerere în anularea actului administrativ vătămător, care să fi fost admisă.

Acțiunea reclamantei SC A. SRL în anularea parțială a pct. 1 din dispozitivul Deciziei de soluționare a contestației nr. 322/02.08.2019, respectiv anularea măsurii refacerii inspecției fiscale de către o altă echipă decât cea care a încheiat actul desființat - Decizia de impunere nr. F-GJ 174/17.04.2015, a fost respinsă prin sentința nr. 423 din 22.11.2019 pronunțată de Curtea de Apel Craiova, Secția contencios administrativ și fiscal, în dosarul nr. x/54/2019, nerecurată.

Astfel, acțiunea în despăgubiri formulată în fața unei instanțe de contencios administrativ este întotdeauna subsidiară acțiunii în contencios, neintrând în sfera de competență a instanței de contencios soluționarea unei cereri de chemare în judecată având un obiect exclusiv patrimonial, cum este situația în speță.

Așadar, raportul juridic care a condus la sesizarea instanței nu este unul de drept public, ci unul de drept comun - acțiunea reclamantelor având ca obiect plata unor sume, astfel încât soluționarea unei astfel de cereri intră în competența jurisdicției de drept comun, și nu a celei de contencios administrativ.

Chiar dacă, din punct de vedere procedural, reclamantele au invocat ca temeiuri de drept dispozițiile art. 1 și art. 19 din Legea nr. 554/2004, toate argumentele invocate de reclamante sunt dezvoltate pe condițiile răspunderii civile delictuale și sunt întemeiate pe dispozițiile art. 1357 și art. 1358 C. civ.

Prin urmare, în raport cu dispozițiile art. 22 alin. 4 C. proc. civ., se constată că reclamantele au dedus judecății o acțiune în angajarea răspunderii civile delictuale a părților, deci un raport de drept civil.

Acțiunile patrimoniale având ca obiect obligarea unei instituții publice la plata unei sume de bani sunt de competența instanței de drept comun, atunci când nu se cere și anularea unui act nelegal, nu se cere cenzurarea refuzului de a emite un act administrativ, ori nu au legătură cu încheierea, modificarea, executarea sau încetarea unui contract administrativ.

Cererea pentru despăgubiri formulată pe cale separată, întemeiată pe dispozițiile art. 19 din Legea nr. 554/2004, este condiționată de existența unei hotărâri judecătorești prin care să fi fost admisă acțiunea îndreptată împotriva actului administrativ nelegal, tipic sau asimilat, pentru că repararea pagubei persoanei vătămate este o latură intrinsecă litigiului administrativ.

În caz contrar, reclamantul nu poate recurge decât la calea dreptului comun pentru angajarea răspunderii delictuale a autorității publice, în condițiile prevăzute de Codul civil, în acest sens pronunțându-se, prin mai multe decizii, Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția de contencios administrativ și fiscal.

Așadar, în condițiile în care acțiunea dedusă judecății vizează angajarea răspunderii civile delictuale a părților, iar nu un act administrativ tipic sau asimilat, cadrul procesual în care urmează a fi soluționată acțiunea reclamantelor este configurat de dreptul comun, competență material fiind instanța civilă.

Așa fiind, în raport de considerentele expuse, văzând și dispozițiile art. 135 alin. 4 C. proc. civ., Înalta Curte a stabilit competența de soluționare a cauzei formulate de reclamanta SC A. SRL în favoarea Tribunalului Gorj, Secția a II-a civilă.

8. Conflict negativ de competență. Acțiune în desființarea unor acte emise de către Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului în derularea procedurii proprii de selecție a practicianului în insolvență. Instanța competentă material să soluționeze acțiunea

C. proc. civ., art. 133 pct. 2 teza I, art. 135 alin. (1)

Legea nr. 85/2014, art. 57 alin. (3), alin. (6)

Legea nr. 554/2004

Modul în care se realizează selecția practicienilor în insolvență de către Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului este un aspect care nu privește procedura insolvenței, întrucât singura condiție impusă de lege pentru numirea lichidatorului judiciar solicitat de creditorul majoritar este emiterea unei decizii în acest sens de către respectivul creditor majoritar, care să fie publicată în Buletinul Procedurilor de Insolvență și care să fi rămas definitivă prin necontestare în termenul prevăzut de lege sau prin respingerea contestației, astfel cum reiese din dispozițiile art. 57 alin. (6) din Legea nr. 85/2014.

Procedura derulată de Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului în vederea emiterii deciziei de desemnare a lichidatorului judiciar în locul celui provizoriu numit de instanță este o procedură internă, prealabilă, care nu a fost urmată de o decizie în acest sens publicată în Buletinul Procedurilor de Insolvență, iar modul în care s-a realizat selecția și rezultatul selecției nu poate face obiectul verificărilor de către judecătorul-sindic, ci reprezintă aspecte care pot fi cenzurate doar pe calea unei acțiuni în contencios administrativ.

Prin urmare, competența materială de soluționare a acțiunii având ca obiect desființarea unor acte emise de către autoritate în derularea procedurii proprii de selecție a practicianului în insolvență pe care aceasta intenționează să îl desemneze, ulterior, în cadrul procedurii de insolvență revine instanței de contencios administrativ, iar nu instanței specializate în materia insolvenței.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 2414 din 24 noiembrie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Curții de Apel București, Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal la data de 22 noiembrie 2019, sub nr. x/2/2019, reclamanta A. S.P.R.L. a formulat, în contradictoriu cu pârâta Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului, contestație, solicitând ca, prin hotărârea pe care o va pronunța, instanța să dispună: anularea procesului-verbal înregistrat sub nr. 19/26980/06.11.2019, încheiat cu ocazia desfășurării procedurii de selecție a ofertelor pentru desemnarea lichidatorului judiciar al debitoarei B. S.A.; anularea procesului-verbal de soluționare a contestației formulate de A. S.P.R.L., înregistrat sub nr. 19/27235 din 08.11.2019; anularea tuturor actelor aferente procedurii derulate de A.A.A.S. în vederea selectării lichidatorului judiciar pentru debitoarea B. S.A., cu consecința valorificării primei proceduri de selecție a ofertelor pentru desemnarea lichidatorului judiciar al debitoarei B. S.A. și a menținerii A. S.P.R.L., ca practician în insolvență, desemnat de A.A.A.S. la B. S.A.

În drept, cererea a fost întemeiată pe Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, Legea nr. 85/2014, O.U.G. nr. 86/2006 privind organizarea activității practicienilor în insolvență, cât și Statutul privind organizarea și exercitarea profesiei de practician în insolvență.

La data de 15 ianuarie 2020, pârâta Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului a formulat întâmpinare prin care a invocat excepția de necompetență materială.

Prin *sentința civilă nr. 444/2020 din 19 iunie 2020*, Curtea de Apel București, Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal, a admis excepția necompetenței materiale și a declinat competența de soluționare a cauzei formulate de reclamanta A. S.P.R.L., în contradictoriu cu pârâta Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului, în favoarea Tribunalului București, Secția a VII-a civilă.

Pentru a hotărî astfel, Curtea de Apel București, Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal, a reținut că, în considerarea dispozițiilor art. 2 alin. 1 lit. f) din Legea nr. 554/2004 raportat la art. 2 alin. 1 lit. c) din același act normativ, pentru ca un litigiu să poată fi considerat de contencios administrativ este necesar nu doar ca cel puțin una dintre părți să fie o autoritate publică, dar și ca respectivul conflict să fie născut în urma emiterii sau încheierii unui act administrativ în sensul Legii nr. 554/2004 ori din refuzul nejustificat de a rezolva o cerere referitoare la un drept sau interes legitim.

S-a mai reținut că, în cauza de față, criticile aduse de reclamantă actelor atacate se referă la faptul că pârâta, care este creditor majoritar al societății B. S.A., în insolvență, a uzat de dreptul conferit de art. 57 alin. 2 din Legea nr. 85/2014 creditorilor care dețin mai mult de 50% din valoarea totală a creanțelor cu drept de vot, de a decide desemnarea unui administrator judiciar, reclamanta susținând că o schimbare ulterioară a administratorului judiciar nu mai era posibilă în aceleași condiții, ci doar în cele prevăzute de art. 57 alin. 4 din Legea nr. 85/2014.

Se mai arată că, în cauza de față, reclamanta invocă nerespectarea dispozițiilor art. 57 alin. 4 din Legea nr. 85/2014, precum și faptul că, cu ocazia analizării și selectării ofertelor depuse în vederea desemnării în calitate de administrator judiciar al debitoarei B. S.A., pârâta nu a reținut oferta sa, motivat de prezentarea unei polițe de asigurare ce avea o durată mai mică de doi ani, preferând un alt practician în insolvență.

Față de aceste aspecte și evocând, totodată, dispozițiile art. 57 alin. (1)-(9) și alin. (14) din Legea nr. 85/2014, Curtea a conchis în sensul că prezentul litigiu se referă la desemnarea unui nou administrator judiciar pentru o societate aflată în insolvență de către creditorul majoritar, motiv pentru care a apreciat că soluționarea litigiului revine instanței specializate în materia insolvenței, în cazul de față, Tribunalului București, Secția a VII-a, iar nu instanței de contencios administrativ, litigiul nefiind născut din emiterea sau încheierea, după caz, a unui act administrativ în sensul art. 2 alin. 1 lit. c) din Legea nr. 554/2004.

Nefiind un act unilateral emis „în regim de putere publică, în vederea organizării executării legii sau a executării în concret a legii”, Curtea a apreciat că nu este incident nici art. 2 alin. 1 lit. f) din Legea nr. 554/2004, astfel încât, în temeiul art. 132 alin. (1), (3) C. proc. civ., a admis excepția necompetenței materiale și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului București, Secția a VII-a civilă.

Prin *sentința civilă nr. 3716 din 29 septembrie 2020*, Tribunalul București, Secția a VII-a civilă, a admis excepția necompetenței sale materiale, invocată din oficiu și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Curții de Apel București. Constatând că s-a ivit conflictul negativ de competență, a dispus înaintarea dosarului Înaltei Curți de Casație și Justiție, în vederea soluționării conflictului.

Pentru a hotărî astfel, Tribunalul București, Secția a VII-a civilă, a reținut că, din examinarea prevederilor art. 45 din Legea nr. 85/2014 care reglementează atribuțiile judecătorului sindic, rezultă, fără echivoc, intenția legiuitorului de a delimita atribuțiile jurisdicționale ale judecătorului sindic de cele de administrare a procedurii insolvenței, precum și de cele de gestiune, atribuții ce revin, în principal, administratorului judiciar, lichidatorului și celorlalți participanți la procedură.

Pe de altă parte, s-a arătat că, în controlul pe care îl exercită, judecătorul sindic se raportează numai la aspectele de legalitate, fără a avea în vedere și aspectele de oportunitate, ce cad în sarcina creditorilor și organelor acestora.

De asemenea, analizând prevederile alin. 1 al art. 45 din lege, care enumeră în mod expres „principalele atribuții ale judecătorului sindic”, instanța de conflict a constatat că aceste norme au un caracter exemplificativ și nu exhaustiv, deoarece prin conținutul dispozițiilor alin. 2 al aceluiași articol, se stabilesc judecătorului sindic noi atribuții ce privesc controlul asupra activității participanților la procedură, în referire la actele și operațiunile care se desfășoară după deschiderea procedurii insolvenței.

Totodată, se arată că prin sintagma „procesele și cererile de natură judiciară aferente procedurii insolvenței” legiuitorul a avut în vedere toate acele cereri și procese care decurg din măsurile dispuse în cursul procedurii insolvenței, or, acțiunea având ca obiect anularea unui act emis/încheiat de o autoritate publică centrală în exercitarea prerogativelor acesteia nu este o cerere/acțiune care decurge din măsurile dispuse în cursul procedurii insolvenței.

În opinia instanței de conflict, pentru determinarea instanței competente să soluționeze cauza, prezintă importanță obiectul cererii de chemare în judecată, care, în speță, este reprezentat de desființarea unor acte emise de către pârâta Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului în derularea unei procedurii proprii de selecție a practicianului în insolvență pe care această instituție intenționează să îl desemneze, ulterior, în cadrul procedurii de insolvență.

În considerarea faptului că reclamanta a înțeles să indice în susținerea cererii și dispoziții din Legea nr. 85/2014, instanța a reținut că, prin încheierea pronunțată la data de 18.09.2017 în cauza nr. x/3/2017, Tribunalul București, Secția a VII-a civilă, a admis cererea debitoarei B. S.A. și, în temeiul art. 71 alin. 1 din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență a deschis procedura generală împotriva debitoarei B. S.A.

Ulterior, prin sentința civilă nr. 6684 pronunțată la data de 26.11.2019, în temeiul art. 145 alin. 1 lit. a), lit. c) și lit. b) din Legea nr. 85/2014, Tribunalul a dispus intrarea în faliment, prin procedura generală, a debitoarei B. S.A., desemnând, totodată, lichidator judiciar provizoriu pe C. S.P.R.L.

După data deschiderii procedurii de faliment, creditorul Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului, pârâtă în prezenta cauză, a demarat o procedură internă de selecție, în baza unui Regulament propriu aplicabil pentru procedura de selecție, procedură care nu este prevăzută de Legea nr. 85/2014 și care, în realitate, nu are nicio legătură cu dispozițiile acestei legi.

Astfel, această procedură, finalizată cu actele a căror anulare este solicitată în cauză, este o procedură efectuată exclusiv de către A.A.A.S., fără participarea celorlalți creditori sau a altor organe care aplică procedura conform dispozițiilor Legii nr. 85/2014, pe care instituția pârâtă a înțeles să o desfășoare, fără ca necesitatea efectuării să fie prevăzută de Legea nr. 85/2014.

Prin urmare, actele a căror anulare este solicitată în prezenta cauză, acte emise în cursul derulării acestei proceduri interne de selecție, nu sunt acte îndeplinite/emise în legătură cu prevederile Legii nr. 85/2014.

Astfel fiind situația de fapt, examinarea legalității acestor acte nu poate fi încadrată în noțiunea de „proces și cereri de natură judiciară aferente procedurii insolvenței” pentru a atrage competența de soluționare în favoarea judecătorului sindic, respectiv a Tribunalului București.

Se mai arată că, astfel cum rezultă din motivarea în fapt a cererii, reclamanta, care are calitatea de practician în insolvență, critică atât desfășurarea procedurii de selecție, inclusiv excluderea propriei oferte depuse în cadrul acestei proceduri, precum și rezultatul acesteia, respectiv desemnarea ofertei de către instituția pârâtă.

Cum, în prezenta cauză nu se pune problema stabilirii competenței după valoarea obiectului cererii, instanța de conflict arată că se impune stabilirea competenței după materie, iar pentru o corectă aplicare a dispozițiilor legale incidente se impune stabilirea obiectului cererii și a finalității acesteia.

Față de motivele expuse, instanța a reținut că judecătorul sindic nu este abilitat de lege să analizeze legalitatea unui act emis de instituția pârâtă, independent de prevederile Legii nr. 85/2014, ca urmare a impunerii parcurgerii unei proceduri de selecție proprie.

Această situație, însă, nu se confundă cu împrejurarea în care, ulterior, după emiterea unei decizii de către pârâtă, în calitate de creditor în cadrul procedurii, în temeiul dispozițiilor art. 57 alin. 3 din Legea nr. 85/2014, dacă va fi cazul, judecătorul sindic ar putea fi investit cu analiza respectării condițiilor prevăzute de acest text, fie în cadrul procedurii prevăzute de dispozițiile art. 45 lit. e), fie în cadrul reglementat de art. 57 alin. 6-7 din Lege, dar aceasta ar fi o etapă ulterioară care ține de Legea nr. 85/2014 în mod exclusiv.

Având în vedere aceste aspecte, instanța de conflict a conchis în sensul că, față de obiectul cererii (acte emise în temeiul unei proceduri de selecție proprie), față de calitatea pârâtei de instituție publică centrală, în considerarea art. 8 alin. (1) și (2) și art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, competența de soluționare a cauzei revine Curții de Apel București, Secția a VIII-a de contencios administrativ și fiscal, motiv pentru care a admis necompetența materială a Tribunalului București, Secția a VII-a civilă și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Curții de Apel București, Secția a VIII-a de contencios administrativ și fiscal.

Analizând actele și lucrările dosarului în vederea emiterii regulatorului de competență, Înalta Curte a reținut următoarele:

Potrivit art. 133 pct. 2 teza I C. proc. civ., există conflict negativ de competență când două sau mai multe instanțe și-au declinat reciproc competența de a judeca același proces.

Verificând dacă sunt întrunite cerințele acestui text de lege în vederea emiterii regulatorului de competență, Înalta Curte constată că cele două instanțe, Curtea de Apel București, Secția a VIII-a de contencios administrativ și fiscal și Tribunalul București, Secția a VII-a civilă, s-au declarat deopotrivă necompetente să judece aceeași cauză, declinările de competență între instanțele sesizate sunt reciproce și cel puțin una dintre cele două instanțe este competentă să soluționeze cauza.

Fiind îndeplinite condițiile anterior evocate, Înalta Curte va proceda la soluționarea prezentului conflict negativ de competență prin emiterea regulatorului de competență.

Cu titlu prealabil, instanța supremă reține că, în prezenta cauză, este aplicabil Codul de procedură civilă, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 310/2018, întrucât acțiunea a fost introdusă ulterior intrării în vigoare a acestei legi.

Cu privire la conflictul negativ de competență, cu a cărui judecată a fost legal sesizată în baza art. 135 alin. 1 C. proc. civ., Înalta Curte reține următoarele:

Acțiunea are ca obiect anularea tuturor actelor aferente unei proceduri interne derulate de Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului, în baza unui regulament propriu, în vederea selectării lichidatorului judiciar pentru debitoarea B. S.A., intrată în faliment, prin procedura generală, conform sentinței civile nr. 6684/2019 din 26 noiembrie 2019 pronunțată în dosarul nr. x/3/2017 de Tribunalul București, Secția a VII-a civilă, pentru care instanța a desemnat, prin aceeași sentință, un lichidator judiciar provizoriu.

Cu privire la situația de fapt existentă, Înalta Curte reține că Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului are calitatea de creditor majoritar și membru al Comitetului Creditorilor debitoarei mai sus amintite, iar conform art. 57 alin. (3) din Legea nr. 85/2014,

A.A.A.S. are dreptul să decidă la desemnarea lichidatorului judiciar, în locul lichidatorului judiciar numit provizoriu de judecătorul sindic, fără consultarea adunării creditorilor.

Modalitatea în care un creditor înțelege să-și exercite drepturile rezultând din această calitate reprezintă un atribut ce nu este reglementat explicit de lege, însă, aidoma Agenției Naționale de Administrare Fiscală care, prin Ordinul nr. 1443/2019 publicat în M. Of., Partea I nr. 457 din 6 iunie 2019, a stabilit procedurile de agreare și selecție a practicienilor în insolvență, și la nivelul Autorității pentru Administrarea Activelor Statului a fost instituită o procedură similară, care urma să stea la baza deciziei cu privire la propunerea/desemnarea unui lichidator judiciar în dosarul nr. x/3/2017, aflat pe rolul Tribunalului București, Secția a VII-a civilă.

Din actele dosarului, rezultă că, în vederea exercitării prerogativei conferite creditorului majoritar de art. 57 alin. (3) din Legea nr. 85/2014, creditorul bugetar a recurs la selecția practicianului în conformitate cu prevederile Regulamentului propriu aplicabil procedurii de selecție.

În cadrul acestei proceduri, a fost emis Procesul-verbal nr. 19/26980 din 6 noiembrie 2019 prin care Comisia de selecție a declarat calificată o ofertă a unei societăți, document împotriva căruia reclamanta din prezenta cauză a formulat contestație.

Prin procesul-verbal nr. 19/27235 din 8 noiembrie 2019 încheiat cu ocazia formulării contestației mai sus amintite, Comisia de soluționare a contestațiilor din cadrul A.A.A.S. a respins ca neîntemeiată contestația societății reclamante, menționând la finalul acestui document că respectivul proces-verbal *poate fi contestat în instanța de contencios-administrativ competentă, în condițiile prevăzute de Legea nr. 554/2004.*

Sub aspectul stabilirii instanței competente să soluționeze prezenta cauză, se impune a se face precizarea că modul în care se realizează selecția practicienilor în insolvență de către A.A.A.S. este un aspect care nu privește procedura insolvenței, întrucât, singura condiție impusă de lege pentru numirea lichidatorului judiciar solicitat de creditorul majoritar este emiterea unei decizii în acest sens de către respectivul creditor majoritar, care să fie publicată în Buletinul Procedurilor de Insolvență și care să fi rămas definitivă prin necontestare în termenul prevăzut de lege sau prin respingerea contestației, astfel cum reiese din dispozițiile art. 57 alin. (6) din Legea nr. 85/2014. De altfel, potrivit aceluiași text de lege, doar creditorii au calitate procesuală de a ataca o astfel de decizie, iar nu și practicienii în insolvență desemnați anterior în procedură sau alți participanți la procedura de selecție.

Având în vedere că procedura derulată de pârâta Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului în vederea emiterii deciziei de desemnare a lichidatorului judiciar în locul celui provizoriu numit de instanță este o procedură internă, prealabilă, care nu a fost urmată de o decizie în acest sens publicată în Buletinul Procedurilor de Insolvență, Înalta Curte apreciază că modul în care s-a realizat selecția și rezultatul selecției nu pot face obiectul verificărilor de către judecătorul-sindic, ci sunt aspecte care pot fi ridicate doar pe calea unei acțiuni în contencios administrativ.

Pentru identitate de rațiune, se cuvine menționat și art. 15 intitulat „Soluționarea plângerilor” din Capitolul IV având ca denumire marginală „Procedura de soluționare a plângerilor prealabile” din cuprinsul Ordinului nr. 1443/2019 privind procedurile de agreare și selecție a practicienilor în insolvență de către Agenția Națională de Administrare Fiscală, emis de președintele Agenției Naționale de Administrare Fiscală și publicat în M. Of., Partea I nr. 457 din 6 iunie 2019, în care s-a statuat că *decizia emisă de comisia de soluționare poate fi atacată la instanța competentă în termenul prevăzut de dispozițiile Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare.*

În considerarea celor ce preced, făcând aplicarea dispozițiilor art. 135 alin. 2 și 4 C. proc. civ., Înalta Curte a stabilit competența de soluționare a cauzei privind reclamanta A. S.P.R.L., în contradictoriu cu pârâta Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului, în favoarea Curții de Apel București, Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal.

B. Competență teritorială

9. Conflict de muncă cu element de extraneitate. Competența teritorială. Conflict negativ de competență

C. proc. civ., art. 133 pct. 2, art. 1065, art. 1072 alin. (1)

Legea nr. 62/2011, art. 210

C. civ., art. 87, art. 91

Regulamentul UE nr. 1215/2012, art. 21 alin. (1) lit. a), lit. b) par. ii)

În cazul în care, într-un litigiu de muncă, reclamantul are domiciliul într-un alt stat membru al Uniunii Europene, exercitându-și opțiunea asupra competenței instanței de la domiciliul ales al reprezentantului său în proces, nefiind aplicabile dispozițiile art. 21 lit. b) din Regulamentul UE nr. 1215/2012, ipoteză în care era reglementată și competența teritorială, ci ale art. 21 alin. (1) lit. a) din Regulamentul UE nr. 1215/2012 ce reglementează doar competența internațională, nefiind efectuată o alegere de competență teritorială potrivit art. 210 din Legea nr. 62/2011, sunt incidente dispozițiile art. 1072 alin. (2) C. proc. civ. care statuează că dacă, în aplicarea prevederilor alin. (1) ale acestui text, nu se poate identifica instanța competentă să judece cauza, cererea va fi îndreptată, urmând regulile de competență materială procesuală proprii conflictelor de muncă, la secția specializată a Tribunalului București.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 208 din 28 ianuarie 2020

Prin acțiunea înregistrată la data de 07 februarie 2019, sub dosar nr. x/111/2019, reclamantul A. a solicitat, în contradictoriu cu pârâta Societatea B. S.A., ca instanța să constate că activitatea desfășurată de el în cadrul pârâtei, în perioada 10.10.1972 - 16.11.1989, se încadrează în grupa I de muncă, precum și obligarea pârâtei la eliberarea unei adeverințe în acest sens, cu cheltuieli de judecată.

Prin Sentința civilă nr.693/LM/2019 s-a admis excepția necompetenței teritoriale a Tribunalului Bihor, invocată din oficiu, și, în consecință, s-a declinat competența de soluționare a acțiunii formulate de A., cu domiciliul în Ungaria, Budapesta și domiciliul ales la sediul secundar al avocatului C., în Oradea, str. X nr. 17, apt. 9, județul Bihor, în contradictoriu cu pârâta B., cu sediul în Cluj Napoca, str. Y nr. 28 A, județul Cluj, (...) în favoarea Tribunalului București.

În pronunțarea acestei soluții, instanța s-a raportat la următoarele aspecte:

Cererea de chemare în judecată formulată de reclamant are ca obiect constatarea faptului că activitatea desfășurată de reclamant în cadrul pârâtei se încadrează în grupa I de muncă, precum și eliberarea unei adeverințe în acest sens.

Competența teritorială aparține tribunalului în a cărui circumscripție își are domiciliul sau sediul reclamantul, potrivit art. 269 C. muncii coroborat cu prevederile art. 208 - 210 din Legea nr. 62/2011 și art. 95 alin. (4) C. proc. civ.

În conformitate cu art. 129 alin. (1) pct. 3 C. proc. civ., necompetența este de ordine publică în cazul încălcării competenței teritoriale exclusive, când procesul este de competența unei alte instanțe de același grad și părțile nu o pot înlătura.

Se reține că, față de norma de competență teritorială absolută prevăzută de art. 208 - 210 din Legea nr. 62/2011, astfel de litigii de natura celui din cauză sunt date în competența tribunalului în circumscripția căruia își are domiciliul reclamantul.

Chestiunea juridică care interesează în cauză, în raport de acest text legal, este aceea de interpretare a noțiunii de domiciliu.

În acest sens, instanța reține că noțiunea de domiciliu este definită de art. 87 C. civ., care prevede că *„domiciliul persoanei fizice, în vederea exercitării drepturilor și libertăților sale civile, este în locul unde își are principala așezare”*. Totodată, art. 91 prevede, la alin. (1), că *„dovada domiciliului și a reședinței se face cu mențiunile cuprinse în cartea de identitate”*.

Din cuprinsul acțiunii rezultă că reclamantul are domiciliul în Ungaria, ceea ce face incidente dispozițiile art. 1072 C. proc. civ., care prevăd că *„dacă, în aplicarea prevederilor alin. (1), nu se poate identifica instanța competentă să judece cauza, cererea va fi îndreptată, urmând regulile de competență materială, la Judecătoria sectorului 1 al Municipiului București, respectiv la Tribunalul București”*.

Chiar dacă reclamantul și-a indicat un domiciliu procedural ales pe raza județului Bihor, respectiv la mandatarul acestuia, acest domiciliu nu poate atrage competența Tribunalului Bihor, având în vedere domiciliul stabil și efectiv al acestuia, iar nu sediul mandatarului ales.

În opinia instanței, dacă s-ar admite determinarea competenței în raport de domiciliul/sediul mandatarului reclamantului, s-ar ajunge la situația în care acestuia i s-ar permite să aleagă instanța la care să se judece (într-un caz de competență absolută) în funcție de domiciliul mandatarului, ceea ce contravine regimului juridic al competenței teritoriale exclusive.

Față de considerentele expuse în cele ce preced, cum domiciliul reclamantului nu este în România, ci în străinătate și cum, pe cale de consecință, nu se poate stabili care anume tribunal de pe teritoriul României este îndreptățit să soluționeze litigiul, în conformitate cu dispozițiile art. 1072 C. proc. civ. și ale art. 153 litera „i”, coroborat cu art. 269 C. muncii și art. 208 - 210 din Legea nr. 62/2011, instanța a apreciat că ar aparține Tribunalului București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, competența teritorială.

Dosarul a fost înregistrat pe rolul Tribunalului București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale la data de 16 iulie 2019, sub nr. x/111/2019.

Astfel investit, Tribunalul București a pronunțat Sentința civilă nr. 5444 din 10 octombrie 2019, prin care a admis excepția necompetenței teritoriale a instanței, a declinat competența de soluționare a cauzei formulată de reclamantul A. în favoarea Tribunalului Bihor și a trimis dosarul Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru pronunțarea regulatorului de competență.

În fundamentarea acestei hotărâri, cea de-a doua instanță a reținut următoarele:

Raportat la obiectul cererii de chemare în judecată - litigiu de muncă, tribunalul reține că devin incidente dispozițiile art. 269 alin. (2) C. muncii potrivit cărora, cererile referitoare la judecarea conflictelor de muncă se adresează instanței competente în a cărei circumscripție reclamantul își are domiciliul sau reședința ori, după caz, sediul, din care rezultă că legiuitorul a reglementat în mod imperativ competența teritorială pentru soluționarea unor astfel de cauze.

Raportat la împrejurarea că domiciliul reclamantului nu se regăsește pe teritoriul României, iar acesta nu a făcut dovada că ar avea o reședință în București, însă se regăsește pe teritoriul unui stat membru al UE, respectiv Ungaria, rezultă că devin incidente dispozițiile art.

21 lit. b (ii) din Regulamentul UE 1215/2012, potrivit cărora este competentă instanța de la locul unde a fost situată întreprinderea care l-a angajat pe reclamant, respectiv D. Oradea - Marghita.

Tribunalul reține, totodată, că nu sunt incidente dispozițiile art. 1072 C. proc. civ., invocate de Tribunalul Bihor, întrucât în cauză nu sunt îndeplinite condițiile stipulate pentru a atrage competența Tribunalului București, respectiv aceea de a nu se putea identifica instanța competentă să judece cauza. Dimpotrivă, potrivit Regulamentului UE incident în cauză, menționat anterior, se poate identifica instanța competentă să judece cauza, motiv pentru care dispozițiile art. 1072 alin. (2) nu sunt aplicabile în speța dedusă judecării.

Având în vedere că aceste dispoziții legale stabilesc imperativ care este instanța competentă teritorial să soluționeze cauze având ca obiect litigiile de muncă în cazuri ca cel de față, Tribunalul, față de dispozițiile art. 129 alin. (2) pct. 3 C. proc. civ., art. 130 alin. (3) C. proc. civ. și art. 132 alin. (3) C. proc. civ., a admis excepția necompetenței teritoriale invocată din oficiu și a declinat cauza în favoarea Tribunalului Bihor.

Înalta Curte, asupra conflictului negativ de competență, reține următoarele:

Potrivit dispozițiilor art. 133 pct. 2 C. proc. civ., există conflict negativ de competență când două sau mai multe instanțe și-au declinat reciproc competența de a judeca același proces, condiție îndeplinită în cauză.

Cererea de chemare în judecată formulată de reclamantă privește un conflict de muncă, iar potrivit art. 269 alin. (2) C. muncii, competența teritorială în cazul acestor litigii aparține tribunalului în a cărui circumscripție își are domiciliul sau reședința reclamantului.

Legea dialogului social nr. 62/2011, prin art. 210, statuează regula că cererile referitoare la soluționarea conflictelor individuale de muncă se adresează tribunalului în a cărui circumscripție își are domiciliul sau locul de muncă reclamantului. Această normă legală instituie, deci, un beneficiu în favoarea salariatului căruia i se permite să opteze între două instanțe deopotrivă competente.

Or, în cauză, la 07 februarie 2019, data de înregistrare a acțiunii, potrivit actelor dosarului, reclamantul nu avea domiciliul, reședința sau locul de muncă în România, raporturile de muncă cu pârâta încetaseră, litigiul privind doar activitatea desfășurată în cadrul societății pârâte în perioada 10.10.1972 - 16.11.1989 și nici nu s-a efectuat o alegere de competență teritorială a instanței de la sediul pârâtei, potrivit art. 210 din Legea nr. 62/2011, astfel încât textele legale anterior menționate nu își găsesc utilitatea în stabilirea competenței.

Reclamantul s-a adresat Tribunalului Bihor, respectiv instanței de la sediul procesual ales al reprezentantului său în proces, situat în România. O asemenea alegere nu putea privi decât comunicarea actelor de procedură pe parcursul procesului și nu putea fi luată în considerare în ce privește competența teritorială legată de „domiciliul” sau „reședința” reclamantului, în sensul art. 87 și 91 C. civ., cum corect a reținut și prima instanță sesizată.

Instanțele aflate în conflict sesizează existența elementului de extraneitate al procesului declanșat împotriva angajatorului, determinat de lipsa unui domiciliu sau reședințe pe teritoriul României a reclamantului, motiv pentru care sunt aplicabile dispozițiile art. 1065 din Cartea a III-a a Codului de procedură civilă, coroborate cu dispozițiile art. 1072 alin. (1) din același cod.

Este de observat și că nu a format obiectul disputei soluționarea conflictului de muncă dedus judecării potrivit legii procesuale naționale.

Pe de altă parte, nu pot fi reținute argumentele Tribunalului București privind determinarea competenței teritoriale în raport cu dispozițiile art. 21 alin. (1) lit. b din Regulamentul UE 1215/2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea

hotărârilor în materie civilă și comercială - Secțiunea pentru materia conflictelor individuale de muncă.

Se observă că, urmare a faptului că reclamantul are domiciliul într-un alt stat membru al Uniunii Europene (Ungaria), competența internațională a instanțelor române decurge din prevederile art. 21 alin. (1) lit. a) ale acestui Regulament, potrivit cu care angajatorul poate fi chemat în judecată în fața instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat (societatea pârâtă are sediul în Cluj Napoca - România), și nu din prevederile art. 21 alin. (1) lit. b) par. ii) care privesc alternativ posibilitatea acționării în instanță a angajatorului „într-un alt stat membru”, respectiv „dacă angajatul nu își desfășoară sau nu și-a desfășurat în mod obișnuit activitatea pe teritoriul aceleiași țări, înaintea instanțelor de la locul unde este sau a fost situată întreprinderea care l-a angajat pe acesta”.

În cauză, reclamantul și-a exercitat dreptul de opțiune pentru instanțele statului de „domiciliu” al angajatorului, noțiune ce include sediul din România, în virtutea dispozițiilor art. 21 alin. (1) lit. a) din Regulament, care reglementează doar competența internațională, și nu pentru instanța de la locul desemnat de lit. b) a art. 21 alin. (1), ipoteză în care era reglementată și competența teritorială.

Prin urmare, pentru stabilirea competenței teritoriale de soluționare a cauzei nu avea nicio relevanță ultimul loc în care angajatul și-a desfășurat activitatea, din Oradea - Marghita, nefiind competent Tribunalul Bihor, ci urmau a fi aplicate criteriile determinate de Codul de procedură civilă.

În atare situație, erau incidente dispozițiile art. 1072 alin. (2) C. proc. civ. care statuează că, dacă în aplicarea prevederilor alin. (1) ale acestui text, nu se poate identifica instanța competentă să judece cauza, cererea va fi îndreptată, urmând regulile de competență materială procesuală proprii conflictelor de muncă, la secția specializată a Tribunalului București.

Pentru aceste considerente, în temeiul art. 135 C. proc. civ., Înalta Curte a stabilit competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale.

C. Competență funcțională

10. Conflict negativ de competență ivit între instanța civilă și instanța de contencios administrativ. Despăgubiri pentru lipsa de folosință a terenului aparținând fondului forestier. Natura civilă a pretențiilor

C.proc.civ., art. 94 pct. 1 lit. k), art. 98
Legea nr. 554/2004, art. 2, art. 10
Codul silvic, art. 39, art. 42

De esența contenciosului administrativ este, fie existența unui act administrativ, a cărui anulare ori suspendare să se pretindă, fie nesoluționarea, de către o autoritate publică, în termenul legal, a unei cereri ori refuzul nejustificat de a o rezolva, prin care subiectul care poate sesiza instanța de contencios administrativ se consideră vătămat într-un drept sau interes legitim.

Litigiul pendinte nu are ca obiect taxe, impozite, contribuții, datorii vamale și accesorii ale acestora, categorii enumerate la art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, spre a atrage

competența instanței de contencios administrativ, pretențiile reclamantei fiind de natură civilă, reprezentând pretenții aferente ocupării temporare de fond forestier, iar împrejurarea că sumele solicitate se fac venit la bugetul de stat este lipsit de relevanță sub aspectul analizat, litigiul având natură civilă în raport cu obiectul și cauza cererii de chemare în judecată.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 90 din 16 ianuarie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Curții de Apel București – Secția a IX-a de contencios administrativ și fiscal, la data de 4.01.2019, reclamanta A., în contradictoriu cu pârâta B. S.A., a solicitat ca, prin hotărârea ce se va pronunța, să se dispună obligarea pârâtei la plata sumei de 1.414.863, 23 lei, reprezentând obligații bănești (creanțe bugetare, venituri publice), aferente ocupării temporare de fond forestier proprietate publică a statului pentru anii 2015 și 2016.

La 18.02.2019, pârâta a formulat întâmpinare, prin care a invocat excepția necompetenței materiale a Curții de Apel București.

Prin sentința civilă nr. 179 din 21.05.2019, Curtea de Apel București - Secția a IX-a de contencios administrativ și fiscal a admis excepția necompetenței materiale și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului București, reținând în motivarea acestei soluții următoarele considerente:

În considerarea dispozițiilor art. 42 alin. (1) lit.b) din Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic, Curtea a constatat că litigiul nu are natură fiscală, cât timp acesta nu privește taxe, impozite, contribuții, datorii vamale și accesorii ale acestora, categorii enumerate la art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004.

Litigiul dedus judecății nu privește nici cenzurarea vreunui act administrativ tipic sau atipic, astfel că nu se poate vorbi de contencios administrativ, în sensul art.2 alin.(1) lit.f) din Legea nr. 554/2004, pentru a se stabili competența instanței după criteriile prevăzute la art. 10 din Legea nr. 554/2004.

Ca atare, în opinia Curții de Apel, competența de soluționare a cauzei revine instanței de drept comun, ce trebuie stabilită, având în vedere criteriul valoric, potrivit dispozițiilor art. 94 pct. 1 lit. k) coroborat cu art. 98 alin. (2) Cod procedură civilă.

Față de cuantumul pretențiilor reclamantei, respectiv 1.414.862,23 lei, Curtea a constatat că tribunalul – secția civilă este competent să soluționeze prezenta cauză.

Astfel investit, Tribunalul București – Secția a III a civilă, prin sentința civilă nr. 2199 din 14.10.2019, a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Curții de Apel București și, constatând ivit conflict negativ de competență, a înaintat dosarul Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării regulatorului de competență.

În motivarea acestei soluții, au fost reținute următoarele considerente:

În speță, reclamanta invocă pretenții bănești – chirii întemeiate pe dispozițiile Legii nr. 46/2008 (Codul Silvic) derivate din ocuparea temporară a 5,01 ha teren forestier proprietate publică a statului, aprobată prin Ordinul nr. 509/2008 al Ministrului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, sens în care, în cuprinsul cererii a invocat expres prevederile art. 39 și ale art. 42 din Codul silvic.

Această instanță a apreciat că sumele solicitate au natura juridică a creanțelor bugetare. Creanțele colectate în temeiul Codului Silvic se fac venit la bugetul de stat, prin fondul de ameliorare a fondului funciar, fondul de conservare și regenerare a pădurilor, alocații de la bugetul de stat, conform art. 91 din Legea nr. 46/2008. Prin urmare, această creanță nu este una de ordine privată, ci una ce alimentează bugetul de stat.

Potrivit art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, litigiile privind actele administrative emise sau încheiate de autoritățile publice locale și județene, precum și cele care privesc taxe și impozite, contribuții, datorii vamale, precum și accesorii ale acestora de până la 1.000.000 lei se soluționează în fond de tribunalele administrativ-fiscale, iar cele privind actele administrative emise sau încheiate de autoritățile publice centrale, precum și cele care privesc taxe și impozite, contribuții, datorii vamale, precum și accesorii ale acestora mai mari de 1.000.000 lei se soluționează în fond de secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel, dacă prin lege organică specială nu se prevede altfel.

S-a mai reținut că, în cauze similare, Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat preeminența interesului public pe care îl presupune exploatarea fondului forestier proprietate publică, în cadrul căruia părțile nu se află pe poziție de egalitate, specifică contractelor de drept privat, ci au obligația de a respecta condiții și clauze stabilite expres prin lege și reglementări cu caracter normativ subsecvent. (*Decizia nr. 1939/2015 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția de contencios administrativ și fiscal*).

Având în vedere faptul că natura de creanță bugetară a sumelor solicitate de reclamantă cu titlu de chirie pentru ocuparea temporară a unui teren forestier proprietate publică a statului, în temeiul Legii nr. 46/2008 privind Codul silvic a fost stabilită de Înalta Curte de Casație și Justiție, Tribunalul apreciază că litigiul se încadrează în prevederile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, iar competența de soluționare aparține Secției de Contencios Administrativ și Fiscal din cadrul Curții de Apel București.

Înalta Curte va stabili competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului București - Secția civilă, pentru considerentele care succed:

Prin cererea de chemare în judecată reclamanta A., a solicitat obligarea pârâtei B. S.A. la plata sumei de 1.414.863,23 lei, reprezentând obligații bănești (creanțe bugetare, venituri publice), aferente ocupării temporare de fond forestier proprietate publică a statului, pentru anii 2015 și 2016.

Problema care a generat desesizarea instanțelor aflate în conflict îl constituie interpretarea diferită a naturii juridice a litigiului, respectiv civilă sau de contencios administrativ.

Înalta Curte reține că, potrivit dispozițiilor art. 2 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 554/2004, contenciosul administrativ este definit ca fiind „activitatea de soluționare de către instanțele de contencios administrativ competente potrivit legii organice a litigiilor în care cel puțin una dintre părți este o autoritate publică, iar conflictul s-a născut fie din emiterea sau încheierea, după caz, a unui act administrativ, în sensul prezentei legi, fie din nesoluționarea în termenul legal ori din refuzul nejustificat de a rezolva o cerere referitoare la un drept ori un interes legitim”.

Din interpretarea textului legal citat se constată că, pentru a fi în prezența contenciosului administrativ, este necesar a fi întrunite în mod cumulativ două condiții: în primul rând, una dintre părți să fie o autoritate publică și, în al doilea rând, litigiul, conflictul, să fie rezultatul unui act administrativ tipic sau al unui act asimilat (nesoluționarea în termenul legal ori refuzul nejustificat de a rezolva o cerere).

Noțiunea de "act administrativ" este definită în art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 554/2004, text care face referire la „actul unilateral cu caracter individual sau normativ emis de o autoritate publică, în regim de putere publică, în vederea organizării executării legii sau a executării în concret a legii, care dă naștere, modifică sau stinge raporturi juridice; sunt asimilate actelor administrative, în sensul prezentei legi, și contractele încheiate de autoritățile publice care au ca obiect punerea în valoare a bunurilor proprietate publică, executarea lucrărilor de interes public, prestarea serviciilor publice, achizițiile publice; prin legi speciale pot fi prevăzute și alte

categorii de contracte administrative supuse competenței instanțelor de contencios administrativ”.

Sesizarea instanței de contencios administrativ are, așadar, ca premisă vătămarea reclamantului, care se produce, fie prin actul administrativ al autorității publice, fie prin nesoluționarea de către aceasta, în termenul legal, a unei cereri.

În acest sens, art. 8 din Legea nr. 554/2004 prevede la alin. (1) că: „Persoana vătămată într-un drept recunoscut de lege sau într-un interes legitim printr-un act administrativ unilateral, nemulțumită de răspunsul primit la plângerea prealabilă sau care nu a primit niciun răspuns în termenul prevăzut la art. 2 alin. (1) lit. h), poate sesiza instanța de contencios administrativ competentă, pentru a solicita anularea în tot sau în parte a actului, repararea pagubei cauzate și, eventual, reparatii pentru daune morale. De asemenea se poate adresa instanței de contencios administrativ și cel care se consideră vătămat într-un drept sau interes legitim al său prin nesoluționarea în termen sau prin refuzul nejustificat de soluționare a unei cereri, precum și prin refuzul de efectuare a unei anumite operațiuni administrative necesare pentru exercitarea sau protejarea dreptului sau interesului legitim.”

Prin urmare, de esența contenciosului administrativ este, fie existența unui act administrativ, a cărui anulare ori suspendare să se pretindă, fie nesoluționarea, de către o autoritate publică, în termenul legal, a unei cereri ori refuzul nejustificat de a o rezolva, prin care subiectul care poate sesiza instanța de contencios administrativ se consideră vătămat într-un drept sau interes legitim.

Art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004 prevede: “Litigiile privind actele administrative emise sau încheiate de autoritățile publice locale și județene, precum și cele care privesc taxe și impozite, contribuții, datorii vamale, precum și accesorii ale acestora de până la 3.000.000 de lei se soluționează în fond de tribunalele administrativ-fiscale, iar cele privind actele administrative emise sau încheiate de autoritățile publice centrale, precum și cele care privesc taxe și impozite, contribuții, datorii vamale, precum și accesorii ale acestora mai mari de 3.000.000 de lei se soluționează în fond de secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel, dacă prin lege organică specială nu se prevede altfel.”

Litigiul pendinte nu are ca obiect taxe, impozite, contribuții, datorii vamale și accesorii ale acestora, categorii enumerate la art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, spre a atrage competența instanței de contencios administrativ, pretențiile reclamantei fiind de natură civilă, reprezentând pretenții aferente ocupării temporare de fond forestier, iar împrejurarea că sumele solicitate se fac venit la bugetul de stat este lipsit de relevanță sub aspectul analizat, litigiul având natură civilă în raport cu obiectul și cauza cererii de chemare în judecată.

Așa fiind, față de considerentele expuse, Înalta Curte a constatat că instanța competentă să judece cauza este Tribunalul București - Secția civilă.

11. Sechestrul asigurator instituit prin ordonanță a procurorului. Hotărâre penală de achitare. Nesoluționarea laturii civile. Cerere având ca obiect constatarea încetării de drept a măsurilor asiguratorii. Conflict negativ de competență

C.proc.civ., art. 954, art. 956 - 958

C.proc.pen., art. 25, art. 397

Pentru a garanta protecția drepturilor părților civile, legiuitorul a prevăzut în art. 397 alin. (5) Cod procedură penală, dispoziția de menținere a măsurilor asiguratorii pentru o perioadă de timp limitată de 30 de zile, timp în care partea civilă să aibă posibilitatea sesizării unei instanțe civile cu analizarea pretențiilor civile. Dacă partea civilă nu ia măsuri pentru sesizarea instanței civile în termenul dat, același text legal prevede că măsura sechestrului asigurator încetează de drept.

Încetarea de drept a sechestrului asigurator, însă, nu duce la radierea de către Oficiul de Cadastru și Publicitate Imobiliară a mențiunilor din cartea funciară. Astfel că, proprietarii bunurilor supuse sechestrului asigurator trebuie să sesizeze instanța de judecată cu o cerere pentru constatarea încetării de drept a măsurii.

Privitor la competența funcțională de soluționare a unei astfel de cereri, ca manieră de distribuire a cauzelor în funcție de specializarea judecătorilor în anumite materii sau domenii ale dreptului, adresate instanțelor de judecată ca urmare a pronunțării unei soluții de achitare în procesul penal și de lăsare, ca nesoluționată, a acțiunii civile, aceasta aparține instanțelor civile de drept comun, având în vedere că instanțele penale s-au instanța dezinvestit prin pronunțarea soluției de achitare.

De altfel, prorogarea în favoarea instanței penale cu privire la soluționarea acțiunii civile, alături de acțiunile penale, este una limitată, operând numai atâta timp cât instanța este investită cu latura penală (exceptând situația de disjungere și judecare separată a laturii civile), sau atunci când instanța penală este ținută de anumite norme de procedură penală care limitează măsurile concrete pe care le poate lua pe latură civilă.

Conform prevederilor art. 954 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instituirea sechestrului asigurator revine instanței competente să analizeze, în primă instanță, cererea prin care se tinde la obținerea titlului executor, iar dispozițiile art. 956-957 Cod procedură civilă, prevăd că instanța competentă a dispune instituirea, este competentă a constata și desființarea de drept, respectiv a dispune ridicarea sechestrului asigurator.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 640 din 4 martie 2020

Prin contestația la executare, înregistrată inițial pe rolul Judecătoriei Oradea la data de 21.02.2019, și transmisă, pe cale administrativă, Tribunalului Cluj unde a fost înregistrată la data de 26.02.2019, reclamantul A., în contradictoriu cu intimata S.C. B. S.A., a solicitat instanței să se constate încetarea, de drept, în baza dispozițiilor art. 397 alin. 1 pct. 5 Cod procedură penală, a măsurilor privind sechestrul asigurator dispuse prin ordonanța procurorului nr. 25/P/2005, în dosarul nr. x/117/2009 al Tribunalului Cluj, asupra bunurilor sale, așa cum sunt enumerate în sentința penală nr. 242/2015 a Tribunalului Cluj, raportat la prevederile deciziei penale nr. 197/2017, pronunțată în dosarul nr. x/33/2015 al Curții de Apel Cluj, și să se dispună ridicarea măsurilor privind sechestrul asupra imobilului, casă și teren, situate în Oradea, c.f. x3 Oradea nr. top. x1/4 - c.f. vechi x5 Oradea și radierea înscrierii acestei măsuri de sub B.2,

ridicarea măsurii sechestrului asigurator asupra imobilului teren în suprafața de 1500 mp, înscris în c.f. x8 Oradea nr. vechi x3, cad. x9 înscris sub B. 2, ridicarea măsurii sechestrului asigurator asupra autoturismelor proprietatea contestatorului cu următoarele date de identificare: Autoturismul marca X. an de fabricație 1995, autoturismul marca Y., an de fabricație 2003 și autoturismul marca Z., an de fabricație 2002, cu cheltuieli de judecată.

În motivarea cererii, reclamantul a arătat că, prin sentința penală nr. 242/2015, pronunțată în dosarul nr. x/117/2009 de Tribunalul Cluj, s-a dispus menținerea sechestrului asigurator asupra bunurilor proprietatea sa, astfel cum au fost individualizate și indicate mai sus, sechestrul care viza recuperarea prejudiciului cauzat părții civile S.C. B. S.A.

Prin decizia penală nr. 197/2017, pronunțată în dosarul nr. x/33/2015, s-a dispus lăsarea, ca nesoluționată, a acțiunii civile formulate de partea civilă, în baza dispozițiilor art. 397 alin. 1, raportat la art. 25 alin. 5 Cod procedură penală. Decizia penală nr. 197/2017 a rămas definitivă la data de 13.02.2017 și, având în vedere că în termenul legal nu s-a înaintat spre judecată vreo cerere de soluționare a pretențiilor civile, în cauză sunt incidente dispozițiile art. 397 pct. 5 Cod procedură civilă, potrivit cărora dacă în termen de 30 de zile persoana vătămată nu introduce acțiune în fața instanței civile, măsurile asiguratorii încetează de drept.

Prin sentința penală nr. 73 din 21 martie 2019, Tribunalul Cluj, Secția Penală a admis excepția necompetenței materiale și funcționale, invocată de către reprezentanta Ministerului Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția Națională Anticorupție – Serviciul Teritorial Cluj, și, în temeiul dispozițiilor art. 50, raportat la art. 600 Cod de procedură penală, a dispus declinarea competenței de soluționare a contestației la executare formulată de către contestatorul A., în favoarea Judecătoriei Oradea - Secția civilă.

Pentru a pronunța această soluție, această instanță a reținut, în ceea ce privește competența funcțională a instanței, că în conformitate cu art. 397 alin. 5 Cod de Procedură Penală, în cazul în care, potrivit dispozițiilor art. 25 alin. (5), instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă, măsurile asiguratorii se mențin. Aceste măsuri încetează de drept dacă persoana vătămată nu introduce acțiune în fața instanței civile în termen de 30 de zile de la rămânerea definitivă a hotărârii. De asemenea, conform art. 600 alin. 1-3 Cod de procedură penală, contestația privind executarea dispozițiilor civile ale hotărârii se face, în cazurile prevăzute la art. 598 alin. (1) lit. a) și b), la instanța de executare prevăzută la art. 597, iar în cazul prevăzut la art. 598 alin. (1) lit. c), la instanța care a pronunțat hotărârea ce se execută, dispozițiile art. 598 alin. (2) teza a II-a și cele ale art. 597 al. 1-5 Cod de procedură penală, aplicându-se în mod corespunzător. Contestația împotriva actelor de executare se soluționează de către instanța civilă, potrivit legii civile.

Întrucât prevederile art. 600 Cod de procedură penală se raportează la cele ale art. 598 al. 1 lit. a-c din același act normativ, instanței penale, fie celei de executare, fie celei care a pronunțat hotărârea ce trebuie lămurită, îi revine competența materială de a soluționa contestația la executare cu privire la dispozițiile civile din hotărârea penală, doar în cazurile în care s-a pus în executare o hotărâre care nu era definitivă (art. 598 al. 1 lit. a Cod de procedură penală), executarea este îndreptată împotriva altei persoane decât cea prevăzută în hotărârea de condamnare (art. 598 al. 1 lit. b Cod de procedură penală) sau dacă se ivește vreo nelămurire cu privire la hotărârea care se execută sau vreo împiedicare la executare (art. 598 al. 1 lit. c Cod de procedură penală).

În cauză, nu se invocă niciunul din aceste temeiuri, ci interesul justificat de către contestator este reprezentat de ridicarea măsurilor asiguratorii și ca efect direct, radierea notării sechestrului asigurator în cartea funciară în care este înscris imobilul sechestrat ori încetarea sechestrului asigurator instituit asupra unui bun mobil.

Pentru ridicarea măsurilor asiguratorii instituite de instanța penală, Codul de procedură penală nu cuprinde o procedură specială de rezolvare a cererilor având un astfel de obiect, sediul materiei fiind Codul de procedură civilă, competența instanței penale fiind stabilită pentru cazurile și situațiile, precum și cu procedura expres reglementate de art. 597 și 598 Codul de procedură penală.

În ceea ce privește competența teritorială, a reținut că, în condițiile în care sechestrul asigurator are ca obiect material un imobil situat în municipiul Oradea, în raport de dispozițiile art. 117 alin. 1 și art. 819 Cod de procedură civilă, competența revine Judecătoriei Oradea.

Prin încheierea din data de 10 aprilie 2019, Judecătoria Oradea, Secția penală, constatând că, din eroare, cauza a fost înregistrată pe rolul Secției penale, a dispus scoaterea cauzei de pe rol și repartizarea aleatorie a acesteia la unul dintre completurile aflate în Secția civilă a Judecătoriei Oradea.

Judecătoria Oradea, Secția civilă, prin sentința civilă nr. 2973 din 16 mai 2019, a admis excepția necompetenței materiale a acestei instanțe, excepție invocată din oficiu, și a declinat, în favoarea Tribunalului Bihor - Secția I Civilă, competența soluționării cererii de ridicare sechestrului formulată de reclamantul A., în contradictoriu cu pârâții S.C. B. S.A., și Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție.

Pentru a pronunța această soluție, Judecătoria Oradea, Secția civilă a reținut următoarele:

În cauză, instanța este sesizată cu o acțiune patrimonială, valoarea obiectului cererii fiind primordială pentru stabilirea instanței competente din punct de vedere material.

Potrivit certificatului de atestare fiscală nr. 170375/08.05.2019, emis de Municipiul Oradea - Direcția Economică, unul dintre imobilele pentru care se solicită ridicarea sechestrului, are valoarea impozabilă de 659.041,00 RON.

Pe de altă parte, după cum reiese din cuprinsul Ordonanței procurorului șef al Serviciului Teritorial Cluj din cadrul Direcției Naționale Anticorupție, pronunțată în dosarul penal nr. x/P/2005, dar și din înscrierile de carte funciară, sechestrul asigurator a fost înființat până la concurența sumei de 50.003.894.802 ROL.

Prin urmare, oricare dintre criteriile în funcție de care se stabilește valoarea obiectului acțiunii (criteriul valoric al bunurilor asupra cărora s-a înființat sechestrul sau criteriul valoric al sumei până la concurența căreia s-a înființat sechestrul), această valoare se situează peste pragul de 200.000 lei.

În temeiul dispozițiilor art. 129 alin. 2 pct. 2 Cod procedură civilă, coroborate cu prevederile art. 130 alin. 2 din Codul de procedură civilă, față de valoarea obiectului litigiului, instanța competentă material și teritorial să soluționeze pricina este Tribunalul Bihor.

Investit prin declinare, Tribunalul Bihor, prin sentința civilă nr. 154 din 21 octombrie 2019, a admis excepția necompetenței teritoriale de soluționare a cererii formulată de reclamantul A., în contradictoriu cu pârâții S.C. B. S.A., și Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Secției civile a Tribunalului Cluj.

Pentru a pronunța această soluție, Tribunalul Bihor a reținut că instanța competentă să analizeze cererea în primă instanță a fost Tribunalul Cluj, care a fost investit cu soluționarea laturii civile în care creditorul (partea civilă) urmărea obținerea titlului executoriu.

Prorogarea legală încetând, soarta măsurilor asiguratorii se analizează, conform normelor de procedură civilă, de aceeași instanță competentă să *analizeze cererea în primă instanță*, adică Tribunalul Cluj, însă de această dată de secția civilă, competență material și teritorial să se pronunțe cu privire la ridicarea sechestrului asigurator.

Tribunalul Cluj, Secția civilă, prin sentința civilă nr. 17 din 15 ianuarie 2020, a admis excepția necompetenței materiale și teritoriale și a declinat competența de soluționare a cererii formulată de reclamantul A. în favoarea Judecătoriei Oradea – Secția civilă și, constatând ivit conflict negativ de competență, a dispus suspendarea din oficiu a judecății cauzei și trimiterea dosarului Înaltei Curți de Casație și Justiție, în vederea soluționării conflictului de competență.

Pentru a pronunța această soluție, aceasta instanță a reținut că, raportat la obiectul cererii, reprezentat de constatarea încetării sechestrului asigurător și radierea, din cartea funciară a acestuia, în lipsa altor dispoziții legale speciale care să stabilească competența de soluționare, raportat la prevederile art. 956 Cod procedură civilă, aceasta aparține, în primă instanță, judecătoriei, iar raportat la dispozițiile art. 117 Cod procedură civilă, raportat la locul situării imobilului, respectiv localitatea Oradea, județul Bihor, competența teritorială aparține Judecătoriei Oradea.

Înalta Curte, competentă să soluționeze conflictul conform art. 133 pct. 2 raportat la art. 135 alin. 1 Cod procedură civilă, va stabili competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului Cluj, Secția civilă, pentru următoarele considerente:

Prin cererea înregistrată, inițial, pe rolul Judecătoriei Oradea la data de 21.02.2019 și transmisă, ulterior, pe cale administrativă, Tribunalului Cluj, reclamantul A. a solicitat ridicarea sechestrului asigurător care afectează bunurile mobile și imobile, proprietatea sa, reprezentate de imobilul casă și teren, situate în Oradea, c.f. x3 Oradea nr. top. x1/4 - c.f. vechi x5 Oradea, imobilul teren în suprafața de 1500 mp, înscris în c.f. x8 Oradea nr. vechi x3, cad. x9 înscris sub B. 2, și autoturismele, cu următoarele date de identificare: autoturismul marca X., an de fabricație 1995 și autoturismul marca Y., an de fabricație 2003 și autoturismul marca Z., an de fabricație 2002.

Din înscrisurile aflate la dosarul cauzei, reiese că reclamantul a investit instanța de judecată cu o cerere prin care a solicitat constatarea încetării de drept a măsurilor asigurătorii instituite într-un dosar penal în faza de urmărire penală, dispuse prin ordonanță de către procuror, cu scopul recuperării prejudiciului cauzat persoanei vătămate, constituie parte civilă în procesul penal.

Prin hotărârea penală definitivă (decizia penală nr. 197 din 13 februarie 2017 a Curții de Apel Cluj), s-a pronunțat o soluție de achitare pe latură penală a reclamantului A., astfel că potrivit legii penale române, instanța penală nu mai putea soluționa latura civilă, ci a fost obligată a o „lăsa nesoluționată”.

Potrivit art. 25 alin. 5 din Codul de procedură penală, *„În caz de achitare a inculpatului sau de încetare a procesului penal, în baza art. 16 alin. (1) lit. b) teza întâi, lit. e), f) - cu excepția prescripției, i) și j), în caz de încetare a procesului penal ca urmare a retragerii plângerii prealabile, precum și în cazul prevăzut de art. 486 alin. (2), instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă.”*

De asemenea, conform dispozițiilor art. 397 alin. 5 din Codul de procedură penală *„În cazul în care, potrivit dispozițiilor art. 25 alin. (5), instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă, măsurile asigurătorii se mențin. Aceste măsuri încetează de drept dacă persoana vătămată nu introduce acțiune în fața instanței civile în termen de 30 de zile de la rămânerea definitivă a hotărârii.”*

Pentru a garanta protecția drepturilor părților civile, legiuitorul a prevăzut în art. 397 alin. 5 Cod procedură penală, dispoziția de menținere a măsurilor asigurătorii pentru o perioadă de timp limitată de 30 de zile, timp în care partea civilă să aibă posibilitatea sesizării unei instanțe civile cu analizarea pretențiilor civile. Dacă partea civilă nu ia măsuri pentru sesizarea instanței

civile în termenul dat, același text legal prevede că măsura sechestrului asigurator încetează de drept.

Încetarea de drept a sechestrului asigurator însă nu duce la radierea de către Oficiul de Cadastru și Publicitate Imobiliară a mențiunilor din cartea funciară. Astfel că, proprietarii bunurilor supuse sechestrului asigurator trebuie să sesizeze instanța de judecată cu o astfel de cerere pentru constatarea încetării de drept a măsurii, cum este cazul în speță.

Este adevărat că potrivit dispozițiilor art. 25 alin.1 din Codul de procedură penală, instanța se pronunță prin aceeași hotărâre atât asupra acțiunii penale, cât și asupra acțiunii civile. Însă, așa cum s-a reținut și mai sus, există situații în care instanța penală lasă nesoluționată latura civilă, urmând ca prejudiciile să fie recuperate, separat, pe calea unei acțiuni adresată instanțelor civile.

În cauza de față, se constată că instanța penală, ca urmare a pronunțării unei soluții de achitare a inculpatului, prin decizia penală nr. 197/2017, pronunțată de Curtea de Apel Cluj, în dosarul nr. x/33/2015, a dispus lăsarea, ca nesoluționată, a acțiunii civile formulată de partea civilă, în baza dispozițiilor art. 397 alin. 1 raportat la art. 25 alin. 5 Cod procedură penală, ceea ce a determinat ca inculpatul, reclamantul din prezenta cauză, să se adreseze cu o cerere distinctă instanțelor judecătorești pentru constatarea încetării de drept a măsurii sechestrului asigurator.

Privitor la competența funcțională de soluționare a acestei cereri, ca manieră de distribuire a cauzelor în funcție de specializarea judecătorilor în anumite materii sau domenii ale dreptului, adresate instanțelor de judecată ca urmare a pronunțării unei soluții de achitare în procesul penal și de lăsare, ca nesoluționată, a acțiunii civile, Înalta Curte apreciază că aceasta aparține instanțelor civile de drept comun, având în vedere că instanțele penale s-au instanța dezinvestit prin pronunțarea soluției de achitare.

De altfel, prorogarea în favoarea instanței penale cu privire la soluționarea acțiunii civile, alături de acțiunea penală, este una limitată, operând numai atât timp cât instanța este investită cu latura penală (exceptând situația de disjungere și judecare separată a laturii civile), sau atunci când instanța penală este ținută de anumite norme de procedură penală care limitează măsurile concrete pe care le poate lua pe latură civilă.

Conform prevederilor art. 954 alin. 1 din Codul de procedură civilă, *„Cererea de sechestrul asigurator se adresează instanței care este competentă să judece procesul în prima instanță”*.

Reiese, așadar, că, regula în materie civilă este că instituirea sechestrului asigurator revine instanței competente să analizeze, în primă instanță, cererea prin care se tinde la obținerea titlului executor.

De asemenea, dispozițiile art. 956-957 Cod procedură civilă, prevăd că instanța competentă a dispune instituirea, este competentă a constata și desființarea de drept, respectiv a dispune ridicarea sechestrului asigurator.

Cum în speță, instanța competentă material și teritorial să judece, în primă instanță pricina, a fost Tribunalul Cluj, Secția penală, care a pronunțat soluția de achitare și de lăsare, ca nesoluționată, a acțiunii civile, în aplicarea prevederilor legale mai sus arătate, reiese că Secția civilă a Tribunalului Cluj este competentă material, teritorial și funcțional să soluționeze cauza pendinte.

Prin urmare, în aplicarea prevederilor legale ale art. 954 alin. 1 din Codul de procedură civilă, coroborate cu prevederile art. 956-958 din același cod, competență material și teritorial să soluționeze cererea formulată de reclamantul A., în contradictoriu cu intimata S.C. B. S.A., privind constatarea încetării, de drept, a măsurilor privind sechestrul asigurator dispuse prin

ordonanța procurorului nr. x/P/2005 în dosarul nr. x/117/2009 al Tribunalului Cluj, asupra bunurilor sale, și ridicarea măsurilor privind sechestrul asupra imobilului casa și teren situate în Oradea, c.f. x3 Oradea nr. top. x1/4 - c.f. vechi x5 Oradea și radierea înscrierii acestei măsuri de sub B.2, ridicarea măsurii sechestrului asigurător asupra imobilului teren în suprafața de 1500 mp, înscris în c.f. x8 Oradea nr. vechi x3, cad. x9 înscris sub B. 2, ridicarea măsurii sechestrului asigurător asupra autoturismelor proprietatea contestatorului cu următoarele date de identificare: Autoturismul marca X., an de fabricație 1995 și autoturismul marca Y., an de fabricație 2003 și autoturismul marca Z., an de fabricație 2002, este Tribunalul Cluj, Secția civilă.

12. Convenție de contragarantare a garanțiilor semnată între două fonduri de garantare credite. Acțiune în pretenții. Competență funcțională. Instanța competentă să soluționeze cauza în raport cu natura juridică a litigiului

Legea nr. 346/2006, art. 29

O.U.G. nr. 23/2009, art. 6

C. civ., art. 3 alin. (2)

Legea nr. 554/2004, art. 2 alin. (1) lit. b) - c)

În cazul în care atât reclamantul, cât și pârâtul sunt persoane juridice de drept privat, ce desfășoară activități de garantare a unor credite, activități ce au natură comercială, iar pretențiile deduse judecării au drept cauză juridică neîndeplinirea obligațiilor asumate prin convenția de contragarantare semnată de cele două părți în scopul realizării obiectului lor de activitate, litigiul nu poate intra în sfera de competență a instanței de contencios administrativ.

Aceasta întrucât cele două părți contractante sunt persoane juridice de drept privat, și nu autorități publice asimilate, în sensul definit de art. 2 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 554/2004, iar convenția nu are ca obiect prestarea unui serviciu de interes public, pentru ca aceasta să intre în categoria contractelor administrative, litigiul fiind unul între profesioniști.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1741 din 29 septembrie 2020

1. Prin cererea înregistrată la Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, la data de 28 noiembrie 2016, reclamantul Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii SA - IFN a chemat în judecată pârâtul Fondul Român de Contragarantare SA, solicitând instanței ca prin hotărârea pe care o va pronunța să dispună anularea deciziei Fondului Român de Contragarantare exprimată prin adresa nr. 3032/10.12.2014, prin care acesta a anulat contragaranția acordată în favoarea A. SRL, în baza scrisorii de garantare nr. 596/07.09.2011, a respins cererea de executare și a solicitat reclamantei să achite daune în valoare de 5.450,79 lei, reprezentând valoarea ajutorului de minimis efectiv acordat, sumă ce se va actualiza cu dobânda prevăzută de Regulamentul CE nr. 659/1999, calculată de la data acordării contragaranției și până la data recuperării daunelor, să oblige pârâta să plătească reclamantei suma de 509.368,56 lei, reprezentând contragaranția acordată Fondului pentru garanția asumată în favoarea B. SA, în baza scrisorii de garantare nr. 596/07.09.2011, beneficiar fiind A. SRL, la care se adaugă dobânda legală calculată de la data de 15.12.2014, data expirării termenului de 90 de zile în care Fondul Român de Contragarantare avea obligația să efectueze plata contragaranției, până la data

plății efective, să oblige pârâta la plata cheltuielilor de judecată ocazionate de prezentul litigiu, respectiv taxa judiciară de timbru, precum și orice alte cheltuieli care ar putea interveni pe parcursul procesului, conform dispozițiilor art. 453 C. proc. civ.

În drept au fost invocate dispozițiile art. 194 și urm. C. proc. civ., precum și prevederile Codului civil.

2. Prin încheierea din 25 mai 2017, Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, a respins excepția necompetenței sale funcționale.

În motivarea acestei încheieri, prima instanță a constatat că reclamanta și-a întemeiat acțiunea pe dispozițiile de drept comun, solicitând analiza modului de aplicare a dispozițiilor convenției semnate de părți și respectarea obligațiilor asumate de pârâtă, cu plata unei sume de bani ce atrage competența de primă instanță a Tribunalului, în temeiul art. 95 coroborat cu art. 94 C. proc. civ., și nu pe dispozițiile Legii nr. 554/2004.

Prima instanță a constatat că decizia emisă de pârâtă nu conține nici un element care să facă trimitere la contestarea ei pe calea contenciosului administrativ, iar actele depuse judecătii indică o competență determinată de calitatea părților.

Pe cale de consecință, apreciind neîntemeiată excepția invocată, prin prisma fundamentului juridic al acțiunii, indicat în cererea introductivă de reclamant, dar și conținutului deciziei de anulare a contragarantiei și dispozițiilor din convenția de contragarantare, instanța a repus cauza pe rol și a acordat un nou termen de judecată.

Prin sentința civilă nr. 4830 din 14 decembrie 2018, Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, a admis cererea de chemare în judecată și a obligat pârâtul la plata către reclamant a sumei de 509.368 lei, reprezentând contragaranția acordată reclamantului pentru garanția asumată de acesta în favoarea B. SA în baza scrisorii de garantare nr. 596/07.09.2011, precum și la plata dobânzii legale aferente acestei sume, calculate de la data de 15.04.2014 și până la data plății efective, fiind obligat pârâtul la plata către reclamant a sumei de 10983,3 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

3. Împotriva acestei sentințe, precum și a soluției de respingere a excepției necompetenței funcționale, a declarat apel pârâtul, care a solicitat, în principal, anularea hotărârii apelate și trimiterea cauzei spre judecare instanței competente - Tribunalul București, Secția a II-a de contencios administrativ și fiscal și, în subsidiar, schimbarea hotărârii apelate în sensul respingerii acțiunii ca tardivă sau ca neîntemeiată.

Prin decizia civilă nr. 702A din 19 aprilie 2019 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, s-a admis apelul declarat de pârâtul Fondul Român de Contragarantare SA împotriva încheierii din 25 mai 2017 și a sentinței civile nr. 4830 din 14 decembrie 2018, pronunțate de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă în dosarul nr. x/3/2016, în contradictoriu cu intimatul Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii SA IFN.

S-a dispus anularea încheierii din 25 mai 2017 și a sentinței apelate și trimiterea cauzei spre judecare instanței competente, respectiv Tribunalului București, Secția a II-a de contencios administrativ și fiscal.

Pentru a pronunța această soluție, instanța de apel a arătat, în esență, că pârâtul Fondul Român de Contragarantare îndeplinește condițiile pentru a fi considerat o autoritate publică asimilată în sensul art. 2 alin. 1 lit. b) din Legea nr. 554/2004, întrucât, pe de o parte, Fondul este autorizat de legiuitor prin actul normativ de înființare să presteze un serviciu public și, pe de altă parte, în exercitarea acestei prerogative, Fondul se manifestă în regim de putere publică, cum

este și cazul emiterii Normei nr. 1/2010, care a stat la baza încheierii convenției nr. 1/2010, a cărei interpretare și aplicare reprezintă chestiunea litigioasă în cauza de față.

Totodată, din examinarea prevederilor convenției nr. 1/2010, instanța de apel a reținut că aceasta a fost încheiată în vederea implementării schemelor de ajutor de minimis, elaborate de Fondul Român de Contragarantare în conformitate cu condițiile de acordare a contragaranțiilor, aprobate prin Ordinul ministrului întreprinderilor mici și mijlocii, comerțului și mediului de afaceri nr. 1364/23.12.2009, precum și că din prevederile art. 2.1 lit. a) ale convenției rezultă că aceasta a fost încheiată în aplicarea Normei nr. 1/2010, iar din art. 2.3 rezultă că Norma constituie parte integrantă a convenției.

Așadar, având în vedere obiectul de activitate și scopul Fondului Român de Contragarantare, instanța de apel a conchis că actul juridic dedus judecătii, respectiv convenția nr. 1/2010, reprezintă un contract încheiat de o autoritate publică asimilată și care are ca obiect prestarea unui serviciu public, respectiv implementarea schemelor de ajutor de minimis.

Instanța de prim control judiciar a concluzionat că litigiul dintre părți este unul de contencios administrativ în sensul art. 2 alin. 1 lit. g) din Legea nr. 554/2004, fiind vorba despre interpretarea și aplicarea unui contract încheiat de o autoritate publică asimilată și care are ca obiect prestarea unui serviciu public.

4. La data de 21 iunie 2019, reclamantul Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii SA - IFN a declarat recurs împotriva deciziei civile nr. 702A din 19 aprilie 2019 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă.

În motivarea recursului, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., recurentul-reclamant a solicitat admiterea căii extraordinare de atac, casarea deciziei recurate, cu consecința menținerii ca legală și temeinică a sentinței pronunțate de prima instanță.

Recurentul a susținut că, raportat la obiectul principal al cauzei deduse judecătii, respectiv obligarea Fondului Român de Contragarantare SA la plata unei sume de bani pe care intimatul i-o datorează în temeiul prevederilor convenționale, obiectul cererii de chemare în judecată îl reprezintă o acțiune în pretenții, fapt care determină natura civilă a litigiului.

Totodată, s-a învederat că litigiul se desfășoară între profesioniști, având în vedere că în raporturile cu reclamantul, Fondul Român de Contragarantare SA nu acționează în regim de putere publică, natura juridică a relațiilor dintre cele două societăți fiind de natura civilă și contractuală. Astfel, s-a arătat că atât reclamantul, cât și pârâtul sunt profesioniști, astfel că se impune ca litigiile dintre cele două entități să fie soluționate de către Judecătoria Sectorului 1 sau de către Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, în funcție de cuantumul pretențiilor.

Recurentul-reclamant a învederat că Fondul Român de Contragarantare a fost constituită ca societate pe acțiuni, mai exact ca instituție financiară, persoană juridică de drept privat, ce acționează pe piața garanțiilor acordate în vederea sprijinirii accesului IMM-urilor la produsele și serviciile de finanțare oferite de diverși finanțatori.

S-a susținut că este eronată concluzia instanței de apel potrivit căreia înființarea Fondului Român de Contragarantare prin O.U.G. nr. 23/2009 și prevederile referitoare la repartizarea profitului sunt de natură să dea naștere unui statut juridic specific care o diferențiază de societățile pe acțiuni obișnuite care acționează în condiții de piață și au un scop lucrativ.

Referitor la calificarea juridică a Convenției de contragarantare nr. 1/2010 ca act administrativ asimilat, opinia recurentului-reclamant este în sensul că aceasta are natura unui mandat guvernat de normele de drept comun.

În plus, Convenția de contragarantare nr. 1/2010 nu reprezintă act administrativ în sensul art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 554/2004 pentru că nu este emisă de o autoritate publică în

vederea executării ori a organizării executării legii, ci dimpotrivă Convenția de contragarantare reprezintă rezultatul a două voințe juridice distincte.

În sprijinul tezei potrivit căreia Convenția de contragarantare reprezintă în sens larg un contract potrivit dispozițiilor art. 1166 C. civ., mai precis, un contract cu o natură mixtă de fidejusiune și mandat, recurentul a subliniat că toate clauzele Convenției de contragarantare referitoare la conținutul, data exigibilității și modul de plată a contragaranței privesc natura de contract de fidejusiune a convenției, pe când clauzele privind modul de acordare a contragaranței și de verificare a îndeplinirii condițiilor de contragarantare sunt specifice contractului de mandat, intimata mandatând în mod expres societatea reclamantă să procedeze la această analiză și la acordarea contragaranței în numele său. În acest sens sunt prevederile art. 4.1 din Convenția nr. 1/2010.

S-a mai învederat că între părți au existat mai multe litigii izvorâte din aplicarea Convenției de contragarantare nr. 1/2010, dar și a Convenției de contragarantare nr. 1/2012, iar problema competenței materiale a instanței a fost stabilită prin soluționarea conflictului negativ de competență de către Curtea de Apel București, existând astfel o practică majoritară a acestei instanțe, în sensul stabilirii competenței în favoarea Judecătoriei Sectorului 1 București.

Prin soluționarea conflictului negativ de competență de către Curtea de Apel București s-a stabilit pe de o parte că Fondul Român de Contragarantare SA nu este o autoritate publică, ci o societate comercială care nu a obținut potrivit Legii nr. 26/2000 statut de utilitate publică și nu a fost autorizată să presteze un serviciu public iar, pe de altă parte, că litigiile dintre reclamant și Fondul Român de Contragarantare izvorâte din aplicarea Convenției de contragarantare nr. 1/2010 sunt de competența instanței civile.

Cât privește trimiterile la dispozițiile O.U.G. nr. 117/2006, recurentul-reclamant a apreciat că nu sunt aplicabile în speță având în vedere că se referă la ajutorul de stat.

Recurentul a susținut că, în cauză, contragaranțele sunt emise din resursele societății, și nu pe seama unor eventuale fonduri publice.

Totodată, s-a mai arătat că Fondul Român de Contragarantare nu și-a asumat în cuprinsul Convenției nr. 1/2010 că va acorda garanția contragarantată în baza O.U.G. nr. 117/2006, ci și-a asumat doar mandatul prevăzut la art. 4.1 alin. (1) din Convenția nr. 1/2010.

Prin urmare, recurentul a apreciat că ajutorul de minimis invocat de către intimată ca fiind ajutor de stat nu prezintă caracterul unui ajutor de stat ce intră sub incidența art. 107 din TFUE, respectiv a controlului Comisiei Europene.

5. La data de 1 august 2019, intimatul-pârât Fondul Român de Contragarantare SA a depus la dosar întâmpinare, prin care a invocat excepția nulității recursului, raportat la faptul că recurentul nu a indicat normele de drept material care să fi fost încălcate de către instanța de apel, pentru ca hotărârea recurată să fie supusă examenului legalității. Criticile indicate de recurentă cu privire la calificarea naturii juridice a litigiului presupun o nouă analiză a aspectelor de fapt de către instanța de recurs, aspect care nu este permis, în opinia intimatului, în această fază procesuală.

Pe fondul cauzei, intimatul-pârât a solicitat respingerea recursului ca nefondat și menținerea hotărârii atacate ca fiind legală, raportat la faptul că instanța de apel a aplicat în mod corect normele de drept material în concordanță cu natura cauzei.

Cu privire la întâmpinarea formulată de intimatul-pârât, recurentul-reclamant a transmis, la 26 august 2019, un punct de vedere prin care a solicitat, în esență, să se constate că excepțiile și apărările formulate de partea adversă sunt neîntemeiate, precum și admiterea recursului astfel cum a fost formulat.

6. Analizând decizia atacată în raport de criticile formulate și în limitele controlului de legalitate, Înalta Curte a constatat că recursul este fondat și a fost admis în considerarea următoarelor argumente:

Înalta Curte constată că prin cererea de recurs au fost formulate, în esență, critici vizând natura juridică a litigiului pendinte și calificarea juridică a Convenției de contragarantare nr. 1/2010, astfel că modul de soluționare a recursului depinde de stabilirea naturii litigiului dedus judecății, ținând seama de obiectul și cauza cererii de chemare în judecată.

Înalta Curte constată că reclamantul Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii S.A. - IFN a investit tribunalul cu o cerere de chemare în judecată prin care a solicitat anularea deciziei pârâtului Fondul Român de Contragarantare S.A., exprimată prin adresa nr. 3032/10.12.2014, prin care acesta a anulat contragaranția acordată în favoarea A. SRL, în baza scrisorii de garantare nr. 596/07.09.2011, a respins cererea de executare și a solicitat reclamantei să achite daune în valoare de 5.450,79 lei, reprezentând valoarea ajutorului de minimis efectiv acordat, sumă ce se va actualiza cu dobânda prevăzută de Regulamentul CE nr. 659/1999, calculată de la data acordării contragaranției și până la data recuperării daunelor; precum și obligarea pârâtului să plătească reclamantei suma de 509.368,56 lei, cu titlu de contragaranție și la plata dobânzii legale începând cu data de 15.12.2014.

Înalta Curte reține că pretențiile ce fac obiectul litigiului își au izvorul în Convenția de contragarantare nr. 1/2010 încheiată între reclamantul Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii S.A. - IFN și pârâtul Fondul Român de Contragarantare S.A., având ca obiect contragarantarea garanțiilor acordate de reclamant beneficiarilor care îndeplinesc condițiile prevăzute de schemele de ajutor de minimis reglementate de Norma nr. 1/2010 privind contragarantarea garanțiilor aferente finanțărilor contractate de întreprinderile mici și mijlocii de la bănci și instituții financiare nebancare, precum și faptul că ajutoarele de minimis nu fac parte din categoria ajutoarelor de stat.

Înalta Curte constată că acțiunea pendinte este o acțiune civilă, *lato sensu*, de drept comun, o acțiune care se desfășoară între profesioniști.

Astfel, potrivit art. 29 din Legea nr. 346/2004 „Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii funcționează sub forma societăților comerciale pe acțiuni, în condițiile Legii nr. 31/1990 privind societățile comerciale, republicată, cu modificările și completările ulterioare.”

Prin urmare, forma juridică a reclamantului este de societate comercială pe acțiuni, care își desfășoară activitatea în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 31/1990 și ale Legii nr. 346/2004.

Pârâtul Fondul Român de Contragarantare S.A. este înființat în temeiul O.U.G. nr. 23/2009, act normativ potrivit căruia acesta are natura unei instituții financiare specializate, constituit sub forma unei societăți pe acțiuni emitente de acțiuni nominative, conform Legii nr. 31/1990 privind societățile comerciale, având ca obiect unic de activitate contragarantarea garanțiilor acordate de fondurile de garantare legal înființate, persoane juridice române, pentru creditele și alte instrumente de finanțare contractate de întreprinderile mici și mijlocii de la instituțiile de credit și alte instituții financiare nebancare, autorizate potrivit legii.

Art. 6 din O.U.G. nr. 23/2009 precizează că Fondul Român de Contragarantare S.A. își desfășoară activitatea în conformitate cu prevederile legislației privind societățile comerciale pe acțiuni, având inclusiv posibilitatea de a realiza profit, art. 10 din ordonanță prevăzând expres acest lucru.

Rezultă, astfel, că atât reclamantul, cât și pârâțul sunt persoane juridice de drept privat, desfășurând activități de garantare a unor credite încheiate de persoane juridice de drept privat, respectiv o activitate de drept comun în materie contractuală, în care acționează însă ca profesioniști, în sensul art. 3 alin. (2) C. civ., care prevede că: „(1) Dispozițiile prezentului cod se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil. (2) Sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere. (3) Constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ”.

Esențială în economia litigiului este împrejurarea că pretențiile deduse judecării au drept cauză juridică neîndeplinirea obligațiilor asumate de părți prin Convenția de contragarantare nr. 1/2010, care reprezintă un contract civil, și nu unul administrativ în sensul art. 2 alin.(1) lit. c) din Legea nr. 554/2004.

De asemenea, potrivit art. 2 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 554/2004, noțiunea de autoritate publică are următoarea semnificație: „orice organ de stat sau al unităților administrativ-teritoriale care acționează, în regim de putere publică, pentru satisfacerea unui interes legitim public; sunt asimilate autorităților publice, în sensul prezentei legi, persoanele juridice de drept privat care, potrivit legii, au obținut statut de utilitate publică sau sunt autorizate să presteze un serviciu public, în regim de putere publică”.

Așadar, având în vedere obiectul și cauza litigiului, precum și dispozițiile legale menționate, se reține că cele două părți contractante sunt persoane juridice de drept privat, și nu autorități publice asimilate, în sensul definit de art. 2 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 554/2004, iar convenția nu are ca obiect prestarea unui serviciu de interes public, pentru ca aceasta să intre în categoria contractelor administrative, prezentul litigiu fiind unul între profesioniști.

Activitatea desfășurată de cele două fonduri are natură comercială, convenția de contragarantare în baza căreia sunt solicitate pretențiile din prezenta cauză fiind semnată de cele două părți în scopul realizării obiectului lor de activitate, astfel că litigiul nu poate intra în sfera de competență a instanței de contencios administrativ.

Pentru aceste motive, se constată că, în mod greșit, instanța de apel a admis apelul declarat de pârât, dispunând anularea încheierii din 25 mai 2017 și a sentinței apelate, cu consecința trimiterii cauzei spre judecare Tribunalului București, Secția a II-a de contencios administrativ și fiscal, sens în care se impune casarea deciziei atacate și trimiterea cauzei instanței de apel în vederea soluționării cauzei.

Față de considerentele ce preced, în temeiul art. 496 alin. 2 și art. 497 C. proc. civ., Înalta Curte a admis recursul reclamantului, a casat decizia recurată și a trimis cauza spre o nouă judecată aceleiași instanțe.

V. Procedura contencioasă

A. Judecata

13. Invocarea excepției lipsei dovezii calității de reprezentant a consilierului juridic. Condiții și efecte din perspectiva dispozițiilor art. 151 alin. (4) din Codul de procedură civilă

C. proc. civ., art. 80 alin. (1), art. 84 alin. (1), art. 86 teza I, art. 151 alin. (2), (4)
C. civ., art. 1376 alin. (2) teza a II-a

Conform art. 151 alin. (2) C. proc. civ., avocatul și consilierul juridic vor depune împuternicirea lor, potrivit legii, iar potrivit alin. (4) al aceluiași text de lege, reprezentanții persoanelor juridice de drept privat vor depune, în copie, un extras din registrul public în care este menționată împuternicirea lor.

Sunt supuse formalităților de publicitate prevăzute de art. 151 alin. (4) C. proc. civ. numai mențiunile cu privire la reprezentantul legal, nu și cele privind reprezentantul judiciar convențional.

Astfel, în cazul în care persoana juridică de drept privat este reprezentată de consilierul juridic, care are calitatea de prepus, împuternicirea acordată acestuia nu este supusă cerinței publicității reglementată de art. 151 alin. (4) C. proc. civ., care are în vedere calitatea de reprezentant legal al persoanei juridice de drept privat.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1259 din 7 iulie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătorei Sectorului 2 București la data de 22 iulie 2015 sub nr. x/300/2015, reclamanții A., B. și C., în contradictoriu cu pârâta D. S.A., au solicitat:

- constatarea caracterului abuziv și a nulității absolute a clauzelor prevăzute la art. 4.1 alin. (2), art. 4.5 și art. 4.10 lit. a) și lit. b) din contractul de credit de consum nr. HL 15783/24.09.2007;

- obligarea pârâtei la recalcularea dobânzii prin raportare la valoarea LIBOR și a marjei de la data încheierii contractului;

- obligarea pârâtei la restituirea sumelor percepute în baza clauzelor abuzive cu titlul de comision de acordare, comision de administrare și dobândă excedentară;

- constatarea caracterului abuziv al clauzei de risc valutar, stabilizarea cursului de schimb la momentul semnării contractului, iar în subsidiar, restabilirea echilibrului contractual prin suportarea în mod egal a riscului valutar, denominarea în moneda națională a plăților.

În drept, au fost invocate prevederile din Legea nr. 193/2000, O.U.G. nr. 21/1992, O.U.G. nr. 99/2006, O.U.G. nr. 50/2010, Legea nr. 288/2010, Legea nr. 363/2007, art. 15 din Constituția României, art. 194 și urm. C. proc. civ., art. 480 și art. 992 C. civ., Directiva nr. 93/13/CEE, art. 276 TFUE.

La 23 septembrie 2015, reclamanții au depus la dosar cerere precizatoare, indicând următoarele valori patrimoniale: suma de 892.621,8 lei - aferentă capătului unu de cerere referitor la dobândă, privind art. 4.1 alin. (2) din contract; suma de 1.074.176,67 lei - aferentă capătului de cerere privind posibilitatea băncii de a modifica dobânda și comisioanele, de la art.

4.5 din contract; suma de 181.551,25 lei - aferentă petiului privind comisionul de administrare; suma de 168.141 lei - aferentă dobânzii excedentare; suma de 10.500 lei - pentru comisionul de acordare; suma de 89.745,97 lei - privind comisionul de administrare.

Prin sentința civilă nr. 383 din 13 ianuarie 2016, pronunțată de Judecătoria Sectorului 2 București, a fost admisă excepția necompetenței materiale, fiind declinată competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului București.

Litigiul a fost înregistrat pe rolul Secției a VI-a civilă a Tribunalului București la 10 februarie 2016 sub nr. x/3/2016.

Prin sentința civilă nr. 2723 din 3 mai 2016, Tribunalul București, Secția a VI-a civilă a admis în parte acțiunea formulată de reclamanții A., B. și C., a constatat caracterul abuziv și nulitatea absolută a clauzei prevăzute la art. 4.5 din contractul de credit nr. HL 15783/24.09.2007 și a respins în rest acțiunea ca neîntemeiată.

Împotriva sentinței civile nr. 2723 din 3 mai 2016 a Tribunalului București, Secția a VI-a civilă au declarat apeluri reclamanții A., B., C. și pârâta D. S.A., care au fost înregistrate pe rolul Curții de Apel București, Secția a V-a civilă.

Prin decizia civilă nr. 1201/A din 23 mai 2018, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a V-a civilă, a fost admisă excepția lipsei dovezii calității de reprezentant al apelantei-pârâte D. SA și anulat apelul declarat de pârâta D. S.A.

Totodată, a fost respins apelul declarat de reclamanții A., B. și C., ca nefondat.

Împotriva deciziei civile nr. 1201/A din 23 mai 2018, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a V-a civilă, a declarat recurs pârâta D. S.A., solicitând casarea deciziei atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare aceleiași instanțe.

În susținerea cererii, recurenta invocă motivul de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. căruia îi subsumează o singură critică, aceasta vizând faptul că instanța de apel a soluționat excepția lipsei dovezii calității de reprezentant al apelantei-pârâte cu încălcarea și aplicarea greșită a prevederilor art. 82 și art. 151 C. proc. civ., referitoare la reprezentarea părților.

Argumentele aduse în sprijinul criticii formulate vizează următoarele aspecte:

Potrivit Normei privind competențele de reprezentare, în cadrul societății absorbite D. S.A. s-a stabilit că pentru angajarea băncii în relațiile cu terții este necesară semnătura cumulativă a oricăror doi conducători, conform responsabilităților și împuternicirilor stabilite de Consiliul de Administrație sau prin semnătura cumulată a cel puțin doi salariați, cărora conducătorii le vor delega atribuțiile în acest sens și care vor angaja banca în limitele puterilor conferite.

În aceeași normă se mai precizează că se consideră excepții de la principiul angajării răspunderii băncii (mai sus precizat) prin semnătura a cel puțin două persoane, astfel: „în fața instanțelor de judecată sau arbitrale, reprezentarea băncii se realizează de către o singură persoană pentru care delegația de reprezentare se semnează de către Directorul Executiv al Direcției Juridice și Șeful Biroului Litigii/Șef Serviciu din cadrul Direcției Juridice”.

Recurenta precizează că documentele emise de Direcția Juridică din cadrul D. S.A. aveau ca primă semnătură, de tip A, pe cea a Directorului Executiv/Șef Serviciu/Șef Birou și a doua semnătură, de tip B, pe cea a consilierului juridic care redacta respectivul document.

Se precizează că a fost probat cu înscrisuri că semnatarii cererii de apel, respectiv E. avea calitate de șef serviciu, iar F. avea calitatea de consilier juridic, iar potrivit adeverințelor depuse la dosarul cauzei și în raport de Norma de reprezentare a societății D. S.A., persoanele semnare aveau calitatea de a reprezenta banca în relația cu instanțele de judecată.

Recurenta învederează, în al doilea rând, că cererea de apel a fost semnată în numele societății absorbite de șeful serviciului, la acea vreme, E. și de F. în calitate de consilier juridic potrivit reglementărilor interne la care s-a făcut referire.

Recurenta menționează, totodată, faptul că în fața instanței de fond întâmpinarea depusă a fost semnată de aceleași șef serviciu împreună cu un alt consilier juridic, în fața tribunalului nepunându-se problema că persoanele semnate nu ar avea calitatea să reprezinte banca, partea potrivnică necontestând această calitate.

Consideră recurenta că a ridicat această excepție, din oficiu, atunci când nu există nici măcar suspiciunea unei intenții frauduloase că altcineva decât reprezentanții legali ai societății au formulat calea de atac a apelului și că, în același timp, au și reprezentat-o în fața instanței de judecată, este o chestiune excesiv de formalistă, putând fi asimilată cu refuzul de a judeca o cauză și chiar cu încălcarea dreptului la justiție, consfințit atât prin Constituția României, cât și de către reglementările europene în acest domeniu.

Recurenta conchide în sensul că apelul este semnat de reprezentanții legali și convenționali ai societății D. S.A., iar reprezentarea în fața instanței de judecată a fost efectuată prin consilierul juridic desemnat în baza mandatului de reprezentare, calitate și mandat ce nu au fost contestate de către partea intimată.

Examinând decizia atacată, în limitele controlului de legalitate, în raport de criticile formulate și de dispozițiile legale incidente, Înalta Curte a constatat următoarele:

Excepția lipsei dovezii calității de reprezentant este o excepție de procedură absolută și peremptorie, dată fiind necesitatea de a se realiza o judecată între părți corect reprezentate.

Instituția reprezentării în procesul civil vizează procedeu juridic în care o persoană, numită reprezentant, îndeplinește acte de procedură în numele și pe seama unei părți din proces, efectele actului îndeplinit producându-se direct față de parte.

Art. 80 alin. (1) C. proc. civ. stabilește regula potrivit căreia părțile își pot exercita drepturile procedurale personal sau prin reprezentant și enumeră felurile reprezentării, respectiv legală, convențională sau judiciară.

Potrivit art. 84 alin. (1) C. proc. civ., reprezentarea convențională a persoanelor juridice în fața instanțelor de judecată se poate face numai prin consilier juridic sau avocat, în condițiile legii.

În reglementarea art. 86 prima teză C. proc. civ., „Mandatarul cu procură generală poate să îl reprezinte în judecată pe mandant, numai dacă acest drept i-a fost dat anume”, ceea ce presupune că mandatul de reprezentare în justiție trebuie considerat ca un mandat special în raport cu mandatul de administrare sau cu orice mandat având un caracter general.

Conform art. 151 alin. (2) C. proc. civ., avocatul și consilierul juridic vor depune împuternicirea lor, potrivit legii, iar potrivit alin. (4) al aceluiași text de lege, reprezentanții persoanelor juridice de drept privat vor depune, în copie, un extras din registrul public în care este menționată împuternicirea lor.

Recurenta a depus la dosarul cauzei copii certificate de pe următoarele înregistrări: adeverințele nr. 508/33/04.01.2018 și nr. 508/319/22.01.2018, extras din decizia comitetului de reglementări interne din 10.07.2015, extras din actul constitutiv, extras din Norma privind competențele de reprezentare în cadrul D. S.A versiunea 7.0 (în vigoare de la data de 17 iunie 2015) și Anexa nr. 1 la Norma anterior menționată.

Prin Norma privind competențele de reprezentare în cadrul D. S.A., versiunea 7.0, depusă în extras, s-a stabilit „dreptul de semnătură pentru angajarea Băncii, conform Anexei nr. I, cu

respectarea principiului conform căruia răspunderea Băncii este angajată prin semnătură cumulată a oricăror doi conducători ai Băncii, conform responsabilităților și împuternicirilor stabilite de Consiliul de Administrație sau prin semnătura cumulată a cel puțin doi salariați, cărora conducătorii le vor delega atribuțiile în acest sens și care vor angaja Banca în limita puterilor conferite, în conformitate cu prezenta Normă”.

Potrivit acestei Norme, „se consideră excepții de la principiul angajării răspunderii Băncii prin semnătura a cel puțin două persoane, potrivit competențelor de reprezentare stabilite prin prezenta Norma, (i) reprezentarea D. S.A. în fața instanțelor judecătorești și/sau în fața instanțelor arbitrale, de către o singură persoană pentru care delegația de reprezentare se semnează de către Directorul Executiv al Direcției juridice și Șeful Biroului Litigii/șef Serviciu din cadrul Direcției Juridice și (ii) reprezentarea D. SA în fața Serviciilor Registratură și Arhivă ale instanțelor judecătorești de orice grad, de către o singură persoană pentru care delegația de reprezentare se semnează de către Directorul Executiv al Direcției Juridice/Șeful Biroului Litigii/Șef Serviciu din cadrul Direcției Juridice și conducătorul unității teritoriale/angajat cu atribuții manageriale/coordonare din care face parte persoana delegată.

Astfel cum rezultă din extrasul din Anexa nr. 1 la Normă, „documentele emise la nivelul Direcției Juridice sunt: invitații la conciliere, împuterniciri avocațiale, răspunsul privind solicitările de informații (...), cereri de chemare în judecată de orice natură, inclusiv acțiuni civile, comerciale, falimente și reorganizări judiciare, cereri de chemare în garanție, întâmpinări, note scrise (...)”.

Art. 54 din Actul Constitutiv al D. S.A. stipulează că răspunderea băncii va fi angajată prin semnătura cumulată a oricăror doi conducători ai Băncii, conform responsabilităților și împuternicirilor stabilite de Consiliul de Administrație sau prin semnătura cumulată a cel puțin doi salariați cărora conducătorii le vor delega atribuțiile în acest sens și care vor angaja Banca în limitele conferite.

Din coroborarea acestor texte legale mai sus redată și a documentelor de reglementare internă emise de Bancă, rezultă că cererea de apel formulată de persoana juridică de drept privat, D. S.A., putea fi făcută fie prin reprezentantul legal, situație în care este obligatorie depunerea unui extras din registrul public care să ateste această calitate, fie prin reprezentant convențional, consilier juridic sau avocat, situație în care este obligatorie depunerea unei împuterniciri emise de persoana juridică al cărei angajat este.

Cererea de apel formulată de apelanta-pârâtă este semnată de șef serviciu E. și de consilier juridic superior F., același șef serviciu semnând și întâmpinarea depusă la instanța de fond și validată de aceasta, împrejurare ce a dat naștere unei prezumții de dovadă a calității de reprezentant a celor două persoane.

Adeverințele existente la filele 149 și 150 în dosarul Curții atestă faptul că d-na E. deține funcția de șef serviciu Direcție Juridică și că d-na F. deține funcția de șef birou - Direcția Juridică, calități ce le conferă atributul reprezentării convenționale a recurente în fața instanțelor judecătorești, în sensul avut în vedere de art. 80 alin.(1), de art. 84 alin.(1) și de art. 151 alin. (2) C. proc. civ., ambele adeverințe fiind semnate de Directorul executiv adjunct al Băncii.

Semnatarii celor două adeverințe, nr. 508/33/04.01.2018 și nr. 508/319/2018, sunt directorul executiv adjunct și șef serviciu, salariați care au acționat, astfel, în calitate de prepuși ai Băncii, angajator comitent în reprezentarea legală cerută de art. 151 alin. (4) C. proc. civ.

Aceasta pentru că, din interpretarea tezei a II-a a art. 1376 alin. (2) C. civ., rezultă că „prepusul este cel care, aflat sub directă supraveghere și control a comitentului, îndeplinește

anumite funcții sau însărcinări din partea acestuia, pentru comitent sau pentru o altă persoană, raportul comitent/prepus fiind de esență contractului individual de muncă.”

Într-o altă definiție, consacrată în doctrină, prepusul este o persoană care acceptă să facă ceva în interesul altei persoane, punându-se sub direcția, supravegherea și controlul acesteia, o persoană care efectuează acte juridice sau îndeplinește o funcție după directivele și sub controlul altei persoane.

Ceea ce definește noțiunile de comitent și prepus este existența unui raport de subordonare care își are temeiul în împrejurarea că, pe baza acordului dintre ele, o persoană fizică sau juridică a încredințat unei persoane fizice o anumită însărcinare. Din această încredințare decurge posibilitatea pentru prima persoană - denumită comitent - de a da instrucțiuni, de a direcționa, îndruma și controla activitatea celeilalte persoane - denumită prepus - aceasta din urmă având obligația de a urma îndrumările și directivele primite.

Astfel, comitentul este o persoană îndreptățită să exercite direcția, supravegherea și controlul asupra modului de îndeplinire a funcției pe care a încredințat-o altei persoane (prepusului), iar prepusul este persoana care acceptă să facă ceva în interesul altei persoane, punându-se sub direcția, supravegherea și controlul acesteia.

Documentele emise de Direcția Juridică din cadrul D. S.A., în dovedirea calității de reprezentanți judiciari convenționali ai semnatarilor cererii de apel, aveau ca primă semnătură de tip A, pe cea a Directorului executiv și a doua semnătură, de tip B, pe cea a consilierului juridic, fiind astfel întocmite cu respectarea cerințelor cuprinse în Norma privind competențele de reprezentare în cadrul D. S.A., versiunea 7.0 și în acord cu Actul Constitutiv al D. S.A.

Așadar, rezultă cu evidență că sunt supuse formalităților de publicitate prevăzute de art. 151 alin. (4) C. proc. civ. numai mențiunile cu privire la reprezentantul legal, nu și cele privind reprezentantul judiciar convențional, în condițiile în care consilierul juridic are, în speță, calitatea de prepus față de Bancă, astfel că împuternicirea acordată acestuia nu este supusă cerinței publicității, reglementată de art. 151 alin. (4) C. proc. civ., care are în vedere calitatea de reprezentant legal al persoanei juridice de drept privat.

În considerarea celor ce preced, Înalta Curte, constatând nelegalitatea deciziei atacate din perspectiva dezlegării pe care instanța de apel a dat-o excepției lipsei calității de reprezentant al apelantei-pârâte, în temeiul art. 497 C. proc. civ., a casat decizia recurată și a trimis cauza spre o nouă judecată aceleiași instanțe de apel.

14. Drept de proprietate dobândit ope legis. Acțiune în constatare interogatorie. Interes actual

C.proc.civ., art. 32, art. 33, art. 35
Legea nr. 7/1996, art. 24

Titularul dreptului de proprietate izvorât din lege asupra imobilului justifică un interes în promovarea acțiunii în constatare pe temeiul dispozițiilor art. 35 din Codul de procedură civilă, în condițiile în care nu are un titlu constatator al dreptului său care să-i faciliteze participarea la circuitul juridic civil și în baza căruia să poată efectua formalitățile de publicitate imobiliară. Aceasta întrucât, dispozițiile art. 24 din Legea cadastrului și publicității imobiliare nr. 7/1996, prin care sunt stipulate condițiile înscrierilor în cartea funciară, prevăd în alin. (3) că pentru

înscriserea dreptului de proprietate în cartea funciară este nevoie de constatarea acestuia printr-un înscris autentic sau hotărâre judecătorească.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 956 din 27 mai 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei Craiova la 3.04.2017, reclamanta Compania Națională X. SA a solicitat, în contradictoriu cu pârâta Unitatea Administrativ Teritorială a municipiului Craiova, reprezentată prin Primar, să se constate dreptul său de proprietate asupra construcției situată în Craiova, în care își desfășoară activitatea Oficiul Poștal Y., având o suprafață utilă de 140,56 mp.

În drept, au fost invocate dispozițiile art. 35 raportate la cele ale art. 194 Cod procedură civilă, art. 555-557 și art. 559 Cod civil, Legea nr. 31/1990, H.G. nr. 448/1991, H.G. nr. 883/1990, H.G. nr. 371/1998, O.U.G. nr. 30/1997 și Legea nr. 207/1997.

Prin sentința nr. 9282 din 15.09.2017, Judecătoria Craiova, Secția civilă a admis excepția necompetenței materiale. A declinat competența de soluționare a cererii în favoarea Tribunalului Dolj, în raport de valoarea de inventar a imobilului de 353.342 lei și de dispozițiile art. 94 alin. (1) lit. k) și art. 95 pct. 1 Cod procedură civilă.

2. Sentința pronunțată de tribunal

Tribunalul Dolj, Secția I civilă, prin sentința nr. 662 din 28.09.2018, a admis acțiunea formulată de reclamantă. A constatat dreptul de proprietate al reclamantei asupra imobilului construcție cu destinația de oficiu poștal, situat în Craiova, cu o suprafață utilă totală de 114,48 mp, compusă din nouă încăperi, individualizat conform schiței - relevu întocmite în dosar de expertul A., schiță ce face parte integrantă din hotărâre.

3. Decizia pronunțată de curtea de apel

Soluția primei instanțe a fost menținută de Curtea de Apel Craiova, Secția I civilă, prin decizia nr. 1509 din 22.05.2019, prin care s-a respins, ca nefondat, apelul declarat de pârâta Unitatea Administrativ Teritorială a Municipiului Craiova împotriva sentinței pronunțate de tribunal.

4. Calea de atac formulată în cauză

Împotriva deciziei au declarat recurs Unitatea Administrativ Teritorială Craiova prin Primar și Municipiul Craiova, prin Primar.

Recurenții au susținut nelegalitatea deciziei atacate prin prisma dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 Cod procedură civilă, solicitând casarea acesteia și trimiterea cauzei spre o nouă judecată.

Au formulat următoarele critici:

- hotărârea atacată cuprinde motive contradictorii, atunci când reține că, în speță, reclamanta este titulara dreptului de proprietate asupra imobilului în litigiu, dreptul său fiind dobândit *ope legis* în anul 1991 de către antecesorul său, în temeiul Legii nr. 15/1990, H.G. nr. 883/1990, H.G. nr. 448/1991, H.G. nr. 371/1998, însă în același timp, respinge apelul pârâtei împotriva sentinței tribunalului, prin care s-a constatat dreptul de proprietate al reclamantei asupra imobilului în litigiu

- instanța de apel a interpretat și aplicat greșit dispozițiile art. 32 și 33 Cod procedură civilă, cu privire la interesul formulării cererii introductive de instanță de către reclamantă, condiția actualității interesului presupunând ca acesta să existe atunci când se promovează

acțiunea, în sensul că în absența exercitării acesteia, reclamanta s-ar expune unui prejudiciu. În raport de situația de fapt prezentată și de dispozițiile legale incidente, recurenții au susținut că reclamanta are un drept de proprietate izvorât din lege asupra imobilului construcție, potrivit art. 644 Cod civil de la 1864, legea reprezentând un mod de dobândire a proprietății.

În opinia recurenților, instanța de apel a pronunțat o hotărâre cu aplicarea și interpretarea greșită a legii, fără să țină cont de faptul că, în realitate, acțiunea în constatare de față este una interogatorie, reclamanta urmărind să stabilească în mod definitiv existența în patrimoniul său a unui drept de proprietate asupra imobilului în care funcționează Oficiul Postal Y., chemând în judecată singura persoană care ar putea revendica la rândul său un drept de proprietate asupra imobilului, respectiv Unitatea Administrativ Teritorială Craiova prin Primar, ca titular al dreptului de proprietate asupra imobilelor aflate în domeniul public sau privat al unității administrativ teritoriale.

În mod greșit, instanța de apel a reținut că reclamanta nu era obligată să facă demersuri pentru a-și face opozabil *erga omnes* dreptul de proprietate prin înscrierea în cartea funciară. În opinia recurenților, în condițiile în care reclamanta nu a făcut demersuri în acest sens și nu a invocat imposibilitatea unei astfel de înscrieri, respectiv respingerea cererii sale de către OCPI se poate concluziona că un interes actual nu există.

Recurenții au susținut că instanța trebuia să aibă în vedere că sub imperiul Legii nr. 7/1996 înscrierea în cartea funciară nu are caracter constitutiv de drepturi și nici nu constituie titlu de proprietate, ea fiind făcută exclusiv în scop de opozabilitate față de terți, precum și de faptul că reclamanta a susținut că a dobândit dreptul de proprietate asupra imobilului, fiind în acest sens mai multe acte normative.

Ca atare, pentru recurenți, în mod greșit, instanța de apel a apreciat că intimata - reclamantă deține un interes actual în formularea cererii în prezenta cauză, câtă vreme interesul este justificat de necesitatea obținerii unui titlu constatat al dreptului, cu care reclamanta să poată participa la circuitul civil, în realitate interesul nefiind actual, în condițiile în care reclamanta a dobândit dreptul în temeiul legii și nu i s-a contestat acest drept, nu i s-a refuzat înscrierea în cartea funciară.

5. Apărările formulate în cauză

Prin întâmpinarea formulată de intimata – reclamantă s-a solicitat respingerea recursului și menținerea ca temeinică și legală a hotărârii atacate

A solicitat a se observa că motivele menționate nu se încadrează în cele prevăzute de art. 488 pct. 6 și 8 Cod procedură civilă, sens în care a solicitat respingerea recursului, ca inadmisibil.

În ceea ce privește excepția lipsei de interes a promovării acțiunii, invocată de către recurenți, intimata – reclamantă a solicitat să se observe că, încă din cuprinsul cererii de chemare în judecată, această cerință este justificată, fiind determinată de obținerea unui certificat constatat al dreptului de proprietate, cu care C.N. X. să poată participa la circuitul civil.

De asemenea, a arătat că excepția lipsei de interes a fost invocată de către UAT Craiova prin întâmpinarea depusă în fața instanței de fond, pusă în discuția părților și respinsă în ședința de judecată din data de 9.02.2018, fiind consemnat în încheierea de ședință de la acea dată.

Mai mult, a arătat că interesul formulării acțiunii este acela de a obține, pe cale judecătorească, constatarea dreptului de proprietate, dobândit prin lege, respectiv prin Hotărârile Guvernului nr. 883/1990, nr. 448/1991 și nr. 371/1998, pentru a-l face opozabil terților prin înscrierea în cartea funciară.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Examinând decizia recurată, prin prisma criticilor formulate și prin raportare la actele și lucrările dosarului și la dispozițiile legale aplicabile, Înalta Curte constată că recursul este nefondat pentru considerentele ce urmează să fie expuse.

Prin motivele de recurs, pârâții au susținut aplicarea și interpretarea greșită de către curtea de apel a dispozițiilor art. 32 și art. 33 Cod procedură civilă referitoare la eronata soluționare a excepției lipsei de interes, precum și a celor ale Legii nr. 7/1996 și a art. 644 Cod civil de la 1864, în condițiile în care intimata – reclamantă nu justifică un interes actual în promovarea acțiunii atâta timp cât nu a făcut demersuri pentru înscrierea dreptului său de proprietate în cartea funciară și nu a invocat imposibilitatea unei astfel de înscrieri, respectiv respingerea cererii sale de către OCPI.

Aceste critici nu pot fi însă primite.

Prin art. 32 Cod procedură civilă s-au reglementat condițiile de exercitare a acțiunii civile, la lit. d) stipulându-se în sensul că orice cerere poate fi formulată sau susținută numai dacă autorul acesteia justifică un interes.

În ceea ce privește cerințele legale ale condiției interesului de a acționa, prin art. 33 Cod procedură civilă s-a prevăzut că acesta trebuie să fie determinat, legitim, personal, născut și actual.

Condiția determinării interesului vizează stabilirea folosului practic ce poate fi realizat de parte, în concret, în eventualitatea admiterii formei procedurale exercitate, fiind echivalentă cu cerința interesului însuși.

Or, în speță, reclamanta a formulat, în raport de dispozițiile art. 35 Cod procedură civilă, o acțiune în constatare a dreptului său de proprietate asupra imobilului în litigiu, precizând că interesul promovării cererii îl constituie efectuarea formalităților de publicitate imobiliară.

Aceasta în condițiile în care, după cum s-a constatat prin decizia atacată, intimata – reclamantă, în calitate de titulară a dreptului de proprietate asupra imobilului, drept dobândit *ope legis* în anul 1991 de către antecesorul său, în temeiul Legii nr. 15/1990 și a Hotărârilor de Guvern nr. 883/1990, nr. 448/1991 și nr. 371/1998, a promovat o acțiune în constatare interogatorie.

Acțiunea în constatare este interogatorie când titularul dreptului cheamă în judecată o persoană, care ar putea eventual să-i conteste dreptul, pentru a răspunde și a lua act dacă recunoaște sau nu acel drept.

Or, în speță, intimata – reclamantă are un drept de proprietate izvorât din lege asupra imobilului în litigiu, însă nu are un titlu constatat al dreptului care să-i faciliteze participarea la circuitul juridic civil, interesul promovării acțiunii constituindu-l efectuarea formalităților de publicitate imobiliară la Oficiul de cadastru.

Aceasta, în condițiile art. 24 din Legea cadastrului și publicității imobiliare nr. 7/1996, republicată, cu completările și modificările ulterioare, prin care sunt stipulate condițiile înscrierilor în cartea funciară.

În ceea ce privește dreptul de proprietate și celelalte drepturi reale asupra unui imobil, alin. 3 al articolului precizează că acestea se vor înscrie în cartea funciară “pe baza înscrisului autentic notarial sau a certificatului de moștenitor, încheiate de un notar public în funcție în România, a *hotărârii judecătorești rămase definitivă și irevocabilă* sau pe baza unui act emis de autoritățile administrative, în cazurile în care legea prevede aceasta, prin care s-au constituit ori transmis în mod valabil”.

Nu pot fi primite, ca atare, susținerile recurențelor potrivit cărora intimata – reclamantă nu are un interes actual în condițiile în care nu a făcut demersuri pentru a-și face opozabil *erga omnes* dreptul de proprietate prin înscrierea în cartea funciară și nici nu a invocat imposibilitatea unei astfel de înscrieri, prin respingerea cererii sale de către OCPI, atâta vreme cât textul de lege nu face atare distincții.

Dimpotrivă, conform dispozițiilor legale anterior menționate (art. 24 alin. 3 din Legea nr. 7/1996) pentru înscrierea dreptului de proprietate în cartea funciară este nevoie de constatarea acestuia printr-un înscris autentic/hotărâre judecătorească, în acest sens fiind și demersul judiciar al reclamantilor.

Prin prisma celor de mai sus, nu pot fi primite nici motivele subsumate pct. 6 al art. 488 Cod procedură civilă, prin care recurenții au criticat decizia pronunțată în apel susținând că cuprinde considerente contradictorii.

Astfel, după cum s-a arătat, interesul intimitei – reclamante de a promova acțiunea constă în obținerea titlului constatat al dreptului său de proprietate, nefiind contradictorie motivarea deciziei din apel prin care, deși s-a reținut dobândirea *ope legis* a dreptului de proprietate asupra imobilului în litigiu, s-a respins apelul pârâtei împotriva sentinței tribunalului.

Pentru aceste considerente, în temeiul art. 496 alin. (1) Cod procedură civilă, a respins recursul declarat, ca nefondat.

15. Hotărâre penală prin care s-a soluționat și acțiunea civilă. Efecte asupra acțiunii în regres formulată ulterior de prepusul - debitor solidar

C. civ., art. 1349, art. 1373, art. 1456 alin. (2), art. 1558,
art. 1560, art. 1561, art. 1562-1563
C. proc. civ., art. 25, art. 397

În cazul în care prin hotărâre penală definitivă s-a soluționat și acțiunea civilă în cadrul procesului penal, stabilindu-se cuantumul prejudiciului și obligația în solidar a comitentului și a prepusului acestuia la plata acestuia, instanța civilă nu poate să modifice în cadrul soluționării acțiunii în regres nici natura răspunderii acestor părți, nici cuantumul prejudiciului, fiind ținută de soluția pronunțată de către instanța penală, ca urmare a efectului puterii lucrului judecat.

Ca atare, prin decizia instanței civile s-a reținut în mod legal incidența dispozițiilor art. 1456 alin. (2) C. civ., ceea ce a condus la admiterea acțiunii în regres și obligarea prepusului la plata către comitentul - debitor solidar a părții din datoria care îi revenea acestuia, ca urmare a executării integrale a obligației de către debitorul solidar și a subrogării acestuia în drepturile creditorului, respectiv în drepturile părții civile.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 45 din 16 ianuarie 2020

A.Obiectul cererii introductive

Prin acțiunea înregistrată sub nr. x/289/2015** din 31 iulie 2015 pe rolul Judecătoriei Reghin reclamanta A. SA a chemat în judecată pe pârâții B. și C., solicitând instanței ca prin sentința ce o va pronunța să dispună obligarea pârâtului de rând 1 la restituirea către reclamantă a sumei de 105.237,5 lei cu titlu de despăgubiri civile și cheltuieli de judecată achitate creditorului D., revocarea actului de partaj voluntar autenticat sub nr. 21 din 8 ianuarie 2015 de BNP E., având ca obiect apartament cu 2 camere și dependințe, cu suprafața utilă de 55,94 m.p., situat în Reghin, str. X, nr. 5, Sc. 1, Et. 1, Ap. 3, înscris în CF nr. 50222 - C1-U12 Reghin sub nr. B2.1, B3.1, ca fiind încheiat în fraudă intereselor creditoarei reclamante, repunerea părților în situația anterioară efectuării actului fraudulos de partaj voluntar, reducerea bunului în patrimoniul

pârâtului de rând 1 și partajarea bunului comun al pârâților de rând 1 și 2 prin atribuirea acestuia în natură pârâtului de rând 1 cu obligarea acestuia la plata unei sulte corespunzătoare egalizatoare în favoarea pârâtei de rând 2, efectuarea mențiunilor corespunzătoare în cartea funciară și obligarea pârâților la plata cheltuielilor de judecată.

La data de 10 mai 2016 reclamanta a depus precizare la cererea de chemare în judecată prin care a solicitat obligarea pârâtului de rând 1 la restituirea către reclamantă a sumei de 210.475 lei cu titlu de despăgubiri civile și cheltuieli de judecată achitate creditorului D.

Prin încheierea nr. 31 din 27 iulie 2016 a Curții de Apel Târgu-Mureș, pronunțată în dosarul nr. x/43/2016 s-a admis cererea de strămutare a cauzei formulată de pârâții B. și C. și s-a dispus strămutarea dosarului la Judecătoria Târgu-Mureș.

Cererea de chemare în judecată a fost întemeiată în drept, potrivit precizării depuse de către reclamantă la data de 24 martie 2017, pe dispozițiile art. 1373 raportat la art. 1456 C. civ. și art. 678 C. civ. raportat la art. 33 teza a II-a C. proc. civ. cu privire la existența intenției de fraudare a pârâtului și pretențiile formulate de creditor preventiv.

Prin sentința civilă nr. 1600 din 24 martie 2017, Judecătoria Târgu-Mureș a admis excepția necompetenței materiale și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului Mureș, pe rolul acestei instanțe cauza fiind înregistrată la data de 19 aprilie 2017.

Prin sentința civilă nr. 396 din 18 mai 2017, Tribunalul Mureș a admis excepția necompetenței sale materiale de soluționare a cauzei și a sesizat Curtea de Apel Târgu-Mureș cu soluționarea conflictului de competență.

Prin sentința civilă nr. 30/CF din 10 iulie 2017, Curtea de Apel Târgu-Mureș a stabilit în favoarea Tribunalului Mureș competența de soluționare a cauzei, cauza fiind înregistrată pe rolul Tribunalului Mureș la data de 13 iulie 2017.

B. Hotărârea primei instanțe

Prin sentința civilă nr. 123 din 14 februarie 2018, Tribunalul Mureș, Secția civilă, a respins excepția prematurității petitelui de partajare a bunului imobil comun invocată de pârâții B. și C.

A admis în parte acțiunea civilă formulată și precizată de reclamanta A. SA și a obligat pârâtul B. la plata către reclamantă a sumei de 105.237,5 lei cu titlu de despăgubiri civile și cheltuieli de judecată achitate creditorului D.

A declarat inopozabil față de reclamanta A. SA actul de partaj voluntar încheiat între pârâții B. și C., autentificat sub nr. 21 din 8 ianuarie 2015 la BNP E.

A dispus ieșirea pârâților din indiviziune asupra imobilului apartament cu două camere și dependințe cu suprafața utilă de 55,94 m.p., situat în Reghin, str. X, nr. 5, sc. 1, et. 1, ap. 3, județul Mureș, înscris în CF 50222 - C1 - U12 Reghin, prin atribuirea bunului în deplină și exclusivă proprietate pârâtului B. și obligarea pârâtului la plata către pârâta C. a sulte compensatorii în sumă de 30.750 lei.

A obligat pârâții în solidar la plata către reclamantă a sumei de 11174,42 lei cu titlu de cheltuieli de judecată constând în taxa aferentă petitelor 2 și 3 din acțiune, onorariu expert și onorariu avocațial parțial.

A respins cererea pârâților de obligare a reclamantei la plata cheltuielilor de judecată.

C. Calea de atac împotriva hotărârii primei instanțe

Împotriva acestei sentințe au declarat apel reclamanta SC A. SA și pârâții B. și C.

Reclamanta apelantă A. SA a solicitat admiterea în parte a hotărârii atacate, cu directa consecință a admiterii cererii de chemare în judecată astfel cum a fost precizată la data de 10 mai 2016 și obligarea pârâtului de rând 1 la restituirea sumei de 210.475 lei cu titlu de despăgubiri și

de cheltuieli de judecată achitate creditorului D. și obligarea intimaților-pârâți la plata cheltuielilor de judecată în tot ocazionate de procesul pendinte în fond și în apel.

Pârâții apelanți, B. și C. au criticat hotărârea atacată pentru nelegalitate și netemeinicie și au solicitat desființarea hotărârii apelate, rejudecarea cauzei și respingerea cererii de chemare în judecată.

În drept art. 466 și urm. C. proc. civ.

D. Hotărârea instanței de apel

Prin decizia civilă nr. 246/A din 27 iunie 2018, Curtea de Apel Târgu-Mureș, Secția I civilă, a respins ca nefondat apelul declarat de către reclamanta SC A. SA.

A admis apelul declarat de pârâții B. și C., a schimbat în parte sentința atacată, în sensul că a obligat reclamanta la plata către pârâți a sumei de 800 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată parțiale. A menținut restul dispozițiilor sentinței civile nr. 123 din 14 februarie 2018, pronunțată de Tribunalul Mureș.

Instanța de apel a analizat motivele de apel prin prisma dispozițiilor art. 476 - 478 C. proc. civ.

E. Calea de atac împotriva hotărârii instanței de apel

Împotriva acestei decizii au declarat recurs recurenții-pârâți B. și C., prin raportare la motivele de recurs prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 6 și pct. 8 C. proc. civ., solicitând admiterea recursului, cu consecința casării în parte a deciziei civile nr. 246/A din 27 iunie 2018 și, în urma rejudecării procesului în fond, respingerea acțiunii civile formulată de reclamanta A. SA, cu obligarea intimetei-reclamante la plata cheltuielilor de judecată.

Recurenții-pârâți au susținut că instanța trebuia să respingă acțiunea în regres, nefiind îndeplinite condițiile de admitere a acțiunii, și nu să recurgă unilateral, fără a pune în discuția părților, la admiterea în parte a acțiunii prin reținerea culpei în cote egale, făcând o aplicare eronată a prezumției de egalitate - temei de drept cu care nu mai era investită.

Recurenții au susținut că hotărârea este nu doar nelegală ci și contradictorie în condițiile în care instanța de fond în mod corect înlătură teza exonerării comitentului acreditată de reclamantă și noile temeiuri de drept cu care se investește instanța, dar, în continuare, ambele instanțe, de fond și de apel, dispun eronat asupra incidenței prezumției de egalitate.

Au mai susținut recurenții-pârâți că în mod absolut nelegal instanța de fond și apoi și instanța de apel au reținut autoritatea de lucru judecat față de statuările probabile ale instanței penale, de condamnare, sentința penală nedisputând asupra gradului de culpă.

În ceea ce privește petitul pentru acțiunea revocatorie, recurenții-pârâți au susținut că aprecierea făcută de către instanța de apel în privința legalității acțiunii revocatorii nu este una corectă, aceasta încălcând, la rândul său, normele materiale incidente, nefiind îndeplinite cumulativ condițiile necesare intentării acțiunii revocatorii (pauliene), potrivit art. 1562 - 1563 C. civ., aspectele de drept material fiind efectiv ignorate: actul să fi avut un prejudiciu; fraudă debitorului; creditorul să aibă o creanță certă, lichidă, exigibilă și anterioară actului atacat; complicitatea la fraudă a terțului cu care debitorul a încheiat actul atacat.

În ceea ce privește acțiunea oblică - având ca obiect partajul bunului comun, recurenții-pârâți au susținut că în mod eronat a fost respinsă excepția prematurității solicitării de partajare a bunului comun, ceea ce conduce la inadmisibilitatea petitului având ca obiect partajarea bunului comun, o atare acțiune cu caracter oblic neputând fi întemeiată decât pe prevederile art. 1560 alin. (1) C. civ.

Și în această situație, ca și în situația acțiunii revocatorii, o atare condiție nu reclamă caracterul cert al prejudiciului, ci a creanței creditorului.

Or, în condițiile în care nu s-a solicitat stabilirea gradului de culpă, au arătat recurenții-pârâți, este neechivoc faptul că nu există o creanță certă a reclamantei.

F. Apărările intimei-reclamante A. SA

Intimata-reclamantă a solicitat prin întâmpinarea formulată, pe cale de excepție, respingerea recursului, ca inadmisibil și, pe fondul cauzei, respingerea recursului ca nefondat, cu obligarea recurenților la plata cheltuielilor de judecată, în raport de legalitatea și temeinicia hotărârii pronunțate de instanța de apel.

G. Considerentele instanței de recurs

Analizând recursul din perspectiva criticilor formulate, Înalta Curte a constatat recursul nefondat pentru următoarele considerente:

Motivul de recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 6 C. proc. civ. este nefondat.

Acest motiv de recurs duce la casarea hotărârii care nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei.

În raport de acest motiv de nelegalitate recurenții-pârâți au susținut că decizia recurată este contradictorie în condițiile în care instanța de fond a înlăturat în mod corect teza exonerării comitentului și noile temeuri de drept din cererea precizatoare depusă de reclamantă, aspect menținut ca atare de către instanța de apel prin respingerea apelului reclamantei care viza acest aspect, dar, în continuare, ambele instanțe au dispus eronat asupra incidenței prezumției de egalitate.

Înalta Curte constată că, în totală contradicție cu cele susținute de către recurenții-pârâți, atât instanța de fond, cât și instanța de prim control judiciar au reținut în mod judicios că temeiul acțiunii în regres formulată de către reclamanta-intimată îl reprezintă sentința penală nr. 263 din 12 decembrie 2014 pronunțată de Judecătoria Reghin în dosarul nr. x/289/2013, prin care pârâțul-intimat B. a fost condamnat la pedeapsa de 1 an închisoare cu suspendare, pentru săvârșirea infracțiunii de vătămare corporală din culpă și în temeiul art. 25 și art. 397 C. proc. civ. și art. 1349 C. civ. a fost obligat inculpatul B., în solidar cu partea responsabilă civilmente, SC A. SA Reghin, să achite părții civile D. suma de 6.775 lei - daune materiale, suma de 200.000 lei - daune morale și 2500 lei - onorariu de avocat.

Sentința penală este definitivă prin respingerea apelului de către Curtea de Apel Târgu-Mureș, prin decizia penală nr. 265/A din 14 mai 2015, prin care s-a reținut cu autoritate de lucru judecat că în mod temeinic a fost soluționată latura civilă a cauzei prin admiterea cererii de constituire de parte civilă și de obligare a inculpatului în solidar cu partea responsabilă civilmente la plata despăgubirilor, reținându-se fără putință de tăgadă că inculpatul se face vinovat de comiterea faptei penale în modalitatea descrisă.

Instanța penală de control judiciar a precizat că în cauză sunt îndeplinite cumulativ condițiile cerute de art. 1373 C. civ. privind răspunderea comitenților pentru faptele prepușilor, răspunderea părții responsabile civilmente pentru fapta inculpatului fiind una obiectivă, de plin drept, fundamentată pe ideea de garanție care exprimă obligația acesteia de a garanta persoanei vătămate securitatea în legătură cu activitatea pe care o organizează și desfășoară prin angajarea inculpatului și o conduce în interesul său în mod direct.

Așadar, în mod corect s-a reținut de către instanța de fond și de către instanța de apel că prin hotărârea penală definitivă s-a soluționat și acțiunea civilă în cadrul procesului penal, stabilindu-se cuantumul prejudiciului și obligația în solidar a comitentului și a prepusului acestuia la plata acestui prejudiciu, în acest context instanța civilă neputând să modifice în cadrul soluționării acțiunii în regres nici natura răspunderii acestor părți, nici cuantumul prejudiciului,

fiind ținută de soluția pronunțată de către instanța penală, ca urmare a efectului puterii lucrului judecat.

Aceasta, deoarece, în baza noii reglementări a autorității de lucru judecat, nu este permisă existența unor contradicții între considerentele a două hotărâri judecătorești succesive.

Ca atare, prin decizia recurată s-a reținut în mod legal incidența dispozițiilor art. 1456 alin. (2) C. civ., la care s-a adăugat și recunoașterea pretențiilor efectuate de către intimatul-pârât B., prin întâmpinarea depusă la judecata cauzei în fond, ceea ce a condus la admiterea acțiunii în regres și obligarea prepusului la plata către comitentul - debitor solidar a părții din datoria care îi revenea acestuia, ca urmare a executării integrale a obligației de către debitorul solidar A. SA și a subrogării acestuia în drepturile creditorului, respectiv în drepturile părții civile.

Față de cele constatate nu se poate reține nicio contradicție în raționamentul logico-juridic al instanței de apel, neexistând considerente contradictorii de natură a atrage nelegalitatea hotărârii atacate.

Motivul de recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. este nefondat.

Motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. sancționează hotărârea care a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

Încălcarea legii presupune fie refuzul aplicării normei juridice, fie interpretarea greșită a acesteia.

Refuzul aplicării legii constă în transgresarea directă a textului clar și precis, ce nu presupune o interpretare specială (*interpretatio cessat in claris*).

Interpretarea greșită a legii presupune că textul legal incident speței este susceptibil de interpretări contrarii iar, prin hotărârea atacată, instanța a dat o interpretare neconformă sensului real al textului.

Aplicarea greșită a legii presupune incongruența normei juridice raportată la situația de fapt reținută de către instanțele de fond și de apel. În acest caz, situația de fapt a fost greșit calificată, comparativ cu exigențele normei de drept, ceea ce a condus judecătorii fondului și apelului la a aplica o altă lege decât aceea incidentă raportului juridic dedus judecății.

În speță, recurenții au invocat aplicarea eronată a dispozițiilor art. 1456 alin. (2) C. civ. de către instanța de apel, reiterând, aproape *ad litteram* motivele din apelul declarat împotriva sentinței civile nr. 123 din 14 februarie 2018 pronunțată de Tribunalul Mureș.

Ori aceste motive au primit dezlegare prin decizia recurată, nr. 246/A din 27 iunie 2018, soluția instanței de apel fiind legală pentru considerentele dezvoltate anterior, în analizarea motivului de recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 6 C. proc. civ., instanța de apel demonstrând că solidaritatea comitentului și a prepusului la plata prejudiciului cauzat părții civile (părții vătămate), precum și cuantumul acestuia au fost statuate cu putere de lucru judecat de către instanțele penale care au soluționat și latura civilă în cadrul procesului penal.

Cât privește un alt argument care se constituie în critică a hotărârii recurate sub imperiul dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., anume acela că nu sunt îndeplinite cumulativ condițiile necesare intentării acțiunii revocatorii, potrivit art. 1562 - 1563 C. civ., respectiv: - reclamanta-intimată nu a făcut dovada stării de insolabilitate a recurentului B., deși sarcina probei îi incumbă acesteia; - instanța de fond nu a avut în vedere documentele depuse de către recurenții-pârâți și nu le-a coroborat cu răspunsul la interogatoriu dat de către recurenta C.; - reclamanta nu a probat, deși avea această sarcină a probei, faptul că pârâtul B. se afla în stare de insolabilitate și nici complicitatea la fraudă a pârâtei C., Înalta Curte reține că și această critică este nefondată.

Se reține că și această critică se regăsește *ad litteram* în cadrul motivelor de apel declarate de către pârâți împotriva sentinței civile nr. 123 din 14 februarie 2018 pronunțată de Tribunalul Mureș și vizează exclusiv aspecte de administrare și interpretare a probelor administrate în cadrul celor două faze procesuale devolutive, fond și apel, ceea ce se constituie în critici de netemeinicie a hotărârii recurate, și nu de nelegalitate a acesteia, întrucât instanța de apel este suverană a stabili situația de fapt, ca urmare a cercetării judecătorești desfășurate în cauză și a aplica normele de drept incidente la situația de fapt astfel stabilită.

Înalta Curte judecă în casație și doar pentru motive de nelegalitate a hotărârii ce se atacă, nu și pentru motive de netemeinicie.

În acest sens, raportat la stabilirea situației de fapt în mod identic de către două instanțe devolutive, de fond și apel, Înalta Curte constată că aplicarea dispozițiilor art. 1562 - 1563 C. civ. referitoare la întrunirea condițiilor necesare intentării acțiunii revocatorii s-a făcut în mod corect, neregăsindu-ne în ipoteza unei încălcări sau aplicări greșite a legii, în sensul dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ.

Ultima critică adusă deciziei recurate vizează greșita admitere a acțiunii oblice, nefiind îndeplinite prevederile art. 1560 alin. (1) C. civ., cum ar fi: debitorul este inactiv, deoarece nu intenționează el însuși acțiunea pe care o poate intenta, creditorul să aibă un interes serios și legitim pentru a intenta acțiunea, iar creanța să fie certă, lichidă și exigibilă.

În acest sens recurenții-pârâți au susținut că atâta timp cât nu s-a stabilit caracterul cert, lichid și exigibil al creanței reclamantei, aceasta nu putea avea calitate de creditor într-o acțiune oblică, acțiunea de partajare a bunului comun fiind prematură și, totodată, atâta timp cât reclamanta nu a făcut dovada insolvenței debitorului său, este inadmisibil a se proceda la partajarea bunurilor comune.

Criticile aduse sub acest aspect hotărârilor recurate sunt, de asemenea, nefondate.

Acțiunea oblică reglementată de art. 1560 și art. 1561 C. civ. reprezintă un mijloc procedural pus la dispoziția creditorului pentru protecția creanței sale.

Nu este necesar ca titularul acțiunii să facă dovada insolvenței debitorului, ci trebuie să probeze numai că această conduită a debitorului poate să prejudicieze interesele creditorului.

Pentru admiterea acțiunii oblice, caracterizată de art. 1558 C. civ. ca fiind o măsură conservatorie, nu se cere nici prealabila punere în întârziere, nici o prealabilă autorizare din partea instanței, nici introducerea în proces a debitorului.

Intentarea acțiunii oblice nu produce modificări în situația juridică a debitorului și nu are ca efect stingerea creanței titularului acțiunii, ci numai pregătește terenul pentru valorificarea acesteia.

Nu este exclusă nici privarea creditorului reclamant de orice avantaj personal ca urmare a promovării acțiunii oblice, pentru că alți creditori pot avea ranguri superioare de prioritate și prin satisfacerea creanțelor acestora să fie epuizat activul reintegrat prin acțiunea oblică în patrimoniul debitorului.

Nu se poate susține că, în speță, reclamanta creditor nu deține o creanță certă, aceasta fiind constatată atât prin hotărârile penale, cât și prin hotărârile civile pronunțate, însuși recurentul-pârât consimțind prin întâmpinarea depusă la judecata în fond asupra plății către reclamantă a sumei de 105.237,5 lei, urmare a obligării sale în solidar cu reclamanta la plata sumei de 200.000 lei - daune morale, 6.755 lei - daune materiale, 2500 lei - onorariu avocațial și 1000 lei - cheltuieli judiciare, în condițiile în care reclamanta-intimată a făcut dovada că a achitat integral prejudiciul la care părțile fuseseră obligate în solidar, către partea vătămată, D.

Potrivit dispozițiilor art. 662 alin. (2) C. proc. civ., creanța este certă când existența ei neîndoiește rezultă din însuși titlul executoriu.

Instanța de apel a arătat, de altfel, că admiterea acțiunii în regres intentate de către reclamanta-intimată și admiterea acesteia de către instanța de fond, cât și de către instanța de apel, certifică faptul că reclamanta are calitate de creditor al pârâtului-recurent B., deținând o creanță certă și exigibilă, momentul în care se apreciază asupra creanței fiind cel al pronunțării hotărârii judecătorești, neexistând impedimente legale cu privire la soluționarea, succesiv, prin aceeași hotărâre a celor trei capete de cerere: acțiunea în regres, acțiunea pauliană și acțiunea oblică. Astfel, în condițiile în care acțiunea în regres și acțiunea pauliană au fost admise, nimic nu împiedică soluționarea și a capătului de cerere având ca obiect acțiunea oblică ce tinde la readucerea bunului în patrimoniul debitorului.

Prin criticile formulate recurenții nu combat însă cu niciun argument pertinent aceste aprecieri ale instanței de apel, limitându-se, ca și în precedent, la a reitera argumentele din cererea de apel.

Prin urmare, în mod corect instanța de apel a respins apelul pârâților îndreptat împotriva sentinței civile nr. 123 din 14 februarie 2018 pronunțată de Tribunalul Mureș, hotărârea instanței fiind legală, neregăsindu-se motive de nelegalitate de natură a atrage casarea deciziei recurate.

Având în vedere considerentele ce preced, în baza dispozițiilor art. 496 C. proc. civ., Înalta Curte a respins recursul, ca nefondat.

16. Acțiune în răspundere civilă delictuală. Repararea prejudiciului cauzat de emiterea unor acte administrative nelegale. Inadmisibilitate

Legea nr. 554/2004, art. 1, art.8, art. 18 -19

În temeiul dispozițiilor art. 1 alin. (1), art. 8 alin. (1) , art. 18 alin. (3) și art. 19 din Legea nr. 554/2004, care reglementează regimul juridic al acțiunii în despăgubiri, revine instanței de contencios administrativ să se pronunțe asupra dreptului la repararea pagubei cauzate, analizând condițiile de admisibilitate a cererii, inclusiv existența dreptului la reparație și modalitatea de acordare a acesteia.

Astfel, acțiunea având ca obiect repararea pagubei produse ca urmare a anulării unor acte administrative atrage, în raport cu aceste dispoziții legale, competența instanței de contencios administrativ potrivit principiului general de drept conform căruia legea specială derogă de la legea generală.

Specialia generalibus derogant este un principiu juridic care implică faptul că norma specială e cea care derogă de la norma generală și că norma specială este de strictă interpretare la cazul respectiv. Mai mult, o normă generală nu poate înlătura de la aplicare o normă specială. Fiind derogatorie de la norma generală, rezultă că norma specială se aplică ori de câte ori ne găsim în fața unui caz ce intră sub incidența prevederilor sale, deci norma specială se aplică prioritar față de norma generală, chiar și atunci când norma specială este mai veche decât norma generală.

Aplicarea principiului conform căruia legea specială derogă de la legea generală are ca efect înlăturarea dreptului comun de la aplicare. Așadar, incidența acestui principiu înlătură,

totodată, posibilitatea coexistenței a două căi judiciare, una pe legea specială și cealaltă pe dreptul comun.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 1016 din 2 iunie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin acțiunea formulată la data de 28 aprilie 2015, reclamanta Asociația X. a chemat în judecată pe pârâtul Municipiul București, pentru ca prin hotărârea ce va fi pronunțată să se dispună obligarea pârâtului la reconstruirea, pe amplasamentul pe care se găseau înainte de distrugere, a imobilelor din str. B. nr. 16, nr. 18 și nr. 20 și str. C. nr. 24, București.

Prin sentința civilă nr.11759 din 30.09.2015, Judecătoria sectorului 4 București a admis excepția necompetenței sale materiale în soluționarea cauzei și a trimis cauza spre competență soluționare Tribunalului București.

2. Sentința pronunțată de Tribunalul București

Prin sentința civilă nr. 1233 din 26.10.2016 pronunțată de Tribunalul București, Secția a V-a civilă a fost admisă excepția inadmisibilității acțiunii restrânse și a fost respinsă, ca inadmisibilă, acțiunea formulată de reclamanta Asociația X., în contradictoriu cu pârâtul Municipiul București.

3. Decizia pronunțată de Curtea de Apel București

Prin decizia nr. 383A din 29.03.2018 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă a fost respinsă, ca nefondată, excepția puterii de lucru judecat. A respins, ca nefondat, apelul declarat de apelanta- reclamantă.

4. Calea de atac exercitată în cauză

Împotriva acestei decizii a declarat recurs Asociația X., criticând soluția pentru nelegalitate și invocând în drept dispozițiile art. 483, art. 488 alin. (1) pct. 8 și art. 497 raportat la art. 480 alin. (3) Cod procedură civilă. Criticile formulate de recurenta-reclamantă privesc, în esență, interpretarea și aplicarea eronată a dispozițiilor legale din legea contenciosului administrativ prin raportare la dispozițiile de drept comun în materia răspunderii civile delictuale, așa cum este reglementată de Codul civil (Legea nr. 287/2009).

Un prim argument privește analiza eronată a instanței de apel ce justifică inadmisibilitatea acțiunii, în sensul că definiția dată actelor administrative prin art. 2 lit. c)¹ din Legea nr. 554/2004 include și executarea lucrărilor de interes public, cum este cazul în litigiul dedus judecății. Astfel, recurenta susține că este asimilat unui act administrativ un contract administrativ vizând executarea lucrărilor publice, nu executarea contractelor în sine.

De asemenea, s-a arătat că executarea de către pârâtul Municipiul București a unui plan urbanistic zonal, deși acesta fusese suspendat prin hotărâre judecătorească poate fi calificată ca o faptă civilă delictuală (fapta, în absența actului), iar calitatea de autoritate administrativă a Municipiului București nu are relevanță în cauză. Fapta unei autorități publice în absența unui act administrativ este de natură civilă, neputând intra în sfera contenciosului administrativ.

Un al doilea argument privește interpretarea greșită a dispozițiilor art. 1 alin. (1) și art. 2 din legea contenciosului, în sensul că nu orice cerere de reparare a prejudiciului produs de un act administrativ este de competența instanței de contencios administrativ.

Un al treilea argument vizează faptul că instanța de apel trebuia să considere litigiul de natură civilă și din perspectiva soluțiilor pe care instanța de contencios administrativ le poate pronunța prin raportare la dispozițiile art. 18, art. 16 alin. (1) și art. 8 alin. (1)² din Legea nr.

554/2004, în sensul că se poate pronunța numai asupra anulării actului și asupra pagubei cauzate, iar în situația în care se invocă vătămarea unui interes public nu se pot solicita despăgubiri bănești. Interpretarea contrară ar însemna și că atunci când s-a invocat vătămarea unui interes public este posibilă doar anularea actului, nu și repararea prejudiciului. Interpretarea ar contraveni jurisprudenței CEDO, de pildă în cauza *Airey c. Irlandei*, în care Curtea a reiterat principiul căruia Convenția nu garantează drepturi teoretice și iluzorii, ci drepturi practice și efective.

Se mai aduce un argument referitor la căile de atac specifice fiecărui tip de litigiu: în materie civilă există apel și recurs, iar în materia contenciosului administrativ este reglementată o singură cale de atac și anume aceea a recursului. Apelul în materie civilă permite și reaprecierea situației de fapt, spre deosebire de recurs care permite numai formularea unor critici de nelegalitate.

S-a arătat că dacă există o situație în care o persoană are interesul să invoce existența unor diferențe între conținutul autorizației și aplicarea sa, atunci remedierea acestor deficiențe se realizează pe cale civilă.

În cauza de față, anularea actelor administrative deschide calea reparației, în sensul că numai instanța civilă poate dispune refacerea unor imobile și demolarea altora, mai ales că în locul imobilelor demolate au fost construite altele: o sosea, un trotuar și un spațiu verde. În opinia recurentei-reclamante, instanța de contencios administrativ nu va putea să verifice legalitatea noilor construcții pentru că nu are informații despre acestea și nu a fost investită cu evaluarea acestora. De asemenea, nu va putea să verifice dacă reconstruirea imobilelor ar afecta noile construcții și nu va putea verifica proporționalitatea măsurilor dispuse.

5. Apărările formulate în cauză

La data de 19.05.2019 pârâțul Municipiul București a depus întâmpinare solicitând respingerea recursului, ca nefondat, cu motivarea că instanța de apel a pronunțat o hotărâre legală, interpretând corect actele normative incidente în cauză, respectiv dispozițiile Legii nr. 554/2004 privind contenciosul administrativ și ale Legii nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții.

Pârâțul a arătat că imobilele au fost desființate în temeiul unor autorizații de desființare, nu a planului urbanistic zonal, astfel încât suspendarea executării acestuia nu afectează legalitatea operațiunilor de desființare a imobilelor. De altfel, autorizațiile de desființare a imobilelor au fost atacate în fața instanței de contencios administrativ, acțiune care a avut și un capăt de cerere privind refacerea imobilelor demolate. În dosarul nr. x/3/2014, cererea de obligare la reconstruirea imobilelor menționate anterior a fost respinsă ca inadmisibilă, deoarece acestea nu aveau calitatea de monumente istorice.

Pârâțul Municipiul București a arătat că potrivit dispozițiilor art. 52 din Constituția României:

„Persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei.”

În materia prejudiciului generat de emiterea unui act administrativ legiuitorul a emis Legea nr. 554/2004 care reglementează în mod expres competența instanței de contencios administrativ de a se pronunța asupra anulării actului administrativ, recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim și repararea pagubei ce i-a fost cauzată - art. 1 alin. (1) și art. 8 alin. (1) din actul normativ menționat.

În ceea ce privește desființarea sau refacerea unor construcții, aceste operațiuni pot fi efectuate numai în temeiul unor autorizații emise conform Legii nr. 50/1991, iar contestarea acestor acte administrative poate fi efectuată în fața instanței de contencios-administrativ, potrivit dispozițiilor art. 12 alin. (1) sau art. 43² din același act normativ.

În mod constant pârâtul a susținut că prejudiciul ce se pretinde a fi reparat derivă din anularea unor acte administrative, astfel încât, din textele legale indicate anterior, rezultă că numai instanța de contencios se poate pronunța asupra reparării prejudiciului.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Examinând decizia recurată, prin prisma criticilor formulate și prin raportare la actele și lucrările dosarului și la dispozițiile legale aplicabile, Înalta Curte constată că recursul declarat de reclamanta Asociația X. este nefondat pentru considerentele ce urmează să fie expuse.

Motivele de recurs se încadrează în dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă, urmând să fie analizate din această perspectivă.

Pentru a răspunde motivelor de recurs este necesar a se stabili, prin raportare la obiectul cererii de chemare în judecată, care este regimul juridic al acesteia și dacă pot fi analizate susținerile formulate de reclamantă în temeiul dispozițiilor de drept comun privind răspunderea civilă delictuală.

i) Aspecte procesuale privind cererea de chemare în judecată

Înalta Curte reține că prin acțiunea formulată la data de 28.04.2015, reclamanta Asociația X. a chemat în judecată pe pârâtul Municipiul București, pentru ca prin hotărârea ce va fi pronunțată să se dispună obligarea pârâtului la reconstruirea pe amplasamentul pe care se găseau înainte de distrugere, a imobilelor din str. B. nr. 16, nr. 18 și nr. 20 și str. C. nr. 24, București.

În motivarea cererii sale, reclamanta a arătat că imobilele se aflau în zona de protecție a mai multor monumente istorice, zonă reglementată de Planul Urbanistic Zonal (PUZ) aprobat prin Hotărârea Consiliului General al Municipiului București nr. 151/2006, pentru realizarea investiției „Dublarea diametrului Nord-Sud.” Executarea șoselei prevăzute de Hotărârea nr. 151/2006 a fost autorizată prin autorizația de construire nr. 633/2010 a cărei executare a fost suspendată prin Decizia civilă nr. 3333/12.12.2011 pronunțată de Curtea de Apel București. S-a mai pronunțat o hotărâre judecătorească și anume, decizia nr. 4875 din 21.11.2011 a Curții de Apel Cluj prin care a fost suspendată executarea Hotărârii nr. 151/2006, astfel încât, obținerea unor autorizații de demolare a imobilelor menționate în petitul hotărârii a fost nelegală și a cauzat un prejudiciu ce nu poate fi remediat, în opinia reclamantei, decât prin obligarea pârâtului la reconstruirea imobilelor.

S-a arătat că prin punerea în executare a autorizațiilor de desființare pentru cele patru imobile, Municipiul București a pus în aplicare un PUZ a cărui executare era suspendată prin hotărâre judecătorească. Mai mult, a obținut autorizații de desființare nelegale pentru mai multe motive care, în esență, înseamnă încălcarea dispozițiilor Legii nr. 50/1991.

Acțiunea a fost întemeiată pe răspunderea civilă delictuală, arătându-se că fapta ilicită a Municipiului București constă în nerespectarea dispozițiilor unor hotărâri judecătorești având drept consecință utilizarea unor autorizații de construcție nelegale. Prejudiciul constă în afectarea zonelor de protecție a monumentelor istorice, construcții protejate de dispozițiile art. 2 din Legea nr. 350/2001 și ale art. 9 alin. (1) din Legea nr. 422/2001.

Prin sentința civilă nr. 9211 din 17.12.2015 pronunțată de Tribunalul București au fost anulate autorizațiile de desființare a construcțiilor nr. 137/27.04.2012, nr.138/27.04.2012, nr. 139/27.04.2012 și nr. 140/27.04.2012, emise de pârâtul Municipiul București și a fost respins, ca

inadmisibil, capătul de cerere privind reconstruirea imobilelor demolate ca urmare a emiterii autorizațiilor de desființare.

În motivarea sentinței, s-a reținut, în esență, că nu au fost îndeplinite cerințele art. 7 alin. (16) din Legea nr. 50/1991 pentru a emite autorizații de urgență. În ceea ce privește capătul de cerere accesoriu, s-a reținut că nu se putea dispune reconstruirea imobilelor demolate, deoarece acestea nu au avut caracterul unor monumente istorice potrivit dispozițiilor art. 54 din Legea nr. 422/2001 privind protecția monumentelor istorice.

ii) *Dispozițiile legale incidente în cauză*

Art. 1 alin. (1) din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ:

“Orice persoană care se consideră vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, se poate adresa instanței de contencios administrativ competente, pentru anularea actului, recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim și repararea pagubei ce i-a fost cauzată. Interesul legitim poate fi atât privat, cât și public.”

Art. 8 alin. (1) din același act normativ: *“Persoana vătămată într-un drept recunoscut de lege sau într-un interes legitim printr-un act administrativ unilateral, nemulțumită de răspunsul primit la plângerea prealabilă sau care nu a primit niciun răspuns în termenul prevăzut la art. 2 alin. (1) lit. h), poate sesiza instanța de contencios administrativ competentă, pentru a solicita anularea în tot sau în parte a actului, repararea pagubei cauzate și, eventual, reparații pentru daune morale.”*

Art. 18 alin. (3) din Legea nr. 554/2004: *“În cazul soluționării cererii, instanța va hotărî și asupra despăgubirilor pentru daunele materiale și morale cauzate, dacă reclamantul a solicitat acest lucru”*

Art. 19 din din Legea nr. 554/2004: *“Când persoana vătămată a cerut anularea actului administrativ, fără a cere în același timp și despăgubiri, termenul de prescripție pentru cererea de despăgubire curge de la data la care acesta a cunoscut sau trebuia să cunoască întinderea pagubei. Cererile se adresează instanțelor de contencios administrativ competente, în termenul de un an prevăzut la art. 11 alin. (2).”*

Art. 12 alin. (1) din Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții: *„Autorizațiile de construcție sau de desființare, emise cu încălcarea prevederilor legale, pot fi anulate de către instanțele de contencios administrativ, potrivit legii.”*

iii) *Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție*

Pentru soluționarea recursului este important să fie menționate dezlegările de principii ale instanței supreme, așa cum acestea rezultă din deciziile pronunțate de Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, cum ar fi deciziile nr. 33/2008, nr. 27/2011 și nr. 22/2019.

Potrivit Deciziei nr. 33 din 9 iunie 2008, publicată în, Partea I, nr. 108 din 23 februarie 2009 s-a stabilit că:

„Concursul dintre legea specială și legea generală se rezolvă în favoarea legii speciale, conform principiului specialia generalibus derogant, chiar dacă acesta nu este prevăzut expres în legea specială.

În cazul în care sunt sesizate neconcordanțe între legea specială, respectiv Legea nr. 10/2001, și Convenția europeană a drepturilor omului, aceasta din urmă are prioritate. Această prioritate poate fi dată în cadrul unei acțiuni în revendicare, întemeiată pe dreptul comun, în măsura în care astfel nu s-ar aduce atingere unui alt drept de proprietate ori securității raporturilor juridice.”

În considerentele Deciziei nr. 27 din 14 noiembrie 2011 s-a reținut că:

„În prezenta cauză se analizează posibilitatea pe care o au persoanele îndreptățite de a beneficia de despăgubiri în alte condiții și în altă procedură decât cea instituită de legea specială. (...)

Prin urmare, câtă vreme pentru imobilele preluate abuziv de stat în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 s-a adoptat o lege specială, care prevede în ce condiții persoana îndreptățită beneficiază de măsuri reparatorii prin echivalent constând în despăgubiri, nu se poate susține, fără a încălca principiul specialia generalibus derogant, că dreptul comun s-ar aplica cu prioritate sau în concurs cu legea specială.”

Indicăm totodată și Decizia nr. 22 din 24 iunie 2019, paragraful 72:

„Prevederea cuprinsă în art. 18 alin. (3) din lege (în cazul soluționării cererii, instanța va hotărî și asupra despăgubirilor pentru daunele materiale și morale cauzate, dacă reclamantul a solicitat acest lucru) conduce la concluzia că instanța nu are dreptul de a dispune din oficiu înlăturarea consecințelor nefavorabile ale actului tipic sau asimilat considerat nelegal, ci trebuie investită în acest sens de către reclamant, printr-un capăt de cerere expres formulat.”

De asemenea, potrivit paragrafului nr. 77 din aceeași hotărâre:

„Cererea pentru despăgubiri formulată pe cale separată, întemeiată pe dispozițiile art. 19 din Legea nr. 554/2004 este condiționată de existența unei hotărâri judecătorești prin care să fi fost admisă acțiunea îndreptată împotriva actului administrativ nelegal, tipic sau asimilat, pentru că repararea pagubei persoanei vătămate este o latură intrinsecă litigiului administrativ. (...)”

iv) Regimul juridic al acțiunii formulate de reclamantă în fața instanței de fond

Este nefondată critica reclamantei privind interpretarea și aplicarea eronată a dispozițiilor legale din legea contenciosului administrativ, prin raportare la dispozițiile de drept comun în materia răspunderii civile delictuale, așa cum reglementată în Codul civil (Legea nr. 287/2009).

Examinând actele și lucrările dosarului, Înalta Curte reține că în motivarea acțiunii introductive s-a precizat că s-a produs un prejudiciu ca urmare a punerii în aplicare a unui Plan Urbanistic Zonal, suspendat prin hotărâre judecătorească, ceea ce a avut drept consecință emiterea unor autorizații de desființare, în temeiul cărora au fost demolate imobilele precizate în petitul acțiunii introductive.

În acest context, rezultă că prin acțiunea reclamantei se urmărește repararea unui prejudiciu cauzat prin anularea unor acte administrative, respectiv a autorizațiilor nr. 137/27.04.2012, nr.138/27.04.2012, nr. 139/27.04.2012 și nr. 140/27.04.2012, emise de pârâțul Municipiul București.

Pentru a stabili regimul juridic al cererii prin care se solicită repararea pagubei ca urmare a anulării unor acte administrative, menționăm dispozițiile art. 1 alin. (1) , art. 8 alin. (1) , art. 18 alin. (3) și art. 19 din Legea nr. 554/2004 care reglementează regimul juridic al acțiunii în despăgubiri.

În temeiul dispozițiilor legale menționate revine instanței de contencios administrativ să se pronunțe asupra dreptului la repararea pagubei cauzate, analizând condițiile de admisibilitate a cererii, inclusiv existența dreptului la reparație și modalitatea de acordare a acesteia.

În speță, obiectul acțiunii privește repararea pagubei produse ca urmare a anulării unor acte administrative, ceea ce atrage potrivit dispozițiilor legale competența instanței de contencios administrativ potrivit principiului general de drept conform căruia legea specială derogă de la legea generală. Pentru a face aplicarea acestui principiu nu este nevoie ca acesta să fie prevăzut

în mod expres într-un text de lege, aplicarea sa fiind unanim recunoscută, atât în doctrină, cât și în practica judiciară.

Specialia generalibus derogant este un principiu juridic care implică faptul că norma specială e cea care derogă de la norma generală și că norma specială este de strictă interpretare la cazul respectiv. Mai mult, o normă generală nu poate înlătura de la aplicare o normă specială.

Fiind derogatorie de la norma generală, rezultă că norma specială se aplică ori de câte ori ne găsim în fața unui caz ce intră sub incidența prevederilor sale, deci norma specială se aplică prioritar față de norma generală, chiar și atunci când norma specială este mai veche decât norma generală.

Conflictul dintre legea specială anterioară și legea generală ulterioară se rezolvă prin aplicarea conjugată a principiilor potrivit cărora norma specială se aplică cu prioritate față de norma generală - *specialia generalibus derogant* -, iar o normă specială nu poate să fie modificată sau abrogată decât în mod expres printr-o normă generală ulterioară.

În mod corect a reținut instanța de apel că aplicarea principiului conform căruia legea specială derogă de la legea generală are ca efect înlăturarea dreptului comun de la aplicare. Așadar, incidența acestui principiu înlătură, totodată, posibilitatea coexistenței a două căi judiciare, una pe legea specială și cealaltă pe dreptul comun.

În acest sens, trebuie relevată jurisprudența constantă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, cum ar fi : Deciziile pronunțate de Completul pentru recurs în interesul legii nr. 33/2008, nr. 27/2011 și nr. 22/2019, decizii în cuprinsul cărora au fost oferite dezlegări de principiu cu privire la aplicarea principiului de drept menționat anterior.

Așa fiind, Înalta Curte reține că în măsura în care se invocă anumite limitări ale aplicării dispozițiilor art. 8, art. 16 și art. 18 din Legea nr. 554/2004, acestea trebuiau invocate în fața instanței de contencios administrativ, nu în fața instanței civile, care ar fi trebuit să aplice o lege specială, fără a avea o legitimare în acest sens.

Cu alte cuvinte, instanța civilă nu se poate substitui instanței specializate pentru a statua pe dreptul comun că în contencios administrativ nu pot fi pronunțate anumite soluții în temeiul dispozițiilor Legii nr. 554/2004.

De asemenea, este nefondată și critica întemeiată pe jurisprudența Curții de la Strasbourg, cu privire la încălcarea art. 6 din CEDO din perspectiva dreptului de acces la o instanță, de vreme ce reclamanta nu are niciun impediment în valorificarea dreptului său la repararea prejudiciului, cu condiția stabilirii acestui drept în favoarea sa.

Dreptul de acces la justiție include, nu numai dreptul de iniția un proces civil în fața instanței de judecată, ci, în special, dreptul de a obține tranșarea litigiului printr-o hotărâre judecătorească. În anumite cazuri, respingerea cererii, ca inadmisibilă, nu înseamnă că s-a negat accesul la justiție, dacă cererea a fost examinată de instanță și s-a constatat că reglementările invocate nu au dat naștere dreptului pentru reclamant și a obligației pentru pârâți (paragraful 105 din hotărârea pronunțată în cauza *Velikovi și alții c. Bulgariei* din 15 martie 2007).

Înalta Curte reține că este nefondat argumentul referitor la căile de atac specifice fiecărui tip de litigiu: în materie civilă există apel și recurs, iar în materia contenciosului administrativ este reglementată o singură cale de atac și anume aceea a recursului, deoarece reclamanta a solicitat ca litigiul să fie judecat conform dispozițiilor legale în materie civilă, astfel încât căile de atac specifice unui proces civil vor fi putea fi exercitate potrivit dispozițiilor procedurale.

În ceea ce privește elementele de practică judiciară, într-adevăr acestea au caracter orientativ, iar chestiunea la care se face referire în motivele de recurs este nerelevantă. Astfel, dacă se invocă existența unei situații în care o persoană pretinde existența unor diferențe între

conținutul autorizației și aplicarea sa, atunci remedierea acestor deficiențe se realizează pe cale civilă, susținerea fiind corectă, deoarece în exemplul oferit nu se contestă legalitatea emiterii autorizației.

Dacă s-ar invoca nelegalitatea actului de autorizare a construcției, atunci în temeiul dispozițiilor art. 12 alin. (1) din Legea nr. 50/1991, competența ar fi revenit instanțelor de contencios administrativ, ca și cererea de reparare a pagubei ca urmare a anulării actelor administrative.

Așa fiind, hotărârea pronunțată de Curtea de Apel București este legală și nu este afectată de niciunul din motivele de nelegalitate prevăzute de art. 488 Cod procedură civilă.

Față de aceste considerente, Înalta Curte, în temeiul dispozițiilor art. 496 alin. (1) Cod procedură civilă, a respins recursul, ca nefondat.

17. Modificarea cererii de chemare în judecată. Anularea acțiunii, ca insuficient timbrată, cu încălcarea dispozițiilor art. 34 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013. Consecințe

C. proc. civ., art. 204 alin. (1)

O.U.G. nr. 80/2013, art. 3 alin. (1) lit. f), art. 34 alin. (2), art. 36 alin. (2), art. 39

În cazul în care o cerere de chemare în judecată are mai multe capete de cerere, cu finalitate distinctă, instanța judecătorească trebuie să calculeze taxa de timbru datorată pentru fiecare capăt în parte, să arate reclamantului acest mod de calcul, pentru a-i da posibilitatea contestării pe calea cererii de reexaminare, și să-i pună în vedere să îndeplinească obligația de plată, acordând un termen în acest sens.

Acest raționament se impune și în raport cu dispozițiile art. 204 C. proc. civ., aplicabil în cazul depunerii la dosar a unei cereri de completare și modificare a acțiunii, conținând capete de cerere noi, distincte.

În cazul în care reclamantul și-a modificat cererea de chemare în judecată și a făcut dovada achitării unei sume cu titlu de taxă de timbru, este nelegală hotărârea instanței de fond de anulare, ca insuficient timbrată, a acțiunii, în condițiile în care aceasta nu i-a pus în vedere reclamantului modificarea sau menținerea obligației de plată a taxei de timbru la valoarea inițială, necalculând, după momentul procesual al modificării cererii, taxa judiciară de timbru prin raportare la fiecare petit și anulând cererea în totalitate, fiind încălcate, astfel, prevederile art. 34 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1030 din 16 iunie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Curții de Apel București la data de 19 septembrie 2018, sub numărul x/2/2018, reclamanta A. SRL a solicitat, în contradictoriu cu Centrul Național al Cinematografiei:

- suspendarea plății ajutorului de stat ilegal acordat de Centrul Național al Cinematografiei, în baza Hotărârilor Consiliului de Administrație nr. 134 - 144 din 11 mai 2018, precum și

- obligarea Centrului Național al Cinematografiei, în calitate de furnizor și administrator al ajutorului de stat în materie de cinematografie, la plata către reclamantă, concurent afectat, a

sumei de 311.368 RON cu titlu de despăgubiri, reprezentând suma solicitată de reclamantă pentru finanțarea proiectului cinematografic „X” (161.368 lei) și a proiectului cinematografic „Y” (150.000 lei), proiecte ce nu au primit finanțare din cauza redistribuirii ajutorului de stat, în mod ilegal, către alte secțiuni ale concursului.

În drept, reclamanta a invocat dispozițiile O.U.G. nr. 77/2014, cele ale Legii nr. 21/1996, ale Legii nr. 11/1991 și ale O.G. nr. 39/2005.

Prin rezoluția de primire a acțiunii, instanța de fond a dispus citarea reclamantei, cu mențiunea de a achita taxa judiciară de timbru în cuantum de 6718,68 lei, în raport cu prevederile art. 3 alin. 1 lit. f) din O.U.G. nr. 80/2013, reclamanta luând cunoștință de obligația stabilită în sarcina sa la data de 24 septembrie 2018.

Împotriva modalității de stabilire a taxei judiciare de timbru a formulat cerere de reexaminare reclamanta, în condițiile art. 39 din O.U.G. nr. 80/2013, cererea fiind respinsă prin încheierea de ședință din 16 octombrie 2018 pronunțată în dosarul nr. x/2/2018/a1.

La termenul de judecată din data de 17 decembrie 2018, reclamanta a depus la dosar dovada achitării unei taxe judiciare de timbru în cuantum de 20 lei, precum și o cerere de completare a acțiunii, formulată în temeiul dispozițiilor art. 204 alin. 1 C. proc. civ.

Prin cererea de completare a acțiunii, reclamanta a solicitat instanței, suplimentar față de capetele de cerere din acțiunea introductivă, să dispună:

- recuperarea întregului ajutor de stat ilegal distribuit de pârâta Centrul Național al Cinematografiei, în baza Hotărârilor Consiliului de Administrație nr. 134-144, din data de 11 mai 2018, și prin contractele de creditare încheiate de pârâta cu concurenții declarați câștigători, cu încălcarea normelor de concurență loială, și virarea sumelor recuperate înapoi în Fondul Cinematografic;

- suspendarea plății întregului ajutor de stat ilegal în cuantum de 50.000.000 RON acordat de pârâta Centrul Național al Cinematografiei, în baza Hotărârilor Consiliului de Administrație anterior menționate.

La același termen, reclamanta a precizat că nu mai susține capătul de cerere privind obligarea pârâtei la plata de despăgubiri.

Prin sentința nr. 113 din data de 17 decembrie 2018, Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, a admis excepția insuficienței timbrări și a anulat acțiunea formulată de reclamanta S.C. A. S.R.L., în contradictoriu cu pârâta Centrul Național al Cinematografiei, ca insuficient timbrată.

Împotriva acestei sentințe a declarat recurs recurenta-reclamantă SC A. S.R.L., solicitând admiterea recursului, casarea deciziei recurate și, în rejudecare, să se dispună:

- recuperarea întregului ajutor de stat ilegal distribuit de pârâta Centrul Național al Cinematografiei în baza Hotărârilor Consiliului de Administrație nr. 134-144, din data de 11 mai 2018, și prin contractele de creditare încheiate de pârâta cu concurenții declarați câștigători, cu încălcarea normelor de concurență loială, și virarea sumelor recuperate înapoi în Fondul Cinematografic;
- suspendarea plății întregului ajutor de stat ilegal în cuantum de 50.000.000 RON acordat de pârâta Centrul Național al Cinematografiei, în baza Hotărârilor Consiliului de Administrație anterior menționate.

Recurenta și-a subsumat criticile motivului de casare reglementat de dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ.

O primă critică s-a referit la faptul că hotărârea atacată a fost pronunțată cu încălcarea dispozițiilor art. 198 C. proc. civ. și ale art. 34 din O.U.G. nr. 80/2013, prin raportare la textul art. 5 C. proc. civ.

Recurenta-reclamantă a apreciat că sentința a fost pronunțată cu încălcarea normelor imperative de procedură, deoarece instanța a săvârșit o denegare de dreptate, anulând în totalitate acțiunea formată din două capete de cerere, deși unul dintre aceste capete de cerere fusese legal timbrat.

A susținut că instanța a refuzat să judece capătul de cerere legal timbrat privind suspendarea plății ajutorului de stat ilegal, precizând că dispozițiile speciale, imperative, ale art. 34 alin. 2 din O.U.G. nr. 80/2013, stabilesc că anularea acțiunii nu se putea dispune, decât în parte, în privința capătului de cerere pentru care nu a fost achitată taxa.

Din această perspectivă, recurenta a considerat că anularea acțiunii, în ansamblul său, pentru netimbrarea doar a unuia dintre cele două capete de cerere, reprezintă o denegare de dreptate în privința primului capăt de cerere, legal timbrat.

A precizat că în mod eronat a reținut instanța că taxa de timbru a fost stabilită în mod global, cu privire la întreaga acțiune, de vreme ce textul art. 34 alin. 1 din O.U.G. nr. 80/2013 stabilește, în mod imperativ, că taxele judiciare de timbru se fixează distinct, pentru fiecare capăt de cerere.

A concluzionat în sensul că instanța nu a respectat dispozițiile art. 198 C. proc. civ. și ale art. 34 din O.U.G. nr. 80/2013, cu privire la caracterul distinct al fiecărui capăt de cerere și al taxei judiciare de timbru datorate pentru fiecare dintre aceste capete de cerere.

Cea de-a doua critică invocată în recurs a vizat încălcarea, de către instanța de fond, a dispozițiilor art. 204 alin. 1 C. proc. civ., text potrivit căruia instanța era chemată să ia act de modificarea acțiunii, orice alte aspecte sau excepții urmând a fi puse în dezbateră părților, doar cu privire la cererea modificată.

O a treia critică a avut în vedere faptul că sentința recurată a fost pronunțată cu încălcarea principiului disponibilității, în raport cu dispozițiile art. 204 C. proc. civ., în ceea ce privește dreptul reclamantului de a modifica cererea de chemare în judecată până la primul termen de judecată.

Recurenta a criticat hotărârea atacată pentru motivul că instanța, în mod nelegal, nu a luat act de modificarea cererii de chemare în judecată, modificare ce producea efecte inclusiv cu privire la modul în care era datorată taxa judiciară de timbru.

Cât timp recurenta-reclamantă a înțeles să modifice cererea de chemare în judecată, în sensul în care nu a mai susținut capătul de cerere privind obligarea intimetei-pârâte la despăgubiri, prioritar era ca instanța de judecată să ia act de manifestarea de voință a părții, astfel cum prevăd dispozițiile art. 204 C. proc. civ.

Recurenta a invocat faptul că instanța a procedat nelegal, punând în discuție o excepție ce viza un capăt de cerere pe care partea nu a înțeles să îl mai susțină, cu încălcarea principiului disponibilității, regulă fundamentală a procesului civil.

Astfel, având în vedere cererea de modificare a acțiunii, discutarea oricăror excepții era posibilă doar cu privire la cererea modificată.

Sub acest aspect, recurenta-reclamantă a concluzionat că sentința a fost pronunțată cu încălcarea dreptului său de a dispune de capetele de cerere cu care a înțeles să investească instanța de judecată, instanța punând în discuția părților excepția insuficienței timbrării, cu privire la un capăt de cerere pe care recurenta nu l-a mai susținut la primul termen de judecată, fiind încălcate dispozițiile art. 9 alin. 2 și ale art. 204 alin. 1 C. proc. civ.

Intimata-pârâtă Centrul Național al Cinematografiei a formulat întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului, ca nefondat.

Analizând recursul declarat de recurenta-reclamantă, prin prisma criticilor formulate și a dispozițiilor legale incidente, Înalta Curte a reținut următoarele:

Prin cererea de recurs se invocă, pe de o parte, încălcarea de către instanță a dispozițiilor art. 198 C. proc. civ. și ale art. 34 din O.U.G. nr. 80/2013, precum și încălcarea dispozițiilor art. 204 alin. 1 C. proc. civ. și a principiului disponibilității părților în procesul civil.

Cererea de chemare în judecată formulată de recurentă, întemeiată pe dispozițiile O.U.G. nr. 77/2014, a avut două capete inițiale de cerere, prin care s-a solicitat instanței să dispună, pe de o parte, suspendarea ajutorului de stat acordat de intimata-pârâtă, iar, pe de altă parte, acordarea de despăgubiri în sumă de 311.368 lei.

În raport cu prevederile art. 3 alin. 1 lit. f) din O.U.G. nr. 80/2013, instanța a stabilit în sarcina recurente-reclamante obligația de plată a unei taxe de timbru în cuantum de 6718,68 lei, corespunzătoare celui de al doilea capăt de cerere constând în despăgubiri, în timp ce pentru primul capăt de cerere nu a fost stabilită vreo obligație de plată a taxei de timbru, astfel cum a sesizat și completul investit cu soluționarea cererii de reexaminare formulate de recurenta-reclamantă.

Ulterior respingerii cererii de reexaminare a modului de stabilire a taxei de timbru, prin încheierea pronunțată la 16 octombrie 2019 în dosarul nr. x/2/2018/a1, recurenta-reclamantă a formulat, la primul termen de judecată în fața instanței de fond, cu respectarea termenului legal prevăzut de dispozițiile art. 204 alin. 1 C. proc. civ., o cerere de modificare a acțiunii introductive.

Totodată, a depus la dosar dovada achitării unei taxe de timbru de 20 de lei și a precizat că nu înțelege să mai susțină capătul de cerere privind despăgubirile, în considerarea căruia instanța de fond stabilise obligația inițială de plată a taxei de timbru, în sumă de 6718,68 lei.

La același termen la care recurenta-reclamantă a învederat primei instanțe modificarea cererii de chemare în judecată și renunțarea la pretențiile sale constând în despăgubiri, fără a se fixa în sarcina acesteia obligația de a achita vreo taxă de timbru, în raport de noile coordonate ale acțiunii modificate, și fără a i se da posibilitatea de a formula, eventual, o nouă cerere de reexaminare împotriva modului de stabilire a taxei judiciare de timbru, a fost supusă dezbaterii contradictorii a părților excepția insuficienței timbrării a cererii, excepție ce a fost admisă prin sentința civilă recurată, fiind anulată, ca insuficient timbrată, cererea de chemare în judecată.

Principiul disponibilității, a cărui încălcare o invocă recurenta, este prevăzut de art. 9 C. proc. civ., potrivit căruia obiectul și limitele procesului sunt stabilite prin cererile și apărările părților. În condițiile legii, partea poate, după caz, renunța la judecarea cererii de chemare în judecată sau la însuși dreptul pretins, poate recunoaște pretențiile părții adverse, se poate învoi cu aceasta pentru a pune capăt, în tot sau în parte, procesului, poate renunța la exercitarea căilor de atac ori la executarea unei hotărâri. De asemenea, partea poate dispune de drepturile sale în orice alt mod permis de lege.

Principiul disponibilității trebuie, însă, coroborat și cu principiul legalității, părțile având, potrivit art. 10 alin. 1 C. proc. civ., obligația să îndeplinească actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau de judecător, să-și probeze pretențiile și apărările și să contribuie la desfășurarea fără întârziere a procesului, urmărind, astfel, finalizarea acestuia.

Cele două principii fundamentale ale procesului civil reprezintă contextul în care trebuie analizată modificarea cererii de chemare în judecată formulată de recurentă, în exercitarea prerogativei recunoscute acesteia, prin textul art. 204 C. proc. civ., aceea de a opera schimbări cu privire la obiectul cererii sale.

Se constată că, în speță, recurenta-reclamantă a respectat rigorile impuse de principiile anterior amintite, prin aceea că a modificat cererea introductivă în interiorul termenului prevăzut de art. 204 alin. 1 C. proc. civ. (până la primul termen la care aceasta a fost legal citată, 17 decembrie 2019).

Potrivit aceluiași text legal, primind cererea modificatoare și precizările orale ale recurente, referitoare la renunțarea acesteia de a mai susține capătul de cerere privind despăgubirile, instanța de fond era obligată să dispună amânarea pricinii și comunicarea cererii modificate pârâtului, în vederea formulării întâmpinării, obligație pe care nu a respectat-o.

Se confirmă, astfel, critica recurente-reclamante privind încălcarea, de către instanță, a prerogativelor recunoscute recurente, în temeiul principiului disponibilității, deoarece, procedând în maniera arătată, instanța nu a dat posibilitatea recurente de a-și exercita dreptul legitim de a modifica cererea de chemare în judecată, prevăzut de textul art. 204 C. proc. civ.

Mai mult, primind cererea de completare și modificare a acțiunii, precum și precizările recurente, referitoare la renunțarea de a mai susține capătul de cerere în considerarea căruia fusese stabilită obligația de plată a taxei de timbru, instanța de fond ar fi trebuit, în raport cu noul obiect al acțiunii modificate, să analizeze dacă se impune sau nu menținerea obligației de plată a taxei de timbru în cuantumul inițial.

Aceasta întrucât asigurarea unui proces echitabil și garantarea dreptului la apărare al recurente presupunea ca aceasta să cunoască intenția instanței de fond, de a menține în sarcina sa obligația de plată inițială, chiar în contextul modificării petitelor cererii introductive și renunțării la petitul privind despăgubirile.

Or, acest lucru nu s-a întâmplat, ci, la aceeași dată, instanța a supus dezbaterii contradictorii a părților și a admis excepția insuficienței timbrării a cererii de chemare în judecată inițiale, deși aceasta nu mai exprima pretențiile și solicitările recurente.

Această situație a lipsit recurenta-reclamantă de posibilitatea legală de a contesta, în termenul legal, pe calea cererii de reexaminare, modul de stabilire a taxei judiciare de timbru în privința cererii completate și modificate, conform art. 39 din O.U.G. nr. 80/2013.

Un alt aspect invocat de recurenta-reclamantă se referă la încălcarea, de către instanța de fond, a dispozițiilor art. 34 alin. 2 din O.U.G. nr. 80/2013, text care prevede că în situația în care la momentul înregistrării cererii, au fost timbrate doar o parte din capetele de cerere, acțiunea va fi anulată în parte, numai pentru acele capete de cerere pentru care nu a fost achitată taxa judiciară de timbru.

Sanctiunea nulității parțiale, numai pentru acele capete de cerere care nu au fost timbrate corespunzător, este impusă de dispozițiile art. 34 alin. 2 din ordonanță, sentința pronunțată fiind, și sub acest aspect, nelegală.

În plus, potrivit textului art. 36 alin. 2 din O.U.G. nr. 80/2013, dacă până la termenul prevăzut de lege sau stabilit de instanță reclamantul nu îndeplinește obligația de plată a taxei, acțiunea sau cererea nu poate fi anulată integral, ci va trebui soluționată în limitele în care taxa judiciară de timbru s-a plătit în mod legal.

Din analiza coroborată a textelor legale evocate rezultă că, în cazul în care o cerere de chemare în judecată are mai multe capete de cerere, cu finalitate distinctă, instanța judecătorească trebuie să calculeze taxa datorată pentru fiecare capăt în parte, să arate reclamantului acest mod de calcul, pentru a-i da posibilitatea contestării pe calea cererii de reexaminare, și să-i pună în vedere să îndeplinească obligația de plată, acordând un termen în acest sens.

Acest raționament se impune și în raport cu dispozițiile art. 204 C. proc. civ., aplicabil în speță prin prisma depunerii la dosar a cererii de completare și modificare a acțiunii, conținând capete de cerere noi, distincte.

În speță, recurenta-reclamantă, odată cu depunerea cererii de completare și modificare a acțiunii, a depus și dovada achitării unei taxe de timbru de 20 de lei, precizând că suma este achitată pentru primul capăt de cerere (din acțiunea introductivă), acela privind suspendarea plății ajutorului de stat ilegal.

Ca atare, având în vedere faptul că obligația de plată a taxei inițiale de timbru fusese stabilită în raport cu cererea de acordare a despăgubirilor, soluția nu putea fi aceea a anulării în integralitate a cererii inițiale (după cum nu putea fi anulată în totalitate nici cererea modificată, dacă instanța ar fi dat curs regulilor impuse de textul art. 204 alin. 1 C. proc. civ.).

În concluzie, raportând elementele de fapt relevante ale speței la textele legale amintite, Înalta Curte constată că prima instanță a procedat, în mod nelegal, la anularea cererii de chemare în judecată, ca insuficient timbrată, prin aceea că nu a respectat dispozițiile art. 204 alin. 1 C. proc. civ., încălcând principiul disponibilității, nu a pus în vedere reclamantei modificarea sau menținerea obligației de plată a taxei la valoarea inițială, după momentul procesual al modificării cererii, nu a calculat taxa judiciară de timbru prin raportare la fiecare petit și a anulat cererea în totalitate, deși recurenta făcuse dovada achitării unei sume cu titlu de taxă de timbru, fiind greșit aplicate prevederile art. 34 alin. 2 din O.U.G. nr. 80/2013.

În consecință, fiind incident cazul de casare prevăzut de punctul 5 al art. 488 alin. 1 C. proc. civ., se impune casarea hotărârii recurate și trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe, care va calcula și va pune în vedere recurantei-reclamante taxa judiciară de timbru pentru fiecare capăt al cererii modificate.

Pentru toate considerentele reținute, în temeiul art. 497 C. proc. civ., Înalta Curte a admis recursul formulat de reclamanta S.C. A. S.R.L., a casat hotărârea recurată și a trimis cauza spre rejudecare primei instanțe.

18. Achitarea taxei de timbru ulterior primului termen de judecată. Anularea apelului ca netimbrat. Nelegalitate. Încălcarea dreptului de acces la justiție

C.proc.civ., art. 177, art. 470, art. 488 pct. 5
Convenția Europeană a Drepturilor Omului, art. 6

Din interpretarea dispozițiilor art. 177 alin. (3) din Codul de procedură civilă rezultă că sancțiunea procesuală a nulității își găsește aplicare ca ultim remediu, respectiv în ipoteza în care numai desființarea actului poate remedia vătămarea produsă, prin urmare, nulitatea nu îndeplinește exclusiv o funcție sancționatoare, ci scopul urmărit de legiuitor este înlăturarea oricărui formalism inutil în aplicarea acestei instituții juridice și salvarea actului procedural atunci când acest lucru este posibil și în măsura în care este posibil.

În plus, sancțiunea nulității, chiar în ipoteza unei nulități extrinseci, nu intervine de drept, ci ea trebuie invocată și apoi declarată de către instanță, în urma verificării condițiilor impuse de art. 175 din Codul de procedură civilă, după dezbateri contradictorii. Totodată, obligația instanței de a verifica, anterior declarării nulității actului de procedură, dacă

vătămarea procesuală continuă să existe, este deopotrivă aplicabilă și în ipoteza vătămării unui interes public, cum este cazul neachitării taxei de timbru.

Or, în condițiile în care reclamantul, deși nu achitase taxa de timbru datorată în apel, la primul termen de judecată determinat conform art. 470 alin. (3) teza finală din Codul de procedură civilă, moment procesual la care s-a dispus amânarea judecării pricinii, la cererea apărătorului acestuia pentru imposibilitate de prezentare, s-a conformat acestei obligații la termenul imediat următor și anterior momentului la care a fost pusă în dezbaterea părților excepția netimbrării apelului, aplicarea sancțiunii nulității cererii de apel s-a făcut cu ignorarea prevederilor art. 177 alin. (3) din Codul de procedură civilă, întrucât cauza nulității încetase să mai existe.

Sancționarea conduitei procesuale a acestei părți care, deși s-a conformat obligației de a achita taxa de timbru datorată pentru judecata căii de atac, nu a putut beneficia de o judecată pe fond a apelului, reprezintă o ingerință în dreptul de acces la justiție al acestei părți care nu poate fi apreciată nici proporțională cu scopul urmărit de legiuitor prin instituirea acestei obligații - de a asigura buna administrare a actului de justiție - și nici necesară.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 485 din 19 februarie 2020

I. Circumstanțele cauzei.

1. Obiectul cererii de chemare în judecată.

Prin cererea înregistrată la data de 19.04.2016, reclamantul A. a chemat în judecată pârâții B. și Spitalul C., solicitând instanței ca, în urma probelor ce se vor administra, să pronunțe o sentință prin care să instituie în sarcina pârâților obligația de a-i achita, în solidar suma de 104.536 lei cu titlul de daune materiale, precum și suma de 300.000 Euro, cu titlul de daune morale.

2. Hotărârea pronunțată în primă instanță de tribunal.

Prin sentința civilă nr.32/S din data de 19 februarie 2018 pronunțată de Tribunalul Brașov - Secția I civilă a fost respinsă cererea de chemare în judecată completată, formulată de reclamantul A., în contradictoriu cu pârâții B. și Spitalul C.

Totodată, s-a dispus respingerea cererilor de chemare în garanție formulate de pârâte în contradictoriu cu chematul în garanție SC D. SA, iar reclamantul a fost obligat la plata cu titlu de cheltuieli de judecată, către pârâtul B. a sumei de 3.295 lei și către pârâtul Spitalul C., a sumei de 6.295 lei.

3. Hotărârea pronunțată în apel de Curtea de apel.

Curtea de Apel Brașov- Secția Civilă prin decizia civilă nr. 1652/AP din 05 noiembrie 2018, a constatat nulitatea apelului declarat de apelantul A. împotriva deciziei civile nr. 32/S/19 februarie 2018 pronunțată de Tribunalul Brașov, ca netimbrat.

Totodată, a fost respins apelul declarat de apelanta C. împotriva aceleiași sentințe ca nefondat, au fost respinse apelurile provocate declarate de apelanții C. și B. ca rămase fără efect și s-a dispus obligarea apelantului A. să plătească cheltuieli de judecată în sumă de 1647,86 lei, către apelanta C. SA și respectiv, în sumă de 1647,86 lei, către apelantul B.

4. Călea de atac formulată în cauză.

Împotriva acestei decizii a formulat recurs recurentul reclamant

În motivarea cererii de recurs, recurentul reclamant a susținut că soluția instanței de apel este nelegală fiind dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material coroborat

cu art. 177 din Codul de procedură civilă, care dispune în sensul că actul de procedură nu va fi anulat dacă până la momentul pronunțării asupra excepției de nulitate a dispărut cauza acesteia.

În acest sens, recurentul susține că, în speță nulitatea actului de procedură a fost pusă în discuție de către instanța de apel după ce cauza nulității dispăruse deoarece recurentul s-a conformat dispozițiilor instanței de apel de a plăti taxa judiciară de timbru în suma de 1647,86 lei, depunând la dosar în ședința publică din data de 05.11.2018, dovada de achitare a acestor taxe, anterior momentului la care instanța a pus în discuția contradictorie a părților excepția nulității apelului ca netimbrat, excepție invocată de intimat-apelant la termenul din 01.10.2018.

În drept, recurentul a invocat incidența motivului de casare prevăzut de art. 488 pct. 8 C.proc.civ.

5. Apărările formulate în cauză.

La data de 09 aprilie 2019, C. a depus întâmpinare prin care a invocat excepția nulității recursului declarat de reclamantul A., iar, pe fond, a solicitat respingerea recursului și menținerea ca temeinică și legală a hotărârii atacate, cu cheltuieli de judecată.

În motivare, intimata a susținut, în esență, că, în speță, deși recurentul afirmă că instanța de apel ar fi aplicat greșit norme de drept material, invocând motivul de casare prevăzut de art. 488 pct. 8 din Codul de procedură civilă, acesta arată că instanța de apel, a încălcat prevederile art. 177 din Codul de procedură civilă, astfel că, în atare situație, instanța de recurs este chemată să cerceteze un demers inexistent al instanței de apel, care nu a analizat în speță, fondul cauzei.

În ceea ce privește fondul recursului, în opinia intimatului, în speța de față, se impune a se constata aplicabilitatea prioritară a normei speciale reprezentată de art. 470 din Codul de procedură civilă în raport cu norma cu caracter general reprezentată de prevederile art. 177 din Codul de procedură civilă; or, în cauză, la data de 05.11.2018 era depășit termenul imperativ până la care reclamantul putea face dovada achitării taxei de timbru.

În consecință, având în vedere caracterul imperativ al art. 470 alin. (3) din Codul de procedură civilă, dar și natura juridică a termenului instituit prin această normă, de decădere, în raport de prevederile art. 185 alin. (1) din Codul de procedură civilă, achitarea taxei judiciare de timbru ulterior primului termen de judecată stabilit în speță, 01.10.2018, nu este de natură a duce la acoperirea nulității, depășirea termenului până la care recurentul trebuia să facă dovada achitării taxei de timbru, având drept consecință decăderea acestuia din acest drept.

În atare situație, având în vedere că apelantul A. nu a înțeles să îndeplinească obligația de plată a taxei judiciare de timbru aferentă cererii sale de apel, nici în procedura regularizării, nici până la primul termen de judecată, iar cererea de amânare formulată de reclamant la termenul din 01.10.2018 a avut ca unic scop încercarea de eludare a dispozițiilor legale privind incidența sancțiunii anularii apelului, apreciază intimatul că instanța de apel a constatat în mod legal nulitatea cererii de apel formulată de către apelantul reclamant A. împotriva sentinței nr. 32/S/19.02.2018 pronunțată de Tribunalul Brașov.

De asemenea, la data de 03.05.2019, intimatul B. a depus întâmpinare prin care a invocat excepția nulității recursului, iar, pe fond, a solicitat respingerea recursului, ca nefondat și menținerea ca temeinică și legală a hotărârii atacate.

În motivare, s-a arătat, în esență, că susținerile recurentului nu reprezintă o motivare a căii de atac exercitate care să se circumscrie exigențelor prevăzute de art. 486 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recurentul invocând, în opinia intimatului, chestiuni de netemeinicie ce nu pot fi cercetate în calea specială a recursului.

Arată intimatul că dispozițiile art. 470 alin. (2) din Codul de procedură civilă au fost edictate în scopul plății anticipate a taxei judiciare de timbru, regulă prevăzută de O.U.G. nr.

80/2013, ceea ce reprezintă o cerință exterioară cererii de apel, iar în speță, recurentul a fost legal citat pentru termenul din 1.10.2018 cu această mențiune, cererea de amânare, în lumina dispozițiilor art. 222 din Codul de procedură civilă, neputând conduce la prorogarea datei la care intervine sancțiunea nulității, cu atât mai mult cu cât această cerere a fost formulată nu de către apelantul reclamant ci, de către apărătorul acestuia.

Intimatul a subliniat că nulitatea pentru netimbrare este absolută [conform art. 174 alin. (2) din Codul de procedură civilă] și necondiționată (conform art. 176 pct. 6 din Codul de procedură civilă), vătămarea fiind prezumată, fiind vorba de o nulitate expresă, iar achitarea ulterioară a taxei de timbru nu este aptă să surmonteze intervenirea acestei sancțiuni, care intervine, în temeiul legii, prin însăși împlinirea termenului stabilit de instanță și cel mai târziu la primul termen de judecată, care, în speță, este reprezentat de data de 01.10.2018.

În opinia intimatului, invocarea art. 177 din Codul de procedură civilă este inefficientă față de faptul că acesta este o regulă cu caracter general, în raport cu regula specială instituită prin art. 470 din Codul de procedură civilă.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Examinând decizia recurată, prin prisma criticii formulate de recurentul reclamant - care se impune a fi analizată din perspectiva motivului de casare prevăzut de art. 488 pct. 5 din Codul de procedură civilă, iar nu a motivului de casare prevăzut de art. 488 pct. 8 din Codul de procedură civilă, invocat de recurent întrucât nu aduce în dezbatere o ipoteză de aplicare eronată a unei norme de drept material, ci a unor dispoziții procedurale reprezentate de art. 470 alin. (3) și art. 177 alin. (3) din Codul de procedură civilă - prin raportare la actele și lucrările dosarului și la dispozițiile legale aplicabile, Înalta Curte constată caracterul fondat al recursului.

În acest sens, se reține că, în cauză, prin decizia civilă recurată, instanța de apel a apreciat că este incidentă sancțiunea nulității cererii de apel formulată de apelantul reclamant, pentru netimbrare.

Procedând la cenzurarea raționamentului judiciar expus de instanța de apel, Înalta Curte apreciază că verificarea legalității măsurii dispuse prin decizia civilă recurată nu poate face abstracție de circumstanțele factuale ale cauzei, care evidențiază faptul că, în speță, apelantul reclamant deși nu a achitat taxa de timbru datorată în apel, la primul termen de judecată determinat conform art. 470 alin. (3) teza finală din Codul de procedură civilă, moment procesual la care s-a dispus amânarea judecării pricinii, la cererea apărătorului acestuia pentru imposibilitate de prezentare, s-a conformat acestei obligații la termenul imediat următor și anterior momentului la care a fost pusă în dezbaterea contradictorie a părților litigante excepția netimbrării apelului, invocată de intimații pârâți.

Raportându-se la datele concrete ale speței, Înalta Curte constată că într-adevăr, art. 470 alin. (3) din Codul de procedură civilă prevede că lipsa dovezii achitării taxei de timbru poate fi complinită până la primul termen de judecată la care partea a fost legal citată în apel, termen care s-a împlinit, în cauză, la data de 01.10.2018.

Deși de principiu, sancțiunea aplicabilă în ipoteza neîndeplinirii unui act procedural înăuntrul unui termen legal și imperativ în care trebuie exercitat un drept procedural este aceea a decăderii, iar pentru a opera decăderea nu este necesar ca legea să prevadă această sancțiune pentru nerespectarea fiecărui termen în parte, fiind suficient faptul că partea nu și-a exercitat dreptul procedural în termenul peremptoriu fixat de lege, totuși această sancțiune nu operează în ipoteza în care legea procesuală prevede o derogare expresă de la sancțiunea decăderii.

Or, pentru ipoteza neachitării taxei de timbru, Codul de procedură civilă prevede prin art. 470 alin. (3) teza I sancțiunea nulității cererii, iar nu sancțiunea decăderii, astfel că argumentele

intimatei care fac trimitere la decăderea reclamantului din dreptul de a achita taxa de timbru ulterior momentului consumării primului termen stabilit în apel nu pot fi validate.

În acest context, în cauză, sunt incidente, așa cum corect a susținut recurentul, în temeiul art. 482 din Codul de procedură civilă, prevederile art. 177 alin. (3) din Codul de procedură civilă, care instituie regula potrivit căreia nulitatea nu poate fi dispusă dacă, până la momentul pronunțării asupra excepției de nulitate, cauza nulității a dispărut.

Înalta Curte constată, în acest sens, că argumentele intimaților care fac trimitere la raportul dintre art. 470 alin. (3) din Codul de procedură civilă și art. 177 din acest act normativ ignoră nejustificat criteriul de clasificare a normelor de drept în norme speciale și norme generale și care este reprezentat, potrivit art. 15 din Legea nr. 24/2000 de întinderea câmpului de aplicare și de obiectul prevederilor analizate, care, în cazul normelor speciale este circumstanțiat fie unor anumite categorii de situații, fie de specificul soluțiilor legislative pe care le instituie.

Astfel, reglementarea este derogatorie dacă soluțiile legislative referitoare la o situație anume determinată cuprind norme diferite în raport cu reglementarea-cadru în materie, aceasta din urmă păstrându-și caracterul general obligatoriu pentru toate celelalte cazuri.

Or, în materia apelului, legiuitorul nu a înțeles să adopte norme derogatorii de la regimul juridic al nulității actelor de procedură reglementat de prevederile înscrise în art. 174 - art. 179 din Codul de procedură civilă și care reprezintă dreptul comun în această materie, ci s-a limitat la a statua că sancțiunea care intervine în ipoteza neachitării taxei de timbru, până la termenul stabilit de art. 470 alin. (3) teza finală din Codul de procedură civilă este nulitatea, respectiv a prevăzut, prin art. 482 din Codul de procedură civilă că dispozițiile de procedură privind judecata în primă instanță se aplică și în instanța de apel, dacă nu sunt potrivnice normelor speciale care reglementează această cale de atac.

Cum din interpretarea art. 177 alin. (3) din Codul de procedură civilă rezultă că, în opinia legiuitorului, sancțiunea procesuală a nulității își găsește aplicare ca ultim remediu, respectiv în ipoteza în care numai desființarea actului poate remedia vătămarea produsă, rezultă că nulitatea nu îndeplinește exclusiv o funcție sancționatoare, ci scopul urmărit de legiuitor este înlăturarea oricărui formalism inutil în aplicarea acestei instituții juridice și salvarea actului procedural atunci când acest lucru este posibil și în măsura în care este posibil.

În plus, sancțiunea nulității, chiar în ipoteza unei nulități extrinseci, nu intervine de drept, ci ea trebuie invocată și apoi declarată de către instanță, în urma verificării condițiilor impuse de art. 175 din Codul de procedură civilă, după dezbateri contradictorii.

Totodată, obligația instanței de a verifica, anterior declarării nulității actului de procedură, dacă vătămarea procesuală continuă să existe, este deopotrivă aplicabilă și în ipoteza vătămării unui interes public, cum este cazul neachitării taxei de timbru.

Or, în speță, așa cum rezultă din actele dosarului de apel, apelantul a complinit omisiunea sa de a atașa cererii de apel dovada achitării taxei judiciare de timbru, anterior momentului la care instanța de apel a constatat neîndeplinirea obligației de timbrare și a dispus anularea cererii de apel ca netimbrată, astfel încât, la momentul dezbaterilor și pronunțării asupra excepției de nulitate invocată de intimați, cauza nulității încetase să mai existe.

De asemenea, Înalta Curte constată că, în speță, această sancțiune nu a fost declarată la primul termen alocat în faza procesuală a apelului, instanța de apel încuviințând la acest moment procesual cererea de amânare a judecării formulată de apelantul reclamant, prin apărător, pentru lipsă de apărare.

În acest context factual, aplicarea sancțiunii nulității cererii de apel s-a făcut cu ignorarea prevederilor art. 177 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

În egală măsură, raportat la circumstanțele pricinii, anularea cererii de apel a avut drept consecință, contrar apărării formulate de intimați în ședința publică din data de 05.02.2020, o atingere nejustificată a dreptului de acces la justiție al reclamantului, în însăși substanța sa, drept garantat de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, cu consecința neexaminării cauzei pe fondul său.

Înalta Curte subliniază în acest sens că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, în mod constant că, în virtutea art. 1 al Convenției, garantarea drepturilor consacrate de Convenție este o sarcină ce revine, în primul rând, fiecărui stat în parte, iar obligația statului în acest sens implică nu numai respectarea ca atare, dar și înlăturarea eventualelor încălcări de către autoritățile naționale.

Pe de altă parte, toate exigențele care compun dreptul la un proces echitabil se subordonează ideii potrivit căreia Convenția Europeană a Drepturilor Omului protejează drepturi concrete și efective, iar nu teoretice și iluzorii, în acest fel contribuindu-se la punerea în operă a principiului preeminenței dreptului, Curtea Europeană a Drepturilor Omului apreciind, în mod constant în cauzele analizate, că orice restricție adusă acestui drept trebuie să aibă un scop legitim, să fie proporțională cu scopul vizat, fiind necesar să se asigure ca însăși esența dreptului de acces la justiție să nu fie afectată (cauza *Weissman și alții c. României*).

În ceea ce privește criteriile relevante în aprecierea păstrării justului echilibru între interesul statului în a recupera cheltuielile de judecată și interesul reclamantului de a-i fi examinată pricina, instanța europeană a statuat că analiza care se impune a fi realizată presupune luarea în considerare a fazei procesuale în care s-a dispus anularea cererii ca netimbrată, rolul jucat de instanța de apel sau de casație, miza procedurii în cauză respectiv situația personală a reclamantului (cauzele *Iordache vs. România, Monnell și Morris împotriva Regatului Unit*).

În egală măsură, s-a statuat că dreptul de acces la instanță nu poate fi afectat prin aplicarea sau interpretarea într-un mod excesiv de formalist a normelor procedurale (cauzele *Poirot/Franța, Zubac vs. Croația*).

Or, făcând aplicarea reperelor jurisprudențiale anterior relevante, în speță, Înalta Curte constată că nu a existat un echilibru just între interesul statului de a percepe costurile procedurii și interesul reclamantului de a-i fi evaluate pretențiile în calea de atac a apelului.

Astfel, fără a specula asupra soluției asupra fondului cauzei, Înalta Curte apreciază că, în contextul în care, în prima fază procesuală, cererea reclamantului a fost respinsă ca nefondată, iar nu în justificarea unor considerente de ordin formal, sancționarea conduitei procesuale a acestei părți care, deși s-a conformat obligației de a achita taxa de timbru datorată la termenul stabilit pentru judecata acestei căi de atac, nu a putut beneficia de o judecată pe fond a apelului - cale de atac devolutivă în cadrul căreia se realizează o nouă judecată în fond a litigiului - reprezintă o ingerință în dreptul de acces la justiție al acestei părți care nu poate fi apreciată nici proporțională cu scopul urmărit de legiuitor prin instituirea acestei obligații - de a asigura buna administrare a actului de justiție - și nici necesară.

Tot astfel, împrejurarea că, în speță, intimații și-au îndeplinit propriile obligații de a timbra cererile lor de apel cu respectarea termenului prevăzut de lege, câtă vreme, la termenul la care s-au judecat apelurile și s-a dispus anularea cererii de apel formulată de reclamant acesta își îndeplinise, la rândul său, obligația de a achita și depune la dosar taxa de timbru datorată, nu justifică aplicarea acestei sancțiuni, nici din perspectiva obligației respectării principiului egalității părților în procesul civil, așa cum nefondat a susținut intimata, în cadrul dezbaterilor asupra recursului.

În acest sens, se impune fi subliniat că vătămarea produsă de neplata taxei de timbru până la primul termen de judecată nu se reflectă în patrimoniul intimaților, iar conduita recurentului, sancționată de instanța de apel - de a nu achita taxa de timbru la primul termen de judecată stabilit în cauză - nu a condus, ea însăși, la o întârziere în judecata apelului, câtă vreme, în cauză, instanța de apel a încuviințat, la același moment procesual, cererea de amânare a judecății formulată de apelantul reclamant pentru imposibilitate de prezentare a apărătorului acestuia în fața instanței, oportunitatea sau legalitatea acestei măsuri nefăcând obiect al cenzurii în recurs, în lipsa unor critici cu analiza cărora prezenta instanță să fi fost legal investită.

Astfel, raportat la circumstanțele factuale ale cauzei, anterior reliefate, nu se poate reține că prin conduita apelantului reclamant s-ar fi produs o perturbare a actului de justiție de natură să afecteze drepturile și interesele legitime ale intimaților, dezechilibrul procesual invocat în apărare, neputând fi apreciat ca fiind unul real, dimpotrivă, continuarea procedurii judiciare, în acest caz, fiind pe deplin justificată, în contextul în care, taxa judiciară de timbru reprezintă o contribuție bugetară datorată de persoanele care apelează efectiv la sistemul judiciar, cu scopul asigurării cheltuielilor înregistrate de obligația fundamentală a statului de a înfăptui justiție - deziderat realizat în cauză odată cu îndeplinirea acestei obligații de către apelantul reclamant.

De altfel, sub acest aspect, în jurisprudența Curții Constituționale s-a reținut că egalitatea armelor nu înseamnă o egalitate formală, ci o egalitate materială, ceea ce nu exclude un tratament juridic adaptat circumstanțelor specifice ale cauzei, fiind relevantă, din această perspectivă o egalitate de rezultat (decizia nr. 749/2018).

De asemenea, în jurisprudența CEDO, s-a arătat că principiul egalității părților, semnifică aplicarea unui tratament egal părților pe durata procedurii, fără ca vreuna dintre acestea să fie dezavantajată în raport cu cealaltă parte. Acest principiu presupune ca fiecărei părți să i se ofere posibilitatea rezonabilă de a-și susține cauza, în condiții care să nu o plaseze într-o situație de net dezavantaj în raport cu adversarul său [cauzele (cauza *Avotiņš împotriva Letoniei* (MC), nr. 17502/07; cauza *Niderost – Huler contra Suediei*, hotărârea 1997-I/24 noiembrie 1997)].

În același sens, s-a statuat că art. 6 § 1 nu garantează decât echitatea „procedurală”, care, în plan practic, se traduce printr-o procedură contradictorie, în cursul căreia părțile sunt ascultate și plasate pe o poziție de egalitate în fața judecătorului (*Star Cate Epilekta Gevmata și alții împotriva Greciei*). Caracterul echitabil al unei proceduri este întotdeauna evaluat privindu-l în globalitatea sa, astfel că o neregularitate izolată nu poate fi suficientă pentru a face ca întreaga procedură să fie inechitabilă (*Miroļubovs și alții împotriva Letoniei*).

În concluzie, așa cum rezultă din argumentele anterior prezentate, în mod eronat instanța de apel a procedat la aplicarea art. 470 alin. 3 din Codul de procedură civilă, dispunând anularea ca netimbrat a apelului formulat de apelantul-reclamant.

Întrucât critica formulată de către recurentul-reclamant întrunește cerințele art. 488 pct. 5 din Codul de procedură civilă, având în vedere, totodată, prevederile art. 477 alin. (1) coroborat cu art. 494 din Codul de procedură civilă și raportul de dependență între pretenția ce a constituit obiectul apelului principal și aspectele criticate prin apelurile provocate declarate de intimații pârâți, care au vizat soluția de respingere ca rămase fără obiect a cererilor de chemare în garanție formulate de pârâte, în considerarea soluției de respingere a cererii de chemare în judecată, a fost casată decizia civilă recurată cu consecința trimiterii cauzei spre rejudecarea apelului principal declarat de apelantul reclamant și a apelurilor provocate declarate de intimații pârâți împotriva sentinței primei instanțe, aceleiași instanțe de apel.

A fost menținută soluția pronunțată de instanța de apel în ceea ce privește apelul principal formulat în cauză de către pârâta C., dat fiind că această parte nu a înțeles să uzeze de

procedura recursului incident, reglementată prin art. 491 din Codul de procedură civilă, singura cale procedurală prin intermediul căreia, această parte, ar fi putut deduce analizei de față, cenzurarea soluției instanței de apel în privința solicitării sale vizând aprecierea primei instanțe în privința îndreptățirii sale la recuperarea cheltuielilor de judecată avansate în cauză.

19. Respingerea ca tardivă a cererii de încuviințare a probelor formulată în fața instanței de judecată. Nelegalitate

C.proc.civ., art. 22, art. 478, art. 479, art. 488 pct. 5

Interpretarea potrivit căreia încuviințarea probelor este îngăduită numai în măsura în care ele sunt detaliat descrise și indicate în cererea de apel ar constitui un formalism excesiv, dat fiind faptul că legea procesuală oferă remedii pentru ipoteza în care instanța se află în fața unor cereri neclare ori lacunare, anume posibilitatea de a cere părților lămuririle necesare spre a se putea asigura aflarea adevărului în cauza dedusă judecătii, potrivit prevederilor art. 22 alin.(2) din Codul de procedură civilă.

Atâta vreme cât teza probatorie a solicitării de probe era circumscrisă argumentelor din cererea de apel, care conținea solicitarea de a se administra dovada cu înscrisuri precum și orice alte dovezi a căror necesitate ar reieși din dezbateri, era, în mod evident, vorba de o solicitare care se reitiera de o manieră mai detaliată în fața instanței, iar nu de o cerere de probe expusă pentru prima dată la termenul de judecată, care să fi fost afectată de viciul tardivității.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 537 din 25 februarie 2020

1.Obiectul cererii de chemare în judecată:

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București - Secția a II-a de contencios administrativ și fiscal, reclamanta A. a chemat în judecată pe pârâtele Municipiul București, prin Primar și Consiliul General al Municipiului București, solicitând instanței ca, prin sentința ce va pronunța, să oblige pârâtele la plata sumei de 250.000 lei, evaluare provizorie până la administrarea probelor în prezenta cauză, reprezentând despăgubiri aferente lipsei de folosință a terenului proprietatea reclamantei, în suprafață de 4624 mp, situat în municipiul București, pentru perioada ianuarie 2006-februarie 2012.

Prin încheierea pronunțată în Cameră de consiliu la data de 15.04.2015, Tribunalul București – Secția a II-a contencios, administrativ și fiscal a trimis dosarul spre competență soluționare unei secții civile a aceleiași instanțe, cu motivarea că litigiul are natură civilă, fiind pur patrimonial.

Cauza a fost înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a V-a civilă.

Pârâtul Municipiul București, prin Primar general, a depus întâmpinare, prin care a invocat, în principal, excepția prescripției dreptului material la acțiune, iar în subsidiar, netemeinicia acțiunii, solicitând respingerea acesteia.

Prin întâmpinarea depusă de pârâtul Consiliul General al Municipiului București , reprezentat prin Primar General, s-a invocat excepția lipsei calității sale procesuale pasive, excepția prescripției dreptului material la acțiune și netemeinicia acțiunii, solicitând respingerea acțiunii.

2.Hotărârea pronunțată în primă instanță:

Prin sentința civilă nr.1468 din 20.10.2017, Tribunalul București, Secția a V-a civilă a respins excepția prescripției dreptului material la acțiune și excepția lipsei calității procesuale pasive a pârâtului Consiliul General al municipiului București, pentru considerentele menționate în cuprinsul încheierii de ședință.

A admis, în parte, acțiunea civilă precizată, formulată de reclamanta A. A obligat, în solidar, pârâtii Municipiul București, prin Primar General, și Consiliul General al Municipiului București să plătească reclamantei suma de 2.500.000 lei, cu titlu de daune interese.

A anulat în rest pretențiile, ca netimbrate.

3.Hotărârea pronunțată în apel:

Împotriva menționatei sentințe a declarat apel Municipiul București prin Primar General.

Prin decizia nr.64 A din 21.01.2019, Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă a respins, ca nefondat, apelul declarat de apelantul-pârât Municipiul București prin Primar împotriva sentinței civile nr. 1468/2017.

4.Cererea de recurs:

Împotriva deciziei pronunțate de Curtea de Apel București și a încheierii de ședință din data de 07.01.2019 a aceleiași instanțe, a declarat recurs pârâtul Municipiul București, prin Primarul general.

În motivarea recursului se susține în esență că:

În mod greșit instanța de apel a respins ca tardivă cererea de probe formulată de apelanta-parată, prin încheierea din 07.01.2019, fiind incident motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C.proc.civ.

Aceasta soluție a instanței de apel este greșită, având în vedere că: prin cererea de apel, Municipiul București a solicitat în mod expres încuviințarea probei cu înscrisuri, în conformitate cu art. 470 coroborat cu art. 194 lit. e) C.proc.civ.; în conformitate cu art. 478 alin. (2) și art. 479 alin. (2) C.proc.civ., instanța de apel poate „încuviința și administrarea probelor a căror necesitate rezultă din dezbateri”, și de asemenea poate „dispune refacerea sau completarea probelor administrate de prima instanță, în cazul în care consideră că sunt necesare pentru soluționarea cauzei, precum și administrarea probelor noi propuse în condițiile art. 478 alin. (2)".

Singurul motiv pentru care instanța de apel ar fi putut să respingă proba ar fi fost inutilitatea acesteia, însă instanța nu a făcut această analiză.

Probarea faptului că terenul era neconstruibil anterior moștenirii acestuia de către reclamantă și, implicit, anterior pretinsului act vătămător - HCGMB nr. 232/2005 - prezenta utilitate vădită în dovedirea lipsei faptei ilicite ca element al răspunderii delictuale, precum și a începutului cursului prescripției extinctive.

O a doua critică a recurentului se referă la soluția dată în privința excepției prescripției extinctive a dreptului la acțiune, soluție pe care o consideră nelegală, făcând incidente motivele de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 și pct. 8 C.proc.civ.

Arată recurentul că instanța de apel s-a pronunțat asupra excepției prescripției dreptului material la acțiune cu încălcarea art. 8 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958 și a art. 2.528 alin. (1) C.civ.

Atât în fața instanței de fond, cât și în fața instanței de apel, Municipiul București a invocat și motivat extensiv excepția prescripției dreptului la acțiune în prezenta cauză.

Instanța de fond a respins excepția, reținând că, la data de 14.03.2011, când au fost solicitate despăgubirile, prescripția nu era împlinită, nefiind încetat faptul ilicit invocat de reclamantă ca fiind început în anul 2005; încetarea faptului ilicit a fost la momentul constatării

de către instanța de contencios a rămânării fără obiect a capătului de cerere principal, de a cărui soluție depindea soluționarea cererii în despăgubiri. Astfel, s-a reținut că doar la data de 13.12.2012 reclamanta a cunoscut paguba și pe cel răspunzător de ea, astfel că de la acea dată se calculează termenul de prescripție de 3 ani (...).

Prin decizia atacată, instanța de apel a motivat respingerea excepției reținând că: afectarea terenului reclamantei a avut loc în anul 2005, și a continuat până în 2012, fiind astfel vorba de o atingere continuă adusă dreptului subiectiv al acesteia. În această situație, nu se poate considera că termenul de prescripție a început să curgă din anul 2005, astfel cum a susținut pârâtul în fața primei instanțe, susținere de altfel abandonată în apel, critica formulată în această procesuală vizând faptul că, în mod eronat, instanța de fond în prezentul dosar a considerat că prescripția începe să curgă la data de 13.12.2012, întrucât intimata-reclamantă a cunoscut atât paguba și întinderea acesteia, cât și pe cel răspunzător de ea, la data de 23.02.2012, când, în dosarul nr. x/3/2011, a luat cunoștință de Hotărârea Consiliului General al Municipiului București nr. 27/31.01.2012, prin care a fost aprobat PUZ str. X. cu indicatorii urbanistici solicitați de reclamantă.

A apreciat instanța de apel că este corectă susținerea menționată privind începutul curgerii termenului prescripției, însă nu se poate considera termenul ca fiind împlinit la data formulării acțiunii de către reclamantă. Conform datei de pe ștampila aplicată pe plicul atașat cererii de chemare în judecată, aceasta a fost depusă la data de 18.02.2015, și nu la data de 02.03.2015, cum greșit a susținut apelantul pârât. În consecință, acțiunea a fost formulată înăuntrul termenului de 3 ani care a început să curgă la data de 23.02.2012, față de prevederile art. 183 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

Precizează recurenta că nu a abandonat în apel susținerea că termenul de prescripție a început să curgă în 2005, așa cum în mod greșit a reținut instanța de apel.

Pe de altă parte, se susține că instanța de apel a apreciat în mod greșit normele care reglementează începutul și cursul prescripției extinctive, omițând să cerceteze susținerile apelantei-pârâte referitoare la celelalte ipoteze privind începutul cursului prescripției extinctive.

Astfel, instanța de apel a făcut confuzie cu privire la momentul de la care prescripția extintivă începe să curgă.

Precizează recurentul că pretinsa faptă ilicită a avut caracter continuu și a generat prescripții succesive în timp, raportat atât la modul în care intimata-reclamantă a descris fapta ilicită a autorităților locale în fundamentarea pretențiilor sale, cât și la constatările primei instanțe referitoare la conținutul pretensei fapte ilicite.

Susține recurentul că, în cauză, pretinsa faptă ilicită are caracter continuu și, astfel, generează prescripții succesive în timp. Este evident că reclamanta a cunoscut existența prejudiciului din momentul în care a cunoscut afectarea non-aedificandi terenului, deci cel târziu din 2006. Din acel moment, ar fi putut să formuleze o acțiune prin care să solicite despăgubiri. Principiul este aplicabil și în cazul unei potențiale afectări cu o întindere mai mare în timp, reclamantul putând introduce mai multe cereri de chemare în judecată, aferente intervalelor succesive de 3 ani.

Astfel, consideră recurentul că este vădit eronată aprecierea instanței de apel în sensul că prescripția începe să curgă la data de 23.02.2012. Redarea caracterului constructibil terenului prin HCGMB nr. 27/30.01.2012 reprezintă momentul încetării pretensei fapte ilicite. Intimata-reclamantă nu era obligată și nici îndreptățită să aștepte modificarea regimului terenului pentru a cere despăgubiri. Pretinsa pagubă ar fi putut fi evaluată, indiferent de momentul introducerii acțiunii, pentru perioada de maximum 3 ani anterior acestui moment.

Și intimata cunoaște acest aspect, având în vedere că, prin acțiunea în contencios administrativ din dosarul nr. x/3/2011, aceasta a solicitat în contradictoriu cu Municipiul București și CGMB: obligarea părților fa declanșarea operațiunilor necesare exproprierii terenului în cauză, situat în București, precum și obligarea părților la plata despăgubirilor aferente lipsei de folosință a terenului. Astfel, în anul 2011 - anterior adoptării HCGMB nr. 27/2012, intimata deja solicitase despăgubiri aferente lipsei de folosință a terenului, prin urmare cunoștea pretinsa pagubă.

În continuare, se mai arată că terenul se afla încă din anul 1986 - înainte de restituirea acestuia către dna B. în 1999 și moștenirea lui de către intimată - în categoria de folosință „parcuri”, conform adresei nr. 1149/17.01.2019 a Primăriei Municipiului București -Direcția Patrimoniu, iar intimata-reclamantă a cunoscut afectarea non-aedificandi a terenului cel puțin de la emiterea Certificatului de urbanism nr. 1318/17.08.2006 și a Certificatului de urbanism nr. 507/14.04.2009, documente în care erau menționate: regimul economic al terenului și regimul tehnic al acestuia, conform PUG aprobat cu HCGMB nr. 269/21.12.2000 și PUZ - Parcul X. aprobat cu HCGMB nr. 235/2005.

Referitor la caracterul continuu al pretinsei fapte ilicite și curgerea succesivă a prescripției în cauze ca cea de față, se arată că acestea sunt consacrate în jurisprudență, în acest context făcându-se referire la: decizia nr. 461 din 12 februarie 2014 a Înltei Curți de casație și Justiție, decizia civilă nr. 584A din 22 martie 2017 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă.

Precizează recurentul că pretinsa faptă ilicită a încetat la data de 30.01.2012, prin adoptarea HCGMB nr. 27/30.01.2012, iar prescripția curge cel mai târziu de la data de 17.02.2012, când HCGMB nr. 27/2012 a fost adus la cunoștință publică (prin publicarea pe website-ul Primăriei Municipiului București), conform prevederilor art. 49 din Legea administrației publice locale nr. 215/2001.

Prin urmare, intimata-reclamantă ar fi trebuit să aibă cunoștință de „redarea caracterului constructibil” și implicit de întinderea pagubei cel târziu la data de 17.02.2012, și nu la 23.02.2012 - când această hotărâre a fost depusă în dosarul nr. x/3/2011. În consecință, considerând că cererea de chemare în judecată a fost introdusă la data de 18.02.2015, acțiunea ar fi trebuit respinsă ca prescrisă.

Chiar considerând că ultima prescripție a început să curgă la data de 23.02.2012, și acțiunea ar fi fost introdusă la data de 18.02.2015, despăgubirile nu pot fi acordate decât pentru perioada 18.02.2012 - 23.02.2012, începând în urmă cu 3 ani de la data introducerii acțiunii.

Relativ la fondul cauzei, susține recurentul că nu sunt îndeplinite condițiile răspunderii civile delictuale, motiv de recurs circumscris prevederilor art. 488 alin. (1) pct. 8 c.proc.civ.

Lipsesc fapta ilicită și a vinovăția.

Fapta ilicită, așa cum a fost descrisă de intimata-reclamantă, nu există. Funcția non-aedificandi acuzată de intimată nu a fost instituită prin HCGMB nr. 232/2005, ci terenul în cauză era afectat non-aedificandi cel puțin din anul 1986 - înainte de restituirea acestuia către dna B. în 1999 și moștenirea acestuia de către intimată - în categoria de folosință „parcuri”.

Mai mult, conform PUG aprobat prin HCGMB nr. 269/2000, terenul se afla în „zona spațiilor verzi publice (v1 a)”, „parcuri, grădini și scuaruri publice orașenești și fâșii plantate publice”, așa cum se menționează și în Certificatele de Urbanism nr. 699/2008, și nr. 507/2009.

În concluzie, terenul a avut de la bun început regimul economic și tehnic de parc / neconstructibil, iar intimata l-a moștenit ca atare, ceea ce demonstrează că nu există fapta ilicită a autorității publice invocată de intimata-reclamantă.

Pe de altă parte, HCGMB nr. 232/2005 nu poate fi considerat o „faptă ilicită” atât timp cât acest act administrativ nu a fost declarat nul / anulat de o instanță judecătorească în cadrul unei acțiuni în contencios administrativ conform art. 8 și art. 18 din Legea nr. 554/2004. Până la eventuala anulare de către o instanță judecătorească, actul administrativ se bucură de prezumția de legalitate. Reclamanta avea la dispoziție o acțiune în contencios administrativ care să aibă ca obiect anularea HCGMB nr. 232/2005 și obligarea autorității la repararea pagubei. Aceleași considerente se aplică și în ceea ce privește inacțiunea imputată autorității publice în sensul de a nu declanșa operațiunile specifice exproprierii.

În acest context, recurentul evocă statuările făcute de instanțe în hotărârile pronunțate în dosarul nr. x/3/20114.

Singura instanță care poate face constatarea nelegalității unui act administrativ sau a refuzului nejustificat al autorității de a soluționa o cerere ori de a efectua o operațiune administrativă este instanța de contencios administrativ în cadrul unei acțiuni formulate în temeiul dispozițiilor Legii nr. 554/2014; o asemenea acțiune nu a fost formulată în prezenta cauză. Reclamanta a avut dreptul și calea procedurală de a acționa astfel, optând însă pentru acțiunea formulată în dosarul nr. x/3/2011.

Nu în ultimul rând, premisele cauzei *Sporrong și Lonnroth c. Suedia* invocate de reprezentantul reclamantei și reținute de ambele instanțe sunt – în susținerea recurentului - complet diferite de cele ale prezentei cauze. Astfel, menționata cauză, Curtea a constatat încălcarea art. 1 din Protocolul 1 al CEDO în condițiile în care autoritatea publică a emis un permis de expropriere (act premergător demarării procedurilor de expropriere) care afectează dreptul proprietarului de a construi pe terenul respectiv în anul 1956, prelungind valabilitatea acestui act până în anul 1979, fără a demara până în acel an procedura de expropriere. A fost vorba, deci, despre o afectare a dreptului de construire a proprietarului pe o perioadă foarte lungă, de 23 de ani. În cauza de față, PUZ-ul a fost valabil pe o perioadă de numai 5 ani (HCGMB nr. 232/20.10.2005 - HCGMB nr. 27/30.01.2012), perioadă care trebuie pusă în balanță cu dreptul de apreciere a autorității publice față de oportunitatea măsurii luate. Invocă recurentul „echilibrul echitabil între interesul general al comunității și interesul de a proteja drepturile fundamentale ale indivizilor” (para. 69 *Sporrong și Lonnroth c. Suedia*) pe care însăși Curtea CEDO îl analizează în practica sa.

Se mai susține că lipsește și prejudiciul. Sub acest aspect, arată recurentul că este necesar a fi observat că, raportat la momentul încetării pretensei fapte ilicite, și respectiv data introducerii acțiunii, durata pentru care se poate analiza și evalua prejudiciul este extrem de restrânsă. Mai exact, considerând că ultima prescripție a început să curgă la data de 23.02.2012, și acțiunea ar fi fost introdusă la data de 18.02.2015, despăgubirile nu pot fi acordate decât pentru perioada 18.02.2012 - 23.02.2012, începând în urmă cu 3 ani de la data introducerii acțiunii.

Astfel, instanța nu poate compara prețul vânzării efective a terenului din 2012, decât cu prețul altor tranzacții similare, însă tot din 2012, cu consecința că prejudiciul este de fapt zero.

Sub un al doilea aspect, prejudiciul trebuie să fie cert, adică sigur - atât în privința existenței sale, cât și în privința posibilității de evaluare, chiar dacă este vorba de un prejudiciu viitor. În speță, avem însă de a face cu un prejudiciu eventual, care este lipsit de certitudine și nu poate justifica acordarea de despăgubiri.

Prin petitul cererii de chemare în judecată reclamanta a pretins „despăgubirile aferente lipsei de folosință a terenului”. Ulterior, prin obiectivele propuse pentru expertiza evaluatorie reclamanta a indicat și „prejudiciul suferit prin imposibilitatea valorificării terenului prin construire sau vânzare”. Prin documentul intitulat „Precizarea cuantumului pretențiilor” după la

termenul din 21.06.2017, reclamanta a arătat că prejudiciul pe care înțelege să îl susțină constă, în principal, în diferența de sumă dintre valoarea la care a vândut terenul și valoarea la care l-ar fi putut vinde în absența pretensei fapte ilicite și, în subsidiar, în contravaloarea lipsei de folosință prin simpla închiriere a terenului. La termenul de judecată din 18.10.2017, reprezentantul reclamantei a revenit oral, încă o dată, asupra acestor aspecte, susținând și ipoteza prejudiciului constând în sumele ce ar fi fost obținute prin închirierea terenului și a edificiilor ce se pretinde că ar fi fost construite pe acesta - 1.683.000 EUR/7.657.200 RON.

Instanța de fond a apreciat prejudiciul raportându-se la diferența de valoare prin vânzarea terenului în anul 2012 și cea cu care s-a vândut un teren similar, vecin cu proprietatea reclamantei, în anul 2006, când terenul proprietatea reclamantei a fost afectat de funcțiuni non aedificandi, apreciind că „această modalitate de cuantificare îndeplinește condiția certitudinii prejudiciului”. De asemenea, instanța de fond a apreciat valoarea prejudiciului la suma de 7.896.786 lei (conform unuia dintre calculele din raportul de expertiză judiciară evaluatorie), acordând reclamantei suma de 2.500.000 lei - pretenții corespunzătoare taxei de timbru achitate.

Evocă recurentul precizări făcute în cuprinsul raportului de expertiză relativ la evoluția cererii pentru terenuri în perioada la care se referă pretenția în despăgubire a reclamantei, evocare prin prisma căreia precizează că terenul în cauză nu se încadrează între cele pentru care exista cerere în perioada relevantă, considerând astfel că prețul evaluat de expert la nivelul anului 2006 este pur ipotetic, existând îndoieli rezonabile că terenul ar fi putut fi valorificat în mod concret la acel preț.

Se mai susține că expertul a luat în mod eronat în considerare o valoare a terenului de 1.106 EUR/mp la data de 1 ianuarie 2016, dat fiind faptul că proprietatea de baza căreia s-a făcut comparația (comparabila nr. 3 din anexa 1 la răspunsul la obiecțiuni) nu este relevantă, întrucât prețul acesteia este prețul solicitat de vânzător, și nu reflectă neapărat și cererea pentru un astfel de teren, respectiv prețul oferit de un potențial cumpărător. Pe de altă parte, raportul de expertiză a făcut referire la contractul de vânzare cumpărare nr. x/03.03.20068 pentru terenul din București, care a fost încheiat pe un preț de 1033,33 EUR/mp. Aplicând acest preț pe mp terenului în speță, ar rezulta un preț total de 4.778.118 EUR, deci o diferență de 325.182 EUR față de evaluarea expertului pentru comparabila nr. 3. În acest caz, pretinsul prejudiciu al reclamantei ar fi de 1.405.818 EUR, și nu de 1.731.000 EUR.

Sub un alt aspect, se arată că instanța de fond ar fi trebuit să soluționeze cererea reclamantei doar în limita pretențiilor timbrate, respectiv suma de 2.500.000 lei. Cu toate că instanța de fond a dispus obligarea pârâților la plata sumei de 2.500.000 lei, cu titlu de daune-interese, prin aceeași Sentință instanța a statuat că valoarea prejudiciului suferit de reclamantă este de 7.896.786 lei. În temeiul principiului disponibilității, obiectul și limitele procesului sunt stabilite prin cererile și apărările părților. În consecință, instanța de fond ar fi trebuit să își limiteze considerentele la suma pretinsă și timbrată, respectiv 2.500.000 lei.

Aspectele menționate au fost criticate prin apel, iar Curtea de Apel București în mod eronat a apreciat că: „Chiar dacă, în această modalitate de evaluare, quantumul prejudiciului ar fi inferior celui menționat de tribunal în hotărârea sa, el se încadrează în quantumul pretențiilor pentru care apelanta reclamantă a achitat taxa judiciară de timbru și care a fost acordat de tribunal, astfel încât această împrejurare nu conduce la modificarea soluției pronunțate”.

Nu este relevant faptul că prejudiciul stabilit se încadrează în quantumul pretențiilor pentru care apelanta reclamantă a achitat taxa judiciară de timbru, în condițiile în care: prima instanță a statuat că valoarea prejudiciului suferit de reclamantă este de 7.896.786 lei, chiar dacă a acordat efectiv 2.500.000 lei în urma timbrării, iar reclamanta a formulat o nouă cerere de

chemare în judecată pentru diferența de prejudiciu în cuantum de 5.396.786 lei, înregistrată la data de 28.09.2019 în dosarul nr. y/3/2018 pe rolul Tribunalului București. În această ultimă acțiune, reclamanta se prevalează de autoritatea de lucru judecat a sentinței din prezentul litigiu, coroborat cu dispozițiile art. 2.539 C.civ.

În consecință, modul de calcul al prejudiciului în acest dosar este esențial, întrucât, indiferent de pretențiile acordate în acest dosar în urma timbrării, reclamanta solicită diferența de prejudiciu într-un dosar distinct.

Nu în ultimul rând, recurentul precizează că reclamanta este proprietara terenului încă din anul 1999, în timp ce actul administrativ a fost emis în anul 2005. Nu există nicio dovadă a faptului că reclamanta intenționa să înstrăineze terenul chiar în perioada în care a fost în vigoare HCGMB nr. 232/2005. Mai mult, chiar și acțiunea în contencios administrativ din dosarul nr. x/3/2011 a fost introdusă de reclamantă în martie 2011, la peste 5 ani de la adoptarea HCGMB nr. 232/2005.

Consideră recurentul că toate aceste elemente vădese lipsa certitudinii prejudiciului invocat de reclamantă, atât sub aspectul existenței sale, cât și sub aspectul întinderii sale. Nu există vreun temei legal pentru susținerea reclamantei în sensul că „riscul necunoscutului îi suportă autorul faptei ilicite”. Dimpotrivă, este mai degrabă aplicabil principiul în dubio pro reo, existent în dreptul penal și contravențional, dar și în dreptul civil - fiind consacrat în art. 983 C.civ. 1865 care prevede că atunci „când este îndoială, convenția se interpretează în favoarea celui ce se obligă”; pe cale de analogie, principiul se aplică și în materia răspunderii civile delictuale.

5.Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Examinând decizia recurată, în raport de actele și lucrările dosarului, de criticile formulate și de dispozițiile art. 488 C.pr.civ., Înalta Curte reține următoarele:

Prima critică susținută de recurent se referă la măsura prin care instanța de apel a respins cererea de încuviințare a probei cu înscrisuri, ca fiind tardiv formulată.

Critica astfel formulată este apreciată de Înalta Curte ca fiind fondată, raportat la motivul de casare reglementat prin art. 488 alin. (1) pct. 5 C.pr.civ., pentru considerentele care succed:

Din analiza conținutului cererii de apel se constată că, în partea finală a acesteia, se regăsește precizarea părții apelante în sensul că solicită administrarea probei cu înscrisuri precum și a altor probe a căror necesitate ar rezulta din dezbateri.

Pe de altă parte, în motivarea apelului se regăsesc susținerile critice ale apelantei în sensul că fapta ilicită ce i s-a imputat de către reclamantă nu există, respectiv că prima instanță a reținut în mod eronat o astfel de faptă în sarcina sa.

Menționatele critici ale apelantei le-a fost opusă, prin întâmpinare, apărarea în sensul că reclamanta nu a invocat, drept faptă ilicită, demersul de adoptare a HCGMB nr. 232/2005, respectiv dreptul municipalității de a declara – potrivit intereselor publice și în raport cu dreptul suveran de apreciere pe care îl are – terenul ca fiind afectat de sistematizări de interes public, ci ceea ce s-a invocat prin cererea de chemare în judecată a fost faptul că indisponibilizarea terenului în perioada reclamată (prin instituirea unor sarcini non aedificandi) reprezintă o afectare a substanței dreptului de proprietate asimilabilă noțiunii de „expropriere de fapt”. De asemenea, a susținut reclamanta intimată că prima instanță a făcut o analiză extinsă a culpei procesuale și a reținut în mod corect existența acestei culpe.

Ținând seama de solicitarea de probe făcută prin cererea de apel în modalitatea anterior menționată, dar și de susținerile divergente ale părților relative la existența și la conținutul faptei ilicite, faptă care constituie un element esențial al pretenției reclamantei de a fi angajată

răspunderea civilă delictuală a pârâtei-apelante, în mod eronat instanța de apel a apreciat că este tardivă cererea prin care se solicita, la termenul de judecată din 07.01.2019, administrarea probei cu înscrisuri spre a se dovedi pretinsa inexistență a faptei reținute (prin hotărârea primei instanțe) în sarcina sa, respectiv de a dovedi care era situația terenului la data emiterii Hotărârii CGMB 232/2005 pe care reclamanta a indicat-o ca fiind actul generator al interdicției de a edifica (fapta imputată). Atâta vreme cât teza probatorie a solicitării de probe - la termenul de judecată - era circumscrisă argumentelor din cererea de apel, și se afla în legătură cu apărările ce s-au opus respectivelor argumente prin întâmpinare, iar cererea de apel conținea solicitarea de a se administra dovada cu înscrisuri dar și orice alte dovezi a căror necesitate ar reieși din dezbateri, era în mod evident vorba de o solicitare care se reitiera de o manieră mai detaliată în fața instanței, iar nu de o cerere de probe expusă pentru prima dată la termenul de judecată, care să fi fost afectată de viciul tardivității.

Înalta Curte notează că ar constitui un formalism excesiv interpretarea potrivit căreia încuviințarea probelor este îngăduită numai în măsura în care ele sunt detaliat descrise și indicate în cererea de apel, dat fiind faptul că legea procesuală oferă remedii pentru ipoteza în care instanța se află în fața unor cereri neclare ori lacunare, anume posibilitatea de a cere părților lămuririle necesare spre a se putea asigura aflarea adevărului în cauza dedusă judecătii. În acest sens sunt prevederile art. 22 alin.(2) C.pr.civ. conform căroră *„Judecătorul are îndatorirea să stăruie, prin toate mijloacele legale, pentru a preveni orice greșeală privind aflarea adevărului în cauză, pe baza stabilirii faptelor și prin aplicarea corectă a legii, în scopul pronunțării unei hotărâri temeinice și legale. În acest scop, cu privire la situația de fapt și motivarea în drept pe care părțile le invocă, judecătorul este în drept să le ceară să prezinte explicații, oral sau în scris, să pună în dezbaterea acestora orice împrejurări de fapt sau de drept, chiar dacă nu sunt menționate în cerere sau în întâmpinare, să dispună administrarea probelor pe care le consideră necesare, precum și alte măsuri prevăzute de lege, chiar dacă părțile se împotrivesc”*.

Nu în ultimul rând, obligația instanței de a manifesta rol activ pentru aflarea adevărului, astfel cum transpare din norma procedurală enunțată și din prevederile art. 22 alin. (7) C.pr.civ. (conform căruia *„Ori de câte ori legea îi rezervă judecătorului puterea de apreciere sau îi cere să țină seama de toate circumstanțele cauzei, judecătorul va ține seama, între altele, de principiile generale ale dreptului, de cerințele echității și de buna-credință”*) corelată cu dreptul oricărei părți la un proces echitabil - astfel cum este configurat acest drept cu valoare de principiu prin art. 6 C.pr.civ. – impunea ca instanța să aprecieze asupra utilității și concludenței probelor propuse pe teza probatorie referitoare la situația pe care terenul o avea anterior momentului la care reclamanta a pretins că a debutat fapta ilicită imputată recurentului pârât, pentru că lămurirea acestei situații era esențială pentru calificarea conduitei supuse analizei (anume aceea de a se fi instituit o funcție non aedificandi) ca una cu caracter ilicit, iar acest aspect era unul care forma obiect de devoluțiunii în raport, pe de o parte, de prevederile art. 478 alin. (2) și 479 alin. (1) C.pr.civ. coroborat cu art. 205 C.pr.civ. și, pe de altă parte, de criticile care se regăseau în cererea de apel corelate cu apărările ce li se opuneau prin întâmpinarea depusă de reclamanta intimată.

Pe de altă parte, Înalta Curte constată că recurentul a și depus, anexat cererii de recurs, înscrisuri care privesc aspectul menționat, al situației tehnico economice a terenului anterior anului 2005, dreptul de a depune și implicit de a fi analizate aceste probe fiind recunoscut oricărui recurent (desigur sub condiția încuviințării lor de instanța de recurs) prin dispozițiile art. 492 raportat C.pr.civ. Înscrisurile au fost încuviințate de Înalta Curte și, dat fiind faptul că ele se referă la un aspect care este esențial pentru a se stabili existența sau nu a caracterului ilicit al

faptei ce se impută recurentului pârât, iar acest aspect nu a fost lămurit în de instanțele ierarhic inferioare pe baza unui probatoriu complet, se impune ca, reținând incidența prevederilor art. 488 alin. (1) pct. 5 C.pr.civ., să se dispună rejudecarea cauzei spre a stabili corect și complet situația de fapt, printr-o analiză coroborată a acestor probe cu cele administrate la judecata în primă instanță.

Având în vedere că cel de-al doilea motiv de recurs se referă la soluția adoptată de instanța de apel în privința excepției prescripției dreptului la acțiune, iar în ipoteza în care instanța de recurs ar stabili că este eronată menționata soluție ar deveni de prisos, cel puțin parțial, analiza relativă la fondul pretenției în despăgubire formulată de reclamanta intimată, urmează a fi analizate și criticile din cadrul acestui motiv de recurs. Urmare a acestei analize se va putea determina limitele rejudecării determinate de considerentele expuse în cadrul analizei referitoare la primul motiv de recurs.

Este de remarcat că excepția prescripției dreptului la acțiune a fost invocată de pârâți la judecata în primă instanță a cauzei, prima instanță soluționând această excepție în sensul respingerii ei, ca neîntemeiată; motivele adoptării acestei soluții au fost expuse în încheierea de ședință din data de 16.03.2016.

Respectiva soluție a instanței de fond a fost (și ea) atacată cu apel de Municipiul București.

Fiind în prezența unei soluții pronunțate de prima instanță, instanța de apel avea a realiza controlul judiciar al respectivei soluții, iar nu a analiza din nou excepția de prescripție în coordonatele în care ea fusese susținută în fața primei instanțe, în conformitate cu prevederile art. 248 alin. (5) C.pr.civ. – conform căroră „(5) *Încheierea prin care s-a respins excepția, precum și cea prin care, după admiterea excepției, instanța a rămas în continuare investită pot fi atacate numai odată cu fondul, dacă legea nu dispune altfel*” - și cele ale art. 477 alin. (1) și art. 479 alin. (1) C.pr.civ care stabilesc limitele judecării în calea de atac astfel: „*Instanța de apel va proceda la rejudecarea fondului în limitele stabilite, expres sau implicit, de către apelant, precum și cu privire la soluțiile care sunt dependente de partea din hotărâre care a fost atacată*”, respectiv „*Instanța de apel va verifica, în limitele cererii de apel, stabilirea situației de fapt și aplicarea legii de către prima instanță*”.

Ținând seama de exigențele care rezidă din normele procedurale enunțate, se impune a se constata că instanța de apel putea analiza doar criticile pe care pârâtul apelant le-a formulat cu privire la considerentele pentru care prima instanță a respins excepția prescripției dreptului la acțiune, și că o analiză care ar fi depășit aceste limite ar fi reprezentat o încălcare a legii.

Or, verificând conținutul cererii de apel, Înalta Curte constată că argumentele critice expuse de apelant relativ la considerentele pentru care prima instanță a adoptat soluția de respingere a excepției prescripției dreptului la acțiune au privit *un singur aspect*, anume acela că a fost greșit stabilită data de 13.12.2012 ca fiind momentul la care reclamanta a cunoscut paguba și persona responsabilă de aceasta. În acest context, pârâta apelantă a susținut că trebuia să se rețină că reclamanta cunoscut respectivele aspecte încă de la data 23.02.2012, așa cum a recunoscut ea însăși prin concluziile scrise depuse la data de 16.03.2016, consecința fiind aceea a stabilirii datei de 23.02.2012 ca moment de la care a început să curgă termenul de prescripție.

Această critică referitoare la greșita identificare a momentului de la care a început să curgă termenul de prescripție a fost analizată de instanța de apel și a fost găsită întemeiată, însă soluția de respingere a excepției a fost menținută pentru considerentul că acțiunea pendinte a fost depusă la data de 18.02.2015, dată care se situează înăuntrul termenului de prescripție în raport

de data indicată de apelant – cea din 23.02.2012 –, ținând seama de prevederile art. 183 alin. (1) C.pr.civ.

Nefiind investită instanța de apel să verifice legalitatea soluției primei instanțe din perspectiva calificării faptei reclamate ca ilicite drept o faptă continuă și susceptibilă să genereze prescripții succesive în timp, nu exista cadrul legal pentru realizarea unei judecăți referitoare la aceste aspecte.

Ca atare, argumentele expuse în recurs referitor la asemenea trăsături pe care le atribuie faptei ilicite imputate (de reclamanta intimată) recurentului pârât sunt formulate cu neobservarea nu numai a limitelor în care instanța de apel se putea pronunța potrivit art. 477 alin. (1) și art. 499 alin. (1) C.pr.civ., dar și a principiului contradictorialității, corespunzător rigorilor care sunt stabilite prin art.14 alin. (2) - (4) C.pr.civ.: *„(2) Părțile trebuie să își facă cunoscute reciproc și în timp util, direct sau prin intermediul instanței, după caz, motivele de fapt și de drept pe care își întemeiază pretențiile și apărările, precum și mijloacele de probă de care înțeleg să se folosească, astfel încât fiecare dintre ele să își poată organiza apărarea.*

(3) Părțile au obligația de a expune situația de fapt la care se referă pretențiile și apărările lor în mod corect și complet, fără a denatura sau omite faptele care le sunt cunoscute. Părțile au obligația de a expune un punct de vedere propriu față de afirmațiile părții adverse cu privire la împrejurări de fapt relevante în cauză.

(4) Părțile au dreptul de a discuta și argumenta orice chestiune de fapt sau de drept invocată în cursul procesului de către orice participant la proces, inclusiv de către instanță din oficiu”.

În concluzie, Înalta Curte reține că nu există temei spre a se constata nelegalitatea deciziei recurate pentru considerentul că aceasta nu conține o analiză relativă la aspectele care, deși evocate în cererea de recurs, nu au fost deduse spre judecată, în etapa apelului, ca și critici împotriva hotărârii primei instanțe.

Se cuvine a fi subliniat că însăși premisa de la care pornește recurentul în dezvoltarea celui de-al doilea motiv de recurs este eronată, anume aceea că „instanța de apel s-a pronunțat asupra excepției prescripției dreptului la acțiune invocată de apelanta-pârâtă, cu încălcarea normelor care reglementează instituția prescripției extinctive”; o asemenea premisă ignoră în mod evident particularitățile expuse anterior ale judecății ce se realizează în calea de atac a apelului și conținutul cererii de apel pe care a partea însăși dedus-o spre analiză în etapa apelului.

Totodată, este de observat că recurentul afirmă că nu a abandonat în apel susținerea în sensul că termenul de prescripție a început să curgă în anul 2005, iar instanța de apel ar fi reținut eronat o atare situație. Această afirmație este însă una lipsită de orice argumentare, nefiind indicat vreun reper de natură a permite identificarea vreunei critici prin care să se fi dedus instanței de apel, spre evaluare, chestiunea legată de începerea curgerii termenului de prescripție în anul 2005, și care să fi rămas neobservată instanței de prim control judiciar. Ca atare, se constată caracterul vădit nefondat al acestei afirmații a recurentului.

Pe de altă parte, formularea direct în recurs a criticilor referitoare la curgerea unor termene de prescripție succesive, raportat la caracterul de continuitate al faptei ilicite imputate de reclamanta intimată, și a criticilor referitoare la necesitatea stabilirii datei la care a început să curgă termenul de prescripție ca fiind data adoptării HCGMB 27/30.01.2012 ori cel mult data la care această ultimă hotărâre a fost adusă la cunoștință publică (anume 17.02.2012), nu poate determina analiza lor în această etapă procesuală. Un astfel de demers analitic ar avea caracter omissio medio, și ar fi contrar atât exigențelor impuse de art. 483 alin. (1) C.pr.civ. – care stabilește că hotărârea supusă controlului judiciar în recurs este cea a instanței de apel - cât și prevederile art. 488 alin. (2) C.pr.civ. conform cu care *„Motivele prevăzute la alin. (1) nu pot fi*

primite decât dacă ele nu au putut fi invocate pe calea apelului sau în cursul judecării apelului ori, deși au fost invocate în termen, au fost respinse sau instanța a omis să se pronunțe asupra lor”.

Înalta Curte notează că nu poate forma obiect de analiză nici argumentul invocat de recurent pentru prima dată în cadrul concluziilor orale expuse în ședința publică din data de 18.02.2010 - anume acela prin care se invocă viciul procedural reprezentat de faptul că cererea de chemare în judecată ar fi fost depusă prin scrisoare simplă, iar nu prin scrisoare recomandată - pentru că el privește un aspect de nelegalitate (a soluției din apel) de sine stătător, și nu are aptitudinea de a investi instanța de recurs de vreme ce nu a fost formulat înăuntrul termenului de recurs imperativ stabilit prin art. 485 alin. 1 coroborat cu art. 489 alin. (1) C.pr.civ.

Împrejurarea că prin cererea de recurs a fost invocat motivul de casare reglementat prin art. 488 alin. (1) pct. 5 C.pr.civ., iar partea consideră că acest ultim argument ar fi subsumat aceluiași motiv de casare nu este de natură a conduce la o altă concluzie pentru că cerința legală a dezvoltării motivelor recursului [cerință reglementată sub sancțiunea nulității prin art. 486 alin. (1) lit. e) și alin. (3) C.pr.civ.] semnifică obligația părții recurente de a concretiza *în condițiile legii* viciile de nelegalitate pe care le atribuie hotărârii pe care o atacă, nefiind suficient să indice una sau mai multe dintre ipotezele legale abstracte care permit, de principiu, casarea unei hotărâri susceptibile de recurs.

Obligația legală de motivare a recursului înseamnă arătarea cazului de nelegalitate prin indicarea unuia dintre motivele prevăzute limitativ de art. 488 Cod procedură civilă, dar mai ales dezvoltarea acestuia prin indicarea aspectelor de nelegalitate care (în opinia părții recurente) ar afecta judecata realizată de instanța care a pronunțat hotărârea recurată corespunzător motivului de nelegalitate invocat, pentru că numai o asemenea dezvoltare este de natură a permite realizarea controlului judiciar corespunzător exigențelor art. 457 alin. (1) C.pr.civ. - care consacră principiului legalității căilor de atac -, precum și celor ce rezidă din art. 12 alin. (1) C.pr.civ. - care consacră obligația părților de a-și exercita drepturile procesuale cu bună credință și potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege.

Astfel, simpla invocare a motivului de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 5 C.pr.civ. nu este de natură a permite părții recurente să concretizeze, după împlinirea termenului în care este îndreptățită să formuleze motivele de nelegalitate și dezvoltarea lor (în conformitate cu prevederile art. 486 coroborat cu art. 485 C.pr.civ.) critici noi care vizează aspecte de nelegalitate care nu au corespondent în motivele ce au fost depuse înăuntrul termenului menționat.

Motivul de recurs (al patrulea, potrivit numerotării date de recurent) care se referă la neîndeplinirea condițiilor necesare pentru angajarea răspunderii civile delictuale nu vor fi analizate în cadrul prezentului recurs, față de împrejurarea că, nefiind deplin lămurită situația de fapt, nu este posibil a se verifica modalitatea de aplicare a prevederilor art. 998-999 C.civ. Totodată, este de menționat că în dezvoltarea acestui motiv de recurs se regăsesc ample argumente care tind a determina o reevaluare a probelor administrate. Însă, o atare reevaluare este incompatibilă cu judecata pe care art. 488 alin. (1) C.pr.civ. o permite în etapa recursului, astfel că respectivele argumente nu pot fi analizate de Înalta Curte.

În ce privește critica referitoare la împrejurarea că instanța de fond ar fi stabilit prin considerente existența prejudiciului cauzat de recurentă intimătei reclamante în limite mai largi decât cele pentru care acțiunea a fost timbrată – această constatare fiind confirmată prin decizia instanței de apel -, se constată că este fondată.

Obligația de a plăti taxa de timbru pentru acțiunile în justiție este stabilită cu valoare de regulă prin art. 1 din O.U.G. nr.80/2013, excepțiile de la această regulă fiind reprezentate de acele cereri introduse la instanțele judecătorești care sunt scutite de la plata taxelor judiciare de timbru „în cazurile anume prevăzute de lege”.

Art. 33 alin. (1) și (2) din O.U.G. nr.80/2013 stabilește că „(1) Taxele judiciare de timbru se plătesc anticipat, cu excepțiile prevăzute de lege.

(2) Dacă cererea de chemare în judecată este netimbrată sau insuficient timbrată, reclamantului i se pune în vedere, în condițiile art. 200 alin. (2) teza I din Codul de procedură civilă, obligația de a timbra cererea în cuantumul stabilit de instanță și de a transmite instanței dovada achitării taxei judiciare de timbru, în termen de cel mult 10 zile de la primirea comunicării instanței.”

Pe de altă parte, sancțiunea netimbrării unei cereri de chemare în judecată este explicit stabilită prin art. 197 C.pr.civ. în sensul că „În cazul în care cererea este supusă timbrării, dovada achitării taxelor datorate se atașează cererii. Netimbrarea sau timbrarea insuficientă atrage anularea cererii de chemare în judecată, în condițiile legii.”

În lumina normelor juridice menționate, concluzia care se impune este aceea că achitarea taxei judiciare de timbru constituie o condiție care interesează însăși legalitatea și limitele investiției instanței spre a soluționa raportul juridic litigios, plata acestei taxe impunându-se a se efectua – ca regulă - anticipat soluționării litigiului (după ce instanța a procedat la înștiințarea părții ce o datorează despre cuantumul ei).

Raportat la aceste exigențe legale și la caracterul imperativ al normelor care le instituie, trebuie reținut că, în condițiile în care s-a constatat că reclamanta intimată a achitat taxa judiciară de timbru numai în limita pretenției de a primi despăgubiri în sumă de 2.500.000 lei, era necesar ca instanța să analizeze temeinicia demersului judiciar în limitele corespunzătoare acestei sume, și să dea dezlegări doar în aceste limite, orice statuare făcută cu depășirea respectivelor limite fiind contrară legii.

Astfel, constatând instanța că prejudiciul real a avut o întindere mai mare decât cel în privința căruia a fost legal investită (din perspectiva condiției de timbrare a acțiunii) să tranșeze raportul juridic litigios, au fost nesocotite atât exigențele impuse de prevederile menționate ale O.U.G. nr.80/2013 dar și sancțiunea nulității parțiale (pentru partea ce excede cuantumului de 2.500.000 lei) ce rezidă fără echivoc din prevederile art. 197 C.civ. Constatarea criticată, care se regăsește în considerentele hotărârii, reprezintă o statuare în privința unui prejudiciu (reprezentat de diferența între valoarea pentru care s-a timbrat și valoarea rezultată din expertiza judiciară) pentru care nu a fost achitată taxa de timbru, fiind de natură fi privită ca o veritabilă dezlegare a raportului juridic litigios în privința acestei părți de prejudiciu.

De aceea, Înalta Curte apreciază că reprezintă expresia unei greșite aplicări a prevederilor legale menționate aprecierea instanței de apel că ar fi nefondate criticile relative la constatarea ce se regăsește în hotărârea primei instanțe în sensul că prejudiciul suferit de reclamantă ca efect al faptei imputate – în speță – pârâtului recurent se cuantifică la valoarea de 7.896.786 lei. Acest cuantum în mod evident nu „se încadrează” în cel de 2.500.000 lei pentru care a fost achitată taxa de timbru – cum greșit a reținut instanța de apel -, el fiind de cca 3 ori mai mare decât suma pentru care s-a achitat taxa ce constituie una dintre condițiile de stabilire a limitelor investiției instanței. De asemenea, împrejurarea că respectiva constatare se regăsea numai în considerentele sentinței nu era de natură a conduce, prin ea însăși, la concluzia lipsei de temeinicie a criticii dat fiind că, potrivit art. 461 alin. (2) C.pr.civ., calea de atac poate fi exercitată și împotriva considerentelor, cu scopul înlăturării celor care nu au legătură cu judecarea procesului sau care conțin constatări de fapt care prejudiciază partea.

În condițiile în care partea reclamantă a stabilit limitele investiției instanței prin plata unei taxe de timbru care corespunde doar unei părți din valoarea stabilită prin raportul de expertiză, această parte nu era îndreptățită să obțină o dezlegare a raportului juridic litigios (și) în privința valorii pentru care nu a timbrat. Prin simetrie, partea pârâtă nu trebuia să facă apărări, și nu poate fi ținută de dezlegări în raport de chestiuni asupra cărora nu s-a realizat o investiție legală a instanței de judecată.

Aceste erori de judecată atrag incidența motivului de casare reglementat prin art. 488 alin. (1) pct. 5 din C.pr.civ.

Având în vedere considerentele expuse și dispozițiile legale menționate, Înalta Curte, în temeiul prevederilor art. 496 și 497 din C.pr.civ., a casat decizia civilă recurată cu trimiterea cauzei pentru a fi rejudecată în apel.

În etapa rejudecării, urmează a fi lămurită situația de fapt, ținând seama atât de criticile formulate de apelantă, de apărările și precizările opuse de intimata reclamantă prin întâmpinarea depusă în calea de atac, cât și de ansamblul probelor ce au fost administrate în derularea procesului și, eventual, a celor care vor fi administrate ca efect al necesității rezultate din dezbateri.

În acest context, ținând seama de caracterul devolutiv al apelului, instanța de apel va stabili dacă și în ce măsură interdicția de edificare (invocată de reclamantă ca element central al demersului de angajare a răspunderii civile delictuale) a afectat terenul reclamantei în coordonatele reținute de prima instanță, anume dacă respectivul teren a devenit neconstruibil ca efect al actului de autoritate emis de municipalitate în anul 2005 și *și-a redobândit* însușirea de a fi construibil ca efect al adoptării H.C.G.M.B. prin care a fost aprobat – în anul 2012 - noul PUZ pentru imobilul din str. X.

20. Acțiune în acordarea cheltuielilor judiciare efectuate în procesul penal în ipoteza pronunțării unei soluții de achitare. Inexistența culpei procesuale a părții vătămate. Lipsa faptei ilicite a Statului Român

C.proc.civ., art. 453
C.proc. pen., art. 276

Prevederile art. 276 din Codul de procedură penală, care reglementează situația cheltuielilor judiciare în ipoteza achitării, stabilesc în sarcina persoanei vătămate/părții civile obligația de a plăti cheltuieli judiciare în măsura în care au fost provocate de acestea.

Dat fiind faptul că procesul penal este guvernat, în principiu, de regula oficialității și că începerea urmăririi penale ori punerea în mișcare a acțiunii penale și investirea instanței de judecată se realizează de organele judiciare penale ale statului, nu se poate susține că prezența în proces a persoanei vătămate sau a părții civile înseamnă în sine o culpă procesuală. Astfel, în situația în care procesul penal a fost pornit la sesizarea din oficiu a organelor de urmărire penală, neexistând o acțiune civilă de sine stătătoare – în care să fi căzut în pretenții partea vătămată – ci una alăturată acțiunii penale care investise instanța urmare a rechizitoriului parchetului, nu poate fi reținută nicio culpă procesuală în sarcina părții vătămate.

Totodată, antrenarea răspunderii statului sub aspectul suportării cheltuielilor judiciare, fundamentată pe o presupusă culpă procesuală a acestuia, dedusă din soluția de achitare a

instanței penale, ar conduce la concluzia săvârșirii unei fapte ilicite din partea organului judiciar penal ori de câte ori soluția instanței nu ar confirma actul de inculpare. În felul acesta, pe de o parte, s-ar ignora specificul cercetării judecătorești care permite administrarea de probe suplimentare în apărare, inclusiv valorificarea nulițărilor actelor procedurale, iar pe de altă parte, s-ar impune procurorului ca la data întocmirii rechizitoriului și punerii în mișcare a acțiunii penale să aibă certitudinea unei condamnări penale.

Prin urmare, nu se poate reține un caracter ilicit al faptei atunci când este vorba de îndeplinirea unei activități impuse sau permise de lege în limitele prescrise de aceasta (art. 1364 C.civ.), ca în ipoteza întocmirii rechizitoriului și trimiterii în judecată a unei persoane pe baza probelor administrate în cadrul urmăririi penale.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 543 din 26 februarie 2020

I.Circumstanțele cauzei

1.Obiectul cererii de chemare în judecată și valoarea litigiului

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Bihor la data de 10.04.2017, reclamanta A. a solicitat, în contradictoriu cu Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, UAT Comuna Sînmartin prin primar și Consiliul local al comunei Sînmartin, obligarea pârâților la plata sumei de 145.536,39 lei, cu dobânda legală aferentă de la formularea acțiunii și până la achitarea integrală, reprezentând cheltuieli judiciare avansate de reclamantă în calitate de învinuit și ulterior inculpat în procesul penal desfășurat în două cicluri procesuale în cadrul dosarelor penale nr. x/271/2013 și nr. x/271/2012, proces finalizat cu achitarea sa definitivă prin decizia penală nr. 218/A/2016 a Curții de Apel Oradea, precum și a sumei de 455.000 lei (contravaloarea în lei a sumei de 100.000 euro), cu titlu de reparație pentru prejudiciile morale cauzate reclamantei pe parcursul și urmare a procesului penal în care a fost implicată, soluționat pe parcursul unei perioade de peste 10 ani, cu încălcarea flagrantă a dreptului la un proces echitabil, a duratei rezonabile a procedurilor judiciare, a dreptului la apărare, a dreptului la imagine, afectându-se onoarea și demnitatea, precum și respectarea vieții sale private.

În drept, acțiunea a fost întemeiată pe art. 998 și urm. C.civ. de la 1864, art. 1.394 și urm. N.C.civ., art. 276 alin. (5) și (6), art. 193 alin. (5) și (6) din vechiul Cod de procedură penală, respectiv art. 453 din noul Cod de procedură civilă (art. 274 Cod procedură civilă de la 1865), art. 6 și 13 din CEDO, art. 20 din Constituție.

La 29 septembrie 2017, reclamanta, prin precizarea formulată, a arătat că cel de-al doilea petit al acțiunii îl privește doar pe pârâtul Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice.

S-a prevalat de dispozițiile art. 52 alin. (3) și art. 20 din Constituție și art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

2.Sentința Tribunalului Bihor

Prin sentința nr. 33/C din 23.02.2018, Tribunalul Bihor - Secția I civilă a respins excepția lipsei calității procesuale pasive invocate de pârâții Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, reprezentat de DGRFP Cluj Napoca - AJFP Bihor, UAT Comuna Sînmartin, prin primar și Consiliul local al comunei Sînmartin; a respins acțiunea precizată formulată de reclamanta A. împotriva pârâților UAT Comuna Sînmartin, prin primar și Consiliul local al comunei Sînmartin; a luat act de declarația acestor pârâți că vor solicita cheltuielile de judecată pe cale separată; a admis, în parte, acțiunea precizată împotriva pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, pe care l-a obligat să achite reclamantei suma de 10.000 lei reprezentând daune morale pentru durata nerezonabilă a procedurii și 1.000 lei cheltuieli de judecată.

3. Decizia Curții de Apel Oradea

Prin decizia nr. 1291/A din 18.12.2018, Curtea de Apel Oradea - Secția I civilă a respins apelurile declarate de reclamantă, de pârâțul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, reprezentat prin Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Cluj Napoca - Administrația Județeană a Finanțelor Publice Bihor și de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție - Serviciul Teritorial Oradea, în contradictoriu cu Unitatea Administrativ Teritorială a comunei Sînmartin și Consiliul local al comunei Sînmartin, împotriva sentinței pronunțate de tribunal.

4. Călea de atac a recursului exercitată în cauză

Împotriva acestei decizii a declarat recurs, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5, 6, 8 Cod procedură civilă, reclamanta A., formulând următoarele critici:

Hotărârea instanței de apel a fost dată cu încălcarea dispozițiilor privind legala alcătuire a instanței de apel, fiind incident atât motivul de casare prevăzut la art. 488 pct. 1 Cod procedură civilă, cât și cel reglementat de pct. 5 al aceluiași articol, în condițiile în care excepția nelegalei constituirii a completului a fost respinsă cu încălcarea regulilor de procedură care atrag sancțiunea nulității, raportat la participarea în cauză a procurorului.

Astfel, s-a susținut că participarea la judecata civilă a unui procuror din structura Direcției Naționale Anticorupție încalcă dispozițiile art. 80 din Legea nr. 304/2004, ale O.U.G. nr. 43/2002 din care rezultă că această structură de specialitate, în raport cu parchetele de pe lângă instanțe are anumite competențe, exercitând drepturile și îndeplinind obligațiile procedurale prevăzute de lege în cauzele privind infracțiunile de corupție.

Ca atare, procurorii D.N.A. nu au în competența lor reprezentarea Ministerului Public în cauze civile în baza disp. art. 92 C.pr.civ., aceasta realizându-se de către structurile ierarhice de drept comun ale Ministerului Public, respectiv de către parchetele de pe lângă instanțele de judecată.

În plus, un ordin al procurorului general nepublicat în Monitorul Oficial nu poate să încalce sau să adauge la lege și nici nu este opozabil reclamantei

S-a considerat, raportat la aceleași argumente, că și soluția de respingere a apelului declarat împotriva încheierii de ședință din 24.11.2017 este nelegală, instanța de apel încălcând normele procedurale și aplicând greșit legea.

Decizia este nelegală și în ceea ce privește soluția de respingere a apelului reclamantei cu privire la modalitatea de soluționare de către prima instanță a cererii de acordare a cheltuielilor de judecată ocazionate de procesul penal, finalizat prin achitarea recurente, cheltuieli pretinse atât de la intimații UAT Comuna Sînmartin și Consiliul local al comunei Sînmartin, precum și de la Statul Român reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice. Pentru această critică s-a considerat a fi incidente motivele de casare prevăzute de art. 488 pct. 5, 6 și 8 Cod procedură civilă.

S-a susținut că potrivit dispozițiilor art. 276 N.C.pr.pen. (art. 193 V.C.pr.pen.), coroborate cu art. 2 alin. (2) C.pr.civ. și respectiv, art. 453 N.C.pr.civ., intimații-pârâți datorează cheltuieli de judecată, proporțional culpei procesuale.

În speță, această culpă rezultă, în ce-i privește pe intimații UAT Sînmartin și Consiliul local Sînmartin, din aceea că au înțeles să participe în procesul penal, deși aveau și opțiunea, potrivit art. 81 alin. (2) C.pr.pen., de a nu se constitui părți vătămate.

Totodată, contrar celor reținute de instanța de apel, și Statul Român, ca titular al acțiunii penale, are răspunderea suportării cheltuielilor judiciare, întrucât, în opinia recurente, dispoziția de achitare stabilește existența culpei procesuale.

S-a arătat că decizia atacată nu este motivată sub acest aspect, conform exigențelor procedurale, instanța de apel limitându-se la a relua *expressis verbis* statuările primei instanțe, împrejurare care atestă că, în realitate, nu a avut loc un control judiciar în calea de atac, atrăgând incidența art. 488 alin. (1) pct. 6 Cpr.civ.

Cu referire la dispozițiile art. 488 pct. 5, 6 și 8 Cod procedură civilă, recurenta a susținut că este nelegală și soluția de respingere a apelului în ceea ce privește cererea de reparare a prejudiciilor care i-au fost cauzate pe parcursul și ca urmare a procesului penal.

Astfel, s-a susținut că instanța a făcut o greșită aplicare a prevederilor art. 431 Cod procedură civilă, nesocotind efectul puterii de lucru judecat al deciziei penale care a constatat faptele ilicite ale organelor judiciare și activitatea lor defectuoasă, conform deciziei penale nr. 218/2016 pronunțată de Curtea de Apel Oradea în dosarul nr. x/271/2013.

Contrar considerentelor instanței de apel, recurenta a arătat că în cauză nu este aplicabilă și nici nu poate fi aplicată prin analogie sau extindere Decizia nr. 15/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțată în recurs în interesul legii, care privește aplicarea dispozițiilor art. 539 alin. (2) Cod procedură penală, schimbându-se de fapt, temeiul juridic al cererii deduse judecării prin analiza altor instituții de drept decât cele aplicabile speței, ceea ce atrage incidența art. 488 alin. (1) pct. 6 C.pr.civ.

În cauză au fost acordate daune morale doar pentru durata excesivă a procedurii, deși instanța penală constatare că a lipsit un caracter aprofundat al anchetei penale, ceea ce a condus la sesizarea instanței cu privire la o faptă care nu era prevăzută de legea penală, iar însăși decizia de achitare constată și evidențiază activitatea defectuoasă a organelor de urmărire penală.

Așadar, în mod nelegal Curtea de apel a procedat la respingerea solicitării reclamantei de antrenare a răspunderii civile delictuale obiective a statului, titular al funcției de acuzare.

Instanța de apel a cuantificat daunele morale pentru încălcarea duratei nerezonabile a procedurii la suma de 10.000 lei, reținând în mod nelegal culpa reclamantei în ceea ce privește prelungirea procesului penal, constând în formularea de cereri și memorii. Or, exercitarea unui drept, cu atât mai mult a dreptului de apărare într-o procedură penală, nu poate fi asimilată culpei procesuale.

Sub un ultim aspect, recurenta a susținut aplicarea greșită și a prevederilor art. 451 și urm. Cod procedură civilă sub aspectul neacordării cheltuielilor de judecată în apel, în condițiile în care, deși au fost respinse apelurile Statului Român și ale D.N.A., nu s-au acordat cheltuielile de judecată ocazionate de apărările formulate de reclamantă raportat la aceste apeluri, deși sub acest aspect a câștigat procesul, iar apelanții sunt părți căzute în pretenții.

5. Apărări formulate în cauză

Prin întâmpinarea formulată în termen legal, intimatul-pârât Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție a arătat că recursul este inadmisibil, în raport de dispozițiile art. 483 alin. (2) Cod procedură civilă.

Prin întâmpinarea formulată în termen legal, intimații-pârâți Comuna Sînmartin și Consiliul local Sînmartin au solicitat respingerea recursului.

Au considerat nefondat motivul de casare prevăzut de art. 488 pct. 1 Cod procedură civilă, apreciind că procurorul, participând la soluționarea cauzei, nu prezintă relevanță unitatea de parchet la care activează.

În ceea ce privește motivele de casare de la art. 488 pct. 5, 6 și 8 Cod procedură civilă, intimații - pârâți au considerat că au fost indicate formal, în realitate reprezentând critici asupra modului în care instanța a apreciat asupra probațiunii, sens în care au înțeles a invoca nulitatea recursului.

La data de 04.06.2019, a fost înregistrat răspunsul la întâmpinarea intimaților-pârâți formulat de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție-Direcția Națională Anticorupție, prin care s-a reiterat excepția inadmisibilității recursului.

În situația în care se va trece peste acest aspect, s-a solicitat respingerea recursului declarat de reclamantă, ca nefondat.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Analizând criticile formulate, Înalta Curte constată caracterul nefondat al acestora, potrivit următoarelor considerente:

- Este lipsită de temei susținerea recurenței referitoare la nelegala constituire a instanței de judecată, prin participarea în cauză a procurorului D.N.A., în locul participării unui procuror care să facă parte din parchetele care funcționează pe lângă instanțele de judecată.

În primul rând, dispoziția referitoare la legala constituire a instanței de judecată și sancționarea nerespectării ei prin reglementarea unui motiv de recurs (art. 488 pct. 1 C.pr.civ.) are în vedere, sub aspectul pus în discuție de recurentă, ipoteza în care, dată fiind natura cauzei, legea prevede obligativitatea concluziilor procurorului.

În astfel de situații, expres reglementate de lege (ca, de ex, în materia exproprierii, a înregistrării asociațiilor și fundațiilor, adopției, înregistrării partidelor politice, etc.), constituirea instanței este obligatoriu a fi realizată cu participarea procurorului, sub sancțiunea nulității hotărârii [conform art. 92 alin. (3) C.pr.civ.].

În speță, raportat la pretențiile deduse judecății derivate dintr-o răspundere civilă delictuală și la temeiul juridic al acestora reprezentat de dispozițiile art. 998 și urm. V.C.civ., respectiv art. 1394 și urm. N.C.civ., participarea procurorului nu era obligatorie, pentru a se pune problema legalei constituirii a instanței cu referire la prezența acestuia în proces.

Pe de altă parte, reglementând modalitățile de participare a procurorului în procesul civil, legea dă posibilitatea acestuia să pună concluzii în orice proces cu această natură, în orice fază a acestuia, dacă apreciază că este necesar pentru apărarea ordinii de drept, a drepturilor și intereselor cetățenilor [art. 92 alin. (2) C.pr.civ.].

Nicio distincție în legătură cu unitatea de parchet din care ar trebui să facă parte procurorul nu introduce textul de lege pentru a fi considerate valabile concluziile acestuia, așa încât recurenta să poată susține o asemenea ipoteză altfel decât cu încălcarea principiului „*ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus*”.

Împrejurarea că la activitatea de judecată a participat și a pus concluzii un procuror din structura D.N.A. se înscrie într-o măsură administrativă de bună organizare judiciară câtă vreme acțiunea care a investit instanța civilă este una derivată dintr-un proces penal (a cărui durată nerezonabilă a fost reclamată) în care rechizitorul a fost întocmit de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție –Direcția Națională Anticorupție.

Existența unui Ordin al prim-adjunctului procurorului general al Parchetului de pe lângă ÎCCJ (nr. 62/1.04.2016), care vizează participarea procurorilor din cadrul structurii D.N.A. în cauzele civile în care se pune problema duratei procedurii în dosarele penale, justifică o dată în plus, prezența și concluziile unui astfel de procuror în cauza de față.

Faptul că respectivul ordin nu este publicat în Monitorul Oficial este lipsit de semnificația juridică pretinsă de recurentă (a neopozabilității față de aceasta și a lipsei de efecte) întrucât *pe de o parte* nu este un act normativ supus unei astfel de publicități, el vizând doar organizarea internă a instituției, iar *pe de altă parte*, reclamanta nu este destinatară acestuia pentru a se pune problema opozabilității, respectiv a contestării efectelor acestei opozabilități față de ea.

În consecință, participarea procurorului la judecata procesului civil de față s-a făcut legal, în aplicarea dispozițiilor art. 92 alin. (2) C.pr.civ., text care recunoaște posibilitatea acestuia de a pune concluzii în orice cauză, dacă apreciază că este necesar pentru apărarea ordinii de drept.

Nefiind vorba de un caz anume prevăzut de lege în care participarea și punerea concluziilor procurorului să fie obligatorii, nu se pune problema legalei constituirii a instanței prin includerea procurorului, pentru a exista premisa invocării unei critici de nelegalitate din perspectiva art. 488 alin. (1) pct. 1 C.pr.civ. (respectiv, a art. 488 alin. 1 pct. 5 C.pr.civ., cu referire la încheierea din 24.11.2017 a instanței de fond care a respins excepția invocată pe același aspect).

- Este nefondată, de asemenea, critica formulată în legătură cu neacordarea cheltuielilor judiciare ocazionate de procesul penal (și incidența art. 488 pct. 5, 6, 8 C.pr.civ.).

Formulând astfel de pretenții față de U.A.T. Sînmartin și Consiliul local Sînmartin, recurenta a susținut că ele i-ar fi datorate pe temeiul art. 276 C.pr.pen. (art. 193 V.C.pr.pen.), coroborate, conform art. 2 alin. (2) C.pr.civ., cu dispozițiile art. 453 N.C.pr.civ. (art. 274 V.C.pr.civ.) care ar reglementa o formă specială de răspundere civilă întemeiată pe culpa procesuală a părții care cade în pretenții.

Așa cum corect a reținut instanța de apel, nicio culpă procesuală nu poate fi reținută în sarcina intimatelor-pârâte, care au participat în procesul penal, nu în urma unor plângeri prealabile pe care acestea să le fi formulat, ci în urma investirii instanței penale printr-un rechizitoriu care, în descrierea faptelor de abuz în serviciu, identifica un prejudiciu produs în patrimoniul unității administrativ-teritoriale, ca urmare a schimburilor de terenuri subevaluate.

În mod nelegal recurenta deduce culpa procesuală din simpla prezență a intimatelor în procesul penal și din dispoziția de achitare a inculpatei. Aceasta întrucât prevederile art. 276 C.pr.pen., reglementând situația cheltuielilor judiciare în ipoteza achitării, stabilesc în sarcina persoanei vătămate/părții civile obligația de a plăti cheltuieli judiciare *în măsura în care au fost provocate de acestea*.

Dat fiind faptul că procesul penal este guvernat, în principiu, de regula oficialității și că începerea urmăririi penale ori punerea în mișcare a acțiunii penale și investirea instanței de judecată se realizează de organele judiciare penale ale statului, nu se poate susține că prezența în proces a persoanei vătămate sau a părții civile înseamnă *in sine* o culpă procesuală.

De asemenea, făcând trimitere la dispozițiile art. 453 C.pr.civ., care ar justifica, deopotrivă, prin trimitere la prevederile art. 2 alin. (2) C.pr.civ. („dispozițiile prezentului cod se aplică și în alte materii, în măsura în care nu cuprind dispoziții contrare”) fundamentul pretențiilor, recurenta nu reușește să demonstreze nelegalitatea soluției.

Recurenta însăși arată că în conformitate cu aceste dispoziții, suportă cheltuielile „partea din vina căreia s-a promovat acțiunea și care a pierdut procesul”.

Or, așa cum s-a arătat, procesul penal a fost pornit la sesizarea din oficiu a organelor de urmărire penală, neexistând o acțiune civilă de sine stătătoare – în care să fi căzut în prezenții intimele – ci una alăturată acțiunii penale care investise instanța urmare a rechizitoriului parchetului.

Susținerea că persoana vătămată avea și opțiunea procesuală de a nu participa în procesul penal, dată de dispozițiile art. 81 alin. (2) C.pr.pen., nu poate contura culpa procesuală a intimatelor Comuna Sînmartin și Consiliul local Sînmartin întrucât, fiind vorba de bunuri din patrimoniul unității administrativ-teritoriale în privința cărora existau suspiciuni de săvârșire a infracțiunii de natură să aducă atingere acestui patrimoniu, acestea nu puteau adopta o conduită care să afecteze interesele comunității locale (având în vedere atribuțiile ce reveneau consiliului

local în legătură cu administrarea domeniului public și privat al unității administrativ-teritoriale respectiv, cu dezvoltarea economică, socială și de mediu, conform art. 36 din Legea nr. 215/2001).

Cu atât mai mult, nu poate fi pusă în sarcina intimatelor, ca valorând culpă procesuală, soluția de achitare, câtă vreme aceasta este rezultatul administrării probelor și procesului deliberativ al instanței.

- În ce privește răspunderea statului sub aspectul suportării cheltuielilor judiciare, ea este, de asemenea, fundamentată în mod greșit de către recurentă pe o presupusă culpă procesuală a acestuia, dedusă din soluția de achitare a instanței penale.

O astfel de interpretare, cum este cea avansată de reclamantă, ar conduce la concluzia săvârșirii unei fapte ilicite din partea organului judiciar penal ori de câte ori soluția instanței nu ar confirma actul de inculpare.

Or, în felul acesta *pe de o parte*, s-ar ignora specificul cercetării judecătorești care permite administrarea de probe suplimentare în apărare, inclusiv valorificarea nulităților actelor procedurale iar *pe de altă parte*, s-ar impune procurorului ca la data întocmirii rechizitoriului și punerii în mișcare a acțiunii penale să aibă certitudinea unei condamnări penale.

Așa cum corect reține instanța de apel, nu există caracter ilicit al faptei atunci când este vorba de îndeplinirea unei activități impuse sau permise de lege în limitele prevăzute de aceasta (art. 1364 C.civ.), ca în ipoteza întocmirii rechizitoriului și trimiterii în judecată a unei persoane pe baza probelor administrate în cadrul urmăririi penale.

Trimiterea pe care o face recurenta la considerentele Deciziei nr. 59/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, în sensul că este recunoscută calea acțiunii separate pentru recuperarea cheltuielilor de judecată, este lipsită de relevanță în contextul în care instanțele fondului n-au apreciat asupra inadmisibilității căii procedurale alese, soluționând fondul pretențiilor reclamantei, a căror netemeinicie au constatat-o însă, în condițiile inexistenței culpei procesuale.

- Critica vizând neacordarea celorlalte prejudicii constând în atingerea dreptului la imagine, onoare, reputație pretinse de reclamantă a-i fi fost cauzate „pe parcursul și ca urmare a desfășurării procesului penal”, are de asemenea, caracter nefondat, în contextul în care n-au putut fi identificate fapte ilicite de natură să angajeze răspunderea civilă delictuală a statului.

Astfel, reclamanta a susținut că ar fi fost nesocotit efectul autorității de lucru judecat al deciziei penale de achitare (art. 431 C.pr.civ.), cea care ar fi constatat „incongruențele funcției de acuzare”, decurgând din activitatea defectuoasă a organelor judiciare penale..

În realitate, ce intră în autoritate de lucru judecat din decizia penală nr. 218/A/2016 a Curții de Apel Oradea, care a pronunțat, cu opinie majoritară, soluția de achitare a inculpatei A., este ceea ce a făcut obiectul cercetării judecătorești penale și concluzia în urma acesteia, a inexistenței infracțiunii de abuz în serviciu „față de lipsa tipicității obiective a faptelor reținute în forma unității legale”.

Faptul că instanța penală a constatat, în considerentele deciziei „lipsa efectuării unei anchete aprofundate de către organele de urmărire penală” (astfel încât prin raportare la probatoriul administrat nu s-a putut trage concluzia întrunirii elementelor obiective ale infracțiunii) a reprezentat temei al achitării.

Nu se poate trage concluzia, cum eronat o face recurenta, că printr-un astfel de considerent instanța penală ar fi stabilit caracterul ilicit al activității organelor judiciare penale, pentru ca o astfel de constatare să se opună ulterior, cu autoritate de lucru judecat, în soluționarea unei acțiuni civile având ca temei răspunderea civilă delictuală.

Pe de o parte, pentru că instanța penală nu avea cadrul legal în care să facă astfel de statuări, ea fiind investită, în limitele competențelor sale, cu analiza elementelor unei infracțiuni, obiect al actului de inculpare, așa încât autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale în procesul civil nu se poate manifesta decât sub aspectele reglementate de art. 28 C.pr.pen. (cu privire la existența faptei și a persoanei care a săvârșit-o), iar nu cu privire la preținse fapte ilicite ale organelor judiciare.

Pe de altă parte, statuarea asupra unor fapte ilicite ale organelor judiciare și angajarea răspunderii Statului nu se pot face decât cu respectarea unei anumite proceduri speciale, care presupune, în termenii art. 96 alin. (4) din Legea nr. 303/2004 (forma în vigoare la data definitivării procesului penal), stabilirea, *în prealabil*, printr-o hotărâre definitivă, a răspunderii penale sau disciplinare a judecătorului sau procurorului, după caz, pentru o faptă săvârșită în cursul procesului, faptă care să fi fost de natură să determine o eroare în judecată.

Așadar, pentru antrenarea răspunderii obiective a statului, fundamentată pe obligația de garanție a acestuia față de riscul de activitate a serviciului public de justiție, este necesar să existe o hotărâre care să fi statuat asupra răspunderii penale sau disciplinare a procurorului (judecata finalizată cu o asemenea hotărâre trebuind să aibă un astfel de obiect al investirii și al dezlegării jurisdicționale).

În mod evident nu poate fi asimilată unei asemenea hotărâri cea prin care, pronunțând o soluție de achitare, instanța penală reține o activitate defectuoasă a organelor penale.

Susținerea în sens contrar a recurenței ignoră cadrul normativ dat de dispozițiile menționate anterior și tind, în contra acestuia, la o angajare directă a răspunderii statului care nu poate fi însă activată, în acord cu art. 96 din Legea nr. 303/2004, corelat cu art. 52 alin.(3) din Constituție, decât în măsura în care, în prealabil, s-ar fi stabilit o exercitare a funcției procurorului, de natură să-i angajeze răspunderea pentru o faptă penală ori disciplinară în legătură cu respectivul proces..

- De asemenea, împraturarea că instanța de apel face trimitere la dezlegările din Decizia nr. 15/2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în recurs în interesul legii – prin care s-a statuat că hotărârea de achitare nu reprezintă prin ea însăși temei al stabilirii caracterului nelegal al măsurii privative de libertate – nu se poate constitui nici într-o motivare străină de natura pricinii și nici în schimbarea temeiului juridic al cererii deduse judecării (pentru a atrage incidența art. 488 pct. 6 C.pr.civ. invocat).

Astfel, instanța de apel reține în mod expres că deși dispozițiile art. 538, 539 C.pr.pen., referitoare la eroarea judiciară, nu au constituit fundament al acțiunii și speța nu supune dezbaterii prejudiciul creat printr-o arestare nelegală, argumentele regăsite într-o dezlegare de principiu a instanței supreme – în sensul că hotărârea de achitare nu determină *in sine* caracterul nelegal al măsurii privative de libertate dispuse în cauză – se justifică și în prezenta cauză pentru argumente de identitate și chiar de aplicare *a fortiori* a aceluiași raționament.

Într-adevăr, câtă vreme nelegalitatea unei măsuri privative de libertate nu poate fi implicită unei soluții de achitare, ci ea trebuie să fie constatată explicit prin actele jurisdicționale adecvate, *a fortiori* nu se poate deduce că un rechizitoriu pe baza căruia a fost pronunțată o soluție de achitare ar avea la bază o faptă ilicită a organelor de urmărire penală, care să fundamenteze o acțiune în răspundere civilă delictuală.

De aceea, trimiterea pe care o face recurenta-reclamantă la modalitatea în care a fost administrat probatoriul în faza de urmărire penală – ceea ce a ocazionat o primă hotărâre de restituire a cauzei la parchet și apoi, după reluarea judecării, în contextul în care nu se mai

procedase la efectuarea unei noi evaluări a prejudiciului în cauză, la soluția de achitare – nu este o susținere adecvată cadrului procesual cu care a investit instanța civilă.

Aceasta întrucât fapta ilicită, fundament al răspunderii civile a statului nu poate fi dedusă nici din soluția de achitare și nici din observarea modalității în care s-a administrat probatoriul în cauza penală, fiind necesar, astfel cum s-a arătat, să existe o hotărâre judecătorească de stabilire a gravei neglijențe sau a relei-credințe a organului judiciar.

Astfel fiind, în mod legal instanțele fondului au constatat că nu există faptă ilicită în termenii prezentați de recurenta-reclamată, aptă să angajeze răspunderea civilă delictuală a Statului pentru presupuse vătămări aduse dreptului la imagine, demnitate, onoare, reputație, la viața privată și sănătate, în timpul și ca urmare a desfășurării procesului penal.

- Cu privire la cuantumul daunelor morale – recunoscute de instanță pe aspectul duratei nerezonabile a procedurii – recurenta pretinde, fără temei, că a fost reținută în mod nelegal culpa acesteia în prelungirea procesului penal, constând în formularea de cereri și memorii, deși exercitarea unui drept în limitele legii, cu atât mai mult a dreptului la apărare, nu poate fi asimilată culpei procesuale.

În realitate, instanța de apel a avut în vedere întregul comportament procesual al reclamantei care nu s-a circumscris întotdeauna unei exercitări cu bună credință și în limitele legii a dreptului la apărare, atunci când prin cereri repetate sau nejustificate procedural a ocazionat tergiversarea soluționării cauzei. De exemplu, s-a reținut că după schimbarea încadrării juridice în faza urmăririi penale, inculpata a solicitat termen pentru pregătirea apărării după care nu s-a mai prezentat, iar la termenul la care a fost citată pentru a fi audiată, avocatul acesteia a depus cerere de reprogramare a audierilor pentru ca la termenul astfel fixat, inculpata să se prezinte fără avocat; de asemenea, în cursul cercetării judecătorești, termene nejustificate au fost acordate urmare a conduitei procesuale a inculpatei, fie pentru că a solicitat, repetat, amânarea pentru a-și angaja avocat, fie pentru că avocatul, la rândul lui, a cerut termen pentru a pregăti apărarea (o atitudine dilatorie evidentă fiind identificată de instanța de apel cu referire la solicitarea avocatului inculpatei care, deși formulase apel împotriva sentinței de primă instanță și o reprezentase în etapa procesuală anterioară, a solicitat totuși termen în apel în vederea pregătirii apărării).

Ca atare, astfel de manifestări procesuale pe parcursul desfășurării urmăririi penale și a cercetării judecătorești nu putea fi ignorată de către instanța civilă atunci când a dimensionat cuantumul daunelor morale pentru durata nerezonabilă a procedurii.

- Este nefondată, de asemenea, critica recurente-reclamante în legătură cu neacordarea cheltuielilor de judecată în faza procesuală anterioară, cu argumentarea că, respingându-se apelurile declarate de Statul Român și Parchetul de pe lângă ÎCCJ, trebuia considerat că aceștia sunt părți căzute în pretenții.

În realitate, reclamanta nu poate susține că a câștigat procesul în raport cu pârâții, câtă vreme toate apelurile declarate în cauză au fost respinse ca nefondate, fiind menținută ca legală și temeinică soluția de primă instanță.

Ca atare, demersurile tuturor apelanților – reclamanta și cei doi pârâți – fiind respinse, nu se poate considera că vreunul dintre ei are calitate de parte câștigătoare iar ceilalți de parte care a pierdut procesul, „căzută în pretenții”, pentru a se pune problema reglării cheltuielilor de judecată pe temeiul art. 453 alin. (1) C.pr.civ., așa cum eronat pretinde recurenta-reclamantă.

În consecință, față de considerentele arătate anterior, toate criticile formulate au fost găsite nefondate, recursul fiind respins în consecință.

21. Cerere de repunere pe rol. Anularea cererii ca netimbrată. Consecințe din perspectiva dispozițiilor art. 417 din Codul de procedură civilă

C. proc. civ., art. 411 alin. (1) pct. 2, art. 416, art. 417, art. 418
O.U.G. nr. 80/2013, art. 24 alin. (2)

Sancțiunea procedurală a perimării reprezintă un mijloc instituit de legiuitor în scopul asigurării unei bune desfășurări a justiției, tradusă prin soluționarea cu celeritate a proceselor civile, perimarea reprezentând atât o sancțiune procedurală pentru nerespectarea termenului stabilit de lege, dar și o prezumție de desistare, dedusă din faptul nestăruinței vreme îndelungată în judecată.

Potrivit art. 417 C. proc. civ., perimarea se întrerupe prin îndeplinirea unui act de procedură făcut în vederea judecării procesului de către partea care justifică un interes.

Nu orice act de procedură făcut de parte întrerupe perimarea, ci numai acela făcut în vederea judecării procesului, ipoteză în care nu se află o cerere de repunere pe rol netimbrată căreia nu i se poate da curs și care este lipsită, astfel, de efectul juridic scontat.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 2003 din 20 octombrie 2020

Prin cererea/contestația înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a VII-a civilă, la 18 iunie 2018, sub nr. x/3/2018/a9, debitoarea S.C. A. S.R.L. a solicitat, în contradictoriu cu pârâțul administrator judiciar B. S.P.R.L., desființarea măsurilor luate de administratorul judiciar constând în întocmirea și publicarea Tabelului definitiv rectificat al creanțelor înregistrate față de S.C. A. S.R.L. întocmit în conformitate cu dispozițiile art. 74 alin. (1) din Legea nr. 85/2006, precum și înscrierea creanțelor creditoarei C. S.R.L. în categoria creditorilor garantați cu o creanță în valoare de 935.277 lei (echivalentul a 210.000 euro), în sensul înlăturării acestora de la masa credală, precum și obligarea administratorului judiciar la întocmirea și publicarea tabelului definitiv rectificat al creanțelor cu respectarea prevederilor art. 74 din Legea nr. 85/2006.

În drept, cererea a fost întemeiată pe dispozițiile art. 75 din Legea nr. 85/2006, art. 17 alin. (1), art. 20, art. 21, art. 22, art. 47, art. 52, art. 53, art. 54 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (2010/C83/02), Noul Cod de procedură civilă, Noul Cod de procedură penală, Codul civil - art. 1654, art. 1662, Codul penal, Constituția României, art. 267 TFUE.

La 30 iulie 2018, pârâta B. S.R.L. a formulat întâmpinare prin care a solicitat respingerea contestației formulate împotriva tabelului definitiv rectificat al creanțelor înregistrate față de A. S.R.L. publicat în B.P.I. nr. 11684 din 8 iunie 2018 cu privire la creanța creditoarei C. S.R.L. în principal ca inadmisibilă, iar, în subsidiar, ca neîntemeiată.

La termenul din 17 septembrie 2018, debitoarea S.C. A. S.R.L. a solicitat suspendarea judecării până la soluționarea irevocabilă a cauzei înregistrate sub nr. x/3/2018* pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a civilă, având ca obiect obligația de a face privind contractul de vânzare-cumpărare din 25 septembrie 2015.

Prin sentința civilă nr. 5018 din 24 septembrie 2018, Tribunalul București, Secția a VII-a civilă, a respins cererea de suspendare a judecării cauzei și a respins, ca neîntemeiată, contestația debitoarei S.C. A. S.R.L. formulată în contradictoriu cu B. SPRL, în calitate de administrator judiciar al debitorului S.C. A. S.R.L. și creditorul intimat C. S.R.L. împotriva tabelului definitiv rectificat publicat în Buletinul procedurilor de insolvență nr. 11684 din 8 iunie 2018, în privința creanței creditorului C. S.R.L.

Împotriva sentinței primei instanțe, contestatorul-debitor S.C. A. S.R.L. a declarat apel, prin care a solicitat admiterea cererii de apel astfel cum a fost formulată și anularea sentinței atacate.

Prin încheierea din 18 februarie 2019, Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, a dispus, în temeiul art. 411 alin. (1) pct. 2 C. proc. civ., suspendarea judecării apelului formulat de apelanta S.C. A. S.R.L. împotriva sentinței civile nr. 5018 din 24 septembrie 2018, cu mențiunea că încheierea poate fi atacată cu recurs pe toată durata suspendării.

Prin cererea adresată Curții de Apel București, Secția a VI-a civilă, transmisă la 7 august 2019, apelanta - debitoare S.C. A. S.R.L. a formulat o cerere de repunere pe rol a cauzei, solicitând, în caz de neprezentare a părților, judecarea cauzei și în lipsă.

Prin decizia civilă nr. 1519/A din 7 octombrie 2019, Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, a admis excepția perimării și a constatat perimat apelul formulat de apelanta S.C. A. S.R.L. împotriva sentinței civile nr. 5018 din 24 septembrie 2018 pronunțate de Tribunalul București, Secția a VII-a civilă, în dosarul nr. x/3/2013/a 9, în contradictoriu cu intimata C. S.R.L. și cu B. SPRL în calitate de lichidator judiciar al S.C. A. S.R.L.

Împotriva deciziei instanței de apel, societatea A. S.R.L. a declarat recurs, prin care a solicitat admiterea recursului și casarea deciziei nr. 1519/2019 din data de 7 octombrie 2019 și trimiterea cauzei spre o nouă judecată instanței de fond.

În motivarea recursului, recurenta-debitoare a invocat ca prim motiv de recurs încălcarea principiului protecției încrederii legitime și echivalenței care impune ca toate normele aplicabile acțiunilor să se aplice fără distincție, inclusiv celor întemeiate pe nerespectarea dreptului intern considerat a fi încălcat și nerespectat în prezenta speță.

Se mai arată că autonomia procedurală și jurisdicțională a statelor membre presupune neîncălcarea principiului *iura novit curia*, în temeiul căruia instanța trebuie să aplice normele juridice corecte și să nu modifice temeiul juridic al concluziilor, așa cum s-a procedat în cazul societății A. S.R.L. prin decizia recurată care, în opinia recurente, este viciată de o eroare de drept, deoarece, pentru a întrerupe termenul de perimare, actul de procedură trebuie să aibă ca obiectiv repunerea pe rol în vederea judecării pricinii și nu împiedică *stricto sensu* examinarea problemei de drept invocate.

Astfel, autoarea recursului menționează că instanța de recurs trebuie să verifice cu atenție dacă aceasta este susținută de o interpretare a conținutului noului Cod civil sau nu.

În continuare, recurenta arată că la data 7 august 2019 a depus, prin poștă, cerere de repunere pe rol a cauzei care are ca efect întreruperea cursului perimării, astfel încât instanța nu poate să constate că cererea s-a perimat, nefiind împlinit termenul de 6 luni.

Așadar, se subliniază că, potrivit actelor aflate la dosarul cauzei, în data de 7 august 2019, cu puțin timp înainte de expirarea termenului de perimare, societatea A. S.R.L. a inițiat procedura de repunere pe rol a cauzei, precizând, totodată că, potrivit art. 245 pct. 1 C. proc. civ., judecata reîncepe prin cererea de redeschidere făcută de una din părți, când ea s-a suspendat prin învoirea părților sau prin lipsa lor.

În consecință, recurenta susține că excepția perimării trebuia respinsă, în condițiile în care termenul de la care se calculează perimarea curge de la 18 februarie 2019, iar cererea de repunere pe rol a fost trimisă la 7 august 2019.

Totodată, autoarea recursului susține că, în temeiul valorilor comune prevăzute la articolul 2 din TFUE pe care se întemeiază Uniunea Europeană, se impune admiterea recursului, amintind în acest sens că exigența imparțialității, în sensul art. 6 paragraf 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului presupune că încrederea pe care judecătorul trebuie să o inspire

părților și publicului este esențială și decisivă, important fiind ca îndoielile privitoare la imparțialitate să poată fi justificate în mod rezonabil.

Se mai arată că, în jurisprudența Comisiei sau a Curții Europene a Drepturilor Omului, existența imparțialității în sensul art. 6 paragraf 1 din Convenție trebuie determinată conform unui test subiectiv, pe baza convingerilor personale ale judecătorului cauzei, dar și conform unui test obiectiv vizând să stabilească dacă un judecător a oferit suficiente garanții pentru a exclude orice îndoială legitimă în această privință. În acest sens, recurenta face trimitere la anumite hotărâri CEDO : Fey c. Austriei, hotărârea din 24 februarie 1993, par. 30; Ferrantelli și Santangelo c. Italiei, hotărârea din 7 august 1996; Hauschildt c. Danemarcei, hotărârea din 24 mai 1989 paragraf 48 Gautrin și alții împotriva Franței, hotărârea din 20 mai 1998.

Se mai precizează că imparțialitatea judecătorului cauzei nu trebuie afectată, iar posibilitatea de a formula cerere de abținere reprezintă un remediu legal pentru astfel de situații, pe lângă acele remedii asigurate părții interesate (recuzarea sau cererea de strămutare), recurenta făcând trimitere, totodată, și la pct. 2.5 din Principiile de la Bangalore cu privire la conduita judecătorului.

În final, autoarea recursului solicită, în baza argumentelor prezentate, examinarea/constatarea caracterului vădit inadecvat al deciziei nr. 1519/2019 pronunțată la 7 octombrie 2019 de Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, care a condus la încălcarea accesului liber la justiție, drept fundamental consacrat atât de Constituție, cât și de articolul 325 TFUE, admiterea recursului și casarea deciziei 1519/2019 din data de 7 octombrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, iar, în caz de casare, trimiterea cauzei spre o nouă judecată instanței de fond, conform art. 488 alin. (1) pct. 3, pct. 4, pct. 5 și pct. 8 C. proc. civ.

Totodată, recurenta mai precizează că își întemeiază susținerile și solicitările și pe dispozițiile art. 2, art. 6, art. 325 TFUE, pe art. 29 alin. (1) lit. 1 din O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, pe art. 17 alin. (1), art. 20, 21, 22, 47, 51 alin. (1), art. 52, art. 53 și art. 54 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (2010/C83/02), pe Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Constituția României, Codul civil și Codul de procedură civilă, solicitând, totodată, și judecarea cauzei în lipsă.

Înalta Curte, examinând decizia recurată din perspectiva criticilor formulate și a temeiurilor de drept invocate, a constatat că recursul este nefondat pentru motivele ce se vor arăta.

Două aspecte sunt de notat cu titlu prealabil.

Primul vizează legea de procedură aplicabilă.

În cuprinsul cererii de recurs recurenta face referire atât la dispozițiile din Codul de procedură civilă de la 1865 - art. 245 pct.1, art. 248 alin. (1), art. 249 - cât și la cele cuprinse în Noul Cod de procedură civilă - art. 415, art. 416.

Din perspectiva aplicării în timp a legii de procedură sunt relevante următoarele aspecte:

Prin încheierea din 16 decembrie 2013, pronunțată în dosarul nr. x/3/2013, în temeiul art. 32 alin. (1) din Legea nr. 85/2006, Tribunalul București, Secția a VII-a civilă, a admis cererea debitoarei SC A. SRL și a deschis procedura generală a insolvenței față de aceasta, fiind numit administrator judiciar B. SPRL.

Dosarul nr. x/3/2013/a9 prin care Tribunalul București, Secția a VII-a civilă, ca instanță de fond, a fost investit de debitoare cu soluționarea contestației la tabelul definitiv rectificat al creanțelor înregistrate față de SC A. SRL, soluționată de această instanță prin sentința civilă nr.

5018 din 24 septembrie 2018, este un dosar asociat dosarului de faliment nr. x/3/2013 al Tribunalului București, Secția a VII-a civilă.

Se reține, astfel, că derularea procedurii insolvenței în temeiul Legii nr. 85/2006, în litigiul pendinte, se completează în măsura compatibilității cu prevederile noului Cod de procedură civilă.

Dispozițiile Legii nr. 85/2006 se completează, în măsura compatibilității lor, cu cele ale Codului de procedură civilă, Codului civil, Codului comercial și ale Regulamentului (CE) nr. 1.346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență, așa cum rezultă din prevederile art. 149 din lege, cuprinse în capitolul VI denumit „Dispoziții tranzitorii și finale”.

Ca urmare, din perspectiva dreptului intertemporal și a intenției legiuitorului de a permite stabilirea certă a legii aplicabile întregii faze a procesului civil (în cazul analizat, întregii proceduri de insolvență), cererile formulate în legătură cu derularea procedurii insolvenței și aferente acestei proceduri trebuie supuse aceleiași legi care a guvernat deschiderea procedurii insolvenței.

Așadar, atât introducerea cererii de deschidere a procedurii insolvenței, cât și pronunțarea hotărârii de deschidere a procedurii se plasează, temporal, sub incidența noului Cod de procedură civilă, în considerarea prevederilor art. 24 C. proc. civ. și art. 3 din Legea nr. 76/2012.

Din perspectiva acțiunii legii în timp, acest raționament este exprimat în decizia nr. 55 din 11 noiembrie 2019, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1008 din 16 decembrie 2019.

Cel de-al doilea aspect vizează încadrarea criticilor invocate în susținerea cererii de recurs.

Este de notat că, deși recurenta invocă motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. (1) pct.4, 5, 6 și 8 C. proc. civ., argumentația adusă în susținerea cererii de recurs permite examinarea criticilor formulate din perspectiva motivului de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ., dat fiind faptul că se invocă încălcarea de către instanța de apel a unor reguli de procedură - cele cuprinse în art. 416 și în art. 417 C. proc. civ. - a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității.

Pe fondul recursului, se constată că măsura suspendării judecării cauzei a fost dispusă de instanța de apel la data de 18 februarie 2019, în temeiul art. 411 alin. (1) pct. 2 C. proc. civ., iar cererea de repunere pe rol a fost formulată de recurentă înăuntrul termenului de perimare, la data de 7 august 2019.

Împrejurarea că s-a formulat cerere de repunere pe rol a cauzei, la data de 7 august 2019, nu a fost însă de natură să întrerupă cursul perimării, având în vedere că recurenta nu și-a îndeplinit obligația de timbrare a acesteia, cererea fiind anulată ca netimbrată. În acest fel, cererea de repunere pe rol a fost astfel lipsită de efectul juridic scontat, și anume întreruperea cursului perimării, sancțiunea anulării cererii intervenind ca o consecință a nerespectării de către recurentă a obligației achitării taxei judiciare de timbru, datorată conform art. 24 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013.

Potrivit art. 417 C. proc. civ., perimarea se întrerupe prin îndeplinirea unui act de procedură făcut în vederea judecării procesului de către partea care justifică un interes.

Conform art. 418 alin. (1) ultima teză C. proc. civ., cursul perimării este suspendat cât timp durează suspendarea judecării, dacă suspendarea nu este cauzată de lipsa de stăruință a părților în judecată.

În interpretarea și aplicarea acestor texte de lege se reține, pe de o parte, că nu orice act de procedură făcut de parte întrerupe perimarea, ci numai acela făcut în vederea judecării

procesului, ipoteză în care nu se află o cerere de repunere pe rol netimbrată căreia nu i se poate da curs și nici încheierea prin care se constată această situație.

În aceste condiții, instanța de apel a constatat în mod corect perimarea apelului, raportat la data suspendării judecării acestuia, 18 februarie 2019, în aplicarea art. 416 C. proc. civ.

Sanțiunea procedurală a perimării reprezintă un mijloc instituit de legiuitor în scopul asigurării unei bune desfășurări a justiției, tradusă prin soluționarea cu celeritate a proceselor civile, perimarea reprezentând atât o sancțiune procedurală pentru nerespectarea termenului stabilit de lege, dar și o prezumție de desistare, dedusă din faptul nestăruinței vreme îndelungată în judecată.

Atitudinea culpabilă a recurente, dedusă din neîndeplinirea obligației de timbrare a cererii, constă în lipsa de stăruință în judecarea pricinii, astfel că instanța de apel a făcut o corectă interpretare și aplicare a art. 416 și art. 417 C. proc. civ. raportat la împrejurările cauzei, nefiind astfel încălcat niciunul dintre principiile invocate de recurentă în cuprinsul cererii de recurs. Aceasta, deoarece recurenta deși se referă la încălcarea dreptului la un proces echitabil prevăzut de art. 6 paragraf 1 CEDO nu prezintă în concret critici care să demonstreze această neregularitate.

În considerarea celor ce preced, Înalta Curte, în temeiul art. 497 C. proc. civ., a respins recursul ca nefondat.

22. Amendă judiciară. Condiții și efecte

C. proc. civ., art. 187 alin. (1) pct. 1 lit. a), art. 451 alin. (2), art. 452

Aplicarea amenzii judiciare este lăsată de legiuitor la latitudinea instanței judecătorești, care apreciază în concret, în funcție de circumstanțele cauzei, prefigurând consecințele pe care le-ar putea produce amenda asupra condiției subiectelor de drept susceptibile de sancționare, dacă este sau nu cazul să dispună o atare măsură în cauza pendinte, și nu cu privire la o altă/alte cauze purtate între aceleași părți, aflate pe rolul altor instanțe de judecată.

Așadar, amenda judiciară nu este la latitudinea părților, ea putând fi dispusă de către instanța de judecată, și vizează existența unei fapte ilicite constând în abaterea judiciară prevăzută în mod expres de lege, neexistând posibilitatea pentru instanța judecătorească să dispună aplicarea unei amenzi judiciare pentru fapte săvârșite în legătură cu un alt proces decât cel judecat în cauza respectivă.

Prin urmare, este legală soluția instanțelor de fond, de respingere ca inadmisibilă a cererii reclamantei de aplicare a unei amenzi judiciare pârâtei pentru introducerea cu rea-credință a mai multor cereri de chemare în judecată.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1301 din 9 iulie 2020

A. Obiectul cererii introductive

1. Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei Sectorului 1 București, sub nr. x/299/2015 din 11 martie 2015, reclamanta A. SA a chemat în judecată pe pârâta B. SA, solicitând instanței ca prin hotărârea ce o va pronunța să oblige pârâta la plata daunelor morale în valoare de 10.000 lei și să o oblige să înceteze abuzul de minoritate împotriva intereselor

legitime ale societății reclamante, precum și să dispună aplicarea dispozițiilor art. 187 alin. 1 pct. 1 lit. a) C. proc. civ., respectiv aplicarea unei amenzi judiciare de 1000 lei pârâtei B. SA pentru introducerea cu rea-credință a unor cereri de chemare în judecată și pentru exercitarea căilor de atac vădit netemeinice.

În drept cererea a fost întemeiată pe dispozițiile art. 15 C. civ. și art. 1361 din Legea nr. 31/1990.

2. Pârâta B. SA a invocat la data de 3 septembrie 2015 excepția autorității de lucru judecat, arătând că instanțele de judecată au constatat de două ori faptul că B. nu a săvârșit un abuz de minoritate, existând, în sensul art. 430 alin. 1 C. proc. civ., autoritate de lucru judecat a hotărârilor judecătorești pronunțate în dosarele nr. x/2/2013 și nr. x/95/2013.

3. Prin sentința civilă nr. 15089 din 3 septembrie 2015, Judecătoria Sectorului 1 București a admis excepția de necompetență materială în soluționarea cauzei și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului București, Secția a VI-a civilă.

4. Cauza a fost înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a civilă, sub nr. x/3/2015 din 5 octombrie 2015.

5. La data de 11 noiembrie 2015 reclamanta a formulat o cerere completatoare a cererii de chemare în judecată, solicitând obligarea pârâtei la publicarea și menținerea pe o perioadă de cel puțin trei ani pe pagina oficială de internet a dezmințirii cu privire la una din faptele nereale prezentate cu ocazia evenimentului "Z.", și anume aceea că reclamanta A. s-ar fi aflat în insolvență din iunie 2012 până în 2013.

În drept, art. 204 C. proc. civ.

6. Pârâta a solicitat prin întâmpinare să se constate decăderea reclamantei din dreptul de a formula cererea modificatoare și, pe fond, respingerea acestei cereri modificatoare.

7. La solicitarea tribunalului, reclamanta a precizat capătul doi al cererii de chemare în judecată, cu privire la obligarea pârâtei să înceteze abuzul de minoritate împotriva intereselor legitime ale reclamantei A., arătând că înțelege să solicite ca pârâta să fie obligată să retragă de pe site-ul său materialul prezentat la X 2014 în care face afirmația că reclamanta s-a aflat în insolvență în perioada iunie 2012 - 2013.

B. Hotărârea primei instanțe

8. Prin sentința civilă nr. 4277 din 14 iulie 2016, Tribunalul București, Secția a VI-a civilă a constatat tardivitatea cererii completatoare depusă de către reclamantă la termenul din 12 noiembrie 2015.

A respins, ca inadmisibilă, cererea de aplicare a unei amenzi judiciare pârâtei.

A respins ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată.

C. Calea de atac împotriva hotărârii primei instanțe

9. Împotriva acestei sentințe a declarat apel reclamanta Societatea A. SA, administrată în sistem dualist.

10. Reclamanta-apelantă a solicitat modificarea în totalitate a hotărârii atacate și admiterea cererii de chemare în judecată, respectiv obligarea pârâtei-intimate B. SA la daune morale/prejudiciu de imagine în valoare de 10.000 lei și la încetarea abuzului de minoritate, susținând că sentința apelată este netemeinică și nelegală.

În drept, art. 466 și urm. C. proc. civ.

11. Pârâta-intimată a depus întâmpinare, solicitând respingerea, ca nefondat, a apelului și păstrarea hotărârii tribunalului, ca fiind legală și temeinică.

D. Hotărârea instanței de apel

12. Prin decizia civilă nr. 265 A din 9 februarie 2018, Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, a respins, ca nefondat, apelul declarat de reclamanta-apelantă A. SA.

A respins, ca neîntemeiate, cererile privind plata cheltuielilor de judecată.

Instanța de apel a analizat motivele de apel prin prisma dispozițiilor art. 476 - 479 C. proc. civ.

13. Cât privește cererea pârâtei-intimate de obligare a apelantei la plata cheltuielilor de judecată făcute în faza apelului, instanța de apel a constatat că nu sunt întrunite exigențele impuse de art. 452 coroborat cu art. 451 alin. 2 C. proc. civ.

E. Calea de atac împotriva hotărârii instanței de apel

14. Împotriva acestei decizii au declarat recurs reclamantele Societatea A. SA, precum și pârâta B. SA.

15. Recurenta-reclamantă a criticat hotărârea instanței de apel prin prisma motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., considerând că hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material și a solicitat casarea hotărârii atacate și admiterea cererii de chemare în judecată, cu cheltuieli de judecată.

16. În dezvoltarea motivului de recurs recurenta-reclamantă a arătat că decizia atacată este netemeinică și nelegală, fiind dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

17. Astfel, consideră recurenta-reclamantă, instanța de apel a aplicat greșit prevederile art. 204 alin. 1 teza I C. proc. civ. și art. 131 alin. 1 teza I C. proc. civ., întrucât la primul termen de judecată, din 3 septembrie 2015, instanța de judecată și-a declinat competența materială de soluționare a cauzei ori, în opinia recurente-reclamante, citarea părților pentru acel termen de judecată nu poate fi apreciată ca fiind legală, pentru că părțile au fost citate de o instanță care nu era competentă să judece cauza.

Consideră recurenta-reclamantă că, în acest context, trebuie considerat ca fiind primul termen de judecată termenul din data de 12 noiembrie 2015, în fața Tribunalului București, ca instanță competentă să soluționeze cauza.

18. Susține recurenta-reclamantă că cererea privind aplicarea unei amenzi judiciare în temeiul art. 187 alin. 1 pct. 1 lit. a) C. proc. civ. este admisibilă, aplicarea amenzii judiciare fiind lăsată de legiuitor la latitudinea instanței judecătorești, iar instanța de apel a făcut o aplicare greșită a prevederilor art. 187 și art. 190 C. proc. civ., întrucât noua conduită a B. SA reiese nu numai din numărul mare al cererilor de chemare în judecată și care s-au dovedit a fi neîntemeiate, cât și din conținutul acestor cereri și al volumului mare de muncă la care au fost supuse instituțiile statului pentru a analiza cererile abuzive ale B.

19. Cât privește respingerea ca neîntemeiate a capetelor unu și doi din cererea de chemare în judecată, recurenta-reclamantă apreciază că nu poate fi reținută soluția instanței de apel în sensul că nu s-a făcut dovada unei fapte ilicite și nici a unui prejudiciu pentru că pe site-ul B. la termenele din 12 noiembrie 2015 și 21 ianuarie 2016 era menținut materialul informativ în care se face afirmația că A. s-a aflat în insolvență din iunie 2012 până în 2013.

Instanța de fond, cât și instanța de apel, a mai arătat recurenta-reclamantă, au reținut că afirmația menționată ar reprezenta o simplă eroare materială, fără a corobora însă această pretinsă eroare materială cu celelalte afirmații și publicații în presă ale B. SA.

Consideră recurenta-reclamantă că în cauză sunt întrunite condițiile pentru angajarea răspunderii delictuale a pârâtei, respectiv fapta ilicită, prejudiciul și legătura de cauzalitate, pârâta B. urmând să fie obligată la plata daunelor morale/prejudiciu de imagine în valoare de 10.000 lei și la încetarea abuzului de minoritate.

20. Recurenta-pârâtă B. SA critică decizia atacată în ceea ce privește respingerea cererii sale de acordare a cheltuielilor de judecată în apel, ca nefondată, solicitând admiterea recursului, casarea în parte a deciziei atacate și trimiterea către Curtea de Apel București pentru o nouă judecată.

Recurenta-pârâtă a susținut că sunt incidente motivele de recurs prevăzute de dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 6 și art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ.

21. A arătat recurenta-pârâtă că motivarea deciziei pronunțate de către instanța de apel cu privire la respingerea cheltuielilor de judecată este contradictorie, instanța de apel făcând trimitere la dispozițiile art. 452 coroborat cu art. 451 alin. 2 C. proc. civ., dispoziții ce fac referire la reducerea cheltuielilor de judecată reprezentând onorariu avocațial, dar, din analiza deciziei atacate nu rezultă nicio mențiune referitoare la caracterul excesiv al cheltuielilor pretinse de B. în legătură cu dosarul de față, cererea de acordare a cheltuielilor de judecată fiind respinsă în integralitate.

22. De asemenea, a susținut recurenta-pârâtă, decizia recurată în ceea ce privește cheltuielile de judecată a fost dată cu aplicarea greșită a normelor de drept material, respectiv a dispozițiilor art. 1349 C. civ.

Astfel, contrar celor reținute de către instanța de apel, în sensul că nu rezultă că onorariile au fost plătite pentru serviciile prestate în legătură cu prezentul litigiu, în cazul de față sunt îndeplinite toate condițiile răspunderii civile delictuale prevăzute de art. 1349 C. civ., inclusiv legătura de cauzalitate, fapt ce rezultă din facturile depuse la dosarul cauzei.

Consideră recurenta-pârâtă că a depus la dosarul cauzei înscrisuri din care rezultă suma de 10.968,47 lei care reprezintă cheltuieli de judecată, respectiv facturi fiscale, facturi proforme, fișe contabile, extrase de cont, aferente acestui litigiu, instanța de apel apreciind în mod greșit că nu sunt întrunite exigențele răspunderii civile în cazul prejudiciilor provocate de partea care a pierdut procesul.

F. Apărările recurente-intimate-reclamante A. SA

23. A. SA a solicitat prin întâmpinarea depusă respingerea recursului declarat de către pârâta B. SA, în speță nefiind întrunite condițiile reglementate de art. 488 alin. 1 pct. 6 și 8 C. proc. civ., în ceea ce privește respingerea cererii B. de acordare a cheltuielilor de judecată în apel.

În mod corect, a susținut reclamanta, analizând actele depuse în probațiune pe acest aspect, instanța de apel a reținut că în cuprinsul facturilor depuse de B. nu se face nicio referire la contractul de asistență juridică încheiat în prezenta cauză între B. și societatea de avocatură, respectiv la contractul menționat pe împuternicirea avocațială aflată la fila - 32 din dosar, cu nr. 1980048/2017.

G. Apărările recurente-intimate-pârâte B. SA

24. B. SA a depus întâmpinare la recursul reclamantei A. SA, solicitând respingerea acestuia.

25. A susținut pârâta-intimată că, în realitate, reclamanta-recurentă nu a formulat nicio critică de nelegalitate a deciziei pronunțate de instanța de apel, ci a reiterat paragraf cu paragraf, punct cu punct, motivele prezentate în cererea de apel și indicând doar formal motivul de nelegalitate reglementat de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ.

- Decizia instanței de apel este legală, a arătat intimata-pârâtă, în cauză B. nu s-a folosit de niciun drept pe care îl are în calitate de acționar al A. SA, materialul informativ publicat nu a cauzat prejudicii societății A. și acționarilor acesteia, B., în calitate de acționar al societății

reclamante nedorind discreditarea acesteia, ci fiind interesat de buna imagine a acesteia, care să îi asigure succesul pe piața de energie și obținerea unui profit cât mai mare.

- Cât privește criticile recurente referitoare la încetarea abuzului de minoritate prin retragerea de pe site a materialului informativ, acestea sunt nefondate, acest capăt de cerere rămânând fără obiect din moment ce B. SA a înlocuit la data de 6 aprilie 2016 materialul informativ care conținea eroarea materială și a depus în instanță materialul informativ actualizat (extras) care atestă înlăturarea erorii materiale.

26. La data de 5 martie 2020 pârâta-intimată B. SA a depus note de ședință prin care solicită admiterea excepției autorității de lucru judecat și respingerea cererii de chemare în judecată, ca inadmisibilă, în raport de decizia civilă nr. 837 din 31 octombrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Craiova, în dosarul nr. x/95/2013, prin care au fost respinse ca nefondate pretențiile A. din cererea reconvențională referitoare la existența abuzului de minoritate, acestea fiind apreciate de către instanță ca apărări de fond, în raport de faptul că excepția a mai fost ridicată în fața instanței de fond.

H. Considerentele instanței de recurs

27. Analizând recursurile din perspectiva criticilor formulate și a motivelor de nelegalitate invocate, Înalta Curte a constatat următoarele:

28. Recursul declarat de către reclamanta-recurentă A. SA, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ. este nefondat.

Motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ. sancționează hotărârea care a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

Încălcarea legii presupune fie refuzul aplicării normei juridice, fie interpretarea greșită a legii.

Refuzul aplicării legii constă în transgresarea directă a textului clar și precis, ce nu presupune o interpretare specială (*interpretatio cessat in claris*).

Interpretarea greșită a legii presupune că textul legal incident speței este susceptibil de interpretări contrarii iar, prin hotărârea atacată, instanța a dat o interpretare neconformă sensului real al textului.

Aplicarea greșită a legii presupune incongruența normei juridice raportată la situația de fapt reținută de către instanțele de fond și de apel. În acest caz, situația de fapt a fost greșit calificată, comparativ cu exigențele normei de drept, ceea ce a condus judecătorii fondului și apelului la a aplica o altă lege decât aceea incidentă raportului juridic dedus judecății.

29. Rezultă că actualul art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ. precizează fără echivoc faptul că reprezintă motiv de casare numai încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material, ceea ce exclude posibilitatea ca în cadrul acestui motiv să se invoce încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de procedură.

Nulitatea actelor de procedură, orice pretinsă încălcare a unei reguli de procedură, indiferent de regimul său juridic și indiferent după cum aceasta este condiționată sau nu de existența unei vătămări, poate fi analizată doar din perspectiva art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ. pentru a se constata dacă reprezintă sau nu motiv pentru casarea hotărârii.

Invocarea pe calea motivului de recurs reglementat de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ. a nerespectării unor reguli de procedură nu este posibilă.

În speță, recurenta-reclamantă critică în primul argument din recurs modalitatea de aplicare de către instanța de fond a art. 204 alin. 1 teza I C. proc. civ. și art. 131 alin. 1 teza I C. proc. civ., modalitate menținută prin hotărârea instanței de apel, texte de lege care vizează procedura în fața primei instanțe și care nu pot fi analizate prin prisma art. 488 alin. 1 pct. 8 C.

proc. civ., temei de drept ce stă la baza motivării în drept a recursului recurente-reclamante, astfel încât această critică adusă hotărârii instanței de apel va fi înlăturată, neavând suport legal în dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ.

30. Cât privește petitul din cererea de chemare în judecată care vizează dispunerea de către instanță a unei amenzi judiciare, în temeiul art. 187 alin. 1 pct. 1 lit. a) C. proc. civ., Înalta Curte constată că în mod judicios atât instanța de fond, cât și instanța de apel au respins ca inadmisibil acest capăt de cerere.

În cazul amenzii judiciare, prejudiciul săvârșit prin abaterea judiciară aparține statului și vizează afectarea procesului de înfăptuire a justiției, ca serviciu public.

Aplicarea amenzii judiciare este lăsată de legiuitor la latitudinea instanței judecătorești, care apreciază în concret, în funcție de circumstanțele cauzei, prefigurând consecințele pe care le-ar putea produce amenda asupra condiției subiectelor de drept susceptibile de sancționare, dacă este sau nu cazul să dispună o atare măsură în cauza pendinte (și nu cu privire la o altă/alte cauze purtate între aceleași părți, aflate pe rolul altor instanțe de judecată).

Așadar, în mod corect instanța de fond și instanța de apel au apreciat că amenda judiciară nu este la latitudinea părților, ea putând fi dispusă de către instanța de judecată și vizează existența unei fapte ilicite constând în abaterea judiciară prevăzută în mod expres de lege, neexistând posibilitatea pentru instanța judecătorească să dispună aplicarea unei amenzi judiciare pentru fapte săvârșite în legătură cu un alt proces, decât cel judecat în cauza respectivă.

Față de cele ce preced și această critică adusă hotărârii instanței de apel este respinsă ca nefondată.

31. Ultima critică adusă de către recurenta-reclamantă hotărârii pronunțate de către instanța de apel vizează respingerea ca neîntemeiate a capetelor de cerere prin care solicita obligarea pârâtei la plata daunelor morale în valoare de 10.000 lei și obligarea pârâtei la încetarea abuzului de minoritate împotriva intereselor legitime ale societății reclamante.

Înalta Curte constată că și această critică este nefondată.

Astfel, deși recurenta-reclamantă invocă drept temei legal al recursului său dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 1 C. proc. civ., în dezvoltarea în fapt a acestui motiv de casare nu precizează nici un text de lege care ar fi fost încălcat sau aplicat greșit de către instanța de apel, motivele dezvoltate în cererea de recurs fiind doar o reiterare a motivelor indicate prin cererea de apel.

Toate argumentele recurente-reclamante reprezintă o relatare a situației de fapt și a greșitei interpretări a acestei situații de către cele două instanțe, de fond și de apel, pe baza probatoriilor administrate în cauză, care au condus la constatarea că, în cauză, pârâta-intimată nu se face vinovată de săvârșirea unui abuz de minoritate, iar recurenta-reclamantă nu a dovedit existența vreunui prejudiciu suportat ca urmare a faptei săvârșite de către pârâta-intimată.

Se reține că argumentele aduse de către recurenta-reclamantă în susținerea motivului de recurs prevăzut de dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. sunt de netemeinicie a hotărârii atacate, și nu de nelegalitate, neexistând în cauză critici care să creeze remedierea oricărei nelegalități pe tărâmul dreptului substanțial, recurenta-reclamantă făcând vorbire de altfel, despre „netemeinicia” și nelegalitatea hotărârii recurate.

Cum analiza și aprecierea faptelor, administrarea și interpretarea probatoriilor sunt chestiuni care țin de temeinicia hotărârii atacate, nefiind supuse controlului de legalitate exercitat de către instanța de recurs prin prisma motivului de casare prevăzut de dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., Înalta Curte va respinge și această critică adusă hotărârii atacate, ca nefondată.

32. Față de considerentele ce preced, Înalta Curte constată recursul declarat de recurenta-reclamantă ca fiind nefondat, nefiind incident motivul de casare invocat de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ.

33. Recursul declarat de către recurenta-pârâtă B. SA, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ. este nefondat.

Recurenta-pârâtă a susținut, cu privire la considerentele instanței de apel care vizează respingerea cheltuielilor de judecată solicitate de către B. SA, că hotărârea cuprinde motive contradictorii, în sensul prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., întrucât instanța de apel, deși face trimitere la dispozițiile art. 451 alin. 2 care permite instanței, chiar și din oficiu, să reducă motivat partea din cheltuielile de judecată reprezentând onorariul avocaților, a respins în integralitate solicitarea B. de acordare a cheltuielilor de judecată.

Motivele contradictorii reclamate de către recurenta-pârâtă ar presupune ca, în speță, hotărârea instanței de apel să cuprindă unele considerente din care să rezulte temeinicia pretențiilor și alte considerente din care să rezulte netemeinicia acestora.

Înalta Curte constată însă că, în speță, instanța de prim control judiciar a respins cererea B. SA, de acordare a cheltuielilor de judecată efectuate în apel, în sumă de 10.968,47 lei, prin raportare la dispozițiile art. 452 C. proc. civ., apreciind că B. nu a dovedit prin înscrisurile depuse în probatoriu existența și întinderea cheltuielilor de judecată efectuate în prezentul dosar.

Trimiterea la dispozițiile art. 451 alin. 2 C. proc. civ. este făcută în contextul în care cheltuielile de judecată solicitate vizează exclusiv cheltuielile reprezentând onorariu de avocat, iar măsura luată de către instanță (de reducere a acestora, sau de respingere, în speță) nu va afecta în nicio modalitate raporturile dintre avocat și clientul său, plata onorariului de avocat efectuându-se de către client în temeiul raportului juridic de drept material decurgând din contractul de asistență juridică încheiat între parte și avocatul său, și nu ca urmare a raportului de drept procesual civil reglementat prin dispozițiile art. 452 C. proc. civ.

Se reține că hotărârea instanței de apel este judicios motivată în ceea ce privește respingerea cererii B. SA de acordare a cheltuielilor de judecată constând în onorariu avocațial, nefiind întrunite motivele de nelegalitate prevăzute de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ.

34. Cât privește critica de nelegalitate a aceleiași dispoziții a instanței de apel, de respingere a cheltuielilor de judecată solicitate de către B. SA, întemeiată pe dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., Înalta Curte constată că și această critică este nefondată.

Instanța de apel a motivat această soluție prin analiza actelor depuse în probațiune pe acest aspect, respectiv a facturilor fiscale și proforma, a contractului de asistență juridică, a împuternicirilor avocațiale, apreciind că B. SA nu a făcut dovada cheltuielilor solicitate cu titlu de onorariu avocațial, în sensul cerut de dispozițiile art. 452 C. proc. civ.

Înalta Curte constată că cele reclamate de către recurenta-pârâtă sunt elemente care țin de temeinicia respingerii cererii sale de acordare a cheltuielilor de judecată de către instanța de apel, interpretarea probelor, a chestiunilor de fapt (*questio facti*), ținând de aprecierea suverană a instanțelor de fond.

Atributul esențial al instanței de recurs îl constituie interpretarea legii, iar, în speță, nu există critici de nelegalitate în sensul exigențelor art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., care să vizeze încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

35. Prin urmare, în mod corect instanța de apel a respins apelul reclamantei îndreptat împotriva sentinței civile nr. 4277 din 14 iulie 2016, pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, hotărârea instanței de apel fiind legală, după cum, în mod legal, instanța de apel a

respins și cererea de acordare a cheltuielilor de judecată formulată de către pârâta-intimată, neregăsindu-se motive de nelegalitate de natură a atrage casarea deciziei recurate.

36. Având în vedere considerentele ce preced, în baza dispozițiilor art. 496 C. proc. civ., Înalta Curte a respins recursurile, ca nefondate.

B. Hotărârile judecătorești

23. Hotărâre judecătorească. Opozabilitatea actului jurisdicțional. Efecte

C. civ. din 1864, art. 1200 pct. 4, art. 1202 alin. (2)

În virtutea principiului relativității, hotărârea judecătorească poate genera drepturi și obligații doar părților în proces, dar asta nu înseamnă că terții pot ignora situația juridică creată prin hotărârea judecătorească pronunțată. În cazul lor, obligativitatea hotărârii judecătorești se manifestă sub forma opozabilității situației juridice care a luat naștere în urma pronunțării hotărârii judecătorești irevocabile. Față de terți, această situație juridică are valoarea unui fapt juridic, rămânându-le deschisă acestora posibilitatea administrării probei contrare.

În aceste condiții, partea care a avut calitatea de pârât într-un litigiu anterior se poate prevala ulterior față de un terț de hotărârea irevocabilă pronunțată în dezbaterile judiciare anterioare ca mijloc de probă, iar nu cu autoritatea de lucru judecat, terțul pârât având posibilitatea de a demonstra o situație de fapt distinctă de cea invocată de reclamant în baza constatărilor hotărârii judecătorești irevocabile anterioare.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1899 din 08 octombrie 2020

Prin sentința civilă nr. 1216/24.04.2018, pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, în dosarul nr. x/3/2015: s-a respins excepția lipsei calității procesuale active; a fost admisă în parte acțiunea precizată, formulată de reclamanta SC A. SRL; a fost obligată pârâta B. SA să plătească reclamantei, cu titlu de despăgubiri, următoarele sume: 40.000 euro, 94.326 lei și 9.009 lei, cu dobândă legală aferentă calculată de la data de 22.07.2015 până la data plății efective; precum și la plata sumei de 15.714,48 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată către reclamantă.

Prin decizia civilă nr. 2002 A/2019 din 29 noiembrie 2019, Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, a admis apelul declarat de apelanta pârâtă B. SA, a schimbat în parte sentința atacată, în sensul că a respins, ca neîntemeiată, cererea de chemare în judecată, așa cum a fost precizată, a menținut dispozițiile sentinței atacate referitoare la excepția lipsei calității procesuale active și a obligat intimata să plătească apelantei suma de 10.210,76 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

Împotriva acestei decizii, a declarat recurs reclamanta S.C. A. S.R.L., solicitând casarea hotărârii și trimiterea cauzei spre rejudecare, în temeiul motivului prevăzut de art. 488 pct. 8 C. proc. civ.

În susținerea motivului de recurs, recurenta-reclamantă a susținut aplicarea greșită a dispozițiilor art. 3 alin. (1) din Legea nr. 76/2012, care ar fi condus instanța de apel la a da eficiență dispozițiilor art. 1200 pct. 4 și art. 1202 alin. (2) C. civ. 1864 în detrimentul celor

prevăzute de art. 430-431 C. proc. civ., deși litigiul de față a fost guvernat de legea procedurală în vigoare la data înregistrării cererii de chemare în judecată.

Totodată, a invocat greșita aplicare de către instanța de apel a dispozițiilor art. 430 -431, art. 435 C. proc. civ. prin înlăturarea puterii de lucru judecat a hotărârilor pronunțate în litigiul anterior, care au stabilit îndeplinirea condițiilor pentru antrenarea răspunderii sale civile delictuale, reținând că activitatea de ridicare a construcției din strada Y., nr. 8 a fost cauza avariilor imobilului învecinat, de la nr. 6.

Recurenta a susținut că excepția puterii de lucru judecat diferă de excepția autorității de lucru judecat și impune obligativitatea unei hotărâri judecătorești, fără ca în al doilea proces să fie aceleași părți, să se discute același obiect și aceeași cauză, fiind dezvoltată pe baza principiului că hotărârea judecătorească este prezumată a exprima adevărul și nu trebuie contrazisă de o altă hotărâre, astfel încât problema de drept tranșată printr-o hotărâre irevocabilă, chiar și pe cale incidentală, să nu poată fi soluționată diferit în cadrul unui alt litigiu.

În subsidiar, a susținut că, și în situația în care s-ar considera că hotărârea judecătorească anterioară creează doar o prezumție simplă în raport cu terții, dispozițiile art. 431 alin. (2) și art. 435 alin. (2) C. proc. civ. ar fi fost aplicabile, opozabilitatea hotărârii nefiind înlăturată decât prin proba contrară realizată de terț, aceasta putând consta doar în probe noi, suplimentare, neavute în vedere în litigiul anterior, și nu într-o expertiză cu aceleași obiective ca cea efectuată în litigiul anterior, chiar dacă s-a ajuns la alte concluzii, cu atât mai mult cu cât noua expertiză s-a realizat în condiții mai puțin prielnice, pe baza acelorași documente, dar fără a fi posibilă cercetarea la fața locului, și nu a oferit, în final, nicio explicație cu privire la prăbușirea imobilului învecinat.

Analizând decizia atacată prin prisma motivelor invocate, Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat nefondat recursul pentru următoarele considerente:

În ceea ce privește critica recurentei referitoare la normele procedurale aplicabile, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că prezentul litigiu este guvernat de dispozițiile Codului de procedură civilă 2010, în baza art. 3 din Legea nr. 76/2012, și, incontestabil, a fost judecat potrivit acestor norme.

În cauză, s-a pus în discuție puterea de lucru judecat a hotărârilor pronunțate în dosarul nr. x/301/2010, reclamanta invocând în susținerea acțiunii sale aspecte de fapt și de drept tranșate irevocabil în dosarul anterior. Oferind soluții diferite asupra acestui argument al reclamantei, instanțele de fond au reținut deopotrivă incidența dispozițiilor art. 1200 pct. 4 și art. 1202 alin. (2) C. civ. de la 1864, înlăturând aplicabilitatea prevederilor art. 430-431 C. proc. civ. 2010, aspect criticat de recurent.

În acest cadru, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că instanțele de fond au reținut în mod corect aplicabilitatea dispozițiilor art. 1200 pct. 4 și art. 1202 alin. (2) C. civ. 1864 în ceea ce privește efectele hotărârii judecătorești irevocabile pronunțate în dosarul nr. x/301/2010. Ca efect esențial al unei hotărâri judecătorești, puterea de lucru judecat nu putea fi guvernată decât de normele care au guvernat întreg litigiul. Or, dosarul nr. x/301/2010 a fost judecat potrivit normelor procedurale în vigoare, cele prevăzute de Codul de procedură civilă 1865, aspect necontestat de recurentă. În acest context, autoritatea de lucru judecat, ca excepție procesuală sau ca prezumție, ca mijloc de probă în litigii viitoare, era reglementată de dispozițiile cuprinse în Codul civil 1864 reținute de instanțele de fond.

Înlăturând aceste critici ale recurentei, Înalta Curte de Casație și Justiție subliniază, totodată, că, indiferent de normele aplicabile, efectul invocat de reclamantă cu privire la hotărârea irevocabilă pronunțată în dosarul nr. x/301/2010 era recunoscut deopotrivă. Chiar în absența unei reglementări exprese nuanțate cum regăsim în cuprinsul Codului de procedură civilă

2010, în contextul vechiului Cod de procedură civilă 1865, pornind de la dispozițiile cuprinse în art. 1200-1202 C. civ., doctrina și jurisprudența au recunoscut nu doar autoritatea de lucru judecat a dispozitivului unei hotărâri judecătorești irevocabile, ci și puterea de lucru judecat a considerentelor acesteia, care tranșează aspecte de fapt și de drept deduse judecății și slujesc fundamentării soluției pronunțate de instanțe.

Prin urmare, nemulțumirea recurente izvorăște nu din alegerea normelor incidente, ci din modalitatea concretă de aplicare a acestora la cauza de față. Sub acest aspect, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, pornind de la premisa că pârâta din prezenta cauză nu a fost parte în procesul anterior, instanța de apel a făcut o corectă distincție între puterea/autoritatea de lucru judecat a considerentelor unei hotărâri judecătorești irevocabile, manifestată între părțile aflate în litigiu, și opozabilitatea acestora față de terții care nu au participat la demersul judiciar anterior.

În virtutea principiului relativității, hotărârea judecătorească poate genera drepturi și obligații doar părților în proces, dar asta nu înseamnă că terții pot ignora situația juridică creată prin hotărârea judecătorească pronunțată. În cazul lor, obligativitatea hotărârii judecătorești se manifestă sub forma opozabilității situației juridice care a luat naștere în urma pronunțării hotărârii judecătorești irevocabile. Față de terți, această situație juridică are valoarea unui fapt juridic, rămânându-le deschisă acestora posibilitatea administrării probei contrare.

În consecință, distincția pe care recurenta o face între excepția puterii de lucru judecat și cea a autorității de lucru judecat nu este corectă, acestea reprezentând, în realitate, în terminologia creată în contextul vechiului Cod de procedură civilă, manifestări ale aceluiași efect al unei hotărâri judecătorești irevocabile între părțile care s-au aflat în proces. Distincția importantă în cauză și care a condus la analiza subsecventă a instanței de apel, ce o nemulțumește pe recurentă, izvora din manifestarea diferită a obligativității unei hotărâri judecătorești irevocabile față de o persoană care nu a fost parte în procesul anterior.

Concluziile anterioare, ce se regăsesc detaliat și în considerentele deciziei atacate, nu sunt alterate de faptul că, în prezenta cauză, pârâta are calitatea de asigurător, iar față de acesta se invoca producerea unui risc asigurat, ce se pretinde a fi constatat prin hotărârea judecătorească pronunțată anterior în litigiul la care aceasta nu a participat. Raportul juridic preexistent dintre reclamantă, în calitate de pârâtă în dosarul nr. x/301/2010, și pârâta din prezenta cauză, în calitate de asigurător, ar fi putut justifica formularea unei cereri de chemare în garanție în cadrul litigiului anterior, iar antrenarea asigurătorului, pe această cale în dosar, ar fi permis pronunțarea unei hotărâri judecătorești deopotrivă obligatorie și pentru acesta din urmă, cu respectarea tuturor garanțiilor convenite unui participant la proces. Cât timp reclamanta de față nu a ales această cale, opțiunea sa se reflectă în modalitatea limitată în care hotărârea judecătorească irevocabilă poate fi opusă pârâtei - asigurător.

În aceste condiții, pe baza probelor administrate nemijlocit în procesul de față, analizând devolutiv litigiul, instanța de apel a reținut că pârâta a fost în măsură să demonstreze o situație de fapt distinctă de cea invocată de reclamantă în baza constatărilor hotărârii judecătorești irevocabile anterioare. În consecință, instanța de apel a constatat că incidentul care a determinat angajarea răspunderii civile delictuale a reclamantei prin hotărârile pronunțate în dosarul nr. x/301/2010 nu este susceptibil de a atrage răspunderea civilă contractuală a pârâtei în baza poliței de asigurare CAR/EAR nr. 002195/2007 deoarece nu sunt întrunite cerințele riscului asigurat, astfel cum acesta a fost definit convențional.

Încercând să combată aceste concluzii și să demonstreze că pârâta nu ar fi administrat proba contrară situației rezultate din hotărârea judecătorească anterioară, recurenta invocă în realitate critici de netemeinicie, incompatibile căii de atac extraordinare a recursului, modalitatea

de interpretare și valorificare a probelor administrate în cauză rămânând prerogativa instanțelor de fond, necenzurabilă pe calea recursului.

Pentru aceste motive, în temeiul art. 496 raportat la art. 488 pct. 8 C. proc. civ., Înalta Curte de Casație și Justiție a respins recursul ca nefondat, menținând decizia atacată ca legală și temeinică.

24. Accesiune reală imobiliară artificială. Acțiuni în constatare formulate, succesiv, cu privire la aceeași suprafață de teren. Incidența dispozițiilor art. 431 din Codul de procedură civilă. Condiții și efecte

C. proc. civ., art. 35, art. 430 alin. (1)-(2), art. 431
C. civ. din 1864, art. 492

Respectarea principiului autorității de lucru judecat presupune, în ideea asigurării stabilității raporturilor juridice, ca o chestiune litigioasă, o dată tranșată de instanță, să nu mai poată fi adusă înaintea unei noi judecăți.

În cazul în care fundamentul a două acțiuni în constatare îl constituie accesiunea imobiliară cu privire la aceeași suprafață de teren, ca și causa debendi, operațiunea de comparare a titlurilor fiind exclusiv un procedeu tehnico-juridic, o modalitate de administrare și evaluare a probei cu înscrisuri, prin intermediul cărora se urmărește atingerea aceluiași scop al acțiunii (causa petendi), respectiv recunoașterea dreptului de proprietate asupra aceluiași teren, este corectă reținerea de către instanță a incidenței dispozițiilor art. 431 C. proc. civ.

În această situație, există identitatea de cauză impusă de art. 431 C. proc. civ., întrucât singurele diferențe dintre cele două acțiuni în legătură cu care s-a analizat și reținut autoritatea de lucru judecat se situează în plan probator, în condițiile în care, pentru obținerea aceluiași rezultat (causa petendi), adică pentru recunoașterea dreptului de proprietate pentru aceeași suprafață de teren, partea a uzat în primul proces de proba cu expertiza tehnică judiciară, iar în al doilea de proba constând în compararea titlurilor de proprietate ale părților litigante.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1883 din 7 octombrie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Constanța, Secția a II-a civilă la 14 ianuarie 2019 sub nr. x/118/2019, reclamanta S.C. A. S.A. a chemat-o în judecată pe pârâta C.N. Administrația Porturilor Maritime S.A., solicitând instanței, ca prin hotărârea ce o va pronunța, să constate că reclamanta este proprietara imobilului reprezentat de platforma de depozitare în suprafață de 4.647 mp, situată în Portul Constanța, în clin la vest de dana Y. A solicitat cheltuieli de judecată.

Prin sentința nr. 1275 din 11 septembrie 2019, Tribunalul Constanța, Secția a II-a civilă, a admis excepția autorității de lucru judecat și a respins acțiunea pentru autoritate de lucru judecat.

Împotriva acestei sentințe civile, reclamanta a declarat apel, criticând-o pentru nelegalitate și netemeinicie.

Prin decizia civilă nr. 34 din 22 ianuarie 2020, Curtea de Apel Constanța, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, a respins ca nefondat apelul declarat de reclamantă.

Împotriva acestei decizii, reclamanta a declarat recurs, solicitând casarea ei și trimiterea cauzei spre o nouă judecată aceleiași instanțe.

În motivare, a susținut că hotărârea recurată este dată cu încălcarea normelor de drept material, deoarece instanța de apel a făcut confuzie între cauza acțiunii și cauza cererii de chemare în judecată.

Recurenta a redat conținutul art. 431 C. proc. civ., potrivit căruia nimeni nu poate fi chemat în judecată de două ori în aceeași calitate, în temeiul aceleiași cauze și pentru același obiect, iar atunci când se analizează existența autorității de lucru judecat, identitatea de cauză trebuie să aibă în vedere identitatea cauzei cererii de chemare în judecată - *causa debendi* - și nicidecum identitatea cauzei acțiunii judecătorești în sinea ei - *causa petendi*.

A apreciat că este criticabilă și egalitatea pe care curtea de apel a pus-o între cauza cererii de chemare în judecată și temeiul juridic al acțiunii, dezvoltând în continuare argumente de ordin teoretic și evocând jurisprudență, inclusiv a instanței supreme, cu privire la diferențele dintre cauza acțiunii și cauza raportului juridic.

Sub acest aspect, a relevat faptul că instanța de apel în mod greșit a constatat că „nu se poate reține că acțiunea în constatare a dreptului de proprietate asupra aceluiași bun, formulată între aceleași părți, poate avea cauze diferite”.

În continuare, a mai arătat că în mod eronat a fost preluat raționamentul primei instanțe cu privire la existența identității de cauză între cele două pricini, apreciind greșit instanța de apel că există autoritate de lucru judecat motivat de faptul că ambele cereri de chemare în judecată se întemeiază pe același temei de drept, art. 111 și art. 35 C. proc. civ.

Sub acest aspect, recurenta a apreciat că nu există identitate de cauză între cele două dosare, nr. x/118/2011 și nr. x/118/2019, chiar și dacă s-ar raporta strict la temeiul de drept.

Astfel, în dosarul nr. x/118/2011, acțiunea a fost întemeiată doar pe art. 111 C. proc. civ. de la 1865. În schimb, în dosarul nr. x/118/2019 acțiunea a fost întemeiată în drept pe art. 35 C. proc. civ. și art. 492 C. civ., acest din urmă articol stipulând că „orice construcție, plantație sau lucru făcut în pământ sau asupra pământului, sunt prezumate a fi făcute de către proprietarul acelui pământ, pe cheltuiala sa și că sunt ale lui, până se dovedește din contră”.

Or, indicarea acestui temei de drept, coroborat cu cerința recurente expresă de comparare a titlului ei de proprietate cu cel exhibit de către pârâtă, cu consecința firească a stabilirii prevalenței unuia dintre ele în detrimentul celuilalt, dădeau un alt sens, un alt conținut cauzei cererii de chemare în judecată, *causa debendi*, decât în primul dosar.

Recurenta a mai susținut că motivarea curții de apel cu privire la compararea titlurilor, în sensul că aceasta este o operațiune specifică acțiunii în revendicare, este eronată și contrară jurisprudenței și doctrinei de specialitate. De altfel, se arată, și constatările privind faptul că nu se schimbă cu nimic cauza în condițiile în care reclamanta nu deține un titlu conform legii contravin art. 492 C. civ. de la 1864 și art. 35 C. proc. civ.

Or, arată recurenta, ea este cea care a edificat/construit respectiva platformă, pe o suprafață de teren pe care o administra în mod direct, potrivit legislației de la acea vreme (perioada 1979-1981), în acest sens existând putere de lucru judecat, având în vedere decizia nr. 5929/2005, pronunțată în dosarul nr. x/2005.

În al doilea rând, s-a susținut, această motivare întemeiată pe aserțiunea „reclamanta nu deține un titlu conform legii” îndepărtează curtea de complexitatea de circumstanțe care determină și întrețin voința societății de a reclama și de a stăruie în ceea ce a reclamat în dosarul nr. x/118/2019.

A mai arătat că atât recurenta, cât și intimata consideră că fiecare dintre ele a edificat/construit platforma în cauză, fiecare dintre ele probându-și dreptul de proprietate prin același tip de înscris, și anume procesul-verbal de predare și de punere în funcțiune, cu diferența că pârâta are rol de autoritate portuară, iar cel al recurente este anterior cu opt ani celui deținut de intimată, chestiune ce pentru instanțe nu prezintă relevanță.

În drept, a invocat în mod expres dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ.

Prin întâmpinare, intimata a invocat excepțiile inadmisibilității și nulității recursului, având în vedere că ambele părți își desfășoară activitatea în incinta portului Constanța, fiind astfel vorba despre un litigiu izvorât din activități portuare și că recurenta nu individualizează normele de drept material încălcate sau aplicate greșit pentru a fi incident art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ.

Pe fondul recursului, a solicitat respingerea și menținerea deciziei atacate ca fiind legală.

Excepțiile inadmisibilității și nulității recursului au fost respinse la termenul din 7 octombrie 2020, cu motivarea expusă în practica prezentei decizii.

Analizând recursul, prin prisma motivelor invocate și a dispozițiilor legale incidente în materie, Înalta Curte l-a respins pentru următoarele considerente:

Prin prisma motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pt. 8 C. proc. civ., recurenta invocă greșita aplicare a dispozițiilor art. 431 C. proc. civ., susținând că în mod eronat a fost reținută autoritatea de lucru judecat, având în vedere că între dosarele nr. x/118/2011 și nr. x/118/2019 nu există identitate de cauză, date fiind temeiurile de drept diferite și solicitarea recurente de comparare a titlului de proprietate cu cel exhibit de către pârâtă.

Se constată că în realitate recurenta-reclamantă formulează o singură critică de nelegalitate, întemeiată pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., concretizată în nesocotirea dispozițiilor art. 431 C. proc. civ. referitoare la autoritatea de lucru judecat, iar în susținerea acestei critici aduce mai multe argumente, care vor fi analizate în cele ce urmează.

Critica nu va fi primită.

Divergența apărută este în legătură cu bunul imobil reprezentat de platforma de depozitare în suprafață de 4.647 mp, situată în Portul Constanța, în clin la vest de dana Y, bun asupra căruia între părțile litigante au existat mai multe litigii legate de dreptul de proprietate.

Un prim litigiu este reprezentat de dosarul nr. x/2005, soluționat irevocabil prin decizia nr. 5929 din 9 decembrie 2005, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția comercială, prin care recurente din cauza de față i s-a recunoscut dreptul de proprietate asupra „infrastructurilor (platformă) construite pe suprafața de 25.000 m.p. spate dana Y, 2250 m.p. platformă spate dana Y și 6400 m.p. platformă situată la vest de dana Y.”

În dosarul nr. x/118/2011, purtat între aceleași părți și soluționat irevocabil prin decizia nr. 3086 din 15 octombrie 2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă, recurenta din cauza de față a solicitat ca instanța să constate că este proprietara infrastructurii reprezentată de platforma de depozitare în suprafață de 4647 m.p., situată în clin, la vest de dana Y, cerere cu privire la care s-a stabilit în mod irevocabil că este inadmisibilă, întrucât printr-o hotărâre judecătorească anterioară s-a recunoscut dreptul de proprietate al aceleași părți pentru o suprafață cu 2397 m.p. mai mică.

În acest context, se cuvine subliniat faptul că, în cauza de față, obiect al disputei îl constituie aceeași diferență de teren care excedează suprafața de 2250 m.p. din hotărârea inițială, diferență în legătură cu care recurenta din cauza de față invocă accesiunea imobiliară și solicită compararea de titluri.

În condițiile date, instanța supremă apreciază că în speță chestiunea de drept dezlegată prin decizia nr 3086 din 15 octombrie 2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție cu privire la inadmisibilitatea acțiunii în constatare se impune cu putere de lucru judecat în condițiile art. 430 alin. (1) și (2) C. proc. civ., astfel cum au reținut atât tribunalul, cât și curtea de apel.

Sunt neîntemeiate criticile bazate pe pretinsa confuzie dintre *causa debendi* și *causa petendi* și pe pretinsa greșită evaluare a solicitării de comparare a titlurilor, care, în opinia recurente, conduc la greșita aplicare a dispozițiilor art. 431 C. proc. civ.

Aceasta întrucât fundamentul ambelor acțiuni în constatare pentru diferența ce depășește suprafața de 2250 m.p. îl constituie accesiunea imobiliară, ca și *causa debendi*, operațiunea de comparare a titlurilor fiind exclusiv un procedeu tehnico-juridic, o modalitate de administrare și evaluare a probei cu înscrisuri, prin intermediul cărora se urmărește atingerea aceluiași scop al acțiunii (*causa petendi*), în speță recunoașterea dreptului de proprietate asupra aceluiași teren.

Aceste argumente infirmă, apreciază instanța supremă, susținerea recurente-reclamante despre lipsa identității de cauză, identitate impusă de art. 431 C. proc. civ., singurele diferențe dintre cele două acțiuni în legătură cu care s-a analizat și reținut autoritatea de lucru judecat situându-se în plan probator, în condițiile în care, pentru obținerea aceluiași rezultat (*causa petendi*), adică pentru recunoașterea dreptului de proprietate pentru aceeași diferență de suprafață, partea a uzat în primul proces de proba cu expertiză tehnică judiciară, iar în al doilea de proba constând în compararea titlurilor de proprietate ale părților litigante.

Astfel, criticile recurente prin care reclamă existența unei cauze diferite a prezentului litigiu de cea din dosarul nr. x/118/2011 și confuzia instanței asupra cauzei acțiunii și cauzei cererii de chemare în judecată nu pot fi reținute, instanța de apel făcând o analiză corectă atât a temeiului juridic al cererii, cât și a dreptului valorificat prin cerere, iar faptul că în cel de-al doilea litigiu a fost evocat art. 492 C. civ. de la 1864 și s-a solicitat compararea unor procese-verbale de predare și punere în funcțiune, înscrisuri ce fac dovada titlului și dreptului de proprietate în opinia recurente, nu schimbă cauza, în condițiile în care nu se relevă o altă modalitate de dobândire a proprietății decât cea de construire a platformei.

Privitor la considerentele reținute de instanța de apel sub aspectul comparării titlurilor și la legătura acestora cu acțiunea în revendicare, în cadrul căreia se poate efectua o astfel de procedură, Înalta Curte constată că afirmațiile recurente sunt lipsite de relevanță din perspectiva problemei de drept discutate, anume existența autorității de lucru judecat, considerentele instanței de apel fiind supraabundente, așadar indiferente în condițiile în care nu s-a trecut de aspectul inadmisibilității și nu s-a pășit la cercetarea pricinii pe baza unei asemenea comparări.

În concluzie, dezlegarea chestiunii litigioase amintite se opune cu autoritate de lucru judecat în prezenta cauză, prin care se solicită constatarea aceluiași drept de proprietate, în baza art. 35 C. proc. civ. și a art. 492 C. civ. de la 1864, ca efect al accesiunii reale imobiliare artificiale.

Înalta Curte reafirmă că respectarea principiului autorității de lucru judecat presupune, în ideea asigurării stabilității raporturilor juridice, ca o chestiune litigioasă, o dată tranșată de instanță, să nu mai poată fi adusă înaintea unei noi judecăți, iar în speță acest principiu a fost respectat, astfel că nu se poate reține încălcarea art. 431 C. proc. civ., nefiind incident motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ.

Prin urmare, Înalta Curte, în temeiul art. 496 alin. (1) teza a II-a C. proc. civ., a respins ca nefondat recursul declarat.

25. Cereri de chemare în judecată având aceeași cauză, același obiect și aceleași părți. Respingerea primei acțiuni ca inadmisibilă. Analizarea excepției autorității de lucru judecat în cea de a doua cauză în raport cu prevederile articolului 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Constituția României, art. 20
C.proc.civ., art. 430, art. 431
C.E.D.O., art. 6

Autoritatea de lucru judecat privește și hotărârile prin care s-au admis excepții peremptorii, precum cea care vizează excepția inadmisibilității acțiunii. Astfel, art. 430 alin. 1 C.pr.civ. prevede că hotărârea judecătorească ce soluționează, în tot sau în parte, fondul procesului sau statuează asupra unei excepții procesuale ori asupra oricărui alt incident are, de la pronunțare, autoritate de lucru judecat cu privire la chestiunea tranșată.

Chiar dacă, în ambele procese, reclamanta a urmărit constatarea dreptului său de proprietate asupra aceluiasi imobil, ca efect al prescripției achizitive de 30 de ani și, prin urmare, există autoritate de lucru judecat între cele două acțiuni succesive, întemeiate pe aceleași fapte generatoare, imputate aceleiași persoane juridice, în calitate de pârât și având, finalmente, ca obiect aceeași pretenție, efectul negativ al autorității de lucru judecat al primei hotărâri prin care cererea promovată anterior a fost respinsă ca inadmisibilă nu poate fi opus în cea de a doua cauză. Aceasta întrucât deși autoritatea de lucru judecat urmărește un scop legitim, acela care vizează respectarea principiului securității raporturilor juridice, ca expresie a preeminenței dreptului, inherentă unei societăți democratice, astfel cum proclamă Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în ceea ce privește proporționalitatea măsurii, ingerința în dreptul părții reclamante de acces la o instanță nu respectă un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit.

Ca o garanție a respectării drepturilor omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede, în art. 6 alin. 1, dreptul oricărei persoane la un proces echitabil.

În explicarea acestui drept, în jurisprudența Curții europene, dreptul de acces la un tribunal este înțeles ca un drept de acces concret și efectiv, care presupune ca justițiabilul „să beneficieze de o posibilitate clară și concretă de a contesta atingerea adusă drepturilor sale” (cauza Bellet contra Franței nr. 23805/94 din 04.12.1995).

Pornind de la premisa că drepturile fundamentale trebuie garantate într-o manieră concretă și reală, iar nu iluzorie și teoretică, imposibilitatea concretă de sesizare a unei instanțe de către persoana interesată constituie o încălcare a dreptului acesteia de acces la justiție.

Totodată, Curtea a statuat ca limitarea dreptului de acces la un tribunal nu este compatibilă cu prevederile art. 6 alin. 1 din Convenție, decât dacă prin aceasta se urmărește un scop legitim și dacă există un grad rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul vizat.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 1693 din 17 septembrie 2020

1. Obiectul cereri de chemare în judecată.

Prin cererea înregistrată la 30.06.2015, pe rolul Judecătoriei Sectorului 6 București, reclamanta SC A. S.A. a chemat în judecată pe pârâtul Statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice solicitând instanței, ca prin hotărârea pe care o va pronunța, să constate dobândirea de către

reclamantă a dreptului de proprietate asupra terenurilor în suprafață de 6.505,75 m.p., respectiv 3.733,49 m.p., situate în București, denumite incinta 1 și incinta 2, prin efectul uzucapiunii de lungă durată, obținut în urma joncțiunii posesiilor.

În drept, reclamanta a invocat dispozițiile art. 194 din Codul de procedură civilă și art. 1846, 1847, 1850, 1890 din vechiul Cod civil.

2. Hotărârile pronunțate în primă instanță.

Prin sentința civilă nr. 1527 din 23.02.2016, Judecătoria Sectorului 6 București - Secția civilă, a admis excepția de necompetență materială, invocată din oficiu, și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului București.

Prin sentința civilă nr. 1315 din 03.10.2017, Tribunalul București - Secția a IV-a civilă a admis excepția autorității de lucru judecat și a respins cererea formulată de reclamanta SC A. S.A. în contradictoriu cu pârâțul Statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice, față de sentința civilă nr. 6355 din 16.10.2006, pronunțată de Judecătoria Sectorului 6 București, în dosarul nr. x/303/2006, definitivă prin decizia civilă nr. 163A din 7.02.2007 pronunțată de Tribunalul București, Secția a III-a civilă.

Împotriva acestei hotărâri judecătorești, reclamanta a formulat apel.

3. Hotărârea pronunțată în apel.

Prin decizia civilă nr. 1654A din 21.12.2018, Curtea de Apel București, Secția a IV-a civilă, a admis apelul, a anulat hotărârea atacată și a trimis cauza spre rejudecare primei instanțe.

4. Calea de atac exercitată în cauză.

Împotriva deciziei pronunțate de Curtea de Apel București a declarat recurs pârâțul Statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice.

Prin memoriul de recurs, recurentul a invocat incidența cazului de casare prevăzute de dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 8 C.pr.civ. formulând, în esență, următoarele critici:

Curtea de apel a reținut greșit că nu operează puterea de lucru judecat în raport cu sentința civilă nr. 6355/2006 pronunțată de Judecătoria Sectorului 6, în dosarul nr. x/303/2006, de vreme ce se poate observa că există identitate de părți și obiect între actuala cerere de chemare în judecată și cea care a făcut obiectul dosarului nr. x/303/2006: reclamantii și pârâții sunt aceiași, iar obiectul celor două cereri este, de asemenea, identic întrucât finalitatea celor două acțiuni era aceeași, anume constatarea dobândirii dreptului de proprietate prin uzucapiune asupra aceluiși imobil ce face obiectul acțiunii de față;

Referitor la identitatea de cauză, recurentul susține că fundamentul pretenției afirmate este același, situația de fapt calificată juridic fiind comună celor două acțiuni. Prin respingerea acțiunii formulate de reclamantă - de obligare a Municipiului București prin Primar General la avizarea în conformitate cu HG nr. 834/1991 a documentației în baza căreia urma să se elibereze certificatul de atestare a dreptului de proprietate asupra imobilelor în litigiu, nu s-a schimbat cauza juridică a prezentei acțiuni față de cea existentă în dosarul nr. x/303/2006, finalitatea celor două acțiuni fiind aceeași, anume constatarea dobândirii dreptului de proprietate, prin uzucapiune, asupra aceluiși imobil, care face obiectul prezentei cauze.

Opinia că sentința civilă nr. 6355/2006 pronunțată de Judecătoria Sectorului 6 București, în dosarul nr. x/303/2006, definitivă prin decizia civilă nr. 163A/2007 pronunțată de Tribunalul București, Secția a III-a civilă, irevocabilă prin nerecurare, se bucură de autoritate de lucru judecat, sens în care solicită admiterea recursului, casarea deciziei și rejudecând cauza, solicită admiterea excepției autorității de lucru judecat și, pe cale de consecință, respingerea acțiunii.

5. Apărările formulate în cauză.

Intimata SC A. SA a formulat întâmpinare, solicitând respingerea, ca nefondat, a recursului, întrucât nu operează autoritatea de lucru judecat a sentinței civile nr. 6355/2006. Contrar celor susținute de recurentă, temeiul juridic al prezentei cereri (causa petendi), respectiv fundamentul legal al dreptului valorificat în cauza de față, este diferit față de cauza ce a făcut obiectul dosarului nr. x/303/2006. Se asemenea, făcând trimitere la *cauza Lungoci contra României*, intimata a susținut că, potrivit art. 6 din Convenția europeană, nu poate fi lipsită de posibilitatea clară și concretă de a avea acces la o instanță care să statueze, în fond, asupra pretențiilor sale.

6.Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Examinând decizia recurată, prin prisma criticilor formulate și a dispozițiilor legale aplicabile, Înalta Curte constată că recursul declarat este nefondat pentru considerentele care succed:

Recurentul a susținut nelegalitatea deciziei atacate, întrucât instanța de apel a reținut greșit că, în litigiul de față, nu operează autoritatea de lucru judecat a sentinței civile nr. 6355 din 16.10.2006 a Judecătorei Sectorului 6 București și a pretins aplicarea greșită a dispozițiilor art. 431 Cod procedură civilă, potrivit căror nimeni nu poate fi chemat în judecată de două ori în aceeași calitate, în temeiul aceleiași cauze și pentru același obiect.

Aceste afirmații vor fi verificate în lumina motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct.7 Cod procedură civilă, iar nu a pct.-ului 8, încadrare dată de recurent și nici a pct.-ului 5 al aceluiași articol, întrucât acesta pretinde nerespectarea efectului negativ al lucrului judecat, ipoteză care reclamă problema verificării dacă, între cele două procese, există identitate de părți, obiect și cauză.

Pornind de la aceste premise, Înalta Curte constă că aspectele de nelegalitate care sunt îndreptate împotriva soluției din prezenta cauză sunt cele care vizează întrunirea triplei identități de elemente pentru a putea fi reținută excepția autorității de lucru judecat a sentinței civile nr. 6355 din 16.10.2006 pronunțată de Judecătoria Sectorului 6 București, în dosarul nr. x/303/2006, dat fiind faptul că există identitate de *cauză* în ceea ce privește cele două litigii.

Potrivit art. 431 alin.1 C.pr.civ., (1) nimeni nu poate fi chemat în judecată de două ori în aceeași calitate, în temeiul aceleiași cauze și pentru același obiect. în condițiile art. 432 C.pr.civ., excepția autorității lucrului de judecat este de ordine publică, întrucât poate fi invocată de instanță sau de părți în orice stare a procesului, chiar înaintea instanței de recurs, reglementare ce exprimă grija legiuitorului de a proteja stabilitatea raporturilor juridice dezlegate jurisdicțional, o nouă judecată asupra acestora fiind exclusă - fie pentru a le confirma, ceea ce ar fi inutil, fie pentru a le infirma, ceea ce ar fi inadmisibil.

Autoritatea de lucru judecat privește și hotărârile prin care s-au admis excepții peremptorii, precum cea care vizează excepția inadmisibilității acțiunii. Astfel, art. 430 alin.1 C.pr.civ. prevede că hotărârea judecătorească ce soluționează, în tot sau în parte, fondul procesului sau statuează asupra unei excepții procesuale ori asupra oricărui alt incident are, de la pronunțare, autoritate de lucru judecat cu privire la chestiunea tranșată.

Relativ la *cauza* cererii de chemare în judecată, trebuie avut în vedere temeiul juridic al dreptului valorificat prin cerere, care nu se confundă nici cu dreptul subiectiv și nici cu mijloacele de dovadă a temeiului juridic, atât timp cât cauza juridică a unei cererii este reprezentată de fundamentul juridic al pretenției, actul sau faptul generator al dreptului, alături de împrejurările de fapt care au determinat promovarea acțiunii, la care se adaugă dispozițiile legale incidente speței.

În ceea ce privește cauza prezentei cereri de chemare în judecată, înțelegându-se ca situație de fapt calificată juridic, se observă, în consens cu susținerile recurentului, că aceasta este identică cu cauza cererii promovate anterior și respinse, definitiv și irevocabil, ca inadmisibilă, atât timp cât pretențiile deduse în cauza de față se întemeiază pe aceleași fapte generatoare ale acțiunii inițiale, respectiv posesia utilă de lungă durată.

Așadar, în ambele procese, reclamanta a urmărit constatarea dreptului său de proprietate asupra aceluiasi imobil care face obiectul acțiunii de față, ca efect al prescripției achizitive de 30 de ani, ca rezultat al joncțiunii posesiei reclamantei cu cea a antecesoarelor sale de drept și, prin urmare, se constată că există autoritate de lucru judecat între cele două acțiuni succesive, întemeiate pe aceleași fapte generatoare, imputate aceleiași persoane juridice, în calitate de pârât și având, finalmente, ca obiect aceeași pretenție, respectiv dobândirea, prin uzucapiunea de lungă durată, a dreptului de proprietate.

Întrucât cauza este faptul juridic sau material care constituie temeiul legal al dreptului pretins și justificarea obiectului cerut, nu poate fi reținută apărarea intimă-reclamante potrivit căreia cele două procese purtate între părți au cauze diferite.

Cauza celor două acțiuni are aceeași fundamentare legală a situației de fapt, iar acest element al cererii de chemare în judecată nu este derivat din finalitatea parcurgerii unei anumite proceduri speciale, deoarece finalizarea demersului judiciar întreprins de reclamantă și care a făcut obiectul dosarului nr. x/3/CA/2010 al Tribunalului București, Secția a IX a contencios administrativ și fiscal nu schimbă cauza acțiunii de față. Existența sentinței civile nr. 2665 din 12.10.2010, prin care a fost soluționat dosarul sus menționat, la momentul promovării actualei cereri în constatarea dreptului de proprietate prin uzucapiune, introdusă de reclamantă, se dovedește a fi un element care nu interesează autoritatea de lucru judecat și care nu poate să justifice, în sine, promovarea unei cereri de chemare în judecată identică, sub aspectul părților, obiectului și cauzei cu o alta anterioară, soluționată în mod irevocabil, de vreme ce faptele sunt identice, iar calificarea juridică este, de asemenea, identică cu a celor din acțiunea ce a fost finalizată prin pronunțarea sentinței civile nr. 6355 din 16.10.2006 a Judecătoriei Sectorului 6 București.

Așadar, susținerile recurentului se vădesc a fi întemeiate sub aspectul îndeplinirii condițiilor art. 431 alin. 1 C.pr.civ.

Cu toate acestea, motivul de casare înscris în art. 488 alin. 1 pct. 7 din același cod nu poate fi reținut pentru a atrage casarea deciziei atacate.

Înalta Curte are în vedere că, în caz de admitere a unui asemenea motiv de recurs, soluția prevăzută în art. 497 alin. 1 C.pr.civ. este cea a casării, cu consecința finală a respingerii acțiunii ca inadmisibilă, astfel încât, în circumstanțele concrete ale speței, problematica supusă dezlegării reclamă o altă abordare, din perspectivă convențională, în raport de art. 20 din Constituție, raportat la art. 6 din C.E.D.O. și jurisprudența sa relevantă, pentru a se statua dacă o atare soluție ar fi contrară prevederilor art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului, în componenta sa privitoare la accesul la justiție.

Ca o garanție a respectării drepturilor omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede, în art. 6 alin. 1, dreptul oricărei persoane la un proces echitabil: „*Orice persoană are dreptul de a-i fi examinată cauza în mod echitabil, public și într-un termen rezonabil, de către un tribunal independent și imparțial, stabilit prin lege, care va hotărî asupra încălcării drepturilor și obligațiilor cu caracter civil...*”

În explicitarea acestui drept, în jurisprudența Curții europene, dreptul de acces la un tribunal este înțeles ca un *drept de acces concret și efectiv*, care presupune ca justițiabilul „să beneficieze

de o posibilitate clară și concretă de a contesta atingerea adusă drepturilor sale" (cauza *Bellet contra Franței* nr. 23805/94 din 04.12.1995).

Pornind de la premisa că drepturile fundamentale trebuie garantate într-o manieră concretă și reală, iar nu iluzorie și teoretică, imposibilitatea concretă de sesizare a unei instanțe de către persoana interesată constituie o încălcare a dreptului acesteia de acces la justiție.

Totodată, Curtea a statuat ca limitarea dreptului de acces la un tribunal nu este compatibilă cu prevederile art. 6 alin. 1 din Convenție, decât dacă prin aceasta se urmărește un scop legitim și dacă există un grad rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul vizat.

În jurisprudența sa, Curtea europeană a statuat că autoritatea de lucru judecat face parte din limitările justificate ale dreptului de acces la o instanță, contribuind la respectarea securității raporturilor juridice și a echității procedurii (cauza *Brumărescu contra României*) și că dreptul de acces la justiție nu este absolut; el poate permite restricții admise implicit, întrucât, prin chiar natura sa, este reglementat de către stat (*cauza Golder contra Regatului Unit, paragrafele 37 și 38*). Elaborând o astfel de reglementare, statele se bucură de o anumită marjă de apreciere. *Totuși, restricțiile aplicate mi pot limita accesul persoanei într-o asemenea manieră sau până într-acolo încât dreptul să fie atins în însăși substanța sa.* În plus, aceste restricții nu sunt conforme cu art. 6 alin. 1 din Convenție decât dacă urmăresc un scop legitim și dacă există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul vizat (*cauza F.E. împotriva Franței, Hotărârea din 30 octombrie 1998, cauza Yagtzilar și alții împotriva Greciei, nr. 41.727/98, cauza Lungoci împotriva României, Hotărârea din 26 ianuarie 2006*).

Circumstanțele concrete ale speței de față relevă faptul că, printr-o primă cerere înregistrată sub nr. de dosar x303/2006, pe rolul Judecătoriei Sectorului 6 București, reclamanta SC A. SA a solicitat în contradictoriu cu parații Statul Roman, prin Ministerul Finanțelor Publice, Primăria Municipiului București, prin Primar și Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, ca instanța să constate dobândirea dreptului de proprietate asupra imobilului teren situat în București, prin efectul uzucapiunii de lungă durată, obținut în urma joncțiunii posesiilor, precum și a dreptului de proprietate asupra construcțiilor edificate pe terenuri, prin efectul accesiei imobiliare.

Prin sentința civilă nr. 6355 din 16.10.2006, Judecătoria Sectorului 6 București a admis excepția inadmisibilității cererii, instanța reținând în considerentele acestei hotărâri că „reclamanta își poate valorifica dreptul pe calea specială prevăzută de Legea nr. 15/1990, HG nr. 834/1991 și actele normative ulterioare emise în aplicarea acesteia”, drept pentru care a respins, în consecință, acțiunea ca inadmisibilă.

Ulterior rămânerii definitive a sentinței civile nr.6355/2006, societatea-reclamantă a parcurs procedura reglementată de HG nr.834/1991 și a solicitat autorității competente,Primăria Municipiului București, să procedeze la avizarea documentației întocmite în conformitate cu dispozițiile HG nr. 834/2001, ca și condiție prealabilă emiterii certificatului de atestare a dreptului de proprietate asupra imobilului teren situat în București. Solicitarea reclamantei a fost respinsă de Primăria Municipiului București, apreciindu-se, în esență, că nu sunt întrunite condițiile prevăzute de HG nr. 834/1991 pentru avizarea documentației depuse, pe considerentul că nu a fost produs un înscris (proces-verbal de predare-primire întocmit la data privatizării) care să ateste deținerea terenurilor în cauză, în patrimoniul societății-reclamante.

Prin sentința civilă nr. 2665 din 12.10.2010 pronunțată de Tribunalul București - Secția a IX-a Contencios Administrativ și Fiscal, în dosarul nr. x/3/2010, rămasă irevocabilă, a fost respinsă, ca neîntemeiată, acțiunea reclamantei SC A. SA privind obligarea Municipiului

București, prin Primar General, la avizarea, în conformitate cu prevederile HG nr. 834/1991, a documentației în baza căreia urma să se elibereze certificatul de atestare a dreptului de proprietate asupra suprafețelor de teren de 6505,75 mp, respectiv de 1928,80 mp., în temeiul HG nr. 834/1991.

Cererea de chemare în judecată ce constituie obiectul prezentului dosar este formulată de reclamanta SC A. S.A. în contradictoriu cu pârâtul Statul român, prin Ministerul Finanțelor Publice, și vizează constatarea dobândirii de către reclamantă a dreptului de proprietate asupra acelorași terenuri, prin efectul uzucapiunii de lungă durată, obținut în urma joncțiunii posesiilor.

Tribunalul București - Secția a IV-a civilă, prin sentința civilă nr. 1315 din 03.10.2017, a admis excepția autorității de lucru judecat și a respins cererea reclamantei SC A. S.A., instanța reținând, în esență, faptul că sentința civilă nr. 6355 din 16.10.2006, pronunțată de Judecătoria Sectorului 6 București, în dosarul nr. x/303/2006, are autoritate de lucru judecat, din moment ce prin această hotărâre judecătorească s-a respins, ca inadmisibilă, cererea reclamantei de dobândire a dreptului de proprietate asupra terenurilor în litigiu prin efectul uzucapiunii, specificându-se că reclamanta are la dispoziție calea specială prevăzută de Legea nr. 15/1990 și H.G. nr. 834/1991; împrejurarea că acțiunea specială, ce a făcut obiectul dosarului nr. 6652/3/2010, înregistrat pe rolul Tribunalului București, a fost respinsă, nu este de natură să schimbe cauza juridică a prezentei acțiuni.

Astfel cum s-a reținut și în jurisprudența Curții Europene, excepția autorității de lucru judecat, deși urmărește un scop legitim, deoarece urmărește, fără nici o îndoială, să asigure securitatea raporturilor juridice în materie civilă, acest obiectiv, legitim în sine, impune, în speță, o analiză concretă, în contextul particular al cauzei, în sensul dacă, prin efectul negativ al autorității lucrului, judecat produs de sentința civilă nr. 6355 din 16.10.2006 nu este atinsă însăși substanța dreptului - accesul liber la justiție, garantat de art. 6 din Convenție.

În această analiză, edificatoare este *hotărârea, pronunțată la data de 26 ianuarie 2006, în cauza Lungoci împotriva României*, publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 588/07.07.2006, în cuprinsul căreia Curtea europeană a considerat că accesul reclamantei la justiție, dar numai pentru a i se declara acțiunea inadmisibilă prin efectul art. 1201 Cod civil, nu respectă imperativele art. 6 alin. 1 din Convenție și, că, reclamanta a fost, astfel, lipsită de posibilitatea clară și concretă de a avea acces la o instanță care să statueze asupra contestației sale referitoare la drepturi și obligații cu caracter civil.

Ca raționament juridic, situația analizată de Curtea europeană în cauza sus menționată este similară cu cea din prezenta cauză.

În concret, fiind chemată a statua dacă a fost încălcat dreptul de acces la justiție din cauza respingerii, de către instanțele interne, a celei de-a doua acțiuni în revendicare, pe motiv că există autoritate de lucru judecat, *Curtea europeană a reținut că o primă acțiune în revendicare promovată de reclamantă a fost respinsă de instanțele naționale, pe motiv că reclamanta nu și-a dovedit dreptul de proprietate asupra imobilelor în cauză. Deși pe calea unei acțiuni în constatare, aceasta a obținut o sentință rămasă definitivă ce constată dreptul său de proprietate asupra imobilelor revendicate, ea nu a putut demonstra acest drept într-o a doua acțiune în revendicare, aceasta fund respinsă de instanțele naționale pe considerentul incidenței autorității de lucru judecat.*

În cuprinsul acestei hotărâri „Curtea consideră, împreună cu Guvernul, că excepția autorității de lucru judecat urmarea un scop legitim deoarece ea viza, fără nici o îndoială, să asigure securitatea raporturilor juridice în materie civilă. Dacă acest obiectiv pare legitim în sine, el merită, în speță, o analiză dintre cele mai atente, fără a uita contextul general al cauzei.

In cauza de față rolul Curții nu este nicidecum să controleze art. 1201 din Codul civil ca atare, ci să verifice dacă modalitatea în care aceste instanțe naționale au respins acțiunea în revendicare introdusă de către reclamantă, prin aplicarea dispozițiilor legale în materie de autoritate de lucru judecat, a respectat dreptul acesteia de acces la justiție. Deși din art. 1201 din Codul civil rezultă foarte clar că, pentru a reține existența autorității de lucru judecat, este nevoie de o triplă identitate - de părți, de obiect și de cauză - a celor doua acțiuni, Tribunalul Municipiului București a respins cea de-a doua acțiune în revendicare, fără a da explicații asupra pretensei identități de cauză a celor doua acțiuni.

Curtea a mai constatat că, atunci când a statuat asupra recursului, Curtea Supremă de Justiție a respins afirmațiile reclamantei referitoare la lipsa de identitate de cauză, pe motiv că nu prezentase nici actul de transfer de proprietate, nici procesul-verbal impus de convenția din 1947 pentru transferul dreptului de proprietate. Or, din sentința rămasă definitivă din 28 martie 1997 reiese că reclamanta nu avea cum să prezinte procesul verbal, în măsura în care instanța constatare că semnatarii convenției din 1947 au omis să îl redacteze.

În plus, Curtea a observat că nicio instanță nu a explicat motivele pentru care sentința rămasă definitivă din 28 martie 1997 nu a constituit un act care constată dreptul de proprietate, așa cum susținea reclamanta, și nici nu a indicat care act ar fi putut beneficia de o asemenea calificare. În această situație, nu este exagerat să se considere că sentința definitivă din 28 martie 1997, care a dat câștig de cauză reclamantei, este lipsită de orice interes juridic, în măsura în care persoana interesată nu se mai bucura de posibilitatea clară și concretă de a-și dovedi injustiție dreptul pe care aceasta i l-a recunoscut.

În consecință, Curtea a statuat că - „accesul la justiție, dar numai pentru a i se declara acțiunea inadmisibilă prin efectul legii, nu respectă imperativele art. 6 alin. 1 din Convenție și că reclamanta a fost astfel lipsită de posibilitatea clară și concretă de a avea acces la o instanță care să statueze asupra contestației sale referitoare la drepturi și obligații cu caracter civil.”

În aceeași linie de raționament, în cauza Caracas împotriva României, publicată în M. Of. nr. 189/19.03.2007, Curtea europeană a drepturilor omului a statuat că „excepția autorității de lucru judecat urmărește un scop legitim, deoarece vizează, fără îndoială, să garanteze securitatea raporturilor juridice în materie civilă. Aceasta nu satisface neapărat, în sine, exigențele impuse de art. 6 alin. 1: mai trebuie examinat, în lumina ansamblului circumstanțelor cauzei, dacă modul în care jurisdicțiile naționale au respins a doua acțiune a reclamantilor, aplicând dispozițiile legale privind autoritatea de lucru judecat, a respectat dreptul lor de acces la o instanță, având în vedere principiul preeminenței dreptului într-o societate democratică”.

Revenind la speța de față, Înalta Curte reține că, deși reclamanta a urmat calea specială ce a justificat pronunțarea primei soluții de respingere, ca inadmisibilă, a acțiunii în constatarea dreptului de proprietate, prin efectul uzucapiunii de lungă durată, demersul judiciar al acesteia, ce a format obiectul dosarului nr. x/3/2010 al Tribunalului București, Secția a IX a de contencios administrativ și fiscal, a fost respins, ca neîntemeiat, calea specială la care a fost îndrumată reclamanta dovedindu-se a fi ineficientă în cazul său concret, cum corect a reținut instanța de apel, de vreme ce nu a putut administra probe de natură a i se aplica reglementările speciale pentru obținerea certificatului de atestare a dreptului său de proprietate.

Cum instanța investită cu soluționarea dosarului nr. x/303/2006 nu a soluționat fondul cauzei și nu a analizat dacă sunt întrunite condițiile prevăzute de lege pentru constatarea dreptului de proprietate prin uzucapiune și întrucât calea specială pentru obținerea certificatului de atestare a dreptului de proprietate s-a dovedit a fi ineficientă în cazul reclamantei, nu se poate

interzice acesteia dreptul de a avea acces la o instanță, care să procedeze la o examinare concretă și efectivă a îndeplinirii condițiilor legale pentru a putea uzucapa.

Or, în condițiile specifice speței, chiar dacă cauza acțiunii de față este identică, pentru considerentele deja arătate, cu cea soluționată prin sentința civilă nr. 6355/2006, efectul negativ al autorității de lucru judecat al acestei hotărâri nu poate fi opus în prezentul proces, întrucât deși autoritatea de lucru judecat urmărește un scop legitim, acela care vizează respectarea principiului securității raporturilor juridice, ca expresie a preeminenței dreptului, inerentă unei societăți democratice, astfel cum proclamă Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în ceea ce privește proporționalitatea măsurii, ingerința în dreptul reclamantei de acces la o instanță nu respectă un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit.

Reținerea motivului de casare în discuție, ce implică întrunirea cerinței triplei identități, ipoteza speței dedusă judecății, ar însemna să se confirme de către instanța de recurs, potrivit art. 497 C.pr.civ., tot o soluție de inadmisibilitate a acțiunii care face obiectul prezentului demers judiciar.

Un astfel de raționament este de neconceput, în condițiile în care după pronunțarea sentinței civile nr. 6355/2006, a fost parcursă procedura reglementată de HG nr. 834/1991 și s-a stabilit, prin hotărâre definitivă, ineficiența căii speciale la care reclamanta a fost îndrumată, de însăși instanța de judecată anterioară, să obțină recunoașterea dreptului pretins. Or, tocmai inaplicabilitatea, în situația particulară a reclamantei, a prevederilor HG nr. 834/1991 nu poate îngreuna reclamantei - prin efectul substanțial al sentinței civile nr. 6355 din 16.10.2006 pronunțate de Judecătoria Sectorului 6, constând în autoritatea de lucru judecat în prezentul proces, calea formulării acțiunii de față, care are ca obiect constatarea dreptului său de proprietate, ca mod originar de dobândire a proprietății, prin efectul uzucapiunii.

Confirmarea soluției de inadmisibilitate, impusă de incidența motivul de recurs care sancționează încălcarea autorității de lucru judecat, nu ar avea decât semnificația că reclamanta a avut acces la o instanță numai pentru a-i fi declarate acțiunile inadmisibile, prin efectul dispozițiilor legale, ceea ce ar constitui o atingere a însăși substanței dreptului acesteia de acces la o instanță și ar avea drept efect încălcarea exigențelor impuse de art. 6 paragraf 1 din Convenția europeană. Or, în cadrul circumstanțelor specifice speței, păstrarea justului echilibru între interesele statului și cele ale reclamantei implică recunoașterea dreptului acesteia de a deduce judecății, în cadrul prezentului demers judiciar, examinarea condițiilor legale pentru a putea uzucapa, deci o examinare pe fond a dreptului, fără ca instanța de recurs să poată specula asupra deznodământului judiciar.

În consecință, pentru considerentele expuse care suplinesc motivarea deciziei atacate, reținând existența unei atingeri aduse dreptului reclamantei de acces la justiție, protejat nu numai de legislația internă (art.21 din Constituția României), dar și de art. 6 din Convenția europeană, înalta Curte urmează a da eficiență priorității blocului de convenționalitate (Convenția, unită cu jurisprudența Curții de la Strasbourg) în sensul inaplicabilității, în prezentul litigiu, a normei interne care reglementează funcția negativă a autorității de lucru judecat (art.1201 Cod civil de la 1864 și art.431 Cod procedură civilă) și al aplicării directe a normei convenționale, apreciată mai favorabilă, în conformitate cu art. 20 alin. (2) din Constituția României pentru raportul juridic, concret, dedus judecății.

26. Soluționarea cauzei în lipsa dovezii îndeplinirii procedurii de citare. Nulitatea hotărârii

C.proc.civ., art. 153, art. 164, art. 175, art. 178, art. 488 alin. (1) pct. 5

Nulitatea prevăzută de art. 153 alin. (2) din Codul de procedură civilă este o nulitate expresă, iar potrivit art. 175 alin. (2) din același cod, vătămarea părții este prezumată până la dovada contrară pe care o poate face partea interesată, în contextul acestei norme, „partea interesată” fiind partea adversă sau partea care are interes în înlăturarea sancțiunii nulității.

Din perspectiva interesului ocrotit prin dispozițiile art. 153 alin. (2) din Codul de procedură civilă, nulitatea este relativă, ceea ce presupune că poate fi invocată numai de către cel vătămat, anume de partea pentru care procedura de citare nu a fost îndeplinită în condițiile legii și numai dacă neregularitatea nu a fost cauzată prin propria faptă, astfel cum prevede art. 178 alin. (2) din Codul procedură civilă.

Astfel, cum la termenul de judecată, procesul-verbal prevăzut de art. 164 din Codul de procedură civilă de îndeplinire a procedurii de citare a părții pârâte nu s-a regăsit la dosar, ci a fost atașat ulterior acestui termen, partea nefiind prezentă nici personal, nici prin reprezentant convențional, sunt întrunite premisele aplicării art. 153 alin. (2) din Codul procedură civilă, fiind incidentă sancțiunea nulității hotărârii. În atare situație, neregularitatea constă în soluționarea cauzei fără a exista la dosar dovada de îndeplinire a procedurii de citare, iar atașarea acesteia după momentul pronunțării hotărârii, nu poate asigura îndeplinirea retroactivă a acestei condiții.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 349 din 11 februarie 2020

I. Circumstanțele cauzei

I.1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Judecătoriei Turda la data de 01.08.2013, reclamanta A. a solicitat, în contradictoriu cu pârâții B. și C., D. și E., F., pronunțarea unei sentințe prin care:

- să se dispună obligarea pârâților de rd. 1 să recunoască pe seama pârâților de rd. 2 dreptul de proprietate cu privire la imobilul înscris în CF x1 Turda, top 690, având destinația „casă și curte în intravilan” în suprafață de 270 mp, să consimtă la încheierea contractului autentic de vânzare-cumpărare cu privire la imobilul anterior descris, predând acte apte de intabulare, în caz contrar, hotărârea judecătorească urmând a ține loc de act autentic apt pentru intabulare;

- să se dispună obligarea pârâților de rd. 2 să recunoască pe seama defunctei F., dreptul de proprietate cu privire la imobilul înscris în CF x1 Turda, top 690, având destinația „casă și curte în intravilan” în suprafață de 270 mp, să consimtă la încheierea contractului autentic de vânzare-cumpărare cu privire la imobilul anterior descris predând acte apte de intabulare, în caz contrar, hotărârea judecătorească urmând a ține loc de act autentic apt pentru intabulare;

- să se constate că masa succesorală după defuncta F., decedată la data de 03.05.2001, se compune din dreptul de proprietate cu privire la imobilul înscris în CF x1 Turda, top. 690, având destinația „casă și curte în intravilan” în suprafață de 270 mp și să se dispună predarea acesteia pe seama reclamantei A. în cotă de 1/3, pe seama numitei G. în cotă de 1 /3 și pe seama numitei F., în cotă de 1/3, în calitate de fiice ale defunctei;

- să se constate că masa succesorală după defuncta G., decedată la data de 31.10.2011, se compune din cota de 1/3 din dreptul de proprietate cu privire la imobilul înscris în CF x1 Turda, top 690, având destinația „casă și curte în intravilan” în suprafață totală de 270 mp, și să se dispună predarea acesteia pe seama reclamantei în cotă de 1/2 și pe seama pârâtei F. în cotă ½, în calitate de colaterali privilegiați, surori ale defunctei;

- să se dispună sistarea stării de indiviziune asupra imobilului înscris în CF x1 Turda, top 690, având destinația „casă și curte în intravilan” în suprafață de 270 mp, prin atribuirea acestuia în întregime pe seama reclamantei, fără sultă, potrivit convenției părților.

Prin sentința civilă nr. 469 din 18.04.2014 a Judecătorei Turda, competența soluționării cauzei a fost declinată în favoarea Tribunalului Cluj.

I.2. Soluția primei instanțe

Prin sentința civilă nr. 122 din 08.03.2018 a Tribunalului Cluj, Secția civilă, s-a respins excepția prescripției dreptului la acțiune și excepția nulității absolute a antecontractului de vânzare-cumpărare, invocate de pârâții B. și C.

S-a respins ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată formulată de reclamanta A., în contradictoriu cu pârâții B., C., D., E., F.

S-a respins cererea formulată de pârâțul B. privind aplicarea amenzii judiciare.

Reclamanta a fost obligată să achite pârâțului B. suma de 900 lei, cheltuieli de judecată, reprezentând contravaloarea raportului de expertiză criminalistică efectuat de Institutul Național de Expertize Criminalistice.

Taxa judiciară de timbru în sumă de 15.091,32 lei, pentru care reclamanta a beneficiat de ajutor public judiciar sub forma scutirii, a rămas în sarcina statului.

I.3. Decizia pronunțată în apel

Prin decizia civilă nr. 29/A din data de 13.02.2019 a Curții de Apel Cluj, Secția I civilă s-a admis apelul declarat de reclamanta, s-a schimbat în parte sentința atacată, astfel:

S-a admis în parte acțiunea formulată de reclamanta A., în contradictoriu cu pârâții B., C., D., E. și F. și, în consecință:

S-a dispus obligarea pârâților B. și C. să încheie cu pârâții D. și E. contract de vânzare-cumpărare în formă autentică cu privire la imobilul situat în municipiul Turda, înscris în CF nr. x9 Turda, provenit din conversia pe hârtie a CF vechi nr. x1 Turda, nr. top 690, constând din casă și curte teren intravilan, în suprafață de 270 mp, iar în caz de refuz hotărârea va ține loc de act autentic de vânzare-cumpărare.

S-a dispus obligarea pârâților D. și E. să încheie cu numita A. contract de vânzare-cumpărare în formă autentică cu privire la imobilul situat în municipiul Turda, înscris în CF nr. x9 Turda, provenit din conversia pe hârtie a CF vechi nr. x1 Turda, nr. top 690, constând din casă și curte teren intravilan, în suprafață de 270 mp, iar în caz de refuz hotărârea va ține loc de act autentic de vânzare-cumpărare.

Au fost menținute celelalte dispoziții ale sentinței.

Intimații B. și C. au fost obligați în solidar să-i plătească apelantei A. suma de 18.812,26 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată, pentru ambele faze procesuale.

II. Calea de atac formulată în cauză

Împotriva deciziei pronunțate în apel, în termen legal, au formulat recurs pârâții C. și B.

II.1. Motivele de recurs formulate de pârâta C.

Prin cererea de recurs formulată, recurenta-pârâta a invocat incidența motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 din Codul de procedură civilă, susținând că hotărârea curții de

apel este nelegală, fiind dată cu încălcarea dispozițiilor legale care reglementează citarea și comunicarea actelor de procedură.

În dezvoltarea criticilor, recurenta a arătat că la termenul de judecată din 16.01.2019, instanța a dispus, printre altele, și citarea sa pentru termenul de judecată următor, din data de 13.02.2019, la adresa indicată în întâmpinare, dispoziție care a fost respectată prin emiterea citației.

La termenul de judecată din data de 13.02.2019, deși la dosar nu exista dovada de îndeplinire a procedurii de citare cu recurenta (intimată-pârâtă, în etapa apelului), instanța a pășit la judecarea apelului, fiind astfel încălcate prevederile art. 153 Cod procedură civilă coroborate cu cele ale art. 8 și 13 din Cod procedură civilă și cu art. 6 din CEDO.

Recurenta susține că citarea părților constituie o formalitate esențială care asigură exercitarea dreptului la apărare, iar încălcarea dispozițiilor legale referitoare la citare atrage nulitatea hotărârii pronunțate deoarece este de natură influența soluția dată în lipsa părții sau a dovezii de citare. Necitarea răpește acesteia posibilitatea de a-și exercita dreptul la apărare, ceea ce influențează implicit judecata.

Potrivit prevederilor înscrise în art. 153 alin. (1) Cod procedură civilă, judecătorul nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, afară numai dacă legea nu dispune altfel, în timp ce dispozițiile art. 153 alin. (2) din același cod obligă președintele la amânarea judecării pricinii ori de câte ori constată că partea care lipsește nu a fost citată cu respectarea cerințelor prevăzute de lege sub pedeapsa nulității.

Dispozițiile legale referitoare la citarea părților au caracter imperativ deoarece sunt prevăzute pentru realizarea dreptului de apărare și a principului contradictorialității, instanța neputând hotărî asupra unei acțiuni decât după citarea sau înfățișarea părților. De aceea, ori de câte ori constată că partea care lipsește nu a fost citată cu respectarea cerințelor legale, instanța este obligată - sub pedeapsa nulității - să amâne judecata, ceea ce nu s-a întâmplat în prezenta pricină.

II.2. Motivele de recurs formulate de pârâtul B.

Prin cererea de recurs formulată, pârâtul B. a susținut incidența motivelor de casare prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 5 și 8 din Codul de procedură civilă.

Într-o primă critică, invocând incidența motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 Cod procedură civilă, recurentul-pârât a apreciat că este nelegală respingerea cererii de decădere din dreptul de a depune înscrisuri pentru ultimul termen de judecată.

În esență, a susținut că instanța de apel a nesocotit dispozițiile art. 470 alin. (1) lit. d) coroborate cu art. 470 alin. (3) și (4) și 478 alin. (2) Cod procedură civilă, care trimit la art. 194 lit. e) și art. 150 din Codul de procedură civilă.

Prin a doua critică formulată, invocând incidența motivelor de casare prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 5 și 8 din Codul de procedură civilă, recurentul-pârât a susținut că instanța a reținut în mod nelegal existența unui partaj între foștii soți B. și C., precum și a unei confirmări tacite din partea sa pentru antecontractul de vânzare-cumpărare din data de 2 ianuarie 1998.

Din perspectiva motivului de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 5 Cod procedură civilă, recurentul-pârât a criticat hotărârea recurată apreciind că instanța a încălcat principiul contradictorialității și dreptul la apărare al părților.

Astfel, a susținut că în considerentele deciziei a fost reținut un „partaj de bunuri cu privire la imobilul litigios, iar în temeiul efectului declarativ al partajului consacrat de art. 786 Cod civil...”, fără ca acest aspect să fi fost pus în discuția părților, în acord cu dispozițiile art. 14 și 15 Cod procedură civilă.

În dezvoltarea motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, recurentul-pârât a arătat că instanța de apel, în speță, a reținut că a se proceda la redactarea unei declarații în fața organului de poliție (2019), la un interval mare de timp de peste 20 de ani de la data încheierii antecontractului de vânzare-cumpărare (1998), echivalează cu soluționarea și definitivarea unui partaj (fără costurile aferente - taxe de timbru, expertize de evaluare etc.), analogie nepermisă față de dispozițiile art. 669 Cod civil, art. 670 noul Cod civil și art. 980 Cod procedură civilă.

A apreciat că decizia atacată are o motivare *sui-generis*, fără corespondent în vreo normă legală de drept material.

Totodată, recurentul-pârât a considerat că instanța a interpretat în mod greșit dispozițiile art. 35 alin. (2) din Codul familiei, în ceea ce privește confirmarea tacită a antecontractului de vânzare-cumpărare.

II.3. Apărările formulate în cauză

În termen legal, intimata-reclamantă A. a depus întâmpinare prin care:

- a invocat excepția lipsei dovezii calității de reprezentant în privința apărătorului recurente-pârâte C.;

- a invocat excepția lipsei de interes a recurentului-pârât B. în formularea și susținerea recursului;

- a invocat excepția inadmisibilității primului motiv de recurs invocat de către recurentul-pârât B., întrucât, în opinia sa, cele susținute nu pot fi circumscrise prevederilor art. 488 alin. (1) pct. 5 Cod procedură civilă;

- a invocat inadmisibilitatea motivului de recurs susținut de recurentul-pârât B., în temeiul art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, cu privire la aspectul acceptării tacite, apreciind că aspectele susținute nu au fost invocate în fața instanțelor de fond și apel; pe fond, a solicitat respingerea recursurilor ca nefondate.

Recurentul-pârât B. a depus întâmpinare cu privire la recursul formulat de pârâta C., prin care a formulat concluzii de admitere a acestuia.

În termen legal, recurenta-pârâtă C. a depus răspuns la întâmpinarea formulată de intimata-reclamantă, solicitând respingerea excepției lipsei dovezii calității de reprezentant și arătând că apărările formulate de aceasta prin întâmpinare sunt nefondate.

II.4. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

II.4.1. În ceea ce privește recursul declarat de către pârâta C., Înalta Curte reține a fi îndeplinit cazul de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 5 Cod procedură civilă.

Aceasta a susținut că decizia recurată este dată cu încălcarea regulilor de procedură care reglementează citarea și comunicarea actelor de procedură.

Înalta Curte constată, astfel cum recurenta susține, că la termenul de judecată din 16.01.2019, curtea de apel a amânat judecata cauzei la termenul din 13.02.2019 și, pe lângă alte măsuri procedurale, a dispus citarea intimătei-pârâte C. pentru termenul acordat, la adresa indicată în dosar.

Potrivit mențiunilor grefierului de ședință de pe încheierea redactată la acel termen, cu respectarea cerințelor art. 157 din Codul de procedură civilă a fost emisă citația pentru intimata C. la data de 21.01.2019 la adresa indicată de aceasta în cuprinsul întâmpinării formulate la motivele de apel.

La termenul de judecată din 13.02.2019 însă, procesul-verbal prevăzut de art. 164 din Codul de procedură civilă de îndeplinire a procedurii de citare cu intimata-pârâtă C., nu s-a

regăsit la dosar, ci a fost atașat ulterior termenului din 13.02.2019 și, implicit, pronunțării deciziei recurate (soluționarea apelului având loc la același termen).

Această împrejurare rezultă din faptul că pe actul de procedură invocat se află o mențiune olografă prin care se atestă primirea procesului-verbal de îndeplinire a procedurii de citare cu intimata și atașarea dovezii la dosar, la data de 19.02.2019.

Ca atare, independent de faptul că în cuprinsul procesului verbal de îndeplinire a procedurii de citare rezultă că acesta ar fi fost întocmit de agentul procedural la data de 27.01.2019, mențiune prevăzută de art. 164 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură civilă și că citația a fost înmănată destinatarului care a semnat de primire, Înalta Curte apreciază că instanța de apel, la termenul de judecată din 13.02.2019, a soluționat apelul fără a avea la dosar dovada îndeplinirii procedurii de citare cu intimata-pârâtă C.

Înalta Curte apreciază că, într-o astfel de situație, erau incidente dispozițiile art. 153 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora: ”(1) Instanța poate hotărî asupra unei cereri numai dacă părțile au fost citate ori s-au prezentat, personal sau prin reprezentant, în afară de cazurile în care prin lege se dispune altfel.

(2) Instanța va amâna judecata și va dispune să se facă citarea ori de câte ori constată că partea care lipsește nu a fost citată cu respectarea cerințelor prevăzute de lege, sub sancțiunea nulității.”

Din mențiunile practicei deciziei recurate, rezultă că la apelul nominal făcut în ședință publică intimata-pârâtă C. nu a fost prezentă nici personal, nici prin reprezentant convențional, astfel încât, în cauză, sunt întrunite premisele aplicării art. 153 alin. (2) din Codul de procedură civilă, fiind incidentă sancțiunea nulității deciziei.

Nulitatea prevăzută de art. 153 alin. (2) din Codul de procedură civilă este o nulitate expresă, iar potrivit art. 175 alin. (2) din același cod, vătămarea părții este prezumată până la dovada contrară pe care o poate face partea interesată, în contextul acestei norme, partea interesată fiind partea adversă sau partea care are interes în înlăturarea sancțiunii nulității.

Din perspectiva interesului ocrotit prin dispozițiile art. 153 alin. (2) din Codul de procedură civilă, nulitatea este relativă, ceea ce presupune că poate fi invocată numai de către cel vătămat, anume de partea pentru care procedura de citare nu a fost îndeplinită în condițiile legii, și numai dacă neregularitatea nu a fost cauzată prin propria faptă, astfel cum prevede art. 178 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

Este de precizat că neregularitatea constă în soluționarea apelului la data de 13.02.2019 fără a exista la dosar dovada de îndeplinire a procedurii de citare, iar atașarea acesteia după momentul pronunțării deciziei recurate, anume la 19.02.2019, nu poate asigura îndeplinirea retroactivă a acestei condiții.

Pe de altă parte, atașarea la dosar a dovezii îndeplinirii procedurii de citare după momentul pronunțării nu poate fi considerată ca fiind cauzată prin fapta recurentei, în sensul celor prevăzute de art. 178 alin. (2) din Codul de procedură civilă, întrucât obligația depunerii la dosar a actelor de procedură revine personalului auxiliar al instanței, iar nu părților.

Față de aceste considerente, Înalta Curte, în aplicarea dispozițiilor art. 497, art. 496 coroborate cu art. 488 alin. (1) pct. 5 din Codul de procedură civilă, a admis recursul pârâtei C., a casat decizia recurată și a trimis cauza pentru rejudecare aceleiași instanțe de apel.

II.4.2. Referitor la recursul-declarat de pârâtul B., Înalta Curte apreciază că, dat fiind motivul ce a condus la admiterea recursului pârâtei C., la acest moment procesual nu pot fi evaluate criticile susținute de acesta, întrucât, în prezentul dosar, cei doi recurenți (foști soți), au aceeași poziție procesuală și același interes procesual, intimata-reclamantă chemându-i în

judecată în calitate de promitenți-vânzători (în opinia acesteia, având în vedere contestările recurentului și apărarea sa în dosar), pentru pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act autentic de vânzare-cumpărare.

Totodată, Înalta Curte apreciază că judecata pricinii trebuie să fie unitară atât în rejudecarea apelului, cât și în eventualitatea promovării de oricare dintre părți a recursului împotriva deciziei ce se va da în rejudecare.

Prin evaluarea criticilor pârâtului din prezentul recurs, s-ar crea premisele încălcării principiul dublului grad de jurisdicție în privința recurente-pârâte, întrucât odată dezlegate anumite aspecte ținând de fondul cauzei se vor impune și în privința pârâtei cu valoarea efectului pozitiv al autorității de lucru judecat în noul ciclu procesual, date fiind prevederile art. 431 alin. (2) din Codul de procedură civilă, dar și prevederile art. 501 alin. (1) din același cod.

Aprecierea anterioară decurge din aplicarea dispozițiilor art. 60 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă ce reglementează regimul coparticipării procesuale: ”(1) Actele de procedură, apărările și concluziile unuia dintre reclamanți sau pârâți nu le pot profita celorlalți și nici nu îi pot prejudicia.

(2) Cu toate acestea, dacă prin natura raportului juridic sau în temeiul unei dispoziții a legii, efectele hotărârii se întind asupra tuturor reclamanților ori pârâților actele de procedură îndeplinite numai de unii dintre ei sau termenele încuviințate numai unora dintre ei pentru îndeplinirea actelor de procedură profită și celorlalți. Când actele de procedură ale unora sunt potrivnice celor făcute de ceilalți, se va ține seama de actele cele mai favorabile.”

În consecința celor ce preced, Înalta Curte a admis și recursul declarat de pârâtul B., care se află într-un raport de coparticipare procesuală obligatorie cu recurenta-pârâtă C., în sensul normei citate – art. 60 alin. (2) din Codul de procedură civilă, urmând ca, în rejudecare, instanța de apel să aibă în vedere și cele arătate de recurent prin motivele de recurs.

27. Stingerea litigiului prin tranzacție. Condiții și efecte

C. proc. civ., art. 438, art. 439

C. civ., art. 2267, art. 2272

Potrivit dispozițiilor art. 439 C. proc. civ., tranzacția va fi încheiată în formă scrisă și va alcătui dispozitivul hotărârii.

Pentru a fi aptă să ducă la finalizarea litigiului, în condițiile art. 438 și urm. C. proc. civ., tranzacția nu se poate deduce prin interpretarea probelor cauzei, ci reprezintă un contract a cărui probă este impusă de forma scrisă, astfel cum impun art. 2267 și art. 2272 C. civ. și care, sub această formă, trebuie înfățișat instanței de judecată, în condițiile art. 439 C. proc. civ.

Împrejurarea că părțile au consimțit o anumită formulă de plată a despăgubirii și a penalităților solicitate prin cererea de chemare în judecată, chiar urmată de executare pe parcursul apelului, nu reprezintă, în lipsa unor manifestări procesuale cu caracter explicit, desistarea apelantei cu privire la calea de atac sau lipsa interesului promovării acesteia, ci cel mult o conformare la puterea executorie a actelor judecătii, sub rezerva controlului judiciar al hotărârii.

Prin urmare, în aceste circumstanțe, instanța de apel nu putea lua act de stingerea litigiului prin tranzacție.

1. Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Specializat Cluj la 08.11.2016, reclamantii A., B. și C. au chemat în judecată pe pârâta S.C. D. S.A. și pe intervenientul forțat E., solicitând instanței ca, prin hotărârea pe care o va pronunța, să oblige pârâta la plata către reclamantul A. a sumei de 200.000 euro, cu titlu de daune morale, ca urmare a decesului fiului său, F., precum și a sumei de 17.453,23 lei, cu titlu de daune materiale, să oblige pârâta la plata sumei de 200.000 euro către B., cu titlu de daune morale, ca urmare a decesului fiului său, F., dar și să oblige pârâta la plata către reclamanta C. a sumei de 250.000 euro, dintre care 150.000 euro reprezintă daune morale, ca urmare a vătămării corporale, iar 100.000 euro reprezintă daune morale, ca urmare a decesului fratelui său, F., precum și la plata către această din urmă reclamantă a sumei de 433,44 lei, cu titlu de daune materiale.

Reclamantii au mai solicitat obligarea pârâtei la plata penalităților în procent de 0,2% pe zi de întârziere, de la data înregistrării cererii de despăgubire, 09.06.2016, până la plata efectivă a despăgubirilor, precum și la plata cheltuielilor de judecată.

2. Prin sentința civilă nr. 720/11.04.2017, Tribunalul Specializat Cluj a admis în parte acțiunea, a obligat pârâta să-i plătească reclamantului A. echivalentul în lei la cursul B.N.R. din data plății a sumei de 90.000 euro, cu titlu de daune morale și 16.580,26 lei, cu titlu de daune materiale; a obligat pârâta să-i plătească reclamantei B. echivalentul în lei la cursul B.N.R. din data plății a sumei de 90.000 euro, cu titlu de daune morale, iar reclamantei C., echivalentul în lei la cursul B.N.R. din data plății a sumei de 50.000 euro, cu titlu de daune morale ca urmare a decesului fratelui său, F., precum și echivalentul în lei la cursul B.N.R. din ziua plății a sumei de 50.000 euro, cu titlu de daune morale ca urmare a leziunilor suferite în urma evenimentului rutier din data de 21.12.2015 și 433,44 lei, cu titlu de daune materiale.

A mai obligat pârâta la plata către reclamantii a penalităților de întârziere în procent de 0,2% pe zi, aplicate asupra sumelor de mai sus, începând cu data de 09.09.2016 și până la plata integrală a acestora, a respins restul pretențiilor, iar pârâta a fost obligată să plătească reclamantilor suma de 3.000 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

3. Împotriva acestei sentințe, a declarat apel pârâta S.C. D. S.A. care a fost respins ca nefondat prin decizia civilă nr. 668/21.11.2017 a Curții de Apel Cluj, Secția a II-a civilă.

4. Recursul declarat de pârâta S.C. D. S.A. împotriva acestei decizii a fost admis de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția I civilă, prin decizia nr. 3992/15.11.2018, decizia atacată fiind casată, iar cauza, trimisă, spre rejudecare, instanței de apel.

Prin dezlegările de drept cu caracter obligatoriu pentru instanța care a rejudecat cauza după casare, Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit că, întrucât despăgubirile se vor fi stabilit ca urmare a unui demers judiciar, conform art. 37 și art. 38 din Norma ASF nr. 23/2014, despăgubirile sunt datorate, iar penalitățile încep să curgă de la data la care pârâta, în calitate de asigurător, a primit hotărârea definitivă de obligare la plată. Aceasta, întrucât, până la data stabilirii cu caracter cert și lichid a despăgubirii prin hotărâre definitivă, despăgubirile nu pot începe să curgă.

5. În rejudecare, Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, a pronunțat decizia civilă nr. 194/02.04.2019, prin care a admis apelul și a schimbat în parte sentința atacată, în sensul că a obligat pârâta să plătească reclamantilor penalități de întârziere de 0,2% pe zi, începând cu data rămânerii definitive a hotărârii și până la plata integrală a acestora. A menținut restul dispozițiilor sentinței.

6. Împotriva acestei decizii, au declarat recurs A., B. și C., solicitând casarea sa.

În motivare, recurenții au prezentat parcursul procesual al cauzei și au invocat motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 C.proc.civ.

Recurenții au apreciat, printr-o primă critică de nelegalitate, că hotărârea a fost dată cu încălcarea și aplicarea greșită a normelor de drept material, deoarece, fiind cuantificate numai penalitățile aplicabile daunelor materiale, pentru stabilirea timbrajului, este evident că limitele rejudecării trebuiau limitate, corespunzător, la penalitățile aplicabile despăgubirilor având acest caracter. Pentru aceste concluzii, recurenții s-au sprijinit pe dezlegările date în decizia nr. 28 din 2015 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, prin care, în vederea unificării jurisprudenței, a stabilit că explicitarea pretențiilor implicite în apel nu are semnificația modificării cadrului procesual sub aspectul obiectului judecării, prin urmare instanța de apel era ținută, conform principiului disponibilității, să rejudece cauza numai în aceste limite.

Mai mult decât atât, instanța de apel trebuia să admită excepția insuficienței timbrării și să constate că, în limita sumei contestate și timbrate, penalitățile acordate de prima instanță ca accesoriu al daunelor morale au dobândit caracter cert, lichid și exigibil la data pronunțării deciziei din apel în primul ciclu procesual, respectiv, la 21.11.2017. Sub un alt aspect, recurenții au arătat că prin decizia de casare, având în vedere considerentele care au impus casarea primei decizii de apel, decizia nr.688/ 21.11.2017 a fost casată numai parțial, doar cu privire la data la care penalitățile sunt datorate la debitul principal. Pe cale de consecință, cuantumul despăgubirii stabilit prin sentința pronunțată în cauză a rămas nemodificat și a îmbrăcat caracter definitiv la data soluționării apelului în primul ciclu procesual, la 21.11.2017.

De aceea, pe baza acestor repere, rejudecarea după casare trebuia limitată numai la stabilirea penalităților aplicabile daunelor materiale, restul dezlegărilor fiind consolidate cu caracter definitiv.

Un alt motiv de recurs se referă la lipsa unor analize relevante și la aplicarea greșită a legii de către instanța de apel, în condițiile în care, prin obligația de evocare a fondului, în rejudecarea cauzei instanța de apel avea obligația să se raporteze și să analizeze cauza sub toate aspectele, în limitele casării. Astfel, instanța de apel avea obligația să analizeze probele cauzei, respectiv corespondența părților, și să constate că litigiul dintre părți s-a stins prin tranzacție, plata debitului fiind eșalonată în trei rate. În aceste condiții și să valorifice această excepție privind finalizarea litigiului prin tranzacție.

Deși corespondența părților a fost prezentată instanței și a acoperit condiția formei sale scrise ca expresie a unei oferte acceptate de reclamant, astfel cum rezultă din schimbul de e-mailuri dintre părți, instanța de apel nu a dat acestei împrejurări semnificație în condițiile în care nu a valorificat tranzacția intervenită în litigiu.

Intimata a formulat întâmpinare, prin care a invocat, în principal, excepția nulității recursului raportat la dispozițiile art. 486 alin. (1) lit. d) coroborate cu cele ale art. 486 alin. (3) C.proc.civ., iar, în subsidiar, a solicitat respingerea recursului ca nefondat și obligarea recurenților la plata cheltuielilor de judecată.

În susținerea excepției, intimata a precizat că recurenții nu au formulat veritabile critici de nelegalitate care să se circumscrie motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. și că au invocat în mod formal motivul de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ., sens în care a făcut trimitere la jurisprudența pe care o consideră relevantă.

În ceea ce privește fondul căii de atac, intimata a considerat că recursul este nefondat față de faptul că instanța de prim control judiciar a respectat limitele judecării impuse prin decizia de casare, cu respectarea dispozițiilor cuprinse în art. 501 C.proc.civ.

Totodată, intimata a precizat că aserțiunile recurenților privitoare la tranzacție nu pot fi primite, întrucât procedura de executare silită împotriva sa a fost demarată anterior pronunțării deciziei de casare, iar soluția ce se va pronunța în recurs ar putea fi de natură să o determine să solicite întoarcerea executării silită.

7. Înalta Curte a procedat la întocmirea raportului asupra admisibilității în principiu a recursului, în temeiul dispozițiilor art. 493 alin. (2) C.proc.civ.

Prin încheierea din 13.11.2019 a fost analizat raportul întocmit în cauză și a fost dispusă comunicarea acestuia, potrivit art. 493 alin. (4) C.proc.civ.

Prin încheierea din 22.01.2020, Înalta Curte a respins excepția nulității recursului, invocată de intimata-pârâtă S.C. D. S.A. și a fost admis în principiu recursul declarat în cauză, iar în raport cu art. 493 alin. (7) C.proc.civ. a fost stabilit termen de judecată în ședință publică.

8. Examinând recursul prin prisma motivelor invocate și a dispozițiilor legale incidente în materie, Înalta Curte urmează să-l respingă pentru următoarele considerente:

Un prim motiv de recurs a vizat depășirea limitelor rejudecării în apel, limite determinate atât prin decizia nr. 3992/15.11.2018 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, cât și de modalitatea în care apelanta și-a cuantificat și timbrat pretențiile contestate în rejudecarea cauzei, după casare.

În aceste sens, recurenții au susținut, pe de-o parte, că apelul trebuia timbrat în limitele despăgubirii contestate, iar instanța de apel trebuia să sancționeze apelul cu anularea parțială, întrucât acesta nu a fost timbrat cu privire la penalitățile calculate la cuantumul daunelor morale, iar, pe de altă parte, cuantificarea numai a penalităților corespunzătoare despăgubirilor materiale semnifică o restrângere a apelului doar la acestea.

În realitate, deși recurenții pretind greșita aplicare a normelor de drept material, se invocă încălcarea unor norme de drept procesual, criticile urmând a fi reîncadrate pe temeiul art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ.

Ca efect al casării dispuse de Înalta Curte de Casație și Justiție cu privire la decizia civilă nr. 668/21.11.2017 a Curții de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, potrivit art. 497 și art. 501 alin. (1) și (3) C.proc.civ., apelul trebuia rejudecat cu respectarea unei duble limitări: prima, prevăzută de art. 477 C. proc. civ., a doua, în limitele casării.

Or, din examenul cererii motivate de apel rezultă că apelanta S.C. D. S.A. a declarat apel împotriva dezlegărilor primei instanțe privind stabilirea despăgubirii și data la care penalitățile sunt aplicate la despăgubirea stabilită, însumând global o reparație a prejudiciului moral și material.

Prin decizia nr. 3992/15.11.2018, Înalta Curte de Casație și Justiție, casând decizia pronunțată în apel, a statuat exclusiv asupra motivului de nelegalitate determinat de aplicarea greșită a dispozițiilor art. 37 și art. 38 din Norma ASF nr. 23/2014, în sensul că în cauză despăgubirile sunt stabilite și datorate de asigurător la data soluționării cauzei prin hotărâre definitivă, dată începând cu care obligația de plată este purtătoare de penalități calculate la suma stabilită cu acest titlu, fără a se distinge după cum despăgubirea este acordată pentru prejudiciile morale sau pentru cele materiale încercate de reclamanți.

Casarea deciziei în recurs nu a fost totală, ci, potrivit limitelor trasate prin hotărârea instanței de recurs, a limitat rejudecarea apelului „sub aspectul capătului de cerere privind obligarea pârâtei la plata penalităților de întârziere”, restul chestiunilor dezlegate în primul ciclu procesual excedând sfera rejudecării.

De asemenea, între chestiunile de drept hotărâte în primul ciclu procesual de instanța de apel, rămase neatacate și necenzurate de instanța de control judiciar, se regăsește dispoziția prin

care se constată caracterul netimbrabil al apelului declarat de Societatea de Asigurare-Reasigurare D. S.A., chestiune care se consolidează cu autoritate de lucru judecat, așa cum rezultă din interpretarea art. 430 C. proc. civ.

În aceste condiții, în rejudecarea după casare a apelului aceleiași părți, instanța de apel avea obligația de conformare la aceste statuări și nu putea repune în discuție chestiunea caracterului timbrabil al apelului, deoarece aceasta fusese deja tranșată.

Reconsiderarea problemei timbrajului în al doilea ciclu procesual, greșită fiind, prin raportare la autoritatea de lucru judecat și la limitele rejudecării, nu se poate repercuta asupra procesului în sensurile prefigurate de recurenți.

De aceea, motivul de recurs prin care reclamanții tind să repună în dezbatere o chestiune impusă cu autoritate de lucru judecat nu poate fi primit, atâta vreme cât lucrul anterior judecat se opune atât părților, cât și instanței, în mod absolut.

Nici împrejurarea că instanța de apel a solicitat apelantei evaluarea câtimii penalităților de întârziere contestate în vederea stabilirii obligației de timbrare a apelantei, iar aceasta a timbrat apelul numai pentru penalitățile calculate la despăgubirile aferente prejudiciului material, nu are semnificația restrângerii voluntare a limitelor apelului. Aceasta deoarece, în contextul în care s-a stabilit cu autoritate de lucru judecat că apelul nu este supus timbrării, iar plata unei taxe pretins insuficiente cu acest titlu nu produce consecințe procesuale, orice restrângere a obiectului apelului nu poate fi dedusă din aceste împrejurări.

Un al doilea motiv de recurs vizează greșita aplicare a legii de către instanța care a soluționat cauza după casarea cu trimitere, arătând că rejudecarea s-a limitat la stabilirea datei la care penalitățile sunt aplicabile despăgubirii pentru care, fiind necenzurată în recurs, hotărârea a rămas definitivă în primul apel, respectiv la 21.11.2017.

Nici acest motiv de recurs nu este fondat.

După ce prin decizia civilă nr. 668/21.11.2017 a Curții de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, a fost respins apelul declarat de Societatea de Asigurare-Reasigurare D. S.A., pârâta a declarat recurs, criticând decizia pentru aplicarea greșită a legii, atât în privința stabilirii cuantumului despăgubirii, cât și în privința modalității de aplicare a penalităților, prin decizia nr. 3992/15.11.2018, Înalta Curte de Casație și Justiție a casat decizia pronunțată în apel și a trimis cauza pentru o nouă judecată acestei instanțe.

În limitele corect determinate de efectul casării, prin decizia pronunțată în rejudecare, curtea de apel a admis apelul pârâtei și, schimbând în parte sentința, a stabilit că penalitatea prevăzută de lege se aplică începând cu data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești și până la plata integrală a despăgubirii, iar celelalte dispoziții ale sentinței apelate au fost menținute.

Instanța de apel s-a conformat, sub acest aspect, limitelor rejudecării și dezlegărilor cu valoare obligatorie date de instanța de recurs prin hotărârea de casare, fără a ignora aplicarea și interpretarea corectă a normelor de drept material evocate de recurenți.

Nu poate fi acceptată teza recurenților care au arătat că penalitatea stabilită de instanța de apel prin decizia recurată se calculează după algoritmul stabilit prin dispozitiv doar în privința despăgubirilor echivalente prejudiciului material, deoarece, astfel cum s-a arătat, teza reinvestirii cu judecarea apelului în limitele timbrajului nu a fost acceptată, iar despăgubirea a înglobat atât prejudiciul material, cât și pe cel moral.

În ceea ce privește data concretă de la care se calculează penalitatea la suma stabilită prin hotărâre cu titlu de despăgubire în mod definitiv, recurenții nu identifică, în realitate, nici norma de drept material greșit aplicată, nici greșeala de judecată a instanței de apel. Recurenții consideră că, prin modul de redactare a dispozitivului și în suita hotărârilor succesiv pronunțate

în cauză, există o controversă sau o imprecizie asupra întinderii și aplicării dispozitivului deciziei recurate.

Or, acest demers nu poate fi realizat pe calea recursului, în măsura în care dispozițiile art. 488 C. proc. civ. înglobează exhaustiv sfera motivelor de casare, iar legiuitorul exclude expres posibilitatea acestor clarificări în căile de atac, instituind o altă procedură, reglementată distinct în art. 442-444 C. proc. civ.

În fine, un ultim motiv de recurs a vizat lipsirea de efecte a tranzacției intervenite în faza apelului între părțile cauzei, dublată de lipsa oricăror considerente referitoare la aceasta și la modul în care, în realitate, părțile au stins controversa litigioasă.

Au susținut recurenții că litigiul a fost stins prin tranzacția dovedită în cauză, inclusiv cu privire la penalitățile datorate, prin înfățișarea la dosar a corespondenței părților, aptă să suplinească cerința formei scrise, sens în care apelul pârâtei devenea lipsit de interes.

Într-un prim considerent, instanța de recurs arată că împrejurările sesizate pot fi analizate din perspectiva motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ., dar și că aceste împrejurări nu au fost ignorate de instanța de apel, însă ele nu au fost considerate relevante în sensul solicitat de reclamanți.

În circumstanțele arătate, instanța de apel nu putea lua act de stingerea litigiului prin tranzacție, atâta vreme cât, pentru a fi aptă să ducă la finalizarea litigiului, în condițiile art. 438 și urm. C. proc. civ., tranzacția nu se poate deduce prin interpretarea probelor cauzei, ci reprezintă un contract a cărui probă este impusă de forma scrisă, astfel cum impun art. 2267 și art. 2272 C. civ. și care, sub această formulă, trebuie înfățișat instanței de judecată, în condițiile art. 439 C. proc. civ.

Împrejurarea că părțile au consimțit o anumită formulă de plată a despăgubirii și a penalităților, chiar urmată de executare pe parcursul apelului, nu reprezintă, în lipsa unor manifestări procesuale cu caracter explicit, desistarea apelantei cu privire la calea de atac sau lipsa interesului promovării acesteia, ci cel mult o conformare la puterea executorie a actelor judecătorești, sub rezerva controlului judiciar al hotărârii.

Din acest punct de vedere, hotărârea recurată nu ignoră principiile și normele procesuale care guvernează litigiul civil, iar instanța de apel nu a comis o ignorare a probelor cauzei sau un deficit de motivare care să determine nelegalitatea soluției.

Pe baza considerentelor reținute, instanța de recurs arată că motivele de recurs nu sunt fondate, urmând să respingă calea de atac promovată.

A fost respinsă și cererea intimatului Societatea de Asigurare-Reasigurare D. S.A. de acordare a cheltuielilor de judecată aferente recursului, în lipsa depunerii la dosar a oricăror dovezi în susținerea acestora.

VI. Căi de atac. Apelul.

28. Apel. Schimbarea de către instanța de apel a obiectului cererii de chemare în judecată. Consecințe din perspectiva dispozițiilor art. 481 din Codul de procedură civilă

C. proc. civ., art. 477 alin. (2), art. 478 alin. (3), art. 481

În cazul în care apelul declarat de pârâta-apelantă nu cuprinde critici referitoare la greșita calificare a primului capăt al cererii de chemare în judecată, nefiind atacată nici soluția de respingere a acestuia, calificarea realizată din oficiu de către instanța de apel, cu

nerespectarea principiului disponibilității, reprezintă o schimbare a obiectului cererii de chemare în judecată.

În aceste condiții, conduita instanței de apel, de recalificare din oficiu a cererii de chemare în judecată în calea de atac a pârâtului și în absența unei cereri în acest sens a reclamantului, constituie atât o încălcare a limitelor efectului devolutiv al apelului determinate de ceea ce s-a supus judecării în primă instanță, prevăzute de art. 478 alin. (3) C. proc. civ., cât și a limitelor efectului devolutiv determinate de ceea ce s-a apelat, instituite de art. 477 alin. (2) din același cod.

În această modalitate, instanța de apel a înrăutățit situația pârâtei în propria cale de atac, contrar dispozițiilor de principiu din art. 481 C. proc. civ., având în vedere faptul că noua calificare a permis și analiza pe fond a capătului de cerere, finalizată cu admiterea acestuia.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 476 din 20 februarie 2020

Prin acțiunea civilă înregistrată pe rolul Tribunalului Arad sub nr. x/108/2017, reclamanta A. SA a chemat în judecată pârâta SC B. SRL, solicitând anularea facturilor *pro forma* nr. 00502/30.03.2016 - în valoare de 32.500 EUR, reprezentând X WDB9066571S662997, nr. 00503/30.03.2016 - în valoare de 32.500 EUR, reprezentând X WDB9066571S738397 și nr. 00507/30.03.2016 - în valoare de 40.000 EUR, reprezentând Y WKK62941113000017; repunerea părților în situația anterioară, în sensul obligării pârâtei la restituirea sumei de 92.000 EUR (422.804,4 RON la cursul 1 EUR = 4,5957 RON) reprezentând o parte din prețul achitat în baza facturilor menționate; obligarea pârâtei la plata penalităților de întârziere din data punerii în întârziere, 05.10.2016, și până la plata efectivă, constând în dobânda legală, precum și obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.

Tribunalul Arad a pronunțat sentința civilă nr. 418 din 15 iunie 2018, prin care a admis în parte acțiunea reclamantei, dispunând obligarea pârâtei la restituirea către aceasta a sumei de 92.000 euro, precum și la plata dobânzii legale începând cu data de 05.10.2016 și până la achitarea integrală a debitului; a respins petitul privind anularea facturilor *pro forma* emise de pârâtă; a obligat pârâta la 11.806,39 lei cheltuieli de judecată.

Prin decizia civilă nr. 814/04.12.2018, pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, s-a admis apelul declarat de pârâta B. S.R.L. și a fost anulată sentința civilă nr. 418/15.06.2018 a Tribunalului Arad, cauza fiind reținută spre rejudecare.

Curtea a apreciat că maniera de soluționare de către Tribunalul Arad a acțiunii reclamantei este una contradictorie, în condițiile în care s-a respins capătul principal de cerere referitor la anularea facturilor *pro forma*, dar, cu toate acestea, a fost admis capătul subsecvent de cerere, referitor la restituirea diferenței de preț, în sumă de 92.000 euro, și a dobânzii legale.

S-a considerat că, deși Tribunalul ar lăsa impresia că, atunci când a dispus restituirea prețului, a avut în vedere o recalificare a acțiunii reclamantei dintr-o acțiune în nulitate într-o acțiune în rezoluțiunea parțială a contractului de vânzare-cumpărare, în dispozitivul hotărârii nu se reflectă o atare măsură.

Dimpotrivă, prin dispozitiv se respinge, în mod explicit, capătul de cerere referitor la nulitate și se admite capătul subsecvent, privind repunerea în situația anterioară - prin restituirea diferenței de preț (și dobânda legală), fără ca instanța să se fi pronunțat în vreun fel cu privire la soarta contractului.

S-a apreciat că această soluție nu este posibilă, pentru că o plasează pe pârâtă în situația de a-i restitui reclamantei prețul vehiculelor nelivrate, cu toate că rămâne ținută, în continuare, și

de obligația de livrare a acestora, prin ipoteză, contractul de vânzare-cumpărare nefiind desființat. Tribunalul ar fi trebuit fie să primească excepția de inadmisibilitate a capătului de cerere referitor la anularea facturilor *pro forma* și, ca urmare a respingerii acestui capăt de cerere, să respingă și capătul de cerere subsecvent, referitor la restituirea diferenței de preț, fie să recalifice acțiunea reclamantei într-o acțiune în rezoluțiunea parțială a contractului de vânzare-cumpărare și să se pronunțe prin hotărâre asupra unei astfel de acțiuni, dispunând rezoluțiunea și restituirea diferenței de preț.

Evocând fondul, Curtea de Apel Timișoara a procedat, cu prioritate, la calificarea acțiunii reclamantei, raportat la temeiurile de fapt și de drept invocate în susținerea acesteia, constatând că acțiunea îmbracă forma juridică a unei acțiuni în rezoluțiunea parțială a contractului de vânzare-cumpărare și restituirea diferenței de preț, iar, prin decizia civilă nr. 31/15.01.2019, a admis acțiunea recalificată, a dispus rezoluțiunea parțială a contractului de vânzare-cumpărare încheiat de părți, care a stat la baza emiterii facturilor *pro forma* nr. 00502/30.03.2016, nr. 00503/30.03.2016 și nr. 00507/30.03.2016, până la concurența sumei de 92.000 Euro, a obligat pârâta B. SRL la restituirea către reclamanta A. SA a diferenței de preț în sumă de 92.000 Euro, împreună cu dobânda legală aferentă acestui debit, calculată de la data de 05.10.2016 și până la achitarea integrală a debitului, și la plata cheltuielilor de judecată de 11.806,39 lei - în primă instanță și 4950,20 lei - cu titlu de cheltuieli de judecată în apel.

Pentru a pronunța această soluție, instanța de apel a înlăturat susținerile pârâtei potrivit căreia raportul juridic cu reclamanta nu ar îmbrăca forma juridică a unei vânzări obișnuite, întrucât nu este un raport juridic bipartit - format din vânzător și cumpărător - ci este unul *tripartit*, în care Societatea B. S.R.L. are doar rolul de *intermediar*, adevăratul vânzător fiind Societatea Intermedieri C. SRL (cumpărătorul fiind, evident, reclamanta A. SA), iar, pe baza probatoriului administrat, a constatat că între reclamanta A. SA și pârâta B. SRL s-a încheiat un *veritabil contract de vânzare-cumpărare*, prin care pârâta s-a obligat a dobândi în proprietate și transmite reclamantei autovehiculele menționate în facturile *pro forma* nr. 00502/30.03.2016.

Deoarece vânzătorul Intermedieri C. SRL nu și-a respectat obligația de livrare a autovehiculelor, părțile au încheiat Actul Adițional nr. 1 - prin care au convenit să restrângă obiectul contractului inițial numai la autovehiculele prevăzute la pozițiile 5 și 6, vânzătorul urmând să pună la dispoziția cumpărătorului aceste vehicule până cel mai târziu data de 04.07.2016.

Întrucât nici această obligație nu a fost onorată de vânzător, cumpărătorul a promovat pe rolul Tribunalului Arad acțiunea în rezoluțiune și restituirea prețului în sumă de 443.371,88 lei, aceasta fiind admisă - prin sentința civilă nr. 913/05.12.2016 pronunțată de Tribunalul Arad în dosarul nr. x/108/2016.

Or, între autovehiculele care au format obiect al contractului de vânzare-cumpărare încheiat între pârâta B. SRL și Societatea Intermedieri C. SRL se numără și autovehiculele la care se referă facturile *pro forma* nr. 00502/30.03.2016, nr. 00503/30.03.2016 și nr. 00507/30.03.2016 - ceea ce conduce la concluzia că pârâta B. SRL a achiziționat respectivele vehicule de la Societatea Intermedieri C. SRL, tocmai pentru a le vinde, mai departe, reclamantei A. SA, cu un adaos comercial de câte 1875 Euro – pentru fiecare dintre acestea.

În consecință, Curtea de apel a reținut existența a două raporturi juridice bipartite distincte: cel dintâi între reclamanta A. SA și pârâta B. SRL, iar cel de-al doilea între pârâta B. SRL și Societatea Intermedieri C. SRL.

Concluzionând, Curtea de apel a constatat că între reclamanta A. SA și pârâta SC B. SRL s-a încheiat un *veritabil contract de vânzare*, care a stat la baza emiterii facturilor *pro forma* nr.

00502/30.03.2016, nr. 00503/30.03.2016 și nr. 00507/30.03.2016 - contract prin care pârâta și-a asumat obligația de livrare către reclamantă a unor autovehicule X în valoare totală de 105.000 Euro, în timp ce reclamanta și-a asumat obligația de plată a prețului, achitat integral la data de 10.07.2016.

Întrucât contractul a fost executat numai în parte, până la concurența sumei de 13.000 Euro (potrivit facturii nr.7310/20.07.2016), și întrucât termenul de predare de către pârâtă a celorlalte autovehicule s-a împlinit la data de 05.10.2016 (data punerii în întârziere a pârâtei - conform notificării recepționate la data de 30.09.2016, fila 15 ds. fond), fără ca aceasta să-și fi executat obligația asumată contractual, Curtea a constatat că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 1516, art. 1548-1550 C. civ. 2009 pentru a dispune rezoluțiunea vânzării.

Ca efect al rezoluțiunii, a dispus repunerea părților în situația anterioară, prin obligarea pârâtei B. SRL la restituirea către reclamanta A. SA a diferenței de preț în sumă de 92.000 Euro.

Întrucât de la data plății prețului reclamanta a fost lipsită de beneficiul sumei transferate în contul pârâtei și întrucât aceasta din urmă nu și-a executat obligația corelativă, asumată contractual, Curtea de Apel Timișoara a apreciat că reclamanta a suferit un prejudiciu patrimonial ce se impune a fi reparat, constând în contravaloarea dobânzii legale aferente diferenței de preț, în temeiul art. 1531 și art. 1536 C. civ.

Împotriva acestei decizii, a declarat recurs pârâta B. SRL, solicitând casarea acesteia și trimiterea cauzei spre judecare.

În susținerea motivului prevăzut de art. 488 pct. 5 C. proc. civ., recurenta a arătat că instanța de apel a încălcat dispozițiile art. 478 alin. (3) și (4) C. proc. civ. referitoare la limitarea posibilității modificării cererii introductive în apel, recalificând din oficiu cererea de chemare în judecată ca având ca obiect rezoluțiunea vânzării, și nu anularea unor facturi, în chiar calea de atac a pârâtului și în absența unei cereri în acest sens a autorului cererii. Recurenta a apreciat că în acest mod instanța de apel a nesocotit principiul disponibilității și a depășit limitele devoluției în calea de atac, schimbând cadrul procesual deși nu existau cereri virtuale sau implicite care să fi fost lăsate nesoluționate de prima instanță.

Totodată, în dezvoltarea motivului de recurs prevăzut de art. 488 pct. 6 C. proc. civ., recurenta a susținut că instanțele de fond au reținut în mod eronat existența între părți a unui raport juridic de vânzare, în care este indicată drept unica parte culpabilă, în ciuda apărărilor sale referitoare la raportul juridic tripartit în care furnizorul Intermedieri C. SRL, ales de reclamantă, se făcea vinovat de nelivrarea autoutilitarelor, deși prețul fusese încasat.

În cadrul argumentării motivului de recurs prevăzut de art. 488 pct. 8 C. proc. civ., recurenta a reiterat apărările privind inadmisibilitatea acțiunii în anulare a unor facturi, care reprezintă un înscris, mijloc de probă, și nu un act juridic.

Analizând decizia atacată prin prisma motivelor invocate, Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat întemeiat recursul pentru următoarele considerente:

În cauză, prima instanță a respins ca inadmisibil capătul de cerere referitor la anularea facturilor pro-forma, dar a dispus restituirea sumelor încasate în baza acestora de către pârâtă. Instanța de apel a anulat această hotărâre cu motivarea că restituirea prestațiilor nu poate fi dispusă decât ca o consecință a desființării contractului, fie ca urmare a constatării nulității acestuia, fie ca urmare a declarării rezoluțiunii lui.

Ulterior, cu prilejul evocării fondului, din cele două variante posibile avansate în chiar cuprinsul considerentelor deciziei civile nr. 814/04.12.2018, instanța de apel a ales să califice primul capăt de cerere ca fiind o acțiune în rezoluțiunea parțială a contractului de vânzare-cumpărare, apreciind că aceasta corespunde temeiurilor de fapt și de drept invocate de

reclamantă în cuprinsul cererii de chemare în judecată. A fost depășit, astfel, impedimentul inadmisibilității și, analizându-se pe fond acest capăt de cerere recalificat, prin decizia civilă nr. 31/15.01.2019, s-a dispus rezoluțiunea parțială a vânzării reținută a fi încheiată între părți, iar, ca efect al acesteia, restituirea prestațiilor efectuate în baza acesteia prin obligarea pârâtei la plata prețului încasat, actualizat cu rata inflației și cu plata dobânzii legale aferente.

Procedând în acest mod, instanța de apel a omis faptul că apelul declarat nu cuprindea critici referitoare la greșita calificare a primului capăt de cerere sau chiar cu privire la soluția pronunțată asupra acestuia. În cauză, singura parte care ar fi justificat un interes în susținerea unei asemenea căi de atac, respectiv reclamanta, nu a promovat cale de atac, iar pârâta-apelantă nu a formulat apel împotriva soluției privitoare la acest capăt de cerere, ci, în mod expres, a solicitat schimbarea doar în parte a sentinței apelate în sensul respingerii și a celui de-al doilea capăt de cerere, apreciat ca fiind lipsit de fundament juridic în condițiile respingerii ca inadmisibile a capătului de cerere principal.

Conduita instanței de apel constituie o încălcare a limitelor efectului devolutiv al apelului determinate de ceea ce s-a supus judecării în primă instanță, prevăzute de art. 478 alin. (3) C. proc. civ., deoarece calificarea realizată din oficiu, cu nerespectarea principiului disponibilității, a reprezentat în realitate o schimbare a obiectului cererii de chemare în judecată. Totodată, au fost nesocotite și limitele efectului devolutiv determinate de ceea ce s-a apelat, instituite de art. 477 alin. (2) C. proc. civ., în condițiile în care nu s-a observat faptul că soluția asupra primului capăt de cerere nu a fost atacată.

În această modalitate, instanța a înrăutățit situația pârâtei în propria cale de atac, contrar dispozițiilor de principiu din art. 481 C. proc. civ., având în vedere faptul că noua calificare a permis și analiza pe fond a capătului de cerere, finalizată cu admiterea acestuia.

Față de încălcarea principiilor enunțate anterior, Înalta Curte de Casație și Justiție constată ca fiind lovită de nulitate absolută decizia atacată, iar, în raport de acest motiv de casare, apreciază ca fiind inutilă analiza celorlalte motive de recurs privind nelegalitatea pe fond a soluțiilor pronunțate.

Pentru aceste motive, în temeiul art. 497 raportat la art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ., Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul, a casat decizia atacată și a trimis cauza spre rejudecare aceleiași instanțe.

29. Apelul. Limitele efectului devolutiv al apelului

C. civ. din 1864, art. 1200 pct. 4, art. 1201, art. 1202 alin. (2), art. 1336, art. 1352

C. proc. civ. din 1865, art. 166, art. 294 alin. (1)

O.G. nr. 25/2002, art. 21 alin. (1)

Potrivit art. 294 alin. (1) C. proc. civ., prin apel nu se poate schimba cadrul procesual stabilit în fața primei instanțe, nefiind, așadar, permisă schimbarea cauzei cererii de chemare în judecată în apel.

Astfel, în cazul în care litigiul a parcurs mai multe etape procesuale, pe parcursul cărora reclamanta și-a modificat cererea de chemare în judecată, fără ca aceasta să fi solicitat, în primă instanță, angajarea răspunderii contractuale a vânzătoarei pe temeiul garanției legale pentru vicii ascunse ale bunului vândut, ci doar răspunderea vânzătorului pentru evicțiune, în

mod corect instanța de prim control judiciar nu a luat în dezbateri viciile bunurilor incorporale înstrăinate făcând o corectă aplicare a limitelor efectului devolutiv al apelului, determinate de ceea ce s-a supus judecării la prima instanță (tantum devolutum quantum iudicatum).

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 334 din 11 februarie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Curții de Apel București la data de 23 iunie 2003, sub nr. x/2003, reclamanta Asociația A. a solicitat, în contradictoriu cu pârâțul Ministerul Agriculturii, Alimentației și Pădurilor - Agenția Domeniilor Statului, să se constate că obligația de plată a prețului, stabilită în sarcina sa prin contractul de vânzare-cumpărare acțiuni nr. 39 din 21 septembrie 2000, a fost deja executată.

A solicitat, de asemenea, obligarea pârâtei să îi restituie suma de 43.331.082.221 lei (ROL), în temeiul art. 992 - 993 C. civ.

Prin cererea depusă la data de 24 noiembrie 2003, reclamanta și-a micșorat câttimea obiectului celui de-al doilea capăt de cerere, la 37.237.695.879 lei.

Curtea de Apel București, prin sentința nr. 55 din 10 mai 2004, a respins excepția lipsei calității de reprezentant a consilierului juridic al pârâtei, invocată de reclamantă.

A respins, de asemenea, excepția lipsei de obiect a cererii, invocată de pârâtă.

A respins acțiunea, ca nefondată.

Împotriva acestei hotărâri a declarat recurs reclamanta, iar prin decizia nr. 3230 din 1 octombrie 2003, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul, a casat sentința nr. 55/2004 și a trimis cauza, spre rejudecare, Tribunalului București.

Cauza a fost înregistrată pe rolul acestei instanțe la data de 8 decembrie 2004, sub nr. x/3/2004.

În cursul soluționării cauzei, în rejudecarea fondului, reclamanta și-a modificat, de 2 (două) ori, cererea de chemare în judecată, la data de 22 martie 2005 și, respectiv, 5 aprilie 2005. A solicitat, în esență, să se constate culpa pârâtei în întocmirea documentelor de privatizare, prin vânzarea pachetului majoritar de acțiuni, reprezentând 69,9883% din capitalul social al SC B. SA, constând în neevidențierea cuantumului real al datoriilor societății privatizate. A solicitat să se constate inexistența în cuprinsul contractului nr. 39 din 21 septembrie 2000 a vreunei clauze prin care pârâta vânzătoare să fie exonerată de obligația de garanție pentru evicțiune iar, în subsidiar, în situația în care s-ar aprecia că are un atare caracter clauza cuprinsă în art. 8.9.1 din contract, să se constate nulitatea acesteia.

Prin aceeași cerere, a solicitat să se constate că pârâta este obligată să răspundă pentru evicțiune, conform art. 1337 raportat la art. 1313 C. civ., să fie obligată pârâta să îi achite, cu titlu de daune-interese, suma de 56.205.637,563 lei, pentru acoperirea prejudiciului cauzat prin neevidențierea, în documentele de privatizare, a datoriilor reale ale societății, constând în cota aferentă datoriilor neaduse la cunoștința cumpărătorului la data privatizării.

Reclamanta a cerut să se constate că are o datorie către pârâtă în sumă de 29.580.886.800 lei, constând în rest de preț neachitat și să se constate compensarea datoriilor reciproce ale părților până la concurența celei mai mici, conform art. 1144 C. civ. În consecință, a solicitat ca pârâta să fie obligată la plata către reclamantă a sumei de 26.624.750.763 lei, diferența rămasă după compensare.

În drept, a invocat dispozițiile art. 998 - 999 C. civ., art. 969, art. 970, art. 977-985, art. 1073, art. 1074, art. 1084, art. 1144, art. 1313, art. 1337, art. 1339, art. 1364 C. civ. de la 1864,

art. 13 alin. 2 și 3, art. 22 alin. 1 lit. b) și d) din O.U.G. nr. 198/1999, art. 1.2, art. 6.3, art. 7.2 din H.G. nr. 97/2000, art. 274 C. proc. civ.

La data de 18 septembrie 2007, pârâtul Ministerul Agriculturii, Alimentației și Pădurilor - Agenția Domeniilor Statului a depus cerere reconvențională, precizată ulterior la 13 noiembrie 2007, prin care a solicitat obligarea reclamantei-pârâte la plata sumei de 6.667.069,95 Ron debit restant și un debit consolidat în Euro de 1.332.760, reprezentând rate scadente și neachitate din preț, la care se adaugă dobânzi și penalități, calculate până la data de 30 iunie 2007.

Prin sentința nr. 13361 din 5 decembrie 2008 a Tribunalului București a fost respinsă excepția prescripției dreptului material la acțiune, invocată de pârâta-reclamantă. Au fost respinse capetele de cerere privind constatarea nulității clauzei cuprinse în art. 8.9.1 din contractul nr. 39/2000 și referitor la obligarea pârâtei la plata de daune-interese în cuantum de 26.624.750.763 Rol (lei vechi), rezultate în urma compensării, ca nefondate. Au fost respinse toate celelalte capete de cerere din acțiunea principală, ca inadmisibile.

A fost respinsă, de asemenea, cererea reconvențională, ca nefondată.

Împotriva sentinței comerciale nr. 13361 din 5 decembrie 2008 a Tribunalului București au formulat apel ambele părți, iar prin decizia nr. 371 din 19 octombrie 2009 a Curții de Apel București au fost admise căile de atac, a fost desființată sentința atacată și s-a dispus trimiterea cauzei, spre rejudecare, la aceeași instanță.

Cauza a fost din nou înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a comercială, iar în acest al treilea ciclu procesual, reclamanta-pârâtă și-a modificat de două ori cererea introductivă de instanță, la 11 aprilie 2011 și, respectiv, la 9 mai 2017. Prin cele dintâi precizări a solicitat, în continuare, să se constate existența obligației de garanție pentru evicțiune a pârâtei-vânzătoare, să se constate nulitatea absolută a articolului 8.9.1 din contractul nr. 39/2000 și să fie obligată pârâta la plata de daune-interese pentru prejudiciul cauzat prin neevidențierea datoriilor reale ale SC B. SA în documentele de privatizare, despăgubiri care, după compensarea acestora cu datoria reclamantei însăși către pârâtă, constând în rest preț neachitat, au fost cuantificate la 26.624. 750.763 ROL (lei vechi).

În sfârșit, cauza a fost suspendată în temeiul art. 244 alin. 1 pct. 2 C. proc. civ. din 1865, până la soluționarea dosarului penal nr. x/111/2007* al Tribunalului Bihor.

După repunerea cauzei pe rol, reclamanta-pârâtă a formulat ultima cerere de modificare a acțiunii, din 9 mai 2017, prin care, pe de o parte și-a majorat câtimea obiectului capătului de cerere în despăgubiri la 11.885.058,16 RON (lei noi). Pe de altă parte, a formulat un nou capăt de cerere, prin care a solicitat restituirea sumei de 739.522,17 RON, achitată către pârâtă cu titlu de avans din prețul pachetului de acțiuni, cu dobânda legală aferentă, de la data plății și până la restituirea efectivă a prețului.

Cu privire la acest capăt de cerere, a susținut că, prin Decizia penală nr. 575/A/2015 a Curții de Apel Oradea, pronunțată în dosarul nr. x/111/2007*, s-a dispus restabilirea situației anterioare încheierii contractului nr. 39 din 21 septembrie 2000, fără a se dispune însă și în sensul restituirii acelei părți din preț achitat de reclamanta-cumpărătoare.

Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, prin sentința nr. 3289 din 26 septembrie 2017, a respins acțiunea formulată de reclamanta-pârâtă Asociația A., astfel cum a fost modificată, ca nefondată.

A admis în parte cererea reconvențională, formulată de pârâtul-reclamant Ministerul Agriculturii, Alimentației și Pădurilor - Agenția Domeniilor Statului și a obligat reclamanta-pârâtă să îi plătească dobânzile și penalitățile aferente ratelor din preț scadente și neachitate până la data desființării contractului, 16 iulie 2007.

Împotriva acestei hotărâri a declarat apel reclamanta-pârâtă Asociația A.

Prin decizia nr. 372 din 4 martie 2019, Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, a respins apelul, ca nefondat.

Împotriva deciziei nr. 372 din 4 martie 2019 a Curții de Apel București, în termen legal a declarat recurs reclamanta-pârâtă Asociația A., înregistrat la data de 24 mai 2019 pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă.

Decizia recurată a fost criticată sub aspectul nelegalității, pentru următoarele motive:

Subsumat motivului de nelegalitate prevăzut de art. 304 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ. de la 1865, recurenta a susținut, pe de o parte, că instanța de apel a încălcat puterea de lucru judecat a deciziei nr. 3230 din 1 octombrie 2004 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, iar, pe de altă parte, că în mod greșit s-a reținut puterea de lucru judecat a deciziei penale nr. 575 din 21 septembrie 2015 a Curții de Apel Oradea.

În ce privește decizia nr. 3230 din 1 octombrie 2004 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, recurenta arată că aceasta a statuat, cu putere de lucru judecat, că nu poate fi reținută asumarea riscului contractual de către cumpărător prin neexercitarea unui control propriu asupra documentațiilor întocmite cu ocazia privatizării și că nu pot fi reținute nici prevederile O.U.G. nr. 88/1997 în sensul că potențialul cumpărător putea cere garanții speciale și inserarea unor clauze suplimentare în ipoteza constatării unor informații incorecte, precum și faptul că instituția implicată în privatizare nu este exonerată de răspundere.

Or, concluziile instanței de apel, potrivit cărora nu sunt întrunite condițiile răspunderii civile delictuale, contravin statuărilor Înaltei Curți de Casație și Justiție din decizia sus arătată.

Referitor la greșita reținere a puterii de lucru judecat a deciziei penale nr. 575/2015 a Curții de Apel Oradea, a subliniat că instanța de apel a constatat, pe baza celor statuate în hotărârea penală, că majoritatea datoriilor neevidențiate în documentația de privatizare erau ulterioare datei încheierii contractului și că reclamanta nu a intenționat să respecte obligațiile contractuale (plata a 80% din preț și realizarea investițiilor).

Or, instanța penală nu a avut în vedere chestiunile juridice cu care a fost investită instanța în cauza de față, respectiv modul de derulare a contractului nr. 39/2000 prin raportare la ascunderea datoriilor reale ale societății. Hotărârea penală a avut în vedere o altă situație de fapt decât cea care rezultă din probele administrate în cauza de față, iar persoana juridică reclamantă nu se identifică cu persoana fizică E.

Recurenta a mai relevat că decizia atacată cuprinde motive contradictorii, fiind incidente dispozițiile art. 304 pct. 7 C. proc. civ. Astfel, deși reține puterea de lucru judecat a deciziei penale, precum și faptul că a intervenit rezoluțiunea contractului de vânzare-cumpărare acțiuni, în temeiul pactului comisoriu de ultim grad, totuși nu dispune repunerea în situația anterioară a ambelor părți, în sensul de a-i fi restituit reclamantei avansul din prețul plătit. Totodată, instanța omite a constata că pârâta beneficiază de o dublă reparație, de vreme ce prin hotărârea penală s-a dispus deja repararea prejudiciului cauzat intimetei.

Cât privește criticile întemeiate pe motivul de nelegalitate prevăzut de art. 304 pct. 9 C. proc. civ., recurenta a arătat următoarele:

În mod greșit s-a apreciat că temeiul răspunderii pârâtei, în speță, nu poate fi decât răspunderea civilă delictuală. Astfel, prin decizia atacată s-a reținut că o instanță anterioară ar fi statuat, cu putere de lucru judecat, că cererea de obligare a pârâtei la plata de daune-interese pentru prejudiciul cauzat prin neevidențierea datoriilor reale ale societății în documentele de privatizare nu se poate întemeia decât pe răspunderea civilă delictuală. Or, ulterior pronunțării

deciziei nr. 371/2009 a Curții de Apel București, reclamanta a formulat o cerere precizatoare, prin care a invocat și răspunderea contractuală.

Așa fiind, instanța de apel a omis a analiza incidența prevederilor art. 1336, respectiv art. 1352 C. civ. din 1864, deși erau pe deplin întrunite condițiile atragerii răspunderii vânzătorului pentru garanția legală pentru viciile ascunse ale bunului vândut, prin raportare la dispozițiile art. 7.2.2, art. 7.4.1 din contractul încheiat de părți. În continuare, recurenta aduce argumente în sprijinul opiniei că obligația de garanție contra viciilor ascunse există și atunci când obiectul contractului de vânzare-cumpărare constă în bunuri incorporale, cum sunt acțiunile.

În sfârșit, chiar și în situația în care s-ar considera că temeiul răspunderii pârâtei-intimate ar fi unul delictual, totuși instanța de apel a ignorat prevederile art. 22 alin. 1 lit. a) și b) din O.U.G. nr. 198/1999 și art. 13 alin. b) din O.U.G. nr. 198/1999. Astfel, chiar dacă pârâta a angajat un expert pentru întocmirea dosarului de privatizare, avea obligația de a se asigura că actele puse la dispoziția expertului sunt actuale. Ca atare, consideră că, cu ignorarea probelor administrate nu s-a reținut vinovăția pârâtei, cel puțin sub forma gravei neglijențe. Recurenta a evocat aspecte rezultate din raportul de expertiză contabilă, din nota nr. 303/2008 întocmită de ADS și considerentele pentru care aspectele de fapt reținute în hotărârea penală nu au relevanță în cauză.

Recurenta a criticat și soluția instanței de apel, referitoare la inexistența condițiilor prevăzute de lege pentru invocarea excepției de neexecutare a contractului.

Or, contrar celor reținute de instanța de apel, potrivit cărora evidențierea datoriilor reale ale societății era o obligație prealabilă încheierii contractului, reclamanta a invocat această excepție în considerarea faptului că i-a fost transmis dreptul de proprietate asupra unor acțiuni afectate de vicii ascunse, respectiv al dobândirii unor părți de interes într-o societate cu datorii mai mari decât cele la care se putea aștepta cumpărătorul.

Mai mult, nu se putea reține în sarcina cumpărătorului vreo culpă în neexecutarea obligației de plată a prețului, de vreme ce a invocat excepția de neexecutare tocmai în virtutea datoriilor ascunse ale societății. Recurenta a relevat modul de derulare a contractului de vânzare-cumpărare de acțiuni, respectiv încheierea a 3 acte adiționale la acesta, prin care i s-a aprobat prelungirea termenelor de plată a ratelor scadente din preț, tocmai în considerarea neevidențierii datoriilor reale ale societății privatizate.

În sfârșit, recurenta a susținut că în mod greșit s-a reținut că a intervenit rezoluțiunea contractului, în temeiul pactului comisoriu de grad IV, de vreme ce excepția de neexecutare fusese invocată de către cumpărător cu 3 ani anterior adoptării de către ADS a hotărârii nr. 66 din 26 februarie 2003.

În concluzie, recurenta a solicitat, în principal, casarea deciziei atacate, cu trimiterea spre rejudecare instanței de apel și, în subsidiar, modificarea acestei decizii, în sensul admiterii apelului reclamantei-pârâte și, în consecință, a admiterii cererii principale și a respingerii cererii reconvenționale.

Prin întâmpinare, intimata Agenția Domeniilor Statului a solicitat respingerea recursului, ca nefondat, întrucât decizia instanței de apel este legală. A susținut, în esență, că hotărârea atacată nu încalcă dezlegările date în hotărâri anterioare, că cele statuate prin decizia penală nr. 575 din 21 septembrie 2015 a Curții de Apel Oradea vizează aspecte litigioase în strânsă legătură cu cele deduse judecării în prezenta cauză, respectiv conduita contractuală a reclamantei, manifestată prin reprezentantul său legal la data derulării evenimentelor.

În sfârșit, a susținut că decizia pronunțată în apel nu cuprinde motive contradictorii și că nu au fost greșit aplicate norme de drept material.

Recursul de față este nefondat, pentru considerentele ce se vor arăta în continuare:

Criticile referitoare la încălcarea puterii de lucru judecat a deciziei nr. 3230 din 1 octombrie 2004 a Înaltei Curți de Casație și Justiție și la greșita reținere a incidenței puterii de lucru judecat a deciziei penale nr. 575 din 21 septembrie 2015 a Curții de Apel Oradea, critici subscrise motivului de nelegalitate prevăzut de art. 304 pct. 5 C. proc. civ., nu pot fi primite.

În ce privește decizia nr. 3230 din 1 octombrie 2004 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, pronunțată în prezenta cauză, într-un ciclu procesual anterior, ceea ce se impută deciziei recurate este, în realitate, pretinsa încălcare a prevederilor art. 315 alin. 1 C. proc. civ. din 1865, în sensul că problemele de drept dezlegate de instanța de recurs sunt obligatorii pentru instanța de apel, în rejudecare.

Însă, așa cum corect a statuat și instanța de apel, prin decizia sus arătată, nu s-a reținut temeinicia sau netemeinicia cererii reclamantei, de obligare a pârâtei la repararea prejudiciului cauzat prin neevidențierea, în documentele de privatizare, a tuturor datoriilor societății al cărei pachet majoritar de acțiuni urma a fi vândut. În mod asemănător, nu s-a reținut nici natura răspunderii pârâtei, ca instituție implicată în privatizare și vânzător în cadrul contractului de vânzare-cumpărare. Singurele chestiuni de drept dezlegate de către instanța de recurs au vizat împejurarea că procedura de privatizare a societăților agricole este supusă prevederilor unei legi speciale, anume Legea nr. 99/1999 și, numai în măsura în care legea specială nu cuprinde o dispoziție derogatorie, se aplică dreptul comun în materie, respectiv O.U.G. nr. 88/1997. De asemenea, decizia invocată recomandă necesitatea efectuării unei expertize contabile pentru corecta stabilire a situației de fapt, probă, de altfel, administrată de instanța de fond.

Din această perspectivă, criticile formulate prin cererea de recurs nu relevă modalitatea în care instanța de apel a încălcat cele statuate prin decizia nr. 3230/2004 a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Cât privește greșita reținere a puterii de lucru judecat a deciziei penale nr. 575 din 21 septembrie 2015 a Curții de Apel Oradea, se impune a face mai multe precizări. În primul rând, decizia atacată în cauza de față nu face aplicarea nici a aspectului negativ al autorității de lucru judecat, ca excepție procesuală de fond, peremptorie și absolută, prevăzută de art. 166 C. proc. civ. din 1865, raportat la art. 1201 C. civ. din 1864 și nici a acelor prevederi ale Codului de procedură penală, care instituie autoritatea de lucru judecat a hotărârii penale de condamnare, în ce privește existența faptei și a persoanei care a săvârșit-o, asupra cauzei civile în care se soluționează latura civilă (aspectele civile ale faptei ce constituie infracțiune).

În realitate, dosarul penal finalizat prin decizia evocată a avut ca obiect, printre altele, săvârșirea de către reprezentantul legal al reclamantei a unei infracțiuni de înșelăciune cu consecințe deosebit de grave, în sensul inducerii în eroare a reprezentanților pârâtei, cu prilejul adjudecării licitației și încheierii contractului de privatizare a SC B. SA, precum și pe parcursul executării acestuia, prin promisiunea de achitare a prețului acțiunilor, a datoriilor societății, precum și de realizare a unor investiții din surse proprii și prezentarea unor situații care atestau, în mod nereal, că acțiunile ar fi fost achitate și investițiile realizate. De asemenea, aceeași persoană a fost judecată și pentru săvârșirea infracțiunilor de bancrută frauduloasă, în sensul că, în calitate de reprezentant al reclamantei și prevalându-se de statutul de acționar majoritar, ar fi determinat înregistrarea de datorii nereale în evidențele SC B. SA și și-ar fi însușit activele acestei societăți, fraudând creditorii sociali. În ce privește infracțiunea de înșelăciune, în cursul procesului s-a prescris răspunderea penală, astfel că instanța a lăsat nesoluționată acțiunea civilă, iar pentru săvârșirea infracțiunii de bancrută frauduloasă, reprezentantul legal de la acea epocă al recurente a fost condamnat definitiv.

Ceea ce este important de reținut este însă faptul că, în cursul soluționării cauzei penale, inculpata a formulat apărări referitoare la pretinsa neevidențiere, în documentele de privatizare, a datoriilor reale ale societății, iar instanța penală a verificat aceste apărări. De altfel, pentru a înlătura această apărare a inculpatei, instanța penală face trimitere chiar la conținutul raportului de expertiză contabilă instrumentat în cauza civilă de față, arătând că din acest mijloc de probă rezultă că majoritatea datoriilor societății, pretins neevidențiate la data încheierii contractului de vânzare-cumpărare, rezultă din procese-verbale încheiate ulterior datei de 30 septembrie 2000.

Așadar, instanța de apel a evocat, în cuprinsul deciziei atacate, elemente de fapt comune celor două cauze (civilă și penală), stabilite pe baza mijloacelor de probă administrate, în realitate, în dosarul de față. Evocarea unor împrejurări de fapt comune celor două cauze este firească din moment ce ambele au vizat, din perspectivă diferită, atât comportamentul părților din perioada precontractuală, cât și modul de derulare a contractului de vânzare-cumpărare de acțiuni, sub aspectul îndeplinirii sau neîndeplinirii obligațiilor asumate de părți. Însă, contrar celor susținute de recurentă, decizia atacată nu se întemeiază pe autoritatea de lucru judecat a deciziei penale, în sensul de mijloc de probă, ca prezumție legală absolută și irefragabilă, prevăzută de art. 1200 pct. 4 și art. 1202 alin. 2 C. civ. de la 1864, astfel că această critică este vădit nefondată.

Cât privește criticile subsumate de parte motivului de nelegalitate prevăzut de art. 304 pct. 7 C. proc. civ., constată că nici acestea nu pot fi primite. Sub un prim aspect, nu există nicio contradicție între considerente și dispozitiv.

Aspectele învederate de recurentă, în sensul că constatarea rezoluțiunii contractului de vânzare-cumpărare de acțiuni, ca urmare a intervenirii pactului comisoriu de ultim grad, ar fi trebuit să conducă la admiterea capătului de cerere referitor la repunerea părților în situația anterioară și la restituirea avansului din preț, nu reprezintă o veritabilă critică referitoare la considerente contradictorii ci, eventual, la greșita aplicare a normelor de drept material (art. 304 pct. 9 C. proc. civ.). În mod asemănător, nici critica referitoare la acordarea unei duble reparații pârâtei-reclamante prin admiterea cererii reconvenționale, în condițiile în care acesteia i s-au acordat despăgubiri și prin decizia penală nr. 575/2015 nu poate fi subscrisă motivului de casare prevăzut de art. 304 pct. 7 C. proc. civ., ci, eventual, celui prevăzut de art. 304 pct. 9 C. proc. civ.

După recalificarea acestor critici, instanța de recurs constată că, prin decizia atacată, s-a reținut că legea specială, respectiv art. 21 alin. 1 din O.G. nr. 25/2002 instituie o excepție de la dreptul comun, potrivit căruia, în cazul desființării unei convenții, prin rezoluțiune sau altă modalitate prevăzută de lege, părțile sunt obligate să restituie prestațiile primite în temeiul actului juridic desființat. Conform acestei norme de excepție, în cazul desființării contractului de vânzare-cumpărare de acțiuni, autoritatea implicată în procedura de privatizare reține de la cumpărător toate sumele achitate în temeiul convenției, inclusiv, ca în prezenta speță, avansul din preț. Or, recurenta nu formulează nicio critică din care să rezulte motivele pentru care apreciază acest text de lege ca fiind inaplicabil raportului juridic dedus judecății.

Cât privește dubla reparație a prejudiciului cauzat pârâtei, reține, așa cum s-a mai arătat anterior, că prin hotărârea penală a fost lăsată nesoluționată latura civilă, ca urmare a intervenirii prescripției răspunderii penale pentru infracțiunea de înșelăciune. Așadar, pârâtei din prezenta cauză nu i-au fost acordate daune-interese prin nicio altă hotărâre. În realitate, prin hotărârea penală au fost desdăunați doar creditorii SC B. SA, constituiți părți civile pentru repararea prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii de bancrută frauduloasă, nu și pârâta din prezenta cauză, parte vătămată în raport cu infracțiunea de înșelăciune în convenții.

Referitor la criticile de nelegalitate întemeiate de recurentă pe dispozițiile art. 304 pct. 9 C. proc. civ., constată că nici acestea nu pot fi primite.

Astfel, sub un prim aspect, recurenta a susținut că, în mod nelegal, instanța de apel a reținut drept cauză a cererii de despăgubire doar răspunderea civilă delictuală. Soluția instanței de apel s-ar fi întemeiat pe puterea de lucru judecat a unei decizii pronunțate în al doilea ciclu procesual (decizia nr. 372 din 4 martie 2019 a Curții de Apel București), dar cu ignorarea împrejurării că, ulterior pronunțării acelei hotărâri, reclamanta și-a modificat acțiunea. În concret, a înțeles să își întemeieze pretențiile și pe răspunderea civilă contractuală, invocând garanția pentru vicii ascunse ce incumbă vânzătorului, în temeiul art. 1336 și art. 1352 C. civ. din 1864.

Instanța constată că aceste susțineri ale recurente, pe lângă faptul că nu reprezintă veritabile critici relative la aplicarea greșită a normelor de drept material, susceptibile a fi încadrate în prevederile art. 304 pct. 9 C. proc. civ., ignoră practic conținutul real al actelor de procedură întocmite în prezenta cauză.

În concret, încă din al doilea ciclu procesual, respectiv prin cererile depuse la 22 martie 2005 și 5 aprilie 2005, reclamanta și-a fundamentat capătul de cerere în despăgubiri atât pe răspunderea civilă delictuală, cât și pe răspunderea civilă contractuală, respectiv răspunderea vânzătorului pentru evicțiune. Prin decizia nr. 371 din 19 octombrie 2009 a Curții de Apel București, instanța a statuat, în adevăr, cu putere de lucru judecat, că, funcție de temeiurile de fapt ale cererii și normele de drept invocate, nu ar putea fi reținută decât instituția juridică a răspunderii civile delictuale.

În al treilea ciclu procesual, deși reclamanta și-a modificat, în două rânduri, cererea de chemare în judecată (la 11 aprilie 2011 și 9 mai 2017), a menținut același temei dual al capătului de cerere în despăgubiri, atât răspunderea civilă delictuală, cât și răspunderea contractuală, fundamentată pe răspunderea vânzătorului pentru evicțiune. Așadar, în rejudecare, în al treilea ciclu procesual, instanțele erau pe deplin obligate să respecte chestiunile de drept dezlegate prin decizia de trimitere anterioară.

Cât privește angajarea răspunderii vânzătorului pachetului majoritar de acțiuni pentru viciile ascunse ale bunurilor corporale înstrăinate reclamantei, întemeiată pe art. 1336 și art. 1352 C. civ. din 1864, cerere asupra căreia instanța de apel ar fi omis a se pronunța, constată următoarele:

Deși cauza de față a parcurs mai multe etape procesuale, pe parcursul cărora reclamanta și-a modificat cererea de chemare în judecată, niciodată aceasta nu a solicitat, în primă instanță, angajarea răspunderii contractuale a părții pe temeiul garanției legale pentru vicii ascunse ale bunului vândut, ci doar răspunderea vânzătorului pentru evicțiune.

Abia prin apelul soluționat prin decizia nr. 372 din 4 martie 2019, ce face obiectul recursului de față, reclamanta a făcut trimitere, în mod echivoc, la răspunderea vânzătorului pentru viciile ascunse ale lucrului vândut, instituție juridică pe care o dezvoltă, ulterior, în prezenta cale de atac.

În acest context, reține că instanța de apel, neluând în dezbatere aceste aspecte, a făcut o corectă aplicare a limitelor efectului devolutiv al apelului, determinate de ceea ce s-a supus judecării la prima instanță (*tantum devolutum quantum iudicatum*). Astfel, potrivit art. 294 alin. 1 C. proc. civ. din 1865, prin apel nu se poate schimba cadrul procesual stabilit în fața primei instanțe. Așadar, nu este permisă schimbarea cauzei cererii de chemare în judecată în apel, astfel că instanța de prim control judiciar în mod corect nu a luat în dezbatere viciul acțiunilor vândute, constând în situația precară a societății.

Referitor la greșita aplicare a normelor de drept material în legătură cu antrenarea răspunderii civile delictuale a pârâtei, constată că recurenta se limitează să evoce prevederile art. 22 alin. 1 lit. a) și b) din O.U.G. nr. 198/1999 și art. 13 alin. 3 din același act normativ. Aceste texte de lege reglementează obligația instituției implicate în privatizarea societăților agricole de a întocmi dosarul de prezentare sau raportul de evaluare, iar recurenta nu arată, în concret, modalitatea în care aceste norme de drept material au fost ignorate sau greșit aplicate de instanța de apel.

În realitate, recurenta solicită reinterpretarea materialului probator administrat, evocând conținutul raportului de expertiză contabilă, documentele pe baza cărora s-a întocmit dosarul de privatizare, note de constatare întocmite ulterior încheierii contractului de vânzare-cumpărare ș.a.m.d. Pe baza reevaluării probatoriului, recurenta tinde la stabilirea unei alte situații de fapt decât cea reținută de instanțele de fond, solicitare incompatibilă cu natura căii de atac a recursului, limitată doar la aspecte de legalitate.

Cât privește criticile relative la soluția dată excepției de neexecutare a contractului, reține că și acestea sunt vădit nefondate.

Astfel, susținerea că excepția de neexecutare s-ar fi întemeiat și pe faptul că bunurile ce i-au fost înstrăinate erau afectate de vicii ascunse nu va fi analizată, fiind o susținere nouă, făcută pentru prima dată în recursul de față, pentru considerentele expuse anterior ce nu vor fi reluate.

În rest, toate celelalte susțineri reprezintă opinii ale recurenteii asupra situației de fapt pretins greșit reținută de instanțele anterioare, la lipsa sa de culpă în neexecutarea contractului ș.a.m.d. Or, din nici una din aceste susțineri nu rezultă că instanța de apel ar fi aplicat greșit normele de drept material, reținând că, pentru invocarea excepției de neexecutare și suspendarea executării propriiei obligații de către cumpărător, trebuie să existe o neexecutare suficient de importantă a unei obligații contractuale reciproce și interdependente a celeilalte părți contractante. În esență, pârâta-intimată și-a executat cea mai importantă obligație care îi revenea, aceea de a transmite reclamantei dreptul de proprietate asupra pachetului majoritar de acțiuni deținut la emitentul SC B. SA, în vreme ce recurenta, deși a deținut calitatea de acționar majoritar al societății privatizate în perioada 2000-2007 și a uzat de prerogativele conferite de această calitate, nu și-a executat obligația corelativă, de a achita nicio sumă din restul de preț rămas neachitat, de 80%. Mai mult, prin prezenta acțiune își cuantifică prejudiciul pretins cauzat prin neevidențierea, în documentele de privatizare, a tuturor datoriilor societății, chiar la nivelul acestor datorii și solicită, într-o primă etapă procesuală, compensarea acestora cu propriul debit, constând în preț, creând o nepermisă confuzie între obligațiile sociale, garantate doar cu patrimoniul social, și obligațiile acționarului însuși, decurgând din contractul de vânzare-cumpărare în litigiu.

În sfârșit, criticile referitoare la greșita statuare a instanței de apel asupra rezoluțiunii contractului nr. 39/2000, ca urmare a intervenirii pactului comisoriu de grad IV, nu sunt veritabile critici de nelegalitate, ci de netemeinicie. În esență, recurenta solicită ca, urmare a reevaluării probatoriului, să se stabilească că reclamanta a fost îndrituită să invoce excepția de neexecutare a contractului și, pe cale de consecință, să suspende executarea obligației de plată a prețului. Or, fără a mai reveni asupra celor anterior arătate, se impune a reaminti că recursul este o cale de atac în reformare, nedevolutivă, prin care se realizează exclusiv un control de legalitate a hotărârii atacate.

Față de considerentele ce preced, potrivit art. 312 alin. 1 C. proc. civ. din 1865, Înalta Curte a respins recursul, ca nefondat.

30. Apel. Principiul non reformatio in peius

C.proc.civ. din 1865, art. 296, 315

Una dintre regulile majore care, în mod specific, configurează judecata în apel este aceea potrivit căreia părții nu i se poate agrava situația în propria cale de atac.

Disponând, prin a doua teză a sa, că „Apelantului nu i se poate (...) crea în propria cale de atac o situație mai grea decât aceea din hotărârea atacată”, art. 296 din Codul de procedură civilă din 1865 are, cu evidență, în vedere că partea trebuie protejată împotriva riscului ca în calea de atac pe care ea însăși o exercită să i se creeze o situație mai dificilă decât aceea care fusese reținută ori dispusă prin însăși hotărârea pe care înțelesese să o supună controlului judiciar.

În considerarea înaltei însemnătăți a acestei reguli aplicabile în calea de atac a apelului, și, prin efectul prevederilor art. 315 alin. (4) Cod procedură civilă din 1865, în calea de atac a recursului, precum și în caz de rejudecare după casare, situațiile de excepție în care s-ar putea deroga de la regula neagrării situației în propria cale de atac trebuie acceptate cu prudență, fiind necesar ca ele să rămână cu totul excepționale.

Interpretarea atentă a regulii în discuție, trimite, însă, și la concluzia că deși, nu este îngăduită agravarea situației părții în propria cale de atac, aceasta s-ar putea totuși produce atunci când împotriva aceleiași hotărâri exercită în mod distinct apel sau, după caz, recurs (inclusiv apel sau recurs incident ori provocat) și alte părți din proces, cu interese contrarii, care în propria lor cale de atac solicită o soluție care ar înrăutăți situația celeilalte părți.

Într-o astfel de ipoteză, situația acestei din urmă părți ar putea cunoaște o înrăutățire, însă nu ca o consecință a propriei căi de atac, ci ca urmare a admiterii căii de atac exercitate de o altă parte.

Când însă o altă parte din proces exercită și ea o cale de atac care, dacă ar fi fost admisă, ar fi condus la înrăutățirea situației celeilalte părți, dar care, din cauza unor vicii procesuale, este declarată nulă, într-o asemenea situație principiul neagrării situației părții în propria cale de atac își va găsi în continuare aplicare. Anularea unei căi de atac are drept consecințe lipsirea de efecte, în plan procedural, a acesteia, fiind de principiu că ceea ce este nul nu poate produce efecte juridice. Astfel fiind, nici efectul în raport de care se putea ajunge la agravarea situației celeilalte părți din proces care, la rândul ei, exercitase respectiva cale de atac, nu s-ar mai putea produce, regula afirmată de art. 296 teza a doua Cod procedură civilă din 1865 trebuind lăsată să acționeze ca și când în cauză doar partea respectivă ar fi declarat calea de atac, iar nu și partea a cărei cale de atac a fost anulată.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 712 din 11 martie 2020

I. Circumstanțele cauzei.

1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea reconvențională disjunctă din dosarul nr. x/62/2011 al Tribunalului Brașov, reclamantul reconvențional Consiliul Județean Brașov a chemat în judecată pe pârâții reconvenționali A., B., precum și pe intervenienții forțați Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național (actual Ministerul Culturii și Identității Naționale) și Muzeul Județean de Etnografie, solicitând ca prin hotărârea ce se va pronunța, în condițiile art. 3 alin. (1) și (2) din Legea nr. 213/1998 și a pct. 1 poziția 26 din

anexa la această lege, să se constate dreptul de proprietate al Statului Român asupra imobilului monument de arhitectură, situat în Braşov, compus din casă de piatră cuprinzând încăperile 1, 2, 3, 4 şi 5 la subsol; 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 şi 22 la parter şi încăperile 41 – 57 la etaj, cu cota de ½ din părţile de uz comun care sunt: terenul construit şi neconstruit în suprafaţă totală de 549 mp, zidurile comune cu fundaţiile lor, podul şi acoperişul, faţadele, bransamentele instalaţiilor de apă, canal, gaz şi electricitate; în temeiul art. 9 din Legea nr. 213/1998 să se constate că prin H.G. nr. 972/2002 dreptul de proprietate publică asupra acestui imobil a fost atestat către Unitatea administrativ-teritorială Judeţul Braşov; în condiţiile art. 22 din Legea nr. 10/2001 să se constate dreptul de administrare şi detenţie al Muzeului Judeţean de Etnografie asupra acestui imobil; să se dispună înscrierea în evidenţele de carte funciară a acestui drept de administrare, radiat nelegal; să se stabilească că obligaţia de a se pronunţa asupra cererii de restituire în natură sau în echivalent formulată de către persoanele îndreptăţite aparţine Muzeului Judeţean; în condiţiile art. 23, 38 şi 49 din Legea nr. 422/2001 să se stabilească nivelul valoric al intervenţiilor efectuate asupra acestui monument de arhitectură, care au determinat modificarea substanţei acestuia; în condiţiile art. 39 din Legea nr. 422/2001 să se stabilească că lucrările la acest monument sunt lucrări de interes public naţional; în temeiul art. 34 pct. 3 teza a II-a din Legea nr. 7/1996 să se dispună rectificarea cărţii funciare în sensul radierii dreptului de proprietate al părţilor A. şi B. şi reînscrierii dreptului de proprietate al Judeţului Braşov cu titlu de drept H.G. 972/2002, iar în subsidiar, pentru cazul restituirii în natură, să fie obligate persoanele îndreptăţite, părţi A. şi B. la restituirea contravalorii lucrărilor de consolidare şi reparaţii capitale către Consiliul Judeţean Braşov şi Ministerul Culturii, Cultelor şi Patrimoniului Naţional, în valoare actualizată în sumă 12.775.914,85 lei.

A.Primul ciclu procesual.

2. Judecata în primă instanţă.

Prin sentinţa civilă nr.104/S din 02.06.2015, Tribunalul Braşov - Secţia I civilă a respins excepţia autorităţii de lucru judecat; a respins acţiunea formulată şi precizată de reclamantul Consiliul Judeţean Braşov, în contradictoriu cu părţi A., B., Statul Român, prin Ministerul Finanţelor Publice, Ministerul Culturii, Cultelor şi Patrimoniului Naţional şi Muzeul Judeţean de Etnografie, ca neîntemeiată; a respins cererea de intervenţie principală formulată de intervenientul Judeţul Braşov şi cererea de intervenţie accesorie apărarea reclamantului formulată de acelaşi intervenient; a respins cererea părâtului Muzeul de Etnografie de acordare a cheltuielilor de judecată.

3. Cererea în apel.

Împotriva sentinţei primei instanţe au declarat recurs, calificat apel prin încheierea din 22.09.2015, reclamantul Consiliul Judeţean Braşov şi intervenienta Unitatea Administrativ Teritorială Braşov, solicitând admiterea acţiunii şi a cererii de intervenţie, iar în subsidiar trimiterea cauzei spre rejudecare pentru soluţionarea cererii de constatare a dreptului de proprietate a Statului Român, respectiv UAT Judeţul Braşov şi rectificarea de CF.

4. Deciziile pronunţate de Curtea de Apel Braşov

Prin decizia civilă nr.612 Ap din 04.04.2017, Curtea de Apel Braşov - Secţia civilă a respins apelul declarat de intervenientul în interes propriu UAT Braşov împotriva sentinţei civile nr.104/S/2015 pronunţată de Tribunalul Braşov - Secţia I civilă; a admis în parte apelul declarat de reclamantul Consiliul Judeţean Braşov împotriva aceleiaşi sentinţe, şi, în consecinţă, a admis în parte acţiunea formulată şi precizată de reclamantul Consiliul Judeţean Braşov în contradictoriu cu părţi A. şi B.; a admis în parte cererea de intervenţie accesorie, formulată de intervenientul UAT Braşov, şi, în consecinţă, a obligat pe părţi A. şi B. să plătească

reclamantului Consiliul Județean Brașov suma de 256.852 euro în echivalent lei, la momentul efectuării plății, reprezentând investiții aduse imobilului situat în Brașov; a păstrat neschimbate celelalte dispoziții ale sentinței apelate; a respins cererea de reducere a onorariilor experților în apel; a admis cererea expertului C. și obligă pe reclamantul Consiliul Județean Brașov să plătească expertului C. suma de 10.000 lei, contravaloare lucrare de expertiză ordonată în apel, reprezentând onorariu expert; cu cheltuieli de judecată pe cale separată.

Prin decizia civilă nr. 756 Ap din 02.05.2017, Curtea de Apel Brașov – Secția civilă a admis cererea pentru completarea dispozitivului deciziei civile nr. 612/Ap/2017 a Curții de Apel Brașov - Secția civilă, formulată de expertul D. și a obligat pe reclamantul Consiliul Județean Brașov să plătească expertului D. suma de 13.600 lei reprezentând onorariu de expert.

5. Cererile de recurs.

Împotriva deciziei civile nr. 612 Ap/2017 a Curții de Apel Brașov - Secția civilă, au declarat recurs, în mod distinct, reclamantul Consiliul Județean Brașov, pârâții A. și B. și intervenienta Unitatea Administrativ Teritorială - Județul Brașov.

6. Judecata în recurs. Decizia pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție

Prin decizia civilă nr. 1482 din 05.10.2017, Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția I civilă a admis apelurile pârâților A. și B. împotriva deciziei civile nr. 612/Ap/2017, pronunțată de Curtea de Apel Brașov, și, în consecință, a casat decizia și a admis apelul declarat de Consiliul Județean Brașov și de U.A.T. Județul Brașov împotriva sentinței civile nr. 104/S/2015 a Tribunalului Brașov – Secția civilă; a anulat sentința și a trimis cauza spre judecată în primă instanță la aceeași curte de apel; a respins recursurile declarate de pârâții A. și B. împotriva „încheierilor prin care s-a admis majorarea onorariilor solicitate de experții desemnați de către instanță”; a constatat nule recursurile declarate de reclamantul Consiliul Județean Brașov și de intervenienta Unitatea Administrativ Teritorială - Județul Brașov împotriva deciziei civile nr. 62/Ap/2017, pronunțată de Curtea de Apel Brașov – Secția civilă.

Considerentele instanței de recurs au fost următoarele:

Prin cererea reconvențională depusă la 15.06.2011, pârâtul Consiliul Județean Brașov a solicitat, pentru ipoteza restituirii în natură a imobilului în litigiu, să fie obligați reclamanții A. și B. la restituirea contravalorii lucrărilor de consolidare și reparații capitale.

Urmare a precizării făcute de către pârâtul-reclamant prin concluziile scrise, în sensul că pretențiile sale au drept temei îmbogățirea fără justă cauză, prima instanță a respins cererea considerând că, întrucât nu s-au solicitat despăgubiri reprezentând sporul de valoare adus imobilului, ci valoarea investițiilor efectuate, îmbogățirea fără justă cauză nu poate fi reținută în cauză.

Instanța de apel, la rândul său, a considerat, în mod corect, că raportul juridic dintre părți este guvernat de principiul îmbogățirii fără justă cauză, dar ulterior a determinat sumele de bani la care i-a obligat pe reclamanții-pârâți supunând acest raport juridic cerințelor art. 494 din Codul civil.

Procedând în modul sus-arătat, instanța superioară de fond a pronunțat o hotărâre nelegală, sub două aspecte.

În primul rând, faptul că în doctrina juridică, după ce se spune că în vechiul Cod civil nu exista un text care să consacre principiul restituirii îmbogățirii fără justă cauză ca izvor de obligații de sine stătător, se arată că pot fi găsite texte care fac aplicarea acestui principiu – cum este, de exemplu, și art. 494 C. civ., care permite constructorului pe terenul altuia, indiferent dacă este de bună sau de rea-credință, să fie indemnizat de proprietarul terenului care reține construcția -, nu înseamnă că îmbogățirea fără justă cauză și textele respective pot coexista.

Aceasta deoarece, chiar una dintre condițiile de admisibilitate a *actio de in rem verso* este subsidiaritatea sa. Drept urmare, aplicarea particulară a principiului îmbogățirii fără justă cauză se regăsește în alte texte ale Codului civil numai ca suport al ideii că este instituită o obligație de restituire ori de câte ori are loc mărirea patrimoniului unei persoane pe seama patrimoniului altei persoane. Însă suprapunerea cerințelor pentru stabilirea obligației de restituire se limitează doar la acest aspect.

Dispozițiile art. 494 alin.(1) din Codul civil, conform cu care, dacă plantațiile, construcțiile și lucrările au fost făcute de către o a treia persoană cu materialele ei, proprietarul pământului are dreptul de a le ține pentru dânsul, sau de a îndatora pe acea persoană să le ridice, nu sunt incidente în cauză.

Noțiunea de „lucrare”, folosită în acest text, trebuie să fie înțeleasă în sensul de lucrare nouă, pentru că numai astfel poate avea autonomie în raport cu fondul pe care a fost făcută și ar putea fi ridicată de pe teren. În schimb, simplele îmbunătățiri fac doar corp comun cu o lucrare preexistentă, motiv pentru care dacă există o construcție la care se fac reparații sau îmbunătățiri, situația juridică a acestora iese din sfera de aplicare a art. 494 C. civ., urmând să fie tranșată după regulile îmbogățirii fără justă cauză.

Aceasta din urmă presupune îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții:

- să se producă mărirea unui patrimoniu, prin dobândirea unui avantaj oarecare, apreciabil în bani, respectiv micșorarea, sărăcirea altui patrimoniu, ca o consecință a măririi celui dintâi.

În speță nu se contestă faptul că pârâtul a săvârșit lucrări la imobilul restituit pârâților, ci natura acestor lucrări și admisibilitatea obligării reclamanților la acoperirea pagubei suferite de către pârât;

- să existe o legătură de cauzalitate între sporirea unui patrimoniu și diminuarea celui alt, astfel încât sărăcirea să fie cauza îmbogățirii.

Cum, în speță, prin faptul efectuării de lucrări la imobilul reclamanților trecerea valorii din patrimoniul reclamantului în patrimoniul pârâților s-a făcut în mod direct, cauzalitatea este directă, fiind îndeplinită și această cerință;

- absența unei cauze legitime de mărire a patrimoniului unei persoane în detrimentul alteia.

Astfel, nu orice deplasare de valoare dintr-un patrimoniu în altul este subiect de restituire, pentru că ea trebuie să fie una „fără cauză”, în sensul că nu există un temei al măririi unui patrimoniu și al micșorării celui alt. Or, acest fundament care ar justifica îmbogățirea sau sărăcirea lipsește în speță, de vreme ce reclamantul nu a acționat în executarea unei obligații pe care ar fi avut-o față de pârâți;

- absența oricărui alt mijloc juridic pentru recuperarea, de către cel care și-a micșorat patrimoniul, a pierderii suferite, ceea ce înseamnă caracterul subsidiar al acțiunii de restituire întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză.

Subsidiaritatea acțiunii *de in rem verso* semnifică faptul că nu poate fi exercitată atunci când cel sărăcit dispune de o altă acțiune, fie contra unui terț – un eventual garant –, fie contra celui îmbogățit.

Deși cererea reconvențională ce face obiectul prezentului dosar a fost depusă în cadrul unui proces pornit în temeiul Legii nr. 10/2001, nu înseamnă că judecata ei trebuia să aibă loc în același cadru procesual. Or, ea nu putea fi soluționată în temeiul Legii nr. 10/2001, de vreme ce art. 48 alin. (1) prevede numai dreptul chirieșilor la despăgubiri pentru sporul de valoare adus imobilelor cu destinația de locuință, pentru îmbunătățirile necesare și utile. Însă reclamantul nu a avut calitatea de chirieș în imobilul restituit pârâților.

Interpretarea *per a contrario* a dispozițiilor art. 9 și art. 48 alin. (1) și (2) din Legea nr. 10/2001 conduce la concluzia că această lege nu se aplică celor care nu au calitatea de chiriași.

Așadar, susținerea pârâților în sensul că litigiul trebuia judecat potrivit regulilor acestei legi nu poate fi primită. În orice caz, este cu atât mai surprinzătoare poziția actuală a pârâților cu cât la termenul din 22.09.2015, când s-a pus în discuție recalificarea căii de atac exercitate de reclamant și intervenient, apărătorul acestora a susținut că litigiul nu este unul formulat în temeiul Legii nr. 10/2001.

Încheierea nu a fost atacată, rămânând irevocabilă și sub acest aspect.

Pe de altă parte, litigiul nu poate fi soluționat în temeiul Legii nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, care nu conține niciun text care să reglementeze rezolvarea pretențiilor reclamantului. Faptul că, în temeiul art. 6 din lege „paza, întreținerea, conservarea, consolidarea, restaurarea și punerea în valoare prin mijloace adecvate a monumentelor istorice revin, după caz, proprietarilor sau titularilor altor drepturi reale asupra acestora, în conformitate cu prevederile prezentei legi. În cazul în care un monument istoric nu are proprietar cunoscut, obligațiile decurgând din prezenta lege revin autorității administrației publice locale din unitatea administrativă pe al cărei teritoriu este situat monumentul istoric sau autorităților administrației publice centrale,” nu conduce la o altă concluzie, de vreme ce indică numai persoana care trebuie să facă lucrările enunțate.

În aceste condiții, cum nu există o altă acțiune pentru recuperarea pretențiilor reclamantului, este îndeplinită și ultima condiție de admisibilitate a acțiunii întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză.

O a doua eroare săvârșită de instanța de apel o constituie schimbarea cauzei cererii de chemare în judecată direct în apel.

Cauza cererii, temeiul juridic al pretențiilor Consiliului Județean Brașov trebuia să fie determinată prin raportare la pretențiile deduse judecătii.

În speță, temeiul juridic al pretențiilor reclamantului îl constituie efectuarea de lucrări la imobilul restituit pârâților și intenția de a recupera valoarea acestor lucrări. În egală măsură, aparține cauzei cererii de chemare în judecată și temeiul de drept al cererii, textul de lege care poate fi invocat pentru restituire.

Constatând inaplicabilitatea Legii nr. 10/2001, și faptul că atunci când legea specială „tace” asupra unui aspect pe care nu îl reglementează ea se completează cu norma generală, în măsura în care acesta din urmă nu contravine scopului pentru care a fost edictată cea dintâi, instanța de apel trebuia să arate că, prin modul în care a procedat prima instanță – care s-a limitat, cu nesocotirea dispozițiilor art. 129 alin. (4) din Codul de procedură civilă, să susțină că principiul îmbogățirii fără justă cauză nu poate fi reținut întrucât aceasta dă dreptul la despăgubiri în limita măririi patrimoniului persoanei de la care se solicită, pe când reclamantul a cerut valoarea investițiilor efectuate - nu s-a analizat fondul pretențiilor reclamantului.

Drept urmare, față de solicitarea făcută prin cererea de apel, în condițiile art. 297 alin. (1) teza a II-a din Codul de procedură civilă, instanța de apel trebuia să fi anulat sentința și să fi trimis cauza spre rejudecare în primă instanță.

Neprocedând în acest mod, și făcând direct în apel aplicarea prevederilor art. 494 din Codul civil, instanța de apel a procedat greșit, prin schimbarea acelui element al cauzei care este temeiul de drept în raport cu care au fost analizate pretențiile de restituire.

Față de cele ce preced, urmare a nesocotirii prevederilor art. 294 alin. (1) teza I din Codul de procedură civilă conform cu care, în apel nu se poate schimba calitatea părților, cauza sau obiectul cererii de chemare în judecată și nici nu se pot face alte cereri noi, instanța de apel a

pronunțat o hotărâre nelegală, motiv pentru care criticile formulate întrunesc cerințele art. 304 pct. 5 din Codul de procedură civilă.

Critica privind prescripția dreptului la acțiune nu este întemeiată.

Acțiunea de restituire este supusă termenului de prescripție de 3 ani, iar conform art. 8 din Decretul nr. 167/1958 prescripția dreptului la acțiune în repararea pagubei pricinuite prin fapta ilicită, începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască, atât paguba cât și pe cel care răspunde de ea. Dispozițiile alineatului precedent se aplică prin asemănare și în cazul îmbogățirii fără just temei.

În speță, data la care reclamantul a cunoscut sau trebuia să cunoască, atât paguba cât și pe cel care răspunde de ea este data la care a emis Dispoziția de restituire nr. 12 din 14.01.2009. Cum cererea întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză a fost depusă la 15.06.2011, motivul de recurs nu întrunește cerințele art. 304 pct. 9 din Codul de procedură civilă.

A apreciat că nu este întemeiat nici motivul de recurs ce are ca obiect „încheierile prin care s-a admis majorarea onorariilor solicitate de către experții desemnați de către instanță”, în temeiul art. 213 alin. (2) din Codul de procedură civilă, de vreme ce nu pârâții au fost obligați la plata onorariului de expert. În consecință, nu justifică nici un interes procesual în formularea acestei critici.

În fine, critica legată de lipsa calității procesuale a Consiliului județean Brașov nu poate fi primită. Această parte a avut calitatea de pârâtă în contestația formulată de A. și B., iar această poziție procesuală i-a permis să acționeze potrivit art. 119 din Codul de procedură civilă.

Cât privește recursurile exercitate de către reclamant și intervenient, Înalta Curte constată că vizează numai aspecte privitoare la situația de fapt, motiv pentru care vor fi anulate în temeiul art. 306 din Codul de procedură civilă.

Astfel, momentul la care ar fi ajuns la reclamant notificarea formulată de către pârâți este o chestiune de fapt care excede controlului de legalitate pe care îl poate săvârși instanța de recurs.

Pe de altă parte, în cazul îmbogățirii fără justă cauză distincția între constructorul de bună-credință și cel de rea-credință nu mai operează, astfel încât să mai intereseze, din această perspectivă, data la care notificarea formulată a ajuns la Consiliul județean Brașov.

În plus, momentul înregistrării notificării la Consiliul județean Brașov nu prezintă relevanță nici pentru determinarea începutului cursului prescripției dreptului la acțiunea întemeiată pe îmbogățirea fără justă cauză.

Având în vedere cele mai sus reținute, precum și faptul că nu se poate face aplicarea art. 297 alin. (1) teza a II-a din Codul de procedură civilă pentru că numai apelanta a cerut trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe, în temeiul art. 312 alin. (3) din Codul de procedură civilă recursurile pârâților vor fi admise iar decizia nr. 612 Ap/2017 pronunțată de Curtea de Apel Brașov - Secția civilă va fi casată în sensul reținut prin dispozitiv.

Cu ocazia rejudecării se va ține cont de faptul că, în cazul îmbogățirii fără justă cauză restituirea valorii lucrărilor depinde de calificarea acestora, respectiv dacă sunt lucrări utile, care măresc valoarea lucrării existente, autorul acestora având dreptul la sporul de valoare al fondului.

De aceea, cu ocazia rejudecării urmează să se administreze probe pentru a determina costul lucrărilor utile efectuate de către reclamant și sporul de valoare adus construcției în litigiu prin aceste lucrări, *la data înregistrării cererii reconvenționale, față de limitele obligației de restituire pe care o are proprietarul fondului.*

Dacă în urma probelor ce se vor administra se va stabili că sporul de valoare al fondului este mai mare decât costul lucrărilor utile, autorul acestora va trebui să fie indemnizat cu această

ultimă valoare, ținând seama de dubla limitare a obligației de restituire în materia îmbogățirii fără justă cauză.

B. Al doilea ciclu procesual

Prin decizia nr.1597 Ap din 19.11.2019, Curtea de Apel Brașov – Secția civilă a respins excepția autorității de lucru judecat; a admis în parte acțiunea formulată și precizată de reclamantul Consiliul Județean Brașov în contradictoriu cu pârâții A. și B., Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Muzeul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național și Muzeul Județean de Etnografie și, în consecință, a obligat pe pârâții pârâții A. și B. să plătească reclamantului Consiliul Județean Brașov suma de 672.600 euro în echivalent lei, la momentul efectuării plății, reprezentând sporul de valoare adus imobilului situat în Brașov; a respins cererea de intervenție principală formulată de intervenientul Județul Brașov; a admis în parte cererea de intervenție accesorie, în interesul reclamantului, formulată de același intervenient; a respins restul pretențiilor.

Pârâții reconvenționali au invocat în rejudicare și excepția lipsei capacității procesuale de folosință a reclamantului Consiliul Județean Brașov, asupra căreia instanța a dispus în sensul respingerii cu argumentele expuse în încheierea din 31.10.2019, considerându-o o chestiune de drept deja dezlegată prin decizia de casare din moment ce a constituit motiv de recurs invocat de recurenții pârâți.

7.Rekursul declarat în cauză

Împotriva încheierii din 13.12.2018, a încheierii din 31.10.2019, precum și împotriva deciziei nr.1597 Ap din 19.11.2019 pronunțate de Curtea de Apel Brașov - Secția civilă, au declarat recurs pârâții.

Printr-o primă cerere de recurs, recurenții-pârâți A. și B. au invocat motivele de recurs prevăzute de art. 304 pct. 6 din Codul de procedură civilă și au solicitat admiterea recursului, în principal admiterea excepției lipsei calității procesuale active a reclamantului sau excepția lipsei capacității de folosință a acestuia și, pe cale de consecință, să fie respins capătul subsidiar de cerere ce viza plata contravalorii lucrărilor de consolidare și reparații capitale, în subsidiar, au solicitat modificarea în parte a deciziei recurate în sensul respingerii capătului subsidiar de cerere privind plata contravalorii lucrărilor de consolidare și reparații capitale, ca nefondat, precum și a cererii de intervenție accesorie formulată de UAT - Județul Brașov.

a) Cu referire la încheierea din 13.12.2018, recurenții-pârâți au arătat că instanța de apel a respins în mod nelegal excepția lipsei calității procesuale active a reclamantului Consiliul Județean Brașov.

Astfel, în cauză reclamant este Consiliul Județean Brașov în timp ce titularul dreptului de a solicita eventuale despăgubiri este Muzeul Județean de Etnografie Brașov, întrucât acesta este cel care a contractat, efectuat și plătit toate lucrările la imobilul în litigiu.

Contrar celor reținute în decizia recurată, Înalta Curte de Casație și Justiție a analizat excepția inadmisibilității acțiunii în raport de dispozițiile Legea nr. 10/2001 și nu în raport de faptul că toate lucrările la imobil au fost contractate și plătite de către Muzeu și nu de către Consiliul Județean Brașov.

În consecință, au solicitat modificarea încheierii de ședință din 13.12.2018 în sensul admiterii excepției lipsei calității procesuale active a reclamantului Consiliul Județean Brașov și, pe cale de consecință, să fie respins petitul de acțiune subsidiar privind pretențiile ca fiind promovat de către o persoană fără calitate procesuală activă.

b) În ceea ce privește încheierea din 31.10.2019, recurenții-pârâți au arătat că instanța de apel a respins în mod nelegal excepția lipsei capacității de folosință a Consiliului Județean Brașov în raport de dispozițiile art. 20 și următoarele, art. 24 și art. 87 ale Legii nr. 215/2001.

Reclamantul Consiliul Județean Brașov nu are personalitate juridică și nu poate avea calitatea de subiect de drept, titular de drepturi și obligații, ci numai Județul Brașov, care poate sta în nume propriu în procesul civil în calitate de parte, fiind reprezentat de Președintele Consiliului Județean.

În consecință, au solicitat modificarea încheierii de ședință din 31.10.2019, pronunțată de instanța de apel, în sensul admiterii excepției lipsei capacității de folosință a reclamantului Consiliul Județean Brașov și respingerii capătului de cerere privind pretențiile ca fiind promovat de o persoană fără capacitate de folosință.

Au criticat recurenții-pârâți și decizia atacată, în esență sub următoarele aspecte:

a) Hotărârea instanței de apel a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a Legii nr. 10/2001 în ceea ce privește petitul subsidiar care vizează obligarea persoanelor îndreptățite A. și B. la restituirea contravalorii lucrărilor de consolidare și reparații capitale către Consiliul Județean Brașov și Ministerul Culturii, Cultelor și Patrimoniului National în valoare de 12.775.914,85 lei, cuantum precizat în data de 13.03.2014 la sumă de 7.778.520 lei.

Au susținut că imobilul în litigiu a făcut obiectul Legii nr. 10/2001, lege care conține dispoziții speciale derogatorii de la dreptul comun, care trebuia aplicată cu prioritate în soluționarea cauzei.

Potrivit art. 9 din actul normativ evocat, imobilul în litigiu trebuia restituit în starea în care se afla la data de 11.12.2001 și liber de orice sarcini excluzându-se posibilitatea de a se pretinde de la persoanele îndreptățite, cărora li s-a restituit în proprietate imobilul, contravaloarea unor eventuale lucrări efectuate la acesta.

În ipoteza în care imobilul nu a fost restituit în natura în starea în care se afla la data depunerii cererii de restituire, legiuitorul a reglementat această situație prin art. 41 din același act normativ anterior menționat.

De altfel, în conținutul Dispoziției nr. 12/2009 de către reclamantul Consiliul Județean Brașov se prevede în mod expres la art. 6 că „distrugerile și degradările cauzate imobilului care fac obiectul prezentei dispoziții după intrarea în vigoare a acesteia și până în momentul predării efective către notificatori cad în sarcina deținătorului imobilului: Muzeul de Etnografie Brașov, conform art. 41 alin.(1) din lege.”

Or, reclamantul Consiliul Județean Brașov, emitentul dispoziției nr. 12/2009 de restituire în natură a imobilului, a solicitat în mod nelegat contravaloarea investițiilor, deși potrivit propriei decizii invocate distrugerile și degradările trebuie suportate de către Muzeul de Etnografie Brașov.

Prin dispozițiile art. 9 și art. 41 din Legea nr. 10/2001 s-a suprimat posibilitatea recurgerii la dreptul comun în materia recuperării investițiilor efectuate la imobilele ce intră sub incidența acestei legi, atât în ceea ce privește investițiile efectuate înainte de intrarea sa în vigoare, cât și în ceea ce privește investițiile efectuate ulterior intrării în vigoare, respectiv până la momentul predării efective a imobilelor.

b) Decizia pronunțată de instanța de apel este nelegală în raport de dispozițiile Legii nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice.

Cu referire la art. 36 pct. 1 lit.b) din Legea nr. 422/2001, recurenții au susținut că proprietarii și titularii dreptului de administrare sau ai altor drepturi reale au obligația de a

asigura efectuarea lucrărilor de conservare, consolidare, restaurare, reparații curente și de întreținere.

În speță, până în anul 2019, imobilul a fost în administrarea Muzeului Județean de Etnografie căruia îi revenea obligația de efectuare a acestor lucrări.

Ca atare, contravaloarea lucrărilor efectuate la imobilul în litigiu până în anul 2011 care se regăsesc în sporul de valoare al imobilului monument istoric, nu poate fi pretinsă de la intimată-pârâți.

c) Decizia pronunțată de Curtea de Apel Brașov încalcă principiul disponibilității care guvernează procesul civil, întrucât a acordat reclamantului mai mult decât a cerut sau ceea ce nu a cerut potrivit art. 304 pct. 6 din Codul de procedură civilă de la 1865.

În acest sens, au arătat recurenții că prin acțiunea reconvențională reclamantul Consiliul Județean Brașov a solicitat în principal stabilirea nivelului valoric al investițiilor efectuate asupra acestui monument de arhitectură, care au modificat substanța acestuia, iar în subsidiar, dacă imobilul va fi restituit în natură, obligarea persoanelor îndreptățite, A. și B. la restituirea contravalorii lucrărilor de consolidare și reparații capitale efectuate la imobil pe care le-a precizat la data de 13.03.2014 la suma de 7.778.520 lei.

În aceste condiții Curtea de Apel Brașov, nu putea dispune obligarea pârâților la plata sporului de valoare adus imobilului în perioada 2001-2011, întrucât s-ar încălca principiul disponibilității care guvernează procesul civil, fiind ținută de ceea ce a solicitat reclamantul Consiliul Județean prin acțiunea reconvențională.

Reclamantul nu a depus nicio precizare de acțiune în sensul că pretinde de la pârâți contravaloarea tuturor lucrărilor utile efectuate la imobil sau sporul de valoare adus acestuia.

De asemenea, reclamantul nu a invocat ca temei de drept al capătului de cerere subsidiar îmbogățirea fără justă cauză - acest temei fiind invocat prin concluziile scrise depuse în fața Tribunalului Brașov de către Muzeul Județean, care are calitatea de pârât, neputând să se substituie reclamantului în întregirea acțiunii.

Cu referire la obiectivele stabilite de către curtea de apel, au arătat că s-a ținut cont de solicitarea menționată în capătul subsidiar, respectiv contravaloarea lucrărilor de consolidare și reparații capitale efectuate la imobil, ci s-a dispus determinarea tuturor lucrărilor utile efectuate la imobil în două variante, respectiv în varianta în care imobilul era casă de locuit și în varianta de muzeu.

În context, expertul nu a răspuns acestui obiectiv, întrucât nu a determinat lucrările efectuate la imobil în varianta casă de locuit, iar în varianta muzeu, valoarea lucrărilor a fost determinată prin însumarea tuturor documentelor contabile de plată și nu prin măsurători pe teren.

În mod greșit s-a reținut prin raportul de expertiză că valoarea lucrărilor utile la imobilul muzeu este egală cu sporul de valoare câtă vreme în cuprinsul acțiunii sau în precizările ulterioare reclamantul Consiliul Județean nu a solicitat sporul de valoare adus imobilului, iar în aceste condiții nici chiar Înalta Curte de Casație și Justiție nu se putea substitui reclamantului și nu putea dispune, chiar și printr-o hotărâre de casare, peste ceea ce a solicitat reclamantul prin acțiune.

d) Prin decizia pronunțată de către instanța de apel s-a încălcat principiul „*non reformatio in peius*” potrivit căruia instanța de apel, soluționând cauza, nu poate crea o situație mai grea în propria cale de atac, încălcându-se astfel dispozițiile art. 296 din Codul de procedură civilă.

Astfel, în cauza dedusă judecării Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat nulitatea recursurilor promovate de către recurentul-reclamant Consiliul Județean Brașov și de UAT Jud

Braşov şi a admis recursurile promovate de către pârâţii A. şi B. împotriva deciziei pronunţate de Curtea de Apel Braşov prin care au fost obligaţi la plata sumei de 256.852 euro.

Prin admiterea în parte a acţiunii reclamantului şi obligarea pârâţilor la plata sporului de valoare în cuantumul de 672.600 euro s-a creat pârâţilor o situaţie de mai grea în calea de atac ce le-a fost admisă doar acestora.

Prin a doua cerere de recurs recurenţii-pârâţi, au susţinut, în esenţă, că acţiunea a fost formulată de o persoană fără capacitate de folosinţă, respectiv Consiliul Judeţean Braşov, chestiune care nu a fost soluţionată prin decizia de casare, cum, în mod nelegal, a statuat Curtea de Apel Braşov.

Pe de altă parte, fiind instanţa care a soluţionat pricina în fond, trebuia să analizeze această excepţie invocată în faţa ei.

Chiar dacă în dispozitivul deciziei de casare a menţionat soluţia de admitere a apelului Consiliului Judeţean, acest aspect nu a echivalat cu soluţionarea excepţiei menţionate în condiţiile în care soluţionarea acesteia nu s-a regăsit în mod expres în dispozitivul sau considerentele deciziei.

Prin raportare la art. 5 alin. (1), art. 20 alin. (1), art.21 alin. (1), alin. (21), alin. (4), alin. (5), art. 87 alin. (1), art. 102 alin. (1) din Legea nr. 215/2001, din analiza actelor şi lucrărilor dosarului a reieşit că reclamantul Consiliul Judeţean nu are personalitate juridică, aflându-se în imposibilitate legală să aibă calitatea de subiect de drept, titular de drepturi şi obligaţii.

În realitate, numai unitatea administrativ teritorială, adică judeţul Braşov are personalitate juridică şi poate sta în nume propriu, în calitate de parte, în cadrul unui proces civil, fiind reprezentată de către Preşedintele Consiliului Judeţean, având capacitate de folosinţă, de exerciţiu, calitate procesuală activă sau pasivă, după caz, şi nicidecum structura administrativă reprezentată de Consiliul Judeţean care nu are capacitate de folosinţă.

Pe fondul cauzei, invocând aspecte care ţin de situaţia de fapt dedusă judecăţii, recurenţii-pârâţi au susţinut că pretinsele investiţii au fost efectuate la un imobil cu destinaţia de locuinţă, preluat în mod abuziv de către stat, nefiind adusă în discuţie edificarea construcţiei pe terenul altuia, astfel că instituţia accesiei nu este aplicabilă în speţă, după cum nici principiul îmbogăţirii fără justă cauză nu este incident în cauză.

Or, de la data preluării şi până la momentul restituirii sale în natură, lucrările de investiţii la imobil au fost efectuate de către o autoritate publică locală şi au avut ca scop tocmai exploatarea acestuia exclusiv în folosul acestei autorităţi şi s-au realizat cu scopul de a schimba destinaţia imobilului din casa de locuit în muzeu.

În plus, au fost pretinse lucrări de investiţii realizate nu doar în perioada de după data notificării formulate de recurenţii-pârâţi, ci şi după data restituirii sale în natură.

Au subliniat faptul că cele două instituţii (Consiliul Judeţean Braşov şi Muzeul de Etnografie), la momentul votării bugetelor de cheltuieli aferente acestor lucrări ori la momentul punerii în practică, au cunoscut faptul că imobilul a fost solicitat spre restituire în condiţiile Legii nr. 10/2001, iar în cartea funciară era menţionat că proprietatea aparţine încă din ianuarie 2009 unor persoane fizice.

În acest sens, au notificat Consiliul Judeţean Braşov solicitându-i să sisteze orice lucrare de construcţie, indiferent că este voluptorie ori necesară şi utilă, fiind înregistrată notificarea nr. 5849/2006 şi cea sub nr. 3770/2008, ritmul debordant al lucrărilor la imobilul respectiv continuând şi după restituirea acestuia către recurenţii-pârâţi, consiliul judeţean păstrând stăpânirea faptică a imobilului.

Astfel, față de proprietarii de drept ai imobilului, cele două instituții menționate nu au adoptat măsurile legale de punere în posesie și de predare a imobilului, ci prin săvârșirea unor infracțiuni de abuz în serviciu contra intereselor persoanelor, ne-au privat de bunul proprietatea noastră.

Or, prejudiciul cauzat bugetului public nu poate fi suportat de recurenții-pârâți, cei îndreptățiți la restituirea în natură, ci exclusiv de cei care l-au cauzat prin alocarea nelegală a fondurilor.

De la data notificării pentru restituirea în natură a imobilului a încetat orice stare de eroare a apelantelor-reclamante reconvenționale, asumându-și riscul depozitării de bunul în litigiu și al pretinselor investiții realizate, reaua-credință fiind mai mult decât evidentă.

Schimbarea destinației locuinței notificate a intervenit după notificarea imobilului, prin reconfigurarea unor spații așa zis „muzeale și anexe” ce se constituie în lucrări voluptorii legate de funcția muzeistică ce nu exista la data naționalizării și a notificării.

8. Apărările formulate în cauză.

La data de 17.02.2020, intimatul-reclamant Consiliul Județean Brașov și intimata-intervenientă Unitatea Administrativ Teritorială – Județul Brașov au depus întâmpinare prin care au solicitat respingerea recursului.

Au arătat, în esență, că decizia civilă nr. 1482/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție are autoritate de lucru judecat cu privire la toate problemele de drept dezlegate cu această ocazie.

Limitele casării au fost reiterate și în urma soluționării conflictului negativ de competență prin decizia civilă nr. 3047/2018 a Înaltei Curți de Casație și Justiție în sensul că instanța de trimitere (Curtea de Apel Brașov), trebuia să judece cauza după casarea cu trimitere în limitele și în sensul stabilit prin hotărârea instanței superioare.

Astfel, Curtea de Apel Brașov prin decizia pronunțată în cauză ce face obiectul prezentului recurs nu a dat alte dezlegări problemelor de drept și, în același timp, a administrat proba cu expertiză.

Cu referire la lipsa capacității de folosință a Consiliului Județean Brașov, excepție invocată și în primul recurs, au susținut că existența unei persoane juridice începe în momentul funcționării legale a acesteia, ceea ce corespunde cu momentul validării Consiliului și care are atribuțiile prevăzute de art. 91 din secțiunea a 2-a a Legii nr. 215/2001, atribuții în virtutea cărora a formulat acțiunea reconvențională.

La data de 19.02.2020, intimatul-pârât Muzeul de Etnografie Brașov a depus întâmpinare prin care a solicitat respingerea recursurilor.

A arătat, în esență, că în speță critica ce vizează soluția de respingere a excepției lipsei calității procesuale active a reclamantului Consiliul Județean Brașov, dată prin încheierea din 13.12.2018, cu justificarea că „titularul și beneficiarul tuturor lucrărilor este Muzeul de Etnografie Brașov, iar nu Consiliul Județean Brașov” este nefondată, făcând referire la considerentele deciziei nr. 1482/2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție.

A mai arătat că recursul declarat împotriva încheierii din 31.10.2019, prin care s-a respins excepția lipsei capacității de folosință a Consiliului Județean Brașov, este nefondat.

Prin raportare la dispozițiile art. 56 alin. (2) din noul Cod de procedură civilă, a susținut că în prezentul litigiu Consiliul Județean Brașov poate sta în judecată câtă vreme este constituit potrivit legii, chiar dacă nu are personalitate juridică, fiind cel care a decis realizarea investițiilor la imobilul în litigiu, conform art. 91 alin. (1) lit. b) și alin. (3) din Legea nr. 215/1991, acționând potrivit competențelor exclusive pe care le are. În capacitatea de folosință a Consiliului Județean

intră drepturile amintite, ceea ce înseamnă, în acord cu art. 41 alin. (1) din vechiul Cod de procedură civilă că poate fii parte în judecată.

Conchizând, a solicitat respingerea recursului împotriva încheierii din 31.10.2019, reținând autoritatea de lucru judecat, pe de o parte, și pe de altă parte, împrejurarea că Consiliul Județean Brașov are folosința drepturilor sale, potrivit Legii nr. 215/2001.

Pe fondul cauzei, a solicitat respingerea ca nefondat a recursului contra deciziei în apel.

La data de 27.02.2020, intimatul-pârât Ministerul Culturii a depus întâmpinare prin care a solicitat respingerea recursurilor.

La data de 27.02.2020, intimata-pârâtă Direcția Generală Regională a Finațelor Publice Brașov pentru Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, a depus întâmpinare prin care a solicitat respingerea recursurilor ca nefondate.

II.Considerentele și soluția Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Cu privire la recursurile declarate, Înalta Curte de Casație și Justiție are în vedere următoarele:

a) În legătură cu recursul declarat împotriva încheierii de ședință din data de 13.12.2018 a Curții de Apel Brașov.

Contrar celor afirmate de recurenți, prin decizia civilă nr.1482/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, pronunțată în recurs în primul ciclu procesual, chestiunea calității procesuale active a reclamantului Consiliul Județean Brașov a fost expres și neechivoc tranșată. A afirmat instanța de recurs că „În fine, critica legată de lipsa calității procesuale a Consiliului Județean Brașov nu poate fi primită. Această parte a avut calitatea de pârâtă în contestația formulată de A. și B., iar această poziție procesuala i-a permis să acționeze potrivit art. 119 C.pr.civ.”

Astfel fiind, nu încapă nicio îndoială cu privire la recunoașterea în prezentul proces, în beneficiul reclamantului Consiliul Județean Brașov, a calității procesuale active a acestuia, această dezlegare având forță obligatorie înaintea Curții de Apel Brașov, ca instanță de rejudecare în fond a cauzei după casare, în acord cu prevederile art. 315 alin. (1) C.pr.civ. potrivit cărora „În caz de casare, hotărârile instanței de recurs asupra problemelor de drept dezlegate sunt obligatorii pentru instanța care judecă fondul”.

Aceste dezlegări își păstrează forța obligatorie, apărând ca necesară necesară respectarea lor și în fața prezentei instanțe, căci fiind cuprinse într-o decizie dată în recurs (adică definitivă și înzestrată cu autoritate de lucru judecat) ele nu ar putea fi combătute ori înlăturate, sub motivul că ar fi greșite, într-un alt recurs declarat în cauză în cadrul altui ciclu procesual. Dacă s-ar accepta aceasta, ar fi afectată stabilitatea judecării, negându-se o foarte importantă trăsătură a dezlegărilor în drept făcute de o instanță de recurs, aceea de a fi imutabile.

Rezultă, așadar, că recursul declarat de pârâtă împotriva încheierii de ședință din data de 13.12.2018 a Curții de Apel Brașov trebuie respins ca nefondat în temeiul art. 312 alin. (1) C.pr.civ. 1865.

b) În legătură cu recursul declarat împotriva încheierii de ședință din data de 31.10.2019 a Curții de Apel Brașov.

Dacă, în ce privește chestiunea calității procesuale active a Consiliului Județean Brașov, Înalta Curte de Casație și Justiție s-a pronunțat în mod expres, în ciclul procesual anterior, asupra acesteia, statuând că reclamantului trebuie să-i fie recunoscută prerogativa de a sta în prezenta judecată, în ce privește excepția lipsei capacității procesuale de folosință a reclamantului decizia pronunțată în recurs în primul ciclu procesual nu cuprinde însă o statuare expresă, menită să tranșeze „*expressis verbis*” și această chestiune.

În pofida inexistenței exprese, în conținutul precedentei decizii din recurs, a unei astfel de dezlegări, trebuie considerat că Înalta Curte a acceptat, în primul ciclu procesual, că reclamantul Consiliul Județean Brașov posedă capacitate procesuală de folosință.

Având ca temei dispozițiile art. 41 alin. (1) C.pr.civ. 1865, potrivit cărora poate fi parte în judecată orice persoană care are folosința drepturilor civile, excepțiile de la această regulă trebuind să fie expres prevăzute de lege; complementar, ținând seama de faptul că actele de procedură îndeplinite de cel care nu are capacitate de folosință sunt lovite de nulitate absolută, este de considerat că atunci când apreciază că reclamantului îi lipsește capacitatea procesuală de folosință, instanța are obligația de a constata, după ascultarea părților, nulitatea absolută a actelor de procedură efectuate de un asemenea reclamant.

Rezultă că într-o astfel de situație instanța nu mai poate trece la judecarea pe fond a cauzei, acțiunea sau cererea nemaiprimind acest beneficiu, căci viciul reprezentat de lipsa capacității procesuale de folosință este unul major și dirimant, el generând o imposibilitate legală de analizare a fondului procesului. Verificarea jurisdicțională nu își urmează, așadar, cursul firesc, existând un impediment care determină oprirea procesului într-un stadiu premergător examinării substanței judecării.

Dintr-o altă perspectivă, este util a menționa și că, în sensul legii, pot avea calitate procesuală doar aceia care posedă capacitate procesuală de folosință în sensul prevederilor art. 41 alin. (10) C.pr.civ. 1865 sus-evocate, căci în lipsa acesteia din urmă (ea semnificând, practic, existența juridică validă a părții) nu mai prezintă interes a analiza dacă respectiva parte are sau nu calitate procesuală.

Prin urmare, la concurența dintre condiția capacității procesuale de folosință și cea a calității procesuale, cea dintâi trebuie cercetată cu prioritate, lipsa capacității procesuale de folosință a reclamantului, ca sursă de nulitate absolută a actelor de procedură săvârșite de acesta, făcând inutil a mai verifica dacă un asemenea reclamant mai are sau nu calitate procesuală.

Având ca reper aceste considerații de principiu, prezenta instanță are a observa, în ce privește procesul de față, că în primul ciclu procesual s-a stabilit prin decizia civilă nr. 1482/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, dată în recurs (deja evocată în precedent, lit.a) că reclamantul Consiliul Județean Brașov are calitate procesuală activă. Or, câtă vreme a reținut calitatea procesuală activă a reclamantului, trebuie considerat că implicit, însă nu mai puțin sigur, Înalta Curte a apreciat că acest reclamant are și capacitate procesuală de folosință, întrucât, în sensul celor precizate mai sus, capacitatea procesuală trebuie cercetată înaintea calității procesuale, lipsa ei impunându-și cu prioritate consecințele.

Mai mult, în primul ciclu procesual Înalta Curte nu doar că a respins criticile pârâților recurenți privitoare la lipsa calității procesuale active a reclamantului Consiliul Județean Brașov, dar a și dispus, ca o consecință a admiterii recursului pârâților, casarea deciziei recurate și trimiterea cauzei spre rejudecare pe fondul ei la Curtea de Apel Brașov, făcând dezlegări și dând indicații cu privire la felul în care acțiunea reclamantului trebuie judecată pe fond.

Toate acestea nu s-ar fi putut dispune dacă, primind susținerile în acest sens ale pârâților, Înalta Curte ar fi fost de părere că reclamantului Consiliul Județean Brașov îi lipsește capacitatea procesuală de folosință.

În fine, nu este lipsit de însemnătate a observa și că deși în cererea de recurs pe care au formulat-o în primul ciclu procesual pârâții au pus în discuție, printr-un motiv al recursului lor, chestiunea lipsei capacității procesuale de folosință a Consiliului Județean Brașov, instanța de recurs nu a ținut seama de aceste critici, preferând a aprecia, așa cum s-a arătat mai sus, că

reclamantul are calitate procesuală și că în rejudecare se impune soluționarea pe fond a pretențiilor reclamantului.

Pentru toate aceste motive, concluzia Înaltei Curți este că recursul declarat împotriva încheierii de ședință din data de 31.10.2019 a Curții de Apel Brașov apare, și el, ca nefondat, trebuind respins conform art. 312 alin. (10) C.pr.civ. 1865, instanța de apel hotărând cu aplicarea corectă a legii.

c) În legătură cu recursul declarat împotriva deciziei civile nr. 612/A din 19.11.2019 a Curții de Apel Brașov.

Una dintre regulile majore care, în mod specific, configurează judecata în apel este aceea potrivit căreia părții nu i se poate agrava situația în propria cale de atac.

Disponând, prin a doua teză a sa, că „Apelantului nu i se poate (...) crea în propria cale de atac o situație mai grea decât aceea din hotărârea atacată”, art. 296 C.pr.civ. 1865 are, cu evidență, în vedere că partea trebuie protejată împotriva riscului ca în calea de atac pe care ea însăși o exercită să i se creeze o situație mai dificilă decât aceea care fusese reținută ori dispusă prin însăși hotărârea pe care înțelesese să o supună controlului judiciar. Dacă ar fi altfel, părțile s-ar simți descurajate să exercite căile de atac prevăzute de lege, nevrând să se expună riscului ca propriul demers procesual să conducă la o înrăutățire a propriei lor situații juridice, obținând în calea de atac încă mai puțin decât li se acordase prin hotărârea atacată.

Această fundamentală regulă procesuală trebuie, așadar, înțeleasă ca fiind una care contribuie în mod semnificativ la asigurarea caracterului echitabil al procesului, fiind de natură a facilita corectarea erorilor de judecată săvârșite de instanțele ale căror hotărâri pot fi atacate, totul în perimetrul ideii că realizarea justiției (înțeleasă ca formă de manifestare a supremației legii) nu ar putea fi obținută dacă părțile care au credința sinceră și onestă că o hotărâre judecătorească este greșită s-ar confrunta cu reguli procesuale care le descurajează să exercite, în scop corectiv, căile de atac prevăzute de lege.

În considerarea înaltei însemnătăți a acestei reguli aplicabile în calea de atac a apelului, și, prin efectul prevederilor art. 315 alin. (4) C.pr.civ. 1865 („La judecarea recursului, precum și la rejudecarea procesului după casarea hotărârii de către instanța de recurs, dispozițiile art. 296 sunt aplicabile în mod corespunzător”), în calea de atac a recursului, precum și în caz de rejudecare după casare, situațiile de excepție în care s-ar putea deroga de la regula neagrării situației în propria cale de atac trebuie acceptate cu prudență, fiind necesar ca ele să rămână cu totul excepționale.

Interpretarea atentă a regulii în discuție, trimite, însă, și la concluzia că deși, nu este îngăduită agravarea situației părții în propria cale de atac, aceasta s-ar putea totuși produce atunci când împotriva aceleiași hotărâri exercită în mod distinct apel sau, după caz, recurs (inclusiv apel sau recurs incident ori provocat) și alte părți din proces, cu interese contrarii, care în propria lor cale de atac solicită o soluție care ar înrăutăți situația celeilalte părți.

Într-o astfel de ipoteză, situația acestei din urmă părți ar putea cunoaște o înrăutățire, însă nu ca o consecință a propriei căi de atac, ci ca urmare a admiterii căii de atac exercitate de o altă parte.

Când însă o altă parte din proces exercită și ea o cale de atac care, dacă ar fi fost admisă, ar fi condus la înrăutățirea situației celeilalte părți, dar care, din cauza unor vicii procesuale, este declarată nulă, într-o asemenea situație principiul neagrării situației părții în propria cale de atac își va găsi în continuare aplicare. Apreciind astfel, are în vedere Înalta Curte că anularea unei căi de atac are drept consecințe lipsirea de efecte, în plan procedural, a acesteia, fiind de principiu că ceea ce este nul nu poate produce efecte juridice. Astfel fiind, nici efectul în raport

de care se putea ajunge la agravarea situației celeilalte părți din proces care, la rândul ei, exercitase respectiva cale de atac, nu s-ar mai putea produce, regula afirmată de art. 296 teza a doua C.pr.civ. 1865 trebuind lăsată să acționeze ca și când în cauză doar partea respectivă ar fi declarat calea de atac, iar nu și partea a cărei cale de atac a fost anulată.

În fine, rezultă din textul art. 296 C.pr.civ. fără echivoc, că regula se aplică și în caz de rejudecare după casare.

În prezentul proces, reține Înalta Curte că prin decizia civilă nr. 612Ap/2017 a Curții de Apel Brașov, pronunțată în apel în primul ciclu procesual, a fost respins apelul declarat de intervenientul în interes propriu Unitatea Administrativ teritorială (U.A.T.) Brașov, însă a fost admis în parte apelul declarat de reclamantul Consiliul Județean Brașov împotriva sentinței civile nr. 104/S/2015 a Tribunalului Brașov, prin care acțiunea reclamantului fusese admisă.

Pe cale de consecință, s-a admis în parte acțiunea reclamantului, s-a admis în parte și cererea de intervenție accesorie formulată de U.A.T. Brașov, dispunându-se obligarea părților A. și B. să plătească reclamantului Consiliul Județean Brașov suma de 256.852 Euro, echivalentul lei la momentul efectuării plății, reprezentând investiții aduse imobilului situat în Brașov.

Rezultă, așadar, că suma la a cărei plată către reclamant au fost obligați părții, urmare a soluționării pe fondul ei a acțiunii reclamantului, a fost de 256.852 euro, sub forma echivalentului în lei al acestei sume la data plății efective.

Împotriva acestei decizii au declarat recurs, în mod distinct, atât reclamantul, cât și părții și intervenientul accesoriu, iar prin decizia civilă nr.1482/2017 Înalta Curte de Casație și Justiție, ca instanță de recurs, a dispus astfel: a constatat nul recursul declarat de reclamantul Consiliul Județean Brașov, precum și recursul declarat de intervenienta accesorie U.A.T. Brașov; a admis, găsindu-l întemeiat, recursul părților, dispunând casarea deciziei atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Brașov.

În considerentele deciziei s-a arătat, între altele, că în rejudecare trebuie să se țină seama de faptul că „...în cazul îmbogățirii fără justă cauză, restituirea valorii lucrărilor depinde de calificarea acestora, respectiv dacă sunt lucrări utile care măresc valoarea lucrării existente, autorul acestora având dreptul la sporul de valoare al fondului. De aceea, cu ocazia rejudecării urmează să se administreze probe pentru a determina costul lucrărilor utile efectuate de către reclamant și sporul de valoare adus construcției în litigiu prin aceste lucrări la data înregistrării cererii reconvenționale, față de limitele obligației de restituire pe care o are proprietarul fondului.

Dacă în urma probelor ce se vor administra se va stabili că sporul de valoare al fondului este mai mare decât costul lucrărilor utile, autorul acestora va trebui să fie indemnizat cu această ultimă valoare, ținând seama de dubla limitare a obligației de restituire în materia îmbogățirii fără justă cauză.”

Aceste dezlegări ale instanței de recurs privind atât probleme de drept, cât și necesitatea administrării unor probe, erau obligatorii pentru Curtea de Apel Brașov, ca instanță de rejudecare, în acest sens fiind, pe deplin limpede, prevederile art.315 alin.(1) Cod de procedură civilă 1865.

Conformându-se acestor dispoziții, Curtea de Apel Brașov a dispus efectuarea unei expertize tehnice care, în prima ei variantă de concluzii, a stabilit că sporul de valoare adus construcției în litigiu, rezultat din însumarea tuturor lucrărilor utile efectuate și plătite de reclamant, a fost în sumă de 835.713 euro, o sumă de 163.821 euro nefiind luată în calcul deoarece se referă la lucrări care nu erau necesare.

Într-o a doua variantă de calcul, expertul tehnic judiciar a stabilit un spor de valoare (cu TVA inclus) în sumă de 672.600 euro, acesta rezultând în urma scăderii din valoarea estimativă a clădirii după efectuarea de lucrări de către reclamant, respectiv 836.700 euro, a sumei de 164.100 euro reprezentând valoarea estimativă a clădirii fără a se lua în considerare lucrările de consolidare și reamenajare realizate de reclamant.

Această din urmă sumă corespunde modului de calcul stabilit de Înalta Curte în primul ciclu procesual, câtă vreme în materia îmbogățirii fără justă cauză regula acceptată este aceea că despăgubirea cuvenită părții care a efectuat lucrările la imobilul altuia, îmbogățindu-l pe acesta din urmă, nu poate fi mai mare decât sporul de valoare adus bunului, chiar dacă costul efectiv al materialelor și manoperei utilizate au fost mai mari.

Contrar susținerilor pârâților recurenți, acest mod de calcul respectă cerințele impuse de instanța de recurs în primul ciclu procesual, astfel că nu ar mai putea fi criticat sub motivul că s-ar fi încălcat principiul disponibilității deoarece reclamantul ar fi solicitat obligarea pârâților la restituirea contravalorii lucrărilor de consolidare și reparații capitale efectuate la imobil, fără să fi solicitat vreodată contravaloarea tuturor lucrărilor utile efectuate la imobil sau sporul de valoare adus acestuia.

Câtă vreme instanța de recurs indicase, în primul ciclu procesual, ceea ce trebuie stabilit prin probe în rejudicare, Curtea de Apel Brașov era datoră să urmeze aceste dezlegări, fără a le putea corecta ori cenzura din perspectiva unei pretinse încălcări a limitelor de investire a instanței de către reclamant.

Tot astfel, incidența principiului îmbogățirii fără justă cauză, înțeles ca instituție juridică ce a fundamentat acțiunea reclamantului, a fost de asemenea stabilită cu forță obligatorie de către instanța de recurs în primul ciclu procesual.

Sunt nefondate și criticile pârâților recurenți privitoare la caracterul nelegal al deciziei în raport cu dispozițiile Legii nr.422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, în concret cu cele ale art. 36 pct. 1 lit.b) din această lege, căci prin decizia dată în recurs a fost tranșată inclusiv chestiunea relevanței în cauză a Legii nr. 422/2001, statuându-se că „... litigiul nu poate fi soluționat în temeiul Legii nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, care nu conține nici un text care să reglementeze rezolvarea pretențiilor reclamantului”. Prin urmare, instanța de rejudicare trebuia să respecte această dezlegare, nefiindu-i îngăduit a trage o altă concluzie, căci se opuneau prevederile art. 315 alin. (1) C.pr.civ.

Din aceleași rațiuni nu poate fi considerat întemeiat nici motivul de recurs prin care se afirmă încălcarea de către curtea de apel a Legii nr. 10/2001 în ceea ce privește capătul de cerere având ca obiect obligarea pârâților la despăgubirea reclamantului, și această chestiune fiind abordată și dezlegată expres de Înalta Curte în primul ciclu procesual. Astfel, în considerentele deciziei civile nr. 1482/2017 s-a făcut precizarea că „Deși cererea reconvențională ce face obiectul prezentului dosar a fost depusă în cadrul unui proces pornit în temeiul Legii nr. 10/2001, nu înseamnă că judecata ei trebuia să aibă loc în același cadru procesual. Or, ea nu putea fi soluționată în temeiul Legii nr. 10/2001, de vreme ce art. 48 alin. 1 prevede numai dreptul chiriașilor la despăgubiri pentru sporul de valoare adus imobilelor cu destinația de locuință, pentru îmbunătățirile necesare și utile, însă reclamantul nu a avut calitatea de chiriaș în imobilul restituit pârâților.

Interpretarea per a contrario a dispozițiilor art. 9 și art. 48 alin. (1) și (2) din Legea nr. 10/2001 conduce la concluzia că această lege nu se aplică celor care nu au calitatea de chiriași.

Așadar, susținerea pârâților în sensul că litigiul trebuia judecat potrivit regulilor acestei legi nu poate fi primită. În orice caz, este cu atât mai surprinzătoare poziția actuală a pârâților

cu cât la termenul din 22 septembrie 2015, când s-a pus în discuție recalificarea căii de atac exercitate de reclamant și intervenient, apărătorul acestora a susținut că litigiul nu este unul formulat în temeiul Legii nr. 10/2001. Încheierea nu a fost atacată, rămânând irevocabilă și sub acest aspect”.

Pe de altă parte însă, Înalta Curte, investită fiind cu judecarea, în al doilea ciclu procesual, a recursului de față, are a observa că suma de 672.600 euro (echivalentul în lei la momentul efectuării plății) la a cărei plată către reclamant au fost obligați pârâții cu titlu de spor de valoare adus imobilului în litigiu, este mai mare decât aceea de 256.852 euro (echivalentul în lei la data efectuării plății) pe care pârâții fuseseră obligați să o plătească reclamantului în primul ciclu procesual, prin decizia civilă nr. 612Ap din 04.04.2014 a Curții de Apel Brașov.

Rezultă, așadar, că situația creată pârâților prin decizia civilă atacată cu prezentul recurs este mai grea decât aceea ce le fusese creată prin precedentă decizie a Curții de Apel Brașov. Or, Curtea de Apel Brașov, ca instanță de rejudecare era datoră a observa această particularitate a judecății, ținând seama că în rejudecare după casare se aplică, prin forța prevederilor art. 296 teza a doua coroborate cu cele ale art. 315 alin. (4) C.pr.civ. 1865, regula neagrării situației părții în propria cale de atac.

Totodată, curtea de apel avea obligația de a ține seama de împrejurarea că prin decizia dată în recurs în primul ciclu procesual singurul recurs admis a fost cel al pârâților, recursul reclamantului și cel al intervenientului accesoriu fiind declarate nule, astfel că deveneau inapte a înlătura aplicarea în beneficiul pârâților a regulii impuse de art. 296 teza a doua C.pr.civ. 1865.

Singurul recurs valid procedural în primul ciclu procesual fiind, deci, cel al pârâților, decizia dată în apel fiind casată, iar trimiterea spre rejudecare dispusă exclusiv în considerarea soluției de admitere a recursului pârâților, instanța de rejudecare trebuie să vegheze la respectarea principiului sus-evocat, astfel încât să nu le creeze pârâților o situație mai grea decât aceea stabilită prin decizia pe care ei înșiși o atacaseră cu recurs.

O asemenea abordare se impune cu atât mai mult cu cât instanța de recurs, deși stabilise particularitățile rejudecării, nu făcuse nici un fel de dezlegări care să îngăduie concluzia că în rejudecare principiul neagrării situației pârâților nu ar trebui respectat. Prin urmare, în lipsa unei statuări care, formulată fiind în termeni neechivoci, să oblige la nesocotirea regulii, riguroasa ei respectare trebuia avută în vedere de Curtea de Apel Brașov, aceasta și în condițiile în care pârâții, în manifestarea principiului disponibilității, nu înțeleseseră să declare că renunță la aplicarea ei.

Concluzionând, Înalta Curte înțelege a arăta că deși nu contestă calitatea probelor administrate în rejudecare și nici corectitudinea de fond a sumei pe care curtea de apel a reținut-o ca fiind corespunzătoare sporului de valoare, aplicarea regulii neagrării situației părții în propria cale de atac și, din aceleași rațiuni, în rejudecare după casare, obliga la concluzia că suma maximă pe care pârâții puteau fi obligați să o plătească reclamantului cu titlu de despăgubiri nu putea fi mai mare de 256.852 euro, echivalent în lei la data efectuării plății.

Cele de mai sus trimit, așadar, la concluzia că instanța de rejudecare a pronunțat o hotărâre cu încălcarea prevederilor art. 296 teza a doua coroborate cu cele ale art. 315 alin. (4) C.pr.civ. 1865, atrăgând incidența motivului de recurs prevăzut de art. 304 pct. 9 C.pr.civ. 1865. Prin urmare, pentru acest motiv, a fost admis recursul declarat de pârâții împotriva deciziei atacate, aceasta fiind modificată în parte, în sensul că se cuvine obligarea pârâților la a-i plăti reclamantului suma de 256.852 euro (echivalentul în lei la momentul efectuării plății), iar nu suma de 672.600 euro (echivalent în lei la momentul efectuării plății).

În raport de toate cele de mai sus, rezultă și că nu mai apare ca necesar să fie analizate și celelalte motive ale recursului.

A fost admis, așadar, recursul declarat de pârâți împotriva deciziei, aceasta fiind modificată în acord cu cele ce preced, conform art. 312 alin.(1) rap. la art. 314 și art. 304 pct. 9 C.pr.civ. 1865, fiind menținute celelalte dispoziții ale deciziei atacate.

31. Apelul. Încălcarea de către instanța de apel a dispozițiilor art. 480 alin. (3) teza a II-a din Codul de procedură civilă. Consecințe

C. proc. civ., art. 81 alin. (1), art. 83 alin. (1), art. 151, art. 194,
art. 480 alin. (3) teza a II-a
Legea nr. 31/1990, art. 70 alin. (1), art. 71
C. civ., art. 829 alin. (1), art. 1311, art. 1312

În cazul în care partea a solicitat prin cererea de apel trimiterea cauzei spre rejudecare, iar ulterior, în cadrul dezbatărilor care au precedat pronunțarea deciziei, a formulat o nouă cerere, de evocare a fondului de către această instanță, instanța de apel, constatând că în mod greșit prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului, ca efect al admiterii greșite a excepției procesuale a lipsei calității de reprezentant, avea obligația de a trimite cauza spre rejudecare aceleiași instanțe sau unei instanțe egale în grad, astfel cum dispun prevederile art. 480 alin. (3) teza a II-a C. proc. civ.

Prin urmare, procedând la amânarea cauzei pentru evocarea fondului după anularea sentinței apelate, instanța de apel a încălcat normele de procedură sancționate cu nulitatea, fiind incident motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1365 din 15 iulie 2020

1.Prin cererea înregistrată la Tribunalul Vrancea, reclamanta S.C. A. S.R.L., în contradictoriu cu pârâta S.C. B. S.R.L., a solicitat rezoluțiunea antecontractului de vânzare nr. 1/01.07.2014 și repunerea părților în situația anterioară încheierii antecontractului, cu consecința obligării pârâtei la restituirea sumei de 258.450 lei, actualizată cu indicele de inflație, obligarea pârâtei la plata sumei de 30.000 lei reprezentând contravaloarea îmbunătățirilor aduse imobilului ce a făcut obiectul antecontractului de vânzare-cumpărare nr. 1/01.07.2014, precum și acordarea dobânzii legale aferente sumelor solicitate, începând cu 02.08.2015, până la momentul restituirii efective.

În drept, cererea a fost întemeiată pe dispozițiile art. 1535 C. civ., art.1549-1554 C. civ., art. 1556 C. civ.

Prin sentința civilă nr. 53/2017 din 29.11.2017, Tribunalul Vrancea a admis excepția lipsei calității de reprezentant a reclamantei, invocată de pârât prin întâmpinare și, pe cale de consecință, a fost anulată cererea de chemare în judecată, ca fiind formulată de o persoană fără calitate de reprezentant.

Pentru a hotărî astfel, instanța de fond a analizat, cu precădere, conform propriilor precizări, excepția lipsei calității de reprezentant al S.C. A. S.R.L. în ce îl privește pe C. și a reprezentantului convențional avocat D.

2. Prin decizia civilă nr. 7/A/14.01.2019, Curtea de Apel Galați, Secția I civilă a fost admis apelul declarat de reclamanta S.C. A. S.R.L., a fost anulată sentința civilă nr. 53/29.11.2017 pronunțată de Tribunalul Vrancea, a fost respinsă excepția lipsei calității de reprezentant și s-a fixat termen pentru evocarea fondului la o dată ulterioară.

Ulterior, prin decizia civilă nr. 67/A/25.04.2019, Curtea de Apel Galați, Secția I civilă, rejudecând cauza, a admis în parte acțiunea formulată de reclamanta S.C. A. S.R.L. în contradictoriu cu pârâta S.C. B. S.R.L., a dispus rezoluțiunea antecontractului de vânzare nr. 1/1.07.2014 încheiat de părți, a obligat pârâta la restituirea sumei de 258.450 lei și a dobânzii legale aferente, începând cu data de 14.07.2016., precum și la plata sumei de 4.960 lei reprezentând contravaloare pavaj, obligând, totodată, pârâta și la cheltuieli de judecată.

3. Împotriva deciziilor pronunțate în apel, implicit împotriva încheierilor de amânare a pronunțării în cauză, a declarat recurs pârâta S.C. B. S.R.L., solicitând casarea acestora cu consecința trimiterii dosarului la o altă instanță de același grad, pentru rejudecare.

Cu privire la decizia civilă nr. 7/A/14.01.2019 a Curții de Apel Galați, Secția I civilă, a susținut că, deși prin cererea sa de recurs, recalificată ca fiind apel, a solicitat casarea hotărârii atacate și trimiterea cauzei, spre rejudecare, unui alt complet sau instanțe de același grad, curtea de apel, cu încălcarea art. 480 alin. (3) teza a II-a C. proc. civ. și a deciziei nr. 23/06.11.2017 a Curții Constituționale, a fixat termen pentru judecarea pe fond a apelului.

A subliniat recurenta că în sprijinul celor arătate vine și împrejurarea că intimatelor reclamante i-a fost impusă o taxă de timbru în cuantum de 20 lei, raportat la modul în care cauza a fost soluționată în primă instanță, dar și la motivele invocate, fiindu-i restituită din oficiu taxa de timbru în cuantum de 3.500 lei la termenul din data de 12.12.2018.

De asemenea, a susținut că decizia atacată cuprinde motive contradictorii și a fost dată cu greșita aplicare a legii în ceea ce privește soluția asupra excepției lipsei calității de reprezentant.

În acest sens, a evocat dispozițiile art. 151 C. proc. civ. și a arătat că, în speță, reclamanta nu a depus procura în original sau în copie legalizată, iar înscrisurile de care a înțeles să se folosească nu fac dovada calității de reprezentant legal, judiciar sau convențional a numitului C.

Astfel, pe de o parte, deși a arătat că cele două procuri autentificate sub nr. 912 și nr. 913 de B.N.P. E. la data de 20.10.2015 (ale căror efecte au încetat la 20.10.2018), nu respectă cerințele art. 2.016 alin. (2) C.civ., potrivit cărora, pentru a putea intenta acțiuni în justiție, mandatarul trebuie să fie împuternicit expres, instanța nu a avut în vedere aceste apărări, reținând că „procura specială” autentificată sub nr. 912/20.05.2015 îi conferă lui C. toate atribuțiile de administrare a societății, putând să încheie în numele acesteia acte juridice, inclusiv de administrare, de conservare și de dispoziție; pe de altă parte, curtea de apel a reținut că pe parcursul soluționării dosarului de prima instanță s-a depus și procura judiciară autentificată sub nr. 71-17-92261/21.11.2017 la Ambasada României de la Londra, în baza căreia C. devine „reprezentant convențional” al S.C. A. S.R.L. în dosarul nr. x/91/2017, aflat pe rolul Tribunalului Vrancea.

Potrivit recurente, prin această procură nu au fost ratificate actele îndeplinite până la data de 21.11.2018, pentru a se complini lipsurile cererii de chemare în judecată.

Mai mult, acest mandat este acordat de F., în nume propriu, și nu în calitate de administrator.

În opinia recurente, reținând că nu există nicio dispoziție legală care să interzică reprezentantului legal al persoanei juridice să mandateze o altă persoană fizică să reprezinte interesele societății, dacă procedează în condițiile art. 71 din Legea nr. 31/1990, curtea de apel a încălcat dispozițiile art. 70 alin. (1) din Legea nr. 31/1990, potrivit cărora administratorii care au

dreptul de a reprezenta societatea nu îl pot transmite decât dacă această facultate li s-a acordat în mod expres; or, potrivit mențiunilor din statutul de organizare și funcționare al S.C A. S.R.L., drepturile și obligațiile ce revin adunării generale și administratorilor sunt exercitate de asociatul unic, având puteri depline, iar, în exercitarea atribuțiilor ce-i revin prin lege, acesta emite decizii.

A susținut recurenta că, așa cum rezultă atât din actul constitutiv al recurente-reclamante dar și din extrasul O.N.R.C. - O.R.C. de pe lângă Tribunalul Vrancea, nu au fost desemnate alte persoane cu drept de administrare sau reprezentare; așa fiind, administratorul F. nu avea posibilitatea efectivă de a-și delega prerogativele către o terță persoană.

A mai arătat recurenta că prin acordarea mandatului unui terț s-au încălcat dispozițiile art. 829 alin. (2) C. civ., potrivit cărora administratorul nu poate delega unei terțe persoane administrarea generală sau exercițiul unei puteri discreționare, dar și cele ale art. 73¹ din Legea nr. 31/1990, conform cărora persoanele care nu pot fi fondatori, nu pot fi nici administratori. Or, anterior înregistrării cererii de chemare în judecată ce face obiectul prezentului dosar, prin decizia nr. 41/06.02.2017, pronunțată de Curtea de Apel Galați în dosarul nr. x/91/2015, numitului C. i-a fost atrasă răspunderea în temeiul art. 27 alin. (5) din Legea nr. 85/2006, lege care la art. 169 alin. (10) prevede că persoana împotriva căreia s-a pronunțat o hotărâre definitivă de atragere a răspunderii nu mai poate fi desemnată administrator sau, dacă este administrator în alte societăți, va fi decăzută din acest drept timp de 10 ani de la data rămânerii definitive a hotărârii, aspect ignorat cu desăvârșire de instanța de apel.

Cu privire la decizia civilă nr. 67/A/25.04.2019, pronunțată de Curtea de Apel Galați, Secția I civilă, în rejudecare, a susținut că nu a fost legal citată pentru termenul de judecată din 10.04.2019, când a fost amânată pronunțarea pentru data de 19.04.2019.

În acest sens, a evocat dispozițiile art. 229 alin. (1) și alin. (2) pct. 5 C. proc. civ. și a subliniat că, urmare a soluției de anulare a hotărârii primei instanțe prin decizia pronunțată la 14.01.2019, a pierdut beneficiul termenului în cunoștință și, întrucât nu a fost prezentă personal, era obligatorie citarea sa pentru celelalte termene de judecată.

Or, nici pentru termenul din 13.03.2019 nu a fost legal citată, fiind încălcate dispozițiile art. 153 C. proc. civ., așa cum rezultă din procesul-verbal încheiat la data de 25.01.2019, act în care se precizează că citația a fost lăsată la cutia poștală, deși conform art. 163 alin. (3) C. proc. civ. agentul procedural poate depune citația la cutia poștală doar în ipoteza în care destinatarul refuză primirea, iar conform art. 154 alin. (4) C. proc. civ., *„în cazul în care comunicarea potrivit dispozițiilor alin. (1) nu este posibilă, aceasta se va face prin poștă, cu scrisoare recomandată, cu confirmare de primire, în plic închis.”*

Mai mult, la termenul de judecată din 13.03.2019, deși procedura de citare cu intimata-pârâtă nu era legal îndeplinită, instanța, din oficiu, a pus în vedere apărătorului apelantei-reclamante să depună precizări cu privire la capătul trei din cerere, încălcând astfel dispozițiile art. 153 alin. (1) și (2) C.proc.civ.

A mai susținut recurenta că un alt motiv de nulitate a încheierii de amânare a pronunțării din data de 10.04.2019 și implicit a deciziei civile nr. 67/A/25.04.2019 îl constituie încălcarea art. 394 și art. 400 C. proc. civ., potrivit cărora după închiderea dezbaterilor nu mai pot fi depuse înscrisuri la dosar, iar repunerea pe rol se poate dispune doar cu citarea părților, dacă în timpul deliberării instanța găsește că sunt necesare lămuriri sau probe noi.

Concretizând, a arătat că, așa cum rezultă din cuprinsul încheierii din 10.04.2019, instanța a reținut cauza în pronunțare (în contextul în care procedura de citare cu intimata-pârâtă nu era legal îndeplinită), iar ulterior, la cererea apărătorului apelantei-reclamante, a repus cauza pe rol, luând act de noile concluzii formulate în cauză și acceptând să fie depuse înscrisuri noi.

Or, pe lângă faptul că nu au existat împrejurări care să justifice repunerea cauzei pe rol, instanța a săvârșit un abuz grav, necitând părțile și luând în considerare înscrisurile depuse la dosar de partea adversă, după închiderea dezbaterilor.

O altă critică formulată de recurentă vizează încălcarea dispozițiilor art. 49 alin. (2) C. proc. civ., potrivit cărora pronunțarea soluției în cauză poate avea loc doar după soluționarea cererii de recuzare.

În acest sens, a susținut că deși a formulat la 18.04.2019 o cerere de recuzare a completului de judecată, aceasta nu a fost soluționată, trecându-se la soluționarea fondului cauzei.

În continuare, a susținut că în ce privește rezoluțiunea antecontractului de vânzare, instanța a omis să se pronunțe asupra excepțiilor inadmisibilității acțiunii și autorității lucrului judecat.

Astfel, potrivit art. 1.549 C. civ., singura parte în drept să invoce rezoluțiunea contractului este creditorul obligației neexecutate, care poate să opteze între a invoca rezoluțiunea contractului, prevalându-se de pactul comisoriu expres și a solicita, printr-o acțiune în justiție, obligarea debitorului la executarea prestației.

În speță, însă, culpa neexecutării antecontractului de vânzare aparține în exclusivitate intimatei, aspect ce a fost tranșat de organele de urmărire penală, care, cu ocazia soluționării plângerii penale formulate de C., înregistrată la Parchetul de pe lângă Tribunalul Vrancea sub nr. x/P/2016, au reținut atât în motivarea referatului cu propunere de clasare a cauzei, dar și în Ordonanța de clasare cu același număr din data de 19.12.2016, rămasă definitivă, că „promitentul-cumpărător nu și-a îndeplinit obligațiile contractuale, în sensul achitării întregului preț până la termenul de decădere stabilit de comun acord, desființarea precontractului intervenind de drept, fără intervenția instanței, conform punctului V din precontractul încheiat și asumat de părți”; cum potrivit art. 28 alin. (1) C. proc. pen., hotărârea definitivă a instanței penale are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile care judecă acțiunea civilă, cu privire la existența faptei și a persoanei care a săvârșit-o, este evident că nu intimata-reclamantă este îndreptățită să formuleze o acțiune în rezoluțiune.

Pe de altă parte, a susținut că, prin inserarea pactului comisoriu expres de gradul IV în cuprinsul antecontractului de vânzare, acesta se desființează de plin drept, fără intervenția instanței și fără nicio formalitate prealabilă, în ipoteza neexecutării obligațiilor, aspect ce a fost de asemenea reținut de organele de cercetare penală și care determină inadmisibilitatea acțiunii.

În acest context, a arătat și că potrivit art. 1.523 alin. (2) lit. d) C. civ., *„debitorul se află de drept în întârziere atunci când nu își execută obligația de a plăti o sumă de bani, asumată în exercițiul activității unei întreprinderi”* și a subliniat că, în speță, intimata este o întreprindere în înțelesul art. 3 alin. (3) C. civ.

De asemenea, a susținut că în mod greșit instanța a dat eficiență înscrisurilor depuse la dosar de apelanta-reclamantă, în condițiile în care acestea ar fi trebuit să fie înfățișate instanței odată cu cererea de chemare în judecată, sau cel mai târziu odată cu formularea cererii de apel; mai mult, prin cererea de apel nu s-a solicitat administrarea vreunei probe, fapt ce atrage incidența art. 478 alin. (2) C. proc. civ.

În opinia recurente, instanța de apel trebuia să facă aplicarea art. 358 C. proc. civ., având în vedere că lista întrebărilor i-a fost comunicată părții adverse odată cu întâmpinarea formulată în primă instanță, astfel că nedepunerea răspunsurilor echivalează cu o mărturisire; este adevărat că instanța de apel a procedat la administrarea interrogatoriului la termenul din data de 10.04.2019, însă în cauză nu sunt incidente dispozițiile art. 356 C. proc. civ.

În final, a arătat că înscrisurile depuse la dosar în privința cheltuielilor de judecată, chiar și în ipoteza în care se apreciază că au fost depuse în termenul prevăzut de art. 150, art. 194 lit. e) și art. 470 alin. (4) C. proc. civ., nu fac dovada efectuării acestora.

Aceasta, întrucât chitanțele ce emană de la Cabinetul de avocat D., dincolo de faptul că sunt date 2016-2017, nu fac dovada legăturii cu prezenta cauză, iar factura în baza căreia i-a fost acordată suma de 4.960 lei, reprezentând contravaloarea pavaajului nu este însoțită de o chitanță/extras de cont care să ateste efectuarea efectivă a plății.

În drept, recurenta a invocat dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5, 6, 7 și 8 C.proc.civ.

Împotriva recursului a formulat întâmpinare reclamanta invocând excepția tardivității și nulității recursului, iar, subsidiar, a solicitat respingerea, ca nefondat, a recursului.

S-a întocmit în cauză raportul asupra admisibilității în principiu a recursului, iar prin încheierea din 19.02.2020, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins excepțiile invocate prin întâmpinare și a admis în principiu recursul, stabilind termen pentru dezbateri în ședință publică.

4. Analizând recursul, Înalta Curte de Casație și Justiție va examina prioritar, în acord cu dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5 și art. 248 alin. (1) C. proc. civ., motivul de casare vizând greșita soluționare de către instanța de apel, prin decizia nr. 7/A/14.01.2019, a excepției lipsei calității de reprezentant a reclamantei în persoana numitului C. și, implicit, a avocatului care a reprezentat societatea reclamantă, D.

Conform considerentelor prezentate asupra excepției de către instanța de apel, aceasta a subliniat, în primul rând, lipsa oricărei distincții, în prima instanță, determinate de funcția dublă a excepției invocate, pe de-o parte cu privire la mandatarul C. și, pe de altă parte, cu privire la avocatul angajat de către acesta.

Interpretând dispozițiile art. 194 și pe cele ale art. 151 C. proc. civ., instanța de apel a arătat că nu există nicio dispoziție legală care să interzică administratorului unei societăți comerciale, reprezentantul legal al acesteia, să mandateze o persoană fizică pentru reprezentarea persoanei juridice, în condițiile art. 71 din Legea nr. 31/1990. Explicând distincția dintre reprezentarea legală și cea convențională, instanța de apel a arătat că reprezentantul legal al S.C. A. S.R.L. a mandatat o persoană fizică să reprezinte convențional societatea în justiție, care, la rândul său, a angajat un avocat în acest scop. Astfel, au fost succesiv emise două procuri autentificate, nr. 912/20.10.2015 la BNP E. prin care numitului C. i se conferea puterea de a încheia în numele S.C. A. S.R.L. acte juridice de administrare, conservare și dispoziție și, respectiv, nr. 71-17-92261/21.11.2017 emisă de Ambasada României la Londra, prin care administratorul statutar al S.C. A. S.R.L. mandata aceeași persoană pentru reprezentarea societății în dosarul instanței înregistrat sub nr. x/91/2017, fiind dovedită puterea de reprezentare. Împrejurarea că s-a consemnat în cuprinsul actelor efectuate de părți că este vorba despre o reprezentare legală reprezintă o simplă eroare materială care nu poate atrage consecințele procesuale prefigurate de pârâtă.

Cu privire la aceste dezlegări, un prim palier al criticilor invocate vizează caracterul incesibil al dreptului de administrare al administratorului statutar al unei societăți comerciale, incluzând și prerogativa reprezentării, chestiune apreciată de instanța de apel cu încălcarea dispozițiilor art. 70 alin. (1) și art. 71 din Legea nr. 31/1990 și art. 829 alin. (1) C. civ.

Sub acest prim aspect, Înalta Curte sesizează că cererea de chemare în judecată a fost formulată la 10.02.2017 în numele S.C. A. S.R.L. de către C. care și-a declinat calitatea de administrator, legitimând această calitate pe baza procurii autentificate cu nr. 912/20.10.2015 la BNP E., procură dată de administratorul statutar al societății și unicul asociat al acesteia, F.

Chiar dacă problema calității de reprezentant legal, mai exact de administrator social al

reclamantei în persoana numitului C. pentru legitimarea dreptului său de a formula pentru societate acte de reprezentare, inclusiv procesuale, interferează cu domeniul Legii nr. 31/1990 și ridică problema capacității administratorului statutar de a transmite facultatea de reprezentare legală. Înalta Curte sesizează că în cursul procesului în primă instanță, la 29.11.2017, s-a depus la dosar o altă procură, autenticată sub nr. 71-17-92261/21.11.2017 la Ambasada României la Londra prin care, fără a se face referire la delegarea dreptului de administrare, dl. C. este desemnat ca mandatar al administratorului statutar al S.C. A. S.R.L., dna. F.

Prin această procură, administratorul statutar al S.C. A. S.R.L., F., care are, în virtutea art. 71 alin. (1) din Legea nr. 31/1990, calitatea de reprezentant legal al societății reclamante, numește ca mandatar pe dl. C. pentru ca, în numele reprezentatei și pentru aceasta, să reprezinte interesele societății reclamante în procesul înregistrat cu nr. x/91/2017 și, în acest scop, împuternicește mandatarul să încheie contracte de asistență juridică, să declare căi de atac, să formuleze orice cerere de chemare în judecată împotriva S.C. B. S.R.L. pentru acoperirea oricăror prejudicii produse ca urmare a încheierii antecontractului de vânzare încheiat sub nr. 1/1.07.2014. Se consemnează, de asemenea, în cuprinsul acestui mandat că, în scopul aducerii sale la îndeplinire, mandatarul semnează cererea de chemare în judecată, semnătura acestuia fiind opozabilă mandantului.

Prin emiterea acestei a doua procuri, chestiunea transmiterii convenționale a calității de administrator social care include prerogativa reprezentării disputată pe baza primei procuri se estompează și singura problemă derivată din reprezentare se transferă exclusiv pe domeniu procesual, unde dl. C. a acționat în calitate de reprezentant al administratorului legal al societății reclamante.

Astfel, nu interesează, din perspectiva excepției lipsei calității de reprezentant, relevantă strict în domeniul reprezentării procesuale, dacă mandatarul putea îndeplini funcția de administrator ca urmare a unei incapacități legale, ori dacă, potrivit actului constitutiv, administratorului i-a fost permisă transmiterea dreptului legal de reprezentare socială.

Prin cea de-a doua procură nu se produce o transmitere a dreptului legal de reprezentare a societății de la administratorul statutar către un terț, ci se constituie un drept de reprezentare a persoanei fizice, administratorul, care acționează în mod continuu în numele societății printr-un mandatar, în puterea unui mandat acordat convențional. Această facultate este recunoscută în plan procesual persoanelor fizice prin art. 81 alin. (1) și art. 83 alin. (1) C. proc. civ.

Confundând reprezentarea legală cu cea convențională procesuală, recurenta nu distinge, prin motivul de recurs amplu dezvoltat, că C. își legitimează calitatea de reprezentant convențional al persoanei fizice, singura care reprezintă legal societatea și că nu se legitimează, pe baza ultimei procuri, ca reprezentant legal sau convențional direct al persoanei juridice. Pe aceste premise, teoria recurenței referitoare la caracterul incesibil al dreptului de reprezentare legală a unei societăți nu este relevantă pentru analiza excepției lipsei calității de reprezentant în procesul civil.

Din această perspectivă, o altă chestiune sesizată de recurentă este aceea că dreptul de reprezentare procesuală trebuie să fie acordat expres.

Această condiție, impusă, de altfel, prin art. 85 alin. (1) C. proc. civ., este îndeplinită în cauză. Prezentată sintetic în considerentele anterioare, procura autenticată sub nr. 71-17-92261/21.11.2017 la Ambasada României la Londra îndeplinește această condiție, exhibând expres voința de reprezentare și chiar enumerând operațiunile la care mandatarul este îndreptățit.

Prin acest act persoana fizică, administratorul S.C. A. S.R.L., a împuternicit pe numitul C. să facă acte procesuale în dosarul dedus judecății sub nr. x/91/2017 în numele și pe seama sa, să

semneze cererea de chemare în judecată, să angajeze avocat etc., fiind îndeplinită condiția caracterului său expres, cerută de lege împreună cu condiția formei sale autentice.

Actul reprezintă un mandat *ad litem*, dat în scopul reprezentării procesuale, dar și unul *ad processum*, semnificând dreptul de sesizare a instanței.

Pe aceste date, nu este fondată nici critica recurentei S.C. B. S.R.L. prin care se arată că mandatarul F. nu a ratificat actele procesuale făcute de C. în proces și că procura dată în străinătate produce efecte numai pentru viitor. Prin asumarea opozabilității semnăturii mandatarului pe cererea de chemare în judecată în dosarul nr. x/91/2017, persoana reprezentată ratifică, în condițiile art. 1311-1312 C. civ., actele procesuale efectuate de mandatar, iar ratificarea are, firesc, efecte retroactive, complinind orice lipsuri ale cererii de chemare în judecată determinate de lipsa reprezentării procesuale.

Statuând prin aceste considerente asupra excepției lipsei calității de reprezentant, Înalta Curte constată că numitul C. avea în cauză calitatea de reprezentant procesual, că această calitate a fost demonstrată în cursul procesului în fața primei instanțe, conform art. 151 C. proc. civ. și că în această calitate a participat în proces pe baza unui drept dobândit convențional, astfel că excepția era nefondată, iar, pe cale de consecință, motivul de recurs referitor la reprezentare va fi înlăturat.

Un al doilea motiv de recurs, învedereat de recurentă cu privire la decizia civilă nr. 7/A/14.01.2019 prin care a fost anulată sentința tribunalului și s-a acordat termen pentru evocarea fondului, constă în încălcarea dispozițiilor art. 480 alin. (3) teza a II-a C. proc. civ., astfel cum sunt interpretate prin Decizia nr. 23/2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea unui recurs în interesul legii.

A arătat recurenta că prin cererea de apel promovată de reclamanta S.C. A. S.R.L. s-a solicitat expres instanței de apel anularea hotărârii primei instanțe și trimiterea cauzei spre rejudecare instanței inferioare, sens în care s-a calculat și taxa de timbru într-un quantum diminuat de 20 de lei.

Analizând acest motiv de recurs, Înalta Curte arată că, deși nu se poate susține temeinicia motivului de recurs pe argumentul determinat de quantumul diminuat al taxei de timbru, restul susținerilor sunt fondate.

Examenul cererii de apel, intitulată greșit „recurs” și calificată de instanța de judecată ca apel, neurmată de o reconfigurare a conținutului său ca efect al acestei calificări, cuprinde solicitarea „casării”, urmată de trimiterea spre rejudecare a cauzei la prima instanță.

Deși taxa de timbru a fost stabilită la un quantum de 20 de lei în temeiul art. 25 lit. c) din O.U.G. nr. 80/2013, și nu ca o consecință a cererii de trimitere a cauzei spre rejudecare la prima instanță, această obligație a instanței de apel a fost generată, în acord cu principiul disponibilității procesului civil, de cererea înserată în declarația de apel, al cărei efect este trasat de art. 480 alin. (3) teza a II-a C. proc. civ.

Potrivit acestei dispoziții, instanța de apel, constatând că în mod greșit prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului, ca efect al admiterii greșite a excepției procesuale a lipsei calității de reprezentant, avea obligația de a trimite cauza spre rejudecare aceleiași instanțe sau unei instanțe egale în grad, întrucât partea a solicitat expres luarea acestei măsuri prin cererea de apel.

Astfel cum arată recurenta, instanța de apel avea această obligație chiar dacă, în cadrul dezbaterilor care au precedat pronunțarea deciziei, avocatul apelantei a formulat în fața instanței de apel o nouă cerere, de evocare a fondului de către această instanță.

În acest sens, Completul competent să judece recursul în interesul legii al Înaltei Curți de Casație și Justiție a statuat cu valoare obligatorie în decizia nr. 23/6.11.2017 că în privința „termenului și actului de procedură prin care partea interesată poate cere instanței de apel trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe, textul de lege dispune în mod clar că această solicitare trebuie să fie expres formulată prin cererea de apel sau prin întâmpinare”, iar nu prin “alte acte procedurale (cum ar fi notele de ședință, concluziile scrise sau orale)”, deoarece această interpretare semnifică o adăugare la lege.

Având în vedere că dezlegarea dată de Înalta Curte de Casație și Justiție în interpretarea dispozițiilor art. 480 alin. (3) C. proc. civ. este obligatorie pentru instanțele de judecată, curtea de apel avea obligația de a lipsi de efecte cererea de reținere a cauzei pentru evocarea fondului în apel, formulată de avocat în dezbaterile apelului.

Procedând, așadar, la amânarea cauzei pentru evocarea fondului după anularea sentinței apelate, instanța de apel a comis o încălcare a normelor de procedură sancționate cu nulitatea.

Astfel, Înalta Curte a constatat că acest motiv de recurs, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5 este fondat și determină, potrivit dispozițiilor art. 497 teza I C. proc. civ., admiterea recursului declarat împotriva deciziei civile nr. 7/A din 14 ianuarie 2019, pronunțată de Curtea de Apel Galați, Secția I civilă, casarea deciziei și a sentinței civile nr. 53 din 29 noiembrie 2017, pronunțată de Tribunalul Vrancea, Secția a II-a civilă și de contencios administrativ fiscal și trimiterea cauzei spre o nouă judecată primei instanțe.

Ca efect al casării, potrivit art. 500 și art. 501 C. proc. civ., a fost, de asemenea, casată și decizia nr. 67/A din 25 aprilie 2019, pronunțată de Curtea de Apel Galați, Secția I civilă, având în vedere efectul casării și caracterul subsecvent al acesteia în raport cu prima decizie casată, constatând că nu este utilă cercetarea celorlalte motive de casare, prezentate de S.C. B. S.R.L. în memoriul de recurs.

Examinând cauza, instanța investită prin casare să judece din nou cauza va avea în vedere chestiunile de drept dezlegate, va ține seama de toate motivele invocate înaintea instanței a cărei hotărâre a fost casată și se va pronunța asupra cererilor părților de acordare a cheltuielilor de judecată solicitate în recurs.

32. A. Apel incident. Interes în formularea apelului incident. Condiții și efecte

B. Invocarea excepției inadmisibilității apelului incident în cadrul dezbaterilor asupra fondului cauzei. Condiții și efecte

C. proc. civ., art. 472

A. Potrivit dispozițiilor art. 472 alin. (1) C. proc. civ., intimatul este în drept, după împlinirea termenului de apel, să formuleze apel în scris, în cadrul procesului în care se judecă apelul făcut de partea potrivnică, printr-o cerere proprie care să tindă la schimbarea hotărârii primei instanțe.

Finalitatea urmărită de legiuitor prin crearea acestei căi de atac vizează punerea la dispoziția intimatului din cadrul unui apel principal a unui mijloc procesual prin care să solicite și el reformarea hotărârii primei instanțe dacă aceasta e atacată cu apel de cealaltă parte.

Instituția apelului incident este chemată să rezolve o problemă de natură procedurală în care se află partea intimată al cărei interes de a declara apel s-a născut după ce reclamanta a

declarat apel principal, întrucât soluția finală pronunțată în primă instanță i-a fost favorabilă. Din această perspectivă, interesul părții intimite de a exercita apel incident ia naștere abia din momentul în care ia cunoștință de apelul principal și de limitele efectului devolutiv al apelului, existând astfel posibilitatea să declare apel incident prin care să obțină schimbarea soluției primei instanțe, în mod evident, tot într-o soluție favorabilă.

B. În cazul în care excepția inadmisibilității apelului incident a fost invocată în cadrul dezbatelor purtate asupra apelului principal și apelului incident, iar nu pe calea întâmpinării față de apelul incident, rezultă că această excepție are natura unei apărări în raport cu apelul incident, pe care instanța de apel a înlăturat-o câtă vreme a analizat pe fond apelul incident.

Regula generală consacrată de art. 248 alin. (1) C. proc. civ. este ca instanța să se pronunțe mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care fac inutilă, în tot sau în parte, administrarea de probe ori, după caz, cercetarea în fond a cauzei.

Astfel, în aceste condiții, în cazul în care limitele judecătii și soluțiile pronunțate în apel au fost determinate de aspectele criticate prin apelul incident, este legală hotărârea instanței de apel de admitere a excepției prescripției dreptului la acțiune - excepție supusă analizei prin apelul incident -, care a făcut de prisos examinarea motivelor din apelul principal, care priveau fondul cauzei.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 2004 din 20 octombrie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Bacău, Secția a II-a civilă și de contencios administrativ și fiscal la 8 iulie 2014, sub nr. x/110/2014, reclamanta A. S.R.L., prin administrator judiciar Cabinete Asociate de Practicieni în Insolvență „B.”, a solicitat obligarea pârâtei C. S.R.L. la plata sumei de 2.664.780,79 lei, reprezentând debit datorat și neachitat în temeiul contractului de antrepriză generală nr. 75 din 15 octombrie 2007, în forma modificată prin actul adițional din 15 octombrie 2008, precum și a cheltuielilor de judecată ocazionate de acest litigiu.

În drept, cererea a fost întemeiată pe dispozițiile art. 20 alin. (1) lit. l) și art. 77 alin. (1) din Legea nr. 85/2006, art. 1350, art. 1516, art. 1518 și art. 1874-1880 C. civ. și art. 192-200 C. proc. civ.

Prin întâmpinare pârâta C. S.R.L. a invocat excepția prescripției dreptului material la acțiune.

Prin sentința civilă nr. 271/2018 din 10 iulie 2018, Tribunalul Bacău, Secția a II-a civilă și de contencios administrativ și fiscal a respins excepția prescripției dreptului material la acțiune; a respins ca neîntemeiată acțiunea formulată de reclamanta A. S.R.L., prin administrator judiciar Cabinete Asociate de Practicieni în Insolvență „B.”, în contradictoriu cu pârâta C. S.R.L.; a obligat-o pe reclamantă la plata către pârâta a cheltuielilor de judecată în cuantum de 1.000 lei.

Împotriva hotărârii primei instanțe, reclamanta A. S.R.L. a declarat apel, prin care a solicitat schimbarea hotărârii atacate, în sensul admiterii acțiunii.

Împotriva aceleiași sentințe, pârâta C. S.R.L. a declarat apel incident, prin care a solicitat schimbarea hotărârii atacate, în sensul admiterii excepției prescripției dreptului material la acțiune.

Prin decizia civilă nr. 375/2019 din 17 aprilie 2019, Curtea de Apel Bacău, Secția I civilă, a respins ca nefondat apelul principal declarat de apelanta - reclamantă A. S.R.L., prin lichidator

judiciar Casa de Insolvență D. S.P.R.L. - Filiala Bacău, împotriva hotărârii primei instanțe; a admis apelul incident declarat de apelantul-pârât C. S.R.L. împotriva aceleiași hotărâri, pe care a schimbat-o în tot, în sensul că a admis excepția prescripției dreptului material la acțiune și, în consecință, a respins acțiunea ca prescrisă.

Împotriva deciziei instanței de apel, reclamanta A. S.R.L. a declarat recurs, prin care a solicitat, în principal, admiterea căii de atac, casarea deciziei atacate și trimiterea cauzei spre o nouă judecată pentru ca instanța de apel să se pronunțe asupra excepției inadmisibilității apelului incident, iar, în subsidiar, casarea deciziei atacate și, în urma rejudecării, admiterea acțiunii.

Recurenta - reclamantă a indicat cazurile de casare prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 5 și 8 C. proc. civ. și a formulat trei critici distincte.

În cadrul primei critici, autoarea căii de atac a susținut, în esență, că instanța de apel nu a soluționat excepția inadmisibilității apelului incident, pe care a invocat-o la termenul din 10 aprilie 2019, context în care a învederat că instanța de control judiciar a încălcat dispozițiile art. 22 alin. (6), art. 249 și art. 425 alin. (1) pct. b) C. proc. civ., ca urmare a nesoluționării acestei excepții.

În cadrul celei de-a doua critici, autoarea căii de atac a evocat dispozițiile art. 456 alin. (1) și pe cele ale art. 472 C. proc. civ., după care a susținut că apelul său principal a vizat fondul cauzei deduse judecării, iar apelul incident a vizat numai excepția prescripției extinctive.

Recurenta-reclamantă a criticat considerentul prin care instanța de apel a reținut că admiterea excepției prescripției dreptului material la acțiune face de prisos analizarea motivelor din apelul principal, întrucât aceste motive vizează fondul cauzei.

În combaterea acestui considerent, autoarea recursului a subliniat că instanța de apel a încălcat dispozițiile art. 472 alin. (2) C. proc. civ. din analiza cărora rezultă că, în ipoteza în care apelul principal este respins pentru alte motive care nu implică cercetarea fondului, cum ar fi excepția prescripției extinctive, apelul incident rămâne fără efect.

Astfel, recurenta-reclamantă a susținut că instanța de apel a soluționat cauza ca și cum intimata-pârâtă ar fi formulat apel principal, situație în care soluția de admitere a apelului intimitei-pârâte și de respingere a acțiunii ca prescrise ar fi fost legală.

În continuare recurenta a arătat că, în lipsa declarării de către intimata-pârâtă a unui apel principal, apelul său incident putea fi admis numai dacă apelul recurentei-reclamante ar fi fost respins pentru motive care implicau cercetarea fondului. Or, instanța de apel nu a analizat apelul principal, nici pe fond, nici pe excepție, astfel încât nu putea să admită apelul incident, ci doar să constate că a rămas fără efect.

Ca atare, recurenta-reclamantă a subliniat că instanța de apel putea respinge ca prescrisă acțiunea numai dacă intimata-pârâtă ar fi declarat apel principal.

În cadrul ultimei critici, autoarea căii de atac a susținut că excepția prescripției dreptului material la acțiune a fost în mod greșit admisă.

În concret, s-a arătat că în cuprinsul clauzelor stipulate la art. 4.1 și 4.2 din contractul de antrepriză se prevede că, prin semnarea proceselor-verbale de recepție, se atestă că antreprenorul și-a îndeplinit obligațiile contractuale și, concomitent, se naște dreptul său la plata integrală a lucrărilor contractate și executate.

Contrar celor reținute de instanța de apel, recurenta-reclamantă a subliniat că data nașterii dreptului la acțiune nu coincide cu data realizării construcțiilor, ci cu data întocmirii proceselor-verbale de recepție finală.

Aceeași parte a susținut că lucrările de construcții nu au făcut obiectul unor procese-verbale de recepție finală.

Recurenta-reclamantă a susținut că termenul de prescripție nu a început să curgă nici la data realizării lucrărilor și nici la 27 decembrie 2010, când a fost întocmit procesul-verbal de recepție, întrucât în cuprinsul acestui proces-verbal nu au fost consemnate lucrările a căror contravaloare se solicită.

Prin urmare, autoarea recursului a conchis că nu s-a prescris dreptul la acțiune, întrucât nu a fost încheiat un proces-verbal de recepție finală pentru lucrările anterior menționate.

Intimata-pârâtă C. S.R.L. a depus întâmpinare prin care a solicitat respingerea recursului ca nefondat.

Înalta Curte, examinând decizia recurată din perspectiva criticilor formulate și a temeiurilor de drept invocate, a constatat că recursul este nefondat pentru motivele ce se vor arăta.

Cu titlu prealabil, față de faptul că recurenta nu și-a încadrat punctual criticile în motivele de casare indicate, din perspectiva argumentației adusă în susținere, Înalta Curte apreciază că pot fi subsumate motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ. criticile referitoare la nesoluționarea excepției inadmisibilității apelului incident și încălcarea dispozițiilor art. 472 alin. (2) C. proc. civ.

Criticile subsumate motivului de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ. nu pot fi primite pentru motivele ce se vor arăta.

În ceea ce privește prima critică invocată în raport cu acest motiv de casare, este de evidențiat faptul că inadmisibilitatea apelului incident a fost invocată de recurenta-reclamantă în cadrul dezbaterilor în apel care au avut loc la 10 aprilie 2019.

Fiind invocată în cadrul dezbaterilor purtate asupra apelului principal și apelului incident, deci nu pe calea întâmpinării față de apelul incident, rezultă că această excepție are natura unei apărări în raport cu apelul incident, pe care instanța de apel a înlăturat-o câtă vreme a analizat pe fond apelul incident.

Însăși atitudinea procesuală a recurente susține acest raționament în condițiile în care aceasta nu a invocat excepția nici prin întâmpinare și nici ulterior, pe parcursul judecării apelului, ci abia după deschiderea dezbaterilor asupra fondului cauzei, în condițiile reglementate de art. 392 C. proc. civ., după ce părțile au declarat că nu mai au cereri de formulat și nu mai sunt alte incidente de soluționat.

În acest stadiu procesual apelanta din apelul principal era decăzută din dreptul de a invoca excepții pe care nu le-a prezentat prin intermediul întâmpinării la apelul incident.

Referitor la limitele judecării și la soluțiile pronunțate în apel, acestea au fost determinate de aspectele criticate prin apelul incident, admiterea excepției prescripției dreptului la acțiune - excepție supusă analizei prin apelul incident - făcând de prisos examinarea motivelor din apelul principal, care priveau fondul cauzei. Aceasta întrucât regula generală consacrată de art. 248 alin. (1) C. proc. civ. este ca instanța să se pronunțe mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care fac inutilă, în tot sau în parte, administrarea de probe ori, după caz, cercetarea în fond a cauzei.

Cu privire la cea de-a doua critică subsumată de recurentă aceluiași motiv de casare, este de relevat faptul că art. 472 alin. (1) C. proc. civ. prevede că intimatul din cadrul unui apel principal poate promova apelul incident față de acesta, prin care să tindă la schimbarea hotărârii primei instanțe.

Din interpretarea logico-gramaticală și literală a art. 472 C. proc. civ. se desprinde concluzia că nu există o limitare a apelului incident în raport de obiectul apelului principal. Dimpotrivă, legiuitorul a reglementat prin această normă posibilitatea intimatului din apelul

principal de a formula, la rândul său, o cerere de apel prin care să tindă la schimbarea hotărârii primei instanțe, fără a restrânge devoluțiunea doar la acea parte din hotărârea primei instanțe care a fost atacată prin apelul principal.

Așadar, finalitatea urmărită de legiuitor prin crearea acestei căi de atac vizează punerea la dispoziția intimatului din cadrul unui apel principal a unui mijloc procesual prin care să solicite și el *reformarea* hotărârii primei instanțe dacă aceasta e atacată cu apel de cealaltă parte.

În interpretarea doctrinară și jurisprudențială relevantă s-a arătat astfel că instituția apelului incident este chemată să rezolve o problemă de natură procedurală în care se află partea intimată al cărei interes de a declara apel s-a născut după ce reclamanta a declarat apel principal, întrucât soluția finală pronunțată în primă instanță i-a fost favorabilă. Din această perspectivă, interesul părții intime de a exercita apel incident ia naștere abia din momentul în care ia cunoștință de apelul și limitele apelului principal, existând astfel posibilitatea să declare apel incident prin care să obțină schimbarea soluției primei instanțe, în mod evident, tot într-o soluție favorabilă.

În speță, prin întâmpinare pârâta S.C. C. S.R.L. a invocat excepția prescripției, însă instanța de fond i-a respins-o și a respins pe fond acțiunea, context în care pârâta nu a avut interes în a formula apel principal împotriva hotărârii primei instanțe.

Dat fiind însă faptul că reclamanta SC A. SRL a formulat apel principal urmărind admiterea pe fond a acțiunii, atunci s-a născut interesul pârâtei de a formula apel incident, criticând respingerea excepției prescripției și urmărind astfel a se admite această excepție, cu consecința respingerii acțiunii ca prescristă (deci altă soluție decât cea pronunțată de prima instanță). Așadar, se constată astfel că interesul intimatului de a ataca soluția de respingere a excepției prescripției dreptului la acțiune a luat naștere la momentul luării la cunoștință a motivelor din apelul principal.

Considerentele mai sus prezentate relevă admisibilitatea apelului incident în condițiile în care intimata, prin demersul judiciar inițiat a tins la schimbarea hotărârii primei instanțe, conform dispozițiilor art. 472 alin. (1) C. proc. civ., analiza speței neputându-se astfel realiza din perspectiva reglementărilor cu caracter de excepție cuprinse în art. 472 alin. (2) C. proc. civ.

Nici criticile subsumate motivului de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. nu pot fi primite din considerentele ce succed.

În cadrul acestui motiv de recurs recurenta susține că dreptul la acțiune nu este prescrist întrucât părțile nu au încheiat un veritabil act de recepție finală a tuturor lucrărilor, deși potrivit expertizei E. lucrările au fost executate, procesul - verbal din 27 decembrie 2010 neputând fi luat ca reper în calcularea termenului de prescripție. Recurenta consideră că prescripția nu a început să curgă nici la data executării lucrărilor la care instanța a făcut referire, nici la data de 27 octombrie 2010 și arată că nu s-a prescrist dreptul material la acțiune. Raportat la argumentele aduse în susținerea criticii de nelegalitate, instanța de recurs reține că nu se invocă reale critici de nelegalitate relative la încălcarea sau aplicarea greșită a normei de drept material invocate, respectiv la art. 7 alin. 2 din Decretul nr. 167/1958.

Recurenta tinde la reinterpretarea probatoriului pe baza căreia să se stabilească o altă situație de fapt decât cea stabilită de instanțele devolutive și, pe cale de consecință, să demonstreze că prescripția nu a început să curgă și că data finalizării lucrărilor, ca moment care se repercutează asupra datei care marchează începutul prescripției nu este cel stabilit de instanțele devolutive.

Prin urmare, critica recurente referitoare la stabilirea de către instanța de apel a datei de la care începe să curgă prescripția este susținută de argumente care repun în discuție reevaluarea

probatoriului administrat și care vizează netemeinicia deciziei atacate, aspect nepermis de dispozițiile art. 483 alin. (3) C. proc. civ.

În considerarea celor ce preced, Înalta Curte, în temeiul art. 496 alin. (1) teza a II-a C. proc. civ., a respinS ca nefondat recursul declarat de recurenta-reclamantă A. S.R.L., prin lichidator judiciar Casa de Insolvență D. S.P.R.L. - Filiala Bacău, împotriva deciziei nr. 375/2019 din 17 aprilie 2019, pronunțată de Curtea de Apel Bacău, Secția I civilă.

Notă: Prezenta decizie este în spiritul dezlegării date prin Decizia nr. 14 din 22 iunie 2020 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 875 din 25 septembrie 2020.

33. Apel. Invocarea în apel a excepției inadmisibilității cererii de chemare în judecată. Condiții și efecte

C. proc. civ., art. 247 alin. (1), art. 476 alin. (1)

Potrivit art. 476 alin. (1) C. proc. civ., apelul are caracter devolutiv, provocând o nouă judecată asupra fondului, instanța de apel statuând atât în fapt, cât și în drept.

Excepția inadmisibilității cererii de chemare în judecată este o excepție absolută care poate fi invocată de parte sau de instanță în orice stare a procesului, chiar și înaintea instanței de recurs.

În cazul în care excepția inadmisibilității cererii de chemare în judecată a fost invocată ca motiv de apel în calea de atac prevăzută de lege în cadrul primului ciclu procesual, fiind analizată de instanța de apel în limitele expres stabilite de către apelantă, nu poate fi reținută o încălcare a principiului contradictorialității ori al celui privind respectarea dreptului la apărare, în condițiile în care intimații-reclamanți au avut posibilitatea să formuleze apărări și să propună probe.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1951 din 14 octombrie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București la 30 septembrie 2014 reclamanta A. S.A, prin lichidator judiciar B. S.P.R.L. a chemat în judecată pe pârâta C. S.R.L., solicitând instanței:

1. Să se constate nulitatea:

a. Actului de adjudecare încheiat în data 1 februarie 2011, având ca părți C. S.R.L. în calitate de adjudecatar și A. S.A., prin lichidator judiciar B. S.P.R.L., precum și a

b. Contractului de vânzare-cumpărare autentificat cu încheierea nr. 64 din 2 februarie 2011 de B.N.P. D., ca urmare a anulării licitației prin decizia irevocabilă nr. 477 din 21 februarie 2012 pronunțată de Curtea de Apel București în dosarul nr. x/2/2011, ambele acte fiind subsecvente procesului-verbal de licitație din data de 7 ianuarie 2011, anulat prin decizia menționată;

2. Să se dispună repunerea părților în situația anterioară ca urmare a aplicării sancțiunii nulității, și anume obligarea pârâtei C. S.R.L. la restituirea tuturor prestațiilor efectuate de reclamantă în temeiul actelor astfel anulate, de către A. S.A., în sensul:

a. Eliberării și predării către reclamantă a imobilului situat în București, str. X nr. 53 - 55, sector 2;

b. obligării la plata către reclamantă a sumei de 600.000 Euro (evaluată provizoriu și care va fi precizată la momentul la care se va efectua raportul de expertiză) reprezentând lipsa de folosință a imobilului, pentru intervalul cuprins între momentul anulării Procesului-verbal de licitație (21 februarie 2012) și până în prezent;

Obligării C. S.R.L. la plata către reclamantă a dobânzii legale corespunzătoare lipsei de folosință a imobilului.

La 18 noiembrie 2014 pârâta C. S.R.L. a formulat cerere reconvențională prin care a solicitat:

1. Pe cale de excepție, în principal, respingerea cererii ca fiind insuficient timbrată și în subsidiar, ca fiind prescrisă;

2. Pe fondul cererii, respingerea cererii de chemare în judecată ca neîntemeiată;

3. În subsidiar, în măsura în care va fi admisă cererea de chemare în judecată promovată de către reclamantă, solicită admiterea cererii reconvenționale în sensul de a institui în patrimoniul C. un drept de retenție asupra imobilului din str. X nr. 53 - 55, constituit din subsol, parter și etajele 1 - 5, împreună cu cota de teren aferentă construcțiilor, sector 2, București, până la restituirea integrală de către S.C. A. S.A. a prețului de achiziție în valoare de 3.010.702,50 Ron, a costurilor suportate pentru achiziția imobilului în valoare estimată provizoriu de 500.000 Ron, a costurilor operaționale cu imobilul în valoare estimată provizoriu la 100.000 Ron și a contravalorii îmbunătățirilor aduse imobilului în valoare estimată provizoriu de 321.180 Ron;

4. Obligarea A. la suportarea cheltuielilor de judecată ocazionate de soluționarea prezentei cauze, potrivit dovezilor ce vor fi depuse la dosarul cauzei.

La 2 decembrie 2014 a fost depusă cerere de intervenție voluntară accesorie în interesul reclamantei de către intervenientul E. prin care a solicitat să se dispună:

I. Încuviințarea, în principiu a cererii de intervenție accesorie, iar

II. Pe fondul cauzei:

1. Să se constate nulitatea Actului de adjudecare încheiat în data de 1 februarie 2011 între S.C. C. S.R.L. în calitate de terț adjudecator și S.C. A. S.A. reprezentată prin lichidator SCP B. S.P.R.L., ca act subsecvent Procesului-verbal de licitație din data de 7 ianuarie 2011 anulat prin decizia civilă nr. 477 din 21 februarie 2012 pronunțată de Curtea de Apel București în dosarul nr. x/2/2011;

2. Să se constate nulitatea Contractului de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 64 din 2 februarie 2011 - BNP D., încheiat între S.C. C. S.R.L. și S.C. A. S.A. prin lichidator B., ca act subsecvent Procesului-verbal de licitație din data de 7 ianuarie 2011 anulat prin decizia civilă nr. 477 din 21 februarie 2012 pronunțată de Curtea de Apel București în dosarul nr. x/2/2011;

3. Să se dispună repunerea părților în situația anterioară ca urmare a anulării Procesului-verbal de licitație din data de 7 ianuarie 2011, a constatării nulității Contractului de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 64 din 2 februarie 2011 - BNP D. și a Actului de adjudecare din 1 februarie 2011 și să se dispună restituirea tuturor prestațiilor efectuate în temeiul actelor astfel anulate, de către S.C. C. S.R.L. către S.C. A. S.A., în sensul:

- Eliberării și predării imobilului situat în strada X, nr. 53 - 55;

- Obligării S.C. C. S.R.L. la plata sumei de 600.000 EUR precizată ulterior la suma de 2.646.840 lei (evaluată provizoriu și care va fi re-precizată la momentul la care se va efectua raportul de expertiză) reprezentând lipsa de folosință a imobilului, pentru intervalul cuprins între

momentul anulării Procesului-verbal de licitație, respectiv 21 februarie 2012, și până la momentul depunerii formei finale a raportului de expertiză.

- Obligării S.C. C. S.R.L. la plata dobânzii legale corespunzătoare lipsei de folosință a imobilului pentru intervalul cuprins între momentul anulării Procesului-verbal de licitație (21 februarie 2012) și până la momentul depunerii formei finale a raportului de expertiză, evaluată provizoriu la suma de 318.723,65 lei.

Prin sentința civilă nr. 1688 din 9 mai 2017, Tribunalul București, Secția a VI-a, a admis în parte cererea de chemare în judecată completată și precizată, a constatat nulitatea actului de adjudecare încheiat la 1 februarie 2011 și a contractului de vânzare-cumpărare nr. 64 din 2 februarie 2011; a dispus repunerea părților în situația anterioară, cu obligarea pârâtei-reclamante C. la eliberarea și predarea către reclamanta A. a imobilului situat în București, str. X nr. 53 - 55, sector 2, precum și la plata sumei de 419.909 Euro (în lei la cursul BNR din ziua plății) cu titlu de contravaloare lipsă de folosință și 30.285 Euro (în lei la cursul BNR din ziua plății) dobânda legală; a admis cererea de intervenție accesorie, a admis în parte cererea reconvențională și a dispus instituirea dreptului de retenție asupra imobilului mai sus arătat până la restituirea de către reclamanta A. S.A. a prețului de achiziție în valoare de 3.010.702,50 lei; au fost compensate cheltuielile de judecată.

Împotriva acestei sentințe au formulat apel toate părțile din cauză.

Prin decizia civilă nr. 1569 din 3 iulie 2018, Curtea de Apel București, Secția a V-a civilă, a respins apelul reclamantei și al intervenientului; a admis apelul pârâtei, schimbând sentința apelantă în sensul respingerii cererii de chemare în judecată ca inadmisibilă, a cererii de intervenție accesorie ca nefondată și a cererii reconvenționale ca rămasă fără obiect.

Împotriva acestei decizii au formulat recurs reclamanta, cât și intervenientul.

S-a dispus întocmirea raportului asupra admisibilității în principiu a celor două recursuri, potrivit art. 493 alin. 2 C. proc. civ., iar în ședința din camera de filtru din 4 martie 2020 recursurile au fost admise în principiu, stabilindu-se termen de judecată în ședință publică.

Motivele de casare invocate de către recurenta-reclamantă A. S.A. - în faliment, reprezentată prin lichidator judiciar B. S.P.R.L. sunt, în esență, următoarele:

1. Nemotivarea hotărârii. Încălcarea principiului disponibilității. Astfel, recurenta susține că deși apelul său a vizat patru hotărâri pronunțate de instanța de fond (trei încheieri și sentința), instanța de apel a analizat și a soluționat doar apelul împotriva sentinței, considerentele și dispozitivul nefăcând nicio referire la criticile aduse celor trei încheieri.

2. Încălcarea normelor de procedură. Aplicarea greșită a legii. Critica recurentei circumscrise acestui motiv de casare vizează admiterea de către instanța de apel a unei excepții ce a fost invocată direct în apel, respectiv excepția inadmisibilității acțiunii care nu a fost invocată în termenul legal (prin întâmpinare).

3. Încălcarea principiului contradictorialității, al dreptului la apărare și cel al imparțialității.

Recurenta consideră că, în mod nelegal, instanța de apel a admis o excepție invocată direct în apel, calificată din oficiu ca fiind o chestiune de ordine publică. Această excepție a fost admisă în baza unor chestiuni care nu au fost puse niciodată în discuția părților: faptul că legea nu conferă calitate procesuală lichidatorului judiciar; obținerea nulității nu s-ar putea grefa decât cel mult pe motive de nulitate proprii, fără nicio legătură cu insolvența.

Critică recurenta și limbajul folosit de instanța de apel în motivare, limbaj pe care îl consideră ca fiind ostil, ceea ce denotă, în opinia sa, o încălcare a principiului imparțialității, iar

interpretarea deosebit de rigidă a dreptului intern este incompatibilă cu prevederile art. 6 alin. 1 din Convenția C.E.D.O. privind accesul la justiție și dreptul la un proces echitabil.

4. Hotărârea pronunțată încalcă Legea nr. 304/2004 și art. 1 din Protocolul 1 C.E.D.O.

Prin motivarea considerată ostilă, recurenta consideră că instanța de apel pune la îndoială atribuțiile lichidatorului judiciar, precum și demersurile acestuia pentru valorificarea drepturilor debitoarei, iar potrivit art. 16 din Legea nr. 304/2004 hotărârile judecătorești trebuie respectate și aduse la îndeplinire în condițiile legii, cu respectarea dreptului de proprietate al recurente.

5. Instanța de apel a interpretat și aplicat greșit legea, a încălcat autoritatea de lucru judecat.

Astfel, se arată că au fost încălcate dispozițiile art. 21 alin. 2 și ale art. 11 alin. 1 lit. i) din Legea nr. 85/2006 referitoare la atribuțiile administratorului judiciar și ale judecătorului sindic.

Recurenta consideră că actul de adjudecare, cât și contractul de vânzare - cumpărare nu pot fi calificate acte de procedură în sensul enunțat de art. 21 din Legea nr. 85/2006 prin simplul fapt că nu constituie măsuri unilaterale ale lichidatorului judiciar susceptibile a fi contestate pe această cale.

În drept, motivele de recurs au fost încadrate de către recurenta-reclamantă în dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 5, 6, 7 și 8 C. proc. civ.

Motivele de casare invocate de către recurentul-intervenient E. vizează aceleași critici ca și recursul reclamantului, având unele nuanțări în plus, acestea fiind, în esență, următoarele:

1. Nesocotirea regulilor de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității.

În cadrul acestui motiv de casare se critică neinvocarea excepției inadmisibilității în termenul legal (neinvocarea în termen a excepției necompetenței funcționale a instanței era un aspect care intrase în puterea de lucru judecat prin neatacare cu apel de către pârâtă). Consideră recurenta că pârâtă era decăzută din dreptul de a mai invoca excepția *omisso medio* direct în apel pentru că nu o invocase în fața primei instanțe.

S-a încălcat principiul contradictorialității, dreptului la apărare și a dreptului la un proces echitabil.

Se critică faptul că în cuprinsul considerentelor deciziei au fost regăsite pentru prima dată argumente referitoare la excepția inadmisibilității, precum calitatea procesuală a lichidatorului judiciar; limbajul nepotrivit al instanței de apel, lipsa de obiectivitate care se exprimă prin măsurile dispuse de-a lungul procesului.

2. Nemotivarea deciziei sub aspectul apelului formulat împotriva celor trei încheieri de ședință, al neinvocării excepției ca motiv de apel; nemotivarea sub aspectul respingerii probei cu expertiză contabilă în apel, nemotivarea cu privire la anularea actelor subsecvente.

Pe fond, instanța de apel a făcut o motivare contradictorie și nu a motivat în fapt raportat la argumentele reclamantului și la cele ale intervenientului.

3. Încălcarea autorității de lucru judecat a deciziei nr. 477/2012.

4. Încălcarea și aplicarea greșită a normelor de drept material, respectiv a dispozițiilor art. 21 și art. 11 din Legea nr. 85/2006.

5. Încălcarea echității procedurii și a dreptului de acces la justiție.

6. Încălcarea dreptului de proprietate.

Recurentul intervenient își întemeiază recursul pe dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 5, 6, 7 și 8 C. proc. civ.

Recursurile sunt nefondate pentru considerentele ce se vor arăta în continuare.

Cu titlu prealabil, reținem că ambele recursuri cuprind motive de casare comune și vizează încălcarea de către instanța de apel atât a regulilor de procedură, cât și aplicarea greșită a

normelor de drept material, precum și motive de nelegalitate referitoare la nemotivarea hotărârii și la încălcarea autorității de lucru judecat, astfel încât considerentele Înaltei Curți sunt comune pentru cele două recursuri.

Urmare a admiterii apelului pârâtei instanța de apel a schimbat sentința de fond în sensul respingerii cererii de chemare în judecată ca inadmisibilă reținând că excepția inadmisibilității a fost invocată ca motiv de apel, analizând-o în consecință, situație care rezultă în mod cert din cuprinsul memoriului de apel.

Potrivit art. 476 alin. 1 C. proc. civ., apelul are caracter devolutiv, provocând o nouă judecată asupra fondului, instanța de apel statuând atât în fapt, cât și în drept, norme procedurale pe deplin respectate în cauză de către curtea de apel prin hotărârea pronunțată.

Instanța de apel a fost investită, prin chiar apelul pârâtei, cu acest motiv ce a vizat admisibilitatea cererii de chemare în judecată, ca atare a procedat la soluționarea cauzei, în limitele expres stabilite de către apelantă.

În consecință, nu se poate vorbi despre o invocare *omisso medio* pentru că excepția inadmisibilității a fost invocată ca motiv de apel în calea de atac prevăzută de lege în cadrul primului ciclu procesual.

Admisibilitatea cererii de chemare în judecată a fost invocată prin chiar cererea de apel formulată de către pârâtă astfel încât nu poate fi reținută o încălcare a principiului contradictorialității ori al celui privind respectarea dreptului la apărare, recurenții având posibilitatea să formuleze apărări, să propună probe, lucruri pe care de altfel le-au și făcut prin actele procedurale îndeplinite în fața instanței de apel.

Deși niciuna dintre recurente nu critică în mod expres caracterul absolut al excepției inadmisibilității, reținem că instanța de apel a dat o calificare corectă sub acest aspect, făcând astfel o aplicare corectă a dispozițiilor art. 247 alin. 1 C. proc. civ. în sensul că fiind o excepție absolută putea fi invocată de parte sau de instanță în orice stare a procesului, chiar și înaintea instanței de recurs.

Ambele recurente pun un semn de egalitate între excepția inadmisibilității și excepția necompetenței funcționale a instanței de fond, deși instanța de apel prin considerentele hotărârii realizează o corectă interpretare a celor două noțiuni procedurale.

Excepția inadmisibilității vizează excepția greșitei alegeri a căii de procedură (cerere de chemare în judecată ori cale de atac), pe când excepția necompetenței funcționale vizează alegerea greșită a unei instanțe de judecată pentru a soluționa o cauză.

Considerând că cererea de chemare în judecată este inadmisibilă instanța de apel a dat eficiență principiului *specialia generalibus derogant*, considerând că aceasta putea fi soluționată doar în procedura prevăzută de legea specială, respectiv Legea nr. 85/2006 privind insolvența, calea procedurală urmată de reclamantă și întemeiată pe dispozițiile dreptului comun nefiind permisă în prezenta cauză.

Referitor la pretinsa încălcare și aplicare greșită a normelor de drept material, respectiv a dispozițiilor art. 21 și ale art. 11 din Legea nr. 85/2006, criticile de nelegalitate aduse de către recurente sunt absolut formale, instanța de apel argumentându-și soluția în considerarea legii speciale aplicabile, acest litigiu putând fi soluționat exclusiv în procedura insolvenței, astfel cum a procedat inițial în cauza în care s-a pronunțat decizia nr. 477 din 21 februarie 2012 pronunțată de Curtea de Apel București.

Nu poate fi vorba nici de o încălcare a efectului pozitiv al autorității de lucru judecat al deciziei nr. 477 din 21 februarie 2012 și al deciziei nr. 729 din 9 aprilie 2013 pronunțate de Curtea de Apel București, actele subsecvente a căror nulitate a fost solicitată în prezenta cauză,

astfel cum au fost individualizate, nu au fost analizate în primul proces, culpa omisiunii analizării „actelor subsecvente” neapărținând instanței de judecată. Instanța, în acest litigiu, s-a pronunțat în limitele investiției sale prin cererea de chemare în judecată.

Motivarea hotărârii instanței de apel este în concordanță cu soluția pronunțată în dispozitiv, vine să explicitizeze această soluție, argumentele logico-juridice în virtutea cărora acțiunea recurentei-reclamante trebuia să fie exercitată în procedura insolvenței, și nu pe calea dreptului comun.

Recurente au invocat și lipsa unei motivări cu privire la apelul formulat și împotriva a trei încheieri de ședință, critici care sunt nefondate întrucât, schimbând în tot sentința atacată, cauza a fost soluționată sub aspectul admisibilității, ceea ce face inutilă analizarea celorlalte apeluri, neavând niciun efect cu consecințe în plan procedural.

Reținând și că nu se poate vorbi de un „limbaj nepotrivit” al instanței de apel care să umbrească imparțialitatea acesteia, motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., invocat de asemenea de ambele recurente, nu poate fi reținut.

Este formală și invocarea unei încălcări a art. 1 din Protocolul nr. 1 C.E.D.O. referitor la încălcarea dreptului de proprietate, susținerile recurentelor neavând nicio legătură cu prezenta cauză.

Având în vedere cele mai sus arătate, în temeiul art. 497 C. proc. civ., Înalta Curte a respins recursurile ca nefondate.

34. A. Societate agricolă. Acțiune în răspundere formulată împotriva administratorului. Natura juridică a răspunderii. Condiții și efecte
B. Apel. Încălcarea de către instanță a limitelor efectului devolutiv

Legea nr. 36/1991, art. 49, art. 50
C. civ., art. 1357

C. proc. civ., art. 9 alin. (2), art. 22 alin. (6), art. 477 alin. (1), art. 478 alin. (1)

A. Raporturile de mandat care guvernează relația dintre administrator și societate diferă de regulile mandatului de drept comun, întrucât mandatul administratorului este unul cu o natură duală, atât contractuală, cât și legală, Legea nr. 36/1991 reglementând în mod distinct procedura de administrare a societăților agricole în capitolul IV denumit „Administrarea societății agricole”.

Prin urmare, răspunderea administratorilor este o răspundere de natură contractuală greșită pe contractul de mandat și pe dispozițiile speciale prevăzute de Legea nr. 36/1991, iar nu o răspundere civilă delictuală cu caracter special.

B. În cazul în care prima instanță de control judiciar a limitat cercetarea faptelor imputate pârâtului doar la cele săvârșite în calitate de administrator, sunt încălcate limitele efectului devolutiv determinate de ceea ce s-a supus judecății la prima instanță, în conformitate cu prevederile art. 9 alin. (2) și art. 22 alin. (6) C. proc. civ., dar și limitele efectului devolutiv determinate de ceea ce s-a apelat.

Aceasta întrucât prin cererea introductivă de instanță s-a solicitat antrenarea răspunderii pârâtului, atât pe temeiul răspunderii speciale, decurgând din calitatea de

administrator al societății pârâte, pentru fapte exercitate în această calitate și, subsecvent, antrenarea răspunderii civile delictuale pe temeiul art. 1357 C. civ. - în situația în care s-ar stabili că unele dintre faptele imputate acestuia au avut loc după încetarea calității de administrator în cadrul societății reclamante.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia 2403 din 24 noiembrie 2020

Prin cererea înregistrată la data de 20 februarie 2015 sub nr. x/99/2015, reclamanta Societatea Agricolă A. a solicitat obligarea pârâtului B. la plata sumei de 579.622,8 lei, reprezentând contravaloarea prejudiciului produs prin recoltarea și însușirea de către pârât a întregii producții de grâu realizată pe suprafața de 113,15 ha teren agricol (sumă compusă din 277.217,5 lei, contravaloare producție de grâu și 302.217,5 lei, contravaloare cheltuieli efectuate de reclamantă pentru realizarea producției).

În drept, acțiunea a fost întemeiată pe dispozițiile art. 49-50 din Legea nr. 36/1991 privind societățile agricole și alte forme de asociere în agricultură și cele ale art. 1357 C. civ.

Prin sentința civilă nr. 870/2017 din 7 decembrie 2017 pronunțată de Tribunalul Iași, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal s-a respins, ca neîntemeiată, cererea formulată de reclamanta Asociația Agricolă A. în contradictoriu cu pârâtul B. și s-a luat act de precizarea pârâtului că va solicita cheltuielile de judecată pe cale separată.

Prin sentința nr. 375/2018 din 19 aprilie 2018, pronunțată de Tribunalul Iași, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, s-a admis cererea privind completarea sentinței civile nr. 870/07.12.2017 a Tribunalului Iași, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, formulată de expert C. în contradictoriu reclamanta Asociația Agricolă A. și cu pârâtul B.; s-a dispus completarea sentinței civile nr. 870/07.12.2017 a Tribunalului Iași, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, în sensul că:

S-a stabilit diferența de onorariu datorată expertului C. în cauza de față la suma de 4.880 lei.

Au fost obligați reclamanta Asociația Agricolă A. și pârâtul B. la plata, în contul expertului C., a diferenței de onorariu expert pentru expertiza topocadastrală în valoare totală de 4.880 lei, părțile urmând să îl suporte după cum urmează: Asociația Agricolă A. suma de 2940 lei și B. suma de 1940 lei.

Împotriva sentinței civile nr. 870/2017 din 7 decembrie 2017, pronunțată de Tribunalul Iași, Secția a II-a civilă, contencios administrativ și fiscal a declarat apel reclamanta Societatea Agricolă A., iar împotriva sentinței nr. 375/2018 din 19 aprilie 2018, pronunțată de Tribunalul Iași, Secția a II-a civilă, contencios administrativ și fiscal a declarat apel expertul C.

Prin decizia nr. 859/2018 din 28 noiembrie 2018, Curtea de Apel Iași, Secția civilă, a respins atât apelul formulat de reclamanta Societatea Agricolă A. împotriva sentinței civile nr. 870/2017 din 7 decembrie 2017, pronunțată de Tribunalul Iași, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, cât și apelul formulat de expertul C. împotriva sentinței nr. 375/2018 din 19 aprilie 2018, pronunțată de Tribunalul Iași, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal.

La 11 februarie 2019, recurenta-reclamantă Societatea Agricolă A. a declarat recurs împotriva deciziei nr. 859/2018 din 28 noiembrie 2018, pronunțată de Curtea de Apel Iași, Secția civilă, prin care a solicitat admiterea căii de atac, casarea deciziei atacate, precum și obligarea intimatului la plata cheltuielilor de judecată.

În drept, recursul a fost întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 6 și 8 C. proc. civ.

Recurenta susține că instanța de apel a pronunțat o decizie cu încălcarea și aplicarea greșită a următoarelor dispoziții de drept material: art. 25, art. 30 alin. 2 și art. 49 din Legea nr. 36/1991, art. 1357 C. civ.

Recurenta consideră că instanța de apel, în mod nelegal, a menținut argumentele instanței de fond numai cu privire la analiza condițiilor răspunderii pârâtului, în calitate de administrator al societății agricole, potrivit dispozițiilor prevăzute de art. 49 din Legea nr. 36/1991, deși, atât prin acțiunea introductivă, cât și prin motivele de apel au fost indicate în mod expres și dispozițiile art. 1357 C. civ., ca temei legal al acțiunii.

Astfel, recurenta apreciază că instanța de apel, cu încălcarea dispozițiilor art. 49 alin. 1 lit. e) și f) și alin. 3 din Legea nr. 36/1991, a reținut că: „că textul art. 49 alin. 3 din Legea nr. 36/1991 reglementează situația abținerii de la deliberare a administratorului, pentru ipoteza în care acesta are interese contrare intereselor societății într-o operațiune punctual determinată”. În continuare, recurenta redă considerentele reținute de instanța de apel, care a concluzionat faptul că „nici în dezvoltarea motivelor de apel, Societatea Agricolă A. nu indică care ar fi operațiunea/operațiunile concrete pe care le-ar avea în vedere, ce decizii s-ar fi luat cu privire la respectivele operațiuni, care a fost rezultatul final al votului și maniera în care acest rezultat al votului ar fi fost influențat de votul intimatului”.

Prin urmare, consideră că instanța de apel a încălcat dispozițiile art. 49 alin. 3 din Legea nr. 36/1991, în condițiile în care operațiunea determinată, impusă de textul legal, este folosirea de către pârât, cu știință, a resurselor societății în timp ce era administrator, pentru obținerea unei culturi pe care să o recolteze ulterior în interes propriu, și nu în interesul societății pe care o conducea. Or, numirea pârâtului în calitate de administrator s-a realizat sub condiția renunțării la conducerea AF B.

Astfel, recurenta apreciază că pârâtul, în calitate de administrator, a nesocotit dispozițiile art. 49 alin. 1 lit. e) și f) coroborate cu dispozițiile art. 49 alin. 3 din Legea nr. 36/1991, păstrând funcția de conducere în două societăți cu interese contrare și a urmărit falimentarea societății recurente.

Recurenta redă argumentele instanței de apel prin care s-a reținut că nu se poate antrena răspunderea pârâtului, în calitate de administrator, întrucât recoltarea s-a făcut după ce mandatul său a încetat, cu înlăturarea apărărilor reclamantei potrivit cărora anul agricol încetează la recoltare.

Susține că, prin aceste considerente, instanța de apel a încălcat dispozițiile legale mai-sus arătate și a nesocotit înscrisurile depuse la dosar, din care rezultă faptul că pârâtul a făcut parte din Consiliul de Administrație al societății recurente în perioada 05.08.2012-12.06.2014, perioadă în care a cultivat suprafețele de teren din resursele recurente, iar recoltele au fost însușite în mod necuvenit.

Contrar reținerilor instanței de apel, în ceea ce privește fapta pârâtului, constând în aceea că s-a folosit de banii societății agricole pentru a însămânța cultura recoltată în anul agricol 2012-2013, producând astfel un prejudiciu în sumă de 295.302,15 lei societății recurente, o asemenea conduită se încadrează în dispozițiile enumerate de art. 49 alin. 1 literele e) și f) și art. 49 alin. 3 din Legea nr. 36/1991.

Recurenta-reclamantă apreciază că este nelegal argumentul instanței de apel, conform căruia societatea recurentă nu ar fi făcut dovada deținerii suprafeței de 113,5 ha, fiind incident și cazul de casare prevăzut de dispozițiile art. 488 pct. 6 C. proc. civ.

Arată că, astfel cum reiese din prevederile Legii nr. 36/1991, societatea exploatează terenurile membrilor săi, iar dreptul de exploatare al terenurilor nu rezidă în încheierea unor

contracte de arendă cu proprietarii terenurilor, modalitatea de naștere a dreptului de exploatare se realizează în două moduri reglementate expres de art. 25 din Legea nr. 36/1991.

Din înscrisurile depuse la dosar, recurenta susține că a făcut dovada terenurilor asupra cărora societatea avea dreptul de exploatare în anul 2013. Or, chiar și în lipsa unor dovezi a folosinței terenului, recurenta arată că prejudiciul există și a fost cauzat de către pârât, atât timp cât acesta nu a folosit banii în interesul societății administrate.

Recurenta apreciază că instanța de apel a comis o gravă eroare de interpretare a dispozițiilor art. 30 alin. 2 din Legea nr. 36/1991, refuzând să-i dea valoare juridică în speță.

Consideră că instanța de apel trebuia să constate că, potrivit acestui text de lege, orice contract de arendă nu putea să își producă efectele decât după finalizarea anului agricol 2012-2013 și că IF B. nu ar fi avut dreptul să recolteze grâul în baza acestor contracte de arendă lipsite de efecte, atât timp cât terenurile erau aduse ca aport la societatea agricolă.

Recurenta-reclamantă susține că atât curtea de apel, cât și tribunalul au refuzat analizarea cauzei prin prisma aplicării regulii de drept comun prevăzută de dispozițiile art. 1357 C. civ. privind răspunderea civilă delictuală.

Potrivit dispozițiilor art. 22 alin. 6 C. proc. civ., judecătorul trebuie să se pronunțe asupra a tot ceea ce s-a cerut, fără a depăși limitele investiției, în afară de cazurile în care legea dispune altfel.

Atât timp cât societatea recurentă a solicitat aplicarea dispozițiilor art. 1357 C. civ. prin acțiunea introductivă, dar și prin precizările la acțiune și prin motivele de apel, instanța de fond și instanța de apel erau obligate să analizeze îndeplinirea condițiilor pentru răspunderea civilă delictuală.

Recurenta arată că, din înscrisurile depuse la dosar, reiese faptul că pârâtul a acționat cu vinovăție și a utilizat resursele societății agricole pe care o administra, în interes propriu, a cultivat și a recoltat o suprafață de 113 ha cu grâu și a însușit-o fără drept, deși această recoltă se cuvenea societății recurente, căreia i-a produs un prejudiciu real.

Prejudiciul se compune, în opinia recurente, din resursele necesare cultivării și aducerii la maturitate a culturii de pe o suprafață de 113 ha, suportate în totalitate de societatea recurentă, astfel cum rezultă din înscrisurile aflate la dosarul cauzei și din expertiza contabilă realizată în cauză, pe de o parte și, pe de altă parte, din producția realizată pe această suprafață de teren.

Potrivit dispozițiilor art. 9 alin. 2 C. proc. civ., obiectul și limitele procesului sunt stabilite prin cererile și apărările părților.

Recurenta invocă faptul că și-a întemeiat în drept acțiunea și pe dispozițiile art. 1357 C. civ., chiar dacă nu a dezvoltat elementele răspunderii civile delictuale, însă instanța de fond era obligată să procedeze la soluționarea cererii prin raportare la toate temeiurile de drept indicate de către societatea recurentă.

Pentru motivele invocate, recurenta-reclamanta solicită admiterea recursului și casarea hotărârii atacate.

La 5 aprilie 2019, în termen legal, intimatul-pârât B. a depus întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului ca nefondat și obligarea recurente la plata cheltuielilor de judecată.

Analizând recursul recurente-reclamante Societatea Agricolă A., Înalta Curte a reținut următoarele:

Primul motiv de recurs, reluat și în partea finală a cererii de recurs, vizează refuzul instanțelor de fond de a analiza cauza pe temeiul răspunderii civile delictuale, în situația în care au apreciat că nu se poate antrena răspunderea administratorului pe temeiul răspunderii speciale

reglementate de prevederile Legii nr. 36/1991.

Dezvoltarea motivului de recurs permite încadrarea sa în cazul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ., cu referire la încălcarea dispozițiilor art. 9 alin. 2, art. 22 alin. 6 C. proc. civ., art. 477 alin. 1 și art. 478 alin. 1 C. proc. civ. privind limitele efectului devolutiv al apelului, determinate de ceea ce s-a apelat și de ceea ce s-a supus judecării la prima instanță.

Verificând cererea de chemare în judecată se constată că, în arătarea motivelor de drept, reclamanta s-a întemeiat pe dispozițiile art. 1357 C. civ. privind răspunderea civilă delictuală, alături de dispozițiile art. 49-50 din Legea nr. 36/1991. În acest cadru, reclamanta a susținut antrenarea răspunderii civile delictuale în situația în care s-ar considera că există elemente de fapt care conduc la concluzia că, după încetarea calității de administrator al societății recurente, intimatul-pârât a profitat de funcția pe care a deținut-o în cadrul societății pentru a săvârși următoarele fapte: a folosit bunurile și resursele societății recurente și și-a însușit pe nedrept recolta de grâu de pe suprafața de 113,5 ha teren aflat în exploatarea agricolă a asociației, a determinat inducerea în eroare a membrilor asociației ai societății agricole ca să încheie contracte de arendă cu întreprinderea familială IF B., pentru terenuri care se aflau în exploatarea societății agricole încă de la înființarea acesteia.

Prima instanță a reținut că situația descrisă se grefează pe o răspundere civilă delictuală care nu a fost invocată în cauză, cu neobservarea motivării în drept a cererii de chemare în judecată pe temeiul prevederilor art. 1357 C. civ.

De asemenea, reclamanta a motivat, prin cererea de apel, că, în ceea ce privește incidența în cauză a art. 1357 C. civ., hotărârea primei instanțe este netemeinică și nelegală pentru că și-a fundamentat cererea de chemare în judecată și pe acest temei de drept.

Instanța de apel a analizat această critică și a înlăturat-o cu motivarea că „*temeiul legal al acțiunii este grefat pe calitatea intimatului-pârât de administrator al societății agricole, iar natura juridică a răspunderii acestuia, potrivit conținutului art. 49 alin. 1 lit. e) și f) și art. 49 alin. 3 din Legea 36/1991, a cărei soluționare constituie obiect de investiție în apel, este aceea a unei răspunderi speciale, care împrumută caracteristicile răspunderii delictuale, astfel cum este aceasta reglementată de art. 1357 C. civ. În consecință, simpla împrejurare a indicării la finalul cererii de chemare în judecată și a dispozițiilor art. 1357 C. civ. nu este de natură a avea consecința susținută de apelantă*”.

În fundamentarea deciziei adoptate, instanța de apel a reținut, în mod nelegal, că răspunderea administratorului are natura unei răspunderi civile delictuale cu caracter special, care înlătură de la aplicare răspunderea civilă delictuală reglementată de prevederile art. 1357 C. civ.

Instanța de recurs relevă că raporturile dintre administrator și societate sunt raporturi de mandat.

Raporturile de mandat care guvernează relația dintre administrator și societate diferă de regulile mandatului de drept comun, întrucât mandatul administratorului este unul cu o natură duală, atât contractuală, cât și legală, Legea nr. 36/1991 reglementând în mod distinct procedura de administrare a societăților agricole în capitolul IV denumit „Administrarea societății agricole”.

Prin urmare, răspunderea administratorilor este o răspundere de natură contractuală grefată pe contractul de mandat și pe dispozițiile speciale prevăzute de Legea nr. 36/1991, iar nu o răspundere civilă delictuală cu caracter special, cum în mod greșit a reținut instanța de apel.

În cauză, recurenta-reclamantă a solicitat antrenarea răspunderii intimatului-pârât, atât pe

temeiul răspunderii speciale, decurgând din calitatea de administrator al societății pârâte, pentru fapte exercitate în această calitate și, subsecvent, în situația în care se va stabili că unele dintre faptele imputate pârâtului au avut loc după încetarea calității de administrator în cadrul societății reclamante, să se dispună antrenarea răspunderii civile delictuale pe temeiul art. 1357 C. civ.

Raportat la cadrul procesual din punct de vedere al cauzei juridice determinate de reclamantă prin cererea de chemare în judecată, rezultă că, prin limitarea cercetării faptelor imputate intimatului-pârât doar la cele săvârșite în calitate de administrator, instanța de prim control judiciar a încălcat limitele efectului devolutiv determinate de ceea ce s-a supus judecării la prima instanță, în conformitate cu prevederile art. 9 alin. 2 și art. 22 alin. 6 C. proc. civ., dar și limitele efectului devolutiv determinate de ceea ce s-a apelat.

Pentru considerentele arătate, motivele de recurs circumscrise cazului de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 5 și pct. 8 Cod procedură civilă sunt întemeiate.

Recurenta-reclamantă a mai susținut că hotărârea atacată nu este motivată, invocând incidența cazului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ.

Subsumat acestui motiv de nelegalitate recurenta-reclamantă a relevat mai multe aspecte care nu au fost luate în analiză de instanța de apel și care au condus la pronunțarea unei hotărâri nelegale, fiind întemeiate criticile recurente.

Sub un prim aspect, a arătat că instanța de apel nu a analizat faptele imputate intimatului-pârât referitoare la folosirea, cu știință, a resurselor societății în timp ce era administrator pentru obținerea unei culturi, pe care a recoltat-o ulterior în interes propriu, iar nu în interesul societății pe care o conducea, instanțele devolutive reținând că nu a prezentat o situație determinată din care să reiasă răspunderea administratorului. Recurenta-reclamantă a invocat faptul că instanța de apel nu a analizat probatoriul administrat și nu l-a înlăturat motivat, indicând, în acest sens, că s-au nesocotit înscrisurile depuse la dosarul cauzei, din care rezultă că pârâtul a făcut parte din consiliul de administrație al societății reclamante în perioada 05.08.2012-12.06.2014, perioadă în care a cultivat suprafețele de teren din resursele reclamantei, iar recoltele și le-a însușit.

Din această perspectivă se constată, verificând considerentele deciziei recurate, că instanța de apel nu analizează aceste împrejurări de fapt relevante pentru stabilirea faptelor ilicite pretins săvârșite de intimatul-pârât, în calitate de administrator.

De asemenea, instanța de recurs constată că nu s-a analizat și nu s-a înlăturat motivat probatoriul administrat, constând în înscrisuri încuviințate, pentru a se dovedi faptul că societatea deținea în exploatare, în anul 2013, terenurile proprietatea membrilor săi, cum ar fi: adeverința nr. 717/26.04.2013 eliberată de Primăria comunei A., tabel nominal cu proprietarii de teren asociați în societatea Agricolă A., înregistrat la Primăria com. A. sub nr. 701/24.04.2013 și anexe, inclusiv titluri de proprietate, sentința civilă nr. 27 din 03.03.1992 pronunțată de Judecătoria Iași, cu tabelul cuprinzând membrii societății agricole și aportul social subscris și vărsat, constând în suprafețele de teren proprietatea acestora, decizii APIA pentru plata în avans a schemelor de sprijin, declarația de plată din 14.05.2013 cu nr. de înregistrare IPA-online IS/0930079/14.05.2013 privind declararea suprafețelor exploatate de recurenta-reclamantă. Totodată, se constată că instanța de apel nu a analizat nici proba cu expertiza contabilă administrată, pentru a stabili dacă aceasta este concludentă sub aspectul faptelor probatorii care au constituit obiectul acesteia.

Față de cele de mai sus arătate, Înalta Curte reține că, în mod nelegal, s-a stabilit că răspunderea administratorului are natura unei răspunderi civile delictuale cu caracter special, fără a se observa că răspunderea administratorilor este o răspundere de natură contractuală grefată pe contractul de mandat și pe dispozițiile speciale prevăzute de Legea nr. 36/1991, în

Capitolul IV dedicat reglementării procedurii de administrare a societății agricole. În contextul evocat, instanța de apel nu a efectuat, în principal, analiza tuturor condițiilor răspunderii civile a administratorului societății reclamante prin prisma dispozițiilor legale speciale invocate de reclamantă și, subsecvent, în măsura în care s-ar constata că faptele pretinse s-ar fi săvârșit după încetarea calității de administrator, nu s-a procedat la analiza elementelor răspunderii civile delictuale pe temeiul art. 1357 C. civ.

Prin urmare, reținând că instanța de apel nu a avut în vedere toate elementele de fapt și de drept invocate de părți, nu se poate verifica în cadrul controlului de legalitate respectarea modului de aplicare a dispozițiilor referitoare la cele două tipuri de răspundere. Revine instanței de apel, remedierea acestei deficiențe, prin evaluarea probatoriului administrat în vederea stabilirii corecte și complete a situației de fapt și prin reevaluarea temeiului de drept pe care s-a întemeiat acțiunea.

Pentru considerentele reținute, în temeiul art. 496 și art. 497 C. proc. civ. raportat la art. 488 pct. 5, 6 și 8 din același cod, Înalta Curte a admis recursul, cu consecința casării deciziei recurate și a trimiterii cauzei spre o nouă judecată instanței de apel.

35. Acțiune în anularea unui contract de leasing financiar. Vicierea consimțământului prin dol. Schimbarea de către reclamant a elementului material din structura dolului. Consecințe din perspectiva dispozițiilor art. 478 alin. (3) din Codul de procedură civilă

C. proc. civ., art. 36, art. 478 alin. (3), art. 488 alin. (1) pct. 8
C. civ., art. 1208 alin. (1), art. 1214 alin. (1), art. 1215

Schimbarea de către reclamant, pe parcursul derulării litigiului în fața instanțelor de fond, inclusiv prin cererea de apel, a elementului material din structura dolului, care a constat, inițial, într-o inacțiune (fapt omisiv sau conduită negativă) și a devenit, ulterior, o acțiune frauduloasă (fapt comisiv sau conduită pozitivă), reprezintă o veritabilă schimbare a temeiului juridic al acțiunii, prohibită de prevederile art. 478 alin. (3) C. proc. civ.

În acest context, instanța de apel nu avea obligația de a răspunde acelor argumente care reprezentau, în esență, o modificare inadmisibilă a unui element esențial al judecății, nefiind îndeplinite, în această situație, cerințele motivului de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1621 din 22 septembrie 2020

Prin cererea înregistrată sub nr. x/3/2014 pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a civilă, la data de 22 septembrie 2014, reclamantul A. a chemat în judecată pe pârâtele B. S.A., C. S.R.L. și D. GMBH, pentru ca prin hotărârea ce se va pronunța să se dispună anularea contractului de leasing financiar nr. 2404 din 25 iunie 2012, încheiat de prima pârâtă cu reclamantul, pentru vicierea consimțământului prin dol și, în consecință, să se dispună repunerea părților în situația anterioară, prin restituirea către reclamant a sumelor achitate cu titlu de avans, comision acordare credit, rate leasing achitate de utilizator, precum și prime de asigurare.

A solicitat, de asemenea, obligarea în solidar a pârâtelor C. S.R.L. și D. GMBH la plata sumei de 24.707 Euro, cu titlu de despăgubiri pentru acoperirea prejudiciului cauzat prin dol utilizatorului-reclamant.

Reclamantul a completat, ulterior, cererea introductivă, în sensul că a solicitat obligarea, în solidar, a pârâtelor la plata echivalentului în lei al sumei de 49.422 Euro, cu titlu de daune-interese, în temeiul art. 1215 alin. 2 coroborat cu art. 1257 C. civ., pentru acoperirea prejudiciului cauzat prin neacordarea avantajului client la care reclamantul era îndreptățit la stingerea unui litigiu anterior cu pârâtele, la care se adaugă prejudiciul cauzat prin comercializarea unui al doilea autoturism cu intervenții ascunse.

Totodată, a solicitat obligarea celor trei pârâte la publicarea, pe cheltuiala proprie, a dispozitivului sentinței civile într-un ziar cu circulație națională în România, în ce privește primele două pârâte și, respectiv, în Austria, în ce privește pe pârâta D. GMBH.

Prin cerere reconvențională, pârâta B. S.A. a solicitat ca, în eventualitatea admiterii capătului de cerere referitor la repunerea părților în situația anterioară, să fie obligat reclamantul-pârât la plata sumei de 237.268,74 lei, reprezentând lipsa de folosință a autovehiculului ce a făcut obiectul contractului de leasing, în sumă de 237.268,74 lei.

Prin încheierea din 15 mai 2015, Tribunalul București a admis excepția lipsei calității procesuale pasive a pârâtei D. GMBH.

Prin sentința civilă nr. 4288 din 14 iulie 2016, prima instanță a respins acțiunea principală, astfel cum a fost completată, ca nefondată. A respins, de asemenea, ca neîntemeiată, și cererea reconvențională. A obligat reclamantul la plata către pârâte a cheltuielilor de judecată, după cum urmează: 13701,69 lei către pârâta C. S.R.L. și 13701,69 lei către pârâta B. S.A.

Atât împotriva încheierii din 15 mai 2015, cât și împotriva sentinței civile nr. 4288 din 14 iulie 2016 a Tribunalului București a declarat apel reclamantul-pârât A., cale de atac înregistrată la data de 25 iulie 2017 pe rolul Curții de Apel București, Secția a VI-a civilă.

Curtea Apel București, prin decizia nr. 1986 din 8 noiembrie 2017, a respins apelul, ca nefondat.

A obligat apelantul să plătească intimetei B. S.A. suma de 13672,51 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

Prin aceeași decizie, a respins cererea intimetei C. S.R.L. de acordare a cheltuielilor de judecată, ca nefondată.

Împotriva acestei hotărâri, în termen legal a declarat recurs reclamantul A., recurs înregistrat la data de 16 februarie 2018 pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă.

Decizia atacată a fost criticată sub aspectul nelegalității, pentru următoarele motive:

Soluția instanței de apel asupra excepției lipsei calității procesuale pasive a intimetei-pârâte D. GMBH a fost pronunțată cu încălcarea art. 36 C. proc. civ., fiind incident motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ.

În dezvoltarea acestui motiv de recurs a arătat, în esență, că în soluționarea excepției lipsei calității procesuale pasive instanța verifică exclusiv dacă părțile împotriva cărora reclamantul a formulat acțiunea au vocația de a fi titularele obligațiilor corelative dreptului pretins de reclamant. Conform prevederilor art. 36 teza a II-a C. proc. civ., existența sau inexistența drepturilor și obligațiilor afirmate constituie o chestiune de fapt și, prin urmare, nu reprezintă o condiție pentru existența calității procesuale pasive.

Or, prin motivele de apel formulate, reclamantul a demonstrat nelegalitatea admiterii, de către judecătorul fondului, a excepției lipsei calității procesuale pasive a D. GMBH, respectiv că aceasta este indirect, însă cert, implicată în raportul juridic de drept substanțial.

Concret, pârâta-vânzător al autoturismului C. S.R.L. își desfășoară activitatea sub stricta coordonare a producătorului, între producător și dealerul autorizat există un contract de distribuție (contract pe verticală), iar întreaga platformă electronică a citirilor de cheie (ISPA Light) în care sunt menționate intervențiile operate asupra autovehiculului este deținută de grupul - mamă.

Apreciază recurentul-reclamant că instanța de apel a încălcat prevederile art. 36 C. proc. civ. reținând că intimata D. GMBH nu are calitate procesuală pasivă deoarece nu a fost făcută „în concret” dovada unor fapte de inducere în eroare, acest aspect reprezentând, în realitate, o soluționare a fondului cauzei.

Un alt motiv de recurs invocat este insuficienta motivare a hotărârii atacate și caracterul contradictoriu al considerentelor (art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ.).

Astfel, considerentele instanței de apel pentru respingerea criticilor ce vizau greșita soluționare a excepției lipsei calității procesuale pasive nu răspund, în concret, argumentelor formulate de titularul căii de atac.

Instanța de apel a omis să motiveze care este rațiunea pentru care existența unui raport contractual între pârâta C. S.R.L. și D. GMBH nu este suficientă să justifice calitatea acesteia din urmă de parte la raportul juridic de drept substanțial.

Sub aspectul caracterului contradictoriu al considerentelor, recurentul a arătat că instanța de apel a afirmat, pe de o parte, că prin contractul de distribuție se pot dovedi raporturile contractuale dintre producător și dealerul autorizat. Pe de altă parte, instanța de apel a susținut, în mod contradictoriu, că intimata D. GMBH nu are calitate procesuală pasivă, întrucât nu au fost dovedite fapte concrete ale acesteia privind încheierea contractului de leasing.

A mai susținut recurentul că decizia instanței de apel este insuficient motivată sub aspectul soluționării criticilor din apel referitoare la fondul cauzei. În continuare, pentru a releva aspectul că instanța de prim control judiciar nu a realizat un raționament juridic complet, bazat pe evaluarea probelor, reclamantul a prezentat, în paralel, criticile și argumentele formulate prin cererea de apel și răspunsul primit prin decizia atacată, pentru a concluziona în sensul celor ce succed.

Decizia recurată este insuficient motivată sub aspectul reținerii împrejurării că reprezentantul reclamantului a avut cunoștință, la momentul încheierii contractului de leasing, de reparațiile anterioare efectuate asupra autovehiculului.

Instanța de apel a răspuns inadecvat și nemotivat împrejurării că valoarea la care autoturismul a fost asigurat este vădit inferioară cotei uzuale, aspect ce confirmă faptul că intimatele cunoșteau valoarea redusă a autovehiculului, ca urmare a reparațiilor operate, informații pe care au omis să le comunice utilizatorului la perfectarea convenției.

De asemenea, este nemotivată critica apelantului relativă la faptul că instanța de fond și-a întemeiat soluția exclusiv pe istoricul de citire chei, în condițiile în care există o distincție clară între raportul de citire cheie și istoricul de service.

A mai susținut recurentul că hotărârea instanței de apel nu răspunde nici criticii relative la împrejurarea că în mod eronat s-a reținut că au fost dovedite doar reparațiile efectuate la km 1332, ce vizau partea frontală a autoturismului.

În sfârșit, prin cererea de recurs s-a invocat și motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., arătându-se că hotărârea a fost dată cu aplicarea greșită a prevederilor art. 1215 C. civ.

În concret, s-a susținut că instanța de apel a făcut o greșită calificare a situației de fapt deduse judecății, raportat la dispozițiile legale incidente. Prin decizia recurată s-a reținut că, față de inexistența dolului intimatului cocontractant B., sunt neîntemeiate și motivele de apel vizând cunoașterea pretinsului dol de către terț, intimata C. S.R.L.

Or, dimpotrivă, prin motivele de apel s-a susținut și argumentat că terții comitenți ai dolului sunt C. S.R.L. și D. GMBH, iar cocontractantul B. a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască existența dolului la încheierea contractului.

Pentru a reține săvârșirea dolului în condițiile textului de lege invocat, instanța de apel era ținută să analizeze dacă terțul C. a săvârșit dolul prin reticență (nu dacă l-a cunoscut), în sensul cunoașterii reparațiilor și necomunicării acestui fapt utilizatorului, și, de asemenea, dacă B. a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască dolul (nu dacă l-a săvârșit).

A mai susținut recurentul că instanța de apel a încadrat greșit faptele deduse judecății față de temeiul acțiunii, ori a reținut aspecte fără nici un element probator (inclusiv în ceea ce privește recunoașteri ale părților, ori probe indirecte, cum sunt prezumțiile). În continuare, a expus pe larg argumentele din cererea de apel, probele administrate ce conduceau la dovedirea existenței dolului, pretins neanalizate sau greșit apreciate de instanța de prim control judiciar.

Prin cererea de recurs, în baza art. 38 și art. 39 C. proc. civ., s-a solicitat a se lua act de transmiterea calității procesuale active către succesorul cu titlu particular E. S.R.L., în baza contractului de vânzare-cumpărare încheiat la data de 15 decembrie 2017.

Prin întâmpinare, intimata B. SA a solicitat respingerea recursului, ca nefondat, întrucât hotărârea instanței de apel este legală. A susținut, în esență, că în mod corect s-a menținut soluția referitoare la lipsa calității procesuale pasive a pârâtei D. GMBH, din moment ce existența unui contract de distribuție nu demonstrează calitatea de parte la raportul juridic dedus judecății, iar acestei părți nu i se impută săvârșirea de acte concrete la momentul perfectării contractului de leasing. Cât privește critica de nemotivare, a susținut că instanțele nu au obligația de a răspunde amănunțit fiecărei susțineri formulate de parte, ci pot sintetiza anumite argumente. Totodată, a arătat că instanțele de fond au făcut o corectă aplicare a prevederilor art. 1215 alin. 1 C. civ.

Intimata D. GMBH, prin întâmpinare, a solicitat respingerea recursului, ca nefondat. Astfel, a arătat că instanța de apel a făcut o corectă aplicare a prevederilor art. 36 C. proc. civ., verificând, pe baza situației de fapt prezentate în apel, existența de identitate între părți și subiectele raportului juridic litigios. Or, intimata, în calitate de reprezentant al producătorului bunului vândut către unul din dealerii săi, și nu către recurent, nu a avut nicio implicare la momentul negocierii sau a încheierii contractului a cărui anulare se solicită.

În sfârșit, a arătat că hotărârea instanței de apel este suficient motivată în ce privește menținerea soluției asupra excepției lipsei calității procesuale pasive, față de lipsa probelor care să aibă cu adevărat utilitate pentru soluționarea cauzei și a inexistenței unor situații de fapt relevante pentru cazul supus judecății. În mod asemănător, nu se poate reține existența unor considerente contradictorii.

Recursul declarat de reclamantul A. și de succesorul cu titlu particular al acestuia E. S.R.L. este nefondat, pentru considerentele ce se vor arăta în continuare:

Contrar celor susținute prin motivele de recurs, decizia instanței de apel, de menținere a soluției referitoare la lipsa calității procesuale pasive a pârâtei-intimate D. GMBH, a fost

pronunțată cu respectarea dispozițiilor art. 36 C. proc. civ., nefiind, prin urmare, incident motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ.

Este adevărat că, potrivit art. 36 C. proc. civ., calitatea procesuală se analizează în cerința existenței unei identități între persoana reclamantului și persoana celui care este titularul dreptului subiectiv dedus în justiție, precum și în condiția unei identități între persoana pârâtului și persoana celui obligat în raportul de drept substanțial. Din modul de redactare a părții finale a textului de lege rezultă că, în soluționarea excepției lipsei calității procesuale pasive, instanța trebuie să verifice exclusiv dacă părțile împotriva cărora reclamantul a formulat acțiunea au vocația de a fi titularele obligațiilor corelative dreptului pretins de reclamant, ceea ce nu presupune stabilirea, în concret, a temeiniciei pretențiilor reclamantului. Altfel spus, trebuie avut în vedere raportul litigios, astfel cum a fost imaginat de reclamant, indiferent dacă are la bază un drept subiectiv real sau unul imaginar.

Însă, contrar celor susținute prin motivele de recurs, instanța de prim control judiciar, verificând motivul de apel privind nelegala admitere a excepției lipsei calității procesuale pasive, nu era obligată să se raporteze la argumentele prezentate în cuprinsul căii de atac devolutive cu care a fost sesizată, referitoare la coordonarea activității dealerului autorizat de către pârâta D. GMBH, existența unui contract pe verticală între producătorul autoturismului și vânzătorul acestuia sau la administrarea platformei electronice de evidență a citirilor de cheie de către grupul-mamă ș.a.m.d.

Instanța de apel a determinat, în concret, legitimarea procesuală a pârâtei D. GMBH, analizând împrejurările de fapt și de drept prezentate de reclamant în cuprinsul cererii de chemare în judecată. Acesta este actul de procedură prin care reclamantul a investit prima instanță, în care a arătat împrejurările de fapt din care rezultă îndreptățirea de a exercita o acțiune împotriva pârâtului în discuție. Faptele indicate de reclamant, în aceste condiții, sunt doar ipotetice sau simple alegații ale acestuia, suficiente însă pentru a declanșa procedura judiciară, așa cum rezultă din prevederile art. 36 teza ultimă C. proc. civ.

În acest context, în mod corect a constatat instanța de apel că, prin cererea introductivă de instanță, pârâtei D. GMBH nu i se impută nicio faptă concretă de inducere în eroare a utilizatorului reclamant, anterioară sau concomitentă perfectării contractului de leasing în litigiu, ci pretinsa furnizare de informații false la 2 ani după încheierea convenției. Arătarea motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază cererea de chemare în judecată, conform art. 194 lit. d) C. proc. civ., contribuie la determinarea cadrului în care se va desfășura întreaga activitate de soluționare a litigiului, inclusiv sub aspectul legitimării procesuale a părților. Altfel spus, investită fiind cu verificarea corectitudinii soluției pronunțate de judecătorul fondului asupra excepției lipsei calității procesuale pasive a uneia dintre cele trei pârâte, instanța de prim control judiciar nu se putea raporta la elemente factuale invocate prin cererea de apel, în mod esențial diferite de cele expuse în cererea de chemare în judecată.

Constată, de asemenea, că nici criticile referitoare la insuficienta motivare a deciziei instanței de apel sau la caracterul contradictoriu al considerentelor, critici subscrise motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., nu pot fi primite.

Conform art. 425 alin. 1 lit. c) C. proc. civ., considerentele hotărârii trebuie să cuprindă motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază soluția, arătându-se atât motivele pentru care s-au admis, cât și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților.

Este adevărat că motivarea este un element esențial al hotărârii judecătorești, o garanție a calității actului de justiție și, prin urmare, trebuie să ofere o înlănțuire logică a faptelor și regulilor de drept pe baza cărora s-a ajuns la concluzia prezentată în dispozitiv.

Însă, este indiscutabil, nu se cere instanțelor ca, procedând la motivarea soluției, să răspundă detaliat fiecărui argument invocat de părți, fiind suficient ca cererile acestora să fie în mod real „ascultate”.

Din această perspectivă, urmează a reține că recurentul invocă, în primul rând, caracterul inexact și insuficient al motivării deciziei pronunțate în apel cu privire la calitatea procesuală pasivă a D. GMBH, care s-ar întinde pe numai 3 paragrafe, în raport de caracterul amplu al argumentelor prezentate în cererea de apel. Așadar, instanța de apel nu ar fi înlăturat motivat argumentele ce combăteau în mod explicit raționamentul instanței de fond, referitoare la controlul direct al activității C. de către producătorul autoturismului sau la faptul că acesta din urmă avea cunoștință de reparațiile autovehiculului, anterioare încheierii contractului de leasing, în calitate de administrator al platformei electronice de evidență a citirilor de cheie.

Or, fără a reveni asupra celor mai sus reținute în decizia de față, constată că instanța de prim control judiciar, verificând legalitatea soluției date de judecătorul fondului, s-a raportat în motivare, la elementele de fapt ale cererii de chemare în judecată, acesta fiind actul de procedură apt să justifice calitatea procesuală pasivă a unuia dintre pârâți. Raționamentul instanței de apel, cu privire la acest aspect, deși sumar, justifică pe deplin soluția adoptată.

Cât privește pretinsul caracter contradictoriu al considerentelor, în raport de dezlegarea dată excepției lipsei calității procesuale pasive, constată că și această critică este neîntemeiată. Astfel, instanța de apel a reținut, pe de o parte, că prin contractul de distribuție se pot dovedi doar raporturile contractuale dintre producător și dealerul autorizat, iar, pe de altă parte, că intimata D. GMBH nu are calitate procesuală pasivă întrucât nu au fost dovedite fapte concrete ale acesteia privind încheierea contractului de leasing.

În primul rând, instanța de recurs nu sesizează vreo contradicție între cele două aspecte reținute prin decizia atacată. În al doilea rând, ceea ce se impută, în realitate, instanțelor de fond, este faptul că acestea au apreciat inutilă administrarea probei cu contractul de distribuție încheiat de producătorul D. GMBH cu pârâta C., în raport de împrejurarea de fapt ce se cerea a fi dovedită, anume ascunderea, cu rea-credință, de către vânzătorul-distribuitor, a unor reparații anterioare perfectării contractului de leasing. Or, asupra utilității probelor propuse și administrate de părți, aprecierea instanțelor de fond este suverană, nefiind un aspect de nelegalitate ce ar putea fi cenzurat pe calea recursului.

Recurentul a susținut că hotărârea pronunțată în apel este insuficient motivată și sub aspectul soluționării motivelor referitoare la fondul cauzei.

Se susține, în esență, că decizia atacată este insuficient motivată sub aspectul reținerii împrejurării că reclamantul a avut cunoștință, la momentul încheierii contractului de leasing, de reparațiile anterioare efectuate asupra autovehiculului, al valorii de asigurare vădit inferioare celei uzuale ce confirmă faptul cunoașterii, de către pârâte, a valorii reale reduse a bunului, a neînlăturării criticii din apel, referitoare la distincția clară dintre raportul de citire cheie și istoricul de service ș.a.m.d.

Înainte de a intra în analiza propriu-zisă a acestui motiv de casare, se impune precizarea că recursul este o cale de atac în reformare nedevalidă, care vizează numai nelegalitatea hotărârii, nu și netemeinicia acesteia. Ceea ce impută, în esență, recurentul instanței de apel, nu este nemotivarea hotărârii, ci modul în care aceasta a realizat aprecierea probatoriului administrat, modul în care a înlăturat de la analiză anumite argumente, apreciate neesențiale în economia raportului juridic dedus judecății.

Așadar, lipsa unui răspuns detaliat dat fiecărui argument din cererea de apel, argument ce reprezintă opinia autorului căii de atac asupra relevanței probatorii a fiecărui mijloc de probă

administrat în etapa fondului, nu echivalează cu nemotivarea deciziei pronunțate în apel. Este suficient ca din hotărârea atacată să rezulte elementele esențiale ce fundamentează raționamentul logico-juridic al judecătorului, pentru ca acea hotărâre să răspundă exigențelor art. 425 alin. 1 lit. b) C. proc. civ.

În sfârșit, nici criticile subscrise motivului de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., nu sunt întemeiate.

În dezvoltarea acestui motiv de casare, recurentul a arătat că raționamentul instanței de apel denotă o greșită înțelegere și aplicare a dispozițiilor art. 1215 C. civ. Pentru a concluziona în acest sens, a reprodus considerentul instanței de apel, potrivit căruia, „față de inexistența dolului intimatului contractante B., sunt neîntemeiate și motivele de apel vizând cunoașterea pretinsului dol de către terț, intimata C.”.

Instanța constată, însă, că acest considerent cuprinde o evidentă eroare materială referitoare la denumirea părților, întrucât, din economia întregii hotărâri, rezultă că instanța de apel a analizat existența faptei dolului comis de terțul față de contractul de leasing - C.

Sub aspectul aplicării dispozițiilor art. 1215 alin. 1 C. civ. cu privire la dolul provocat de terț, instanța de recurs consideră necesar a face o serie de precizări prealabile.

Prin cererea introductivă de instanță, reclamantul a invocat că, la data perfectării unui contract de leasing cu B., fost indus în eroare, cu intenție, de terțul C., prin necomunicarea faptului că autoturismul ce făcea obiectul convenției suferise intervenții. Dolul prin reticență al terțului a constatat în omisiunea frauduloasă a informării utilizatorului în legătură cu împrejurări pe care ar fi trebuit să le dezvăluie.

Prin ipoteză, nu s-a pus în discuție obligația pretinsei victime a dolului de a se informa sau căderea acesteia într-o eroare nescuzabilă, în sensul art. 1214 alin. 1 raportat la art. 1208 alin. 1 C. civ. Aceasta întrucât, din însăși cererea introductivă de instanță rezultă că, în opinia reclamantului, acestuia urma a îi fi pus la dispoziție un autoturism în starea sa originală, fără nicio intervenție ulterioară. Concret, reclamantul a apreciat că, prin tranzacția încheiată cu C. pentru stingerea unui litigiu anterior, vânzătorul s-a obligat să îi achite o despăgubire de 24.707 Euro, diferența de preț între un autoturism nou, ce urma a îi fi predat spre utilizare în sistem leasing, și valoarea reală a acestuia. Așadar, evaluarea realizată de judecătorul fondului asupra obligației de informare ce incumba terțului, pretins autor al dolului reticent, urma a porni de la inexistența obligației de autoinformare a reclamantului-utilizator. Cu alte cuvinte, eroarea în care a fost indusă victima era scuzabilă, în sensul că nu îi putea fi imputat errans-ului ignoranța, pasivitatea sau lejeritatea acestuia, de vreme ce urma a prelua un autoturism în starea sa originală, care, prin ipoteză, nu putea să fie supus unor reparații.

Însă, din conținutul concret al tranzacției nu a rezultat că pârâta-intimată C. S.R.L. ar fi recunoscut că a cauzat reclamantului un prejudiciu în quantum de 24.707 Euro, pe care s-ar fi obligat să îl acopere prin punerea la dispoziția acestuia a unui autoturism nou, la un preț diminuat cu contravaloarea acestei despăgubiri. În realitate, din convenție rezultă că, pentru stingerea unui litigiu anterior, vânzătorul s-a obligat să preia, prin novație, calitatea de utilizator într-un contract de leasing anterior și să despăgubească fostul utilizator (reclamantul) cu suma de 10.000 Euro, ce urma a fi constituită ca avans pentru contractul de leasing ce face obiectul cauzei de față.

Pornind de la această premisă că obiectul derivat al contractului a cărui anulare se solicită (obiectul prestației) este reprezentat totuși de un autovehicul rulat, și nu de unul nou, precum și în raport de apărările formulate de către pârâte, instanțele de fond au avut de analizat dacă reclamantul, la rândul său, și-a îndeplinit obligația de auto-informare. Determinarea caracterului

nescuzabil al erorii de fapt presupunea a se verifica dacă reclamantul, cu diligențe rezonabile, după împrejurări, putea verifica dacă autoturismul în litigiu a suferit reparații anterioare.

Acesta este contextul în care instanțele de fond au statuat că reclamantul a avut acces la istoricul de citire de cheie, de pe platforma Ispa Light administrată de producătorul D. AG, astfel că nu a fost în imposibilitate de a se informa asupra datelor la care autoturismul a fost într-un service autorizat. Chiar dacă acest istoric de citire cheie nu relevă care a fost natura intervențiilor suferite de bun și nu se confundă cu istoricul de service, instanțele de fond au statuat că dobândirea de către utilizator de informații suplimentare se subscie obligației acestuia de auto-informare.

Un ultim aspect ce trebuie relevat este tendința reclamantului de a schimba cauza juridică a acțiunii, pe parcursul derulării litigiului în fața instanțelor de fond, inclusiv prin cererea de apel. Astfel, inițial, s-a invocat dolul prin reticentă al terțului, în condițiile inexistenței vreunei obligații de auto-informare a pretinsei victime a dolului.

Ulterior, se pretinde că reclamantul și-a îndeplinit obligația de auto-informare, dar că terțul i-ar fi furnizat informații eronate. În final, prin cererea de apel, nu se mai invocă dolul reticent, ci se impută părâtelor (terțe în raport cu contractul de leasing) fapte comise cum ar fi intervenția acestora asupra unui sistem informatic (prin ascunderea, anterior perfectării convenției, a unei intervenții care nu era înregistrată și stocată pe platforma ISPA LIGHT). Or, schimbarea elementului material din structura dolului, care a constat, inițial, într-o inacțiune (fapt omisiv sau conduită negativă) și a devenit, ulterior, o acțiune frauduloasă (fapt comisiv sau conduită pozitivă), reprezintă o veritabilă schimbare a temeiului juridic al acțiunii, prohibită de prevederile art. 478 alin. 3 C. proc. civ.

În acest context, fără a reveni la considerentele ce au fundamentat respingerea criticilor subscrise motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., se impune a preciza că instanța de apel nu avea obligația de a răspunde acelor argumente care reprezentau, în esență, o modificare inadmisibilă a unui element esențial al judecății.

Cât privește celelalte critici formulate de recurent și încadrate în motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., vom concluziona că evaluarea fiecăreia dintre obligațiile de informare ce incumbă reclamantului (pretinsă victimă) și terțului C., cu rezultate asupra existenței sau nu a dolului reticent (neîndeplinirea obligației de informare) sau a erorii nescuzabile (neîndeplinirea obligației reclamantului de a se autoinforma) reprezintă chestiuni de fapt, soluționate de instanțele devolutive în funcție de circumstanțele speței, de împrejurările încheierii contractului, de calitatea părților ș.a.m.d. Așadar, aceste aspecte nu pot fi reevaluate pe calea recursului, cale extraordinară de atac, limitată la examinarea conformității hotărârii cu regulile de drept aplicabile, conform art. 483 alin. 3 C. proc. civ.

Față de considerentele ce preced, potrivit art. 496 alin. 1 C. proc. civ., Înalta Curte a respins recursul, ca nefondat.

36. Prescripție extinctivă. Admiterea excepției în apel. Efecte

C. proc. civ., art. 248 alin. (1), art. 425 alin. (1) lit. b), art. 488 pct. 5 - 6
C. civ., art. 2523

În cazul în care instanța de apel, admitând apelul pârâtei, cu consecința schimbării în tot a sentinței pronunțate în primă instanță, în sensul respingerii ca prescrise a cererii de chemare în judecată, a inserat în considerentele hotărârii un raționament juridic ce privește analiza în fond a cauzei deduse judecătii, sunt încălcate normele de procedură privind soluționarea excepțiilor [art. 248 alin. (1) C. proc. civ.], precum și cele privind conținutul hotărârii [art. 425 alin. (1) lit. b) C. proc. civ.].

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1408 din 21 iulie 2020

Prin cererea înregistrată la data de 30 mai 2014, reclamanta SC A. SRL a solicitat, în contradictoriu cu pârâta SC B. SRL, obligarea pârâtei la plata contravalorii lipsei de folosință a construcției în natură "platformă betonată" proprietatea reclamantei, edificată pe terenul pârâtei în suprafață de 7.620 mp situat în Baia Mare, str. X nr. 3, înscris în CF102549 Baia Mare, nr. cad. 1 1795, începând cu data de 02.06.2011 și până la plata contravalorii acesteia, obligarea pârâtei la plata către reclamantă a contravalorii construcției în natură "platformă betonată" edificată pe terenul său în suprafață de 7.620 mp situat în Baia Mare, str. X nr. 3, înscris în CF 102549 Baia Mare, nr. cad. 1 1795, cu cheltuieli de judecată.

În motivarea cererii de chemare în judecată s-a arătat, în esență, că prin sentința civilă nr. 1463/03.05.2010 pronunțată de Tribunalul Maramureș în dosarul nr. x/100/2008, rămasă irevocabilă la data de 29.11.2010, s-a admis cererea SC B. SRL și, în consecință, societatea debitoare SC A. SRL a fost obligată să lase în deplină proprietate și pașnică folosință a pârâtei terenul în suprafață de 7620 mp situat în Baia Mare, str. X nr. 3.

În motivarea sentinței civile nr. 1463/03.05.2010 pronunțată de Tribunalul Maramureș s-a reținut că pe această suprafață de teren se află o platformă betonată proprietatea SC A. SRL, achiziționată prin contractul de vânzare cumpărare încheiat la data de 19.12.2000. Situația juridică a acestei platforme, deși se afla pe terenul proprietatea SC B. SRL, nu a fost reglementată. Societatea reclamantă din dosarul nr. x/100/2008, SC B. SRL, a solicitat și i s-a admis constatarea dreptului de proprietate asupra terenului în suprafață de 7620 mp, iar în ceea ce privește construcțiile, dreptul de proprietate prin accesiune doar asupra construcției, benzinărie cu 3 pompe, deși pe aceeași suprafață de teren de 7620 mp se afla și platforma betonată.

Deși SC B. SRL a devenit, în ceea ce privește construcțiile, proprietara numai asupra benzinăriei cu 3 pompe, aceasta folosește și platforma betonată, fără a deține vreun titlu asupra acesteia. Mai mult decât atât, din informațiile pe care le deține, se arată că această societate a închiriat platforma betonată Primăriei municipiului Baia Mare, încasând chiria aferentă.

În drept, s-au invocat prevederile art.577-597 NCC, art. 453 C. proc. civ.

La data de 01.08.2014, pârâta a formulat întâmpinare prin care a invocat excepția necompetenței materiale a Tribunalului Maramureș, excepția puterii de lucru judecat și excepția prescripției dreptului la acțiune cu privire la sumele pretinse de către reclamantă, iar pe fond a solicitat respingerea cererii de chemare în judecată în principal ca inadmisibilă, iar în subsidiar ca neîntemeiată, cu obligarea reclamantei la plata cheltuielilor de judecată.

Prin încheierea din 19 noiembrie 2014, pronunțată de Tribunalul Maramureș, s-au respins excepțiile privind puterea lucrului judecat și prescripția dreptului la acțiune invocate de pârâta SC B. Baia Mare.

Prin sentința civilă nr. 1191 din 28.06.2018, pronunțată în dosarul nr. x/100/2014 al Tribunalului Maramureș s-a respins în integralitate acțiunea formulată de reclamanta SC A. SRL, prin lichidator judiciar D. IPURL, în contradictoriu cu pârâta SC B. SRL.

Reclamanta a fost obligată să plătească pârâtei, suma de 3500 lei cu titlu de cheltuieli de judecată.

Împotriva acestei sentințe și a încheierii interlocutorii din 19 noiembrie 2014, pronunțate de Tribunalul Maramureș, a formulat apel S.C. B. S.R.L., solicitând schimbarea în parte a sentinței în sensul anulării încheierii civile interlocutorii din 19.11.2014 și, în consecință, admiterea excepției prescripției dreptului la acțiune, respectiv consecutiv a puterii lucrului judecat, astfel cum au fost formulate, respingerea cererii de chemare în judecată în considerarea unuia dintre aceste temeuri juridice, cu cheltuieli de judecată.

Prin decizia civilă nr. 595 din 13 noiembrie 2018, pronunțată de Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, s-a admis apelul declarat de pârâta S.C. B. S.R.L. împotriva încheierii din 19 noiembrie 2014, pronunțată în dosarul nr. x/100/2014 al Tribunalului Maramureș, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, care a fost schimbată în parte, în sensul admiterii excepției prescripției dreptului la acțiune. Au fost menținute restul dispozițiilor încheierii.

Prin aceeași decizie a fost admis apelul declarat de pârâta SC B. SRL împotriva sentinței nr. 1191 din 28 iunie 2018, pronunțată de Tribunalului Maramureș, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, care a fost schimbată în tot, în sensul respingerii ca prescrisă a acțiunii formulate de reclamanta S.C. A. S.R.L.

Totodată, a fost respins apelul declarat de reclamanta S.C. A. S.R.L. împotriva aceleiași sentințe.

A fost obligată intimata să plătească apelantei SC B. SRL suma de 2900 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată în apel.

La 9 ianuarie 2019, reclamanta S.C. A. S.R.L., prin lichidator judiciar D. IPURL a declarat recurs împotriva deciziei civile nr. 595 din 13 noiembrie 2018, pronunțată de Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă.

Recurenta-reclamantă a arătat că în raport cu motivul de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., nelegalitatea deciziei recurate se susține din perspectiva aplicării greșite de către instanța de apel a normelor de drept material ce vizează instituția prescripției extinctive, în privința momentului de la care începe curgerea termenului acesteia, fiind incident.

În susținerea acestei critici recurenta a arătat că momentul de la care curge termenul de prescripție, respectiv când se naște dreptul la acțiune al recurente având ca obiect plata despăgubirii pentru lipsa de folosință a bunului imobil, este cel al pierderii folosinței bunului. S-a mai arătat că petitul subsidiar vizează încetarea acestei stări juridice, în care există un proprietar asupra terenului și altul asupra construcției, prin aplicarea dispozițiilor art. 577-597 C. proc. civ. Or, folosința platformei betonate a fost pierdută de reclamantă la 2 iunie 2011, când s-a efectuat predarea silită a terenului către pârâtă, teren pe care se află platforma betonată.

Recurenta-reclamantă a mai subliniat că nu au relevanță în soluționarea excepției prescripției extinctive hotărârile judecătorești pronunțate în dosarul nr. x/100/2008 al Tribunalului Maramureș care a pronunțat sentința civilă nr. 1463/2010 și nici decizia civilă nr. 3119/2010 a Curții de Apel Cluj, întrucât platforma betonată nu a făcut obiectul aceluși dosar.

În opinia recurente-reclamante, nu poate fi reținută teza instanței de ape, care leagă momentul începerii curgerii termenului prescripției, echivalent celui al exigibilității creanței, de data de 29 noiembrie 2010, momentul rămânării definitive a sentinței civile nr. 1463/2010 a Tribunalului Maramureș, cu justificarea că de la acea dată reclamanta putea pretinde sumele de bani. Se arată că începând cu 30 noiembrie 2010 recurenta avea deschisă această posibilitate, neexistând vreun impediment care să o limiteze în acțiunea sa, deoarece reclamanta nu a fost obligată prin această sentință să predea posesia platformei betonate, S.C. A. S.R.L. nefiind deposedată de bun decât la 2 iunie 2011, concomitent cu predarea silită a terenului pe care aceasta este edificată.

În ceea ce privește considerentele instanței de apel cu privire la dreptul de proprietate al reclamantei asupra platformei betonate, recurenta a învederat că acesta nu face obiectul prezentului litigiu și nici nu a făcut obiectul dosarului nr. x/100/2008.

Prin urmare, recurenta-reclamantă a precizat că instanța de apel, în mod greșit, a aplicat normele de drept material în ceea ce privește prescripția, și anume aspectele referitoare la momentul de început al curgerii termenului prescripției. Astfel, s-a subliniat că prescripția începe să curgă de la momentul la care se naște dreptul la acțiune. Or, în ceea ce privește situația dedusă judecătii, reclamanta nu avea un drept la acțiune anterior punerii în executare a hotărârii de revendicare, acest drept luând naștere în momentul în care reclamanta a pierdut posesia bunului a cărei lipsă de folosință este solicitată în litigiul *pendinte*.

La data de 29 martie 2019, intimata-pârâtă S.C. B. S.R.L. a depus la dosar întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului ca fiind lipsit de interes, raportat la faptul că recurenta-reclamantă a atacat doar soluția pronunțată pe apelul pârâtei, cu privire la greșita soluționare a excepției prescripției dreptului la acțiune în sens material, nu și soluția privind apelul reclamantei, soluție care privește fondul raportului juridic dedus judecătii.

În subsidiar, intimata-pârâtă a solicitat respingerea recursului, având în vedere că a intervenit prescripția extinctivă în ceea ce privește dreptul material la acțiune al recurente-reclamante, instanțele pronunțându-se definitiv în privința dreptului de proprietate al reclamantei asupra platformei betonate.

La 19 aprilie 2019, recurenta-reclamantă a depus la dosar răspuns la întâmpinare, prin care a solicitat respingerea apărărilor invocate de intimata-pârâtă prin întâmpinare.

Prin încheierea din 5 noiembrie 2019 Înalta Curte a dispus comunicarea raportului asupra admisibilității în principiu a recursului, iar, prin încheierea din 3 martie 2020, a respins excepția lipsei de interes în promovarea recursului, invocată de intimata-pârâtă SC B. S.R.L. și a admis în principiu recursul declarat de recurenta-reclamantă S.C. A. S.R.L.

Examinând decizia atacată, în limitele controlului de legalitate, în raport de criticile formulate și de dispozițiile legale incidente, Înalta Curte a constatat următoarele:

În primul rând, Înalta Curte constată că, deși recurenta-reclamantă susține ca fiind incident motivul de casare reglementat de dispozițiile art. 488 pct. 8 C. proc. civ. referitor la aplicarea greșită a normelor de drept material, în susținerile sale, prin care dezvoltă argumentele privind nelegalitatea deciziei recurate, face referire și la împrejurarea că instanța de apel a reținut motive străine de natura pricinii, contradictorii, respectiv cele privind dreptul de proprietate al reclamantei asupra platformei betonate, critică ce se subsumează practic motivului de casare reglementat de art. 488 pct. 6 C. proc. civ., precum și faptul că în condițiile în care s-a pronunțat asupra excepției prescripției nu putea analiza și fondul cauzei (critică subsumată motivului de casare reglementat de art. 488 pct. 5 C. proc. civ.)

Aceste critici sunt întemeiate, în sensul că Înalta Curte constată că în considerentele deciziei recurate, deși instanța de apel a soluționat apelul pârâtei SC B. SRL împotriva sentinței civile nr. 1191/28.06.2018, pronunțând o soluție de admitere, cu consecința schimbării în tot a sentinței pronunțate în primă instanță, în sensul respingerii ca prescrise a cererii de chemare în judecată, în motivare face unele referiri la fondul dreptului de proprietate al reclamantei.

O atare motivare a hotărârii încalcă, pe de o parte, dispozițiile procedurale reglementate de art. 248 alin. 1 C. proc. civ., sub aspectul necesității soluționării cu prioritate a excepțiilor procesuale (cum este în cauză excepția prescripției, care a fost admisă de către instanța de apel), fapt ce face de prisos cercetarea în fond a cauzei, astfel că prin inserarea în considerente a unui raționament juridic ce privește analiza în fond a dreptului de proprietate al reclamantei asupra platformei betonate s-au încălcat aceste forme de procedură privind modul de soluționare a excepțiilor.

De asemenea, prin acest mod de formulare a considerentelor, care practic contrazic soluția dată exclusiv asupra prescripției dreptului material la acțiune, deoarece se referă la aspecte nejudecate de către instanță, instanța de apel a încălcat și normele procedurale referitoare la motivarea hotărârii (art. 425 alin. 1 lit. b) C.proc.civ.) în ce privește "... motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază soluția...". În acest sens, se constată că deși soluția dată a fost "Respinge cererea ca prescrisă...", considerentele se referă la inexistența unei "aparențe a dreptului de proprietate al reclamantei..." ori la faptul că reclamanta nu "și-a probat legitimitatea ... unui drept de proprietate", ceea ce încalcă exigențele procedurale impuse de textul mai sus evocat.

Așa cum susține și recurenta-reclamantă, instanța de apel a încălcat și limitele investiției, prin inserarea în considerentele deciziei a unor argumente privind inexistența unui drept de proprietate, cătă vreme cererea de chemare în judecată nu avea ca obiect revendicarea unui bun imobil (platforma betonată), ci valorificarea unui drept de creanță (acțiune personală) constând în contravaloarea lipsei de folosință asupra acestei platforme betonate, situație în care, riguros exact, nu se pune problema dreptului de proprietate însuși (pe calea unei acțiuni reale în revendicare), cu atât mai mult cu cât nici dosarul nr. x/100/2008, la care instanța de apel face referire, nu a avut ca obiect revendicarea platformei betonate.

Și cu privire la aceste considerente, hotărârea instanței de apel este nelegală, de vreme ce aspectele privind prescripția dreptului la acțiune, în sens material, pentru valorificarea unui drept de creanță nu privesc, de plano, analiza în fond a dreptului de proprietate asupra imobilului, cu atât mai mult cu cât soluția dată a fost aceea de a respinge cererea introductivă ca prescrisă.

Toate aceste încălcări ale instanței de apel atrag incidența sub două aspecte a motivului reglementat de art. 488 pct. 5 C. proc. civ., în sensul încălcării normelor de procedură privind soluționarea excepțiilor (art. 248 alin. 1 C. proc. civ.), precum și a celor privind conținutul hotărârii (art. 425 alin. 1 lit. b C.proc.civ.), astfel că recursul reclamantei va fi admis.

De asemenea, pornind de la aceste încălcări, practic este incident și motivul de casare privind motivarea contradictorie a hotărârii (art. 488 pct. 6 C.proc.civ.) de vreme ce instanța de apel, deși a pronunțat soluția ca efect al admiterii apelului pârâtei și al schimbării sentinței apelate în sensul admiterii excepției prescripției și respingerii cererii ca prescrise, a motivat hotărârea cu argumente ce țin de lipsa legitimității dreptului de proprietate asupra imobilului, ceea ce depășea limitele analizei procedurale a excepției, după cum am dezvoltat mai sus.

Mai mult, așa cum susține și recurenta-reclamantă, considerentele instanței de apel cuprind o motivare neclară și omisivă și în ceea ce privește analiza momentului de la care începe să curgă prescripția dreptului material la acțiune, în raport de dreptul subiectiv de creanță ce se

dorește a fi valorificat în cauză, fapt ce conduce la concluzia aplicării greșite și a normelor de drept material reglementate de art. 2523 C.civ. (trecute eronat de către instanța de apel ca fiind art. 2523 C. civ.) sub aspectul clarificării momentului la care reclamanta putea pretinde de la pârâtă sumele de bani solicitate pe cale de acțiune, caz în care este incident și motivul de casare reglementat de art. 488 pct. 8 C.proc.civ.

În această privință, Înalta Curte constată că instanța de apel nu a făcut o analiză motivată a susținerilor apelantei-reclamante în ce privește aplicarea art. 2523 C.civ., în sensul nașterii dreptului la acțiune de la momentul pierderii posesiei asupra platformei betonate, iar nu de la momentul pronunțării deciziei de către Curtea de Apel Cluj (29.11.2010), ceea ce conduce la concluzia că sub acest aspect lipsește motivarea deciziei asupra criticilor și apărărilor formulate în apel.

Redarea trunchiată în motivarea deciziei din apel a unor aspecte de fapt, fără înlăturarea motivată a aspectelor contrare susținute de părțile în cauză, nu este de natură a suplini motivarea hotărârii sub aspectul criticilor formulate, care trebuie să se refere în special la încălcările săvârșite de către prima instanță, deoarece apelul este o a doua etapă a judecătii, un al doilea grad de jurisdicție supus unor rigori speciale, iar acesta nu presupune de plano o reluare a analizei situației de fapt, în lipsa aprecierii, în prealabil, ca fondate a unor critici formulate în apel (art. 477 și art. 478 C.proc.civ.).

Așadar, Înalta Curte a constatat că sunt incidente motivele de casare reglementate de dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 5, pct. 6 și pct. 8 C.proc.civ., astfel că a admis recursul reclamantei, a casat decizia atacată și a trimis cauza spre o nouă judecată aceleiași instanțe.

VII. Căi extraordinare de atac

A. Recursul

37. Cerere de recuzare respinsă. Nelegala compunere a completului de judecată invocată, ulterior, în cadrul recursului formulat împotriva încheierii de respingere a cererii de sesizare a Curții Constituționale. Condiții și efecte

C. proc. civ., art. 53 alin. (1), art. 442, alin. (1), art. 457 alin. (1), art. 460 alin. (1), art. 503 alin. (2) pct. 2-3, art. 508 alin. (3)

În cazul în care cererea de recuzare nu vizează compunerea completului la data examinării cererii de sesizare a Curții Constituționale, ci la un moment anterior, - cerere de recuzare respinsă -, iar pe calea recursului promovat împotriva încheierii de respingere a cererii de sesizare a Curții Constituționale se deduce instanței de control nelegala compunere a completului de judecată la data examinării condițiilor de admisibilitate a excepției de neconstituționalitate de către completul de judecată aflat în aceeași compunere, este neîntemeiat motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 1 C. proc. civ., întrucât chestiunea nelegalei compuneri a completului, întemeiată pe aceleași argumente care au determinat formularea cererii de recuzare, nu poate fi controlată decât pe calea recursului declarat împotriva încheierii prin care s-a respins recuzarea, în virtutea principiilor legalității și unicității căilor de atac statuate prin art. 457 alin. (1) C. proc. civ. și art. 460 alin. (1) C. proc. civ.

Prin urmare, până la acest demers, încheierea de respingere a cererii de recuzare produce efectele oricărei hotărâri judecătorești, neputându-se considera că instanța nu a fost alcătuită potrivit legii la data examinării cererii de sesizare a Curții Constituționale.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 297 din 5 februarie 2020

1. Prin cererea înregistrată pe rolul Curții de Apel Ploiești, petentul A. a solicitat revizuirea deciziei civile nr. 2885/29.11.2018 pronunțată de această instanță în dosarul nr. x/42/2018.

În cadrul dosarului asociat dosarului de revizuire, cu nr. x/42/2018/a2, Curtea de Apel Ploiești a respins ca inadmisibilă cererea de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 405 C. proc. civ., formulată de același petent, pronunțând în acest sens încheierea din 14.10.2019.

2. Împotriva acestei încheieri petentul A. a declarat recurs, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 1, 5 și 8 C. proc. civ.

3. Prin decizia nr. 2231/28.11.2019, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă în dosarul nr. x/42/2018/a2, a fost respins ca nefondat recursul declarat de recurentul A. împotriva încheierii din 14 octombrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Ploiești, Secția I civilă.

În motivarea deciziei, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut că în ceea ce privește motivele de recurs întemeiate pe dispozițiile art. 488 pct. 1 și 5 C. proc. civ., chestiunile înveredate de recurent ca reprezentând nulități ale hotărârii judecătorești nu au făcut obiectul analizei instanței investite cu soluționarea cererii de revizuire.

Examinând recursul declarat împotriva încheierii din 14.10.2019, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut că verificarea condițiilor de admisibilitate a cererii de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate este dată prin lege în competența instanței în fața căreia excepția este ridicată.

Astfel, a revenit curții de apel investite cu cererea de revizuire competența de a examina condițiile de admisibilitate a cererii de sesizare a instanței de contencios constituțional cu privire la condițiile art. 29 din Legea nr. 47/1992, această instanță statuând că dispozițiile art. 405 C. proc. civ., care au făcut obiectul excepției, nu au legătură cu soluționarea cererii de revizuire. Astfel, instanța a subliniat corect în încheierea atacată cu recurs că decizia contestată cu revizuire în temeiul art. 509 alin. (1) pct. 1 C. proc. civ. nu evocă fondul, iar dispozițiile art. 405 C. proc. civ. se referă la mijloacele de invocare a nulității hotărârii, concordant cu principiul legalității căilor de atac, ceea ce nu are legătură cu nulitatea invocării unor presupuse acte de procedură.

4. Împotriva acestei decizii, A. a formulat contestație în anulare, în temeiul art. 503 alin. (2) pct. 2 și 3 C. proc. civ., art. 6 alin. (1) C.E.D.O., solicitând retractarea deciziei contestate și soluționarea recursului în conformitate cu temeiurile de drept invocate și a probatoriului de la dosar.

Contestatorul a susținut că dezlegarea dată de instanța de recurs este rezultatul unor erori materiale care au influențat soluția de respingere a recursului.

Astfel, prima eroare constă în faptul că instanța de recurs nu a înțeles ce hotărâre face obiectul recursului, contestatorul solicitând să se constate că recursul promovat nu a fost împotriva deciziei de respingere a cererii de revizuire, ci împotriva încheierii de respingere a cererii de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 405 C. proc. civ.

Cea de-a doua eroare se referă la împrejurarea că în decizia contestată se face referire la considerentele instanței de apel, în condițiile în care dosarul a fost judecat de o instanță de revizuire.

Un alt motiv subsumat contestației în anulare vizează omisiunea instanței de recurs de a cerceta motivele de recurs expuse la pct. 1, respectiv cele referitoare la legala alcătuire a instanței, la pct. 2 care vizau încălcarea unor norme de procedură care atrag nulitatea hotărârii, precum și motivele expuse la pct. 3 privind analiza pe fond a excepției de neconstituționalitate invocate.

Din perspectiva prevederilor art. 176 și urm. și art. 405 C.proc.civ., contestatorul invocă un motiv de nulitate absolută și necondiționată a deciziei atacate, în argumentarea căreia arată că la termenul din 28.11.2019, după soluționarea excepțiilor de procedură, instanța de recurs a dispus trecerea la dezbaterea pe fond a recursului, refuzând să stabilească un nou termen în acest sens, cu încălcarea prevederilor art. 244 C.proc.civ.

Împotriva contestației în anulare a formulat întâmpinare intimata B., solicitând respingerea acesteia ca neîntemeiată.

La 3.02.2020 contestatorul a depus la dosar cerere de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept cu privire la interpretarea art. 519 C.proc.civ, în sensul rezolvării de principiu a sintagmei „va putea solicita”, respectiv dacă aceasta semnifică faptul că sesizarea completului este o decizie lăsată de legiuitor la latitudinea exclusivă a completului în fața căruia se formulează cererea de sesizare, sau dacă semnifică faptul că, atâta vreme cât cererea justițiabililor întrunește cele trei condiții limitativ stipulate de textul de lege, instanța este obligată să dea curs solicitării, urmând ca aceasta să fie admisibilă în principiu în fața completului specializat al Înaltei Curți.

În drept, au fost invocate prevederile art. 519 C.proc.civ., art. 6 C.E.D.O., deciziile nr. 462/2014 și nr. 500/2016 ale Curții Constituționale.

6. Înalta Curte a luat în examinare, cu prioritate, cererea de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, urmând a o respinge, în considerarea următoarelor argumente:

Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, conform art. 519 C.proc.civ., reprezintă un mecanism menit să preîntâmpine apariția unei practici neunitare în aplicarea și interpretarea legii de către instanțele judecătorești.

Între condițiile cumulative impuse de lege pentru formularea sesizării instanței supreme pentru dezlegarea unei chestiuni de drept este aceea ca de soluționarea respectivei chestiuni de drept să depindă soluționarea pe fond a cauzei în care problema de drept sesizată reclamă nevoia unei interpretări de principiu, posibilă prin acest mecanism.

Or, de la bun început, Înalta Curte constată că dispozițiile art. 519 C. proc. civ. sunt invocate cu totul izolat în cauză, litigiul având ca obiect o contestație în anulare îndreptată împotriva unei decizii definitive, pronunțate de instanța de recurs. Nu doar că dispozițiile legale evocate de contestator nu au incidență directă în cauză, dar nicio altă solicitare cu caracter incidental în procedura urmată nu este aptă să suscite evaluarea chestiunii de drept derivate din modul de interpretare a dispozițiilor legale evocate de contestator.

Pentru aceste considerente, Înalta Curte de Casație și Justiție respinge cererea contestatorului A. de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept învederate.

Trecând, mai departe, la analiza motivelor contestației în anulare promovate, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că un prim motiv vizează împrejurarea că dezlegarea dată recursului este rezultatul unor erori materiale care au influențat într-o manieră determinantă hotărârea instanței de respingere a recursului ca nefondat.

A considerat contestatorul că în mod eronat instanța de recurs a reținut că declararea căii de atac a vizat hotărârea dată asupra revizuirii, iar nu încheierea din 14 octombrie 2019 prin care a fost respinsă cererea de sesizare a Curții Constituționale cu o excepție de neconstituționalitate.

În noțiunea juridică de eroare materială se includ greșelile de procedură constând în confundarea unor elemente importante, inclusiv de natura celei sesizate de contestator, care au influențat decisiv hotărârea pronunțată în cauză.

Cu toate acestea, deși contestatorul a sesizat eroarea constând în analiza în recurs a unei alte hotărâri decât cea real recurată, în realitate, această eroare nu a fost comisă în procedura de judecată a recursului și, de aceea, acest motiv de contestație în anulare nu va fi reținut.

Astfel, încă din practica deciziei atacate cu contestație în anulare, decizia nr. 2231/28.11.2019 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție se reține ca obiect al recursului încheierea din 14.10.2019 pronunțată de Curtea de Apel Ploiești, Secția I civilă în dosarul nr. x/42/2018/a2, pentru ca ulterior, în considerente, să fie analizată legalitatea acesteia.

Împrejurarea că în debutul considerentelor deciziei s-a făcut o prezentare a cadrului procesual pentru relevarea parcursului și evoluției litigiului nu este de natură a fi considerată o permutare a obiectului recursului. Este evident, din structura și evoluția considerentelor, că analiza instanței de recurs s-a referit exclusiv la încheierea din 14.10.2019, prin care Curtea de Apel Ploiești a respins cererea revizuentului de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 405 C. proc. civ.

Aceste considerente corespund specificului încheierii de ședință atacate de recurent și răspund aspectelor criticate de parte, chiar dacă prin acestea s-au făcut, în mod circumstanțial, trimiteri la modul în care instanța a aplicat regulile de procedură în procedura de judecată a revizuirii cu care fusese investită.

Pe același temei de drept, contestatorul A. a invocat o altă eroare, a considerentelor deciziei, în sensul în care, motivând decizia pronunțată în recurs, Înalta Curte de Casație și Justiție s-a referit, cu prilejul examinării recursului, la instanța de apel, deși, procedura de judecată în fața curții de apel, care a pronunțat hotărârea recurată, s-a desfășurat în revizuire.

Sesizarea referitoare la acest aspect este reală, însă eroarea evocată nu poate reprezenta, prin natura consecințelor produse, efectul circumstanțiat de art. 503 alin. (2) pct. 2 C. proc. civ., pentru a putea constitui temeiul contestației în anulare promovate, astfel că și această critică va fi înlăturată.

Aceasta pentru că, astfel cum s-a arătat deja anterior, eroarea instanței trebuie să fie cauza determinantă a dezlegării date recursului, astfel cum chiar dispozițiile legale o impun.

Or, împrejurarea că instanța de recurs, motivând decizia s-a referit la instanța de apel, iar nu la instanța de revizuire care, în esență, era o curte de apel, nu a avut aptitudinea de a influența soluția adoptată în recurs. Greșeala sesizată de contestator este pur formală și se plasează în domeniul erorilor materiale al căror regim este stabilit în art. 442 alin. (1) C. proc. civ., iar nu al erorilor care, spre a reprezenta motiv pentru exercitarea căii de atac de retractare, au determinat hotărârea dată în cauză.

Al doilea temei al contestației în anulare, fondat pe dispozițiile art. 503 alin. (2) pct. 3 C. proc. civ., a vizat omisiunea cercetării unor motive de casare. Astfel, recurentul a arătat că nu au fost deloc cercetate motivele de recurs care au vizat nelegala alcătuire a instanței care s-a

pronunțat asupra cererii sale de sesizare a Curții Constituționale, motivele de casare care vizau încălcarea unor norme de procedură care atrăgeau nulitatea hotărârii și nici motivele care impuneau reexaminarea admisibilității cererii de sesizare a contenciosului constituțional cu excepția de neconstituționalitate ridicate de revizuentul-recurent.

Examinând acest motiv al contestației, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că acesta este fondat numai cu privire la una dintre omisiunile sesizate.

Mai exact, examinând recursul, instanța a omis să răspundă recurentului primei critici invocate, referitoare la nelegala alcătuire a instanței.

Este, însă, nereală susținerea contestatorului referitoare la omisiunea cercetării celorlalte motive de recurs. Examenul deciziei atacate permite identificarea considerentelor instanței asupra motivului de recurs reprezentat de critica referitoare la încălcarea normelor de procedură care atrag nulitatea hotărârii.

Sintetizând aceste considerente, se constată că instanța de recurs a stabilit că aspectele învederate de recurent au primit un răspuns din partea instanței de revizuire într-o ordine procedurală apreciată de această instanță și că o parte a nulităților învederate nu au fost ridicate și în fața instanței inferioare, investită cu cauza.

Înalta Curte reamintește cu acest prilej că nu poate fi censurată în calea de atac de retractare a contestației în anulare modalitatea în care, examinând motivele de casare, instanța a detaliat exhaustiv argumentele prezentate de parte ori a oferit numai un răspuns sintetic, analizând grupat un set de argumente subsumate aceluiași motiv. Aceasta întrucât calitatea motivării opusă în contestația în anulare nu poate fi examinată în sensul reformării deciziei examinate, ci numai în sensul în care reprezintă o omisiune totală a motivului de recurs, o lipsă reală a examinării acestuia.

De asemenea, instanța de recurs a examinat și motivul de recurs referitor la analiza condițiilor de admisibilitate a cererii de sesizare a Curții Constituționale. Astfel, în măsura în care instanța de revizuire a respins prin încheiere această cerere ca inadmisibilă, constatând că textul de lege criticat nu are legătură cu dezlegarea ce urmează a fi dată pe fondul cererii de revizuire, în recursul declarat împotriva încheierii, în considerarea efectului său în casație apreciat conform art. 497 C. proc. civ., examinarea recursului s-a limitat la verificarea legalității celor statuate de instanța inferioară ierarhic. În aceste limite instanța de recurs a răspuns criticilor formulate de recurent printr-o examinare proprie a îndeplinirii condiției de admisibilitate a excepției ridicate de revizuent, validând, pe baza unui raționament propriu, concluzia instanței de revizuire. În aceste condiții, contrar susținerilor contestatorului, instanța de recurs nu trebuia să examineze fondul excepției de neconstituționalitate invocate, deoarece aceste chestiuni se situau, oricum, în plan subsecvent analizei condițiilor cumulative de admisibilitate a acestei excepții.

Cu privire la motivul de recurs care a dedus instanței de control critica referitoare la nelegala alcătuire a instanței, Înalta Curte de Casație și Justiție constată, din examenul deciziei atacate, că nu există niciun considerent care reprezintă rezultatul analizei proprii acestuia ori care să justifice omisiunea cercetării sale. În acest caz, întrucât lipsa acestei cercetări poate aduce atingere garanțiilor dreptului la un proces echitabil, ca efect al omisiunii analizei acestui motiv de casare, în temeiul art. 508 alin. (3) C. proc. civ., Înalta Curte de Casație și Justiție a admis contestația în anulare, a anulat decizia atacată și, mai departe a procedat la un examen propriu al acestui motiv de casare.

Astfel, prin acest motiv de recurs, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 1 C. proc. civ., recurentul a învederat că în procedura de soluționare a recursului, după ce a constatat că membrii completului de judecată nu au formulat o declarație de abținere în temeiul art. 41 C.

proc. civ., a formulat o cerere de recuzare, respinsă prin încheierea dată în camera de consiliu la 30.09.2019. Subliniind că această încheiere urmează să fie, la rândul său, atacată cu recurs, recurentul A. a arătat că la pronunțarea încheierii atacate în cauză, respectiv cea din 14.10.2019, completul era nelegal alcătuit.

Examinând actele dosarului, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că în cadrul dosarului de revizuire petentul A. a formulat o cerere de recuzare îndreptată împotriva unuia dintre membrii completului de judecată investit cu revizuirea promovată de aceeași parte. Cererea de recuzare a fost respinsă prin încheierea din 30.09.2019 pronunțată de Curtea de Apel Ploiești, Secția I civilă în dosar nr. x/42/2018/a2. La termenul de judecată acordat în cauză după soluționarea acestui incident, revizuentul a formulat cerere de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a art. 405 C. proc. civ., soluționată prin încheierea din 14.10.2019, pronunțată în aceeași cauză și atacată cu prezentul recurs.

Așadar, deși cererea de recuzare nu a vizat compunerea completului la data examinării cererii de sesizare a Curții Constituționale, ci la un moment anterior, pe calea recursului, se deduce instanței de control nelegala compunere a completului de judecată la data examinării condițiilor de admisibilitate a excepției de neconstituționalitate de către completul de judecată aflat în aceeași compunere.

Înalta Curte reține, pe de-o parte, intenția declarată a petentului de a ataca încheierea de respingere a cererii de recuzare, cuprinsă în memoriul de recurs, iar pe de altă parte, evocând principiile legalității și unicității căilor de atac statuate prin art. 457 alin. (1) C. proc. civ. și art. 460 alin. (1) C. proc. civ., arată că în succesiunea derulării actelor de procedură în cauză, chestiunea nelegalei compunerii a completului poate fi controlată numai în condițiile art. 53 alin. (1) C. proc. civ.

Deși este evident că recurentul nu atacă concomitent cu încheierea din 14.10.2019 și încheierea de respingere a cererii de recuzare, totuși, în sistemul căilor de atac, chestiunea nelegalei compunerii a completului - chiar în rezolvarea chestiunii incidentale soluționate la 14.10.2019, întemeiată pe aceleași argumente care au determinat formularea cererii de recuzare, nu poate fi controlată decât pe calea recursului declarat împotriva încheierii prin care s-a respins recuzarea, în virtutea principiilor enunțate.

Până la acest demers, încheierea de respingere a cererii de recuzare produce efectele oricărei hotărâri judecătorești, iar instanța, în acest recurs, va constata că instanța a fost alcătuită potrivit legii la data examinării cererii de sesizare a Curții Constituționale, astfel încât acest motiv de casare este neîntemeiat și va fi înlăturat.

Constatând, așadar, că acest motiv de recurs este nefondat, Înalta Curte de Casație și Justiție arată că în cadrul contestației în anulare întemeiate pe omisiunea cercetării unui motiv de casare se impune reanalizarea recursului doar cu privire la motivul de recurs omis și nu, din nou, a tuturor motivelor care au primit deja dezlegare. Aceasta deoarece, în caz contrar, s-ar accepta ideea că această cale extraordinară de atac se transformă într-un veritabil recurs la recurs care ignoră autoritatea de lucru judecat a celor deja statuate.

În fine, recurentul invocă pe calea contestației în anulare și alte motive de nulitate ale deciziei atacate pe această cale, legate de încălcarea dispozițiilor legale referitoare la dezbaterea cauzei în recurs, susținând, în esență, că după finalizarea cercetării judecătorești, instanța trebuia să amâne cauza pentru dezbateri.

Înalta Curte de Casație și Justiție arată că în cadrul contestației în anulare nu pot fi supuse cercetării motive care, neîncadrându-se în cele delimitate în art. 503 C. proc. civ., nu reprezintă decât critici de nelegalitate asupra unei decizii definitive, a cărei legalitate nu poate fi repusă în

discuție. Întrucât principiul securității juridice consolidat prin soluționarea unei cauze în mod definitiv ar fi afectat dacă, în afara excepțiilor strict prevăzute de lege, cauza ar putea fi reevaluată într-un sistem de reformare, Înalta Curte arată că aceste ultime critici de nelegalitate nu pot fi examinate în această procedură.

De aceea, pentru toate considerentele de fapt și de drept prezentate în această decizie, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis contestația în anulare în temeiul art. 508 alin. (3) C. proc. civ., a anulat decizia nr. 2231/28.11.2019, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă și, rejudecând recursul declarat împotriva încheierii din 14.10.2019 de Curtea de Apel Ploiești, Secția I civilă în Dosar nr. x/42/2018/a2, în limitele arătate, l-a respins, ca nefondat.

38. Asigurări. Acțiune în despăgubiri. Recurs formulat împotriva hotărârii pronunțate de instanța de apel. Inadmisibilitate

C. proc. civ., art. 457 alin. (1), art. 483 alin. (2), art. 634 alin. (1) pct. 4 teza I

Potrivit art. 483 alin. (2) C. proc. civ., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 310/2018, „Nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-j³), în cele privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile pronunțate în materia protecției consumatorilor, a asigurărilor, precum și în cele ce decurg din aplicarea Legii nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite. De asemenea, nu sunt supuse recursului hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului”.

Prin Legea nr. 310/2018 legiuitorul a suprimat calea de atac a recursului în ceea ce privește anumite categorii de litigii, printre care se regăsesc și cele izvorând din asigurări.

Prin urmare, decizia pronunțată de instanța de apel într-un astfel de litigiu, inițiat ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 310/2018, este una definitivă de la pronunțare, în accepțiunea art. 634 alin. (1) pct. 4 teza I C. proc. civ., nefiind susceptibilă de a fi atacată cu recurs.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1373 din 15 iulie 2020

Prin acțiunea înregistrată pe rolul Tribunalului Timiș la 27 decembrie 2018 sub nr. x/30/2018, reclamanta A. a solicitat instanței, în contradictoriu cu pârâta Societatea de Asigurare Reasigurare B. S.A., ca, prin hotărârea ce se va pronunța în cauză, pârâta să fie obligată la plata sumei de 250.000 euro, cu titlu de daune morale și a sumei de 10.000 lei, cu titlu de daune materiale, în baza poliței de asigurare de răspundere civilă auto RCA seria RO/25/C25/HP nr. 004623435, emisă la 28 octombrie 2016 pentru autoturismul marca X, cu număr de înmatriculare Y, la plata penalităților de întârziere calculate potrivit art. 21 alin. 6 din Legea nr. 132/2017, ca și la suportarea cheltuielilor de judecată ocazionate de prezentul demers judiciar.

Prin sentința civilă nr. 711/NLP/PI din 15 iulie 2019, pronunțată de Tribunalul Timiș, Secția a II-a civilă, a fost admisă în parte cererea formulată de reclamantă, a fost obligată pârâta la plata sumei de 3.768 lei, cu titlu de daune materiale și la plata sumei de 90.000 euro, cu titlu

de daune morale, precum și la plata unor penalități de 0,2% pe zi de întârziere, calculate la nivelul sumei de despăgubire, începând cu a 11-a zi de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri judecătorești.

Împotriva acestei sentințe, pârâta a declarat apel.

Prin decizia civilă nr. 860/A din 18 noiembrie 2019, pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția a II-a civilă, a fost respins apelul declarat de apelanta-pârâtă Societatea de Asigurare - Reasigurare B. S.A. împotriva sentinței civile nr. 711/NLP/PI din 15 iulie 2019, pronunțată de Tribunalul Timiș, Secția a II-a civilă și a fost obligată apelanta la plata sumei de 5.000 lei către intimată, cu titlu de cheltuieli de judecată în apel.

Împotriva acestei decizii, pârâta, invocând dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5, 6 și 8 C. proc. civ., a declarat recurs, solicitând casarea acesteia și trimiterea cauzei spre rejudecare aceleiași instanțe.

În susținerea motivelor de recurs întemeiate pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5 și 6 C. proc. civ., recurenta-pârâtă a arătat că instanța de apel nu a motivat soluția în ceea ce privește critica referitoare la faptul că prima instanță, la ultimul termen de judecată, primind un set de înscrisuri noi, depuse de către reclamantă, nu a dispus comunicarea acestuia, încălcând astfel principiul egalității și contradictorialității, precum și dreptul la apărare al pârâtei.

Totodată, recurenta-pârâtă a menționat că soluția instanței de apel, privitoare la critica ce viza nesoluționarea de către prima instanță a cererii sale de repunere pe rol a cauzei, a fost dată cu încălcarea dispozițiilor art. 480 alin. (2) și (3) C. proc. civ.

În susținerea motivului de recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., recurenta-pârâtă a criticat legalitatea hotărârii recurate din perspectiva aplicării criteriilor de stabilire a cuantumului despăgubirilor morale, făcând trimitere la situația de fapt și la probele administrate în cauză, precum și raportat la daunele materiale acordate.

Cererea de recurs a fost comunicată intimătei-reclamante la 3 martie 2020, așa cum atestă dovada de înmânare aflată la fila 43 din dosarul de recurs.

Intimata-reclamantă, prin întâmpinarea depusă la dosar la 27 martie 2020, , a invocat excepția nulității recursului, arătând că dezvoltarea motivelor de recurs invocate de către recurenta-pârâtă nu se încadrează în cele prevăzute de dispozițiile art. 488 C. proc. civ. Pe fondul recursului, intimata-reclamantă a solicitat respingerea căii de atac și obligarea recurantei la plata cheltuielilor de judecată.

Analizând recursul, Înalta Curte a reținut următoarele:

Unul dintre principiile fundamentale ce guvernează procesul civil este acela al legalității căilor de atac și el presupune că părțile nu pot uza, în scopul apărării drepturilor și intereselor lor legitime, decât de mijloacele procedurale prevăzute de lege, astfel că nu pot exercita decât căile de atac reglementate legal.

Principiul enunțat este consacrat în art. 129 din Constituția României, iar în noul Cod de procedură civilă în art. 457.

Potrivit art. 483 alin. (2) C. proc. civ., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 310/2018, „Nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-j³), în cele privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile pronunțate în materia protecției consumatorilor, a asigurărilor, precum și în cele ce decurg din aplicarea Legii nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite. De asemenea, nu sunt supuse recursului hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului”.

Așadar, prin Legea nr. 310/2018, care a intrat în vigoare la 21 decembrie 2018, anterior înregistrării cererii de chemare în judecată deduse judecății - 27 decembrie 2018, legiuitorul a suprimat calea de atac a recursului în ceea ce privește anumite categorii de litigii, printre care se regăsesc și cele izvorând din asigurări.

Prin urmare, raportat la dispozițiile legale citate mai sus, decizia atacată este una definitivă de la pronunțare în accepțiunea art. 634 alin. (1) pct. 4 teza I C. proc. civ., astfel că nu este susceptibilă de a fi atacată cu recurs.

Înalta Curte reține, de asemenea, că, potrivit dispozițiilor art. 457 alin. (1) C. proc. civ., „Hotărârea judecătorească este supusă numai căilor de atac prevăzute de lege, în condițiile și termenele stabilite de aceasta, indiferent de mențiunile din dispozitivul ei”.

Având în vedere aceste considerente, Înalta Curte, dând eficiență textelor de lege susmenționate, în temeiul art. 496 alin. 1 teza a II-a C. proc. civ., a respins ca inadmisibil recursul.

În temeiul dispozițiilor art. 453 alin. (1) C. proc. civ., a obligat-o pe recurenta-pârâtă la plata către intimata-reclamantă a sumei de 5.815 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

39. Litigiu decurgând din executarea unui contract de achiziție publică. Cale de atac. Incidența prevederilor art. 488 alin. (1) pct. 1 din Codul de procedură civilă

Legea nr. 101/2016, art. 53 alin. 1, alin. 1¹, art. 55 alin. (3)

Legea nr. 304/2004, art. 54 alin. (2)

C. proc. civ., art. 152, art. 488 alin. (1) pct. 1, pct. 5, art. 489 alin. (3)

Litigiile decurgând din executarea contractelor de achiziție publică se soluționează, potrivit art. 53 alin. (1¹) din Legea nr. 101/2016, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 212/2018, de instanța civilă de drept comun în circumscripția căreia se află sediul autorității contractante, iar hotărârea pronunțată se atacă potrivit art. 55 alin. (3) din Legea nr. 101/2016 cu recurs în termen de 10 zile de la comunicare la secția de contencios administrativ și fiscal a curții de apel.

Deși art. 55 alin. (3) din Legea nr. 101/2016 prevede competența material procesuală a instanței care soluționează calea de atac a recursului, la secția de contencios administrativ și fiscal a curții de apel, prin prisma modificării intervenite prin Legea nr. 212/2018, ce a modificat Legea nr. 101/2016, introducând competența în primă instanță la instanța civilă, articolul 55 alin. (3) se impune a fi interpretat corelat cu modificarea, în sensul că recursul se soluționează de secția de contencios administrativ și fiscal a curții în complet specializat de achiziții publice atunci când este formulat în litigiile vizând materia stabilită de art. 53 alin. (1) și de instanța ierarhic superioară instanței civile în situația în care litigiul se referă la materia executării contractelor administrative stabilită de art. 53 alin. (1¹).

Procedând la judecata cauzei în apel într-un litigiu din materia executării contractului de achiziție publică, curtea de apel s-a situat în afara sistemului legal al căilor de atac în materie, nesocotind în același timp normele de organizare judiciară referitoare la compunerea completului cuprinse în art. 54 alin. (2) din Legea nr. 304/2004.

În această situație, devine incident motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 1 C. proc. civ., instanța nefiind alcătuită potrivit dispozițiilor legale.

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Brașov, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, reclamanta SC A. S.A. a solicitat obligarea pârâtei Compania Națională de Căi Ferate C.F.R. SA prin Sucursala Regională de Căi Ferate Brașov la plata sumei de 34.938,63 lei contravaloare lucrări pentru segmentul de cale ferată de la Interstația X, cu cheltuieli de judecată.

Tribunalul Brașov, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, prin sentința civilă nr. 907/C din 27.08.2019, a admis cererea formulată de reclamanta SC A. S.A. în contradictoriu cu pârâta Compania Națională de Căi Ferate CFR SA prin Sucursala Regională de Căi Ferate Brașov; a obligat pârâta Compania Națională de Căi Ferate CFR SA, prin Sucursala Regională de Căi Ferate Brașov, să achite reclamantei SC A. S.A. suma de 34.938,63 lei contravaloare lucrări pentru segmentul de cale ferată de la Interstația X și suma de 699 lei cheltuieli de judecată, taxa de timbru.

Împotriva acestei sentințe, pârâta Compania Națională de Căi Ferate CFR SA, prin Sucursala Regională de Căi Ferate Brașov, a declarat apel.

Curtea de Apel Brașov, Secția civilă, prin decizia civilă nr. 1683/Ap din 10 decembrie 2019, a respins ca neîntemeiate excepția tardivității apelului, excepția lipsei calității procesuale active în formularea apelului și excepția lipsei calității de reprezentant al apelantei Compania Națională de Căi Ferate CFR SA pentru apelanta Sucursala Regională Națională de Căi Ferate Brașov și a respins ca nefondată cererea de apel formulată de către apelantele Compania Națională de Căi Ferate CFR SA și Sucursala Regională Națională de Căi Ferate Brașov împotriva sentinței civile nr. 907/C din data de 27.08.2019 a Tribunalului Brașov, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, pe care a păstrat-o.

Împotriva acestei decizii pârâtele Compania Națională de Căi Ferate CFR SA și Compania Națională de Căi Ferate CFR SA - Sucursala Regională Națională de Căi Ferate Brașov au declarat recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., solicitând admiterea recursului, casarea deciziei recurate și în rejudecare respingerea cererii de chemare în judecată.

Prin întâmpinarea depusă la dosar intimata-reclamantă a invocat excepția inadmisibilității și tardivității declarării recursului, iar pe fond a solicitat respingerea recursului ca nefondat.

Analizând cu prioritate, în condițiile art. 489 alin. (3) C. proc. civ., regimul căilor de atac cărora le este supusă hotărârea atacată și, în consecință, soluționarea căii de atac corespunzătoare de instanța anterioară, Înalta Curte a constatat următoarele:

Calea de atac formulată în cauză a fost declarată împotriva unei hotărâri prin care s-a soluționat litigiul privind executarea contractului nr. 6448/16.12.2015 încheiat între Compania Națională de Căi Ferate „CFR” S.A. prin Sucursala Regională de Căi Ferate Brașov în calitate de achizitor și S.C. A. S.A. în calitate de prestator, având ca obiect „Elaborarea documentației cadastrale de intabulare a terenurilor feroviare aflate în proprietatea CNCF „CFR” S.A. sau primite în concesiune și a construcțiilor feroviare aflate pe aceste terenuri”.

Litigiile decurgând din executarea contractelor de achiziție publică se soluționează, potrivit art. 53 alin. 1¹ din Legea nr. 101/2016, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 212/2018, de instanța civilă de drept comun în circumscripția căreia se află sediul autorității contractante, iar hotărârea pronunțată se atacă potrivit art. 55 alin. 3 din Legea nr. 101/2016 cu recurs în termen de 10 zile de la comunicare la secția de contencios administrativ și fiscal a curții de apel.

Deși art. 55 alin. 3 din Legea nr.101/2016 prevede competența material procesuală a instanței care soluționează calea de atac a recursului, la secția de contencios administrativ și fiscal a curții de apel, prin prisma modificării intervenite prin Legea nr. 212/2018, ce a modificat Legea nr. 101/2016, introducând competența în primă instanță la instanța civilă, articolul 55 alin. 3 se impune a fi interpretat corelat cu modificarea, în sensul că recursul se soluționează de secția de contencios administrativ și fiscal a curții în complet specializat de achiziții publice atunci când este formulat în litigiile vizând materia stabilită de art. 53 alin. 1 și de instanța ierarhic superioară instanței civile în situația în care litigiul se referă la materia executării contractelor administrative stabilită de art. 53 alin. 1¹.

În concluzie, în speță fiind vorba de un litigiu din materia executării contractului de achiziție publică, calea de atac prevăzută de lege este recursul în termen de 10 zile de la comunicare, ce se depune la instanța civilă a cărei hotărâre se atacă și se judecă la instanța civilă ierarhic superioară celei care a judecat în primă instanță.

În acest context, este de reținut că Înalta Curte de Casație și Justiție, prin decizia nr. 40 din 18 mai 2020 pronunțată de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a reținut că „în ceea ce privește calea de atac incidentă în cazul litigiilor care decurg din executarea contractelor administrative se constată că de la intrarea în vigoare a Legii nr. 101/2016 și până la modificările aduse prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 23/2020, singura cale de atac reglementată de aceasta a fost recursul”.

Totodată, s-a reținut că de vreme ce prin modificările aduse art. 53 din Legea nr. 101/2016, potrivit Legii nr. 212/2018, s-a făcut trimitere la dreptul comun exclusiv din perspectiva determinării instanței civile competente material să soluționeze o anumită categorie de litigii dintre cele avute în vedere de legea specială, respectiv litigiile decurgând din executarea contractelor administrative, rezultă că nu au fost modificate nici calea de atac incidentă în astfel de cauze, nici procedura specială de soluționare a acesteia, în lipsa unor dispoziții exprese în acest sens.

Astfel fiind, se constată că instanța de control judiciar a soluționat în mod greșit calea de atac exercitată împotriva sentinței civile nr. 907/C din data de 27.08.2019 a Tribunalului Brașov, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, avându-se în vedere dispozițiile Legii nr. 101/2016 în ceea ce privește regimul căilor de atac.

Ca atare, împotriva hotărârii de primă instanță putea fi exercitată doar calea de atac a recursului, în competența instanței imediat superioare tribunalului.

În atare condiții, curtea de apel trebuia să califice, în raport de dispozițiile art. 152 C. proc. civ., calea de atac exercitată ca fiind recurs.

Procedând la judecata cauzei în apel, curtea s-a situat în afara sistemului legal al căilor de atac în materie, nesocotind în același timp normele de organizare judiciară referitoare la compunerea completului cuprinse în art. 54 alin. (2) din Legea nr. 304/2004.

În consecință, constatând că instanța nu a fost alcătuită potrivit dispozițiilor legale, se reține, în condițiile art. 489 alin. (3) C. proc. civ., care permit instanței invocarea din oficiu a motivelor de ordine publică, incidența motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 1 C. proc. civ.

Soluționarea căii de atac de către Curtea de Apel Brașov, Secția civilă, prin aplicarea prevederilor art. 466 și urm. C. proc. civ., referitoare la materia în apel, în loc de cele privitoare în materia recursului reglementate de art. 483-502 C. proc. civ., atrage incidența motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ., fiind nesocotite norme procedurale imperative.

Pentru aceste motive, Înalta Curte, în temeiul dispozițiilor art. 497 C. proc. civ., a casat decizia atacată și a trimis cauza spre o nouă judecată aceleiași instanțe, ca instanță de recurs.

Notă: În același sens este și Decizia nr. 1904 din 8 octombrie 2020.

Problema de drept analizată în prezenta decizie a fost clarificată prin Decizia nr. 40 din 18 mai 2020 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 683 din 31 iulie 2020.

B. Contestația în anulare

40. Contestație în anulare întemeiată pe dispozițiile art. 503 alin. (2) pct. 3 din Codul de procedură civilă. Condiții de admisibilitate

C. proc. civ., art. 503 alin. (2) pct. 3

Potrivit art. 503 alin. (2) pct. 3 C.proc.civ., hotărârile instanțelor de recurs pot fi atacate cu contestație în anulare atunci când instanța de recurs, respingând recursul sau admitându-l în parte, a omis să cerceteze vreunul dintre motivele de casare invocate de recurent în termen.

Textul legal are în vedere numai omisiunea de a examina unul dintre motivele de casare invocate de recurent - dintre cele prevăzute expres și limitativ de art. 488 C.proc.civ., iar nu argumentele de fapt sau de drept indicate de parte, care, oricât de ample ar fi dezvoltate, sunt subsumate întotdeauna motivului de casare pe care îl sprijină.

Astfel, instanța sesizată cu contestația în anulare nu este îndreptățită să verifice corectitudinea argumentelor cu care instanța de recurs și-a motivat soluția, rațiunea anulării deciziei instanței de recurs, în situația admiterii contestației în anulare întemeiată pe art. 503 C. proc. civ., fiind aceea de a sancționa incompleta soluționare a cauzei ori a căii de atac a recursului, iar nu reaprecierea asupra soluției din dispozitiv ori a considerentelor.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1566 din 15 septembrie 2020

Prin sentința civilă nr. 1090 din 22 septembrie 2016, Tribunalul București, Secția a III-a civilă, a constatat prescris dreptul reclamantei S.C. A. S.R.L. la acțiunea în nulitate relativă a contractelor de vânzare-cumpărare nr. 1364 din 23 decembrie 2004, nr. 467 din 22 noiembrie 2005, nr. 680 din 21 mai 2012 și a contractului neautentificat nr. 3639 din 15 octombrie 1996; a admis excepția lipsei calității procesuale pasive a pârâților din cauză: Statul Român prin A.A.A.S., Statul Român prin Ministerul Economiei, Comerțului și Relațiilor cu Mediul de Afaceri, Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice și, în consecință, a respins față de acești pârâți cererile din acțiunea introductivă de instanță înregistrată la 30 martie 2015 numerotate cu nr. 2, 3, 6, 7B, 13, 14 (a,b), 15, astfel cum a fost prezentată pe parcursul procesului, pentru lipsa calității procesuale pasive; a calificat drept apărare de fond lipsa de interes invocată de pârâta B. S.A.; a respins ca inadmisibile cererile numerotate prin acțiunea formulată de reclamantă cu nr. 13, 14 (a,b), 15; a respins ca nefondate cererile formulate de reclamantă cu nr. 2 privind: nulitatea parțială a contractului de vânzare-cumpărare nr. 1364 din 23 decembrie 2004 încheiat între pârâții C. SA și D. SA; nr. 3 privind nulitatea parțială a contractului de vânzare-cumpărare nr. 467 din 22 noiembrie 2005 încheiat între pârâții D. SA și B. SA; nr. 6 privind nulitatea parțială a contractului de vânzare-cumpărare nr. 680 din 21 mai

2012 încheiat între părțile B. S.A. și E. SRL, respectiv nulitatea parțială a contractului neautentificat nr. 3639 din 15 octombrie 1996; a fost obligată reclamanta să achite părții B. S.A. suma de 11.505,31 lei, reprezentând cheltuieli de judecată, constând în onorariu de avocat.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel reclamanta S.C.A. SRL.

Prin decizia civilă nr. 628 din 27 iunie 2018, Curtea de Apel București, Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie, a fost respins ca nefondat apelul formulat de apelanta-reclamantă S.C. A. SRL și a fost obligată apelanta-reclamantă către intimata-pârâtă S.C. B. SA la plata sumei de 10.000 lei cheltuieli de judecată.

Împotriva deciziei Curții de apel a declarat recurs reclamanta S.C. A. SRL.

Prin decizia nr. 550 din 5 martie 2020, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă, în dosarul nr. x/3/2015, a fost respins, ca nefondat, recursul declarat de reclamanta S.C. A. SRL împotriva deciziei civile nr. 688 din 27 iunie 2018 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie. A fost obligată recurenta-reclamantă S.C. A. SRL la plata sumei de 14.280 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată, către intimata-pârâtă F. S.A.

Împotriva acestei decizii a formulat contestație în anulare reclamanta S.C. A. S.R.L., solicitând anularea deciziei în temeiul art. 503 alin. (2) pct. 1, 2, 3 și 4 C.proc.civ.

Cu referire la motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., se arată că instanța de recurs nu a dat dovadă de rol activ, conform art. 22 C.proc.civ., considerând normală respingerea administrării tuturor probelor solicitate la instanțele de fond, deși obligația legală a judecătorilor este aceea de a stăruie prin toate mijloacele pentru aflarea adevărului. Or, expertiza criminalistică ar fi putut clarifica suspiciunile de fals în privința Contractului nr. 1364/23.12.2014, a Contractului neautentificat nr. 3639/15.10.1996 și a documentației cadastrale aferentă NC 1338. În lipsa administrării acestei probe, soluția dată în recurs reprezintă o eroare judiciară care perpetuează suprapunerile și crearea premiselor împroprietăririi pârâtelor care au tranzacționat ilegal.

Contestatoarea susține că instanța de recurs a reținut în mod contradictoriu că nu s-a produs o majorare a suprafeței de teren cu 540 mp deși B. a achiziționat de la C. o suprafață de 12.396 mp prin Contractul autenticat nr. 6756/1998 și în pofida faptului că prin încheierea de rectificare nr. 854/2001 suprafața s-a majorat la 12.936 mp, ca atare instanța de recurs a apreciat voința părților printr-o omisiune ce omologhează hotărârile pronunțate de instanțele de fond.

Contestatoarea arată că pe parcursul desfășurării litigiului de fond a indicat normele de drept care au fost încălcate, a făcut dovada neîndeplinirii condițiilor de valabilitate ale Contractului autenticat nr. 1364/23.12.2004 și ale Contractului nr. 3639/15.10.1996, însă argumentele i-au fost desconsiderate, motivele invocate fiind anulate în favoarea unor alegeri și pretexte ale unor pârâte de rea-credință, pentru ca instanța de recurs să statueze un neadevăr.

Instanța de recurs s-a contrazis, în opinia contestatoarei, atunci când, deși a reținut că au fost enumerate excesiv texte de lege care reglementează condițiile de valabilitate ale actului juridic, a considerat, însă, că nu s-au arătat dovezi, norme de drept etc.

Contestatoarea arată că instanța de recurs nu a reținut faptul că suprapunerile virtuale nu vor fi niciodată rezolvate de O.C.P.I. pe cale administrativă, această instituție exprimându-și poziția în sensul rezolvării suprapunerii numai prin anularea unuia dintre acte.

Prin decizia atacată, instanța de recurs nu s-a pronunțat asupra recursului împotriva capetelor de cerere nr. 7 (b), referitor la Contractul neautentificat nr. 3639/15.10.1996, a cărui nulitate s-a solicitat, deoarece a condus la majorarea suprafeței B. cu 540 mp, dar și cu privire la

capătul de cerere nr. 13 care face vorbire la actualizarea automată și preluarea calității de imobile litigioase de către toate actele viitoare de vânzare-cumpărare/dezmembrare.

Referitor la contestația în anulare întemeiată pe art. 503 alin. (2) pct. 1 C.proc.civ., contestatoarea arată că, deși a invocat excepția necompetenței funcționale a Secției a II-a civile a Înaltei Curți de Casație și Justiție pe motiv că materia juridică corectă este civilă, nicidecum cea privitoare la litigii cu profesioniști, această excepție a fost respinsă în temeiul unor acte de care nu a putut lua la cunoștință, respectiv Anexa nr. 1 a Hotărârii nr. 10/2011 și Anexa nr. 1 a Hotărârii nr. 8 /2012 ale Colegiului de Conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

În opinia contestatoarei, Secția a II-a civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție nu era competentă să judece cauza, litigiul fiind civil deoarece nu implică aplicarea unor dispoziții speciale în materia raporturilor dintre profesioniști care să reclame specializarea completului, ci dispoziții de drept comun care reglementează dreptul de proprietate asupra terenurilor și dezmembrămintele acestuia.

Contestația în anulare este admisibilă, întrucât prin Decizia nr. 17/2018 a Î.C.C.J. s-a statuat că necompetența materială procesuală a secției/completului specializat este de ordine publică, motiv pentru care se solicită admiterea contestației și trimiterea cauzei Secției I a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Contestatoarea a invocat și motivul prevăzut de art. 503 alin. (2) pct. 2 C.proc.civ., susținând că dezlegarea recursului este rezultatul mai multor erori materiale care au condus ulterior la erori de judecată grave.

Astfel, se arată că terenul aferent șinei a treia de cale ferată aparținea tocmai B., conform Contractului nr. 3639/15.10.1996, iar B. a mai achiziționat o dată acest teren prin Contractul nr. 467/22.11.2005, însă, cu toate acestea, instanța de apel a menționat că acest teren aparține reclamantei, eroare preluată și de instanța de recurs. Contractul neautentic nr. 3639/15.10.1996 are legătură cu capătul de cerere 7(b) care nu a fost disjuns din acest litigiu, iar Contractul nr. 467/22.11.2005 cu capătul de cerere nr. 3.

Contestatoarea apreciază că toate erorile cuprinse în decizia nr. 688/27.06.2018 a instanței de apel și anume : istoric cronologic, greșelile suprafețelor, datele incorecte, mențiunile nelegale cu privire la sarcina ca O.C.P.I. să reglementeze în urma verificărilor suprapunerile virtuale rezultate, au fost complet ignorate de instanța de recurs, astfel că au condus la o soluție incorectă.

O altă eroare susținută de contestatoare este reprezentată de faptul că judecarea cauzei s-a făcut de un complet care nu și-a păstrat continuitatea sub aspectul schimbării magistratului-asistent de ședință.

Intimatele A.A.A.S. și Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice au formulat întâmpinări prin care au învederat că la instanța de fond a fost admisă excepția lipsei calității procesuale pasive în ce le privește.

Prin întâmpinarea formulată de intimata F. S.A. s-a solicitat respingerea contestației în anulare ca inadmisibilă având în vedere că motivele invocate nu se încadrează în cele strict și limitativ prevăzute de lege.

Analizând contestația în anulare, astfel cum a fost formulată și motivată, Înalta Curte a respins-o, pentru considerentele ce se vor arăta în continuare:

Contestația în anulare este o cale extraordinară de atac, de retractare, ce se poate exercita în cazurile anume prevăzute de art. 503 C.proc.civ. Dispozițiile legale menționate au un câmp limitat de aplicare, astfel că ele trebuie să fie interpretate, în toate cazurile, în mod restrictiv.

Fiind o cale de retractare, contestația în anulare nu poate fi exercitată pentru alte motive decât cele prevăzute expres și limitativ de lege, fiind inadmisibilă repunerea în discuție a unor

probleme de fond ce au fost soluționate de instanță, care s-a pronunțat asupra motivelor de casare invocate de parte.

Potrivit art. 503 alin. (2) pct.3 C.proc.civ., hotărârile instanțelor de recurs pot fi atacate cu contestație în anulare atunci când instanța de recurs, respingând recursul, a omis să cerceteze vreunul dintre motivele de casare invocate de recurent în termen.

Pentru o apreciere completă a motivului de contestație în anulare prevăzut de art. 503 alin. (2) pct. 3 C.proc.civ., este necesar să se facă distincție între motivele de nelegalitate și argumente, căci textul legal are în vedere numai omisiunea de a examina unul dintre motivele de casare invocate de recurent - dintre cele prevăzute expres și limitativ de art. 488 C.proc.civ., iar nu argumentele de fapt sau de drept indicate de parte, care, oricât de ample ar fi dezvoltate, sunt subsumate întotdeauna motivului de casare pe care îl sprijină.

Or, analizând decizia atacată, Înalta Curte constată că instanța a răspuns tuturor motivelor de recurs cu care a fost investită.

Contestatoarea a susținut că, subsumat motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., instanța de recurs nu a dat dovadă de rol activ și nu a avut în vedere că expertiza criminalistică ar fi putut clarifica suspiciunile de fals în privința Contractului nr. 1364/23.12.2014, a Contractului neautentificat nr. 3639/15.10.1996 și a documentației cadastrale aferente NC 1338, ceea ce a determinat ca soluția dată în recurs să reprezinte o eroare judiciară care perpetuează suprapunerile și crearea premiselor împroprietăririi pârâtelor ce au tranzacționat ilegal.

Analizând această critică, Înalta Curte apreciază că nu poate fi primită în argumentarea contestației în anulare, atâta vreme cât instanța de control judiciar a răspuns acestor motive. Au fost înlăturate criticile referitoare la necesitatea efectuării unei expertize pentru că nu se circumscriau motivelor de casare prevăzute de art. 488 pct. 8 C. proc. civ., administrarea probatoriilor și interpretarea dată de instanță acestora constituind motiv de netemeinicie, și nu de nelegalitate, astfel că nu puteau fi analizate în cadrul recursului, cale extraordinară de atac.

Astfel, instanța de recurs a arătat în cuprinsul considerentelor din decizie motivele pentru care nu au putut fi primite criticile referitoare la probele administrate în cauză, iar raționamentul judiciar nu poate fi cenzurat pe calea contestației în anulare, deoarece această cale de atac nu poate fi deturnată de la scopul pentru care a fost instituită și transformată într-un recurs la recurs.

Contestatoarea a mai criticat decizia atacată și din perspectiva faptului că instanța de recurs nu a soluționat motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ., sub acest aspect susținându-se că instanța de recurs a reținut în mod contradictoriu că nu s-ar fi produs o majorare a suprafeței de teren cu 540 mp, deși B. a achiziționat o suprafață de 12.396 mp prin Contractul autenticat nr. 6756 și, în pofida faptului că prin încheierea de rectificare nr. 854/2001 suprafața s-a majorat la 12.936 mp, instanța de recurs ar fi apreciat voința părților printr-o omisiune ce omologhează hotărârile pronunțate de instanțele de fond.

Nici această critică nu poate fi primită întrucât nu se relevă în mod real omisiunea instanței de recurs de a cerceta motivul de casare, ci se critică însăși soluția și motivarea acesteia or, această ipoteză excedează situațiilor limitative reglementate ca motive de contestație în anulare.

În mod similar, se constată că, deși contestatoarea susține că instanța nu s-ar fi pronunțat asupra condițiilor de valabilitate ale Contractului autenticat cu nr. 1364/23.12.2004 și Contractului nr. 3639/15.10.1996, în realitate este nemulțumită de modul în care instanța s-a pronunțat, reținând în esență că motivele invocate prin recurs nu constituiau critici de nelegalitate prevăzute de art. 488 C.proc.civ.

Faptul că instanța de recurs nu a considerat întemeiate criticile recurente-contestatoare și a analizat mai multe argumente prin considerente comune invocate de aceasta nu constituie o omisiune a instanței de a se pronunța.

De altfel, analizând decizia a cărei anulare se cere, Înalta Curte constată că instanța de recurs a răspuns și criticilor întemeiate de recurentă pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ. Instanța de recurs a reținut că decizia instanței de apel corespunde exigențelor cuprinse în art. 425 alin. 1 lit. b) C. proc. civ., în sensul că se referă atât la împrejurările de fapt, cât și la temeiurile de drept și se înfățișează într-o manieră care corespunde imperativelor logicii, iar considerentele hotărârii nu sunt dubitative și oferă o înlănțuire logică a faptelor și a regulilor de drept pe baza cărora s-a ajuns la concluzia prezentată în dispozitiv.

În motivarea contestației în anulare, se mai susține că instanța de recurs nu s-ar fi pronunțat asupra recursului formulat împotriva capătului de cerere nr. 7 (b), referitor la Contractul neautentificat nr. 3639/15.10.1996 a cărei nulitate s-a solicitat, dar și cu privire la capătul de cerere nr. 13 privind actualizarea automată și preluarea naturii litigioase de către toate actele viitoare de vânzare-cumpărare/dezmembrare.

Contrar susținerilor contestatoarei, instanța de recurs se pronunță doar asupra motivelor de nelegalitate invocate, nu asupra unor capete de cerere, precum instanța fondului, pe calea recursului neputându-se pune în discuție aspecte care țin de reaprecierea situației de fapt.

Instanța de control judiciar a analizat motivele de recurs, astfel cum au fost formulate de parte, recursul reclamantei fiind respins prin decizia contestată.

Prin urmare, față de cele anterior expuse, nu se poate reține că Înalta Curte ar fi omis să se pronunțe asupra vreunui aspect din cele care i-au fost supuse spre analiză, nefiind incidente dispozițiile art. 503 alin. (2) pct. (3) și (4) C.proc.civ.

De fapt, deși se invocă dispozițiile art. 503 C.proc.civ., contestatoarea reia analiza considerentelor deciziei din apel prin prisma motivelor de recurs, exprimându-și, în realitate, nemulțumirea față de argumentele instanței de recurs. Instanța sesizată cu contestația în anulare nu este îndreptățită să verifice corectitudinea argumentelor cu care instanța de recurs și-a motivat soluția.

Rațiunea anulării deciziei instanței de recurs, în situația admiterii contestației în anulare întemeiată pe art. 503 C. proc. civ., este aceea de a sancționa incompleta soluționare a cauzei ori a căii de atac a recursului, iar nu reaprecierea asupra soluției din dispozitiv ori a considerentelor.

Deși contestatoarea invocă și prevederile art. 503 alin. (2) pct. 2 C.proc.civ., erorile la care face referire sunt calificate ca având conținutul unor greșeli de judecată. Prin urmare, noțiunea de „greșală materială” neputând fi interpretată extensiv, nu poate fi admisă calea de extraordinară de atac de retractare nici pentru acest temei.

În lumina jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în legătură cu principiul securității juridice, situațiile care vizează omisiunea ori confuzia unor date materiale ale cauzei nu ar putea constitui temei pentru reexaminarea fondului care se solicită prin contestația formulată, prin prisma reaprecierii probelor administrate.

În ceea ce privește modul de soluționare a excepției necompetenței funcționale a Secției a II-a civile a Înaltei Curți de Casație și Justiție și a cererii de declinare la Secția I civilă, Înalta Curte reține că din dispozițiile art. 503 alin. (2) pct. 1 C.proc.civ. rezultă că pentru a se putea reține incidența acestui motiv de contestație în anulare este necesar ca excepția să fi fost invocată în fața instanței, iar aceasta să fi omis a se pronunța asupra ei. Or, în cauză contestatoarea a invocat, în cadrul dosarului de recurs, excepția necompetenței funcționale a Secției a II-a civile a Înaltei Curți de Casație și Justiție, care a fost pusă în discuție în calea extraordinară de atac și

respinsă ca nefondată, ca atare nu pot fi incidente dispozițiile art. 503 alin. (2) pct. I C.proc.civ, de strictă interpretare.

În raport de considerentele reținute, Înalta Curte a respins contestația în anulare formulată de contestatoarea S.C. A. S.R.L. împotriva deciziei nr. 550 din 5 martie 2020, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă, în dosarul nr. x/3/2015.

Totodată, reținând incidența în cauză a dispozițiilor art. 453 alin. (I) C.proc.civ., contestatoarea a fost obligată la plata către intimata-pârâtă S.C. F. S.A. a sumei de 13.249, 46 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată, reprezentând onorariul de avocat dovedit cu actele depuse la dosar.

C. Revizuirea

41. Revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 322 pct. 4 din Codul de procedură civilă. Condiții și efecte

C. proc. civ., art. 322 pct. 4, art. 326 alin. (3), art. 327 alin. (1)
Legea nr. 105/1992, art. 167 alin. (3)

Potrivit art. 322 pct. 4 C.proc.civ., „Revizuirea (...) unei hotărâri dată de o instanță de recurs atunci când evocă fondul se poate cere (...) dacă hotărârea s-a dat în temeiul unui înscris declarat fals în cursul sau în urma judecății (...)”.

Acest motiv de revizuire are ca justificare legală dispariția temeiului material al hotărârii atacate pe această cale, întrucât conținutul înscrisului în baza căruia s-a pronunțat hotărârea nu corespunde realității.

În măsura în care înscrisul a fost declarat fals, revizuirea este, în principiu, admisibilă, fiind fondată numai dacă înscrisul a reprezentat și temei al hotărârii, cu alte cuvinte dacă a constituit fundamentul ei.

Aceasta pentru că, potrivit dispozițiilor art. 327 alin. (1) C.proc.civ., dacă instanța încuviințează cererea de revizuire, ea va schimba, în tot sau în parte, hotărârea atacată, iar în cazul hotărârilor potrivnice, va anula cea din urmă hotărâre.

Această reglementare legală a soluțiilor pe care le poate pronunța instanța de revizuire dă expresie scopului căii de atac în discuție, care constă, de regulă, în cel de a îndepărta erorile săvârșite în legătură cu starea de fapt stabilită în hotărârea atacată; doar în ipoteza hotărârilor potrivnice legea prevede că soluția pe care instanța de revizuire o va pronunța, atunci când găsește calea de atac întemeiată, este cea a anulării celei din urmă hotărâri - în mod firesc, de altfel, pentru că în acest fel se valorifică autoritatea de lucru judecat a primei hotărâri.

Limitele dezbaterilor în care se desfășoară judecata cererii de revizuire sunt indicate în art. 326 alin. (3) C.proc.civ.: ele vizează atât admisibilitatea căii de atac, cât și faptele pe care ea se întemeiază, fapte care trebuie să aibă, așadar, aptitudinea de a determina schimbarea hotărârii.

Astfel, nu sunt îndeplinite cerințele pe care textul art. 322 pct. 4 C.proc.civ. le pretinde pentru a se retracta hotărârea, în cazul în care, deși înscrisurile au fost desființate, fiind false, decizia atacată cu revizuire nu a fost fundamentată pe aceste înscrisuri, nu „s-a dat în temeiul” lor, așa cum impune norma legală, ci în baza altor argumente.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1040 din 17 iunie 2020

Prin cererea înregistrată la 29.04.2010 pe rolul Tribunalului Braşov, Secţia civilă, reclamantul A. a solicitat, în contradictoriu cu pârâţul B., să fie recunoscute efectele sentinţei civile - ordin pronunţată la 28.10.2008, în dosarul nr. xx-CV-238710SR, de Curtea Superioară de Justiţie Ontario.

Tribunalul Braşov, Secţia civilă, prin sentinţa civilă nr. 310/S/23.10.2010, a admis cererea şi a recunoscut hotărârea străină, pentru a putea fi executată în România.

Apelul declarat de pârâţul B. împotriva sentinţei primei instanţe a parcurs două cicluri procesuale, la finalizarea cărora a fost respins, prin decizia civilă nr. 10/Ap/19.02.2013 a Curţii de Apel Braşov, Secţia civilă şi pentru cauze cu minori şi de familie, de conflicte de muncă şi asigurări sociale.

Pârâţul a recurat hotărârea din apel, iar Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia a II-a civilă, a pronunţat decizia nr. 1353/03.04.2014, prin care a admis recursul şi a modificat în parte decizia atacată, în sensul că a admis apelul şi a schimbat în tot sentinţa apelată, cu consecinţa respingerii cererii de recunoaştere a hotărârii străine, ca neîntemeiată.

Pentru a decide astfel, instanţa supremă a reţinut, în esenţă, că obiectul procedurii de *exequatur* de faţă îl reprezintă un înscris care prezintă aparenţa unui act jurisdicţional şi că este nefondată critica privind neregularitatea procedurii de citare în faţa instanţei de fond, faţă de cele statuate cu putere de lucru judecat prin decizia nr. 3803/04.10.2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Secţia a II-a civilă; de asemenea, a înlăturat susţinerile recurentului privind neîndeplinirea de către reclamant a cerinţelor de a depune înscrisurile în traducere autorizată şi supralegalizată, ca fiind prezentate *omisso medio*, atât timp cât în apel nu fusese formulată nicio critică în acest sens.

În schimb, notând că din analiza actului străin rezultă că la şedinţa din 28.10.2008 a fost prezent doar intimatul-reclamant, a evocat dispoziţiile art. 167 alin. (1) lit. a) şi alin. (3) şi pe cele art. 171 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 105/1992 şi a apreciat că, în lipsa unui act oficial care să ateste că citaţia şi actul de sesizare au fost cunoscute de către recurentul-pârât, partea adversă ar fi trebuit să probeze caracterul definitiv al hotărârii instanţei străine.

Astfel, a constatat că înscrisurile depuse de către intimatul-reclamant, în încercarea de a dovedi acest caracter, relevă existenţa unei corespondenţe private între părţi şi că nu s-a probat, nici prin procedura informaţiilor asupra dreptului străin, că în provincia Ontario, Canada, citarea este considerată legal îndeplinită dacă înştiinţarea despre proces are loc *inter partes litigantes*, fără mijlocirea instanţei.

În plus, instanţa supremă a observat că a doua corespondenţă dintre părţi, datată 21.10.2008, nu mai poartă menţiunea că recurentului-pârât i s-ar comunica şi actul de sesizare a instanţei, returnat odată cu corespondenţa anterioară.

De asemenea, Înalta Curte a apreciat că, şi dacă s-ar trece dincolo de aceste argumente, legate de caracterul oficial al comunicării sub forma citaţiei, procedura tot nu poate fi considerată a fi fost îndeplinită, cât timp probele au relevat că la data pretinselor comunicări recurentul-pârât îşi avea reşedinţa în xx Lawrence Ave. W. Toronto, Ontario, iar nu în 1102-2560 Y Rd, Scarborough, Ontario, adresă la care a fost „citată”.

În aceste circumstanţe factuale, a considerat că recurentul-pârât nu poate fi ţinut responsabil de refuzul primirii primei corespondenţe şi nici de neridicarea celei de-a doua, aşa cum în mod eronat a reţinut curtea de apel.

De aceea, instanţa supremă a reţinut că, şi dacă s-ar practica o abordare extrem de largă conceptului de „citare”, procedura adoptată de intimatul-reclamant nu a condus la scopul urmărit

de textele legale evocate, acela al înștiințării părții adverse despre obiectul și data procesului purtat în străinătate.

În considerarea argumentelor prezentate, a considerat că instanța de apel a confirmat în mod greșit hotărârea instanței de apel, care a procedat la recunoașterea unei hotărâri străine care nu avea caracter definitiv, așa încât a admis recursul.

La data de 11.12.2019, pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă, a fost înregistrată cererea de revizuire prin care A. a solicitat schimbarea în tot a deciziei nr. 1353/03.04.2014, prezentate mai sus.

În motivare, revizuentul a arătat că, pe parcursul judecării recursului, B., atunci recurent, a depus certificatul de neapelare din 04.10.2011 și notificarea judecătorească din 02.12.2013, pretins a fi fost emise de instanța străină, înscrisuri care, în urma unor cercetări penale, au fost desființate în totalitate, fiind falsificate, prin încheierea nr. 08.11.2019, pronunțată de Judecătoria Brașov în dosarul nr. x/197/2019, rămasă definitivă, potrivit aprecierii sale, la data de 17.11.2019.

Autorul demersului judiciar de față a mai precizat că procurorul a propus renunțarea la urmărirea penală a lui B. pentru săvârșirea infracțiunilor de fals și uz de fals, în considerarea vârstei înaintate și a împrejurării că locuiește în străinătate.

După ce a citat unele aspecte reținute în considerentele deciziei atacate, revizuentul a apreciat că aceasta a fost pronunțată în baza unor înscrisuri declarate false ulterior finalizării dosarului și a pretins admiterea căii extraordinare de atac și reformarea hotărârii.

În dovedire, a depus la dosar încheierea judecătorului de cameră preliminară de la Judecătoria Brașov, Secția penală, pronunțată în dosarul nr. x/197/2019.

Analizând actele dosarului, precum și decizia atacată, Înalta Curte a reținut următoarele:

Potrivit art. 322 pct. 4 C.proc.civ., în limitele care interesează judecata în cauza de față, „*Revizuirea (...) unei hotărâri dată de o instanță de recurs atunci când evocă fondul se poate cere (...) dacă hotărârea s-a dat în temeiul unui înscris declarat fals în cursul sau în urma judecății (...)*”.

Motivul de revizuire în discuție, sub aspectul ipotezei din text invocate, are ca justificare legală dispariția temeiului material al hotărârii atacate pe această cale, întrucât conținutul înscrisului în baza căruia s-a pronunțat hotărârea nu corespunde realității.

Pentru a se putea invoca cu succes revizuirea, este însă necesar ca înscrisul respectiv să fi fost determinant pentru soluția la care s-a oprit instanța.

Așadar, în măsura în care înscrisul a fost declarat fals, revizuirea este, în principiu, admisibilă; ea este fondată numai dacă înscrisul a reprezentat și temei al hotărârii, cu alte cuvinte dacă a constituit fundamentul ei.

Aceasta pentru că, potrivit dispozițiilor art. 327 alin. (1) C.proc.civ., dacă instanța încuviințează cererea de revizuire, ea va *schimba*, în tot sau în parte, hotărârea atacată, iar în cazul hotărârilor potrivnice, va *anula* cea din urmă hotărâre.

Această reglementare legală a soluțiilor pe care le poate pronunța instanța de revizuire dă expresie scopului căii de atac în discuție, care constă, de regulă, în cel de a îndepărta erorile săvârșite în legătură cu starea de fapt stabilită în hotărârea atacată; doar în ipoteza hotărârilor potrivnice legea prevede că soluția pe care instanța de revizuire o va pronunța, atunci când găsește calea de atac întemeiată, este cea a anulării celei din urmă hotărâri - în mod firesc, de altfel, pentru că în acest fel se valorifică autoritatea de lucru judecat a primei hotărâri.

Limitele dezbatelor în care se desfășoară judecata cererii de revizuire sunt indicate în art. 326 alin. (3) C.proc.civ.: ele vizează atât admisibilitatea căii de atac, cât și faptele pe care ea se întemeiază, fapte care trebuie să aibă, așadar, aptitudinea de a determina *schimbarea* hotărârii.

Pornind de la aceste considerente de principiu, Înalta Curte va verifica, în cele ce succed, măsura în care fapta pe care se întemeiază calea extraordinară de atac de față (desființarea, ca fiind false, a certificatului de neapelare din 04.10.2011 și a notificării judecătorești din 02.12.2013, pretins a fi fost emise de către instanța străină) poate conduce la schimbarea deciziei nr. 1353/03.04.2014, atacate.

Considerentele respectivei decizii relevă că nici certificatul de neapelare din 04.10.2011, nici notificarea judecătorească din 02.12.2013 nu au constituit temei al admiterii recursului, prin decizia nr. 1353/03.04.2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă.

După cum s-a consemnat în precedent, argumentul pe care instanța supremă l-a avut în vedere, pentru a admite recursul prin hotărârea acum atacată, a fost acela al neîndeplinirii unei proceduri utile prin care intimatului B. să-i fi fost aduse la cunoștință obiectul și data procesului purtat în străinătate, așa încât hotărârea a cărei recunoaștere s-a solicitat nu avea caracter definitiv.

Acesta este sensul în care trebuie înțeleasă sintagma care a fost utilizată în considerentele deciziei atacate, atunci când Înalta Curte a constatat nelegalitatea recunoașterii unei „*hotărâri străine care nu avea caracter definitiv*”.

Este util de subliniat, în acest context, că însuși art. 167 alin. (3) din Legea nr. 105/1992 leagă caracterul nedefinitiv al hotărârii străine de omisiunea citării persoanei care nu a participat la proces în fața instanței străine.

Așa fiind, Înalta Curte impune părților concluzia că, în cadrul procedurii de *exequatur*, noțiunea de hotărâre definitivă are un înțeles mai cuprinzător față de cel clasic, care presupune o hotărâre în care, de principiu, etapa judecătii a fost deja epuizată.

În altă ordine de idei, cele două înscrisuri desființate ca false au fost avute în vedere de instanța supremă la judecata recursului, dar ele nu au fundamentat decizia, întrucât au fost privite ca lipsite de relevanță, fiind extrinseci ordinului în discuție, „iar caracterele ordinului trebuie apreciate raportat la elementele intrinseci ale acestuia, nu la elemente emanând din acte emise de alte entități, în legătură cu care nu s-a făcut dovada că au competență de a emite atari judecăți de valoare” (pagina 6, paragraful 2).

În aceste condiții, nu sunt îndeplinite cerințele pe care textul art. 322 pct. 4 C.proc.civ. le pretinde pentru a se retracta hotărârea, deoarece, chiar dacă atât certificatul de neapelare din 04.10.2011, cât și notificarea judecătorească din data de 02.12.2013, pretins a fi fost emise de instanța străină, au fost desființate, fiind false, decizia nr. 1353/03.04.2014 a Înaltei Curți nu a fost fundamentată pe aceste înscrisuri, nu „s-a dat în temeiul” lor, așa cum impune norma legală, ci în baza altor argumente, cele expuse mai sus.

De aceea, cererea de revizuire urmează să fie respinsă, în baza art. 326 alin. (1) C.proc.civ.

Notă: Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat a fost abrogată prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă.

42. Revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 322 pct. 5 din Codul de procedură civilă din 1865. Condiții de admisibilitate

C.proc.civ. din 1865, art. 322 pct. 5

Pentru a fi incident cazul de revizuire prevăzut de art. 322 pct. 5 teza a II-a din Codul de procedură civilă, trebuie să existe o hotărâre casată sau modificată, care să fi avut un rol determinant în pronunțarea hotărârii supuse revizuirii, adică să conducă la dispariția suportului logico-juridic al acesteia din urmă.

Astfel, motivul de revizuire reglementat de pct. 5 teza a II-a al art. 322 din Codul de procedură civilă, vizează ipoteza în care soluția dată în hotărârea atacată cu revizuire este rezultatul valorificării unei hotărâri judecătorești ca mijloc de probă, mai exact a unor dezlegări jurisdicționale anterioare, inserate în cuprinsul considerentelor/dispozitivului unei hotărâri judecătorești, prin care sunt rezolvate chestiuni litigioase hotărâtoare în stabilirea situației de fapt a cauzei, și care, urmare a soluției de casare sau de modificare a acesteia, își pierde aptitudinea de a reflecta adevărul judiciar și de a constitui suport probatoriu în adoptarea hotărârii supuse revizuirii.

Spre deosebire de cazul de revizuire prevăzut de art. 322 pct. 7 din Codul de procedură civilă care își are suportul logic în respectarea autorității de lucru judecat, revizuirea întemeiată pe art. 322 pct. 5 teza a II-a din Codul de procedură civilă are drept justificare faptul că au intervenit modificări în materialul probator pe care s-a sprijinit instanța care a pronunțat hotărârea atacată cu revizuire, iar aceste modificări trebuie să influențeze hotărârea care s-a bazat pe acel material probator.

Cum acest caz de revizuire vizează pierderea suportului probator de care s-a bucurat hotărârea a cărei retractare se cere, din perspectiva cerinței de admisibilitate a cererii de revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 322 pct. 5 teza a II-a din Codul de procedură civilă, aprecierea caracterului determinant al hotărârii desfășurate în adoptarea soluției dispuse prin hotărârea atacată cu revizuire presupune o verificare a raționamentului judiciar care a justificat adoptarea soluției din hotărârea atacată cu revizuire și decelarea probatoriului valorificat în adoptarea acestei soluții, întrucât numai într-o atare ipoteză, hotărârea desfășurată poate fi considerată ca având aptitudinea de a determina stabilirea unei alte situații de fapt în cauză.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 1741 din 23 septembrie 2020

Prin cererea de revizuire înregistrată pe rolul Tribunalului București - Secția a V-a civilă, revizuenții A. și B. au solicitat anularea sentinței civile nr. 113 din 05.02.2014 pronunțată de Tribunalul București - Secția a IV-a civilă în dosarul nr. x/3/2008*.

Prin sentința civilă nr. 802 din 18.04.2018, Tribunalul București - Secția a V-a civilă a respins cererea de revizuire ca inadmisibilă.

Pentru a hotărî astfel, tribunalul a reținut că ipoteza susținută de către revizuenți nu se circumscrie textului de lege invocat, respectiv teza a II-a a art. 322 pct. 5 Cod procedură civilă, care vizează situația în care s-a desfășurat sau s-a modificat hotărârea unei instanțe pe care se întemeiază hotărârea a cărei revizuire se cere.

În acest sens, s-a constatat că motivele de revizuire sunt de strictă interpretare, dat fiind caracterul extraordinar al acestei căi de atac, neputând fi nici extinse, nici interpretate în afara intenției legiuitorului.

În speță, în considerentele sentinței a cărei revizuire se solicită, s-a făcut doar mențiune cu privire la existența unui alt dosar, fără ca raționamentul instanței să se fi întemeiat, la soluționarea cauzei, pe hotărârea invocată de revizuenți.

În acest context s-a apreciat, în analiza cererii de constatare a ineficienței donației ca urmare a neacceptării ei, din perspectiva dispozițiilor art. 814 Cod civil, că este lipsit de relevanță juridică faptul că bunul nu a intrat în patrimoniul C., ci al statului, trimiterea la dosarul în discuție făcându-se prin sublinierea că acest aspect este cunoscut, fără însă ca instanța să se întemeieze pe hotărârea pronunțată în cauza menționată.

Totodată, s-a apreciat că nici în privința soluționării capătului de cerere având ca obiect revendicarea bunului instanța care a pronunțat hotărârea atacată cu revizuire nu s-a întemeiat pe hotărârea în discuție, din considerente rezultând cu evidență raportarea la dispozițiile art. 480 din Codul civil de la 1865.

La data de 16.09.2019, reclamanții A. și B. au formulat apel împotriva sentinței civile nr. 802/2018 a Tribunalului București - Secția a V-a civilă.

În motivarea apelului, apelanții-revizuenți au arătat că revizuirea are ca temei decizia civilă nr. 867 din 23.05.2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în dosarul nr. x/2/2013*, considerentele acestuia și soluția dată pe fondul cauzei în apel în considerarea dispozițiilor art. 430 și 431 noul Cod procedură civilă.

Apelanții au susținut că, prin constatările și dispozițiile instanței supreme au fost contrazise considerentele și soluția din hotărârea a cărei revizuire se cere, chiar dacă eșafodajul juridic al hotărârii atacate cu revizuire se întemeia pe concluzia că bunul imobil ar fi intrat în patrimoniul C. și ca atare donația ar fi fost perfectă, iar revendicarea nu se putea solicita împotriva statului.

De asemenea, apelanții au invocat că s-a ignorat faptul că instanța care a pronunțat hotărârea a cărei revizuire au solicitat-o a avut în vedere sentința civilă nr. 1790 din 04.10.2012 pronunțată de Tribunalul București - Secția a IV-a civilă în dosarul nr. x/3/2008 (devenit ulterior nr. x/2/2013), prin care se admisesse acțiunea în revendicare a C., având ca obiect același imobil, aceasta constituind baza motivării sentinței a cărei revizuire o solicită, dezbaterile determinante pentru soluția pronunțată fiind realizate în jurul problemei privind existența sau nu în patrimoniul C. a imobilului la momentul preluării acestuia de către stat, respectiv dacă donațiile și-au produs sau nu efectul.

Au precizat apelanții că sentința civilă nr. 1790 din 04.10.2012 pronunțată în dosarul nr. x/3/2008, care a constituit fundament al sentinței civile a cărei revizuire au solicitat-o, a fost modificată în sensul respingerii acțiunii în revendicare promovată de intervenienta-intimată C. împotriva intimatului-pârât Municipiul București, cu argumentarea că intervenienta nu a avut niciodată în patrimoniul său bunul imobil, care face, în parte, și obiectul cauzei soluționate prin hotărârea atacată cu revizuire.

Or, instanța care a pronunțat hotărârea atacată cu revizuire a reținut că bunul a intrat prin donație în patrimoniul C. , constatând în mod greșit că bunul s-ar afla în patrimoniul acestei intimăte și a respins capătul de cerere privitor la ineficiența donației, iar prin soluția dată de Înalta Curte de Casație și Justiție s-a constatat că niciodată bunul nu a fost în patrimoniul C., deci donația a fost ineficientă.

S-a susținut, totodată, că în dosarul înregistrat sub nr. x/3/2008*, inițial înregistrat sub nr. x/2005 (nr. nou x/3/2005), C. a formulat cerere de intervenție, iar ulterior formulării acțiunii inițiale, intervenienta C. a promovat acțiunea în revendicare în contradictoriu cu Municipiul București, în dosarul nr. x/3/2008 (devenit dosarul nr. x/2/2013, pe rolul Curții de Apel

București), ca o confirmare a faptului că imobilul în litigiu nu a intrat în patrimoniul C., ci al statului, prin Decretul de naționalizare nr. 198/1948, de la autoarea lor, D.

În opinia revizuenților, C. nu a acceptat în mod legal donația. Astfel, actul de acceptare a donației nr. 26161/1946 nu a fost înregistrat la C., nu poartă nici numărul de înregistrare, nici data, nici ștampila acesteia, comparativ cu „actul de acceptare” din 16.03.1946, astfel că din cuprinsul acestuia nu rezultă la ce dată C. a acceptat donația, ultimul rând păstrând o zonă ce urma a fi completată, înaintea anului 1946, actul fiind nedatat, singura mențiune existând la începutul actului „spre neschimbare 09.aug.1946”. De asemenea, actul de acceptare nu a fost transcris, spre deosebire de actul din martie 1946 (donația din 1945).

La data de 04.02.2020, intimata-intervenientă C. a depus întâmpinare, prin care a solicitat respingerea apelului ca nefondat.

În motivare, intimata a arătat că sentința civilă a cărei revizuire se cere nu a fost întemeiată pe o hotărâre pronunțată în alt dosar, respectiv că, prin sentința revizuibilă, instanța nu a reținut că bunul a intrat prin donație în patrimoniul C., ci doar că C. deține o speranță legitimă în privința acestuia, astfel că decizia nr. 867 din 23.05.2018 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în dosarul nr. x/2/2013* nu influențează soluția care s-ar putea da asupra cererii de revendicare formulate de revizuenți în dosarul nr. x/3/2008*.

Prin decizia civilă nr. 395A din 09.06.2020, Curtea de Apel București- Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie, a respins ca nefondat apelul declarat de revizuenții apelanți.

Pentru a statua astfel, instanța de apel a reținut că instanța investită cu soluționarea unei cereri de revizuire nu poate analiza legalitatea și temeinicia hotărârii atacate decât exclusiv prin prisma motivelor prevăzute de art. 322 Cod procedură civilă, fără a putea verifica alte aspecte decât cele prevăzute de aceste text de lege, respectiv că legislația internă este conformă cu practica Curții Europene a Drepturilor Omului, care, în cauza *Mitrea împotriva României*, 26105/03 la 29 iulie 2008, a apreciat că o cale extraordinară de atac, fie ea și introdusă de una din părțile procesului, nu poate fi admisă pentru simplul motiv că instanța a cărei hotărâre este atacată a apreciat greșit probele sau a aplicat greșit legea, în absența unui „defect fundamental” care poate conduce la arbitrar.

Verificând încadrarea criticilor formulate de revizuenți în ipoteza reglementată de art. 322 pct. 5 teza a II-a Cod procedură civilă, instanța de apel a constatat că acest motiv de revizuire vizează situația în care s-a desființat sau s-a modificat hotărârea unei instanțe pe care s-a întemeiat hotărârea a cărei revizuire se cere, astfel că justificarea acestui caz de revizuire constă în faptul că au intervenit modificări în materialul probator pe care s-a sprijinit instanța, iar aceste modificări trebuie să influențeze hotărârea care s-a bazat pe acest material probator.

În speță, s-a constatat că, prin cererea inițială, înregistrată la data de 08.09.2005 pe rolul Tribunalului București - Secția a IV-a civilă sub nr. x/2005 (număr unic x/3/2005), reclamanta E. a chemat în judecată pe pârâta Primăria Municipiului București, solicitând instanței ca prin hotărârea ce va pronunța să dispună: - obligarea pârâtei să îi lase în deplină proprietate și liniștită posesie imobilul situat în București, respectiv corpurile V, X, Y și Z cu terenul aferent, proprietatea având individualitatea în actul autentic nr. 26161/1946; - constatarea ineficienței donației făcute C. (care a intervenit ulterior în cauză în calitate de intervenient), a cărei ofertă a fost autenticată sub nr. 26161/1946 de Tribunalul Ilfov - Secția Notariat, prin neacceptarea ofertei.

Prin sentința civilă nr. 113 din 05.11.2014, Tribunalul București - Secția a IV-a civilă în dosarul nr. x/3/2008* - hotărârea care formează obiectul cererii de revizuire - acțiunea în

revendicare s-a judecat în contradictoriu cu Statul în sens larg (nefiind contestat niciun moment faptul că la data sesizării instanței imobilul se afla în posesia sa), iar acțiunea în constatarea ineficienței donației prin prisma apărărilor formulate de donatară, care a avut calitatea de intervenientă. Ca o consecință a respingerii cererii de constatare a ineficienței donației făcute de autoarea reclamanților, D., în favoarea intervenientei C. (ceea ce înseamnă că a operat între cele două părți transmiterea dreptului de proprietate asupra imobilului în litigiu), tribunalul a reținut, în argumentarea soluției de respingere a acțiunii în revendicare, că aceasta din urmă este cea care are o „speranță legitimă” de a redobândi bunul de la stat.

La momentul pronunțării acestei hotărâri judecătorești, la dosar se afla sentința civilă nr. 1790 din 04.10.2012 pronunțată de Tribunalul București – Secția a IV-a civilă în dosarul nr. x/3/2008. În acea cauză, prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București – Secția a III-a civilă sub nr. x/2003, C. a chemat în judecată, la rândul său, pe pârâții Primăria Municipiului București și Consiliul General al Municipiului București – A.F.I., solicitând ca prin hotărârea ce se va pronunța să se dispună obligarea pârâților să îi lase, în deplină proprietate și posesie, imobilul din București, compus din teren în suprafață de 4.144 m.p. și 4 corpuri de construcție, unul din titlurile de proprietate invocate fiind actul de donație autentificat sub nr. 26161/1946 de Tribunalul Ilfov – Secția Notariat, completat cu actul de renunțare la uzufruct autentificat de același tribunal sub nr. 42825/1925, încheiate de D. În acel stadiu procesual acțiunea în revendicare a fost admisă în parte, fiind obligată pârâta Primăria Municipiului București să restituie reclamantei în deplină proprietate și posesie cea mai mare parte din imobil.

În concluzie, s-a constatat că s-au desfășurat în paralel două procese având ca obiect revendicarea de la Primăria Municipiului București a imobilului situat în București, unul inițiat de către succesorii donatoarei, care au pretins că donația este ineficientă, iar celălalt inițiat de către donatară, care a invocat donația în favoarea sa, însă chestiunea privind eficiența sau nu a acestei liberalități a făcut obiectul prezentului litigiu.

Prin urmare, nu se poate susține că hotărârea a cărei revizuire se cere „s-a întemeiat” pe sentința civilă nr. 1790/2012 pronunțată de Tribunalul București – Secția a IV-a civilă în dosarul nr. x/3/2008, cu atât mai mult cu cât nici nu este menționată în considerentele hotărârii. Afirmatia tribunalului din hotărârea a cărei revizuire se solicită, potrivit cărei intervenientul este cel care are o „speranță legitimă” de a redobândi bunul de la Stat, nu se sprijină din punct de vedere logic pe admiterea acțiunii în revendicare formulate de C. în celălalt litigiu, ci pe inexistența unui „bun” în patrimoniul succesorilor donatoarei D., ca urmare a respingerii capătului de cerere privind constatarea ineficienței donației, acestea fiind argumentele cu care debutează raționamentul ce a condus la respingerea acțiunii în revendicare și cărora le este subsecventă în ordine cronologică.

Pe de altă parte, dacă este adevărat că prin hotărârea finală din litigiul declanșat de C., și anume decizia civilă nr. 867/2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în dosarul nr. x/2/2013* - invocată ca temei în cuprinsul cererii de revizuire - s-a menținut soluția de respingere a acțiunii în revendicare (pe considerentul decisiv că, nefiind urmată procedura de reparație reglementată de Legea nr. 10/2001, astfel cum prevăd dispozițiile Legii nr. 564/2004, reclamanta nu deține un „bun”), fiind astfel modificată, în sensul art. 322 pct. 5 Cod procedură civilă, sentința civilă nr. 1790/2012 pronunțată de Tribunalul București – Secția a IV-a civilă în dosarul nr. x/3/2008, în schimb nicăieri în cuprinsul acestei decizii nu s-a reținut, astfel cum susțin revizuenții-apelanți, că imobilul în litigiu nu ar fi intrat în patrimoniul C., ci al Statului, prin Decretul de naționalizare nr. 198/1948, de la autoarea acestora, D., cu consecința că donația nu și-ar fi produs efectul.

În realitate, printr-o altă hotărâre judecătorească pronunțată pe parcursul soluționării acelui litigiu respectiv decizia civilă nr. 292A din 04.06.2015 a Curții de Apel București, s-a stabilit că imobilul a fost preluat de Stat în baza Decretului nr. 198/1948, dar nu și că a fost preluat de la apelanții-revizuenți și, mai mult decât atât, această statuare nu implică o modificare a materialului probator pe care s-a sprijinit instanța ce a pronunțat hotărârea ce se solicită a fi revizuită, constatarea în discuție fiind aceeași cu cea cuprinsă în sentința civilă nr. 1790/2012 pronunțată de Tribunalul București – Secția a IV-a civilă în dosarul nr. x/3/2008.

Față de aceste considerente, s-a constatat că în mod corect prima instanță a apreciat că nu sunt incidente cerințele motivului de revizuire invocat, ceea ce constituie un impediment de ordin legal în examinarea pe fond a aspectelor puse în discuție de către revizuenți privind nelegalitatea soluției atacate.

Împotriva deciziei nr. 395A/2020, pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie au declarat recurs revizuenții A. și B.

În motivarea cererii de recurs, întemeiată în drept pe dispozițiile art. 304 pct. 7 și 9 din Codul de procedură civilă, recurenții au arătat că, în speță, în mod eronat a fost respinsă cererea de revizuire ca inadmisibilă, considerându-se că decizia civilă nr. 846/2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție nu are nicio relevanță asupra sentinței civile nr. 113/2014 pronunțată de Tribunalul București - Secția a IV-a civilă, deși constatările și dispozițiile acestei hotărâri contrazic considerentele și soluția hotărârii a cărei revizuire se cere, iar eșafodajul juridic al hotărârii atacate s-a întemeiat pe concluzia că bunul imobil a intrat în patrimoniul C. și, ca atare, donația a fost perfectă, iar revendicarea nu se putea solicita împotriva statului.

În opinia recurenților, instanța de apel a ignorat faptul că instanța care a pronunțat hotărârea a cărei revizuire o solicită a avut în vedere sentința civilă nr. 1790/2012 pronunțată de Tribunalul București- Secția a IV-a civilă, prin care se admisesse acțiunea în revendicare formulată de către C., având ca obiect același imobil, aspect confirmat inclusiv de practica încheierii din 22.01.2014 în care se face vorbire de sentința nr. 1790/2012 a Tribunalului București- Secția a IV-a civilă.

Precizează recurenții, după prezentarea istoricului celor două litigii, că sentința nr.1790/2012 care a constituit fundament al sentinței a cărei revizuire se cere, a fost modificată în sensul respingerii acțiunii în revendicare promovată de intimata C. împotriva Municipiului București, cu argumentarea că aceasta nu a avut niciodată în patrimoniul său bunul imobil, care face, în parte, și obiectul cauzei de față; or, instanța care a pronunțat sentința ce face obiect al revizuirii a reținut că bunul a intrat prin donație în patrimoniul C., astfel că sunt îndeplinite toate condițiile cumulative de admisibilitate, impuse de lege pentru admiterea revizuirii.

În opinia revizuenților, instanța fondului revizibil a analizat cererea acestora, procedând la o interpretare formalistă, care exclude posibilitatea ineficienței, nelegalității ori a nulității de formă, procedând la o teoretizare inutilă privitor la revendicare și indicând spețe din practica Curții Europene a Drepturilor Omului care nu au nici o tangență cu situația concretă, ignorând, totodată, că recurenții au formulat revendicarea în contradictoriu cu Municipiul București, în patrimoniul căruia a intrat bunul imobil de la autoarea lor, doar pentru spațiile deținute de acesta, iar nu cu chiriașii dobânditori ai bunului imobil.

Apreciază edificator faptul această instanță a avut în vedere la pronunțarea soluției „că intervenientul este cel care deține în patrimoniul său o speranță legitimă deoarece este cel ce a făcut dovada existenței bunului în patrimoniul său la data preluării bunului de către stat”; or, hotărârea care a creat o asemenea convingere instanței de fond a fost modificată, iar prin decizia

nr.867/2017, soluția de respingere a revendicării formulate de C., având drept obiect același imobil, a rămas irevocabilă.

De asemenea, arată că, în dosarul nr. x/2/2013*, dezbaterile determinante pentru soluția pronunțată au vizat problema existenței în patrimoniul C. a imobilului la momentul preluării acestuia de către stat, respectiv dacă donațiile și-au produs sau nu efectul. Ca atare, în opinia acestora, s-a dovedit faptul că imobilul ce a făcut obiectul ofertei de donație autentificată sub nr.26161/1946 nu a intrat niciodată în patrimoniul C., donația fiind ineficientă.

Arată recurenții că situația art.322 pct.5 teza a II -a din Codul de procedură civilă se referă la hotărâri ca acte de jurisdicție și nu la simple acte administrative ori probatorii (situație în care ar fi putut fi incidente concluziile instanței de apel preluate din cauza *Mitrea vs. România* nr.26105/03.07.2008), astfel că, în mod greșit, instanța de apel a considerat că trebuie analizat dacă au intervenit modificări în materialul probator pe care s-a sprijinit instanța.

Se mai susține că, în cazul revendicării, este de esența acțiunii să se stabilească subiectul de drept în patrimoniul căruia se află bunul ce face obiectul acțiunii. În speță, recurenții au formulat cererea în contradictoriu cu Statul Român reprezentat de Municipiul București, iar instanța ce a pronunțat hotărârea revizibilă a concluzionat că nu poate fi soluționată revendicarea dacă s-a respins capătul de cerere privind ineficiența donației.

Or, admitând cererea de intervenție a C., această instanță a conferit acesteia calitate procesuală pasivă în revendicarea promovată de revizuenți și activă în revendicarea promovată de C., fără să mai verifice cum, când, de la cine și în ce condiții a intrat bunul în patrimoniul Statului. Chiar dacă acestea sunt greșeli de judecată asupra unor aspecte ale cadrului procesual, în opinia recurenților, acestea au fost determinate de concluziile sentinței nr. 1790/2012 a Tribunalului București - Secția a IV-a civilă prin care s-a admis revendicarea formulată de intimata C. împotriva Municipiului București, soluție pronunțată de același judecător care a pronunțat și hotărârea revizibilă și care, evident nu se putea contrazice singur.

Se mai susține că instanța de apel a considerat eronat că sentința nr. 1790/2012 pronunțată de Tribunalul București - Secția a IV-a civilă modificată prin decizia nr. 867/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție nu ar fi fost determinantă în pronunțarea hotărârii revizibile, ignorând concluziile instanței de fond revizibil, potrivit cu care: „intervenientul este cel care deține în patrimoniul său o speranță legitimă deoarece este cel care a făcut dovada existenței bunului în patrimoniul său la data preluării bunului de către stat.”

Astfel, s-a ignorat faptul că instanța fondului revizibil a avut în vedere o hotărâre care nu intrase în autoritate de lucru judecat, dar în care se acordase calitate procesuală activă în revendicare intimitei C. și în care se arată: „Este lipsit de relevanță juridică faptul că bunul nu a intrat în patrimoniul C. ...”.

Or, prin decizia nr.867/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție s-a infirmat întreaga teorie ce a constituit eșafodaj juridic al hotărârii revizibile, bazată pe sentința nr.1790/2012 a Tribunalului București - Secția a IV- a civilă.

În opinia recurenților, în soluționarea cererii de revizuire au fost preluate greșelile de judecată ale instanțelor care au pronunțat hotărârea revizibilă și deciziile din căile de atac, ignorându-se decizia nr.867/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, respectiv, au fost valorificate documentele incomplete, modificate ori fabricate *pro causa* de către intervenientă, omițându-se să se constate discordanțele rezultate din înscrisurile administrate, considerându-se sentința nr.1790/2012 a Tribunalului București un dat imuabil, obligatoriu de respectat *erga omnes*.

Astfel, faptul că bunul s-a naționalizat de la D. în baza Decretului nr. 198/1948 și faptul că aceasta era și a rămas până în anul 1952 plătitoare de impozit nu a mai contat pentru nicio instanță, respectiv, s-a ignorat că actul de acceptare a donației nu făcea vorbire de condițiile donației, a fost dat în baza votului plenului din mai 1946, deși oferta este din iunie 1946, iar autorizarea acceptării nu dădea acordul pentru habitație, ori uzufruct, ceea ce dovedește puterea determinantă a sentinței nr.1790/2012 a Tribunalului București.

Astfel, chiar dacă în sentința nr.1790/2012 a Tribunalului București se reține ca C. a făcut dovada existenței bunului în patrimoniul său la data preluării imobilului de către stat, s-a dovedit faptul că acest aspect a fost cu totul eronat, bunul nefiind preluat de către stat, de la C., ci de la D.

În opinia recurenților, instanța de apel a insistat în eroarea în care s-au aflat pe parcursul proceselor majoritatea instanțelor anterioare, respectiv a refuzat să accepte că au existat două donații – respectiv, prima oferta de donație, autenticată sub nr.30366/1945, acceptată de Statul Român la 18.08.1945 și de C. prin actul autenticat sub nr.11821/1946, transcris în registrul de transcripțiuni sub nr.27516/26.11.2947, notificată în condițiile art.814 Cod civil la 22.03.1946 în scopul prevăzut de Așezământul X. și a doua donație autenticată sub nr.26161.08.06.1946, care a cuprins doar bunuri imobile personale ale D. și face obiectul litigiului prezent, prin care donatoarea a stabilit clauze și condiții, rezervându-și dreptul de uzufruct viager pentru sine și dreptul de habitație pentru familiile care locuiau în imobil, acceptarea fiind obligatoriu a se referi și la acestea.

Se arată că această a doua donație nu și-a produs efectele, fiind inefficientă, însă datorită soluției din sentința nr. 1790/2012 a Tribunalului București, instanța care a pronunțat sentința revizibilă nu a mai judecat practic niciun capăt de cerere, preluând concluziile din hotărârea menționată, iar în revizuire, instanța de apel a ajuns la concluzia că „a operat între cele două părți transmiterea dreptului de proprietate asupra imobilului în litigiu”, deși este evident că modificarea sentinței nr.1790/2012 prin decizia nr.867/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, conduce la respingerea cererii de intervenție a C. în hotărârea revizibilă, cu consecința că s-ar constata că imobilul în litigiu, care a făcut obiectul ofertei de donație, nu a ieșit din patrimoniul D., de la care s-a naționalizat în baza Decretului nr. 198/1948, aceasta având o speranță legitimă în contradictoriu cu Statul Român, care a preluat bunul, fiind admisibilă revendicarea împotriva Statului Român prin Municipiul București.

S-a mai susținut că instanța de apel, a înlăturat concluziile deciziei nr. 867/2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, preferând să valorifice concluziile Curții de Apel București din același proces, pentru a justifica soluția adoptată, deși ultima decizie a fost invalidată în recurs, respectiv, a omis obiectul cererilor formulate de către părțile participante, recurenții având în acel litigiu, calitatea de intervenienți accesorii (din etapa apelului).

Prin întâmpinarea formulată la data de 18.09.2020, intimata C. a solicitat respingerea recursului ca nefondat.

În motivare, intimata a susținut, în esență, că sentința atacată cu revizuire nu a fost dată în considerarea deciziei civile nr. 867/2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, ci a analizat dacă sunt îndeplinite condițiile art. 480 din Codul civil, reținând doar că C. deține o speranță legitimă, iar nu faptul că bunul a intrat prin donație în patrimoniul C.

Analizând recursul, în ordinea impusă de logica raționamentului judiciar, Înalta Curte constată următoarele:

Prezentului litigiu îi sunt aplicabile dispozițiile vechiului Cod de procedură civilă, având în vedere dispozițiile art. 3 din Legea nr. 76/2012 potrivit căreia dispozițiile Codului de

procedură civilă se aplică numai proceselor și executărilor silite începute după intrarea acestuia în vigoare, precum și faptul că revizuirea de față reprezintă o cale extraordinară de atac aferentă unei cereri de chemare în judecată ce a fost înregistrată anterior datei sus-menționate.

În cauză, cererea de revizuire a fost formulată împotriva sentinței civile nr. 113 din 05.02.2014 pronunțată de Tribunalul București-Secția a IV-a civilă, prin care a fost respinsă acțiunea formulată la data de 08.09.2005 de către autoarea revizuenților, E. și continuată de aceștia, în contradictoriu cu intimata Primăria Municipiului București și intervenienta C. având ca obiect obligarea pârâtei la a lăsa reclamantei, în deplină proprietate și liniștită posesie imobilul situat în București, respectiv corpurile X, V, Y și Z cu terenul aferent, constarea ineficienței donației a cărei ofertă a fost autenticată sub nr.26161/1946 de Tribunalul Ilfov, prin neacceptarea ofertei și obligarea pârâtei la plata cheltuielilor de judecată.

În susținerea cererii de revizuire, revizuenții au invocat dispozițiile art. 322 pct. 5 teza a II a din Codul de procedură civilă susținând că soluția dispusă prin sentința supusă revizuirii a fost determinată de sentința civilă nr. 1790/2012 pronunțată de Tribunalul București, Secția a IV-a civilă, prin care a fost soluționată acțiunea în revendicarea aceluiași imobil formulată de intimata C. în contradictoriu cu Municipiul București, hotărâre care a fost desființată în căile de atac exercitate împotriva acesteia.

În ceea ce privește motivul de recurs întemeiat pe prevederile art. 304 pct.7 din Codul de procedură civilă, instanța de recurs constată, verificând cuprinsul cererii de recurs, că, recurenții nu au înțeles să sistematizeze argumentele care ar putea susține, în opinia acestora, incidența acestui motiv de nelegalitate.

Astfel, prin intermediul motivului de recurs prevăzut de art. 304 pct. 7 din Codul de procedură civilă, pot fi valorificate ipoteze ce vizează fie absența unei motivări care să susțină soluția pronunțată, fie contradicții între considerentele expuse în justificarea raționamentului instanței, fie inserarea unor considerente care nu au nicio legătură cu pricina.

Or, în speță, recurenții nu tind la a evidenția vreuna dintre aceste ipoteze avute în vedere de motivul de recurs prevăzut de art. 304 pct. 7 din Codul de procedură civilă, ci, susțin cu ignorarea însușirii revizuirii de a fi o cale de atac de retractare, iar nu de reformare, o pretinsă omisiune a instanței de revizuire de a proceda la verificarea legalității dezlegărilor date de instanța care a pronunțat sentința civilă nr. 113/2014 a Tribunalului București - Secția a IV-a civilă în analiza argumentelor ce i-au fost supuse spre analiză prin cererea de chemare în judecată și prin cererea de intervenție, respectiv, a probatoriilor administrate în cauză, așadar, o reevaluare a situației de fapt și de drept a cauzei.

Trebuie, de asemenea, observat că întinderea obligației de motivare a oricărei hotărâri judecătorești trebuie apreciată prin raportare la natura și circumstanțele specifice fiecărei cauze.

Sub acest aspect, Înalta Curte, reține că, în ceea ce privește procedura de judecată a căii de atac a revizuirii, dispozițiile art. 326 alin. (3) din Codul de procedură civilă stabilesc că: „Dezbaterile sunt limitate la admisibilitatea revizuirii și la faptele pe care se întemeiază”.

Astfel, această dispoziție legală fixează limitele în care se poartă dezbaterile asupra unei cereri de revizuire indiferent de motivul de revizuire pe care cererea se fundamentează.

Prin urmare, în aplicarea acestei norme legale, soluționarea cererii de revizuire, presupune analiza prioritară a condițiilor de admisibilitate prevăzute de lege pentru această cale extraordinară de atac, respectiv condițiile generale (premia descrisă de art. 322 alin. 1 din Codul de procedură civilă), dar și cerințele speciale, expres presupuse de cazul de revizuire invocat dintre cele reglementate de art. 322 alin. (1) pct. 1-10 din Codul de procedură civilă - în speță fiind vorba de ipoteza normativă de la art. 322 pct. 5 teza a II -a din Codul de procedură civilă -

cadru în care nu se repun în discuție și nu se cercetează chestiuni ce țin de fondul cauzei, acestea putând fi verificate doar în etapa procesuală subsecventă celei în care se constată admisibilitatea revizuirii, cu respectarea limitelor impuse de cazul de revizuire invocat.

Ca atare, în mod judicios, instanța de apel a apreciat, în conformitate cu prevederile art. 326 din Codul de procedură civilă că se impune analiza prioritară a cerințelor de admisibilitate a revizuirii, impuse de art. 322 alin. (1) pct. 5 teza a II a din Codul de procedură civilă.

Pe de altă parte, în ceea ce privește cerințele speciale impuse de art. 322 alin. (1) pct. 5 teza a II a din Codul de procedură civilă, se constată că acest motiv de revizuire are în vedere cazul în care hotărârea ulterior casată ori modificată a fost determinantă pentru pronunțarea hotărârii a cărei revizuire se cere, în sensul că este necesar să se constate că a existat un raport de cauzalitate între cele două hotărâri constând în faptul că hotărârea casată sau modificată a avut un rol decisiv în pronunțarea hotărârii a cărei revizuire se urmărește, ipoteză în care retractarea hotărârii atacate pe calea revizuirii este necesară atâta vreme cât nu mai există nicio legătură intrinsecă între cele două hotărâri, cea de-a doua fiind lipsită de temeiul și raționamentul care au stat la baza pronunțării sale, pierzându-și propria identitate și legitimitate de care se bucură hotărârile judecătorești.

Or, din evaluarea considerentelor deciziei recurate, se constată că acestea evidențiază, de o manieră logică, coerentă și amplu argumentată, motivele pentru care instanța de apel a reținut, în speță, în ceea ce privește hotărârea desființată invocată în susținerea cererii de revizuire, că aceasta nu a fost determinantă, din perspectivă probatorie, în adoptarea soluției dispuse prin hotărârea atacată cu revizuire, raționamentul judiciar expus în justificarea soluției adoptate reflectând particularitățile căii de atac deduse judecății și cuprinzând aprecierea instanței de apel, referitoare la condițiile de admisibilitate ale revizuirii incidente cazului de revizuire de care au înțeleș să uzeze recurenții.

Cum, în cauză, pentru argumentele care vor fi dezvoltate pe larg în analiza motivului de recurs întemeiat pe prevederile art. 304 pct. 9 din Codul de procedură civilă, aprecierea instanței de apel în sensul că această cerință de admisibilitate, care, potrivit legii procesuale trebuie analizată prioritar, nu este îndeplinită, este corectă, nu poate fi validată susținerea recurenților vizând omisiunea acestei instanțe de a proceda la o reevaluare a probatoriului și a temeiniciei pretențiilor deduse judecății prin cererea de chemare în judecată și cererea de intervenție soluționate prin hotărârea atacată cu revizuire.

Aceasta întrucât, numai în ipoteza constatării îndeplinirii cumulative a cerințelor de admisibilitate a revizuirii, s-ar fi impus ca instanța investită cu soluționarea acestei căi de atac să procedeze la reanalizarea fondului raportului juridic litigios, în limitele permise de lege.

Este de reținut, totodată, că aprecierea într-o altă modalitate decât cea agreată de recurenți a caracterului determinant al hotărârii desființate ulterior pronunțării hotărârii atacate cu revizuire nu echivalează cu o nemotivare în sensul prevăzut de art. 304 pct. 7 din Codul de procedură civilă.

În ceea ce privește motivul de recurs întemeiat pe prevederile art. 304 pct. 9 din Codul de procedură civilă:

Recurenții pretind că, în mod eronat, s-a apreciat prin decizia civilă recurată că hotărârea desființată pe care au invocat-o în justificarea cererii de revizuire nu a fost determinantă în adoptarea soluției dispuse prin hotărârea atacată cu revizuire, în opinia acestora, analiza realizată de instanța de apel, neavând a fi circumscrisă verificării unor modificări intervenite în materialul probator pe care s-a sprijinit soluția criticată în revizuire, ci, caracterul determinant s-ar deduce din interpretarea anumitor considerente înserate în cuprinsul celor două hotărâri, redată în

cererea de recurs, respectiv ar deriva din elementele de fapt și de drept analizate prin hotărârea ce face obiect al revizuirii într-o manieră apreciată de aceștia a fi incompletă sau inadecvată, în ceea ce privește cererea de constatare a ineficacității donației și de revendicare sau din modalitatea în care a fost tranșată, în ambele litigii, calitatea procesuală activă și pasivă a părților litigante.

Analizând aceste susțineri, Înalta Curte constată că, în conformitate cu dispozițiile art. 322 pct. 5 teza a II a din Codul de procedură civilă, revizuirea poate fi cerută în cazul casării sau a modificării hotărârii unei instanțe pe care s-a întemeiat hotărârea supusă revizuirii.

Rezultă așadar, că pentru a fi incident cazul de revizuire prevăzut de art. 322 pct. 5 teza a II a din Codul de procedură civilă, trebuie să existe o hotărâre casată sau modificată, care să fi avut un rol determinant în pronunțarea hotărârii supuse revizuirii, adică să conducă la dispariția suportului logico-juridic al acesteia din urmă.

Astfel, motivul de revizuire reglementat de pct. 5 teza a II-a al art. 322 din Codul de procedură civilă, vizează ipoteza în care soluția dată în hotărârea atacată cu revizuire este rezultatul valorificării unei hotărâri judecătorești ca mijloc de probă, mai exact a unor dezlegări jurisdicționale anterioare, înserate în cuprinsul considerentelor/dispozitivului unei hotărâri judecătorești, prin care sunt rezolvate chestiuni litigioase hotărâtoare în stabilirea situației de fapt a cauzei, și care, urmare a soluției de casare sau de modificare a acesteia, își pierd aptitudinea de a reflecta adevărul judiciar și de a constitui suport probatoriu în adoptarea hotărârii supuse revizuirii.

Spre deosebire de cazul de revizuire prevăzut de art. 322 pct.7 din Codul de procedură civilă care își are suportul logic în respectarea autorității de lucru judecat, revizuirea întemeiată pe art. 322 pct. 5 teza a II-a din Codul de procedură civilă are drept justificare faptul că au intervenit modificări în materialul probator pe care s-a sprijinit instanța care a pronunțat hotărârea atacată cu revizuire, iar aceste modificări trebuie să influențeze hotărârea care s-a bazat pe acel material probator.

Cum acest caz de revizuire vizează pierderea suportului probator de care s-a bucurat hotărârea a cărei retractare se cere, din perspectiva cerinței de admisibilitate a cererii de revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 322 pct. 5 teza a II-a din Codul de procedură civilă, aprecierea caracterului determinant al hotărârii desființate în adoptarea soluției dispuse prin hotărârea atacată cu revizuire presupune, așa cum corect s-a apreciat în speță, o verificare a raționamentului judiciar care a justificat adoptarea soluției din hotărârea atacată cu revizuire și decelarea probatoriului valorificat în adoptarea acestei soluții, întrucât numai într-o atare ipoteză, hotărârea desființată poate fi considerată ca având aptitudinea de a determina stabilirea unei alte situații de fapt în cauză.

Or, în speță, așa cum corect au reținut și instanțele de fond, deși cele două litigii soluționate prin hotărârea ce face obiect al revizuirii (sentința civilă nr. 113 din 05.11.2014 a Tribunalului București – Secția a IV-a civilă, pronunțată în dosarul nr. x/3/2008*) respectiv, prin sentința civilă nr. 1790 din 04.10.2012 pronunțată de Tribunalul București, Secția a IV- a civilă, pronunțată în dosarul nr. x/3/2008 (hotărâre anulată prin decizia civilă nr. 64A din 20.02.2014 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a IV-a civilă, cauza fiind rejudecată și soluționată, ulterior, prin decizia nr. 705/A din 12.10.2016, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a IV-a civilă, devenită irevocabilă prin decizia civilă nr. 867 din 23.05.2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție- Secția I civilă, prin care a fost respinsă, ca neîntemeiată, cererea principală precizată și completată, formulată de reclamanta C.), s-au desfășurat în paralel și au avut ca obiect revendicarea imobilului situat în București, chestiunea litigioasă vizând ineficacitatea donației a cărei ofertă a fost autenticată sub nr.26161/1946 de

Tribunalul Ilfov, nu a constituit obiect al analizei în cauza soluționată prin decizia civilă nr. 867/2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția I civilă.

Astfel, în considerentele deciziei civile nr. 867/2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție nu s-a statuat asupra ineficacității donației și nici nu s-au tranșat aspecte legate de titlul antecesoarei recurenților, și respectiv de calitatea acestora de proprietari ai imobilului revendicat, la data preluării acestuia de către stat.

De altfel, prin decizia civilă nr. 946 din 20.04.2016, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția I civilă, în litigiul soluționat irevocabil prin decizia civilă nr. 867/2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, s-a statuat, în privința argumentelor revizuenților întemeiate pe ineficacitatea donației: „critica acestora conform căreia bunul nu ar fi ieșit în mod valabil din patrimoniul autoarei lor și deci, nu ar fi intrat după aceea în patrimoniul statului, nu poate fi valorificată în acest cadru procesual, în condițiile în care recurenții, din poziția lor de intervenienți accesorii, pot formula apărări respectiv critici care să sprijine demersul părții în favoarea căreia a intervenit”.

De asemenea, așa cum rezultă din considerentele sentinței civile nr. 113/2014 pronunțată de Tribunalul București - Secția a IV-a civilă, soluția dată acțiunii în revendicarea imobilului formulată de autoarea recurenților, s-a întemeiat, în esență, pe următoarele argumente: imobilul revendicat se înscrie în sfera celor care fac obiectul Legii nr. 10/2001, astfel că restituirea bunului revendicat este supusă procedurii acestei legi speciale, de care recurenții au uzat formulând notificare, respectiv s-a apreciat că, urmare a respingerii cererii având ca obiect ineficacitatea donației, aceștia nu au în patrimoniul lor un „bun”, în sensul Deciziei date în recurs în interesul legii de Înalta Curte de Casație și Justiție nr. 33/2008, imobilul revendicat aflându-se în patrimoniul statului și fiind supus doar procedurilor speciale ale Legii nr. 10/2001, cu consecința că aceștia nu au deschisă calea acțiunii în revendicare, întemeiată pe dreptul comun, reprezentat de art. 480 din Codul civil.

Astfel, în raționamentul judiciar expus în motivarea sentinței civile nr. 113/2014 Tribunalul București- Secția a IV-a civilă nu a făcut nicio trimitere la dezlegările jurisdicționale anterioare inserate în sentința civilă nr. 1790/2012 a Tribunalului București- Secția a IV-a civilă, în sensul că nu și-a fundamentat soluția adoptată pe aspectul restituirii anterioare a imobilului către intimata intervenientă accesorie în favoarea Municipiului București - C. - și nici nu a analizat relevanța soluției adoptate prin sentința civilă nr. 1790/2012 a Tribunalului București, deși această hotărâre se afla la dosarul cauzei, ci s-a limitat la a constata că intervenienta urmărește într-un alt dosar readucerea bunului donat în patrimoniul său.

Or, premisa îndeplinirii cerinței de admisibilitate impusă de art. art. 322 pct. 5 teza a II-a din Codul de procedură civilă, este aceea ca instanța investită cu litigiul finalizat cu pronunțarea sentinței a cărei revizuire se cere nu numai să fi avut efectiv posibilitatea de a supune analizei sale hotărârea modificată sau casată, așa cum pretind recurenții, făcând trimitere la conținutul dezbaterilor purtate în speță, ci și să o fi valorificat în expunerea raționamentului juridic cu prilejul deliberării și pronunțării soluției a cărei retractare s-a solicitat, prin evidențierea sa drept mijloc de probă pe baza căruia să fi fost fundamentată hotărârea ce face obiect al revizuirii sau a constatărilor jurisdicționale din cuprinsul său.

În acest context factual, reiterarea în cererea de recurs, a aprecierii realizate de Tribunalul București, în considerentele sentinței civile nr. 113/2014, în sensul că intimata C., este cea care deține în patrimoniul său „o speranță legitimă”, deoarece este cea care „a făcut dovada existenței bunului în patrimoniul său la data preluării bunului de către stat”, nu are aptitudinea de a susține nelegalitatea deciziei recurate.

Astfel, stabilirea caracterului determinant al hotărârii desființate nu poate ignora considerentele care au justificat adoptarea soluției prin sentința atacată cu revizuire, modalitatea în care acestea au fost expuse și nici succesiunea logică în care au fost prezentate acestea, în argumentarea respingerii cererilor recurenților. Așa fiind, recurenții nu pot pretinde deducerea caracterului determinant al hotărârii desființate prin invocarea unor considerente care nu fac trimitere nici la hotărârea desființată și nici la raționamentul juridic expus cuprinsul acesteia.

Totodată, trimiterile recurenților la modalitatea în care, în speță, în hotărârea ce face obiect al revizurii s-a tranșat asupra cadrului procesual subiectiv, nu fac decât să evidențieze lipsa de temei a argumentelor relative la caracterul determinant al hotărârii desființate, câtă vreme în considerentele acestei hotărâri nu se face nicio referire la calitatea intimă C. de titular actual al dreptului de proprietate asupra bunului ce îi fusese restituit în natură, prin hotărâre judecătorească nedefinitivă, respectiv s-a reținut calitatea procesuală pasivă a Municipiului București.

De asemenea, raportat la cele anterior reliefate, recurenții revizuenți nu pot invoca în justificarea cererii lor de revizuire aspecte care, în opinia acestora, s-ar deduce, implicit, din modalitatea în care în cel de-al doilea litigiu, în care a fost pronunțată sentința civilă nr. 1790/2012 a Tribunalului București, a fost stabilit cadrul procesual subiectiv și care, în speță, nu au fost valorificate, neregăsindu-se în raționamentul expus de instanța care a pronunțat sentința civilă nr. 113/2014, expus în cele ce preced.

Câtă vreme, nici în cuprinsul hotărârii desființate și nici cuprinsul deciziei civile nr. 867/2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție nu se regăsesc dezlegări de natura celor pretinse de revizuenți (vizând ineficacitatea donației sau preluarea imobilului revendicat de la autoarea recurenților) iar respingerea acțiunii în revendicare formulată de intimata C. nu a fost justificată de constatarea lipsei calității sale de donatar al imobilului revendicat, a specula asupra condițiilor în care s-au exercitat drepturile procesuale și apărările părților ori a fost înfăptuită judecata în litigiul în care au fost pronunțate aceste hotărâri judecătorești inclusiv în ceea ce privește stabilirea cadrului procesual subiectiv, așa cum propun revizuenții, echivalează cu a deschide acestora calea unei judecăți speculative și discreționare.

O atare consecință ar fi însă de natură a nesocoti atât dispozițiile imperative ale art. 322 pct. teza a II-a din Codul de procedură civilă, cât și unul din elementele fundamentale ale preeminenței dreptului, anume principiul securității raporturilor juridice, care presupune, așa cum s-a statuat în mod constant în jurisprudența CEDO, că nicio parte în proces nu este îndreptățită să solicite revizuirea unei hotărâri judecătorești definitive doar în scopul de a obține o reexaminare a cauzei. Astfel, potrivit acestei jurisprudențe, competența instanțelor sesizate cu o cerere de revizuire trebuie exercitată doar pentru a corecta erorile judiciare și omisiunile justiției, nu pentru a efectua o nouă examinare a cauzei. Revizuirea nu trebuie tratată ca un recurs deghizat și simpla posibilitate de a exista două puncte de vedere asupra problemei juridice ridicată de cauza respectivă nu este un motiv pentru reexaminare. Abaterile de la acest principiu sunt justificate numai când sunt impuse de împrejurări cu caracter substanțial și obligatoriu (Hotărârea din 11 aprilie 2017 în cauza *Costache și alții împotriva României* – Cererea nr. 30.474/03).

Totodată, recurenții susțin fără temei că hotărârea desființată, fiind pronunțată de același judecător, a influențat în mod hotărâtor soluția adoptată prin hotărârea ce face obiect al revizurii, ignorând că, potrivit art. 322 pct. 5 teza a II-a din Codul de procedură civilă, justificarea incidenței acestui motiv de revizuire nu poate fi realizată prin invocarea unei prezumții simple de natura celei la care se face trimitere în cererea de recurs, caracterul determinant al unei alte

hotărâri judecătorești în adoptarea soluției dispuse prin hotărârea ce face obiect al revizuirii fiind imperios necesar să rezulte neîndoielnic, indubitabil, din expunerea silogismului judiciar care a fundamentat respectiva soluție.

Or, o atare situație premisă nu este incidentă în speță, așa cum s-a demonstrat în cele ce preced, faptul că în apărare intimata a înțeles să se prevaleze de această hotărâre ca act jurisdicțional neavând drept consecință considerarea acestuia ca fiind determinant, în lipsa valorificării acestuia de către instanța care a pronunțat hotărârea ce face obiect al revizuirii.

În susținerea acestui motiv de recurs, recurenții au invocat, totodată, aprecierea eronată a caracterului determinant al sentinței civile nr. 1790/2012 a Tribunalului București, ca efect al pretensei ignorări de către instanța de apel a statuărilor din decizia civilă nr. 867/2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, apreciind că raționamentul judiciar expus prin această decizie ar duce la respingerea cererii de intervenție formulată de intimata C. în dosarul nr. x/3/2008 al Tribunalului București.

Nici această critică nu poate fi validată, câtă vreme, așa cum corect a reținut instanța de apel, prin această ultimă hotărâre judecătorească acțiunea în revendicare formulată de intimata C. a fost apreciată ca nefondată, iar în justificarea acestei soluții s-a reținut, în esență, că această parte nu a urmat procedura specială instituită prin Legea nr. 10/2001, respectiv, s-a constatat că intimata nu deține un „bun actual” nefăcând dovada revenirii imobilului revendicat în patrimoniul său, anterior formulării revendicării, printr-o hotărâre care să îi fi recunoscut calitatea de proprietar și prin care să se fi dispus, în mod expres, restituirea bunului, iar nu pentru argumentele expuse de recurenți, care tind la a demonstra ineficacitatea donației.

În acest context, împrejurarea că, instanța de apel, în justificarea concluziei vizând lipsa caracterului determinant al sentinței civile nr. 1790/2012 a Tribunalului București a făcut trimitere și la considerentele deciziei civile nr. 292 A/2015 pronunțată de Curtea de Apel București, în aceeași pricină - hotărâre prin care s-a stabilit că preluarea imobilului în patrimoniul statului s-a realizat în temeiul Decretului nr.198/1948 - nu are valența unei denaturări a considerentelor care au fundamentat adoptarea soluției dispuse de Înalta Curte de Casație și Justiție prin decizia civilă nr. 867/2017, ci de a evidenția lipsa de temei a susținerilor revizuenților, în ceea ce privește caracterul determinant al hotărârii desființate invocată drept motiv de revizuire.

Se impune, de asemenea, a se observa că, reiterarea, prin cererea de recurs a argumentelor din cererea introductivă - vizând faptul că bunul revendicat a fost preluat, prin naționalizare, de la autoarea D., conform Decretului nr. 198/1948, respectiv că acest imobil, care a făcut obiectul actului de donație autentificat sub nr. 26161/1946, nu a intrat în patrimoniul C., întrucât oferta de donație realizată de autoarea acestora nu a fost acceptată de către intimată - nu are aptitudinea de a demonstra nelegalitatea deciziei recurate întrucât aceste susțineri nu tind la a evidenția o ipoteză de aplicare eronată a dispozițiilor art. 322 pct. 5 teza a II-a din Codul de procedură civilă.

Astfel, susținând o apreciere eronată a probatoriului cu referire la eficacitatea actului de donație, recurenții revizuenții solicită practic schimbarea raționamentului juridic al instanței care a pronunțat hotărârea atacată cu revizuire. Cu alte cuvinte, argumentele revizuenților dezvoltă o contraargumentație în raport de considerentele hotărârii definitive.

Or, admisibilitatea cererii de revizuire, întemeiată pe dispozițiile art. 322 pct. 5 teza a II-a din Codul de procedură civilă, trebuie circumscrisă exclusiv condițiilor limitativ și expres prevăzute de această normă legală, atât în ceea ce privește motivul pentru care se poate exercita această cale de atac, cât și în ceea ce privește modul în care acesta poate fi probat, astfel că prin

intermediul acestei căi de atac extraordinare de retractare, recurenții nu pot formula critici de netemeinicie și de nelegalitate împotriva hotărârii ce face obiect al revizuirii.

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 322 din Codul de procedură civilă, revizuirea reprezintă o cale extraordinară de atac, prin folosirea căreia se pot înlătura erorile cu privire la faptele reținute printr-o hotărâre definitivă datorită necunoașterii de către instanță a unor împrejurări de care depinde adoptarea unei hotărâri conforme cu legea și adevărul, fără posibilitatea realizării altor verificări interesând fondul dreptului dedus judecății. Fiind o cale de retractare, și nu de cenzură judiciară, revizuirea nu poate fi exercitată pentru alte motive decât cele limitativ și riguros prevăzute de lege, întrucât legiuitorul nu a urmărit pe calea revizuirii să deschidă părților calea recursului la recurs, care să fie soluționat de aceeași instanță, pe motivul că s-a stabilit eronat situația de fapt ori s-a aplicat greșit legea sau pentru că au fost respinse cereri și probe, această cale de atac având drept scop îndreptarea unor erori de fapt, produse în judecata inițială din cauza necunoașterii respectivelor împrejurări, astfel încât noua situație să conducă la anularea hotărârii contrare legii.

Cum funcția revizuirii nu este aceea de a conduce la reevaluarea judecăților definitive în afara condițiilor strict reglementate procedural, hotărârea atacată prin intermediul revizuirii nu poate fi criticată în raport de materialul dosarului existent la data pronunțării respectivei hotărâri, așa cum pretind, în speță, recurenții. Dacă s-ar admite această interpretare ar rezulta că stabilitatea juridică și puterea de lucru judecat ar rămâne fără niciun fel de eficiență, ceea ce este incompatibil cu principiile unui stat de drept.

De asemenea, contrar susținerilor din recurs, care converg spre a evidenția o greșită stabilire a situației de fapt prin decizia recurată, Înalta Curte constată că instanța de apel nu a analizat fondul raportului juridic litigios dedus judecății în dosarul nr. x/3/2005 al Tribunalului București, ci s-a limitat la a prezenta istoricul litigiilor derulate și soluțiile pronunțate de instanțele investite cu soluționarea cererii autoarei recurenților, respectiv, la verificarea condițiilor de admisibilitate impuse de lege pentru admiterea revizuirii întemeiate pe prevederile art. 322 pct. 5 teza a II-a din Codul de procedură civilă, prin raportare la raționamentul expus de tribunal în fundamentarea soluției adoptate prin sentința civilă nr. 113/2014, analiza realizată fiind circumscrișă cauzei juridice a revizuirii și conformă limitelor stabilite de art. 326 din Codul de procedură civilă în această materie.

În acest context, împrejurarea că, urmare a analizării inclusiv a considerentelor care au fundamentat adoptarea soluției dispuse de Înalta Curte prin decizia civilă nr. 867/2017, instanța de apel a concluzionat că, în speță, sentința civilă nr. 1790/2012 pronunțată de Tribunalul București, Secția a IV-a civilă, nu a avut relevanța probatorie susținută de recurenți, nu face incidentă o ipoteză de aplicare eronată a normelor legale incidente în speță, recurenții neavând îndreptățirea de a solicita anularea sentinței civile nr. 113/2014 pronunțată de Tribunalul București, Secția a IV-a civilă pentru motive care ar presupune reluarea judecății și stabilirea unei alte situații de fapt sau de drept pentru că s-ar încălca astfel principiul securității raporturilor juridice potrivit cu care o hotărâre definitivă nu mai poate fi pusă în discuție în afara căilor extraordinare de atac stabilite de lege și s-ar crea căi de atac care nu sunt prevăzute de lege.

Or, dispozițiile art. 126 alin. (2) și art. 129 din Constituție impun concluzia că instanțele de judecată nu au posibilitatea de a aprecia ca admisibilă orice cale de atac promovată, chiar dacă hotărârea atacată ar fi considerată de părți netemeinică sau nelegală, ci au obligația de a analiza căile de atac în limitele și cu respectarea condițiilor impuse de lege, inclusiv, cele referitoare la formularea cererilor pentru anumite motive.

Inclusiv din perspectivă convențională, soluția adoptată este corectă. În acest sens, deși este real că circumstanțele factuale analizate de CEDO în cauza *Mitrea împotriva României* nu sunt similare speței de față, principiile care se desprind din analiza de ansamblu a acestei jurisprudențe nu pot fi ignorate de către instanțele naționale.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că hotărârile pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului au dincolo de efectele *inter partes* și un efect *erga omnes*, consecință a autorității de lucru interpretat de care se bucură, în condițiile în care potrivit art. 32 din Convenție, misiunea specifică a instanței europene este interpretarea și aplicarea prevederilor acesteia, iar eficacitatea dreptului european al drepturilor omului nu ar putea fi variabilă potrivit calificărilor pe care acestea le-ar primi în sistemele de drept naționale ale statelor contractante. În consecință, jurisprudența Curții constituie un instrument de armonizare a regimurilor juridice naționale ale drepturilor omului ale statelor contractante prin luarea în considerare a standardului minim de protecție dat de prevederile Convenției.

Or, în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a afirmat constant că art. 6 din Convenție nu garantează dreptul la redeschiderea unei proceduri și nu se aplică unei proceduri de examinare a unei cereri de revizuire a unui proces civil, dacă această cerere este declarată inadmisibilă, respectiv că simplul fapt că există două puncte de vedere asupra unui subiect, nu constituie un motiv suficient pentru a rejudeca o cauză (a se vedea, de exemplu, hotărârile pronunțate în cauza *Ostace c. României*, cauza *Stanca Popescu c. României*).

Față de cele expuse, Înalta Curte, constatând că instanța de apel a făcut o legală interpretare și aplicare a dispozițiilor art. 322 pct. 5 teza a II-a din Codul de procedură civilă, iar argumentele invocate de recurenți nu se circumscriu dispozițiilor art. 304 pct. 7 și 9 din Codul de procedură civilă, în temeiul art. 312 alin. (1) din Codul de procedură civilă, a respins ca nefondat recursul declarat de recurenții revizuenți.

43. Revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 509 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă. Condiții și efecte

C. proc. civ., art. 509 alin. (1) pct. 8, alin. (2)

Pentru incidența motivului de revizuire reglementat de art. 509 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. este necesar ca, în dosare diferite, în care există tripla identitate de părți, obiect și cauză, să fi fost pronunțate hotărâri definitive potrivnice, iar în al doilea dosar să nu se fi invocat excepția autorității de lucru judecat sau, dacă a fost invocată, instanța de judecată să fi omis să se pronunțe asupra ei.

În cazul în care hotărârile sunt pronunțate în același dosar, aflat în diferite faze procesuale, calea extraordinară de atac a revizuirii nu poate fi primită, fiind nesocotită premisa ca cererile să se fi judecat separat, cu neobservarea existenței unei autorități de lucru judecat. În cadrul aceluiași proces nu se poate pretinde că au fost pronunțate hotărâri potrivnice întrucât, chiar dacă în diferite faze sau cicluri procesuale, soluțiile pot fi diferite de cele anterioare, în final, o singură hotărâre pune capăt judecății.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 438 din 18 februarie 2020

1. Prin cererea înregistrată la data de 9 mai 2017 pe rolul Tribunalului București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, sub nr. x/3/2017, contestatoarea A. a formulat în contradictoriu cu intimata B. S.A. contestație împotriva deciziei de concediere nr. 125 din 27 aprilie 2017, solicitând să se constate nelegalitatea și netemeinicia acesteia, reintegrarea sa în postul deținut anterior și obligarea intimatei la plata tuturor drepturilor salariale aferente perioadei cuprinse între data concedierii, 28 aprilie 2017, și până la data reintegrării efective, precum și a cheltuielilor de judecată ocazionate de acest litigiu, constând în onorariu de avocat.

2. Prin sentința civilă nr. 5931 din 13 septembrie 2017, pronunțată de Tribunalul București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, în dosarul nr. x/3/2017, s-a admis excepția lipsei de interes a contestației și s-a respins contestația formulată de contestatoarea A. în contradictoriu cu intimata B. S.A. ca lipsită de interes, contestatoarea fiind obligată la plata către intimată a sumei de 4000 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată (onorariu avocat parțial).

3. Prin decizia civilă nr. 3476 din 19 septembrie 2018, Curtea de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, a admis apelul formulat de apelanta-contestatoare A. împotriva sentinței civile nr. 5931 din data de 13 septembrie 2017, pronunțată de Tribunalul București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, a anulat sentința apelată și a trimis cauza la aceeași instanță pentru continuarea judecății.

4. În rejudecare, prin sentința civilă nr. 1531 din 19 martie 2019, pronunțată în dosarul nr. x/3/2017*, Tribunalul București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale a respins ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată formulată de reclamanta A., în contradictoriu cu pârâta B. S.A.

5. Prin decizia civilă nr. 4531 din 16 octombrie 2019, Curtea de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, a respins ca nefondat apelul declarat de apelanta A. împotriva sentinței civile nr. 1531 din 19 martie 2019, pronunțată de Tribunalul București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale și a obligat apelanta să plătească intimatei cheltuieli de judecată în cuantum de 5.000 lei, reprezentând onorariu avocațial redus.

6. Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, sub nr. x/3/2017*, la 3 mai 2019, pârâta B. S.A., în contradictoriu cu reclamanta A., a formulat cerere de completare a dispozitivului sentinței civile nr. 1531 din 19 martie 2019, în sensul admiterii capătului de cerere privind cheltuielile de judecată efectuate de pârâta.

7. Prin sentința civilă nr. 3423 din data de 11 iunie 2019, Tribunalul București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, a admis cererea și a dispus completarea dispozitivului sentinței civile nr. 1531 din 19 martie 2019, pronunțată de Tribunalul București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale în dosarul nr. x/3/2017*, în sensul că a obligat reclamanta la plata către pârâta a cheltuielilor de judecată în sumă de 10.000 lei, reprezentând onorariu avocațial redus.

8. Prin decizia civilă nr. 4532 din 16 octombrie 2019, pronunțată în dosarul nr. x/3/2017*/a1, Curtea de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, a respins apelurile declarate de apelata-reclamantă A. și apelanta-pârâta B. S.A. împotriva sentinței civile nr. 3423 din 11 iunie 2019, pronunțată de Tribunalul București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, în dosarul nr. x/3/2017*.

9. La 13 ianuarie 2020, reclamanta A. a formulat cerere de revizuire împotriva deciziei civile nr. 4531 din 16 octombrie 2019, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, în dosarul nr. x/3/2017*.

Totodată, a reiterat și cererea de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 513 și art. 508 C. proc. civ., art. 208-216 din Legea nr. 62/2011, art. 229 alin. 2 C. Muncii, art. 275 C. Muncii și art. 483 alin. 2 C. proc. civ., față de care Înalta Curte urmează a se pronunța în dosarul asociat x/1/2020/a1.

În motivarea cererii de revizuire, revizuenta-reclamantă A. a susținut că cele două hotărâri, respectiv decizia civilă nr. 4531 din 16 octombrie 2019 și decizia civilă nr. 3476 din 19 septembrie 2018, definitive, pronunțate de Curtea de Apel București asupra aceluiași litigiu, având aceleași părți, obiect și cauză conțin dispoziții potrivnice, motiv pentru care solicită revizuirea hotărârii în temeiul art. 509 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ.

Totodată, petenta a menționat că prezenta cauză dedusă judecății, având ca obiect contestație împotriva unei decizii de concediere pentru motive care țin de persoana salariatului în dosarele nr. x/3/2017 și nr. x/3/2017*, este consecința exclusivă a nepunerii în executare, în mod real, de către angajator a sentinței civile nr. 7654/05.09.2016, pronunțată de Tribunalul București în dosarul nr. x/3/2016, având ca obiect tot contestație împotriva unei decizii de concediere, pentru motive care nu țin de persoana salariatului, decizia de concediere atacată în dosarul nr. x/3/2017 fiind emisă de către angajator cu câteva zile înaintea soluționării apelului pe care angajatorul îl declarase împotriva sentinței civile nr. 7654/05.09.2016 în dosarul nr. x/3/2016, sentință definitivă și executorie de drept, în conformitate cu dispozițiile art. 274 C. Muncii.

Astfel, a arătat că, ulterior pronunțării de către Curtea de Apel București a deciziei civile nr. 3388 din 31 mai 2017, în dosarul nr. x/3/2016, angajatorul a invocat în dosarul nr. x/3/2017 puterea lucrului judecat a acestei hotărâri.

În acest sens, a susținut că instanțele de judecată, până la proba contrarie, aveau obligația să prezume buna-credință a angajatorului, legea fiind confuză, contradictorie și interpretabilă, incompatibilă cu specificul raporturilor de muncă și cu regulile speciale aplicabile litigiilor de muncă, permițând angajatorului să invoce prevederi legale care nu erau în niciun caz incidente speței, prin omiterea cu intenție și rea-credință a prezentării unor înscrisuri doveditoare care au fost solicitate de către instanțe/salariat pe parcursul judecății, și pe "strecurarea" în permanență a dubiului și a îndoielii cu privire la susținerile revizuintei, doar prin afirmații nedovedite.

Astfel, în contextul aplicării în cadrul unui litigiu de muncă a principiului "*in dubio pro reo*" din dreptul penal, au fost generate consecințe grav vătămătoare pentru salariat, căruia, practic, i s-au anulat toate drepturile care rezidă din calitatea sa de salariat.

Autoarea cererii a arătat că, în orice proces, atât în dreptul civil, cât și în dreptul penal, este consacrată regula "*actori incumbit probatio*", potrivit căreia cel care face o afirmație trebuie să o dovedească, această regulă fiind în corelație strânsă cu regula "*eius incumbit probatio qui dicit, non qui negat*", potrivit căreia proba incumbă celui care pretinde ceva, nu celui care neagă.

Or, în litigiile de muncă, din punct de vedere al sarcinii probelor, în cazul acțiunii împotriva deciziei de desfacere a contractului individual de muncă, acțiune introdusă numai de salariat, care în această situație are calitatea de reclamant, sarcina probei revine, prin lege, angajatorului-pârât potrivit art. 272 C. muncii.

Cu toate acestea, în practică, în cadrul procedurii de soluționare a conflictelor de muncă, nu se ține cont de această particularitate care este determinantă în aprecierea probelor și, în consecință, din punct de vedere al pronunțării soluției în cazul litigiilor de muncă, având ca obiect contestație împotriva deciziei de concediere, în condițiile art. 275 C. Muncii, dispozițiile

Titlului XII - Jurisdicția muncii se completează cu prevederile Codului de procedură civilă, potrivit art. 278 alin. 1 C. Muncii și, în măsura în care nu sunt incompatibile cu specificul raporturilor de muncă prevăzute de Codul Muncii, cu dispozițiile legislației civile, regulile speciale de procedură prevăzute de legislația muncii fiind, în fapt, completate cu reguli de procedură incompatibile cu specificul raporturilor de muncă.

Cu privire la procedura de soluționare a litigiilor de muncă, după judecata fondului, judecată în urma căreia, potrivit art. 274 C. Muncii, se pronunță o hotărâre definitivă și executorie de drept, a menționat că este una contradictorie și interpretabilă, existând paralelism de dispoziții legale în ceea ce privește jurisdicția muncii.

Or, materia dreptului muncii, prin specificul raporturilor de muncă, se bazează pe reguli speciale de procedură în soluționarea litigiilor de muncă, consecința faptului că raporturile de muncă au particularități cărora nu le pot fi aplicabile prevederile dreptului comun, particularități care determină ca aceste raporturi să facă obiectul unei legi organice care să le reglementeze, Codul Muncii reglementând inclusiv jurisdicția muncii și regulile speciale de procedură aplicabile.

De o deosebită importanță, în legătură cu particularitățile raporturilor de muncă, este faptul că acestea au la bază contractul individual de muncă, un contract care se deosebește fundamental de contractul civil în ceea ce privește poziția juridică în care se găsesc părțile în acest contract. Astfel, în contractul civil părțile sunt pe poziție de egalitate juridică, în timp ce contractul individual de muncă este un contract în care angajatorul este pe poziție de autoritate față de salariat prin însăși definiția contractului individual de muncă dată de dispozițiile art. 10 C. Muncii, potrivit cărora, "contractul individual de muncă este contractul în temeiul căruia o persoană fizică, denumită salariat, se obligă să presteze munca pentru și sub autoritatea unui angajator, persoană fizică sau juridică, în schimbul unei remunerații denumite salariu".

În concluzie, a susținut că, deși salariatul trebuie protejat de legislația muncii și de Constituția României, în condițiile legislației actuale, în ceea ce privește jurisdicția muncii și procedura referitoare la soluționarea litigiilor de muncă, salariatul nu numai că este partea slabă în cadrul contractului individual de muncă, dar este și discriminat de dispozițiile legale care prevăd, pe de o parte, încheierea, executarea și încetarea contractului individual de muncă potrivit Codului Muncii și a legislației muncii, iar, pe de altă parte, procedura de judecată pentru soluționarea litigiilor de muncă conform dispozițiilor Codului de procedură civilă, dispoziții care nu sunt totdeauna compatibile și aplicabile specificului raporturilor de muncă.

Petenta a subliniat că, în Codul Muncii, lege organică care guvernează raporturile de muncă, este prevăzut la art. 274 că "hotărârile pronunțate în fond sunt definitive și executorii de drept", fapt care nu reiese explicit și nu este precizat clar în hotărârile pronunțate de către instanțele de fond ale Tribunalului București, motiv pentru care aceste hotărâri încalcă dispozițiile legale ale Codului Muncii, fiind contrare literei și spiritului legii.

Totodată, a susținut că speța dedusă judecății, ce formează obiectul dosarului nr. x/3/2017, nu a fost judecată pe fond de către instanțe, nici măcar în rejudecare, în dosarul nr. x/3/2017*, având în vedere că speței, care are ca obiect contestație decizie de concediere, i s-au aplicat în mod exclusiv doar prevederi și excepții aplicabile litigiului civil.

În consecință, instanțele aveau obligația să supună discuției părților, ca în orice proces civil, toate cererile, excepțiile și împrejurările de fapt sau de drept invocate, conform art. 14 alin. 5 C. proc. civ., având, de asemenea, obligația să judece în primul rând fondul, potrivit regulilor speciale de procedură aplicabile în soluționarea conflictelor de muncă, reguli care impun imperativ cel puțin celeritate și sarcina răsturnată a probei.

Suprimarea pentru litigiile de muncă a căii extraordinare de atac a recursului, care potrivit art. 483 alin. 3 C. proc. civ., „supune Înaltei Curți de Casație și Justiție, examinarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile” și înlocuirea unei căi extraordinare de atac cu una ordinară în care una dintre părți stabilește limitele în care instanța de apel rejudecă fondul, potrivit art. 477 alin. 1 C. proc. civ., raportat la durata soluționării litigiului dintre părți, conduc, fără echivoc, la concluzia că celelalte căi de atac, calea revizuirii și cea a contestației în anulare sunt inutile de exercitat, atâta vreme cât procedura de judecată a acestora este una contradictorie, bazată exclusiv pe condiția exercitării în prealabil a recursului, fapt care se opune dispozițiilor constituționale.

De asemenea, a menționat că, în cadrul procedurii de judecată a căilor extraordinare de atac, se mai ridică și problema competenței instanței de judecată.

Astfel, în cazul litigiilor de muncă, în cadrul recursului nu este permisă discutarea cauzei sub toate aspectele de fapt și de drept, problemele susceptibile a fi analizate de instanță fiind cele de drept și numai dacă se încadrează în motivele indicate în mod expres și limitativ de lege.

Or, în cazul de față, revizuirea și contestația în anulare, căi extraordinare de atac care condiționează exercitarea recursului în prealabil exercitării acestor două căi de atac, sunt judecate chiar de către instanța care a pronunțat hotărârea care se atacă, fapt ce contravine principiului dublului grad de jurisdicție.

Mai mult, în cazul cererii de revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 509 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., legea prevede la art. 513 alin. 4 din același Cod, că, ”dacă instanța încuviințează cererea de revizuire, ea va schimba, în tot sau în parte, hotărârea atacată, iar în cazul hotărârilor potrivnice, ea va anula cea din urmă hotărâre și, după caz, va trimite cauza spre rejudecare atunci când s-a încălcat efectul pozitiv al autorității de lucru judecat”, ceea ce înseamnă că o instanță de apel va trimite spre rejudecare cauza altei instanțe de apel, încălcându-se astfel principiul organizării justiției pe sistemul dublului grad de jurisdicție.

Revizuenta menționează, în esență, că, în prezentul dosar x/3/2017, între aceleași părți, cu același obiect și având aceeași cauză, instanța de fond a admis excepția lipsei de interes a contestației salariatului în baza puterii lucrului judecat în decizia civilă nr. 3388 din 31 mai 2017 pronunțată de Curtea de Apel București în dosarul nr. x/3/2016, favorabilă angajatorului, dar tot instanța de fond nu consideră obligatorie dezlegarea dată tot printr-o hotărâre definitivă de Curtea de Apel București între aceleași părți, cu același obiect și având aceeași cauză, de această dată hotărârea fiind favorabilă salariatului.

În ședința publică din 18 februarie 2020, Înalta Curte a respins excepția litispendenței, pentru motivele consemnate în practica prezentei decizii.

Examinând cererea de revizuire formulată în cauză, prin prisma motivului de revizuire și a argumentelor invocate de revizuentă, Înalta Curte reține următoarele:

Revizuirea este o cale de atac extraordinară, de retractare, care se poate exercita în cazurile și condițiile expres prevăzute de lege (art. 509-513 C. proc. civ.).

Potrivit art. 509 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., „revizuirea unei hotărâri pronunțate asupra fondului sau care evocă fondul poate fi cerută dacă: există hotărâri definitive potrivnice, date de instanțe de același grad sau de grade diferite, care încalcă autoritatea de lucru judecat a primei hotărâri”, iar conform art. 509 alin. 2 din același act normativ, „pentru motivele de revizuire prevăzute la alin. (1) pct. 3, dar numai în ipoteza judecătorului, pct. 4, pct. 7-10 sunt supuse revizuirii și hotărârile care nu evocă fondul”.

Motivul de revizuire reglementat de art. 509 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ. are ca finalitate protejarea autorității de lucru judecat decurgând din hotărâri judecătorești rămase definitive.

Pentru incidența acestui motiv de revizuire este necesar ca, *în dosare diferite*, în care există tripla identitate de părți, obiect și cauză, să fi fost pronunțate hotărâri definitive potrivnice, iar în al doilea dosar să nu se fi invocat excepția autorității de lucru judecat sau, dacă a fost invocată, instanța de judecată să fi omis să se pronunțe asupra ei.

Astfel, pentru a se dispune anularea ultimei hotărâri care încalcă autoritatea de lucru judecat decurgând dintr-o hotărâre pronunțată anterior este necesară îndeplinirea cumulativă a condițiilor anterior evocate.

Prin raportare la aceste considerații, instanța supremă constată că cele două decizii pretins a fi contradictorii nu au fost pronunțate în cauze/dosare diferite, ci în aceeași cauză, în cicluri procesuale diferite ale aceluiași litigiu.

Așadar, decizia civilă nr. 4531 din 16 octombrie 2019 a cărei revizuire se solicită a fost pronunțată în dosarul nr. x/3/2017* în cel de al doilea ciclu procesual, iar decizia civilă nr. 3476 din 19 septembrie 2018 a fost pronunțată în primul ciclu procesual al aceluiași litigiu.

Cea dintâi hotărâre pronunțată nu poate constitui un reper pentru analiza contrarității cerută de cazul de revizuire ce constituie obiect al cercetării în prezenta cauză, pentru simplul fapt că a fost pronunțată în același dosar cu ultima hotărâre, cea a cărei revizuire se solicită.

În cazul în care hotărârile sunt pronunțate în același dosar, aflat în diferite faze procesuale, calea extraordinară de atac a revizuirii nu poate fi primită, fiind nesocotită premisa ca cererile să se fi judecat separat, cu neobservarea existenței unei autorități de lucru judecat. În cadrul aceluiași proces nu se poate pretinde că au fost pronunțate hotărâri potrivnice întrucât, chiar dacă în diferite faze sau cicluri procesuale soluțiile pot fi diferite de cele anterioare, în final, o singură hotărâre pune capăt judecății.

Pentru aceste motive, constatând că nu este incident motivul de revizuire prevăzut de art. 509 alin. 1 pct. 8 C. proc. civ., Înalta Curte a respins, ca inadmisibilă, cererea de revizuire formulată în cauză.

44. A. Revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 509 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă. Condiții de admisibilitate

B. Drept de suprafață. Constructor de bună-credință. Efecte

C. proc. civ., art. 509 alin. (1) pct. 8, art. 513 alin. (4)

C. civ. din 1864, art. 488, art. 492, art. 494

A. Potrivit dispozițiilor art. 509 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., revizuirea unei hotărâri pronunțate asupra fondului sau care evocă fondul poate fi cerută dacă există hotărâri definitive potrivnice, date de instanțe de același grad sau de grade diferite, care încalcă autoritatea de lucru judecat a primei hotărâri.

Hotărârea prin care i s-a recunoscut intimitate calitatea de constructor de bună-credință asupra construcției realizate pe terenul revizuentului nu contravine deciziei care i-a negat acesteia calitatea de suprafață și nu echivalează cu o statuare implicită, în sens contrar, întrucât noțiunile de „constructor de bună-credință” și de „suprafață” nu sunt echivalente.

Prin urmare, în această situație, nu sunt îndeplinite cerințele art. 509 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., hotărârile nefiind potrivnice una față de alta.

B. Între constructorul de bună-credință și titularul dreptului de suprafață nu se poate pune semnul echivalenței.

Ca dezmembrământ al dreptului de proprietate privată, dreptul de suprafață, care presupune proprietatea asupra unei clădiri și folosința asupra unui teren, poate fi dobândit în temeiul unui act juridic, al uzucapiunii sau al unui alt mod prevăzut de lege.

În materia accesiei, dobândirea dreptului de suprafață se face într-un mod particular. Distinct de aceasta, calitatea de constructor de bună sau de rea-credință este o noțiune specifică accesiei, cu o fizionomie aparte și un rol bine definit.

Pentru a se produce efectul achizitiv (pentru a dobândi proprietatea clădirii edificate pe terenul său), proprietarul terenului trebuie să își manifeste, în mod pozitiv, dreptul de accesie, drept care este unul potestativ, de alegere, conținutul lui fiind mai diluat în cazul constructorului de bună-credință decât în ipoteza celui de rea-credință, potrivit art. 494 C.civ.

Între momentul edificării construcțiilor și cel al manifestării dreptului de accesie, proprietarul terenului are un drept de proprietate sub condiție suspensivă asupra lucrării, iar autorul ei are, asupra aceleiași lucrări, un drept de proprietate sub condiție rezolutorie, care se stinge la data exercitării dreptului de accesie.

Numai în situația în care proprietarul terenului nu și-ar manifesta dreptul de accesie, proprietatea clădirii ar reveni constructorului, alături de dreptul de a folosi terenul; cele două drepturi, astfel suprapuse, ar transforma constructorul într-un suprafiar.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1229 din 1 iulie 2020

La 11.06.2019, pe rolul Curții de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, a fost înregistrată cererea de revizuire promovată de către revizuentul A. împotriva deciziei civile nr. 172/A/26.02.2019 pronunțată de Tribunalul Maramureș, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, temeiul în drept al căii de atac astfel exercitate fiind art. 509 alin. (1) pct. 1 și 8 C.proc.civ.

În motivarea cererii de revizuire întemeiate pe prevederile art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., revizuentul a susținut că decizia atacată este potrivnică deciziei civile nr. 133/27.04.2017 pronunțate de Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, deciziei civile nr. 73/A/08.02.2019 a Tribunalului Maramureș, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal și sentinței civile nr. 220/14.02.2012 a Tribunalului Maramureș, Secția I civilă, rămasă irevocabilă prin decizia civilă nr. 2591/R/24.05.2012 a Curții de Apel Cluj, Secția I civilă.

Dezvoltându-și critica, a afirmat că decizia atacată a menținut sentința civilă nr. 2122/07.03.2017 pronunțată de Judecătoria Baia Mare, prin care cererea pe care o formulase, împreună cu mama sa, B. (în prezent, decedată), al cărei obiect consta în obligarea S.C. C. S.A., reprezentată de lichidatori, să desființeze „supraedificatul C2” și un depozit, amplasate pe terenul situat în Baia Mare, B-dul X nr. 44, jud. Maramureș, a fost respinsă, ca fiind îndreptată împotriva unei persoane lipsite de calitate procesuală pasivă. Revizuentul a arătat și că prin aceeași sentință, păstrată în apel, a fost admisă cererea reconvențională și s-a constatat calitatea părții, de constructor de bună-credință al celor două clădiri în discuție.

Titularul căii extraordinare de atac de față a afirmat că aceste statuări sunt contrare deciziei civile nr. 133/27.04.2017, prin care Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, a recunoscut faptul că, în calitate de proprietar al terenului, a devenit și proprietar al construcțiilor în temeiul accesiei.

De asemenea, a invocat potrivnicia hotărârii atacate cu decizia civilă nr. 73/A/08.02.2019 a Tribunalului Maramureș, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, prin care,

constatându-se nulitatea absolută a contractului prin care S.C. C. S.A. a înstrăinat proprietatea clădirilor în litigiu către S.C. D. S.R.L., s-a reținut că cele două societăți au încheiat convenția în mod fraudulos, cunoscând că vânzătoarea nu era proprietara terenului și, potrivit accesunii imobiliare, nici a construcțiilor.

Revizuentul a considerat că decizia atacată este potrivnică și sentinței civile nr. 220/14.02.2012 a Tribunalului Maramureș, Secția I civilă, rămasă irevocabilă prin decizia civilă nr. 2591/R/24.05.2012 a Curții de Apel Cluj, Secția I civilă, prin care terenul situat în Baia Mare, B-dul X nr. 44, jud. Maramureș a fost restituit lui și mamei sale.

La 09.09.2019, intimata S.C. C. S.A., societate în faliment, reprezentată prin lichidatori judiciari E. I.P.U.R.L., F. I.P.U.R.L. și G. I.P.U.R.L., a depus întâmpinare, prin care a invocat excepția de necompetență materială a Curții de Apel Cluj în soluționarea cererii de revizuire, afirmând că revizuirea întemeiată pe art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. este de competența Tribunalului Maramureș, iar cea fundamentată pe art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. este de competența Înaltei Curți de Casație și Justiție, ca instanță mai mare în grad față de cea care a dat prima hotărâre; a mai invocat excepția tardivității cererii de revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., excepția inadmisibilității cererii de „schimbare” a deciziei atacate, în cazul revizuirii pentru potrivnicie de hotărâri, dar și excepția nulității cererii de revizuire cu privire la toate motivele care le depășesc pe cele prevăzute la art. 509 alin. (1) pct. 1 și 8 C.proc.civ., expres arătate de revizuent.

Prin decizia civilă nr. 437/12.09.2019, Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, a dispus judecata cererii de revizuire întemeiate pe prevederile art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., a admis excepția necompetenței materiale în soluționarea cererii de revizuire întemeiate pe art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. și a declinat competența de soluționare a acesteia din urmă, în favoarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, pe rolul căreia dosarul a fost înregistrat la 27.01.2020.

Analizând în mod prioritar, potrivit art. 248 alin. (1) C.proc.civ., excepția tardivității cererii de revizuire, Înalta Curte reține următoarele:

În raport cu data începerii procesului în care a fost pronunțată decizia care formează obiect al cererii de revizuire, respectiv 06.04.2015, normele Codului de procedură civilă care guvernează litigiul de față sunt, potrivit art. 24 și 25 alin. (1) C.proc.civ., cele anterioare modificărilor aduse prin O.U.G. nr. 1/2016; referirile la normele incidente ale Codului vor avea în vedere, așadar, numerotarea textelor în forma aplicabilă la reperul temporal anterior amintit.

În conformitate cu dispozițiile art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., termenul de revizuire este de o lună și se socotește, în cazul prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., de la data rămânerii definitive a ultimei hotărâri.

Ultima hotărâre, adică cea atacată cu revizuire, a fost pronunțată la data de 26.02.2019, iar cererea de revizuire a fost formulată la 10.06.2019, fiind expediată prin poștă.

Deși decizia civilă nr. 172/A/26.02.2019 a Tribunalului Maramureș, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal poartă mențiunea „definitivă”, Înalta Curte constată că ea nu avea acest caracter de la data pronunțării, ci l-a dobândit la împlinirea termenului de recurs, fără ca acesta să fi fost exercitat.

Hotărârea atacată pe calea revizuirii a fost pronunțată într-un apel, care fusese promovat împotriva unei sentințe date de judecătorie, într-un litigiu în care obiectul cererii principale îl constituia, potrivit aprecierii primei instanțe expuse la 14.03.2016, când a respins excepția de necompetență materială, o cerere întemeiată în drept pe dispozițiile art. 94 pct. 1 lit. h) C.proc.civ., adică o obligație de a face.

Privit din această perspectivă, litigiul ar fi urmat să parcurgă numai judecata în primă instanță și în apel, întrucât calea de atac a recursului este suprimată de art. 483 alin. (2) C.proc.civ. în mai multe ipoteze, care o includ și pe cea a cererilor întemeiate pe art. 94 pct. 1 lit. h) C.proc.civ.

O asemenea abordare ar ignora însă faptul că în dosar a fost formulată și o cerere reconvențională, având ca obiect acțiune în constatare (în concret, a calității pârâtei, de constructor de bună-credință asupra celor două clădiri în discuție).

Or, pentru acțiunile în constatare legea nu mai suprimă dreptul la recurs.

Cererea reconvențională este o cerere incidentală, așa cum rezultă din art. 30 alin. (6) C.proc.civ., pentru că este formulată de pârâțul care are pretenții derivând din același raport juridic cu reclamantul sau strâns legate de acesta, în cadrul unui proces deja demarat, aflat în curs de desfășurare.

Potrivit art. 460 alin. (3) C.proc.civ., *„În cazul în care prin aceeași hotărâre au fost soluționate mai multe cereri principale sau incidentale, dintre care unele sunt supuse apelului, iar altele recursului, hotărârea în întregul ei este supusă apelului. Hotărârea dată în apel este supusă recursului”*.

Așa fiind, atât timp cât soluția dată cererii reconvenționale era supusă nu doar apelului, ci și recursului, Înalta Curte impune părților concluzia că decizia civilă nr. 172/A/26.02.2019 a Tribunalului Maramureș, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, în întregul ei, era supusă recursului, mențiunea inexactă din dispozitiv, potrivit căreia ar fi definitivă, neafectând dreptul părților de a o ataca, după cum prevede art. 457 alin. (2) C.proc.civ.

Partea interesată nu a recurat-o, așa încât decizia a devenit definitivă la data expirării termenului de exercitare a recursului, potrivit art. 634 alin. (1) pct. 4 și alin. (2) C.proc.civ.

Decizia atacată, prin care a fost respins apelul, a fost comunicată apelantului (acum revizuent) la data de 06.06.2019 și termenul de recurs prevăzut de art. 485 alin. (1) C.proc.civ., calculat potrivit art. 181 alin. (1) pct. 2 și alin. (2) C.proc.civ., s-a împlinit la 08.07.2019.

Prin urmare, la acea dată decizia civilă nr. 172/A/26.02.2019 a Tribunalului Maramureș, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal a devenit definitivă.

În aceste condiții, cererea de revizuire nu a fost formulată ulterior împlinirii termenului prevăzut de art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., așa încât excepția tardivității urmează să fie respinsă.

„Excepțiile” inadmisibilității cererii de schimbare a deciziei atacate, în cazul revizuirii pentru potrivnicie de hotărâri și cea a nulității cererii de revizuire cu privire la toate motivele care le depășesc pe cele prevăzute la art. 509 alin. (1) pct. 1 și 8 C.proc.civ. nu sunt excepții proprii revizuirii, căci nu au aptitudinea de a conduce, prin ele însele, la respingerea căii de atac fără cercetarea ei în fond; de aceea, apărările impropriu intitulate de către autoarea lor „excepții” nu vor primi o soluție prin dispozitiv.

În ceea ce privește solicitarea revizuentului de schimbare a deciziei atacate, Înalta Curte consideră util să sublinieze că potrivit art. 513 alin. (4) C.proc.civ., dacă instanța încuviințează cererea de revizuire, ea va *schimba*, în tot sau în parte, hotărârea atacată, iar în cazul hotărârilor potrivnice, va *anula* cea din urmă hotărâre.

Această reglementare legală a soluțiilor pe care le poate pronunța instanța de revizuire dă expresie scopului căii de atac în discuție, care constă, de regulă, în cel de a îndepărta erorile săvârșite în legătură cu starea de fapt stabilită în hotărârea atacată.

Cu toate acestea, în ipoteza hotărârilor potrivnice, legea prevede că soluția pe care instanța de revizuire o va pronunța, când găsește calea de atac întemeiată, este cea a anulării celei

din urmă hotărâri - în mod firesc, de altfel, pentru că în acest fel se valorifică autoritatea de lucru judecat a primei hotărâri.

De aceea, instanța supremă notează că raționamentul intimatei care afirmă că în cazul revizuirii întemeiate pe dispozițiile art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. este inadmisibilă cererea revizuentului, de schimbare a deciziei atacate, este corect, dar el nu poate fi valorificat sub forma excepției - al cărei scop, în căile de atac, este acela de a determina respingerea cererii (iar nu doar a anumitor solicitări, motive etc.), prin paralizarea dreptului la acțiune, fără dezbateri asupra fondului.

Pe de altă parte, în măsura în care ar putea identificate, în cuprinsul cererii de revizuire, motive care îl excedează pe cel prevăzut la art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. - singurul care atrage competența Înaltei Curți în judecata prezentei căi de atac -, acestea nu vor fi luate în examinare.

Analizând cererea de revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., Înalta Curte constată că instituirea acestei ipoteze legale, în care se poate anula o hotărâre a instanței, vine să protejeze autoritatea de lucru judecat a unei alte hotărâri judecătorești, din nevoia de ordine și stabilitate juridică.

Autoritatea de lucru judecat cunoaște două manifestări: prima corespunde unui efect negativ, de natură să oprească o a doua judecată și presupune tripla identitate de părți, obiect și cauză; cea de-a doua operează când efectul hotărârii se manifestă pozitiv și relevă modalitatea în care au fost dezlegate anterior anumite aspecte litigioase în raporturile dintre părți, fără posibilitatea de a mai fi contrazisă. În acest caz, chestiunile deja dezlegate se impun într-un al doilea proces care are legătură cu litigiul anterior și, în cazul efectului pozitiv, instanța nu mai trebuie să identifice cele trei elemente comune, ci doar dezlegarea dată unei situații juridice. Atunci când este chemat să se pronunțe asupra unei chestiuni de drept, nici judecătorul nu poate să nu țină seama de rezultatul trecut în puterea de lucru judecat, căci lucrul judecat își extinde efectele asupra lucrului de judecat.

În forma anterioară modificărilor aduse Codului de procedură civilă prin Legea nr. 310/2018, analiza soluțiilor pe care instanța de revizuire le putea adopta, astfel cum au fost prezentate mai sus, a impus concluzia că numai efectul negativ al autorității de lucru judecat putea fi valorificat, ca motiv de revizuire.

Aceasta pentru că, în măsura identificării triplei identități de părți, obiect și cauză între litigii, este justificată anularea ultimei hotărâri (care încalcă autoritatea de lucru judecat a celei dintâi), căci legea nu recunoaște posibilitatea ca același litigiu să fie soluționat de două ori; dispozițiile art. 431 alin. (1) C.proc.civ. prevăd că *„Nimeni nu poate fi chemat în judecată de două ori în aceeași calitate, în temeiul aceleiași cauze și pentru același obiect”*.

Dacă s-ar afirma, ca temei al revizuirii, nesocotirea, în hotărârea atacată, a unor chestiuni litigioase dezlegate anterior, în cadrul altui proces, anularea ultimei hotărâri, nedublată de posibilitatea rejudecării, ar lăsa noul litigiu nesoluționat.

Până la modificarea Codului de procedură civilă prin Legea nr. 310/2018, o atare soluție nu era reglementată.

De aceea, efectul pozitiv poate fi invocat, ca temei al revizuirii, numai în procesele pornite după intrarea în vigoare a Legii nr. 310/2018 - ceea ce nu este cazul, în speță, deoarece procesul de față a început la 06.04.2015 -, întrucât în noua formă a Codului, inaplicabilă însă, art. 513 alin. (4) a fost completat, oferind instanței de revizuire posibilitatea de a *„trimite cauza spre rejudecare atunci când s-a încălcat efectul pozitiv al autorității de lucru judecat”*.

Așadar, în speță, revizuentul poate invoca doar autoritatea de lucru judecat, în manifestarea efectului ei negativ și, astfel, trebuie verificată existența triplei identități evocată mai sus, de părți, obiect și cauză; în aceste limite se va realiza controlul judiciar.

Decizia atacată conține dispoziția de respingere a apelului declarat de către revizuent împotriva sentinței civile nr. 2122/07.03.2017 pronunțată de Judecătoria Baia Mare, prin care cererea, având ca obiect obligarea pârâtei S.C. C. S.A., reprezentată de lichidatori, să desființeze „supraedificatul C2” și un depozit, amplasate pe terenul situat în Baia Mare, B-dul X nr. 44, jud. Maramureș, fusese respinsă, ca fiind îndreptată împotriva unei persoane fără calitate procesuală pasivă (motivat de faptul că cele două clădiri au fost vândute către S.C. D. S.R.L.). Prin aceeași sentință, păstrată în apel, a fost admisă cererea reconvențională și s-a constatat calitatea pârâtei, de constructor de bună-credință asupra celor două clădiri, dintre care „supraedificatul C2” este înscris în CF nr. 116928 Baia Mare, iar depozitul nu este înscris în cartea funciară; instanța de fond a notat că respectivele imobile au fost ridicate în perioada 1970-1980 și că ele au reprezentat anexe ale H. Baia Mare, antecesoarea pârâtei.

Titularul căii extraordinare de atac de față a afirmat că aceste statuări sunt contrare deciziei civile nr. 133/27.04.2017, prin care Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, a recunoscut faptul că, în calitate de proprietar al terenului, a devenit și proprietar al construcțiilor în temeiul accesiunii.

De asemenea, a invocat potrivnicia hotărârii atacate cu decizia civilă nr. 73/A/08.02.2019 a Tribunalului Maramureș, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, prin care, constatându-se nulitatea absolută a contractului prin care S.C. C. S.A. a înstrăinat proprietatea clădirilor în litigiu către S.C. D. S.R.L., s-a reținut că cele două societăți au încheiat convenția în mod fraudulos, cunoscând că vânzătoarea nu era proprietara terenului și, potrivit accesiunii imobiliare, nici a construcțiilor.

Revizuentul a considerat că decizia atacată este potrivnică și sentinței civile nr. 220/14.02.2012 a Tribunalului Maramureș, Secția I civilă, rămasă irevocabilă prin decizia civilă nr. 2591/R/24.05.2012 a Curții de Apel Cluj, Secția I civilă, prin care terenul situat în Baia Mare, B-dul X nr. 44, jud. Maramureș a fost restituit lui și mamei sale.

Dacă în cazul ultimelor hotărâri indicate (decizia civilă nr. 73/A/08.02.2019 a Tribunalului Maramureș, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal și sentința civilă nr. 220/14.02.2012 a Tribunalului Maramureș, Secția I civilă, rămasă irevocabilă prin decizia civilă nr. 2591/R/24.05.2012 a Curții de Apel Cluj, Secția I civilă), tripla identitate de elemente nu poate fi identificată, întrucât obiectul proceselor a fost diferit (anulare de contract/revendicare de teren), ipoteza potrivniciei hotărârii atacate cu decizia civilă nr. 133/27.04.2017 a Curții de Apel Cluj, Secția a II-a civilă impune o analiză mai detaliată.

Identitatea de obiect care trebuie să caracterizeze cele două litigii, în care au fost pronunțate hotărârile aflate în pretinsă contradicție, include nu numai obiectul material (pretenția concretă), ci și dreptul subiectiv civil care poartă asupra acestui obiect. Din această perspectivă, temerea revizuentului, căruia i s-a recunoscut pe cale judiciară dreptul de proprietate asupra terenului situat în Baia Mare, B-dul X nr. 44, jud. Maramureș, derivă din faptul că, atât timp cât prin decizia atacată cu revizuire s-a stabilit calitatea S.C. C. S.A., de constructor de bună-credință asupra clădirilor edificate pe terenul său, aceasta ar presupune, în mod implicit, că societății i-ar fi fost recunoscută și calitatea de titular al unui drept de suprafață, pe care decizia anterioară i-a negat-o.

Analiza care urmează va demonstra că între constructorul de bună-credință și titularul dreptului de superficie nu se poate pune semnul echivalenței; de altfel, dacă cele două noțiuni ar avea același sens, legea nu le-ar defini prin instituții de drept diferite.

Ca dezmembrământ al dreptului de proprietate privată, dreptul de superficie, care presupune proprietatea asupra unei clădiri și folosința asupra unui teren, poate fi dobândit în temeiul unui act juridic, al uzucapiunii sau al unui alt mod prevăzut de lege. În materia accesiunii, dobândirea dreptului de superficie se face într-un mod particular, care va fi descris în cele ce succed.

Distinct de aceasta, calitatea de constructor de bună sau de rea-credință este o noțiune specifică accesiunii, cu o fizionomie aparte și un rol bine definit.

Întrucât potrivit susținerilor părților, edificarea clădirilor a început anterior intrării în vigoare a noului Cod civil, raportul juridic este supus, în conformitate cu art. 58 din Legea nr. 71/2011, regimului Codului civil de la 1864 (în continuare, C.civ.).

Potrivit art. 488 C.civ., „*Tot ce se unește și se încorporează cu lucrul se cuvine proprietarului lucrului (...)*”.

Textul legal citat evidențiază faptul material al alipirii sau al încorporării, care produce efecte juridice, ambele noțiuni presupunând ca între cele două lucruri să existe un raport de la accesoriu la principal.

Iar potrivit art. 492 C.civ., „*Orice construcție, plantație sau lucru făcut în pământ sau asupra pământului, sunt prezumate a fi făcute de către proprietarul acelui pământ cu cheltuiala sa și că sunt ale lui, până ce se dovedește din contra*”.

Această normă instituie trei prezumții: în primul rând, faptul că orice lucrare asupra unui imobil este făcută de proprietarul acestuia, iar apoi, că lucrarea a fost făcută pe cheltuiala sa. A treia prezumție, corolar al primelor două, pleacă de la legătura dintre accesoriu și principal și afirmă că *proprietarul lucrului principal este și proprietarul lucrului accesoriu*. Așadar, prezumția proprietății operează în favoarea proprietarului bunului principal.

Prezumțiile instituite de art. 492 C.civ. sunt relative, pentru că legea permite proba contrară.

Atunci când contrariul este dovedit, rezultă că nu proprietarul este cel care a edificat lucrările, ci o altă persoană, numită constructor, căreia îi sunt recunoscute mai multe drepturi, a căror întindere variază, după cum atitudinea sa a fost de bună ori de rea-credință pe durata în care a efectuat lucrările, criterii în funcție de care proprietarul imobilului are opțiunea de a le păstra sau de a-l obliga pe constructor să le ridice; nivelul indemnizației la care este îndreptățit constructorul se stabilește în considerarea aceluiași criterii.

Aceste drepturi, derivate din buna sau din rea-credință a constructorului, se stabilesc, așadar, numai după ce proprietarul bunului principal își manifestă dreptul de accesiune.

În cazul constructorului de rea-credință, proprietarul terenului are dreptul fie de a păstra lucrările, fie de a cere ridicarea lor, pe când în ipoteza celui de bună-credință, proprietarul terenului nu mai are posibilitatea de a cere ridicarea lucrării.

În ambele situații, pentru a se produce efectul achizitiv (pentru a dobândi proprietatea clădirii edificate pe terenul său), proprietarul terenului trebuie să își manifeste, în mod pozitiv, dreptul de accesiune; acest drept este unul potestativ, de alegere, conținutul lui fiind mai diluat în cazul constructorului de bună-credință decât în ipoteza celui de rea-credință, potrivit art. 494 C.civ.

Între momentul edificării construcțiilor și cel al manifestării dreptului de accesiune, proprietarul terenului are un drept de proprietate sub condiție suspensivă asupra lucrării, iar

autorul ei are, asupra aceleiași lucrări, un drept de proprietate sub condiție rezolutorie, care se stinge la data exercitării dreptului de accesiune.

Numai în situația în care proprietarul terenului nu și-ar manifesta dreptul de accesiune, proprietatea clădirii ar reveni constructorului, alături de dreptul de a folosi terenul; cele două drepturi, astfel suprapuse, ar transforma constructorul într-un superficiar.

Hotărârea atacată a recunoscut intimatei S.C. C. S.A. calitatea de constructor de bună-credință asupra „supraedificatului C2”, înscris în CF nr. 116928 Baia Mare și asupra unui depozit, neînscris în cartea funciară, amplasate pe terenul situat în Baia Mare, B-dul X nr. 44, jud. Maramureș, reținându-se că acestea au fost ridicate în perioada 1970-1980 și că au reprezentat anexe ale H. Baia Mare.

Aceste statuări nu contravin deciziei civile nr. 133/27.04.2017 a Curții de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, care i-a negat societății C. S.A. calitatea de superficiar și nu echivalează cu o statuare implicită, în sens contrar, întrucât noțiunile de „constructor de bună-credință” și de „superficiar” nu sunt echivalente, așa cum rezultă din analiza prezentată mai sus.

Pe de altă parte, prin decizia civilă nr. 133/27.04.2017, Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă, a obligat pe S.C. D. S.R.L. să desființeze stâlpii metalici amplasați terenul situat în Baia Mare, B-dul X nr. 44, jud. Maramureș și să evacueze bunurile mobile existente pe teren; s-a mai dispus evacuarea societății de pe același teren și din clădirile pe el edificate.

Dacă în ceea ce privește dispoziția de evacuare, nu există nicio îndoială că între litigii nu există identitate de obiect, măsura obligării S.C. D. S.R.L. la a desființa stâlpii metalici amplasați pe teren ar putea ridica aspecte de contrarietate, deoarece S.C. D. S.R.L. este succesoarea cu titlu particular a S.C. C. S.A., iar constructorul de bună-credință nu poate fi obligat la desființarea lucrărilor, ci doar cel de rea-credință, așa cum rezultă din art. 494 alin. (3) teza a II-a C.civ.

Cu toate acestea, probele nu au relevat că stâlpii metalici a căror ridicare a fost dispusă ar fi fost dobândiți de S.C. D. S.R.L., prin cumpărare de la S.C. C. S.A., ci, dimpotrivă, că aceștia au fost montați de către S.C. D. S.R.L., fără acordul proprietarului, după cum rezultă din înseși considerentele deciziei, care fac trimitere la un raport de expertiză, conduită apreciată ca fiind de natură să caracterizeze constructorul de rea-credință.

Iar constatarea faptului că S.C. D. S.R.L. a montat, cu rea-credință, stâlpii metalici a căror desființare s-a decis nu este o dispoziție potrivnică celei adoptate prin decizia atacată, care a recunoscut calitatea S.C. C. S.A. de constructor de bună-credință asupra altor clădiri, ridicate în anii 1970-1980, ca anexe ale H. Baia Mare, fără a încălca autoritatea de lucru judecat a deciziei civile nr. 133/27.04.2017 pronunțate de Curtea de Apel Cluj, Secția a II-a civilă.

În considerarea tuturor argumentelor expuse anterior, cerințele art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. nu sunt îndeplinite, hotărârile evocate nefiind potrivnice una față de alta, așa încât Înalta Curte a respins cererea de revizuire, în baza art. 513 alin. (1), cu aplicarea alin. (6) C.proc.civ.

A respins însă și cererea intimatei, de obligare a revizuentului la plata cheltuielilor de judecată, deoarece dovada efectuării lor nu a fost prezentată.

Notă: În prezenta decizie au fost avute în vedere dispozițiile Codului de procedură civilă, astfel cum erau în vigoare înainte de modificarea adusă prin O.U.G. nr. 1/2016.

45. Revizuire. Admiterea cererii de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 511 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă. Respingerea cererii de revizuire, ca tardiv formulată. Consecințe

C. proc. civ., art. 3, art. 413 alin. (1) pct. 1, art. 430, art. 509 alin. (1) pct. 8, pct. 11, art. 511 alin. (1) pct. 8

Lipsa unei dispoziții procesuale exprese în sensul suspendării judecării pricinii în cazul admiterii cererii de sesizare a instanței de contencios constituțional cu excepția de neconstituționalitate, precum și abrogarea art. 29 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, prin art. 1 pct. 3 din Legea nr. 177/2010, care prevedea suspendarea de drept a judecării cauzei în intervalul de soluționare a excepției de neconstituționalitate, relevă intenția legiuitorului de a nu impune cu caracter obligatoriu, imperativ, luarea de către judecător a unei asemenea măsuri.

Suspendarea facultativă este reglementată prin norme dispozitive, instanța de judecată fiind cea chemată să decidă asupra oportunității ei, în vederea unei bune administrări a justiției, și, prin urmare, în baza art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., instanța poate să suspende judecata cauzei atunci când soluția din proces depinde, în tot sau în parte, de existența sau inexistența unui drept care face obiectul unei alte judecări și care, odată stabilit prin hotărâre definitivă, poate fi invocat cu efectele lucrului judecat în orice alt proces, potrivit art. 431 alin. (2) C.proc.civ.

Faptul că instanța nu a dat curs solicitării privind suspendarea judecării pricinii, în condițiile în care a dispus sesizarea Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., pentru ca ulterior să constate tardivitatea declarării cererii de revizuire, nu echivalează cu o încălcare a dreptului la un proces echitabil și liberul acces la instanță, în condițiile în care la evaluarea oportunității suspendării procesului instanța de judecată a luat în considerare ansamblul circumstanțelor cauzei.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1511 din 29 iulie 2020

Prin cererea de revizuire înregistrată pe rolul Curții de Apel București, Secția a VI-a civilă la 04.03.2019, revizuenții A. și B. au solicitat, în contradictoriu cu intimata S.C. C. S.A., anularea deciziei civile nr. 525/07.03.2018, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a V-a civilă, și rejudecarea apelului declarat împotriva sentinței civile nr. 1160/03.04.2017 pronunțată de Tribunalul București, Secția a VI-a civilă.

În drept, au fost invocate prevederile art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ.

Prin decizia civilă nr. 1138/26.06.2019, Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, a sesizat Curtea Constituțională a României cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., a respins cererea de suspendare a judecării, a admis excepția tardivității cererii de revizuire și, în consecință, a respins cererea de revizuire ca tardiv formulată.

Împotriva acestei decizii, recurenții-revizuenți A. și B. au declarat recurs, solicitând casarea ei și trimiterea cauzei curții de apel pentru o nouă judecată, invocând motivele de nelegalitate prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 5 și 8 C.proc.civ.

După prezentarea situației de fapt, recurenții au susținut că decizia a fost pronunțată cu încălcarea sau aplicarea greșită a dispozițiilor art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., care reglementează suspendarea facultativă, întrucât în cauză se justifica pe deplin măsura suspendării

judecării, în temeiul acestor prevederi legale, până la soluționarea excepției de neconstituționalitate, prin prisma strânsei legături între aceasta și pretinsa tardivitate a cererii de revizuire.

În opinia recurenților, faptul că, într-un atare caz, suspendarea judecării pricinii este facultativă nu ar trebui să determine respingerea ei în mod arbitrar, ci instanța ar trebui să se preocupe de stabilirea corectă și deplină a împrejurărilor deduse judecării, evaluând oportunitatea adoptării ei.

Or, în prezenta cauză, o astfel de măsură se impunea cu necesitate, întrucât respectarea dreptului la apărare și la un proces echitabil era posibilă doar în contextul respingerii excepției tardivității, iar soluția acestei excepții depindea în mod vădit de modul în care Curtea Constituțională urma să aprecieze asupra caracterului constituțional sau neconstituțional al dispozițiilor art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ.

De altfel, instanța nici nu a arătat motivele pe care și-a fundamentat raționamentul potrivit căruia măsura suspendării nu ar fi oportună în cauză, singurul argument invocat, respectiv faptul că suspendarea întemeiată pe art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. are caracter facultativ, nefiind de natură a conduce la concluzia că această măsură ar trebui respinsă, așa cum nelegal a procedat.

Totodată, faptul că după o eventuală soluție de admitere a excepției de neconstituționalitate părțile ar avea la dispoziție calea de atac a revizuirii împotriva deciziei de respingere a cererii de revizuire ca tardiv formulată nu reprezintă un argument în respingerea cererii de suspendare, de vreme ce o atare conduită nu ar fi în sensul unei bune administrări a justiției.

Lipsa oricărei motivări în sensul admiterii sau respingerii cererii conduce la nelegalitatea aplicării normelor de drept material prevăzute de art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.

În continuare, recurenții au dezvoltat aspecte referitoare la jurisprudența în materia suspendării întemeiate pe art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., faptul că într-o cauză aflată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, în dosarul nr. x/3/2016, s-a dispus suspendarea judecării cauzei până la soluționarea de către Curtea Constituțională a excepției de neconstituționalitate a art. 132 alin. (9) din Legea nr. 31/1990.

În subsidiar, în cazul în care s-ar aprecia că dispozițiile art. 413 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ. nu ar conține norme de drept material, ci norme de drept procedural, recurenții solicită încadrarea criticilor în motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 C.proc.civ.

Prin respingerea cererii de suspendare a judecării în temeiul art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., recurenții au susținut că instanța le-a încălcat grav dreptul la un proces echitabil și dreptul de liber acces la instanță, expres prevăzute de art. 6 din C.E.D.O., principii procedurale fundamentale care guvernează desfășurarea oricărui proces civil și a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității.

O altă critică vizează încălcarea normelor de drept material prevăzute de art. 3 și art. 430 C.proc.civ., prin prisma căreia recurenții au susținut că cererea de revizuire a fost întemeiată pe art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., fundamentul cererii pentru contrarietate de hotărâri fiind reprezentat de instituția autorității de lucru judecat reglementată de art. 430 C.proc.civ.

În continuare, recurenții au dezvoltat argumente referitoare la încălcarea autorității de lucru judecat din perspectiva considerentelor care dezleagă încălcarea prevederilor art. 101 și art. 120 din Legea nr. 31/1990 la adoptarea hotărârii A.G.A din 17.12.2014, susținând că prin admiterea excepției tardivității formulării cererii de revizuire instanța a nesocotit art. 6 din C.E.D.O.

În contextul admiterii excepției tardivității și încălcării dreptului de a fi verificată legalitatea deciziei supuse revizuirii, instanța a ignorat normele de drept material prevăzute de art. 3 C.proc.civ.

Intimata a formulat întâmpinare, prin care a solicitat respingerea căii de atac exercitate, atât pe cale de excepție, cât și ca nefondată.

Astfel, a invocat excepția inadmisibilității recursului, în susținerea căreia a invocat următoarele:

Criticile recurenților vizează punctul de vedere exprimat de instanță cu privire la excepția de neconstituționalitate a art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., ce urmează a fi avută în vedere de Curtea Constituțională, și nu soluția dată asupra cererii de revizuire.

Intimata a mai invocat excepția inadmisibilității recursului prin raportare la art. 513 alin. (5) C.proc.civ., în argumentarea căreia a arătat că decizia dată în revizuire nu este supusă recursului, deoarece obiectul litigiului îl reprezintă o acțiune în anulare împotriva unei hotărâri A.G.A., în temeiul art. 132 alin. (9) și (10) din Legea nr. 31/1990, hotărârea judecătorească fiind supusă numai apelului.

Prin urmare, decizia împotriva căreia s-a formulat revizuirea este definitivă, nefiind supusă niciunei căi de atac, context în care nici hotărârea pronunțată în revizuire nu poate fi atacată cu recurs.

Inadmisibilitatea cererii de revizuire a mai fost invocată și din perspectiva art. 414 alin. (2) C.proc.civ., intimata susținând că soluția dată asupra cererii de suspendare nu este supusă recursului, în măsura în care nici soluția dată cererii de revizuire nu era supusă recursului.

Intimata a invocat, totodată, inadmisibilitatea recursului ce vizează opinia exprimată de instanță cu privire la excepția de neconstituționalitate, prin raportare la art. 29 alin. (5) din Legea nr. 47/1992.

Pe fondul recursului, a solicitat respingerea acestuia.

Recurenții au formulat răspuns la întâmpinare, prin care au invocat netemeinicia excepțiilor de inadmisibilitate.

Înalta Curte, în temeiul art. 493 alin. (2) C.proc.civ., a dispus întocmirea raportului asupra admisibilității în principiu a recursului; acesta a fost redactat și comunicat părților, recurenții formulând punct de vedere la raport.

Prin încheierea din 17.06.2020, Înalta Curte a respins excepția inadmisibilității recursului, în considerarea argumentelor acolo expuse și a admis în principiu recursul, stabilind termen în ședință publică, în vederea soluționării acestuia.

Analizând decizia atacată prin prisma criticilor invocate, Înalta Curte a reținut următoarele:

Prima chestiune de drept pusă în discuție vizează dispoziția de respingere a suspendării judecării procesului, ca urmare a aplicării greșite a prevederilor art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., în contextul admiterii cererii de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ.

Lipsa unei dispoziții procesuale exprese în sensul suspendării judecării pricinii în cazul admiterii cererii de sesizare a instanței de contencios constituțional cu excepția de neconstituționalitate, precum și abrogarea art. 29 alin. (5) din Legea nr. 47/1992, prin art. I pct. 3 din Legea nr. 177/2010, care prevedea suspendarea de drept a judecării cauzei în intervalul de soluționare a excepției de neconstituționalitate, relevă intenția legiuitorului de a nu impune cu caracter obligatoriu, imperativ, luarea de către judecător a unei asemenea măsuri; în egală măsură însă, aceste împrejurări nu pot să conducă la concluzia că instanța nu poate suspenda

cursul judecății în cazul particular de suspendare facultativă, atunci când, în funcție de elementele cauzei, apreciază că măsura se impune.

Suspendarea facultativă este reglementată prin norme dispozitive, instanța de judecată fiind cea chemată să decidă asupra oportunității ei, în vederea unei bune administrări a justiției.

Astfel, în baza art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., instanța poate să suspende judecata cauzei atunci când soluția din proces depinde, în tot sau în parte, de existența sau inexistența unui drept care face obiectul unei alte judecăți și care, odată stabilit prin hotărâre definitivă, poate fi invocat cu efectele lucrului judecat în orice alt proces, potrivit art. 431 alin. (2) C.proc.civ.

Contrar susținerilor recurenților, Înalta Curte constată că instanța de revizuire a făcut o corectă analiză a oportunității măsurii suspendării procesului din perspectiva necesității adoptării unei astfel de dispoziții, apreciind în mod just că nu poate da eficiență art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. determinat de împrejurarea că incidentul procedural a fost formulat în cadrul unei căi extraordinare de atac exercitate împotriva unei decizii definitive, dând prevalență, în acest caz, autorității de lucru judecat a hotărârii atacate.

Faptul că instanța nu a dat curs solicitării privind suspendarea judecății pricinii, în condițiile în care a dispus sesizarea Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., pentru ca ulterior să constate tardivitatea declarării cererii de revizuire, nu echivalează cu o încălcare a dreptului la un proces echitabil și liberul acces la instanță, cum greșit susțin recurenții, având în vedere că la evaluarea oportunității suspendării procesului instanța de judecată a luat în considerare ansamblul circumstanțelor cauzei.

De altfel, se constată că instanța a expus în motivare considerentele care au stat la baza dispoziției de respingere a cererii de suspendare a judecății cauzei într-o manieră concisă și clară, cu respectarea prevederilor art. 425 alin. (1) lit. b) C.proc.civ., fiind nefondată critica recurenților, privind pretinsa nemotivare a deciziei.

Obiectivul esențial la analizarea oportunității suspendării procesului are la bază preîntâmpinarea transformării posibilității acordate părții de a solicita suspendarea într-o formă de abuz procesual, fiind astfel evitată temporizarea procesului și, totodată, garantat dreptul la un proces echitabil prin soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil.

Dispozițiile art. 509 alin. (1) pct. 11 C.proc.civ. dau efect juridic deciziilor Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unor legi sau ordonanțe ori a unor dispoziții din acestea, și anume dreptul persoanelor prevăzute de lege de a exercita calea extraordinară de atac a revizuirii împotriva hotărârii definitive prin care s-a soluționat cauza în care a fost invocată excepția.

În aceste condiții, în cazul admiterii excepției de neconstituționalitate invocate în cauză, recurenții au la dispoziție un remediu procedural pus la dispoziție de legiuitor, context în care dispoziția de respingere a cererii privind suspendarea judecății revizuirii până la soluționarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. nu îngreădește accesul liber la justiție și nici dreptul la un proces echitabil.

Celelalte argumente referitoare la relevanța jurisprudenței în materie aduse în sprijinul recursului nu pot face obiectul analizei, având în vedere că jurisprudența nu constituie izvor de drept pozitiv.

A doua chestiune supusă analizei se referă la încălcarea art. 3 și 430 C.proc.civ., ca urmare a greșitei aplicări a sancțiunii decăderii, fundamentată pe admiterea excepției de tardivitate a cererii de revizuire prin prisma prevederilor art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ.

Dezvoltând această critică, recurenții pun în discuție inaplicabilitatea prevederilor art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. din perspectiva incidenței și priorității art. 6 C.E.D.O., solicitând

instanței de judecată să constate că dreptul la formularea revizuirii împotriva unei hotărâri care încalcă autoritatea de lucru judecat a unei alte hotărâri în ceea ce privește considerentele trebuie să fie concret și efectiv, motiv pentru care este necesar să se constate că termenul de o lună curge de la data comunicării hotărârii, și nu de la data rămânerii definitive, context în care au afirmat că cererea lor nu este tardivă, iar soluția instanței de revizuire este eronată.

Potrivit art. 3 C.proc.civ., „(1) În materiile reglementate de prezentul cod, dispozițiile privind drepturile și libertățile persoanelor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Constituția, Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte. (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și prezentul cod, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care prezentul cod conține dispoziții mai favorabile”.

Prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului sunt parte integrantă a ordinii juridice a statelor semnatare, astfel că instanțele au obligația să le asigure preeminența față de orice dispoziție contrară din legislația internă.

Pentru a asigura principiul aplicării prioritare a Convenției, instanța are, de asemenea, obligația să aplice și să interpreteze normele dreptului intern numai în conformitate cu dispozițiile europene care, în caz de incompatibilitate, să fie aplicate cu prioritate.

Potrivit art. 11 alin. (2) din Constituția României, tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern, iar potrivit art. 20, dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și celelalte tratate la care România este parte. Dacă există neconcordanță între pactele și tratatele privitoare la drepturile și libertățile fundamentale ale omului, la care România este parte și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.

Prin urmare, mecanismul constituțional încorporează textul Convenției Europene în dreptul intern, conferindu-i totodată o forță juridică superioară legilor și permițând aplicarea ei directă de către instanțele interne. Făcând parte din dreptul intern, Convenția nu își pierde însă caracterul principal, de act de drept internațional.

În speță, nu se poate da curs solicitării recurențelor cu privire la înlăturarea de la aplicare a prevederilor art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., având în vedere că obligația părților este aceea de a-și exercita drepturile procesuale în condițiile și în termenele stabilite de lege, fapt ce reprezintă expresia aplicării principiului privind dreptul persoanei la judecarea procesului său în mod echitabil și într-un termen rezonabil, instituirea unor termene procesuale servind unei mai bune administrări a justiției, precum și necesității aplicării și respectării drepturilor și garanțiilor procesuale ale părților.

De altfel, în toate cazurile în care legiuitorul a condiționat valorificarea unui drept de exercitarea lui în interiorul unui anumit termen, nu a procedat cu scopul restrângerii accesului liber la justiție, ci exclusiv pentru a asigura cadrul legal în vederea exercitării dreptului prevăzut de art. 21 din Constituția României, referitor la accesul liber la justiție și la dreptul părților la un proces echitabil.

Nerespectarea unui termen procedural legal are consecințe procedurale, astfel că instanța de revizuire în mod corect a reținut că termenul de introducere a cererii de revizuire curge de la pronunțarea ultimei hotărâri, potrivit art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., context în care s-a pronunțat mai întâi asupra excepției tardivității cererii.

De altfel, cererii de înlăturare de la aplicare a prevederilor art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. nici nu i s-ar fi putut da curs, având în vedere data începerii procesului în fața primei instanțe, în care a fost pronunțată decizia care formează obiect al cererii de revizuire, care este anterioară intrării în vigoare a Legii nr. 310/2018.

În raport cu această dată, 06.01.2015, normele Codului de procedură civilă care guvernează litigiul de față sunt, potrivit art. 24 și 25 alin. (1) C.proc.civ., cele anterioare modificărilor aduse prin O.U.G. nr. 1/2016.

În conformitate cu art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., în forma în vigoare la data începerii procesului, termenul de revizuire este de o lună și se socotește, în cazul prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., de la data rămânerii definitive a ultimei hotărâri.

Instituirea ipotezei prevăzute de art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., în care se poate anula o hotărâre a instanței, vine să protejeze autoritatea de lucru judecat a unei alte hotărâri judecătorești, din nevoia de ordine și stabilitate juridică.

Autoritatea de lucru judecat cunoaște două manifestări: prima corespunde unui efect negativ, de natură să oprească o a doua judecată și presupune tripla identitate de părți, obiect și cauză; cea de-a doua operează când efectul hotărârii se manifestă pozitiv și relevă modalitatea în care au fost dezlegate anterior anumite aspecte litigioase în raporturile dintre părți, fără posibilitatea de a mai fi contrazisă. În acest caz, chestiunile deja dezlegate se impun într-un al doilea proces care are legătură cu litigiul anterior și, în cazul efectului pozitiv, instanța nu mai trebuie să identifice cele trei elemente comune, ci doar dezlegarea dată unei situații juridice.

Potrivit art. 513 alin. (4) C.proc.civ., în forma anterioară modificărilor aduse Codului de procedură civilă prin Legea nr. 310/2018, dacă instanța încuviințează cererea de revizuire, ea va schimba, în tot sau în parte, hotărârea atacată, iar în cazul hotărârilor potrivnice, va anula cea din urmă hotărâre.

Această reglementare legală a soluțiilor pe care le poate pronunța instanța de revizuire dă expresie scopului căii de atac în discuție, care constă, de regulă, în cel de a îndepărta erorile săvârșite în legătură cu starea de fapt stabilită în hotărârea atacată. În schimb, în ipoteza hotărârilor potrivnice, legea prevede că soluția pe care instanța de revizuire o va pronunța, când găsește calea de atac întemeiată, este cea a anulării celei din urmă hotărâri – în mod firesc, de altfel, pentru că în acest fel se valorifică autoritatea de lucru judecat a primei hotărâri.

Așadar, Înalta Curte impune părților concluzia că numai efectul negativ al autorității de lucru judecat putea fi valorificat, ca motiv de revizuire.

Aceasta pentru că, în măsura identificării triplei identități de părți, obiect și cauză între litigii, este justificată anularea ultimei hotărâri (care încalcă autoritatea de lucru judecat a celei dintâi), căci legea nu recunoaște posibilitatea ca același litigiu să fie soluționat de două ori; dispozițiile art. 431 alin. (1) C.proc.civ. prevăd că „Nimeni nu poate fi chemat în judecată de două ori în aceeași calitate, în temeiul aceleiași cauze și pentru același obiect”.

Dacă s-ar afirma, ca temei al revizuirii, nesocotirea, în hotărârea atacată, a unor chestiuni litigioase dezlegate anterior, în cadrul altui proces, anularea ultimei hotărâri, nedublată de posibilitatea rejudecării, ar lăsa noul litigiu nesoluționat.

Până la modificarea Codului de procedură civilă prin Legea nr. 310/2018, o atare soluție nu era reglementată.

De aceea, efectul pozitiv poate fi invocat, ca temei al revizuirii, numai în procesele pornite după intrarea în vigoare a Legii nr. 310/2018 - ceea ce nu este cazul, în speță, deoarece procesul de față a început la 06.01.2015 -, întrucât în noua formă a Codului, inaplicabilă însă, art.

513 alin. (4) a fost completat, oferind instanței de revizuire posibilitatea de a „trimite cauza spre rejudecare atunci când s-a încălcat efectul pozitiv al autorității de lucru judecat”.

Așadar, în speță, revizuenții ar fi putut invoca doar autoritatea de lucru judecat, în manifestarea efectului ei negativ și, în aceste limite, cunoscând dispozitivul hotărârii anterioare, ar fi fost în măsură să promoveze calea de atac a revizuirii în termenul legal.

Prin urmare, este nefondată critica recurenților în sensul încălcării art. 3 și art. 430 C.proc.civ., atâta vreme cât prin aceasta nu s-a concretizat existența unui conflict între reglementări determinate, aparținente unor pacte sau tratate la care România este parte și legea națională de procedură civilă aplicată în cauză, astfel că în mod corect a fost admisă excepția tardivității cererii de revizuire, ca urmare a nesocotirii termenului procedural reglementat de art. 511 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ.

Așadar, întrucât decizia recurată nu este susceptibilă de a fi censurată din perspectiva criticilor subsumate art. 488 alin. (1) C.proc.civ., Înalta Curte, în temeiul art. 496 alin. (1) C.proc.civ., a respins ca nefondat recursul.

46. Introducerea concomitentă a două căi extraordinare de atac. Condiții și efecte

C. proc. civ., art. 430 alin. (4), art. 459 alin. (3), art. 471, art. 509 alin. (1) pct. 8

Potrivit dispozițiilor art. 459 alin. (3) C. proc. civ., căile extraordinare de atac pot fi exercitate și concomitent, în condițiile legii. Recursul se judecă cu prioritate.

Formularea unei cereri de revizuire, întemeiată pe art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., nu poate avea loc înainte ca hotărârile potrivnice să fi rămas definitive, aceasta nu numai pentru că însuși textul acestui articol o impune („dacă există hotărâri definitive potrivnice”), ci și pentru că autoritatea de lucru judecat, pe care ipoteza legală evocată vine să o protejeze, nu este atașată hotărârii judecătorești, decât în mod provizoriu, până la rămânerea ei definitivă, așa cum prevede art. 430 alin. (4) C.proc.civ.

Așa fiind, justa aplicare a normei cuprinse în art. 459 alin. (3) C.proc.civ. nu îngăduie concluzia că decizia instanței de apel ar putea fi, în același timp, atacată atât cu recurs, cât și cu revizuire - pentru că, atât timp cât ea nu a rămas definitivă, condițiile cerute de lege pentru a putea fi promovată cererea de revizuire nu sunt îndeplinite.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 307 din 5 februarie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Vâlcea, Secția I civilă la data de 04.04.2018, reclamanta A. a chemat în judecată pe pârâțul B., solicitând instanței ca, prin hotărârea pe care o va pronunța, să oblige pârâțul să-i plătească suma de 2.823.391 lei, reprezentând daune-interese.

Prin sentința civilă nr. 1279/09.11.2018, Tribunalul Vâlcea, Secția I civilă a admis excepția prescripției dreptului la acțiune, în sens material; în consecință, a respins acțiunea, ca prescrisă.

Apelul declarat de reclamantă împotriva respectivei sentințe a fost respins ca nefondat, prin decizia nr. 246/A-COM/18.04.2019 pronunțată de Curtea de Apel Pitești, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal.

La 11.06.2019, pe rolul Curții de Apel Pitești a fost înregistrată cererea de revizuire a deciziei nr. 246/A-COM/18.04.2019, întemeiată pe art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., în cadrul căreia revizuenta A. a invocat contrarietatea între hotărârea atacată și încheierea din 10.08.2017 pronunțată de Tribunalul Specializat Argeș în dosarul nr. x/90/2015*, prin care a fost respinsă excepția prescripției.

Prin decizia nr. 405/A-COM/15.07.2019, Curtea de Apel Pitești, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal a respins atât excepția tardivității, cât și cererea de revizuire.

Împotriva acestei decizii, A. a declarat recurs, susținând că aceasta a fost pronunțată cu aplicarea greșită a normelor de drept material; a fost invocat, așadar, motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ.; în mod expres, recurenta a indicat și ipoteza reglementată de art. 488 alin. (1) pct. 7 C.proc.civ.

Dezvoltând motivele de casare invocate, recurenta a arătat că excepția de ordine publică a compunerii nelegale a completului, derivată din nerespectarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor, pe care a invocat-o în fața instanței de revizuire, a rămas nesoluționată. A mai susținut că dovada repartizării aleatorii a dosarului nu i-a fost prezentată, ceea ce face ca instanța care i-a judecat cauza să nu fi fost alcătuită în mod legal.

O altă critică vizează nerespectarea dispozițiilor art. 471 C.proc.civ., atât timp cât citația pentru primul termen de judecată a fost emisă anterior comunicării întâmpinării. De asemenea, recurenta a mai arătat și că instanța de revizuire nu a examinat răspunsul la întâmpinare.

Recurenta a mai susținut și că, la data când a promovat revizuirea, nu a avut cunoștință că decizia nr. 246/A-COM/18.04.2019 a Curții de Apel Pitești, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal era susceptibilă de recurs, deoarece dispozitivul purta mențiunea „definitivă”.

Cu toate acestea, a precizat că ulterior a promovat recurs împotriva deciziei nr. 246/A-COM/18.04.2019 a Curții de Apel Pitești, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal și că, deși introducerea concomitentă a două căi extraordinare de atac este recunoscută de art. 459 alin. (3) C.proc.civ., care impune judecarea cu prioritate a recursului, instanța de revizuire a ignorat aceste dispoziții, nu a înaintat recursul, spre soluționare, Înaltei Curți până la data de 20.07.2019 și nici nu a suspendat judecata cererii de revizuire până la data soluționării recursului.

În continuare, a prezentat pe larg argumentele pentru care apreciază că s-ar fi impus admiterea cererii de revizuire, subliniind că există hotărâri potrivnice, care au soluționat în mod diferit excepția prescripției dreptului material la acțiune. Iar încheierea din 10.08.2017, dată în dosarul nr. x/90/2015*, prin care Tribunalul Specializat Argeș a respins excepția prescripției, a rămas definitivă prin neapelare, numai hotărârea pronunțată asupra fondului fiind în curs de judecată în recurs.

La 23.09.2019, intimatul a depus la dosar întâmpinare, prin care a solicitat respingerea ca nefondat a recursului, iar la 11.10.2019 recurenta a prezentat un răspuns la întâmpinare.

În temeiul art. 493 C.proc.civ., Înalta Curte a dispus întocmirea raportului asupra admisibilității în principiu a recursului; acesta a fost depus la dosar și, în urma analizării lui de către completul de filtru, a fost comunicat părților, care au fost înștiințate asupra faptului că în termen de 10 zile de la comunicare puteau să depună puncte de vedere la raport; doar recurenta și-a expus punctul de vedere.

Ambele părți și-au exprimat acordul ca recursul să fie soluționat în cadrul procedurii de filtru, așa încât, luând act de manifestarea lor de voință și notând că problema de drept supusă dezbaterii nu este una controversată, Înalta Curte a luat în analiză actele dosarului și decizia

atacată, prin prisma criticilor de nelegalitate invocate, reținând, în procedura prevăzută de art. 493 alin. (6) C.proc.civ., că în mod expres, recurenta a indicat motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 7 și 8 C.proc.civ., potrivit cărora casarea unei hotărâri se poate cere când s-a încălcat autoritatea de lucru judecat și când a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

Analiza criticilor prezentate în memoriul de recurs relevă însă că ele nu se încadrează în aceste două ipoteze normative, ci în cea reglementată de art. 488 alin. (1) pct. 5 C.proc.civ., care sancționează încălcarea regulilor de procedură; punctul de vedere exprimat în raportul asupra admisibilității în principiu a recursului este în același sens.

Aceasta, întrucât aspectele de nelegalitate invocate, constând, în esență, în pretinsa nesoluționare a excepției compunerii nelegale a completului, derivată din nerespectarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor, dar și în nesocotirea art. 471 și a art. 459 C.proc.civ., nu se circumscriu motivelor de nelegalitate prevăzute de art. 488 alin. (1) pct. 7 și 8 C.proc.civ., căci ele nu pun în discuție încălcarea nici a autorității de lucru judecat, nici a normelor de drept material și nici greșita lor aplicare, ci în mod exclusiv ignorarea unor norme de procedură.

Se cuvine menționat și că potrivit art. 499 C.proc.civ., „*prin derogare de la prevederile art. 425 alin. 1 lit. b), hotărârea instanței de recurs va cuprinde în considerente numai motivele de casare invocate și analiza acestora, arătându-se de ce s-au admis ori, după caz, s-au respins. (...)*”.

Analiza pe fond a criticilor prin prisma reîncadrării astfel stabilite dovedește caracterul nefondat al căii de atac exercitate, în considerarea argumentelor expuse în cele ce succed:

Sub un prim aspect, recurenta a susținut că nu i-a fost soluționată excepția de ordine publică a compunerii nelegale a completului, derivată din nerespectarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor, pe care a invocat-o în fața instanței de revizuire.

O atare afirmație este contrazisă de practica deciziei atacate, în care s-a consemnat că, la 01.07.2019, revizuenta A. a invocat respectiva excepție, iar din răspunsul care i-a fost comunicat de către președintele de secție rezultă că repartizarea cauzei s-a făcut în mod aleatoriu; s-a mai notat, în plus, că revizuenta a reiterat aceeași excepție, printr-un memoriu depus la dosar în fotocopie, motiv pentru care la 10.07.2019 i s-a pretins să prezinte originalul cererii sau o copie semnată, pentru a putea fi luată în considerare, cerințe pe care autoarea excepției nu le-a îndeplinit. În aceste condiții, curtea de apel a constatat că a fost investită în mod aleatoriu cu judecarea cauzei.

Cum excepția compunerii nelegale a completului fusese fundamentată doar pe pretinsa nerespectare a principiului distribuirii aleatorii a dosarelor, Înalta Curte reține că, atât timp cât instanța de revizuire a constatat că a fost investită în mod aleatoriu cu judecarea cauzei, excepția și-a primit o rezolvare, chiar dacă, în mod expres, ea nu a fost respinsă prin dispozitiv; cu toate acestea, criticile revizuintei au fost, în mod real, analizate, iar înlăturarea lor nu a fost una arbitrară, ci a fost în mod corespunzător motivată.

Pe de altă parte, lipsa prezentării dovezii repartizării aleatorii a dosarului nu face ca instanța care i-a judecat cauza să nu fi fost alcătuită în mod legal, așa cum în mod nefondat susține recurenta. Mai mult, o astfel de afirmație nu corespunde realității, deoarece extrasul din sistemul informatic care atestă că repartizarea s-a făcut în mod aleatoriu se regăsește la fila 48 din dosar.

Este util de subliniat și că asemenea împrejurări, chiar reale dacă ar fi fost, se circumscriu măsurilor de administrare judiciară, care, potrivit art. 465 C.proc.civ., nu pot face obiectul niciunei căi de atac.

O altă critică vizează nerespectarea dispozițiilor art. 471 C.proc.civ., atât timp cât citația pentru primul termen de judecată a fost emisă anterior comunicării întâmpinării. De asemenea, recurenta a mai arătat și că instanța de revizuire nu a examinat răspunsul la întâmpinare.

Critica ce exprimă temerea revizuintei în sensul că instanța nu i-ar fi analizat răspunsul la întâmpinare este speculativă și, ca atare, va fi înlăturată.

În ceea ce privește momentul la care a fost emisă citația pentru primul termen de judecată, se cuvine notat că art. 471 este inclus în Capitolul II (Apelul) al Titlului II (Căile de atac) al Cărtii a II-a (Procedura contencioasă) a Codului de procedură civilă.

Revizuirea, reglementată de Secțiunea a 3-a a Capitolului III din același Titlu, se judecă potrivit unei proceduri care diferă, în parte, de cea aplicabilă în apel; în acest sens, art. 513 alin. (2) C.proc.civ. prevede că *„Întâmpinarea (...) se depune la dosar cu cel puțin 5 zile înaintea primului termen de judecată. Revizuentul va lua cunoștință de conținutul întâmpinării de la dosarul cauzei”*.

Aceste dispoziții relevă că emiterea citației pentru primul termen de judecată anterior comunicării întâmpinării nu conturează încălcarea normelor de procedură, ci, dimpotrivă, deplina lor respectare, de vreme ce însuși textul citat mai sus, în partea lui finală, îi impunea revizuintei obligația de a lua cunoștință de conținutul întâmpinării de la dosar.

Pe calea unei critici distincte, titularul căii de atac de față a adus în discuție faptul că, deși a recurat decizia nr. 246/A-COM/18.04.2019 a Curții de Apel Pitești, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal și că, deși introducerea concomitentă a două căi extraordinare de atac este recunoscută de art. 459 alin. (3) C.proc.civ., instanța de revizuire a ignorat aceste dispoziții, nu a înaintat recursul, spre soluționare, Înaltei Curți până la data de 20.07.2019 și nici nu a suspendat judecata cererii de revizuire până la data soluționării recursului.

Nici această critică nu este fondată.

În acord cu recurenta, Înalta Curte recunoaște că dispozițiile art. 459 alin. (3) C.proc.civ. recunosc posibilitatea introducerii concomitente a căilor extraordinare de atac și tot ele impun ca recursul să fie judecat cu prioritate.

Aceste prevederi legale trebuie însă înțelese într-o abordare care diferă de perspectiva oferită de raționamentul recurteii.

Introducerea concomitentă a două căi extraordinare de atac este, într-adevăr, recunoscută de lege, *dar numai în condițiile legii*.

În egală măsură, promovarea căilor de atac se face tot în condițiile legii, așa cum indică art. 457 alin. (1) C.proc.civ.

Or, formularea unei cereri de revizuire, întemeiată pe art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ., nu poate avea loc înainte ca hotărârile potrivnice să fi rămas definitive.

Aceasta nu numai pentru că însuși textul art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. o impune (*„dacă există hotărâri definitive potrivnice”*), ci și pentru că autoritatea de lucru judecat, pe care ipoteza legală evocată vine să o protejeze, nu este atașată hotărârii judecătorești, decât în mod provizoriu, până la rămânerea ei definitivă, așa cum prevede art. 430 alin. (4) C.proc.civ.

Așa fiind, justa aplicare a normei cuprinse în art. 459 alin. (3) C.proc.civ. nu îngăduie concluzia că, în speță, decizia nr. 246/A-COM/18.04.2019 a Curții de Apel Pitești, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal ar fi putut fi, în același timp, atacată atât cu recurs, cât

și cu revizuire - pentru că, atât timp cât ea nu rămăsese definitivă, condițiile cerute de lege pentru a putea fi promovată cererea de revizuire nu erau îndeplinite.

Cum la data înregistrării cererii de revizuire, dreptul de a promova această cale de atac nu se născuse încă, nici faptul că instanța de revizuire nu a suspendat judecata cererii de revizuire până la data soluționării recursului nu are valența unei încălcări a legii.

În aceste condiții, este inutilă examinarea pe fond a condițiilor revizuirii și, reținând că în mod legal curtea de apel a respins cererea de revizuire și că niciuna dintre criticile aduse de recurentă nu justifică măsura casării deciziei atacate, Înalta Curte a respins recursul ca nefondat, în temeiul art. 496, raportat la art. 513 alin. (6) C.proc.civ.

47. Cerere de revizuire formulată împotriva unei sentințe pronunțate într-un litigiu de asigurări sociale. Greșita alcătuire a instanței de revizuire. Incidența motivului de casare prevăzut de art. 304 pct. 1 din Codul de procedură civilă din 1865

C. proc. civ. din 1865, art. 304 pct. 1, art. 322 pct. 7, art. 326, art. 328
Legea nr. 304/2004, art. 54 alin. (1), art. 55 alin. (1)

Revizuirea este o cale extraordinară de retractare, care, potrivit art. 326 C. proc. civ., se soluționează potrivit dispozițiilor prevăzute pentru cererea de chemare în judecată.

Fiind o cale de atac de retractare, și nu de reformare, instanța investită cu soluționarea ei nu poate avea o altă compunere decât instanța care a pronunțat hotărârea atacată, întrucât scopul revizuirii este acela de a determina, în cazurile anume prevăzute de lege, revenirea asupra soluției pronunțate, iar acest scop nu poate fi atins decât dacă instanța, în ipoteza admiterii revizuirii, are aceeași compunere ca și cea care a pronunțat hotărârea revizuită.

Astfel, în cazul în care hotărârea împotriva căreia a fost formulată cererea de revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 322 pct. 7 C. proc. civ. este o sentință pronunțată într-un litigiu privind asigurările sociale, instanța de revizuire trebuie să aibă aceeași compunere ca instanța care a pronunțat sentința atacată, întrucât este chemată să se pronunțe în primă instanță, printr-o sentință supusă recursului ca și sentința atacată, (potrivit dispozițiilor art. 328 C. proc. civ.), anume dintr-un judecător și 2 asistenți judiciari.

Prin urmare, în cazul în care instanța de revizuire a soluționat cererea de revizuire în complet de trei judecători, cu încălcarea dispozițiilor imperative ale art. 55 alin. (1) raportat la art. 54 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, devine incident motivul de casare prevăzut de art. 304 pct. 1 C. proc. civ.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1872 din 7 octombrie 2020

Prin cererea înregistrată sub nr. x/2/2020 pe rolul Curții de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale la 22 ianuarie 2020, A. a solicitat, în temeiul art. 322 pct. 7 C. proc. civ., revizuirea sentinței nr. 1170 din 18 februarie 2019, pronunțată de Tribunalul București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale în dosarul nr. x/3/2018, susținând că aceasta este potrivnică sentinței nr. 1361 din 13 februarie 2012, pronunțată de aceeași instanță în dosarul nr. y/3/2010.

Prin decizia nr. 26/2020 din 10 iunie 2020, Curtea de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, a respins ca inadmisibilă cererea de revizuire formulată.

Pentru a pronunța această decizie, instanța a reținut că nu este îndeplinită cerința referitoare la hotărâri potrivnice pronunțate în „una și aceeași pricină”, cauzele soluționate prin hotărârile definitive invocate vizând pretenții diferite.

Împotriva acestei decizii, A. a declarat recurs, solicitând casarea hotărârii în temeiul art. 304 pct. 1, 5 și 9 C. proc. civ. de la 1865.

În motivarea recursului, a susținut că cererea de revizuire se judecă în complet de fond, nicidecum în complet de recurs, iar denumirea corectă a hotărârii este sentință civilă.

Recurentul a mai relevat faptul că dispozitivul deciziei recurate este imperfect, atâta vreme cât cererea de revizuire trebuia respinsă doar împotriva sentinței civile nr. 1170 din 18 februarie 2019 a Tribunalului București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, pronunțată în dosarul nr. x/3/2018.

A mai susținut că instanța nu a manifestat rol activ în aflarea adevărului și că a apreciat în mod eronat că nu sunt întrunite condițiile triplei identități de obiect, cauză și părți, recurentul dezvoltând pe larg argumente privind îndeplinirea acestora.

Față de actele dosarului și de dispozițiile legale incidente, Înalta Curte a apreciat că recursul este fondat pentru următoarele considerentele:

Obiectul prezentului recurs îl constituie decizia nr. 26/2020 din 10 iunie 2020, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, într-o cerere de revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 322 pct. 7 C. proc. civ. de la 1865.

Hotărârea împotriva căreia a fost formulată cererea de revizuire este sentința nr. 1170 din 18 februarie 2019, pronunțată de Tribunalul București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale în dosarul nr. x/3/2018, într-un litigiu privind asigurările sociale.

Revizuirea este o cale extraordinară de retractare, care, potrivit art. 326 C. proc. civ., se soluționează potrivit dispozițiilor prevăzute pentru cererea de chemare în judecată.

Fiind o cale de atac de retractare și nu de reformare, instanța investită cu soluționarea ei nu poate avea o altă compunere decât instanța care a pronunțat hotărârea atacată, întrucât scopul revizuirii este acela de a determina, în cazurile anume prevăzute de lege, revenirea asupra soluției pronunțate, iar acest scop nu poate fi atins decât dacă instanța, în ipoteza admiterii revizuirii, are aceeași compunere ca și cea care a pronunțat hotărârea revizuită.

Nu există nicio dispoziție legală care să prevadă un regim derogatoriu, din perspectiva alcătuirii completului, în cazul revizuirii întemeiate pe potrivnicia de hotărâri.

În speță este supusă revizuirii întemeiate pe art. 322 alin. (1) pct. 7 C. proc. civ. o sentință pronunțată de Tribunalul București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale în dosarul nr. x/3/2018, într-un litigiu privind asigurările sociale.

Art. 54 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 prevede: „cauzele date, potrivit legii, în competența de primă instanță a judecătorei, tribunalului și curții de apel se judecă în complet format dintr-un judecător, cu excepția cauzelor privind conflictele de muncă și de asigurări sociale”.

Art. 55 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 republicată reglementează constituirea completelor pentru soluționarea în primă instanță a cauzelor privind conflictele de muncă și asigurări sociale, arătând că acestea se constituie dintr-un judecător și 2 asistenți judiciari.

În acest context, instanța de revizuire trebuia să aibă aceeași compunere ca instanța care a pronunțat sentința atacată, întrucât era chemată să se pronunțe în primă instanță, printr-o sentință supusă recursului ca și sentința atacată, (potrivit dispozițiilor art. 328 C. proc. civ.), anume dintr-un judecător și 2 asistenți judiciari.

În cauză, la soluționarea cererii de revizuire completul de judecată nu a fost constituit în condițiile de la art. 55 alin. (1), raportat la art. 54 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, curtea de apel încălcând normele imperative privind compunerea instanței, anume într-un complet format din trei judecători și, în plus, pronunțând o decizie, deși trebuia să pronunțe o sentință.

Astfel, instanța de revizuire a soluționat cauza cu încălcarea art. 304 pct. 1 C. proc. civ., întrucât instanța nu a fost alcătuită potrivit dispozițiilor legale, motiv de nelegalitate care atrage casarea hotărârii, conform prevederilor art. 312 alin. (3) din același Cod.

Având în vedere argumentele expuse, nu se mai impune analizarea celorlalte critici invocate, întemeiate pe dispozițiile art. 304 pct. 5 și 9 și ale art. 304¹ C. proc. civ., câtă vreme soluția preconizată este una de casare a hotărârii în întregul ei, cu consecința trimiterii cauzei spre rejudecare de către o instanță legal alcătuită.

În temeiul art. 312 alin. (1) - (3), raportat la art. 304 pct. 1 C. proc. civ., Înalta Curte a admis recursul declarat, a casat decizia atacată și a trimis cauza spre rejudecare aceleiași instanțe, pentru ca aceasta să se pronunțe asupra cererii de revizuire într-un complet de judecată alcătuit potrivit dispozițiilor legale evocate în considerentele ce preced.

VIII. Arbitrajul

48. Acțiune în anularea unei hotărâri arbitrale. Incidența dispozițiilor art. 608 alin. (2) din Codul de procedură civilă. Condiții și efecte din perspectiva prevederilor art. 592 din același cod

C. proc. civ., art. 568, art. 592, art. 608 alin. (1) lit. d), alin. (2)
C. civ., art. 1268 alin. (3)

Excepția de arbitraj are un caracter relativ, putând fi invocată doar în fața instanței arbitrale, odată cu formularea apărărilor de fond, cel mai târziu la primul termen, conform art. 592 C. proc. civ., care reglementează judecata în fața tribunalului arbitral.

Astfel, neregularitățile intervenite în legătură cu existența și validitatea convenției arbitrale, constituirea tribunalului arbitral, limitele însărcinărilor arbitrilor, desfășurarea procedurii sau propunerea unor probe, invocate în calea de atac, nu pot determina ulterior anularea hotărârii.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 857 din 21 mai 2020

Prin cererea de arbitrare înregistrată pe rolul Curții de Arbitraj Comercial de pe lângă Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Brăila la 12 aprilie 2018 sub dosar nr. x/2018, reclamanta SC A. SRL, în contradictoriu cu pârâta SC B. SA a solicitat ca în baza probatoriilor ce se vor administra să fie obligată la plata următoarelor sume:

- 289.462,15 lei reprezentând contravaloarea serviciilor de valorificare, colectare și reciclare în numele și în interesul SC B. SA, în baza contractului nr. 47 din 1 ianuarie 2016, raportat la cantitățile efective de deșeuri colectate în lunile iunie și iulie 2017;

- 20.026,48 lei, reprezentând penalități de întârziere, estimate de la data introducerii cererii, aferente debitului principal, calculate având în vedere prevederile art. 6.2 din contract, potrivit O.G. nr. 13/2011, raportat la valoarea obligației neîndeplinite la scadență, până la data plății integrale;

- achitarea contravalorii facturii fiscale emisă de BEJ - C. cu nr. 20075 din 28 septembrie 2017 reprezentând cheltuieli de comunicare a notificării la conciliere directă, în cuantum de 119 lei și obligarea părții la plata tuturor cheltuielilor de arbitraj.

Prin încheierea de ședință nr. 1 din 3 septembrie 2018, Curtea de Arbitraj Comercial de pe lângă Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Brăila s-a pronunțat asupra excepției invocate de reclamanta SC A. SRL, în temeiul art. 55 alin. 1 din Regulile de procedură arbitrală, în sensul admiterii excepției, constatând în unanimitate că arbitrul numit pentru părți și supraarbitrul, ambii numiți de președintele Curții de Arbitraj, s-a făcut cu încălcarea regulilor arbitrale.

Prin hotărârea arbitrală nr. 1/2018 din 3 septembrie 2018, pronunțată de Curtea de Arbitraj Comercial de pe lângă Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Brăila în dosarul nr. x/2018 s-a admis acțiunea formulată de reclamanta SC A. SRL în contradictoriu cu pârâta SC B. SA și, pe cale de consecință, a fost obligată pârâta să achite reclamantei următoarele sume: 289.462,15 lei reprezentând contravaloarea serviciilor de valorificare, colectare și reciclare; 20.026,48 lei reprezentând dobânzi penalizatoare, aferente debitului principal; 119 lei reprezentând contravaloarea facturii fiscale nr. 20075 din 28 septembrie 2017, fiind obligată pârâta la plata cheltuielilor de judecată către reclamantă în sumă totală de 13.378,16 lei (9.808,16 lei taxă arbitrală + 3.570 lei onorariu avocat).

Împotriva sentinței arbitrale și a încheierii de ședință nr. 1 din 3 septembrie 2018, SC B. SA a formulat, la 1 octombrie 2018, acțiune în anularea hotărârii arbitrale, înregistrată pe rolul Curții de Apel Galați, Secția I civilă, sub nr. x/44/2018.

Prin sentința civilă nr. 14/F din 14 ianuarie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Galați, Secția I civilă a fost respinsă acțiunea în anulare formulată de SC B. SA împotriva sentinței arbitrale nr. 1 din 3 septembrie 2018, pronunțată de Tribunalul Arbitral din cadrul Curții de Arbitraj Comercial de pe lângă Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Brăila în dosarul nr. x/2018 și împotriva încheierii de ședință nr. 1 din 3 septembrie 2018, ca inadmisibilă pentru motivele prevăzute de art. 608 lit. a), b), c), h) C. proc. civ. și ca nefondată pentru motivul prevăzut de art. 608 lit. d) C. proc. civ.

A fost obligată petenta SC B. SA către intimată la plata sumei de 23.800 lei, reprezentând cheltuieli de judecată.

Împotriva sentinței civile nr. 14/F din 14 ianuarie 2019 și a încheierii de amânare a pronunțării din 9 ianuarie 2019 a declarat recurs petenta SC B. SA.

Prin memoriul de recurs, SC B. SA, în temeiul art. 488 alin. 1 pct. 5, 6 și 8 C. proc. civ., a solicitat admiterea recursului, casarea sentinței atacate raportat la art. art. 488 alin. 1 pct. 6 și 8 C. proc. civ. și, reținând cauza spre rejudecare, să fie admisă acțiunea în anulare, dispunând conform petiției introductiv. Totodată, solicită casarea încheierii atacate și subsecvent sentința recurată raportat la art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ., constatând că în mod nelegal instanța de fond a acordat intimei cheltuieli de judecată, sens în care solicită respingerea cererii de acordare a cheltuielilor de judecată. Solicită obligarea intimei la plata cheltuielilor de judecată.

Motivul prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C. proc. civ. este apreciat de către recurentă a fi incident în cauză, întrucât, analizând motivarea instanței de fond în susținerea soluției de respingere a acțiunii introductive ca inadmisibilă cu privire la motivele de anulare întemeiate pe

dispozițiile art. 608 alin. 1 lit. a), b), c) și d) C. proc. civ., rezultă că această motivare este nu doar străină de natura pricinii și de criticile formulate de societate sau după caz, motivele uzitate sunt contradictorii, dar ele și lipsesc din analiza instanței de fond, instanța de fond fundamentându-și soluția de respingere a acțiunii, ca inadmisibilă, pe dispozițiile art. 608 alin. 2 C. proc. civ.

Astfel, analizând considerentele instanței de fond se constată că aceasta este străină de criticile expuse de petentă pe calea acțiunii în anulare. În acest sens, se menționează că pe calea acțiunii în anulare petenta nu s-a prevalat de o invaliditate a clauzei compromisorii sau de o caducitate a arbitrajului ci, din contră, criticile au vizat nu doar necompetența tribunalului arbitral care a pronunțat sentința arbitrală, ci și a entității care a organizat arbitrajul.

În concret, s-a reclamat faptul că litigiul a fost soluționat de o cu totul altă „entitate” decât cea aleasă de către părți prin clauza compromisorie, respectiv Curtea de Arbitraj Comercial de pe lângă Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Brăila și prin raportare la cu totul alte reguli arbitrale decât cele alese de părți, fără ca în speță să fie întrunită voința părților în formele cerute de lege pentru deferirea prezentului litigiu către o terță entitate care organizează arbitraje. Astfel, nu a existat și nici nu există vreun acord de modificare a clauzei compromisorii, pe baza căruia competența de organizare a arbitrării unor eventuale dispute dintre părți să fie trecută de la Asociația Balcanică de Arbitraj Brăila, la Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Brăila. Cele două entități nu sunt legate în niciun fel și au reguli diferite de organizare a arbitrajelor.

Ori, niciunul dintre motivele expuse nu vizează validitatea clauzei compromisorii sau caducitatea arbitrajului, ci, din contră, competența entității care a organizat și soluționat arbitrajul, chestiune care în opinia recurente este de ordine publică și poate fi invocată oricând.

Altfel spus, petenta nu s-a prevalat de o caducitate a arbitrajului ci, din contră, de faptul că nu există nicio convenție arbitrală care să confere competența de soluționare a litigiului din speță în favoarea entității care a organizat și soluționat arbitrajul, în speță Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Brăila.

În susținerea argumentelor evocate, recurenta redă și practica judiciară relevantă în cauza de față.

Mai susține recurenta că, prin motivarea la care s-a oprit, instanța de fond a schimbat în mod nepermis înțelesul criticilor formulate, modificându-le natura juridică, cu consecințe directe asupra sentinței recurate.

Tot în susținerea incidenței în speță a motivului de recurs prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., recurenta arată că s-a prevalat de faptul că intimata nu poate sesiza o altă entitate arbitrală, aleasă în mod unilateral, fără acordul celeilalte părți, pretinzând că își exercită dreptul decurgând din clauza compromisorie contractuală, întrucât legiuitorul, cât și practica judiciară au statuat fără echivoc că, în caz de ineficacitate a clauzei compromisorii, competența revine instanței de drept comun. Ori, această pretinsă sancțiune aplicată recurente derivă sau, mai bine zis, este instituită de o reglementare inaplicabilă speței, chestiune pe care instanța de fond a omis să o sesizeze, cu toate că a fost investită inclusiv cu acest aspect.

Așadar, prin voința lor, părțile au decis ca orice litigiu decurgând din contract să fie soluționat conform Regulilor de procedură ale Curții de Arbitraj de pe lângă Asociația Balcanică de Arbitraj Brăila, potrivit regulilor de procedură edictate prin Hotărârea Consiliului Director nr. 7 din 23 februarie 2015. Practic, dând eficiență clauzei compromisorii, exista în mod concret obligația de a fi aplicate regulile expres alese prin voința părților, neputându-se să fie aplicate alte reguli arbitrale.

În acest context, devine evident că sancțiunea decăderii, aplicată recurente, este străină de natura pricinii și de motivele de anulare invocate în cauză.

Tot legat de motivul de casare evocat, recurenta arată că sentința promovează motive contradictorii în privința entității competente să efectueze citarea părților.

În concret, instanța de fond are o poziție inconsecventă în legătură cu efectuarea citării părților, apreciind, după caz, că aceasta se putea face când de Curtea de Arbitraj Comercial de pe lângă Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Brăila, când de Tribunalul Arbitral constituit în cadrul acesteia, însă în opinia recurente citarea se putea face numai de către Tribunalul Arbitral (după constituire - ex. acceptarea misiunii de arbitru, determinarea componenței tribunalului, etc), și nu înainte, de către Curtea de Arbitraj Comercial de pe lângă Camera de Comerț, Industrie.

În situația în care se vor înlătura argumentele menționate și se va aprecia că litigiul putea fi în mod legal soluționat de această terță entitate aleasă unilateral de intimată, se impune constatarea că instituția decăderii, reglementată de art. 592 alin. 1 C. proc. civ. nu putea fi aplicată, întrucât recurenta nu a fost legal citată în procedura arbitrală, în pofida celor reținute de instanța de fond.

În acest sens, se arată că petenta a luat cunoștință despre acest motiv de nelegalitate abia la data comunicării sentinței arbitrale, sens în care a investit instanța de fond cu aceste critici. Din această perspectivă, aplicarea sancțiunii decăderii cu privire la acest motiv al acțiunii în anulare este vădit nelegală, atât timp cât singurul mijloc prin care se puteau invoca aceste critici era tocmai acțiunea în anulare.

În susținerea celor menționate, se arată că, prin încheierea de ședință din 3 septembrie 2018, chiar intimata a invocat excepția nelegalei constituirii a tribunalului arbitral și, prin pronunțarea asupra acestei excepții, tribunalul arbitral doar de la acel moment se apreciază a fi efectiv constituit (conținutul încheierii fiind elocvent).

Ori, potrivit clauzei compromisorii inserate în contract, litigiul urma să fie soluționat potrivit regulilor de procedură ale Curții de Arbitraj de pe lângă Asociația Balcanică de Arbitraj Brăila. Devine astfel evident că inclusiv constituirea Tribunalului arbitral trebuia să se facă doar în conformitate cu regulile de procedură ale acestei entități agreate de părți (Asociația Balcanică de Arbitraj Brăila), or, prin soluționarea excepției privind nelegala compunere a Tribunalului arbitral, instanța arbitrală a făcut aplicarea unor reguli de procedură străine speței. În atare context devine evident că Tribunalul arbitral s-a constituit după niște reguli arbitrale străine de compromis.

În acest sens, recurenta susține că se impune constatarea faptului că dreptul său de a invoca nelegala constituire a Tribunalului arbitral s-a născut ulterior termenului prevăzut de art. 592 alin. 1 C. proc. civ., astfel încât sancțiunea decăderii nu își găsește aplicabilitatea.

Tot în susținerea acestui motiv de recurs, se arată că sancțiunea decăderii a fost în mod nelegal aplicată și cu privire la motivul de anulare vizând neкомпetența tribunalului arbitral.

În speță, nu numai că petenta nu a fost prezentă la termenul de judecată la care au avut loc dezbaterile, dar nici procedura de citare nu a fost legal îndeplinită, motiv pentru care toate actele de procedură efectuate în cadrul arbitrajului trebuiau constatate nule de către instanța de fond.

Ori, comunicarea citațiilor se face de către Tribunalul arbitral, după constituirea acestuia și nicidecum înainte. De altfel, numai o astfel de regulă respectă toate exigențele procedurale, întrucât doar o instanță arbitrală competentă și legal constituită poate efectua în mod legal procedura de citare.

Așadar, Tribunalul arbitral de la data constituirii (conform încheierii din 3 septembrie 2018) avea obligația să procedeze și să efectueze toate actele procesuale necesare unei proceduri arbitral-contencioase, or din înscrisuri rezultă că Tribunalul arbitral nu a efectuat nicio comunicare petentei, iar, procedând de o asemenea manieră, Tribunalul arbitral a pronunțat o hotărâre lovită de nulitate, încălcându-se și orice fel de rigori legale privind arbitrajul.

În susținerea nelegalității sentinței, se învederează faptul că se impune casarea acesteia și din perspectiva faptului că a fost pronunțată și cu aplicarea greșită a dispozițiilor art. 488 alin. 1 pct. 8 raportat la art. 608 alin. 1 lit. h) C. proc. civ., conform căroră „hotărârea arbitrală încalcă ordinea publică, bunele moravuri ori dispozițiile imperative ale legii”.

Detaliind acest aspect, recurenta susține că prin acțiunea în anulare formulată s-a prevalat de faptul că sentința arbitrală a fost dată cu încălcarea dispozițiilor imperative ale legii privind principiul *pacta sunt servanda* - întrucât aceasta este pronunțată cu încălcarea dispozițiilor contractuale.

Astfel, s-a învederat instanței de fond și faptul că între părți s-a încheiat și Actul adițional nr. 1 la contract din 1 ianuarie 2016 - act juridic pe care Tribunalul Arbitral nu l-a analizat, reținând că acesta nu a fost încheiat.

Mai mult decât atât, s-a menționat și că Tribunalul arbitral a ignorat complet dispozițiile art. V din Contract, pe care, cu toate că le-a citat, a omis să le confere efecte juridice. Conform acestor prevederi, factura emisă de către pârâtă trebuie să conțină „confirmarea scrisă a Beneficiarului (n.n. a societății) cu cantitățile validate de acesta” pentru a fi achitată de către petentă. Rezultă, așadar, că pentru a fi obligată recurenta la plată trebuia să valideze factura finală, cu alte cuvinte să accepte/confirmă cantitățile de deșeuri reciclate de către pârât, conform facturii. Or, în speță, factura nr. 155 din 30 iunie 2018 nu a fost validată, astfel încât aceasta nu a devenit niciodată exigibilă la plată, prin raportare la prevederile contractuale aplicabile.

Prin urmare, astfel cum reiese din acțiunea în anulare formulată, recurenta nu a reclamat o interpretare greșită dată de Tribunalul arbitral prevederilor contractului, ci încălcarea principiului *pacta sunt servanda*, având în vedere că există un contract valabil între părți, pe de o parte, și că nu ne aflăm în prezența unei excepții de la principiul forței obligatorii, pe de altă parte, se impunea constatarea că Tribunalul arbitral a ignorat inexplicabil clauza contractuală, precum și dispozițiile Actului Adițional și, prin admiterea acțiunii arbitrale, a creat un cadru contractual distinct de voința părților.

În argumentarea memoriului de recurs, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ., recurenta arată că, deși instanța de fond a admis cererea intimății și a acordat în integralitate cheltuielile de judecată solicitate de către aceasta (respectiv onorariul de avocat), dovada cheltuielilor efectuate a fost depusă la dosarul cauzei după încheierea dezbaterilor, respectiv după ce instanța a rămas în pronunțare.

Astfel, atât din încheiere, cât și înregistrarea audio a ședinței publice din 9 ianuarie 2019 reiese cu claritate faptul că avocatul intimății se prezintă după rămânerea în pronunțare, moment la care acesta depune și dovada cheltuielilor de judecată solicitate.

În acest context, se poate observa că, din punct de vedere temporal, dovada depunerii cheltuielilor de judecată solicitate și acordate de către instanța de judecată a avut loc după ce s-au declarat închise dezbaterile, cauza rămânând în pronunțare asupra fondului, fără ca aceasta să repună cauza pe rol.

Ori, în conformitate cu prevederile art. 394 alin. 3 C. proc. civ., „după închiderea dezbaterilor, părțile nu mai pot depune niciun înscris la dosarul cauzei, sub sancțiunea de a nu fi luat în seamă”.

În consecință, instanța de fond a acordat valoare probatorie unor înscrisuri, depuse ulterior închiderii dezbaterilor, în detrimentul prevederilor legale și, în mod nelegal, a admis cererea de acordare a cheltuielilor de judecată formulată de intimată, fapt care atrage nulitatea extrinsecă a actelor procesuale recurate.

Pentru aceste motive, recurenta se consideră îndreptățită să solicite instanței admiterea recursului, casarea încheierii și a sentinței, cu consecința respingerii cererii de acordare a cheltuielilor de judecată formulată de intimată, întrucât dovada efectuării acestor cheltuieli a fost depusă ulterior închiderii dezbaterilor.

Prin întâmpinarea depusă la 22 mai 2019, intimata SC A. SRL a solicitat respingerea recursului ca nefondat împotriva sentinței atacate și ca lipsit de interes împotriva încheierii atacate.

Prin răspunsul la întâmpinarea intimății, depus la 8 iulie 2019, recurenta solicită înlăturarea susținerilor acesteia și admiterea recursului astfel cum a fost formulat în scris și depus la dosar.

Înalta Curte a procedat la întocmirea raportului asupra admisibilității în principiu a recursului, întocmit în temeiul art. 493 alin. 2 C. proc. civ., prin raport constatându-se că recursul este admisibil.

Prin încheierea din Camera de Consiliu din data de 19 septembrie 2019, potrivit dispozițiilor art. 493 alin. 4 C. proc. civ., s-a dispus comunicarea către părți a raportului asupra admisibilității în principiu a recursului.

Potrivit dovezilor de comunicare, raportul asupra admisibilității în principiu a recursului a fost comunicat părților la data de 30 septembrie 2019, intimata depunând punct de vedere asupra raportului.

Prin încheierea din 23 ianuarie 2020, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă, a admis în principiu recursul declarat de recurenta-reclamantă B. SA împotriva sentinței civile nr. 14/F din 14 ianuarie 2019 și a încheierii din 9 ianuarie 2019 pronunțate de Curtea de Apel Galați, Secția civilă, în contradictoriu cu intimata-pârâtă SC A. SRL și a acordat termen la data de 26 martie 2020, apoi la 21 mai 2020, cu citarea părților.

Analizând decizia recurată prin prisma criticilor formulate și a dispozițiilor legale aplicabile cauzei, Înalta Curte a reținut că recursul declarat de recurenta-reclamantă B. SA este nefondat, urmând a fi respins, pentru următoarele considerente:

Potrivit dispozițiilor art. 488 pct. 6 C. proc. civ., hotărârea poate fi casată când nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau când cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei.

Din perspectiva motivului invocat, recurenta a susținut că motivarea hotărârii instanței este nu doar străină de natura pricinii și de criticile formulate de societate sau, după caz, motivele uzitate sunt contradictorii, dar ele și lipsesc din analiza instanței de fond.

În ceea ce privește motivul prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 6 C. proc. civ., este de reținut că obligația instanței de a-și motiva hotărârea adoptată, consacrată legislativ în dispozițiile art. 425 C. proc. civ., are în vedere stabilirea în considerentele hotărârii a situației de fapt expusă în detaliu, încadrarea în drept, examinarea argumentelor părților și punctul de vedere al instanței față de fiecare argument relevant și, nu în ultimul rând, raționamentul logico-juridic care a fundamentat soluția adoptată.

În raport de cele reținute, Înalta Curte apreciază această critică a fi nefondată, întrucât, contrar susținerilor recurente, hotărârea este pronunțată cu respectarea dispozițiilor art. 425 alin. 1 lit. b) C. proc. civ., aceasta cuprinzând motivele de fapt și de drept pe care se sprijină și care au

format convingerea instanței, apreciind că motivele contradictorii invocate de recurentă, potrivit cărora motivele uzitate ar fi contradictorii, nu pot fi reținute având în vedere că între considerente și dispozitiv nu există contradicții.

Din această perspectivă, se reține că nu există niciun fel de contradicție între considerentele instanței și soluția pronunțată, cum nu există contradicție nici între considerentele soluției pronunțate, instanța luând în considerare toate probele de la dosar.

În ceea ce privește critica recurenteii potrivit căreia hotărârea cuprinde motive străine de natura cauzei, se constată că instanța a avut în vedere situația de fapt și a motivat sentința pronunțată prin raportare la dispozițiile Codului de procedură civilă - Cartea a IV-a, astfel că nu pot fi reținute susținerile recurenteii cu privire la faptul că unele motive consemnate de instanță ar fi străine de natura pricinii.

În acest context, se reține că instanța a apreciat că respectiva clauză compromisorie nu este lovită de nulitate și, în raport cu dispozițiile art. 1268 alin. 3 C. civ., precum și în considerarea faptului că recurenta nu a înțeles să invoce ineficacitatea clauzei compromisorii și nici necompetența tribunalului arbitral constituit la Curtea de Arbitraj Comercial de pe lângă Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Brăila, la primul termen de judecată, conform art. 568 C. proc. civ., astfel că, în mod corect, s-a constatat că instanța sesizată era competentă să soluționeze cauza.

Cu referire la critica recurenteii potrivit căreia, în speță, este vorba de o necompetență de ordine publică, ce face litigiul nesusceptibil de a fi arbitrat, se constată că aceasta este nefondată, deoarece excepția de arbitraj are un caracter relativ, putând fi invocată doar în fața instanței arbitrale, odată cu formularea apărărilor de fond cel mai târziu la primul termen, conform art. 592 C. proc. civ., care reglementează judecata în fața tribunalului arbitral.

Având în vedere dispozițiile evocate, se constată că neregularitățile intervenite în legătură cu existența și validitatea convenției arbitrale, constituirea tribunalului arbitral, limitele însărcinărilor arbitrilor, desfășurarea procedurii sau propunerea unor probe invocate în calea de atac nu pot determina ulterior anularea hotărârii.

În ceea ce privește susținerea recurenteii potrivit căreia hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază, aspect ce vizează procedura de citare, se constată că instanța a reținut în mod corect faptul că recurentei i s-a adus la cunoștință, prin citație, de existența pe rolul său a litigiului și implicit procedura de citare emisă în aceste circumstanțe, potrivit dispozițiilor instituite de art. 157.

Cu privire la incidența dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., recurenta susține că i-au fost încălcate sau aplicate în mod greșit de către instanța investită cu soluționarea acțiunii în anularea sentinței arbitrale dispozițiile art. 608 alin. (2) C. proc. civ. prin raportare la art. 592 din același Cod, însă instituția decăderii intervine atât cu privire la invocarea excepțiilor privind existența și validitatea convenției arbitrale, cât și cu privire la constituirea tribunalului arbitral, limitele însărcinărilor arbitrilor și desfășurarea procedurii.

Tot în cadrul acestui motiv de recurs, se susține greșita aplicare a legii de către instanța de fond ce vizează și dezlegarea motivului de anulare reglementat de art. 608 alin. 1 lit. d) C. proc. civ. care privește nelegala citare a recurenteii în cadrul procedurii arbitrale.

Această susținere este nefondată, întrucât recurenta invocă doar motive de netemeinicie a modului de soluționare a acțiunii în anulare ce are ca temei dispozițiile art. 608 lit. d) C. proc. civ., raportat la sentința arbitrală, în cauză nefiind vorba de o încălcare sau o aplicare greșită a unor norme de drept material.

De asemenea, critica recurenței potrivit căreia sentința arbitrală a fost dată cu încălcarea dispozițiilor imperative ale legii privind principiul *pacta sunt servanda* întrucât aceasta este pronunțată cu încălcarea dispozițiilor contractuale nu poate fi primită, având în vedere că instanța a analizat și a dezvoltat în considerente faptul că limitele controlului efectuat pe calea acțiunii în anulare nu dau posibilitatea reiterării fondului cauzei, iar dispozițiile art. 608 C. proc. civ. nu prevăd controlul legalității și temeiniciei hotărârii arbitrale sub aspectul soluționării fondului litigiului arbitral.

Totodată, se reține că argumentele recurenței în susținerea motivelor de nelegalitate subsumate art. 488 C. proc. civ. constituie critici aduse hotărârii arbitrale, fiind reiterate, în esență, susținerile din acțiunea în anulare.

Criticile recurenței referitoare la susținerile de nelegalitate ale sentinței civile raportate la modul de interpretare a unei clauze contractuale, respectiv a clauzei compromisorii sunt nefondate, având în vedere că orice excepție privind existența și validitatea convenției arbitrale trebuia invocată, sub sancțiunea decăderii, în termenele acordate de Curtea de Arbitraj în vederea formulării unei întâmpinări sau, în lipsa unor astfel de termene, cel târziu la primul termen fixat de către instanță și pentru care s-a îndeplinit procedura de citare, în conformitate cu dispozițiile art. 157 C. proc. civ.

În acest context, se reține că instanța de fond a reținut, în mod legal, că prin criticile formulate de reclamantă s-a invocat interpretarea eronată a clauzelor contractuale, aspect ce excede ipotezelor avute în vedere de legiuitor în art. 608 lit. h) C. proc. civ.

Motivul de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ. vizează neregularități de ordin procedural ce sunt sancționate cu nulitatea de art. 174 C. proc. civ., dispoziții ce constituie dreptul comun în materia actelor de procedură și care vizează o singură ipoteză de nulitate, respectiv încălcarea formelor procedurale.

În susținerea acestui motiv de recurs, recurenta critică încheierea de amânare a pronunțării din 9 ianuarie 2019 și arată că instanța a acordat cheltuielile de judecată, deși dovada cheltuielilor efectuate a fost depusă la dosarul cauzei după încheierea dezbaterilor, respectiv după ce instanța a rămas în pronunțare.

Din perspectiva cerințelor impuse de dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc. civ., se constată că recurenta nu a invocat nicio neregularitate de ordin procedural ce ar putea conduce la nulitatea actului, având în vedere că din considerentele cuprinse în încheierea de ședință de amânare a pronunțării din 9 ianuarie 2019 nu reiese că dezbaterile ar fi fost închise, iar din întâmpinarea formulată și depusă la dosarul cauzei se constată că s-a solicitat acordarea cheltuielilor de judecată.

Așadar, având în vedere prevederile art. 608 alin. (2) C. proc. civ. raportat la decăderea instituită de dispozițiile art. 592 alin. (1) și (3) din același cod, se apreciază că instanța investită cu soluționarea acțiunii în anulare în mod temeinic a dispus respingerea acesteia ca inadmisibilă.

Pentru toate argumentele ce preced, în temeiul dispozițiilor art. 496 alin. 1 C. proc. civ., Înalta Curte a respins ca nefondat recursul declarat de recurenta-reclamantă B. SA împotriva sentinței civile nr. 14/F din 14 ianuarie 2019 și încheierii din 9 ianuarie 2019 pronunțate de Curtea de Apel Galați, Secția civilă, în contradictoriu cu intimata-pârâtă SC A. SRL.

49. Acțiune arbitrală. Invocarea compensației legale pe calea întâmpinării. Condiții și efecte

C. civ., art. 1617 și urm.

C. proc. civ., art. 541 alin. (1)-(2), art. 608 alin. (1) lit. f), h)

Legea nr. 85/2014, art. 41

Ca mod de stingere a unor obligații reciproce, până la concurența celei mai mici dintre ele, compensația presupune, prin ipoteză, existența a două raporturi obligaționale distincte, în cadrul cărora aceleași persoane sunt creditor și debitor, una față de cealaltă.

Efectele compensației legale, convenționale sau judecătorești sunt, în toate cazurile, aceleași: stingerea creanțelor reciproce, întocmai ca și plata.

Dacă, de principiu, pe plan procesual, valorificarea unui drept subiectiv civil poate să fie obținută nu numai pe calea ofensivă a acțiunii, ci și pe calea defensivă a unei apărări de fond, această din urmă ipoteză presupune ca titularul dreptului, fiind chemat în judecată, să se prevaleze de acel drept spre a obține respingerea pretenției formulate împotriva sa, fără însă a urmări să obțină obligarea adversarului procesual să execute o anumită prestație față de el.

Prin urmare, în cazul în care între părți a intervenit compensarea legală, pârâtul poate, pe calea întâmpinării, să o invoce în condițiile art. 1617 și urm. C. civ., dacă deține asupra reclamantei, la rândul său, o creanță certă, lichidă și exigibilă, nefiind necesară investirea instanței cu o cerere reconvențională în acest sens.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 1453 din 23 iulie 2020

Prin cererea înregistrată la Curtea de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Timiș, sub nr. x din 06 noiembrie 2017, reclamanta SC A. SA, prin administrator judiciar C.I.I. B., a solicitat Tribunalului arbitral ca, prin sentința ce se va pronunța în contradictoriu cu pârâta Societatea C. S.A., să constate că rezilierea unilaterală de către beneficiar a contractului nr. 77/16.04.2013 încheiat între cele două părți litigante este nelegală și, pe cale de consecință, să dispună anularea acestei rezilieri; să constate că s-au încălcat prevederile contractuale cu privire la plata lucrărilor ce se regăsesc în situația de lucrări nr. 13 întocmită în iulie 2017 și să o oblige pe pârâtă la achitarea contravalorii acestor lucrări, în valoare totală de 878.143,81 lei.

Curtea de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Timiș, prin sentința arbitrală nr. 37 din 11.06.2018, pronunțată în dosar nr. x/2017, a respins ca neîntemeiată cererea precizată a reclamantei, S.C. A. S.A., prin administrator judiciar CII B. împotriva pârâtei Societatea C. S.A.; a respins cererea reclamantei privind obligarea pârâtei la suportarea cheltuielilor de arbitraj și a luat act că pârâta nu a solicitat cheltuieli de arbitraj.

Împotriva acestei sentințe arbitrale reclamanta S.C. A. S.A. a formulat acțiune în anulare ce a fost înregistrată pe rolul Curții de Apel Timișoara, Secția a II-a civilă.

Curtea de Apel Timișoara, Secția a II-a civilă, prin sentința civilă nr. 7/PI din 20 decembrie 2018, a respins ca nefondată acțiunea în anulare formulată de reclamanta SC A. SA, prin administratorul judiciar Consorțiul format de D. SPRL și Cabinet Individual de Insolvență B., în contradictoriu cu pârâta SC C. SA împotriva sentinței arbitrale nr. 37/11.06.2018, pronunțată de Curtea de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Timiș în dosar nr. x/2017, fără cheltuieli de judecată.

Împotriva sentinței civile nr. 7/PI din 20 decembrie 2018, pronunțate de Curtea de Apel Timișoara, Secția a II-a civilă, reclamanta SC A. SA prin Lichidator Judiciar Consorțiul format din D. S.P.R.L. și Cabinet Individual de Insolvență B. a declarat recurs, întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 5, pct. 6 și pct. 8 C. proc. civ.

În argumentarea punctului 8 al art.488 C. proc. civ., recurenta a susținut, în esență, că, prin sentința recurată, instanța a soluționat primul capăt al acțiunii în anulare prin nesocotirea prevederilor art. 41 alin. 5 din Legea nr. 85/2014, subliniindu-se că A. SA este supusă procedurii prevăzute de Legea nr. 85/2014, procedură inițiată la data de 29.09.2014, conform încheierii pronunțate de către Tribunalul Prahova în dosar nr. x/105/2014.

După redarea dispozițiilor art. 155 pct. 5 C. proc. civ. și a art. 41 alin. 5 din Legea nr. 85/2014, recurenta-reclamantă a susținut, în esență, că instanța, cu nesocotirea acestor prevederi legale, a arătat faptul că în cauza dedusă judecării primează ca procedură de citare Regulamentul Camerei de Comerț, Industrie și Agricultură Timiș, respectiv art. 37 alin. 1 care prevede că toate ”comunicările se fac la adresa indicată de parte în cererea de arbitraj”.

Recurenta-reclamantă a susținut că în mod nelegal Curtea de Apel Timișoara a reținut că atâta vreme cât nu s-a indicat sediul celor doi lichidatori judiciari în cuprinsul acțiunii arbitrale, procedura de citare nu trebuia îndeplinită cu ambii și că, din punctul său de vedere, instanța de judecată este obligată să efectueze verificări pentru îndeplinirea în mod legal a procedurii de citare, procedură care trebuie să respecte legislația specială devenită incidentă după deschiderea procedurii insolvenței asupra societății A. SA.

Recurenta-reclamantă a susținut că magistratul care a instrumentat acest dosar interpretează prevederile legii speciale, în ceea ce privește procedura de citare, ca fiind opționale, obligatorii fiind prevederile Regulamentului Curții de Arbitraj, deși în opinia recurentei dispozițiile legii speciale trebuiau coroborate cu prevederile Regulamentului și, în cazul existenței unui consorțiu, dacă procedura de citare a ambilor administratori judiciari ar fi fost anevoioasă, Tribunalul Arbitral trebuia să solicite acestora un anumit sediu pentru comunicarea actelor de procedură și nu să aprecieze că simpla citare a unuia dintre ei să fie suficientă.

Recurenta-reclamantă a susținut că al doilea motiv al recursului se încadrează în prevederile art. 488 pct. 5-6 C. proc. civ.: hotărârea cuprinde motive contradictorii și străine de natura pricinii, instanța încălcând reguli de procedură care atrag sancțiunea nulității (cu ocazia soluționării capătului 2 al acțiunii în anulare).

S-a arătat că, la punctul 2 al acțiunii în anulare, s-a cerut anularea hotărârii arbitrale prin prisma prevederilor art. 608 lit. f) C. proc. civ., subliniindu-se faptul că Disputa nr. 1, așa cum a fost inițiată de reclamant, viza verificarea legalității și temeiniciei notificării de reziliere a contractului nr. 77/16.04.2013, reziliere comunicată prin adresa nr. 21618/CL12/17.08.2017. Tribunalul arbitral a analizat, însă, legalitatea și temeinicia declarației de reziliere nr. 9684/03.04.2017, deși nu a fost investit cu o astfel de cerere.

Prin sentința recurată, în două fraze, instanța a reținut că modificarea acțiunii făcute de reclamantă apare ca o consecință a apărărilor formulate de pârâtă prin întâmpinare, pârâtă care a susținut că rezilierea contractului s-a produs prin adresa nr. 9684/03.04.2017.

Recurenta-reclamantă a susținut că instanța nu a analizat și nici nu a motivat în vreun fel acest motiv de anulare, ci, la modul generic, a arătat că, în mod corect Tribunalul Arbitral a analizat dacă în cauză a operat sau nu rezilierea de drept a contractului, nemotivarea sentinței sub acest aspect fiind sancționată cu nulitatea.

În opinia recurentei-reclamante, instanța nu a făcut o analiză proprie a criticilor reclamantei, ci s-a limitat la a concluziona că analiza rezilierii contractului s-a făcut prin prisma

susținerilor divergente ale părților, arătând în mod indirect că s-a analizat rezilierea contractului așa cum a fost susținută de către pârâtă, și nu așa cum a fost formulată de către reclamantă.

Totodată, s-a arătat că celelalte susțineri făcute de A. SA nu au fost analizate de către instanță, deși aceasta era obligată să își argumenteze soluția prin prisma tuturor apărărilor făcute de către reclamantă.

S-a mai susținut că, atât prin adresa nr. 9684/03.04.2017, cât și prin adresa nr. 10814/13.04.2017, A. S.A. a fost pusă în întârziere conform clauzelor contractuale și legale, fiecare din cele două adrese solicitând remedieri, pe de o parte, sau clarificări suplimentare, pe de altă parte. Rezilierea contractului a fost notificată prin adresa nr. 21618/CL12/17.08.2017, prin care Antreprenorul este înștiințat că începând cu data de 17.04.2017 contractul se consideră reziliat de plin drept.

Recurenta-reclamantă a susținut că prin lucru cerut trebuie să se înțeleagă numai cererile care au fixat cadrul litigiului, au determinat limitele acestuia și au stabilit obiectul pricinii supuse judecății, iar dacă reclamanta a solicitat să se analizeze declarația de reziliere cuprinsă în adresa nr. 21618/CL12/17.08.2017, Tribunalul arbitral trebuia să se limiteze la analizarea acestui petit și instanța de fond trebuia să își argumenteze soluția prin prisma criticilor aduse sentinței arbitrale.

Recurenta-reclamantă a susținut că instanța, fără niciun argument, a arătat în pag. 21 paragraf 7 că nu se circumscriu criticile sale în exigențele art. 608 lit. f), deși Tribunalul Arbitral nu a identificat vreo neregulă cu privire la polița de Asigurare pusă la dispoziția Beneficiarului. A apreciat că instanța a îmbrățișat în totalitate considerentele Tribunalului Arbitral, fără o analiză a criticilor sale, situație în care hotărârea recurată este, din punctul său de vedere, nemotivată, sancțiunea fiind aceea a nulității hotărârii.

Recurenta-reclamantă a susținut că al treilea motiv al recursului se încadrează tot în prevederile art. 488 pct. 8, subliniind că au fost încălcate norme de drept material cu ocazia soluționării punctului 3 al acțiunii în anulare.

În sinteză, recurenta-reclamantă a arătat că instanța de fond a apreciat în mod nelegal că operează compensarea legală, și nu cea judiciară, încălcând astfel prevederile art. 1617 C. civ.; instanța de fond a aplicat în mod eronat prevederile subclauzei 3.5 din Condiții Speciale (contractul dintre părți) fără a face o analiză a acestui articol prin prisma subclauzei 20.09 din Condiții Speciale; instanța de fond a nesocotit prevederile art. 663 C. proc. civ., în sensul că suma opusă cu titlu de compensare de către partea adversă nu era certă. Pentru a statua astfel, instanța de fond a nesocotit atributul administratorului judiciar în procedura insolvenței, apreciind că măsura luată de acesta în cadrul unui raport necontestat nu este definitivă, încălcând astfel prevederile art. 21 din Legea nr. 85/2014; instanța de fond a nesocotit prevederile art. 641 C. proc. civ.; calificând Determinarea Inginerului - înscris sub semnătură privată, ca fiind titlu executoriu, cu putere de lege între părți.

După redarea dispozițiilor art. 632 alin. (2) și art. 638 C. proc. civ., recurenta-reclamantă a arătat că, din punctul său de vedere, acest înscris, respectiv Determinarea Inginerului, nu se încadrează în categoria titlurilor executorii prevăzute de sus-menționatele articole și nici în categoria înscrisurilor sub semnătură privată prevăzute de art. 641 C. proc. civ.

Atât determinarea Inginerului care a propus modalitatea de stingere a datoriilor, cât și factura de penalități emisă de C. SA sunt înscrisuri sub semnătură privată, căroră legea nu le-a conferit caracter executoriu, s-a mai arătat.

Recurenta-reclamantă a susținut că și sub aspectul Legii nr. 85/2014 hotărârea pronunțată de către Curtea de Apel Timișoara este nelegală: măsura luată de lichidatorul judiciar în luna noiembrie 2017 nu a fost contestată de către C. SA în conformitate cu prevederile art. 21 alin. 2

din acest act normativ. Pentru că prin acest raport s-a făcut o verificare a temeiniciei solicitărilor efectuate de C. SA, măsura luată de administratorul judiciar, necontestată de partea interesată, devine obligatorie pentru părți, contrar a ceea ce se susține de către instanță în paragraful 4, pag 22 din decizie:... raportul întocmit de administratorul judiciar la 3.11.2017 ”nu este în măsură să infirme concluziile la care s-a oprit Tribunalul Arbitral. Aceasta întrucât instanța arbitrală, atunci când a analizat caracterul cert, lichid și exigibil a avut în vedere modul de soluționare de la data de 05.03.2018, ulterior raportului lichidatorului”.

Recurenta-reclamantă a arătat că, din punctul său de vedere, dispozițiile imperative încălcate de către Curtea de Apel Timișoara prin sentința recurată, cu ocazia soluționării acestui capăt de cerere, sunt prevederile art. 1617: în cauză puteau să opereze dispozițiile art. 1617 alin. 2 - compensarea judiciară, dacă pârâta ar fi formulat cerere reconvențională, iar această cerere ar fi fost întemeiată și nu operează compensația legală, reglementată de prevederile art. 1617 alin. 1.

Pentru aceste motive, recurenta-reclamantă a solicitat admiterea recursului, casarea hotărârii atacate și trimiterea cauzei spre o justă soluționare instanței de fond.

Prin întâmpinarea depusă la dosar intimata-pârâtă SC C. SA a solicitat respingerea recursului ca neîntemeiat.

Înalta Curte, analizând decizia recurată prin prisma criticilor formulate și a dispozițiilor legale aplicabile cauzei, a reținut că recursul este nefondat pentru următoarele considerente:

Cu titlu prealabil trebuie precizat, că, în proporție covârșitoare, argumentele aduse de recurentă în susținerea motivelor de recurs subsumate art. 488 pct. 5, 6 și 8 C. proc. civ. se constituie în critici aduse hotărârii arbitrale, fiind reiterate, în esență, susținerile din acțiunea în anulare.

Critica recurentei potrivit căreia curtea de apel a soluționat primul capăt al acțiunii în anulare prin nesocotirea prevederilor art. 41 alin. (5) din Legea nr. 85/2014, arătând că în cauză primează ca și procedură de citare Regulamentul Camerei de Comerț Industrie și Agricultură Timiș, va fi respinsă ca nefondată.

Potrivit dispozițiilor art. 541 alin. (1) și (2) C. proc. civ.: „(1) Arbitrajul este o jurisdicție alternativă având caracter privat. (2) În administrarea acestei jurisdicții, părțile litigante și tribunalul arbitral competent pot stabili reguli de procedură derogatorii de la dreptul comun, cu condiția ca regulile respective să nu fie contrare ordinii publice și dispozițiilor imperative ale legii.”

Din această perspectivă, se constată că în mod corect curtea de apel a reținut că în cauză citarea părților, ca regulă de procedură, se efectuează în conformitate cu regulile Curții de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Timiș, iar nu în conformitate cu dispozițiile art. 41 din Legea nr. 85/2014, care se aplică litigiilor promovate în temeiul dreptului comun în fața instanțelor de judecată.

Ca atare, curtea de apel a făcut o corectă aplicare a dispozițiilor art. 37 alin. (1) din Regulamentul Camerei de Comerț, Industrie și Agricultură Timiș, potrivit cărora toate „comunicările se fac la adresa indicată de parte în cererea de arbitraj...”

Contrar susținerilor recurentei, curtea de apel a făcut un judicios examen de legalitate din perspectiva criticilor ce vizau ipoteza de anulare reglementată de art. 608 lit. f) C. proc. civ., pronunțându-se cu privire la rezilierea unilaterală a contractului nr. 77/AP/2013 încheiat între părțile litigante și constatând că nu este incident în cauză motivul de anulare reglementat de art. 608 lit. f) C. proc. civ.

Este de precizat că acțiunea în anularea unei hotărâri arbitrale este o cale de atac specială, iar specificitatea acesteia constă în aceea că nu permite instanței cenzurarea temeiniciei hotărârii arbitrale, ci numai un control judecătoresc al legalității acesteia din perspectiva motivelor expres și limitativ prevăzute de art. 608 lit. a)-i) C. proc. civ.

Acțiunea în anulare nu are caracter devolutiv, astfel încât instanța nu procedează în cadrul acestei acțiuni la o reevaluare și interpretare a probelor administrate, ci numai verifică legalitatea hotărârii arbitrale din perspectiva dispozițiilor art. 608 C. proc. civ. care arată motivele pentru care o astfel de hotărâre poate fi desființată.

Hotărârea recurată răspunde exigențelor dispozițiilor art. 425 alin. (1) C. proc. civ., întrucât cuprinde motivele de fapt și de drept care au format convingerea instanței, cum și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților.

În realitate, criticile formulate de recurentă reprezintă nemulțumirile acesteia față de modul de apreciere a probelor și a stabilirii situației de fapt de către tribunalul arbitral. Or, acestea nu constituie motive de nelegalitate care să se circumscrie dispozițiilor art. 488 C. proc. civ.

Faptul că soluția criticată nu coincide cu modul în care recurenta-reclamantă și-a structurat apărarea și cu propriile convingeri, așa cum rezultă de altfel din modalitatea în care a repus în discuție chestiunile de fond, nu constituie motiv de nelegalitate care să conducă la casarea deciziei recurate.

Simpla nemulțumire a recurente cu privire la soluția pronunțată, la argumentele care au format convingerea instanței, neînsușirea de către instanța de control judiciar a apărărilor formulate de către aceasta sunt aspecte care nu pot fi asimilate unei nemotivări în sensul textului legal anterior evocat și nici nu justifică invocarea motivului de recurs instituit de prevederile art. 488 pct. 6 C. proc. civ.

Prin argumentația adusă în susținere, recurenta a urmărit, în realitate, o reexaminare pe fond a litigiului, prin reanalizarea unor prevederi legale dispozitive și prin stabilirea unei alte situații de fapt, ceea ce nu este permis în actuala reglementare a căii de atac a recursului.

Înalta Curte constată că soluția pronunțată este rezultatul analizei judiciare specifice prezentului litigiu în funcție de situația de fapt și de probele administrate și că nu se poate reține existența unei nemotivări, ci, dimpotrivă, argumentele instanței se constituie într-o înlănțuire logică a faptelor și a regulilor de drept pe baza cărora s-a fundamentat soluția pronunțată, nefiind astfel încălcate dispozițiile art. 425 alin. 1 C. proc. civ.

Nu va fi reținută nici critica privind greșita aplicare a dispozițiilor art. 1617 C. civ.

Problema de drept pe care recurenta o invocă constă în a stabili, în funcție de distincția între natura legală și cea judiciară a compensației, măsura în care, pentru a opera, este necesară formularea de către pârât a unei cereri reconvenționale.

Ca mod de stingere a unor obligații reciproce, până la concurența celei mai mici dintre ele, compensația presupune, prin ipoteză, existența a două raporturi obligaționale distincte, în cadrul cărora aceleași persoane sunt creditor și debitor, una față de cealaltă.

Compensația poate fi legală, atunci când operează în puterea legii, convențională, când operează prin convenția părților sau judecătorească, atunci când operează prin hotărârea instanței.

Efectele compensației (legale, convenționale sau judecătorești) sunt, însă, în toate cazurile, aceleași: stingerea creanțelor reciproce, întocmai ca și plata.

Considerentele prezentate mai sus relevă natura juridică a acestui mod de stingere a obligațiilor, pe planul dreptului substanțial.

Pe plan procesual, însă, Înalta Curte notează că, dacă, de principiu, valorificarea unui drept subiectiv civil poate să fie obținută nu numai pe calea ofensivă a acțiunii, ci și pe calea defensivă a unei apărări de fond, această din urmă ipoteză presupune ca titularul dreptului, fiind chemat în judecată, să se prevaleze de acel drept spre a obține respingerea pretenției formulate împotriva sa, fără însă a urmări să obțină obligarea adversarului procesual să execute o anumită prestație față de el.

Pornind de la aceste considerații principale, raportat la datele speței, Înalta Curte recunoaște că pârâțul poate să-i opună reclamantei, pe calea întâmpinării, compensarea legală în condițiile art. 1617 și urm. C. civ., dacă deține asupra acesteia, la rândul său, o creanță certă, lichidă și exigibilă, așa cum este cazul în speță.

În aceste condiții, Înalta Curte constată că instanța de control a reținut în mod corect natura legală a compensației pretinse, aceasta putând fi invocată și pe cale de excepție, prin întâmpinare, nefiind necesară investirea instanței cu o cerere reconvențională în acest sens.

În concluzie, se constată că instanța de control nu a încălcat dispozițiile imperative ale art. 1617 alin. (1) C. civ. și, făcând o analiză pertinentă a motivelor de nulitate prevăzute de art. 608 alin. (1) lit. f) și h) C. proc. civ., a constatat în mod corect că nu sunt incidente în cauză.

În considerarea celor ce preced, Înalta Curte, constatând că sentința recurată nu este susceptibilă de a fi censurată prin prisma criticilor formulate în temeiul art. 496 alin. (1) C. proc. civ., a respins recursul ca nefondat.

50. Contract administrativ. Clauză compromisorie. Soluționarea divergenței de interpretare referitoare de instituția de arbitraj competentă să soluționeze disputa apărută între părți

C.proc.civ., art. 550

Potrivit dispozițiilor art. 550 Cod procedură civilă, „prin clauza compromisorie părțile convin ca litigiile ce se vor naște din contractul în care este stipulată sau în legătură cu acesta să fie soluționate pe calea arbitrajului, arătându-se, sub sancțiunea nulității, modalitatea de numire a arbitrilor. În cazul arbitrajului instituționalizat este suficientă referirea la instituția sau regulile de procedură ale instituției care organizează arbitrajul.”.

Clauza prin care părțile contractante au stabilit ca disputele ivite în executarea acestuia să fie soluționate prin arbitraj instituționalizat de către Curtea de Arbitraj Comercial Internațional, deși este neclară sub aspectul denumirii instituției de arbitraj, prin faptul că stabilește aplicarea Regulamentului de Arbitrare al Camerei Internaționale de Comerț (ICC Rules), trebuie interpretată în sensul că aceasta desemnează, Curtea Internațională de Arbitraj ICC Paris, ca unic forum care are autoritatea și, posibilitatea concretă de a aplica Regulile ICC și nu Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț a României, care dispune de propriile sale Reguli de procedură arbitrală aplicabile arbitrajului intern și internațional organizat de aceasta.

I.C.C.J., Secția contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 2599 din 17 iunie 2020

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul acțiunii deduse judecării

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Curții de Apel București - Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal, la data de 14 iunie 2017, sub nr. 2370/2/2017*, urmare a constatării necompetenței funcționale a Secției Civile de soluționare a cauzei prin încheierea nr.15/08.06.2017 pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a VI-a comercială în dosarul nr. 2370/2/2017, reclamanta Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere S.A. a solicitat, în contradictoriu cu pârâta Asocieria „AB” S.P.A., reprezentată de liderul asocierii B S.P.A., anularea Deciziei privind Jurisdicția pronunțată în dosarul nr. 20727/MHM/2015 de către ICC – International Court of Arbitration.

2. Hotărârea primei instanțe

Prin sentința civilă nr. 3294 din 26 septembrie 2017, Curtea de Apel București a respins excepția tardivității acțiunii, a respins, ca nefondată, acțiunea promovată de reclamanta Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere S.A., în contradictoriu cu pârâta Asocieria AB S.P.A., reprezentată de liderul asocierii B S.P.A., și a obligat reclamanta să plătească pârâtei suma de 2.000 lei, cheltuieli de judecată reprezentând onorariu de avocat.

3. Recursul principal declarat în cauză

Împotriva sentinței civile nr. 3294 din 26 septembrie 2017, pronunțată de instanța de fond a declarat recurs principal reclamanta Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere S.A., întemeiat pe art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 Cod procedură civilă, prin care s-a solicitat casarea sentinței atacate și, în rejudecare, admiterea acțiunii în anulare, așa cum a fost formulată.

În motivare recurenta apreciază că hotărârea atacată este netemeinică și nelegală întrucât conține motive contradictorii și străine cauzei, dar și o aplicare greșită a normelor de drept. Astfel, aceasta arată că, părțile au semnat la data de 18.10.2013 Contractul nr. 92/69425 pentru proiectarea și Executia Autostrazii „X-Y” lot 2: 27+620 km - 56+220 km, contract care are la baza Condițiile Generale Contractuale pentru Echipamente și Construcții inclusiv Proiectare (FIDIC Cartea Galbenă - prima editie 1999) [CGC], modificate prin Condițiile Speciale de Contract [CSC] și Anexa la Oferta

În urma unei cereri de Arbitraj înregistrată de Secretariatul Curții ICC la data de 22.12.2014, recurenta a formulat, în data de 10.04.2015 Obiecție de Jurisdicție în temeiul art. 6(3) din Regulile ICC, acordul părților de a recurge la procedurile de arbitraj regăsindu-se în Sub-Clauza 20.6 a Condițiilor Generale ale Contractului.

Față de Obiecția de Jurisdicție, s-a pronunțat Decizia privind Jurisdicția în Dosarul nr. 20727/MHM/2015 prin care stabilește că instanța competentă să soluționeze acest diferend este ICC - International Court of Arbitration Paris.

Împotriva acestei hotărâri a fost promovată acțiune în anulare la Curtea de Apel București, acțiune ce a format obiectul prezentului dosar, iar prin Sentința civilă nr. 3294/26.09.2017 s-a dispus respingerea acțiunii în anulare.

Recurenta critică soluția instanței de fond arătând că, unica problema pusă în discuție, față de clauzele contractului, este în legătură cu Instituția de Arbitraj competentă să soluționeze disputa apărută între Părți.

Astfel, în timp ce Pârâta susține ca International Chamber of Commerce - International Court of Arbitration este competentă în acest caz, Reclamanta apreciază că instituția competentă este Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României.

Consideră că în mod nefondat și netemeinic instanța de fond a reținut că Părțile, optând pentru arbitrajul instituțional, ar fi convenit că instituția competentă să fie International Chamber

of Commerce - International Court of Arbitration, întrucât aceasta este instituția predominantă și preeminentă în cazul contractelor FIDIC, dar nu a analizat corect și faptul că acest aspect a fost ulterior reglementat prin Condițiile Speciale ale Contractului și prin Anexa la Ofertă. Totodată, își întemeiază această susținere și pe faptul că Părțile au convenit, în Sub-clauza 20.6 [CGC], pentru International Chamber of Commerce - International Court of Arbitration Paris ca institutie competentă, dar nu au fost la fel de clare în a menționa acest aspect în Anexa la Oferta.

Recurenta apreciază aceasta o greșeală a instanței de fond deoarece, în Anexa la Ofertă este clar specificat că instituția de arbitraj competentă și de comun acord agreată de Părți este Curtea de Arbitraj Comercial Internațional (de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României). Susține că Instituția International Chamber of Commerce - International Court of Arbitration nu este una și aceeași cu instituția Curtea de Arbitraj Comercial Internațional.

Un ultim motiv din care reiese intenția Reclamantei de a desemna ca instituție de arbitraj competentă Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României, este chiar forma sa de organizare, întrucât, C.N.A.I.R. este o societate pe acțiuni cu unic actionar statul român și care are ca sursă de finanțare fondurile publice. Sub acest aspect, cheltuirea banilor publici se face sub o atentă supraveghere și cu directive clare de a se minimiza orice chetuieli în măsura în care există mai multe alternative. În cazul de față, având în vedere implicațiile financiare ale unui arbitraj, Reclamanta nu putea indica ca instituție arbitrală decât Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României întrucât costurile sunt cu mult reduse față de costurile ce le implică un arbitraj în fața International Chamber of Commerce - International Court of Arbitration.

4. Recursul incident

Prin recursul incident formulat de pârâta Asocieria AB S.P.A., reprezentată de liderul asocierii B S.P.A., întemeiat pe art. 488 alin. (1) pct. 5 și 8 Cod procedură civilă, s-a solicitat casarea sentinței civile nr. 2394 din 26 septembrie 2017 și:

A) numai în măsura în care se vor înlătura apărările din întâmpinarea sa și va fi admis recursul principal, instanța de control să procedeze la stabilirea limitelor investiției instanței, pentru rejudecarea în fond a cauzei, prin raportare la motivele de anulare legal invocate. Prima instanță a respins în mod greșit excepția tardivității indicării, prin răspunsul la întâmpinare, a motivului de anulare prevăzut de art. 608 alin. (1) lit. c) Cod procedură civilă;

B) trimiterea cauzei spre rejudecare Curții de Apel București întrucât prima instanță a redus în mod nejustificat cheltuielile de judecată solicitate de pârâtă, numai cu privire la acest aspect.

În motivare se arată că, prima instanță a respins în mod greșit excepția tardivității indicării, prin răspunsul la întâmpinare, a motivului de anulare prevăzut de art. 608 alin. (1) lit. c) Cod procedură civilă. În condițiile în care legea prevede un termen imperativ pentru introducerea acțiunii în anulare, ocazie cu care se indică toate motivele de anulare ale hotărârii arbitrale, art. 204 Cod Procedură Civilă nu poate fi invocat în scopul eludării acestor norme. Practic, o astfel de interpretare ar permite intimetei - reclamante să se sustragă de la sancțiunea decăderii, care trebuie aplicată de fiecare dată când se încalcă în mod nejustificat un termen imperativ legal.

Reiterează faptul că nici cu ocazia răspunsului la adresa de regularizare din data de 4.04.2017, intimata - reclamantă nu a indicat ca motiv de anulare art. 608 alin. (1) lit. c, ci doar art. 608 alin. (1) lit. h Cod Procedură Civilă.

Menționează că restabilirea limitelor investiției instanței are interes numai în ipoteza pronunțării unei soluții de admitere a recursului formulat de C.N.A.I.R. și care ar presupune rejudecarea în fond a întregii cauzei.

O altă critică vizează faptul că, prima instanță a redus în mod nejustificat cheltuielile de judecată solicitate, motiv pentru care se impune casarea hotărârii, potrivit art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă.

Astfel cum rezultă din actele dosarului, C.N.A.I.R. a introdus acțiunea în anularea hotărârii arbitrale care a fost respinsă, motiv pentru care a fost obligată să plătească și cheltuieli de judecată subscrisei.

În fața primei instanțe s-a făcut dovada cheltuielilor de judecată avansate în cuantum de 80.649,87 lei reprezentând onorariu de avocat, din care doar suma de 2.000 lei a fost acordată cu titlu de cheltuieli de judecată.

Evidențiază faptul că instanța poate reduce cheltuielile numai dacă între suma solicitată și valoarea/complexitatea cauzei ori activitatea desfășurată de avocat, ținând seama și de circumstanțele cauzei, există o disproporție vădită. Din motivarea hotărârii recurate se desprinde faptul că instanța nu a avut în vedere caracterul „vădit disproporționat” al cheltuielilor solicitate, ci a concluzionat că acesta nu respectă principiul proporționalității.

Mai arată că nu există motive pentru reducerea cheltuielilor astfel cum a procedat prima instanță.

5. Apărările formulate în cauză.

5.1. Recurenta-pârâtă Asocieria AB S.P.A., reprezentată de liderul asocierii B S.P.A. a depus întâmpinare la recursul principal, prin care a solicitat, în principal, admiterea excepției nulității recursului, întrucât acesta nu este motivat, iar în măsura în care nu se va dispune anularea acestuia, constatarea inadmisibilității cererii ca Înalta Curte de Casație și Justiție să rețină cauza spre rejudecare, iar în subsidiar, respingerea recursului, ca nefondat.

5.2. Recurenta-reclamantă Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere S.A. a formulat întâmpinare față de recursul incident prin care a solicitat respingerea primului capăt din cererea de recurs, ca nefondat, iar în privința celui de-al doilea capăt al cererii de recurs, respingerea acestuia, în principal, ca tardiv formulat și în subsidiar, ca inadmisibil și nefondat.

II. Soluția instanței de recurs

Examinând sentința atacată prin prisma criticilor formulate și a dispozițiilor legale incidente, Înalta Curte reține:

1. Argumente de fapt și de drept relevante

La data de 18.10.2013 reclamanta Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere S.A și pârâta Asocieria AB S.P.A., reprezentată de liderul asocierii B S.P.A., au semnat Contractul cu nr. 92/69425 pentru proiectarea și execuția Autostrăzii X-Y lot 2: 27+620 km - 56+220 km. Contractul include Condițiile Generale de Contract pentru Echipamente și Construcții inclusiv Proiectare (FIDIC 1991, Prima Ediție, Cartea Galbenă), așa cum sunt acestea adoptate ca parte a legislației românești prin Hotărârea de Guvern nr. 1405/2010 privind aprobarea utilizării unor condiții contractuale ale Federației Internaționale a Inginerilor Consultanți în Domeniul Construcțiilor (FIDIC) pentru obiective de investiții din domeniul infrastructurii de transport de interes național, finanțate din fonduri publice.

Potrivit articolului 2 din Acordul Contractual, *următoarele documente sunt considerate a forma, a fi citite și interpretate ca parte a Contractului în această ordine de prioritate:*

- a) Acordul Contractual
- b) Memorandumul de înțelegere
- c) Scrisoarea de Atribuire
- d) Scrisoarea de Ofertă

- e) *Condițiile Speciale de Contract*
- f) *Condițiile Generale de Contract*
- g) *Cerințele Beneficiarului*
- h) *Graficele și*
- i) *Propunerea Antreprenorului și orice alte documente ce reprezintă o parte integrantă a Contractului.*

Contractul semnat de părți include posibilitatea acestora de a se adresa arbitrajului internațional instituționalizat în legătură cu orice dispute apărute între ele, decurgând din și/sau în legătură cu Contractul.

Clauza arbitrală astfel agreată de Părți a fost inclusă în Condițiile Generale de Contract în art. 20.6 după cum urmează:

Exceptând cazurile în care disputele se soluționează pe cale amiabilă, orice dispută pentru care decizia CAD (dacă există) nu a devenit finală și obligatorie va fi soluționată prin arbitraj internațional. Dacă nu se stabilește altfel de către Părți:

a) disputa va fi soluționată potrivit Regulamentului de Arbitrare al Camerei Internaționale de Comerț (ICC Rules),

b) disputa va fi soluționată de către trei arbitri numiți în conformitate cu prevederile acestui Regulament, și

c) arbitrajul va fi condus în limba de comunicare definită în Sub-Clauza 1.4 (Legea și Limba)...

Ea a fost reluată fără nicio modificare și în Condițiile Speciale de Contract, însă a fost particularizată în cadrul Anexei la Ofertă (document care se regăsește în cadrul Scrisorii de Ofertă (fila 5 vol. II), în care părțile au stabilit ca numărul arbitrilor să fie 1 iar instituția de arbitraj să fie Curtea de Arbitraj Comercial Internațional.

Așadar, potrivit contractului, părțile au stabilit ca disputele ivite în executarea acestuia să fie soluționate prin arbitraj instituționalizat, potrivit Regulamentului de Arbitrare al Camerei Internaționale de Comerț (ICC Rules) de către Curtea de Arbitraj Comercial Internațional, în limba română, locul arbitrajului fiind stabilit la București.

Singura problemă asupra căreia a apărut divergența este legată de *Instituția de Arbitraj competentă să soluționeze disputa apărută între Părți*, iar prin Decizia privind Jurisdicția pronunțată în dosarul nr. 20727/MHM/2015 de către Curtea Internațională de Arbitraj – Camera Internațională de Comerț, s-a stabilit că instanța competentă să soluționeze acest diferend este ICC - International Court of Arbitration Paris.

Prin sentința atacată în această cale de atac, s-a respins acțiunea în anularea Deciziei de mai sus, acțiune formulată de reclamanta Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere S.A, reținându-se în esență că, deși clauza este neclară sub aspectul denumirii instituției de arbitraj, prin faptul că nu se contestă aplicarea Regulamentului de Arbitrare al Camerei Internaționale de Comerț (ICC Rules), interpretarea sintagmei Curtea de Arbitraj Comercial Internațional este în sensul că aceasta desemnează, Curtea Internațională de Arbitraj ICC Paris, ca unic forum care are autoritatea și, posibilitatea concretă de a aplica Regulile ICC și nu Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț a României, așa cum a susținut reclamanta.

În ceea ce privește recursul principal formulat de reclamanta Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere S.A, acesta se dovedește a fi nefondat pentru următoarele considerente:

Contrar susținerilor recurente, în Anexa la Ofertă nu este clar specificat că instituția de arbitraj competentă și de comun acord agreată de Părți este Curtea de Arbitraj Comercial Internațional (de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României), ci doar Curtea de Arbitraj Comercial Internațional, așa cum s-a arătat mai sus.

Nu pot fi reținute nici susținerile potrivit cărora Instituția International Chamber of Commerce - International Court of Arbitration nu este una și aceeași cu instituția Curtea de Arbitraj Comercial Internațional. Astfel, este de remarcat faptul reclamanta nu a contestat aplicarea Regulamentului de Arbitrare al Camerei Internaționale de Comerț (ICC Rules), iar conform acestuia, Curtea de Arbitraj Internațional este organismul de arbitraj independent al Camerei Internaționale de Comerț (ICC).

De asemenea, conform art. 1.2 din Regulamentul de mai sus, *Curtea este singurul organism autorizat să administreze arbitraje în baza Regulamentului, inclusiv controlul și aprobarea hotărârilor adoptate în conformitate cu acesta* iar potrivit art. 6.2, *prin exprimarea acordului privind desfășurarea arbitrajului în baza Regulamentului, părțile au acceptat faptul că arbitrajul va fi administrat de Curte.*

De altfel, Înalta Curte constată că inclusiv Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României are propriile sale Reguli de procedură arbitrală aplicabile arbitrajului intern și internațional organizat de aceasta, motiv pentru care nu pot fi reținute susținerile recurente potrivit cărora, Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României poate aplica și un alt regulament (Regulamentul de Arbitrare al Camerei Internaționale de Comerț - ICC Rules) decât propriile reguli adoptate în acest sens.

În concluzie, deși recurenta susține că acest Regulament ar putea fi aplicat și în procedurile de arbitraj internațional administrate de către Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României, față de cele de mai sus rezultă indiscutabil faptul că nicio altă instituție arbitrală în afara Camerei Internaționale de Comerț nu ar putea aplica Regulamentul de Arbitrare al acesteia, Regulament agreat de ambele părți.

Pe de altă parte, denumirea instituției care administrează arbitrajul internațional în cadrul Camerei de Comerț și Industrie a României este cea de Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României, așa cum rezultă din documentele oficiale ale Curții, inclusiv din modelul clauzei compromisorii pe care îl recomandă Camera de Comerț și Industrie a României.

Potrivit dispozițiilor art. 550 C. pr. civ., *prin clauza compromisorie părțile convin ca litigiile ce se vor naște din contractul în care este stipulată sau în legătură cu acesta să fie soluționate pe calea arbitrajului, arătându-se, sub sancțiunea nulității, modalitatea de numire a arbitrilor. În cazul arbitrajului instituționalizat este suficientă referirea la instituția sau regulile de procedură ale instituției care organizează arbitrajul.*”.

Așadar, interpretarea sintagmei Curtea de Arbitraj Comercial Internațional este în sensul că aceasta desemnează Curtea Internațională de Arbitraj ICC Paris, ca unic forum care are autoritatea de a aplica Regulile ICC și nu Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț a României, așa cum susține recurenta.

În ceea ce privește susținerile recurente referitoare la faptul că, fiind societate pe acțiuni cu unic acționar statul roman și care are ca sursa de finanțare fondurile publice, având în vedere implicațiile financiare ale unui arbitraj, reclamanta nu putea indica ca instituție arbitrală decât Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României întrucât costurile sunt cu mult reduse față de costurile ce le implică un arbitraj în fața

International Chamber of Commerce - International Court of Arbitration, Înalta Curte constată că, tocmai având în vedere aceste implicații financiare, la încheierea contractului recurenta trebuia să manifeste maximă exigență și să formuleze clauze clare, concise și lipsite de ambiguitate, ea fiind de altfel cea care întocmit formularul de contract ce a fost încheiat între părți. Astfel, pentru neclaritatea unor termeni folosiți în redactarea clauzei compromisorii singura responsabilă este recurenta.

Față de excepția autorității de lucru judecat invocată de recurentă la termenul de judecată din 03.06.2020, Înalta Curte constată că aceasta este nefondată pentru următoarele aspecte:

În dosarul nr. x/2/2017**, în care s-a pronunțat sentința nr. 4119/16.10.2018, părțile au fost B S.P.A., acționând în nume propriu și Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere SA, obiectul acțiunii constituindu-l acțiunea în anularea sentinței parțiale pronunțată în dosarul 21328/MHM/2015 de ICC-International Cour of Arbitration.

Prin sentința de mai sus, s-a desființat hotărârea parțială finală pronunțată în dosarul 21328/MHM/2015 de ICC-International Cour of Arbitration și s-a trimis cauza spre competență soluționare Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț a României. Sentința nr. 4119/16.10.2018 a rămas definitivă prin renunțarea reclamantei B S.P.A. la calea de atac a recursului. Într-adevăr, și în cadrul acestui dosar a fost pusă în discuție aceeași chestiune, respectiv, instituția de arbitraj competentă, însă instanța a avut de interpretat clauzele unui alt contract, și anume Contractul cu nr. 92/28516 pentru proiectarea și execuția Autostrăzii X-Y lot 3: 43+855 km – 65+965 km, încheiat de Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere SA cu B S.P.A.

Potrivit art. 431 alin. (1) și (2) C. pr. civ., *nimeni nu poate fi chemat în judecată de două ori în aceeași calitate, în temeiul aceleiași cauze și pentru același obiect și oricare dintre părți poate opune lucrul anterior judecat într-un alt litigiu, dacă are legătură cu soluționarea acestuia din urmă*, însă în prezenta cauză nu se pune problema nici a autorității de lucru judecat și nici a puterii de lucru judecat întrucât nu există o triplă identitate de părți, obiect și cauză (B S.P.A. a acționat în nume propriu, obiectul cauzei l-a constituit o altă hotărâre arbitrală iar cauza a constituit-o un alt contract decât cel din prezentul dosar).

Sentința definitivă nr. 4119/16.10.2018 poate constitui doar un exemplu de practică judiciară însă trebuie remarcat faptul că potrivit uzanțelor dreptului românesc, judecătorul în general nu este legat de o hotărâre pronunțată într-o cauză similar, jurisprudența neconstituind izvor de drept.

Așadar, niciuna din criticile recurentului întemeiate pe dispozițiile pe art. 488 alin. (1) pct. 6 și 8 Cod procedură civilă, nu sunt fondate.

Cu privire la recursul incident promovat de pârâta Asocieria AB S.P.A., reprezentată de liderul asocierii B S.P.A., Înalta Curte constată că primul punct (A) este subsidiar iar criticile aduse sentinței atacate s-ar fi impus a fi analizate doar în ipoteza admiterii recursului principal. Cum acesta, față de cele de mai sus, s-a dovedit a fi nefondat, nu mai sunt necesare analizarea criticilor formulate de această recurentă.

În ceea ce privesc criticile de la punctul B referitoare la reducerea în mod nejustificat cheltuielilor de judecată, Înalta Curte are în vedere Decizia nr. 3/2020 a ÎCCJ dată în recursul în interesul legii potrivit căreia, *în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 488 alin. (1) din Codul de procedură civilă, motivul de recurs prin care se critică modalitatea în care instanța de fond s-a pronunțat, în raport cu prevederile art. 451 alin. (2) din Codul de procedură civilă, asupra proporționalității cheltuielilor de judecată reprezentând onorariul avocaților,*

solicitate de partea care a câștigat procesul, nu se încadrează în motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

Așadar aceste critici sunt inadmisibile în calea de atac a recursului.

2. Temeiul legal al soluției adoptate în recurs

Față de toate aspectele relevate mai sus, Înalta Curte, în temeiul art. 496 C. pr. civ., a respins recursul principal declarat de reclamanta Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere SA împotriva sentinței civile nr. 3294 din 26 septembrie 2017 ca nefundat, după cum a respins și recursul incident declarat de pârâta Asocieria AB S.P.A., reprezentată de liderul asocierii B S.P.A împotriva aceleiași sentințe.

IX. Proceduri speciale

51. Încheiere de respingere a ordonanței de plată. Autoritate de lucru judecat. Condiții și efecte

C. proc. civ., art. 1021 alin. (3), art. 1025
C. civ., art. 1270, art. 1554

Dispozițiile art. 1021 alin. (3) C. proc. civ. prevăd că, în cazul respingerii unei cereri introduse în procedura specială a ordonanței de plată, creditorul are posibilitatea de a introduce cererea pe calea dreptului comun, ceea ce autorizează concluzia că soluția din procedura specială nu i se opune acestuia cu putere de lucru judecat, iar pentru identitate de rațiune nici părții adverse.

Din interpretarea dispozițiilor art. 1025 C. proc. civ. reiese că ordonanța de plată dobândește caracter de titlu executoriu și se bucură de autoritate de lucru judecat, provizorie de la pronunțare și definitivă ca urmare a neintroducerii cererii în anulare sau a respingerii acesteia, însă numai pentru ipoteza în care cererea este admisă.

Astfel, nu se poate reține autoritatea de lucru judecat, din perspectiva efectului pozitiv, a încheierii de respingere într-o procedură specială, în contextul în care legea de procedură civilă deschide în acest caz creditorului calea dreptului comun pentru valorificarea aceluiași drept.

I.C.C.J., Secția a II-a civilă, decizia nr. 929 din 3 iunie 2020

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a VI-a civilă, la 11 mai 2017 sub nr. x/2/2017, reclamanta SC A. S.R.L. le-a chemat în judecată pe pârâtele S.C. B. S.A. (în continuare B.) și SC C. S.R.L. (în continuare C.), solicitând instanței ca, prin hotărârea ce se va pronunța, să le oblige pe pârâte la plata către reclamantă a sumei de 1.000.585,658 lei, astfel: a) pârâta B. la plata către reclamantă a sumei de 240.258 lei - din care suma 54.507,92 lei reprezentând prețul contractului de prestări servicii inginerie nr. C0404 din 29 aprilie 2014, achitat integral în avans de reclamantă, suma de 89.938,068 lei reprezentând penalități de întârziere calculate pentru neexecutarea obligațiilor contractuale, aferente perioadei 30 iunie 2014 (data scadenței contractului) - 18 aprilie 2017 (data cererii de chemare în judecată), suma de 95.812,01 lei reprezentând 15,4% din valoarea penalităților de întârziere calculate de beneficiarul final (S.C. D. S.R.L.) al serviciilor/lucrărilor ce trebuiau prestate de B.; b) pârâta C. la predarea către reclamantă a documentației PED aferentă echipamentelor ce au format obiectul contractului de manufacturare echipamente nr. C0801 din 07 august 2014; c) pârâta C. la plata

către reclamantă a sumei de 760.327,66 lei reprezentând despăgubiri pentru acoperirea prejudiciului cauzat ca urmare a neexecutării corespunzătoare a obligațiilor contractuale asumate de către pârâtă prin contractul de manufacturare echipamente nr. C0801 din 7 august 2014.

S-a arătat că, din totalul sumei de 760.327,66 lei, suma de 233.983,75 lei (echivalent a 51.425 euro) reprezintă penalități calculate conform art. 16.1.1 litera a) din contractul de manufacturare echipamente nr. C0801 - aplicate pentru perioada cuprinsă între 26 septembrie 2014 (data scadentă pentru livrarea conformă a echipamentelor) și data acțiunii, că suma de 526.343,9 lei reprezintă 84,6% din valoarea penalităților de întârziere calculate de beneficiarul final al echipamentelor ce formează obiectul contractului C0801, respectiv de către S.C. D. S.R.L.

Tribunalul București, Secția a VI-a civilă, prin sentința civilă nr. 1370 din 2 mai 2018, a respins ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată și a obligat-o pe reclamantă la plata către pârâtă C. S.R.L. a sumei de 3.000 de lei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel reclamanta S.C. A. S.R.L., prin administrator judiciar E. S.P.R.L.

Curtea de Apel București, Secția a V-a civilă, prin decizia civilă nr. 207/A din 5 februarie 2019, a respins ca nefondat apelul reclamantei, obligând-o pe apelantă la plata sumei de 5.000 lei cu titlu de cheltuieli de judecată către intimata C. S.R.L.

Împotriva acestei decizii a declarat recurs recurenta SC A. S.R.L., prin administrator judiciar E. S.P.R.L., solicitând, în temeiul art. 488 alin. (1) pct. 7 și 8 C. proc. civ., casarea deciziei atacate și trimiterea cauzei aceleiași instanțe spre rejudecare.

În cadrul primei critici, recurenta a arătat că ambele instanțe de fond au încălcat puterea pozitivă a încheierii din 1 februarie 2016, pronunțată în dosarul nr. x/302/2015 de către Judecătoria Sectorului 5 București.

Argumentându-și această critică, recurenta a precizat că, prin încheierea din 1 februarie 2016, Judecătoria Sectorului 5 București a statuat cu putere de lucru judecat că documentațiile PED trebuiau emise pentru fiecare produs livrat de C., iar cele două instanțe de fond au apreciat că C. a procedat corect atunci când a emis declarații de conformitate pentru unitatea LTS, situație față de care recurenta a apreciat că a fost încălcată puterea pozitivă a evocatei încheieri.

A considerat recurenta că C. trebuia să facă dovada faptului că a emis declarații de conformitate pentru reperul contractual „Set izometriei skid metanol” pentru vasele de presiune, pentru reperele contractuale „Vas de stocare Metanol” și „Vas de stocare Propilena” și pentru reperul contractual „Structura metalica skid Metanol”, acestea fiind produsele livrate de această pârâtă către A., și nu pentru „Unitatea LTS”, un produs ce nu a fost comandat de A. celor de la C., ci unui alt producător.

În acest context, a apreciat că nici tribunalul și nici curtea de apel nu aveau dreptul de a contrazice cele reținute de Judecătoria Sectorului 5 București, că nu erau în măsură să aprecieze că nu sunt necesare declarații de conformitate pentru fiecare dintre produsele livrate de această pârâtă, respectiv că nu este necesară aplicarea marcatului CE pe produsul C. „Set izometriei skid metanol”.

În cadrul celei de-a doua critici, recurenta a afirmat că prin decizia recurată s-a dat o interpretare greșită dispozițiilor contractuale și, implicit, prevederilor art. 1270 C. civ.

În dezvoltarea acestei critici, recurenta a susținut că din interpretarea clauzelor contractuale, astfel cum acestea au fost amendate prin intermediul actului adițional nr. 1 din 7 august 2014, rezultă obligația pârâtei C. de a manufactura echipamentele ce formează obiectul contractului C0801, de a le preda/livra/pune în funcțiune împreună cu *Declarația de*

conformitate PED, câte un exemplar original pentru fiecare produs livrat și de a aplica marcajul CE pe fiecare produs livrat, conform PED. S-a arătat că aceasta reprezintă o prestație indivizibilă prin convenția părților, astfel încât livrarea echipamentelor fără îndeplinirea acestor condiții echivalează cu neexecutarea totală a obligațiilor contractuale.

Făcând trimitere la documentația nepredată de intimată, recurenta a arătat că din înscrisurile depuse la dosarul cauzei rezultă fără echivoc că C. a indus în eroare instanța de judecată, atât cu privire la lipsa dovezii privind predarea documentelor, cât și cu privire la finalizarea prestației angajate cu A., întrucât produsul fabricat de pârâta și livrat A. «Set linii izometrice PN6 și PN25 Skid Metanol» nu este identificat cu un număr unic al fabricantului și nu poartă marcajul CE obligatoriu.

Cu referire la penalitățile de întârziere, recurenta a arătat că acestea sunt datorate în temeiul art. 16.1.1 lit. a) din contract și a conchis în sensul că instanța de apel, prin interpretarea eronată a clauzelor contractuale, precum și a prevederilor art. 1270 C. civ., a apreciat în mod nelegal că C. și-a îndeplinit la timp obligațiile contractuale.

Raportându-se la nelegalitatea deciziei atacate cu referire la cererea promovată în contradictoriu cu pârâta B., recurenta a arătat că instanța de prim control judiciar a dat o interpretare greșită convenției dintre părți și, implicit, textului ce guvernează forța obligatorie a contractului, întrucât a apreciat în mod nelegal că nu este necesar un proces verbal de predare a documentațiilor, lipsa procesului verbal nereprezentând neîndeplinirea obligațiilor contractuale sau cel puțin a uneia dintre acestea, astfel că nu se poate afirma că pârâta și-a îndeplinit obligațiile contractuale prevăzute la art. 2.1.9, art. 6.3, art. 8. 2, art. 8.2.1 și la art. 8.2.3.

Referindu-se la prejudiciul cauzat ca urmare a aplicării penalităților de întârziere de către beneficiarul final (D.), recurenta a invocat faptul că în mod greșit ambele instanțe, reținând îndeplinirea obligațiilor de către intimată, nu au mai pus în discuție și nu au mai examinat legătura de cauzalitate dintre penalitățile de întârziere revendicate de D. (beneficiarul unității LTS) și faptele concrete ale celor două intimată.

Intimata S.C. B. S.A. a formulat întâmpinare, prin care a solicitat respingerea recursului ca nefondat.

Față de actele și lucrările dosarului, de probele administrate în cauză și de dispozițiile legale incidente, Înalta Curte a apreciat recursul ca nefondat și l-a respins pentru următoarele considerente:

Primul motiv de recurs este nefondat.

Înalta Curte constată că recurenta-reclamantă invocă încălcarea „puterii pozitive” a unei încheieri și apreciază că, din argumentarea acestei critici și din temeiul de drept indicat expres ca motiv de recurs, se desprinde fără echivoc ideea că încălcarea vizează în realitate efectul pozitiv al autorității de lucru judecat al respectivei încheieri.

La termenul din 3 iunie 2020, Înalta Curte i-a solicitat recurentei-reclamante ca, în susținerea acestui motiv de recurs, să se raporteze și la dispozițiile art. 1021 alin. (3) și ale art. 1025 C. proc. civ., nepuse în discuția părților în stadiile procesuale anterioare.

Critica este nefondată. Instanța supremă constată că încheierea în legătură cu care se invocă încălcarea puterii de lucru judecat a fost pronunțată de Judecătoria Sectorului 5 București la 1 februarie 2016 în dosarul nr. x/302/2015, iar prin această încheiere a fost respinsă cererea formulată de C. S.R.L. în procedura specială a ordonanței de plată, reglementată de art. 1014 - 1025 C. proc. civ.

Dispozițiile art. 1021 alin. (3) C. proc. civ. prevăd că, în cazul respingerii unei cereri introduse în această procedură specială, creditorul are posibilitatea de a introduce cererea pe

calea dreptului comun, ceea ce autorizează concluzia că soluția din procedura specială nu i se opune acestuia cu putere de lucru judecat, iar pentru identitate de rațiune nici părți adverse.

De asemenea, din interpretarea dispozițiilor art. 1025 C. proc. civ. reiese că ordonanța de plată dobândește caracter de titlu executoriu și se bucură de autoritate de lucru judecat, provizorie de la pronunțare și definitivă ca urmare a neintroducerii cererii în anulare sau a respingerii acesteia, însă numai pentru ipoteza în care cererea este admisă.

În raport de aceste dispoziții legale, Înalta Curte apreciază că nu se poate reține autoritatea de lucru judecat, din perspectiva efectului pozitiv, a încheierii de la 1 februarie 2016, care este una de respingere într-o procedură specială, în contextul în care legea de procedură civilă deschide în acest caz creditorului calea dreptului comun pentru valorificarea aceluiași drept.

În concluzie, în cauză nu este incident cazul de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 7 C. proc. civ.

Al doilea motiv de recurs este nefondat.

Preliminar, Înalta Curte constată că în cadrul acestei critici s-a invocat în mod expres încălcarea dispozițiilor art. 1270 C. civ. referitoare la forța obligatorie a contractelor, însă întregul raționament dezvoltat gravitează în esență în jurul situației de fapt și a probelor administrate, precum și asupra modului în care acestea au fost interpretate și valorificate în primă instanță și în apel, îndeosebi în ce privește soluția dată în contradictoriu cu intimata-pârâtă C., aceste aspecte ținând de temeinicia, nu de legalitatea hotărârii atacate și imprimând criticii un pronunțat caracter formal. De aceea, instanța supremă apreciază că, în privința soluției care o privește pe intimata-pârâtă C., nu există o reală critică în sensul art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ.

În ce privește soluția dată în contradictoriu cu intimata-pârâtă B., și dacă analiza ar pleca de la faptul că s-a invocat *in terminis* încălcarea unei norme de drept material, ipoteză care aparent se încadrează în textul art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ., Înalta Curte apreciază că această critică încă nu poate fi primită, pentru că instanța de apel nu numai că nu a nesocotit, ci a plecat în argumentare de la forța obligatorie a contractului părților și a conchis că îndeplinirea obligațiilor contractuale a fost dovedită cu probele legal administrate în acest scop, aspect necontestat în recurs, reținând în plus că probele administrate conduc la concluzia culpei reclamantei în neîncheierea procesului verbal invocat, aspect de asemenea necontestat în recurs.

Sub acest aspect, instanța supremă conchide în sensul că al doilea motiv de recurs, și dacă ar fi fost găsit întemeiat, nu avea aptitudinea de a conduce la casarea deciziei atacate, câtă vreme recurenta-reclamantă nu a combătut motivarea specifică a instanței de apel, motivare întemeiată pe culpa recurentei-reclamante în neîntocmirea documentului invocat și pe legalitatea modului în care au fost administrate probele care atestă indubitabil îndeplinirea obligațiilor contractuale de către intimatale-pârâte.

În plus, instanța supremă constată că această critică formulată de către recurenta-reclamantă nu poate avea aptitudinea de a conduce la soluția finală preconizată de parte, de admitere a cererii de chemare în judecată, în raport de argumentul instanței de fond întemeiat pe dispozițiile art. 1554 C. civ., argument potrivit căruia nu se poate solicita restituirea prestației decât în cazul în care s-a solicitat desființarea contractului. Or, recurenta-reclamantă nu a contestat acest argument al judecătorului fondului, fiind dincolo de îndoială că în cauză nu s-a solicitat rezoluțiunea contractului care stă la baza pretențiilor față de S.C. B. S.A.

În consecință, motivul de recurs întemeiat pe dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. nu este întemeiat.

În raport de considerentele ce preced, reținând că nu s-a făcut dovada incidenței dispozițiilor art. 488 alin. (1) pct. 7 și pct. 8 C. proc. civ., în temeiul art. 496 alin. (1) teza a II-a C. proc. civ., recursul a fost respins ca nefondat.

X. Procesul civil internațional

52. Hotărâre pronunțată în materia obligației de întreținere într-un stat membru al Uniunii Europene care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007. Eliminarea procedurii de exequatur. Recunoaștere de drept

Constituția României, art. 20
Regulamentul (CE) nr. 4/2009, art. 16 - 23
Decizia Consiliului UE din 30 noiembrie 2009
privind încheierea de către Comunitatea Europeană a
Protocolului de la Haga din 23 noiembrie 2007

Potrivit art. 17 alin. (1) din Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere, hotărârea pronunțată într-un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 este recunoscută de drept pe teritoriul oricărui stat membru al Uniunii, nefiind necesară parcurgerea procedurii judiciare de recunoaștere; mai mult decât atât, aceeași hotărâre este și executorie de drept, în temeiul alin. (2) din aceeași normă, fără a fi necesară încuviințarea executării silite, dacă ea este executorie potrivit legislației statului membru care a pronunțat-o.

În acest context, nu pot fi invocate motivele de refuz al recunoașterii reglementate de art. 24 din Regulament, deoarece textul este aplicabil numai în privința hotărârilor pronunțate într-un stat membru care nu are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 și nici nu poate fi contestată recunoașterea hotărârii, întrucât aceasta operează de drept, fără nicio altă formalitate.

I.C.C.J., Secția I civilă, decizia nr. 685 din 10 martie 2020

I. Circumstanțele cauzei.

I.1. Obiectul cererii de chemare în judecată

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Tribunalului Tulcea - Secția civilă de contencios administrativ și fiscal, la data de 26 iulie 2018, reclamanta A. a solicitat, în contradictoriu cu pârâțul B., recunoașterea Decretului nr. 128 din data de 6 aprilie 2017, pronunțat de Judecătoria de primă instanță nr. 24 din Valencia, Spania, în dosarul nr. x/2015.

I.2. Hotărârea pronunțată în primă instanță de tribunal

Prin sentința civilă nr. 1527 din data de 9 noiembrie 2018, Tribunalul Tulcea - Secția civilă de contencios administrativ și fiscal a respins cererea ca nefondată.

I.3. Hotărârea pronunțată în apel de Curtea de apel

Prin decizia civilă nr. 41/C din data de 4 aprilie 2019, Curtea de Apel Constanța - Secția I civilă a admis apelul formulat de reclamanta A. împotriva sentinței civile nr. 1527 din data de 9 noiembrie

2018, pronunțate de Tribunalul Tulcea - Secția civilă de contencios administrativ și fiscal, în contradictoriu cu intimatul-pârât B.

A schimbat în tot sentința apelată, în sensul că a admis cererea și a recunoscut pe teritoriul României efectele hotărârii Decret nr. 128/2017 pronunțate de Judecătoria de primă instanță nr. 24 Valencia, Spania.

II. Calea de atac formulată în cauză

Împotriva deciziei date în apel, pârâtul B. a promovat recurs, însă acesta nu a procedat la încadrarea criticilor formulate în motivele de casare prevăzute de art. 488 alin. (1) Cod procedură civilă.

II.1 Motivele de recurs

Prin memoriul de recurs, recurentul-pârât a susținut, în esență, următoarele:

- prin hotărârea nr. 128 din data de 6 aprilie 2017, pronunțată de Judecătoria de primă instanță nr. 24 din Valencia, Spania i-a fost încălcat dreptul la apărare, nefiind notificat pentru a-și putea pregăti apărarea;
- la data procesului din Valencia era angajat al Penitenciarului X., aspect cunoscut de intimata-reclamantă, care cunoștea, de altfel, și domiciliul său;
- cu rea credință partea adversă nu a comunicat instanței spaniole aspectele vizând domiciliul său, iar după pronunțarea hotărârii definitive, l-a notificat la adresele din România în vederea executării silite;
- în prezent, este instituită o poprire și i se reține o treime din salariul net, plătind și o pensie de întreținere lunară de 150 euro; cele două rețineri depășesc 50% din venitul său salarial net, fapt ce contravine dispozițiilor art. 729 Cod procedură civilă.

II.2. Apărările formulate în cauză

În termen legal, intimata-reclamantă a depus întâmpinare prin care a arătat că înțelege să își mențină cele arătate în calea de atac anterioară și a subliniat că recurentul-pârât a avut cunoștință despre existența procesului desfășurat în Valencia.

Totodată, a precizat că este de acord ca recursul, în situația în care este admisibil în principiu, să fie soluționat de completul de filtru prevăzut de art. 493 din Codul procedură civilă.

În termen legal, recurentul-pârât a depus răspuns la întâmpinare, prin care a reiterat susținerile potrivit cărora intimata-reclamantă nu a comunicat instanței spaniole relații cu privire la domiciliul său real și solicită respingerea cererii formulate de partea adversă, privind recunoașterea pe teritoriul României a hotărârii Decret nr. 128/2017, pronunțate de Judecătoria de primă instanță nr. 24 Valencia, Spania.

II.3. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Examinând decizia recurată, prin prisma criticilor susținute, prin raportare la actele și lucrările dosarului și la dispozițiile legale aplicabile, Înalta Curte constată că recursul pârâtului este nefondat, pentru considerentele ce urmează.

În aplicarea *per a contrario* a prevederilor art. 489 alin. (2) din Codul de procedură civilă, având în vedere că prin criticile formulate recurentul susține greșita aplicare a unor dispoziții de ordin procedural (ce se regăsesc în regulamentele europene), Înalta Curte apreciază că acestea sunt susceptibile de analiză pe temeiul motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 5 din Codul de procedură civilă.

Cererea de chemare în judecată formulată de reclamantă a avut ca obiect recunoașterea, pe teritoriul României, a unei hotărâri judecătorești pronunțate în Spania, anume Decretul nr. 128 din data de 6 aprilie 2017 al Judecătoriei de primă instanță nr. 24 din Valencia, în dosarul nr. x/2015, prin care s-a dispus obligarea pârâtului la achitarea cotei de ½, respectiv a sumei de

1.031,27 euro, din cheltuielile de întreținere extraordinare efectuate de mamă (reclamanta), pentru copilul minor al păților, ce îi este încredințat acesteia.

Având în vedere dispozițiile art. 1094 din Codul de procedură civilă, prima instanță a procedat la identificarea regulamentului european aplicabil actului jurisdicțional a cărui recunoaștere s-a solicitat, sens în care a evaluat cererea în baza prevederilor art. 36, 37 și 45 alin. (1) din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială și, apreciind că nu sunt îndeplinite condițiile pentru recunoașterea sentinței nr. 128/2017, pronunțată de Judecătoria de primă instanță nr. 24 din Valencia, Spania, a respins cererea reclamantei, ca neîntemeiată.

Instanța de apel, la termenul din 20.02.2019, a procedat la recalificarea căii de atac declarate de reclamantă (din recurs, în apel), în aplicarea prevederilor art. 152 din Codul de procedură civilă.

Pornind de la aplicabilitatea directă a regulamentelor europene în ordinea juridică internă, în temeiul art. 20 din Constituția României și art. 249 din Tratatul privind instituirea Uniunii Europene, curtea de apel, la rândul său, a apreciat că, pentru a se determina regulamentul comunitar incident, este necesar să se determine obiectul hotărârii a cărei recunoaștere se solicită, în speță, fiind vorba despre obligații legale de întreținere.

Constatând că potrivit art. 1 alin. (3) lit. a) din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, obligația de întreținere este exclusă în mod expres din sfera de aplicare a acestui Regulament, instanța de apel, în verificarea aplicării corecte a legii de către tribunal, a apreciat că în mod greșit cererea a fost evaluată pe temeiul Regulamentului (UE) nr. 1215/2012, constatându-se că în speță este incident Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere.

Drept urmare, curtea de apel a procedat la rejudecarea cauzei pe temeiul condițiilor prevăzute de acest Regulament, reținând că în speță nu se verifică niciunul dintre motivele de refuz a recunoașterii hotărârii, prevăzute de art. 24 din Regulament, deoarece recunoașterea acestei hotărâri nu contravine ordinii publice din România, hotărârea nu este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată în România între aceleași părți și nici cu o altă hotărâre pronunțată anterior într-un alt stat membru sau într-un stat terț între aceleași părți, într-un litigiu având același obiect și cauză.

Instanța de apel a mai apreciat că recunoașterea hotărârii care obligă pârâtul la plata unor cheltuieli de întreținere nu poate fi refuzată în cauza de față, chiar dacă pârâtul a invocat faptul că actul de sesizare al instanței sau un act echivalent nu i-a fost comunicat sau notificat, motiv pentru care nu s-a putut înfățișa la instanță și nu și-a putut prezenta apărarea, întrucât un astfel de motiv nu poate fi invocat în procedura de recunoaștere a hotărârii, ci, potrivit art. 19 din Regulamentul (CE) nr. 4/2009, poate fi valorificat numai prin formularea unei căi de atac împotriva hotărârii judecătorești, în fața instanței competente din statul membru respectiv, dacă pârâtul nu a introdus o acțiune împotriva hotărârii, atunci când a avut posibilitatea să o facă.

Prin urmare, constatând că în speță pârâtul nu a formulat nicio cale de atac împotriva hotărârii pronunțate de Judecătoria de primă instanță nr. 24 din Valencia, Spania, în condițiile art. 19 din Regulament, precum și faptul că, în procedura recunoașterii nu este posibilă contestarea hotărârii pentru motivul soluționării cauzei în lipsa pârâtului și, cu atât mai puțin, pentru un motiv de fond (lipsa acordului pârâtului la efectuarea unor cheltuieli de întreținere

extraordinare pentru minoră), curtea de apel a considerat că în mod greșit prima instanță a respins cererea; în consecință, a admis apelul și, schimbând în tot sentința, a admis cererea de recunoaștere.

Prin motivele de recurs, pârâtul reia susținerile referitoare la încălcarea regulilor de citare la instanța din Spania și încălcarea dreptului său la apărare, având în vedere că intimata-reclamantă, deși cunoștea domiciliul și locul său de muncă din România, nu le-a comunicat instanței, în vederea îndeplinirii procedurii de citare.

Înalta Curte constată că instanța de apel a identificat în mod corect regulamentul european aplicabil cauzei ca fiind Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere, însă, cu ocazia devoluării fondului în apel, a luat în considerare norme care nu erau incidente speței.

Astfel, recunoașterea, forța executorie și executarea hotărârilor judecătorești fac obiect de reglementare al Capitolului IV din acest Regulament, care, la art. 16 alin. (2) și (3) prevede astfel:

”(2) Secțiunea 1 se aplică hotărârilor pronunțate într-un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007.

(3) Secțiunea 2 se aplică hotărârilor pronunțate într-un stat membru care *(nu)* are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007.”

Se constată că în alineatul 3 anterior citat, textul conține o eroare - omisiunea vocabulei ”nu” -, însă, având în vedere succesiunea ulterioară a normelor și titlul Secțiunii I (art. 17-22) și, respectiv al Secțiunii 2 (art. 23-38), Înalta Curte va reține că art. 16 alin. (3) vizează hotărârile pronunțate *într-un stat membru care nu are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007* privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere.

Ca atare, pentru stabilirea secțiunii aplicabile, era necesar a se stabili dacă Spania are sau nu obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007, aplicabil între statele membre cel mai târziu la 18 iunie 2011, care este și data aplicării Regulamentului (CE) nr. 4/2009.

Se reține că instanța de apel în mod corect a observat că Spania are obligații în baza acestui Protocol, având în vedere că singurele țări din Uniune care nu au obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007, sunt Regatul Unit (încă în Uniunea Europeană, la data pronunțării sentinței din Valencia, Spania) și Danemarca, astfel cum reiese din considerentele (11) și (12) ale Deciziei Consiliului din 30.11.2009 privind încheierea de către Comunitatea Europeană a Protocolului de la Haga din 23 noiembrie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere.

Așa fiind, rezultă că în speța dedusă judecății sunt incidente dispozițiile Secțiunii 1, respectiv prevederile art. 17 – 23 din Regulament.

În acest context, Înalta Curte constată că deși curtea de apel a citat în mod corect normele direct aplicabile – art. 17 și 19, a luat în considerare și dispozițiile art. 24 din Regulament, care reglementează motivele de refuz al recunoașterii, normă neincidentă în speță, având în vedere că aceasta este plasată în Secțiunea 2, aplicabilă hotărârilor pronunțate în statele membre care nu au obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007, ceea ce nu era cazul Spaniei, astfel cum s-a arătat.

Or, art. 17 alin. (1) și art. 19 din Regulamentul (CE) nr. 4/2009 stabilesc următoarele:

”Art. 17. Eliminarea procedurii de exequatur

(1) *O hotărâre pronunțată într-un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 este recunoscută într-un alt stat membru fără a fi necesar să se recurgă la nicio procedură și fără a fi posibilă contestarea recunoașterii sale.*"

(2) O hotărâre pronunțată într-un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 și care este executorie în statul membru respectiv, este executorie în alt stat membru fără a fi necesară încuviințarea executării." (...)

"Art. 19. Dreptul de a formula o cale de atac

(1) Un pârât care nu s-a înfățișat în instanța din statul membru de origine are dreptul de a formula o cale de atac împotriva hotărârii judecătorești în fața instanței judecătorești competente din statul membru în cazul în care:

(a) nu i-a fost comunicat actul de sesizare a instanței sau un act echivalent în timp util sau astfel încât să se fi putut apăra; sau

(b) a fost împiedicat să conteste creanța de întreținere din motive de forță majoră sau din cauza unor circumstanțe extraordinare, fără ca pârâtul să fi avut vreo vină în acest sens, dacă pârâtul nu a introdus o acțiune împotriva hotărârii atunci când a avut posibilitatea să o facă.

(2) Termenul pentru formularea unei căi de atac începe din ziua în care pârâtul a luat efectiv cunoștință de conținutul hotărârii judecătorești și în care a fost în măsură să acționeze, cel târziu începând din ziua primei măsuri de executare care a avut drept efect ca bunurile acestuia să devină indisponibile total sau parțial. Pârâtul acționează cu promptitudine, în orice caz în termen de 45 de zile. Prezentul termen nu poate fi prelungit pe motiv de distanță.

(3) În cazul în care instanța respinge formularea căii de atac menționate la alineatul (1) pe motiv că niciuna dintre condițiile privind calea de atac menționate la respectivul alineat nu este îndeplinită, hotărârea rămâne valabilă.

În cazul în care instanța hotărăște că respectiva cale de atac este justificată pe motiv că una dintre condițiile prevăzute la alineatul (1) este îndeplinită, hotărârea judecătorească este nulă și neavenită. Cu toate acestea, creditorul nu pierde prestațiile pentru perioada de întrerupere a termenelor de prescripție sau decădere și nici dreptul de a solicita retroactiv întreținerea dobândită prin acțiunea inițială."

Prin urmare, potrivit art. 17 alin. (1) din Regulament, sentința (Decret) nr. 128/2017, pronunțată de Judecătoria de primă instanță nr. 24 din Valencia, Spania, este recunoscută de drept pe teritoriul oricărui stat membru al Uniunii (cu cele două excepții), deci, și pe teritoriul României, nefiind necesară parcurgerea procedurii judiciare de recunoaștere; mai mult decât atât, aceeași hotărâre este și executorie de drept, în temeiul alin. (2) din aceeași normă, fără a fi necesară încuviințarea executării silite, dacă ea este executorie potrivit legislației statului membru care a pronunțat-o.

În acest context, Înalta Curte apreciază că recurentul nu poate invoca în mod eficient motive de refuz al recunoașterii hotărârii și nici nu poate contesta recunoașterea (care operează de drept, fără nicio altă formalitate), întrucât, în speța de față, nu sunt incidente motivele de refuz al recunoașterii reglementate de art. 24 din Regulament la care instanța de apel a făcut referire, deoarece textul menționat este aplicabil numai în privința hotărârilor pronunțate într-un stat membru care nu are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 (Regatul Unit și Danemarca).

Ca atare, doar în contextul art. 24 din Regulament ar fi putut fi luate în considerare sau evaluate motivele de natura celor susținute de către recurent prin memoriul de recurs, aspecte invocate, de altfel, în apărare, și în fața instanțelor anterioare.

Totodată, trebuie precizat că în domeniul de aplicare a Secțiunii 1, în care se încadrează situația din cauză, recurentul-pârât ar fi putut să uzeze de remediul prevăzut la art. 19 din Regulamentul (CE) nr. 4/2009, anterior reprodus, respectiv să formuleze o cale de atac la instanța competentă, potrivit legislației spaniole.

Cum pentru hotărârea a cărei recunoaștere a solicitat-o intimata-reclamantă este eliminată procedura de exequatur prin art. 17 alin. (1) din Regulament, dat fiind beneficiul recunoașterii de drept, astfel încât nu era necesară parcurgerea prezentei proceduri judiciare, Înalta Curte constată că prezentul recurs nu poate fi admis, având în vedere că recurentul-pârât, prin promovarea acestei căi de atac, tindea la respingerea pe fond a cererii de recunoaștere, iar nu pe temeiul unui motiv de inadmisibilitate, soluție care nu i-ar fi produs niciun folos practic de natură judiciară.

Pentru cele ce preced, Înalta Curte, în aplicarea dispozițiilor art. 497 rap. la art. 496 din Codul de procedură civilă, a respins ca nefondat recursul.

DREPT PENAL

PARTEA GENERALĂ

I. Infracțiunea

1. Legitimă apărare. Exces neimputabil. Neîndeplinirea condițiilor

C. pen., art. 19 alin. (1) și (2), art. 26 alin. (1)

1. Legitima apărare constituie o cauză justificativă care presupune, conform art. 19 alin. (2) C. pen., existența unui atac material, exercitat prin mijloace de natură să pună în pericol fizic valoare socială împotriva căreia este îndreptat, iar nu existența unui atac nematerial, exercitat prin acțiuni non-violente, cum sunt insulta, amenințarea scrisă sau verbală ori defăimarea.

2. Excesul neimputabil prevăzut în art. 26 alin. (1) C. pen. reprezintă o cauză de neimputabilitate care implică îndeplinirea condițiilor legitimei apărări privind existența unui atac material, direct, imediat și injust, care pune în pericol persoana sau drepturile acesteia ori un interes general, însă limitele unei apărări proporționale cu gravitatea atacului sunt depășite, din cauza tulburării sau temerii. Inexistența unui atac material, direct, imediat și injust, prin care să fie pusă în pericol o persoană sau drepturile acesteia ori un interes general, conduce la imposibilitatea reținerii excesului neimputabil.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 99/A din 8 aprilie 2020

Prin sentința nr. 173/F din 19 august 2019 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, în baza art. 396 alin. (3) C. proc. pen. raportat la art. 80 C. pen., s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei față de inculpatul A., sub aspectul săvârșirii a două infracțiuni de lovire sau alte violențe aflate în concurs real, prevăzute în art. 193 alin. (2) C. pen., cu aplicarea art. 38 alin. (1) C. pen.

În baza art. 81 C. pen., s-a aplicat inculpatului un avertisment pentru ambele infracțiuni.

Împotriva acestei sentințe, a formulat apel, între alții, inculpatul A.

Examinând apelul declarat de inculpatul A., în conformitate cu dispozițiile art. 417 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție constată, între altele, următoarele:

Analizând motivele de apel care vizează fondul cauzei, instanța de control judiciar constată că, în mod legal și temeinic, prima instanță a reținut în fapt, în baza probelor administrate, că, fără niciun dubiu, apelantul inculpat A. a lovit, în data de 22 septembrie 2015, în jurul orei 21.00, în timp ce se afla în scara X. a blocului din Calea B., persoanele vătămate C. și D., cauzându-le vătămări ce au necesitat un număr de 6-7 zile de îngrijiri medicale pentru vindecare, conform certificatului medico-legal nr. Y. din 23 septembrie 2015, respectiv, un număr de 2-3 zile de îngrijiri medicale pentru vindecare, conform certificatului medico-legal nr. Z. din 23 septembrie 2015.

Faptele întrunesc elementele constitutive a două infracțiuni de lovire sau alte violențe prevăzute în art. 193 alin. (2) C. pen, aflate în concurs real, potrivit art. 38 alin. (1) C. pen.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține, în baza probelor administrate în cursul procesului, că, în seara de 22 septembrie 2015, în jurul orei 20,30-21,00, la ușa de acces în scara

X. a blocului situat în Calea B., inculpatul A. s-a întâlnit cu persoana vătămată D. care locuia împreună cu persoana vătămată C. la etajul 4 al imobilului, fiind vecini de palier cu inculpatul și familia acestuia.

Pe fondul unor relații anterioare tensionate între părți, în acea seară, inculpatul a lovit-o pe D., cauzându-i vătămări corporale, constatate prin certificatul medico-legal nr. Z. din 23 septembrie 2015 eliberat de Institutul Național de Medicină Legală „Mina Minovici”, care a concluzionat că aceasta a prezentat leziuni traumatice care s-au putut produce la data de 22 septembrie 2015, prin lovire cu corp dur și care au necesitat 2-3 zile de îngrijiri medicale.

Auzind strigătul de ajutor al victimei D., persoana vătămată C., care se afla în afara imobilului, pe o bancă, s-a deplasat la locul faptei, a cerut explicații inculpatului în legătură cu motivul agresiunii exercitate asupra fostei sale prietene, actuala soție, a intrat într-un conflict fizic cu inculpatul și a fost lovit de inculpat, fiindu-i produse vătămări corporale, consemnate în certificatul medico-legal nr. Y. din 23 septembrie 2015 al Institutului Național de Medicină Legală „Mina Minovici”, care a concluzionat că a prezentat leziuni care s-au putut produce la 22 septembrie 2015, prin lovire cu corp dur și au necesitat 6-7 zile de îngrijiri medicale.

Motivele de apel formulate de inculpatul A. prin care a solicitat achitarea motivat de faptul că a acționat în legitimă apărare și, în subsidiar, pentru că este aplicabilă cauza de neimputabilitate prevăzută în art. 26 C. pen. a excesului neimputabil, sunt neîntemeiate, probele dovedind fără dubiu comiterea infracțiunilor de către inculpat.

Potrivit art. 19 alin. (1) și (2) C. pen., este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârșită în legitimă apărare. Este în legitimă apărare persoana care săvârșește fapta pentru a înlătura un atac material, direct, imediat și injust, care pune în pericol persoana sa, a altuia, drepturile acestora sau un interes general, dacă apărarea este proporțională cu gravitatea atacului.

Apelantul inculpat A. a susținut că între el și persoanele vătămate exista o relație tensionată din cauza faptului că acestea i-ar fi adresat cuvinte/expresii jignitoare, de-a lungul timpului, verbal sau prin scrieri efectuate pe pereții din scara blocului și ai liftului, ar fi rupt majoritatea informărilor afișate în spațiul imobilului de către asociația de proprietari, inculpatul fiind președintele acestei asociații o anumită perioadă de timp, și i-ar fi cauzat neplăceri în contextul în care dețineau mai multe animale în apartament, fiind vecini de palier, la etajul 4 al imobilului.

Fără a aprecia asupra veridicității acestor susțineri, instanța de apel consideră că, și reale dacă ar fi, aceste împrejurări nu constituie, în mod evident, un atac material îndreptat împotriva inculpatului, condiția prevăzută în art. 19 alin. (2) C. pen., ca atacul să fie material, fiind neîndeplinită.

Atacul este material când se exercită prin mijloace de natură să pună în pericol fizic valoarea socială contra căreia este îndreptat și pentru efectuarea lui s-a recurs la violență fizică ori s-a manifestat o atitudine pasiv agresivă prin care s-a creat un pericol fizic pentru valoarea vizată.

Legea penală exclude de la aplicarea legitimei apărări atacurile nemateriale produse prin acțiuni non-violente, cum sunt insultele, amenințările scrise sau verbale, defăimările, zvonurile etc., considerând că în aceste situații s-ar putea invoca cel mult provocarea, ca circumstanță atenuantă legală sau o circumstanță atenuantă judiciară.

Ca atare, acțiunile de lovire exercitate de apelantul inculpat asupra persoanelor vătămate D. și C. nu sunt consecința unui atac material îndreptat împotriva acestuia, din partea victimelor.

Împrejurarea invocată în apărare de inculpatul A., constând în aceea că ar fi ripostat fizic împotriva persoanei vătămate D., deoarece aceasta i-a aplicat o palmă nu se coroborează cu nicio probă credibilă dintre cele administrate în cauză, în cele două faze procesuale.

Pe de altă parte, chiar dacă ar exprima realitatea faptul că persoana vătămată D. i-a aplicat o palmă pe obraz inculpatului, riposta acestuia nu s-ar înscrie în limitele proporționalității dintre atac și apărare, pentru a fi aplicabil art. 19 C. pen.

În evaluarea proporționalității dintre atac și apărare se ține seama de natura atacului, de mijloacele folosite de agresor, de scopul urmărit, de starea fizică a persoanei agresate fizic (forța fizică a combatanților) și de împrejurările concrete în care s-a produs atacul.

În cauză, persoana vătămată D. a relatat că a fost lovită de inculpat cu pumnul, de două ori, în zona feței, declarație care se coroborează cu certificatul medico-legal nr. Z. din 23 septembrie 2015 eliberat acesteia, care a constatat „contuzie părți moi regiune malară dreaptă, contuzie atm bilateral”, leziuni care s-au putut produce prin lovire cu corp dur și care au necesitat 2-3 zile de îngrijiri medicale pentru vindecare.

Ca atare, loviturile aplicate de apelantul inculpat A. nu ar prezenta o gravitate mai mică sau cel mult egală cu cea a presupusului atac, ceea ce înseamnă că agresiunile fizice exercitate asupra persoanei vătămate D. ar fi, oricum, disproporționate în raport cu palma prezumtiv primită de inculpat.

Împotriva solicitării privind reținerea legitimei apărări pledează inclusiv comportamentul ulterior al apelantului inculpat A. care a continuat să exercite violențe fizice și împotriva persoanei vătămate C., care s-a deplasat la locul faptei la strigătul de ajutor al prietenei sale. Urmare a acțiunii de lovire realizată de inculpat, C. a suferit leziuni (la nivelul arcadei drepte, malar stâng, ambele buze, membre superioare, torace și picior stâng), de natura tumefacțiilor și excoriațiilor, pentru vindecarea căror a avut nevoie de 6-7 zile de îngrijiri medicale, conform certificatului medico-legal nr. Y. din 23 septembrie 2015.

Față de toate acestea, instanța de apel consideră că apelantul inculpat A. nu a săvârșit faptele reținute în sarcina sa în condițiile legitimei apărări și, ca atare, este neîntemeiată solicitarea acestuia de a se dispune achitarea pentru că faptele ar fi fost justificate și nu ar avea caracter penal.

În ceea ce privește apărarea apelantului inculpat A. prin care a solicitat achitarea în temeiul art. 26 alin. (1) C. pen., se notează că, potrivit acestor dispoziții legale, nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana aflată în stare de legitimă apărare, care a depășit, din cauza tulburării sau temerii, limitele unei apărări proporționale cu gravitatea atacului.

Din punct de vedere teoretic, în cazul excesului de apărare, cel care se apără se află în fața unui atac material, direct, imediat și injust, care pune în pericol persoana sa, a altuia, drepturile acestora sau un interes general, dar mijloacele folosite în apărare sunt exagerate, depășesc pericolul pe care îl reprezintă atacul, din cauza tulburării sau temerii.

În cauză, însă, după cum s-a arătat în cele ce preced, apelantul inculpat A. nu s-a aflat în fața unui atac material, direct, imediat și injust din partea niciuneia dintre persoanele vătămate, prin care să fi fost pusă în pericol persoana inculpatului, nefiind întrunite condițiile prevăzute în art. 19 alin. (2) C. pen.

Ca urmare, aspectele indicate de inculpat ca generatoare de tulburare și temere și care ar fi determinat lipsa de proporționalitate dintre atac și apărare nu prezintă concludență prin prisma dispozițiilor art. 26 C. pen. privind excesul neimputabil.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține, așadar, că activitatea inculpatului constând în lovirea la nivelul feței a persoanei vătămate D., care a continuat, apoi, cu agresiunea îndreptată de

inculpat împotriva lui C. (ce intervenise în sprijinul soției sale), concretizată în aplicarea unor lovituri cu pumnii și picioarele în mai multe zone corporale, nu a fost desfășurată în împrejurări care să probeze că faptele s-au derulat pe tiparul legitimei apărări din care ar fi lipsit condiția proporționalității dintre atac și apărare datorită tulburării sau temerii provocate de atac.

În consecință, apare ca neîntemeiată și cererea inculpatului A. de a fi achitat pentru că ar lipsi caracterul imputabil al faptelor de care este acuzat, fiind dovedită fără tăgadă săvârșirea infracțiunilor de către inculpat.

Pentru aceste considerente, în temeiul art. 421 pct. 1 lit. b) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca nefondat, apelul formulat de inculpatul A. împotriva sentinței nr. 173/F din 19 august 2019, pronunțate de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală.

II. Pedepsele

2. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere. Munca neremunerată în folosul comunității. Contestație la executare

C. pen., art. 93 alin. (3)

C. proc. pen., art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a
Legea nr. 253/2013, art. 48 alin. (1), art. 57 alin. (2)

În cazul în care constată că obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, prevăzută în art. 93 alin. (3) C. pen., nu poate fi executată în cadrul entităților din comunitate stabilite prin hotărârea definitivă de condamnare din cauza stării de sănătate a persoanei condamnate, instanța stabilește o altă entitate din comunitate, în cadrul căreia prestarea muncii neremunerate în folosul comunității este posibilă în raport cu starea de sănătate a persoanei condamnate. În acest caz, înlocuirea entității în cadrul căreia persoana condamnată cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere prestează o muncă neremunerată în folosul comunității se realizează pe calea contestației la executare reglementată în art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C. proc. pen., la sesizarea serviciului de probațiune, formulată în temeiul art. 57 alin. (2) raportat la art. 48 alin. (1) din Legea nr. 253/2013.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 120/A din 21 mai 2020

Prin decizia nr. 198/A din 4 iunie 2019, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, în majoritate, a admis apelul declarat de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție - Serviciul Teritorial Ploiești împotriva sentinței nr. 27 din 5 martie 2018 a Curții de Apel Ploiești, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie.

A desființat în totalitate sentința apelată și, rejudecând, între altele:

În baza art. 396 alin. (2) C. proc. pen., a condamnat pe inculpatul A. la o pedeapsă de 3 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de influență, prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. raportat la art. 7 lit. b) din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 5 C. pen.

În baza art. 91 alin. (1) C. pen., a suspendat sub supraveghere executarea pedepsei aplicate de 3 ani închisoare.

În temeiul art. 92 C. pen., a stabilit termen de supraveghere a condamnatului de 3 ani, termen care curge de la rămânerea definitivă a prezentei hotărâri.

În baza art. 93 alin. (1) C. pen., pe durata termenului de supraveghere, condamnatului i s-a impus să respecte următoarele măsuri de supraveghere: să se prezinte la serviciu de probațiune la datele fixate de acesta; să primească vizitele consilierului de probațiune desemnat cu supravegherea; să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile; să comunice schimbarea locului de muncă; să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

În baza art. 93 alin. (2) C. pen., instanța a impus condamnatului să nu părăsească teritoriul României fără acordul instanței.

În baza art. 93 alin. (3) C. pen., pe parcursul termenului de supraveghere, condamnatul va presta o muncă neremunerată în folosul comunității pe o perioadă de 60 zile la societatea Servicii de gospodărie urbană B. și Administrația parcului memorial C.

A atras atenția asupra dispozițiilor art. 96 C. pen.

Prin decizia nr. 267/A din 12 septembrie 2019, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală a admis contestația la executare formulată de serviciul de probațiune împotriva deciziei nr. 198/A din 4 iunie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală privind pe condamnatul A.

A stabilit ca, în baza art. 93 alin. (3) C. pen., pe parcursul termenului de supraveghere, condamnatul să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității pe o perioadă de 60 zile la societatea Servicii de gospodărie urbană B. sau Administrația parcului memorial C.

La data de 3 martie 2020, pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală a fost înregistrată cererea formulată de serviciul de probațiune, cerere prin care se solicită ca instanța să dispună cu privire la executarea de către condamnatul A. a obligației prevăzute în art. 93 alin. (3) C. pen., instituită acestuia prin decizia nr. 198/A din 4 iunie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, având în vedere starea de sănătate a condamnatului, astfel cum reiese din actele medicale depuse la dosarul de probațiune.

În motivarea cererii, la care s-au atașat în copie actele medicale depuse de condamnat la dosarul de probațiune, serviciul de probațiune arată că în cursul procesului de supraveghere pe care îl desfășoară privind pe condamnatul A., după realizarea evaluării inițiale, în temeiul art. 51 alin. (3) din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, persoanei condamnate i-a fost solicitată prezentarea unui certificat medical privind capacitatea de muncă, certificat necesar începerii procedurii de efectuare a muncii neremunerate în folosul comunității.

În acest context, persoana supravegheată a declarat și a depus, în susținerea declarațiilor sale, mai multe acte medicale din care rezultă că prezintă probleme de sănătate. Ulterior, în urma solicitării serviciului de probațiune, a realizat un control medical la un medic de medicina muncii în vederea stabilirii capacității de muncă.

Astfel, condamnatul A. a realizat primul control medical la un medic de medicina muncii, depunând ulterior la dosarul de probațiune fișa de aptitudini -medicina muncii din data de 3 iulie 2019, eliberată de dr. D., medic specialist medicina muncii, cu mențiunea „inapt temporar”, cu următoarele recomandări: inapt lucru SGU - efort fizic mare, inapt lucru Parcul memorial C. - temperaturi extreme, manipulare manual mase grele și ortostatism prelungit.

Față de această situație, serviciul de probațiune precizează prin aceeași cerere că, în continuarea demersurilor întreprinse pentru punerea în executare a dispozițiilor deciziei nr. 198/A din 4 iunie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, ținând cont de prevederile legale în vigoare, consilierul de probațiune manager de caz a solicitat medicului de medicina muncii un punct de vedere cu privire la situația persoanei supravegheate A., în sensul

de a comunica dacă aceasta poate presta obligația prevăzută în art. 93 alin. (3) C. pen. în cadrul unei alte instituții din comunitate existente în baza creată la nivel național, respectiv în cadrul Centrului Județean de Cultură E., urmând a fi sesizată instanța de judecată pentru modificarea instituțiilor din comunitate cuprinse în decizia penală, cu o nouă instituție unde condamnatul ar putea presta munca neremunerată în folosul comunității.

Urmare a acestei solicitări, medicul specialist de medicina muncii - dr. D. a adus la cunoștință serviciului de probațiune, telefonic, că pentru eliberarea unei noi fișe de aptitudini medicale, conform reglementărilor legale, este necesar un nou examen clinic de actualizare a stării de sănătate. Astfel, persoana supravegheată A. a realizat mai multe investigații medicale la diverși medici specialiști (cardiologie-medicină internă, radiologie-imagistică medicală, neurochirurgie), depunând în acest sens acte medicale care atestă cele de mai sus. De asemenea, la data de 9 ianuarie 2020 a realizat un nou control medical la medicul de medicina muncii - dr. D., eliberându-se fișa de aptitudini, cu mențiunea înapt (recomandări: înapt a presta activități ce presupun manipulare manual mase grele și eforturi fizice mari și medii, lucru la înălțime).

Totodată, serviciul de probațiune a precizat că, pe lista instituțiilor din comunitate, se vor adăuga două noi instituții publice unde persoanele supravegheate pot presta muncă neremunerată în folosul comunității, respectiv Biblioteca F. și Clubul Sportiv Municipal B. cu punct de lucru Hipodromul B., menționând în același timp că pentru acest caz s-au analizat activitățile pretabile a fi executate, iar acestea sunt asemănătoare cu cele menționate în fișa de aptitudini ca fiind neadekvate persoanei condamnate A.

Examinând cererea serviciului de probațiune, prioritar, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, potrivit dispozițiilor art. 57 alin. (2) raportat la art. 48 alin. (1) din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, în situația în care, pe parcursul termenului de supraveghere, consilierul de probațiune constată că se impune modificarea conținutului unora dintre obligațiile stabilite în sarcina persoanei supravegheate, impunerea unor noi obligații sau încetarea executării unora dintre cele dispuse, sesizează instanța de executare, potrivit art. 87 din Legea nr. 286/2009, cu modificările și completările ulterioare.

Totodată, față de motivele expuse de serviciul de probațiune, în sensul ivirii unei imposibilități de executare a obligației de prestare a muncii neremunerate în folosul comunității de către condamnatul A. în cadrul instituțiilor stabilite prin decizia nr. 198/A din 4 iunie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, astfel cum a fost lămurită prin decizia nr. 267/A din 12 septembrie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că temeiul cererii îl reprezintă dispozițiile art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C. proc. pen., potrivit căroră „contestația împotriva executării hotărârii penale se poate face când se ivește (...) vreo împiedicare la executare.”

Prin urmare, pe calea contestației la executare formulată de serviciul de probațiune, instanța de executare poate înlocui entitatea în cadrul căreia persoana condamnată cu suspendarea executării pedepsei sub supraveghere va presta, conform art. 93 alin. (3) C. pen., munca neremunerată în folosul comunității, în situația în care apreciază că această înlocuire este justificată, înlăturându-se astfel împiedicarea executării obligației stabilite printr-o hotărâre de condamnare definitivă.

Analizând aspectele în baza cărora serviciul de probațiune a formulat contestația la executare, Înalta Curte de Casație și Justiție constată întemeiată cererea de a se dispune cu privire la executarea de către condamnatul A. a obligației prevăzute în art. 93 alin. (3) C. pen., apreciind însă că executarea acestei obligații este posibilă, prin prestarea muncii neremunerate în folosul

comunității în cadrul unei alte entități decât cele stabilite prin decizia nr. 198/A din 4 iunie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, respectiv la Biblioteca F.

În acest sens, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că obligația prevăzută în art. 93 alin. (3) C. pen. nu poate fi executată la societatea Servicii de gospodărie urbană B. sau Administrația parcului memorial C., în condițiile în care controalele medicale efectuate de condamnatul A. la medicul de medicina muncii dr. D., la data de 3 iulie 2019, respectiv la data de 9 ianuarie 2020, relevă că acesta nu poate presta activități ce presupun manipulare manual mase grele, ortostatism prelungit, eforturi fizice mari și medii, temperaturi extreme, lucru la înălțime.

Având în vedere însă adresa din 11 februarie 2020 emisă de Biblioteca F., prin care această entitate comunică serviciului de probațiune care sunt serviciile și activitățile pretabile a fi desfășurate în executarea obligației prevăzute în art. 93 alin. (3) C. pen., respectiv: amenajat spații (vopsit), carat/mutat rafturi și cărți, reparat instalații sanitare, apă, reparat feronerie geamuri și uși, curățenie interior/exterior bibliotecă, Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază că printre activitățile enumerate există activități care nu se încadrează în interdicțiile pe care condamnatul A. le are din cauza stării de sănătate.

Astfel, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că obligația de a presta muncă neremunerată în folosul comunității poate fi executată la Biblioteca F., în contextul în care apreciază că în cadrul acestei instituții pot fi identificate în concret activități pretabile a fi efectuate de către condamnatul A., altele decât cele la care este declarat inapt.

Pentru considerentele expuse, în baza art. 57 alin. (2) raportat la art. 48 alin. (1) din Legea nr. 253/2013 și art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a admis contestația la executare formulată de serviciul de probațiune împotriva deciziei nr. 198/A din 4 iunie 2019 pronunțată în dosarul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, condamnatul A. urmând a executa munca neremunerată în folosul comunității, dispusă în temeiul art. 93 alin. (3) C. pen. prin decizia penală nr. 198/A din 4 iunie 2019, la Biblioteca F.

PARTEA SPECIALĂ

I. Infrațiuni contra autorității

3. Ultraj. Tipicitate

C. pen., art. 257

Fapta de a amenința cu folosirea violenței un polițist și fapta de a lovi un polițist, producându-i leziuni traumatiche care au necesitat 6-7 zile de îngrijiri medicale pentru vindecare, ambii aflați în exercitarea atribuțiilor de serviciu, întrunesc elementele de tipicitate ale unei infracțiuni de ultraj prevăzute în art. 257 alin. (1) și (4) raportat la art. 206 alin. (1) C. pen. și ale unei infracțiuni de ultraj prevăzute în art. 257 alin. (1) și (4) raportat la art. 193 alin. (2) C. pen., în concurs.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 84/RC din 5 martie 2020

I. Prin sentința penală nr. 57 din 3 aprilie 2019 pronunțată de Judecătoria Câmpina, în temeiul art. 257 alin. (1) și (4) C. pen. raportat la art. 193 alin. (2) C. pen., cu aplicarea art. 396

alin. (1) și (2) C. proc. pen., a fost condamnat inculpatul A. la o pedeapsă de 1 an închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de ultraj.

În baza art. 67 C. pen., s-a aplicat inculpatului pedeapsa complementară a interzicerii exercitării drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., pe o durată de 4 ani, începând cu data rămânerii definitive a hotărârii, potrivit art. 68 alin. (1) lit. b) C. pen.

În temeiul art. 65 C. pen., s-a interzis inculpatului exercitarea drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., ca pedeapsă accesorie, care se va executa dacă pedeapsa principală va deveni executabilă.

În baza art. 257 alin. (1) și (4) C. pen. raportat la art. 206 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 396 alin. (1) și (2) C. proc. pen., a fost condamnat inculpatul A. la o pedeapsă de 6 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de ultraj.

În temeiul art. 67 C. pen., s-a aplicat inculpatului pedeapsa complementară a interzicerii exercitării drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., pe o durată de 4 ani, începând cu data rămânerii definitive a hotărârii, potrivit art. 68 alin. (1) lit. b) C. pen.

În baza art. 65 C. pen., s-a interzis inculpatului exercitarea drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., ca pedeapsă accesorie, care se va executa dacă pedeapsa principală va deveni executabilă.

În temeiul art. 39 alin. (1) lit. b) C. pen. raportat la art. 38 alin. (1) C. pen., s-a aplicat inculpatului pedeapsa cea mai grea, de 1 an închisoare, la care s-a adăugat sporul de două luni, stabilindu-se pedeapsa rezultantă de 1 an și 2 luni închisoare.

În baza art. 91 C. pen., s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere și s-a stabilit un termen de supraveghere de 4 ani, conform dispozițiilor art. 92 C. pen.

În temeiul art. 93 alin. (1) C. pen., a fost obligat inculpatul ca pe durata termenului de supraveghere să respecte următoarele măsuri de supraveghere: a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta; b) să primească vizitele consilierului de probațiune desemnat cu supravegherea sa; c) să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile; d) să comunice schimbarea locului de muncă; e) să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

În temeiul art. 93 alin. (2) lit. b) C. pen., s-a impus condamnatului să execute următoarea obligație: să frecventeze un program de reintegrare socială desfășurat de serviciul de probațiune sau organizat în colaborare cu instituții din comunitate.

În baza art. 93 alin. (3) C. pen., pe parcursul termenului de supraveghere, inculpatul va presta o muncă neremunerată în folosul comunității în cadrul uneia dintre următoarele două instituții: Primăria B. sau Centrul de Îngrijire și Asistență pentru Persoane cu Handicap C., pe o perioadă de 120 de zile.

În temeiul art. 45 alin. (3) lit. a) C. pen. raportat la art. 67 C. pen., s-a aplicat inculpatului pedeapsa complementară a interzicerii exercitării drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., pe o durată de 4 ani, începând cu data rămânerii definitive a hotărârii, potrivit art. 68 alin. (1) lit. b) C. pen.

În baza art. 45 alin. (5) C. pen. raportat la art. 65 C. pen., s-a interzis inculpatului exercitarea drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., ca pedeapsă accesorie, care se va executa dacă pedeapsa principală va deveni executabilă.

II. Prin decizia nr. 850 din 7 octombrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Ploiești, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, în baza art. 421 pct. 2 lit. a) C. proc. pen., s-a admis apelul declarat de procuror împotriva sentinței penale nr. 57 din 3 aprilie 2019 pronunțată de Judecătoria Câmpina, privind pe inculpatul A. și, în consecință:

S-a desființat în parte sentința, în latură penală și s-a pronunțat o nouă hotărâre, în sensul că s-a înlăturat aplicarea dispozițiilor art. 91-93 C. pen. privind suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei și s-a dispus executarea acesteia în regimul prevăzut în art. 60 C. pen.

În baza art. 421 pct. 1 lit. b) C. proc. pen., s-a respins, ca nefondat, apelul declarat de inculpatul A. împotriva aceleiași sentințe.

III. Împotriva deciziei nr. 850 din 7 octombrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Ploiești, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, inculpatul A. a formulat recurs în casație.

În susținerea recursului declarat, a invocat cazul de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen.

IV. Examinând recursul în casație, se constată că acesta nu este fondat.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, din perspectiva cazului de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., nu se poate realiza o analiză a conținutului mijloacelor de probă, o nouă apreciere a materialului probator sau stabilirea unei alte situații de fapt pe baza căreia să se concluzioneze că fapta nu este prevăzută de legea penală, verificarea hotărârii făcându-se exclusiv în drept, statuările în fapt ale instanței de apel neputând fi cenzurate în niciun fel.

În argumentarea incidenței cazului de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., inculpatul a susținut, în esență, că faptele săvârșite nu sunt prevăzute de legea penală, respectiv că fapta astfel cum a fost descrisă nu întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii de ultraj, impunându-se achitarea sa, față de probatoriile administrate în cauză.

Din examinarea actelor dosarului, în limitele procesuale menționate și în raport cu situația de fapt, astfel cum a fost stabilită definitiv de către curtea de apel, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că sunt întrunite elementele de tipicitate obiectivă ale infracțiunilor de ultraj prevăzute în art. 257 alin. (1) și (4) C. pen. raportat la art. 206 alin. (1) C. pen. și art. 257 alin. (1) și (4) C. pen. raportat la art. 193 alin. (2) C. pen.

În cauză, în raport cu situația de fapt, astfel cum a fost stabilită definitiv de instanța de apel, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că elementele de tipicitate obiectivă ale infracțiunilor de ultraj, pentru care a fost condamnat inculpatul, corespund faptei reținute în concret în sarcina sa:

Astfel, s-a reținut, pe baza probelor, că, în noaptea de 19/20 decembrie 2016, inculpatul l-a lovit pe D., polițist aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, provocându-i leziuni traumatice ce au necesitat 6-7 zile de îngrijiri medicale, elemente care se suprapun textului de incriminare al infracțiunii de ultraj.

Pe fondul agresivității verbale la adresa celor doi agenți de poliție care s-au prezentat în urma sesizării soției sale - că a fost agresată fizic și verbal de inculpat, în prezența copilului minor -, inculpatul a aplicat o lovitură cu capul în gură agentului de poliție D., producându-i leziuni traumatice care au necesitat 6-7 zile de îngrijiri medicale pentru vindecare, iar față de celălalt agent de poliție, E., a adresat amenințări cu folosirea violenței. În aceste condiții, cei doi agenți nu au acționat abuziv, ci în conformitate cu prevederile art. 38 din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, prezentându-se la domiciliul comun al inculpatului și al soției sale, la solicitarea acesteia din urmă.

Prezența poliției la locuința inculpatului și pătrunderea în domiciliul comun a fost justificată de sesizarea soției inculpatului și în conformitate cu prevederile legale.

În consecință, acțiunea inculpatului de amenințare și lovire a celor doi agenți de poliție, aflați în exercitarea atribuțiilor de serviciu, corespunde textului legal de incriminare a faptei de ultraj, în modalitățile normative reținute de instanțe.

De altfel, se constată că fondul criticii formulate pe calea recursului în casație - că fapta nu există, întrucât a fost o pătrundere abuzivă, ilegală a agenților de poliție - pornește de la negarea bazei factuale care a condus la reținerea vinovăției inculpatului, solicitându-se implicit o reevaluare a materialului probator, care nu este posibilă în actualul stadiu procesual.

Pentru aceste considerente, având în vedere că în cauză nu este incident cazul de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca nefondat, recursul în casație declarat de inculpatul A. împotriva deciziei nr. 850 din 7 octombrie 2019 a Curții de Apel Ploiești, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie.

II. Infrațiuni contra înfăptuirii justiției

4. Favorizarea făptuitorului. Tipicitate. Influențarea declarațiilor. Inexistența tipicității. Participarea procurorului

C. pen., art. 269, art. 272
C. proc. pen., art. 281 alin. (1) lit. d)

1. Fapta avocatului de a-l sfătui și a-l învăța pe denunțator să declare în cadrul audierii în calitate de inculpat în fața instanței că o sumă de bani remisă clientului său, coinculpat în dosar, nu reprezenta prețul traficării influenței, ci restituirea unui împrumut anterior și de a-i indica modalitatea în care să justifice schimbarea declarațiilor și retractarea denunțului, în scopul de a împiedica tragerea la răspundere penală a clientului său, întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii de favorizare a făptuitorului prevăzută în art. 269 alin. (1) C. pen. În acest caz, fapta nu întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii de influențare a declarațiilor prevăzută în art. 272 alin. (1) C. pen., întrucât nu este îndeplinită cerința esențială ca acțiunea care constituie elementul material al acestei infracțiuni să se realizeze prin corupere, prin constrângere sau prin altă faptă cu efect vădit intimidant.

2. Infracțiunea de favorizare a făptuitorului prevăzută în art. 269 alin. (1) C. pen. poate fi săvârșită cu intenție directă sau indirectă. Cerința ca ajutorul să fie dat pentru a împiedica sau a îngreuna cercetările într-o cauză penală, tragerea la răspundere penală, executarea pedepsei sau a măsurii privative de libertate indică destinația obiectivă a actului de favorizare și constituie o cerință a laturii obiective a infracțiunii de favorizare a făptuitorului.

3. Modificarea dispozițiilor legale care reglementează condițiile privind vechimea procurorilor care funcționează în cadrul structurilor parchetului, ulterior pronunțării sentinței apelate, nu determină incidența dispozițiilor art. 281 alin. (1) lit. d) C. proc. pen., noile dispoziții legale neprezentând relevanță cu privire la procurorii care au fost numiți în funcție anterior și care au participat la ședințele de judecată conform legii în vigoare la acel moment procesual. Deciziile privind cariera procurorilor sunt atributul exclusiv al Secției pentru procurori din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, instanța penală investită cu soluționarea apelului neavând competența de a verifica îndeplinirea condițiilor privind vechimea procurorului care funcționează în cadrul unei structuri a parchetului și care a participat la judecata în primă instanță.

Prin sentința nr. 96/P din 18 mai 2018, Curtea de Apel Constanța, Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie, în baza art. 386 alin. (1) C. proc. pen., a schimbat încadrarea juridică a faptelor reținute în sarcina inculpatului A. din două infracțiuni de favorizare a făptuitorului, prevăzute în art. 269 alin. (1) C. pen., cu aplicarea dispozițiilor art. 38 alin. (2) C. pen., într-o singură infracțiune de favorizare a făptuitorului, în formă continuată, prevăzută în art. 269 alin. (1) C. pen., cu aplicarea dispozițiilor art. 35 alin. (1) C. pen.

În baza art. 396 alin. (1) și (4) C. proc. pen. în referire la art. 83 alin. (1) C. pen., a stabilit pedeapsa de 1 an și 2 luni închisoare în sarcina inculpatului A., avocat, pentru săvârșirea infracțiunii de favorizare a făptuitorului, prevăzută în art. 269 alin. (1) C. pen., cu aplicarea dispozițiilor art. 35 alin. (1) C. pen.

În baza art. 83 alin. (1) C. pen., a amânat aplicarea pedepsei închisorii de 1 an și 2 luni închisoare, pe durata termenului de supraveghere, stabilit în condițiile art. 84 C. pen., de 2 ani, care se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii.

În baza art. 85 alin. (1) C. pen., pe durata termenului de supraveghere, i-a impus inculpatului să respecte următoarele măsuri de supraveghere: a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta; b) să primească vizitele consilierului de probațiune desemnat cu supravegherea sa; c) să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile, precum și întoarcerea; d) să comunice schimbarea locului de muncă; e) să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

În baza art. 404 alin. (3) C. proc. pen., a atras atenția inculpatului asupra consecințelor nerespectării măsurilor de supraveghere prevăzute în art. 85 alin. (1) C. pen.

Împotriva acestei hotărâri au declarant apel, în termen legal, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție - Serviciul Teritorial Constanța și inculpatul A.

Examinând apelurile declarate în cauză de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție - Serviciul Teritorial Constanța și de inculpatul A., Înalta Curte de Casație și Justiție constată că acestea sunt nefondate, între altele, pentru următoarele considerente:

Prin rechizitoriul întocmit la data de 21 aprilie 2017 de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție - Serviciul Teritorial Constanța s-a dispus trimiterea în judecată a inculpatului A., pentru săvârșirea a două infracțiuni de favorizare a făptuitorului, prevăzute în art. 269 alin. (1) C. pen., ambele cu aplicarea art. 38 alin. (2) C. pen., privind concursul de infracțiuni.

Acuzația adusă inculpatului constă în aceea că, în zilele de 7 decembrie 2016, 9 februarie 2017 și 14 februarie 2017, contrar dispozițiilor legale și statutare ce reglementează activitatea de asistență juridică, l-a sfătuit și învățat pe B. ce să declare când va fi audiat în calitate de inculpat în fața Curții de Apel Constanța în cauza nr. X., respectiv să mintă în sensul că banii remiși fostului magistrat C. (la rândul său inculpat în dosarul nr. X.) nu reprezentau prețul traficării influenței acestuia din urmă, ci restituirea unui împrumut anterior și i-a indicat denunțatorului cum să justifice schimbarea declarațiilor și retractarea denunțului, în scopul de a împiedica aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală numiților C. și B.

Având în vedere motivele de apel formulate în cauză, se impune a fi examinate în prealabil criticile formulate de inculpatul A.

Conform art. 281 alin. (1) lit. d) C. proc. pen., determină întotdeauna aplicarea nulității încălcarea dispozițiilor privind participarea procurorului, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii.

Astfel, nulitatea absolută intervine pentru lipsa procurorului de la procedura ce se desfășoară în fața judecătorului de drepturi și libertăți, a judecătorului de cameră preliminară sau a instanței de judecată.

Potrivit doctrinei, participarea procurorului nu se limitează la prezența acestuia în sala de judecată, ea implică și luarea concluziilor sale asupra tuturor aspectelor puse în discuție, lipsa concluziilor procurorului echivalând cu neparticiparea sa la ședință.

Apelantul inculpat, în susținerea acestui caz de nulitate, nu a invocat lipsa procurorului de la judecarea cauzei sau faptul că acesta nu și-a exprimat poziția cu privire la aspectele puse în discuție pe parcursul procesului penal, ci doar faptul că procurorul nu îndeplinește condițiile de vechime în funcțiile de judecător și/sau procuror, prevăzute de forma actuală a Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, pentru a fi numit în funcția de procuror la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție.

Referitor la succesiunea actelor normative care reglementează vechimea în funcția de procuror în cadrul parchetelor specializate, incluzând Direcția Națională Anticorupție, și situația celor prezenți în funcție, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară a fost modificată succesiv prin Legea nr. 207/2018, în vigoare din data de 23 iulie 2018, iar ulterior, prin adoptarea O. U. G. nr. 92/2018, în vigoare din data de 16 octombrie 2018.

Astfel, prin O. U. G. nr. 92/2018 au fost modificate dispozițiile din Legea nr. 207/2018 în ceea ce privește vechimea de 8 ani în funcția de procuror sau judecător necesară accederii în structurile de parchet specializate și rămânerea în funcții a procurorilor care activează în cadrul acestor parchete, fiind prevăzută vechimea de 10 ani, atât pentru numirea în cadrul structurilor respective, cât și pentru rămânerea în funcție la momentul intrării în vigoare a actului normativ.

Potrivit art. 87 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, astfel cum a fost modificată prin O. U. G. nr. 92/2018, „pentru a fi numiți în cadrul Direcției Naționale Anticorupție, procurorii trebuie să nu fi fost sancționați disciplinar, să aibă o bună pregătire profesională, o conduită morală ireproșabilă, cel puțin 10 ani vechime în funcția de procuror sau judecător și să fi fost declarați admiși în urma unui concurs organizat de către comisia constituită în acest scop.”

Art. VII din O. U. G. nr. 92/2018 menționează expres faptul că „procurorii care, la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, își desfășoară activitatea în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism și al Direcției Naționale Anticorupție, precum și în cadrul celorlalte parchete, rămân în funcție în cadrul acestora, numai dacă îndeplinesc condițiile prevăzute de Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată, cu modificările și completările ulterioare și Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare.”

Se remarcă faptul că, urmare a acestei modificări legislative, Consiliul Superior al Magistraturii - Secția pentru procurori a adoptat Hotărârea nr. 490 din 17 octombrie 2018 și a prevăzut în anexă procurorii cărora urma să le înceteze delegarea, ca urmare a neîndeplinirii condiției de vechime.

Ulterior, Secția pentru procurori din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii a adoptat Hotărârea nr. 491 din 19 octombrie 2018, prin care se recomandă interpretarea acestei norme în sensul aplicării pentru viitor a condițiilor de exercitare a funcției în cadrul Parchetului de pe

lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, al Direcției Naționale Anticorupție, precum și în cadrul celorlalte parchete, în considerarea caracterului neretroactiv al O. U. G. nr. 92/2018 și a principiului securității raporturilor juridice.

Însă, indiferent de situațiile celor care la data intrării în vigoare a modificărilor dețineau funcția de procuror în cadrul unei structuri specializate în urma numirii, pentru care dispoziția tranzitorie cuprinsă în art. V din Legea nr. 207/2018 prevede expres că rămân în funcțiile pe care le îndeplinesc în aceste structuri și a celor delegați sau detașați, pentru care intrarea în vigoare a acestei legi a condus la transferul lor la parchetele de unde proveneau și dacă dispoziția tranzitorie din cadrul art. VII din O. U. G. nr. 92/2018 se referă sau nu și la cei care au fost numiți și îndeplineau condițiile de vechime în vigoare la momentul numirii, Înalta Curte de Casație și Justiție subliniază că deciziile privind cariera procurorilor sunt atributul exclusiv al Secției pentru procurori din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii.

În exercitarea acestei atribuții, Secția pentru procurori emite acte administrative individuale care se bucură de prezumția de legalitate atât timp cât nu au fost anulate de instanța competentă în conformitate cu procedura legală. Ca atare, atât timp cât procurorul în cauză este desemnat printr-un act administrativ în vigoare într-o structură specializată a parchetului, efectuarea de către acesta a urmăririi penale sau participarea la ședințele de judecată este legală, magistratul îndeplinind funcția pe care o deținea la acel moment. Evaluarea îndeplinirii condițiilor pentru numirea, delegarea sau menținerea în funcție a procurorului este o chestiune ce ține de cariera magistratului și excedează competenței instanței penale investite cu apelul în prezenta cauză, verificarea îndeplinirii condițiilor de vechime nefiind atributul instanței de apel investite cu soluționarea cauzei la care acesta a participat și nici nu poate atrage sancțiuni de ordin procesual (a se vedea, în același sens, decizia nr. 353/A din 8 noiembrie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală).

De altfel, dincolo de faptul că modalitatea de promovare în funcție a magistraților participanți la o cauză penală nu poate fi verificată nici măcar ca chestiune prejudicială de către instanța de control judiciar, trebuie menționat că apelantul inculpat nu a solicitat să se constate nulitatea hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii de numire în funcția de procuror la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție a magistraților, ci faptul că, între timp, prin Legea nr. 242/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, publicată în M. Of. nr. 868 din 15 octombrie 2018, ce a intrat în vigoare ulterior pronunțării hotărârii apelate, s-au modificat condițiile de vechime privind promovarea în funcție, dispoziții normative fără relevanță în privința magistraților care au fost numiți în funcție anterior și care au participat la ședințele de judecată conform legii în vigoare la acel moment procesual.

Procedând la reevaluarea materialului probator administrat în cauză, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că situația de fapt reținută în primă instanță este probată de înregistrările făcute în mediu ambiental, de înscrisuri, constând în acte din dosarul Direcției Naționale Anticorupție - Serviciul Teritorial Constanța și din dosarul Curții de Apel Constanța și de depozițiile testimoniale ale martorilor audiați în cauză, nefiind contestată de inculpat în aspectele sale obiective.

Probatoriul administrat în faza de urmărire penală și în cea a judecății, atât în primă instanță, cât și în apel, conduce Înalta Curte de Casație și Justiție la concluzia intenției directe, ca formă a vinovăției penale cu care a acționat inculpatul în încercarea de a-l determina pe martorul B. de a-și schimba declarațiile date în dosarul nr. X. al Curții de Apel Constanța, în scopul obținerii unei soluții de achitare pentru clientul său, C. Această concluzie este relevantă de

modalitatea de săvârșire a faptelor pentru care inculpatul a fost trimis în judecată, respectiv din împrejurarea că, ignorând obligația impusă de către instanță clientului său C. de a nu lua legătura cu coinculpații din cauza nr. X. a Curții de Apel Constanța, impusă tocmai pentru a preîntâmpina o eventuală înțelegere frauduloasă dintre aceștia, a înțeles să poarte discuții cu martorul denunțator B. cu privire la apărările comune pe care aceștia le pot formula, precum și din conduita inculpatului în cadrul acestor discuții, care, așa cum a reținut și instanța de fond, trădează un interes evident în schimbarea declarațiilor în sensul indicat, tocmai pentru a obține achitarea clientului său, C., situație care i-ar fi profitat și martorului B., aspect pe care inculpatul A. nu a omis să îl sublinieze, tocmai pentru a obține concursul acestuia.

Apărările inculpatului A. prin care susține că în discuțiile purtate cu martorul denunțator a urmărit, în realitate, încheierea unui contract de asistență juridică cu acesta nu pot fi primite, întrucât inculpatul cunoștea, în virtutea profesiei exercitate, că atât Codul de procedură penală [art. 88 alin. (4)], cât și Statutul profesiei de avocat [art. 114 alin. (1)], precum și Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat [art. 45 alin. (1)] interzic avocatului să asiste sau să reprezinte părți cu interese contrare în aceeași cauză sau în cauze conexe.

Astfel, raportat la situația de fapt, așa cum a fost reținută de către instanța de fond și confirmată în apel, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că faptele inculpatului A. care, în zilele de 7 decembrie 2016, 9 februarie 2017 și 14 februarie 2017, l-a sfătuit și învățat pe B. să declare când va fi audiat în calitate de inculpat în fața Curții de Apel Constanța, în dosarul nr. X., că banii remiși fostului magistrat C. (coinculpat în dosarul nr. X.) nu reprezentau prețul traficării influenței acestuia, ci restituirea unui împrumut anterior și i-a indicat denunțatorului cum să justifice schimbarea declarațiilor și retractarea denunțului, săvârșite în scopul de a împiedica aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală numitului C., întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii de favorizare a făptuitorului, prevăzute în art. 269 alin. (1) C. pen.

Motivele de apel privind schimbarea încadrării juridice a faptelor reținute în sarcina inculpatului A., din infracțiunea favorizare a făptuitorului, prevăzută în art. 269 alin. (1) C. pen., în două infracțiuni de favorizare a făptuitorului, prevăzute în art. 269 alin. (1) C. pen. (așa cum solicită Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție) sau în infracțiunea de influențare a declarațiilor, prevăzută în art. 272 alin. (1) C. pen. (cum solicită inculpatul A.), sunt nefondate.

Astfel, conform art. 272 alin. (1) C. pen., infracțiunea de influențare a declarațiilor constă în „încercarea de a determina sau determinarea unei persoane, indiferent de calitatea acesteia, prin corupere, prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra sa ori asupra unui membru de familie al acesteia, să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară.” Or, deși inculpatul a încercat să determine schimbarea declarațiilor lui B., în cauză nu este îndeplinită o condiție esențială a elementului material al acestei infracțiuni, respectiv ca încercarea de a determina declarațiile mincinoase să se realizeze prin corupere, prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant.

Totodată, Înalta Curte de Casație și Justiție arată că, deși infracțiunea de favorizare a făptuitorului poate fi săvârșită sub aspectul laturii subiective și cu intenție indirectă, fiind corectă teza Ministerului Public conform căreia, acționând în sensul realizării unei înțelegeri frauduloase, prin expunerea avantajelor pe care ambii făptuitori le-ar fi avut, respectiv posibila achitare a acestora, inculpatul A., deși nu a urmărit, a acceptat că ajutorul dat făptuitorului C. îi profită, în egală măsură, și făptuitorului B., în cauză nu poate fi reținută, în concurs, alături de

infracțiunea de favorizare a făptuitorului cu referire la C. și o infracțiunea de favorizare a făptuitorului cu referire la B. Aceasta deoarece, în cauză, nu se conturează îndeplinirea cerinței laturii obiective a infracțiunii de favorizare a făptuitorului, respectiv destinația obiectivă a actului de favorizare, și anume ca ajutorul să fie dat pentru a împiedica sau îngreuna tragerea la răspundere penală a lui B., fiind evident, pentru considerentele arătate în hotărârea apelată, că inculpatul A. a urmărit a evita tragerea la răspundere penală doar a clientului său, C.

În concluzie, Înalta Curte de Casație și Justiție reține ca fiind în concordanță cu probele administrate în cauză soluția de condamnare a inculpatului A. pentru infracțiunea de favorizare a făptuitorului, în formă continuată, prevăzută în art. 269 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen.

Față de cele ce preced, în conformitate cu dispozițiile art. 421 pct. 1 lit. b) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca nefondate, apelurile declarate de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție - Serviciul Teritorial Constanța și de inculpatul A. împotriva sentinței nr. 96/P din 18 mai 2018, pronunțată de Curtea de Apel Constanța, Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie.

5. Mărturie mincinoasă. Subiect activ

C. pen., art. 273

Persoana care a stabilit cu inculpatul relații asemănătoare aceloră dintre soți, audiată în calitate de martor, are calitatea de subiect activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă prevăzută în art. 273 alin. (1) C. pen., dacă - deși organele judiciare i-au adus la cunoștință dreptul de a refuza să fie audiată în calitate de martor numai după audiere și i-au dat posibilitatea de a-și retracta declarația în care a făcut afirmații mincinoase în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care a fost întrebată - și-a menținut declarația, menționând că i s-a adus la cunoștință dreptul de a refuza să fie audiată în calitate de martor și că își menține declarația.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 114/RC din 7 aprilie 2020

Prin sentința penală nr. 1176 din 27 iunie 2019, pronunțată de Judecătoria Arad, în temeiul dispozițiilor art. 396 alin. (1) și (4) C. proc. pen., s-a stabilit în sarcina inculpatului A. pedeapsa de 4.000 lei amendă penală, reprezentând 200 de zile-amendă, în valoare de 20 lei, pentru săvârșirea infracțiunii de lovire sau alte violențe, prevăzută în art. 193 alin. (2) C. pen.

În baza art. 396 alin. (1) și (4) C. proc. pen., s-a stabilit în sarcina inculpatului pedeapsa de 2.400 lei amendă penală, reprezentând 120 de zile-amendă, în valoare de 20 lei, pentru săvârșirea infracțiunii de amenințare, prevăzută în art. 206 alin. (1) C. pen.

În baza art. 38 alin. (1) și art. 39 alin. (1) lit. c) C. pen., au fost contopite pedepsele aplicate inculpatului în pedeapsa cea mai grea, de 4.000 lei, la care s-a adăugat suma de 800 lei, urmând ca inculpatul să execute pedeapsa de 4.800 lei amendă penală, reprezentând 240 de zile-amendă, în cuantum de 20 lei.

În baza art. 83 alin. (1) și (3) C. pen., a fost amânată aplicarea pedepsei amenzii pe un termen de supraveghere stabilit în condițiile art. 84 C. pen., de 2 ani de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri.

În baza art. 85 alin. (1) C. pen., pe durata termenului de supraveghere, s-a dispus ca inculpatul să respecte următoarele măsuri de supraveghere: a) să se prezinte la serviciul de probațiune la datele fixate de acesta; b) să primească vizitele consilierului de probațiune desemnat cu supravegherea sa; c) să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile, precum și întoarcerea; d) să comunice schimbarea locului de muncă; e) să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

În baza art. 396 alin. (1) și (2) C. proc. pen., a fost condamnată inculpata B., la o amendă penală de 4.000 lei, reprezentând 200 de zile-amendă, în quantum de 20 lei, pentru comiterea infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută în art. 273 alin. (1) C. pen.

În baza art. 63 C. pen., s-a atras atenția inculpatei că neplata cu rea-credință a amenzii atrage înlocuirea acesteia cu închisoarea.

Prin decizia nr. 1076/A din 17 octombrie 2019, Curtea de Apel Timișoara, Secția penală, în baza art. 421 pct. 1 lit. b) C. proc. pen., a respins, ca nefondate, apelurile declarate, între alții, de inculpații A. și B. împotriva sentinței nr. 1176 din 27 iunie 2019 a Judecătoriei Arad.

În baza art. 421 pct. 2 lit. a) C. proc. pen., a admis apelul declarat de procuror, a desființat, în parte, sentința penală apelată și, rejudecând:

A înlăturat dispozițiile art. 83 și urm. C. pen. privind amânarea aplicării pedepsei de 4.800 lei amendă penală față de inculpatul A.

A menținut, în rest, dispozițiile sentinței penale apelate.

Pe fond, s-a reținut că, în data de 19 iulie 2017, în jurul orelor 20.20, inculpatul A., în timp ce se afla în fața imobilului situat în comuna C., str. D., nr. 40A, a lovit-o cu pumnul în zona feței pe persoana vătămată E., cauzându-i leziuni traumatice care au necesitat spre vindecare un număr de 25 de zile de îngrijiri medicale.

În aceeași împrejurare, inculpatul A. a amenințat-o cu acte de violență pe persoana vătămată F.

Totodată, în data de 2 octombrie 2017, între orele 10.00-13.40, în timp ce era audiată de organele de cercetare penală în calitate de martor în dosarul penal nr. X., având ca obiect săvârșirea infracțiunilor de lovire sau alte violențe, faptă prevăzută în art. 193 alin. (2) C. pen., respectiv amenințare, faptă prevăzută în art. 206 alin. (1) C. pen., cu aplicarea dispozițiilor art. 38 alin. (1) C. pen., de către suspectul A., pentru a evita tragerea la răspundere penală a acestuia, inculpata B. a declarat mincinos că, în data de 19 iulie 2017, în jurul orelor 20.00-20.30, se afla în fața imobilelor cu nr. 40A și 40B de pe str. D. din comuna C., când, în urma unor discuții, numitul E. s-a îndreptat amenințător spre ea, cu intenția de a o lovi, iar prietenul ei, A., l-a oprit cu mâinile, fără a-l împinge sau a-l lovi, precum și că numita F. nu se afla la fața locului pe parcursul derulării evenimentelor.

S-a constatat că împrejurările în privința cărora inculpata a declarat mincinos erau esențiale în cauză, vizând tocmai comiterea infracțiunii de lovire, respectiv amenințare de care era acuzat concubinul său.

Împotriva hotărârii instanței de apel a declarat recurs în casație, între alții, inculpata B., invocând cazul de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen.

În motivarea recursului în casație, în esență, inculpata B. a susținut că fapta pentru care a fost condamnată nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută în art. 273 alin. (1) C. pen., prin raportare la Decizia Curții Constituționale nr. 562 din

19 septembrie 2017, intervenită în cursul procesului penal, dat fiind faptul că este concubina inculpatului A.

Prin încheierea nr. 30/RC din 28 ianuarie 2020, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis în principiu cererea de recurs în casație formulată de inculpata B. împotriva deciziei nr. 1076/A din 17 octombrie 2019, pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală.

Examinând, pe fond, recursul în casație declarat de inculpata B., Înalta Curte de Casație și Justiție constată, în principal, următoarele:

Fiind reglementat ca o cale extraordinară de atac, menită să asigure echilibrul între principiul legalității și cel al respectării autorității de lucru judecat, recursul în casație vizează exclusiv elemente de legalitate, prin raportare la cazurile de casare prevăzute de lege. Controlul judiciar nu poate fi extins cu privire la alte motive de nelegalitate echivalente celor limitativ enumerate în cuprinsul art. 438 alin. (1) C. proc. pen.

Se constată că inculpata B. și-a întemeiat recursul în casație pe cazul de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., conform căruia o hotărâre este supusă casării în situația în care „inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală.”

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că inculpata B. a fost condamnată pentru săvârșirea infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută în art. 273 alin. (1) C. pen.

Totodată, observă că fapta concretă reținută în sarcina inculpatei constă în aceea că, în data de 2 octombrie 2017, între orele 10.00-13.40, în timp ce era audiată de organele de cercetare penală în calitate de martor în dosarul penal nr. X., având ca obiect săvârșirea infracțiunilor de lovire sau alte violențe, faptă prevăzută în art. 193 alin. (2) C. pen., respectiv amenințare, faptă prevăzută în art. 206 alin. (1) C. pen., cu aplicarea dispozițiilor art. 38 alin. (1) C. pen., de către suspectul A., pentru a evita tragerea la răspundere penală a acestuia, inculpata B. a declarat mincinos că, în data de 19 iulie 2017, în jurul orelor 20.00-20.30, se afla în fața imobilelor cu nr. 40A și 40B de pe str. D. din comuna C., când, în urma unor discuții, numitul E. s-a îndreptat amenințător spre ea, cu intenția de a o lovi, iar prietenul ei, A., l-a oprit cu mâinile, fără a-l împinge sau a-l lovi, precum și că numita F. nu se afla la fața locului pe parcursul derulării evenimentelor.

Totodată, constată că instanța de apel a reținut că împrejurările în privința cărora inculpata a declarat mincinos erau esențiale în cauză, vizând tocmai comiterea infracțiunii de lovire, respectiv amenințare de care era acuzat concubinul său.

În motivarea recursului în casație, în esență, inculpata B. a susținut că nu are calitatea cerută subiectului activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă, dat fiind faptul că, în timpul procesului în care a fost audiată în calitate de martor cu privire la faptele concubinului său, A., fără a i se aduce la cunoștință de către organele de urmărire penală că are dreptul să refuze a fi audiată în această calitate, a fost pronunțată Decizia nr. 562/2017 a Curții Constituționale, care nu era publicată în Monitorul Oficial al României la data audierii sale și care, potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, produce efecte pe tot parcursul procesului penal în cauzele care se află în curs de judecată, până la rămânerea definitivă a hotărârii.

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că art. 273 alin. (1) C. pen. incriminează fapta martorului care, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori, face afirmații mincinoase ori nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care este întrebat.

Totodată, reține că, pentru a exista infracțiunea de mărturie mincinoasă, subiectul activ al infracțiunii trebuie să aibă calitatea de martor.

Conform art. 115 alin. (1) coroborat cu art. 114 alin. (1) C. proc. pen., poate fi audiată în calitate de martor orice persoană care are cunoștință despre fapte sau împrejurări de fapt care constituie probă în cauza penală, cu excepția părților și a subiecților procesuali principali.

Potrivit art. 117 alin. (1) C. proc. pen., au dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor următoarele persoane: soțul, ascendenții și descendenții în linie directă, frații și surorile suspectului sau inculpatului, precum și persoanele care au avut calitatea de soț al suspectului sau al inculpatului.

Prin Decizia Curții Constituționale nr. 562 din 19 septembrie 2017, publicată în M. Of. nr. 837 din 23 octombrie 2017, s-a statuat că au dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor și persoanele care au stabilit cu inculpatul relații asemănătoare aceloră dintre soți.

Dacă soțul, ascendenții și descendenții în linie directă, frații și surorile suspectului sau inculpatului, persoanele care au avut calitatea de soț al suspectului sau al inculpatului sau cele care au stabilit cu inculpatul relații asemănătoare aceloră dintre soți sunt de acord să dea declarații, după ce organele judiciare le comunică dreptul de a nu da declarații în calitate de martor, acestea dobândesc calitatea de martor și le sunt aplicabile dispozițiile privitoare la drepturile și obligațiile martorilor, inclusiv obligația de a da declarații conforme cu realitatea (art. 117 alin. 2 și 3 C. proc. pen.). Prin urmare, persoanele care au stabilit cu inculpatul relații asemănătoare aceloră dintre soți pot fi audiate în calitate de martor, cu condiția de a li se aduce la cunoștință dreptul de a refuza să dea declarații.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că recurenta inculpată B. a fost audiată în prezența apărătorului ales la data de 2 octombrie 2017, după pronunțarea Deciziei Curții Constituționale nr. 562 din 19 septembrie 2017, dar înainte de publicarea acesteia în Monitorul Oficial al României (la 23 octombrie 2017), ocazie cu care nu s-a prevalat de dreptul de a refuza să fie audiată, nici personal, nici prin intermediul avocatului său.

Totodată, constată că, deși înaintea audierii inculpatei nu i s-a adus la cunoștință că are dreptul de a refuza să fie audiată în calitate de martor, susținerea acesteia că nu s-a putut prevala de dispozițiile art. 117 alin. (1) C. proc. pen. nu este reală, întrucât, în aceeași zi, la scurt timp după semnarea declarației, organele judiciare au remediat această omisiune și i-au dat inculpatei posibilitatea de a-și retracta declarația dată în această calitate. Astfel, cu privire la această împrejurare, la finalul declarației date la 2 octombrie 2017, aceasta arată: „În continuarea declarației, azi, data de 2 octombrie 2017, orele 13.30, menționez faptul că mi s-a adus la cunoștință faptul că am dreptul să refuz să dau vreo declarație de martor, respectiv cu privire la evenimentul din data de 19 iulie 2017, în jurul orelor 20.00. Arăt faptul că îmi mențin, în totalitate, declarația dată anterior în cursul zilei, între orele 10.00 - 11.05, în calitate de martor și nu mai am nimic de adăugat.”

Prin urmare, recurenta inculpată B. a ratificat declarația din data de 2 octombrie 2017, context în care are calitatea de martor în cauza în care a fost audiată, cerută subiectului activ al infracțiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută în art. 273 alin. (1) C. pen.

De altfel, este de remarcat că organele de urmărire penală au înțeles să aplice dispozițiile Deciziei Curții Constituționale nr. 562 din 19 septembrie 2017, deși aceasta nu era încă publicată în Monitorul Oficial al României și că recurenta inculpată nu a invocat încălcarea dreptului său de a refuza să fie audiată ca martor în cursul judecății în primă instanță și în apel.

Față de aceste considerente, în baza art. 448 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca nefondat, recursul în casație declarat de inculpata B. împotriva deciziei nr. 1076/A din 17 octombrie 2019, pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală.

III. Infracțiuni de corupție și de serviciu

6. Luare de mită. Elemente constitutive. Art. 7 lit. c) din Legea nr. 78/2000

C. pen., art. 289
Legea nr. 78/2000, art. 7 lit. c)

Fapta persoanei care are calitatea de agent de poliție cu atribuții de constatare și de sancționare a contravențiilor în domeniul circulației pe drumurile publice, de a pretinde și de a primi o sumă de bani de la conducătorul unui autoturism pentru a nu-i aplica o sancțiune contravențională determinată de depășirea vitezei legale întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. raportat la art. 7 lit. c) din Legea nr. 78/2000. Fapta întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. raportat la art. 7 lit. c) din Legea nr. 78/2000, chiar dacă sancționarea contravențională a conducătorului autoturismului ar fi fost nelegală, în absența unei înregistrări a aparatului radar, în condițiile în care făptuitorul a creat o aparență de legalitate prin solicitarea documentelor personale și ale autoturismului, aducerea la cunoștință a motivului opririi în trafic, prezentarea unei imagini de pe bordul autospecialei de poliție care indica depășirea vitezei legale și sugerarea faptului că înregistrarea radar ar urma să fie ștearsă.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 182/RC din 19 iunie 2020

Prin sentința penală nr. 507 din 11 septembrie 2019 pronunțată de Tribunalul Timiș, în baza art. 289 alin. (1) C. pen. raportat la art. 7 lit. c) din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 75 alin. (2) lit. b) C. pen. și art. 76 C. pen., a fost condamnat inculpatul A. la pedeapsa de 3 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de luare de mită.

În baza art. 67 alin. (2) C. pen., a aplicat inculpatului pedeapsa complementară a interzicerii exercitării drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a), b) și g) C. pen. - interzicerea dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia sau activitatea în exercitarea căreia s-a săvârșit fapta - aceea de polițist - pe o perioadă de 2 ani, care se execută potrivit art. 68 alin. (1) lit. b) C. pen. de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare prin care s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.

În baza art. 65 alin. (1) C. pen., a aplicat inculpatului pedeapsa accesorie a interzicerii exercitării drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a), b) și g) C. pen. - interzicerea dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia sau activitatea în exercitarea căreia s-a săvârșit fapta - aceea de polițist - pe durata executării pedepsei principale.

În baza art. 91 C. pen., s-a dispus suspendarea executării pedepsei aplicată inculpatului pe un termen de supraveghere de 3 ani, calculat conform art. 92 C. pen., de la data rămânerei definitive a prezentei hotărâri.

În baza art. 93 alin. (1) C. pen., pe durata termenului de supraveghere, inculpatul trebuie să respecte următoarele măsuri de supraveghere: a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta; b) să primească vizitele consilierului de probațiune desemnat cu supravegherea sa; c) să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței și orice deplasare care

depășește 5 zile; d) să comunice schimbarea locului de muncă; e) să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

În baza art. 93 alin. (2) C. pen., pe durata termenului de supraveghere, s-a impus inculpatului să execute următoarea obligație:

- să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate.

În baza art. 93 alin. (3) C. pen., pe parcursul termenului de supraveghere, inculpatul va presta o muncă neremunerată în folosul comunității pe o perioadă de 80 de zile, afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, nu poate presta această muncă, iar în baza art. 404 alin. (2) C. proc. pen., obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității se va executa în cadrul societății B. sau Primăriei Timișoara.

Prin decizia nr. 1255/A din 9 decembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală, în baza art. 421 pct. 1 lit. b) C. proc. pen., au fost respinse apelurile formulate de procuror și inculpatul A. împotriva sentinței penale nr. 507 din 11 septembrie 2019 pronunțată de Tribunalul Timiș.

Împotriva acestei decizii, la data de 25 februarie 2020, a declarat recurs în casație inculpatul A.

În susținerea cererii de recurs în casație formulată a indicat temeiul de drept: art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală.

În esență, inculpatul a arătat că fapta reținută în sarcina sa nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 7 lit. c) din Legea nr. 78/2000.

În acest sens, a precizat că în fața instanței de apel a solicitat schimbarea încadrării juridice din infracțiunea de luare de mită în infracțiunea de înșelăciune, întrucât fapta concretă reținută în sarcina sa nu corespunde normei de incriminare. În speță, așa cum reiese din adresele Ministerului Afacerilor Interne aflate la dosar și atribuțiile de serviciu ale inculpatului, rezultă că acesta nu avea voie să întocmească proces-verbal de sancționare pentru abateri radar în lipsa înregistrării video.

Pentru aceste considerente, a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei penale a Curții de Apel Timișoara, cu consecința achitării inculpatului A. pentru săvârșirea infracțiunii de luare de mită prevăzută în art. 289 alin. (1) C. pen. raportat la art. 7 lit. c) din Legea nr. 78/2000, întrucât a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală (art. 16 alin. 1 lit. b teza I C. proc. pen.).

Prin încheierea din data de 5 iunie 2020 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, în baza art. 440 alin. (4) C. proc. pen., s-a admis în principiu cererea de recurs în casație formulată de recurentul inculpat A. împotriva deciziei nr. 1255/A din 9 decembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală.

Analizând cererea de recurs în casație formulată de inculpatul A., în limitele prevăzute în art. 442 alin. (1) și (2) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază că aceasta este neîntemeiată, urmând a o respinge, în principal, pentru următoarele considerente:

Dispozițiile art. 433 C. proc. pen. reglementează explicit scopul căii de atac analizate, statuând că recursul în casație urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție judecarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile.

Realizându-se în cadrul strict reglementat de lege, analiza de legalitate a instanței de recurs nu este una exhaustivă, ci limitată la încălcări ale legii apreciate grave de către legiuitor și reglementate ca atare, în mod expres și limitativ, în cuprinsul art. 438 alin. (1) C. proc. pen.

În speță, inculpatul A. a invocat cazul de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., hotărârile sunt supuse casării dacă „inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală.”

Critica formulată de recurent, în sensul că fapta reținută în sarcina sa nu întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii prevăzute în art. 289 alin. (1) C. pen. raportat la art. 7 lit. c) din Legea nr. 78/2000, este analizată, exclusiv, prin raportare la situația de fapt stabilită cu titlu definitiv prin hotărârea recurată, conform scopului recursului în casație, reglementat ca o cale extraordinară de atac de reformare numai sub aspect legal, de drept, nu și faptic.

Analizând hotărârea din această perspectivă, Înalta Curte de Casație și Justiție reține în esență, în ceea ce privește situația de fapt, că recurentul inculpat, în calitate de agent principal de poliție, în legătură cu îndeplinirea atribuțiilor sale de serviciu din data de 20 iunie 2018, ora 21:00, respectiv constatarea unor fapte contravenționale de către participanții la trafic pe drumul județean X. ce leagă Municipiul Timișoara de localitatea D., l-a depistat pe martorul-denunțator E., în timp ce conducea autoturismul, că a depășit viteza legală admisibilă pe porțiunea de drum în cauză, fără să-i aplice vreo sancțiune contravențională, pretinzându-i cu titlu de folos necuvenit și, ulterior, primind de la acesta suma de 400 lei.

Din interpretarea dispozițiilor art. 289 alin. (1) C. pen., pentru a constitui infracțiunea de luare de mită, pretinderea/primirea/acceptarea promisiunii unor foloase necuvenite trebuie să fie în legătură cu îndeplinirea/neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri.

Pe lângă modalitatea-tip a infracțiunii de luare de mită, legiuitorul a reglementat și o modalitate agravată, prevăzută în dispozițiile art. 7 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, determinată de calitatea specială impusă subiectului activ nemijlocit (autorului), aceea de funcționar cu atribuții și competențe speciale.

Potrivit acestei reglementări, infracțiunea de luare de mită este calificată, atrăgând un regim sancționator mai sever, atunci când fapta a fost săvârșită de o persoană care, potrivit legii, are atribuții de constatare sau de sancționare a contravențiilor.

Din această perspectivă, și în forma agravată, fapta de luare de mită este săvârșită în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle de serviciu sau cu scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, dar nu a oricăror îndatoriri, ci doar a acelor care se circumscriu competențelor subiectului activ, respectiv funcționarului cu atribuții de constatare sau sancționare a contravențiilor (Decizia nr. 2 din 25 ianuarie 2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală).

Aplicând aceste considerații teoretice cauzei de față, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că fapta reținută în sarcina recurentului inculpat întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită; recurentul avea atribuții de constatare și sancționare a contravențiilor săvârșite de către participanții la trafic pe drumul județean X. Astfel, chiar și în situația în care sancționarea contravențională a martorului-denunțator ar fi fost nelegală, în lipsa unei înregistrări a aparatului radar, prin crearea unei aparențe de legalitate de către inculpat (prin solicitarea documentelor personale și ale autoturismului, aducerea la cunoștință a motivului opririi și întărirea acestei convingeri prin arătarea unui display de pe bordul autospecialei de politie ce indica cifra 103, sugerarea faptului că înregistrarea radar urma să fie ștearsă de colegii

de la sediu), nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii de înșelăciune, întrucât pentru a fi reținută această din urmă infracțiune este necesar ca inducerea în eroare a persoanei vătămate să vizeze împrejurarea că actul pentru a cărui neîndeplinire făptuitorul a pretins și primit banii privește îndatoririle sale de serviciu.

Pentru aceste motive, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca nefondat, recursul în casație formulat de recurentul inculpat A. împotriva deciziei nr. 1255/A din 9 decembrie 2019, pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală.

7. Abuz în serviciu. Inexistența tipicității. Fals intelectual

C. pen., art. 297, art. 321

1. În procedura executării silite a obligației de a face, în cazul în care nu există cererea creditorului prevăzută în art. 910 alin. (3) C. proc. civ. adresată executorului judecătoresc, pentru ca acesta să sesizeze instanța de executare în scopul aplicării penalităților pentru neexecutarea obligației de a face conform art. 906 alin. (1) C. proc. civ., nu există o încălcare a dispozițiilor legale privind sesizarea instanței de executare de către executorul judecătoresc, aptă să constituie infracțiunea de abuz în serviciu prevăzută în art. 297 alin. (1) C. pen.

2. În procedura executării silite a hotărârilor judecătorești referitoare la minori, nerespectarea dispozițiilor art. 911 alin. (2) C. proc. civ. de către executorul judecătoresc - în sensul că executarea nu s-a efectuat în prezența unui reprezentant al direcției generale de asistență socială și protecție a copilului competente, ci în prezența reprezentanților direcției de asistență socială din cadrul primăriei, calificați în domeniul protecției copilului - nu întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii de abuz în serviciu prevăzută în art. 297 alin. (1) C. pen., întrucât nu există o vătămare a drepturilor sau a intereselor legitime ale minorilor, în condițiile în care scopul dispozițiilor art. 911 alin. (2) C. proc. civ. constând în asigurarea unui cadru alcătuit din persoane calificate în domeniul protecției copilului în procedura executării silite este atins.

3. În conformitate cu dispozițiile art. 913 alin. (1) și (2) C. proc. civ., în procedura executării silite a hotărârilor judecătorești referitoare la minori, dacă executorul judecătoresc constată că minorul refuză în mod categoric să îl părăsească pe debitor sau manifestă aversiune față de creditor, întocmește un proces-verbal în care consemnează constatările sale și îl comunică părților și reprezentantului direcției generale de asistență socială și protecție a copilului, care sesizează instanța competentă, pentru ca aceasta să dispună, în funcție de vârsta copilului, un program de consiliere psihologică. În cazul intervenției unei înțelegeri între părți cu privire la modul de executare a hotărârii judecătorești referitoare la minori, care exclude continuarea executării silite, omisiunea executorului judecătoresc de a urma procedura prevăzută în art. 913 C. proc. civ. nu constituie o încălcare a legii și, în consecință, nu întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii de abuz în serviciu prevăzută în art. 297 alin. (1) C. pen.

4. În ipoteza existenței unei înțelegeri între părți cu privire la modul de executare a hotărârii judecătorești referitoare la minori, omisiunea executorului judecătoresc de a consemna în procesul-verbal prevăzut în art. 913 alin. (1) C. proc. civ. refuzul categoric al minorului de a-l părăsi pe debitor sau manifestarea aversiunii acestuia față de creditor nu

întreunește elementele constitutive ale infracțiunii de fals intelectual prevăzută în art. 321 alin. (1) C. pen., sub aspectul laturii subiective, neputându-se reține intenția, ca formă a vinovăției.

5. În cazul nerespectării înțelegerii dintre părți cu privire la modul de executare a hotărârii judecătorești referitoare la minori, omisiunea executorului judecătoresc de a consemna în procesul-verbal prevăzut în art. 913 alin. (1) C. proc. civ. refuzul categoric al minorului de a-l părăsi pe debitor sau manifestarea aversiunii acestuia față de creditor întreunește elementele constitutive ale infracțiunii de fals intelectual prevăzută în art. 321 alin. (1) C. pen.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 101/A din 14 aprilie 2020

Prin sentința nr. 91/F din 10 mai 2019 a Curții de Apel București, Secția I penală, s-au dispus următoarele:

În baza art. 297 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 75 alin. (2) lit. b) C. pen. și art. 76 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de abuz în serviciu.

În baza art. 321 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 75 alin. (2) lit. b) C. pen. și art. 76 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de fals intelectual (fapta din data de 17 iunie 2016).

În temeiul art. 321 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 75 alin. (2) lit. b) C. pen. și art. 76 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de fals intelectual (fapta din data de 1 iulie 2016).

În baza art. 321 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 75 alin. (2) lit. b) C. pen. și art. 76 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de fals intelectual (fapta din data de 25 iulie 2016).

S-a făcut aplicarea art. 38 alin. (1) C. pen. raportat la art. 39 alin. (1) lit. b) C. pen., art. 45 alin. (1) C. pen. și art. 45 alin. (5) C. pen.

În baza art. 397 C. proc. pen. raportat la art. 1357 alin. (1) C. civ., s-au admis în parte acțiunile civile formulate de partea civilă B. și de părțile civile C., D., E., F. și G., prin reprezentant legal B.

A fost obligat inculpatul la plata către părțile civile B., C., D., E., F. și G. a sumei de câte 2.000 euro pentru fiecare, în echivalent în lei, la cursul BNR, la data plății, reprezentând daune morale.

Împotriva sentinței nr. 91/F din 10 mai 2019 a Curții de Apel București, Secția I penală, a declarat apel, între alții, inculpatul A.

Verificând sentința apelată, din perspectiva criticilor formulate, dar și sub toate aspectele de fapt și de drept ale cauzei, conform dispozițiilor art. 417 alin. (2) C. proc. pen., se rețin, în principal, următoarele:

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, similar rechizitoriului, în esență, instanța de fond a stabilit în sarcina inculpatului A. săvârșirea infracțiunii de abuz în serviciu prevăzute în art. 297 alin. (1) C. pen., constând în aceea că, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, cu prilejul punerii în executare a sentinței civile nr. 16278 din 18 noiembrie 2015 pronunțată de Judecătoria Sectorului 3 București, nu a respectat procedura prevăzută în art. 910-914 C. proc. civ., respectiv nu a sesizat instanța de executare pentru a face aplicarea dispozițiilor art. 906 C. proc. civ. (aplicarea de penalități în cazul nerespectării obligației de a face), nu a efectuat executarea silită în prezența unui reprezentant al Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Ilfov, conform art. 911 alin. (2) C. proc. civ., nu a urmat procedura prevăzută în art. 913 C. proc.

civ. privind refuzul categoric al minorilor de a-l părăsi pe debitor (ceea ce implica comunicarea procesului-verbal întocmit reprezentantului Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Ilfov pentru sesizarea instanței în vederea stabilirii unui program de consiliere psihologică), prin această modalitate de executare silită defectuoasă și contrară legii cauzând o vătămare a drepturilor și intereselor legale ale persoanei vătămate B., în nume propriu, dar și ale copiilor săi minori C., D., E., F. și G.

Analizând în ce măsură au fost încălcate dispozițiile legale invocate în sentința apelată, precum și întrunirea elementelor de tipicitate ale infracțiunilor de abuz în serviciu prevăzută în art. 297 C. pen. și de fals intelectual prevăzută în art. 321 alin. (1) C. pen., se rețin următoarele:

A. În ceea ce privește nerespectarea procedurii referitoare la sesizarea instanței de executare pentru a se face aplicarea dispozițiilor art. 906 C. proc. civ.:

Sub acest aspect, prima instanță a reținut, în esență, că, după ce prin încheierea nr. 2912 din 18 aprilie 2016 a Judecătoriei Buftea a fost încuviințată executarea silită în toate formele de executare prevăzute de lege a titlului executoriu reprezentat de sentința civilă nr. 16278 din 18 noiembrie 2015 pronunțată de Judecătoria Sectorului 3 București (ordonanță președințială), la data de 20 mai 2016, inculpatul A. a emis o somație către debitorul B. întemeiată pe dispozițiile art. 910 alin. (2) C. proc. civ., prin care îi solicita acestuia să permită creditoarei H. să își exercite dreptul de a avea legături personale cu minorii, conform programului stabilit de instanța de judecată.

La data de 3 iunie 2016, creditoarea H. a adus la cunoștința inculpatului A. că s-a prezentat, la aceeași dată, la adresa din orașul Voluntari, unde locuiesc debitorul B. și copiii săi, cu scopul de a îi lua pe aceștia la domiciliul său, însă debitorul a refuzat să îi încredințeze copiii, motiv pentru care a solicitat executorului judecătoresc luarea măsurilor legale pentru respectarea programului stabilit de către instanța de judecată.

Instanța a reținut că, în aceste condiții, potrivit art. 910 alin. (3) și art. 906 alin. (1) C. proc. civ., executorul judecătoresc trebuia să sesizeze instanța de executare, pentru obligarea debitorului la plata penalităților de întârziere, însă inculpatul nu s-a conformat acestor dispoziții legale imperative, îndeplinind în mod defectuos actele de executare silită în dosarul nr. X.

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că în cauză nu erau îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru sesizarea instanței de executare pentru a obliga debitorul la plata de penalități.

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 906 alin. (1) C. proc. civ., „dacă în termen de 10 zile de la comunicarea încheierii de încuviințare a executării debitorul nu execută obligația de a face sau de a nu face, care nu poate fi îndeplinită prin altă persoană, acesta poate fi constrâns la îndeplinirea ei, prin aplicarea unor penalități, de către instanța de executare.”

De asemenea, conform art. 910 alin. (2) și (3) C. proc. civ.: „(2) (...) Executorul judecătoresc va trimite părintelui sau persoanei la care se află minorul încheierea de încuviințare a executării împreună cu o somație în care îi va comunica acesteia data la care să se prezinte împreună cu minorul la sediul său ori în alt loc stabilit de executor, în vederea preluării acestuia de către creditor, sau, după caz, îi va pune în vedere să permită celui alt părinte să își exercite dreptul de a avea legături personale cu minorul, potrivit programului stabilit în titlul executoriu.

(3) Dacă debitorul nu se va conforma somației executorului, acesta, la cererea creditorului, va sesiza instanța de executare pentru a se face aplicarea prevederilor art. 906.”

Astfel cum rezultă cu claritate din dispozițiile legale anterior redată, în această materie operează principiul disponibilității, astfel că executorul judecătoresc nu poate sesiza din oficiu

instanța de executare pentru aplicarea de penalități de întârziere debitorului, ci numai în condițiile în care este sesizat în mod expres de către creditor.

În același sens s-a pronunțat și doctrina (ex. *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. II, coordonatori Viorel Mihai Ciobanu, Marian Nicolae, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 1084), dar și Curtea Constituțională prin Decizia nr. 847 din 13 decembrie 2018, publicată M. Of. nr. 177 din 5 martie 2019 - „executorul nu va putea sesiza instanța de executare în lipsa unei cereri a creditorului în acest sens, care, *ad probationem*, trebuie să îmbrace forma scrisă, această cerință constituind o limitare a rolului activ al executorului judecătoresc și protejând creditorul căruia, în mod corect, legiuitorul îi lasă posibilitatea să facă aprecieri de ordin subiectiv în privința executării dispozițiilor privitoare la minori” (paragraf 18), considerente reluate și în Decizia nr. 364/2019, publicată M. Of. nr. 802 din 3 octombrie 2019 (paragraf 38).

Examinând actele dosarului de executare silită, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în cauză, creditoarea H. nu a formulat o asemenea cerere, neputând fi astfel calificată sesizarea executorului din 3 iunie 2016, prin care aceasta îi aducea la cunoștință faptul că, la data respectivă, s-a deplasat la domiciliul debitorului, iar tatăl copiilor a refuzat să îi încredințeze minorii și prin care îi solicita „să ia măsurile legale necesare pentru obligarea lui la respectarea hotărârii judecătorești și încredințarea minorilor în programul stabilit de instanța de judecată la următorul termen din 17 iunie 2016.”

Rezultă cu evidență din conținutul cererii adresate executorului judecătoresc faptul că H. nu solicita recurgerea la procedura obligării debitorului la plata penalităților de întârziere, ci concursul acestuia pentru punerea în executare a hotărârii judecătorești la următorul termen încuviințat prin sentința civilă nr. 16278 din 18 noiembrie 2015 a Judecătoriei Sectorului 3 București, data de 17 iunie 2016 reprezentând al treilea sfârșit de săptămână din luna iunie 2016 (instanța stabilind ca reclamanta să aibă legături personale cu minorii în primul și al treilea sfârșit de săptămână, din fiecare vineri începând cu ora 17 și până duminică ora 20).

De altfel, fiind întrebată în mod expres cu ocazia audierii sale în calitate de martor în fața primei instanțe, H. a arătat că „nu m-a interesat să formulez acțiune în instanță pentru a-l obliga pe fostul soț să plătească daune pentru nerespectarea hotărârii judecătorești, ci mă interesa să îmi văd copiii.”

Înalta Curte de Casație și Justiție reține, așadar, că inculpatul A. nu a încălcat dispozițiile legale analizate anterior, neputând sesiza din oficiu instanța de executare pentru obligarea debitorului la penalități de întârziere în lipsa unei cereri formulate de creditoare, martora H.

B. În ceea ce privește încălcarea de către inculpat a dispozițiilor art. 911 alin. (2) C. proc. civ., prima instanță a statuat că actele de executare au fost îndeplinite, contrar legii, în prezența unor reprezentanți ai Direcției de Asistență Socială Voluntari (persoane lipsite de competențe în materia protecției copilului) și nu ai Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Ilfov.

De asemenea, se reține în acuzare că inculpatul a procedat astfel, deși prin adresa din 29 august 2016 Direcția de Asistență Socială Voluntari a comunicat Biroului executorului judecătoresc A. că pentru punerea în executare a unei hotărâri judecătorești referitoare la minori trebuie să se adreseze Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Ilfov.

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, într-adevăr, potrivit art. 911 alin. (2) C. proc. civ., „executarea se va efectua în prezența unui reprezentant al direcției generale de asistență socială și protecția copilului și, când acesta apreciază că este necesar, a unui psiholog desemnat de aceasta.”

Totodată, din actele dosarului rezultă neîndoiebnic faptul că, la datele 17 iunie 2016, 1 iulie 2016 și 25 iulie 2016, la domiciliul debitorului s-au prezentat reprezentanți ai Direcției de Asistență Socială din cadrul Primăriei Voluntari, care, prin adresele emise de cabinetul executorului judecătoresc A., au fost solicitați „în conformitate cu dispozițiile art. 911 alin. (2) C. proc. civ.” să îl însoțească pe executor la adresa din Voluntari unde „urmează a fi pusă în executare hotărârea judecătorească referitoare la minori, constând în sentința civilă nr. 16278 din 18 noiembrie 2015 pronunțată de Judecătoria Sectorului 3 București.”

În primul rând, se observă că adresa invocată de către parchet, ca dovadă a relei-credințe a inculpatului, este ulterioară datelor anterior menționate, fiind emisă la finalul lunii august, respectiv la 29 august 2016.

Pentru termenele din 17 iunie 2016, 1 iulie 2016 și 25 iulie 2016, au fost comunicate adrese Primăriei Voluntari, Direcția de Asistență Socială, iar din declarațiile martorelor rezultă că au fost desemnate de către directorul direcției pentru a participa la actele de executare silită privind legături personale ale mamei cu copiii minori.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține, așadar, că a existat o încălcare a dispozițiilor art. 911 alin. (2) C. proc. civ., prin aceea că la 17 iunie 2016, 1 iulie 2016 și 25 iulie 2016 actele de executare au fost îndeplinite în prezența unor reprezentanți ai Direcției de Asistență Socială Voluntari și nu ai Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Ilfov.

În continuare, se impune a se verifica dacă sunt îndeplinite și celelalte condiții prevăzute de lege pentru întrunirea elementelor constitutive ale infracțiunii de abuz în serviciu, respectiv dacă inculpatul a acționat cu forma de vinovăție prevăzută de lege (intenție în ambele sale forme) și dacă s-a produs urmarea imediată, respectiv vătămarea drepturilor sau intereselor minorilor.

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că în cauză nu există elemente care să susțină concluzia că A. a acționat cu intenția de a încălca legea și de a exclude de la participarea la executarea silită pe reprezentanții Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Ilfov.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, până la data de 29 august 2016, reprezentanții Direcției de Asistență Socială Voluntari nu au adus la cunoștință executorului judecătoresc că au fost greșit sesizați și că nu pot participa la actele de executare silită a sentinței civile nr. 16278 din 18 noiembrie 2015 a Judecătoriei Sectorului 3 București.

În aceste circumstanțe, Înalta Curte de Casație și Justiție concluzionează că în sarcina inculpatului se poate reține doar culpa, rezultată fie din semnarea, fără a verifica adresele întocmite de personalul auxiliar din cadrul cabinetului său, fie dintr-o verificare superficială a acestora, fie, posibil, și dintr-o cunoaștere inexactă a dispozițiilor legale cu privire la atribuțiile diferite ale celor două direcții, probatoriul administrat nedemonstrând faptul că acesta ar fi acționat cu intenția de a împiedica organul competent potrivit legii să participe la executarea silită.

Întrucât reținerea culpei nu conduce la înlăturarea ilicitului penal (fapta putând fi circumscrisă infracțiunii de neglijență în serviciu), analiza ce se impune în continuare este aceea a existenței urmării imediate prevăzute de lege, respectiv vătămarea drepturilor și intereselor minorilor.

Este de menționat că, și din perspectivă civilă, încălcarea dispozițiilor art. 911 alin. (2) C. proc. civ., prin neparticiparea unui reprezentant al Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, atrage nulitatea executării, nulitatea fiind una virtuală și condiționată de existența unei vătămări (în acest sens, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. II,

coordonatori Viorel Mihai Ciobanu, Marian Nicolae, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 1086, *Executarea silită directă*, Ioan Gârbuleț, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 280).

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că nici în rechizitoriu și nici în hotărârea primei instanțe nu se precizează concret în ce ar consta vătămarea produsă, fiind redat practic conținutul normei de incriminare.

În primul rând instanța de apel reține că, potrivit legii, reprezentantul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului nu are atribuții specifice în cadrul acestei proceduri, art. 911 alin. (2) C. proc. civ. prevăzând doar necesitatea prezenței sale cu ocazia executării silită. În doctrină, s-a arătat faptul că prezența sa rezidă din împrejurarea că, pe de o parte, executorul judecătoresc este un profesionist al dreptului fără expertiză în creșterea, educarea, supravegherea și ocrotirea copilului, iar pe de altă parte, schimbarea unei stări de fapt a copilului într-un mod rigid impune asigurarea unui cadru alcătuit din persoane calificate în domeniul protecției copilului.

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, deși nu avea competențe în executarea silită, personalul din cadrul Direcției de Asistență Socială din Primăria Voluntari nu era lipsit de calificare în domeniul protecției copilului, ci, dimpotrivă, avea ample atribuții în această materie.

Astfel, din Regulamentul de organizare și funcționare a Direcției de Asistență Socială - Voluntari (disponibil pe site-ul indicat în dosarul de urmărire penală, www.primaria-voluntari.ro), Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, printre atribuții, aceasta „are rolul de a identifica și de a soluționa problemele sociale ale comunității din domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, persoane - victime ale violenței în familie, precum și a oricăror altor persoane aflate în nevoie” (art. 7 lit. a).

În plus, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în materie civilă, această instituție are competențe chiar mai extinse decât cele ale Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Ilfov.

În acest sens, se reține că, potrivit dispozițiilor art. 229 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, până la reglementarea prin lege a organizării și funcționării instanței de tutelă, raportul de anchetă psihosocială prevăzut de Codul civil este efectuat de autoritatea tutelară, cu excepția anchetei prevăzute la art. 508 alin. (2) (cazul decăderii din exercițiul drepturilor părintești), care se efectuează de direcția generală de asistență socială și protecția copilului.

De asemenea, conform art. 63 alin. (2) din Legea nr. 215/2001 (în forma în vigoare la data faptelor), primarul îndeplinea funcția de autoritate tutelară, iar potrivit art. 65 din aceeași lege, atribuțiile de autoritate tutelară pot fi delegate secretarului unității administrativ-teritoriale sau altor funcționari publici din aparatul de specialitate cu competențe în acest domeniu, potrivit legii (în prezenta cauză, Direcției de Asistență Socială).

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, potrivit legii, efectuarea raportului de anchetă psihosocială este obligatorie în litigiile care vizează minorii, după cum urmează: art. 375 alin. (2) teza finală C. civ., care reglementează condițiile divorțului prin acordul soților prin procedură notarială; art. 396 alin. (1) C. civ. - *Raporturile dintre părinții divorțați și copiii lor minori*; art. 486 C. civ. - *Neînțelegerile dintre părinți*; art. 496 alin. (3) C. civ. - *Locuința copilului*; art. 497 alin. (2) C. civ. - *Schimbarea locuinței copilului*; art. 498 alin. (2) C. civ. - *Schimbarea felului învățăturii ori al pregătirii profesionale*; art. 499 alin. (4) C. civ. - *Obligația de întreținere*.

Or, în condițiile în care, în toate aceste cauze cu posibil impact psihologic negativ asupra copilului, autoritatea tutelară este competentă, potrivit legii, să întocmească referatele de anchetă

psihosocială pe baza cărora instanțele iau decizii cu privire la situația minorului, nu se poate susține că aceleași persoane nu ar avea calificare în domeniul protecției copilului.

Mai mult, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că martora inspector superior în cadrul compartimentului de autoritate tutelară este chiar cea care a realizat referatul de anchetă psihosocială în cursul procesului de divorț, cunoscând astfel situația familiei. De asemenea, din declarații rezultă că martorele cunoșteau procedura și drepturile minorilor pe care le-au și adus la cunoștința tuturor persoanelor prezente la executare și că au insistat ca părțile să se înțeleagă pentru a ajunge la un acord astfel încât copiii să nu fie traumatizați.

În aceste circumstanțe, susținerea din rechizitoriu că la actele de executare au participat persoane lipsite de competențe în materia protecției copilului este în afara realității.

În raport de cele anterior expuse, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, deși la actele de executare nu a participat un reprezentant al Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Ilfov, în cauză scopul urmărit prin instituirea normei legale (asigurarea unui cadru alcătuit din persoane calificate în domeniul protecției copilului) a fost atins, astfel că nu se poate reține că s-a produs vreo vătămare a drepturilor și intereselor minorilor și nici a părții civile B. (de altfel, acesta nici nu are calitatea de persoană vătămată în cauză, dimpotrivă, fiind persoana care a generat toată această procedură).

Rezultă, așadar, că încălcarea dispoziției art. 911 alin. (2) C. proc. civ. nu îndeplinește toate condițiile prevăzute de norma de incriminare, pentru a atrage răspunderea penală sub aspectul săvârșirii infracțiunii de abuz sau neglijență în serviciu.

C. Cea de-a treia încălcare a dispozițiilor legale pe parcursul executării, reținută de prima instanță, vizează nerespectarea procedurii prevăzută în art. 913 C. proc. civ. incidentă în caz de refuz categoric al minorilor de a-l părăsi pe debitor.

În acest cadru, Înalta Curte de Casație și Justiție urmează să analizeze și cele trei acuzații de fals intelectual, prevăzute în art. 321 alin. (1) C. pen., constând în aceea că inculpatul A., fiind în exercitarea atribuțiilor de serviciu, cu ocazia întocmirii proceselor-verbale din datele de 17 iunie 2016, 1 iulie 2016 și 25 iulie 2016, a omis cu știință a insera refuzul categoric al minorilor de a părăsi persoana vătămată B. și de a se deplasa la domiciliul mamei lor.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, potrivit art. 913 C. proc. civ.: „(1) Dacă executorul constată că însuși minorul refuză în mod categoric să îl părăsească pe debitor sau manifestă aversiune față de creditor, va întocmi un proces-verbal în care va consemna constatările sale și pe care îl va comunica părților și reprezentantului direcției generale de asistență socială și protecția copilului.

(2) Reprezentantul direcției generale de asistență socială și protecția copilului va sesiza instanța competentă de la locul unde se află minorul, pentru ca aceasta să dispună, în funcție de vârsta copilului, un program de consiliere psihologică, pentru o perioadă ce nu poate depăși 3 luni. Cererea se soluționează de urgență în camera de consiliu, prin încheiere nesupusă niciunei căi de atac, pronunțată cu citarea părinților și, după caz, a persoanei la care se află copilul. Dispozițiile legale privind ascultarea copilului rămân aplicabile. (...)”

În primul rând, din modul de redactare a textului, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că nu orice refuz al minorului constituie un impediment la executare și conduce la declanșarea procedurii prevăzute în art. 913 C. proc. civ., executorul judecătoresc dispunând de o marjă de apreciere în a stabili dacă opoziția minorului este una categorică, determinată de refuzul de a-și însoți părintele creditor, sau are alte cauze. Scopul normei este, pe de o parte, de a împiedica executarea hotărârii asupra persoanei minorului prin bruscarea acestuia și, totodată, de a ajuta minorul, prin consiliere psihologică, să își schimbe atitudinea față de părinte.

Analizând probatoriul administrat în cauză pentru a verifica în ce măsură se impunea urmarea acestei proceduri, se constată următoarele:

Referitor la actele de executare ce au avut loc la data de 17 iunie 2016, Înalta Curte de Casație și Justiție reține, din declarațiile martorelor, faptul că inculpatul A. i-a întrebat pe minori dacă vor să meargă în vizită la mama lor, C. și D. spunând că nu vor. Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, în aceste circumstanțe, cei doi părinți au ajuns la un acord, stabilind ca „tatăl, în zilele următoare, să se întâlnească cu mama la școala copiilor unde avea loc o serbare, apoi să meargă în parc și ulterior la locuința mamei, pentru acomodarea copiilor cu aceasta.”

Aceleași împrejurări referitoare la înțelegerea dintre părinți rezultă și din procesul-verbal întocmit de executorul judecătoresc la data de 17 iunie 2016, consemnându-se inclusiv acordul debitorului ca mama minorilor să aibă legături personale cu aceștia.

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în aceste condiții de înțelegere dintre creditor și debitor, executarea silită nu a mai avut loc. Existența acordului dintre părți asupra modului de punere în executare a hotărârii judecătorești împiedica continuarea procedurii și excludea intervenția statului, prin executor, în această materie operând principiul disponibilității.

Totodată, se reține că inculpatul A. nu a consemnat în procesul-verbal refuzul minorilor C. și D.

Deși reține refuzul minorilor C. și D., instanța de apel apreciază că, în condițiile înțelegerii dintre părți, la acel moment nu era aplicabilă procedura prevăzută în art. 913 C. proc. civ. care presupunea intervenția instanței de judecată și impunerea unui program de consiliere psihologică, prin mijlocirea unei persoane calificate în acest sens, dar străine copiilor, care să ajute la reluarea relației cu mama. Aceasta întrucât părinții, de comun acord, au convenit să existe o perioadă de acomodare a copiilor, pentru ca apropierea acestora de mama lor să se realizeze în mod natural, prin participarea mamei la activitățile minorilor din perioada imediat următoare. De altfel, acesta era și interesul major al copiilor, respectiv de a fi încurajată interacțiunea cu mama lor, pe care nu o văzuseră o perioadă îndelungată, timp în care, astfel cum rezultă din sentința de divorț, „au fost lăsați să creadă că mama lor i-a părăsit și este dezinteresată de ei”, pentru a putea fi reluate legăturile firești cu aceasta.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține, așadar, că, din perspectiva acuzației de abuz în serviciu, nu se poate reține o încălcare a legii de către inculpat prin neurmarea procedurii prevăzute în art. 913 C. proc. civ.

În ceea ce privește infracțiunea de fals intelectual, constând în omisiunea de a consemna în procesul-verbal refuzul celor doi minori, astfel cum în mod constant s-a arătat în doctrină, deși neprevăzută de lege în mod expres, este necesar ca acțiunea ce constituie elementul material al laturii obiective, respectiv cea de atestare a unor împrejurări necorespunzătoare adevărului sau omisiunea de a insera date sau împrejurări să fie producătoare de consecințe juridice. În cauză, neconsemnarea refuzului minorilor producea aceste consecințe juridice, în condițiile în care constatarea „refuzului categoric” sau „a manifestării aversiunii față de creditor” conducea la declanșarea procedurii de sesizare a instanței și obligarea celor doi minori la un program de consiliere psihologică. Sub aspectul laturii subiective, pentru reținerea infracțiunii, este necesar ca fapta să fie comisă cu vinovăție sub forma intenției directe sau indirecte, ceea ce presupune că inculpatul a prevăzut rezultatul faptei sale, respectiv lipsirea copiilor de această procedură de consiliere psihologică și l-a urmărit sau a acceptat posibilitatea producerii lui.

În speță, în condițiile în care părțile ajunseseră la o înțelegere care avea ca scop acomodarea copiilor cu mama, procedura prevăzută în art. 913 C. proc. civ. nefiind incidentă, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că inculpatul A. nu a acționat cu forma de vinovăție

prevăzută de lege (să prevadă și să urmărească lipsirea copiilor de terapia din partea unui psiholog). Executarea silită nu a continuat urmare a acordului dintre părți asupra modului de executare a dispoziției instanței, inculpatul acționând cu bună-credință și în interesul minorilor, astfel cum acesta a fost apreciat de ambii părinți, ca apropierea copiilor de mamă să aibă loc natural, în urma contactului cu aceasta, într-un cadru neutru (serbare, parc) și în prezența tatălui.

În aceste circumstanțe de fapt, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, deși în procesul-verbal din data de 17 iunie 2016 executorul judecătoresc nu a consemnat poziția celor doi minori, în cauză, sub aspectul laturii subiective, nu sunt îndeplinite condițiile de tipicitate ale infracțiunii de fals intelectual prevăzută în art. 321 alin. (1) C. pen., astfel că, în baza art. art. 396 alin. (5) raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. proc. pen., va dispune achitarea inculpatului.

Aceeași concluzie se impune și în privința faptei comise la data de 1 iulie 2016.

În ceea ce privește actele de executare ce au avut loc la data de 25 iulie 2016, Înalta Curte de Casație și Justiție reține următoarele:

La data de 13 iulie 2016, creditoarea H. a sesizat din nou Biroul executorului judecătoresc A., arătând faptul că debitorul nu a respectat înțelegerea anterioară. S-a solicitat ca executorul să facă toate demersurile legale necesare pentru a obliga debitorul să respecte hotărârea judecătorească, astfel încât în perioada vacanței de vară să poată lua minorii la domiciliul său (prin sentința civilă nr. 16278 din 18 noiembrie 2015 a Judecătoriei Sectorului 3 București, s-a dispus ca mama să aibă legături personale cu minorii în vacanța de vară, în luna iulie din data de 1 iulie și până la 31 iulie).

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că procedura prevăzută în dispozițiile art. 913 C. proc. civ. nu a fost respectată în ceea ce privește consemnarea de către inculpat, în procesul-verbal, a refuzului ferm al minorilor C. și D. de a-și însoți mama.

Apărările inculpatului sub acest aspect au vizat faptul că a fost în imposibilitate de a menționa această poziție, din cauza modului de desfășurare a executării, care a determinat părăsirea rapidă a locuinței debitorului.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că nimic nu oprea executorul să consemneze în procesul-verbal, ulterior plecării de la domiciliul lui B., poziția fermă a celor doi minori, să menționeze circumstanțele care au determinat să procedeze în acest mod și, ulterior, să procedeze la comunicarea acestuia către Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Ilfov.

Toate datele în posesia cărora era inculpatul, rezultate din cererile formulate de creditoare, conduceau la concluzia că debitorul nu a respectat înțelegerile anterioare și nu urmărea să faciliteze legăturile mamei cu copiii pentru ca reacomodarea acestora cu cea care le-a dat viață să se realizeze cât mai natural cu putință. De altfel, chiar inculpatul a recunoscut în fața instanței că a realizat că acordul lui B. pentru ca minorii să meargă la domiciliul mamei era unul doar formal. De asemenea, poziția celor doi copii la termenul din data de 25 iulie 2016 a fost una fermă, de refuz de a-și însoți mama. Actele de executare nu au fost sistate, ca în celelalte cazuri, de acordul părților, ci nu s-au mai desfășurat cu privire la minori din cauza refuzului acestora, împrejurare ce impunea consemnarea poziției lor.

În aceste condiții, deși nu se poate reține că inculpatul a acționat cu intenție directă, în sensul că a urmărit ca minorii să nu beneficieze de o eventuală consiliere psihologică (ce putea să fie decisă de instanță, în funcție de vârsta copiilor), totuși, dată fiind pregătirea sa de specialitate, a prevăzut consecințele acțiunii sale de neconsemnare a refuzului celor doi minori C. și D. de a-și însoți mama.

Ca atare, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că în privința faptei din data de 25 iulie 2016 sunt îndeplinite condițiile de tipicitate, atât sub aspectul laturii obiective (constând în omisiunea consemnării refuzului minorilor), cât și sub aspectul laturii subiective (fapta fiind comisă cu vinovăție sub forma intenției indirecte) ale infracțiunii de fals intelectual prevăzută în art. 321 alin. (1) C. pen.

Analizând în ce măsură aceleași fapte, constând în încălcarea dispozițiilor art. 913 C. proc. civ. prin neconsemnarea poziției minorilor C. și D., au produs o vătămare drepturilor și intereselor acestora, pentru a fi întrunite și elementele constitutive ale infracțiunii de abuz în serviciu, Înalta Curte de Casație și Justiție reține, între altele, următoarele:

Singura vătămare care poate fi analizată în raport de dispoziția legală nesocotită de inculpat în exercitarea atribuțiilor de serviciu constă în lipsirea minorilor C. și D. de un program de consiliere care să îi ajute să își schimbe atitudinea față de mamă. Însă, pentru a constitui urmarea imediată a infracțiunii de abuz în serviciu, această vătămare trebuie să fie una reală, concretă, dovedită și nu prezumată sau doar ipotetică și, totodată, trebuie să atingă o anumită intensitate pentru a atrage cea mai gravă formă de răspundere (Decizia Curții Constituționale nr. 405 din 15 iunie 2016, publicată în M. Of. nr. 517 din 8 iulie 2016).

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în cauză, nu s-au administrat probe din care să rezulte că, într-adevăr, pentru cei doi minori ar fi fost nevoie de un program de consiliere. Mai mult, din declarațiile martorei H. a rezultat că, după incidentul din data de 25 iulie 2016, la următoarea încercare de punere în executare a hotărârii, fiica sa, C. a fost de acord să meargă la ea.

Se constată că, după incidentul din data de 25 iulie 2016, poziția celor doi minori a fost diferită, aceștia acceptând să o viziteze pe mama lor la domiciliu, vizite ce au continuat săptămânal, până la pronunțarea hotărârii de divorț.

În aceste condiții, Înalta Curte de Casație și Justiție nu poate reține că prin încălcarea de către executor a dispozițiilor art. 913 C. proc. civ. minorii au fost vătămați prin aceea că au fost lipsiți de consiliere de specialitate care să îi ajute să își modifice atitudinea față de mamă, de vreme ce, la interval de mai puțin de o lună, fără intervenția unui psiholog, poziția acestora s-a schimbat, acceptând să meargă la locuința mamei.

În raport de aceste considerente, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că în cauză nu a existat o vătămare concretă adusă drepturilor minorilor C. și D., astfel că, sub aspectul laturii obiective, nu sunt îndeplinite condițiile de tipicitate pentru reținerea infracțiunii de abuz în serviciu, constând în încălcarea dispozițiilor art. 913 C. proc. civ., fapta atrăgând, astfel cum s-a arătat anterior, răspunderea penală numai în ceea ce privește infracțiunea de fals intelectual.

Pentru considerentele menționate anterior, în temeiul art. 421 pct. 2 lit. a) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a admis apelul declarat de inculpatul A. împotriva sentinței nr. 91/F din 10 mai 2019 a Curții de Apel București, Secția I penală.

A desființat, în totalitate, sentința nr. 91/F din 10 mai 2019 a Curții de Apel București, Secția I penală și, rejudecând:

În temeiul art. 396 alin. (5) raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C. proc. pen., a achitat pe inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de abuz în serviciu, prevăzută în art. 297 alin. (1) C. pen.

În temeiul art. 396 alin. (5) raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. proc. pen., a achitat pe inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de fals intelectual, prevăzută în art. 321 alin. (1) C. pen. (fapta din data de 17 iunie 2016).

În temeiul art. 396 alin. (5) raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. proc. pen., a achitat pe inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de fals intelectual, prevăzută în art. 321 alin. (1) C. pen. (fapta din data de 1 iulie 2016).

În baza art. 396 alin. (3) C. proc. pen. raportat la art. 80 C. pen., a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei față de inculpatul A., pentru infracțiunea de fals intelectual, prevăzută în art. 321 alin. (1) C. pen. (fapta din data de 25 iulie 2016).

În baza art. 81 C. pen., a aplicat inculpatului A. un avertisment.

A făcut aplicarea în cauză a dispozițiilor art. 575 alin. (2) C. proc. pen.

A lăsat nesoluționată acțiunea civilă formulată de partea civilă B. și de părțile civile C., D., E., F., G., prin reprezentant legal B.

8. Abuz în serviciu. Funcționar public. Instigare

C. pen., art. 47, art. 175, art. 297

1. Asistentul medical încadrat cu contract de muncă pe o perioadă nedeterminată în cadrul unui spital din sistemul public de sănătate exercită, cu titlu permanent și cu o remunerație, o funcție publică, în accepțiunea dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. pen. și, în consecință, are calitatea de funcționar public.

2. Determinarea asistentului medical - încadrat cu contract de muncă pe o perioadă nedeterminată în cadrul unui spital din sistemul public de sănătate - să încalce, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, dispozițiile art. 190 alin. (8) C. proc. pen., prin refuzul de a recolta probe biologice din dispoziția organelor de constatare în cazul conducerii unui vehicul de către o persoană aflată sub influența băuturilor alcoolice, întrunește condițiile de tipicitate obiectivă ale instigării la infracțiunea de abuz în serviciu prevăzută în art. 47 C. pen. raportat la art. 297 alin. (1) C. pen., atât sub aspectul calității de funcționar public a persoanei instigate, cât și sub aspectul încălcării dispozițiilor din legislația primară.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 237/RC din 21 iulie 2020

Prin sentința nr. 1437 din 19 iunie 2019 pronunțată de Judecătoria Cluj-Napoca, Secția penală, s-au dispus următoarele:

În temeiul art. 396 alin. (2) C. proc. pen., a fost condamnată inculpata A. pentru săvârșirea infracțiunii de instigare la favorizarea făptuitorului în formă continuată, prevăzută în art. 47 C. pen. raportat la art. 269 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. și art. 75 alin. (2) lit. b) C. pen.

În temeiul art. 396 alin. (2) C. proc. pen., a fost condamnată inculpata A. pentru săvârșirea infracțiunii de instigare la abuz în serviciu în formă continuată, prevăzută în art. 47 C. pen. raportat la art. 297 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. și art. 75 alin. (2) lit. b) C. pen.

Conform art. 38 alin. (2) C. pen., s-a constatat că cele două infracțiuni săvârșite de inculpată se află în concurs formal.

Prin decizia nr. 1450/A din 6 decembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori, s-a admis apelul declarat de inculpata A. împotriva sentinței penale nr. 1437

din 19 iunie 2019 a Judecătoriei Cluj-Napoca pe care a desființat-o referitor la soluția privind infracțiunea prevăzută în art. 47 C. pen. raportat la art. 269 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen.

În temeiul art. 396 alin. (5) C. proc. pen. raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) C. proc. pen., a fost achitată inculpata A. de sub învinuirea de a fi săvârșit infracțiunea de instigare la favorizarea făptuitorului în formă continuată, prevăzută în art. 47 C. pen. raportat la art. 269 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen.

A fost menținută pedeapsa la care a fost condamnată inculpata pentru săvârșirea infracțiunii de instigare la abuz în serviciu în formă continuată, prevăzută în art. 47 C. pen. raportat la art. 297 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. și art. 75 alin. (2) lit. b) C. pen.

Pentru a pronunța această decizie, instanța de apel a reținut, între altele, următoarele:

Inculpata A. s-a aflat la conducerea Unității de Primiri Urgențe (UPU) - SMURD a Spitalului Clinic Județean de Urgență C. din luna ianuarie 2013, având, potrivit fișei postului, responsabilitatea de a cunoaște și aplica legislația în vigoare, precum și de a conduce activitatea secției în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Inculpata a elaborat, în mod unilateral, la data de 20 octombrie 2016, o procedură care indica situațiile în care personalul medical din cadrul UPU - SMURD poate recolta probe biologice de sânge, din conținutul acesteia rezultând faptul că nu se vor recolta probe de sânge, la solicitarea poliției, de la persoane care nu au fost implicate în accidente de circulație. Totodată, inculpata a elaborat și un Formular de confirmare a instruirii, având același conținut și care a fost transmis în secție prin grija asistentei șefe.

Formularul în discuție a fost predat martorei B., care a intrat în serviciu la data de 21 octombrie 2016, iar aceasta a semnat de luare la cunoștință.

În data de 22 octombrie 2016, în jurul orei 01:00, numitul D. a fost depistat în trafic de către organele de poliție conducând un autoturism sub influența băuturilor alcoolice, în urma testării cu aparatul etilotest rezultând o valoare a alcoolemiei de 0,67 mg/l alcool pur în aerul expirat. D. a fost prezentat la UPU de către agenții de poliție rutieră pentru a i se recolta probe biologice, însă asistenta medicală B. le-a comunicat că există o dispoziție dată de șefa secției, A., prin care i se interzicea să recolteze probe biologice de sânge dacă șoferii nu erau implicați în accidente de circulație, aspect confirmat de medicul șef de tură, chiar și după contactarea telefonică a inculpatei.

Deși inculpata a fost contactată de procurorul de serviciu, aceasta a solicitat asistentei medicale să respecte indicațiile inițiale.

În perioada de timp cât polițiștii s-au aflat în cadrul UPU, li s-a comunicat faptul că, potrivit indicațiilor venite de la inculpată, recoltarea de probe biologice de sânge în astfel de situații ar trebui să fie făcută de IML C., motiv pentru care trebuie să se deplaseze la sediul acestei unități medico-legale. Ca atare, polițiștii s-au deplasat și la IML C., însă nu au reușit să obțină recoltarea probelor biologice de sânge, întrucât nu era vreo persoană în acel loc.

Într-un final, la sugestia inculpatei, martora B. le-a predat polițiștilor, în baza unui proces-verbal, o trusă standard de recoltare a probelor biologice de sânge, în scopul ca oamenii legii să se deplaseze la o altă unitate medicală, unde să fie recoltate probele biologice. Aceștia s-au deplasat, atât la Clinica Medicală III, cât și la Spitalul Militar C., însă nu au reușit să obțină recoltarea de probe biologice de sânge, întrucât personalul medical din cadrul acestor unități medicale nu mai fusese confruntat cu această procedură și nu cunoștea modalitatea concretă în care trebuie să procedeze.

Cercetările care au avut ca obiect comiterea infracțiunii de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului, prevăzută în art. 336 alin. (1) C. pen., de către martorul D., s-au desfășurat în cadrul dosarului penal nr. X., însă, pe fondul lipsei probelor biologice de sânge (esențiale pentru tragerea la răspundere penală), prin ordonanța din data de 27 decembrie 2016 s-a dispus clasarea cauzei.

În aceeași noapte de 22 octombrie 2016, câteva ore mai târziu, respectiv la 04:35, organele de poliție au prezentat la UPU pe martorul E., surprins în trafic având o alcoolemie de 0,71 mg/l alcool pur în aerul expirat, însă martora B. le-a comunicat că decizia ei de a refuza recoltarea probelor biologice de sânge nu se schimbă, pe fondul poziției exprimate mai devreme de inculpata A., motiv pentru care, la ora 05:15, între aceasta și polițist a fost încheiat un nou proces-verbal în baza căruia martora i-a predat o trusă de recoltare, cu ajutorul căreia să recolteze probe biologice la altă unitate spitalicească (deși polițistul îi comunicase asistentei medicale că demersurile inițiale de la Clinica Medicală III și Spitalul Militar C. au eșuat).

Cercetările care au avut ca obiect comiterea infracțiunii de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului, prevăzută în art. 336 alin. (1) C. pen., de către martorul E., s-au desfășurat în cadrul dosarului penal nr. Y., însă, pe fondul lipsei probelor biologice de sânge (esențiale pentru tragerea la răspundere penală), prin ordonanța din data de 27 decembrie 2016 s-a dispus clasarea cauzei.

Instanța de apel a reținut că activitatea inculpatei A., constând în emiterea dispoziției scrise din data de 21 octombrie 2016, prin care aceasta, în calitate de șefă a Secției UPU - SMURD a Spitalului Clinic Județean de Urgență C., a instruit personalul aflat în subordine să refuze recoltarea de mostre biologice de la persoanele neimplicate în accidente rutiere, decizie reiterată verbal către asistenta medicală B. în noaptea de 21/22 octombrie 2016, cu toate că potrivit prevederilor legale în vigoare exista obligația personalului medical de a recolta respectivele probe, se circumscrie laturii obiective a infracțiunii de instigare la abuz în serviciu, în formă continuată, prevăzută în art. 47 C. pen. raportat la art. 297 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 35 C. pen.

Împotriva deciziei nr. 1450/A din 6 decembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori a declarat recurs în casație inculpata A.

Prin încheierea de cameră de consiliu din data de 26 mai 2020 s-a admis în principiu cererea de recurs în casație formulată de inculpata A. împotriva deciziei nr. 1450/A din 6 decembrie 2019 a Curții de Apel Cluj, Secția penală și de minori și s-a trimis cauza completului, în vederea judecării recursului în casație.

Examinând cauza prin prisma criticilor circumscrise cazului de casare prevăzut în dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție constată că recursul în casație este nefondat.

Prealabil analizării pe fond a cauzei, se reține că, potrivit dispozițiilor art. 433 C. proc. pen., recursul în casație este o cale extraordinară de atac, prin intermediul căreia este analizată conformitatea hotărârilor definitive cu regulile de drept prin raportare la cazurile de casare expres și limitativ prevăzute de lege, care vizează exclusiv legalitatea hotărârii.

Ca atare, motivele de casare invocate de recurent trebuie să se raporteze la situația factuală și la elementele care au circumstanțiat activitatea infracțională astfel cum au fost stabilite de instanța de apel, în baza analizei mijloacelor de probă administrate în cauză, prin hotărârea atacată, întrucât în această cale extraordinară de atac se analizează doar aspecte de drept, Înalta Curte de Casație și Justiție neputând proceda la evaluarea materialului probator sau la reaprecierea situației de fapt.

Analizând motivele invocate de inculpata A. în cererea de recurs în casație și susținute cu ocazia dezbaterii pe fond a cauzei, prin raportare la cazul de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție constată că o primă critică vizează greșita reținere de către instanța de apel a calității de funcționar public a martorei B. prin raportare la considerentele Deciziei nr. 26/2014 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în opinia apărării fiind incidente dispozițiile art. 10 din O. U. G. nr. 144/2008 care prevăd că asistentul medical nu este funcționar public.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, potrivit art. 297 alin. (1) C. pen., constituie infracțiunea de abuz în serviciu fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice.

Subiectul activ al infracțiunii de abuz în serviciu este funcționarul public.

Potrivit dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. pen., „funcționar public, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație exercită (...) o funcție publică de orice natură.”

În jurisprudența sa, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că sintagma „funcție publică de orice natură” în sensul art. 175 alin. (1) lit. b) C. pen. definește o categorie mai largă decât funcția publică, așa cum este înțeleasă în dreptul administrativ, iar noțiunea de „funcționar public” este mai cuprinzătoare decât cea la care se referă art. 2 din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată, cu modificările și completările ulterioare și că determinante pentru includerea sau excluderea unei persoane de la incidența dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. pen. sunt două criterii, și anume: exercitarea unei funcții specifice în cadrul unui sistem public și finanțarea din fonduri publice a structurii în cadrul căreia este exercitată funcția specifică (Decizia nr. 26/2014 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, ale cărei considerente au fost preluate în Decizia nr. 8/2017 a aceleiași instanțe).

De asemenea, Curtea Constituțională, în Decizia nr. 2/2014 prin care a stabilit că dispozițiile art. I pct. 5 și art. II pct. 3 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte normative și articolul unic din Legea pentru modificarea art. 253¹ din Codul penal sunt neconstituționale, a reținut că „semnificația noțiunii de funcționar public din dreptul penal nu este echivalentă cu cea de funcționar din dreptul administrativ (...), potrivit legii penale, noțiunile de funcționar public și de funcționar au un înțeles mai larg decât acela de funcționar din dreptul administrativ, datorită atât caracterului relațiilor sociale apărute prin incriminarea unor fapte socialmente periculoase, cât și faptului că exigențele de apărare a avutului și de promovare a intereselor colectivității impun o cât mai bună ocrotire prin mijloacele dreptului penal (...), în legea penală, funcționarul este definit exclusiv după criteriul funcției pe care o deține sau, cu alte cuvinte, dacă își exercită activitatea în serviciul unei unități determinate prin legea penală, supus unui anumit statut sau regim juridic.” În considerentele aceleiași decizii, instanța de contencios constituțional a statuat că „determinante pentru includerea sau excluderea persoanelor de la incidența normei penale sunt criterii precum natura serviciului prestat, temeiul juridic în baza căruia se prestează respectiva activitate sau raportul juridic dintre persoana în cauză și autoritățile publice, instituțiile publice, instituțiile sau alte persoane juridice de interes public.”

Raportând aceste considerații teoretice și principii jurisprudențiale la cauza dedusă judecării, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că martora B. exercită o funcție specifică

(personal medical care acordă servicii medicale) în sistemul public de sănătate, în cadrul unei structuri (Spitalul Clinic Județean de Urgență C. - Unitatea Primiri Urgențe - SMURD) finanțată din fonduri publice. Astfel, potrivit dispozițiilor art. 100 alin. (7) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, cu modificările și completările ulterioare, „UPU și CPU din cadrul spitalelor de urgență sunt finanțate din bugetul de stat și din veniturile proprii ale Ministerului Sănătății, din bugetul de stat prin bugetele ministerelor și instituțiilor cu rețea sanitară proprie cu sumele aferente cheltuielilor de personal, cheltuielilor cu medicamentele, reactivi și materiale sanitare, cheltuielilor ocazionate de investigațiile paraclinice pentru cazurile rezolvate în aceste structuri (...)”, iar conform art. 193 alin. (1) lit. a), b) și c) din aceeași lege, „spitalele publice din rețeaua Ministerului Sănătății și ale ministerelor și instituțiilor cu rețea sanitară proprie, cu excepția spitalelor din rețeaua autorităților administrației publice locale, primesc, în completare, sume de la bugetul de stat sau de la bugetele locale, care vor fi utilizate numai pentru destinația pentru care au fost alocate (...)”.

Reținând și faptul că martora B. este încadrată ca asistentă medicală cu contract de muncă pe perioadă nedeterminată în cadrul Spitalului Clinic Județean de Urgență C. - Unitatea Primiri Urgențe - SMURD și primește salariul din fonduri publice, rezultă că aceasta exercită, cu titlu permanent și cu o remunerație, o funcție publică în accepțiunea dispozițiilor art. 175 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. pen. și, în consecință, este funcționar public.

Ca atare, dispozițiile art. 10 din O. U. G. nr. 144/2008 privind exercitarea profesiei de asistent medical generalist, a profesiei de moașă și a profesiei de asistent medical, precum și organizarea și funcționarea Ordinului Asistenților Medicali Generaliști, Moașelor și Asistenților Medicali din România, potrivit căroră: „având în vedere natura profesiei de asistent medical generalist, de moașă și de asistent medical și obligațiile fundamentale ale acestora față de pacienți în exercitarea profesiei, asistentul medical generalist, moașa și asistentul medical nu sunt funcționari publici”, invocate de apărare, nu sunt incidente în cauză. De altfel, textul legal menționat nu este de natură să conducă la excluderea asistentului medical din sfera funcționarilor publici reglementată de Codul penal, întrucât acesta se referă, exclusiv, la exercitarea profesiei de asistent medical generalist, a profesiei de moașă și a profesiei de asistent medical și la obligațiile acestor categorii profesionale față de pacienții lor.

A mai susținut apărarea că Decizia nr. 26/2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală nu este aplicabilă în cauză, întrucât există o diferență majoră între „beneficiarul serviciului public de sănătate” la care face trimitere instanța supremă în decizia menționată - pacientul -, astfel cum acesta este definit în art. 1 din Legea nr. 46/2003 - și „beneficiarul serviciului public de sănătate” din speța dedusă judecății. Conducătorul auto nu poate fi considerat pacient în accepțiunea dată de lege acestei noțiuni, întrucât nu a solicitat prestarea vreunui serviciu medical, deci nu i s-a încălcat niciun drept, iar organul de cercetare penală care a solicitat recoltarea probelor de sânge nu are calitatea specială cerută de lege, aceea de pacient, supusă analizei prin Decizia nr. 26/2014.

Din situația de fapt, astfel cum a fost reținută de instanța de apel, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului nu este incidentă în speță.

Astfel, în considerentele deciziei penale recurate s-a reținut că activitatea infracțională a inculpatei A. a constat în emiterea dispoziției scrise din data de 21 octombrie 2016 prin care, în calitate de medic șef al Secției UPU - SMURD din cadrul Spitalului Clinic Județean de Urgență C., a instruit personalul aflat în subordinea sa să refuze recoltarea de probe biologice de la persoanele neimplicate în accidente rutiere, decizie reiterată verbal către asistenta medicală B. în noaptea de 21/22 octombrie 2016, deși potrivit dispozițiilor legale în vigoare (art. 190 alin. 8 C.

proc. pen., art. 88 alin. 1 lit. a și art. 125 lit. c din O. U. G. nr. 195/2002) exista obligația personalului medical de a recolta probe biologice la solicitarea organelor de poliție.

O altă critică se referă la faptul că norma legală pretins încălcată de către inculpată este Ordinul comun al M.J./M.S. nr. 255/1134/2000 care în art. 33 alin. (1) și în art. 19 alin. (1) statuează în mod clar și fără echivoc că obligația recoltării probelor de sânge și examinarea conducătorilor auto ar fi revenit Institutului de Medicină Legală C. și, numai în subsidiar, Spitalului Clinic Județean de Urgență C. - Unitatea Primiri Urgențe și că acest ordin, care se aplică cu prioritate, este legislație secundară, iar potrivit Deciziei Curții Constituționale nr. 405/2016, textul legal încălcat trebuie să fie legislație primară.

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că aceste susțineri ale apărării pornesc de la contestarea situației de fapt, solicitându-se reinterpretarea materialului probator administrat în cauză, cu consecința stabilirii unei alte baze factuale.

Înalta Curte de Casație și Justiție reamintește că dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen. permit verificarea hotărârii exclusiv în drept, din perspectiva concordanței între starea de fapt reținută de instanța de fond și cea de apel și conținutul normei de incriminare stabilit la încadrarea juridică, nefiind abilitată să dea o nouă interpretare probelor administrate în cauză și nici să rețină o stare de fapt diferită de cea valorificată de instanța de apel. Așadar, nu pot fi cenzurate, în această cale extraordinară de atac, starea de fapt reținută prin sentința primei instanțe și menținută prin decizia recurată ori concordanța acestora cu probele administrate în cauză, limitarea obiectului recursului în casație la situațiile de drept strict prevăzute de lege excluzând rejudecarea cauzei pentru a treia oară, în parametrii în care a avut loc judecata în fond și în apel.

Fără a proceda la evaluarea chestiunii invocate de apărare, Înalta Curte de Casație și Justiție observă, așa cum a reținut și instanța de apel, că dispozițiile art. 33 alin. (1) din Ordinul comun al M.J./M.S. nr. 255/1134/2000 care prevăd că: „În vederea efectuării expertizelor medico-legale pentru a stabili intoxicația etilică, recoltarea sângelui necesar pentru determinarea alcoolemiei se face în cadrul instituțiilor de medicină legală sau, dacă acest lucru nu este posibil, în alte unități sanitare de la toate persoanele aduse de organele competente, cu respectarea normelor metodologice privind recoltarea probelor de sânge în vederea stabilirii intoxicației etilice” și art. 19 din același ordin care prevede că: „Examinările medico-legale dispuse de instanțele de judecată sau de organele de urmărire penală se efectuează de regulă la sediul instituțiilor de medicină legală sau, în caz de urgență, la sediul unităților sanitare” se referă la expertizele medico-legale și la examinările medico-legale dispuse de organele judiciare și nu la recoltarea de probe biologice în vederea stabilirii alcoolemiei.

Or, din situația de fapt reținută de instanța de apel rezultă că asistenta medicală B. avea, ca atribuție de serviciu, recoltarea, la solicitarea organelor de poliție, a probelor biologice de la conducătorii auto surprinși în trafic sub influența băuturilor alcoolice.

Referitor la norma din legislația primară care impunea personalului medical obligația de a recolta în cel mai scurt timp probe de sânge de la șoferii surprinși în trafic sub influența alcoolului, la solicitarea organelor de poliție, instanța de apel a arătat că se regăsește în cuprinsul art. 190 alin. (8) C. proc. pen. (lege organică), care prevede că „recoltarea probelor biologice se efectuează (...) de către un medic, asistent medical sau de către o persoană cu pregătire medicală de specialitate, în cel mai scurt timp, într-o instituție medicală, în condițiile stabilite de legile speciale.”

Condițiile la care se referă art. 190 alin. (8) C. proc. pen. sunt prevăzute în art. 88 alin. (1) lit. a) și art. 125 lit. c) din O. U. G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, cu

modificările și completările ulterioare (care constituie tot norme de reglementare primară), iar norma din legislația secundară care detaliază conținutul art. 190 alin. (8) C. proc. pen. și care este emisă în aplicarea dispozițiilor relevante din O. U. G. nr. 195/2002 este reglementată în art. 3 din Ordinul Ministerului Sănătății nr. 1512/2013, în vigoare la data faptelor, modificat prin Ordinul nr. 1192/2014.

Potrivit art. 88 alin. (1) lit. a) din O. U. G. nr. 195/2002, recoltarea mostrelor biologice se face în prezența unui polițist rutier, în condițiile art. 190 alin. (8) C. proc. pen., în interiorul unităților de asistență medicală autorizate, iar potrivit art. 125 lit. c) din O. U. G. nr. 195/2002, Ministerul Sănătății elaborează norme cu privire la prelevarea probelor biologice în vederea stabilirii alcoolemiei.

Așadar, se constată că atribuția de serviciu a martorei B., de a recolta probe biologice de la persoanele surprinse în trafic, conducând vehicule sub influența băuturilor alcoolice, din dispoziția organelor de constatare, era suficient de caracterizată prin normele de reglementare primară anterior menționate, pentru a se reține că izvorul acesteia era însăși legea, în sensul său formal și material.

În fine, apărarea a susținut că organul de urmărire penală se afla în culpă, întrucât la momentul prezentării la unitatea medicală cu cei doi conducători auto în vederea recoltării de probe biologice nu era emisă ordonanța de începere a urmăririi penale *in rem*.

Susținerea apărării nu este întemeiată; din înscrisurile atașate la dosar rezultă că organele de cercetare penală au întocmit ordonanțe scrise prin care au dispus examinarea fizică a martorilor D. și E. și că aceștia și-au manifestat în scris consimțământul pentru a fi examinați.

Pe de altă parte, din dispozițiile art. 190 alin. (8) C. proc. pen. rezultă că nu este necesară începerea urmăririi penale, deoarece recoltarea probelor biologice se face din dispoziția organului de constatare și nu a organului de urmărire penală.

Nu în ultimul rând, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că între refuzul asistentei medicale de a proceda la recoltarea probelor de sânge și maniera în care a fost formulată solicitarea de recoltare nu există legătură de cauzalitate. Motivul pentru care martora B. nu a dat curs solicitării agenților de poliție a fost existența dispoziției scrise emise de către inculpată și reiterată verbal, iar nu faptul că aceștia din urmă nu ar fi prezentat o ordonanță prin care să solicite prelevarea probelor biologice.

Față de cele ce preced, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că fapta pentru care s-a dispus condamnarea recurentei inculpate A., astfel cum a fost stabilită de instanța de apel, corespunde tipicității obiective a infracțiunii de instigare la abuz în serviciu, prevăzută în art. 47 C. pen. raportat la art. 297 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen.

În consecință, în temeiul art. 448 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca nefondat, recursul în casație formulat de inculpata A. împotriva deciziei nr. 1450/A din 6 decembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori.

9. Conflict de interese. Folosirea funcției pentru favorizarea unor persoane

C. pen., art. 301

1. Fapta administratorului judiciar desemnat de judecătorul-sindic, de a presta servicii de evidență contabilă către societatea administrată în baza încheierii judecătorului-sindic, printr-o societate în cadrul căreia are calitatea de asociat, constituie infracțiunea de conflict de interese, devenită infracțiunea de folosire a funcției pentru favorizarea unor persoane prevăzută în art. 301 alin. (1) C. pen.

2. Cumulul de funcții - de administrator judiciar al unei societăți și de asociat în cadrul societății care prestează servicii de evidență contabilă către societatea administrată în baza încheierii judecătorului-sindic - nu se circumscrie sintagmei de „raporturi comerciale” și, în consecință, nu determină aplicabilitatea Deciziei nr. 6/2017 a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 69/RC din 20 februarie 2020

Prin sentința penală nr. 405 din 4 mai 2018 pronunțată de Judecătoria Piatra Neamț, s-au dispus următoarele:

În baza art. 396 alin. (5) C. proc. pen. raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) C. proc. pen. și art. 4 C. pen., a fost achitat inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de folosire a funcției pentru favorizarea unor persoane (fost conflict de interese) în formă continuată, prevăzută în art. 301 C. pen. raportat la art. 308 C. pen., cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen., întrucât faptele nu mai sunt prevăzute de legea penală.

Prin decizia nr. 996 din 9 octombrie 2019 a Curții de Apel Bacău, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, în baza art. 421 pct. 2 lit. a) C. proc. pen., au fost admise apelurile declarate de procuror și partea civilă B. împotriva sentinței penale nr. 405 din 4 mai 2018 pronunțată de Judecătoria Piatra Neamț.

S-a desființat în totalitate sentința apelată, s-a reținut cauza spre rejudecare și, în fond:

S-a făcut aplicarea în cauză a prevederilor art. 5 C. pen. și, în consecință, s-au reținut ca lege penală mai favorabilă dispozițiile art. 253¹ alin. (1) C. pen. anterior, ca normă de incriminare a faptei comise de inculpat.

A fost condamnat inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de conflict de interese, prevăzută în art. 253¹ alin. (1) C. pen. anterior, cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pen. anterior și art. 5 C. pen., la pedeapsa de 6 luni închisoare.

În baza art. 81 C. pen. anterior, s-a suspendat condiționat executarea acestei pedepse pe durata unui termen de încercare de 2 ani și 6 luni, fixat în condițiile art. 82 C. pen. anterior.

S-a interzis inculpatului exercițiului drepturilor prevăzute în art. 64 alin. (1) lit. a) teza a II-a și lit. b) C. pen. anterior, ca pedeapsă accesorie.

În baza art. 71 alin. (5) C. pen. anterior, pe durata suspendării executării pedepsei, s-a dispus suspendarea executării pedepsei accesorii.

S-a atras atenția inculpatului asupra dispozițiilor art. 83 C. pen. anterior.

Împotriva acestei decizii a declarat, în termenul legal, recurs în casație inculpatul A., considerând că norma penală în baza căreia a fost trimis în judecată nu mai păstrează configurația juridică, prin verificarea conținutului constitutiv al infracțiunii reținute în sarcina sa, atât pe latură obiectivă (situația premisă, elementul material - acțiunea/inacțiunea, urmarea

imediată, legătura de cauzalitate, locul și timpul săvârșirii infracțiunii), cât și pe latură subiectivă (formele și modalitățile vinovăției, mobilul, scopul) și a considerat ca sunt incidente dispozițiile art. 4 C. pen., privind aplicarea legii penale de dezincriminare, ceea ce atrage achitarea, în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C. proc. pen.

În cuprinsul cererii de recurs în casație, inculpatul A. a invocat cazul de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen.

Prin încheierea de ședință de cameră de consiliu din 23 ianuarie 2020 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, în baza art. 440 alin. (4) C. proc. pen., s-a admis în principiu cererea de recurs în casație formulată de inculpatul A. împotriva deciziei nr. 996 din 9 octombrie 2019 a Curții de Apel Bacău, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie.

Examinând recursul în casație declarat de inculpatul A. împotriva deciziei instanței de apel, în raport cu motivul invocat ce se va analiza prin prisma cazului de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție constată recursul în casație declarat de inculpat ca fiind nefondat, în principal, pentru considerentele ce se vor arăta:

Legiuitorul român a prevăzut în conținutul art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen. că „hotărârile sunt supuse casării când inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală.”

Simpla abrogare a unor texte de lege nu echivalează cu dezincriminarea faptelor, întrucât această operațiune presupune doar ieșirea din vigoare a unei dispoziții legale. Dezincriminarea intervine însă atunci când, după abrogarea unui text de lege ce sancționează penal o faptă, aceasta nu își mai găsește corespondent în legea nouă sau nu mai este incriminată printr-o altă dispoziție legală în vigoare.

De asemenea, s-a statuat în doctrină, dar și pe cale jurisprudențială că se subsumează noțiunii de neprevvedere a faptei în legea penală cazurile în care nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii sub aspect obiectiv, întrucât legea nu mai prevede ca temei distinct de achitare decât lipsa vinovăției prevăzute de lege, singurul temei de achitare pentru lipsa laturii obiective neputând fi decât acela prevăzut în art. 16 alin. (1) lit. b) teza I - „fapta nu este prevăzută de legea penală.” Același temei include și situațiile referitoare la lipsa situației premisă a infracțiunii sau neîntrunirea condițiilor privind subiecții acesteia.

Din analiza cauzei rezultă că, prin decizia nr. 996 din 9 octombrie 2019, Curtea de Apel Bacău, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie a stabilit legea penală mai favorabilă, față de momentul derulării activității infracționale a inculpatului A., respectiv perioada 2011-2013, infracțiunea având un caracter continuat, care s-a epuizat în anul 2013, când erau în vigoare dispozițiile art. 253¹ C. pen. anterior.

Prin Legea nr. 193/2017 pentru modificarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în M. Of. nr. 598 din 25 iulie 2017, art. 301 a fost modificat, cu următorul cuprins: „*Folosirea funcției pentru favorizarea unor persoane* - art. 301 (1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act prin care s-a obținut un folos patrimonial pentru sine, pentru soțul său, pentru o rudă ori un afîn până la gradul II inclusiv se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică pe o perioadă de 3 ani. (2) Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazurile în care actul sau decizia se referă la următoarele situații: a) emiterea, aprobarea sau adoptarea actelor normative; b) exercitarea unui drept recunoscut de lege sau în îndeplinirea unei obligații impuse de lege, cu respectarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta.”

Așadar, la momentul pronunțării deciziei arătate, instanța a avut în vedere în stabilirea legii penale mai favorabile dispozițiile art. 253¹ C. pen. anterior, față de situația de fapt reținută, prin raportare la dispozițiile art. 301 C. pen., așa cum au fost modificate prin legea mai sus precizată.

Totodată, instanța de apel a reținut că inculpatul, în calitate de asociat la societatea D., societate ce oferea prestări servicii de evidență contabilitate către societatea C., a continuat să presteze astfel de servicii și după ce a fost desemnat de judecătorul-sindic ca administrator judiciar prin încheierea din 23 februarie 2011 pentru debitoarea societatea C., aflându-se astfel în stare de incompatibilitate, neputând cumula funcția de administrator judiciar și de asociat în cadrul societății care presta servicii de evidență contabilă pentru același debitor, stare care generează conflictul de interese.

Or, prin Decizia nr. 6/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, publicată în M. Of. nr. 284 din 24 aprilie 2017, s-a stabilit:

„Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patrimonial pentru o persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale intră sub incidența Deciziei Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015, publicată în M. Of. nr. 845 din 13 noiembrie 2015, fiind dezincriminată, indiferent de data îndeplinirii actului ori a participării la luarea deciziei și indiferent de data raporturilor comerciale.”

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în raport cu situația de fapt stabilită, în care s-a reținut că inculpatul A. nu putea cumula funcția de administrator judiciar și de asociat în cadrul societății care presta servicii de evidență contabilă pentru același debitor, decizia invocată nu își găsește aplicabilitatea, întrucât aceasta se referă la fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patrimonial pentru o persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale.

Altfel spus, cumulul de funcții deținute de inculpatul A., respectiv de administrator judiciar și de asociat în cadrul societății care presta servicii de evidență contabilă pentru același debitor, nu se circumscrie sintagmei de „raporturi comerciale”, așa încât decizia invocată excede cadrului procesual al cauzei.

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că instanța de apel, față de situația de fapt reținută, a stabilit și norma incriminatoare incidentă faptei comise de inculpatul A., ca fiind art. 253¹ C. pen. anterior, iar în raport cu mijloacele de probă administrate, a pronunțat soluția condamnării inculpatului, pentru săvârșirea infracțiunii de conflict de interese, faptă prevăzută de legea penală, așa încât nu este incident cazul de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen.

Înalta Curte de Casație și Justiție reamintește că recursul în casație este o cale extraordinară de atac, care are ca scop verificarea conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile, așa încât criticile recurentului A. care tind spre reținerea unei alte situații de fapt, în contextul cauzei, nu pot fi avute în vedere, prin prisma specificului și naturii recursului în casație, prin niciunul din cazurile de casare reglementate în art. 438 alin. (1) C. proc. pen.

Față de aceste considerente, Înalta Curte de Casație și Justiție, în baza art. 448 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen., a respins, ca nefondat, recursul în casație formulat de inculpatul A. împotriva deciziei nr. 996 din 9 octombrie 2019 a Curții de Apel Bacău, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie.

IV. Infracțiuni contra siguranței publice

10. Distrugere sau semnalizare falsă săvârșită din culpă. Elemente constitutive

C. pen., art. 332

Fapta conducătorului unui autoturism care, din cauza omisiunii de a se asigura la traversarea căii ferate, în pasajul de trecere la nivel cu calea ferată a ocupat gabaritul de liberă trecere și a intrat în coliziune cu un automotor pentru transport călători - faptă prin care s-a pus în pericol siguranța mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată - întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de distrugere sau semnalizare falsă săvârșită din culpă, prevăzută în art. 332 alin. (1) și (4) C. pen., în modalitatea așezării de obstacole pe linia ferată.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 1/RC din 7 ianuarie 2020

Prin sentința penală nr. 400 din 15 mai 2019 pronunțată de Judecătoria Rădăuți, în baza art. 396 alin. (1) și (4) C. proc. pen., raportat la art. 83 C. pen., s-a stabilit față de inculpatul A., pentru săvârșirea infracțiunii de distrugere sau semnalizare falsă din culpă, prevăzută în art. 332 alin. (1) și (4) C. pen., cu aplicarea art. 396 alin. (10) C. proc. pen., pedeapsa de 8 luni închisoare.

În baza art. 83 alin. (1), (2) și (3) C. pen., s-a amânat aplicarea pedepsei de 8 luni închisoare pe un termen de supraveghere stabilit în condițiile art. 84 C. pen., de 2 ani de la data rămânerii definitive a hotărârii.

În temeiul art. 85 alin. (1) C. pen., pe durata termenului de supraveghere inculpatul a fost obligat să respecte următoarele măsuri de supraveghere: a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta; b) să primească vizitele consilierului de probațiune desemnat cu supravegherea sa; c) să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile, precum și întoarcerea; d) să comunice schimbarea locului de muncă; e) să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

În baza art. 85 alin. (2) lit. b) și alin. (3) C. pen., a fost obligat inculpatul să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, pe o perioadă de 30 zile, la Primăria Municipiului B. sau Primăria Comunei C., afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, nu poate presta această muncă.

S-au pus în vedere inculpatului prevederile art. 88 C. pen. privind revocarea amânării aplicării pedepsei ca urmare a neîndeplinirii măsurilor și obligațiilor impuse de instanță, precum și în cazul săvârșirii unei noi infracțiuni cu intenție, pe perioada termenului de supraveghere.

Pentru a hotărî astfel, prima instanță a reținut că, din actele de urmărire penală efectuate în cauză, a rezultat că, la data de 24 iunie 2017, orele 16:15, inculpatul A. a condus autoturismul pe drumul comunal DC 40, din direcția Gura Solcii în direcția Slobozia Sucevei. În pasajul de trecere la nivel cu calea ferată nepăzit situat la intrarea în HM Milișăuți, de la km CFR 466+315, a fost surprins și lovit de automotorul pentru transport călători cu numărul de tren R-5635, care circula din direcția stația CF Dărmănești spre stația CF Dornești, producându-se vătămarea corporală a două persoane, ambele aflându-se în interiorul autoturismului în momentul

impactului, respectiv A., în calitate de conducător auto și soția sa, D., iar în urma acordării primelor măsuri medicale de urgență s-a decis transportarea celor două victime la spital.

În urma impactului dintre autoturism și locomotivă s-a produs avariarea autoturismului în proporție de 50%, avarii la automotor și întârzierea trenului.

Evenimentul de cale ferată s-a produs din cauza neatenției și neopririi la indicatoarele rutiere „STOP” și „Crucea Sf. Andrei” amplasate în pasajul de trecere la nivel cu calea ferată nepăzit, de la km CFR 466+315, a autovehiculului condus de inculpatul A.

Prin încheierea nr. 456 din 25 martie 2019, judecătorul de cameră preliminară a constatat legalitatea sesizării instanței, a administrării probelor și a efectuării actelor de urmărire penală și a dispus începerea judecății.

Inculpatul A. a recunoscut fapta pentru care a fost trimis în judecată și a solicitat ca judecata să se facă în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, cererea sa fiind admisă.

Analizând materialul probator administrat în cursul urmăririi penale, instanța a reținut aceeași situație de fapt mai sus expusă.

În drept, s-a stabilit că fapta inculpatului A., care la data de 24 iunie 2017, orele 16:15, a condus autoturismul pe drumul comunal DC 40 și, din cauza faptului că nu s-a asigurat, în pasajul de trecere la nivel cu calea ferată nepăzit, de la km CFR 466+315, a fost surprins și lovit de automotorul pentru transport călători cu numărul de tren R-5635, urmare a accidentului de cale ferată punându-se în pericol siguranța mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată, prin ocuparea gabaritului de liberă trecere și așezarea de obstacole pe calea ferată și producându-se avarii la automotor și întârzierea trenului, întrunește, sub aspectul laturii obiective și al celei subiective, elementele constitutive ale infracțiunii de distrugere sau semnalizare falsă, prevăzută în art. 332 alin. (1) și (4) C. pen.

Împotriva sentinței penale nr. 400 din 15 mai 2019 pronunțată de Judecătoria Rădăuți a declarat apel inculpatul A., criticând-o pentru nelegalitate și netemeinicie.

Analizând apelul prin prisma motivelor invocate, precum și cauza sub toate aspectele de fapt și de drept, în conformitate cu prevederile art. 417 alin. (1) și (2), art. 420 C. proc. pen., Curtea de Apel Suceava a constatat că acesta este neîntemeiat, în principal, pentru următoarele considerente:

Prin hotărârea supusă analizei, instanța de fond a reținut corect situația de fapt și încadrarea în drept, dând o justă interpretare mijloacelor de probă administrate în faza de urmărire penală.

Inculpatul apelant a comis, din culpă, în mod nejustificat și imputabil, fapta pentru care a fost trimis în judecată. Că fapta pentru care inculpatul a fost trimis în judecată s-a cantonat în sfera ilicitului penal în modalitatea imputată a rezultat din atitudinea sa procesuală corectă, de recunoaștere și regret (acesta uzând de procedura simplificată a recunoașterii învinuirii), dar și din mijloacele de probă aflate la dosarul de urmărire penală.

Astfel, la data de 24 iunie 2017, orele 16:15, inculpatul A. a condus autoturismul pe drumul comunal DC 40, din direcția Gura Solcii în direcția Slobozia Sucevei și, din cauza faptului că nu s-a asigurat, în pasajul de trecere la nivel cu calea ferată nepăzit de la km CFR 466+315, a fost surprins și lovit de automotorul pentru transport călători cu numărul de tren R-5635, la intrarea în HM Milișăuți, care circula din direcția stația CF Dărmănești spre stația CF Dornești, urmare a accidentului de cale ferată punându-se în pericol siguranța mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată, prin ocuparea gabaritului de liberă trecere și așezarea de obstacole pe calea ferată și producându-se avarii la automotor și întârzierea trenului.

Inculpatul a susținut că în cauză nu sunt întrunite cumulativ toate condițiile de existență a infracțiunii prevăzute de textul incriminator, sub aspectul laturii sale obiective. Astfel, elementul material al laturii obiective se realizează prin trei modalități normative alternative: distrugere, degradare și aducere în stare de neîntrebuințare, în speță, a automotorului pentru transport călători implicat în incidentul feroviar care a avut loc. Or, potrivit declarațiilor martorilor și a adresei Sucursalei Feroviare de Transport Călători Iași, acesta a suferit doar avarii ușoare la caroserie, care nu au împiedicat circulația sa ulterioară, fiind și în prezent utilizat fără a fi fost reparat.

Instanța de apel a reținut că, într-adevăr, potrivit adresei la care s-a făcut referire în paragraful precedent, reiese că autotrenul a suferit avarii ușoare, iar actele dosarului nu confirmă că au fost până în prezent remediate ori că acesta nu ar fi, la acest moment, funcțional și utilizat potrivit destinației.

Într-un atare context, se poate reține temeinic că nu este dată în cauză modalitatea normativă a elementului material al laturii obiective a infracțiunii constând în oricare dintre cele trei variante arătate în cele ce preced, însă potrivit art. 332 alin. (1) C. pen., distrugerea sau semnalizarea falsă prezintă și o altă modalitate normativă (alternativă) de săvârșire, și anume prin acțiunea subiectului activ de a așeza obstacole pe linia ferată și căreia în realitate i se circumscrie activitatea inculpatului, prin aceea că, aflat la volanul mașinii, fără să se asigure la traversarea căii ferate, a poziționat autoturismul perpendicular pe șine, ocupând gabaritul de liberă trecere a automotorului aflat în circulație. Or, prin rechizitoriu, inculpatul a fost trimis în judecată pentru comiterea infracțiunii tocmai în această modalitate normativă a elementului material al laturii ei obiective, existența ei fiind probată prin actele existente la dosar.

Inculpatul a mai arătat că pentru existența infracțiunii trebuia să se producă urmarea imediată constând în punerea efectivă, și nu doar ipotetică, în pericol a siguranței mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, cerință neîndeplinită însă în speță.

Referitor la această critică, instanța de apel a reținut că, potrivit doctrinei și jurisprudenței în materie, pentru existența infracțiunii este necesar ca obstacolul în cauză, prin dimensiune, greutate și locul așezării, să constituie un pericol real, care poate conduce la distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a liniei ferate, a materialului rulant, a instalațiilor de cale ferată ori a celor de comunicații feroviare sau a oricăror altor bunuri aferente infrastructurii feroviare. Nu este necesar să se producă și impactul între un vehicul feroviar și obstacol, în sensul ca materialul rulant să lovească obstacolul, infracțiunea consumându-se în momentul în care făptuitorul a așezat pe linia ferată acel obiect.

Or, nu se poate reține că un autoturism așezat pe calea ferată, prin caracteristicile sale fizice, nu ar fi de natură să producă astfel de consecințe la impactul cu un autotren, știut fiind că frânarea și oprirea acestuia din urmă pe o distanță scurtă nu sunt practic posibile.

Prin urmare, s-a constatat că, în mod temeinic, instanța de fond a stabilit că fapta întrunește, sub aspectul laturii ei obiective (și a celei subiective), elementele constitutive ale infracțiunii pentru care inculpatul a fost trimis în judecată.

Reținând vinovăția (culpa) acuzatului, instanța de fond a stabilit în sarcina acestuia o pedeapsă cu închisoarea, individualizată în raport de criteriile generale prevăzute în art. 74 C. pen., a cărei aplicare a amânat-o, în condițiile art. 83 și urm. C. pen.

Pentru considerentele arătate, prin decizia nr. 747 din 11 septembrie 2019 a Curții de Apel Suceava, Secția penală și pentru cauze cu minori, în temeiul art. 421 pct. 1 lit. b) C. proc. pen., a fost respins, ca nefondat, apelul declarat de inculpatul A. împotriva sentinței penale nr. 400 din 15 mai 2019 pronunțată de Judecătoria Rădăuți.

Împotriva deciziei nr. 747 din 11 septembrie 2019 a Curții de Apel Suceava, Secția penală și pentru cauze cu minori, a declarat recurs în casație inculpatul A., invocând dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen.

În esență, în motivarea recursului în casație, recurentul inculpat a susținut că fapta de a conduce autoturismul, ocazie cu care, din cauza neasigurării la trecerea la nivel cu calea ferată, a fost surprins și lovit de automotorul pentru transport călători, nu constituie infracțiunea de distrugere sau semnalizare falsă din culpă, în modalitatea așezării de obstacole pe calea ferată.

Inculpatul a susținut că traversarea liniei ferate cu autoturismul fără a se asigura corespunzător nu poate echivala cu acțiunea de așezare a unui obstacol pe calea ferată, cele două acțiuni având un înțeles fundamental diferit. A menționat că legiuitorul nu definește verbul „a așeza”, nu-i atribuie un înțeles propriu în legea penală, distinct de înțelesul comun al termenului, astfel încât acesta nu poate avea în contextul art. 332 C. pen. o altă semnificație decât cea curentă.

Prin urmare, recurentul a arătat că acțiunea de a așeza un obstacol pe linia ferată presupune o activitate prin care un anumit bun, devenit astfel obstacol, este poziționat pe calea ferată și lăsat în acel loc o durată mai mare de timp, până la o eventuală intervenție contrară, prin care să fie îndepărtat, înlăturat și fără de care bunul ar rămâne în același loc. Acțiunea de a așeza, ca element material al laturii obiective, presupune poziționarea unui bun în chip statornic, durabil, stabil, depunerea sa într-un anumit loc cu caracter durabil, lăsarea bunului într-o stare de nemișcare într-un anumit loc și care presupune intervenția unei forțe externe pentru a fi îndepărtat. Spre exemplu, infracțiunea poate fi comisă, în modalitatea așezării unui obstacol, prin poziționarea unui bolovan pe calea ferată, a unui buștean sau a oricărui bun care prin mărimea și greutatea sa creează o stare de pericol pentru circulația feroviară. În opinia recurentului, și un autovehicul poate fi așezat pe calea ferată, însă o asemenea ipoteză poate fi reținută doar în cazul în care este lăsat în nemișcare, abandonat în acest loc, nu și la o simplă trecere, traversare a căii ferate, când autovehiculul se află pe calea ferată doar pe durata strict necesară traversării sale, aflându-se în permanentă mișcare.

Raportat la sensul verbului „a așeza”, recurentul a solicitat să se observe că acțiunea de traversare a căii ferate cu autovehiculul nu se subsumează ideii de așezare, conform normei de incriminare, astfel încât fapta pentru care a fost condamnat nu este prevăzută de legea penală, impunându-se pronunțarea unei soluții de achitare.

În concluzie, recurentul a solicitat admiterea căii de atac, casarea deciziei atacate și achitarea sa pentru săvârșirea infracțiunii de distrugere sau semnalizare falsă din culpă (art. 332 alin. 1 și 4 C. pen.), în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C. proc. pen.

Prin încheierea din Camera de Consiliu din data de 3 decembrie 2019 a fost admisă în principiu cererea de recurs în casație formulată de inculpatul A. împotriva deciziei nr. 747 din 11 septembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel Suceava, Secția penală și pentru cauze cu minori, cauza fiind trimisă completului, în vederea judecării pe fond a recursului în casație.

În considerentele acestei încheieri s-a reținut că hotărârea recurată face parte din categoria celor ce pot fi atacate cu recurs în casație, fiind pronunțată în ultimă instanță, respectiv în apel, iar calea extraordinară de atac a fost exercitată de către recurentul inculpat A. în termenul legal, fiind așadar respectate dispozițiile art. 434 - art. 436 C. proc. pen.

De asemenea, s-a constatat că cererea de recurs în casație îndeplinește și condițiile de formă prevăzute în art. 437 alin. (1) lit. a), b) și d) C. proc. pen., cuprinzând numele și prenumele părții care a exercitat calea extraordinară de atac, hotărârea care se atacă și semnătura părții. S-a apreciat că este îndeplinită și condiția de formă prevăzută în art. 437 alin. (1) lit. c) C. proc. pen.,

întrucât a fost indicat temeiul de drept pe care se întemeiază calea de atac, respectiv art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen.

Înalta Curte de Casație și Justiție a subliniat că recursul în casație este o cale extraordinară de atac, prin intermediul căreia este analizată conformitatea hotărârilor definitive cu regulile de drept prin raportare la cazurile de casare expres și limitativ prevăzute de lege, care vizează exclusiv legalitatea hotărârii. Astfel, în ceea ce privește condiția prevăzută în art. 437 alin. (1) lit. c) C. proc. pen., pentru a putea fi considerată îndeplinită, trebuie să existe o corespondență între motivele invocate și cazurile de casare prevăzute de lege. Dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen. sunt incidente în situația în care inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală. Sintagma „fapta nu este prevăzută de legea penală” vizează atât lipsa incriminării (neprevăderea faptei ca infracțiune sau lipsa de tipicitate a faptei în sensul că nu corespunde modelului abstract de incriminare, fiind incident alt tip de răspundere, după caz, civilă, contravențională, materială sau disciplinară), cât și situația în care lipsesc elementele constitutive ale infracțiunii, altele decât cele referitoare la „vinovăția prevăzută de lege.”

Prin raportare la cazul de casare invocat și motivul de recurs în casație, astfel cum a fost dezvoltat în scris de recurent, Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat că acesta se circumscrie, formal, cazului prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen. (inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală), tipicitatea reprezentând tocmai concordanța între trăsăturile faptei concrete și modelul abstract (tip) prevăzut de norma de incriminare.

Prin urmare, s-a constatat că este admisibil recursul în casație formulat de inculpatul A. referitor la criticile privind lipsa de tipicitate obiectivă a infracțiunii pentru care a fost condamnat, precum și lipsa de tipicitate a faptei în sensul că nu corespunde modelului abstract de incriminare, strict în raport cu situația de fapt, astfel cum a fost reținută de instanța a cărei hotărâre a fost atacată, fără a se proceda la o analiză a conținutului mijloacelor de probă sau la o nouă apreciere a materialului probator.

În aceste limite, soluționând recursul în casație formulat de inculpatul A., în conformitate cu dispozițiile art. 447 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție constată că este nefondat, pentru următoarele considerente:

Conform art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., hotărârile definitive sunt supuse casării dacă inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală.

Acest caz de casare are în vedere acele situații în care nu se realizează o corespondență deplină între fapta săvârșită și configurarea legală a infracțiunii.

Astfel cum s-a menționat și în încheierea de admitere în principiu a recursului în casație, sintagma „fapta nu este prevăzută de legea penală” vizează atât lipsa incriminării (neprevăderea faptei ca infracțiune sau lipsa de tipicitate a faptei în sensul că nu corespunde modelului abstract de incriminare, fiind incident alt tip de răspundere, după caz, civilă, contravențională, materială sau disciplinară), cât și situația în care lipsesc anumite elemente constitutive ale infracțiunii, altele decât cele referitoare la „vinovăția prevăzută de lege.”

Drept urmare, verificarea tipicității faptei în calea extraordinară a recursului în casație implică analizarea întrunirii elementelor constitutive ale infracțiunii sub aspect obiectiv, respectiv dacă se realizează o corespondență deplină între fapta comisă și tiparul de incriminare corespunzător infracțiunii reținute în sarcina inculpatului.

Având în vedere că recursul în casație este o cale extraordinară de atac prin intermediul căreia este analizată conformitatea hotărârilor definitive cu regulile de drept prin raportare la

cazurile de casare expres și limitativ prevăzute de lege, deci care vizează exclusiv legalitatea hotărârii, Înalta Curte de Casație și Justiție verifică doar corespondența formală între elementele faptice reținute în hotărârile recurate și conținutul constitutiv al infracțiunii, fără a proceda la analiza materialului probator sau la reaprecierea situației de fapt.

În speță, față de inculpatul A. s-a stabilit pedeapsa de 8 luni închisoare, pentru săvârșirea infracțiunii de distrugere sau semnalizare falsă din culpă, prevăzută în art. 332 alin. (1) și (4) C. pen., cu aplicarea art. 396 alin. (10) C. proc. pen.

În fapt, s-a reținut că, la data de 24 iunie 2017, orele 16:15, inculpatul A. a condus autoturismul pe drumul comunal DC 40, din direcția Gura Solcii în direcția Slobozia Sucevei și, din cauza faptului că nu s-a asigurat, în pasajul de trecere la nivel cu calea ferată nepăzit de la km CFR 466+315, a fost surprins și lovit de automotorul pentru transport călători cu numărul de tren R-5635, la intrarea în HM Milișăuți, care circula din direcția stația CF Dărmănești spre stația CF Dornești, urmare a accidentului de cale ferată punându-se în pericol siguranța mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată, prin ocuparea gabaritului de liberă trecere și așezarea de obstacole pe calea ferată și producându-se avarii la automotor și întârzierea trenului.

Potrivit dispozițiilor art. 332 alin. (1) și (4) C. pen., „(1) Distrugerea, degradarea ori aducerea în stare de neîntrebuințare a liniei de cale ferată, a materialului rulant, a instalațiilor de cale ferată ori a celor de comunicații feroviare, precum și a oricăror altor bunuri sau dotări aferente infrastructurii feroviare ori așezarea de obstacole pe linia ferată, dacă prin aceasta se pune în pericol siguranța mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. (...) (4) Când faptele prevăzute în alin. (1) - (3) sunt săvârșite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.”

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute în art. 332 C. pen. este format din relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu siguranța circulației și transporturilor pe calea ferată, relații ce presupun asigurarea funcționării normale a sistemului circulației și a transporturilor feroviare, prin ocrotirea mijloacelor prin care se asigură executarea acestor activități.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin acțiuni diferite, cum ar fi distrugere, degradare, aducerea în stare de neîntrebuințare, așezarea de obstacole pe linia ferată și semnalizare falsă. Obstacolele la care se referă textul trebuie să fie de așa natură încât, prin dimensiunile, substanța și modul amplasării lor, să poată crea un pericol pentru siguranța circulației.

Urmarea imediată constă în apariția unei situații de fapt periculoase pentru siguranța mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată. Pentru existența infracțiunii nu se cere ca acțiunea care constituie elementul material să fi adus vreo vătămare mijloacelor de transport ale căilor ferate, întrucât urmarea (rezultatul) nu constă într-o vătămare, ci într-o stare de pericol.

Cu privire la infracțiunea de distrugere sau semnalizare falsă din culpă, prevăzută în art. 332 alin. (1) și (4) C. pen., ce face obiectul cauzei de față, în modalitatea constând în așezarea de obstacole pe linia ferată, în literatura de specialitate s-a reținut că pentru existența infracțiunii este necesar ca obstacolul în cauză, prin dimensiune, greutate și locul așezării, să constituie un pericol real, care poate conduce la distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a liniei ferate, a materialului rulant, a instalațiilor de cale ferată ori a celor de comunicații feroviare sau a oricăror altor bunuri aferente infrastructurii feroviare. Nu este necesar să se producă și impactul între un vehicul feroviar și obstacol, în sensul ca materialul

rulant să lovească obstacolul, infracțiunea consumându-se în momentul în care făptuitorul a așezat pe linia ferată acel obiect.

Raportând considerentele teoretice anterior menționate la speța dedusă judecării, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că este neîntemeiată susținerea recurentului, în sensul că acțiunea de traversare a căii ferate cu autovehiculul nu se subsumează ideii de așezare a unui obstacol pe linia ferată în sensul normei de incriminare (art. 332 alin. 1 și 4 C. pen.).

În speță, se constată că în sarcina inculpatului A. s-a reținut comiterea faptei de distrugere sau semnalizare falsă, prevăzută în art. 332 alin. (1) și (4) C. pen., prin ocuparea gabaritului de liberă trecere și așezarea de obstacole pe calea ferată, iar activitatea inculpatului, astfel cum a fost reținută cu titlu definitiv de către instanța de apel, se circumscrie acestei modalități normative (inculpatul, aflat la volanul mașinii, fără să se asigure la traversarea căii ferate, a poziționat autoturismul perpendicular pe șine, ocupând gabaritul de liberă trecere a automobilului aflat în circulație).

În același sens este și jurisprudența în materie. Astfel, prin sentința penală nr. 37 din 25 februarie 2014 a Curții de Apel Brașov, definitivă prin decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 238 din 5 septembrie 2014, s-a reținut că este îndeplinit elementul material în modalitatea constând în așezarea de obstacole pe calea ferată în cazul inculpatului care, conducând autovehiculul compus din cap tractor (...) și semiremorca cisternă (...), nu a manifestat o prudență sporită la apropierea și traversarea liniilor de cale ferată la trecerea la nivel a autovehiculelor peste calea ferată a tronsonului CF nr. 203 (Brașov - Zărnești) situat la km feroviar 21+350, condusă ce a condus la ciocnirea trenului automotor 14705 ce circula pe ruta Brașov - Zărnești cu autovehiculul indicat, urmarea accidentului fiind deraierea trenului automotor 14705, avarierea acestuia și a semiremorcii în proporție de 80%, pierderea a 4.000 litri de motorină și afectarea circulației trenurilor de călători pe această rută.

De asemenea, prin decizia nr. 1505/1980 (*Repertoriu de practică judiciară în materie penală pe anii 1981-1985*, Ed. Stiințifică și Enciclopedică, 1989, p. 94-95), Tribunalul Suprem a reținut că fapta inculpaților de a fi așezat, în mod repetat, pe calea ferată doi stâlpi pe care înfășuraseră o plasă de sârmă, provocând oprirea a 4 trenuri din cauza decuplării tuburilor de aer de la locomotive și de la vagoane, constituie infracțiunea prevăzută în art. 276 alin. (1) C. pen. anterior, atâta vreme cât, așa cum rezultă din probele administrate, obstacolele așezate pe linia ferată ar fi putut pune în pericol siguranța circulației materialului rulant.

Într-o altă speță s-a reținut că, pentru încadrarea juridică a faptei în infracțiunea de distrugere din culpă având ca rezultat o catastrofă de cale ferată prevăzută în art. 276 alin. (4) teza a III-a raportat la art. 277 C. pen. anterior, nu prezintă relevanță natura obstacolului, nici modul în care acesta a fost așezat pe calea ferată înainte de impact, astfel că orice corp, static sau în mișcare, constituie obstacol dacă prin dimensiunile și structura sa poate determina punerea în pericol a mijloacelor de transport. (...) Ca urmare, fapta unui conducător de autobuz de a nu respecta obligația de a se asigura la o trecere de nivel de cale ferată, care a dus la surprinderea autobuzului de un tren, constituie infracțiunea de distrugere din culpă având ca rezultat o catastrofă de cale ferată, în măsura în care s-au produs consecințe de natura celor prevăzute în art. 277 alin. (2) C. pen. anterior. (...) (În fapt, s-a reținut că, în ziua de 3 martie 1996, la o trecere de nivel de cale ferată, inculpatul nu a oprit autobuzul cu călători pe care îl conducea, pentru a se asigura că nu este pericol, deși există indicator de avertizare, precum și semnalizare acustică și luminoasă. În aceste condiții, autobuzul a fost surprins pe calea ferată de un tren care circula în acel moment. În urma impactului, autobuzul a fost distrus în proporție de 70 %, locomotiva a fost avariată, 7 persoane au decedat și s-au cauzat vătămări mai multor persoane) - Curtea

Supremă de Justiție, Secția penală, decizia nr. 3162/1998 în *Revista de drept penal*, nr. 2/2000, p. 149-150.

Față de cele expuse, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că fapta reținută în sarcina recurentului, astfel cum a fost descrisă în cuprinsul hotărârii recurate, întrunește elementele de tipicitate obiectivă ale infracțiunii de distrugere sau semnalizare falsă din culpă, prevăzută în art. 332 alin. (1) și (4) C. pen., în modalitatea normativă constând în așezarea de obstacole pe linia ferată.

Pentru toate aceste considerente, în temeiul art. 448 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca nefondat, recursul în casație formulat de inculpatul A. împotriva deciziei nr. 747 din 11 septembrie 2019 a Curții de Apel Suceava, Secția penală și pentru cauze cu minori.

11. Conducerea unui vehicul sub influența unor substanțe psihoactive. Persoană aflată sub influența unor substanțe psihoactive

C. pen., art. 336 alin. (2)

Persoana se află sub influența unor substanțe psihoactive, în accepțiunea dispozițiilor art. 336 alin. (2) C. pen., ori de câte ori în organismul acesteia au fost introduse substanțe care produc efecte psihoactive, indiferent de cantitatea de substanță consumată sau de concentrația de substanță identificată în probele sale biologice și indiferent dacă modificările fizice, psihice ori comportamentale ale persoanei sunt sau nu sunt perceptibile, întrucât legiuitorul prezumă că orice substanță psihoactivă introdusă în organism generează modificări ale sistemul nervos central și ale funcțiilor cognitive incompatibile cu conducerea în siguranță a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 365/RC din 16 octombrie 2020

a. Prin sentința penală nr. 2002 din 18 noiembrie 2019, pronunțată de Judecătoria Arad, s-au hotărât următoarele:

În temeiul art. 336 alin. (2) C. pen., a fost stabilită în sarcina inculpatului A. pedeapsa de 1 an și 6 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de conducere a unui vehicul sub influența unor substanțe psihoactive.

În temeiul art. 83 alin. (1) C. pen., a fost amânată aplicarea pedepsei de 1 an și 6 luni închisoare stabilită în sarcina inculpatului, pe un termen de supraveghere de 2 ani de la data rămânerii definitive a hotărârii, stabilit în condițiile art. 84 C. pen.

În temeiul art. 85 alin. (1) C. pen., s-a dispus ca, pe durata termenului de supraveghere, inculpatul să respecte următoarele măsuri de supraveghere: a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta; b) să primească vizitele consilierului de probațiune desemnat cu supravegherea sa; c) să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile, precum și întoarcerea; d) să comunice schimbarea locului de muncă; e) să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

În baza art. 85 alin. (2) lit. g) C. pen., s-a impus inculpatului, pe perioada termenului de supraveghere, obligația de a nu conduce autovehicule.

În baza art. 83 alin. (4) C. pen., inculpatul a fost atenționat să adopte o conduită corespunzătoare pe viitor.

În baza art. 404 alin. (3) C. proc. pen., s-a atras atenția inculpatului asupra consecințelor nerespectării măsurilor de supraveghere și a obligațiilor impuse, precum și ale săvârșirii de noi infracțiuni în cursul termenului de supraveghere, prevăzute în art. 88 C. pen.

Pentru a pronunța această hotărâre, instanța de fond a reținut, sub aspectul situației de fapt, în esență, că la data de 16 martie 2019, în jurul orei 22:22, inculpatul A. a condus pe autostrada X. autoturismul, fiind oprit de organele de poliție pentru efectuarea unui control de rutină. Cu această ocazie, inculpatul a fost testat cu un aparat marca Drager - drug test - care a ieșit pozitiv la poziția 35 - cocaină, ulterior prelevându-se probe biologice de sânge și de urină a căror analiză toxicologică a evidențiat prezența substanței benzoilecgonină, metabolit al cocainei - 226 ng/ml în sânge și, respectiv, 12605 ng/ml în urină.

b. Prin decizia nr. 269/A din 28 februarie 2020 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală s-a respins, ca nefondat, apelul declarat de inculpatul A. împotriva sentinței penale nr. 2002 din 18 noiembrie 2019 pronunțată de Judecătoria Arad.

Împotriva deciziei nr. 269/A din 28 februarie 2020 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală a declarat recurs în casație inculpatul A.

În motivarea căii de atac, recurentul inculpat a invocat cazul de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., în argumentarea căruia a arătat că, deși este real că la momentul depistării de către organele de poliție avea în sânge substanța benzoilecgonină, el nu se afla, însă, sub influența acestei substanțe.

Constatând că cererea de recurs în casație formulată de inculpatul A. este introdusă în termenul prevăzut de lege și respectă condițiile prevăzute în art. 434, art. 436, art. 437 și art. 438 C. proc. pen., prin încheierea din data de 24 iulie 2020, Înalta Curte de Casație și Justiție, judecătorul de filtru, a admis-o în principiu și a dispus trimiterea cauzei la completul de 3 judecători, în vederea judecării căii de atac.

Analizând recursul în casație formulat de inculpatul A. în limitele prevăzute în art. 442 alin. (1) și (2) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază că acesta este nefondat, în principal, pentru următoarele considerente:

Cu titlu prealabil, constată că, fiind reglementat ca o cale extraordinară de atac, menită să asigure echilibrul între principiul legalității, pe de o parte, și principiul respectării autorității de lucru judecat, pe de altă parte, recursul în casație permite cenzurarea legalității unei categorii limitate de hotărâri definitive și numai pentru motive expres prevăzute de legea procesual penală. În acest sens, dispozițiile art. 433 C. proc. pen. reglementează explicit scopul căii de atac analizate, statuând că acest mecanism urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție judecarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile.

Analiza de legalitate a instanței de recurs nu este, însă, una exhaustivă, ci limitată la încălcări ale legii apreciate grave de către legiuitor și reglementate ca atare, în mod expres și limitativ, în cuprinsul art. 438 alin. (1) C. proc. pen.

În egală măsură, recursul în casație nu permite reevaluarea unor elemente sau împrejurări factuale stabilite cu autoritate de lucru judecat de către instanțele de fond, Înalta Curte de Casație și Justiție nefiind abilitată, în procedura extraordinară supusă analizei, să dea o nouă interpretare materialului probator și să rețină o stare de fapt diferită de cea descrisă și valorificată ca atare în hotărârea atacată. Aceasta deoarece instanța de casare nu judecă procesul propriu-zis, respectiv litigiul care are ca temei juridic cauza penală, ci judecă numai dacă, din punct de vedere al dreptului, hotărârea atacată este corespunzătoare.

În cauza de față, recurentul inculpat A. a invocat cazul de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., potrivit căruia hotărârile sunt supuse casării atunci când „inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală.”

În cauza de față, starea de fapt valorificată prin decizia recurată constă, în esență, în aceea că la data de 16 martie 2019, în jurul orelor 22:22, inculpatul A. a condus pe autostrada X. autoturismul, deși se afla sub influența unei substanțe psihoactive, respectiv, benzoilecgonină - metabolit al cocainei -, substanță depistată în probele biologice de sânge și de urină prelevate de la inculpat, în concentrații de 226 ng/ml și, respectiv, 12605 ng/ml.

Invocând incidența motivului de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., recurentul inculpat A. a susținut, în esență, că ipoteza normei de incriminare regăsite în cuprinsul art. 336 alin. (2) C. pen. este aceea a conducerii unui vehicul de către o persoană aflată sub influența substanțelor psihoactive, adică o persoană a cărei capacitate de a manevra vehicule este real afectată și diminuată ca efect al consumului de substanțe interzise. Conducerea de vehicule de către o persoană care a consumat substanțe psihoactive, dar ale cărei funcții cognitive nu au fost modificate ca efect al acestui consum, nu se circumscrie, în opinia recurentului, faptei incriminate în prevederile art. 336 alin. (2) C. pen.

Criticile recurentului inculpat A. sunt nefondate.

Potrivit art. 336 alin. (2) C. pen., se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă persoana aflată sub influența unor substanțe psihoactive, care conduce un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere.

Codul penal nu definește înțelesul sintagmei „aflată sub influența”, regăsită în norma de incriminare, ceea ce înseamnă că expresiei supuse analizei i se atribuie sensul regăsit în vorbirea curentă, în care substantivul „influență” desemnează, potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, acțiunea exercitată asupra unui lucru sau asupra unei ființe, putând duce la schimbarea lor; înrăurire.

Prin „substanțe psihoactive” se înțelege totalitatea substanțelor care pot produce efecte psihoactive, adică modificări ale funcțiilor și proceselor psihice și comportamentale ori crearea unei stări de dependență fizică sau psihică. Termenul „substanțe psihoactive” desemnează o sferă largă de substanțe susceptibile să producă astfel de consecințe, în această categorie fiind incluse atât substanțele stupefiante și psihotrope, astfel cum sunt expres definite de art. 2 lit. c) și d) din Legea nr. 339/2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope, cât și celelalte substanțe cu efecte psihoactive, indiferent dacă ele fac parte din categoria celor aflate sub control național, în sensul art. 2 lit. d¹) din Legea nr. 339/2005 sau a celor supuse cadrului legal prevăzut de Legea nr. 194/2011 privind combaterea operațiunilor cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, altele decât cele prevăzute de acte normative în vigoare.

Proprietățile substanțelor sau amestecurilor de substanțe din categoriile sus-menționate și efectele nocive ale consumului lor asupra sistemului nervos central, având ca rezultat modificări ale funcțiilor și proceselor psihice ori ale comportamentului consumatorului, reprezintă elemente cu caracter obiectiv, fundamentate din punct de vedere medical și acceptate unanim la nivel internațional și național.

În considerarea acestor particularități și a riscurilor pe care consumul de substanțe psihoactive le poate avea asupra sănătății publice, substanțele stupefiante și psihotrope au făcut obiectul convențiilor adoptate de Organizația Națiunilor Unite la care România a aderat, respectiv, Convenția unică asupra substanțelor stupefiante din 1961, Convenția asupra substanțelor psihotrope din 1971 și, respectiv, Convenția contra traficului ilicit de stupefiante și

substanțe psihotrope din 1988, termenii și expresiile regăsite în aceste instrumente juridice fiind preluate și în legislația internă, menționată în precedent.

Regimul juridic al substanțelor și amestecurilor psihotrope și stupefiante, precum și al celorlalte substanțe susceptibile să producă efecte psihoactive este supus astfel, în prezent, unor reglementări restrictive, operațiunile cu substanțe din prima categorie fiind în principiu interzise, cu excepția cazurilor în care ele prezintă interes în medicină (în condițiile prevăzute de Legea nr. 339/2005), iar cele cu substanțe din categoria ultimă fiind supuse unor condiții stricte de autorizare și desfășurare, prevăzute expres de Legea nr. 194/2011.

În contextul normativ astfel configurat, se poate concluziona că legiuitorul a prezumat că, odată consumată, orice substanță cu efect psihoactiv afectează sistemul nervos central într-o măsură incompatibilă cu desfășurarea în siguranță a unor activități care prezintă un grad ridicat de risc pentru sănătatea persoanelor, cum este, printre altele, și cazul conducerii unui vehicul pe drumurile publice. Consumul de substanțe stupefiante, psihotrope sau a altor substanțe psihoactive produce întotdeauna modificări fizice, psihice și comportamentale de diverse grade, dar semnificative, în considerarea cărora operațiunile având ca obiect astfel de substanțe sunt total sau preponderent restricționate.

Din această perspectivă, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că o persoană se află sub influența substanțelor psihoactive, în sensul dispozițiilor art. 336 alin. (2) C. pen., ori de câte ori în organismul său au fost introduse - prin ingerare, injectare, inhalare, fumat sau prin orice alt mod - substanțe susceptibile să producă efecte psihoactive, fiind irelevantă, sub acest aspect, cantitatea de substanță consumată sau depistată în probele biologice ale făptuitorului, ulterior săvârșirii acțiunii ce constituie elementul material al infracțiunii analizate. În mod asemănător, persoana care a consumat astfel de substanțe se află sub influența lor chiar și atunci când modificările aduse funcțiilor sale cognitive sau comportamentului nu sunt vizibile sau ușor identificabile.

Aceasta deoarece rațiunea incriminării este aceea a protejării siguranței circulației pe drumurile publice, activitate a cărei normală derulare este condiționată de interzicerea conducerii vehiculelor de către persoane aflate sub influența unor substanțe interzise de lege, cum sunt cele din categoria substanțelor psihoactive.

Starea de pericol pentru relațiile sociale privind siguranța circulației pe drumurile publice ia naștere ca urmare a simplei acțiuni de conducere a vehiculului de către o persoană care a consumat substanțe cu efect psihoactiv, deoarece funcțiile cognitive, inclusiv atenția și capacitatea de reacție ale conducătorului auto, sunt inevitabil afectate de consumul de substanțe psihoactive, chiar și atunci când înrâurirea respectivelor substanțe nu se obiectivează în modificări comportamentale neechivoce, ușor perceptibile.

Aceasta înseamnă că, indiferent de concentrația de substanță identificată în probele biologice sau de eventualele modificări psiho-fizice efectiv prezentate de autorul faptei, acțiunea de a conduce un vehicul de către persoana în organismul căreia sunt prezente substanțe psihoactive creează o stare de pericol pentru relațiile sociale ocrotite de art. 336 alin. (2) C. pen. și justifică astfel sancționarea faptei prin mijloace penale.

Concluzia astfel formulată este susținută și de interpretarea gramaticală și logico-sistematică a normei care incriminează fapta reținută în sarcina recurentului, care evidențiază opțiunea legiuitorului de a nu restrânge sfera de aplicare a normei penale printr-o eventuală condiționare a caracterului penal al faptei de existența unor cerințe obiective suplimentare, cum ar fi constatarea, concomitent prezenței substanței interzise în organism, și a unor anume modificări fizice, psihice sau comportamentale.

În raport de o atare opțiune a legiuitorului, Înalta Curte de Casație și Justiție concluzionează că acțiunea inculpatului A. de a conduce un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere, ulterior consumului unei substanțe stupefiante, metabolit al cocainei, realizează cerințele de conținut tipic obiectiv al infracțiunii prevăzute în art. 336 alin. (2) C. pen., chiar dacă recurentul nu a prezentat și modificări vizibile - fiziologice sau de comportament - la momentul constatării săvârșirii activității ilicite.

În cauza de față, s-a reținut cu autoritate de lucru judecat că, premergător conducerii vehiculului, recurentul inculpat A. a consumat droguri, probele biologice recoltate la un interval de 45 de minute de la momentul depistării sale în trafic evidențiind prezența unei substanțe stupefiante, respectiv, benzoilecgonină - metabolit al cocainei.

Fără a contesta relevanța penală a acestei constatări, recurentul inculpat a apreciat că ea nu este suficientă pentru realizarea conținutului tipic al infracțiunii, de vreme ce examenul clinic realizat la data de 16 martie 2019, cu ocazia prelevării probelor biologice, atestă că funcțiile sale cognitive erau neafectate de prezența drogului, iar capacitatea sa de a conduce vehicule nu era diminuată.

Distinct de aspectele factuale pe care aceste susțineri le aduc în discuție (și anume efectele concret produse în cazul recurentului de consumul de droguri), ce nu pot fi cenzurate în actualul cadru procesual, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că poziția apărării reflectă o interpretare esențial restrictivă a normei care incriminează fapta de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, interpretare care nesocotește atât forma, cât și rațiunea incriminării. Susținerile recurentului se grefează, practic, pe ipoteza că o persoană care a consumat substanțe psihoactive, prezente în organismul său, nu s-ar afla sub influența acestora dacă respectiva persoană nu ar manifesta și tulburări psihice sau comportamentale.

Or, așa cum s-a argumentat în precedent, consumul substanțelor stupefiante este susceptibil, prin el însuși, a avea asupra persoanei consumatoare urmări de tipul efectelor psihoactive la care se referă art. 2 lit. e) din Legea nr. 194/2011, rezultând, pe cale de consecință, că simpla introducere în organism a unor droguri de mare risc generează modificări ale sistemului nervos central și are înrăurire asupra funcțiilor cognitive, legitimând considerarea respectivului consumator ca aflându-se sub influența substanțelor psihoactive.

Conducerea unui vehicul de către persoana care a consumat un drog de mare risc generează în mod direct o stare de pericol pentru relațiile sociale ocrotite de lege, stare a cărei existență nu este influențată nici de intervalul de timp scurs între momentul consumului și cel al acțiunii specifice *verbum regens* și nici de rezultatul examenului clinic efectuat în condițiile prevăzute de Ordinul nr. 1512/2013. Aceste ultime elemente probatorii invocate de inculpatul A. sunt irelevante sub aspectul realizării cerințelor de tipicitate ale infracțiunii analizate, de vreme ce simpla prezență a drogului în organismul unui conducător auto este susceptibilă a afecta funcțiile sale cognitive și îl plasează sub influența substanței respective, imprimând, astfel, caracter penal conducerii unui vehicul pe drumurile publice în această stare.

De altfel, în același sens s-a statuat și în jurisprudența constantă a Curții Constituționale, reflectată atât în Decizia nr. 101 din 28 februarie 2019, invocată în decizia recurată, cât și în Decizia nr. 138 din 14 martie 2017 (publicată în M. Of. nr. 537 din 10 iulie 2017), prin care s-a respins excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 336 alin. (2) C. pen. În considerentele acestei ultime decizii, instanța de contencios constituțional a reținut, printre altele, că „pentru constatarea consumului de substanțe psihoactive, ca și cerință esențială specifică acestei infracțiuni, este necesară analiza de laborator, care trebuie să stabilească existența acestor substanțe în corpul conducătorului vehiculului. (...) Având în vedere sfera largă a produselor

susceptibile a avea efecte psihoactive, așa cum reiese aceasta din legislația specială mai sus menționată, legiuitorul nu poate prevedea un nivel minim al concentrației de substanțe psihoactive ca și cerință esențială cu privire la elementul material al infracțiunii de conducere a unui vehicul sub influența substanțelor psihoactive (...). Așa fiind, legiuitorul a înțeles să incrimineze fapta în orice situație de conducere a unui vehicul ulterior consumului unor substanțe psihoactive (...).”

Pentru considerentele expuse, constatând neîntemeiate criticile recurentului inculpat, în temeiul art. 448 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca nefondat, recursul în casație formulat de inculpatul A. împotriva deciziei nr. 269/A din 28 februarie 2020, pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală.

V. Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială

12. Constituirea unui grup infracțional organizat. Infracțiune autonomă

C. pen., art. 367

Infracțiunea de constituire a unui grup infracțional organizat este autonomă în raport cu infracțiunile scop, iar întrunirea elementelor constitutive ale infracțiunii prevăzute în art. 367 C. pen. nu poate fi dedusă numai din participarea făptuitorilor la săvârșirea infracțiunilor scop și nu poate fi echivalată cu aceasta, în condițiile în care nu există o înțelegere neechivocă între făptuitori în luarea deciziei de constituire a unui grup infracțional organizat, nu se identifică acțiuni de constituire a grupului sau de aderare la acesta și nu se poate stabili nici caracterul structurat al grupului, nici rolul determinat al fiecărui membru.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 157/A din 22 iunie 2020

Prin sentința nr. 262 din 19 decembrie 2017 pronunțată de Curtea de Apel Craiova, Secția penală și pentru cauze cu minori:

În baza art. 367 alin. (1) și (6) C. pen., cu aplicarea art. 41 alin. (1) C. pen. și a art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) și art. 41 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul A.

În baza art. 367 alin. (1) și (6) C. pen. și a art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul B.

În baza art. 367 alin. (1) și (6) C. pen., a art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. și a art. 342 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul C.

În baza art. 17 alin. (2) raportat la art. 16 alin. (1) lit. c) C. proc. pen., a fost achitat inculpatul D. pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute în art. 367 alin. (1) și (6) C. pen., art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. și art. 48 C. pen. raportat la art. 3 alin. (1) din Legea nr. 143/2000.

În baza art. 296¹ alin. (1) lit. l) din Legea nr. 571/2003, cu aplicarea art. 5 C. pen., a fost condamnat inculpatul D.

În baza art. 367 alin. (1) și (6) C. pen. și a art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, a fost condamnat inculpatul E.

În baza art. 17 alin. (2) raportat la art. 16 alin. (1) lit. c) C. proc. pen., a fost achitat inculpatul F. pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute în art. 367 alin. (1) și (6) C. pen. și art. 48 C. pen. raportat la art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen.

În baza art. 17 alin. (2) raportat la art. 16 alin. (1) lit. c) C. proc. pen., a fost achitat inculpatul G. pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute în art. 3 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen.

În baza art. 367 alin. (1) și (6) C. pen. și a art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul G.

În baza art. 17 alin. (2) raportat la art. 16 alin. (1) lit. c) C. proc. pen., a fost achitat inculpatul H. pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute în art. 3 alin. (1) din Legea nr. 143/2000.

În baza art. 367 alin. (1) și (6) C. pen. și a art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul H.

În baza art. 367 alin. (1) și (6) C. pen., cu aplicarea art. 41 alin. (1) C. pen., a art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) și art. 41 alin. (1) C. pen. și a art. 3 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) și art. 41 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul I.

În baza art. 367 alin. (1) și (6) C. pen., a art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. și a art. 3 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul Î.

În baza art. 367 alin. (1) și (6) C. pen., a art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. și a art. 3 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul J.

În baza art. 367 alin. (1) și (6) C. pen. și a art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul K.

În baza art. 367 alin. (1) și (6) C. pen., cu aplicarea art. 396 alin. (10) C. proc. pen. și a art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. și art. 396 alin. (10) C. proc. pen., a fost condamnat inculpatul L.

În baza art. 367 alin. (1) și (6) C. pen. și a art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, a fost condamnat inculpatul M.

Împotriva sentinței nr. 262 din 19 decembrie 2017, pronunțată de Curtea de Apel Craiova, Secția penală și pentru cauze cu minori, au declarat apel, între alții, inculpații A., B., C., E., G., H., I., Î., J. și K.

Examinând sentința atacată prin prisma criticilor formulate, dar și din oficiu sub toate aspectele de fapt și de drept, potrivit art. 417 alin. (2) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază ca fiind întemeiate, în parte, apelurile declarate de inculpați, între altele, pentru considerentele ce vor fi arătate și vor fi extinse efectele apelurilor cu privire la inculpații L. și M. în limitele ce vor fi arătate în cele ce urmează:

O critică comună, circumscrisă aspectelor de netemeinicie a hotărârii, formulată de apelanții intimați inculpați A., B., C., E., G., H., I., Î., J. și K. a vizat greșita lor condamnare pentru comiterea infracțiunilor de inițiere și constituire, respectiv aderare la un grup infracțional organizat.

Referitor la infracțiunea de inițiere, constituire sau de aderare la un grup infracțional organizat, toți inculpații au invocat faptul că argumentele expuse de instanța de fond nu au corespondent în elementele de tipicitate cuprinse în norma de incriminare, art. 367 alin. (1) și (6) C. pen., nefiind relevate elemente probatorii care să facă dovada modalității în care s-a constituit grupul infracțional organizat, existența coeziunii de voință opozabilă tuturor celor care l-au

constituit, acțiunile concrete realizate de fiecare inculpat în parte în modalitățile inițierii și constituirii, respectiv a aderării, durata în timp a grupării infracționale, subordonarea ierarhică dintre membrii grupării și scopul pentru care s-a constituit grupul.

Față de argumentele invocate în susținerea acestei critici, apelanții intimați inculpați au solicitat desființarea hotărârii și pronunțarea unor soluții de achitare sub aspectul comiterii infracțiunii de constituire de grup infracțional organizat (inițiere și constituire sau aderare) întemeiate pe dispozițiile art. 396 alin. (5) raportat la art. 16 alin. (1) lit. a) (fapta nu există) sau pe dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. c) C. proc. pen. (nu există probe că inculpații au săvârșit infracțiunea).

În urma examinării actelor și lucrărilor dosarului, Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază ca fiind întemeiată critica apelanților intimați inculpați sub acest aspect, în principal, pentru considerentele ce vor fi expuse în continuare:

Dispozițiile art. 367 alin. (1) C. pen. reglementează infracțiunea de inițiere sau constituire a unui grup infracțional organizat ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a unui astfel de grup, iar în conținutul alin. (6) este definită noțiunea de grup infracțional organizat (grup structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp, care acționează coordonat în scopul cerut de norma de incriminare - comiterea unor infracțiuni).

Constituirea, ca variantă normativă a elementului material al laturii obiective, implică asocierea efectivă, reunirea a trei sau mai multe persoane, prin acordul lor de voință, în scopul de a ființa în timp și de a pregăti, organiza și duce la îndeplinire săvârșirea uneia sau mai multor infracțiuni, fiecare membru urmând să se supună unei discipline interne și anumitor reguli privind ierarhia, rolurile și planul de activitate.

Aderarea la grupul infracțional organizat se realizează prin exprimarea consimțământului expres sau tacit al unei persoane de a face parte, de a deveni membru al unei astfel de structuri. Chiar dacă nu este necesar ca cel care aderă să participe în mod direct la activitatea infracțională a grupului, se impune ca acesta să cunoască rolul pe care îl va îndeplini în cadrul asocierii și modul în care se va subordona celorlalți membri, pentru că altfel nu se poate reține această variantă a normei de incriminare din moment ce persoana în cauză nu are nicio implicare concretă în structura organizatorică a grupării.

În considerarea acestor aspecte de ordin teoretic raportat la acuzațiile aduse apelanților intimați inculpați A., B., C., E., G., H., I., Î., J. și K. se constată că, deși aceștia au fost condamnați pentru comiterea infracțiunii de inițiere/constituire sau aderare la un grup infracțional organizat, nici din expunerea făcută în actul de sesizare astfel cum a fost completat ulterior de procuror și nici din considerentele hotărârii de condamnare nu rezultă acțiunile concrete desfășurate de aceștia ce se circumscriu elementului material al laturii obiective a infracțiunii, respectiv actele întreprinse de aceștia pentru înființarea propriu-zisă și organizarea efectivă a grupului în vederea realizării scopului infracțional comun.

Din situația de fapt reținută de prima instanță într-o manieră generală și nu punctual pentru fiecare acuzat în parte, în încercarea de a demonstra existența grupului infracțional organizat și săvârșirea de către toți apelanții intimați inculpați a infracțiunii prevăzute în art. 367 alin. (1) și (6) C. pen., în forma inițierii/constituirii și a aderării, rezultă că argumentele au vizat, în fapt, elemente ce țin de conținutul constitutiv al infracțiunilor de trafic intern și internațional de droguri, ceea ce echivalează cu o suprapunere între infracțiuni (cea de criminalitate organizată și cele de trafic de droguri). Or, din conținutul prevederilor art. 367 C. pen. rezultă că infracțiunea reglementată de acest text de lege este una distinctă, de sine-stătătoare, care nu depinde de infracțiunea scop și care subzistă indiferent dacă aceasta din urmă a fost sau nu

realizată. Astfel, în conținutul alin. (3) al art. 367 din C. pen. se face referire tocmai la autonomia asocierii în raport de comiterea infracțiunilor ce au intrat în scopul acesteia, cu mențiunea că atunci când cele două elemente infracționale distincte subzistă ele trebuie analizate distinct ca infracțiuni concurente.

Totodată, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că înregistrările convorbirilor telefonice și comunicațiilor dintre inculpați, coroborate cu declarațiile inculpaților din cursul urmăririi penale și al cercetării judecătorești în care au recunoscut în tot sau în parte comiterea faptelor și cu rezultatul perchezițiilor informatice ce au făcut dovada că inculpații aveau în agenda telefonică numerele de telefon ale celorlalți coinculpați, nu pot să demonstreze atât săvârșirea de către acuzați a acțiunilor de inițiere și constituire, respectiv aderare la un grup infracțional organizat, cât și dovada comiterii acțiunilor ce formează elementul material al laturii obiective a infracțiunilor de trafic intern și internațional de droguri. Prin urmare, întrunirea elementelor constitutive ale infracțiunii de constituire a unui grup infracțional organizat (în variantele normative de inițiere, constituire și aderare) nu poate fi dedusă doar din pretinsa participare a inculpaților la săvârșirea infracțiunii ce a reprezentat chiar scopul constituirii grupului și nici nu poate fi echivalată cu aceasta.

Așa cum s-a arătat, varianta alternativă a constituirii presupune o colaborare și un consens neechivoc între anumite persoane în sensul de a-și alătura eforturile pentru a se constitui într-o grupare, a se supune unei discipline și a acționa potrivit unui plan bine conturat în vederea realizării scopului prevăzut de lege; or, în cauză, din considerentele hotărârii referitoare la situația de fapt și analiza ansamblului probator, nu rezultă o asemenea înțelegere între participanți, de natură să contureze săvârșirea infracțiunii în modalitățile normative reținute de instanța de fond.

Se constată că din conținutul actului de sesizare, astfel cum a fost precizat prin referatul din data de 25 februarie 2016, însușit de judecătorul fondului în limitele precizate în considerentele sentinței și confirmat, în parte, de probatoriul administrat (parte din mijloacele de probă și probele obținute din acestea fiind înlăturate de instanța de apel, întrucât au fost realizate de către un organ judiciar incompetent), nu rezultă decât împrejurarea că inculpații se cunoșteau între ei sau că au discutat la telefon, lucru pe care aceștia nu l-au negat însă au relevat alte împrejurări în care s-au întâlnit și au purtat discuțiile invocate de acuzare, dar care exced sferei activităților infracționale, fără a fi relevate de către instanța de fond elementele care fac dovada certă a înțelegerii neechivoce dintre inculpați în luarea deciziilor de constituire/aderare la un grup infracțional organizat. De altfel, doar în conținutul referatului care a completat actul de sesizare procurorul a precizat referitor la activitatea pretinsului grup infracțional că a fost inițiat de inculpatul A., care l-a constituit împreună cu inculpații B., E., F., G. și H., în perioada mai 2014 - 16 iulie 2015, în scopul cumpărării, vânzării și scoaterii din țară de medicamente ce au în conținut substanțe active ce fac parte din Tabelul nr. III - Anexă din Legea nr. 143/2000, la care au aderat ulterior și ceilalți coinculpați, fără însă a indica și elementele probatorii care dovedesc existența unui grup infracțional organizat, cum era structurat grupul, rolul bine determinat al fiecărui membru sau al persoanelor care au constituit ori aderat la grup. Atribuirea poziției de lider inculpatului A. și de membri care au constituit grupul inculpaților B., E., F., G. și H., nesustținută de alte probe (cu excepția mențiunilor din procesul-verbal de sesizare în care se face vorbire despre o persoană „N.” ce ar fi implicată în traficul de droguri) nu poate atrage răspundere penală a unei persoane pentru acuzația de constituire de grup infracțional organizat.

De asemenea, se constată că inculpații E., J., K., L. și M., chiar în depozițiile date în cursul urmăririi penale sau în fața instanței de judecată cu ocazia soluționării propunerii de

arestare preventivă sau a judecării cauzei în fond, au arătat că îi cunosc pe ceilalți coinculpați, că au cumpărat/vândut medicamente ce conțin substanțe active dintre cele menționate în legea specială, că au încasat anumite sume de bani din aceste tranzacții interne și internaționale, însă niciunul nu a declarat că exista un grup infracțional organizat în care fiecare avea un rol prestabilit, cu o anumită ierarhie ori care erau liderii/liderul grupului.

Totodată, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, deși se reține de către instanța de fond pentru toți inculpații pentru care a dispus condamnarea modalitatea normativă a inițierii și constituirii sau a aderării, din modul de analiză realizat de instanță rezultă o suprapunere între activitatea în timp a grupului și activitatea membrilor grupării în realizarea scopului pentru care grupul a fost constituit (mai 2014 - iulie 2015). Chiar și în interpretarea dată de instanța de fond trebuia relevată, în mod concret, perioada de timp în care fiecare dintre inculpați a constituit sau a aderat acest grup, având în vedere activitățile pretins ilicite reținute în sarcina inculpaților ce au fost subsumate infracțiunilor scop (trafic intern și internațional de droguri) pentru care grupul infracțional a fost constituit.

De asemenea, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, în analiza probatoriului administrat cu privire la infracțiunea prevăzută în art. 367 alin. (1) și (6) C. pen., nu pot fi omise declarațiile date în cauză de inculpații A., B., C., G., H., I. și Î., condamnați în primă instanță pentru săvârșirea acesteia, care nu au recunoscut acuzația de constituire sau aderare la un grup infracțional organizat și care se coroborează parțial cu depozițiile celorlalți coinculpați, declarațiile martorilor audiați în cauză, rezultatul activităților de supraveghere, chiar dacă parte dintre inculpați au recunoscut în cursul urmăririi penale faptul vânzării/cumpărării de medicamente ce au în conținut substanțe active.

În consecință, având în vedere că niciunul dintre martorii care au dat declarații în cursul urmăririi penale și al cercetării judecătorești nu a descris împrejurări de fapt din care să rezulte comiterea de către inculpați a unor acțiuni ce ar putea fi circumscrise noțiunilor de inițiere/constituire sau aderare la un grup infracțional organizat, precum și modalitatea de funcționare, structura, practicile, regulile de acțiune și eventualele roluri îndeplinite de membrii săi, depozițiile inculpaților (cu excepția declarațiilor inculpaților J. și L.) care în mod constant au arătat că nu exista un grup infracțional organizat, ci doar se cunoșteau între ei, precum și faptul că împrejurările relevante de instanța de fond nu sunt confirmate de alte probe administrate în cauză, Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază criticile inculpaților întemeiate sub acest aspect și va dispune, în temeiul art. 396 alin. (5) C. proc. pen. raportat la art. 16 alin. (1) lit. c) C. proc. pen., achitarea apelanților intimați inculpați A., B., C., E., G., H., I., Î., J. și K. și prin extinderea efectelor apelului și a intimaților inculpați L. și M. sub aspectul săvârșirii infracțiunii prevăzute în art. 367 alin. (1) și (6) C. pen.

Cât privește solicitările formulate, în principal, de către o parte din inculpați privind pronunțarea unor soluții de achitare întemeiate pe dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. a) C. proc. pen. (inexistența faptei), Înalta Curte de Casație și Justiție reține că în cauză au fost administrate probe care au relevat faptul că inculpații s-au întâlnit în mai multe rânduri, că discutau între ei despre medicamente, chiar au participat la anumite tranzacții, însă nu au făcut dovada certă a comiterii infracțiunii de criminalitate organizată ce le-a fost reținută în sarcină; prin urmare, dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. a) C. proc. pen. nu pot fi reținute ca temei juridic în fundamentarea unor soluții de achitare, astfel cum a solicitat apărarea, nefiind incidentă ipoteza particulară a inexistenței, în materialitatea lor, a faptelor, cu consecința neproducerii vreunei modificări fizice în realitatea obiectivă, singura situație care se circumscribe normei de procedură invocate, dar care nu își găsește aplicabilitate în speță în privința acuzațiilor indicați.

În consecință, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis apelurile declarate, între alții, de inculpații A., B., C., E., G., H., I., Î., J. și K. împotriva sentinței nr. 262 din 19 decembrie 2017, pronunțată de Curtea de Apel Craiova, Secția penală și pentru cauze cu minori, privind și pe inculpații L. și M.

A desființat, în parte, sentința penală atacată, a extins efectele apelului și cu privire la inculpații L. și M. și, rejudecând, între altele:

În baza art. 396 alin. (5) C. proc. pen. coroborat cu art. 16 alin. (1) lit. c) C. proc. pen., a achitat pe inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de constituire a unui grup infracțional organizat, prevăzută și pedepsită de art. 367 alin. (1) și (6) C. pen., cu aplicarea art. 41 alin. (1) C. pen.

În baza art. 396 alin. (5) C. proc. pen. coroborat cu art. 16 alin. (1) lit. c) C. proc. pen., a achitat pe inculpații B., C., E., G., H., I., Î., J., K., L. și M. pentru săvârșirea infracțiunii de aderare la un grup infracțional organizat, prevăzută și pedepsită de art. 367 alin. (1) și (6) C. pen.

VI. Infracțiuni contra capacității de luptă a forțelor armate

13. Încălcarea consemnului. Subiect activ

C. pen., art. 415 alin. (1)

Persoana care are calitatea de pompier militar în cadrul detașamentului de pompieri al inspectoratului pentru situații de urgență, cu grad de subofițer, poate fi subiect activ al infracțiunii de încălcare a consemnului prevăzută în art. 415 alin. (1) C. pen., întrucât, în conformitate cu dispozițiile legale privind serviciile de urgență profesionale, persoanelor care au calitatea de ofițer, maestru militar și subofițer în cadrul inspectoratelor pentru situații de urgență, ca servicii de urgență profesionale, li se aplică prevederile Legii nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare, detașamentul de pompieri din cadrul inspectoratului pentru situații de urgență constituie o subunitate de intervenție, iar sintagma „serviciu de intervenție” include intervenția pentru situații de urgență.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 103/RC din 12 martie 2020

Prin sentința penală nr. 31 din 5 iunie 2019 pronunțată de Tribunalul Militar Iași, în temeiul art. 396 alin. (2) C. proc. pen., a fost condamnat inculpatul plutonier major A. la pedeapsa de 1 an închisoare, pentru săvârșirea infracțiunii de încălcare a consemnului prevăzută în art. 415 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 44 alin. (1) și (2) C. pen.

În temeiul art. 67 alin. (1) C. pen., s-a aplicat inculpatului pedeapsa complementară constând în interzicerea drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a), b) și h) C. pen., pe o perioadă de 3 ani.

În baza art. 65 C. pen., s-a aplicat inculpatului pedeapsa accesorie a interzicerii drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a), b) și h) C. pen.

În temeiul art. 88 alin. (3) C. pen., a fost revocată amânarea aplicării pedepsei, conform sentinței penale nr. 29 din 15 iunie 2016 a Tribunalului Militar Iași și s-a dispus aplicarea și executarea pedepselor stabilite prin aceasta.

În temeiul art. 40 C. pen., au fost descontopite pedepsele aplicate prin sentința penală nr. 29 din 15 iunie 2016 a Tribunalului Militar Iași, după cum urmează: 1 an și 2 luni închisoare

pentru infracțiunea de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe prevăzută în art. 336 alin. (1) C. pen.; 1 an închisoare pentru infracțiunea de încălcare a consemnului prevăzută în art. 415 alin. (1) C. pen.; 1 an și 2 luni închisoare pentru infracțiunea de părăsire a postului sau a comenzii prevăzută în art. 416 alin. (2) C. pen.

În temeiul art. 40 raportat la art. 39 C. pen., au fost contopite pedepsele aplicate prin sentința penală nr. 29 din 15 iunie 2016 cu cea stabilită în cauză, de 1 an închisoare, inculpatul urmând să execute pedeapsa cea mai grea, de 1 an și 2 luni închisoare, sporită cu o treime din totalul celorlalte pedepse aplicate, respectiv 1 an și 20 de zile, în total 2 ani, 2 luni și 20 de zile închisoare.

În temeiul art. 67 alin. (1) C. pen., s-a aplicat inculpatului pedeapsa complementară constând în interzicerea drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a), b) și h) C. pen., pe o perioadă de 3 ani.

În baza art. 65 C. pen., s-a aplicat inculpatului pedeapsa accesorie a interzicerii drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a), b) și h) C. pen. pe durata executării pedepsei.

Prin decizia penală nr. 68 din 18 noiembrie 2019, Curtea de Militară de Apel București, în majoritate, în temeiul art. 421 pct. 2 lit. a) C. proc. pen., a admis apelul declarat de inculpatul plutonier major A. împotriva sentinței penale nr. 31 din 5 iunie 2019 a Tribunalului Militar Iași, care a fost desființată în parte și, în rejudecare, a fost descontopită pedeapsa rezultantă de 2 ani, 2 luni și 20 de zile închisoare aplicată acestuia în pedepsele componente, care au fost repuse în individualitatea lor.

În baza art. 415 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 44 alin. (1) și (2) C. pen., raportat la art. 61 alin. (1) C. pen., a fost condamnat inculpatul A. la pedeapsa amenzii penale în cuantum de 3.600 lei, calculată conform art. 61 alin. (2), alin. (3) și alin. (4) lit. c) C. pen., stabilind 180 zile-amendă, respectiv suma de 20 lei corespunzătoare unei zile-amendă.

În temeiul art. 88 alin. (3) teza finală C. pen. raportat la art. 38 alin. (1) și art. 39 alin. (1) lit. e) C. pen., au fost contopite pedepsele stabilite prin sentința penală nr. 29 din 15 iunie 2016 a Tribunalului Militar Iași (1 an și 2 luni închisoare, 1 an închisoare, 1 an și 2 luni închisoare), aplicându-se pedeapsa mai grea, de 1 an și 2 luni închisoare, la care a fost adăugat sporul de 8 luni și 20 de zile închisoare (1/3 din totalul celorlalte pedepse cu închisoarea) și pedeapsa amenzii penale stabilită prin decizie, inculpatul A. urmând să execute pedeapsa de 1 an, 10 luni și 20 de zile închisoare, precum și cea a amenzii penale în cuantum de 3.600 lei.

Împotriva deciziei penale pronunțată de Curtea Militară de Apel București, la data de 19 noiembrie 2019, a declarat recurs în casație inculpatul A., prin avocat ales, invocând cazul de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., prin prisma căruia a arătat că, în cazul serviciilor profesionale de intervenții pentru situații de urgență, nu se poate reține săvârșirea infracțiunii prevăzută în art. 415 C. pen., instanțele militare interpretând în mod greșit legea în legătură cu acest aspect.

Prin încheierea din camera de consiliu din 30 ianuarie 2020, Înalta Curte de Casație și Justiție, apreciind îndeplinite condițiile prevăzute în art. 434 - art. 438 C. proc. pen. în ceea ce privește criticile circumscrise cazului de casare reglementat în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., în baza art. 440 alin. (4) C. proc. pen., a admis în principiu cererea de recurs în casație formulată de inculpatul A. împotriva deciziei penale nr. 68 din 18 noiembrie 2019 pronunțată de Curtea Militară de Apel București.

Examinând cauza prin prisma criticilor circumscrise cazului de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază recursul în casație formulat de inculpatul A. ca fiind nefondat, în principal, pentru motivele expuse în continuare:

Potrivit dispozițiilor art. 433 C. proc. pen., în calea extraordinară a recursului în casație, Înalta Curte de Casație și Justiție este obligată să verifice, în condițiile legii, conformitatea hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile, iar, conform art. 447 C. proc. pen., pe această cale instanța examinează exclusiv legalitatea deciziei recurate.

Se constată, astfel, că recursul în casație este o cale extraordinară de atac, prin care sunt supuse verificării hotărâri definitive care au intrat în autoritatea de lucru judecat, însă, numai în cazuri anume prevăzute de lege și exclusiv pentru motive de nelegalitate. Drept urmare, chestiunile de fapt analizate de instanța de fond și, respectiv, cea de apel intră în puterea lucrului judecat și excedează cenzurii instanței investită cu judecarea recursului în casație.

Prin limitarea cazurilor în care poate fi promovată, această cale extraordinară de atac tinde să asigure echilibrul între principiul legalității și principiul respectării autorității de lucru judecat, legalitatea hotărârilor definitive putând fi examinată doar pentru motivele expres și limitativ prevăzute, fără ca pe calea recursului în casație să poată fi invocate și, corespunzător, să poată fi analizate de către Înalta Curte de Casație și Justiție orice încălcări ale legii, ci numai cele pe care legiuitorul le-a apreciat ca fiind importante.

Aceste considerații sunt valabile și cu privire la cazul de recurs prevăzut în dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., potrivit căruia hotărârile sunt supuse casării „dacă inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală.”

Cu privire la sfera de incidență a acestui motiv de recurs, Înalta Curte de Casație și Justiție, având în vedere definiția legală a infracțiunii, așa cum este redată în cuprinsul art. 15 alin. (1) C. pen., precum și modul de reglementare, în textul art. 16 alin. (1) lit. b) C. proc. pen., a cazurilor care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea în continuare a acțiunii penale, reține că, prin prisma acestuia, instanța de casație verifică dacă faptele, astfel cum au fost reținute în decizia atacată, corespund, din punct de vedere obiectiv, tiparului de incriminare ori întrunesc, sub aspectul laturii obiective, elementele constitutive ale infracțiunii reținute în sarcina persoanei condamnate.

Ca atare, expresia „faptă care nu este prevăzută de legea penală” vizează atât lipsa incriminării (neprevăderea faptei ca infracțiune sau lipsa de tipicitate a faptei în sensul că nu corespunde modelului abstract de incriminare, fiind incident alt tip de răspundere, după caz, civilă, contravențională, materială sau disciplinară), cât și situația în care nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii, altele decât cele referitoare la „vinovăția prevăzută de lege.”

Deopotrivă, având în vedere natura recursului în casație de cale extraordinară de atac exclusiv de drept, prin prisma cazului de casare reglementat în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen. se pot analiza și aspectele privind neîntrunirea condițiilor cerute de lege subiectului activ, în acele cazuri în care, pentru existența infracțiunii, legiuitorul prevede o cerință suplimentară, și anume ca autorul faptei să fie unul calificat, de vreme ce în lipsa calității speciale a acestuia fapta concret săvârșită nu s-ar mai suprapune peste descrierea din norma de incriminare (în acest sens sunt și deciziile penale nr. 224/RC din 2 octombrie 2014, nr. 64/RC din 16 februarie 2015, nr. 140/RC din 21 aprilie 2016, nr. 138/RC din 28 martie 2017, nr. 304/RC din 27 septembrie 2018 ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală).

În speță, recurentul inculpat A. a invocat cazul de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., susținând, în esență, că a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală, respectiv nu întrunește în persoana sa toate condițiile esențiale pentru existența infracțiunii de încălcare a consemnului, lipsind calitatea specială cerută de norma de incriminare subiectului activ, întrucât Inspectoratul pentru Situații de Urgență B., unitatea în care

își desfășura activitatea la data săvârșirii faptei, nu este un „serviciu de intervenție” în sensul art. 415 C. pen.

Examinând, din această perspectivă, actele dosarului, se constată că, în cauză, s-a dispus trimiterea în judecată și condamnarea inculpatului A., din cadrul Inspectoratului pentru Situații de Urgență B., pentru aceea că, la data de 8 iunie 2018, în jurul orei 12:55, a încălcat regulile serviciului de intervenție în care era planificat, fiind depistat în dormitorul subunității într-o stare avansată de ebrietate, instanța de apel stabilind, cu titlu definitiv, că fapta există și a fost comisă de acuzat cu forma de vinovăție prevăzută de lege, iar încadrarea juridică dată în rechizitoriu este cea corectă.

Procedând, conform art. 447 C. proc. pen., la verificarea corespondenței dintre împrejurările faptice reținute și configurarea legală a infracțiunii reglementate în art. 415 alin. (1) C. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție constată, contrar susținerilor recurentului, că fapta pentru care a fost condamnat, astfel cum a fost reținută de către instanțele inferioare, întrunește toate elementele de conținut prevăzute de norma de incriminare menționată.

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 415 alin. (1) C. pen., constituie infracțiunea de încălcare a consemnului nesocotirea regulilor serviciului de pază, intervenție, însoțire sau de securitate. Prin „consemn” se înțelege totalitatea îndatoririlor generale sau speciale prevăzute în regulamente și care revin militarilor cu ocazia executării unei misiuni în cadrul serviciului de pază, intervenție, însoțire sau de securitate, precum și orice dispoziție scrisă sau verbală transmisă în îndeplinirea acestor misiuni. Prin urmare, militarii aflați în serviciul de pază, intervenție, însoțire sau de securitate sunt considerați în misiune și au datoria, cât timp se găsesc în executarea acesteia, să îndeplinească cu strictețe obligațiile cu caracter general și permanent, stabilite în regulamentele militare, precum și îndatoririle speciale stabilite prin ordinele primite de la șefi și superiori. Nerespectarea întocmai a consemnului este de natură să periclitizeze îndeplinirea îndatoririlor care revin militarilor, creând o stare de pericol pentru unitatea sau formațiunea militară din care aceștia fac parte.

Având în vedere plasarea acestui text de lege în Titlul XI, Capitolul I „Infracțiuni săvârșite de militari” din Codul penal, rezultă că legea cere subiectului activ al infracțiunii de încălcare a consemnului să aibă o calitate specială, și anume aceea de militar care trebuie să își desfășoare activitatea în cadrul serviciului de pază, intervenție, însoțire sau de securitate.

În legătură cu acest aspect, se constată că, potrivit art. 1 din Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare, prin cadre militare se înțelege „cetățenii români cărora li s-a acordat grad de ofițer, maestru militar sau subofițer, în raport cu pregătirea lor militară și de specialitate, în condițiile prevăzute de lege.” Reglementând gradele militare, art. 2 din același act normativ stabilește că, potrivit gradelor pe care le au, cadrele militare sunt constituite în corpul subofițerilor, corpul maiștrilor militari și corpul ofițerilor, în prima categorie fiind enumerați sergentul major, plutonierul, plutonierul major, plutonierul adjutant și plutonierul adjutant șef.

Printre îndatoririle principale ale cadrelor militare, art. 8 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 80/1995 menționează și pe aceea de a respecta jurământul militar și prevederile regulamentelor militare, de a executa întocmai și la timp ordinele comandanților și ale șefilor, acestea fiind responsabile de modul în care îndeplinesc misiunile ce le sunt încredințate.

Pe de altă parte, se observă că, din conținutul art. 2 din O. G. nr. 88/2001 privind înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor publice comunitare pentru situații de urgență, rezultă că serviciile de urgență și Inspectoratul General au ca scopuri principale apărarea vieții, bunurilor și mediului împotriva incendiilor și dezastrelor, precum și realizarea măsurilor de protecție civilă, aceste structuri făcând parte din forțele de protecție ale sistemului de securitate

națională. Apartenența acestor servicii publice la sistemul național de apărare rezultă și din interpretarea prevederilor art. 28 din O. U. G. nr. 21/2004 privind Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență, care reglementează cooperarea dintre instituțiile cu atribuții în domeniul apărării, ordinii publice și siguranței naționale și Inspectoratul General pentru Situații de Urgență în ceea ce privește transmiterea datelor și informațiilor referitoare la situațiile potențial generatoare de situații de urgență și la evoluția și consecințele acestora. De altfel, chiar Constituția României prevede că și celelalte componente ale forțelor armate ce sunt stabilite conform legii trebuie să respecte reglementările specifice armatei (art. 118 alin. 3).

Stabilind categoriile de personal ce își desfășoară activitatea în cadrul serviciilor de urgență, al Inspectoratului General și al unităților subordonate acestuia, art. 15 din O. G. nr. 88/2001 prevede, în alin. (2), că în cadrul acestora funcționează structuri specializate încadrate cu ofițeri, maiștri militari, subofițeri, militari angajați pe bază de contract, militari în termen, cu termen redus și personal civil, pentru ca, în alin. (3), să stipuleze că primelor trei categorii de personal li se aplică prevederile Legii nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare, cu modificările și completările ulterioare.

Aceste reglementări au fost detaliate în legislația secundară, respectiv în H. G. nr. 1492/2004 privind principiile de organizare, funcționarea și atribuțiile serviciilor de urgență profesionale care, la art. 2, stipulează că serviciile de urgență profesionale funcționează ca inspectorate, cu personalitate juridică, în subordinea Inspectoratului General pentru Situații de Urgență (alin. 1), care sunt structuri specializate, destinate să execute misiuni de prevenire, monitorizare și gestionare a situațiilor de urgență (alin. 2) și fac parte din forțele de protecție ale Sistemului de securitate și apărare națională și din subsistemul local de management al situațiilor de urgență (alin. 3). În aceeași hotărâre de guvern (art. 4 lit. d) se arată că, printre structurile specializate ce funcționează în cadrul inspectoratelor pentru situații de urgență, se regăsesc și subunitățile de intervenție, ce sunt organizate ca grupuri de prevenire și intervenție, detașamente speciale, detașamente, secții, stații, pichete de pompieri, de protecție civilă și mixte, având în componență un număr variabil de echipe și echipaje specializate pe tipuri de intervenții, precum și alte structuri necesare îndeplinirii misiunilor încredințate. Subunitățile de nivel detașament special, detașament, secție, stație și pichet, constituite în raport cu natura riscurilor și frecvența lor de manifestare, îndeplinesc misiuni specifice, de regulă, într-o porțiune din zona de competență/responsabilitate purtând denumirea de raion de intervenție, iar echipajele, echipele și personalul operativ din componența acestora, care execută serviciul permanent în aceeași tură, constituie garda de intervenție (art. 9 alin. 2 și alin. 5 din H. G. nr. 1492/2004). Planificarea, organizarea și desfășurarea activităților de prevenire și intervenție se realizează potrivit regulamentelor elaborate de Inspectoratul General, aprobate de ministrul afacerilor interne (art. 13 din H. G. nr. 1492/2004).

Referitor la personalul ce își desfășoară activitatea în cadrul inspectoratelor pentru situații de urgență, art. 18 din H. G. nr. 1492/2004 prevede că „la data înființării inspectoratelor personalul actual încadrat în brigăzile/grupurile de pompieri și în inspectoratele județene de protecție civilă, precum și în celelalte unități sau instituții de pompieri și protecție civilă se preia prin transfer în condițiile legii, cu încadrarea în numărul maxim de posturi aprobat Ministerului Administrației și Internelor și unităților din subordinea sa, în compartimentele funcționale și în structurile specializate ale inspectoratelor.” În fine, art. 23 din H. G. nr. 1492/2004 stipulează că inspectoratele sunt continuatoare ale tradițiilor și faptelor de arme ale pompierilor militari și protecției civile.

Din interpretarea coroborată a acestor acte normative, rezultă că angajații militari (pomplierii) din cadrul inspectoratelor pentru situații de urgență, cărora li s-a acordat grad de ofițer, maestru militar sau subofițer, în raport cu pregătirea lor militară și de specialitate, în condițiile prevăzute de lege, întrunesc condiția de a fi cadre militare în sensul Legii nr. 80/1995 și al Titlului XI, Capitolul I din Codul penal și, pe cale de consecință, pot fi subiecți activi ai infracțiunilor prevăzute în acest capitol, deci inclusiv ai celei de încălcare a consemnului, reglementată în art. 415 C. pen., în același sens fiind și doctrina de specialitate (*Explicațiile Noului Cod penal*, Vol. V., Articolele 367-446, coordonatori George Antoniu și Tudorel Toader, Editura Universul Juridic, 2016, p. 241).

Deși, în conformitate cu dispozițiile art. 2 lit. a) din O. U. G. nr. 21/2004, situația de urgență este definită ca „un eveniment excepțional, cu caracter nonmilitar, care amenință viața sau sănătatea persoanei, mediul înconjurător, valorile materiale și culturale, iar pentru restabilirea stării de normalitate sunt necesare adoptarea de măsuri și acțiuni urgente, alocarea de resurse specializate și managementul unitar al forțelor și mijloacelor implicate”, acest aspect nu este de natură să înlăture caracterul militar al misiunii de intervenție ce se desfășoară în cazul manifestării unei asemenea situații, având în vedere, pe de o parte, calitatea pompierilor de cadre militare ce funcționează în cadrul inspectoratelor pentru situații de urgență, iar, pe de altă parte, împrejurarea că respectiva misiune este organizată pe baza unor dispoziții regulamentare specifice ce se aplică militarilor. Sub acest aspect, se impune a se sublinia că, potrivit art. 12 din Anexa nr. 1 la Ordinul ministrului apărării naționale nr. 97/2014 (Regulamentul serviciului interior din 2 septembrie 2014), publicat în M. Of. nr. 745 din 13 octombrie 2014, „serviciul de intervenție se organizează pentru obiectivul propriu sau, potrivit ordinelor eșalonului superior, și pentru alte obiective militare, cu scopul de a sprijini serviciul de pază, de a interveni în timp scurt pentru blocarea, capturarea sau respingerea forțelor/elementelor care pun în pericol securitatea obiectivului militar, precum și pentru limitarea sau înlăturarea efectelor dezastrelor, incendiilor și altor situații critice.” Se observă, astfel, că sintagma *serviciu de intervenție* include intervenția pentru situații de urgență, neputând fi primite argumentele contrare ale apărării cu privire la acest aspect.

Rezultă, așadar, că inculpatul A., care avea gradul de plutonier major în cadrul Inspectoratului pentru Situații de Urgență B., a depus jurământul militar și, așa cum s-a reținut în mod definitiv în hotărârea recurată, era planificat să execute, la Detașamentul de Pompieri C., de la data de 8 iunie 2018, începând cu ora 08:20, până la 9 iunie 2018, ora 08:30, serviciul operativ, respectiv tura de serviciu, în calitate de servant 3 la echipajul care încadra autospeciala de stingere a incendiilor X., fapt ce presupunea participarea la acțiunile de salvare a persoanelor surprinse de incendii, precum și la acțiunile de localizare și lichidare a incendiilor, fiind pompier militar, deține calitatea specială cerută subiectului activ al infracțiunii prevăzute în art. 415 C. pen.

Ca urmare, se observă că, în mod corect, instanța de apel, în majoritate, a constatat că fapta inculpatului A., plutonier major în cadrul Inspectoratului pentru Situații de Urgență B., care, în data de 8 iunie 2018, în jurul orei 12:55, a încălcat normele serviciului de intervenție în care era planificat, fiind depistat, în dormitorul subunității, într-o avansată stare de ebrietate, se încadrează în conținutul constitutiv al infracțiunii de încălcare a consemnului, prevăzută în art. 415 alin. (1) C. pen.

Față de considerentele anterior expuse, Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat că fapta pentru care a fost condamnat inculpatul A. întrunește toate elementele de tipicitate prevăzute de lege, motiv pentru care, nefiind incident cazul de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C.

proc. pen., în temeiul art. 448 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen., a respins, ca nefondat, recursul în casație declarat de inculpatul A. împotriva deciziei penale nr. 68 din 18 noiembrie 2019 pronunțată de Curtea Militară de Apel București.

VII. Infracțiuni prevăzute în legi speciale

14. Infracțiunea de spălare a banilor. Recurs în casație. Cazul prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C. proc. pen.

Legea nr. 129/2019, art. 49 alin. (1) lit. a)
C. proc. pen., art. 438 alin. (1) pct. 12

1. Transferarea sumelor de bani obținute din infracțiunea de evaziune fiscală către activități licite, în scopul disimulării originii ilicite a acestora, prin creditarea societății la care făptuitorul are calitatea de director și, ulterior, calitatea de asociat unic, urmată de restituirea împrumutului din veniturile licite ale societății, întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii de spălare a banilor prevăzută în art. 49 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 129/2019, activitatea infracțională fiind bine conturată și independentă de infracțiunea de evaziune fiscală.

2. În cadrul cazului de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C. proc. pen., legalitatea pedepsei aplicate autorului se verifică exclusiv prin raportare la încadrarea juridică reținută prin hotărârea definitivă de condamnare cu privire la acesta, indiferent de încadrarea juridică reținută cu privire la participanți. În consecință, în cazul în care instanța a reținut cu privire la autor, prin hotărârea definitivă de condamnare, săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală în forma agravată și continuată prevăzută în art. 9 alin. (1) și alin. (3) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen., legalitatea pedepsei aplicate autorului se verifică prin raportare la această încadrare juridică, indiferent dacă, din cauza imposibilității stabilirii contribuției complicilor la producerea prejudiciului, instanța nu a reținut cu privire la complici forma agravată a infracțiunii de evaziune fiscală prevăzută în art. 9 alin. (3) din Legea nr. 241/2005.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 116/RC din 30 aprilie 2020

a. Prin sentința penală nr. 215 din 27 iunie 2018 a Tribunalului Cluj s-au hotărât, între altele, următoarele:

În latură penală:

1. A fost condamnat inculpatul A. la pedepsele de:

- 6 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală, prevăzută în art. 9 alin. (1) lit. a) și alin. (3) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. și art. 75 alin. (2) lit. a) C. pen. raportat la art. 76 C. pen.

În temeiul art. 67 alin. (1) și (2) raportat la art. 66 alin. (1) lit. a), b) și g) C. pen., a fost interzisă inculpatului, ca pedeapsă complementară, exercitarea drepturilor de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice, de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat și de a fi administrator al unor societăți, pe o perioadă de 4 ani după executarea pedepsei.

În temeiul art. 65 alin. (1) raportat la art. 66 alin. (1) lit. a), b) și g) C. pen., a fost interzisă inculpatului, ca pedeapsă accesorie, exercitarea drepturilor de a fi ales în autoritățile publice sau

în orice alte funcții publice, de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat și de a fi administrator al unor societăți, de la rămânerea definitivă a hotărârii și până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale;

- 3 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de spălare a banilor, prevăzută în art. 29 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 656/2002.

În temeiul art. 38 alin. (1) C. pen., s-a constatat că aceste infracțiuni sunt concurente, iar în temeiul art. 39 alin. (1) lit. b) C. pen., s-a aplicat inculpatului pedeapsa cea mai grea, de 6 ani închisoare, care a fost sporită cu 1/3 din cealaltă pedeapsă, adică 1 an închisoare, rezultând în final pedeapsa de 7 ani închisoare.

În temeiul art. 45 alin. (1) C. pen. raportat la art. 68 alin. (1) lit. c) C. pen., s-a aplicat inculpatului, alături de pedeapsa principală rezultantă, pedeapsa complementară a interzicerii drepturilor de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice, de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat și de a fi administrator al unor societăți, pe o perioadă de 4 ani după executarea pedepsei.

În temeiul art. 65 alin. (1) și (3) C. pen., a fost interzisă inculpatului, ca pedeapsă accesorie, de la data rămânerei definitive a hotărârii de condamnare și până la terminarea executării pedepsei închisorii, exercitarea drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a), b) și g) C. pen.

2. A fost condamnat inculpatul B. la pedeapsa de 3 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de complicitate la evaziune fiscală, prevăzută în art. 48 alin. (1) C. pen. raportat la art. 9 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen.

În temeiul art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., a fost interzisă inculpatului, ca pedeapsă complementară, exercitarea drepturilor de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, pe o perioadă de 3 ani de la rămânerea definitivă a hotărârii.

În temeiul art. 65 alin. (1) raportat la art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., a fost interzisă inculpatului, ca pedeapsă accesorie, exercitarea drepturilor de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, de la rămânerea definitivă a hotărârii și până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale.

3. A fost condamnat inculpatul C. la pedeapsa de 2 ani și 4 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de complicitate la evaziune fiscală, prevăzută în art. 48 alin. (1) C. pen. raportat la art. 9 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen.

În temeiul art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., a fost interzisă inculpatului, ca pedeapsă complementară, exercitarea drepturilor de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, pe o perioadă de 3 ani de la rămânerea definitivă a hotărârii.

În temeiul art. 65 alin. (1) raportat la art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., a fost interzisă inculpatului, ca pedeapsă accesorie, exercitarea drepturilor de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, de la rămânerea definitivă a hotărârii și până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale.

4. A fost condamnată inculpata D. la pedeapsa de 3 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de complicitate la evaziune fiscală, prevăzută în art. 48 alin. (1) C. pen. raportat la art. 9 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen.

În temeiul art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., a fost interzisă inculpatei, ca pedeapsă complementară, exercitarea drepturilor de a fi aleasă în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, pe o perioadă de 3 ani de la rămânerea definitivă a hotărârii.

În temeiul art. 65 alin. (1) raportat la art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., a fost interzisă inculpatei, ca pedeapsă accesorie, exercitarea drepturilor de a fi aleasă în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, de la rămânerea definitivă a hotărârii și până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale.

5. Au fost condamnați inculpații E. și F. la pedeapsa de 1 an și 6 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de complicitate la evaziune fiscală, în formă continuată, prevăzută în art. 48 alin. (1) C. pen. raportat la art. 9 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen. și art. 396 alin. (10) C. proc. pen.

În temeiul art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., a fost interzisă inculpaților, ca pedeapsă complementară, exercitarea drepturilor de a fi aleși în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, pe o perioadă de 2 ani de la rămânerea definitivă a hotărârii.

În temeiul art. 65 alin. (1) raportat la art. 66 alin. (1) lit. a) și b) C. pen., a fost interzisă inculpaților, ca pedeapsă accesorie, exercitarea drepturilor de a fi aleși în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, de la rămânerea definitivă a hotărârii și până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale.

b. Prin decizia nr. 33/A din 16 ianuarie 2020, pronunțată de Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori s-au admis apelurile declarate de inculpații A., C. și D. împotriva sentinței penale nr. 215 din 27 iunie 2018 pronunțată de Tribunalul Cluj, s-a desființat, în parte, hotărârea apelată, între altele, cu privire la reținerea dispozițiilor art. 75 alin. (2) lit. a) C. pen. raportat la art. 76 C. pen. în ceea ce îi privește pe inculpații C. și D. și soluția dată laturii civile în privința celor trei apelanți.

Împotriva deciziei nr. 33/A din 16 ianuarie 2020 a Curții de Apel Cluj, Secția penală și de minori a declarat recurs în casație inculpatul A., prin apărător ales, invocând cazurile de recurs în casație prevăzute în art. 438 alin. (1) pct. 7 și 12 C. proc. pen.

Constatând că cererea de recurs în casație formulată de inculpatul A. a fost introdusă în termenul prevăzut de lege și respectă condițiile prevăzute în art. 434, art. 436, art. 437 și art. 438 C. proc. pen., prin încheierea din data de 16 aprilie 2020, Înalta Curte de Casație și Justiție, judecătorul de filtru, a admis-o în principiu, dispunând trimiterea cauzei la completul de 3 judecători, în vederea judecării ei pe fond.

Analizând recursul în casație formulat de inculpatul A. în limitele prevăzute în art. 442 alin. (1) și (2) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază că acesta este nefondat, în principal, pentru următoarele considerente:

Cu titlu prealabil, constată că, fiind reglementat ca o cale extraordinară de atac, menită să asigure echilibrul între principiul legalității și cel al respectării autorității de lucru judecat, recursul în casație vizează exclusiv legalitatea anumitor categorii de hotărâri definitive și numai pentru motive exprese și limitativ prevăzute de lege.

Dispozițiile art. 433 C. proc. pen. reglementează explicit scopul căii de atac analizate, statuând, în acest sens, că recursul în casație urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție judecarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept

aplicabile. Analiza de legalitate a instanței de recurs nu este una exhaustivă, ci limitată la încălcări ale legii apreciate grave de către legiuitor și reglementate ca atare, în mod expres și limitativ, în cuprinsul art. 438 alin. (1) C. proc. pen.

În contextul obiectului său, astfel definit, calea extraordinară de atac a recursului în casație nu are ca finalitate remedierea unei greșite aprecieri a faptelor ori a unei inexacte sau insuficiente stabiliri a adevărului printr-o urmărire penală incompletă sau o cercetare judecătorească nesatisfăcătoare. Instanța de casare nu judecă procesul propriu-zis, respectiv litigiul care are ca temei juridic cauza penală, ci judecă exclusiv dacă, din punct de vedere al dreptului, hotărârea atacată este corespunzătoare.

Prin urmare, starea de fapt reținută în cauză cu titlu definitiv de către instanța de apel și concordanța acesteia cu probele administrate nu mai pot constitui motive de cenzură din partea instanței supreme în actuala procedură a recursului în casație.

În cauza de față, inculpatul A. a invocat cazurile de recurs în casație prevăzute în art. 438 alin. (1) pct. 7 și 12 C. proc. pen.

Potrivit art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen., hotărârile sunt supuse casării atunci când „inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală.”

Jurisprudența subsecventă intrării în vigoare a actualului Cod de procedură penală a statuat că acest caz de casare se circumscrie situațiilor în care, fie fapta concretă pentru care s-a pronunțat soluția definitivă de condamnare nu întrunește elementele de tipicitate obiectivă prevăzute de norma de incriminare, fie instanța a ignorat o normă care conține dispoziții de dezincriminare a faptei, indiferent dacă ele vizează norma de incriminare, în ansamblul său, ori numai modificarea unora dintre elementele constitutive ale infracțiunii, astfel încât nu se mai realizează o corespondență deplină între fapta săvârșită și noua configurare legală a tipului respectiv de infracțiune.

În consecință, acest caz de recurs în casație permite instanței de casație să analizeze doar dacă situația de fapt, astfel cum a fost reținută de către curtea de apel, corespunde tiparului obiectiv al infracțiunii pentru care s-a pronunțat hotărârea de condamnare.

În aceste coordonate de principiu, în limitele criticilor formulate în recurs în casație, Înalta Curte de Casație și Justiție notează că starea de fapt reținută prin decizia recurată, raportat la infracțiunea de spălare a banilor, constă, în esență, în aceea că, în perioada 2011 - octombrie 2014, inculpatul A. a transferat suma de 1.440.173 lei sub forma creditării societății G., astfel: în perioada în care nu era asociat al societății a adus sume în calitate de director, maximul împrumutului fiind de 1.109.449 lei la 31 mai 2013, sumele fiind evidențiate în contabilitate cu explicația „împrumut A.”, iar ulterior, a finanțat firma în calitate de asociat unic. În acest fel, în perioada 2011 - octombrie 2014, inculpatul A. a transferat o sumă de bani consistentă, respectiv 1.440.173 lei, sub forma creditării societății G., întocmind mai multe contracte de creditare încheiate în nume personal, pe care le-a și semnat, atât la împrumutat, cât și la împrumutător. Sumele de bani cu care a finanțat societatea au fost restituite inculpatului în perioada 27 aprilie 2011 - 23 februarie 2015, întocmindu-se în acest sens o dovadă.

Instanța de apel a constatat că transferarea sumelor de bani obținute din activitatea ilicită de evaziune fiscală către activități comerciale licite, prin care s-a realizat o creștere a activităților comerciale și, totodată, o diversificare a preocupărilor comerciale (prin deschiderea activității de turism), cumulându-se astfel capital comercial licit și venituri licite prin exploatarea obiectelor de activitate ale societății, reprezintă o activitate bine conturată și independentă de fapta de evaziune fiscală, dar subsecventă acesteia și care se circumscrie unei fapte tipice de spălare a

banilor prevăzută în art. 29 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 656/2002, actual art. 49 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 129/2019.

Negând această situație de fapt, inculpatul A. susține în cadrul prezentului demers judiciar că fapta astfel descrisă nu întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii de spălare a banilor, întrucât, pe de o parte, nu s-a făcut dovada certă a provenienței ilicite a sumelor de bani cu care a fost finanțată societatea, iar pe de altă parte, nu s-a dovedit că transferul de bani s-a făcut în scopul disimulării provenienței infracționale a sumelor și, prin aceasta, nu s-a făcut dovada mecanismului de spălare a banilor.

Altfel spus, criticând concluziile instanțelor de fond și de apel cu privire la faptul că suma de 1.440.173 lei, cu care inculpatul a finanțat societatea G., inclusiv în obiectivul de investiție Complexul Turistic H., provine din infracțiunea de evaziune fiscală pentru care acesta a fost condamnat în cauză, respectiv cu privire la constatarea realizării acestei finanțări în vederea disimulării originii ilicite a banilor și, prin aceasta, chiar interpretarea dată de cele două instanțe materialului probator administrat în cauză, recurentul inculpat neagă baza factuală care a condus la reținerea infracțiunii de referință în sarcina lui, solicitând, în mod implicit, reevaluarea materialului probator sub aspectul conținutului faptic al acuzației de spălare a banilor care îi este adusă.

Or, reanalizarea situației de fapt și reevaluarea materialului probator sunt chestiuni care nu pot fi valorificate în contextul niciunuia dintre cazurile de casare expres și limitativ reglementate în art. 438 C. proc. pen.

Limitarea normativă a obiectului judecății în recursul în casație la situații de drept strict prevăzute de lege exclude rejudecarea unei cauze pentru a treia oară, în parametrii în care a avut loc judecata în fond și apel și, implicit, cenzurarea stării de fapt reținută cu titlu definitiv de către instanța de apel ori concordanța acestora cu probele administrate.

De altfel, plecând de la situația de fapt reținută cu titlu definitiv în hotărârea recurată, din care rezultă argumentele pentru care instanța de apel a apreciat, pe de o parte, că suma de bani cu care a fost creditată societatea G. își are proveniența în infracțiunea de evaziune fiscală săvârșită de inculpat, iar pe de altă parte, că finanțarea societății a constituit un mijloc de spălare a acestor bani, ei reintrând ulterior pe piață ca urmare a faptului că au fost restituiți, în integralitate, inculpatului, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că cele două condiții de tipicitate ale infracțiunii de spălare a banilor invocate de recurentul inculpat sunt, în mod evident, îndeplinite, astfel că în cauză nu este incident cazul de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 7 C. proc. pen.

În sfera cazului de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C. proc. pen., recurentul inculpat A. a susținut, între altele, că pedeapsa ce i-a fost aplicată pentru infracțiunea de evaziune fiscală este nelegală, întrucât, în condițiile în care instanța de fond nu a reușit să stabilească care este întinderea prejudiciului la producerea căruia au participat compliciti, aplicând în favoarea acestora principiul *in dubio pro reo* și, în consecință, pedepse în limitele prevăzute de lege pentru infracțiunea în forma de bază, același regim juridic trebuia aplicat și inculpatului, care este singurul condamnat pentru evaziune fiscală în formă agravată.

Delimitând sfera de aplicabilitate a acestui caz de recurs în casație, instanța supremă a stabilit că el este incident numai în situația în care pedeapsa stabilită de instanța de apel, prin raportare la toate normele de drept penal substanțial relevante pentru tratamentul sancționator, este nelegală.

Altfel spus, prin intermediul acestui caz de casare pot fi cenzurate erorile care se produc în legătură cu stabilirea pedepsei principale, a pedepselor complementare sau accesorii, dar și a

măsurilor educative, fie prin aplicarea unei sancțiuni neprevăzute de lege, fie prin nerespectarea limitelor legale ori a tratamentului sancționator.

În aceste coordonate, evaluând criticile formulate de inculpatul A. în cadrul acestui caz de recurs în casație, Înalta Curte de Casație și Justiție reține, între altele, următoarele:

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că susținerile recurentului inculpat A. vizând nelegalitatea pedepsei ce i-a fost aplicată pentru săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală nu este întemeiată, sens în care reține că acestea se fundamentează, în concret, pe critica încadrării juridice a faptei reținute în sarcina inculpatului, raportat la cea stabilită pentru ceilalți inculpați cercetați în cauză.

Practic, recurentul inculpat susține că pedeapsa ce i-a fost aplicată pentru infracțiunea de evaziune fiscală este nelegală, întrucât se raportează la limitele de pedeapsă prevăzute de lege pentru forma agravată a infracțiunii, prevăzută în art. 9 alin. (1) lit. a) și alin. (3) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen., deși, în condițiile în care instanțele au constatat imposibilitatea stabilirii în concret a contribuției fiecăruia la producerea prejudiciului, în sarcina sa trebuia reținută forma de bază a infracțiunii, astfel cum s-a procedat în cazul complicilor.

Or, în jurisprudența constantă a instanței supreme s-a stabilit că pot fi cenzurate prin prisma dispozițiilor art. 438 alin. (1) pct. 12 C. proc. pen. erorile care se produc în legătură cu aplicarea pedepsei sau a măsurilor educative, prin stabilirea unei sancțiuni neprevăzute de lege, prin nerespectarea limitelor legale ori a tratamentului sancționator. În toate cazurile, însă, legalitatea sancțiunilor a fost examinată prin raportare la încadrarea juridică dată faptei prin decizia definitivă, astfel cum a fost stabilită prin hotărârea recurată (relevante în acest sens sunt deciziile nr. 66, 230, 246, 249, 250, 267, 367 din 2014; nr. 27, 32, 75, 115, 124, 349, 404 din 2015; nr. 51, 63, 327, 522, 554 din 2016; nr. 23, 150 din 2017 ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, publicate, www.scj.ro).

În consecință, în incidența cazului de casare prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 12 C. proc. pen., legalitatea pedepselor este verificată exclusiv prin raportare la încadrarea juridică a faptelor stabilită prin hotărârea definitivă, criticile privind nelegalitatea pedepsei, urmare a greșitei stabiliri a încadrării juridice a faptelor, excedând controlului jurisdicțional ce poate fi exercitat în prezentul cadru procesual.

Încadrarea juridică a faptei este operațiunea de stabilire a corespondenței între fapta pretins comisă și modelul abstract rezultat din norma de incriminare incidentă, cu reținerea normelor generale aplicabile (privind participația și cauzele de atenuare sau agravare a răspunderii penale).

Ca urmare, stabilirea încadrării juridice a faptei este o operațiune care intră în atributul exclusiv al instanței investite cu judecarea cauzei (de fond sau de apel, ambele competente să cenzureze integral fondul cauzei, în fapt și în drept), iar nu al instanței investite în calea extraordinară de atac a recursului în casație, motiv pentru care nu poate fi cenzurată prin prisma vreunui dintre cazurile de recurs în casație prevăzute în art. 438 C. proc. pen.

Fără a proceda la evaluarea chestiunii în discuție, Înalta Curte de Casație și Justiție notează, însă, că instanța de fond nu a constatat imposibilitatea stabilirii în concret a contribuției fiecăruia dintre participanți la producerea prejudiciului reținut în cauză, astfel cum susține recurentul, ci numai raportat la complicii B., C., D., E. și F., împrejurare față de care în sarcina acestora a reținut forma de bază a infracțiunii de evaziune fiscală (prevăzută în art. 9 alin. 1 lit. a din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 35 alin. 1 C. pen.).

Referitor la inculpatul A., instanța de fond a reținut că acesta a fost persoana care a gestionat integral activitatea ilicită și singurul care, finalmente, a beneficiat de pe urma acesteia,

motiv pentru care, raportat la valoarea prejudiciului stabilit în cauză (16.592.359 lei), în sarcina acestuia a reținut forma agravată a infracțiunii de evaziune fiscală, prevăzută în art. 9 alin. (1) lit. a) și alin. (3) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen., soluție menținută în apel.

Or, în acest context este evident că nu există nicio neconcordanță între reținerile instanței și soluția pronunțată, cât privește încadrarea juridică dată faptei de evaziune fiscală și pedepsele rezultând dintr-o atare încadrare.

Pentru considerentele prezentate, constatând neîntemeiate criticile formulate de recurentul inculpat A., Înalta Curte de Casație și Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 448 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen., a respins, ca nefondat, recursul în casație declarat de inculpatul A. împotriva deciziei nr. 33/A din 16 ianuarie 2020 a Curții de Apel Cluj, Secția penală și de minori.

DREPT PROCESUAL PENAL

PARTEA GENERALĂ

I. Participanții în procesul penal

1. Competență după calitatea persoanei. Avocat

C. proc. pen., art. 38 alin. (1) lit. d)

Competența de judecată în primă instanță a infracțiunilor săvârșite de persoana care are calitatea de avocat în Albania nu îi revine curții de apel, întrucât interpretarea coroborată a dispozițiilor art. 38, art. 39 și art. 40 C. proc. pen., care cuprind norme derogatorii pentru stabilirea competenței în funcție de calitatea persoanei, conduce la concluzia că dispozițiile art. 38 alin. (1) lit. d) C. proc. pen. privesc calitatea de avocat dobândită sau recunoscută pe teritoriul României, conform Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat.

I.C.C.J., Secția penală, încheierea nr. 288 din 4 august 2020

Prin încheierea din data de 2 iulie 2020, Tribunalul București a admis excepția de necompetență după calitatea persoanei, invocată din oficiu și a declinat competența de soluționare a cauzei privind pe inculpații A., B., C. și D. în favoarea Curții de Apel București, Secția penală.

Pentru a dispune astfel, Tribunalul București a reținut că, la data de 2 aprilie 2020, a fost înregistrat pe rolul acestei instanțe rechizitoriul nr. X. al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Structura Centrală - Secția de Combatere a Traficului de Droguri, prin care au fost trimiși în judecată următorii inculpați:

1. A. și B., sub aspectul săvârșirii:

- în concurs formal, a infracțiunilor de trafic național și internațional de droguri de risc, prevăzute în art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 și art. 3 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 38 alin. (2) C. pen.;

- în concurs formal, a infracțiunilor de trafic național și internațional de droguri de risc, prevăzute în art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 și art. 3 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 38 alin. (2) C. pen., infracțiuni săvârșite în concurs real, fiind astfel aplicabile dispozițiile art. 38 alin. (1) C. pen.

2. C., sub aspectul săvârșirii, în concurs formal, a infracțiunilor de trafic național și internațional de droguri de risc, prevăzute în art. 2 alin. (1) și art. 3 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 38 alin. (2) C. pen.

3. D., sub aspectul săvârșirii, în calitate de complice, a infracțiunii de trafic național de droguri de risc, prevăzută în art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, cu aplicarea art. 48 C. pen.

Subsecvent, cu referire la actele și lucrările dosarului, judecătorul de cameră preliminară a reținut că inculpatul B. este avocat în Baroul Tirana din anul 2006 și exercită această profesie și în prezent, nefigurând cu dosare disciplinare pe rol.

Văzând că dispozițiile art. 38 alin. (1) lit. d) C. proc. pen. nu impun condiția ca inculpatul să fie membru în vreun barou de avocați din România, ci numai să aibă calitatea legală de avocat într-un barou legal constituit, care poate fi și pe teritoriul unei țări străine, judecătorul de cameră preliminară a admis excepția de necompetență după calitatea persoanei, invocată din oficiu, iar în temeiul art. 346 alin. (6) și art. 50 C. proc. pen., a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Curții de Apel București, Secția penală.

Urmare a declinării, cauza a fost înregistrată pe rolul Curții de Apel București, Secția I penală, la data de 15 iulie 2020.

Prin încheierea penală nr. F/CP din 22 iulie 2020, urmare a admiterii excepției necompetenței instanței după calitatea persoanei, invocată din oficiu, Curtea de Apel București, în baza art. 50 C. proc. pen. coroborat cu art. 346 alin. (6) C. proc. pen., a declinat competența de soluționare a cauzei privind pe inculpații A., B., C. și D. în favoarea Tribunalului București, Secția penală.

Totodată, constatând intervenit conflictul negativ de competență, în temeiul art. 51 C. proc. pen., a înaintat cauza Înaltei Curți de Casație și Justiție, instanța ierarhic superioară comună, pentru pronunțarea unui regulator de competență.

Pentru a dispune astfel, cu referire la art. 13 din Legea nr. 51/1995, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Curții de Apel București a reținut, în esență, că, deși art. 38 alin. (1) lit. d) C. proc. pen. nu face distincție în funcție de naționalitatea avocatului sau statul în care a fost dobândită această calitate, din interpretarea coroborată a acestei norme cu art. 39 și art. 40 C. proc. pen., dispozițiile referitoare la competența după calitatea persoanei au în vedere calitatea de avocat dobândită sau recunoscută pe teritoriul României.

Prin urmare, judecătorul de cameră preliminară a apreciat că posibilitatea de a exercita în România această profesie de către avocații din alte țări nu conferă automat acestor persoane și calitatea de avocat și derogarea de la regulile de competență generale, în condițiile în care nu au parcurs procedura prevăzută de dispozițiile menționate anterior, context în care a evocat și jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Totodată, referitor la argumentul tribunalului potrivit căruia art. 38 C. proc. pen. nu face nicio distincție raportat la cetățenia avocatului, curtea de apel a subliniat faptul că acest lucru trebuie examinat prin prisma diversității sistemelor de drept.

Cauza a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, la data de 24 iulie 2020.

Analizând conflictul negativ de competență ivit între Tribunalul București și Curtea de Apel București, Înalta Curte de Casație și Justiție constată următoarele:

Se reține că pentru a hotărî cu privire la instanța căreia îi revine competența de soluționare a cauzei penale privind pe inculpații A., B., C. și D. este esențială stabilirea dacă dispozițiile prevăzute în art. 38 alin. (1) lit. d) C. proc. pen. sunt incidente prin simpla constatare a faptului că unul dintre inculpați are calitatea de avocat într-un barou dintr-o altă țară.

Astfel, analizând actele și lucrările dosarului, se observă că inculpatul B. este membru în Baroul Tirana din Albania, din anul 2006 și își continuă exercitarea profesiei de avocat și în prezent, conform adeverinței traduse în limba română aflată în dosarul Tribunalului București.

Potrivit art. 38 alin. (1) lit. d) C. proc. pen., „curtea de apel judecă în primă instanță infracțiunile săvârșite de avocați, notari publici, executori judecătorești, de controlorii financiari ai Curții de Conturi, precum și auditori publici externi.”

Se observă că legiuitorul a reglementat, ca o situație de excepție, competența curților de apel de a soluționa în primă instanță infracțiunile săvârșite de avocați, apreciind că situația

deosebită a acestor categorii profesionale justifică un tratament juridic diferit, reprezentând, în concret, o derogare de la competența materială obișnuită.

În continuare, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat stabilește în art. 1 alin. (1) că „profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonome, în condițiile prezentei legi și ale statutului profesiei”, iar în alin. (2) al aceluiași articol faptul că „profesia de avocat se exercită numai de avocații înscrși în tabloul baroului din care fac parte, barou component al Uniunii Naționale a Barourilor din România (...)”.

Totodată, în conformitate cu dispozițiile prevăzute în art. 13 alin. (1) și (6) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, membrul unui barou dintr-o altă țară poate exercita profesia de avocat în România, în cazul îndeplinirii condițiilor prevăzute de prezenta lege și este obligat să se înscrie în tabloul special ținut de fiecare barou.

Cu privire la acest aspect, este de menționat că inculpatul B., care pretinde că este avocat membru în Baroul Tirana din Albania, nu a făcut dovada că are dreptul să exercite profesia de avocat în România.

Este adevărat că art. 38 C. proc. pen. nu prevede în mod expres că aceste dispoziții se aplică doar avocaților care își desfășoară activitatea pe teritoriul statului român sub incidența Legii nr. 51/1995, însă din interpretarea coroborată a acestor prevederi cu cele statuate de art. 39 și art. 40 C. proc. pen., texte de lege care cuprind dispoziții derogatorii în raport de calitatea persoanei, pentru stabilirea competenței, rezultă că se are în vedere calitatea specială dobândită sau recunoscută pe teritoriul României.

Ca atare, în mod corect, Curtea de Apel București a considerat că posibilitatea de a exercita această profesie în România de către avocații din alte țări nu conferă *ab initio* acestor persoane și calitatea de avocat și derogarea de la regulile de competență generale.

Cu alte cuvinte, cu referire la diversitatea sistemelor de drept, a porni de la premisa potrivit căreia art. 38 C. proc. pen. se aplică oricărei persoane care deține calitatea de avocat pe teritoriul oricărui stat străin, fără ca această calitate să fie recunoscută pe teritoriul statului român conform Legii nr. 51/1995, echivalează cu încălcarea drepturilor fundamentale ale participanților la procedurile penale, întrucât stabilirea competenței de soluționare a unei cauze, în primă instanță, în favoarea unei instanțe superioare evidențiază în mod particular, în accepțiunea legiuitorului român, gravitatea infracțiunii săvârșite prin prisma calității deținute de către un inculpat la un moment dat din perspectiva reglementărilor interne.

Relativ la instanța competentă material să soluționeze cauza pendinte, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că art. 36 alin. (1) lit. c) C. proc. pen. statuează explicit în sensul că infracțiunile cu privire la care urmărirea penală a fost efectuată de către Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism se judecă în primă instanță de tribunal, dacă nu sunt date prin lege în competența altor instanțe ierarhic superioare.

Ca atare, constatând că rechizitoriul a fost emis de parchetul specializat, în baza art. 51 alin. (6) raportat la art. 36 alin. (1) lit. c) coroborat cu art. 41 alin. (1) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit competența de soluționare a cauzei privind pe inculpații A., B., C. și D. în favoarea Tribunalului București, instanță căreia i s-a trimis dosarul.

2. Competență după calitatea persoanei. Avocat

C. proc. pen., art. 38 alin. (1) lit. d)

Competența de judecată în primă instanță a infracțiunilor săvârșite de persoana care are calitatea de avocat într-un stat membru al Uniunii Europene sau al Spațiului Economic European îi revine curții de apel, conform art. 38 alin. (1) lit. d) C. proc. pen., întrucât dispozițiile Capitolului VII din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat recunosc de plano și automat calitatea de avocat dobândită într-un stat membru al Uniunii Europene ori al Spațiului Economic European, iar norma cuprinsă în art. 38 alin. (1) lit. d) C. proc. pen. nu face nicio distincție între avocatul deținător al unui titlu profesional în statul membru de origine și avocatul deținător al unui titlu profesional în România.

I.C.C.J., Secția penală, încheierea nr. 291 din 11 august 2020

a. Prin rechizitoriul nr. X. din 15 aprilie 2019 al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție, au fost trimiși în judecată inculpații:

1. A., cetățean bulgar, pentru săvârșirea infracțiunilor de instigare la folosirea sau prezentarea cu rea-credință de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, care a produs consecințe deosebit de grave, prevăzută în art. 47 C. pen. raportat la art. 18¹ alin. (1) și (3) din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 5 alin. (1) C. pen. și schimbare, fără respectarea prevederilor legale, a destinației fondurilor obținute din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, care a produs consecințe deosebit de grave, prevăzută în art. 18² alin. (1) și (3) din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 5 alin. (1) C. pen.;

2. B., cetățean bulgar, pentru săvârșirea infracțiunilor de instigare la folosirea sau prezentarea cu rea-credință de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, care a produs consecințe deosebit de grave, prevăzută în art. 47 C. pen. raportat la art. 18¹ alin. (1) și (3) din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 5 alin. (1) C. pen. și dare de mită prevăzută în art. 290 alin. (1) C. pen. raportat la art. 6 din Legea nr. 78/2000;

3. C. și D., cetățeni bulgari, pentru săvârșirea infracțiunii de folosire sau prezentare cu rea-credință de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, care a produs consecințe deosebit de grave, prevăzută în art. 18¹ alin. (1) și (3) din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 5 alin. (1) C. pen.;

4. E., cetățean român, pentru săvârșirea infracțiunii de complicitate la folosirea sau prezentarea cu rea-credință de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, care a produs consecințe deosebit de grave, prevăzută în art. 48 C. pen. raportat la art. 18¹ alin. (1) și (3) din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 5 alin. (1) C. pen.

Cauza a fost înregistrată pe rolul Curții de Apel București, Secția a II-a penală, la data de 24 mai 2019.

b. Prin încheierea din data de 17 decembrie 2019, Curtea de Apel București, Secția a II-a penală a admis excepția necompetenței sale după calitatea persoanei, invocată de inculpații B., C. și D. și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului București, Secția I penală.

Pentru a pronunța această soluție, Curtea de Apel București a reținut, în esență, că, pentru a fi avută în vedere calitatea de avocat a inculpatei C. pe teritoriul României, persoană ce deține această calitate potrivit dispozițiilor legale incidente în statul de proveniență, Bulgaria, stat membru al Uniunii Europene, aceasta fie trebuie să fie înscrisă într-un barou din Uniunea Națională a Barourilor din România, fie, fără a fi înscrisă în vreun barou al Uniunii Naționale a Barourilor din România, să fi prestat, ocazional, servicii specifice profesiei de avocat pe teritoriul României, prin reprezentarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice în justiție sau în fața autorităților publice și să respecte toate celelalte condiții prevăzute pentru avocații români prin Legea nr. 51/1995 și Statutul profesiei de avocat. Altfel spus, calitatea de avocat într-un alt stat al Uniunii Europene nu este recunoscută *de plano* și în mod automat în România, legislația națională impunând anumite condiții în acest sens, prin Legea nr. 51/1995.

Raportat la aceste considerații teoretice, instanța a constatat că din probele administrate pe parcursul urmăririi penale rezultă, pe de o parte, că inculpata C. nu este înscrisă în vreunul dintre barourile Uniunii Barourilor Avocaților din România, ci în Baroul Avocaților din Sofia - Bulgaria, iar pe de altă parte, că, raportat la acuzația concretă care i se aduce, aceasta nu a acționat în calitate de avocat, nefiind întocmit vreun contract de asistență juridică și nici eliberată vreo împuternicire avocațială, ci a acționat în calitate de mandatar al societății F. Or, împrejurarea că inculpata este avocat al statului bulgar nu schimbă natura juridică a calității pe care aceasta a avut-o la momentul comiterii infracțiunii, în lipsa îndeplinirii condițiilor impuse de Legea nr. 51/1995.

Ca urmare, constatând că inculpata C. nu a desfășurat activități în calitate de avocat, instanța a concluzionat că aceasta nu a deținut, la momentul săvârșirii infracțiunii pentru care a fost trimisă în judecată, această calitate, motiv pentru care a apreciat că în cauză nu sunt incidente dispozițiile art. 38 alin. (1) lit. d) C. proc. pen.

Urmare a declinării, cauza a fost înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția I penală, la data de 6 februarie 2020.

c. Prin încheierea din 30 iunie 2020, Tribunalul București a admis excepția necompetenței sale după calitatea persoanei și, în temeiul art. 50 C. proc. pen. raportat la art. 47 alin. (1) C. proc. pen. cu referire la art. 38 alin. (1) lit. d) C. proc. pen., a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Curții de Apel București.

Totodată, constatând intervenit conflict negativ de competență, a dispus înaintarea cauzei Înaltei Curți de Casație și Justiție, instanța ierarhic superioară comună, pentru regulator de competență.

Pentru a pronunța această soluție, plecând de la statuările cuprinse în Capitolul VII din Legea nr. 51/1995, instanța a reținut, în esență, că, prin dispozițiile menționate anterior, legiuitorul român recunoaște *de plano* și în mod automat calitatea de avocat dobândită în unul dintre statele membre ale Uniunii Europene și ale Spațiului Economic European, fără a fi necesară îndeplinirea vreunei formalități în fața organelor abilitate din România în acest sens.

Totodată, a reținut că dispozițiile art. 38 alin. (1) lit. d) teza I C. proc. pen. se referă la persoanele care au dobândit calitatea de avocat, indiferent dacă acestea exercită sau nu calitatea respectivă la momentul săvârșirii infracțiunii deduse judecății.

În consecință, instanța a constatat că inculpata C. are calitatea de avocat în Baroul Avocaților din Sofia, care, fiind recunoscută ca atare în România, atrage competența personală a curții de apel, în baza art. 38 alin. (1) lit. d) teza I C. proc. pen., indiferent dacă aceasta putea sau nu să exercite calitatea de avocat pe teritoriul statului român sau dacă infracțiunea pentru care aceasta a fost trimisă în judecată a fost săvârșită în exercitarea atribuțiilor specifice profesiei de avocat.

Cauza a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, la data de 7 august 2020.

Analizând conflictul negativ de competență ce face obiectul cauzei pendinte, Înalta Curte de Casație și Justiție constată următoarele:

Prezentul conflict negativ de competență poartă asupra cauzei penale în care, prin rechizitoriul nr. X. din 15 aprilie 2019 al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție, a fost trimisă în judecată, alături de alți inculpați fără calități speciale, inculpata C., membru al Baroului Avocaților din Sofia, pentru săvârșirea infracțiunii de folosire sau prezentare cu rea-credință de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, care a produs consecințe deosebit de grave, prevăzută în art. 18¹ alin. (1) și (3) din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 5 alin. (1) C. pen.

În concret, incidentul procedural asupra căruia instanța supremă este chemată a se pronunța pe calea regulatorului de competență este determinat de dezacordul dintre Curtea de Apel București și Tribunalul București cu privire la subzistența calității de „avocat”, în sensul atribuit acestei sintagme prin dispozițiile art. 38 alin. (1) lit. d) teza I C. proc. pen., în persoana inculpatei C., avocat în Baroul Avocaților din Sofia.

Potrivit art. 38 alin. (1) lit. d) C. proc. pen., „curtea de apel judecă în primă instanță infracțiunile săvârșite de avocați, notari publici, executori judecătorești, de controlorii financiari ai Curții de Conturi, precum și auditori publici externi.”

Aceste dispoziții legale instituie competența personală de primă instanță a curții de apel în cazul infracțiunilor săvârșite de avocați, care derogă de la competența materială de primă instanță a aceleiași instanțe, recunoscută prin dispozițiile art. 38 alin. (1) lit. a) și b) C. proc. pen.

Premisa prezentului conflict negativ de competență îl constituie tocmai sfera noțiunii de „avocat” utilizată în cuprinsul art. 38 alin. (1) lit. d) C. proc. pen., chestiunea care face obiectul divergenței fiind aceea dacă acest termen vizează și avocații străini care, fără a deține un titlu profesional obținut în România, săvârșesc infracțiuni pe teritoriul național (ipoteza speței).

Or, în lipsa oricărei trimiteri, în Codul penal sau Codul de procedură penală, la sfera noțiunii de „avocat” anterior menționată, dezlegarea acestei chestiuni rezidă chiar în interpretarea dispozițiilor Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, care, în Capitolul VII (art. 90-105), care poartă denumirea marginală „Exercitarea în România a profesiei de către avocații care au obținut calificarea profesională în unul dintre statele membre ale Uniunii Europene și ale Spațiului Economic European”, reglementează dispozițiile aplicabile avocaților care au obținut această calitate în unul dintre statele membre ale Uniunii Europene și ale Spațiului Economic European.

Astfel, potrivit art. 91 din Legea nr. 51/1995, „în sensul prezentului capitol:

a) avocat reprezintă orice persoană provenind dintr-un stat membru al Uniunii Europene sau al Spațiului Economic European, care este autorizată să-și desfășoare activitățile profesionale sub titlul profesional corespunzător obținut într-un stat membru;

b) stat membru de origine reprezintă statul membru al Uniunii Europene sau al Spațiului Economic European, în care un avocat a obținut dreptul de a utiliza unul dintre titlurile profesionale prevăzute la lit. a), înainte de a practica profesia de avocat în România;

c) titlu profesional din statul membru de origine reprezintă titlul profesional utilizat în statul membru unde un avocat a obținut dreptul de a folosi acest titlu, înainte de a practica profesia de avocat în România.”

Totodată, potrivit art. 92 din același act normativ, „avocații care profesează în România sub titlul profesional din statul membru de origine pot desfășura aceleași activități profesionale ca și avocații care profesează sub titlul profesional obținut în România, pot acorda asistență juridică și pot reprezenta persoane fizice sau persoane juridice în fața instanțelor române, referitor la dreptul statului membru de origine, dreptul comunitar, dreptul internațional, precum și dreptul românesc, cu respectarea regulilor de procedură aplicabile în fața instanțelor române.”

Pe de altă parte, art. 96 din Legea nr. 51/1995 statuează că:

„(1) În condițiile prezentei secțiuni, oricare dintre avocații prevăzuți la art. 91 lit. a) poate desfășura pe teritoriul României, cu caracter permanent și sub titlul profesional din statul membru de origine, activitățile prevăzute la art. 92.

(2) Avocații care își exercită în mod permanent activitatea pe teritoriul României pot dobândi titlul profesional din România fie în condițiile prevăzute la art. 94, fie potrivit art. 103.”

Corelativ, art. 94 din același act normativ stabilește:

„(1) Indiferent de forma de exercitare a activității pe teritoriul României, avocații care profesează sub titlul profesional din statul membru de origine pot solicita oricând recunoașterea diplomelor, în vederea admiterii în profesia de avocat și a practicării acesteia sub titlul profesional din România.

(2) În vederea recunoașterii diplomelor în România, solicitantul va trebui să susțină, la alegere, un examen de verificare a cunoștințelor sau să efectueze un stagiu de 3 ani în domeniul dreptului românesc.”

Art. 103, la rândul său, statuează că „avocații care profesează sub titlul profesional din statul membru de origine și care își desfășoară activitatea efectiv și cu regularitate, pe o perioadă de cel puțin 3 ani în România, în domeniul dreptului românesc sau al dreptului comunitar sunt admiși în profesia de avocat în România, fără a fi necesară îndeplinirea condițiilor prevăzute la art. 94, cu respectarea prevederilor prezentei legi referitoare la exercițiul drepturilor civile și politice și la cazurile de nedemnitate și incompatibilitate.”

În fine, art. 104 din Legea nr. 51/1995 stabilește că:

„(1) În condițiile prezentei secțiuni, avocații provenind din statele membre ale Uniunii Europene și ale Spațiului Economic European pot desfășura în România activități profesionale care pot fi exercitate ocazional sub forma prestării de servicii.

(2) Activitatea de prestare de servicii prevăzută la alin. (1) se exercită în România prin reprezentarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și persoanelor juridice în justiție sau în fața autorităților publice, în condițiile prevăzute pentru avocații stabiliți în acest stat, fără a fi necesară înscrierea în barou.

(3) Pentru exercitarea altor activități decât cele menționate la alin. (2), avocatul respectă condițiile și regulile de conduită profesională ale statului membru de origine, precum și legislația română privind profesia, în special cu privire la incompatibilități, la secretul profesional, la relațiile dintre avocați, la interdicția ca același avocat să reprezinte două părți având interese contrarii, precum și la publicitate. Un avocat care nu este stabilit în România este ținut de respectarea acestor reguli numai în măsura în care respectarea lor este justificată obiectiv pentru

asigurarea exercitării corecte a activităților de avocat, a demnității profesiei și a respectării regulilor privind incompatibilitatea.”

Din interpretarea acestor dispoziții legale rezultă că legiuitorul român recunoaște *de plano* și în mod automat calitatea de avocat dobândită în unul dintre statele membre ale Uniunii Europene (cum este și cazul Bulgariei) și ale Spațiului Economic European, fără a fi necesară îndeplinirea vreunei formalități în fața organelor abilitate din România, pentru recunoașterea/(re)dobândirea acestei calități.

Altfel spus, legiuitorul român recunoaște *ab initio* calitatea de avocat dobândită în baza titlului profesional obținut în statul membru de origine și permite desfășurarea în România a activității profesionale de referință în baza acestui titlu, fără a o condiționa de îndeplinirea prealabilă a vreunor condiții, în cazul activității derulate ocazional, doar în cazul celei cu caracter permanent impunând, potrivit art. 97 alin. (1) din Legea nr. 51/1995, obligația înscrierii în tabloul special ținut de barourile române, în condițiile art. 90-105 și ale art. 13 alin. (6) din Legea nr. 51/1995, precum și ale statutului profesiei. Această condiționare nu se raportează însă la calitatea de avocat a persoanei care profesează sub titlul profesional din statul membru de origine, care, așa cum s-a arătat anterior, este recunoscută *de plano* și necondiționat, ci la posibilitatea funcțională a exercitării cu caracter permanent a acestei profesii în România.

În condițiile Legii nr. 51/1995, singura condiționare a recunoașterii calității de avocat a unei persoane străine vizează situația în care avocatul deținător al unui titlu profesional din statul membru de origine dorește practicarea acestei profesii sub titlul profesional din România, ipoteză în care, pentru a obține acest titlu, trebuie să urmeze procedura de admitere în profesia de avocat în România, în condițiile art. 94 sau art. 103 din Legea nr. 51/1995.

În consecință, doar dobândirea calității de avocat în baza unui titlu profesional emis în România este condiționată de îndeplinirea unor condiții prealabile, ipoteză în care, însă, persoanei străine solicitante îi este oricum recunoscută calitatea de avocat dobândită în baza titlului profesional obținut în statul membru de origine.

În considerarea acestor argumente, raportându-se la datele particulare ale cauzei, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, având calitatea de avocat în Baroul Avocaților din Sofia, inculpatei C. îi este recunoscută în România, *de plano*, calitatea de avocat, în virtutea dispozițiilor art. 91 și urm. din Legea nr. 51/1995.

În acest context, notând că norma cuprinsă în art. 38 alin. (1) lit. d) C. proc. pen. nu face nicio distincție între avocatul deținător al unui titlu profesional în statul membru de origine și avocatul deținător al unui titlu profesional emis în România, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, raportat la calitatea specială a inculpatei C. - avocat în Baroul Avocaților din Sofia, deținută atât la momentul săvârșirii preinsei infracțiuni care i se reține în sarcină, cât și ulterior, competența de soluționare a prezentei cauze revine, potrivit dispozițiilor legale precitate, Curții de Apel București.

Pentru argumentele expuse, în temeiul art. 51 alin. (6) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit competența de soluționare a cauzei privind pe inculpații A., B., C., D. și E. în favoarea Curții de Apel București, instanță căreia i s-a trimis dosarul.

3. Competență teritorială. Locul săvârșirii infracțiunii. Mărturie mincinoasă

C. pen., art. 273
C. proc. pen., art. 41

În cazul infracțiunii de mărturie mincinoasă prevăzută în art. 273 alin. (2) lit. c) C. pen., săvârșită de către expert și consumată prin depunerea raportului de expertiză la un dosar civil al unei instanțe, locul săvârșirii infracțiunii care determină competența teritorială, conform dispozițiilor art. 41 C. proc. pen., este locul unde își are sediul această instanță.

I.C.C.J., Secția penală, încheierea nr. 93 din 20 februarie 2020

Prin încheierea penală nr. 976 din 10 octombrie 2019 a Judecătoriei Râmnicu Vâlcea, în baza art. 50 C. proc. pen. raportat la art. 340 alin. (1) din același cod, a fost declinată competența de soluționare a plângerii formulate de petenta societatea A., prin Unitatea de Construcții Montaj B., împotriva ordonanței din 8 iulie 2019, dată de Parchetul de pe lângă Judecătoria Râmnicu Vâlcea, în favoarea judecătorului de cameră preliminară din cadrul Judecătoriei Sectorului 4 București.

Pentru a dispune astfel, Judecătoria Râmnicu Vâlcea a reținut că, la data de 3 septembrie 2019, s-a înregistrat pe rolul său plângerea formulată de petenta societatea A., prin Unitatea de Construcții Montaj B., în contradictoriu cu intimații C., D. și E., împotriva ordonanței din 8 iulie 2019, dată de Parchetul de pe lângă Judecătoria Râmnicu Vâlcea.

La termenul din data de 10 octombrie 2019, judecătorul de cameră preliminară a pus în discuție competența teritorială de soluționare a plângerii ce formează obiectul cauzei.

Examinând actele dosarului, judecătorul de cameră preliminară a reținut următoarele:

La data de 5 decembrie 2014, petenta societatea A. s-a adresat organelor de urmărire penală prin plângere, solicitând tragerea la răspundere penală a numiților C., D. și E., pentru săvârșirea infracțiunii de mărturie mincinoasă, constând în aceea că, în calitate de experți tehnici în specialitatea topografie, cadastru și geodezie, desemnați în cauza ce a format obiectul dosarului nr. X. al Curții de Apel București, au făcut afirmații mincinoase în cuprinsul raportului de expertiză și al completărilor la acesta, pe care le-au întocmit și depus la Curtea de Apel București, în acea cauză, astfel că, prin decizia civilă nr. 309/A din 14 iulie 2014, pronunțată de Curtea de Apel București în dosarul nr. X., s-a decis anularea, în parte, a deciziei nr. 2674 din 23 ianuarie 2008, emisă de societatea A., în sensul obligării societății la emiterea unei noi decizii, prin care să restituie în natură moștenitorilor foștilor proprietari suprafața de 12.804 mp din suprafața totală de 18.122 mp revendicată.

Prin ordonanța din 8 iulie 2019, dată de procuror în dosarul nr. Y. al Parchetului de pe lângă Judecătoria Râmnicu Vâlcea, s-a dispus, în temeiul art. 315 alin. (1) lit. b) și alin. (5) C. proc. pen. cu referire la art. 314 alin. (1) lit. a) C. proc. pen. raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. proc. pen., clasarea cauzei având ca obiect infracțiunea de mărturie mincinoasă, prevăzută în art. 273 alin. (2) lit. c) C. pen., reținându-se că fapta nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege.

Împotriva acestei ordonanțe de clasare petenta societatea A. s-a adresat cu plângere organului ierarhic superior procurorului, respectiva plângere fiind respinsă prin ordonanța din 9 august 2019.

Ulterior, petenta societatea A., prin Unitatea de Construcții Montaj B., a formulat plângerea care formează obiectul prezentei cauze.

S-a reținut că, potrivit art. 340 alin. (1) C. proc. pen., plângerea împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimiteră în judecată se soluționează de judecătorul de cameră preliminară de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță.

Conform art. 41 alin. (1) C. proc. pen., competența teritorială a instanțelor judecătorești este determinată, în ordine, de:

- a) locul săvârșirii infracțiunii;
- b) locul în care a fost prins suspectul sau inculpatul;
- c) locuința suspectului sau inculpatului persoană fizică ori, după caz, sediul inculpatului persoană juridică, la momentul la care a săvârșit fapta;
- d) locuința sau, după caz, sediul persoanei vătămate.

De asemenea, s-a reținut că, potrivit art. 41 alin. (2) C. proc. pen., prin locul săvârșirii infracțiunii se înțelege locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională, în totul sau în parte, ori locul unde s-a produs urmarea acesteia.

Prin urmare, s-a remarcat faptul că legiuitorul român a instituit mai multe criterii pe baza cărora se stabilește competența teritorială a instanțelor judecătorești de a soluționa cauzele penale privind infracțiunile săvârșite pe teritoriul României, stabilind, totodată, și o ordine de prioritate, astfel încât competența teritorială să nu poată reveni unei instanțe aflate într-o poziție secundară, decât dacă nu se cunoaște locul aflat în poziție principală.

În cauza de față, s-a constatat că locul săvârșirii pretensei infracțiuni de mărturie mincinoasă, reclamată de către petentă, este în circumscripția Judecătoriei Sectorului 4 București, unde își are sediul Curtea de Apel București, la această din urmă instanță fiind depuse, în dosarul nr. X., atât raportul de expertiză întocmit de către intimații C., D. și E., cât și completările la acesta, întocmite tot de către intimații sus menționați, de altfel Curtea de Apel București fiind și instanța care a pronunțat decizia civilă nr. 309/A din 14 iulie 2014 în dosarul nr. X.

În consecință, având în vedere dispozițiile legale menționate și luând în considerare locul săvârșirii pretensei infracțiuni de mărturie mincinoasă, judecătorul de cameră preliminară, în baza art. 50 C. proc. pen. raportat la art. 340 alin. (1) C. proc. pen., a declinat competența de soluționare a plângerii formulate de petenta societatea A., prin Unitatea de Construcții Montaj B., împotriva ordonanței din 8 iulie 2019, dată de Parchetul de pe lângă Judecătoria Râmnicu Vâlcea în dosarul nr. Y., în favoarea judecătorului de cameră preliminară din cadrul Judecătoriei Sectorului 4 București.

Prin încheierea din 29 ianuarie 2020 a Judecătoriei Sectorului 4 București, în temeiul art. 47 alin. (3) cu referire la art. 41 alin. (1), (2) și (3) C. proc. pen., a fost admisă excepția necompetenței teritoriale a Judecătoriei Sectorului 4 București, invocată din oficiu.

S-a dispus declinarea cauzei Judecătoriei Râmnicu Vâlcea, spre competentă soluționare.

S-a constatat existența conflictului negativ de competență.

În temeiul art. 51 alin. (2) C. proc. pen., a fost sesizată Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea soluționării conflictului de competență.

Pentru a dispune astfel, Judecătoria Sectorului 4 București a reținut că, prin cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei Râmnicu Vâlcea, petenta societatea A. a formulat plângere, pentru motivele expuse pe larg în cerere, împotriva ordonanței de clasare din 8 iulie 2019, emisă de procurorul din cadrul Parchetului de pe lângă Judecătoria Râmnicu Vâlcea, menținută prin ordonanța emisă la data de 9 august 2019, solicitând desființarea soluției de clasare și

completarea urmăririi penale, cu consecința punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva intimăților C., D. și E.

Petenta și-a întemeiat plângerea pe dispozițiile art. 340 și urm. C. proc. pen.

La solicitarea instanței, a fost înaintat dosarul nr. Y. al Parchetului de pe lângă Judecătoria Râmnicu Vâlcea.

Prin încheierea nr. 976 din 10 octombrie 2019, Judecătoria Râmnicu Vâlcea a admis excepția necompetenței teritoriale a instanței, invocată din oficiu de judecătorul de cameră preliminară și, în baza art. 50 C. proc. pen. coroborat cu art. 41 alin. (1) lit. a) C. proc. pen., a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Judecătoriei Sectorului 4 București.

La data de 17 decembrie 2019, cauza a fost înregistrată pe rolul Judecătoriei Sectorului 4 București.

La termenul de judecată din data de 14 ianuarie 2020, a fost pusă în discuția părților, din oficiu, de către judecătorul de cameră preliminară, excepția necompetenței teritoriale a Judecătoriei Sectorului 4 București, în raport cu locul săvârșirii infracțiunii și cu prevederile art. 41 alin. (1) și (2) C. proc. pen. raportat la art. 41 alin. (5) din același cod.

Analizând actele și lucrările dosarului, prin prisma excepției invocate, judecătorul de cameră preliminară a reținut următoarele:

Potrivit art. 41 alin. (1) C. proc. pen., „competența după teritoriu este determinată, în ordine, de: a) locul săvârșirii infracțiunii; b) locul în care a fost prins suspectul sau inculpatul; c) locuința suspectului sau inculpatului persoană fizică ori, după caz, sediul inculpatului persoană juridică, la momentul la care a săvârșit fapta; d) locuința sau, după caz, sediul persoanei vătămate.”

Conform art. 41 alin. (2) C. proc. pen., „prin locul săvârșirii infracțiunii se înțelege locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională, în totul sau în parte, ori locul unde s-a produs urmarea acesteia.”

Potrivit art. 41 alin. (3) C. proc. pen., „în cazul în care, potrivit alin. (2), o infracțiune a fost săvârșită în circumscripția mai multor instanțe, oricare dintre acestea este competentă să o judece.”

Totodată, potrivit art. 41 alin. (4) teza a II-a C. proc. pen., „când sunt sesizate succesiv două sau mai multe instanțe dintre cele prevăzute la alin. (1), competența revine instanței mai întâi sesizate.”

Conform art. 41 alin. (5) C. proc. pen., „ordinea de prioritate prevăzută la alin. (1) se aplică în cazul în care două sau mai multe instanțe sunt sesizate simultan ori urmărirea penală s-a efectuat cu nerespectarea acestei ordini.”

Având în vedere dispozițiile legale menționate, s-a observat că, în cazul sesizărilor unice, se va aplica ordinea de preferință prevăzută în art. 41 alin. (1) C. proc. pen.

S-a constatat că societatea A. a formulat plângere penală la data de 5 decembrie 2014 pentru săvârșirea infracțiunii de măturie mincinoasă prevăzută în art. 273 C. pen., de către experții C., D. și E., desemnați să efectueze o expertiză tehnică de specialitate topografie, cadastru și geodezie în dosarul nr. X. al Curții de Apel București.

Prin ordonanța din 20 noiembrie 2015 s-a dispus clasarea cauzei, în temeiul art. 315 alin. (1) lit. b) C. proc. pen. raportat la art. 16 alin. (1) lit. a) din același cod, soluția fiind menținută prin ordonanța prim-procurorului din 14 ianuarie 2016.

Împotriva soluției de clasare a cauzei dispuse prin ordonanța din 20 noiembrie 2015 a fost formulată plângere de către petenta societatea A., plângere ce a fost admisă de Judecătoria

Râmnicu Vâlcea, fiind astfel desființată soluția de clasare și trimisă cauza la procuror pentru a completa urmărirea penală.

Ulterior, prin ordonanța din 8 iulie 2019, emisă de procurorul din cadrul Parchetului de pe lângă Judecătoria Râmnicu Vâlcea, a fost dispusă din nou clasarea cauzei, în temeiul art. 315 alin. (1) lit. b) C. proc. pen. raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din același cod, soluția fiind menținută prin ordonanța emisă la data de 9 august 2019.

Judecătorul de cameră preliminară a constatat că plângerea penală nu vizează anumite declarații date în fața organului judiciar, ci aspectele consemnate în cuprinsul raportului de expertiză tehnică și în completarea la raportul de expertiză tehnică judiciară, întocmite de experții C., D. și E. în cadrul dosarului nr. X. al Curții de Apel București și avute în vedere de instanță la pronunțarea deciziei civile nr. 309/A din 14 iulie 2014. Astfel, instanța a constatat, conform opiniei experților C., D. și E., exprimată după încuviințarea obiecțiunilor și a completării lucrării din data de 15 mai 2014, că apelanta societatea A. deține în fapt suprafața de 18.215 mp în punctul F., iar din această suprafață 4.102 mp sunt neocupați și neîngrădiți, 14.113 mp îngrădiți, din care 1.384 mp stație PECO, inclusiv anexe; 1.524 mp platforme betonate; 783 mp suprafață construită clădire pensiune; 1.720 mp parte din digul de protecție; restul de 8.702 mp diferență până la cei 14.113 mp îngrădiți (HC1) este teren liber. Instanța a reținut prin decizia civilă nr. 309/A din 14 iulie 2014 că, în opinia experților, suprafața totală liberă de construcții este de 12.804 mp (4.102 mp + 8.702 mp), ce ar putea fi restituită în natură din totalul de 18.122,66 mp, motiv pentru care a anulat în parte decizia nr. 2674 din 23 ianuarie 2008, emisă de societatea A. și a obligat pârâta apelantă să emită o nouă decizie prin care să restituie în natură contestatorilor teren în suprafață de 12.804 mp, astfel cum a fost identificat prin raportul de expertiză și schițele anexe, efectuat în apel de către experții C., D. și E.

Judecătorul de cameră preliminară a reținut, atât din decizia civilă nr. 309/A din 14 iulie 2014, cât și din raportul de expertiză tehnică și completarea la raportul de expertiză tehnică judiciară, că terenul în litigiu se află în comuna G. - punct F.

S-a constatat că expertiza s-a efectuat (locul expertizei) în comuna G., aici fiind desfășurate activitățile experților de identificare a terenului conform actelor de proprietate și în funcție de ocuparea acestuia, măsurare și stabilire a limitei proprietății, primire a diferitelor acte depuse de părți etc., pe baza situației din teren rezultate în urma măsurărilor efectuate fiind întocmit raportul de expertiză.

De asemenea, s-a reținut că măsurătorile, datele reținute și introduse în sistemele de proiecție utilizate de către experți în vederea întocmirii raportului reprezintă în mod cert „activitate infracțională” în sensul dispozițiilor art. 41 alin. (2) C. proc. pen., prin raportare la infracțiunea imputată numiților C., D. și E., activitate desfășurată în comuna G. Având în vedere finalitatea urmărită de dispozițiile art. 41 C. proc. pen. privind competența teritorială (de a stabili instanțele ce au o legătură strânsă din punct de vedere teritorial cu infracțiunea), s-a considerat că noțiunea de activitate infracțională prevăzută în art. 41 alin. (2) C. proc. pen. nu trebuie interpretată în sensul că s-ar limita la acțiunile și inacțiunile ce reprezintă elementul material al infracțiunii, ci în sensul că ar cuprinde toate activitățile conexe elementului material. Prin urmare, competența teritorială se stabilește potrivit art. 41 alin. (1) lit. a), alin. (2) și alin. (3) C. proc. pen., fiind competentă oricare dintre instanțele Judecătoria Râmnicu Vâlcea și Judecătoria Sectorului 4 București.

Judecătorul de cameră preliminară a reținut că alegerea uneia dintre instanțele competente s-a produs prin sesizarea Judecătoriei Râmnicu Vâlcea cu plângerea împotriva ordonanței de clasare din 8 iulie 2019, emisă de procurorul din cadrul Parchetului de pe lângă Judecătoria

Râmnicu Vâlcea, această instanță fiind competentă să soluționeze prezenta cauză, ulterior acestui moment declinarea în favoarea unei alte instanțe ce era competentă alternativ neavând o justificare prin raportare la dispozițiile legale menționate, competența în acest caz revenind instanței mai întâi sesizate.

Față de aspectele învederate, a fost admisă excepția necompetenței teritoriale a Judecătoriei Sectorului 4 București, invocată din oficiu și s-a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Judecătoriei Râmnicu Vâlcea, în temeiul art. 47 raportat la art. 41 alin. (1) lit. a) și alin. (2) C. proc. pen.

Constatându-se existența conflictului negativ de competență, în temeiul art. 51 alin. (2) C. proc. pen., a fost sesizată Înalta Curte de Casație și Justiție, în vederea soluționării acestuia.

Înalta Curte de Casație și Justiție, examinând conflictul negativ de competență, în conformitate cu dispozițiile art. 51 alin. (1) C. proc. pen., constată că instanța căreia îi revine competența să soluționeze cauza este Judecătoria Sectorului 4 București, pentru considerentele care urmează:

Potrivit dispozițiilor art. 340 alin. (1) C. proc. pen., „persoana a cărei plângere împotriva soluției de clasare, dispusă prin ordonanță sau rechizitoriu, a fost respinsă conform art. 339 poate face plângere, în termen de 20 de zile de la comunicare, la judecătorul de cameră preliminară de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță. ”

Determinarea competenței teritoriale a instanțelor de judecată se realizează în funcție de criteriile prevăzute în art. 41 alin. (1) C. proc. pen., text de lege potrivit căruia, pentru infracțiunile săvârșite pe teritoriul României, competența după teritoriu este determinată, în ordine, de: locul săvârșirii infracțiunii; locul în care a fost prins suspectul sau inculpatul; locuința suspectului sau inculpatului persoană fizică ori, după caz, sediul inculpatului persoană juridică, la momentul la care a săvârșit fapta și locuința sau, după caz, sediul persoanei vătămate.

Dispozițiile art. 41 alin. (2) C. proc. pen. definesc locul săvârșirii infracțiunii ca fiind „locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională, în totul sau în parte, ori locul unde s-a produs urmarea acesteia.”

În speță, prin plângerea formulată la data de 5 decembrie 2014, petenta societatea A. a solicitat tragerea la răspundere penală a numiților C., D. și E., pentru săvârșirea infracțiunii de mărturie mincinoasă, constând în aceea că, în calitate de experți tehnici în specialitatea topografie, cadastru și geodezie, desemnați în cauza ce a format obiectul dosarului nr. X. al Curții de Apel București, au făcut afirmații mincinoase în cuprinsul raportului de expertiză și al completărilor la acesta, pe care le-au întocmit și depus la Curtea de Apel București, în acea cauză. Prin decizia civilă nr. 309/A din 14 iulie 2014, pronunțată în dosarul nr. X., Curtea de Apel București, reținând concluziile raportului de expertiză, a decis anularea, în parte, a deciziei nr. 2674 din 23 ianuarie 2008, emisă de societatea A., în sensul obligării societății la emiterea unei noi decizii, prin care să restituie în natură moștenitorilor foștilor proprietari suprafața de 12.804 mp din suprafața totală de 18.122 mp revendicată.

În raport cu aceste circumstanțe, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că presupusa faptă de mărturie mincinoasă s-a consumat prin depunerea raportului de expertiză la dosarul nr. X. al Curții de Apel București, astfel că locul săvârșirii faptei este cel în care își are sediul Curtea de Apel București, respectiv în București, Sector 4, situație în care competența de soluționare a plângerii formulate de petenta societatea A. împotriva ordonanței de clasare din 8 iulie 2019, emisă de procurorul din cadrul Parchetului de pe lângă Judecătoria Râmnicu Vâlcea, revine Judecătoriei Sectorului 4 București.

Pentru considerentele expuse, în temeiul dispozițiilor art. 51 alin. (1) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit competența de soluționare a cauzei privind pe petenta societatea A. în favoarea Judecătoriei Sectorului 4 București, instanță către care i s-a trimis dosarul.

4. Desemnarea unei alte instanțe egale în grad. Curtea Militară de Apel București. Aplicabilitate

C. proc. pen., art. 68 alin. (9)

În temeiul dispozițiilor art. 68 alin. (9) C. proc. pen., care nu fac distincție între instanțele civile și instanțele militare, Înalta Curte de Casație și Justiție poate desemna Curtea de Apel București, ca instanță egală în grad Curții Militare de Apel București, chiar dacă această din urmă instanță reprezintă o instanță unică la nivel național.

I.C.C.J., Secția penală, încheierea nr. 305 din 4 septembrie 2020

Notă: În același sens, încheierea nr. 377 din 6 octombrie 2020 și încheierea nr. 19 din 21 ianuarie 2021.

Prin încheierea din data de 1 septembrie 2020, pronunțată de Curtea Militară de Apel, s-a constatat imposibilitatea constituirii completului de judecată care să soluționeze contestația formulată de inculpatul A. împotriva încheierii nr. 3 din data de 27 august 2020, pronunțată de Tribunalul Militar București.

Conform art. 68 alin. (9)¹ teza finală C. proc. pen., s-a dispus înaintarea dosarului la Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea desemnării unei alte curți de apel care să soluționeze cauza.

Pentru a dispune astfel, Curtea Militară de Apel a reținut că la această instanță își desfășoară activitatea 4 judecători, respectiv general de brigadă B., colonel C., lt. col. D. și lt. col. E.

Dintre aceștia, au formulat cereri de abținere domnii judecători B. și D., întrucât au soluționat, în calitate de judecători de drepturi și libertăți, în aceeași cauză, contestația formulată de către inculpatul A. împotriva încheierii de ședință nr. 5 din data de 5 august 2020, pronunțată de Tribunalul Militar București, prin care s-a dispus arestarea preventivă a inculpatului.

S-a arătat că cererile de abținere au fost admise în data de 1 septembrie 2020.

De asemenea, s-a arătat că domnul judecător C. lipsește pe o perioadă nedeterminată, din motive de sănătate, urmând un tratament medical în străinătate.

Examinând demersul judiciar inițiat, prin prisma parcursului procesual concret al cauzei, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că acesta este fondat, în principal, pentru considerentele ce se vor arăta în continuare:

Înalta Curte de Casație și Justiție notează că, în cauză, sunt incidente dispozițiile art. 68 alin. (9) C. proc. pen., care prevăd că, „la instanțele care nu sunt organizate pe secții, în cazul în care se admite abținerea sau recuzarea și nu se poate desemna un judecător de la instanța competentă pentru soluționarea cauzei, judecătorul de la instanța ierarhic superioară desemnează o altă instanță egală în grad cu instanța în fața căreia s-a formulat declarația de abținere sau

cererea de recuzare, din circumscripția aceleiași curți de apel sau din circumscripția unei curți de apel învecinate.”

Se constată că instanța Curții Militare de Apel nu este organizată pe secții, iar din actele dosarului rezultă că, în cadrul acesteia, funcționează 4 judecători, respectiv general de brigadă B., colonel C., lt. col. D. și lt. col. E.

Se mai constată că, prin încheierile din 1 septembrie 2020, s-au admis declarațiile de abținere formulate de domnii judecători lt. col. D. și general de brigadă B., aceștia având calitatea de judecători de drepturi și libertăți în cauză.

Totodată, domnul judecător C. lipsește pe o perioadă nedeterminată, din motive de sănătate, urmând un tratament medical în străinătate.

În atare condiții, se constată imposibilitatea formării, în cadrul Curții Militare de Apel București, a unui complet colegial pentru soluționarea contestației formulate în cauză, fiind astfel întrunite condițiile prevăzute în art. 68 alin. (9) C. proc. pen.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, în cauză, operează prorogarea de competență inclusiv sub aspectul calității persoanei, chiar dacă Curtea Militară de Apel București este o instanță unică în țară, dispozițiile art. 68 alin. (9) C. proc. pen. nefăcând distincție între instanțele civile și cele militare.

În considerarea acestor argumente, în raport cu situația actuală în care se regăsește instanța militară, astfel că, în cauza de față, nu s-a putut constitui un complet de judecată pentru soluționarea contestației formulate de inculpatul A. împotriva încheierii nr. 3 din data de 27 august 2020, pronunțată de Tribunalul Militar București, Înalta Curte de Casație și Justiție a desemnat Curtea de Apel București ca instanță căreia îi revine competența de soluționare a contestației.

II. Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii

5. Încheiere prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune măsuri de supraveghere tehnică. Persoană care nu a avut calitatea de inculpat. Contestație. Competență

C. proc. pen., art. 145

În cazul în care urmărirea penală a început în rem și s-a dispus clasarea, contestația formulată de persoana care nu a avut calitatea de inculpat împotriva încheierii prin care judecătorul de drepturi și libertăți a dispus măsuri de supraveghere tehnică în cursul urmăririi penale se soluționează de către judecătorii de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară, iar nu de către judecătorul de cameră preliminară, chiar dacă procurorul a dispus clasarea, întrucât contestația formulată are natura unei căi de atac împotriva soluției dispuse de judecătorul de drepturi și libertăți.

I.C.C.J., Secția penală, încheierea nr. 107 din 27 februarie 2020

Prin încheierea penală nr. 9/CP-G din 20 ianuarie 2020, Tribunalul Iași a admis excepția necompetenței materiale a judecătorului de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului Iași privind soluționarea contestației formulate de contestatorul A. împotriva măsurii de supraveghere tehnică dispusă prin încheierea judecătorului de drepturi și libertăți nr. 289/IAV din 14 septembrie 2016, în dosarul Tribunalului Iași și, în consecință:

A declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară - completul de contestații, respectiv Curtea de Apel Iași.

Pentru a hotărî astfel, Tribunalul Iași a constatat că, prin cererea înregistrată pe rolul acestei instanțe, inițial stabilindu-se competența funcțională a judecătorului de cameră preliminară, contestatorul A. a formulat contestație împotriva măsurii de supraveghere tehnică dispusă prin încheierea judecătorului de drepturi și libertăți nr. 289/IAV din 14 septembrie 2016, în dosarul Tribunalului Iași, solicitând efectuarea unui control al legalității și temeiniciei măsurii de supraveghere tehnică, în acord cu Decizia Curții Constituționale a României nr. 244/2017, publicată în M. Of. nr. 529 din 6 iulie 2017. Pe cale de consecință, a solicitat excluderea mijloacelor de probă (interceptărilor) care au fost administrate cu implicarea altor organe ale statului decât organele de urmărire penală, precum și eliminarea de la dosarul cauzei a înregistrărilor efectuate și a proceselor-verbale de redare realizate pe baza acestora.

La primul termen de judecată, s-a pus în discuție excepția de necompetență materială a judecătorului de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului Iași, după ce, în prealabil, s-a stabilit că aparține competența funcțională de soluționare a prezentei contestații judecătorului de drepturi și libertăți.

Analizând contestația prin prisma motivelor formulate și a normelor de competență funcțională și după materie incidente, judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului Iași a reținut că, în susținere, contestatorul petent A. a arătat că pe baza plângerii formulate de numita B., în conținutul căreia nu exista un minim de informații, cel puțin cu privire la persoana sa, în faza de urmărire penală *in rem* s-au încuviințat și administrat procedee probatorii care sunt extrem de intruzive în exercitarea dreptului la viață privată al persoanelor vizate, fără să se poată face dovada unei suspiciuni rezonabile, în sensul legii procesual penale. Prin urmare, în mod nelegal și netemeinic au procedat procurorul de caz și judecătorul de drepturi și libertăți, solicitând, respectiv autorizând măsuri de supraveghere tehnică, fără să existe o situație de fapt conturată în actul de sesizare a organelor de urmărire penală. Totodată, a invocat faptul că măsura de supraveghere tehnică a fost adusă la îndeplinire de către sau cu implicarea unor organe care nu aveau calitatea de organe de urmărire penală și, prin urmare, nici competența materială și funcțională de a realiza procedee probatorii.

Contestatorul a mai subliniat că, în ciuda faptului că legiuitorul nu s-a conformat Deciziei Curții Constituționale a României nr. 244/2017, prezenta cerere reprezintă o cale de atac exercitată de o persoană care nu are calitatea de inculpat, prin care se solicită analiza legalității și temeiniciei unei măsuri de supraveghere tehnică dispusă și administrată cu încălcarea dreptului la viață privată prevăzut în art. 26 din Constituția României și art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Așa cum rezultă din hotărârea Curții Constituționale menționată anterior, cât privește persoanele supuse măsurilor de supraveghere tehnică, altele decât inculpatul, statul nu și-a respectat obligația pozitivă de a reglementa o formă de control *a posteriori*, pe care persoana în cauză să o poată accesa, în scopul verificării îndeplinirii condițiilor și, implicit, a legalității acestei măsuri, fapt ce determină încălcarea art. 26 și art. 53 din Constituție, precum și a art. 8 și art. 13 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Implicit, statului îi revenea și obligația de a reglementa corespunzător procedura aplicabilă conservării și/sau distrugerii datelor interceptate prin punerea în executare a măsurii contestate.

Suplimentar, judecătorul a constatat că, așa cum rezultă din analiza jurisprudenței C.E.D.O. în materie, respectiv hotărârile pronunțate în *cauza Bălțanu c. României* - 16 iulie

2013 și *Patriciu c. României* - 17 ianuarie 2012, eficiența căii de atac se analizează în funcție de posibilitatea petentului de a solicita, pe de o parte, declararea interceptării ca nelegală, iar, pe de altă parte, de acordarea de despăgubiri pentru ingerința în exercitarea dreptului la viață privată, solicitări pe care le-a formulat și contestatorul din prezenta cauză.

Având în vedere absența unui text de lege care să reglementeze expres calea de atac ce poate fi exercitată de o persoană vizată de o măsură de supraveghere tehnică, alta decât inculpatul, în raport de care s-a dispus o soluție de neurmărire penală, judecătorul a apreciat că temeiul de drept al acestei contestații constă în dispozițiile art. 21 din Constituție și art. 13 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Cât privește competența judecătorului de cameră preliminară, inițial investit cu soluționarea prezentei cauze, s-a apreciat că nu poate fi asimilat controlul de legalitate exercitat de către judecătorul de cameră preliminară potrivit dispozițiilor art. 341 alin. (7) pct. 2 C. proc. pen. sau cel prevăzut în art. 346 C. proc. pen. căii de atac exercitate de către o persoană care a fost supusă unei măsuri de supraveghere tehnică în faza de urmărire penală *in rem*, alta decât inculpatul. Obiectul prezentei contestații are în vedere controlul jurisdicțional al unui procedeu probatoriu, independent de soluția dată în faza de urmărire penală; or, câtă vreme nu este pusă în discuție soluția de neurmărire sau netrimiteră în judecată, s-a apreciat că judecătorul de cameră preliminară nu poate exercita controlul *a posteriori* al legalității probelor administrate în cursul urmăririi penale *in rem*.

Având în vedere temeiul de drept al căii de atac uzitate în cauza de față, precum și împrejurarea că, împotriva soluțiilor judecătorului de drepturi și libertăți, pronunțate potrivit competenței funcționale a acestuia, în cursul fazei de urmărire penală, calea de atac care se poate exercita este contestația, care cade în competența funcțională a judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară, precum și ținând seama de Legea de modificare a noului Cod de procedură penală, aflată în stadiul de proiect, care reglementează expres contestația exercitată de persoana care a fost supusă unei măsuri de supraveghere tehnică, contestație care se depune la judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul instanței de judecată care a dispus sau a confirmat măsura și se soluționează de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară, judecătorul de drepturi și libertăți din cauza de față a apreciat că excepția de necompetență materială invocată din oficiu este întemeiată.

Prin încheierea nr. 24/CDL/2020 din 7 februarie 2020, Curtea de Apel Iași a admis excepția necompetenței funcționale și materiale a Curții de Apel Iași - complet de judecători de drepturi și libertăți, excepție invocată de petentul A., prin apărător ales.

În baza art. 50 C. proc. pen., a declinat competența de soluționare a cererii formulate de petentul A., în favoarea judecătorului de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Iași.

În baza art. 51 alin. (2) C. proc. pen., a constatat ivit conflictul negativ de competență și a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală cu soluționarea acestuia.

Pentru a se pronunța astfel, Curtea de Apel Iași a reținut că, după investirea Curții de Apel Iași - completul judecător de drepturi și libertăți, contestații, la termenul de soluționare stabilit inițial pentru data de 5 februarie 2020, petentul, prin apărător ales, a invocat excepția necompetenței funcționale și materiale a Curții de Apel Iași.

Deliberând cu privire la excepția necompetenței funcționale și materiale invocate, Curtea de Apel Iași a constatat că aceasta este întemeiată, reținând că petentul A. a fost supus măsurii supravegherii tehnice, în baza încheierii nr. 289/IAV din 14 septembrie 2016 pronunțată de judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului Iași, pentru o durată de 30 de zile.

În dosarul de urmărire penală, procurorul a dispus soluția de clasare a cauzei, în raport cu infracțiunile care au făcut obiectul urmăririi penale *in rem*, prin ordonanța din data de 29 mai 2019. La finalul urmăririi penale, persoanele care au fost supuse măsurilor de supraveghere tehnică în cursul urmăririi penale, printre care și petentul A., au fost încunoștințate referitor la măsura dispusă, petentul solicitând accesul la dosarul de urmărire penală și la interceptările efectuate.

Ulterior rămânerii definitive a soluției de clasare dispusă de procuror, petentul A. a înțeles să se adreseze Tribunalului Iași, judecătorul de cameră preliminară, solicitând acestuia să procedeze la verificarea legalității încheierii judecătorului de drepturi și libertăți nr. 289/IAV din 14 septembrie 2016 și a legalității procedurii probatoriu al supravegherii tehnice și, constatând nelegalitatea acestora, să procedeze la înlăturarea probelor astfel obținute, cu acoperirea prejudiciului produs petentului prin încălcarea dreptului său la viață privată.

Cererea a fost înregistrată pe rolul Tribunalului Iași - judecătorul de cameră preliminară, la data de 19 decembrie 2019. La termenul din data de 20 ianuarie 2020, judecătorul a solicitat petentului, prin apărător ales, să indice temeiul de drept al cererii formulate, acesta precizând că cererea formulată are la bază Decizia Curții Constituționale a României nr. 244/2017. În acest context, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Iași a reținut că nu-i aparține competența funcțională de soluționare a cererii, întrucât „cererea nu se fundamentează pe critici aduse soluției de clasare a cauzei” și, invocând necompetența sa funcțională, a considerat că judecătorul de drepturi și libertăți ar avea o competență în privința cererii deduse judecătii.

Totuși, în același timp, judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului Iași a considerat că din punct de vedere material competența de soluționare a cererii aparține judecătorului de drepturi și libertăți din cadrul Curții de Apel Iași - completul de contestații, întrucât, pe de o parte, petentul critică soluția dispusă de judecătorul de drepturi și libertăți prin încheierea nr. 289/IAV din 14 septembrie 2016, iar soluțiile dispuse de judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul tribunalului sunt verificate de completul de contestații din cadrul curții de apel, iar pe de altă parte, ar exista un proiect de lege prin care, în aplicarea Deciziei nr. 244/2017 a Curții Constituționale a României, contestația exercitată de persoana care a fost supusă unei măsuri de supraveghere tehnică se soluționează de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară, procedând la declinarea competenței.

Reține curtea de apel, cu prioritate, că un text al unui proiect de lege nu ar putea în nicio situație să fie invocat, nici măcar cu titlu de referință, în determinarea competenței de soluționare a unei cauze, indiferent de instanța competentă. Aceasta, cu atât mai mult cu cât, în materia modificărilor legislative, este o efervescență de proiecte/propuneri de acte normative, unele dintre acestea nemaiajungând să parcurgă procesul de legiferare.

Prin Decizia nr. 244/2017, Curtea Constituțională a reținut că în materia măsurilor de supraveghere tehnică, ce constituie o ingerință în viața privată a persoanelor supuse acestor măsuri, trebuie să existe un control *a posteriori* încuviințării și punerii în executare a supravegherii tehnice. Astfel, persoana supusă măsurilor de supraveghere tehnică trebuie să poată exercita acest control în scopul verificării îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege pentru luarea măsurii, precum și a modalităților de punere în executare a mandatului de supraveghere tehnică. Din această perspectivă, controlul *a posteriori* în materie trebuie să se refere la analiza legalității măsurii supravegherii tehnice, indiferent dacă această verificare se realizează în cadrul procesului penal sau independent de acesta. Curtea a constatat că în ceea ce privește persoanele supuse măsurilor de supraveghere tehnică, altele decât inculpatul, statul nu și-a respectat obligația pozitivă de a reglementa o formă de control *a posteriori*, pe care persoana în cauză să o

poată accesa în scopul verificării îndeplinirii condițiilor și, implicit, a legalității acestei măsuri. Acest fapt determină încălcarea prevederilor art. 26 și art. 53 din Constituție, precum și a celor ale art. 8 și art. 13 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Pentru aceste motive, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 145 C. proc. pen. care nu permite contestarea legalității măsurii supravegherii tehnice de către persoana vizată de aceasta, care nu are calitatea de inculpat, este neconstituțională.

Deși a fost publicată în M. Of. nr. 529 din 6 iulie 2017, nici până în prezent legiuitorul nu a procedat la modificarea textului de lege declarat neconstituțional, pentru a-l pune în acord cu decizia Curții. S-a constatat astfel că petentul A., prin cererea de față, a înțeles să uzeze de o cale de atac la care este îndrituit potrivit deciziei Curții Constituționale anterior expuse și reglementărilor C.E.D.O. (a se vedea *cauza Pruteanu c. României* din 3 februarie 2015), dar care nu are o reglementare expresă în dreptul intern.

În acest context, procedurii de față îi sunt aplicabile principiile generale de drept, inclusiv cu privire la competență, și nu dispozițiile unui proiect de lege, cum eronat a reținut judecătorul de drepturi și libertăți de la Tribunalul Iași.

Curtea de apel a reținut că, prin cererea dedusă judecății, petentul A. a solicitat nu doar analiza legalității încheierii judecătorului de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului Iași nr. 289/IAV din 14 septembrie 2016, ci și a legalității procedurii probatoriu al supravegherii tehnice, în considerarea interesului său procesual privind înlăturarea probelor astfel obținute, respectiv a proceselor-verbale de redare a convorbirilor telefonice interceptate autorizat. Prin urmare, instanța nu a fost investită limitat la verificarea încheierii anterior menționate, cum eronat a considerat judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului Iași, ci în cadrul unei proceduri mai largi ce vizează legalitatea procedurii probatoriu și al probelor astfel obținute, analiză specifică, ca și reglementare, procedurii de cameră preliminară.

Deși este adevărat că petentul nu a solicitat o atare analiză în cadrul plângerii împotriva soluției dispuse de procuror, motiv pentru care Tribunalul Iași - judecătorul de cameră preliminară s-a considerat necompetent a soluționa cererea, acesta nici nu avea deschisă o astfel de cale, întrucât probele contestate au fost administrate cu urmărirea penală începută *in rem*, iar petentul A. nu a avut nici măcar calitatea de suspect.

Pe de altă parte, din moment ce urmărirea penală a fost finalizată, prin clasare, judecătorul de drepturi și libertăți nu mai poate avea vreo competență funcțională în legătură cu cererea de față.

Faptul că orice competență funcțională a judecătorului de drepturi și libertăți încetează la momentul finalizării urmăririi penale rezultă din mai multe texte ale Codului de procedură penală. Astfel:

- art. 231 C. proc. pen. privind executarea mandatului de arestare preventivă emis în lipsa inculpatului prevede că audierea acestuia se face de către judecătorul de drepturi și libertăți care a dispus măsura arestării preventive, ca regulă sau, după caz, de judecătorul de cameră preliminară ori completul la care se află spre soluționare dosarul cauzei;

- art. 250 C. proc. pen. prevede că împotriva măsurii asigurătorii luate de procuror sau a modului de aducere la îndeplinire a acesteia suspectul ori inculpatul sau orice altă persoană interesată poate face contestație, în termen de 3 zile de la data comunicării ordonanței de luare a măsurii sau de la data aducerii la îndeplinire a acesteia, la judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond. Dacă, până la soluționarea

contestației formulate conform alin. (1), a fost sesizată instanța prin rechizitoriu, contestația se înaintează, spre competență soluționare, judecătorului de cameră preliminară;

- art. 53 C. proc. pen. prevede că judecătorul de drepturi și libertăți este judecătorul care, în cadrul instanței, potrivit competenței acesteia, soluționează, în cursul urmăririi penale, cererile, propunerile, plângerile, contestațiile sau orice alte sesizări.

Dimpotrivă, faptul că, ulterior intervenirii unei soluții de clasare într-un dosar de urmărire penală, există situații ce necesită rezolvare, iar acestea sunt date în competența judecătorului de cameră preliminară rezultă din:

- art. 246 alin. (13) C. proc. pen. (text introdus prin O. U. G. nr. 18/2016), care prevede că în cazul în care dispune o soluție de netrimitere în judecată, procurorul sesizează judecătorul de cameră preliminară pentru confirmarea ori, după caz, înlocuirea sau încetarea măsurii de siguranță cu caracter medical;

- art. 315 C. proc. pen. arată că ordonanța de clasare cuprinde dispoziții privind: c) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare a măsurii de siguranță a confiscării speciale; d) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de desființare totală sau parțială a unui înscris; e) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare ori, după caz, de confirmare, de înlocuire sau de încetare a măsurilor de siguranță prevăzute de art. 109 sau art. 110 C. pen. Toate aceste proceduri au loc în fața judecătorului de cameră preliminară în contextul unei urmăririi penale finalizate prin netrimitere în judecată.

Având în vedere și dispozițiile art. 54 C. proc. pen. care prevăd o competență funcțională mai largă a judecătorului de cameră preliminară, competență legată de competența instanței din care acesta face parte, rezultă cu prisosință, ca principiu al Codului de procedură penală în vigoare, că judecătorul de cameră preliminară are competența de a soluționa cereri legate de urmărirea penală finalizată de procuror, competența judecătorului de drepturi și libertăți oprindu-se odată cu finalizarea urmăririi penale.

Prin urmare, din punct de vedere funcțional, prin raportare la faptul că urmărirea penală în dosarul în care a fost administrat procedeu probatoriu contestat de petent era finalizată, Curtea de Apel Iași a reținut că avea competența de a soluționa cererea formulată de petentul A., în cauza de față, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Iași, și nu judecătorul de drepturi și libertăți, cum eronat s-a reținut prin încheierea Tribunalului Iași nr. 9/CP-G din 20 ianuarie 2020.

În plus, acest judecător de cameră preliminară este aferent ca și competență materială Tribunalului Iași, și nu curții de apel. Din toate reglementările legale anterior menționate se desprinde principiul că cel care este îndrituit legal de a soluționa cereri vizând o urmărire penală finalizată de procuror este judecătorul de cameră preliminară din cadrul instanței căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță, în cazul de față Tribunalul Iași, instanță care, de altfel, a și „supervizat” urmărirea penală prin intermediul judecătorului de drepturi și libertăți din cadrul acesteia.

Reținând că cererea petentului A. revenea în competența de soluționare a judecătorului de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Iași, curtea de apel a constatat că inclusiv acest judecător, investit inițial, s-a considerat incompetent funcțional, potrivit celor menționate în încheierea de dezbateri din 13 ianuarie 2020.

Prin raportare și la jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție care a reținut că, atunci când folosește termenul de „instanță” în cuprinsul art. 51 C. proc. pen., legiuitorul actual se referă la instanțele judecătorești prevăzute de lege, fără însă a exclude din înțelesul acestei

noțiuni pe judecătorul de cameră preliminară, de vreme ce una din atribuțiile acestuia în procedurile reglementate în art. 341 C. proc. pen. și art. 342 și urm. C. proc. pen. constă tocmai în verificarea competenței sale (I.C.C.J., Secția penală, încheierea nr. 409 din 31 octombrie 2019), competență ce revine și judecătorului de drepturi și libertăți, curtea de apel - judecătorul de drepturi și libertăți, completul de contestații, a constatat ivit conflictul negativ de competență între Tribunalul Iași - judecătorul de cameră preliminară și judecătorul de drepturi și libertăți, pe de o parte, și Curtea de Apel Iași, pe de altă parte, reținând că Tribunalului Iași - judecătorul de cameră preliminară îi revine competența materială și funcțională de soluționare a cererii formulate de petentul A., conform principiilor de drept extrase în acest caz de *vacatio legis*.

Fiind sesizată, în temeiul art. 51 alin. (1) C. proc. pen., cu rezolvarea conflictului negativ de competență, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în cauză, competența de soluționare revine completului competent de drepturi și libertăți în materia contestației din cadrul Curții de Apel Iași, având în vedere că, prin cererea înregistrată la data de 19 decembrie 2019 pe rolul Tribunalului Iași, petentul A. a formulat contestație împotriva încheierii nr. 289/IAV din 14 septembrie 2016 pronunțată de judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului Iași.

În acest sens, se constată că, în baza încheierii nr. 289/IAV din 14 septembrie 2016 a judecătorului de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului Iași, petentul A. a fost suspus măsurii supravegherii tehnice în dosarul Direcției Naționale Anticorupție - Serviciul Teritorial Iași, dosar în care, prin ordonanța din data de 29 mai 2019, procurorul a dispus soluția de clasare a cauzei, în raport cu infracțiunile care au făcut obiectul urmăririi penale *in rem*. Ulterior rămânerii definitive a soluției de clasare dispusă de procuror, petentul A. s-a adresat judecătorului de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Iași cu o cerere intitulată „contestație împotriva măsurii de supraveghere tehnică“, solicitând acestuia să procedeze la verificarea legalității încheierii judecătorului de drepturi și libertăți nr. 289/IAV din 14 septembrie 2016 și a legalității procedurii probatoriu al supravegherii tehnice, cerere asupra căreia judecătorul de cameră preliminară a apreciat că nu este competent să se pronunțe, întrucât nu sunt aduse critici soluției de clasare a cauzei, considerând totodată că solicitările petentului trebuie soluționate de către judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului Iași.

Examinând motivarea contestației care a generat prezentul conflict de competență, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că aceasta are la bază critici asupra soluției dispuse de judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului Iași, arătându-se expres că se critică dispunerea măsurii de supraveghere tehnică față de contestatorul A. fără a fi îndeplinite condițiile prevăzute în art. 139 alin. (1) C. proc. pen., referitoare la existența unei suspiciuni rezonabile cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute la alin. (2), precum și la proporționalitatea măsurii cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute sau gravitatea faptei.

Astfel, pe fondul contestației se susține că, în mod nelegal și netemeinic, judecătorul de drepturi și libertăți a admis cererea procurorului și a dispus emiterea mandatului de supraveghere tehnică față de A. fără să existe o suspiciune rezonabilă bazată pe probe concludente (în speță existând doar niște bănueli expuse în cuprinsul unei sesizări de către numita B.) și fără ca măsura să respecte cerința de proporționalitate cu restrângerea dreptului la viață privată, în condițiile în care a fost luată doar în baza unei sesizări care nu conținea detalii concrete și pertinente privind presupusa comitere a unor fapte penale.

În acest context, reținând că natura cererii petentului, adresată inițial judecătorului de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Iași, este aceea a unei căi de atac împotriva soluției

dispusă de către un judecător de drepturi și libertăți, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, deși în cauză este pronunțată o soluție definitivă de netrimitere în judecată, judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Tribunalului Iași și-a declinat, în mod corect, competența de soluționare a cauzei în favoarea judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară, completul de contestații, în speță Curtea de Apel Iași.

De altfel, o atare soluție referitoare la competența de soluționare a contestațiilor împotriva încheierilor pronunțate de judecătorul de drepturi și libertăți cu privire la măsurile de supraveghere tehnică este reflectată și de către practica judiciară a Înaltei Curți de Casație și Justiție, astfel de cereri fiind soluționate de către completele competente de judecători de drepturi și libertăți în materia contestației din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, chiar dacă în cauzele în care au fost formulate se pronunțate o soluție definitivă de netrimitere în judecată.

În consecință, Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit competența de soluționare a cauzei privind pe petentul A. în favoarea completului competent de drepturi și libertăți în materia contestației din cadrul Curții de Apel Iași, instanță căreia i s-a trimis dosarul.

III. Măsurile preventive și alte măsuri procesuale

6. Încheiere prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale. Contestație. Competență

C. proc. pen., art. 204

Contestația împotriva încheierilor prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune asupra măsurilor preventive se soluționează, conform art. 204 alin. (1) C. proc. pen., de către judecătorii de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară în raport cu instanța în cadrul căreia funcționează judecătorul de drepturi și libertăți care a pronunțat încheierea contestată. În cazul căii de atac a contestației împotriva încheierilor prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune asupra măsurilor preventive, competența este exclusivă și aparține judecătorilor de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară, indiferent dacă, după pronunțarea încheierii contestate, procurorul a sesizat prin rechizitoriu o altă instanță decât cea în cadrul căreia funcționează judecătorul de drepturi și libertăți care a pronunțat încheierea atacată pe calea contestației.

I.C.C.J., Secția penală, încheierea nr. 155 din 8 aprilie 2020

Prin încheierea nr. 29/CC/U din 9 martie 2020 judecătorul de drepturi și libertăți de la Curtea de Apel Brașov, Secția penală, în baza art. 50 și art. 224 alin. (2) C. proc. pen., a declinat competența de soluționare a contestației formulate de inculpatul A. împotriva încheierii nr. 28/UP din 4 martie 2020 pronunțată de Tribunalul Brașov, în favoarea Curții de Apel Ploiești.

Pentru a pronunța această soluție, judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Curții de Apel Brașov a reținut că, prin încheierea nr. 28/UP din 4 martie 2020, judecătorul de drepturi și libertăți de la Tribunalul Brașov a respins cererea formulată de inculpatul A., deținut în baza mandatului de arestare preventivă din 15 decembrie 2019 emis de Tribunalul Brașov, având ca obiect înlocuirea măsurii arestului preventiv.

S-a mai arătat că, la termenul din data de 9 martie 2020, Ministerul Public a invocat excepția necompetenței teritoriale a Curții de Apel Brașov, pe considerentul că la data de 5

martie 2020 a fost emis rechizitoriul în cauză și sesizată instanța de fond, respectiv Tribunalul Dâmbovița, astfel încât competența de soluționare a cauzei aparține judecătorului de drepturi și libertăți de la Curtea de Apel Ploiești.

Analizând competența de soluționare a contestației pendinte, judecătorul de drepturi și libertăți de la Curtea de Apel Brașov a constatat că aceasta aparține Curții de Apel Ploiești, ca instanță superioară a instanței sesizate, având în vedere că Tribunalul Dâmbovița a demarat procedura camerei preliminare, potrivit art. 224 alin. (2) C. proc. pen. Acest text legal, deși are în vedere ipoteza propunerii de arestare preventivă în cursul urmăririi penale, prevede soluția de principiu, că aceasta se prezintă judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află locul de deținere, locul unde s-a constatat săvârșirea infracțiunii ori sediul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit propunerea.

Fiind vorba de o competență alternativă, asemănătoare celei prevăzute în art. 41 C. proc. pen. (acest text stabilește ordinea de prioritate a normelor de competență), s-a constatat că locul săvârșirii infracțiunii are prioritate în raport cu celelalte criterii, acesta fiind motivul pentru care a fost sesizat Tribunalul Dâmbovița, ca instanță de fond. S-a menționat că sesizarea instanței de fond a avut loc după pronunțarea încheierii atacate ce face obiectul prezentei contestații.

S-a mai reținut că legea nu prevede o astfel de situație, dar, din interpretarea teleologică a normelor ce reglementează competența instanțelor, s-a constatat că după sesizarea instanței de fond, fiind stabilit termen pentru verificarea măsurilor preventive în cauză, aceasta este competentă să soluționeze toate cererile ce fac obiectul dosarului pendinte.

S-a concluzionat, astfel, că pentru soluționarea contestației competența aparține Curții de Apel Ploiești, ca instanță superioară în grad Tribunalului Dâmbovița.

Totodată, s-a mai analizat problema dacă această cauză ar trebui soluționată de judecătorul de drepturi și libertăți sau de judecătorul de cameră preliminară. Din această perspectivă, judecătorul de drepturi și libertăți de la Curtea de Apel Brașov a constatat că încheierea pronunțată de judecătorul de drepturi și libertăți (în cursul urmăririi penale) nu poate face obiectul unei căi de atac care să fie soluționată de judecătorul de cameră preliminară, având în vedere principiul separației funcțiilor judiciare.

Prin încheierea din data de 23 martie 2020 pronunțată de judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Curții de Apel Ploiești, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, în baza art. 47 alin. (4) C. proc. pen., a fost admisă excepția de necompetență, invocată din oficiu.

În temeiul art. 50 alin. (1) C. proc. pen. raportat la art. 224 alin. (2) C. proc. pen., a fost declinată competența de soluționare a contestației formulate de inculpatul A. împotriva încheierii nr. 28/UP din 4 martie 2020 pronunțată de Tribunalul Brașov, în favoarea Curții de Apel Brașov.

În baza art. 51 C. proc. pen., s-a dispus sesizarea Înaltei Curte de Casație și Justiție, ca instanță ierarhic superioară comună, în vederea soluționării conflictului negativ de competență.

Pentru a dispune astfel, judecătorul de drepturi și libertăți de la Curtea de Apel Ploiești a arătat că la termenul din data de 23 martie 2020, în baza art. 47 alin. (4) C. proc. pen., a invocat din oficiu excepția de necompetență cu privire la soluționarea prezentei contestații formulate împotriva încheierii pronunțate de Tribunalul Brașov, în raport cu dispozițiile art. 204 alin. (1) teza a II-a C. proc. pen., care reglementează competența de soluționare a căii de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale.

Astfel, analizând în mod prioritar excepția invocată, curtea de apel, în complet de drepturi și libertăți pentru soluționarea contestațiilor, a reținut că, în ceea ce privește competența de

soluționare a căii de atac declarate împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale, contrar opiniei instanței care și-a declinat inițial competența, norma legală aplicabilă este art. 204 alin. (1) teza a II-a C. proc. pen. și nu art. 224 alin. (2) din același cod, care reglementează competența judecătorului de drepturi și libertăți de soluționare a propunerii de arestare preventivă.

Or, potrivit textului legal aplicabil, respectiv art. 204 alin. (1) teza a II-a C. proc. pen., contestația formulată împotriva încheierilor prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune asupra măsurilor preventive se depune la judecătorul de drepturi și libertăți care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

S-a constatat, așadar, că în acest caz, al căii de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale, competența este una exclusivă, și nu alternativă cum s-a apreciat de instanța sus-amintită, și aparține judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară.

Așa fiind, reținând că judecătorul de drepturi și libertăți de la Curtea de Apel Ploiești nu este competent să se pronunțe cu privire la o hotărâre pronunțată de un judecător de la o instanță care nu se află în raza sa de competență, în baza art. 47 alin. (4) C. proc. pen., a fost admisă excepția de necompetență, invocată din oficiu și, în temeiul art. 50 alin. (1) C. proc. pen. raportat la art. 204 alin. (1) C. proc. pen., s-a dispus declinarea competenței de soluționare a contestației formulate de inculpatul A. împotriva încheierii nr. 28/UP din 4 martie 2020 pronunțată de Tribunalul Brașov, în favoarea Curții de Apel Brașov, iar în baza art. 51 C. proc. pen., s-a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, ca instanță ierarhic superioară comună, în vederea soluționării conflictului negativ de competență.

Examinând conflictul negativ de competență ivit între Curtea de Apel Brașov și Curtea de Apel Ploiești, cu privire la competența de soluționare a cauzei privind pe contestatorul inculpat A., Înalta Curte de Casație și Justiție, în temeiul art. 51 C. proc. pen., constată că instanța competentă să soluționeze cauza este Curtea de Apel Brașov, pentru următoarele considerente:

La data de 5 martie 2020, inculpatul A., prin avocat ales, a declarat contestație împotriva încheierii nr. 28/UP din 4 martie 2020, pronunțată de judecătorul de drepturi și libertăți de la Tribunalul Brașov, prin care i-a fost respinsă cererea de înlocuire a arestării preventive cu măsura arestului la domiciliu.

Contestația inculpatului a fost înregistrată pe rolul Curții de Apel Brașov, care și-a declinat competența de soluționare Curții de Apel Ploiești, ca instanță superioară celei sesizate cu rechizitoriu, având în vedere că la data de 5 martie 2020 (imediat după pronunțarea încheierii contestate) instanța sesizată cu rechizitoriul a fost Tribunalul Dâmbovița, care a demarat procedura de cameră preliminară.

Conform art. 3 alin. (5) C. proc. pen., asupra actelor și măsurilor din cadrul urmăririi penale, care restrâng drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, dispune judecătorul desemnat cu atribuții în acest sens, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

Din interpretarea dispozițiilor art. 203 alin. (3), (5) și (7) C. proc. pen., rezultă că, în cursul urmăririi penale, cererile, propunerile și contestațiile privitoare la măsurile preventive se soluționează de judecătorul de drepturi și libertăți, în cameră de consiliu, prin încheiere motivată.

Referitor la instanța competentă să soluționeze calea atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale, dispozițiile art. 204 alin. (1) C. proc. pen. prevăd expres că împotriva încheierilor prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune asupra măsurilor preventive, inculpatul și procurorul pot formula contestație, în termen

de 48 de ore de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare. Contestația se depune la judecătorul de drepturi și libertăți care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține, prin urmare, că, în cazul căii de atac declarate împotriva încheierilor judecătorului de drepturi și libertăți prin care dispune asupra măsurilor preventive, competența este una exclusivă și aparține judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța ierarhic superioară.

Din examinarea dispozițiilor legale menționate anterior și având în vedere actele și lucrările dosarului, respectiv cererea inculpatului din data de 5 martie 2020 prin care a declarat contestație împotriva încheierii nr. 28/UP din 4 martie 2020 pronunțată de judecătorul de drepturi și libertăți de la Tribunalul Brașov, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în ceea ce privește competența de soluționare a contestației întemeiată, în cazul de față, pe dispozițiile art. 204 C. proc. pen., aceasta revine instanței ierarhic superioare celei la care se află judecătorul de drepturi și libertăți care a pronunțat încheierea contestată, respectiv, în speță, Curții de Apel Brașov.

Pentru aceste considerente, în baza art. 51 alin. (6) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit competența de soluționare a cauzei privind pe inculpatul A. în favoarea Curții de Apel Brașov, instanță căreia i s-a trimis dosarul.

PARTEA SPECIALĂ

I. Urmărirea penală

7. Redeschiderea urmăririi penale. Confirmare. Lipsa unei anchete efective

C. proc. pen., art. 335

În cazul în care procurorul ierarhic superior constată lipsa unei anchete efective, infirmă ordonanța de clasare și dispune redeschiderea urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară verifică legalitatea și temeinicia ordonanței prin care s-a dispus redeschiderea urmăririi penale și, constatând nerespectarea obligației de a efectua o anchetă efectivă, confirmă redeschiderea urmăririi penale.

I.C.C.J., Secția penală, judecător de cameră preliminară, încheierea nr. 211 din 11 iunie 2020

Prin ordonanța din data de 26 noiembrie 2019 dată în dosarul nr. X. al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție, s-a dispus clasarea cauzei având ca obiect plângerea penală formulată de petentul A., sub aspectul săvârșirii infracțiunii de compromitere a intereselor justiției, prevăzută în art. 277 alin. (1) C. pen., întrucât fapta nu există.

Împotriva ordonanței de clasare, petentul A. a formulat plângere la procurorul-șef, la data de 7 ianuarie 2020, apreciind ordonanța de clasare ca nelegală, motivând că în expozitivul acesteia au fost reținute, pe de o parte, elemente străine cauzei, iar pe de altă parte, există împrejurări care nu au fost supuse examinării de către organele de cercetare penală.

Prin ordonanța nr. Y. din data de 18 mai 2020 emisă de procurorul-șef adjunct al Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, s-a dispus admiterea plângerii formulate de petentul A., infirmarea ordonanței de clasare nr. X. din data de 26 noiembrie 2019 a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție, redeschiderea și completarea urmăririi penale cu privire la toate faptele.

În conformitate cu dispozițiile art. 335 alin. (4) C. proc. pen., dosarul s-a înaintat la judecătorul de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, în vederea confirmării redeschiderii urmăririi penale.

Pentru a dispune astfel, s-au reținut următoarele:

Pentru realizarea obiectului urmăririi penale, organele de cercetare penală au obligația ca, după sesizare, să caute și să strângă datele ori informațiile cu privire la existența infracțiunilor și identificarea persoanelor care au săvârșit infracțiuni, să ia măsuri pentru limitarea acestora, să strângă și să administreze probele, cu respectarea principiilor legalității și loialității.

În raport cu prevederile expuse, procurorului de caz îi revine sarcina de a aprecia elementele de probă administrate de acestea, pentru ca petenților să li se garanteze dreptul la o cercetare penală efectivă, sens în care s-a constatat că această împrejurare nu este aplicată în speță.

De asemenea, dispozițiile Codului de procedură penală prevăd că organele judiciare au obligația de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului; or, în cauză nu au fost administrate mijloace de probă care să releve principiul enunțat.

În acest context, s-a reținut că în cuprinsul ordonanței de clasare nr. X. nu au fost analizate aspectele înveredate, cu privire la infracțiunea de compromitere a intereselor justiției, precum și faptul că esența motivării nu se mulează pe conținutul aspectelor sesizate prin plângerea penală, împrejurare care face ca între situația de fapt și expunerea motivelor în baza cărora a fost dispusă soluția să existe o discrepanță, care nu poate oferi ordonanței prezumțiile pe care legea i le oferă.

Această situație, în cazul în care nu ar fi îndreptată, ar echivala cu un refuz al respectării dreptului petentului la un proces echitabil.

De asemenea, o importanță deosebită o are și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care a pronunțat o multitudine de hotărâri împotriva României în ceea ce privește lipsa unei anchete efective, reamintind aici cauzele *Rupa împotriva României* - Hotărârea din 16 decembrie 2008, *Archip împotriva României* - Hotărârea din 27 septembrie 2011, *Poede împotriva României* - Hotărârea din 15 noiembrie 2015, *Gheorghiță și Alexe împotriva României* - Hotărârea din 31 mai 2016.

În aceste cauze s-a constatat că nu a fost efectuată o anchetă efectivă, cu toate că s-a constituit dosar penal și ar fi trebuit întreprinse anumite activități de cercetare penală.

Judecătorul de cameră preliminară, examinând actele dosarului, reține, în principal, următoarele:

Analizând actele și lucrările dosarului, judecătorul de cameră preliminară constată, în conformitate cu dispozițiile art. 335 alin. (4) C. proc. pen. și art. 335 alin. (1) C. proc. pen., că sunt îndeplinite în cauză condițiile prevăzute de lege pentru redeschiderea urmăririi penale, având în vedere următoarele considerente:

Potrivit dispozițiilor art. 335 alin. (1) C. proc. pen., „dacă procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția constată, ulterior, că nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea, infirmă ordonanța și dispune redeschiderea urmăririi penale.”

Alin. (4) al aceluiași articol statuează că „redeschiderea urmăririi penale este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară, în termen de cel mult 3 zile, sub sancțiunea nulității. Judecătorul de cameră preliminară se pronunță asupra legalității și temeiniciei ordonanței prin care s-a dispus deschiderea urmăririi penale.”

De asemenea, potrivit art. 332 C. proc. pen., urmărirea penală poate fi reluată în caz de:

- a) încetare a cauzei de suspendare;
- b) restituire a cauzei de către judecătorul de cameră preliminară;
- c) deschidere a urmăririi penale.

Reluarea urmăririi penale nu poate avea loc dacă a intervenit o cauză care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal.

Din analiza textelor invocate anterior se constată că deschiderea urmăririi penale are un conținut mai restrâns decât instituția reluării urmăririi penale, dar, în ambele situații, se tinde spre o reactivare a urmăririi penale, în cazurile și condițiile prevăzute de lege.

Funcțiunea proprie reluării urmăririi penale este aducerea procesului penal pe linia de desfășurare normală, cauza revenind în stadiul procesual anterior.

Pentru reluarea urmăririi penale trebuie să fie îndeplinite, cumulativ, următoarele condiții:

- a) să existe una din situațiile prevăzute în art. 332 alin. (1) lit. a)-c) C. proc. pen.;
- b) să nu fi intervenit între timp vreunul din cazurile prevăzute în art. 16 C. proc. pen., care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau exercitarea acesteia;
- c) pentru a putea fi reluată urmărirea penală, trebuie ca aceasta să se dispună printr-o ordonanță a procurorului în toate situațiile.

Redeschiderea urmăririi penale se dispune în următoarele cazuri:

- a) dacă procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția constată, ulterior, că nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea (art. 335 alin.1 C. proc. pen.). În această ipoteză, legiuitorul recunoaște procurorului ierarhic superior celui care a dispus soluția posibilitatea ca, în cadrul controlului ierarhic efectuat din oficiu sau la plângere, potrivit art. 339 C. proc. pen., să deschidă urmărirea penală;

- b) dacă au apărut fapte sau împrejurări noi din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea (art. 335 alin. 2 C. proc. pen.);

- c) când suspectul sau inculpatul nu și-a îndeplinit cu rea-credință obligațiile stabilite la momentul renunțării la urmărirea penală (art. 335 alin. 3 C. proc. pen.);

- d) dacă s-a dispus clasarea și judecătorul de cameră preliminară, în temeiul art. 341 alin. (6) lit. b) și alin. (7) pct. 2 lit. b) C. proc. pen., admite plângerea și trimite cauza la procuror în vederea completării urmăririi penale.

Cu referire expresă la reluarea urmăririi penale în caz de deschidere, art. 335 alin. (4) C. proc. pen. stabilește că aceasta trebuie supusă, în termen de cel mult 3 zile, sub sancțiunea nulității, confirmării judecătorului de cameră preliminară, care hotărăște asupra legalității și temeiniciei ordonanței procurorului dată în condițiile art. 335 alin. (1) - (3) C. proc. pen., prin dispoziția judecătorului cauza revenind la același stadiu procesual, respectiv în faza urmăririi penale.

Rezultă, deci, că, în procedura confirmării reglementată de dispozițiile art. 335 alin. (4) C. proc. pen., controlul efectuat de judecătorul de cameră preliminară vizează legalitatea și temeinicia actului procedural prin care s-a dispus înfirmarea sau, după caz, revocarea ordonanței de clasare și deschiderea urmăririi penale, prin verificarea respectării termenului de sesizare, a competenței instanței, dar și a organului desemnat să pronunțe o asemenea soluție, a incidenței vreunui dintre cazurile de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale ori continuarea a

procesului penal, a corespondenței dintre prevederile invocate ca temei al soluției și situația concretă din cauză, precum și a motivelor pe care se sprijină ordonanța procurorului de reluare a urmăririi penale.

În această procedură, judecătorul de cameră preliminară nu este chemat să stabilească nicio încadrare juridică certă și nicio vinovăție concretă, sigură, ci să constate dacă procurorul a efectuat o instrucție penală completă, efectivă sau, dimpotrivă, incompletă, care impune reluarea cercetării penale pentru stabilirea existenței sau, dimpotrivă, a lipsei probelor ori a insuficienței acestora care împiedică trimiterea în judecată a unei persoane.

Prin urmare, redeschiderea urmăririi penale ca urmare a controlului ierarhic presupune îndeplinirea a două cerințe, și anume: a) existența, în cauză, a unei soluții de clasare și b) constatarea, ulterioară, a inexistenței împrejurării pe care aceasta se întemeia, controlul fiind efectuat de procurorul ierarhic superior celui care a dispus respectiva soluție, care, în urma analizării tuturor aspectelor de legalitate, o infirmă și dispune reluarea cercetărilor.

În cauza dedusă judecății, judecătorul de cameră preliminară, în procedura confirmării redeschiderii urmăririi penale, constată, pe de o parte, caracterul lacunar, superficial, incomplet, aproape formal al cercetărilor care au condus la adoptarea ordonanței de clasare din 26 noiembrie 2019 dată în dosarul nr. X. al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție, iar pe de altă parte, legalitatea și temeinicia ordonanței nr. Y. din data de 18 mai 2020 emisă de procurorul-șef adjunct, prin care s-a constatat lipsa unei anchete efective, pentru lămurirea împrejurărilor de fapt ce se impuneau a fi elucidate raportat la conținutul sesizării.

Petentul A. a formulat la data de 26 noiembrie 2018 plângere, prin care a solicitat cercetarea ofițerilor de poliție, a magistraților procurori, precum și a magistraților judecătorești, care au efectuat urmărirea penală și au dispus măsuri în dosarul penal nr. Z. al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Structura Centrală, având ca obiect săvârșirea infracțiunilor de compromitere a intereselor justiției prevăzută în art. 277 alin. (1) C. pen., influențare a declarațiilor prevăzută în art. 272 C. pen., măturie mincinoasă prevăzută în art. 273 C. pen. și inducere în eroare a organelor judiciare prevăzută în art. 268 C. pen.

În cauză, raportat la conținutul sesizării, se impunea a fi efectuate cercetări efective, pentru a se stabili dacă sunt sau nu indicii cu privire la săvârșirea infracțiunilor cu privire la care petentul A. a formulat plângerea.

Judecătorul de cameră preliminară constată că motivele care au stat la baza ordonanței de clasare se rezumă la prezentarea unor aspecte care nu corespund elementelor învederate în sesizare, în lipsa unei verificări efective a susținerilor petentului.

Judecătorul de cameră preliminară constată elemente de generalitate, ceea ce conturează, fără echivoc, lipsa unei anchete efective, necesară și absolut obligatorie, care impunea identificarea elementelor de fapt și a condițiilor în care se presupune că s-ar fi săvârșit o faptă prevăzută de legea penală, în contextul în care faptele penale care au făcut obiectul sesizării penale nu au fost analizate.

Judecătorul de cameră preliminară constată că redeschiderea urmăririi penale se impune și prin prisma deciziilor pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului cu privire la obligația statului de a face o anchetă efectivă.

Pe cale de consecință, judecătorul de cameră preliminară, având în vedere carențele anchetei, apreciază că se impune reluarea cercetărilor, constatându-se legalitatea și temeinicia ordonanței prin care s-a dispus redeschiderea urmăririi penale. Această procedură permite

administrarea oricărei probe pentru lămurirea situației de fapt și aflarea adevărului, obligând organele de urmărire penală la respectarea tuturor dispozițiilor legale aplicabile în faza de urmărire penală.

În raport de considerentele expuse, judecătorul de cameră preliminară, în baza art. 335 alin. (4) C. proc. pen., a confirmat redeschiderea urmăririi penale în dosarul nr. X. al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție, dispusă prin ordonanța din 18 mai 2020 emisă de procurorul-șef adjunct al Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție.

II. Camera preliminară

8. Cameră preliminară. Soluții. Contestație

C. proc. pen., art. 345, art. 346, art. 347

În cazul în care, în procedura camerei preliminare, în contestație, judecătorul de cameră preliminară constată nulitatea absolută a unor acte de urmărire penală, reținând incidența dispozițiilor art. 281 alin. (1) lit. b) C. proc. pen. și exclude o parte din probele administrate în cursul urmăririi penale, însă acuzațiile penale și dispoziția de trimitere în judecată nu se fundamentează numai pe probele excluse, iar procurorul comunică judecătorului de cameră preliminară că menține dispoziția de trimitere în judecată, nu sunt aplicabile nici dispozițiile art. 346 alin. (3) lit. b) C. proc. pen., care reglementează restituirea cauzei la parchet în ipoteza excluderii tuturor probelor administrate în cursul urmăririi penale și nici dispozițiile art. 346 alin. (3) lit. a) C. proc. pen., privitoare la restituirea cauzei la parchet în ipoteza neregularității rechizitoriului care atrage imposibilitatea stabilirii obiectului sau a limitelor judecății. În consecință, în acest caz, judecătorul de cameră preliminară dispune începerea judecății, în temeiul dispozițiilor art. 346 alin. (4) C. proc. pen.

I.C.C.J., Secția penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 90 din 6 februarie 2020

Prin încheierea din data de 13 noiembrie 2019, Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de cameră preliminară, a admis contestația formulată de inculpatul A. împotriva încheierii din 31 mai 2019 a Curții de Apel Timișoara, Secția penală, a desființat, în parte, încheierea atacată și, rejudecând:

A constatat nulitatea absolută a următoarelor mijloace de probă și acte de urmărire penală efectuate în dosarul de urmărire penală nr. X. al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timișoara: procesul-verbal de consemnare a declarației verbale a numitului A., încheiat la data de 10 aprilie 2017, ora 21.25; declarația martorului B. din data de 10 aprilie 2017; declarația martorului C. din data de 10 aprilie 2017; declarația olografă a martorului D. din data de 11 aprilie 2017, ora 18.00.

Au fost excluse mijloacele de probă menționate, care au fost eliminate, în materialitate, din dosarul de urmărire penală nr. X. al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timișoara.

Pentru a pronunța această încheiere, completul de cameră preliminară a reținut, în esență, că, la data de 10 aprilie 2017, organele de cercetare penală din cadrul I.P.J. Caraș-Severin - Secția 6 Poliție Rurală E. s-au sesizat din oficiu cu privire la săvârșirea infracțiunii de ultraj

prevăzută în art. 257 C. pen., de către numitul A. - constând în aceea că, în aceeași zi, în jurul orelor 20.00, agentul principal de poliție F., din cadrul Secției 6 Poliție Rurală E., a fost lovit de avocatul A. cu ocazia intervenției la un accident de circulație produs la ieșirea din localitatea E.

Cu această ocazie, în urma deplasării la fața locului, organele de cercetare penală au întocmit un proces-verbal de constatare, din care rezultă că s-a luat la cunoștință de calitatea de avocat a numitului A.

La aceeași dată, 10 aprilie 2017, organele de cercetare penală din cadrul I.P.J. Caraș-Severin - Secția 6 Poliție Rurală E. au procedat la: consemnarea declarației verbale a numitului A., la ora 21.25 (proces-verbal); audierea martorului B., între orele 21.45-22.07 (declarație); audierea martorului C., între orele 21.30-22.00 (declarație).

Totodată, la data de 10 aprilie 2017, organele de cercetare penală din cadrul I.P.J. Caraș-Severin - Secția 6 Poliție Rurală E. au înștiințat Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timișoara referitor la faptul că s-au sesizat din oficiu cu privire la săvârșirea infracțiunii de ultraj prevăzută în art. 257 C. pen., de către numitul A., solicitând înregistrarea acestei sesizări și acordarea unui număr unic în vederea supravegherii urmăririi penale.

Ulterior declinării competenței de efectuare a urmăririi penale în favoarea Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timișoara, la data de 11 aprilie 2017, ora 18.00, organele de cercetare penală din cadrul I.P.J. Caraș-Severin - Secția 6 Poliție Rurală E. au procedat la audierea martorului D. (declarație olografă).

Ca urmare a înregistrării, la data de 11 aprilie 2017, la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timișoara, a plângerii penale formulată de către persoana vătămată F. împotriva numitului A., avocat, pentru săvârșirea infracțiunii de ultraj, prin ordonanțele din 11 aprilie 2017 emise de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timișoara în dosarul nr. X., s-a dispus începerea urmăririi penale în cauză cu privire la infracțiunea de ultraj prevăzută în art. 257 alin. (1) și (4) C. pen. raportat la art. 193 alin. (2) C. pen. și respectiv efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspectul A., pentru săvârșirea infracțiunii de ultraj prevăzută în art. 257 alin. (1) și (4) C. pen. raportat la art. 193 alin. (2) C. pen.

S-a constatat că, ulterior sesizării din oficiu cu privire la săvârșirea faptei și până la înregistrarea cauzei la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timișoara, în cauză urmărirea penală a fost efectuată de către organele de cercetare penală din cadrul I.P.J. Caraș-Severin - Secția 6 Poliție Rurală E., respectiv, de către organe de urmărire penală incompetente, din punct de vedere al calității personale a inculpatului.

Astfel, la data pretensei săvârșiri a faptei, inculpatul A. deținea calitatea de avocat, iar urmărirea penală trebuia efectuată în mod obligatoriu de către Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timișoara, potrivit art. 56 alin. (3) lit. a) C. proc. pen. raportat la art. 38 alin. (1) lit. d) C. proc. pen.

Având în vedere că, până la data de 11 aprilie 2017, când a fost sesizat Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timișoara, urmărirea penală a fost efectuată de un organ de cercetare incompetent după calitatea persoanei, s-a constatat că, în raport cu cele statuate de Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 302/2017, publicată în M. Of. nr. 566 din 17 iulie 2017, cu privire la soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. b) C. proc. pen., actele de urmărire penală și mijloacele de probă din perioada menționată sunt lovite de nulitate absolută, excepție făcând doar cele îndeplinite potrivit art. 60 - art. 62 C. proc. pen.

Totodată, s-a constatat că, în raport cu aspectele stabilite de Curtea Constituțională și cu regimul juridic al acestei categorii de nulități, reglementat în art. 281 alin. (2) și (3) C. proc. pen., vătămarea procesuală cauzată inculpatului A., prin încălcarea dispozițiilor referitoare la

competență, de către organele de cercetare penală din cadrul I.P.J. Caraș-Severin - Secția 6 Poliție Rurală E., organe judiciare care erau obligate, în condițiile art. 58 C. proc. pen., să verifice dacă în virtutea legii aveau atribuții de a desfășura urmărirea penală, reprezintă o atingere deosebit de gravă, concretizată în obstrucționarea mecanismului prin care se înfăptuiește justiția în cea dintâi etapă a procesului penal, ce are ca obiect strângerea probelor necesare pentru a stabili dacă există sau nu temeiuri de sesizare a instanței cu rechizitoriu, motiv pentru care nu trebuie dovedită, fiind prezumată *iuris et de iure* și nici nu poate fi înlăturată în alt mod decât prin anularea actelor procesuale și procedurale îndeplinite de organul incompetent.

În aceste condiții, existând o prezumție absolută că încălcarea normelor privind competența organelor de urmărire penală după calitatea persoanei produce o vătămare de o gravitate deosebită ce nu poate fi înlăturată în niciun fel, s-a constatat că, în mod greșit, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Curții de Apel Timișoara a constatat legalitatea actelor de urmărire penală și a mijloacelor de probă administrate de I.P.J. Caraș-Severin - Secția 6 Poliție Rurală E., în condițiile în care incidența nulității absolute determină cu titlu obligatoriu invalidarea actelor procedurale care au luat ființă cu nerespectarea dispozițiilor legale, indiferent de măsurile procesuale sau probele pe care le consemnează în conținutul lor.

În consecință, s-a apreciat ca fiind întemeiate criticile formulate de inculpatul A., în cauză fiind incidente dispozițiile art. 280 C. proc. pen. raportat la art. 281 alin. (1) lit. b) C. proc. pen., astfel cum a fost reconfigurat prin Decizia nr. 302/2017 a Curții Constituționale, cu privire la mijloacele de probă și celelalte acte de urmărire penală efectuate de I.P.J. Caraș-Severin - Secția 6 Poliție Rurală E. în dosarul nr. X. al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timișoara, de la data de 10 aprilie 2017 până la data de 11 aprilie 2017, inclusiv, întrucât au fost administrate/efectuate de un organ incompetent după calitatea persoanei.

Urmare a constatării nulității absolute a actelor de urmărire penală efectuate până la data de 11 aprilie 2017, s-a apreciat că se impune, conform art. 102 C. proc. pen., excluderea din materialul probator a mijloacelor de probă obținute de I.P.J. Caraș-Severin - Secția 6 Poliție Rurală E. până la data de 11 aprilie 2017, excepție făcând cele cu privire la care sunt incidente dispozițiile art. 60 C. proc. pen., respectiv: procesul-verbal de folosire a mijloacelor din dotare, procesul-verbal de constatare din data de 10 aprilie 2017, fișa de eveniment, fișa infracțiunii sesizate și raportul privind folosirea mijloacelor din dotare.

Având în vedere că acuzațiile penale și dispoziția de trimitere în judecată nu se fundamentează doar pe mijloacele de probă excluse, s-a reținut că nu sunt incidente dispozițiile art. 346 alin. (3) lit. b) C. proc. pen., referitoare la restituirea cauzei la parchet, măsură ce nu poate fi dispusă nici în raport cu cele stabilite în același alineat al articolului menționat, la lit. a), întrucât rechizitoriul îndeplinește cerințele de formă și fond prevăzute în art. 328 C. proc. pen., inclusiv sub aspectul descrierii activității infracționale care permite stabilirea obiectului și limitelor judecății, cu consecința realizării unei apărări corespunzătoare și eficiente de către inculpatul A., în raport cu acuzațiile ce-i sunt aduse.

Astfel, s-a apreciat că restituirea cauzei la parchet nu este permisă, contrar susținerilor inculpatului, chiar dacă descrierea faptelor reținute prin rechizitoriu are la bază și probe obținute nelegal, întrucât, așa cum rezultă din dispozițiile art. 346 alin. (3) lit. a) C. proc. pen., neregularitatea actului de sesizare a instanței vizează doar imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecății, în această procedură neputând fi censurată temeinicia acuzațiilor penale pentru care s-a dispus trimiterea sa în judecată.

În plus, s-a reținut că, în situația în care probele administrate sunt excluse, în parte, ca în prezenta cauză, nu se poate constata neregularitatea actului de sesizare, întrucât în cazul unui

rechizitoriu neregularitar întocmit, potrivit art. 345 alin. (3) C. proc. pen., procurorul este cel care comunică dacă menține trimiterea în judecată sau solicită restituirea cauzei la parchet.

Pe de altă parte, s-a mai constatat că trimiterea în judecată a inculpatului A. nu se întemeiază în exclusivitate pe mijloacele de probă administrate de un organ de urmărire penală incompetent, în condițiile în care procurorul de la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timișoara a refăcut anumite acte de urmărire penală, procedând inclusiv la audierea contestatorului, după ce, în prealabil, i-a adus la cunoștință, în prezența apărătorului ales, calitatea de suspect și, după caz, de inculpat, precum și drepturile ce-i sunt conferite de lege, dar și la readministrarea probei testimoniale cu martorii B., C. și D.

Referitor la soluția de excludere a probelor, s-a reținut că, la data de 18 ianuarie 2018, prin Decizia nr. 22, publicată în M. Of. nr. 177 din 26 februarie 2018, Curtea Constituțională, admitând excepția de neconstituționalitate, a constatat că dispozițiile art. 102 alin. (3) C. proc. pen. sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „excluderea probei”, din cuprinsul lor, se înțelege și eliminarea mijloacelor de probă din dosar. Astfel, dat fiind caracterul obligatoriu al hotărârii instanței de control constituțional, s-a apreciat că se impune înlăturarea probelor respective, în materialitate, de la dosarul cauzei, chiar în absența unei norme de procedură care să reglementeze, în concret, modalitatea de excludere fizică a probelor.

În conformitate cu dispozițiile art. 345 alin. (2) C. proc. pen., încheierea motivată a fost comunicată Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timișoara pentru ca, potrivit prevederilor art. 345 alin. (3) C. proc. pen., în termen de 5 zile de la comunicare, procurorul să comunice dacă menține dispoziția de trimitere în judecată a inculpatului A. ori solicită restituirea cauzei.

La data de 19 decembrie 2019, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timișoara a transmis nota nr. X. din 19 decembrie 2019, prin care procurorul de caz a comunicat că menține dispoziția de trimitere în judecată a inculpatului A. pentru săvârșirea infracțiunii de ultraj, prevăzută în art. 257 alin. (1) și (4) C. pen. raportat la art. 193 alin. (2) C. pen.

Verificând actele și lucrările dosarului, în raport cu dispozițiile art. 345 și art. 346 C. proc. pen., se constată că organul de urmărire penală s-a conformat celor dispuse prin încheierea din 13 noiembrie 2019 și, totodată, s-a menținut dispoziția de trimitere în judecată a inculpatului.

Astfel, rechizitoriul nr. X. din 26 martie 2019 al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timișoara, așa cum a fost completat, întrunește toate condițiile de regularitate prevăzute în art. 328 C. proc. pen.

Având în vedere aceste aspecte, dar și argumentele expuse în încheierea din data de 13 noiembrie 2019, care își păstrează pe deplin valabilitatea, Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de 2 judecători de cameră preliminară, în temeiul art. 346 alin. (4) C. proc. pen., a dispus începerea judecării în cauza penală având ca obiect rechizitoriul nr. X. din 26 martie 2019 al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timișoara, prin care a fost trimis în judecată inculpatul A.

9. Camera preliminară. Competența Direcției Naționale Anticorupție. Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare

C. proc. pen., art. 146¹, art. 342

O. U. G. nr. 43/2002, art. 13

Legea nr. 78/2000, art. 1 lit. a), art. 10 lit. c)

1. Competența de a efectua urmărirea penală în cazul infracțiunii prevăzute în art. 10 lit. c) din Legea nr. 78/2000 comise de persoana care exercită funcția de deputat îi revine Direcției Naționale Anticorupție, în temeiul dispozițiilor art. 13 alin. (1) lit. b) din O. U. G. nr. 43/2002 și ale art. 1 lit. a) din Legea nr. 78/2000, indiferent dacă, în comiterea acestei infracțiuni, făptuitorul s-a folosit de funcția deținută, întrucât dispozițiile legale cuprinse în O. U. G. nr. 43/2002 și în Legea nr. 78/2000 nu impun o asemenea condiție pentru stabilirea competenței Direcției Naționale Anticorupție.

2. Metoda specială de cercetare constând în obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane, reglementată în art. 146¹ C. proc. pen., dispusă de către judecătorul de drepturi și libertăți cu respectarea prevederilor art. 146¹ alin. (1) C. proc. pen., nu este condiționată de efectuarea urmăririi penale in personam. Prin urmare, obținerea datelor privind tranzacțiile financiare poate fi dispusă înainte de dobândirea calității de suspect sau de inculpat de către o persoană și, în consecință, înainte de informarea acesteia cu privire la acuzația penală, obligația de informare menționată neexistând în cazul începerii urmăririi penale in rem.

I.C.C.J., Secția penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 8/C din 19 februarie 2020

Prin încheierea nr. 315 din 13 septembrie 2019, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, s-au dispus, între altele, următoarele:

I. S-au respins cererile și excepțiile invocate de persoana vătămată Partidul A.

II. S-au respins cererile și excepțiile invocate de inculpatul B.

În baza art. 346 alin. (2) cu referire la art. 345 alin. (1) și (2) C. proc. pen., s-a constatat legalitatea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție cu rechizitoriul nr. X. al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție - Secția de combatere a corupției, privind pe inculpatul B., trimis în judecată pentru pretinsa săvârșire a infracțiunilor de utilizare a subvențiilor în alte scopuri decât cele pentru care au fost acordate și delapidare, fapte prevăzute în art. 10 lit. c) teza I din Legea nr. 78/2000 și art. 295 alin. (1) C. pen. raportat la art. 308 alin. (1) și (2) C. pen. și pretinsa infracțiune de delapidare prevăzută în art. 295 alin. (1) C. pen. raportat la art. 308 alin. (1) și (2) C. pen., totul cu aplicarea art. 38 alin. (1) și (2) C. pen., precum și legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de urmărire penală.

S-a dispus începerea judecății în cauza privind pe inculpatul B.

Împotriva încheierii nr. 315 din 13 septembrie 2019, pronunțată de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, a formulat contestație, între alții, inculpatul B., criticând-o pentru nelegalitate și netemeinicie.

Înalta Curte de Casație și Justiție, verificând actele și lucrările dosarului, din perspectiva criticilor formulate, va respinge ca nefondată contestația formulată de inculpatul B. împotriva încheierii nr. 315 din 13 septembrie 2019, pronunțată de judecătorul de cameră preliminară din

cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, între altele, în baza următoarelor considerente:

Conform art. 342 alin. (1) C. proc. pen., „obiectul procedurii camerei preliminare îl constituie verificarea, după trimiterea în judecată, a competenței și a legalității sesizării instanței, precum și verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală.”

Potrivit art. 328 alin. (1) C. proc. pen.: „Rechizitoriul se limitează la fapta și persoana pentru care s-a efectuat urmărirea penală și cuprinde în mod corespunzător mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2), datele privitoare la fapta reținută în sarcina inculpatului și încadrarea juridică a acesteia, probele și mijloacele de probă, cheltuielile judiciare, mențiunile prevăzute la art. 330 și 331, dispoziția de trimitere în judecată, precum și alte mențiuni necesare pentru soluționarea cauzei.”

Conform art. 328 alin. (2) C. proc. pen.: „În rechizitoriu se arată numele și prenumele persoanelor care trebuie citate în instanță, cu indicarea calității lor în proces, și locul unde urmează a fi citate”, iar potrivit alin. (3) al aceluiași articol: „Procurorul întocmește un singur rechizitoriu chiar dacă lucrările urmăririi penale privesc mai multe fapte ori mai mulți suspecti și inculpați și chiar dacă se dau acestora rezolvări diferite, potrivit art. 327.”

Verificarea regularității rechizitoriului se efectuează după criteriile de legalitate și regularitate proprii acestui act.

Se vor avea în vedere încălcările vreuneia dintre dispozițiile legale care reglementează emiterea rechizitoriului, încălcări care determină inaptitudinea rechizitoriului de a sesiza valabil instanța de judecată.

Constituie neregularități ale rechizitoriului nerespectarea normelor generale sau speciale privind competența procurorului, omisiunea verificării rechizitoriului, dispoziția de trimitere în judecată vizează fapte sau persoane pentru care nu s-a început urmărirea, respectiv cu privire la care nu s-a dispus efectuarea urmăririi penale, lipsește încadrarea juridică a faptei pentru care s-a dispus trimiterea în judecată, aspecte care corespund încălcării unei norme procesuale penale.

Referitor la critica privind greșita respingere a cererii de constatare a neregularității rechizitoriului determinată de efectuarea urmăririi penale de către un organ necompetent după calitatea persoanei, mai exact a Direcției Naționale Anticorupție, derivat din faptul că inculpatul a acționat în calitate de trezorier -,funcționar privat” și nicidecum în calitate de deputat în Parlamentul României, întrucât faptele, așa cum au fost reținute în actul de sesizare, nu au nicio legătură cu această ultimă calitate, Înalta Curte de Casație și Justiție constată:

Precizăm, în primul rând, că necompetența materială și după calitatea persoanei a organelor de urmărire penală atrage consecințe importante cu privire la legalitatea acesteia constituind, în urma Deciziei nr. 302/2017 a Curții Constituționale, un motiv de nulitate absolută.

Potrivit art. 13 alin. (1) din O. U. G. nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție: „Sunt de competența Direcției Naționale Anticorupție infracțiunile prevăzute în Legea nr. 78/2000, cu modificările și completările ulterioare, săvârșite în una dintre următoarele condiții:

b) dacă, indiferent de valoarea pagubei materiale ori de valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție, sunt comise de către: deputați; senatori; membrii din România ai Parlamentului European; membrul desemnat de România în Comisia Europeană; membri ai Guvernului, secretari de stat ori subsecretari de stat și asimilații acestora; consilieri ai miniștrilor; judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție și ai Curții Constituționale; ceilalți judecători și procurori; membrii Consiliului Superior al Magistraturii; președintele Consiliului Legislativ și locțiitorul acestuia; Avocatul Poporului și adjuncții săi; consilierii prezidențiali și

consilierii de stat din cadrul Administrației Prezidențiale; consilierii de stat ai prim-ministrului; membrii și auditorii publici externi din cadrul Curții de Conturi a României și ai camerelor județene de conturi; guvernatorul, prim-viceguvernatorul și viceguvernatorii Băncii Naționale a României; președintele și vicepreședintele Consiliului Concurenței; ofițeri, amirali, generali și mareșali; ofițeri de poliție; președinții și vicepreședinții consiliilor județene; primarul general și viceprimarii municipiului București; primarii și viceprimarii sectoarelor municipiului București; primarii și viceprimarii municipiilor; consilieri județeni; prefecți și subprefecți; conducătorii autorităților și instituțiilor publice centrale și locale și persoanele cu funcții de control din cadrul acestora, cu excepția conducătorilor autorităților și instituțiilor publice de la nivelul orașelor și comunelor și a persoanelor cu funcții de control din cadrul acestora; avocați; comisarii Gărzii Financiare; personalul vamal; persoanele care dețin funcții de conducere, de la director inclusiv, în cadrul regiilor autonome de interes național, al companiilor și societăților naționale, al băncilor și al societăților comerciale la care statul este acționar majoritar, al instituțiilor publice care au atribuții în procesul de privatizare și al unităților centrale financiar-bancare; persoanele prevăzute la art. 293 și 294 C. pen.”

Conform art. 13 alin. (4) din O. U. G. nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție: „Procurorii din cadrul Direcției Naționale Anticorupție efectuează în mod obligatoriu urmărirea penală pentru infracțiunile prevăzute la alin. (1)-(3).”

Potrivit art. 1 lit. a) din Legea nr. 78/2000: „Prezenta lege instituie măsuri de prevenire, descoperire și sancționare a faptelor de corupție și se aplică următoarelor persoane: a) care exercită o funcție publică, indiferent de modul în care au fost investite, în cadrul autorităților publice sau instituțiilor publice.”

Conform art. 5 alin. (2) din Legea nr. 78/2000: „În înțelesul prezentei legi, sunt infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție infracțiunile prevăzute la art. 10 - 13.”

Potrivit art. 10 lit. c) din Legea nr. 78/2000: „Constituie infracțiuni și se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi următoarele fapte, dacă sunt săvârșite în scopul obținerii pentru sine sau pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite: c) utilizarea subvențiilor în alte scopuri decât cele pentru care au fost acordate, precum și utilizarea în alte scopuri a creditelor garantate din fonduri publice sau care urmează să fie rambursate din fonduri publice.”

Din analiza coroborată a dispozițiile legale mai sus menționate se impune concluzia că este suficient, pentru a fi atrasă competența Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție - Secția de combatere a corupției, ca inculpatul să fi fost cercetat pentru săvârșirea unei infracțiuni ce se regăsește în conținutul Legii nr. 78/2000, și anume aceea de utilizare a subvențiilor în alte scopuri decât cele pentru care au fost acordate prevăzută în art. 10 lit. c) teza I din Legea nr. 78/2000, exercitând, în același timp, și funcția de deputat în Parlamentul României, indiferent dacă, în comiterea acestei infracțiuni, s-a folosit sau nu de funcția pe care o deținea la acel moment, dispozițiile legale neimpunând o asemenea condiție.

În consecință, critica este nefondată, urmând să fie respinsă.

În ceea ce privește critica referitoare la greșita respingere a cererii privind constatarea nelegalității autorizării și obținerii datelor din tranzacțiile financiare efectuate în perioada 1 ianuarie 2017 - 31 decembrie 2018 pe o perioadă de 30 de zile, din data de 12 februarie 2019 până la 13 martie 2019, apreciem că, în mod corect, judecătorul de cameră preliminară a considerat că această cerere este nefondată.

Se observă, în primul rând, că este criticată încheierea nr. 3 din 12 februarie 2019 pronunțată de judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, apreciindu-se că nu erau îndeplinite condițiile impuse de dispozițiile legale care reglementează această metodă specială de cercetare.

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că prin încheierea nr. 3 din 12 februarie 2019 pronunțată de judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, a fost admisă cererea formulată de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție - Secția de combatere a corupției în dosarul nr. X. și s-a dispus emiterea unui mandat având ca obiect obținerea datelor privind tranzacțiile financiare efectuate de Partidul A., societatea C., societatea D., E., societatea F. și societatea G. pentru o perioadă de 30 de zile, din data de 12 februarie 2019 până la 13 martie 2019.

Art. 138 alin. (1) lit. e) și alin. (9) C. proc. pen. reglementează ca metodă specială de cercetare obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane, în sensul că: „Prin obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane se înțelege operațiunile prin care se asigură cunoașterea conținutului tranzacțiilor financiare și al altor operațiuni efectuate sau care urmează să fie efectuate prin intermediul unei instituții de credit ori al altei entități financiare, precum și obținerea de la o instituție de credit sau de la altă entitate financiară de înregistrări ori informații aflate în posesia acesteia referitoare la tranzacțiile sau operațiunile unei persoane.”

Potrivit art. 146¹ C. proc. pen.:

(1) Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare efectuate se poate dispune de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit propunerea, cu privire la tranzacțiile financiare ale făptuitorului, suspectului, inculpatului sau ale oricărei persoane care este bănuită că realizează asemenea operațiuni cu făptuitorul, suspectul sau inculpatul, dacă: a) există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni; b) măsura este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor sau a probelor ce urmează a fi obținute ori gravitatea infracțiunii; c) probele nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare.

(3) Dispozițiile art. 140 alin. (2) - (9) se aplică în mod corespunzător.

(8) După efectuarea activităților autorizate, procurorul îl informează, în cel mult 10 zile, în scris, pe fiecare subiect al unui mandat despre măsura ce a fost luată în privința sa. După momentul informării, persoana ale cărei tranzacții financiare au fost vizate de această măsură are dreptul de a lua cunoștință de activitățile efectuate.

(9) Dispozițiile art. 145 alin. (4) și (5) se aplică în mod corespunzător.

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, raportând dispozițiile legale mai sus menționate la de situația de fapt, astfel cum se prezenta la momentul pronunțării încheierii, la materialul probator existent la acea dată în dosarul de urmărire penală, la motivele care au fost invocate de procuror și justificate de situația de fapt și de materialul probator, că metoda de cercetare a fost încuviințată cu respectarea dispozițiilor legale interne și, totodată, că este conformă standardului impus de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materie.

Astfel, prin ordonanța din 8 februarie 2019 emisă de Direcția Națională Anticorupție, s-a dispus începerea urmăririi penale *in rem* cu privire la săvârșirea infracțiunii de utilizare a

subvențiilor în alte scopuri decât cele pentru care au fost acordate, faptă prevăzută în art. 10 lit. c) din Legea nr. 78/2000, pretinsul făptuitor fiind B., existând suspiciuni că, în comiterea acestei infracțiuni, acesta a realizat operațiuni financiare cu alte persoane, tranzacții efectuate în perioada 1 ianuarie 2017 - 31 decembrie 2018, perioadă menționată în procesul-verbal de sesizare din oficiu.

Suspiciunea rezonabilă privind săvârșirea infracțiunii a fost motivată de judecătorul de drepturi și libertăți, acesta indicând probatoriul administrat în cauză până la acel moment, respectiv facturile fiscale emise de către societatea H., contractul de închiriere încheiat între Partidul A. și E., facturile emise de societățile menționate în sesizare vizând achiziționarea mai multor servicii de către Partidul A., înscrișuri care, în acea fază incipientă a urmăririi penale, erau suficiente pentru a se aprecia că există o suspiciune rezonabilă privind comiterea acelei infracțiuni.

Aceste înscrișuri au putut fi analizate atât de judecătorul de drepturi și libertăți, cât și de judecătorul de cameră preliminară și, ulterior, în calea de atac a contestației, de către cei doi judecători de cameră preliminară, concluzia fiind suficiența acestora în susținerea caracterului rezonabil al suspiciunii privind comiterea infracțiunii pentru care, ulterior, inculpatul a fost trimis în judecată.

La acel moment incipient al urmăririi penale, era necesară pentru stabilirea situației de fapt, a activității infracționale și a participației penale, strângerea de informații, cu mențiunea că, la acel moment, atât Partidul A., cât și celelalte persoane fizice și juridice indicate de procuror făceau parte din categoria persoanelor care realizează operațiuni financiare cu făptuitorul.

Totodată, Înalta Curte de Casație și Justiție arată că, între cele două momente, respectiv începerea urmăririi penale *in rem* și efectuarea în continuare a urmăririi penale în raport de o anumită persoană, cu dobândirea de către aceasta a calității de suspect, este necesară administrarea unor probe care să furnizeze informații pertinente pentru continuarea urmăririi penale, atât sub aspectul activității infracționale, dar și al participației penale.

De asemenea, având în vedere specificul probațiunii în cazul infracțiunilor în raport de care se efectua urmărirea penală, este cert că identificarea operațiunilor financiare și stabilirea cu exactitate a modalității în care au fost primite/transferate diferite sume de bani obținute din activitatea presupus infracțională cu persoanele ce sunt bănuite că au realizat asemenea operațiuni cu făptuitorul, derulate prin intermediul instituțiilor de credit, era necesară și esențială.

În ceea ce privește condiția ca probele să nu poată fi obținute în alt mod sau obținerea lor să presupună dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori să existe un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că și această condiție este îndeplinită, întrucât aceste date, evident, nu puteau fi solicitate de la inculpat, existând pericolul prejudicierii anchetei care era în curs, și nici de la persoanele cu care acesta relaționa, întrucât și acestea puteau fi implicate în activitatea presupus infracțională, existând deci același pericol, dar și pericolul de a nu putea fi identificați toți participanții la comiterea infracțiunilor, existând posibilitatea ca tranzacțiile financiare să se fi realizat și cu alte persoane.

Referitor la condiția ca măsura să fie proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute sau gravitatea infracțiunii, Înalta Curte de Casație și Justiție o apreciază, de asemenea, ca fiind îndeplinită, întrucât infracțiunile pentru care se desfășura ancheta penală la acea dată pot fi apreciate ca fiind grave din perspectiva împrejurărilor și a modalității de comitere, a calității făptuitorului și nu în ultimul rând a consecințelor săvârșirii

unor asemenea fapte, astfel încât informațiile erau necesare și esențiale pentru stabilirea corectă a situației de fapt, pentru ghidarea anchetei și pentru descoperirea tuturor participanților.

Referitor la aspectele legate de încălcarea dreptului la informare, a dreptului la apărare și implicit a dreptului la un proces echitabil prin administrarea de probe de organul de urmărire penală înainte ca inculpatul să fi fost informat cu privire la acuzațiile penale, Înalta Curte de Casație și Justiție remarcă că acest procedeu probatoriu a fost încuviințat după începerea urmăririi penale *in rem* și nu *in personam* și că dispozițiile legale care îl reglementează nu impun dobândirea calității de suspect sau inculpat, perioadă în care nu există obligația informării persoanei cu privire la care există doar o suspiciune rezonabilă că a comis o infracțiune.

Totodată, așa cum s-a reliefat, în perioada cuprinsă între cele două momente ale urmăririi penale este obligatorie administrarea de probe care să furnizeze informații pertinente pentru continuarea urmăririi penale, atât sub aspectul activității infracționale, dar și al participației penale ori, dimpotrivă, pronunțarea unei soluții de clasare.

Astfel, chiar dacă anumite date pot să furnizeze un minim de indicii asupra identității posibilului suspect, acestea pot totuși să nu fie suficiente ca să ducă la o concluzie rezonabilă că acea persoană ar fi săvârșit fapta care formează obiectul urmăririi penale și atunci acele date trebuie verificate și întărite prin probe administrate după începerea *in rem* a urmăririi penale.

După începerea *in rem* a urmăririi penale, organul de urmărire penală procedează la strângerea de date, informații și administrează probele pe care le consideră necesare pentru verificarea aspectelor menționate în sesizare cu privire la fapte, stabilirea caracterului ilicit, penal al acestora, identificarea făptuitorului sau făptuitorilor și verificarea aspectelor legate de răspunderea penală a acestuia sau acestora.

Înalta Curte de Casație și Justiție arată că nu este suficientă doar cunoașterea identității potențialului autor pentru ca organul de urmărire penală să declanșeze automat procedurile penale *in personam*, fiind necesar a se administra, anterior continuării urmăririi penale *in personam*, demersuri probatorii mai elaborate.

În consecință, administrarea unor probe de către organul de urmărire penală înainte de informarea inculpatului, față de care la acel moment nu se dispusese efectuarea în continuare a urmăririi penale, nu poate fi apreciată ca având caracter nelegal și că s-a încălcat dreptul la informare, dreptul la apărare și implicit dreptul la un proces echitabil.

Înalta Curte de Casație și Justiție face trimitere la dispozițiile art. 305 alin. (1) și (3) C. proc. pen., potrivit cu care: „(1) Când actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege, organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale cu privire la fapta săvârșită ori a cărei săvârșire se pregătește, chiar dacă autorul este indicat sau cunoscut.”

„(3) Atunci când există probe din care să rezulte bănuiala rezonabilă că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală și nu există vreunul dintre cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1), organul de urmărire penală dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de aceasta, care dobândește calitatea de suspect. Măsura dispusă de organul de cercetare penală se supune, în termen de 3 zile, confirmării procurorului care supraveghează urmărirea penală, organul de cercetare penală fiind obligat să prezinte acestuia și dosarul cauzei.”

Totodată, conform art. 307 C. proc. pen.: „Persoanei care a dobândit calitatea de suspect i se aduc la cunoștință, înainte de prima sa audiere, această calitate, fapta pentru care este suspectată, încadrarea juridică a acesteia, drepturile procesuale prevăzute la art. 83, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.”

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că materialul probator obținut a fost considerat suficient pentru a se dispune prin ordonanțele din 1 ianuarie 2019 atât extinderea urmăririi penale cu privire la infracțiunea de delapidare prevăzută în art. 295 alin. (1) raportat la art. 308 alin. (1) și (2) C. pen., cât și efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspectul B. pentru săvârșirea infracțiunilor de utilizare a subvențiilor în alte scopuri decât cele pentru care au fost acordate, faptă prevăzută în art. 10 lit. c) din Legea nr. 78/2000 și delapidare prevăzută în art. 295 alin. (1) raportat la art. 308 alin. (1) și (2) C. pen., dată până la care nu exista obligația informării.

Se observă că, după dobândirea calității de suspect, organul de urmărire penală a procedat la aducerea la cunoștință a drepturilor și obligațiilor suspectului B. prin procesul-verbal din 2 aprilie 2019, informare care are caracter complet, prin procesul-verbal de comunicare a drepturilor și obligațiilor suspectului din 22 aprilie 2019, fiind respectate astfel dispozițiile art. 307 C. proc. pen.

Judecătorul de cameră preliminară nu poate face aprecieri cu privire la momentul la care procurorul consideră că are probe suficiente pentru a acționa potrivit art. 305 C. proc. pen., însă va examina acest aspect din perspectiva modului în care s-a derulat urmărirea penală în continuare, după ce i s-a adus la cunoștință calitatea de suspect, Înalta Curte de Casație și Justiție observând că, în proporție covârșitoare, probele au fost administrate după dobândirea calității de suspect și aducerea la cunoștință a drepturilor pe care le are.

În consecință, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca nefondată, contestația formulată de inculpatul B. împotriva încheierii nr. 315 din 13 septembrie 2019, pronunțată de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală.

10. Cameră preliminară. Restituirea cauzei la procuror. Inexistența incompatibilității procurorului. Readministrarea probelor

C. proc. pen., art. 280, art. 346

1. În cazul în care, în procedura camerei preliminare în primul ciclu procesual, prin încheiere definitivă, cauza a fost restituită la procuror, în temeiul dispozițiilor art. 346 alin. (3) lit. c) teza I C. proc. pen., pentru nelegalitatea administrării unor probe, în procedura camerei preliminare în al doilea ciclu procesual nu pot fi reiterate criticile care au fost respinse, cu autoritate de lucru judecat, prin încheierea definitivă pronunțată în primul ciclu procesual al procedurii camerei preliminare.

2. În ipoteza în care judecătorul de cameră preliminară a constatat nelegalitatea administrării unor probe, a dispus excluderea acestora și a restituit cauza la procuror, în baza dispozițiilor art. 346 alin. (3) lit. c) teza I C. proc. pen., procurorul care a instrumentat inițial cauza nu devine incompatibil să readministreze în condiții de legalitate probele excluse în primul ciclu procesual al procedurii camerei preliminare și să dispună din nou trimiterea în judecată a inculpatului, întrucât Codul de procedură penală nu reglementează pentru procuror un caz de incompatibilitate similar cazului de incompatibilitate prevăzut pentru judecător în art. 64 alin. (3) C. proc. pen.

3. În cazul în care judecătorul de cameră preliminară a dispus excluderea probelor și a mijloacelor de probă obținute cu încălcarea dispozițiilor care reglementează percheziția

informatică și a restituit cauza la procuror, în temeiul dispozițiilor art. 346 alin. (3) lit. c) teza I C. proc. pen., procurorul poate readministra probele și poate obține mijloacele de probă prin refacerea percheziției informatice în condiții de legalitate, conform art. 280 alin. (3) C. proc. pen.

I.C.C.J., Secția penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 420 din 16 iulie 2020

Prin încheierea din 4 noiembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția I penală, în baza art. 346 alin. (2) raportat la art. 345 alin. (1) și (2) C. proc. pen., au fost respinse, ca nefondate, cererile și excepțiile formulate de inculpații A. și B. cu privire la legalitatea sesizării instanței, a efectuării actelor și a administrării probelor în faza de urmărire penală.

S-a constatat competența și legalitatea sesizării instanței, precum și legalitatea efectuării actelor și a administrării probelor în faza de urmărire penală și s-a dispus începerea judecății, cu privire la inculpații: A., trimis în judecată prin rechizitoriul din data de 18 iunie 2019, emis în dosarul de urmărire penală nr. X. al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție - Secția de combatere a infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, sub acuzația săvârșirii infracțiunilor de „trafic de influență” prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen. raportat la art. 7 lit. a) din Legea nr. 78/2000 și „spălare a banilor” prevăzută în art. 29 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 656/2002, ambele cu aplicarea art. 38 alin. (1) C. pen. și art. 5 C. pen. și B., trimis în judecată prin rechizitoriul din data de 18 iunie 2019, emis în dosarul de urmărire penală nr. X. al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție - Secția de combatere a infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, sub acuzația săvârșirii infracțiunii de „mărturie mincinoasă” prevăzută în art. 273 alin. (1) C. pen.

Împotriva acestei încheieri au formulat contestație inculpații A. și B., reiterând, în esență, cererile și excepțiile formulate în fața judecătorului de cameră preliminară de la instanța de fond.

Examinând încheierea atacată prin prisma criticilor formulate și a actelor existente la dosarul cauzei, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că sunt nefondate contestațiile inculpaților.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține, cu titlu prealabil, că prezenta cauză a mai format obiectul camerei preliminare într-un alt ciclu procesual, finalizat cu restituirea cauzei la parchet pentru readministrarea unor probe, a căror nelegalitate a fost constatată de Înalta Curte de Casație și Justiție.

Astfel, Curtea de Apel București a fost inițial sesizată prin rechizitoriul din 18 decembrie 2017 emis în dosarul nr. X. al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție.

Prin încheierea pronunțată de judecătorul de cameră preliminară au fost respinse cererile și excepțiile formulate de cei doi inculpați.

Din analiza acelei încheieri rezultă că, printre cererile și excepțiile formulate de inculpații A. și respinse motivat de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța de fond, s-au regăsit și cele referitoare la neregularitatea actului de sesizare și de excludere a probelor constând în declarațiile martorilor cu identitate protejată C. și D.

Ulterior, prin încheierea din 11 februarie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, au fost admise contestațiile formulate de inculpații A. și B., a fost desființată în parte încheierea judecătorului de cameră preliminară de la instanța de fond și au fost excluse din materialul

probator corespondența e-mail primită/transmisă de inculpatul B., precum și documentele stocate pe hard diskuri în legătură cu activitățile desfășurate în vederea achiziționării și administrării societății E. în perioada 23 aprilie 2011 - 8 decembrie 2014.

Urmare a solicitării parchetului, de restituire a dosarului în vederea readministrării probei a cărei nelegalitate a fost constatată, prin încheierea nr. 137 din 4 martie 2019, Înalta Curte de Casație și Justiție a restituit cauza la parchet, în baza art. 347 alin. (3) raportat la art. 346 alin. (3) lit. c) C. proc. pen.

Din analiza celor două încheieri menționate anterior, pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, rezultă că unicul motiv pentru care a fost restituită cauza la parchet a constat în nelegalitatea obținerii unor mijloace de probă, expres și limitativ menționate de instanța de control, celelalte critici fiind considerate nefondate.

În aceste condiții, reiterarea unora dintre aceste critici în noul ciclu procesual este inadmisibilă, fiind tranșate cu autoritate de lucru judecat în faza camerei preliminare în primul ciclu procesual.

Or, două dintre motivele de contestație formulate de inculpata A. în prezenta cauză, referitoare la greșita aplicare și interpretare a dispozițiilor legale referitoare la protecția martorilor, cu trimitere la martorii amenințați C. și D. și la împrejurarea că rechizitoriul întocmit în cauză nu ar respecta exigențele stabilite de legiuitor în art. 328 alin. (1) teza I C. proc. pen., au făcut obiectul analizei detaliate și în primul ciclu procesual și au fost respinse ca nefondate de judecătorii de cameră preliminară de la instanța de fond și de la cea de control.

Cum noile critici sunt similare cu cele formulate în primul ciclu procesual, iar noul rechizitoriu întocmit în cauză are un conținut aproape identic cu cel întocmit anterior, Înalta Curte de Casație și Justiție nu le va mai analiza, fiind vorba despre chestiuni intrate în puterea lucrului judecat.

În ce privește presupusa incompatibilitate în care s-ar fi aflat procurorul de caz, critică comună a inculpaților A. și B., Înalta Curte de Casație și Justiție constată că nici aceasta nu este fondată.

Formularea unei plângeri penale împotriva unui magistrat nu poate atrage după sine incompatibilitatea acestuia, căci ar însemna că pe această cale partea (inculpatul) ar avea practic posibilitatea, printr-o succesiune de plângeri penale, să-și aleagă magistratul care-i instrumentează cauza.

Tot astfel, împrejurarea că același procuror care a instrumentat inițial cauza a readministrat în condiții de legalitate mijlocele de probă excluse în primul ciclu procesual și a dispus din nou trimiterea în judecată a celor doi inculpați nu poate conduce la concluzia incompatibilității acestuia.

Este de reținut că, spre deosebire de judecător, care prin soluționarea unei cauze devine incompatibil să participe ulterior la rejudecarea ei, în cazul procurorului nu este reglementat un caz similar cu cel prevăzut în art. 64 alin. (3) C. proc. pen., ceea ce înseamnă că nimic nu se opune, în principiu, ca același procuror să reia instrumentarea unei cauze după restituirea acesteia de către judecătorul de cameră preliminară în condițiile art. 346 alin. (3) C. proc. pen., mai ales în situația în care însuși procurorul a cerut restituirea cauzei, cum a fost și situația în speța de față.

Susținerea potrivit căreia procurorul a cerut restituirea cauzei pentru a acoperi nelegalitatea probelor excluse în primul ciclu procesual și, prin aceasta, ar fi dovedit faptul că imparțialitatea sa ar fi afectată conform art. 64 alin. (1) lit. f) C. proc. pen., nu poate fi primită, în

condițiile în care procurorul are posibilitatea legală de a cere restituirea cauzei pentru readministrarea în condiții de legalitate a unora sau mai multor probe.

Astfel, potrivit art. 280 alin. (3) C. proc. pen., atunci când constată nulitatea unui act, organul judiciar dispune, când este necesar și dacă este posibil, refacerea acelui act cu respectarea dispozițiilor legale.

Or, în speță, în primul ciclu procesual, Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat încălcarea dispozițiilor legale care reglementează percheziția informatică, incidența nulității relative și excluderea mijloacelor de probă astfel obținute.

Această constatare nu a echivalat cu interdicția refacerii actelor efectuate anterior, cu atât mai mult cu cât aceasta era posibilă, fiind vorba despre o percheziție informatică.

Cu alte cuvinte, probele nu au putut fi „salvgardate” în cauza inițială, în primul ciclu procesual, însă nimic nu s-a opus refacerii acestora, în condiții de legalitate, după restituirea cauzei cerută chiar de procuror, iar apoi sesizării din nou a instanței de judecată, printr-un nou rechizitoriu, ceea ce s-a și întâmplat în speță.

În privința criticilor formulate de inculpatul B., în ce privește nelegalitatea percheziției informatice efectuate după restituirea cauzei la parchet, Înalta Curte de Casație și Justiție face trimitere la cele deja expuse cu privire la posibilitatea refacerii actelor a căror nulitate a fost constatată anterior.

Considerentele cuprinse în încheierea Înaltei Curți de Casație și Justiție din primul ciclu procesual, cu referire la inexistența unui alt mijloc procesual care să permită salvagardarea probelor obținute cu încălcarea dispozițiilor care reglementează percheziția informatică, sunt circumscrise exclusiv cauzei din primul ciclu procesual.

Cu alte cuvinte, în măsura în care procurorul nu ar fi cerut restituirea cauzei, iar aceasta ar fi continuat cu faza de judecată, probele nelegal obținute, menționate în dispozitivul încheierii din 11 februarie 2019, nu ar fi putut fi folosite în dovedirea acuzațiilor aduse celor doi inculpați, fiind excluse în mod explicit din materialul probator al acelei cauze.

În ce privește autorizarea percheziției informatice, judecătorul de drepturi și libertăți a evaluat propunerea procurorului, prin prisma probatoriului administrat în cauză până la acel moment, a situației de fapt și a argumentelor de drept cuprinse în referatul întocmit de procuror în data de 4 aprilie 2019.

În acest context, este lipsit de relevanță numărul dosarelor de urmărire penală înaintate de procuror și analizate de judecătorul de drepturi și libertăți, întrucât, pe de o parte, dispozițiile art. 287 alin. (2) C. proc. pen. permit ca într-o asemenea situație să fie înaintate judecătorului de drepturi și libertăți doar actele care au legătură cu cererea formulată, iar pe de altă parte, acestea au fost considerate ca fiind suficiente de judecător pentru a se pronunța în condiții de legalitate asupra cererii cu care a fost investit.

În ce privește încuviințarea percheziției informatice, atât referatul întocmit de procuror, cât și încheierea pronunțată de judecătorul de drepturi și libertăți s-au raportat la condițiile impuse de art. 168 alin. (2) C. proc. pen., respectiv existența unor medii informatice pe care s-ar putea găsi probe care să contribuie la aflarea adevărului în cauza instrumentată de procuror.

Față de toate aceste considerente, Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat că încheierea judecătorului de cameră preliminară de la instanța de fond este legală și temeinică, sens în care, în baza art. 425¹ alin. (7) pct. 1 lit. b) raportat la art. 347 C. proc. pen., a respins, ca nefondate, contestațiile formulate de inculpații A. și B. împotriva încheierii din 4 noiembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția I penală.

11. Cameră preliminară. Contestație. Termen. Restituirea cauzei la procuror. Schimbarea încadrării juridice. Extinderea urmăririi/acțiunii penale

C. proc. pen., art. 311, art. 346, art. 347

1. În raport cu dispozițiile art. 347 alin. (1) C. proc. pen. - conform cărora, în termen de 3 zile de la comunicarea încheierilor prevăzute la art. 346 alin. (1) - (4²), procurorul, părțile și persoana vătămată pot face contestație, iar contestația poate privi și modul de soluționare a cererilor și a excepțiilor -, respectarea termenului de 3 zile cu privire la încheierea finală pronunțată de judecătorul de cameră preliminară în baza art. 346 alin. (3) lit. a) C. proc. pen. permite completului de 2 judecători de cameră preliminară investit pe calea contestației să examineze și încheierea intermediară prin care au fost soluționate cererile și excepțiile, chiar dacă încheierea intermediară nu a fost indicată în mod distinct în contestație în termenul prevăzut în art. 347 alin. (1) C. proc. pen., ci numai în motivarea contestației.

2. Judecătorul de cameră preliminară restituie cauza la parchet, în temeiul art. 346 alin. (3) lit. a) C. proc. pen., în ipoteza în care rechizitoriul este neregularitar întocmit sub aspectul exigențelor privind claritatea acuzației penale, iar neregularitatea nu a fost remediată în termenul prevăzut în art. 345 alin. (3) C. proc. pen. și determină imposibilitatea stabilirii obiectului sau a limitelor judecării. Exigențele referitoare la descrierea acuzației penale sunt îndeplinite atunci când circumstanțele de timp, loc și modalitate de comitere sunt indicate, în cuprinsul actului de sesizare, cu o precizie suficientă pentru a permite inculpatului să înțeleagă, cu exactitate, conținutul faptic al acuzației penale.

3. În cursul urmăririi penale, prin ordonanța de schimbare a încadrării juridice nu poate fi schimbată substanța acuzațiilor penale, în sensul extinderii faptelor materiale imputate, fără să fi fost dispusă extinderea urmăririi/acțiunii penale.

I.C.C.J., Secția penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 779 din 20 noiembrie 2020

Prin încheierea din 14 aprilie 2020 pronunțată de Curtea de Apel Iași, Secția penală și pentru cauze cu minori, s-au dispus, între altele, următoarele:

În temeiul art. 345 alin. (1) C. proc. pen., au fost admise în parte cererile și excepțiile formulate de inculpații A., B. și C., astfel:

În temeiul art. 280 raportat la art. 282 alin. (1) C. proc. pen., s-a constatat nulitatea ordonanței de schimbare a încadrării juridice din data de 25 septembrie 2017 față de inculpații A., B., C., D. și E. și nulitatea procesului-verbal de îndreptare eroare materială din data de 1 august 2019 privind ordonanța menționată.

S-a constatat neregularitatea rechizitoriului nr. X. din data de 31 mai 2018 emis de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infraacțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Serviciul Teritorial Iași constând în neconcordanța dintre faptele pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală față de inculpații A., B., C., D. și E. și faptele pentru care s-a dispus trimiterea în judecată a acestora.

Prin încheierea nr. 14 din 6 august 2020 pronunțată de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Curții de Apel Iași, în temeiul art. 346 alin. (3) lit. a) C. proc. pen., s-a constatat nelegalitatea sesizării instanței cu rechizitoriul nr. X. din data de 31 mai 2018 emis de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infraacțiunilor de

Criminalitate Organizată și Terorism - Serviciul Teritorial Iași și s-a dispus restituirea la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Serviciul Teritorial Iași a cauzei privind pe inculpați.

Împotriva încheierii penale nr. 14 din 6 august 2020 a Curții de Apel Iași, Secția penală și pentru cauze cu minori, a formulat contestație, între alții, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Serviciul Teritorial Iași.

Completul de 2 judecători de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, verificând actele și lucrările dosarului, din perspectiva criticilor aduse încheierii contestate, constată contestația formulată de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Serviciul Teritorial Iași împotriva încheierii penale nr. 14 din 6 august 2020 a Curții de Apel Iași, Secția penală și pentru cauze cu minori, ca fiind nefondată, în principal, pentru considerentele ce se vor arăta:

Prioritar, completul de 2 judecători de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție va analiza excepția tardivității contestației formulate de către Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Serviciul Teritorial Iași împotriva încheierii intermediare din data de 14 aprilie 2020 invocată de către inculpatul A. și reiterată și de către ceilalți coinculpați.

Astfel, din analiza actelor dosarului rezultă că parchetul a formulat contestație împotriva încheierii nr. 14 din 6 august 2020 pronunțată de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Curții de Apel Iași, la data de 10 august 2020, deci cu respectarea termenului legal prevăzut în art. 347 alin. (1) C. proc. pen.

În acord cu autorul excepției, se constată că parchetul nu a făcut referire decât la încheierea nr. 14 din 6 august 2020 pronunțată de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Curții de Apel Iași atunci când a formulat calea de atac și, tocmai în data de 13 octombrie 2020, prin motivele contestației, parchetul a făcut referire și la încheierea intermediară din 14 aprilie 2020, solicitând a fi analizată prin prisma contestației formulate.

Potrivit art. 347 alin. (1) C. proc. pen., în termen de 3 zile de la comunicarea încheierilor prevăzute la art. 346 alin. (1) - (4²), procurorul, părțile și persoana vătămată pot face contestație. Contestația poate privi și modul de soluționare a cererilor și a excepțiilor.

Astfel, completul competent de 2 judecători de cameră preliminară constată că dispozițiile procesual penale prevăd că părțile pot contesta, atât încheierea finală (de dezinvestire), cât și cea intermediară, cu privire la modalitatea de soluționare a cererilor și excepțiilor, însă nu prevăd posibilitatea formulării pe cale separată a unei căi de atac împotriva încheierii intermediare, astfel încât contestația formulată împotriva încheierii finale se consideră a fi formulată și împotriva încheierii intermediare.

În acest sens, chiar dacă parchetul nu a formulat contestație în termenul de 3 zile prevăzut în art. 347 alin. (1) C. proc. pen. împotriva încheierii intermediare, arătând că este vizată și această încheiere tocmai prin motivele contestației, instanța constată ca nefondată excepția tardivității, întrucât a fost respectat termenul de 3 zile prevăzut de lege în ceea ce privește încheierea nr. 14 din 6 august 2020, respectarea dispozițiilor privind termenul de formulare a contestației cu privire la încheierea finală pronunțată de judecătorul de cameră preliminară acordând posibilitatea instanței de a analiza și încheierea intermediară, chiar dacă aceasta nu a fost contestată, în mod separat, în termenul prevăzut în art. 347 alin. (1) C. proc. pen.

În acest punct de analiză, completul competent de 2 judecători de cameră preliminară, în ceea ce privește cererile și excepțiile invocate în cauză, succint, reține următoarele:

Referitor la excepția de neregularitate a actului de sesizare, care vizează nerespectarea condițiilor de fond și de formă reglementate în art. 328 - 329 C. proc. pen., completul de 2 judecători de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție constată următoarele:

În raport cu dispozițiile art. 345 alin. (2) și (3) C. proc. pen., legalitatea sesizării implică, în primul rând, o cenzură a condițiilor de formă și conținut ale rechizitoriului, judecătorul analizând dacă actul de sesizare se conformează, în mod efectiv, exigențelor art. 328 alin. (1) C. proc. pen., referitoare la verificarea sa prealabilă de către procurorul ierarhic superior, la indicarea neechivocă a persoanei a cărei trimitere în judecată se dispune, a faptei reținute în sarcina acesteia, a încadrării juridice ori a probelor/mijloacelor de probă care au fundamentat opțiunea procurorului de a da cauzei rezolvarea prevăzută în art. 327 alin. (1) lit. a) C. proc. pen.

În etapa camerei preliminare se verifică, în primul rând, claritatea acuzației, respectiv a descrierii faptei penale - ca manifestare obiectivă în sfera realității - într-o manieră detaliată, explicită, lipsită de ambiguitate, care să permită inculpatului înțelegerea deplină a conținutului faptic al acuzației penale, iar judecătorului - individualizarea, dincolo de orice echivoc, a obiectului și limitelor judecății.

În al doilea rând, judecătorul de cameră preliminară verifică dacă rechizitoriul cuprinde și indicarea detaliată a încadrării juridice a faptei, astfel descrise. Această cerință este respectată numai atunci când există o concordanță deplină între baza factuală a acuzației și elementele de conținut legal al infracțiunii, astfel cum se desprind din normele de incriminare, judecătorul urmărind, sub aspectul analizat, ca precizarea acesteia din urmă și a elementelor ei de conținut juridic să aibă caracter efectiv și să nu se limiteze la o simplă enumerare a unor dispoziții legale.

Claritatea acuzației penale formulate prin rechizitoriu este o condiție *sine qua non* pentru legala începere a judecății.

Din perspectiva exigențelor normelor convenționale, dar și a principiilor fundamentale ale procesului penal, reglementate în art. 2, art. 3 alin. (1) și (3), art. 8 și art. 10 C. proc. pen., cunoașterea certă a conținutului faptei care face obiectul sesizării instanței (configurată neechivoc în toate particularitățile de timp sau loc de comitere, de conținut concret, de rezultat sau urmare produsă) și a încadrării ei juridice este o cerință indispensabilă pentru a se asigura, în mod concret și efectiv, iar nu teoretic și iluzoriu, conformitatea procedurii cu cerințele fundamentale de echitate a procesului.

Cu privire la legalitatea sesizării din perspectiva exigențelor de claritate a acuzației, în analiza cererilor și excepțiilor formulate sub acest aspect, completul competent de 2 judecători de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție are în vedere, atât cerințele de conținut al rechizitoriului, explicit prevăzute în art. 328 C. proc. pen., cât și regulile cu valoare de principiu care se desprind din jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 328 alin. (1) teza I C. proc. pen., rechizitoriul se limitează la fapta și persoana pentru care s-a efectuat urmărirea penală și cuprinde, în mod corespunzător, mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2), respectiv datele privitoare la fapta reținută în sarcina inculpatului și încadrarea juridică a acesteia, probele și mijloacele de probă, cheltuielile judiciare, mențiunile prevăzute la art. 330 și 331, dispoziția de trimitere în judecată, precum și alte mențiuni necesare pentru soluționarea cauzei.

Totodată, subliniind importanța informării adecvate și detaliate a acuzatului cu privire la natura acuzațiilor și calificarea juridică a faptelor, instanța de contencios european a statuat *mutatis mutandis* că:

„Art. 6 paragraful 3 lit. a) din Convenție îi recunoaște acuzatului dreptul de a fi informat nu doar cu privire la cauza acuzației, adică la faptele materiale de care este acuzat, dar și încadrarea juridică a faptelor, și aceasta în mod detaliat. Sfera de aplicare a acestei dispoziții trebuie apreciată, în special, în lumina celui mai general drept la un proces echitabil garantat de art. 6 paragraful 1 din Convenție. În materie penală, o informare precisă și completă cu privire la acuzațiile aduse unei persoane, și deci cu privire la încadrarea juridică pe care instanța o poate reține împotriva sa, este o condiție esențială a echității procedurii” (cauza *Adrian Constantin împotriva României*, hotărârea din 12 aprilie 2011, cauza *Pelissier și Sassi împotriva Franței*, hotărârea din 25 martie 1999).

În aceste coordonate de principiu, instanța reține că exigențele de descriere a acuzației sunt îndeplinite atunci când circumstanțele de timp, loc și modalitate de comitere sunt indicate, în cuprinsul actului de sesizare, cu o precizie suficientă pentru a permite acuzatului să înțeleagă, cu exactitate, conținutul faptic, obiectiv, al învinuirii aduse.

Tot astfel, indicarea probelor și a mijloacelor de probă care susțin teza acuzării presupune trimiteri explicite și punctuale, atât la elementele factice care au fundamentat concluzia procurorului că există o faptă prevăzută de legea penală, comisă cu vinovăția cerută de lege de către persoana inculpată, cât și la mijloacele de probă prin intermediul cărora au fost obținute aceste elemente.

Întinderea acestor trimiteri sau explicații depinde de particularitățile cauzei, fără a fi necesar ca orice afirmație a organului judiciar să fie însoțită de precizarea elementelor de probă care au fundamentat-o.

Este, însă, esențial ca rechizitoriul să indice suportul probator - direct ori indirect - al elementelor esențiale, obiective și subiective, circumscrise conținutului legal al infracțiunii, astfel încât acuzatul să poată înțelege, cât mai exact, baza probatorie a acuzației și, eventual, în deplină cunoștință de cauză, să o poată contesta în faza judecătii.

Aplicând aceste considerații la speța de față, în acord cu judecătorul de cameră preliminară de la Curtea de Apel Iași, completul de 2 judecători de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție constată că rechizitoriul întocmit în cauză nu se conformează integral acestor exigențe, din analiza acestuia rezultând imposibilitatea de stabilire a obiectului și limitelor judecătii pentru inculpații A., B., C., D. și E.

În acest sens, completul de 2 judecători de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție constată că parchetul nu s-a conformat dispozițiilor judecătorului de cameră preliminară din încheierea intermediară (încheierea din 14 aprilie 2020) și nu a dispus remedierea neregularităților actului de sesizare constatate la acel moment, acesta făcând trimitere la situația de fapt și încadrarea juridică a faptelor pentru fiecare dintre cei cinci inculpați reținuți prin ordonanțele de punere în mișcare a acțiunii penale, fără a se efectua o prezentare clară și coerentă a faptelor cu care înțelege să investească instanța, astfel încât se constată că încă subzistă această neregularitate ce derivă din descrierea defectuoasă a faptelor și din neconcordanța dintre faptele pentru care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale și cele pentru care s-a dispus trimiterea în judecată.

Astfel, se constată că descrierea faptelor, astfel conturată, este defectuoasă sub aspectul înțelegerii acuzației aduse inculpaților, din perspectiva actelor materiale imputate, perioadei în care se presupune că ar fi săvârșit faptele pentru care sunt trimiși în judecată, respectiv a

modalităților concrete de săvârșire, aspecte care afectează stabilirea obiectului și limitelor judecății, precum și dreptul la apărare al inculpaților care s-ar regăsi în situația de a-și formula apărări în cauză în legătură cu o situație de fapt care nu este clară și coerentă.

Completul de 2 judecători de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție constată că parchetul, deși a încercat prin suplimentul la rechizitoriu să remedieze neregularitățile constatate de judecătorul de cameră preliminară prin încheierea intermediară din data de 14 aprilie 2020, nu a reușit clarificarea acuzațiilor aduse inculpaților în prezenta cauză, acestea devenind mai vagi și mai confuze decât cele din cuprinsul actului de trimitere în judecată.

Prin suplimentul la rechizitoriu din data de 19 mai 2020, procurorul s-a limitat a preciza că perioada și actele materiale sunt cele din ordonanțele rămase valide la dosarul cauzei (ordonanța de efectuare în continuare a urmăririi penale din data 3 februarie 2014 și ordonanțele de punere în mișcare a acțiunii penale din datele 4 martie 2015, 10 martie 2015, 11 martie 2015 și 25 martie 2015), dar că prejudiciul reținut în final va fi mult diminuat (fiind în favoarea inculpaților).

Față de aceste aspecte, completul de 2 judecători de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție constată că suplimentul la rechizitoriu nu a adus clarificările și lămuririle solicitate de judecătorul de cameră preliminară în sensul lămuririi acuzației cu privire la descrierea faptei, la actele materiale ale presupuselor fapte săvârșite de inculpați.

În acest sens, completul de 2 judecători de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție reține că nu se poate face trimitere la anumite acte de urmărire penală, chiar rămase valide, fără reținerea situației de fapt și de drept în integralitatea ei, astfel încât să se poată lămuri acuzația, atât în sensul accepțiunii din Codul de procedură penală, cât și al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Astfel, din modalitatea de descriere a faptelor rezultă că procurorul nu a răspuns cerințelor judecătorului de cameră preliminară dispuse prin încheierea intermediară din data de 14 aprilie 2020, întrucât acesta nu a procedat la clarificarea acuzației prin prezentarea acesteia, pentru fiecare inculpat în parte și pentru fiecare act material în parte pentru care s-a dispus trimiterea în judecată.

În acest sens, instanța constată că în mod concis și corect judecătorul de cameră preliminară de la Curtea de Apel Iași a analizat în încheierea nr. 14 din 6 august 2020 imposibilitatea stabilirii obiectului și a limitelor judecății, urmând a reține că parchetul nu a remediat neregularitatea rechizitoriului, așa cum s-a dispus prin încheierea intermediară.

În consecință, completul de 2 judecători de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, în acord cu judecătorul de cameră preliminară de la instanța fondului, constată că situația de fapt corespunzătoare încadrării juridice nu satisface cerința clarității acuzației penale care afectează regularitatea actului de sesizare și premisele unui proces echitabil, inclusiv din perspectiva respectării dreptului la apărare al inculpaților, întrucât aceștia trebuie să aibă posibilitatea cunoașterii concrete a acuzațiilor ce li se aduc, condiție de bază pentru asigurarea posibilității de a-și realiza o apărare efectivă, astfel încât se impune restituirea cauzei la parchet în vederea remedierii neregularității rechizitoriului.

În ceea ce privește ordonanța de schimbare a încadrării juridice nr. X. din data de 25 septembrie 2017, se constată că, în mod corect, a reținut judecătorul de cameră preliminară care a pronunțat încheierile contestate, că această ordonanță, în integralitatea sa, este lovită de nulitate relativă, conform art. 282 alin. (1) C. proc. pen., prin aceasta fiind vătămăte drepturile inculpaților la apărare în componenta cunoașterii acuzațiilor concrete pentru care au fost trimiși

în judecată, fără depășirea cadrului procesual în care a fost exercitată acțiunea penală în ceea ce îi privește, această vătămare neputând fi remediată de judecător în altă fază procesuală, ci doar prin desființarea actului și eventuala remediere de către procuror.

Astfel, fără a relua analiza făcută în mod corect și pertinent de judecătorul fondului prin încheierea intermediară (acesta a arătat prin comparație actele materiale ce se impută fiecărui inculpat atunci când s-a pus în mișcare acțiunea penală, respectiv când s-a dispus schimbarea încadrării juridice), se constată că parchetul, susținând că realizează o detaliere a acțiunilor inculpaților, prin ordonanța de schimbare a încadrării juridice nr. X. din data de 25 septembrie 2017, a dispus schimbarea încadrării juridice a faptelor pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală față de inculpații A., B., C., D. și E., însă în realitate operațiunea juridică efectuată a fost aceea de schimbare a substanței acuzațiilor penale aduse inculpaților fără ca, în prealabil, să fi fost dispusă extinderea urmăririi/acțiunii penale pentru faptele materiale prezentate, adică fără a exista cadrul procesual aferent, fiind deturnată semnificația juridică a operațiunii de schimbare a încadrării juridice, de punere în mișcare a acțiunii penale, precum și cea a extinderii urmăririi/acțiunii penale (art. 309 și art. 311 C. proc. pen.).

Completul competent de 2 judecători de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție constată că, în mod corect, s-a reținut prin încheierea intermediară că au fost extinse acuzațiile aduse celor cinci inculpați dincolo de actele materiale pentru care s-a dispus anterior punerea în mișcare a acțiunii penale, și aceasta fără ca, în prealabil, să se fi dispus, prin ordonanță, extinderea urmăririi/acțiunii penale pentru acele acte materiale care depășesc cadrul faptic al ordonanțelor de punere în mișcare a acțiunii penale, conform art. 311 alin. (1) și alin. (2) C. proc. pen.

De asemenea, se mai reține că, întrucât acuzațiile aduse inculpaților prin rechizitoriul nr. X. din data de 31 mai 2018 emis de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Serviciul Teritorial Iași au fost formulate pentru prima dată în ordonanța de schimbare a încadrării juridice din 25 septembrie 2017, ulterior punerii în mișcare a acțiunii penale, fără a se fi dispus o extindere a cadrului procesual, procurorul a încercat să remedieze aceste „lipsuri” prin procesul-verbal de îndreptare a erorii materiale din data de 1 august 2019. Or, acest proces-verbal este lovit de nulitate, fiind întocmit tocmai pentru a suplini lipsa unor dispoziții ale organului judiciar privind acțiunea penală, în sensul extinderii acțiunii penale față de inculpați și cu privire la actele materiale prezentate în ordonanța de schimbare a încadrării juridice, dar pentru care nu exista un cadru procesual.

În consecință, completul de 2 judecători de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție apreciază că în mod corect judecătorul de cameră preliminară de la fond a constatat existența diferențelor dintre acțiunile reținute în sarcina inculpaților prin actul organului de urmărire penală prin care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale, prin ordonanța de schimbare a încadrării juridice din data de 25 septembrie 2017, respectiv prin actul de trimitere în judecată, neexistând niciun act procesual prin care să se dispună extinderea acțiunii penale.

Față de aceste considerente, completul competent de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție apreciază că în mod corect a fost constatată nulitatea ordonanței de schimbare a încadrării juridice din data de 25 septembrie 2017 și nulitatea procesului-verbal de îndreptare eroare materială din data de 1 august 2019 privind ordonanța menționată, aspect care determină neregularitatea rechizitoriului nr. X. din data de 31 mai 2018 emis de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Serviciul Teritorial Iași, constând în

neconcordanța dintre faptele pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală față de inculpații A., B., C., D. și E. și faptele pentru care s-a dispus trimiterea în judecată a acestora.

Pentru aceste motive, completul de 2 judecători de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, în temeiul art. 347 alin. (3) raportat la art. 346 C. proc. pen., a respins, ca nefondată, contestația formulată de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Serviciul Teritorial Iași împotriva încheierii penale nr. 14 din 6 august 2020 a Curții de Apel Iași, Secția penală și pentru cauze cu minori.

12. Cameră preliminară. Chestiuni prelabile. Reunirea cauzelor. Înregistrări privind propriile convorbiri sau comunicări

C. proc. pen., art. 52, art. 43, art. 139, art. 143

1. Chestiunile prelabile, în accepțiunea dispozițiilor art. 52 C. proc. pen., constituie chestiuni sau probleme de natură extrapenală de a căror soluționare depinde rezolvarea fondului cauzei penale, în sensul rezolvării acțiunii penale prin pronunțarea uneia dintre soluțiile prevăzute în art. 396 C. proc. pen. Excepția de nelegalitate a deciziilor președintelui Consiliului Superior al Magistraturii privind numirea în funcție de execuție sau de conducere în cadrul unei secții din Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a procurorului care a efectuat urmărirea penală și a emis rechizitoriul nu constituie o chestiune prelabilă, în accepțiunea dispozițiilor art. 52 C. proc. pen., întrucât rezolvarea fondului cauzei penale nu depinde de legalitatea acestor acte administrative cu caracter individual.

2. În cursul urmăririi penale, reunirea cauzelor este obligatorie în cazurile de indivizibilitate prevăzute în art. 43 alin. (1) C. proc. pen. și facultativă în cazurile de conexitate reglementate în art. 43 alin. (2) C. proc. pen. În consecință, în procedura camerei preliminare, respingerea cererii de reunire a cauzelor dispusă de procuror în cursul urmăririi penale, în cazurile de conexitate prevăzute în art. 43 alin. (2) C. proc. pen. în care reunirea are caracter facultativ, nu este supusă controlului judecătorului de cameră preliminară.

3. În cazul înregistrărilor efectuate de părți sau de alte persoane privind propriile convorbiri sau comunicări cu terții, care, în baza art. 139 alin. (3) C. proc. pen., constituie mijloace de probă, nu sunt incidente dispozițiile art. 143 C. proc. pen. referitoare la consemnarea, transcrierea și certificarea pentru autenticitate de către procuror, aceste dispoziții fiind aplicabile numai în cazul supravegherii tehnice autorizate și realizate de organele judiciare.

I.C.C.J., Secția penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 31/C din 4 decembrie 2020

Prin încheierea nr. 114 din 2 martie 2020, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală au fost respinse, ca nefondate, cererile și excepțiile invocate de inculpații A. și B., s-a constatat legalitatea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție cu rechizitoriul nr. X. din 12 iulie 2019 al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție, privind pe inculpații A. și B., precum și legalitatea

administrării probelor și a efectuării actelor de urmărire penală și s-a dispus începerea judecării în cauza privind pe inculpații A. și B.

Împotriva încheierii nr. 114 din 2 martie 2020, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală au formulat contestație inculpații A. și B.

Examinând contestațiile formulate prin prisma motivelor invocate și a actelor și lucrărilor din dosarul cauzei, Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de 2 judecători de cameră preliminară reține, între altele, următoarele:

Sub un prim aspect, Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de 2 judecători de cameră preliminară urmează să analizeze criticile formulate de contestatorul inculpat A. referitoare la legalitatea Deciziilor Președintelui Consiliului Superior al Magistraturii nr. Y. și nr. Z. Criticile au fost invocate direct în contestație de către contestator prin intermediul excepției de nelegalitate prevăzută în art. 4 din Legea nr. 554/2004, în cadrul procesual determinat de dispozițiile art. 52 C. proc. pen. privind chestiunile prealabile.

Referitor la cadrul procesual în care au fost invocate criticile menționate, Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de 2 judecători de cameră preliminară reține că, potrivit art. 52 C. proc. pen., instanța penală este competentă să judece orice chestiune prealabilă soluționării cauzei, chiar dacă prin natura ei acea chestiune este de competența altei instanțe, cu excepția situațiilor în care competența de soluționare nu aparține organelor judiciare.

În raport cu textul legal evocat, se constată că prin chestiuni prealabile în sensul art. 52 C. proc. pen. trebuie să se înțeleagă chestiuni/probleme de natură extrapenală, de a căror rezolvare depinde rezolvarea fondului cauzei penale. Fiind prevăzută ca o veritabilă excepție de la regula de competență materială aplicabilă chestiunii prealabile și operând, astfel, o prorogare legală de competență a instanței penale de a judeca în altă materie, apare ca fiind obligatorie constatarea unei legături de dependență între acea chestiune și rezolvarea fondului cauzei. În caz contrar, s-ar ajunge ca pe calea unei proceduri derogatorii, de excepție, să poată fi ocolite procedurile și regulile de competență prevăzute de lege pentru rezolvarea unor posibile litigii și să fie temporizată excesiv soluționarea unor procese penale a căror rezolvare nu depinde în mod esențial de chestiunea invocată.

Condiția legăturii dintre chestiunea prealabilă care se cere a fi soluționată de instanța penală și rezolvarea fondului cauzei (penale), în cazul particular al invocării nelegalității unor acte administrative cu caracter individual, rezultă de altfel în mod explicit din conținutul art. 4 din Legea nr. 554/2004, potrivit căruia legalitatea unui act administrativ cu caracter individual, indiferent de data emiterii acestuia, poate fi cercetată oricând în cadrul unui proces, pe cale de excepție, din oficiu sau la cererea părții interesate. Instanța investită cu fondul litigiului și în fața căreia a fost invocată excepția de nelegalitate, constatând că de actul administrativ individual depinde soluționarea litigiului pe fond, este competentă să se pronunțe asupra excepției, fie printr-o încheiere interlocutorie, fie prin hotărârea pe care o va pronunța în cauză.

Sintagma „rezolvarea fondului cauzei penale” sau „soluționarea litigiului pe fond în materie penală” a fost explicată în numeroase cauze din jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție și a Curții Constituționale, statuându-se că aceasta înseamnă rezolvarea raportului juridic penal de conflict, respectiv soluționarea acțiunii penale prin pronunțarea uneia dintre soluțiile prevăzute în art. 396 C. proc. pen. Totodată, în cazul particular al excepției de nelegalitate reglementată în art. 4 din Legea nr. 554/2004, în raport cu conținutul legal al textului evocat, se impune constatarea că pentru a putea fi examinată legalitatea unui act administrativ individual este necesar ca de acesta să depindă soluționarea litigiului pe fond, în cauzele penale aceasta

semnificând, așa cum s-a arătat anterior, hotărârea pronunțată asupra învinuirii aduse inculpatului și pronunțarea uneia dintre soluțiile prevăzute în art. 396 C. proc. pen.

În consecință, o chestiune prealabilă în sensul art. 52 C. proc. pen. ar putea fi invocată numai în cazul în care problema ce se cere a fi soluționată de instanța penală prin prorogarea competenței acesteia în altă materie condiționează în mod necesar rezolvarea fondului cauzei penale, respectiv hotărârea asupra învinuirii aduse inculpatului conform art. 396 alin. (1) C. proc. pen. Concluzia expusă, care rezultă din interpretarea art. 52 C. proc. pen. coroborat cu art. 4 din Legea nr. 554/2004, nu este condiționată de etapele procesuale pe care le parcurge cauza, respectiv cameră preliminară, fond sau apel, întrucât nu se poate realiza o disociere a acestor faze ale procesului penal din perspectiva semnificației sintagmei „rezolvarea fondului cauzei penale.”

În cauza de față, Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de 2 judecători de cameră preliminară constată că prin excepția invocată de contestatorul inculpat A. s-a contestat legalitatea deciziilor președintelui Consiliului Superior al Magistraturii prin care a fost numit în funcția de execuție, respectiv de conducere în cadrul Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție procurorul care a efectuat urmărirea penală și a întocmit rechizitoriul prin care s-a dispus trimiterea în judecată a inculpaților A. și B. Deși, aparent, excepția invocată respectă condițiile prevăzute în art. 4 din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, fiind vizate acte administrative cu caracter individual a căror legalitate este contestată în cadrul unui litigiu aflat pe rolul unei instanțe de judecată, Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de 2 judecători de cameră preliminară reține că nu este îndeplinită condiția ca de legalitatea actului administrativ să depindă soluționarea fondului cauzei penale, prevăzută de textul legal evocat și care se desprinde și din interpretarea art. 52 C. proc. pen.

Astfel, legalitatea deciziilor președintelui Consiliului Superior al Magistraturii prin care a fost numit în funcția de execuție/conducere procurorul care a efectuat urmărirea penală și a întocmit rechizitoriul nu condiționează în mod esențial hotărârea pe care instanța de judecată ar urma să o pronunțe asupra învinuirii prin una dintre soluțiile prevăzute în art. 396 C. proc. pen., respectiv de aceste acte administrative individuale nu depinde soluționarea pe fond a litigiului. Niciunul dintre actele menționate nu au legătură și nu se circumscriu în vreo formă condițiilor de existență a faptelor, de întrunire a elementelor de tipicitate sau de atragere a răspunderii penale a persoanelor acuzate, neinfluențând soluționarea pe fond a cauzei penale.

În consecință, constatând că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 52 C. proc. pen. raportat la art. 4 din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, respectiv de actele administrative atacate nu depinde rezolvarea pe fond a cauzei penale, Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de 2 judecători de cameră preliminară urmează să respingă excepția de nelegalitate a Deciziilor Președintelui Consiliului Superior al Magistraturii nr. Y. și nr. Z., invocată de contestatorul inculpat A.

Referitor la motivele de contestație invocate de către contestatorii inculpați A. și B., Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de 2 judecători de cameră preliminară reține, între altele, următoarele:

1. Nulitatea absolută a rechizitoriului, ca efect al necompetenței materiale a organului de urmărire penală

În esență, contestatorul inculpat A. a susținut că, în raport cu data sesizării organelor de urmărire penală, competența materială revenea Direcției Naționale Anticorupție, sesizată de contestator la data de 10 noiembrie 2017 cu faptele comise de C. și alte persoane, dosarul fiind înregistrat sub nr. D., anterior constituirii dosarului nr. E. pe rolul Secției de urmărire penală și criminalistică.

Fără a relua argumentele expuse pe larg de judecătorul de cameră preliminară prin încheierea atacată și pe care completul de 2 judecători și le însușește în întregime, se reține că susținerile contestatorului inculpat în sensul necompetenței materiale a organului de urmărire penală sunt, pe de o parte, lipsite de fundament factic, iar pe de altă parte, lipsite de temeinicie. Astfel, pe de-o parte, completul de 2 judecători reține ca nefiind conformă realității împrejurarea că obiectul cercetărilor în dosarele menționate era identic, în realitate, în raport cu situația de fapt, fiind realizată o disociere între faptele pretins a fi fost comise de către C. și alte persoane apropiate acestuia și faptele pretins a fi fost săvârșite de către magistrații procurori implicați în cercetarea acelor fapte.

În acord cu argumentele expuse prin încheierea atacată, completul de 2 judecători reține că susținerile contestatorului inculpat A. nu sunt întemeiate, legătura dintre cele două dosare, în lipsa unei identități de obiect al cercetărilor, fiind circumscrisă cazurilor de conexitate, iar nu de indivizibilitate, astfel încât reunirea dosarelor avea caracter facultativ, conform art. 43 alin. (2) C. proc. pen. Susținerea contestatorului inculpat, în sensul că de vreme ce atât Direcția Națională Anticorupție, cât și Secția de urmărire penală și criminalistică fac parte din structura aceleiași unități de parchet - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție reunirea cauzelor era obligatorie, apare ca fiind lipsită de fundament legal, excedând cazurilor de conexitate și indivizibilitate prevăzute în art. 43 C. proc. pen. raportat la art. 63 C. proc. pen.

Având în vedere că nu a putut fi identificat un caz de reunire obligatorie a cauzelor la care face referire contestatorul inculpat și că procurorul, ca titular al acțiunii penale, are dreptul de a aprecia dacă este în interesul unei mai bune înfăptuiri a justiției și de a decide dacă urmărirea penală se efectuează în același timp pentru toate infracțiunile și cu privire la toate persoanele, rezolvând în faza de urmărire penală incidentele legate de indivizibilitate și conexitate, apare ca fiind corectă concluzia judecătorului de cameră preliminară în sensul că soluția/dispoziția de respingere a cererii de reunire a cauzelor dispusă de procuror în faza de urmărire penală nu este supusă controlului instanței și nici nu afectează regularitatea actului de sesizare, fiind vorba de o măsură procesuală care nu ține de substanța urmăririi penale și nu produce efecte asupra fondului cauzei.

În egală măsură, apare ca fiind lipsită de fundament critica formulată de contestatorul inculpat B. cu privire la nereunirea prezentei cauze la dosarul Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, având ca obiect plângerea penală depusă de acesta împotriva numiților C., F. și G. sub aspectul săvârșirii mai multor infracțiuni în legătură cu acuzația formulată împotriva acestuia, în prezenta cauză penală. În acord cu argumentele expuse prin încheierea atacată, completul 2 doi judecători de cameră preliminară reține că, în absența unui caz de reunire obligatorie a cauzelor conform art. 43 alin. (1) C. proc. pen., refuzul de reunire a cauzelor în faza de urmărire penală nu este supus controlului instanței și nici nu afectează regularitatea actului de sesizare, fiind vorba de o măsură procesuală care nu ține de substanța urmăririi penale și nu produce efecte asupra fondului cauzei.

2. Nelegalitatea obținerii probelor constând în înregistrările audio-video depuse de C. și nulitatea acestora

Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de 2 judecători de cameră preliminară reține că proba la care se face referire a fost administrată în cadrul procesual circumscris dispozițiilor art. 139 alin. (3) C. proc. pen., înregistrările audio-video sau mesajele tip sms/whatsApp fiind depuse la dosarul cauzei în faza de urmărire penală de către C., conform mențiunilor procesului-verbal din data de 11 aprilie 2018.

În ceea ce privește critica referitoare la lipsa certificării transcrierilor acestor înregistrări de către procuror în condițiile art. 143, art. 198 sau art. 199 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de 2 judecători de cameră preliminară constată că este neîntemeiată.

Procedura reglementată în dispozițiile art. 143 C. proc. pen. se circumscrie garanțiilor ce trebuie să însoțească orice măsură intruzivă în viața privată a unei persoane, ingerință realizată de către organele de stat, desigur cu respectarea tuturor condițiilor de autorizare și efectuare a unei măsuri de supraveghere secretă a unei persoane. De altfel, din conținutul art. 143 C. proc. pen. se desprinde în mod clar concluzia că este necesară consemnarea activităților de supraveghere tehnică autorizate în mod legal și certificată conformitatea datelor obținute în urma unor asemenea metode speciale de cercetare de către procuror.

O dispoziție similară nu se regăsește însă și în cazul altor înregistrări care fie privesc propriile convorbiri ale unei persoane, fie alte înregistrări care nu sunt interzise de lege, probe care sunt administrate în condițiile art. 139 alin. (3) C. proc. pen. În aceste cazuri, înregistrările și suportul pe care sunt fixate constituie proba și, respectiv mijlocul de probă care poate fi supus expertizării în cazul în care este contestată autenticitatea sau veridicitatea aspectelor conținute. În consecință, supusă sau nu expertizării pentru stabilirea aspectelor menționate, proba urmează să fie examinată în mod direct de către organul de urmărire penală sau de instanța de judecată, urmând ca fiabilitatea ei să fie apreciată în raport cu ansamblul probator administrat în cauză. Nefiind efectuată de agenți ai statului în cadrul unui procedeu probatoriu autorizat în condițiile legii, nu există pentru procuror obligația transcrierii și certificării pentru conformitate a datelor rezultate din înregistrarea audio (în cazul celor video nici nu ar fi posibilă redarea în scris), iar eventuala transcriere a convorbirilor de către partea care le-a depus nu va avea o altă valoare probatorie decât cea a unui înscris depus de către aceasta, subzistând obligația organului judiciar de a examina direct proba în cauză.

În raport cu aspectele expuse, Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de 2 judecători de cameră preliminară constată că lipsa transcrierii înregistrărilor audio de către procuror invocată de către contestatorul inculpat A. nu constituie un motiv de nelegalitate a probei și nu afectează transcrierea depusă de chiar partea care le-a efectuat, neexistând motive pentru a se dispune excluderea acestora în condițiile art. 102 alin. (2) C. proc. pen.

În consecință, Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de 2 judecători de cameră preliminară a respins excepția formulată de contestatorul A. privind nelegalitatea Deciziilor Președintelui Consiliului Superior al Magistraturii nr. Y. și nr. Z.

A respins, ca nefondate, contestațiile formulate de inculpații A. și B. împotriva încheierii nr. 114 din 2 martie 2020, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală.

III. Judecata

A. Apelul

13. Măsuri asigurătorii. Măsuri asigurătorii dispuse prin sentință. Apel. Contestație

C. proc. pen., art. 409 alin. (1) lit. f)

În temeiul dispozițiilor art. 409 alin. (1) lit. f) C. proc. pen., împotriva dispoziției cuprinse în sentință, prin care prima instanță a luat o măsură asigurătorie, persoana fizică sau juridică ale cărei drepturi legitime au fost vătămăte prin luarea măsurii asigurătorii poate

exercita exclusiv calea de atac a apelului, iar nu și calea de atac a contestației, contestația fiind inadmisibilă.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 55 din 23 ianuarie 2020

Notă: În același sens, decizia nr. 1533 din 13 decembrie 2016, publicată.

Prin sentința nr. 267/F din 28 decembrie 2018, Curtea de Apel București, Secția I penală, între altele, în temeiul dispozițiilor art. 249, art. 254, art. 255 și art. 256 C. proc. pen.:

1. A menținut sechestrul asigurator instituit prin ordonanța din 23 august 2012 dispusă în dosarul Direcției Naționale Anticorupție și a extins această măsură asupra tuturor bunurilor mobile și imobile, aparținând următoarelor persoane fizice: A., B., C., D. și persoane juridice: societatea E., societatea F. și societatea G., până la restituirea integrală a terenului în suprafață de 224,6 hectare și a construcțiilor, precum și a sumei de 1.418.646,6 lei și dobânzii legale aferente acesteia, de la data rămânerii definitive a prezentei și până la achitarea integrală a acesteia.

2. A dispus înființarea unei popriri asiguratorii asupra conturilor aparținând următorilor inculpați: A., B., C. și D. și a părților responsabile civilmente societatea E., societatea F. și societatea G., până la restituirea integrală a terenului în suprafață de 224,6 hectare, evaluat prin raportul de constatare tehnico-științifică efectuat în cauză la suma de 6.194.722.180.586,5 lei (echivalent a 180.821.091 dolari USA, la nivelul anului 2006), precum și a sumei de 1.418.646,6 lei (contravaloarea construcțiilor demolate).

3. S-a menționat că sumele de bani datorate cu orice titlu condamnaților: A., B., C., D. și părților responsabile civilmente societatea E., societatea F. și societatea G., de către terții cu care aceștia au încheiat acte juridice, vor fi poprite în mâinile acestora în limitele prevăzute de lege, de la data primirii prezentei hotărâri, prin care s-a înființat sechestrul și poprirea.

4. S-a menționat că sumele de bani vor fi consemnate de către debitori, fie la dispoziția organului judiciar care a dispus poprirea sau a organului de executare, în termen de 5 zile de la scadență, recipisele urmând a fi predate instanței de judecată, în termen de 24 de ore de la consemnare.

Împotriva măsurii asiguratorii dispusă prin sentința nr. 267/F din 28 decembrie 2018 a Curții de Apel București, Secția I penală și a modului de aducere la îndeplinire a acestei măsuri de către A.N.A.F au formulat contestații prin apărător ales contestatoarele H., I., Î., J., K. și L.

La termenul de judecată din 23 ianuarie 2020, reprezentantul Ministerului Public a invocat excepția inadmisibilității.

Examinând hotărârea atacată, Înalta Curte de Casație și Justiție constată inadmisibilitatea contestațiilor formulate.

Art. 397 alin. (2) C. proc. pen. prevede posibilitatea dispunerii măsurilor asiguratorii prin sentință, cu prilejul soluționării laturii civile a cauzei penale, numai în vederea asigurării reparațiilor civile. Astfel, conform dispoziției legale anterior referite, când instanța admite acțiunea civilă, examinează necesitatea luării măsurilor asiguratorii privind reparațiile civile, dacă asemenea măsuri nu au fost luate anterior.

Este adevărat că, din punctul de vedere al dreptului la un proces echitabil, se impune, ca o cerință fundamentală, asigurarea dreptului persoanei interesate de a contesta măsura asiguratorie dispusă cu privire la bunurile pe care le are în patrimoniu, aspect ce implică supunerea acestei măsuri unui control judecătoresc efectiv, prin exercitarea unei căi de atac.

Or, împotriva sentinței prin care au fost dispuse măsurile asigurătorii poate fi formulat apel, conform dispozițiilor art. 408-425 C. proc. pen., cale de atac integral devolutivă și deci care poate privi inclusiv contestarea măsurilor asigurătorii.

Exercitarea căilor de atac este guvernată de principiul legalității, potrivit căruia căile de atac sunt instituite prin lege, ceea ce înseamnă că o hotărâre judecătorească nu poate fi atacată pe alte căi decât cele expres prevăzute de norma aplicabilă. Legalitatea căilor de atac este totodată și o regulă cu valoare de principiu constituțional, consacrat în art. 129 din legea fundamentală, conform căruia: „Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii.”

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că împotriva sentinței nr. 267/F din 28 decembrie 2018 a Curții de Apel București, Secția I penală, contestatoarele din prezenta cauză, societăți bancare care reclamă că le-au fost vătămăte prin măsura asigurătorie luată de către instanța de fond drepturile legitime, au deschisă, conform art. 408 raportat la art. 409 alin. (1) lit. f) C. proc. pen., calea de atac a apelului, în ceea ce privește dispozițiile care le-au provocat această vătămare.

De altfel, legiuitorul nu a înțeles să reglementeze în favoarea persoanelor care au suferit o vătămare prin luarea măsurilor asigurătorii prin sentință două căi de atac devolutive paralele, respectiv apelul și contestația, aceasta fiind inadmisibil din punct de vedere al logicii juridice.

Așa cum s-a menționat anterior, posibilitatea provocării unui control judiciar al hotărârilor judecătorești este statuată prin însăși legea fundamentală, însă hotărârile judecătorești, inclusiv hotărârile premergătoare, anticipatorii sau provizorii, sunt supuse numai căilor de atac determinate de lege.

Or, în cauză, contestațiile au fost declarate împotriva unei sentințe pronunțate de instanța de fond, hotărâre ce este supusă căii de atac a apelului pe care, de altfel, contestatoarele din prezenta cauză au și exercitat-o.

Cum în afara căilor de atac prevăzute de lege nu pot fi folosite alte mijloace procedurale în scopul de a obține reformarea sau retractarea unei hotărâri judecătorești, recunoașterea admisibilității contestațiilor ar constitui o încălcare a principiului legalității căilor de atac și, din acest motiv, apare ca o soluție inadmisibilă în ordinea de drept.

Pentru aceste motive, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca inadmisibile, contestațiile formulate de contestatoarele H., I., Î., J., K. și L. împotriva măsurii asigurătorii dispusă prin sentința nr. 267/F din 28 decembrie 2018 a Curții de Apel București, Secția I penală și a modului de aducere la îndeplinire a acestei măsuri de către A.N.A.F.

14. Apel. Procedura privind recunoașterea învinuirii. Soluții

C. proc. pen., art. 375, art. 421

Decizia nr. 4/2019 a Completului competent să judece recursul în interesul legii

1. Prima instanță nu poate dispune admiterea cererii inculpatului de a fi judecat conform procedurii privind recunoașterea învinuirii, prevăzută în art. 375 C. proc. pen., în cazul în care acesta recunoaște numai fapta în materialitatea ei, iar nu și forma de vinovăție reținută în rechizitoriu.

2. În ipoteza în care prima instanță a admis cererea inculpatului de a fi judecat conform procedurii privind recunoașterea învinuirii - deși acesta nu a recunoscut forma de vinovăție reținută în rechizitoriu - și a pronunțat o soluție de achitare întemeiată pe dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. proc. pen., contrar Deciziei nr. 4/2019 a Completului competent să judece recursul în interesul legii, instanța de control judiciar admite apelul, desființează sentința și trimite cauza spre rejudecare, în temeiul art. 421 pct. 2 lit. b) C. proc. pen., întrucât controlul judiciar în apel nu poate fi realizat în absența unei judecăți efective în primă instanță.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 288/A din 13 octombrie 2020

Prin sentința nr. 165/PI din 2 iulie 2020 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală, în baza art. 396 alin. (1) C. proc. pen. raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. proc. pen., a fost achitat inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de abuz în serviciu în formă continuată, prevăzută în art. 297 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 309 și art. 35 alin. (1) C. pen. (două acte materiale).

În baza art. 397 alin. (1) C. proc. pen., a fost respinsă acțiunea civilă formulată de partea civilă B.

Împotriva sentinței nr. 165/PI din 2 iulie 2020 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală, au declarat apel procurorul și partea civilă B.

Analizând sentința apelată, din perspectiva criticilor formulate, conform dispozițiilor art. 417 alin. (2) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție reține, în principal, următoarele:

Instanța va analiza, cu prioritate, motivul de nelegalitate invocat de procuror, în sensul că, în mod greșit, instanța de fond a dispus achitarea inculpatului A. (în temeiul art. 16 alin. 1 lit. b teza a II-a C. proc. pen.) pentru săvârșirea infracțiunii de abuz în serviciu în formă continuată, prevăzută în art. 297 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 309 și art. 35 alin. (1) C. pen. (două acte materiale), soluție care contravine Deciziei Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 4/2019 pronunțată într-un recurs în interesul legii.

În acest sens s-a arătat că instanța de fond, reținând o situație diferită de cea din actul de acuzare, a pronunțat o soluție de achitare pentru lipsa intenției, ca element constitutiv al infracțiunii de abuz în serviciu, în condițiile în care dispusese judecarea cauzei în procedură simplificată, respectiv într-o procedură ce are ca premisă reținerea aceleiași situații de fapt ca cea descrisă în rechizitoriu.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că procedura abreviată a judecății, reglementată de art. 375 C. proc. pen. și de alte încă câteva texte de lege, caracterizează instituția „recunoașterii învinuirii” (art. 349 alin. 2, art. 374 alin. 4, art. 375, art. 377, art. 395 alin. 2 și art. 396 alin. 10 C. proc. pen.), care are la bază o recunoaștere totală de vinovăție a inculpatului în săvârșirea faptelor cu care a fost investită instanța.

În procedura simplificată de judecată, faza cercetării judecătorești este limitată la administrarea cel mult a probei cu înscrisuri, iar soluțiile pe care le poate da instanța, conform art. 396 alin. (10) C. proc. pen., se iau exclusiv în baza probelor administrate în faza de urmărire penală și, eventual, cele administrate pentru stabilirea încadrării juridice legale, conform art. 377 alin. (5) C. proc. pen.

Procedura abreviată poate fi urmată dacă sunt îndeplinite condițiile ce rezultă din interpretarea prevederilor care reglementează această instituție. Una dintre aceste condiții este aceea ca recunoașterea comiterii faptelor să fie totală, atât sub aspectul laturii obiective, cât și sub aspectul laturii subiective.

Această procedură nu este aplicabilă atunci când inculpatul recunoaște fapta în materialitatea ei, nu însă și forma de vinovăție cu care procurorul a reținut în rechizitoriu că fapta a fost comisă.

Prin Decizia nr. 4/2019 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii (publicată în M. Of. nr. 546 din 3 iulie 2019) s-a statuat că: „În ipoteza în care instanța a admis cererea inculpatului de judecare în procedura simplificată a recunoașterii învinuirii, iar cauza a fost judecată potrivit acestei proceduri, nu este posibilă pronunțarea unei hotărâri de achitare întemeiate pe dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a și lit. c) C. proc. pen.”

În considerentele acestei hotărâri s-au reținut următoarele: „Așadar, conform art. 349 alin. (2) teza a II-a și art. 374 alin. (4) teza finală C. proc. pen., care au preluat întocmai textul art. 320¹ alin. (2) din codificarea procesual penală abrogată, pentru a beneficia de procedura abreviată, inculpatul trebuie să recunoască în integralitate faptele de care este acuzat, adică toate actele de conduită săvârșite, astfel cum au fost reținute prin rechizitoriu sau, după caz, prin încheierea judecătorului de cameră preliminară, atât din punctul de vedere al laturii obiective, cât și al celei subiective, dar și sub aspectul tuturor circumstanțelor ce le caracterizează, indiferent de natura lor și de momentul în care intervin în raport cu acțiunile sau inacțiunile imputate. Cu alte cuvinte, pentru ca judecata să se desfășoare în procedura recunoașterii învinuirii, ca urmare a încuviințării de către instanță a unei asemenea cereri formulate de inculpat, dispozițiile legale în vigoare, ca și cele anterioare, pretind să existe o acceptare/confirmare necondiționată de către cel din urmă a faptelor reținute în sarcina sa, adică a existenței acestora și a comiterii lor cu forma de vinovăție cerută de lege, nefiind admisă, pentru întrunirea condiției instituite de norma procesuală, o recunoaștere parțială, calificată, indiferent dacă aceasta privește participarea la faptă în altă calitate decât cea reținută în actul de sesizare (spre exemplu, participarea în calitate de complice, nu de coautor), săvârșirea acțiunilor cu o altă formă de vinovăție decât cea stabilită de procuror (de pildă, culpă în loc de intenție) sau comiterea altor acte materiale ori a infracțiunii în alte împrejurări, circumstanțe și modalități (...).

Așadar, procedura simplificată nu poate fi legal încuviințată și aplicată de către instanță în situația în care inculpatul recunoaște doar faptele în materialitatea lor, nu însă și forma de vinovăție cu care procurorul, în rechizitoriu, sau judecătorul de cameră preliminară, în încheierea pronunțată potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) C. proc. pen., a reținut că a fost comisă activitatea imputată, aspect subliniat, de altfel, așa cum s-a arătat în dezvoltările de mai sus, atât de literatura de specialitate, dar și de instanțele judecătorești, inclusiv de Înalta Curte de Casație și Justiție, atât anterior, cât și ulterior datei de 1 februarie 2014, aceasta statuând, în jurisprudența sa constantă, că admisibilitatea cererii de recurgere la o asemenea procedură este condiționată de recunoașterea integrală a săvârșirii faptei, atât ca realitate obiectivă, cu toate circumstanțele și împrejurările menționate în actul de sesizare, cât și ca poziție psihică, sub aspectul formei de vinovăție cu care s-a acționat, aceasta neputând fi contestată într-un atare demers procesual (spre exemplu, deciziile penale nr. 4.526 din 14 decembrie 2010, nr. 2.334 din 9 iunie 2011, nr. 365 din 13 februarie 2012, nr. 1.231 din 19 aprilie 2012, nr. 14 din 6 ianuarie 2014, nr. 1.275 din 10 aprilie 2014, nr. 1.556 din 7 mai 2014, nr. 2.479 din 8 septembrie 2014 ale instanței supreme, Secția penală).

(...) Rezultă, așadar, în mod incontestabil, că pentru aplicarea dispozițiilor privind procedura abreviată persoana trimisă în judecată trebuie să adopte o atitudine de recunoaștere integrală și necondiționată a învinuirii, adică atât a faptelor în materialitatea lor, sub toate componentele ce alcătuiesc latura obiectivă, cât și din punctul de vedere al împrejurărilor de

natură subiectivă care au stat la baza săvârșirii actului de conduită imputat, instanța având obligația legală de a verifica manifestarea de voință a inculpatului din perspectiva ambelor aspecte menționate, ce acoperă integral elementele de ordin constitutiv ale acuzației formulate (ale învinuirii) și de a admite cererea de parcurgere a judecății simplificate numai în situația în care acestea sunt recunoscute în totalitate.

Cu alte cuvinte, în ipoteza în care inculpatul acceptă comiterea faptei în materialitatea ei, în circumstanțele descrise în cuprinsul rechizitoriului sau, după caz, al încheierii date în conformitate cu art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) C. proc. pen., însă nu manifestă același comportament procesual și cu privire la forma de vinovăție reținută în actul de acuzare, exigențele aplicării procedurii în cazul recunoașterii învinuirii nu sunt îndeplinite, iar solicitarea de judecare în această variantă simplificată trebuie respinsă de instanță pentru neîntreținerea condiției de admisibilitate prevăzute de art. 349 alin. (2) teza a II-a și art. 374 alin. (4) teza finală din același cod.

(...) Se apreciază că cerința instituită de art. 349 alin. (2) teza a II-a și art. 374 alin. (4) teza finală C. proc. pen. pentru parcurgerea procedurii abreviate nu poate avea decât semnificația unei recunoașteri integrale și necondiționate a faptelor de către inculpat, inclusiv sub aspectul formei de vinovăție stabilite în rechizitoriu sau în încheierea pronunțată potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) din același cod, în lipsa unei asemenea manifestări de voință solicitarea acuzatului de a se prevala de aceste dispoziții de favoare neputând fi admisă de instanță, cu consecința firească a efectuării cercetării judecătorești în procedura obișnuită.”

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în fața instanței de fond, la termenul din data de 10 martie 2020, inculpatul A. a arătat că recunoaște în totalitate faptele reținute în sarcina sa prin rechizitoriu și a solicitat ca judecata să aibă loc pe baza probelor administrate în cursul urmăririi penale. La același termen, instanța a admis cererea inculpatului A. de a fi judecat conform procedurii privind recunoașterea învinuirii, potrivit art. 375 C. proc. pen. și s-a procedat la audierea acestuia.

În cuprinsul declarației din data de 10 martie 2020, inculpatul a arătat că recunoaște fapta reținută în sarcina sa și dorește judecata cauzei în procedura simplificată, în baza probelor administrate la urmărirea penală. Cu privire la forma de vinovăție, a arătat că nu a avut intenția de a săvârși fapta de abuz în serviciu.

În urma audierii, la același termen din data de 10 martie 2020, inculpatul A. a formulat o cerere de schimbare a încadrării juridice a faptei din infracțiunea de abuz în serviciu în formă continuată, prevăzută în art. 297 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 309 și art. 35 alin. (1) C. pen. (două acte materiale) în infracțiunea de neglijență în serviciu în formă continuată, prevăzută în art. 298 C. pen., cu aplicarea art. 309 și art. 35 alin. (1) C. pen. (două acte materiale).

Prin încheierea din data de 1 aprilie 2020, instanța de fond a respins cererea de schimbare a încadrării juridice formulată de inculpatul A. și a menținut încadrarea juridică a faptei reținută în sarcina acestuia prin rechizitoriu, respectiv infracțiunea de abuz în serviciu în formă continuată, faptă prevăzută în art. 297 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 309 și art. 35 alin. (1) C. pen. (două acte materiale).

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că atât din cuprinsul declarației inculpatului din data de 10 martie 2020, dată în fața instanței de fond, cât și din cererea privind schimbarea încadrării juridice din infracțiunea de abuz în serviciu în infracțiunea de neglijență în serviciu, formulată la același termen din data de 10 martie 2020, rezultă că inculpatul a recunoscut că a comis fapta din culpă, iar nu cu intenție (forme distincte de vinovăție), astfel cum se reținuse în rechizitoriu.

Instanța de fond avea obligația să verifice manifestarea de voință a inculpatului de recunoaștere a învinuirii, care trebuia să fie integrală și necondiționată, atât cu privire la faptele în materialitatea lor, sub toate componentele ce alcătuiesc latura obiectivă, cât și referitor la împrejurările de natură subiectivă care au stat la baza săvârșirii actului de conduită imputat și putea admite cererea de parcurgere a judecății simplificate numai în situația în care acestea erau recunoscute în totalitate.

Astfel cum s-a reținut și prin Decizia nr. 4/2019 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, procedura simplificată nu poate fi legal încuviințată și aplicată de către instanță în situația în care inculpatul recunoaște doar faptele în materialitatea lor, nu însă și forma de vinovăție cu care procurorul, în rechizitoriu, a reținut că a fost comisă activitatea imputată.

A aprecia că recunoașterea învinuirii se referă la acceptarea situației faptice descrise în rechizitoriu, în sensul exclusiv de realitate obiectivă, fără a viza și elementele de factură subiectivă ale infracțiunii deduse judecății și a admite cererea de judecare în procedura simplificată în ipoteza unei asemenea recunoașteri (parțială și condiționată), cu consecința achitării inculpatului în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. proc. pen., ca urmare a examinării elementelor de tipicitate ale laturii subiective doar în baza probelor administrate în cursul urmăririi penale și a înscrisurilor noi, echivalează, practic, cu transformarea unei proceduri speciale, derogatorii de la dreptul comun, într-una obișnuită, ce se convertește în regulă, încălcându-se astfel dreptul la un proces echitabil, recunoscut, deopotrivă, și celorlalte părți, dar și persoanei vătămate (nu doar acuzatului), care sunt în acest mod lipsite de posibilitatea de a propune probe și de a-și exercita celelalte drepturi procesuale garantate de art. 81 alin. (1) lit. b), c), f), g) și art. 85 alin. (1) C. proc. pen., pentru a dovedi poziția psihică conștientă cu care a acționat inculpatul și a obține astfel o hotărâre de condamnare a acestuia și de obligare la plata eventualelor despăgubiri civile. Cu alte cuvinte, acceptarea unei asemenea semnificații a noțiunii de recunoaștere a învinuirii ar conduce automat la încuviințarea solicitării de soluționare a cauzelor în procedura abreviată în toate situațiile în care inculpatul, deși a recunoscut fapta în materialitatea ei, nu a confirmat toate împrejurările și circumstanțele ce o caracterizează, astfel cum au fost reținute în actul de sesizare, atât în privința laturii obiective, cât și a celei subiective, aspect care, pe de o parte, determină, în mod nepermis, eludarea dispozițiilor privind efectuarea cercetării judecătorești în procedura tipică, care oferă cele mai multe garanții de administrare a justiției în mod echitabil, iar, pe de altă parte, contravine însăși voinței legiuitorului, care a reglementat această instituție ca fiind una de favoare pentru acuzat, dar numai în situația în care acceptă în integralitate și necondiționat actele de conduită reținute în sarcina sa din perspectiva tuturor aspectelor de ordin obiectiv, dar și a resorturilor de natură subiectivă ce au stat la baza săvârșirii acestora (Decizia nr. 4/2019 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii).

Având în vedere că inculpatul nu a recunoscut integral și necondiționat faptele reținute în sarcina sa, inclusiv sub aspectul formei de vinovăție stabilite în rechizitoriu, solicitarea acestuia de a fi judecat în procedura simplificată nu putea fi admisă de instanță, trebuind să se efectueze cercetarea judecătorească în procedura de drept comun.

Prin admiterea cererii de judecare în procedura simplificată în ipoteza recunoașterii parțiale și condiționate (în ceea ce privește latura subiectivă, inculpatul a susținut că a săvârșit fapta cu forma de vinovăție a culpei) și pronunțarea unei soluții de achitare în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. proc. pen., ca urmare a examinării elementelor de tipicitate ale laturii subiective doar în baza probelor administrate în cursul urmăririi penale și a înscrisurilor noi, a

fost încălcat și dreptul la un proces echitabil al părții civile, care a fost lipsită de posibilitatea de a propune probe și de a-și exercita celelalte drepturi procesuale garantate de Codul de procedură penală și a obține astfel o hotărâre de condamnare a inculpatului și de obligare la plata eventualelor despăgubiri civile.

Cu toate că apelul, în dreptul procesual penal român, constituie o cale de atac devolutivă, instanța de apel având plenitudine de jurisdicție, putând reaprecia și statua asupra vinovăției, această caracteristică nu echivalează cu a statua în primă și ultimă instanță asupra situației de fapt, apelul fiind în principal o cale de atac și, prin urmare, presupune în mod necesar realizarea controlului judiciar, care nu poate fi realizat în concret în lipsa unei judecăți efective în primă instanță.

Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază că se impune trimiterea cauzei spre rejudecare, conform prevederilor art. 421 pct. 2 lit. b) C. proc. pen., ca urmare a aplicării directe a dreptului la două grade de jurisdicție în materie penală, stabilit de art. 2 din Protocolul nr. 7 al Convenției, potrivit căruia persoana declarată vinovată de o infracțiune are dreptul să ceară examinarea declarației de vinovăție sau a condamnării de către o jurisdicție superioară, întrucât lipsa unei judecăți efective în fața primei instanțe face iluzoriu dreptul privind dublul grad de jurisdicție în materie penală. Totodată, se impune trimiterea cauzei spre rejudecare și în vederea respectării dreptului la un proces echitabil recunoscut, deopotrivă, și părții civile, care a fost lipsită de posibilitatea de a propune probe și de a-și exercita celelalte drepturi procesuale garantate de Codul de procedură penală.

În rejudecare, având în vedere poziția procesuală exprimată de inculpatul A., care a recunoscut doar faptele în materialitatea lor, nu însă și forma de vinovăție cu care procurorul, în rechizitoriu, a reținut că a fost comisă activitatea imputată (nefiind astfel îndeplinite exigențele aplicării procedurii în cazul recunoașterii învinuirii, respectiv condiția de admisibilitate prevăzută în art. 349 alin. 2 teza a II-a și art. 374 alin. 4 teza finală C. proc. pen.), instanța de fond, pentru corecta soluționare a conflictului de drept penal și aflarea adevărului, va efectua cercetarea judecătorească în procedura de drept comun, potrivit dispozițiilor art. 376, art. 378 și urm. C. proc. pen., fără ca, în final, să fie exclusă aplicarea dispozițiilor art. 396 alin. (10) teza a II-a C. proc. pen., în situația în care există identitate între starea de fapt constatată de judecător și cea recunoscută de acuzat.

Cu ocazia rejudecării, prima instanță urmează ca, după efectuarea cercetării judecătorești, prin administrarea probelor pe care le consideră relevante pentru aflarea adevărului și justa soluționare a acțiunii penale, să analizeze cauza pe fond atât în ceea ce privește latura penală (sens în care va avea în vedere criticile de netemeinicie formulate în prezenta cale de atac de către reprezentantul Ministerului Public și de către partea civilă B.), cât și în ceea ce privește latura civilă, respectiv cererea de constituire ca parte civilă formulată de B., sens în care va avea în vedere criticile de netemeinicie formulate de aceasta în prezenta cale de atac.

Având în vedere considerentele expuse, în temeiul dispozițiilor art. 421 pct. 2 lit. b) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a admis apelurile declarate de procuror și de partea civilă B. împotriva sentinței nr. 165/PI din 2 iulie 2020 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală.

A desființat în totalitate sentința penală apelată și a trimis cauza spre rejudecare la aceeași instanță, Curtea de Apel Timișoara, Secția penală.

15. Încheiere prin care prima instanță se pronunță cu privire la cererea de schimbare a încadrării juridice. Contestație. Inadmisibilitate

C. proc. pen., art. 408, art. 425¹

Contestația exercitată împotriva încheierii prin care prima instanță se pronunță cu privire la cererea de schimbare a încadrării juridice este inadmisibilă, întrucât, în conformitate cu dispozițiile art. 425¹ alin. (1) C. proc. pen., calea de atac a contestației poate fi exercitată numai atunci când legea o prevede expres, iar Codul de procedură penală nu reglementează calea de atac a contestației împotriva încheierii prin care se dispune cu privire la cererea de schimbare a încadrării juridice. În temeiul dispozițiilor art. 408 alin. (3) C. proc. pen., apelul declarat împotriva sentinței se socotește făcut și împotriva încheierilor, inclusiv a încheierilor prin care prima instanță se pronunță cu privire la cererile de schimbare a încadrării juridice.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 854 din 18 decembrie 2020

Prin încheierea din data de 23 octombrie 2020 a Curții de Apel Timișoara, Secția penală s-a dispus, în ceea ce îl privește pe contestator, în baza art. 386 alin. (1) C. proc. pen., admiterea în parte a cererii de schimbare a încadrării juridice a faptelor formulată de inculpatul A. și schimbarea încadrării juridice a faptelor inculpatului A. din infracțiunea de constituire a unui grup infracțional organizat prevăzută în art. 367 alin. (1) și (2) C. pen. într-o infracțiune de constituire a unui grup infracțional organizat prevăzută în art. 367 alin. (1) C. pen.

De asemenea, s-a dispus respingerea cererii inculpatului A. de schimbare a încadrării juridice a faptelor din două infracțiuni de instigare la dare de mită prevăzute în art. 47 C. pen. raportat la art. 290 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 6 din Legea nr. 78/2000, într-o singură infracțiune de instigare la dare de mită prevăzută în art. 47 C. pen. raportat la art. 290 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 6 din Legea nr. 78/2000, cu aplicarea art. 35 C. pen.

Împotriva încheierii din data de 23 octombrie 2020 a Curții de Apel Timișoara, Secția penală, contestatorul inculpat A. a formulat prezenta contestație.

Analizând cu prioritate excepția inadmisibilității căii de atac, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că aceasta este întemeiată având în vedere următoarele:

Dând eficiență principiului stabilit prin dispozițiile art. 129 din Constituția României, revizuită, privind exercitarea căilor de atac în condițiile legii procesual penale, precum și a celui privind liberul acces la justiție statuat prin art. 21 din legea fundamentală, respectiv exigențelor determinate prin art. 13 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, legea procesual penală a stabilit un sistem coerent al căilor de atac, același pentru persoane aflate în situații identice.

Revine, așadar, părții interesate obligația sesizării instanțelor de judecată în condițiile legii procesual penale, prin exercitarea căilor de atac apte a provoca un control judiciar al hotărârii atacate.

Admisibilitatea căilor de atac este condiționată de exercitarea acestora potrivit dispozițiilor legii procesual penale, prin care au fost reglementate hotărârile susceptibile a fi supuse examinării, căile de atac și ierarhia acestora, termenele de declarare și motivele pentru care se poate cere reformarea hotărârii atacate.

Recunoașterea unei căi de atac în alte condiții decât cele prevăzute de legea procesual penală constituie o încălcare a principiului legalității acestora și, din acest motiv, apare ca o soluție inadmisibilă în ordinea de drept.

Soluționarea contestațiilor este reglementată prin dispozițiile art. 425¹ C. proc. pen.

Conform alin. (1) al art. 425¹ C. proc. pen.: „(1) Calea de atac a contestației se poate exercita numai atunci când legea o prevede expres, prevederile prezentului articol fiind aplicabile când legea nu prevede altfel.”

Contestația se exercită împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță, care se referă la unele măsuri procesuale luate de către instanță în faza de urmărire penală, în procedura de cameră preliminară sau în faza de judecată ori ulterior condamnării (în timpul executării pedepsei) sau chiar și după executarea pedepsei.

Instanța reține că această cale de atac poate fi exercitată împotriva anumitor încheieri, așa cum rezultă din prevederile Codului de procedură penală.

Astfel, poate fi exercitată contestația împotriva încheierilor prin care judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale, în procedura camerei preliminare ori în cursul judecății (art. 204, art. 205, art. 206 C. proc. pen.), precum și împotriva încheierilor prin care se dispun sau se revocă măsurile preventive față de persoana juridică (art. 493 C. proc. pen.).

Se poate declara contestație și împotriva încheierilor prin care s-a dispus luarea sau ridicarea măsurii obligării provizorii la tratament medical a suspectului sau inculpatului (art. 246 C. proc. pen.) sau luarea măsurii internării medicale provizorii a suspectului sau inculpatului (art. 248 C. proc. pen.).

Și împotriva încheierii prin care judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța dispune luarea măsurii internării nevoluntare în vederea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice, precum și prelungirea acestei măsuri se poate formula contestație (art. 184 C. proc. pen.).

De asemenea, încheierea prin care judecătorul de cameră preliminară se pronunță asupra cererii procurorului de luare a măsurii de siguranță a confiscării speciale, după adoptarea unei soluții de netrimitere în judecată, poate fi atacată cu contestație (art. 549¹ C. proc. pen.), ca, de altfel, și încheierea prin care judecătorul de cameră preliminară se pronunță asupra cererii procurorului de anulare a unui înscris falsificat după adoptarea unei soluții de netrimitere în judecată.

Calea de atac a contestației se poate exercita și împotriva încheierii prin care au fost luate măsuri asigurătorii în procedura camerei preliminare sau în cursul judecății (art. 250¹ C. proc. pen.) și a încheierii prin care judecătorul de drepturi și libertăți soluționează propunerea procurorului de valorificare a bunurilor mobile sechestrate în cursul urmăririi penale (art. 252² alin. 4 C. proc. pen.).

Contestația se poate exercita și împotriva următoarelor încheieri: cea prin care judecătorul de cameră preliminară, soluționând plângerea împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată, verifică legalitatea administrării probelor și a efectuării urmăririi penale, exclude probele nelegal administrate ori, după caz, sancționează potrivit art. 280-282 C. proc. pen. actele de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii și admite plângerea, desființează soluția atacată și dispune începerea judecății cu privire la faptele și persoanele pentru care, în cursul cercetării penale, a fost pusă în mișcare acțiunea penală (art. 341 alin. 9 C. proc. pen.); încheierea judecătorului de cameră preliminară, în condițiile art. 346 alin. (1) - (4¹) C. proc. pen. și art. 347 C. proc. pen.

Se poate declara contestație și împotriva încheierilor de suspendare, după cum urmează: încheierea prin care s-a dispus suspendarea executării hotărârii supuse revizuirii, odată cu admiterea în principiu a cererii de revizuire sau ulterior acesteia (art. 460 C. proc. pen.); încheierea dată în primă instanță prin care s-a dispus suspendarea judecării cauzei (art. 367 C. proc. pen.); încheierea prin care s-a dispus suspendarea judecării în caz de extrădare activă (art. 368 C. proc. pen.).

În speță, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în cauza penală privind pe inculpații A., B., C., D., E. și F., trimiși în judecată prin rechizitoriul nr. X. al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție - Serviciul Teritorial Timișoara, aflată pe rolul Curții de Apel Timișoara, Secția penală a fost pronunțată încheierea din data de 23 octombrie 2020, prin care s-a dispus cu privire la cererile de schimbare a încadrării juridice formulate de inculpați.

Contestatorul inculpat A. a formulat contestație împotriva încheierii din data de 23 octombrie 2020 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală, cauza aflându-se în faza cercetării judecătorești în fața instanței de fond.

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că nu este admisibilă calea de atac a contestației formulată împotriva soluției contestate din încheierea din data de 23 octombrie 2020 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, Secția penală (prin care instanța s-a pronunțat cu privire la cererile de schimbare a încadrării juridice formulate în cauză), întemeiată pe dispozițiile art. 425¹ C. proc. pen.

Potrivit dispozițiilor art. 408 C. proc. pen.: „(1) Sentințele pot fi atacate cu apel, dacă legea nu prevede altfel. (2) Încheierile pot fi atacate cu apel numai odată cu sentința, cu excepția cazurilor când, potrivit legii, pot fi atacate separat cu apel. (3) Apelul declarat împotriva sentinței se socotește făcut și împotriva încheierilor.”

Astfel, ulterior pronunțării unei sentințe în cauză, contestatorul are posibilitatea să exercite calea de atac a apelului, această cale de atac socotindu-se formulată și împotriva încheierilor, conform dispozițiilor art. 408 alin. (3) C. proc. pen.

Drept urmare, având în vedere considerentele menționate anterior, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca inadmisibilă, contestația formulată de contestatorul inculpat A. împotriva încheierii din data de 23 octombrie 2020 a Curții de Apel Timișoara, Secția penală.

B. Contestația în anulare

16. Contestație în anulare. Cazul prevăzut în art. 426 lit. a) C. proc. pen. Inaplicabilitate

C. proc. pen., art. 426 lit. a)

Cazul de contestație în anulare prevăzut în art. 426 lit. a) C. proc. pen. nu este incident în ipoteza hotărârilor penale definitive pronunțate în procedura de recunoaștere și executare a hotărârilor de condamnare la pedepse privative de libertate emise în statele membre ale Uniunii Europene și de transferare a persoanelor condamnate, deținute în alte state membre ale Uniunii Europene, în vederea executării pedepsei privative de libertate într-un penitenciar din România, reglementată în Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, întrucât în dispozițiile art. 166 alin. (11) din Legea nr. 302/2004 se prevede că apelul se judecă fără citarea persoanei condamnate, iar contestația în anulare întemeiată pe dispozițiile

art. 426 lit. a) C. proc. pen. se referă exclusiv la ipoteza în care citarea părții la judecata în apel este obligatorie.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 4/A din 8 ianuarie 2020

Prin sentința nr. 101 din 13 septembrie 2018, Curtea de Apel Bacău, Secția penală, cauze minori și familie, în temeiul art. 154 alin. (6) lit. a) și b) din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, a admis sesizarea formulată de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bacău, privind transferul persoanei condamnate A. într-un penitenciar din România, în vederea continuării executării pedepsei închisorii și, în consecință:

A recunoscut sentința penală cu nr. de referință T20157313, pronunțată în data de 6 mai 2016 de Curtea Coroanei Canterbury și a constatat că, prin această hotărâre penală, persoana transferabilă A. a fost condamnată la pedeapsa principală de 13 ani și 3 luni închisoare, extinsă cu 3 ani, pentru săvârșirea infracțiunii de viol prevăzută în secțiunea 226 A, capitolul 42 din Legea infracțiunilor sexuale 2003.

A constatat că fapta pentru care s-a dispus condamnarea persoanei transferabile este incriminată și de legea penală română, prin art. 218 alin. (1) și (3) lit. f) C. pen.

În temeiul art. 154 alin. (8) lit. b) din Legea nr. 302/2004, a adaptat pedeapsa aplicată de statul solicitant și a redus cuantumul pedepsei principale de 13 ani și 3 luni închisoare, extinsă cu 3 ani, până la maximumul special al pedepsei în quantum de 12 ani închisoare, prevăzut de legea penală română pentru aceeași infracțiune.

A dispus transferarea persoanei condamnate A. într-un penitenciar din România, în vederea continuării executării pedepsei principale de 12 ani închisoare, ca urmare a adaptării pedepsei de 13 ani și 3 luni închisoare, extinsă cu 3 ani termen de extensie (supraveghere), aplicată de Curtea Coroanei Canterbury prin sentința penală cu nr. de referință T20157313, până la maximumul special al sancțiunii prevăzut în art. 218 alin. (1) și (3) lit. f) C. pen.

Prin decizia nr. 335/A din 13 decembrie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, a fost respins, ca nefondat, apelul declarat de persoana condamnată A. împotriva sentinței nr. 101 din 13 septembrie 2018 a Curții de Apel Bacău, Secția penală, cauze minori și familie.

Împotriva deciziei nr. 335/A din 13 decembrie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, la data de 17 septembrie 2019, condamnatul A. a formulat contestație în anulare.

În motivarea scrisă a cererii sale, condamnatul a invocat ca temei dispozițiile art. 426 lit. a) și lit. e) C. proc. pen., potrivit cărora împotriva hotărârilor penale definitive se poate face contestație în anulare în următoarele cazuri:

a) când judecata în apel a avut loc fără citarea legală a unei părți sau când, deși legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța despre aceasta imposibilitate;

e) când judecata în apel a avut loc fără participarea procurorului sau a inculpatului, când aceasta era obligatorie, potrivit legii.

Contestatorul, prin apărător, a susținut că, contrar principiului dreptului la apărare și al echității, judecata în fața Curții de Apel Bacău și a Înaltei Curți de Casație și Justiție s-a realizat fără citarea inculpatului, cu atât mai mult cu cât în această perioadă era arestat în Marea Britanie, neavând cunoștință de desfășurarea dosarului, ce avea ca obiect recunoașterea hotărârii penale din Marea Britanie, situație în care trebuiau aplicate prevederile art. 353 C. proc. pen. (citarea la

judecată) și art. 364 C. proc. pen., potrivit cu care judecarea cauzei are loc în prezența inculpatului, iar aducerea inculpatului aflat în stare de deținere la judecată este obligatorie.

Prin încheierea de ședință din data de 25 septembrie 2019, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis, în principiu, contestația în anulare formulată de condamnatul A. împotriva deciziei nr. 335/A din 13 decembrie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, numai cu privire ca cazul prevăzut în art. 426 lit. a) C. proc. pen.

Înalta Curte de Casație și Justiție, examinând contestația în anulare formulată de contestatorul condamnat A. împotriva deciziei nr. 335/A din 13 decembrie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, constată că aceasta este nefondată, în principal, pentru considerentele ce se vor arăta în continuare:

Contestația în anulare este o cale extraordinară de atac, în cadrul căreia sunt remediate erori ce nu pot fi înlăturate pe alte căi, fiind o cale de anulare pentru vicii și nulități relative la actele de procedură, ce trebuie folosită numai în cazurile strict și limitativ prevăzute de lege, cu respectarea termenelor în care titularii acesteia o pot formula și a motivelor ce pot fi invocate în susținere, contribuind astfel la consolidarea principiului stabilității hotărârilor judecătorești definitive.

Tocmai caracterul de cale extraordinară de atac al contestației în anulare constituie o garanție că aceasta nu trebuie să devină o posibilitate nejustificată și nelegitimă de înlăturare a efectelor pe care trebuie să le producă hotărârile judecătorești definitive.

În consecință, contestația în anulare nu poate fi exercitată decât împotriva unei hotărâri definitive, a cărei anulare se poate cere numai pentru cazurile limitativ determinate prin art. 426 C. proc. pen.

În prezenta cauză, Înalta Curte de Casație și Justiție a fost sesizată cu soluționarea contestației în anulare formulate de condamnatul A. împotriva deciziei nr. 335/A din 13 decembrie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, invocând cazul de contestație în anulare prevăzut în art. 426 lit. a) C. proc. pen.

Condamnatul a susținut că la judecarea apelului declarat împotriva sentinței prin care a fost recunoscută hotărârea de condamnare pronunțată de autoritățile din Marea Britanie și prin s-a dispus și transferarea sa într-un penitenciar din România, în procedura prevăzută de Legea nr. 302/2004, nu a fost citat, încălcându-i-se astfel dreptul la apărare și accesul liber la justiție.

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că în speța de față apelul condamnatului A. s-a desfășurat după procedura prevăzută de Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, care, la art. 154 alin. (11) [după republicarea în M. Of. nr. 441 din 27 mai 2019, dispozițiile art. 154 alin. (11) se regăsesc la art. 166 alin. (11)], prevede că: „(11) Împotriva sentinței prevăzute la alin. (6) pot declara apel, în termen de 10 zile, procurorul și persoana condamnată. Pentru procuror, termenul curge de la pronunțare. Pentru persoana condamnată, termenul curge de la comunicarea copiei de pe dispozitiv. Dosarul va fi înaintat instanței de apel în termen de 3 zile, iar apelul se judecă în 10 zile, în camera de consiliu, fără citarea persoanei condamnate. Prezența procurorului este obligatorie.”

Totodată, procedurile reglementate de Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală se întemeiază pe principiul încrederii și recunoașterii reciproce și presupun soluționarea în termene foarte scurte a cererilor formulate de autoritățile judiciare străine (împrejurare care exclude asigurarea prezenței la judecarea cauzei a persoanei solicitate, aflată în stare de deținere în statul solicitant).

Textul de lege invocat de condamnat, respectiv, art. 426 lit. a) C. proc. pen. - „când judecata în apel a avut loc fără citarea legală a unei părți” - se referă la situația în care judecarea cauzei în apel nu poate avea loc fără citarea părții, ceea ce presupune că citarea este obligatorie.

În speța dedusă judecății, așa cum s-a arătat, judecarea apelului a fost guvernată nu de dispozițiile Codului de procedură penală, ci de cele ale Legii nr. 302/2004, care prevăd judecarea cauzei fără citarea persoanei condamnate.

Așa fiind, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că judecarea cauzei în apel a avut loc cu respectarea dispozițiilor legale, motiv pentru care cererea de contestație în anulare este nefondată.

Pentru considerentele expuse, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca nefondată, contestația în anulare formulată de condamnatul A. împotriva deciziei nr. 335/A din 13 decembrie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală.

17. Contestație în anulare. Cazul prevăzut în art. 426 lit. b) C. proc. pen.

C. proc. pen., art. 426 lit. b)

Cazul de contestație în anulare prevăzut în art. 426 lit. b) C. proc. pen. este incident în ipoteza în care, anterior pronunțării hotărârii penale definitive de către instanța de apel, prin care s-a menținut soluția de condamnare a persoanei juridice, instanța civilă a dispus radierea persoanei juridice inculpate, cauză de încetare a procesului penal prevăzută în art. 16 alin. (1) lit. f) teza finală C. proc. pen., necunoscută de către instanța de apel la momentul pronunțării hotărârii penale definitive.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 222/A din 3 septembrie 2020

I. Prin sentința nr. 40 din 6 martie 2018, Curtea de Apel București, Secția a II-a penală a hotărât următoarele, cu privire la intimata inculpată persoană juridică societatea A.:

În baza art. 396 alin. (2) C. proc. pen. raportat la art. 135 C. pen., art. 137 alin. (4) lit. d) C. pen., a condamnat pe inculpata societatea A., reprezentată prin administrator judiciar - societatea B. SPRL - la pedeapsa amenzii în cuantum de 300.000 lei (300 de zile-amendă a câte 1.000 de lei) pentru complicitate la săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală prevăzută în art. 48 alin. (1) C. pen. raportat la art. 9 alin. (1) lit. c) și alin. (2) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen.

În baza art. 139 C. pen., a fost aplicată inculpatei pedeapsa complementară a dizolvării persoanei juridice.

II. Prin decizia nr. 293/A din 2 octombrie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, între altele, au fost admise apelurile declarate de inculpații C., D., E., F., G., H., I., Î., J., partea civilă asociația K. și persoana vătămată societatea L. împotriva sentinței nr. 40 din 6 martie 2018, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală.

Au fost respinse, ca nefondate, apelurile declarate de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, de inculpații M., N., O., P., societățile Q., R., S., Ș., T., partea civilă Banca Ț., persoanele vătămate societățile U. și V. împotriva sentinței nr. 40 din 6 martie 2018, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală.

S-au menținut celelalte dispoziții ale sentinței penale apelate care nu sunt contrare prezentei hotărâri.

III. Împotriva deciziei nr. 293/A din 2 octombrie 2019 pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, a formulat contestație în anulare Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Structura Centrală - Serviciul Judiciar, întemeiată pe dispozițiile art. 426 lit. b) C. proc. pen.

Prin încheierea din 25 iunie 2020 a fost admisă în principiu contestația în anulare formulată de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Structura Centrală - Serviciul Judiciar împotriva deciziei nr. 293/A din 2 octombrie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, privind pe intimata societatea A.

Prin motivele formulate în scris, susținute oral și transmise prin note/concluzii scrise, contestatorul Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Structura Centrală - Serviciul Judiciar a solicitat, în esență, admiterea contestației în anulare, desființarea în parte a deciziei contestate și rejudecarea apelului în ceea ce privește calitatea de inculpat - persoană juridică a societății A. și dispunerea unei soluții de încetare a procesului penal în temeiul prevederilor art. 16 alin. (1) lit. f) teza finală C. proc. pen. față de inculpata menționată.

Contestatorul și-a întemeiat cererea pe cazul de contestație în anulare prevăzut în art. 426 lit. b) C. proc. pen.

IV. Examinând contestația în anulare formulată de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Structura Centrală - Serviciul Judiciar împotriva deciziei nr. 293/A din 2 octombrie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, privind pe intimata societatea A., în baza actelor și lucrărilor dosarului și în raport cu criticile formulate, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că aceasta este fondată, în principal, pentru următoarele considerente:

Contestația în anulare este o cale de atac extraordinară, de retractare, având drept scop îndreptarea unor vicii de ordin procedural ce atrag nulitatea. Această cale extraordinară de atac vizează hotărâri judecătorești definitive și se promovează în condițiile procedurale reglementate expres în art. 426 - art. 432 C. proc. pen., care sunt mult mai stricte decât în cazul căilor ordinare de atac (cât privește titularii, termenul de introducere, cazurile de contestație în anulare, motivele aduse în sprijinul acestora, dovezile în susținerea lor etc.), tocmai în considerarea caracterului acestei instituții juridice, determinat de faptul că, prin formularea contestației în anulare, se tinde la înlăturarea autorității de lucru judecat pentru o hotărâre penală definitivă care își produce deja efectele.

După admiterea în principiu a contestației în anulare, dezbaterile contestației în anulare nu se poate cantona decât la cazurile de contestație care au fost invocate în cererea inițială și care au trecut prin filtrul admisibilității în principiu.

Contestatorul Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Structura Centrală - Serviciul Judiciar și-a întemeiat contestația în anulare pe cazul de contestație prevăzute în art. 426 lit. b) C. proc. pen.

Potrivit art. 426 lit. b) C. proc. pen., se poate face contestație în anulare când inculpatul a fost condamnat, deși existau probe cu privire la o cauză de încetare a procesului penal.

Potrivit art. 16 alin. (1) lit. f) C. proc. pen., privind cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale: „(1) Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă:

f) a intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică.”

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, în ceea ce o privește pe intimata inculpată - persoana juridică societatea A., anterior rămânerii definitive a hotărârii de condamnare a intervenit un fapt nou, necunoscut la momentul pronunțării deciziei nr. 293/A din 2 octombrie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, respectiv că, prin sentința civilă nr. 125/2019 din 13 iunie 2019 a Tribunalului Călărași, Secția civilă, s-a dispus radierea persoanei juridice la data de 13 iunie 2019.

În acest sens sunt și adresele din 30 octombrie 2019, transmise în data de 31 octombrie 2019 de Casa de Insolvență B. SPRL și aceea a Curții de Apel București, Secția a II-a penală din data de 28 noiembrie 2019 către Oficiul Național al Registrului Comerțului, precum și adresa din 12 decembrie 2019 emisă de Oficiul Național al Registrului Comerțului și înregistrată la Curtea de Apel București la data de 16 decembrie 2019.

Concluzionând, în speța de față sunt incidente dispozițiile art. 426 lit. b) C. proc. pen. cu referire la art. 16 alin. (1) lit. f) teza finală C. proc. pen., aspect ce derivă din împrejurarea că anterior soluționării definitive a cauzei, respectiv prin sentința civilă nr. 125/2019 din 13 iunie 2019 a Tribunalului Călărași, Secția civilă, s-a dispus radierea persoanei juridice la data de 13 iunie 2019.

Așadar, în speța de față urmează a se dispune încetarea procesului penal în ceea ce privește calitatea de inculpat - persoană juridică a societății A. în temeiul prevederilor art. 16 alin. (1) lit. f) teza finală C. proc. pen.

Pentru considerentele expuse, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis contestația în anulare formulată de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Structura Centrală - Serviciul Judiciar împotriva deciziei nr. 293/A din 2 octombrie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, privind pe intimata societatea A.

A desființat în parte decizia nr. 293/A din 2 octombrie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, numai în ceea ce o privește pe intimata inculpată - persoana juridică societatea A. și, în rejudecarea apelului:

În temeiul prevederilor art. 16 alin. (1) lit. f) teza finală C. proc. pen., a dispus încetarea procesul penal pornit împotriva intimatei inculpată - persoana juridică societatea A., reprezentată prin administrator judiciar - societatea B. SPRL, pentru complicitate la săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală prevăzută în art. 48 alin. (1) C. pen. raportat la art. 9 alin. (1) lit. c) și alin. (2) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen., ca urmare a intervenirii radierii inculpatei persoană juridică.

A menținut celelalte dispoziții ale deciziei contestate care nu contravin prezentei.

C. Recursul în casație

18. Recurs în casație. Cazul prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen. Competență după calitatea persoanei

C. proc. pen., 438 alin. (1) pct. 1

Cazul de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen. nu este incident în ipoteza în care, ca efect al modificării competenței după calitatea persoanei prin

intrarea în vigoare a Codului de procedură penală, judecătorul de cameră preliminară de la curtea de apel, investit conform art. 6 din Legea nr. 255/2013, și-a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea judecătoriei, constatând că noile dispoziții privind competența curții de apel după calitatea persoanei nu sunt incidente. În această ipoteză, pierderea calității inculpatului care determina competența curții de apel sub imperiul reglementării anterioare nu prezintă relevanță pentru stabilirea competenței și nu atrage aplicabilitatea art. 48 alin. (1) C. proc. pen., întrucât declinarea competenței de soluționare a cauzei operează în temeiul noilor dispoziții privind competența curții de apel după calitatea persoanei, ca efect al modificărilor legislative, iar nu ca efect al pierderii calității inculpatului.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 71/RC din 21 februarie 2020

Prin sentința penală nr. 35 din 6 februarie 2018, pronunțată de Judecătoria Cornetu, printre altele, s-au hotărât următoarele:

În temeiul art. 211 alin. (1) C. pen. anterior, cu aplicarea art. 33 lit. a) C. pen. anterior, a fost condamnat inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de tâlhărie.

În temeiul art. 211 alin. (1) și (2¹) lit. a) C. pen. anterior, cu aplicarea art. 33 lit. a) C. pen. anterior, a fost condamnat inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de tâlhărie.

În temeiul art. 189 alin. (1) și (2) C. pen. anterior, cu aplicarea art. 33 lit. a) C. pen. anterior, a fost condamnat inculpatul A. pentru săvârșirea a cinci infracțiuni de lipsire de libertate în mod ilegal (persoane vătămate B., C., D., E. și F.).

În temeiul art. 289 alin. (1) C. pen. anterior, cu aplicarea art. 41 alin. (2) și art. 33 lit. a) C. pen. anterior, a fost condamnat inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de fals intelectual în formă continuată.

În temeiul art. 291 alin. (1) C. pen. anterior, cu aplicarea art. 41 alin. (2) și art. 33 lit. a) C. pen. anterior, a fost condamnat inculpatul A. pentru săvârșirea infracțiunii de uz de fals în formă continuată.

S-a făcut aplicarea art. 34 alin. (1) lit. b) C. pen. anterior, coroborat cu art. 33 lit. a) C. pen. anterior.

Prin decizia nr. 941/A din 22 iunie 2018, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția I penală, printre altele, s-au admis apelurile declarate de procuror și de inculpatul A. cu privire la individualizarea pedepsei.

Împotriva deciziei nr. 941/A din 22 iunie 2018 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția I penală, în termen legal, printre alții, a formulat recurs în casație inculpatul A.

Prin încheierea nr. 376/RC din 11 octombrie 2019, constatând că cererea de recurs în casație formulată de inculpatul A. a fost introdusă în termenul prevăzut de lege și respectă condițiile prevăzute în art. 434, art. 436, iar pe cele prevăzute în art. 437 și art. 438 C. proc. pen., numai sub aspectul criticilor vizând neкомпetența după calitatea persoanei a instanței de fond invocate în cadrul cazului de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție, judecătorul de filtru, a admis-o în principiu, în limitele menționate.

În acest context, redând în continuare criticile formulate de recurentul inculpat A. în sfera cazului de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen., în raport de care s-a dispus soluția parțială de admitere în principiu a cererii de recurs în casație, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că acestea vizează neкомпetența după calitatea persoanei a instanței de fond, recurentul susținând că trecerea dosarului, la data de 6 februarie 2014, ulterior intrării în

vigoare a noilor dispoziții penale și procesual penale, din competența de judecare a Curții de Apel București, în competența Judecătoriei Cornetu, unde s-a desfășurat procedura de cameră preliminară și judecata în fond a cauzei, conform dispozițiilor noului Cod de procedură penală, s-a făcut cu încălcarea prevederilor art. 48 alin. (1) lit. a) și b) C. proc. pen., în condițiile în care faptele de care este acuzat au legătură cu atribuțiile exercitate în calitate pe care a deținut-o, de comisar de poliție, iar învestirea Judecătoriei Cornetu s-a făcut după citirea actului de sesizare a instanței.

Analizând recursul în casație formulat de inculpatul A. în limitele admiterii lui în principiu, Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază că acesta este nefondat, pentru următoarele considerente:

Cu titlu prealabil, constată că, fiind reglementat ca o cale extraordinară de atac, menită să asigure echilibrul între principiul legalității și cel al respectării autorității de lucru judecat, recursul în casație vizează exclusiv legalitatea anumitor categorii de hotărâri definitive și numai pentru motive expres și limitativ prevăzute de lege.

Dispozițiile art. 433 C. proc. pen. reglementează explicit scopul căii de atac analizate, statuând, în acest sens, că ea urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție judecarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile. Analiza de legalitate a instanței de recurs nu este una exhaustivă, ci limitată la încălcări ale legii apreciate grave de către legiuitor și reglementate ca atare, în mod expres și limitativ, în cuprinsul art. 438 alin. (1) C. proc. pen.

În cauza de față, recurentul inculpat A. a invocat cazul de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen., potrivit căruia hotărârile sunt supuse casării atunci când „în cursul judecării nu au fost respectate dispozițiile privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente.”

Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție a statuat că acest caz de recurs în casație este incident atunci când judecata a fost făcută de o instanță inferioară celei legal competente, după materie sau după calitatea persoanei, nerespectarea dispozițiilor privind competența intervenind în cursul judecării.

În sfera acestui caz de recurs în casație, recurentul inculpat A. invocă necompetența după calitatea persoanei a instanței de fond (Judecătoria Cornetu), susținând că învestirea acesteia cu judecarea cauzei, ulterior intrării în vigoare a noilor dispoziții penale și procesual penale, ca urmare a soluției de declinare a competenței dispusă de Curtea de Apel București, s-a făcut cu încălcarea prevederilor art. 48 alin. (1) lit. a) și b) C. proc. pen., în condițiile în care faptele de care este acuzat au legătură cu atribuțiile exercitate în calitate pe care a deținut-o, aceea de comisar de poliție, iar învestirea judecătoriei s-a făcut după citirea actului de sesizare a instanței.

Susținerile recurentului inculpat sunt neîntemeiate, având în vedere următoarele argumente:

La data de 16 ianuarie 2014, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția de urmărire penală și criminalistică, a înaintat Curții de Apel București, în temeiul art. 264 alin. (4) C. proc. pen. anterior, rechizitoriul din 21 noiembrie 2013 prin care a dispus trimiterea în judecată, în stare de libertate, printre alții, a inculpatului A., pentru săvârșirea infracțiunilor ce au făcut obiectul cercetărilor în prezenta cauză.

Dosarul a fost înregistrat pe rolul Curții de Apel București, Secția a II-a penală, cu termen fixat pentru data de 13 februarie 2014.

Urmare a intrării în vigoare, la data de 1 februarie 2014, a noilor dispoziții procesual penale, care au instituit procedura camerei preliminare, ca etapă prealabilă soluționării pe fond a dosarelor cu rechizitoriu, prin rezoluția din data de 3 februarie 2014, judecătorul de cameră preliminară investit cu soluționarea cauzei a dispus luarea măsurilor premergătoare prevăzute în art. 344 C. proc. pen.

În consecință, la termenul fixat în cauză, 13 februarie 2014, în prezența tuturor inculpaților trimiși în judecată, instanța investită a adus la cunoștința acestora faptul că, întrucât, începând cu data de 1 februarie 2014, a intrat în vigoare noul Cod de procedură penală, în cauză s-a dispus efectuarea procedurii de cameră preliminară, prevăzută în art. 342 și urm. C. proc. pen.

Luând act de acest fapt, recurentul inculpat A. a formulat cereri și excepții în cauză, atât prin apărător ales, cât și personal.

În acest context, prin încheierea din 1 aprilie 2014, în procedura prevăzută în art. 345 alin. (1) C. proc. pen. (în varianta în vigoare la momentul de referință, respectiv în cameră de consiliu, fără participarea procurorului și a inculpaților), evaluându-și, prioritar, propria competență, judecătorul de cameră preliminară de la Curtea de Apel București a constatat că începând cu data de 1 februarie 2014 nu mai este competent să judece cauza.

În acest sens a reținut că, deși la momentul sesizării instanței cu rechizitoriu, 16 ianuarie 2014, calitatea de comisar cu atribuții de poliție judiciară a inculpatului A. atrăgea competența personală a Curții de Apel București, în condițiile art. 28¹ pct. 1 lit. d) C. proc. pen. anterior, potrivit căreia „curtea de apel: 1. judecă în primă instanță: (...) d) alte infracțiuni date prin lege în competența sa”, raportat la art. 27 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 218/2002, conform căreia „infracțiunile săvârșite de polițiștii care au calitatea de organe ale poliției judiciare se judecă în primă instanță de către: (...) b) curtea de apel, în cazul polițiștilor prevăzuți în art. 14 alin. (2) pct. I lit. e)-j) din Legea nr. 360/2002”, începând cu data de 1 februarie 2014, când a intrat în vigoare noul Cod de procedură penală și când, ca efect al dispozițiilor art. 52 pct. 3 și art. 104 din Legea nr. 255/2013, au fost abrogate prevederile art. 27 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 218/2002, această calitate a inculpatului nu mai are același efect în planul competenței personale a curții de apel, întrucât, potrivit dispozițiilor art. 38 alin. (1) lit. g) teza finală din noul Cod de procedură penală, „curtea de apel judecă în primă instanță: (...) g) (...) infracțiunile săvârșite de chestori.”

Ca urmare, în aplicarea dispozițiilor art. 6 din Legea nr. 255/2013, potrivit căreia: „(1) Cauzele aflate în curs de judecată în primă instanță la data intrării în vigoare a legii noi în care nu s-a început cercetarea judecătorească se soluționează de către instanța competentă conform legii noi, potrivit regulilor prevăzute de aceeași lege.

(2) În situația prevăzută la alin. (1), instanța pe rolul căreia se află cauza o trimite judecătorului de cameră preliminară, pentru a proceda potrivit art. 342-348 din Codul de procedură penală, ori, după caz, o declină în favoarea instanței competente”, a art. 35 și a art. 41 alin. (1) lit. a) și alin. (3) C. proc. pen., judecătorul de cameră preliminară de la Curtea de Apel București a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Judecătoriei Cornetu.

Recurând această hotărâre, recurentul inculpat A. susține în cadrul prezentei căi extraordinare de atac că declinarea cauzei la Judecătoria Cornetu s-a făcut cu încălcarea prevederilor art. 48 alin. (1) lit. a) și b) C. proc. pen., în condițiile în care faptele de care este acuzat au legătură cu atribuțiile exercitate în calitate pe care a deținut-o, de comisar de poliție, iar investirea Judecătoriei Cornetu s-a făcut după citirea actului de sesizare a instanței.

Susținerile recurentului sunt, în mod evident, neîntemeiate, întrucât, pe de o parte, judecătorul de cameră preliminară de la Curtea de Apel București a dispus declinarea

competenței de soluționare a cauzei în favoarea judecătoriei ca urmare a modificărilor legislative în materia competenței personale a curților de apel, în cazul infracțiunilor săvârșite de polițiști, intervenite pe fondul intrării în vigoare a noilor dispoziții procesual penale, deci avându-se în vedere calitatea inculpatului de comisar de poliție, iar nu aspectul factual al pierderii acestei calități, situație în care ar fi devenit incidente dispozițiile invocate de acesta.

Pe de altă parte, declinarea de competență s-a făcut în procedura de cameră preliminară, deci anterior citirii rechizitoriului și a începerii cercetării judecătorești, motiv pentru care pierderea calității de comisar de poliție a recurentului inculpat nu putea avea relevanță asupra competenței personale a curții de apel, în condițiile art. 48 alin. (1) lit. b) C. proc. pen.

Practic, constatând că, începând cu data de 1 februarie 2014, în cauzele penale vizând inculpați polițiști, curtea de apel este competentă, după calitatea persoanei, numai în cazul infracțiunilor săvârșite de chestori, în toate celelalte cazuri operând competența generală a judecătoriei, în cadrul examenului prevăzut în art. 342 C. proc. pen., judecătorul de cameră preliminară al Curții de Apel București s-a constatat incompetent, motiv pentru care, în temeiul art. 346 alin. (6) raportat la art. 50 C. proc. pen., a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea judecătoriei în a cărei rază teritorială s-au săvârșit faptele.

Procedând în acest fel, judecătorul de cameră preliminară al Curții de Apel București a pronunțat o soluție în deplină conformitate cu dispozițiile legale în materie, astfel că susținerile recurentului inculpat privind judecarea cauzei în fond de către o instanță incompetentă după calitatea persoanei sunt neîntemeiate.

Pentru considerentele prezentate, Înalta Curte de Casație și Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 448 alin. (1) pct. 1 C. proc. pen., a respins, ca nefondat, recursul în casație declarat de inculpatul A. împotriva deciziei nr. 941/A din 22 iunie 2018, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția I penală.

D. Revizuirea

19. Revizuire. Cazul prevăzut în art. 453 alin. (1) lit. f) C. proc. pen. Inadmisibilitate

C. proc. pen., art. 453 alin. (1) lit. f)

1. Cazul de revizuire prevăzut în art. 453 alin. (1) lit. f) C. proc. pen. este incident numai în ipoteza în care Curtea Constituțională pronunță o decizie prin care dispune admiterea unei excepții de neconstituționalitate în exercitarea atribuției prevăzute în art. 11 alin. (1) pct. A lit. d) din Legea nr. 47/1992, cu respectarea condiției ca excepția de neconstituționalitate să fi fost invocată în cauză, iar nu și în ipoteza în care Curtea Constituțională pronunță o decizie prin care constată existența unui conflict juridic de natură constituțională în exercitarea atribuției prevăzute în art. 11 alin. (1) pct. A lit. e) din Legea nr. 47/1992. În consecință, cererea de revizuire formulată în baza dispozițiilor art. 453 alin. (1) lit. f) C. proc. pen., prin care nu se invocă o decizie de admitere a unei excepții de neconstituționalitate, ci o decizie de constatare a existenței unui conflict juridic de natură constituțională, este inadmisibilă.

2. În cadrul cazului de revizuire prevăzut în art. 453 alin. (1) lit. f) C. proc. pen., nu pot fi invocate decizii ale Curții Constituționale de admitere a excepțiilor de neconstituționalitate, publicate în Monitorul Oficial înainte ca hotărârea atacată pe calea revizuirii să devină definitivă.

Prin sentința nr. 114/F din 24 iunie 2020, Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, în baza art. 459 alin. (5) C. proc. pen., a respins, ca inadmisibilă, cererea de revizuire formulată de revizuentul A. împotriva sentinței nr. 102/F din 23 mai 2017, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală.

Împotriva acestei sentințe, în termen legal, a formulat apel revizuentul A.

Examinând apelul formulat de revizuentul condamnat A. prin prisma motivelor invocate și a dispozițiilor care disciplinează materia revizuirii, Înalta Curte de Casație și Justiție consideră că este neîntemeiat, pentru motivele care vor fi expuse în continuare:

Potrivit art. 452 alin. (1) C. proc. pen., hotărârile judecătorești definitive pot fi supuse revizuirii atât cu privire la latura penală, cât și cu privire la latura civilă.

În conformitate cu art. 453 alin. (1) C. proc. pen., revizuirea hotărârilor judecătorești definitive, cu privire la latura penală, poate fi cerută când:

a) s-au descoperit fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluționarea cauzei și care dovedesc netemeinicia hotărârii pronunțate în cauză;

b) hotărârea a cărei revizuire se cere s-a întemeiat pe declarația unui martor, opinia unui expert sau pe situațiile învederate de un interpret, care a săvârșit infracțiunea de mărturie mincinoasă în cauza a cărei revizuire se cere, influențând astfel soluția pronunțată;

c) un înscris care a servit ca temelie al hotărârii a cărei revizuire se cere a fost declarat fals în cursul judecății sau după pronunțarea hotărârii, împrejurare care a influențat soluția pronunțată în cauză;

d) un membru al completului de judecată, procurorul ori persoana care a efectuat acte de urmărire penală a comis o infracțiune în legătură cu cauza a cărei revizuire se cere, împrejurare care a influențat soluția pronunțată în cauză;

e) când două sau mai multe hotărâri judecătorești definitive nu se pot concilia;

f) hotărârea s-a întemeiat pe o prevedere legală care, după ce hotărârea a devenit definitivă, a fost declarată neconstituțională ca urmare a admiterii unei excepții de neconstituționalitate ridicate în acea cauză, în situația în care consecințele încălcării dispoziției constituționale continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.

Dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. f) C. proc. pen. reglementează un caz de revizuire *sui generis* care presupune întrunirea următoarelor condiții: să existe o decizie a Curții Constituționale prin care a fost declarată neconstituțională o normă legală; decizia Curții Constituționale să fi fost publicată în Monitorul Oficial, ulterior rămânerii definitive a hotărârii judecătorești; hotărârea definitivă să se fi întemeiat pe prevederea legală declarată neconstituțională; excepția de neconstituționalitate să fi fost invocată în cursul procesului penal în cauza a cărei revizuire se cere; consecințele încălcării dispoziției constituționale să continue să se producă și să nu poată fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.

La nivel teoretic, se menționează că excepția de neconstituționalitate constituie un mijloc de apărare, prin care părțile diligente își valorifică drepturile și interesele legitime, așa încât decizia de admitere a Curții Constituționale trebuie să profite acestora.

Prin Decizia nr. 126 din 3 martie 2016, Curtea Constituțională a statuat că „o decizie de constatare a neconstituționalității unei prevederi legale trebuie să profite, în formularea căii de atac a revizuirii, numai acelei categorii de justiciabili care a invocat excepția de neconstituționalitate în cauze soluționate definitiv până la publicarea în Monitorul Oficial a

deciziei prin care se constată neconstituționalitatea, precum și autorilor aceleiași excepții, invocate anterior publicării deciziei Curții, în alte cauze, soluționate definitiv, acest lucru impunându-se din nevoia de ordine și stabilitate juridică” (paragraful 33).

Raționamentul dezvoltat de Curtea Constituțională rămâne pe deplin aplicabil în ipoteza exercitării căii extraordinare de atac a revizuirii și privește orice decizie de admitere a unei excepții de neconstituționalitate referitoare la norme de procedură penală ori de drept material penal, dar care nu au ca efect dezincriminarea faptei sau micșorarea limitei maxime a pedepsei (Decizia nr. 633/2018 a Curții Constituționale, paragraful 1014).

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în cauză, apelantul revizuent a invocat cazul de revizuire prevăzut în art. 453 alin. (1) lit. f) C. proc. pen. față de Decizia nr. 26/2019 a Curții Constituționale prin care s-a statuat:

„Admite sesizarea și constată existența unui conflict juridic de natură constituțională între Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și Parlamentul României, pe de-o parte, și Înalta Curte de Casație și Justiție și celelalte instanțe judecătorești, pe de altă parte, generat de încheierea între Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și Serviciul Român de Informații a Protocolului nr. 00750 din 4 februarie 2009, precum și de exercitarea, în mod necorespunzător, a controlului parlamentar asupra activității Serviciului Român de Informații.

Admite sesizarea și constată existența unui conflict juridic de natură constituțională între Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și Parlamentul României, pe de-o parte, și Înalta Curte de Casație și Justiție și celelalte instanțe judecătorești, pe de altă parte, generat de încheierea între Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și Serviciul Român de Informații a Protocolului nr. 09472 din 8 decembrie 2016, doar cu privire la dispozițiile art. 6 alin. (1), art. 7 alin. (1) și art. 9, precum și de exercitarea, în mod necorespunzător, a controlului parlamentar asupra activității Serviciului Român de Informații.

Înalta Curte de Casație și Justiție și celelalte instanțe judecătorești, precum și Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și unitățile subordonate vor verifica, în cauzele pendinte, în ce măsură s-a produs o încălcare a dispozițiilor referitoare la competența materială sau după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, și vor dispune măsurile legale corespunzătoare.”

În acest context, se remarcă, cu prioritate, că nu este întrunită cerința ca exercitarea controlului de constituționalitate realizat prin Decizia nr. 26/2019 a Curții Constituționale să fie rezultatul soluționării unei excepții de neconstituționalitate invocate de revizuentul A. în cursul procesului penal în cauza a cărei revizuire se cere. Altfel spus, Curtea Constituțională nu a pronunțat Decizia nr. 26/2019 în exercitarea atribuției prevăzute în art. 11 alin. (1) pct. A lit. d) din Legea nr. 47/1992 (hotărăște asupra excepțiilor de neconstituționalitate privind legile și ordonanțele, ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial, precum și a celor ridicate de Avocatul Poporului), în conformitate cu procedura prevăzută în art. 29 din aceeași lege.

Dimpotrivă, instanța de contencios constituțional a pronunțat Decizia nr. 26/2019 în soluționarea unui conflict juridic de natură constituțională dintre autorități publice, la cererea formulată de Președintele Camerei Deputaților, în conformitate cu art. 11 alin. (1) pct. A lit. e) din Legea nr. 47/1992.

Ca atare, nu este întrunită una dintre condițiile cumulative prevăzute de lege pentru a fi incident cazul de revizuire prevăzut în art. 453 alin. (1) lit. f) C. proc. pen., care devine aplicabil

numai în ipoteza în care Curtea Constituțională pronunță o decizie prin care admite o excepție de neconstituționalitate (invocată în cauza a cărei revizuire se cere).

Nefiind în prezența unui control de constituționalitate fundamentat pe o excepție de neconstituționalitate care, implicit, nici nu a fost invocată în cauză, nu se poate considera că Decizia nr. 26/2019 a Curții Constituționale ar avea efectele statuate prin Decizia nr. 126/2016 („o decizie de constatare a neconstituționalității unei prevederi legale trebuie să profite, în formularea căii de atac a revizuirii, numai acelei categorii de justițiabili care a invocat excepția de neconstituționalitate în cauze soluționate definitiv până la publicarea în Monitorul Oficial a deciziei prin care se constată neconstituționalitatea, precum și autorilor aceleiași excepții, invocate anterior publicării deciziei Curții, în alte cauze, soluționate definitiv, acest lucru impunându-se din nevoia de ordine și stabilitate juridică” - paragraful 33).

De altfel, prin Decizia nr. 26/2019, Curtea Constituțională a stabilit expres care sunt efectele acestei decizii: „Înalta Curte de Casație și Justiție și celelalte instanțe judecătorești, precum și Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și unitățile subordonate vor verifica, în cauzele pendinte, în ce măsură s-a produs o încălcare a dispozițiilor referitoare la competența materială sau după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, și vor dispune măsurile legale corespunzătoare.”

Or, sentința a cărei revizuire se solicită, și anume sentința nr. 102/F din 23 mai 2017 a Curții de Apel București, Secția a II-a penală a rămas definitivă prin decizia nr. 256/A din 11 octombrie 2018 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, adică anterior publicării Deciziei nr. 26/2019 în M. Of. nr. 193 din 12 martie 2019.

Dispoziția privind aplicarea în cauzele pendinte a Deciziei nr. 26/2019 a Curții Constituționale reflectă, de altfel, regula instituită prin art. 147 alin. (4) din Constituție care stabilește că deciziile Curții Constituționale produc efecte pentru viitor, de la publicarea în Monitorul Oficial și, cum la data publicării acestei decizii, în M. Of. nr. 193 din 12 martie 2019, cauza în care fusese cercetat apelantul revizuent A. nu se mai afla pe rolul instanței (nu era cauză pendinte), fiind pronunțată hotărârea definitivă, nu se poate admite că decizia mai putea produce efecte în cauză.

Deopotrivă, instanța supremă reține că, în mod corect, a constatat prima instanță că, în cauză, nu a fost admisă o excepție de neconstituționalitate ridicată cu privire la o prevedere legală pe care să se întemeieze hotărârea.

Ținând seama de argumentele prezentate în apel, în susținerea cererii de revizuire, Înalta Curte de Casație și Justiție mai precizează că dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. f) C. proc. pen. nu pot fi aplicabile în raport cu Decizia nr. 51 din 16 februarie 2016 sau Decizia nr. 302 din 4 mai 2017 ale Curții Constituționale, pentru motivul că au fost publicate în Monitorul Oficial înainte ca hotărârea împotriva căreia s-a formulat revizuire să devină definitivă. După cum s-a menționat, sentința nr. 102/F din 23 mai 2017 a Curții de Apel București, Secția a II-a penală a rămas definitivă prin decizia nr. 256/A din 11 octombrie 2018 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, iar Decizia nr. 51/2016 a Curții Constituționale a fost publicată în M. Of. nr. 190 din 14 martie 2016 și Decizia nr. 302/2017 a Curții Constituționale a fost publicată în M. Of. nr. 566 din 17 iulie 2017.

Față de această situație, se constată că nu este întrunită cerința impusă de dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. f) C. proc. pen., și anume ca dispoziția legală să fi fost declarată neconstituțională după ce hotărârea a devenit definitivă.

Înalta Curte de Casație și Justiție mai precizează că modalitatea în care instanțele de fond au dat eficiență Deciziilor nr. 51/2016 și nr. 302/2017 ale Curții Constituționale, în prezenta

cauză, nu se circumscrie cazului de revizuire invocat de apelantul revizuent, prevăzut în art. 453 alin. (1) lit. f) C. proc. pen.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 459 alin. (7) teza a II-a C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca nefondat, apelul formulat de revizuentul A. împotriva sentinței nr. 114/F din 24 iunie 2020 pronunțate de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală.

IV. Proceduri speciale

20. Contestație privind durata procesului penal admisă. Nouă contestație privind durata procesului penal. Urmărire penală

C. proc. pen., art. 488¹ și urm.

În cazul introducerii unei noi contestații privind durata procesului penal în cursul urmăririi penale, după expirarea termenului de rezolvare a cauzei stabilit prin încheierea de admitere a unei contestații privind durata procesului penal formulate în aceeași cauză, judecătorul de drepturi și libertăți soluționează noua contestație pe baza examinării elementelor enumerate în art. 488⁵ alin. (2) C. proc. pen., evaluate, conform art. 488⁶ alin. (3) C. proc. pen., prin raportare exclusivă la motivele intervenite ulterior contestației anterioare.

I.C.C.J., Secția penală, judecător de drepturi și libertăți, încheierea nr. 316 din 16 septembrie 2020

Analizând contestația formulată de persoanele vătămate A. și B., prin raportare la dispozițiile art. 488¹ și urm. C. proc. pen., judecătorul de drepturi și libertăți constată că aceasta este întemeiată, în principal, pentru următoarele considerente:

Potrivit art. 8 C. proc. pen., care transpune în codificarea procesual penală principiul constituțional reglementat de art. 21 alin. (3) privind caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului, drept consacrat și de art. 6 paragraf 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, organele judiciare au obligația de a desfășura urmărirea penală și judecata cu respectarea garanțiilor procesuale și a drepturilor părților și ale subiecților procesuali, astfel încât să fie constatate la timp și în mod complet faptele care constituie infracțiuni, nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, iar orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit legii, într-un termen rezonabil.

Termenul rezonabil de desfășurare a procedurii judiciare reprezintă o componentă esențială a dreptului la un proces echitabil, fiind instituit de prevederile legale menționate, astfel cum reiese din conținutul lor, atât în beneficiul celui învinuit de comiterea unei infracțiuni, cât și în favoarea persoanei vătămate și a părții civile, subiecți procesuali care sunt, în aceeași măsură, îndreptățiți la un proces cu o durată rezonabilă sau la soluționarea acțiunii civile într-un interval de timp determinat.

Ca atare, în îndeplinirea obligațiilor ce decurg în sarcina statului din prevederile art. 6 și art. 13 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, respectiv de a crea un sistem judiciar eficient, capabil să asigure rezolvarea cauzelor într-un termen rezonabil și să asigure, la nivelul legislației naționale, un remediu efectiv, care să permită valorificarea drepturilor și libertăților consacrate prin Constituție, a fost reglementată de

legiuitorului român instituția contestației privind durata procesului penal, ce are ca obiect și finalitate atât constatarea unor eventuale încălcări ale dreptului la soluționarea procesului într-un termen rezonabil, astfel cum este consacrat acest principiu în cuprinsul art. 21 alin. (3) din legea fundamentală și în art. 8 C. proc. pen., cât și îndreptarea unor asemenea încălcări, prin accelerarea procedurii.

Așadar, remediul instituit prin contestația privind durata procesului penal este unul acceleratoriu, fapt ce presupune obligația organului judiciar de a proceda la administrarea probelor ori la efectuarea altor acte de urmărire penală sau a cercetării judecătorești, precum și la soluționarea cauzei, fie în faza urmăririi penale, fie în etapa judecătii în fond ori în căile de atac, într-un termen determinat, stabilit de judecătorul de drepturi și libertăți ori, după caz, de instanța de judecată.

În acest sens, se observă că, în cursul urmăririi penale, atribuția legală de soluționare a contestației referitoare la durata procesului penal aparține judecătorului de drepturi și libertăți din cadrul instanței competente să judece cauza în primă instanță, așa cum prevăd dispozițiile art. 488² alin. (1) lit. a) C. proc. pen.

În speță, persoanele vătămate A. și B. au contestat durata procesului penal ce formează obiectul dosarului nr. X. al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție, ce vizează plângerile penale prin care acestea au reclamat săvârșirea unor infracțiuni de către mai multe persoane, printre care și numitul C., magistrat cu grad corespunzător Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, pentru fapte pretins comise în calitate de procuror în cadrul acestei unități de parchet, Direcția Națională Anticorupție.

Prin urmare, având în vedere că sesizarea formulată îl vizează, printre alții, și pe acest magistrat procuror, judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție este competent să soluționeze prezenta cauză, în conformitate cu dispozițiile art. 488² alin. (1) lit. a) C. proc. pen. coroborate cu cele ale art. 40 alin. (1) C. proc. pen.

În ceea ce privește analiza referitoare la temeinicia cererii, se reține, cu titlul prealabil, că, potrivit art. 488⁵ alin. (1) C. proc. pen., judecătorul de drepturi și libertăți, soluționând contestația, verifică durata procedurilor pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul cauzei și se pronunță prin încheiere.

Criteriile de apreciere a caracterului rezonabil al intervalului de timp în care s-a derulat procesul penal sunt reglementate în art. 488⁵ alin. (2) C. proc. pen., norme potrivit cărora judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța, în aprecierea acestei chestiuni, va evalua următoarele aspecte: a) natura și obiectul cauzei; b) complexitatea cauzei, inclusiv prin luarea în considerare a numărului de participanți și a dificultăților de administrare a probelor; c) elementele de extraneitate ale cauzei; d) faza procesuală în care se află cauza și durata fazelor procesuale anterioare; e) comportamentul contestatorului în procedura judiciară analizată, inclusiv din perspectiva exercitării drepturilor sale procesuale și procedurale și din perspectiva îndeplinirii obligațiilor sale în cadrul procesului; f) comportamentul celorlalți participanți în cauză, inclusiv al autorităților implicate; g) intervenția unor modificări legislative aplicabile cauzei; h) alte elemente de natură să influențeze durata procedurii. Aceste împrejurări care fac obiectul verificării conform alin. (2) reprezintă o transpunere a criteriilor avute în vedere de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia termenului rezonabil, respectiv conduita părților (alin. 2 lit. e), comportamentul autorităților (alin. 2 lit. f, g), complexitatea cauzei (alin. 2 lit. a, b, c, d, g) și importanța pentru părți a obiectului procedurii (alin. 2 lit. a).

Aceleași elemente se impun a fi examinate și în situația formulării unei noi contestații după expirarea termenului de rezolvare a cauzei stabilit anterior de judecător sau instanță tot în cadrul procedurii speciale prevăzută în art. 488¹ și urm. C. proc. pen., dar care nu a fost respectat de organul judiciar pe rolul căruia se află dosarul, elemente care vor fi, însă, evaluate prin raportare exclusivă la motivele apărute ulterior contestației precedente, astfel cum prevăd dispozițiile art. 488⁶ alin. (3) C. proc. pen. Deși nu există o reglementare expresă în acest sens, o asemenea interpretare rezultă din coroborarea prevederilor art. 488⁵ alin. (2) C. proc. pen. cu cele ale art. 488⁶ alin. (3) C. proc. pen., căci primele, așa cum atestă titlul marginal al textului, și în lipsa instituirii vreunei situații de excepție, au aplicabilitate generală în privința soluționării oricărei contestații privind durata procesului, deci inclusiv în cazul celor formulate după depășirea termenului de rezolvare a cauzei stabilit într-o cerere anterioară, cu singura diferență că, într-o atare ipoteză, respectivele criterii se vor analiza prin raportare exclusivă la motivele apărute ulterior.

În cauză, persoanele vătămate au formulat anterior două contestații privind durata procesului penal ce a constituit obiectul dosarelor constituite ca urmare a plângerilor penale pe care le-au introdus începând din data de 19 iunie 2015 (în cuprinsul cărora au reclamat, în esență, aceleași fapte), ultima dintre acestea fiind soluționată prin încheierea nr. 399 din 30 octombrie 2019 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, prin care cererile contestatorilor au fost admise și s-a stabilit termen de rezolvare a cauzei până la 29 februarie 2020, precum și data de 6 martie 2020 până la care nu se poate formula o nouă contestație privind durata procesului.

Verificând actele și lucrările dosarului de urmărire penală, se constată, însă, că, în intervalul stabilit prin hotărâre de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța supremă pentru soluționarea cauzei, procurorul nu a procedat decât la audierea persoanei vătămate D. (în 17 ianuarie 2020), toate celelalte acte de urmărire penală fiind efectuate după înregistrarea pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție a contestației privind durata procesului promovată de persoanele vătămate A. și B.

Or, raportat la datele concrete ale speței, nu se identifică nicio explicație rezonabilă pentru inactivitatea organului de urmărire penală în perioada 30 octombrie 2019 - 17 ianuarie 2020 și, ulterior, până la data de 29 februarie 2020, cu atât mai mult cu cât actele de urmărire penală efectuate începând din luna aprilie 2020 au vizat exclusiv adoptarea unor măsuri procesuale de către procuror, solicitarea unor înscrisuri și studierea conținutului acestora, precum și declasificarea unor documente, neexistând vreun impediment obiectiv pentru realizarea lor în termenul stabilit de judecător, mai ales în contextul în care, în intervalul septembrie 2015 - octombrie 2018, fuseseră deja audiate și reaudiate persoanele vătămate și un număr relativ însemnat de alte persoane în calitate de martori.

În plus, conduita procesuală a contestatorilor în perioada de referință nu a împietat în niciun mod asupra efectuării actelor de urmărire penală până la data fixată de judecătorul de drepturi și libertăți prin încheierea nr. 399 din 30 octombrie 2019, dimpotrivă, aceștia interesându-se de stadiul cercetărilor și încunoștințând în scris organele de anchetă penală în legătură cu noua contestație adresată instanței supreme, după cum nu s-a identificat, în acest interval de timp, existența unor dificultăți de administrare a probelor, apariția unor elemente de extraneitate, intervenția unor modificări legislative sau incidența altor aspecte de natură să determine temporizarea cursului procesului și, astfel, să influențeze durata procedurii judiciare.

În acest sens, contrar susținerilor reprezentantului Ministerului Public, judecătorul de drepturi de libertăți arată că instituirea temporară a stării de urgență pe teritoriul României nu poate constitui o împrejurare aptă să justifice lipsa de ritmicitate a efectuării urmăririi penale, din

moment ce aceasta a fost decretată la data de 16 martie 2020 (Decretul Președintelui României nr. 195/2020, publicat în M. Of. nr. 212 din 16 martie 2020), deci ulterior expirării termenului de rezolvare a cauzei stabilit prin încheierea anterioară (29 februarie 2020), iar, mai mult, se constată că, pe durata existenței acesteia (până la 14 mai 2020, conform Decretului Președintelui României nr. 240/2020, publicat în M. Of. nr. 311 din 14 aprilie 2020), au fost realizate acte de urmărire penală, ce nu pot intra, însă, în evaluarea judecătorului în procedura de față, întrucât au fost efectuate după introducerea de către persoanele vătămate a contestației privind durata procesului și, implicit, ulterior datei în care dosarul de urmărire penală trebuia deja soluționat.

Așa fiind, în lipsa unor motive serioase și pertinente care să justifice inactivitatea organului de anchetă penală în perioada 30 octombrie 2019 - 17 ianuarie 2020 și, ulterior, până la data de 29 februarie 2020 și în condițiile în care urmărirea penală *in rem* a fost începută în speță la data de 10 iulie 2015, iar natura, obiectul și complexitatea dosarului nu îndreptățesc, în mod obiectiv, nesoluționarea acestuia în intervalele de timp fixate, în mod succesiv, de judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul instanței supreme, se apreciază că dreptul persoanelor vătămate A. și B. la rezolvarea cauzei într-un termen rezonabil a fost încălcat, sens în care trebuie avută în vedere și miza importantă a procesului pentru contestatori, aceștia pretinzându-se victime ale unor infracțiuni imputate unor reprezentanți ai puterii statale, în concret, unor procurori, ofițeri de poliție judiciară și lucrători ai Serviciului Român de Informații, în legătură cu presupuse fapte ce ar fi fost comise cu ocazia instrumentării dosarului penal în care cei doi au fost trimiși în judecată.

De altfel, încălcarea aceluiași drept și, implicit, a dispozițiilor art. 21 alin. (3) din Constituția României, art. 8 C. proc. pen. și art. 6 paragraf 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale a fost constatată și prin încheierile nr. 461 din 21 august 2017 și nr. 399 din 30 octombrie 2019 ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, situație în care s-au dispus măsuri pentru accelerarea procedurii, prin fixarea unor termene determinate în care organul judiciar avea obligația de a proceda la administrarea probelor și la efectuarea altor acte de urmărire penală, precum și la soluționarea cauzei, potrivit art. 327 C. proc. pen.

Aceste termene nu au fost, însă, respectate de organul de urmărire penală, fără să existe motive întemeiate care să justifice încălcarea lor, context în care judecătorul de drepturi și libertăți, constatând întemeiată, pentru toate considerentele anterior expuse, contestația promovată de persoanele vătămate, va stabili, în vederea accelerării procedurii, o nouă dată pentru soluționarea plângerilor penale formulate de acestea începând cu data de 19 iunie 2015 și al căror conținut este similar cu cel al sesizării introduse de D., apreciind că, raportat la datele concrete ale speței (data începerii urmăririi penale, probatoriul administrat până la acest moment, măsurile procesuale adoptate în cauză), o perioadă de 4 luni este suficientă pentru soluționarea cauzei într-unul din modurile prevăzute în art. 327 C. proc. pen.

În consecință, având în vedere toate argumentele prezentate, judecătorul de drepturi și libertăți, în temeiul art. 488⁶ alin. (1) și alin. (3) C. proc. pen., a admis contestația formulată de persoanele vătămate A. și B. privind durata procesului penal ce formează obiectul dosarului nr. X. al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție.

A stabilit termen pentru data de 16 ianuarie 2021, până la care procurorul să rezolve cauza nr. X. a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție, potrivit art. 327 C. proc. pen., precum și data de 1 martie

2021, până la care nu se va putea formula o nouă contestație cu privire la durata procesului penal.

21. Procedura de confiscare în cazul clasării. Trafic de influență

C. pen., art. 107, art. 112 alin. (1) lit. e), art. 291
C. proc. pen., art. 549¹

1. În cadrul procedurii reglementate în art. 549¹ C. proc. pen., judecătorul de cameră preliminară dispune, conform art. 112 alin. (1) lit. e) și art. 291 alin. (2) C. pen., confiscarea specială a sumei de bani dobândite prin săvârșirea faptei prevăzute în art. 291 alin. (1) C. pen., în cazul în care procurorul a dispus o soluție de clasare pentru traficul de influență, întrucât a intervenit prescripția răspunderii penale.

2. În procedura de confiscare în cazul clasării, judecătorul de cameră preliminară nu poate schimba temeiul soluției de clasare, neputând reține inexistența faptei [art. 16 alin. (1) lit. a) C. proc. pen.] în locul prescripției răspunderii penale [art. 16 alin. (1) lit. f) C. proc. pen.], ci se pronunță exclusiv cu privire la măsura de siguranță a confiscării.

I.C.C.J., Secția penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 70 din 30 ianuarie 2020

Prin încheierea din 7 noiembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția I penală, s-a dispus, în baza art. 549¹ alin. (5) lit. b) C. proc. pen., admiterea propunerii formulate de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție și s-a dispus confiscarea sumelor de 20.000 euro și respectiv 28.000 euro de la intimata A.

Pentru a dispune astfel, prima instanță a reținut, în esență, că, prin adresa din 20 mai 2019, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție a sesizat judecătorul de cameră preliminară din cadrul Curții de Apel București pentru a dispune luarea măsurii de siguranță a confiscării speciale a sumelor de 20.000 euro și respectiv 28.000 euro de la intimata A., în temeiul art. 549¹ C. proc. pen.:

- 20.000 euro (indicată în rechizitoriul din 17 octombrie 2018 al Direcției Naționale Anticorupție - Secția de combatere a corupției) - sumă primită de inculpata A., în perioada iulie-septembrie 2009, prin intermediul numitei B., de la membrii familiei C., rude ale numiților D. și E., pentru a-și trafica influența în calitate de judecător pe lângă colegii săi, magistrați judecători de la Curtea de Apel București, astfel încât aceștia să respingă recursurile promovate de Parchetul de pe lângă Tribunalul București împotriva încheierilor Tribunalului București din 21 iulie 2009, prin care s-a dispus punerea în libertate a numiților F. și G. și din 3 septembrie 2009, prin care s-a dispus punerea în libertate a numiților H., I., Î. și J. și

- 28.000 euro (indicată în rechizitoriul din 17 octombrie 2018 al Direcției Naționale Anticorupție - Secția de combatere a corupției) - sumă primită de inculpata A. în ultima decadă a lunii iulie 2009, prin intermediul numitei B. și a numitului K., de la membrii familiilor numiților L., M., N. și O., pentru a-și trafica influența asupra judecătorilor de la Curtea de Apel București și a-i determina pe aceștia să respingă recursul promovat de Parchetul de pe lângă Tribunalul

București împotriva încheierii din data de 14 iulie 2009, prin care au fost puși în libertate numiții L., M., N. și O.

S-a mai reținut că propunerea de confiscare specială a sumelor de 20.000 euro și respectiv 28.000 euro are la bază dispozițiile art. 112 alin. (1) lit. e) C. pen. și ale art. 291 alin. (2) C. pen., în referire la infracțiunile de trafic de influență.

Analizând actele și lucrările dosarului, curtea de apel a constatat că, prin rechizitoriul sus arătat, inculpata A. a fost trimisă în judecată pentru săvârșirea a 4 infracțiuni de luare de mită prevăzute în art. 289 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 7 lit. b) din Legea nr. 78/2000 (în forma modificată prin Legea nr. 187/2012) și art. 5 C. pen., prin același act de sesizare a instanței fiind dispuse și soluțiile de clasare, în temeiul art. 328 alin. (3) C. proc. pen. raportat la art. 16 alin. (1) lit. f) teza a II-a C. proc. pen. (pe motivul intervenirii prescripției răspunderii penale), față de aceeași inculpată pentru săvârșirea a 2 infracțiuni de trafic de influență, în modalitatea normativă prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 7 lit. b) din Legea nr. 78/2000 (în forma modificată prin Legea nr. 187/2012), constând în aceea că a primit, pe de o parte, în perioada iulie-septembrie 2009, prin intermediul numitei B., suma de 20.000 euro de la membrii familiei C., rude ale numiților D. și E., pentru a-și trafica influența în calitate de judecător pe lângă colegii săi magistrați, judecători de la Curtea de Apel București, astfel încât aceștia să respingă recursurile promovate de Parchetul de pe lângă Tribunalul București împotriva încheierilor pronunțate de Tribunalul București în data de 21 iulie 2009, prin care s-a dispus punerea în libertate a numiților F. și G. și în data de 3 septembrie 2009, prin care s-a dispus punerea în libertate a numiților H., I., Î. și J., iar, pe de altă parte, că, în ultima decadă a lunii iulie 2009, prin intermediul numiților B. și K., suma de 28.000 euro, de la membrii familiilor L., M., N. și O., pentru a-și trafica influența asupra judecătorilor de la Curtea de Apel București și a-i determina pe aceștia să respingă recursul promovat de Parchetul de pe lângă Tribunalul București împotriva încheierii din 14 iulie 2009, prin care au fost puși în libertate numiții L., M., N. și O.

Curtea de apel a mai arătat că pentru luarea măsurii de siguranță a confiscării, în cazul soluției de clasare, art. 549¹ C. proc. pen. prevede procedura specială care presupune sesizarea judecătorului de cameră preliminară de la instanța competentă, după expirarea termenului prevăzut la art. 339 alin. (4) C. proc. pen. ori, după caz, la art. 340 C. proc. pen. (în care soluția respectivă poate fi contestată, prin formularea unei plângeri, astfel cum în speță inculpata a învederat că deja a procedat) sau după pronunțarea hotărârii prin care acea plângere a fost definitiv respinsă.

S-a mai constatat că inculpata A. a contestat soluția de clasare pe calea procedurii prevăzute în art. 340 C. proc. pen., iar prin încheierea din 1 februarie 2019, pronunțată de Curtea de Apel București, a fost respinsă cererea acesteia care viza, între altele, schimbarea temeiului care a stat la baza soluției de clasare dispuse (prescripția răspunderii penale), reținându-se, în considerare, că soluția procurorului este legală și nu se impune modificarea temeiului clasării.

Totodată, curtea de apel a observat că, deși intimata susține că solicitarea sa vizează exclusiv analizarea cererii de confiscare a sumelor de 20.000 euro și respectiv 28.000 euro, în realitate, se tinde la o nouă analiză a temeiniciei soluției de clasare, prin intermediul procedurii prevăzute în art. 549¹ C. proc. pen., însă aceasta nu poate fi dispusă decât prin evaluarea soluției de clasare.

S-a mai arătat că respingerea cererii de confiscare nu poate fi decât urmare a aprecierii că infracțiunile de trafic de influență - la care se referă cele două sume de bani - fie nu există, fie nu sunt prevăzute de legea penală sau nu au fost săvârșite de inculpată cu forma de vinovăție prevăzută de lege, fie au fost săvârșite de inculpată sub imperiul unei cauze de neimputabilitate

sau justificative, adică exact ceea ce inculpata a solicitat în cadrul procedurii prevăzute în art. 340 C. proc. pen., respectiv în plângerea împotriva soluției de clasare, care a fost respinsă definitiv prin încheierea din 1 februarie 2019.

Or, curtea de apel a arătat că intimata a epuizat practic posibilitatea de a contesta temeinicia soluției de clasare, iar singura soluție care poate fi dispusă în procedura de față, raportat la momentul procesual și ținând seama de soluțiile dispuse anterior, o reprezintă admiterea cererii formulate de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție.

Împotriva încheierii din 7 noiembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția I penală, la data de 8 noiembrie 2019, intimata A. a formulat contestație.

În calea de atac promovată, intimata A. a solicitat, potrivit motivelor scrise și concluziilor orale formulate de apărătorul său ales, în temeiul art. 549¹ alin. (7) lit. b) C. proc. pen., admiterea contestației, desființarea încheierii atacate și, în rejudecare, în baza art. 549¹ alin. (5) lit. a) C. proc. pen., respingerea propunerii formulate de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție, privind confiscarea sumelor de 20.000 euro și 28.000 euro de la contestatoare, arătând că procedura jurisdicțională reglementată în dispozițiile art. 549¹ C. proc. pen. are un conținut de sine stătător, fiind diferită de cea reglementată în art. 340 C. proc. pen., precizând, totodată, că a uzat de ambele mijloace procedurale pentru a demonstra nelegalitatea soluției de clasare dispusă prin rechizitoriu, împrejurare în care și solicitarea de confiscare a celor două sume de bani este nelegală și netemeinică.

Analizând contestația formulată de intimata A. împotriva încheierii din 7 noiembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția I penală, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că aceasta este nefondată, pentru următoarele considerente:

Potrivit dispozițiilor art. 549¹ C. proc. pen., în cazul în care procurorul a dispus clasarea și sesizarea judecătorului de cameră preliminară în vederea luării măsurii de siguranță a confiscării speciale, ordonanța de clasare, însoțită de dosarul cauzei, se înaintează instanței căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță, după expirarea termenului prevăzut la art. 339 alin. (4) ori, după caz, la art. 340 sau după pronunțarea hotărârii prin care plângerea a fost respinsă. Totodată, potrivit art. 549¹ alin. (6) C. proc. pen., în termen de 3 zile de la comunicarea încheierii, procurorul și persoanele prevăzute la alin. (3) pot face, motivat, contestație.

Măsura de siguranță prevăzută în art. 112 alin. (1) lit. e) C. pen. (confiscarea bunurilor dobândite prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală) intervine în condițiile art. 107 C. pen. (dacă există o stare de pericol ce trebuie înlăturată și pentru preîntâmpinarea săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală). Cu referire la infracțiunile de trafic de influență, conform alin. (2) al art. 291 C. pen., banii, valorile sau orice alte bunuri primite sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

În acest context, Înalta Curte de Casație și Justiție arată că măsurile de siguranță sunt sancțiuni de drept penal, dispuse de instanța de judecată împotriva persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală, pentru a înlătura o stare de pericol generatoare de noi fapte prevăzute de legea penală. Prin urmare, incidența aplicării lor nu este determinată de existența răspunderii penale pentru fapta săvârșită, ci de existența stării de pericol relevantă pentru acea faptă.

De altfel, trebuie precizat că, în jurisprudența sa constantă, instanța supremă a apreciat că „măsurile de siguranță a confiscării speciale se dispun și în ipoteza în care a intervenit prescripția

răspunderii penale, întrucât scopul lor este înlăturarea unei stări de pericol și preîntâmpinarea săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală, putând fi luate chiar dacă făptuitorului nu i se aplică o pedeapsă. Prescripția operează numai în ce privește răspunderea penală, iar nu și în ce privește măsurile de siguranță” (fostul Tribunal Suprem, decizia nr. 614/1984).

Examinând actele și lucrările dosarului, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, prin rechizitoriul din 17 octombrie 2018 al Direcției Naționale Anticorupție - Secția de combatere a corupției, inculpata A. a fost trimisă în judecată pentru săvârșirea a 4 infracțiuni de luare de mită prevăzute în art. 289 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 7 lit. b) din Legea nr. 78/2000 (în forma modificată prin Legea nr. 187/2012) și art. 5 C. pen., prin același act de sesizare a instanței fiind dispuse și soluțiile de clasare, în temeiul art. 328 alin. (3) C. proc. pen. raportat la art. 16 alin. (1) lit. f) teza a II-a C. proc. pen. (pe motivul intervenirii prescripției răspunderii penale), față de aceeași inculpată pentru săvârșirea a 2 infracțiuni de trafic de influență, în modalitatea normativă prevăzută în art. 291 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 7 lit. b) din Legea nr. 78/2000 (în forma modificată prin Legea nr. 187/2012), constând în aceea că a primit, pe de o parte, în perioada iulie-septembrie 2009, prin intermediul numitei B., suma de 20.000 euro de la membrii familiei C., rude ale numiților D. și E., pentru a-și trafica influența în calitate de judecător pe lângă colegii săi magistrați, judecători de la Curtea de Apel București, astfel încât aceștia să respingă recursurile promovate de Parchetul de pe lângă Tribunalul București împotriva încheierilor pronunțate de Tribunalul București în data de 21 iulie 2009, prin care s-a dispus punerea în libertate a numiților F. și G. și în data de 3 septembrie 2009, prin care s-a dispus punerea în libertate a numiților H., I., Î. și J., iar, pe de altă parte, că, în ultima decadă a lunii iulie 2009, prin intermediul numiților B. și K., suma de 28.000 euro, de la membrii familiilor L., M., N. și O., pentru a-și trafica influența asupra judecătorilor de la Curtea de Apel București și a-i determina pe aceștia să respingă recursul promovat de Parchetul de pe lângă Tribunalul București împotriva încheierii din 14 iulie 2009, prin care au fost puse în libertate respectivele persoane.

Se mai constată că împotriva dispozițiilor de clasare din rechizitoriul din 17 octombrie 2018 al Direcției Naționale Anticorupție - Secția de combatere a corupției, petenta A. a formulat plângere, în temeiul art. 340 C. proc. pen., solicitându-se schimbarea temeiului de drept de clasare, din art. 16 alin. (1) lit. f) C. proc. pen. în art. 16 alin. (1) lit. a) C. proc. pen., iar, prin încheierea din 1 februarie 2019 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția I penală, plângerea a fost respinsă, ca nefondată, reținându-se că soluțiile de clasare sunt legale și temeinice, neimpunându-se schimbarea temeiului juridic al clasării sub aspectul celor două infracțiuni.

Mai trebuie precizat că procedura plângerii împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată este distinctă de cea a confiscării speciale prevăzute în art. 549¹ C. proc. pen. Așadar, contrar susținerilor apărării, judecătorul de cameră preliminară chemat să soluționeze cererea de confiscare specială trebuie să aprecieze asupra îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege, putând dispune oricare dintre soluțiile prevăzute în art. 549¹ alin. (5) C. proc. pen.

Înalta Curte de Casație și Justiție mai arată că, potrivit considerentelor Deciziei nr. 16 din 10 mai 2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în procedura de confiscare în cazul clasării, reglementată în art. 549¹ C. proc. pen., judecătorul de cameră preliminară nu analizează trăsăturile esențiale ale infracțiunii, ci se pronunță exclusiv asupra confiscării bunurilor prin raportare la prevederile art. 107 C. pen.

Făcând referire la considerentele Deciziei nr. 166 din 17 martie 2015 a Curții Constituționale, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut că, prin modificarea dispozițiilor art. 549¹ C. proc. pen., prin art. II pct. 128 din O. U. G. nr. 18/2016, legiuitorul nu a prevăzut posibilitatea ca, în cadrul procedurii de confiscare în cazul clasării, judecătorul de cameră preliminară să schimbe temeiul de drept al soluției de clasare adoptate inițial și nici posibilitatea să decidă cu privire la fondul cauzei - respectiv cu privire la elementele esențiale ale raportului de conflict - faptă, persoană și vinovăție, împrejurare în care considerentele Deciziei nr. 166 din 17 martie 2015 a Curții Constituționale și-au încetat aplicabilitatea, întrucât nu pot modifica textul legal peste voința legiuitorului.

În acest context, Înalta Curte de Casație și Justiție, în acord cu judecătorul de cameră preliminară de la instanța de fond, apreciază că prin criticile formulate se tinde la o nouă analiză a temeiniciei soluției de clasare, prin intermediul procedurii prevăzute în art. 549¹ C. proc. pen., însă aceasta nu poate fi dispusă decât prin o nouă evaluare a soluției de clasare, definitiv constatată prin încheierea din 1 februarie 2019 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția I penală, împrejurarea că aceasta nu este în detaliu motivată neputând da naștere la o altă cale de atac, prin intermediul căreia să poată fi reexaminată respectiva hotărâre.

Altfel spus, nemulțumirile contestatoarei față de soluția de respingere a plângerii formulate în temeiul art. 340 C. proc. pen. nu pot fi analizate în cadrul procedurii prevăzute în art. 549¹ C. proc. pen., întrucât aceasta este o procedură specifică prevăzută exclusiv în considerarea cazurilor de clasare dispuse de procuror pentru infracțiuni cu privire la care s-a stabilit necesitatea impunerii unor măsuri de siguranță, în raport cu dispoziția de clasare, definitiv constatată.

În speță, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că intimata A. a săvârșit două fapte prevăzute de legea penală, pentru care s-a constatat, în mod definitiv, că s-a împlinit termenul de prescripție a răspunderii penale, măsura de siguranță a confiscării speciale prevăzută în dispozițiile art. 112 alin. (1) lit. e) C. pen. și art. 291 alin. (2) C. pen. fiind pe deplin operantă în cauză, întrucât sumele de bani de 20.000 euro, respectiv 28.000 euro au fost dobândite prin săvârșirea celor două infracțiuni de trafic de influență (indicate în rechizitoriul din 17 octombrie 2018 al Direcției Naționale Anticorupție - Secția de combatere a corupției), fiind astfel îndeplinite condițiile de luare a măsurii de siguranță.

Pentru considerentele arătate, în conformitate cu dispozițiile art. 549¹ alin. (7) lit. a) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca nefondată, contestația formulată de intimata A. împotriva încheierii din 7 noiembrie 2019 pronunțată de Curtea de Apel București, Secția I penală.

V. Executarea hotărârilor penale

22. Executarea obligației de plată a despăgubirilor civile. Ridicarea sechestrului asigurator

C. proc. pen., art. 581

În raport cu prevederile art. 581 C. proc. pen. - conform cărora dispozițiile din hotărârea penală privitoare la despăgubirile civile se execută potrivit legii civile -, în faza executării hotărârilor penale, competența de a constata executarea obligației de plată a despăgubirilor civile și de a soluționa cererea subsecventă de ridicare a sechestrului asigurator

instituit în vederea garantării reparării pagubei produse prin infracțiune îi revine instanței civile competente material și teritorial.

I.C.C.J., Secția penală, încheierea nr. 100 din 25 februarie 2020

Prin cererea formulată la data de 22 mai 2019 și înregistrată pe rolul Judecătoriei Sectorului 5 București, reclamantul A. a chemat în judecată pe pârâta Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, solicitând ridicarea sechestrului asigurător aplicat asupra terenului înscris în Cartea funciară nr. X. a localității B. și a imobilelor situate în București, Sector 5, motivat de împrejurarea că și-a executat integral obligațiile de plată instituite în sarcina sa, după cum reiese din certificatul de atestare fiscală din 22 ianuarie 2019 și din certificatul de atestare fiscală din 21 ianuarie 2019.

Prin sentința civilă nr. 7628 din 1 noiembrie 2019, Judecătoria Sectorului 5 București, Secția a II-a civilă a admis excepția necompetenței materiale invocată de pârâta Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism și, în consecință, a declinat competența de soluționare a cererii formulate de reclamantul A. în contradictoriu cu pârâta Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, având ca obiect ridicarea sechestrului asigurător, în favoarea Tribunalului Gorj.

În esență, în considerentele hotărârii de declinare, Judecătoria Sectorului 5 București a reținut că dispozițiile art. 957 alin. (1) C. proc. civ. se coroborează în procedura civilă cu cele ale art. 954 alin. (1) din același cod, potrivit cu care cererea de sechestrul asigurător se adresează instanței care este competentă să judece procesul în primă instanță, respectiv aceeași instanță care l-a instituit.

A constatat că, în speță, reclamantul solicită ridicarea unui sechestrul dispus prin sentința penală nr. 213 din 23 aprilie 2014 a Tribunalului Gorj, invocând îndeplinirea integrală a obligațiilor de plată instituite în sarcina sa, fără să critice acte întocmite ulterior de organele fiscale în scopul realizării măsurilor asigurătorii dispuse; prin urmare, nu formulează o contestație „asupra modului de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii” și astfel competența nu aparține instanței civile, potrivit art. 250 alin. (8) C. proc. pen., ci Tribunalului Gorj, ca instanță ce a menținut sechestrul prin sentința penală nr. 213 din 23 aprilie 2014.

Prin sentința penală nr. 11 din 15 ianuarie 2020, Tribunalul Gorj, Secția penală, a admis excepția necompetenței materiale și a declinat competența de soluționare a cauzei având ca obiect contestarea măsurii asigurătorii (art. 250 C. proc. pen.) - ridicarea sechestrului asigurător formulată de către petentul A. în favoarea Judecătoriei Sectorului 5 București.

A constatat ivit conflictul negativ de competență și a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală pentru soluționarea acestuia.

Pentru a se pronunța în acest sens, a reținut, în esență, că, după pronunțarea hotărârii definitive în procesul penal, bunurile aflate sub puterea măsurii asigurătorii urmează a fi supuse dispozițiilor prevăzute în hotărârea penală, respectiv urmează a fi restituite proprietarului, confiscate sau valorificate în vederea executării obligațiilor civile. Codul de procedură penală reglementează modalitățile speciale de valorificare a bunurilor sechestrate înainte de rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, în cadrul procedurilor prevăzute în art. 252¹ C. proc. pen., proceduri care nu își găsesc aplicarea în cauza de față, întrucât hotărârea penală în cauză este definitivă.

A constatat că, potrivit art. 19 alin. (5) C. proc. pen., repararea prejudiciului material sau moral se face potrivit legii civile. În consecință, orice aspect privind repararea prejudiciului

material sau moral în conformitate cu dispozițiile hotărârii penale definitive se face potrivit legii civile, inclusiv aspectele privind executarea silită a obligațiilor civile, implicit dispunerea asupra măsurilor asigurătorii instituite în cauză.

Având în vedere că prin sentința penală nr. 213 pronunțată la data de 23 aprilie 2014 de Tribunalul Gorj, Secția penală, definitivă prin decizia penală nr. 1013 din 7 iulie 2015 a Curții de Apel Craiova, inculpatul A. a fost obligat la plata unor obligații civile, iar asupra bunurilor sale a fost dispusă o măsură asigurătorie, soluționarea oricăror aspecte privind plata obligațiilor civile, inclusiv eventuala constatare a stingerii acestor obligații, o eventuală ridicare a sechestrului instituit asupra bunurilor sau valorificarea bunurilor sechestrate urmează a fi soluționată de instanța civilă competentă, la sesizarea persoanei interesate, fie că această persoană este proprietarul bunului sechestrat, în speță inculpatul, părțile civile sau custodele bunului sechestrat care are interes să fie descărcat de custodia bunului.

Codul de procedură penală reglementează doar luarea și menținerea măsurilor asigurătorii în cursul procesului penal [art. 249 - 252; art. 397 alin. (2) și (5)], necuprinzând însă nicio dispoziție privind ridicarea măsurilor asigurătorii, astfel că sunt aplicabile dispozițiile Codului de procedură civilă.

A concluzionat că atributul instanței penale privind măsurile asigurătorii instituite într-o cauză de această natură vizează, potrivit dispozițiilor art. 249 și art. 250 alin. (1) - (7) C. proc. pen., soluționarea eventualelor contestații privitoare la aceste măsuri până la rămânerea definitivă a hotărârii, după această dată competența în materie revenind instanței civile.

Înalta Curte de Casație și Justiție, analizând conflictul negativ de competență ivit între Tribunalul Gorj și Judecătoria Sectorului 5 București cu privire la competența materială de soluționare a cererii formulate de petentul A., constată următoarele:

Potentului A. a solicitat, în temeiul art. 957 alin. (1) C. proc. civ., ridicarea măsurii sechestrului asigurător care afectează anumite bunuri imobile proprietatea acestuia, menținută prin sentința penală nr. 213 pronunțată la data de 23 aprilie 2014 de Tribunalul Gorj, Secția penală, definitivă prin decizia penală nr. 1013 din 7 iulie 2015 a Curții de Apel Craiova, în scopul garantării recuperării prejudiciului produs persoanelor vătămate constituite părți civile în procesul penal, urmare a admiterii unora dintre acțiunile civile promovate în procesul penal și obligării inculpatului A., în solidar cu alți coînculpați, la plata prejudiciilor reținute în sentința penală nr. 213 din 23 aprilie 2014 a Tribunalului Gorj, Secția penală. În motivarea cererii, petentul a susținut că și-a executat, în mod integral, obligațiile de plată instituite în sarcina sa.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, în prezent, procesul penal în care a fost inculpat petentul A. se află în faza de executare a hotărârii, context în care constatarea executării obligației de plată a prejudiciului cauzat părților civile se face în conformitate cu dispozițiile art. 581 C. proc. pen., care prevăd: „Dispozițiile din hotărârea penală privitoare la despăgubirile civile și la cheltuielile judiciare cuvenite părților se execută potrivit legii civile.”

Pe cale de consecință, cererea de ridicare a sechestrului, măsură subsecventă constatării îndeplinirii obligațiilor civile, urmează același regim, indiferent dacă hotărârea definitivă a instanței penale a fost sau nu pusă în executare, neexistând nicio rațiune pentru care competența materială și funcțională de soluționare a cererii de ridicare a sechestrului să fie condiționată de începerea executării silite împotriva condamnatului-debitor.

Interpretarea sistematică a dispozițiilor normative privind măsurile asigurătorii în procesul penal (art. 249 și urm. C. proc. pen.) susține concluzia că în faza de executare a hotărârii competența cu privire la cererile privind despăgubirile civile este dată *de plano* instanței civile, cu excepția contestației la executare formulate în temeiul dispozițiilor art. 598 alin. (1) lit. a), b)

și c) C. proc. pen., expres prevăzută în art. 600 alin. (1) C. proc. pen., în condițiile în care este reglementată competența instanței penale în ceea ce privește luarea, ridicarea, modul de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii a sechestrului doar în fazele de urmărire penală și de judecată ale procesului penal. Odată cu pronunțarea hotărârii, prorogarea de competență a instanței penale cu privire la acțiunea civilă încetează. Astfel, conform dispozițiilor art. 250 alin. (8) și art. 252⁴ alin. (4) C. proc. pen., în faza de executare a hotărârii penale, „asupra modului de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii” sau „împotriva modului de aducere la îndeplinire a încheierii sau a hotărârii judecătorești de valorificare a bunurilor mobile sechestrate”, „se poate face contestație potrivit legii civile.”

Și dispozițiile art. 453 alin. (2) C. proc. pen., care prevăd competența exclusivă a instanței civile de a soluționa cererile de revizuire a hotărârilor judecătorești penale definitive cu privire la latura civilă, susțin prorogarea de competență a instanței penale cu privire la acțiunea civilă doar pentru faza de judecată a procesului penal, nu și pentru cea de executare.

Competența de ridicare a măsurii asigurătorii, în lipsa unei reglementări exprese, nu se poate stabili în aplicarea principiului simetriei juridice, așa cum solicită reprezentantul Ministerului Public, pentru că, pe de o parte, acesta nu este aplicabil în dreptul public, așa cum a statuat Curtea Constituțională în jurisprudența sa (a se vedea Deciziile nr. 147/2007 și nr. 731/2012), iar, pe de altă parte, în baza acestui principiu, competența ar aparține organului care a instituit măsura asigurătorie, în speță procurorul, care nu mai poate dispune măsuri într-o cauză în care s-a dezinvestit prin întocmirea rechizitoriului și sesizarea instanței.

Prin urmare, după rămânerea definitivă a hotărârii, soluționarea cererii de ridicare a sechestrului asigurător revine instanței civile competente material și teritorial, în speță Judecătoria Sectorului 5 București, Secția a II-a civilă.

În consecință, în baza art. 51 C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit competența de soluționare a cauzei privind pe petentul A. în favoarea Judecătoria Sectorului 5 București, Secția a II-a civilă, instanță căreia i s-a trimis dosarul.

23. Contestație la executare. Concurs de infracțiuni. Pedepse privative de libertate aplicate prin două hotărâri definitive distincte de condamnare pronunțate de instanțele statelor membre ale Uniunii Europene recunoscute și puse în executare pe teritoriul României printr-o unică hotărâre a curții de apel. Instanța competentă

C. proc. pen., art. 598 alin. (1) lit. c)
Legea nr. 302/2004, art. 166

În raport cu dispozițiile art. 166 alin. (6) lit. b) și alin. (8) lit. b) din Legea nr. 302/2004 - care atribuie curții de apel competența în materia adaptării pedepselor -, în ipoteza concursului de infracțiuni, contestația la executare privind durata pedepselor privative de libertate aplicate prin două hotărâri definitive distincte de condamnare pronunțate de instanțele unui stat membru al Uniunii Europene, recunoscute și puse în executare pe teritoriul României printr-o unică hotărâre pronunțată de curtea de apel, se încadrează în dispozițiile art. 598 alin. (1) lit. c) C. proc. pen. și se soluționează de către curtea de apel, ca instanță care a pronunțat hotărârea ce se execută, conform art. 598 alin. (2) C. proc. pen. și ca instanță care are competență exclusivă în materia adaptării pedepselor în baza Legii nr. 302/2004.

Prin cererea înregistrată pe rolul Curții de Apel Oradea, Secția penală și pentru cauze cu minori, la data de 22 noiembrie 2019, judecătorul delegat din cadrul Compartimentului executări penale al Curții de Apel Oradea, având în vedere dispozițiile sentinței penale nr. 83/PI/2019 din 25 septembrie 2019, pronunțată de Curtea de Apel Oradea, a sesizat Judecătoria Sectorului 5 București pentru a aprecia asupra incidenței prevederilor art. 585 alin. (1) lit. a) C. proc. pen. cu privire la pedepsele aplicate persoanei condamnate A. de către autoritățile judiciare belgiene și recunoscute de Curtea de Apel Oradea.

La data de 10 decembrie 2019, Judecătoria Sectorului 5 București a trimis sesizarea, pe cale administrativă, judecătorului delegat din cadrul Biroului executări penale al Curții de Apel Oradea, pentru a se aprecia asupra dispozițiilor art. 598 alin. (1) lit. c) C. proc. pen.

Prin sentința penală nr. 4/PI din 22 ianuarie 2020, Curtea de Apel Oradea a calificat obiectul cauzei ca fiind o cerere de modificare a pedepselor în sensul dispozițiilor art. 585 C. proc. pen. și a declinat competența de judecare a cauzei privindu-l pe condamnatul A. în favoarea Tribunalului București.

Pentru a hotărî astfel, plecând de la conținutul concret al sesizării formulate din oficiu de către judecătorul delegat din cadrul Biroului executări penale al Curții de Apel Oradea privind pe condamnatul A., Curtea de Apel Oradea a reținut, în esență, că prin sentința penală nr. 83/PI/2019 din 25 septembrie 2019, definitivă prin neapelare la data de 14 octombrie 2019, în baza art. 166 alin. (3) și (6) raportat la art. 167 din Legea nr. 302/2004, s-a dispus recunoașterea și punerea în executare a deciziei penale nr. C/598/2018 din data de 29 mai 2018, pronunțată de Curtea de Apel Antwerpen, definitivă la data de 9 iulie 2018, prin care s-a dispus condamnarea lui A. la o pedeapsă de 30 ani închisoare în regim de detenție, pentru comiterea infracțiunilor de omor calificat, prevăzută în art. 392 - 394 C. pen. belgian, având corespondent în art. 188 - 189 alin. (1) lit. a) C. pen. român și lipsire de libertate, prevăzută în art. 434 C. pen. belgian, având corespondent în art. 205 C. pen. român și a sentinței penale nr. 5325 din data de 12 noiembrie 2010, pronunțată de Tribunalul de primă instanță Antwerpen, definitivă la data de 22 decembrie 2010, prin care s-a dispus condamnarea lui A. la o pedeapsă de 15 luni închisoare, pentru comiterea infracțiunii de furt calificat, prevăzută în art. 461 C. pen. belgian, având corespondent în art. 228 C. pen. român, cu aplicarea art. 77 lit. a) C. pen. român, fără a proceda concomitent la contopirea acestora, în raport cu forma de pluralitate de infracțiuni existentă.

În contextul factual reținut, Curtea de Apel Oradea a notat că, dat fiind specificul procedurii de recunoaștere și punere în executare pe teritoriul României a pedepselor sau măsurilor privative de libertate aplicate de instanțele altor state membre ale Uniunii Europene, reglementată în art. 162 și urm. din Legea nr. 302/2004 și soluțiile limitative [rezultate din dispozițiile art. 166 alin. (6) din aceeași lege] care pot fi dispuse în cadrul unei astfel de proceduri, contopirea pedepselor aplicate în baza unor hotărâri penale străine distincte, recunoscute de instanța română printr-o singură hotărâre, reprezintă o operațiune subsecventă, realizată în condițiile art. 585 alin. (1) lit. a) C. proc. pen.

Prin urmare, a apreciat că în cauza pendinte nu sunt incidente dispozițiile art. 598 alin. (1) lit. c) C. proc. pen., cu referire la instituția adaptării pedepsei [adaptarea pedepsei reprezentând unul din aspectele supuse analizei în chiar procedura de recunoaștere, față de dispozițiile art. 166 alin. (6) din Legea nr. 302/2004], ci dispozițiile art. 585 C. proc. pen., referitoare la alte modificări de pedeapsă.

Având în vedere că, în raport de conținutul sentinței penale nr. 83/PI/2019 din 25 septembrie 2019, pronunțată de către Curtea de Apel Oradea, tribunalul este competent să judece în primă instanță infracțiunile ce au făcut obiectul condamnării și ulterior recunoașterii, în baza art. 50 C. proc. pen. raportat la art. 585 alin. (2) C. proc. pen., cu aplicarea art. 36 C. proc. pen., a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului București, instanță corespunzătoare în grad instanței de executare, în a cărei circumscripție se află locul de deținere a condamnatului A.

Prin sentința penală nr. 625 din 22 iunie 2020, ca urmare a admiterii excepției necompetenței materiale a instanței, invocată din oficiu, Tribunalul București, în baza art. 50 C. proc. pen. raportat la art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C. proc. pen., a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Curții de Apel Oradea.

Totodată, constatând intervenit conflictul negativ de competență, în temeiul art. 51 C. proc. pen., a înaintat cauza Înaltei Curți de Casație și Justiție, instanța ierarhic superioară comună, pentru regulator de competență.

Pentru a pronunța această soluție, Tribunalul București a reținut, în esență, că numitul A. se află în executarea mandatului de executare a pedepsei închisorii din 15 octombrie 2019, emis de Curtea de Apel Oradea în baza sentinței penale nr. 83/PI/2019 din 25 septembrie 2019, definitivă prin neapelare, prin care a fost admisă cererea de transfer a persoanei condamnate A. din Belgia în România, au fost recunoscute două hotărâri de condamnare din Belgia (de 30 de ani închisoare și respectiv de 15 luni închisoare) și puse în executare fără adaptarea pedepselor aplicate de instanțele belgiene, în considerarea dispozițiilor prevăzute de Legea nr. 302/2004, pentru a nu depăși limita maximă generală a pedepsei închisorii de 30 de ani.

Având în vedere cele expuse, Tribunalul București a considerat faptul că sesizarea din cauza pendinte constituie o contestație la executare întemeiată pe dispozițiile art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a C. proc. pen. (respectiv împiedicare la executare) și competența aparține instanței care a pronunțat hotărârea ce se execută, respectiv Curții de Apel Oradea, Secția penală.

Cauza a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, la data de 2 iulie 2020.

Analizând conflictul negativ de competență ivit între Curtea de Apel Oradea și Tribunalul București, constată următoarele:

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că pentru stabilirea instanței căreia îi revine competența materială de soluționare a sesizării este esențială calificarea juridică a acesteia în raport cu motivele invocate și finalitatea urmărită.

Analizând conținutul cererii introductive, se observă că judecătorul delegat din cadrul Compartimentului executări penale al Curții de Apel Oradea a solicitat Judecătoriei Sectorului 5 București să aprecieze asupra incidenței prevederilor art. 585 alin. (1) lit. a) C. proc. pen. în cazul pedepselor aplicate prin sentința penală nr. 83/PI/2019 pronunțată la data de 25 septembrie 2019 de Curtea de Apel Oradea, rămasă definitivă prin neapelare.

Prin sentința penală amintită s-a admis sesizarea Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Oradea și s-a dispus recunoașterea și punerea în executare a deciziei penale nr. C/598/2018 din data de 29 mai 2018, pronunțată de Curtea de Apel Antwerpen, definitivă la data de 9 iulie 2018, prin care A. a fost condamnat la o pedeapsă de 30 ani închisoare pentru comiterea infracțiunilor de omor calificat, prevăzută în art. 392 - 394 C. pen. belgian, având corespondent în art. 188 - 189 alin. (1) lit. a) C. pen. român și lipsire de libertate, prevăzută în art. 434 C. pen. belgian, având corespondent în art. 205 C. pen. român, precum și a sentinței penale nr. 5325 din 12 noiembrie 2010, pronunțată de Tribunalul de primă instanță Antwerpen, definitivă la data de 22

decembrie 2010, prin care s-a dispus condamnarea aceleiași persoane la o pedeapsă de 15 luni închisoare, pentru comiterea infracțiunii de furt calificat, prevăzută în art. 461 C. pen. belgian, având corespondent în art. 228 C. pen. român, cu aplicarea art. 77 lit. a) C. pen. român.

În consecință, s-a dispus transferarea persoanei condamnate A., în vederea continuării executării pedepselor menționate într-un penitenciar din România, fiind dedusă perioada executată de la data de 27 mai 2015 până la zi.

Sesizarea judecătorului delegat a fost motivată de faptul că durata pedepsei astfel stabilite depășește limita maximă de 30 de ani închisoare prevăzută de legislația penală din România.

Potrivit art. 585 alin. (1) C. proc. pen.: „Pedeapsa pronunțată poate fi modificată, dacă la punerea în executare a hotărârii sau în cursul executării pedepsei se constată, în baza unei alte hotărâri definitive, existența vreuneia dintre următoarele situații: a) concursul de infracțiuni; b) recidiva; c) pluralitatea intermediară; d) acte care intră în conținutul aceleiași infracțiuni.” Ca atare, norma juridică purtând denumirea marginală „alte modificări de pedeapsă” vizează situațiile în care față de aceeași persoană au fost pronunțate două sau mai multe hotărâri de condamnare pentru infracțiuni pentru care legea penală prevede un anumit tratament sancționator, care însă nu a putut fi aplicat în contextul în care infracțiunile au făcut obiectul de judecată al unor cauze distincte, premisă ce nu se regăsește în cauza de față.

Astfel, se observă că pedepsele în a căror executare se află persoana condamnată, deși au fost aplicate prin hotărâri distincte, acestea au fost pronunțate de autorități judiciare din alte state și ulterior recunoscute de instanța română prin aceeași hotărâre.

Or, într-o astfel de ipoteză revine instanței sesizate cu cererea de transfer să verifice natura și durata pedepsei aplicate. Astfel, art. 166 alin. (6) lit. b) din Legea nr. 302/2004 statuează că: „Instanța examinează hotărârea judecătorească străină, verifică lucrările dosarului și, în baza celor constatate, pronunță una din următoarele soluții: (...) b) în cazul în care natura sau durata pedepsei aplicate de instanța străină nu corespunde cu natura sau durata pedepsei prevăzute de legea penală română pentru infracțiuni similare, adaptează, prin sentință, pedeapsa aplicată de instanța statului emitent, potrivit alin. (8) și (9).”

În conformitate cu dispozițiile art. 166 alin. (8) lit. b) din Legea nr. 302/2004, eventuala adaptare a pedepsei aplicate de statul emitent, atunci când durata acesteia depășește limita maximă specială a pedepsei prevăzute de legea penală română pentru aceeași infracțiune sau limita maximă generală a pedepsei închisorii prevăzute de legea penală română ori atunci când durata pedepsei rezultante aplicate în cazul unui concurs de infracțiuni depășește totalul pedepselor stabilite pentru infracțiuni concurente sau limita maximă generală a pedepsei închisorii admisă de legea penală română, este de competența exclusivă a instanței investite cu soluționarea recunoașterii.

Ca atare, în mod corect, Tribunalul București a considerat că cererea introductivă constituie o contestație la executare, situația petentului nefiind dintre cele ce se circumscriu procedurii reglementate în art. 585 C. proc. pen. De altfel, în ce privește concursul de infracțiuni, prin Decizia nr. 23/2009 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în recurs în interesul legii, s-a stabilit că prevederile referitoare la conversiunea condamnării, cuprinse în legea română privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, se referă explicit și exclusiv la incompatibilitatea duratei pedepsei rezultante cu legislația română, iar nu la incompatibilitatea dintre sistemele prin care se ajunge la aplicarea unei pedepse rezultante pentru un concurs de infracțiuni, fie sistemul cumulului aritmetic, fie sistemul cumulului juridic. Prevederile menționate, a căror incidență este condiționată de existența unei incompatibilități între durata pedepsei aplicate și legislația română, nu pot constitui deci temeiul legal pentru înlocuirea

modalității prin care se ajunge la stabilirea pedepsei rezultante, în conformitate cu legislația statului de condamnare, într-o astfel de situație procedura instituită de art. 585 C. proc. pen. fiind inaplicabilă.

Astfel, procedura reglementată în art. 598 alin. (1) lit. c) C. proc. pen. este singura care asigură posibilitatea analizării efective a aspectelor menționate în sesizare și care ar putea oferi un remediu adecvat situației juridice a persoanei condamnate.

Or, potrivit art. 598 alin. (2) C. proc. pen., în cazul prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. c) C. proc. pen., competența revine instanței care a pronunțat hotărârea ce se execută, curtea de apel având, de altfel, potrivit legii, competență exclusivă asupra chestiunilor supuse dezbaterii.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 51 alin. (6) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit competența de soluționare a cauzei privind pe condamnatul A. în favoarea Curții de Apel Oradea, instanță căreia i s-a trimis dosarul.

VI. Proceduri prevăzute în legi speciale

24. Mandat european de arestare. Menținerea arestării în vederea predării

Legea nr. 302/2004, art. 104, art. 113

După rămânerea definitivă a hotărârii de predare a persoanei solicitate în baza unui mandat european de arestare, instanța poate dispune prin încheiere menținerea arestării în vederea predării pentru o perioadă de 30 de zile, cu respectarea duratei totale a arestării de 180 de zile prevăzută în art. 104 alin. (10) din Legea nr. 302/2004, în ipoteza în care constată, conform art. 113 alin. (2) din Legea nr. 302/2004, că din motive independente de voința autorităților române sau ale statului emitent - constând, de exemplu, în reducerea zborurilor dintre statul român și statul emitent, ca efect al situației epidemiologice internaționale determinate de răspândirea infecțiilor cauzate de coronavirusul SARS-CoV-2 - predarea nu se poate efectua în termenul stabilit de către Centrul de Cooperare Polițienească Internațională din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române și autoritatea competentă a statului emitent.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 472 din 13 august 2020

Prin încheierea nr. 83/F din 5 august 2020, pronunțată de Curtea de Apel Pitești, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, s-au dispus următoarele:

În baza art. 104 alin. (9) și (10) din Legea nr. 302/2004, s-a menținut măsura arestării preventive în vederea predării a persoanei solicitate A., pe o perioadă de 30 zile, începând cu data de 6 august 2020, până la data de 4 septembrie 2020, inclusiv.

Totodată, s-a dispus ca hotărârea să fie notificată persoanei solicitate, autorității judiciare italiene, Centrului de Cooperare Polițienească Internațională din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române - Biroul Sirene, Ministerului Justiției - Direcția Drept Internațional și Tratatate - Serviciul Cooperare Judiciară Internațională în Materie Penală și Inspectoratului Județean de Poliție Vâlcea - Centrul de Reține și Arestare Preventivă.

Pentru a pronunța această soluție, Curtea de Apel Pitești a reținut, în esență, următoarele:

Prin adresa din 4 august 2020, emisă de Ministerul Afacerilor Interne - Inspectoratul General al Poliției Române - Centrul de Cooperare Polițienească Internațională din cadrul

Inspectoratului General al Poliției Române - Biroul Sirene, s-a transmis Curții de Apel Pitești solicitarea formulată de autoritatea judiciară din Italia, respectiv de Tribunalul Genova - Biroul judecătorului pentru cercetări preliminare, privind executarea mandatului european de arestare emis pe numele persoanei solicitate A., la data de 20 mai 2020.

Prin sentința nr. 64/F din 7 iulie 2020, pronunțată de Curtea de Apel Pitești, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, a fost autorizată predarea persoanei solicitate A. către autoritatea judiciară din Italia, dispunându-se arestarea acesteia în vederea predării pe o perioadă de 30 zile și predarea ei către autoritatea judiciară solicitantă cu respectarea termenelor prevăzute în art. 104 alin. (10) și art. 112 din aceeași lege.

La data de 4 august 2020, Ministerul Afacerilor Interne - Inspectoratul General al Poliției Române - Centrul de Cooperare Polițienească Internațională - Biroul Sirene a adus la cunoștința Curții de Apel Pitești că nu s-a putut proceda la predarea persoanei solicitate, având în vedere, pe de o parte, că nu sunt suficiente zboruri disponibile între România și Italia, iar pe de altă parte, măsurile impuse din cauza pandemiei. Totodată, s-a adus la cunoștința instanței faptul că autoritățile din Italia solicită prelungirea preluării/predării persoanei solicitate.

În contextul prezentat, reținând că din interpretarea dispozițiilor art. 104 alin. (10) din Legea nr. 302/2004 rezultă că legiuitorul a prevăzut posibilitatea intervenirii unor situații excepționale care împiedică predarea efectivă a persoanei solicitate în intervalul de 30 zile pentru care s-a dispus arestarea preventivă în vederea predării către autoritatea judiciară emitentă, dând astfel posibilitatea instanței naționale să mențină succesiv măsura arestării preventive a persoanei solicitate pentru o perioadă totală de maximum 180 de zile, instanța a procedat la verificarea măsurii arestării în vederea predării a persoanei solicitate A., conform art. 104 alin. (9) din Legea nr. 302/2004.

În cadrul acestui demers, notând, pe de o parte, că predarea efectivă a persoanei solicitate nu s-a putut realiza din motive obiective, iar pe de altă parte, că decizia în baza căreia a fost emis mandatul european de arestare nu a fost revocată, instanța a constatat că se impune menținerea măsurii arestării în vederea predării a persoanei solicitate A. pentru o perioadă de 30 de zile, aceasta fiind necesară în vederea finalizării procedurii predării părții către autoritatea judiciară emitentă.

Împotriva acestei încheieri, în termen legal, a formulat contestație persoana solicitată A., criticând-o pentru nelegalitate, pentru argumente circumscrise, în esență, chestiunii menținerii măsurii arestului preventiv fără a fi îndeplinite condițiile prevăzute în art. 113 alin. (2) din Legea nr. 302/2004.

Examinând contestația formulată de persoana solicitată A. în baza actelor și lucrărilor de la dosar, Înalta Curte de Casație și Justiție urmează a o respinge, ca nefondată, în considerarea următoarelor argumente:

Cu titlu preliminar, instanța de control judiciar notează că art. 113 din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată, reglementează procedura și condițiile predării persoanei solicitate și prevede următoarele:

„(1) Predarea se realizează de Centrul de Cooperare Polițienească Internațională din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române, cu sprijinul unității de poliție pe raza căreia se află locul de detenție, în termen de 10 zile de la rămânerea definitivă a hotărârii de predare.

(2) Dacă din motive independente de voința autorităților române sau ale statului emitent, predarea nu se poate efectua în termenul stabilit de către Centrul de Cooperare Polițienească Internațională din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române și autoritatea competentă a statului emitent, aceasta va avea loc în termen de 10 zile de la noua dată convenită.

(3) În cazul în care sunt depășite termenele maxime pentru predare, fără ca persoana în cauză să fie primită de către statul emitent, se va proceda la punerea în libertate a persoanei urmărite, fără ca acest fapt să constituie un motiv de refuz al executării unui viitor mandat european de arestare, bazat pe aceleași fapte.

(4) În toate cazurile, în momentul predării, autoritățile române comunică autorităților statului emitent care asigură preluarea persoanei predate durata arestului efectuat de către aceasta în executarea mandatului european de arestare, cu scopul de a fi dedusă din pedeapsa sau din măsura privativă de libertate care se va aplica.”

Art. 104 alin. (9) din Legea nr. 302/2004 statuează că „instanța verifică periodic, dar nu mai târziu de 30 de zile, dacă se impune menținerea arestării în vederea predării. În acest sens, instanța se pronunță prin încheiere motivată, ținând seama de termenele prevăzute la art. 112.”

Totodată, dispozițiile art. 104 alin. (10) teza finală din Legea nr. 302/2004 stabilesc că „durata totală, până la predarea efectivă către statul membru emitent, nu poate depăși în niciun caz 180 de zile.”

Pe de altă parte, potrivit art. 104 alin. (11) teza finală din Legea nr. 302/2004, în cazul în care instanța dispune executarea mandatului european de arestare, prin hotărârea de predare dispune și arestarea persoanei solicitate în vederea predării către autoritatea judiciară emitentă, iar potrivit art. 104 alin. (13) din același act normativ: „După întocmirea sentinței prevăzute la art. 109 sau a încheierii prevăzute la alin. (2) ori (9), după caz, judecătorul emite de îndată un mandat de arestare. Dispozițiile Codului de procedură penală cu privire la conținutul și executarea mandatului de arestare se aplică în mod corespunzător.”

Din interpretarea coroborată a acestor dispoziții legale rezultă că, în vederea punerii în executare a mandatului european de arestare, instanța competentă dispune arestarea persoanei solicitate în vederea predării ei către statul emitent, măsură ce se verifică periodic până la predarea efectivă și a cărei durată totală (care cuprinde durata arestului, atât în procedura de executare a mandatului european de arestare anterioară pronunțării hotărârii definitive de predare, cât și în procedura ce urmează după momentul rămânerii definitive a hotărârii de predare și până la predarea efectivă) nu poate depăși 180 de zile.

În aceste coordonate de principiu, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, la data de 4 august 2020, Curtea de Apel Pitești a fost sesizată cu cererea formulată de Ministerul Afacerilor Interne - Inspectoratul General al Poliției Române - Centrul de Cooperare Polițienească Internațională din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române - Biroul Sirene, de menținere a măsurii arestării persoanei solicitate A., în vederea predării acesteia către autoritățile judiciare din Italia în baza sentinței penale nr. 64/F din 7 iulie 2020 a Curții de Apel Pitești, rămasă definitivă (prin care s-a dispus predarea persoanei solicitate către autoritatea judiciară din Italia, în baza mandatului european de arestare emis la 20 mai 2020 de Tribunalul Genova, în vederea cercetării acesteia pentru comiterea infracțiunilor de apartenență la o organizație criminală și spălare a banilor, prevăzute în art. 416 C. pen. italian și art. 110, art. 648 bis C. pen. italian, infracțiuni prevăzute și în legislația penală română în art. 49 alin. 1 din Legea nr. 129/2019 și art. 367 C. pen. - pedepsite cu închisoarea de la 3 la 10 ani, respectiv de la 1 la 5 ani).

În argumentarea cererii, s-a arătat că autoritățile judiciare din Italia solicită menținerea arestului preventiv față de persoana solicitată A., în vederea predării, arătând că această procedură nu s-a desfășurat până în prezent, întrucât nu au fost suficiente zboruri disponibile între România și Italia, în contextul măsurilor impuse de evoluția epidemiei cu COVID-19.

Totodată, s-a arătat că se efectuează diligențe în vederea organizării unui zbor în acest sens până la sfârșitul lunii august.

În acest context, constatând că, pe fondul pandemiei de coronavirus, misiunea de predare a persoanei solicitate A. către autoritățile judiciare din Italia nu a putut fi realizată până la data de 5 august 2020, dată până la care s-a dispus arestarea acesteia în vederea predării prin sentința penală definitivă nr. 64/F din 7 iulie 2020 a Curții de Apel Pitești, instanța de fond, făcând o corectă aplicare a dispozițiilor art. 104 alin. (9) coroborat cu art. 104 alin. (10) și (11) teza finală din Legea nr. 302/2004, cu referire la art. 113 alin. (2) din același act normativ, a dispus menținerea măsurii arestării față de persoana solicitată, pe o perioadă de 30 zile, cu începere de la data de 6 august 2020 și până la data de 4 septembrie 2020, în vederea predării acesteia către statul emitent al mandatului european de arestare.

În cadrul prezentului demers judiciar, persoana solicitată A. contestă legalitatea soluției instanței de fond de menținere a arestului său preventiv în vederea predării, susținând că această măsură a fost dispusă cu încălcarea dispozițiilor art. 113 alin. (2) din Legea nr. 302/2004, întrucât nu s-a făcut dovada faptului că nepreluarea/nepredarea sa este rezultatul unor situații independente de voința autorităților române sau ale statului emitent, nu s-a stabilit o nouă dată pentru finalizarea procedurii și nici nu s-au oferit garanții în sensul că predarea va avea loc până la finalul perioadei până la care a fost menținută măsura preventivă contestată.

Evaluând susținerile contestatorului persoană solicitată, Înalta Curte de Casație și Justiție constată caracterul lor neîntemeiat, reținând în acest sens, prioritar, că arestarea persoanei solicitate și, subsecvent, menținerea acestei măsuri în vederea predării este obligatorie în situația dată, în care s-a dispus punerea în executare a mandatului european de arestare.

Legea specială nu permite o măsură alternativă în această situație, întrucât predarea persoanei solicitate către autoritățile străine nu se poate face decât în stare de arest preventiv. Practic, predarea către autoritatea judiciară emitentă, ca o consecință directă a admiterii solicitării privind mandatul european de arestare, presupune implicit privarea de libertate a persoanei solicitate și menținerea acesteia în custodia statului solicitat, întrucât numai astfel organele de poliție însărcinate cu executarea hotărârii pot proceda la remiterea părții către autoritățile judiciare ale statului solicitant.

Dispozițiile art. 104 alin. (9) - (11) din Legea nr. 302/2004, care conțin referiri cu privire la menținerea, verificarea periodică a măsurii arestării sau înlocuirea acesteia cu o altă măsură, în condițiile prevăzute în art. 211-222 C. proc. pen., reglementează măsurile ce pot fi luate în cursul judecării procedurii de punere în executare a unui mandat european de arestare, iar nu și după rămânerea definitivă a hotărârii prin care instanța s-a pronunțat asupra executării mandatului european de arestare prin sentință, hotărâre prin care se dispune, în mod obligatoriu, arestarea persoanei solicitate în vederea predării.

Pe de altă parte, conjunctura epidemiologică internațională actuală, determinată de răspândirea infecțiilor cauzate de coronavirusul SARS-CoV-2, care a avut ca urmare, printre altele, reducerea zborurilor dintre statul român și cel italian, constituie un motiv obiectiv, de notorietate și independent de voința autorităților române sau alte statului emitent, în sensul art. 113 alin. (2) din Legea nr. 302/2004, care a determinat imposibilitatea punerii în executare a mandatului european de arestare emis pe numele persoanei solicitate, până la data fixată inițial.

În consecință, susținerile contrarii ale acesteia sunt neîntemeiate, la fel ca și cele vizând omisiunea stabilirii unei noi date a predării sale, în condițiile în care, în cuprinsul adresei din 4 august 2020 a Ministerului Afacerilor Interne - Inspectoratul General al Poliției Române - Centrul de Cooperare Polițienească Internațională din cadrul Inspectoratului General al Poliției

Române - Biroul Sirene se menționează că Biroul Sirene Italia a comunicat că încearcă organizarea unui zbor până la sfârșitul lunii august 2020. În contextul acestei comunicări, aparenta incertitudine ce poartă asupra datei la care se va efectua preluarea/predarea persoanei solicitate A. nu constituie însă o dovadă a lipsei de interes a autorităților statului emitent, astfel cum susține contestatorul, ci doar un alt efect al stării pandemice actuale și a implicațiilor ei multiple.

Tot cu privire la susținerea contestatorului persoană solicitată privind incertitudinea predării sale în viitorul apropiat, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că Legea nr. 302/2004 reglementează, în cuprinsul art. 113, termenul în interiorul căruia trebuie să se realizeze predarea și sancțiunea care intervine în caz contrar, respectiv aceea a punerii în libertate a persoanei solicitate în cazul în care sunt depășite termenele maxime pentru predare.

Aceste prevederi legale se completează cu dispozițiile art. 104 alin. (10) teza finală din Legea nr. 302/2004, care stabilesc că durata totală, până la predarea efectivă către statul membru emitent, nu poate depăși în niciun caz 180 de zile.

În acest context, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că persoana solicitată A. a fost reținută pentru 24 de ore, de la data de 7 iulie 2020, ora 11:30 până la data de 8 iulie 2020, ora 11:30, iar începând cu data de 7 iulie 2020 a fost arestată în vederea predării până la data de 5 august 2020, când măsura a fost menținută (prin încheierea nr. 83/F din 5 august 2020, pronunțată de Curtea de Apel Pitești, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie), pe o perioadă de 30 de zile, de la 6 august 2020 până la data de 4 septembrie 2020, inclusiv.

În consecință, constată că măsura dispusă de instanța de fond este legală și temeinică și din perspectiva perioadei maxime de 180 de zile înăuntrul căreia trebuie să se realizeze efectiv predarea persoanei solicitate.

În final, Înalta Curte de Casație și Justiție notează că, raportat la obiectul cauzei pendinte, excedează verificărilor ce pot fi făcute în actualul cadru procesual aspectele vizând oportunitatea valorificării în cauză a instituției transferului de proceduri, invocată de contestatorul persoană solicitată.

În raport cu argumentele prezentate, constatând că menținerea arestării persoanei solicitate A. în vederea predării acesteia către autoritățile judiciare din Italia constituie o măsură privativă de libertate temporară, care satisface pe deplin exigențele impuse de dispozițiile legale incidente în materie, fiind singura aptă a asigura finalizarea procedurii speciale reglementată de Legea nr. 302/2004, Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază că soluția pronunțată de instanța de fond în urma efectuării verificărilor la care este îndrituită conform dispozițiilor art. 104 alin. (9) și urm. din Legea nr. 302/2004 este temeinică și legală, iar criticile formulate de contestator, neîntemeiate.

Pe cale de consecință, în conformitate cu dispozițiile art. 425¹ alin. (7) pct. 1 lit. b) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție a respins, ca nefondată, contestația formulată de persoana solicitată A. împotriva încheierii nr. 83/F din 5 august 2020, pronunțată de Curtea de Apel Pitești, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie.

25. Mandat european de arestare. Contestație. Consimțământul persoanei solicitate la predare. Predare amânată. Condiții

Legea nr. 302/2004, art. 104, art. 114

1. În cazul în care, în primă instanță, persoana solicitată a declarat că refuză să execute pedeapsa în statul membru emitent al mandatului european de arestare și, în consecință, prima instanță a aplicat dispozițiile art. 99 alin. (2) lit. c) și alin. (3) din Legea nr. 302/2004, persoana solicitată își poate exprima consimțământul la predare în fața instanței investite pe calea contestației, întrucât dispozițiile art. 104 alin. (5) și (6) din Legea nr. 302/2004 nu limitează posibilitatea persoanei solicitate de a-și exprima consimțământul la predare exclusiv în fața primei instanțe, ci permite exprimarea acestuia și în fața instanței de control judiciar care soluționează contestația. În acest caz, instanța de control judiciar dispune executarea mandatului european de arestare, în calea de atac a contestației.

2. În temeiul art. 114 alin. (1) raportat la art. 58 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, care se referă la cercetarea penală a persoanei solicitate de către autoritățile judiciare române, amânarea predării se dispune numai în ipoteza în care, față de persoana solicitată, conform art. 305 alin. (3) C. proc. pen., urmărirea penală se efectuează în personam. În ipoteza în care urmărirea penală se efectuează în rem și, în consecință, persoana solicitată nu are nicio calitate în cadrul procedurilor penale, nu se poate dispune amânarea predării.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 748 din 13 noiembrie 2020

Prin sentința nr. 110 din 3 noiembrie 2020, pronunțată de Curtea de Apel Bacău, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie s-au hotărât următoarele:

În baza art. 99 alin. (2) lit. c) și art. 109 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, republicată, s-a respins cererea formulată de autoritățile judiciare din Italia - Parchetul Republicii de pe lângă Tribunalul din Mantova, privind executarea mandatelor europene de arestare nr. N 208/2017/SIEP din data de 2 iulie 2020, emise împotriva persoanei solicitate A.

În baza art. 99 alin. (3) din Legea nr. 302/2004, republicată, s-a dispus recunoașterea, pe cale incidentală, a:

- sentinței nr. 310/2014 Reg. Sent. 1961/2014 R.G.N.R. din 27 iunie 2014 a Tribunalului din Mantova, prin care persoana solicitată A. a fost condamnată la pedeapsa închisorii de 2 ani și 8 luni pentru comiterea infracțiunilor de jaf organizat sau armat și simularea unei infracțiuni prevăzute în art. 81, 110, 367, 624, 648 C. pen. italian;

- sentinței nr. 1269/2016 Reg. Sent. 297/2015 N.R. din 22 septembrie 2016 a Tribunalului din Mantova, prin care persoana solicitată A. a fost condamnată la pedeapsa închisorii de 9 luni pentru comiterea infracțiunii de jaf organizat sau armat prevăzută în art. 56, 110, 624 C. pen. italian.

S-a dispus executarea de către persoana solicitată A., într-un penitenciar din România, a pedepsei de 3 ani și 5 luni închisoare stabilită conform Prevederii de executare a pedepselor concurente și Ordinului de executare nr. 208/2017 SIEP din 15 noiembrie 2017, emise de Parchetul Republicii de pe lângă Tribunalul din Mantova.

În temeiul art. 99 alin. (3) din Legea nr. 302/2004, republicată, s-a dispus emiterea de îndată a mandatului de executare a pedepsei închisorii.

Împotriva acestei sentințe, în termen legal, a formulat contestație persoana solicitată A.

Examinând contestația formulată, în baza actelor și lucrărilor de la dosar și a declarației dată de persoana solicitată în contestație, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că aceasta este fondată, în principal, în considerarea următoarelor argumente:

Potrivit dispozițiilor art. 84 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, republicată, mandatul european de arestare este o decizie judiciară prin care o autoritate judiciară competentă a unui stat membru al Uniunii Europene solicită arestarea și predarea de către un alt stat membru a unei persoane, în scopul efectuării urmăririi penale, judecării sau executării unei pedepse ori a unei măsuri de siguranță privative de libertate.

Alin. (2) al aceluiași text de lege statuează că mandatul european de arestare se execută pe baza principiului recunoașterii și încrederii reciproce, în conformitate cu dispozițiile Deciziei-cadru a Consiliului 2002/584/JAI din 13 iunie 2002.

Principiul recunoașterii reciproce, care stă la baza cooperării judiciare internaționale în materie penală, presupune, conform art. 1 alin. (2) din decizia-cadru supra citată, că statele membre sunt obligate, în principiu, să dea curs unui mandat european de arestare.

Altfel spus, statele membre nu pot refuza executarea unui astfel de mandat decât în cazurile de neexecutare obligatorie prevăzute în art. 3 din decizia-cadru, precum și în cazurile enumerate în art. 4 din cuprinsul acesteia, care au fost transpuse în legislația românească în cuprinsul art. 99 din Legea nr. 302/2004, republicată.

Unul dintre motivele facultative de refuz al executării mandatului european de arestare este cel prevăzut în art. 99 alin. (2) lit. c) din Legea nr. 302/2004, republicată, care vizează situația „când mandatul european de arestare a fost emis în scopul executării unei pedepse cu închisoarea sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, dacă persoana solicitată este cetățean român sau trăiește în România și are o rezidență continuă și legală pe teritoriul României pentru o perioadă de cel puțin 5 ani și aceasta declară că refuză să execute pedeapsa ori măsura de siguranță în statul membru emitent.”

Potrivit art. 99 alin. (3) din Legea nr. 302/2004, republicată, „în situația în care, în cauză, este incident exclusiv cazul prevăzut la alin. (2) lit. c), anterior pronunțării hotărârii prevăzute la art. 109, autoritatea judiciară română de executare solicită autorității judiciare de emitere transmiterea unei copii certificate a hotărârii de condamnare, precum și orice alte informații necesare, informând autoritatea judiciară emitentă cu privire la scopul pentru care astfel de documente sunt solicitate. Recunoașterea hotărârii penale străine de condamnare se face, pe cale incidentală, de instanța de judecată în fața căreia procedura executării mandatului european de arestare este pendinte. În cazul în care autoritatea judiciară română de executare a recunoscut hotărârea penală străină de condamnare, mandatul de executare a pedepsei se emite la data pronunțării hotărârii prevăzute la art. 109.”

Potrivit dispozițiilor legale mai sus evocate, autoritatea judiciară română de executare poate refuza executarea mandatului european de arestare când acesta a fost emis în scopul executării unei pedepse cu închisoarea sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, dacă persoana solicitată este cetățean român sau trăiește în România și are o rezidență continuă și legală pe teritoriul României pentru o perioadă de cel puțin 5 ani și aceasta declară că refuză să execute pedeapsa ori măsura de siguranță în statul membru emitent. În această situație, anterior pronunțării unei hotărâri cu privire la cererea de predare a persoanei solicitate, din oficiu, autoritatea judiciară română de executare solicită autorității judiciare de emitere transmiterea unei copii certificate a hotărârii de condamnare, precum și orice alte informații necesare, informând autoritatea judiciară emitentă cu privire la scopul pentru care sunt solicitate astfel de documente. În cazul în care constată îndeplinite condițiile prevăzute în art. 167 din Legea nr.

302/2004, republicată, instanța procedează la recunoașterea, pe cale incidentală, a hotărârii penale străine de condamnare și la punerea în executare a acesteia pe teritoriul României, respingând, totodată, cererea principală de punere în executare a mandatului european de arestare emis în baza acesteia.

În contextul acestor considerații teoretice, evaluând datele concrete ale cauzei, Înalta Curte de Casație și Justiție constată următoarele:

Curtea de Apel Bacău a fost investită, la data de 6 octombrie 2020, în condițiile art. 102 din Legea nr. 302/2004, republicată, cu cererea autorităților judiciare italiene de punere în executare a mandatelor europene de arestare emise, la data de 2 iulie 2020, de Parchetul Republicii de pe lângă Tribunalul din Mantova, pe numele persoanei solicitate A., în vederea executării sentinței penale nr. 310/2014 Reg. Sent. 1961/2014 R.G.N.R. din 27 iunie 2014 a Tribunalului din Mantova, executorie la 24 septembrie 2014, prin care persoana solicitată a fost condamnată la pedeapsa închisorii de 2 ani și 8 luni pentru comiterea infracțiunilor de jaf organizat sau armat și simularea unei infracțiuni prevăzute în art. 81, 110, 367, 624, 648 C. pen. italian și, respectiv, a sentinței penale nr. 1269/2016 Reg. Sent. 297/2015 N.R. din 22 septembrie 2016 a Tribunalului din Mantova, executorie la 10 martie 2017, prin care persoana solicitată a fost condamnată la pedeapsa închisorii de 9 luni pentru comiterea infracțiunii de jaf organizat sau armat prevăzută în art. 56, 110, 624 C. pen. italian.

În această procedură, la termenul din 16 octombrie 2020, în condițiile art. 104 alin. (4) din Legea nr. 302/2004, republicată, la interpelarea primei instanțe, persoana solicitată A. a arătat nu consimte la predarea către autoritățile judiciare din Italia și că nu este de acord cu executarea pedepsei în Italia, ci, eventual, în România.

Luând act de opoziția la predare a persoanei solicitate cetățean român, instanța de fond a constatat incidența în cauză a cazului facultativ de refuz al executării mandatului european de arestare prevăzut în art. 99 alin. (2) lit. c) din Legea nr. 302/2004, republicată, context în care, în condițiile art. 99 alin. (3) din același act normativ, a purces la verificarea condițiilor ce permit recunoașterea și punerea în executare, pe cale incidentală, a hotărârilor ce fac obiectul mandatelor europene de arestare emise de statul italian și, constatând îndeplinite condițiile prevăzute în art. 167 din Legea nr. 302/2004, republicată, a procedat conform dispozitivului sentinței redat în preambulul prezentelor considerente.

Persoana solicitată A. contestă, în cadrul prezentei căi de atac, această hotărâre, solicitând instanței de contestație să procedeze la reformarea ei, având în vedere, în principal, consimțământul la predare pe care l-a exprimat în mod neechivoc în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Altfel spus, revenind asupra declarației date în fața instanței de fond, de refuz al predării sale către statul emitent, și exprimându-și, în calea de atac, în mod ferm, consimțământul la predare, persoana solicitată A. solicită în cadrul prezentei contestații reevaluarea cererii autorităților judiciare italiene de punere în executare a mandatelor europene de arestare, în condițiile art. 104 alin. (5) și (6) din Legea nr. 302/2004, republicată.

În acest context, procedând la evaluarea căii de atac cu care a fost investită, Înalta Curte de Casație și Justiție reține, prioritar, că prima chestiune ce se impune a fi analizată în prezentul cadru procesual vizează legitimitatea revenirii persoanei solicitate A. asupra opoziției la predare exprimată în fața primei instanțe și, prin aceasta, legitimitatea consimțământului la predare dat de către aceasta în fața instanței de contestație.

În acest sens, Înalta Curte de Casație și Justiție notează că dispozițiile legale invocate de apărare ca temei al revenirii persoanei solicitate asupra opoziției la predarea, respectiv, art. 47

din Legea nr. 302/2004, republicată, care reglementează extrădarea voluntară, nu sunt aplicabile în cazul mandatului european de arestare, procedură judiciară simplificată de predare transfrontalieră între statele membre ale Uniunii Europene, ce se realizează în baza principiul recunoașterii și încrederii reciproce între statele membre.

Cu toate acestea, notează că dispozițiile similare ale art. 104 alin. (5) și (6) din Legea nr. 302/2004, republicată, care reglementează predarea voluntară în baza unui mandat european de arestare, nu limitează posibilitatea exprimării consimțământului la predare doar în fața instanței de fond, motiv pentru care, *per a contrario*, permite exprimarea acestuia și în fața instanței de contestație.

Aceste dispoziții legale se completează cu prevederile art. 110 alin. (2) din Legea nr. 302/2004, republicată, care permit exercitarea contestației împotriva hotărârii pronunțate asupra mandatului european de arestare numai în situația în care persoana solicitată nu și-a dat consimțământul la predare.

În consecință, legea specială recunoaște persoanei solicitate dreptul de a reveni asupra opoziției la predare, aceasta având posibilitatea ca, în contestația prevăzută de dispozițiile legale anterior menționate, să-și exprime consimțământul la predare.

Altfel spus, persoana solicitată are dreptul de a-și exprima consimțământul la predare în contestație numai în situația în care, în fața primei instanțe, a formulat opoziție la predare (ipoteza speței). În rest, consimțământul la predare, care are caracter irevocabil, poate fi dat numai în fața instanței de fond.

În considerarea acestor argumente, reținând caracterul legitim al consimțământului la predare dat de persoana solicitată A. în prezenta contestație, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, urmare a intervenirii acestuia, în cauză nu mai este incident motivul opțional de refuz al predării prevăzut în art. 99 alin. (2) lit. c) din Legea nr. 302/2004, republicată, care a determinat, în condițiile art. 99 alin. (3) din același act normativ, demararea procedurii de recunoaștere și punere în executare, pe cale incidentală, a hotărârilor judecătorești ce fac obiectul mandatelor europene de arestare emise de autoritățile judiciare italiene, în urma căreia instanța de fond a pronunțat soluția contestată.

Practic, ca efect al consimțământului la predare exprimat de persoana solicitată A. în contestație, hotărârea instanței de fond nu mai are, la acest moment, temei legal, situație în care se impune cu necesitate reformarea acesteia, iar în rejudicare, reevaluarea cererii inițiale cu care a fost investită instanța, respectiv, cererea autorităților judiciare italiene de punere în executare a mandatelor europene de arestare, emise la data de 2 iulie 2020, de Parchetul Republicii de pe lângă Tribunalul din Mantova, pe numele persoanei solicitate.

Constatând că actele aflate la dosarul cauzei permit evaluarea completă a cererii statului solicitant și că, raportat la caracterul irevocabil al consimțământului la predare dat de persoana solicitată A., pronunțarea unei hotărâri asupra acesteia direct în contestație nu afectează echitatea procedurii, Înalta Curte de Casație și Justiție va efectua direct, în ultimul grad de jurisdicție, o analiză a particularităților fondului cauzei prin prisma dispozițiilor art. 84 și urm. din Legea nr. 302/2004, republicată.

În acest context, notând că, în procedura punerii în executare a mandatului european de arestare, rolul instanței de judecată se rezumă doar la verificarea condițiilor de formă ale mandatului, la soluționarea eventualelor obiecțiuni privind identitatea persoanei solicitate, precum și la motivele de refuz al predării pe care aceasta le invocă, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, prin cererea din 28 septembrie 2020, autoritățile judiciare italiene au solicitat punerea în executare a mandatelor europene de arestare emise, la data de 2 iulie 2020, de

Parchetul Republicii de pe lângă Tribunalul din Mantova, pe numele persoanei solicitate A., în baza:

- sentinței penale nr. 310/2014 Reg. Sent. 1961/2014 R.G.N.R. din 27 iunie 2014 a Tribunalului din Mantova, executorie la 24 septembrie 2014, prin care persoana solicitată a fost condamnată la pedeapsa închisorii de 2 ani și 8 luni pentru comiterea infracțiunilor de jaf organizat sau armat și simularea unei infracțiuni prevăzute în art. 81, 110, 367, 624, 648 C. pen. italian;

- și, respectiv, a sentinței penale nr. 1269/2016 Reg. Sent. 297/2015 N.R. din 22 septembrie 2016 a Tribunalului din Mantova, executorie la 10 martie 2017, prin care persoana solicitată A. a fost condamnată la pedeapsa închisorii de 9 luni pentru comiterea infracțiunii de jaf organizat sau armat prevăzută în art. 56, 110, 624 C. pen. italian.

Cele două mandate europene de arestare (traduse în limba română) au fost emise în vederea executării de către persoana solicitată A. a pedepsei de 3 ani și 5 luni închisoare stabilită prin Prevederea de executare a pedepselor concurente și Ordinul de executare nr. 208/2017 SIEP din 15 noiembrie 2017 emise de Procuratura de pe lângă Tribunalul din Mantova (traduse în limba română), în urma cumulării pedepselor aplicate prin sentințele anterior menționate.

Evaluând aceste mandate, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că ele îndeplinesc condițiile de formă și conținut prevăzute în art. 87 din Legea nr. 302/2004, republicată.

Deopotrivă, constată că infracțiunile ce formează obiectul mandatelor europene de arestare emise de autoritatea judiciară solicitantă îndeplinesc condiția dublei incriminări.

În acest sens, notează că, raportat la particularitățile factuale reținute în descrierea lor, infracțiunile de jaf organizat sau armat și simularea unei infracțiuni prevăzute în art. 81, 110, 367, 624, 648 C. pen. italian (pentru care persoana solicitată A. a fost condamnată prin sentința penală nr. 310/2014 Reg. Sent. 1961/2014 R.G.N.R. din 27 iunie 2014 a Tribunalului din Mantova, executorie la 24 septembrie 2014) își găsesc corespondent, în legislația românească, în infracțiunile de furt calificat - prevăzută în art. 228 alin. (1), art. 229 alin. (1) lit. b) și d) C. pen., cu aplicarea art. 77 lit. a) C. pen., tănuire - prevăzută în art. 270 alin. (1) C. pen., cu aplicarea art. 77 lit. a) C. pen. și inducerea în eroare a organelor judiciare - prevăzută în art. 268 alin. (1) C. pen., totul cu aplicarea art. 38 alin. (1) C. pen., iar infracțiunea de jaf organizat sau armat prevăzută în art. 56, 110, 624 C. pen. italian (pentru care persoana solicitată a fost condamnată prin sentința penală nr. 1269/2016 Reg. Sent. 297/2015 N.R. din 22 septembrie 2016 a Tribunalului din Mantova, executorie la 10 martie 2017) își găsește corespondent în legislația penală românească în infracțiunea de tentativă la furt prevăzută în art. 32 raportat la art. 228 alin. (1) C. pen.

În fine, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în cauză, nu este incident vreunul dintre motivele obligatorii sau opționale de refuz al executării prevăzute în art. 99 alin. (1) și (2) din Legea nr. 302/2004, republicată, reținând că, în condițiile în care din cuprinsul sentințelor de condamnare și din informațiile transmise de autoritatea judiciară emitentă rezultă că persoana solicitată a fost citată în cele două procese la domiciliul procesual ales și a fost reprezentată de un apărător ales (în cauza Reg. Sent. 1961/2014), respectiv, de un apărător desemnat din oficiu (în cauza Reg. Sent. 297/2015) în cursul judecății, în cauză nu este incident cazul prevăzut în art. 99 alin. (2) lit. i) din Legea nr. 302/2004, invocat de apărare.

Deopotrivă, constată că nu este incident nici vreunul dintre motivele de amânare a predării prevăzute în art. 58 din Legea nr. 302/2004, republicată, aplicabile în materia mandatului european de arestare în baza art. 114 alin. (1) din același act normativ.

În acest sens, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că textul art. 58 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, republicată (invocat de apărare), instituie în sarcina instanței investite cu executarea mandatului european de arestare, cu titlu imperativ, obligația amânării predării persoanei solicitate atunci când aceasta este cercetată penal de către autoritățile judiciare române, amânarea predării durând până la soluționarea definitivă a cauzei penale, iar în caz de condamnare cu executarea în regim de detenție a pedepsei, până la punerea în libertate a persoanei solicitate ca urmare a liberării condiționate sau până la executarea pedepsei la termen.

Acest motiv obligatoriu de amânare a predării este incident în situația în care, în cauza penală instrumentată de organele de anchetă din România, față de persoana solicitată s-a dispus, conform art. 305 alin. (3) C. proc. pen., efectuarea urmăririi penale *in personam*.

Până la acest moment, persoana solicitată nu are nicio calitate în cadrul procedurilor penale efectuate de către autoritățile judiciare române, urmărirea penală fiind începută doar *in rem*.

În consecință, pentru a constitui temei pentru amânarea predării în condițiile art. 58 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, republicată, afacerile judiciare din România ale persoanei solicitate trebuie să se afle cel puțin în faza urmăririi penale *in personam* declanșată față de aceasta.

În contextul acestor considerații teoretice, Înalta Curte de Casație și Justiție notează că, în cauză, prin adresa din 16 octombrie 2020 a Inspectoratului de Poliție Județean Brașov - Serviciul Rutier, depusă de apărătorul persoanei solicitate la termenul de dezbateri în fond, se comunică faptul că, după ce, la data de 5 septembrie 2020, în jurul orei 16:40, A. a fost depistat în trafic pe un drum național, conducând autoturismul, stabilindu-se că numerele montate pe autoturism sunt false, pe rolul Parchetului de pe lângă Judecătoria Brașov s-a constituit dosarul penal nr. X., în care se efectuează cercetări *in rem* privind infracțiunile prevăzute în art. 334 alin. (1) C. pen., art. 334 alin. (2) C. pen. și art. 335 alin. (2) C. pen.

În consecință, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în cauză, nu este incident motivul obligatoriu de amânare a predării prevăzut în art. 58 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, republicată, întrucât în dosarul penal invocat de contestatorul persoană solicitată se efectuează, în prezent, urmărirea penală *in rem*.

Mai constată că în cauză nu este incident nici motivul opțional de amânare a predării prevăzut în art. 58 alin. (2) lit. c) din Legea nr. 302/2004, republicată, reținând că persoana solicitată nu a făcut dovada faptului că, din cauza unor împrejurări speciale, predarea imediată ar avea consecințe grave pentru ea sau familia ei.

În concluzie, constatând îndeplinite condițiile prevăzute în art. 104 alin. (5) și (6) din Legea nr. 302/2004, în baza dispozițiilor art. 425¹ alin. (7) pct. 2 lit. a) C. proc. pen. raportat la art. 110 alin. (2) din Legea nr. 302/2004, republicată, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis contestația formulată de persoana solicitată A. împotriva sentinței nr. 110 din 3 noiembrie 2020, pronunțată de Curtea de Apel Bacău, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie.

A desființat, în parte, hotărârea atacată și, rejudecând, în principal:

A admis sesizarea formulată de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bacău și, în consecință, a dispus punerea în executare a mandatelor europene de arestare, emise la data de 2 iulie 2020, de Parchetul Republicii de pe lângă Tribunalul din Mantova, pe numele persoanei solicitate A., în baza sentinței penale nr. 310/2014 Reg. Sent. 1961/2014 R.G.N.R. din 27 iunie 2014 a Tribunalului din Mantova, executorie la 24 septembrie 2014, prin care persoana solicitată a fost condamnată la pedeapsa închisorii de 2 ani și 8 luni pentru comiterea infracțiunilor de jaf organizat sau armat și simularea unei infracțiuni prevăzute în art. 81, 110, 367, 624, 648 C. pen. italian și, respectiv, a sentinței penale nr. 1269/2016 Reg. Sent. 297/2015 N.R. din 22 septembrie

2016 a Tribunalului din Mantova, executorie la 10 martie 2017, prin care persoana solicitată A. a fost condamnată la pedeapsa închisorii de 9 luni pentru comiterea infracțiunii de jaf organizat sau armat prevăzută în art. 56, 110, 624 C. pen. italian.

A luat act de acordul persoanei solicitate de a fi predată autorităților judiciare italiene, a constatat că persoana solicitată nu a renunțat la beneficiul conferit de regula specialității și a dispus arestarea persoanei solicitate, pe o durată de 30 de zile, în vederea predării către autoritățile judiciare ale statului solicitant, începând cu data de 13 noiembrie 2020 și până la data de 12 decembrie 2020.

26. Mandat european de arestare. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești pronunțate de instanțele statelor membre ale Uniunii Europene

Legea nr. 302/2004, art. 84 și urm., art. 171 și urm.

În procedura recunoașterii și a executării hotărârilor judecătorești de condamnare pronunțate de instanțele statelor membre ale Uniunii Europene în cazul în care persoana condamnată se află în România, în ipoteza în care autoritățile competente ale statului membru al Uniunii Europene au emis anterior un mandat european de arestare în scopul executării aceleiași pedepse privative de libertate cu privire la care instanța română a dispus executarea și amânarea predării, instanța sesizată în procedura reglementată în art. 171 și urm. din Legea nr. 302/2004 trebuie să solicite autorităților competente din statul emitent care au cerut recunoașterea și executarea hotărârii de condamnare să comunice dacă își mențin sau nu mandatul european de arestare, întrucât o persoană nu poate fi subiect atât al procedurii de predare în baza unui mandat european de arestare, cât și al procedurii de recunoaștere și executare a hotărârii de condamnare, privind aceeași pedeapsă privativă de libertate.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 123/A din 22 mai 2020

Prin sentința nr. 25/P.I./2020 din 27 aprilie 2020 a Curții de Apel Oradea, Secția penală și pentru cauze cu minori, în baza art. 172 din Legea nr. 302/2004, republicată, cu referire la art. 167 din Legea nr. 302/2004, republicată, a fost admisă sesizarea Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Oradea privind cererea formulată de către autoritățile judiciare italiene de recunoaștere și executare a unei hotărâri judecătorești pronunțate în alt stat membru al Uniunii Europene privind-o pe persoana condamnată A.

A fost recunoscută și pusă în executare sentința penală nr. 6552/2017 din 28 iunie 2017 pronunțată de Tribunalul Ordinar din Milano, Secția a VII-a, definitivă prin decizia nr. 3008/2018 pronunțată la data de 26 aprilie 2018 de Curtea de Apel din Milano, Secția a IV-a, prin care s-a dispus condamnarea persoanei condamnate A., cetățean român, pentru comiterea infracțiunilor de furt calificat, tănuire și spălare a banilor, prevăzute și pedepsite de art. 110, art. 624, art. 625 nr. 2 și 7, art. 648 și art. 648 bis C. pen. italian, la o pedeapsă privativă de libertate de 6 ani și 6 luni închisoare, în regim de detenție.

S-a constatat că persoana condamnată A. se află în România.

S-a dispus executarea în regim de detenție pe teritoriul României a pedepsei de 6 ani și 6 luni închisoare.

Împotriva acestei sentințe, în termen legal, a declarat apel persoana condamnată A.

Analizând apelul declarat de persoana condamnată A., sub toate aspectele de fapt și de drept, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că este fondat, în principal, pentru următoarele considerente:

În cauză, prima instanță a fost sesizată cu cererea autorităților judiciare din Italia privind recunoașterea unei hotărâri penale străine de condamnare, definitive, pronunțate împotriva persoanei condamnate A. și executarea în România a pedepsei de 6 ani și 6 luni închisoare.

O atare procedură judiciară de recunoaștere și executare a hotărârii judecătorești pronunțate în alte state membre ale Uniunii Europene, în cazul în care persoana condamnată se află în România - obiectul speței pendinte -, este reglementată în cuprinsul dispozițiilor art. 171 și urm. din Legea nr. 302/2004, republicată.

Astfel, se reține că în speță instanța de fond a fost investită cu solicitarea autorităților judiciare italiene de a dispune cu privire la recunoașterea sentinței penale nr. 6552/2017 pronunțată în data de 28 iunie 2017 de Tribunalul Ordinar din Milano, Secția a VII-a, definitivă prin decizia nr. 3008/2018 pronunțată la data de 26 aprilie 2018 de Curtea de Apel din Milano, Secția a IV-a, prin care s-a dispus condamnarea persoanei condamnate A. la o pedeapsă privativă de libertate de 6 ani și 6 luni închisoare, pentru comiterea infracțiunilor de furt calificat, tănuire și spălare a banilor, prevăzute și pedepsite de art. 110, art. 624, art. 625 nr. 2 și 7, art. 648 și art. 648 bis C. pen. italian.

Anterior sesizării instanței române competente în vederea recunoașterii, punerii în executare a unei hotărâri judecătorești transmise de statul emitent și executării pedepsei într-un penitenciar din România, în condițiile Legii nr. 302/2004, republicată, persoana condamnată A. a făcut obiectul procedurii privind punerea în executare a unui mandat european de arestare emis pe numele acesteia de către autoritățile judiciare italiene în vederea executării pedepsei rămase de executat de 8 ani, 2 luni și 19 zile închisoare și amenda de 9.720 euro, aplicată prin sentința penală nr. 6552/2017 din 28 iunie 2017 pronunțată de Tribunalul Ordinar din Milano, Secția a VII-a, confirmată prin decizia nr. 3008/2018 emisă la data de 26 aprilie 2018 de Curtea de Apel din Milano, Secția a IV-a.

Această procedură vizând cererea autorităților judiciare din Italia cu privire la executarea mandatului european de arestare emis de Procuratura Generală a Republicii din Milano la data de 16 septembrie 2019 a format obiectul dosarului nr. X. al Curții de Apel Oradea, în procedura prevăzută în dispozițiile art. 104 și urm. din Legea nr. 302/2004, republicată, care reglementează executarea mandatului european de arestare.

Prin sentința penală nr. 106/P.I./2019 din 18 decembrie 2019, Curtea de Apel Oradea a dispus admiterea cererii formulate de autoritățile judiciare din Italia cu privire la executarea mandatului european de arestare emis de Procuratura Generală a Republicii din Milano - Italia, privind persoana solicitată A. și, totodată, a dispus amânarea predării persoanei solicitate până la soluționarea definitivă a cauzei ce face obiectul dosarului Parchetului de pe lângă Judecătoria Satu Mare.

De asemenea, instanța a dispus predarea persoanei solicitate A. către autoritățile judiciare din Italia, potrivit dispozițiilor art. 113 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, republicată, predarea urmând a se realiza în termen de 10 zile de la data încetării motivelor care au justificat amânarea predării. S-a mai dispus arestarea persoanei solicitate A. pe o durată de 30 zile, cu începere de la data încetării motivelor ce justifică amânarea predării, potrivit art. 109 alin. (3) din Legea nr. 302/2004, republicată. Totodată, s-a revocat măsura arestării provizorii și s-a dispus punerea de îndată în libertate a persoanei solicitate.

În concret, prin sentința penală anterior menționată, instanța a avut în vedere că autoritățile judiciare italiene au emis un mandat european de arestare în privința persoanei solicitate A. în vederea executării pedepsei principale de 8 ani, 2 luni și 19 zile închisoare, pedeapsă aplicată prin sentința penală nr. 6552/2017 din 28 iunie 2017 pronunțată de Tribunalul Ordinar din Milano, Secția a VII-a, confirmată prin decizia nr. 3008/2018 emisă în data de 26 aprilie 2018 de Curtea de Apel din Milano, Secția a IV-a, definitivă.

Pe de altă parte, în speță, prin sentința penală atacată, Curtea de Apel Oradea a dispus recunoașterea hotărârii penale străine de condamnare, definitive, pronunțate împotriva persoanei condamnate A. cu privire la pedeapsa de 6 ani și 6 luni închisoare, fără a face demersurile necesare clarificării situației persoanei condamnate în condițiile în care, în raport cu actele și lucrările dosarului, se impunea efectuarea unor diligențe în vederea identificării pedepsei stabilite prin hotărârea de condamnare ce forma obiectul procedurii de recunoaștere cu care instanța era investită în cauza de față, implicit, și cu privire la situația deducerii din pedeapsă a măsurilor preventive.

Solicitarea informațiilor necesare lămuririi cauzei sub aspectul situației juridice a apelantului se impunea în cauză în condițiile în care din cuprinsul actelor dosarului rezultă o neconcordanță cu privire la pedeapsa stabilită prin sentința penală de condamnare nr. 6552/2017 pronunțată la data de 28 iunie 2017 de către autoritățile judiciare din Italia, confirmată prin decizia nr. 3008/2018 din data de 26 aprilie 2018 a Curții de Apel din Milano, hotărâre ce a stat la baza atât a procedurii privind punerea în executare a mandatului european de arestare (din dosarul nr. X. al Curții de Apel Oradea, soluționat prin sentința penală nr. 106/P.I./2019 din 18 decembrie 2019), cât și la baza procedurii de față vizând recunoașterea acestei hotărâri judecătorești străine și executarea pedepsei în România de către persoana condamnată A.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține că, potrivit Legii nr. 302/2004, procedura privind executarea mandatului european de arestare și, respectiv, cea privind recunoașterea și executarea în România a hotărârii pronunțate în străinătate sunt două proceduri distincte, cu obiect, finalitate și garanții procesuale distincte, astfel încât acestea se exclud reciproc.

În concret, dacă procedura mandatului european de arestare are ca obiect predarea efectivă a persoanei solicitate în vederea efectuării urmăririi penale sau a executării unei sancțiuni privative de libertate, având corelativ posibilitatea persoanei de a formula apărări, cereri sau căi de atac în fața autorităților judiciare străine, procedura recunoașterii hotărârii străine are ca finalitate executarea sancțiunii în România, cu excluderea posibilității de a mai contesta hotărârea ce se execută. Prin urmare, având în vedere finalitatea diferită a celor două instrumente de cooperare judiciară internațională, o persoană nu poate fi subiect, simultan, al ambelor proceduri, atât de predare în baza unui mandat european de arestare, cât și de recunoaștere a hotărârii străine, vizând aceeași sancțiune privativă de libertate.

Înalta Curte de Casație și Justiție reține și că diferențele dintre cele două instrumente de cooperare judiciară internațională sunt evidențiate de una dintre rațiunile care au stat la baza adoptării Deciziei-cadru 2008/909/JAI privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană, respectiv cel ca executarea condamnării în statul de executare să sporească șansele de reabilitare socială ale persoanei condamnate, reținându-se că „ar trebui să țină cont de elemente precum atașamentul persoanei la statul de executare, faptul dacă persoana în cauză consideră sau nu statul de executare ca un loc față de care are legături familiale, lingvistice, culturale, sociale sau economice sau de alt tip” (paragraful 9 din Preambul). Transpunerea Deciziei-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie

penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană s-a realizat în cadrul Titlului VI al Legii nr. 302/2004, din care face parte și Capitolul II - Secțiunea a 3-a, „Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești pronunțate în alte state membre ale Uniunii Europene, în cazul în care persoana condamnată se află în România.”

Or, având în vedere aceste considerente, în cauză trebuie lămurit dacă autoritățile judiciare ale statului emitent urmăresc ca sancțiunea privativă de libertate să fie executată pe teritoriul acestuia, corespunzător procedurii de executare a mandatului european de arestare sau pe teritoriul statului al cărui cetățean este persoana condamnată, corespunzător procedurii de recunoaștere a hotărârii străine.

Desigur, recurgera la una dintre cele două proceduri la care s-a făcut referire este lăsată la latitudinea statului solicitant, iar în considerarea principiului încrederii și recunoașterii reciproce, statul de executare va aduce la îndeplinire obligațiile prevăzute de lege, însă este imperios necesar ca într-un asemenea caz să fie clarificate natura și obiectul solicitării de investire a autorității judiciare a statului de executare.

Înalta Curte de Casație și Justiție are în vedere faptul că, potrivit dispozițiilor art. 105 alin. (2) din Legea nr. 302/2004, „dacă informarea prevăzută la alin. (1) intervine după rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus predarea persoanei solicitate către statul emitent, curtea de apel competentă, la sesizarea procurorului, dispune prin sentință definitivă revocarea executării mandatului european de arestare și, dacă este cazul, revocarea măsurii privative dispuse anterior.” Din interpretarea textului legal evocat rezultă că retragerea mandatului european de arestare poate interveni în timpul procedurii de soluționare a cererii de executare sau după finalizarea acesteia prin hotărâre definitivă, dar nu mai târziu de predarea efectivă a persoanei solicitate.

În consecință, dacă rațiunile care au stat la baza emiterii mandatului european de arestare au dispărut sau s-au modificat, iar statul emitent apreciază că predarea nu mai este necesară, cum este și situația în care se solicită ca persoana să execute sancțiunea privativă de libertate pe teritoriul statului al cărui cetățean sau resortisant este condamnatul, autoritățile judiciare din statul străin vor retrage mandatul european emis și vor investi autoritățile statului de executare cu solicitarea de recunoaștere a hotărârii străine. În caz contrar, dacă persoana solicitată ar fi predată în baza sentinței prin care a fost admisă executarea mandatului european de arestare, cererea de recunoaștere a hotărârii străine nu ar mai putea fi soluționată conform procedurii prevăzute în art. 171 și urm. din Legea nr. 302/2004, iar în ipoteza în care recunoașterea hotărârii ar fi admisă s-ar genera o situație în care persoana condamnată ar fi în executarea unei sancțiuni privative de libertate care obligă și la predarea sa către statul solicitant, în vederea executării aceleiași sancțiuni.

Prin urmare, în raport cu cele anterior reținute, în cauză se impunea ca instanța fondului să solicite relații cu privire la împrejurarea dacă autoritățile judiciare din Italia care au solicitat recunoașterea hotărârii de condamnare ce formează obiectul prezentei cauze își mai mențin sau nu mandatul european de arestare emis pe numele persoanei condamnate A., în acord cu dispozițiile art. 105 alin. (2) din Legea nr. 302/2004 și în considerarea procedurilor distincte ce au format obiectul investițiilor succesive ale autorităților judiciare române.

Din această perspectivă, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că în raport cu actele și lucrările dosarului și în raport cu obiectul pricinii, se impune trimiterea cauzei spre rejudecare, instanța de control judiciar constatând că instanța de fond nu a făcut demersuri necesare pentru a verifica situația juridică reală a persoanei condamnate A.

Totodată, Înalta Curte de Casație și Justiție notează că, într-o astfel de procedură specială, cu caracter de urgență, dezideratul lămuririi cauzei sub toate aspectele constituie o componentă obligatorie a dreptului la un proces echitabil al părții, garantat prin prevederile art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, a cărei încălcare impune cu necesitate reluarea judecării, în condiții de echitabilitate, în fața aceleiași instanțe, din perspectiva asigurării respectării dreptului la un recurs efectiv, în condițiile în care legiuitorul a prevăzut în această procedură calea de atac a apelului.

Aceasta întrucât faza punerii în executare a hotărârii judecătorești, indiferent că aparține instanțelor naționale sau celor străine, face parte din procesul penal, astfel încât dispozițiile legislației europene privind dreptul la un proces echitabil și garantarea caracterului efectiv al exercitării unei căi de atac îi sunt pe deplin aplicabile.

Pentru considerentele expuse, în baza art. 421 pct. 2 lit. b) C. proc. pen., art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și art. 2 din Protocolul nr. 7 la Convenție, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis apelul formulat de apelantul condamnat A. împotriva sentinței nr. 25/P.I./2020 din 27 aprilie 2020 a Curții de Apel Oradea, Secția penală și pentru cauze cu minori.

A desființat în totalitate sentința atacată și a dispus trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Oradea.

27. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești pronunțate de instanțele statelor membre ale Uniunii Europene. Concurs de infracțiuni. Adaptarea pedepsei. Limite

Legea nr. 302/2004, art. 166

1. În procedura de recunoaștere și executare a hotărârilor judecătorești de condamnare la pedepse privative de libertate pronunțate de instanțele statelor membre ale Uniunii Europene, operațiunea de adaptare a pedepsei rezultante a închisorii reglementată în art. 166 alin. (8) lit. b) din Legea nr. 302/2004, în caz de concurs de infracțiuni, se realizează în ipoteza în care durata pedepsei rezultante aplicate prin hotărârea transmisă de statul emitent depășește totalul pedepselor stabilite pentru infracțiuni concurente sau limita maximă generală a pedepsei închisorii admisă de legea penală română, iar nu și în ipoteza în care durata pedepsei rezultante aplicate prin hotărârea transmisă de statul emitent depășește pedeapsa rezultantă aplicabilă conform art. 39 alin. (1) lit. b) C. pen.

2. Instanța nu poate dispune respingerea cererii de recunoaștere și executare a hotărârii judecătorești de condamnare la pedeapsa rezultantă a închisorii pronunțată de o instanță dintr-un stat membru al Uniunii Europene, cu motivarea că pedeapsa rezultantă, calculată conform art. 39 alin. (1) lit. b) C. pen., este executată, în condițiile în care pedeapsa rezultantă aplicată în mod efectiv prin hotărârea transmisă de statul emitent nu este integral executată și nu depășește totalul pedepselor stabilite pentru infracțiuni concurente sau limita maximă generală a pedepsei închisorii admisă de legea penală română.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 84/A din 18 martie 2020

Prin sentința nr. 4/F din 9 ianuarie 2020, pronunțată de Curtea de Apel Galați, Secția penală și pentru cauze cu minori, a fost respinsă cererea autorităților judiciare din Germania de recunoaștere a sentințelor penale pronunțate de Tribunalul Regional Frankfurt (Oder) în dosarele nr. 22 KLs 7/04, nr. 23 KLs 15/03 și nr. 22 KLs 46/02, privind persoana condamnată A.

Pentru a hotărî astfel instanța a reținut, între altele, următoarele:

Prin adresa din 16 decembrie 2019, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Galați a sesizat instanța, în temeiul art. 165 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, republicată, cu cererea de asistență judiciară internațională formulată de autoritățile judiciare germane, având ca obiect transferarea condamnatului A. dintr-un penitenciar din Germania într-unul din România.

1. Prin sentința penală nr. 22 KLs 46/02 din 20 martie 2003, definitivă la 28 martie 2003, a Tribunalului Regional Frankfurt (Oder), s-a aplicat condamnatului A. o pedeapsă de 2 ani și 6 luni închisoare, pentru comiterea infracțiunii de extorcare prin violență în formă agravată, prevăzută în paragraful 253, paragraful 255, paragraful 250 alin. (1) cifra 2, alin. (2) C. pen. german. Infracțiunea reținută în sarcina condamnatului A. are corespondent în legea penală română în infracțiunea de tâlhărie calificată, prevăzută în art. 233 - art. 234 alin. (1) lit. a) și d) C. pen. român, cu aplicarea art. 77 lit. a) C. pen. român.

2. Prin sentința penală nr. 23 KLs 15/03 din 22 octombrie 2003, definitivă la 14 septembrie 2004, a Tribunalului Regional Frankfurt (Oder), s-au aplicat condamnatului A. pedepsele de:

- 5 ani închisoare, pentru comiterea infracțiunii de tâlhărie în formă agravată, prevăzută în paragraful 249 alin. (1), paragraful 250 alin. (1) cifra 2 C. pen. german. Infracțiunea reținută în sarcina condamnatului A. are corespondent în legea penală română în infracțiunea de tâlhărie calificată, prevăzută în art. 233 - art. 234 alin. (1) lit. d) C. pen. român, cu aplicarea art. 77 lit. a) C. pen. român;

- 3 ani închisoare, pentru comiterea infracțiunii de adoptare a unei înțelegeri în vederea săvârșirii unei tâlhării în formă agravată, prevăzută în paragraful 249 alin. (1), paragraful 250 alin. (1) cifra 2, paragraful 30 alin. (2) alternativa 3 C. pen. german. Infracțiunea reținută în sarcina condamnatului A. are corespondent în legea penală română în infracțiunea de tentativă la tâlhărie calificată, prevăzută în art. 32 C. pen. român raportat la art. 233 - art. 234 alin. (1) lit. d) C. pen. român, cu aplicarea art. 77 lit. a) C. pen. român;

- conform paragrafului 53 și paragrafului 54 C. pen. german, s-a aplicat inculpatului A. o pedeapsă rezultantă de 7 ani închisoare.

3. Prin hotărârea din data de 8 iulie 2004 a Curții Federale de Justiție, pronunțată în dosarul nr. 213/03, s-a casat sentința penală nr. 23 KLs 15/03 din 22 octombrie 2003 a Tribunalului Regional Frankfurt (Oder) doar cu privire la stabilirea pedepsei rezultante de 7 ani închisoare și trimiterea la prima instanță pentru ca la stabilirea pedepsei rezultante să se aibă în vedere și pedeapsa de 2 ani și 6 luni închisoare aplicată prin sentința penală nr. 22 KLs 46/02 din 20 martie 2003, definitivă la 28 martie 2003, a Tribunalului Regional Frankfurt (Oder).

4. Prin sentința penală nr. 22 KLs 7/04 din 14 septembrie 2004 a Tribunalului Regional Frankfurt (Oder), definitivă la 14 septembrie 2004, s-au contopit pedepsele de 2 ani și 6 luni închisoare, aplicată prin sentința penală nr. 22 KLs 46/02 din 20 martie 2003, 5 ani închisoare și 3 ani închisoare, aplicate prin sentința penală nr. 23 KLs 15/03 din 22 octombrie 2003, stabilindu-se pedeapsa rezultantă de 8 ani închisoare.

Pedepsele de 2 ani și 6 luni închisoare, 5 ani închisoare și 3 ani închisoare, aplicate pentru cele două infracțiuni de tâlhărie calificată și, respectiv, o infracțiune de tentativă la tâlhărie

calificată, pot fi recunoscute, întrucât nu depășesc maximumul special al pedepsei prevăzut de Codul penal român.

Însă, în ce privește pedeapsa finală, se impune o adaptare a acesteia conform legislației române în vigoare.

Astfel, în caz de concurs de infracțiuni, art. 39 alin. (1) lit. b) C. pen. român prevede că, atunci când s-au stabilit numai pedepse cu închisoarea, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite.

Chiar dacă dispozițiile art. 166 alin. (8) lit. b) din Legea nr. 302/2004, republicată, permit calcularea pedepsei rezultante în cazul concursului de infracțiuni prin totalizarea pedepselor individuale (soluție compatibilă cu dispozițiile Codului penal anterior în materia concursului de infracțiuni), curtea de apel consideră că aceste dispoziții legale au fost modificate implicit prin intrarea în vigoare a noului Cod penal român.

Prin urmare, s-a apreciat că se impune o adaptare a pedepsei finale pe care o are de executat A., în sensul ca acesta să execute pedeapsa cea mai grea, de 5 ani închisoare, la care se va adăuga o treime din totalul celorlalte pedepse, respectiv 1 an și 10 luni închisoare $[(3 \text{ ani} + 2 \text{ ani și } 6 \text{ luni})/3]$, în total 6 ani și 10 luni închisoare; transformată în zile pedeapsa este de 2.490 zile închisoare.

Din certificatul și hotărârile trimise de autoritățile germane rezultă că persoana condamnată este în executarea pedepsei de mai sus, în total persoana condamnată A. executând un număr de 2.710 zile închisoare.

Având în vedere că pedeapsa rezultantă, stabilită potrivit Codului penal român, este de 2.490 zile închisoare, condamnatul A. nu ar mai avea de executat nicio pedeapsă în România.

Art. 162 din Legea nr. 302/2004, republicată, prevede că hotărârile judecătorești pronunțate de instanțele altor state membre ale Uniunii Europene se recunosc și se execută pe teritoriul României în baza principiului încrederii reciproce și în conformitate cu dispozițiile prezentului capitol, dacă sunt de natură să producă efecte juridice potrivit legii penale române și nu contravin ordinii publice a statului român.

Întrucât condamnatul A. nu ar mai avea de executat nicio pedeapsă în România, practic, lipsește scopul recunoașterii unei hotărâri judecătorești străine de condamnare, acela de executare a restului de pedeapsă, aplicată prin hotărârea străină, în România.

Prin urmare, recunoașterea sentințelor penale solicitată de autoritățile judiciare germane nu produce efecte juridice în România, pedeapsa rezultantă care s-ar fi aplicat condamnatului A., conform legislației penale române în vigoare, neputând fi executată în România, întrucât se consideră a fi executată în Germania.

Împotriva sentinței nr. 4/F din 9 ianuarie 2020, pronunțată de Curtea de Apel Galați, Secția penală și pentru cauze cu minori, condamnatul A. a formulat apel, solicitând să fie transferat în România.

Analizând apelul formulat de condamnatul A. în raport cu conținutul actelor și lucrărilor din dosar, Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază că aceasta este întemeiat, urmând a fi admis, în principal, pentru considerentele ce se vor arăta în continuare:

Potrivit art. 162 din Legea nr. 302/2004, hotărârile judecătorești pronunțate de instanțele altor state membre ale Uniunii Europene se recunosc și se execută pe teritoriul României în baza principiului încrederii reciproce și în conformitate cu dispozițiile prezentului capitol, dacă sunt de natură să producă efecte juridice potrivit legii penale române și nu contravin ordinii publice a statului român.

Alin. (3) al art. 166 din Legea nr. 302/2004 arată că obiectul procedurii îl constituie verificarea condițiilor prevăzute la art. 167 și, în cazul în care sunt îndeplinite, punerea în executare a hotărârii judecătorești transmise de statul emitent. (...)

(4) În cazul în care persoana a fost condamnată pentru mai multe infracțiuni, verificarea condițiilor se face pentru fiecare infracțiune în parte. Atunci când condițiile sunt îndeplinite doar pentru o parte din infracțiuni, instanța poate dispune recunoașterea parțială a hotărârii judecătorești. În acest caz, anterior pronunțării sentinței prevăzute la alin. (6), instanța solicită statului emitent, direct sau prin intermediul direcției de specialitate din Ministerul Justiției, să precizeze dacă și în ce condiții este de acord cu recunoașterea parțială, precum și dacă își reține certificatul. (...)

(6) Instanța examinează hotărârea judecătorească străină, verifică lucrările dosarului și, în baza celor constatate, pronunță una din următoarele soluții:

a) dispune, prin sentință, executarea în România a pedepsei aplicate de instanța statului emitent;

b) în cazul în care natura sau durata pedepsei aplicate de instanța străină nu corespunde cu natura sau durata pedepsei prevăzute de legea penală română pentru infracțiuni similare, adaptează, prin sentință, pedeapsa aplicată de instanța statului emitent, potrivit alin. (8) și (9);

c) dispune, prin sentință, respingerea cererii de executare în România a hotărârii judecătorești transmise de statul emitent.

(7) În vederea pronunțării uneia din soluțiile prevăzute la alin. (6), instanța poate consulta, direct sau prin intermediul direcției de specialitate din cadrul Ministerului Justiției, autoritatea competentă a statului emitent, fără ca procedura consultărilor să prelungească durata prevăzută la alin. (1).

(8) În cazul prevăzut la alin. (6) lit. b), instanța de judecată adaptează pedeapsa aplicată prin hotărârea transmisă de statul emitent, atunci când:

a) natura acesteia nu corespunde, sub aspectul denumirii sau al regimului, cu pedepsele reglementate de legea penală română;

b) durata acesteia depășește, după caz, limita maximă specială a pedepsei prevăzute de legea penală română pentru aceeași infracțiune sau limita maximă generală a pedepsei închisorii prevăzute de legea penală română ori atunci când durata pedepsei rezultante aplicate în cazul unui concurs de infracțiuni depășește totalul pedepselor stabilite pentru infracțiuni concurente sau limita maximă generală a pedepsei închisorii admisă de legea penală română. Adaptarea de către instanța de judecată a pedepsei aplicate de instanța statului emitent constă în reducerea pedepsei până la limita maximă admisă de legea penală română pentru infracțiuni similare.

(9) Pedeapsa stabilită de instanța română potrivit alin. (6) trebuie să corespundă, pe cât posibil, din punctul de vedere al naturii sau duratei, cu cea aplicată de statul emitent și nu va agrava situația persoanei condamnate. Pedeapsa aplicată în statul emitent nu poate fi convertită într-o pedeapsă pecuniară.

Potrivit art. 417 alin. (2) C. proc. pen., instanța de apel este obligată ca, în afară de temeiurile invocate și cererile formulate de apelant, să examineze cauza sub toate aspectele de fapt și de drept.

Adaptând textele de lege mai sus evocate la speța de față, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că, în mod greșit, Curtea de Apel Galați a apreciat că dispozițiile Legii nr. 302/2004 au fost modificate prin intrarea în vigoare a noului Cod penal român.

Procedând astfel instanța de fond a adaptat pedeapsa finală pe care o are de executat condamnatul A., după dispozițiile Codului penal, apreciind că art. 166 alin. (8) lit. b) din Legea nr. 302/2004 ar fi fost modificat „implicit prin intrarea în vigoare a noului Cod penal român.”

Prin urmare, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că:

- pedeapsa de 2 ani și 6 luni închisoare, aplicată condamnatului pentru comiterea infracțiunii de extorcare prin violență în formă agravată, prevăzută în paragraful 253, paragraful 255, paragraful 250 alin. (1) cifra 2, alin. (2) C. pen. german, are corespondent în legea penală română în infracțiunea de tâlhărie calificată, prevăzută în art. 233 - art. 234 alin. (1) lit. a) și d) C. pen. român, cu aplicarea art. 77 lit. a) C. pen. român, fiind pedepsită cu închisoare de la 3 la 10 ani;

- pedeapsa de 5 ani închisoare, pentru comiterea infracțiunii de tâlhărie în formă agravată, prevăzută în paragraful 249 alin. (1), paragraful 250 alin. (1) cifra 2 C. pen. german, are corespondent în legea penală română în infracțiunea de tâlhărie calificată, prevăzută în art. 233 - art. 234 alin. (1) lit. d) C. pen. român, cu aplicarea art. 77 lit. a) C. pen. român, fiind pedepsită cu închisoare de la 3 la 10 ani;

- pedeapsa de 3 ani închisoare, pentru comiterea infracțiunii de adoptare a unei înțelegeri în vederea săvârșirii unei tâlhării în formă agravată, prevăzută în paragraful 249 alin. (1), paragraful 250 alin. (1) cifra 2, paragraful 30 alin. (2) alternativa 3 C. pen. german, are corespondent în legea penală română în tentativă la infracțiunea de tâlhărie calificată, prevăzută în art. 32 C. pen. român raportat la art. 233 - art. 234 alin. (1) lit. d) C. pen. român, cu aplicarea art. 77 lit. a) C. pen. român, fiind pedepsită cu închisoare de la 1 an și 6 luni la 5 ani.

Or, potrivit art. 166 alin. (8) lit. b) din Legea nr. 302/2004, instanța de judecată adaptează pedeapsa aplicată prin hotărârea transmisă de statul emitent, atunci când:

- durata acesteia depășește, după caz, limita maximă specială a pedepsei prevăzute de legea penală română pentru aceeași infracțiune. Înalta Curte de Casație și Justiție constată că pedepsele stabilite condamnatului pentru infracțiunile săvârșite nu depășesc maximul special al pedepsei prevăzute de legea penală română pentru aceleași infracțiuni, respectiv, 10 ani și 5 ani închisoare.

- limita maximă generală a pedepsei închisorii prevăzute de legea penală română. Înalta Curte de Casație și Justiție constată pedeapsa stabilită nu depășește maximul prevăzut de lege de 30 de ani închisoare.

- durata pedepsei rezultante aplicate în cazul unui concurs de infracțiuni depășește totalul pedepselor stabilite pentru infracțiuni concurente sau limita maximă generală a pedepsei închisorii admisă de legea penală română.

Or, pedeapsa rezultantă de 8 ani închisoare stabilită prin sentința penală nr. 22 KLs 7/04 din 14 septembrie 2004 a Tribunalului Regional Frankfurt (Oder), definitivă la 14 septembrie 2004, prin care s-au contopit pedepsele de 2 ani și 6 luni închisoare, aplicată prin sentința penală nr. 22 KLs 46/02 din 20 martie 2003, 5 ani închisoare și 3 ani închisoare, aplicate prin sentința penală nr. 23 KLs 15/03 din 22 octombrie 2003, nu depășește totalul pedepselor stabilite pentru infracțiuni concurente sau limita maximă generală a pedepsei închisorii admisă de legea penală română.

Totodată, făcând aplicarea dispozițiilor art. 417 alin. (2) C. proc. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție nu încalcă prevederile art. 418 alin. (1) din același cod potrivit cu care „nu poate crea o situația mai grea pentru cel care a declarat apel.”

Pentru considerentele expuse, Înalta Curte de Casație și Justiție, în temeiul art. 421 pct. 2 lit. a) C. proc. pen., a admis apelul declarat de persoana condamnată A. împotriva sentinței nr.

4/F din 9 ianuarie 2020, pronunțată de Curtea de Apel Galați, Secția penală și pentru cauze cu minori.

A desființat hotărârea atacată și, procedând la o nouă judecată, în principal:

A admis sesizarea formulată de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Galați privind cererea de transfer într-un penitenciar din România referitor la persoana condamnată A., cerere formulată de autoritățile judiciare germane și, în consecință:

I. A dispus recunoașterea sentinței penale nr. 22 KLS 46/02 din 20 martie 2003, definitivă la 28 martie 2003, a Tribunalului Regional Frankfurt (Oder), prin care persoana A. a fost condamnată la pedeapsa de 2 ani și 6 luni închisoare, pentru comiterea infracțiunii de extorcare prin violență în formă agravată, prevăzută în paragraful 253, paragraful 255, paragraful 250 alin. (1) cifra 2, alin. (2) C. pen. german, fapta având corespondent în legea penală română în infracțiunea de tâlhărie calificată, prevăzută în art. 233 - art. 234 alin. (1) lit. a) și d) C. pen. român, cu aplicarea art. 77 lit. a) C. pen. român.

II. A dispus recunoașterea sentinței penale nr. 23 KLS 15/03 din 22 octombrie 2003, definitivă la 14 septembrie 2004, a Tribunalului Regional Frankfurt (Oder), prin care persoana A. a fost condamnată la pedepsele de:

- 5 ani închisoare, pentru comiterea infracțiunii de tâlhărie în formă agravată, prevăzută în paragraful 249 alin. (1), paragraful 250 alin. (1) cifra 2 C. pen. german, fapta având corespondent în legea penală română în infracțiunea de tâlhărie calificată, prevăzută în art. 233 - art. 234 alin. (1) lit. d) C. pen. român, cu aplicarea art. 77 lit. a) C. pen. român;

- 3 ani închisoare, pentru comiterea infracțiunii de adoptare a unei înțelegeri în vederea săvârșirii unei tâlhării în formă agravată, prevăzută în paragraful 249 alin. (1), paragraful 250 alin. (1) cifra 2, paragraful 30 alin. (2) alternativa 3 C. pen. german, fapta având corespondent în legea penală română în tentativă la infracțiunea de tâlhărie calificată, prevăzută în art. 32 C. pen. român raportat la art. 233 - art. 234 alin. (1) lit. d) C. pen. român, cu aplicarea art. 77 lit. a) C. pen. român.

III. A dispus recunoașterea sentinței penale nr. 22 KLS 7/04 din 14 septembrie 2004 a Tribunalului Regional Frankfurt (Oder), definitivă la 14 septembrie 2004, prin care s-au contopit pedepsele de 2 ani și 6 luni închisoare, aplicată prin sentința penală nr. 22 KLS 46/02 din 20 martie 2003, 5 ani închisoare și 3 ani închisoare, aplicate prin sentința penală nr. 23 KLS 15/03 din 22 octombrie 2003, stabilindu-se pedeapsa rezultantă de 8 ani închisoare.

A dispus transferarea persoanei condamnate A. într-un penitenciar din România, în vederea continuării executării pedepsei de 8 ani închisoare.

28. Preluarea judecății. Procedură

Legea nr. 302/2004, art. 131

În conformitate cu dispozițiile art. 131 alin. (5) și (6) din Legea nr. 302/2004, procedura de preluare a judecății implică două etape, atribuite în competența unor instanțe distincte și soluționate prin hotărâri diferite, supuse distinct controlului judiciar. Prima etapă a procedurii privește admisibilitatea cererii de preluare a judecății, atribuită în competența curții de apel, care se pronunță prin încheiere, supusă căii de atac a contestației, iar a doua etapă a procedurii privește judecata, care se realizează de către instanța competentă să judece cauza în primă

instanță, conform Codului de procedură penală, pronunțându-se prin sentință, supusă căilor de atac reglementate în același cod.

I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 155 din 4 martie 2020

Prin încheierea din data de 14 noiembrie 2019, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, în baza art. 131 alin. (5) raportat la art. 133 alin. (2) lit. j) din Legea nr. 302/2004, a fost respinsă cererea de preluare a procedurii formulată de autoritățile din Republica Slovenia cu privire la intimata A. în ceea ce privește dosarul penal II K 16223/2018 al Judecătoriei din Koper.

Împotriva încheierii din data de 14 noiembrie 2019, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală, în termen legal intimata A. a declarat contestația de față, solicitând admiterea acesteia, desființarea încheierii și, pe fond, în rejudecare, admiterea cererii de preluare a procedurii formulată de autoritățile din Republica Slovenia.

Examinând contestația declarată de intimata A., Înalta Curte de Casație și Justiție constată că acesta este întemeiată, pentru considerentele ce se vor arăta în continuare:

Procedura de preluare a judecății implică, în conformitate cu dispozițiile art. 131 alin. (5) și (6) din Legea nr. 302/2004, republicată, o primă etapă privind admisibilitatea cererii de preluare a judecății și o a doua etapă privind judecata.

Potrivit art. 131 alin. (5) din Legea nr. 302/2004, republicată, curtea de apel este instanța competentă să dispună, prin încheiere motivată, cu privire la admisibilitatea cererii de preluare a judecății, încheiere supusă căii de atac a contestației, în termen de 5 zile de la pronunțare.

Conform art. 131 alin. (6) din Legea nr. 302/2004, republicată, în cazul în care cererea de preluare a judecății a fost considerată admisibilă, judecata continuă potrivit dispozițiilor Codului de procedură penală. Prin urmare, după pronunțarea încheierii prin care curtea de apel a stabilit admisibilitatea cererii de preluare a judecății, judecata continuă potrivit dispozițiilor Codului de procedură penală privind competența materială.

Sintetizând, rezultă din analiza dispozițiilor legale invocate, că legiuitorul a stabilit, în cadrul procedurii de preluare a judecății, două etape: prima, propriu-zisă, vizează admisibilitatea cererii, iar cea de-a doua privește judecata ce trebuie efectuată de către autoritățile judiciare române competente, fiecare etapă fiind guvernată de norme procedurale proprii. Astfel, după ce curtea de apel constată că cererea de preluare a judecății este admisibilă, judecata continuă potrivit dispozițiilor Codului de procedură penală, astfel cum prevede alin. (6) al art. 131 din Legea nr. 302/2004. Or, judecata, în primă instanță, obligă la soluționarea fondului cauzei de către instanța căreia i-ar reveni competența să judece potrivit legii naționale, în speță judecătoria, conform dispozițiilor art. 35 C. proc. pen.

Existența a două feluri de hotărâri - încheiere pentru admisibilitatea cererii de preluare a judecății, respectiv sentință pentru fondul cauzei - cu prevederea unor căi de atac diferite, conduce, în mod evident, la concluzia că procedura de preluare a judecății implică două etape distincte, pentru prima etapă competența aparține curții de apel, iar cea de-a doua etapă, judecarea pe fond a cauzei, aparține instanței competente să judece în primă instanță potrivit legii naționale.

Prin urmare, în cauza de față, Curtea de Apel București, Secția a II-a penală a dispus în mod corect prin încheiere asupra cererii de preluare a judecății, astfel cum prevăd dispozițiile art. 131 alin. (5) din Legea nr. 302/2004, analizând condițiile de admisibilitate, motiv pentru care

criticile formulate de contestatoare, prin apărător ales, referitoare la primul motiv de contestație, nu sunt întemeiate.

În ceea ce privește cererea de preluare a procedurii formulată de autoritățile din Republica Slovenia cu privire la intimata A. în ceea ce privește dosarul penal II K 16223/2018 al Judecătoriei din Koper, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală reține următoarele:

Potrivit art. 1 din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată, această lege se aplică următoarelor forme de cooperare judiciară internațională în materie penală:

- a) extrădarea;
- b) predarea în baza unui mandat european de arestare;
- c) transferul de proceduri în materie penală;
- d) recunoașterea și executarea hotărârilor;
- e) transferarea persoanelor condamnate;
- f) asistența judiciară în materie penală;
- g) alte forme de cooperare judiciară internațională în materie penală.

La art. 4 din actul normativ amintit se prevede că această lege „se aplică în baza și pentru executarea normelor interesând cooperarea judiciară în materie penală, cuprinse în instrumentele juridice internaționale la care România este parte, pe care le completează în situațiile nereglementate.”

Prin O. G. nr. 77/1999, aprobată prin Legea nr. 34/2000, România a ratificat Convenția europeană privind transferul de proceduri în materie penală, adoptată la Strasbourg la 15 mai 1972, care în art. 8 pct. 1 prevede următoarele:

„Un stat contractant poate solicita unui alt stat să înceapă urmărirea în unul sau mai multe dintre cazurile următoare:

- a) dacă acuzatul are reședința obișnuită în statul solicitat;
- b) dacă acuzatul este cetățean al statului solicitat sau dacă acest stat este statul său de origine;
- c) dacă acuzatul execută sau urmează să execute o pedeapsă privativă de libertate în statul solicitat;
- d) când acuzatul face obiectul, în statul solicitat, al unei urmăririi judiciare pentru aceeași infracțiune sau pentru alte infracțiuni;
- e) dacă se consideră că transferul urmăririi este justificat prin interesul de a descoperi adevărul și, mai ales, dacă elementele de probă cele mai importante se găsesc în statul solicitat;
- f) dacă se consideră că executarea unei eventuale condamnări în statul solicitat este susceptibilă să amelioreze posibilitățile de reintegrare socială a condamnatului;
- g) dacă se consideră că prezența acuzatului la audieri nu poate fi asigurată în statul solicitat;
- h) dacă statul solicitant consideră că nu este în măsură să execute o eventuală condamnare, chiar atunci când are calea extrădării, și că statul solicitat este în măsură să o facă.”

Trebuie precizat că termenul „urmărire” utilizat în Convenție are un sens mai larg, referindu-se atât la urmărirea penală, cât și la judecarea cauzei.

Totodată, art. 133 din Legea nr. 302/2004 prevede, referitor la cererea de preluare a procedurii penale, următoarele:

„(1) Cererea statului străin de preluare sau inițiere a procedurilor penale se respinge dacă exercitarea urmăririi penale este contrară principiului *non bis in idem* sau dacă, la data menționată pe cerere, prescripția răspunderii penale este împlinită potrivit legii române.

(2) Totodată, cererea statului străin de preluare sau inițiere a procedurilor penale poate fi respinsă, în tot sau în parte, în următoarele cazuri:

- a) motivul pe care se bazează cererea nu este justificat;
- b) făptuitorii sunt necunoscuți;
- c) persoana cercetată nu are reședința obișnuită în România;
- d) persoana cercetată nu este cetățean român și nu avea reședința obișnuită pe teritoriul României în momentul săvârșirii faptei;
- e) infracțiunea în legătură cu care se solicită urmărirea are un caracter politic sau este o infracțiune pur militară ori pur fiscală;
- f) există motive serioase să se creadă că cererea de urmărire penală este determinată de considerente de rasă, naționalitate sau opinii politice;
- g) legea penală română este deja aplicabilă faptei și, potrivit acestei legi, răspunderea penală este prescrisă la momentul primirii cererii;
- h) urmărirea penală este contrară angajamentelor internaționale ale României;
- i) urmărirea penală este contrară principiilor fundamentale ale ordinii juridice române;
- j) față de împrejurările cauzei, preluarea urmăririi penale nu este oportună.”

Raportat la textele de lege invocate și la actele dosarului, Înalta Curte de Casație și Justiție constată faptul că persoana care face obiectul cererii a fost trimisă în judecată de către autoritățile judiciare ale statului solicitant pentru săvârșirea infracțiunii de deturnare și utilizare nejustificată a patrimoniului străin prevăzută în art. 209 alin. (1) C. pen. sloven, constând în aceea că, „în perioada 4 septembrie 2017 - 15 septembrie 2017, pe vasul de croazieră B., în portul Piram, unde a lucrat în baza contractului de muncă pentru navă, încheiat cu societatea C., la locul de muncă „purser”, persoană responsabilă cu îndatoriri financiare și administrative, în care se încadrează și primirea numerarului în seifuri, numita a luat suma de 21.689,11 euro și 3.872,14 USD (3.119.93 euro) și astfel și-a însușit pe nedrept în dauna societății C. în total suma de 24.809,04 euro”, faptă ce corespunde infracțiunii de delapidare, prevăzută în art. 295 raportat la art. 308 C. pen., fiind îndeplinită condiția dublei incriminări.

De asemenea, se constată că cererea statului solicitant de preluare a judecății nu este contrară principiului *non bis in idem*, nefiind pronunțată o hotărâre definitivă pentru aceleași fapte nici în Republica Slovenia și nici în România, după cum rezultă din fișa de cazier judiciar a persoanei în cauză.

În ceea ce privește prescripția răspunderii penale, se constată că aceasta nu a intervenit, întrucât termenele prevăzute de legea penală conform art. 155 și art. 154 alin. (1) lit. d) C. pen. nu au fost depășite.

Din examinarea actelor și lucrărilor dosarului se constată că persoana cercetată are cetățenie română; în urma consultării bazei de date a Direcției pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date a rezultat că figurează cu domiciliul în Municipiul București.

Astfel, având a analiza și ipoteza prevăzută în art. 133 alin. (2) lit. j) din Legea nr. 302/2004, Înalta Curte de Casație și Justiție constată, contrar primei instanțe, că cererea este întemeiată sub aspectul oportunității desfășurării procedurii penale în România, în condițiile în care intimata, de cetățenie română, se află pe teritoriul României unde își desfășoară și activitatea profesională, astfel că executarea unei eventuale condamnări în România ar fi susceptibilă să amelioreze posibilitățile de reintegrare socială a acesteia.

Totodată, întrucât se pretinde că intimata A. a săvârșit fapta pe vasul de croazieră B., în portul Piram, administrarea probelor constând în audierea martorilor se poate realiza în egală

măsură de instanța slovenă sau de instanța română prin videoconferință, în al doilea caz, în baza unui ordin european de anchetă.

Prin urmare, apreciind esențială în cauză asigurarea prezenței persoanei acuzate la judecarea cauzei și constatând, totodată, că executarea unei eventuale pedepse în România ar asigura posibilități reale de reintegrare socială a acesteia, văzând că sunt îndeplinite astfel cerințele Convenției europene privind preluarea de proceduri în materie penală adoptată la Strasbourg la 15 mai 1972, cu referire la art. 2 (existența unei solicitări a unui alt stat contractant), art. 6 și art. 7 (dubla incriminare a faptelor), art. 8 pct. 1 lit. a), b) și f) (acuzata are reședința obișnuită în statul solicitat, respectiv România; aceasta este cetățean român; există posibilitatea ca în cazul unei condamnări în statul solicitat să se amelioreze posibilitatea de reintegrare socială a celor condamnați), instanța de control judiciar, în temeiul art. 131 și urm. din Legea nr. 302/2004, consideră admisibilă cererea de preluare a procedurii penale privind judecata intimă de către autoritățile judiciare române.

Pentru considerentele expuse, Înalta Curte de Casație și Justiție va admite contestația formulată de intimata A. împotriva încheierii din data de 14 noiembrie 2019, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală.

Va desființa încheierea atacată și, rejudecând cauza, va admite cererea de preluare a judecății formulată de autoritățile din Republica Slovenia cu privire la intimata A. în cauza ce formează obiectul dosarului penal II K 16223/2018 al Judecătoriei din Koper, referitor la infracțiunea de delapidare prevăzută în art. 295 C. pen.

Cum art. 131 alin. (6) din aceeași lege prevede că, în cazul în care cererea a fost declarată admisibilă, judecata continuă potrivit Codului de procedură penală, făcând aplicarea art. 41 alin. (1) lit. c) din acest cod, se va stabili că Judecătoria Sectorului 4 București este competentă să judece în fond cauza, instanță în a cărei rază de competență teritorială locuiește intimata inculpată.

În consecință, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis contestația formulată de intimata A. împotriva încheierii din data de 14 noiembrie 2019, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a II-a penală.

A desființat încheierea atacată și, rejudecând, a admis cererea de preluare a judecății formulată de autoritățile din Republica Slovenia cu privire la intimata A. în cauza ce formează obiectul dosarului penal II K 16223/2018 al Judecătoriei din Koper, referitor la infracțiunea de delapidare prevăzută în art. 295 C. pen.

A stabilit competența de soluționare a cauzei în favoarea Judecătoriei Sectorului 4 București, instanță căreia i s-a înaintat dosarul.